

ΚΛΑΥΔΙΟΥ ΓΑΛΗΝΟΥ

Α Π Α Ν Τ Α.

CLAVDII GALENI

OPERA OMNIA.

EDITIONEM CVRAVIT

D. CAROLVS GOTTLOB KÜHN

PROFESSOR PHYSIOLOGIAE ET PATHOLOGIAE IN
LITERARVM VNIVERSITATE LIPSIENSI PVBLICVS
ORDINARIVS ETC.

T O M V S V I I I.

LIPSIÆ

PROSTAT IN OFFICINA LIBRARIA CAR. CNOBLOCHII

1 8 2 4.

MEDICORVM GRAECORVM
O P E R A
Q V A E E X S T A N T.

EDITIONEM CVRAVIT
D. CAROLVS GOTTLOB KÜHN

PROFESSOR PHYSIOLOGIAE ET PATHOLOGIAE IN
LITERARVM VNIVERSITATE LIPSIENSI PVBLICVS
ORDINARIVS ETC.

V O L V M E N V I I I.

CONTINENS

C L A V D I I G A L E N I T. VIII

45674

LIPSIÆ

PROSTAT IN OFFICINA LIBRARIA CAR. CNOBLOCHII

1 8 2 4.

1894
MEDICORVM GRAEVISSIMI

O P E R A

QVAE EXSTANT.

EDITIONEM CARAVIT

D. CAROLVS GOTTLOB KÜHN

PROFESSOR PHYSIOLOGIAE ET PATHOLOGIAE IN
LIBERARVM UNIVERSITATE LISIENSIS PUBLI-
CIS ORDINIBUS ETC.

VOLUMEN VII

CONTINENS

CLAVDII GALENI E. VII

LIPSIÆ

PROSTAT IN OFFICINA LIBRARIA CAR. GOSCHORNI

1894

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΕΠΟΝΘΟΤΩΝ ΤΟΠΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ Α.

Ed. Chart. to. VII. [p. 378.]

Ed. Bas. to. III. (p. 248.)

Κεφ. α'. Τόπους ὀνομάζουσι τὰ μόρια τοῦ σώματος οὐχ οἱ νεώτεροι μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν παλαιῶν ἰατρῶν οὐκ ὀλίγοι, σπουδάζουσί τε διαγινώσκειν τὰ κατ' αὐτοὺς πάθη, διότι καὶ τὴν θεραπείαν ὑπαλλάττεσθαι συμβαίνει κατὰ τὰς διαφορὰς αὐτῶν. ὅποσον μὲν οὖν τι τὸ πρὸς τὰς ἰάσεις ἐστὶ χρήσιμον ἐκ τῆς τοιαύτης γνώσεως, ἐν τῇ τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου πραγματεία δηλοῦται· νυνὶ δὲ μόνον, ὅπως ἂν τις διαγινώσκοι τὰ πάσχοντα μόρια, πρόκειται σκοπεῖσθαι. τὰ μὲν οὖν ἐπιπολῆς ἐτοίμως ὑποπίπτει ταῖς

GALENI DE LOCIS AFFECTIS LIBER I.

Cap. I. *Locos nominant partes corporis non recentiores solum, sed et veterum medicorum non pauci, ac affectus ipsorum dignoscere student, propterea quod pro ipsorum differentiis curationem quoque immutari contingit. At quam utilis ad curationem sit hujusmodi notitia, in opere methodi medendi declaratur. Nunc vero, quomodo affectae partes a quovis possint dignosci, speculari duntaxat propositum est. Igitur partes in superficie constitutae una cum*

Ed. Chart. VII. [378. 379.]

Ed. Bas. III. (248.)

αἰσθήσεσιν ἅμα ταῖς ἰδέαις τῶν παθῶν· ὅσα δ' ἐν τῷ βᾶθει κατακέκρυπται, γεγυμνασμένου δεῖται τὸν λογισμὸν ἀνδρὸς ἐν τε ταῖς ἐνεργείαις τῶν μορίων καὶ χρεῖαις, οὐχ ἥμισυ δὲ καὶ τῇ προηγουμένῃ τούτων ἀνατομῇ, ἥτις ἐδίδασκεν ἡμᾶς ἀλλὰ τε πολλὰ καὶ τῆς οὐσίας ἐκάστου τῇ ἰδιότητι. σῶμα γοῦν τι χονδρῶδες ἐστὶ κατὰ τὰς τοῦ πνεύμονος τραχείας ἀρτηρίας, ὃ καλοῦσι βρογχίον, οὗ τὴν ἰδιότητα μόνοις τοῖς τεθειμένοις ὑπάρχει γινώσκειν. ὅταν μὲν οὖν ποτε τοῦτο μετὰ βηχὸς ἀναπτυσθῇ, μέγιστον ἔλκος ἐξ ἀναβρώσεως ἢ σηπιδόχος ἐν πνεύμονι λογιζόμεθ' ὑπάρχειν. ἐστὶ μὲν γὰρ καὶ καθ' ὅλον τὸν τράχηλον, ἐν τῷ μεταξὺ φάρυγγός τε καὶ πνεύμονος, ἢ τοιαύτη φύσις τοῦ σώματος· ἀλλ' οὐχ οἷόν τε τηλικαύτην ἔλκωσιν ἐνταυθοῖ γενέσθαι· [379] φθάσει γὰρ ἀποθανεῖν τὸ ζῶον· ἐν δὲ τῷ πνεύμονι δυνατόν, ὥς ἂν σηπιδόμενον τε τοῦ σπλάγγνου δι' ὑγρότητα ῥαδίως, ὑπὸ τε μοχθηρῶν χυμῶν ἐτοιμῶς ἀναβιβρωσκομένου, τῶν τε βρογχίων ἐν αὐτῷ σμικρῶν ὑπαρχόντων· οὐδὲ γὰρ οἷδὲ μόριον αὐτῶν ἀποσαπῆναι δυνατόν, ἀλλ' ὅλον ἀνέπεχθῆναι τὸ βρογχίον

— ONO ANATOMIA PULMONIS ET BRONCHII —

affectuum ideis facile sub sensus cadunt. Quae vero in imo corpore delitescunt, exercitatae rationis virum desiderant cum in partium et actionibus et usu, tum vel maxime in eas praecedente anatome, quae nos docuit cum alia permulta tum cujusque partis essentiae proprietatem. Corpus igitur quoddam cartilagineum est secundum asperas pulmonis arterias; quod bronchion appellant; cujus proprietatem solis ipsum intuitis cognoscere conceditur. Id si aliquando per tussim ejectum sit, maximum ulcus ab erosione, vel putredine, in pulmone esse existimamus. Est enim et per totum quidem collum, inter guttur et pulmonem media, talis corporis natura; tam grandis tamen ulceratio in ipso haudquaquam fieri potest, prius enim mors animal occupabit. In pulmone vero fieri potest, quum hoc viscus et ob humiditatem facile putrescat, et a vitiosis humoribus prompte erodatur, et bronchia ipsius exigua sint; nequaquam enim ulla pars ipsorum exputrescere potest, sed totum bronchium re-

Ed. Chart. VII. [379.]

Ed. Bas. III. (248. 249.)

ἀναγκαῖόν ἐστιν, τῶν συναπτόντων αὐτὸ τοῖς συνεχέσιν ὑμε-
νωδῶν δεσμῶν ἀπολυθέντων, οἵτινες πάσχουσι πολὺν πρότε-
ρον τῶν βρογχίων αὐτῶν· τὰ μὲν γὰρ χονδρώδη τέ ἐστι καὶ
σκληρὰ καὶ παχέα, λεπτοὶ δὲ καὶ ἀσθενεῖς οἱ συνδουντές ὑμέ-
νες αὐτά. καὶ μὲν δὴ καὶ ἀγγείου τι μόριον οὐ σμικρὸν ἀνα-
βηχθὲν ἐθεασάμεθα, σαφῶς ἐνδεικνύμενον καὶ τοῦτο τοῖς ἐμ-
πέροις ἀνατομῆς, ὥς ἐκ τοῦ πνεύμονός ἐστι. τὰ μὲν γὰρ
κατὰ τὴν ἐν τῷ τραχήλῳ τραχεῖαν ἀσθηρίαν ἀγγεῖα τριχοειδῆ
πάντ' ἐστίν, ὥστ' οὐ μόνον ἢ τῆς οὐσίας ιδιότης, ἀλλὰ καὶ
τὸ μέγεθος ἐνδείκνυται (249) πόλλάκις οὐκ ἀσαφῶς, ὅποτός
τίς ἐστιν ὁ πεπονητὸς τόπος. οὕτω γ' οὖν ἐν δυσεντερίᾳ
θεασάμενός τις ἐντέρου χιτῶνα διαχωρηθέντα, καὶ πλάτει καὶ
πάχει μίξονα τῶν ἐν τοῖς λεπτοῖς ἐντέροις, οὐκ ἂν ἀλόγως
τεκμαίροιο τὴν ἔλκωσιν ἐν τοῖς παχέσιν ἐντέροις εἶναι. καὶ
μὲν δὴ καὶ πρὸ τοῦ μειράκιου τοῦ μετὰ βηχὸς ἀναπτύσαντός
ποτε χιτῶνα παχὺν καὶ γλίσχρον ἐτεκμηράμεθα τὸ κατὰ τὸν
λάρυγγα σῶμα τὸ ἔνδον, ὃ καὶ τὴν ἐπιγλωττίδα συνίστησιν,
εἶναι. ἐθέραπεύθη γ' οὖν τὸ μειράκιον, οὐ πᾶν τι προσ-

jici necesse est, membranosis vinctulis; quae ipsum cum con-
tinuis partibus conjungunt, exolutis, quae sane ipsis bron-
chiis multo prius afficiuntur; haec enim et cartilaginea et
crassa et dura sunt; membranae vero, quae ipsa colligant,
tenuēs et infirmæ. Quinetiam portionem quandam vasis
haud parvam tussiendo rejectam vidimus, et ipsam dissec-
tionis peritis plane demonstrantem se ex pulmone fuisse edu-
ctam. Nam quae ad asperam in collo arteriam *perveniant*
vasa, omnia capillacea sunt. Proinde non solum essentiae
proprietas, sed magnitudo quoque saepenumero haud ob-
scure indicat, quis sit affectus locus. Sic igitur qui intestini
tunicam per dysenteriam alvo dejectam conspexerit, tum
latitudine tum crassitudine tenuiorum intestinorum *tunicis*
majorem, non abs re conjiciet ulcerationem in crassis intes-
tinis consistere. Ac sane et in adolescentulo, qui tussiendo
tunicam crassam viscosamque expuerat, conjecimus inter-
num esse gutturis corpus, quod epiglottida constituit. Itaque
sanatus est adolescentulus, non admodum sperantibus nobis;

Ed. Chart. VII. [379.]

Ed. Bas. III. (249.)

δοκῶντων ἡμῶν, ἐκακώθη μέντοι τὴν φωνήν. ἡ δὲ τῆς οὐ-
σίας ιδιότης καὶ τὰ κατὰ τοὺς νεφροὺς ἔλκη τῶν ἐν τῇ κύ-
στει διορίζει, καθότι καὶ Ἱπποκράτης ἔγραψεν ἐν ἀφορισμοῖς
τὰ μὲν πεταλώδη τοῖσιν οὖροισιν ἐμφερόμενα τῆς κύστεως
ἐλκωσιν σημαίνει, τὰ δὲ σαρκώδη τῶν νεφρῶν. ἀλλὰ καὶ
τῶν περιεχομένων ἐν τισι μορίοις οὐσιῶν οὐκ ὀλίγας ἡμῖν
ἐνδείξεις γίνεται τοῦ πεπονθότος τόπου. ἐν Μιτυλήνῃ γ' οὖν
ἐτρώθη νεανίσκος ὑπὸ ξίφους ἄχρι βάθους ἱκανοῦ περὶ τὴν
ἐδραν, ἡμερῶν τε τριῶν τῶν πρώτων ἄσιτός τε καὶ ἄποτος
μείνας, τὴν τετάρτην μετὰ τὴν θεραπείαν τραφεῖς καὶ
πιὼν, εἴτ' αὐθις ἡλίου δύνοτος θεραπευόμενος ἐξέκρινε διὰ
τοῦ τραύματος οὖρον κοτύλας ὡς τέτταρας, οὐδ' ὁλίως
πρότερον οὖρηκῶς ἐξ οὗπερ ἔτυχε τρωθεῖς καὶ δὴ καὶ τοῦ
βάρους ἀπηλλάχθαι τελέως ἔφη τῆνικαῦτα τοῦ πρότε-
ρον ἀνιῶντος αὐτὸν ἐν τῷ κατὰ τὸ καλούμενον ἐφή-
βαιον χωρίῳ. δῆλον οὖν ἦν ἐπὶ τοῦδε τὴν κύστιν τε-
τρώσθαι δῆλον δὲ καὶ πὶ τοῦ κόπρον ἀποκρίναντος κατὰ
τὸ τραῦμα τετρώσθαι τι τῶν ἐντέρων ὥσπερ γε καὶ εἰ

mansit tamen vox vitiosa. Praeterea substantiae proprietates
a vesicae ulceribus ea quae in renibus consistunt, distinguit,
qua ratione in aphorismis scripsit Hippocrates: *Quae cum
urinis excernuntur, laminarum speciem referentia, vesicae
ulcus significant; quae vero carunculis similia sunt, re-
nium.* Imo et a rebus in partibus quibusdam contentis non
raro locus affectusprehenditur. Itaque Mitylenis ado-
lescens quidam secundum sedem vulneratus est gladio, vul-
nere satis profundo; ac tribus primis diebus quum sine ci-
bo et potu permanisset, quarto post curationem cibum sum-
psit ac bibit, deinde occidente sole iterum adhibita cura-
tione heminas urinae circiter quatuor per vulnus excrevit,
quum prius ex quo tempore vulneratus erat, haud prorsus
minxisset; tum vero ab onere, quo in ea regione quae circa
pubem vocata est, gravabatur prius, se perfecte liberatum
esse dixit. Itaque in isto constabat vesicam fuisse vulnera-
tam. Constat autem et in eo qui sterqus per vulnus excre-
vit, intestinorum alicui vulnus esse illatum. Quemadmodum

Ed. Chart. VII. [379. 380.]

Ed. Bas. III. (249.)

τροφὴ τισιν ἐπανέλθοι, τὴν γαστέρα τετρωῖσθαι δηλώσει. καὶ μὴν καὶ φύματός τινι γεννηθέντος ὑπεράνω τοῦ βουβῶνος, ὡς ἐκφυῆσαι, τεμόντος τοῦ λατροῦ, κόπρος ἐπηκολούθησεν, ἐφάνη τε σαφῶς ἀπόστημα γεγονός ἐν κώλῳ. τοῦ δὲ αὐτοῦ γένους τούτοις ἐστὶν καὶ τὸ τοῦ θώρακος τρωθέντος ἐκφυσώμενον πνεῦμα καὶ τὸ τῆς ἀρτηρίας ἐκχέμενον αἷμα. πολλάκις γοῦν ἀδήλου πρὸς τὴν αἴσθησιν ὄντος τοῦ τετρωμένου σώματος, ἀκριβὴς διάγνωσις ἐκ τούτων γίνεται. τὸ μὲν γὰρ ἐν ταῖς ἀναπνοαῖς τοῦ θώρακος ἐκφυσώμενον πνεῦμα τὸν ὑπεξωκότα τὰς πλευρὰς ὑμένα τετρωῖσθαι σημαίνει· τὸ δ' ἐξακοντιζόμενον αἷμα σφυγμοδῶς ἀρτηρίαν· εὐθὺς δὲ τοῦτο καὶ θερμότερόν ἐστι καὶ λεπτομερέστερον καὶ ξανθότερον τοῦ κατὰ τὰς φλέβας. ὥσπερ δὲ ταῦτα σάφῃ τὴν διάγνωσιν ἔχει, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, εἰν ἐπίπλους ποτὲ ὀφθῇ προπεσὼν διὰ τραύματος, [380] ἢ τι τῶν ἐντέρων, ἀναγκαῖόν ἐστι δηρῶσθαι τὸ περιτόναιον· εἰ δὲ πνεύμονος ὀφθῇ τι πέρας λοβοῦ προπεσὼν ἔξω τοῦ τραύματος, ἐνδείκνυται συντετρωῖσθαι τὸν θώρακα· διαφέρει δ' οὐδὲν

si quibusdam cibus egrediatur, ventriculū vulneratū esse declarabit. Jam ortū supra inguina cuidam tuberculū, ut pus excluderet, quū medicus incidisset, stercus subsequutū est, et in colo factus abscessus manifeste apparuit. Ejusdem cum illis generis est et qui vulnerato thorace spiritus efflatur, et sanguis qui ab arteria effunditur. Quū igitur saepe vulneratū corpus sensui abditū sit, accurata ex his dignotio percipitur. Nam ex thorace spiritus inter respirandū efflatus membranam costas succingentem vulneratā esse significat; sanguis saliendo ejaculatus arteriam; sed hic protinus eo, qui ex venis erumpit, et calidior, et tenuior et flavus magis est. At ut haec dilucidam habent dignotionem, ad eundem modum si aliquando omentū, aut intestinorum aliquod procidere per vulnus videatur, peritonaeum divisū esse necesse est. Si vero pulmonis aliquod fibrae extremū in externū vulnus prolapsū videatur, thoracem confossum esse ostendit; atque nihil refert, siue

Ed. Chart. VII. [380.]

Ed. Basf. III. (249.)

ἢ τὸν ὑπεζωκότα τετρῶσθαι λέγειν, ἢ συντετρῆσθαι τὸν θώρακα. καὶ μὴν καὶ τῶν ἐπιφυομένων ἔστιν ὅτε γνωρίζεται ὁ πεπονθὼς τόπος· ἰδιότης μὲν γὰρ τῆς οὐσίας ἐστὶ τῶν ἐπιφυομένων, ὥσπερ τῶν μυκήτων τοῖς ἐν τῇ κεφαλῇ κατάγμασιν, ὅταν ἡ μήνιξ ἢ πεπονθυῖα· ἰδιότης δ' ἑτέρα πάλιν, ὅταν ἄστουν πεπόνθη κατὰ τι μέρος. ἐκ τούτου δὲ τοῦ γένους ἐστὶ καὶ ἡ ἐφελκίς ὀνομαζομένη· δηλοῖ γὰρ ἡλκῶσθαι τὸ μέρος ἐκεῖνο, καθ' ὅπερ ἂν ἐκκριθεῖσα φαίνεται, μετὰ μὲν τῶν οὖρων ὑπελθούσα, τῶν οὐρητικῶν τι· μετὰ δὲ βηχὸς ἀναχθεῖσα, τῶν ἀναπνευστικῶν· εἰ δ' ἐμείλῃ, τῶν κατὰ τὸν στόμαχόν τε καὶ γαστέρα· καθάπερ γε καὶ εἰ μετὰ τῶν διαχωρημάτων ὑπέλθοι, τῶν ἐντέρων τινὸς ἑλκωσιν ἐνδείκνυται. ἕτερος δὲ τρόπος ἐστὶ διαγνώσεως ἐκ σημείων τινῶν, ὅταν ἐν ἀλλοτρίᾳ χώρᾳ περιέχηται τι παρὰ φύσιν, οἷον ἐν νεφροῖς ἢ κύστει λίθος, πῦρ ἐν θώρακι· ἐκ τούτου δὲ τοῦ γένους ἔστιν καὶ θρόμβος αἵματος, ἐν ᾧ περ ἂν ἢ περιεχόμενος, ἢ τις ἕτερος χυμὸς ἀνιάρῃ ἐν τῷ σώματι τοῦ ζώου γεν-

succingentem membranam vulneratam esse, sive thoracem confossum dicere. Jam vero ex iis etiam rebus, quae adnascuntur, affectus locus quandoque dignoscitur; proprietas enim essentiae est eorum quae adnascuntur, quemadmodum fungorum in fracturis capitis, quum meninx fuerit affecta. Atque rursus alia proprietas conspicitur, quum os partis cuiuspiam affectum sit. Hujus generis est ramentum ulceris appellatum, declarat enim ulceratam esse partem, a qua excretum cernatur; cum urina quidem si eruperit, urinae organorum aliquod; at cum tussi eductum, spirabilem; si autem vomitu exclusum sit, gulae ac ventriculi; quemadmodum, si cum alvi excrementis exierit, intestinorum aliquod ulceratum esse indicat. Est praeterea ex signis quibusdam alius dignotionis modus, quum videlicet in alieno spatio aliquid praeter naturam continetur, ut in renibus aut vesica lapis, aut pus in thorace; ex eo autem genere censetur et grumus sanguinis, ubicunque contineatur, aut alius quidam humor molestus in animalis corpore genitus, vel extrinsecus

Ed. Chart. VII. [580.]

Ed. Bas. III. (249.)

νηθείς, ἢ ἔξωθεν ἐπεισυχθείς, ὅθεν καὶ ζήτησις, οὐδὲν μὲν εἰς τὰ τῆς ἱατρικῆς τέχνης ἔργα συντελοῦσα, λογικωτέραν δὲ τινα θεωρίαν ἔχουσα, πολλοῖς τῶν νεωτέρων ἱατρῶν ἐγένετο, πότερον ἐκ τῶν πεπονθότων τόπων ἐστὶ καὶ τὰ τοιαῦτα τῶν παρὰ φύσιν ἐν ἡμῖν γινομένων, ἢ τόπος μὲν οὐδεὶς πέπονθεν, ἐνοχλεῖται δὲ τὸ ζῶον ὑπὸ τῆς παρὰ φύσιν αἰτίας. ὅτι δ', ὥς ἔφην, ἄχρηστός ἐστιν ἡ τοιαύτη ζήτησις, ἐνεστί σοι γινώ-
ναι ῥαδίως, ἐννοήσαντι τὸ χρήσιμον εἰς τὴν τέχνην ἐκ τῶν διαγνώσεων. ὑποκείσθω γοῦν τις ἡμερῶν τριῶν μηδ' ὅλως οὐρηκώς· ἄρ' οὖν οὐκ εὐθέως ζητήσομεν, ἐν τίνι μορίῳ τοῦ σώματος ἐστὶν ἡ τοῦ συμπτώματος αἰτία; πότερον ἐν τοῖς νεφροῖς, ἢ τοῖς οὐρητήρσι, ἢ κατὰ τὴν κύστιν, ἢ κατὰ τὴν οὐρήθραν; οὐ μὴν ἐν ἥπατί γε καὶ πνεύμονι καὶ σπληνὶ καὶ γαστρὶ καὶ καρδίᾳ ζητήσομεν αὐτήν, οὐδ' ὅλως ἐν ἄλλῳ μορίῳ, διότι οὐδὲν ἐκείνων ἐστὶν οὐρήσεως ὄργανον. εἰ δέ γ' ἠγνοοῦμεν, ὥς ἐν μὲν τοῖς νεφροῖς πρῶτον ἢ τῶν οὕρων γί-
νεται διάκρισις, ἐφεξῆς δὲ διὰ τῶν οὐρητήρων ἐπὶ τὴν κύστιν ἀφικνεῖται, κἄπειτ' ἐντεῦθεν ἐκκρίνεται καθ' ὃν ἐμάθομεν τρόπον ἔμπροσθεν ἐν τοῖς τῶν φυσικῶν ἐνέργειῶν λογισμοῖς,

appulsus. Unde et juniorum medicorum compluribus orta quæstio est, ad medicæ quidem artis opera nihil conferens, sed logicam magis habens contemplationem quandam, utrum hujusmodi res in nobis præter naturam genitæ ex affectis sint locis, an loco nullo affecto, animal a causa præter naturam male afficiatur. Sed quod inutilis, ut dixi, sit hujusmodi quæstio, cognitu facile tibi est, si consideraveris, quantum dignotiones ad artem conferant. Subjiciamus ergo aliquem tribus diebus nihil urinae prorsus excrevisse; nonne protinus, in qua corporis parte sit hujusmodi symptomatis causa, investigabimus? an in renibus, aut ureteribus, aut vesica, aut urethra? neque enim in hepate, pulmone, liene, ventriculo, corde, aut alia quavis parte ipsam quaeremus, quod nulla ipsarum sit mejendi instrumentum. At si ignoraremus, urinae secretionem in renibus primum fieri, deinde eam per ureteras ad vesicam pervenire, ac demum inde excerni, quemadmodum antea in disputationibus naturalium

Ed. Chart. VII. [380. 381.]

Ed. Bas. III. (249.)

οὐδὲν ἂν τούτων εὐρεῖν ἠδυνήθημεν. οὐ μὲν οὐδ' ἄχρι το-
 σούτου προελθεῖν ἀρκέσει· σκέπασθαι γὰρ ἄμεινον, ἥτις
 ποτε τῶν εἰρημέρων αἰτία, δι' ἣν ἴσχεται τὸ οὖρον. ἡ δὲ
 ὁδὸς τῆς σκέψεως ἦδε. πάντ' ἐπισκέπασθαι χρὴ τὰ τε πα-
 ρόντα καὶ τὰ προγεγονότα συμπτώματα, τὰ μὲν παρόντα
 διεασάμενον αὐτὸν, ὅσα δ' ἔμπροσθεν ἐγένετο διαπυνθανό-
 μενον οὐ τοῦ κάμνοντος μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν οἰκείων.
 ἔστι τοίνυν, ἕνεκα παραδείγματος, ὅγκος μὲν τις κατὰ τὸ
 καλούμενον ἐφήβαιον, ἐν περιγραφῇ σαφῶς ἐνδεικνύμενος
 πεπληρωθῆαι τὴν κύστιν, ἐκκρινέσθω δὲ μηδὲν, ἅρ' οὐ πρό-
 δηλον, ὥς ἦτοι παραλελύσθαι τὴν ἀποκριτικὴν τῶν οὕρων
 ἐνέργειαν ἀναγκαῖόν ἐστιν, ἢ τὸν τῆς οὐρήθρας πόρον ἔστε-
 γνῶσθαι; πρῶτον μὲν οὖν ἐπισκεπτέον, εἰ παραλελύσθαι
 δυνατόν, ἀναμνησθέντας, ὅπως ἡ τῶν οὕρων ἐκκρίσις γίνε-
 ται τοῖς ὑγιαίνουσιν, ὅταν αὐτοὶ προέλωνται, τοῦ μὲν ἐν
 κύκλῳ περιβεβλημένου [381] τραχήλῳ τῆς κύστεως μνὸς παυ-
 σαμένου τῆς ἐνεργείας, αὐτῆς δὲ τῆς κύστεως ἐνεργούσης,
 ἔστι δὲ ἡ μὲν τοῦ μνὸς ἐνέργεια κατὰ τὴν ἡμετέραν, γινομένη

actionum didicimus, nihil hujusmodi invenire potuissemus.
 Verum nec eousque processisse sufficiet; quin perpendere
 praestat, quanam sit dictorum causa, ob quam urina suppri-
 mitur. Est autem via contemplationis haec. Intueri oportet
 omnia tum praeterita, tum praesentia symptomata; praesentia
 quidem ipsum inspicientem; quaecunque vero antecesserunt,
 non solum a laborante, sed etiam ab ipsius familiaribus,
 interrogantem. Sit igitur, exempli gratia, tumor aliquis in
 pube quam vocant, evidenter quidem in circumscriptione
 vesicam impletam esse ostendens, nihil autem excernatur:
 nonne plane constat, aut expellentem urinae actionem
 necessario resolutam, aut urethrae meatum esse constipatum?
 In primis igitur considerare oportet, num resoluta esse
 potuerit *facultas*, memores, quomodo bene valentibus
 urinae fiat excretio, quum ipsi volunt; ubi musculus
 quidem cervicem vesicae circumdans ab actione quiesce-
 rit, ipsa autem vesica suo munere fungatur. Musculi autem
 actio ad arbitrium nostrum perficitur, at vesicae actio et in-

Ed. Chart. VII. [381.]

Ed. Bas. III. (249. 250.)

προαίρεσιν, ἥ δὲ τῆς κύστεως ἀπερδαίρετός τε καὶ φυσική. δέδεικται γὰρ ἐν τοῖς τῶν φυσικῶν δυνάμεων ὑπομήμασιν, ἐν ἅπασιν σχεδόν τι τοῖς τοῦ σώματος μορίοις ἀποκριτικὴν τῶν περιττωμάτων ὑπάρχειν δύναμιν, ἣν ἔχει μὲν αἰεὶ πάντα, χρῆται δ' αὐτῇ, ὅταν ὑπὸ τῶν περιττωμάτων ἀνιᾶθῃ. ταύτης οὖν παθούσης τῆς ἀποκριτικῆς δυνάμεως, ἐγχωρεῖ ποτε γενέσθαι τὴν ὀνομαζομένην ἰσχυρίαν· ἀλλ' ἐὰν οὕτω σχηματίσῃς τὸν ἄνθρωπον, ὥς κατὰ ῥόσπον εἶναι τὸν ἀντίον τῆς κύστεως, ἐπιθλίψῃς τε ταῖς χερσὶν τὸν παρὰ φύσιν ὄγκον, ἐκκροθήσεται τὸ οὖρον· εἰ δὲ ταῦτα παράξαντί σοι μηδὲν γίγνοιτο πλέον, ἀφίστασθαι μὲν χρὴ τῆς κατὰ τὴν παράλυσιν αἰτίας, ἐστεγνώσθαι δὲ τὴν οὐρήθραν ὑπολαμβάνειν· ὁ γὰρ τοι μῦς ὁ περικείμενος αὐτῇ παραλυθεὶς οὐκ ἰσχυρίας, ἀλλ' ἀκουσίον κενώ(250)σεως τῶν οὐρῶν αἴτιος γίνεται. κατὰ πόσους δὲ τρόπους ἐγχωρεῖ στεγνώθῃναι τὸν πόρον τοῦ τραχήλου τῆς κύστεως, ὃν ὀνομάζουσιν οὐρήθραν, ἐφεξῆς ἂν εἴη σκέπτεσθαι. ἔμοι μὲν δοκοῦσι τρεῖς οἱ πάντες εἶναι, ἧτοι τοῦ σώματος αὐτῆς εἰς ὄγκον τινὰ παρὰ φύσιν ἀρθέντος οὕτω μέγαν, ὥς ὑπ' αὐτοῦ καταληφθῆναι τὸν πόρον· ἢ τινος

voluntaria est et naturalis. Nam in commentariis de naturalibus facultatibus declaratum est, in omnibus propemodum corporis partibus esse facultatem excrementorum expultricem, quam habent omnes perpetuo; sed ea utuntur, quum ab excrementis vexantur. Ea ergo facultate excretrice laborante, contingit aliquando urinae suppressionem fieri; sed si hominem ita figuraveris, ut declivis sit cervix vesicae, ac manibus tumorem praeter naturam compresseris, excernetur urina; quum autem haec feceris, si tibi nihil magis oboriat, a causa paralyseos credita desistere, atque urethram constipatam esse suspicari oportet; nam musculus ei circumdatus si resolvatur, non suppressae, sed praeter voluntatem emissae urinae causa est. Itaque quot modis contingat, cervicis vesicae meatum, quem urethram vocant, stipari, deinceps considerandum est. Equidem tres in universum esse censeo; aut quum corpus ipsius in tantum tumorem praeter naturam attollitur, ut meatus ab ipso occupetur; aut quum

Ed. Chart. VII. [381.]

Ed. Bas. III. (250.)

ἐπιτραφέντος αὐτῷ παρὰ φύσιν ἦτοι σαρκοειδοῦς ἢ πωροειδοῦς σώματος, ἢ καὶ φράξαντός τινος τὸν πόρον. αὐτὸ μὲν δὴ τὸ σῶμα πρὸς ἀξιόλογον ὄγκον ἐπιδίδοται φλεγμαῖνον, ἢ σκιζρόμενον, ἢ ἀφισιάμενον, ἢ ὀπωσοῦν οἰδισκόμενον· ἐπιτραφήσεται δὲ τῷ πόρῳ σὰρξ μὲν, ἐλκώσεώς τινος προηγησαμένης, ἑτέρα δὲ τις οὐσία χρόνῳ πολλῷ κατὰ βραχὺ χυμοῦ παχέος καὶ γλίσχρου γεννήσαντος αὐτήν. ἐμφραχθήσεται δ' ὑπὸ τε λίθου καὶ θρόμβου καὶ πύου καὶ χυμοῦ παχέος τε καὶ γλίσχρου. ταῦτ' οὖν χρὴ διορίζεσθαι πάντα, μὴ μόνον τὰ παρόντα συμπτώματα θεώμενον, ἀλλὰ καὶ τὰ προηγησάμενα. φέρε γὰρ, ὑποκείσθω παιδίον μὲν τὸ κάμνον, ἐμπροσθεῖν δ' αὐτῷ γεγονέναι τὰ τοῦ λίθου σημεῖα, τὸ μὲν οὖρον ὕδατῶδες, ὑποστάσεις δὲ τινες ψαμμοῶδεις ἐν αὐτῷ, καὶ κνήμενον τὸ αἰδοῖον συνεχῶς, καὶ χαλώμενον ἢ ἐντεινόμενον ἀλόγως, ἔπειτ' ἐξαίφνης ἰσχυρῆσαν· ἐπὶ τούτῳ τι οὐκ ἄνευ λόγου ὑπονοήσκειν ἂν, ἐμπεπτωκέναι τῷ τραχήλῳ τῆς κύστεως τὸν λίθον. ὑπτιὸν τε οὖν σχηματίσας τὸ παιδίον, ὑψηλότερά τε πολλῶ τοῦ λοιποῦ σώματος ἐργασάμενος τὰ

ei quaedam moles praeter naturam, vel carnofa, vel callofa, innascitur, aut a re quapiam obftruitur meatus. Corpus quidem ipfum ad infignem tumorem attollitur, fi vel inflammatione, vel fcirrho, vel abfceffu, vel alio quovis tumore fuerit affectum; in meatu autem caro quidem orietur, fi praecesserit ulcus; alia vero fubftantia longo temporis fpatio ex craffo lentoque humore paulatim nafci poteft. At obftruetur *meatus* vel lapide, vel grumo, vel pure, vel craffo lentoque humore. Igitur haec omnia diftinguere oportet, non folum ex praefentibus fymptomatis, fed etiam ex iis, quae praeterierunt. Age enim, fubjiciatur puer aegrotus; apparuerint vero antea calculi figna, urina aquae fimilis, feditimenta in ea fabulofa quaedam; ipfe infuper affidue pudendum fcalpat, idque vel laxum vel intentum praeter rationem; pofttea urina derepente fupprimatur: non fine ratione conjecerit quivis huic calculum in veficae cervicem incidiffe. Itaque fupino figurato puero, oruribusque reliquo corpore multo fublunioribus redditus, multifariam ipfum

Ed. Chart. VII. [381. 382.]

Ed. Basf. III. (250.)

σκέλη, διασείσεις πολυειδῶς, ἐπιτεχνώμενος ἐκπείν τοῦ πόρου τὸν λίθον. ἐπειδὴν δὲ ταῦτα πράξῃς, κέλνε προθυμηθῆναι τὸ παιδίον οὐρῆσαι· καὶ μὲν ὑπακούσῃ τὸ ἔργον, ἐκκριθῇ τε τὸ οὖρον, ἅμα τῆς τ' αἰτίας ἀκριβῆ διάγνωσιν ἐσχηκέναι καὶ τῆς θεραπείας εὐπορηκέναι πεισθήσῃ· μενούσης δὲ ἔτι τῆς ἰσχυρίας, ἐκ δευτέρου διασείσεις σφοδρότερον· εἰ δὲ διασείσαντος καὶ νῦν ἔτι μένοι, διὰ τοῦ καλουμένου καθετῆρος ἅμα μὲν ἀπώσῃ τὸν λίθον ἐκ τοῦ τραχήλου τῆς κύστεως, ἅμα δὲ ποδηγήσεις τοῖς οὖροις. εἰ δὲ τὰ μὲν λίθου σημεῖα μὴ φαίνοιτο προγεγενησθαι τῆς ἰσχυρίας, αἵματος δὲ τις ἐκκρίσις, εἰκὸς εἶναι θρόμβον ἐμφράττοντα τὴν οὐρήθραν· ἐγγωρεῖ δὲ καὶ τῆς κύστεως ἡλκωμένης ἐκκρίσιν μὲν αἵματος μὴ προηγήσασθαι, κατὰ βραχὺν δὲ συστῆναι θρόμβον· ἐγγωρεῖ δὲ καὶ τῶν νεφρῶν αἷμα διὰ τῶν οὐρητήρων εἰς τὴν κύστιν ὥστεν εἰργάσθαι τὸν θρόμβον. ἀλλὰ καὶ πῶς τῶν τοιούτων στοχασμῶν ὁ καθετὴρ χρήσιμος, ὥσπερ καὶ περὶ τῶν πῦρον, ἢ χυμὸς τις παχὺς καὶ γλίσχρος ὑπονοῖται κατελληφέναι τὸν πόρον. [382] εἰς δὲ τὴν τοιαύτην ὑπόνοιαν

concuties, fatagens, ut lapis ex meatu excidat. Quibus peractis, jube ut puer urinam reddere tentet; quod si res successerit, profluxeritque urina, simul accuratam causae dignotionem te habere et curationem tibi suppetero certo credideris; perseverante nihilominus urinae suppressione, rursus concuties vehementius; si vero concussione facta adhuc sic permanserit, tum demisso cathetere vocato simul et calculum a vesicae cervice repelles et urinae iter praebebis. At nullis calculi signis retentam urinam praecessisse apparentibus, sed aliqua sanguinis excretionem, par est, grumum urethram obstruere; at datur etiam, ubi ulcerata est vesica, paulatim in ipsa grumum concreescere, non praecedente sanguinis fluore; accidit etiam, ut sanguis ex renibus per ureteras in vesicam defluens, grumum efficiat. Atque in hujusmodi conjecturis catheter utilis est, quemadmodum et quum vel pus, vel crassum lentumque humorem meatum intercepisse suspicamur. In hujusmodi vero con-

Ed. Chart. VII. [582.]

Ed. Bas. III. (250.)

ἀφιζόμεθα διὰ τῆς τῶν προγεγενημένων γνώσεως οὕτως.
 εἰ μὲν γὰρ ἦτοι κατὰ κύστιν ἢ νεφροὺς εἴη τι προγεγενημένον
 πάθος, ὥς ἐξ αὐτοῦ δύνασθαι προσδοκῆσαι πῦον ἡθροῦσθαι
 τοσοῦτόν τε καὶ τοιοῦτον, ὅφ' ὅσον τε καὶ οἴου. φραγθῆναι
 τὸν πόρον εἰκὸς ἐστὶ δυνατόν εἶναι, στοχάσεσθαι, διὰ τὴν
 αἰτίαν ταύτην ἐπίσχεσθαι τὸ οὖρον· ἢ εἰ καὶ ἀνωτέρω τῶν
 νεφρῶν ἀπόστημα καθ' ἑτέρον τι μόριον προγεγενημένον εἴη,
 οὐδ' ὁραγέντος εἰκὸς ἐστὶ τὸ πῦον εἰς νεφροὺς μεταληφθῆναι.
 μηδενὸς δὲ τοιούτου προηγησαμένον, τὴν διαίταν ἐξετάσομεν,
 εἰ ἀργός, ἢ διὰ πολλῶν ἐδεσμάτων παχεῖς ἢ γλίσχρους ἐργα-
 ζομένων χυμούς. οὕτω δὲ εἰ καὶ σάρκα τινα δι' ἑλκωσιν ἐπι-
 τραφεῖσαν ἡγούμεθα τὸν τράχηλον τῆς κύστεως ἐμφράττειν,
 ἐκ τε τῶν προηγησαμένων τοῦ ἑλκους σημείων ἐκ τε τοῦ κε-
 νωθῆναι τὸ οὖρον ἐπὶ τῷ καθετῆρι. συλλογιούμεθα. καὶ
 ποτε καὶ γενόμενον οἶδα τοιοῦτόν τι πάθημα· διεμβαλλομέ-
 νου γούν τοῦ καθετῆρος, ἥλγησεν κατ' ἐκείνο τοῦ πόρου τὸ
 μέρος, ἐνθα καὶ πρότερον ἐτεκμηράμεθα τὴν ἑλκωσιν εἶναι·
 θλασθείσης δὲ τῆς σαρκὸς ὑπὸ τοῦ καθετῆρος, ἡκολούθησε
 μὲν μετὰ τὴν τῶν οὔρων ἐκκρίσιν αἵματός τέ τι καὶ θρόμματα

jecturam. ex praecedentium notitia hoc pacto inducemur.
 Etenim siue vesica, siue renes antea affectu aliquo labora-
 verint, per quem tale tantumque pus colligi potuerit, ut
 par sit ab ipso meatum fuisse obstructum, probabiliter con-
 jicies, hanc ob causam urinam supprimi; aut si etiam in
 parte aliqua renibus superiore fuerit abscessus, quo rupto,
 haud absurde pus in renes transumptum esse putaveris.
 Quod si nihil hujusmodi praecesserit, victus rationem in-
 quiremus, an in otio *educatus*, vel multis cibis crassos
 viscososque humores generantibus fuerit usus. Sic etiam,
 ubi ob carunculam aliquam ab ulcere innatam vesicae cer-
 vicem obstructam esse putamus, et ex praecedentibus ulce-
 ris signis et ex eo, quod demisso cathetere urina vacuetur,
 intelligemus. Nam et hunc affectum aliquando vidimus;
 quippe demissus catheter dolorem movit in ea meatus parte,
 ubi et antea ulcus esse conjiciebamus; fractaque sub cathe-
 tere carne, sequuta sunt urinae excretionem et cruor aliquis

Ed. Chart. VII. [382.]

Ed. Bas. III. (250.)

τῆς σαρκός. ταῦτα μὲν οὖν εἰρηταί μοι τῆς προκειμένης
 ἰδία πραγματείας ὄντα, καὶ γέγονεν ἤδη δῆλον ὥς λογικὴ μό-
 νον ἐστὶν ἢ μικρὸν ἔμπροσθεν εἰρημένη ζήτησις, οὐδὲν ἡμᾶς
 ὠφελούσα πρὸς τὰ τῆς τέχνης ἔργα. τὸ γὰρ τοι χρήσιμον εἰς
 ταῦτ' ἐστὶ, γινῶναι τὸν πόρον ἐμπεφραγμένον ὑπὸ θρόμβου
 τινός, εἰ οὕτως ἔτυχεν, ἢ λίθου· τὸ δ' εἴτε πάθος εἶναι
 λεκτέον τοῦ πόρου· τὸ γεγονός, εἴτε αἴτιον ἰσχυρίας· ἐν τῷ
 πόρῳ περιέχεσθαι, τῶν ἀχρήστων εἰς τὴν τέχνην ἐστίν.
 Λογικῆς δ' οὐκ οἶδ' ὅπως ἐν τοῖς τοιοῦτοις σκέμμασι χρο-
 νίζει, μετὰ καὶ τοῦ γράφειν ἀσαφῶς οὕτως ὑπὲρ αὐτῶν, ὥς
 μηδένα νοῆσαι. πάλιν οὖν ἀναλαβόντες τὸν λόγον ἐπὶ τὰ
 συνεχῇ προσελθωμέν, ὥς ἐκ τῶν προγεγενημένων τε καὶ τῶν
 νῦν ὄντων συμπτωμάτων ἢ τῆς ἰσχυρίας αἰτία γνωρίζεται.
 πληγὰς γὰρ τις ἰσχυρῶς κατὰ τὸ καλούμενον περίναιον, ἐπι-
 χυνομένης τῇ πληγῇ φλεγμονῆς, οὔτε οὐρεῖν ἠδύνατο καὶ
 προφανῶς ἢ κύστις αὐτῷ πεπληρωμένη κατὰ περιγραφὴν ἐτέ-
 τατο. ἔπειτα τούτῳ καθειτῆρα προσφέρειν οὐκ ἔδοκε, πα-
 ροξυνθησομένης ὑπ' αὐτοῦ τῆς φλεγμονῆς, ἀλλὰ καταντλῆν

et carnis fragmenta. Atque haec diximus, ut quae ad infli-
 tutum opus proprie pertineant; constatque jam quod paulo
 ante citata a nobis quaestio logica duntaxat sit, quodque
 nihil ad artis opera conducat. Ad haec enim utile fuerit
 cognoscere meatum esse obstructum a quodam grumo, si ita
 contigerit, aut lapide; at quaerere, utrum morbum esse me-
 atus factum, an causam suppressionis urinae in meatu conti-
 neri dicendum sit, ad artem inutile. Archigenes autem quo-
 modo in hujusmodi quaestionibus immoretur me fugit, post-
 quam de iisdem adeo obscure scripserit, ut intelligatur a ne-
 mine. Igitur rursus oratione resumpta, ad consequentia
 progrediamur, quomodo tum ex praecedentibus tum ex
 praesentibus symptomatis suppressionis urinae causa depre-
 hendatur. Percussus enim vehementer quidam in perinaei
 vocati regione, suborta inflammatione percussioni, urinam
 reddere non potuit; ac vesica ipsi repleta manifeste secun-
 dum circumscriptionem intenta erat. Huic postea, ne irri-
 taretur inflammatio, catheterem adhibere nolimus, sed aqua

Ed. Chart. VII. [382. 383.]

Ed. Bas. III. (250.)

ὑδωρ θερμὸν, ἔλαιον παραχέοντας; ἄμεινον ἐφαίνεται· καὶ σχεδὸν ὥραις τρισὶ τοῦτο ποιήσαντες, ἐπειδὴ τὴν τε τάσιν ἐωρῶμεν ἱκανῶς κεχαλασμένην τὴν τ' ὀδύνην, ὡς αὐτὸς ὡμολογεί, πρᾶτοίραν γεγενημένην, παρεκλευσάμεθα προθυμηθῆναι περὶ τὴν οὐρησιν· οὕτω τε πράξαντος, ἐπεθλίψαμεν ἡρέμα τὸν ὄγκον τῆς κύστεως εἰς τὸ κάτω βιαζόμενοι, καὶ ταῦτα ποιησάντων οὐρησεν ὁ νεανίσκος. ἐπὶ μὲν δὴ τῶν τοιούτων ἐναργᾶς ἡμῖν ἢ τῆς ἰσχυρίας αἰτία διαγινώσκεται· κατ' ἓνα δὲ τῶν ἄλλων οὐκ ἐναργῶς, ἀλλ' ὁ συνήθως ὀνομαζόμενος ὑπὸ πάντων ἤδη χρήσιμος ἡμῖν τεχνικὸς στοχασμὸς, ὃς ἐν τῷ μεταξὺ πῶς ἐστὶν ἀκριβοῦς τε γνώσεως καὶ παντελοῦς ἀγνοίας. ὅθεν οὐδὲ δυνατόν ἐστιν ἐπὶ πάντων τῶν νοσημάτων ποιήσασθαι τὰς ὑπὸ τῶν ἐμπειρικῶν ὀνομαζόμενας παθογνωμονικὰς συνδρομὰς, ἀλλ' ὅπερ ὁ Ἐρασίστρατος εἶωθεν λέγειν, ἀληθέστατόν ἐστιν· γεγυμνάσθαι χρὴ τὸν λογισμὸν, ὅστις μέλλει διαγνώσεσθαι καλῶς οὐ μόνον τὸ πάθος ὁποῖόν ἐστιν, ἀλλὰ καὶ τὸν πάσχοντα τόπον. ἢ γυν[383]μνασία δὲ γενήσεται προσηκόντως, οὐκ ἔαν ζητῶμεν,

calida affusa, oleo perungere satius esse putavimus; quumque fere tribus horis id fecissemus, quum tensionem abunde laxatam ac dolorem, ut ipsemet fatebatur, leviolem factum esse conspiceremus, imperavimus, ut urinam reddere tentaret: quod quum fecisset, nos vesicae tumorem ad inferiores partes impellendo sensim pressimus, hisque factis juvenis urinam reddidit. Atque in his a nobis causa ischuriae manifeste deprehenditur; at in aliis quibusdam non manifeste, sed quae pro consuetudine artificiosa conjectura ab omnibus jam vocatur, nobis utilis est, quae inter accuratam notitiam et universam ignorantiam media quodammodo existit. Proinde fieri non potest, ut in omnibus morbis dentur, quae pathognomonicae syndromae ab Empiricis nominantur; sed verissimum est id, quod Erasistratus dicere solebat: *Oportet hominem exercitatum ratione esse, quicumque voluerit non solum affectus ipsius qualitatem, sed affectum quoque locum probe dignoscere.* Verum exercitatio decenter fiet,

Ed. Chart. VII. [383.]

Ed. Bas. III. (250. 251.)

εἴτε χρὴ φάναι πεπονθέναι τὸν τράχηλον τῆς κύστεως διὰ τὸν ἐμφράξαντα λίθον ἢ θρόμβον, εἴτε τοῦτον μὲν ὑπάρχειν ἀπαθῇ, τὴν δὲ ἐνέργειαν βεβλάφθαι. ταῦτα μὲν οὖν ὁ Ἀρχιγένης ζητεῖ, περιττὰ πρὸς τὴν τέχνην· ἕτεροι δὲ τούτων ἐπέκεινα προΐοντες οὐδὲ τὴν ἐνέργειαν βεβλάφθαι φασί· γίνεσθαι γὰρ αὐτὴν, ἀνιμένου μὲν τοῦ σφίγγοντος μυὸς τὸν τράχηλον τῆς κύστεως, περιστelloμένης δὲ τῆς κύστεως τῷ περιεχομένῳ κατ' αὐτὴν οὖρον, συνεπιθλιβόντων δὲ τῶν κατ' ἐπιγαστριον μυῶν. ὅταν οὖν ἢ τε κύστις ἀβλαβῇ τὴν ἐαυτῆς ἐνέργειαν ἔχῃ τοὺς τε μῦς ἢ προαίρεσις ὥς ἂν ἐθέλῃ παρασκευάζῃ, τοὺς μὲν ἄνωθεν ἐντείνουσα, τὸν δὲ ἐπὶ τῷ τράχηλῳ χαλῶσα, πῶς ἂν ἔτι, φασί, δεόντως τις ὑπολάβοι βεβλάφθαι τὴν ἐνέργειαν; ἀναγκάζονται τοιγαροῦν οὗτοι, τὸ τῆς ἰσχυρίας πάθος οὐ βεβλαμμένης τῆς οὐρῆσεως, ἀλλ' ἐμποδιζομένης γίνεσθαι λέγειν, ὥσπερ ὠφελοῦντές τι τὴν λατρικὴν, εἰ τὸ βεβλάφθαι ῥῆμα μεταθέντες ἐμποδιῖεσθαι λέγουεν. αἱ μὲν δὲ τοιαῦται ζητήσεις, (251) ὥς ἔφην, λογικαί τινές εἰσιν καὶ γυμνάζουσι τὸν λογισμὸν, οὗτ' εἰς τὴν τῶν

non si quaeramus an dicere oporteat, vesicae cervicem ob lapidem vel grumum obstructam affectam esse; an ipsa non affecta, actionem laesam esse. Haec igitur ad artem super-
vacanea Archigenes quaerit; alii vero ultra haec proceden-
tes, ne laesam quidem esse actionem dicunt; fieri enim ip-
sam, musculo vesicae cervicem constringente laxato, vesica
autem ipsa circa urinam in se contentam contracta, muscu-
lis vero abdominis simul exprimentibus. Quum itaque et
vesica illa laesam suam functionem habeat et musculos volun-
tas prout imperat moveat, superiores quidem intendens,
eum vero, qui cervicem circumdat, laxans, quomodo, in-
quiunt, recte poterit aliquis suspicari laesam esse actionem?
Quapropter isti dicere coguntur, ilchuriae affectum fieri non
laesa, sed impedita mejendi actione; tanquam arti medi-
cae opem ferant, si vocabulum *laedi* transmutantes *impe-*
diri dixerint. Sed huiusmodi quaestiones, ut diximus, lo-
gicae quaedam sunt ac rationem exercent, neque ad asse-

Ed. Chart. VII. [383.]

Ed. Bas. III. (251.)

παθῶν διάγνωσιν οὐτ' εἰς τὴν τῶν πεπονθότων τόπων εὕρε-
σιν συντελοῦσαι· ἡ δ' ὑφ' ἡμῶν ἀρτίως λεγομένη τῆς προκει-
μένης πραγματείας ἔστιν οἰκεία, καὶ φαίνεται τό γε τοσοῦτον
ἤδη κατ' αὐτὴν, ὥς χρὴ γινώσκειν πρῶτον μὲν ἕξ ἀνατομῆς
ἐκάστου τῶν μορίων ἀκριβῶς τὴν οὐσίαν, ὅποια τίς ἐστίν·
ἔπειτα δὲ τὴν ἐνέργειάν τε καὶ πρὸς τὰ πλησιάζοντα μόρια
κοινωνίαν, ὅπερ ἐν τῷ τῆς θέσεως ὀνόματι περιλαμβάνεται.
καὶ μὴν καὶ ἡ χρεῖα τῶν μορίων ἐκάστου μεγάλα συντελεῖ
πρὸς τὴν τῶν πεπονθότων τόπων εὕρεσιν· αἱ μὲν γὰρ ἐνέρ-
γειαί κινήσεις εἰσὶ δραστικαὶ τῶν μορίων, αἱ χρεῖαι δ' ἄπα-
σιν ὑπάρχουσι, καὶ μὴδὲν ἐνεργοῦσιν. ἐπὶ γέ τοι τῶν κατὰ
τὴν οὕρησιν ἡ μὲν ἐνέργεια τῆς ἐκκρίσεως τῇ περιστόλῃ τῆς
κύστεως γίνεται, συνεπιβοηθοῦντων ἐνίοτε καὶ τῶν καθ' ὑπο-
γάστριον μυῶν, ὅταν ἦτοι παντάπασιν ὀλίγον ἢ τὸ περιεχό-
μενον οὕρον, ἢ ἄτονος ἢ κύστις· ὅπαντα δὲ τὰλλα χρήσιμ' ἔ-
στιν πρὸς τὴν ἐνέργειαν. εἰ μὴ γὰρ ἡ τε κύστις αὐτὴ τὸ κύ-
τος ὅλον οὕτως ἐσχημάτιστο, καὶ ὁ τράχηλος αὐτῆς ἐτέρητο
δὲ ὅλου, καὶ ἡ τῶν οὐρητῆρων ἔμφυσις εἰς αὐτὴν ἐγένετο

ctuum dignotionem, neque ad locorum affectorum inventionem conferunt. Verum quae nuper a nobis prolata est, propositi operis propria est. Intelligitur autem ex ipsa jam tantum, cognoscere oportere primum quidem per anatomicen accurate cujusque partis substantiam, quae et qualis sit; deinde vero et actionem et societatem, quam cum proximis habet partibus, quae situs vocabulo comprehenditur. Quinetiam et partium usus ad affectorum locorum inventionem magnopere conducit; actiones enim motus sunt partium activi; usus vero omnibus insunt, etiam nihil agentibus. Ergo quod ad urinae redditionem pertinet, excretionis actio fit a vesicae contractione, concurrente interdum musculorum abdominis auxilio, quum vel admodum pauca continetur urina, aut vesica ipsa infirma est; reliquae vero partes omnes utiles sunt ad actionem. Nisi enim vesica ipsa toto spatio sic figurata fuisset, ac cervix ipsius tota fuisset perforata, et ureteres oblique inserti in ipsam fuissent, frustra habuisset

Ed. Chart. VII. [383.]

Ed. Basf. III. (251.)

λοξή, μάτην ἂν εἴχε τὴν περιστάτικὴν κίνησιν. ἔξ οὖν τῆς
 τούτων γνώσεως ἢ τῶν πεπονθότων μορίων διάγνωσις ἅμα
 τοῖς κατ' αὐτὰ γίνεται πάθεισιν, οὐκ ἐκ τοῦ ζητεῖν, εἴτε χρὴ
 πεπονθέναι θάνατον τὸ ἐμπεφραγμένον ὄργανον, εἴτ' ἀπαθὲς
 εἶναι. παραπλήσιον δὲ τούτου ζητήμα ἐστὶ καὶ τὸ περὶ πα-
 σχόντων μὲν ἔτι μορίων, οὐδέπω δ' ἔχόντων ἐν ἑαυτοῖς διά-
 θειν οἰκίαν· οἰκίαν δ' ὀνομάζουσι διάθεισιν, ὅταν τῷ
 ποιῶντος αὐτὴν αἰτίου χωρισθέντος, ἔθ' ὑπομένη· κατὰ
 τοῦτο γοῦν τὸ σκέμμα πάλιν λέγουσιν ἔνιοι, μηδὲν πεπονθέ-
 ναι τὴν κεφαλὴν ἐν ἐκείναις ταῖς κεφαλαλγίαις, ὅσαι γίνονται
 διὰ χολώδη χυμὸν ἐν τῇ γαστρὶ περιεχόμενον· ἐμθέντος γὰρ
 αὐτοῦ παύσθαι παραχοῆμα τὴν κεφαλαλγίαν, ὥς εἴγε καὶ
 μετὰ τὸν ἔμετον ἔτι διαμένοι, τῆνικαῦτα πεπονθέναι λέ-
 γουσι τὴν κεφαλὴν· πολὺ δὲ δὴ μᾶλλον, ὅταν ὅμοια τοῖς
 τῶν ὑποχρεμένων συμπτώματα γένηται κατὰ τοὺς ὀφθαλ-
 μοὺς, ἐφ' ὧν ἀθροίζεται τι περίττωμα κατὰ τὸ τῆς γαστροῦς
 στόμα· ταυτὶ γὰρ ὅλον σκιάς τινος εἶναι παθῶν. ἐν τοῖς
 τοιούτοις ἅπασι ζητήμασι πλεονάσαντες οἱ πρὸ ἡμῶν ὀλί-
 γιστα περὶ τῆς τῶν πεπονθότων τόπων ἔγραψαν διαγνώσεως·

contrahendi motum. Ex horum itaque notitia et affectae
 partes et affectus ipsarum dignoscuntur, non ex ea quae-
 stione, qua investigatur, ntrum dicere oporteat, obstructum
 instrumentum esse affectum, an affectione carere. Consimi-
 lis huic est quaestio et de iis quae adhuc afficiuntur partibus,
 sed in se nondum proprium affectum habent; vocant autem
 proprium affectum, quando separata causa ipsum efficiente,
 permanet; hac igitur consideratione rursus dicunt nonnulli
 nequaquam affectum esse caput per eos capitis dolores, qui a
 bilioso humore in ventriculo contento proveniunt; eo nam-
 que per vomitum ejecto, capitis dolorem protinus quiescere;
 ut si post vomitum nihilominus permanferit, tum dicant affe-
 ctum esse caput; idque multo magis, quum similia suffusioni
 symptomata oculis oboriuntur, cumulatis in orificio ventri-
 culi excrementis; haec enim veluti umbras quasdam esse af-
 fectum. In omnibus his quaestionibus plurimum occupati
 maiores nostri pauca de affectorum locorum dignotione scri-

Ed. Chart. VII. [383. 384.]

Ed. Bas. III. (251.)

ἀλλ' ἡμεῖς τὴν [384] ἐναντίαν ὁδὸν ἐκείνοις βαδιοῦμεν, γυμνάζοντές τε καὶ ὥς ἂν εἴποι τις τεχνοῦντες τοὺς ἐσπουδακότες διαγνωστικούς γενέσθαι τῶν πεπονηθέντων μορίων. ὥσπερ οὖν ὀλίγον ἔμπροσθεν ὑπέκειτο, διατεταμένης τῆς κύστεως, ἀδυνατῶν ὁ ἄνθρωπος οὐρεῖν, οὕτω νῦν ὑπρκεισθω χωρὶς τοῦ κατὰ τὴν κύστιν ὄγκου γεγενημένη ἢ τῶν οὕρων ἐπίσχεσις. ἀνάγκη δὴπου κατὰ τὴν τοιαύτην ἰσχυρίαν ἦτοι τοὺς οὐρητῆρας ἢ τοὺς νεφροὺς ἔμπεφράχθαι. πάλιν οὖν ἐνταῦθα σκεπτέον ἐστὶν τὰ πρὸ τῆς ἰσχυρίας συμπτώματα, πότερα λιθιώντων τῶν νεφρῶν, ἢ φλεγμαινόντων, ἢ τι ἄλλο κακὸν πασχόντων· ἐπισκεπτέον δὲ καὶ περὶ τῆς ἐν ὅλῳ τῷ σώματι διαθέσεως, ἵνα διορισώμεθα καθ' ὅσον οἷον τε στοχασμῷ τεχνικῷ, πότερον ἐν τοῖς νεφροῖς αὐτοῖς ἢ ἔμφραξις ἐγένετο διὰ λίθους τινὰς, ἢ παχεῖς χυμοὺς, ἢ κατὰ τοὺς οὐρητῆρας καλουμένους, οἳ πέρ εἰσιν οἱ ἀπὸ τῶν νεφρῶν ἐπὶ τὴν κύστιν ἐκτεταμένοι πόροι. τινὰ μὲν γὰρ εἰς ἀκριβῆ διάγνωσιν ἡκεῖ, καθάπερ ὀλίγον ἔμπροσθεν ἐλέγομεν περὶ τῶν ἐμφανιζόντων τῆς πεπονηθείας οὐσίας τὴν ιδιότητα· τινὰ δὲ ὑποπέπτωκε

pferunt. Nos vero contraria incedemus via, exercentes et ut dixerit quispiam, instruentes studiosos, ut dignotionis partium affectarum peritissimi evadant. Igitur quemadmodum paulo ante propositum erat, quod distenta vesica homo urinam reddere non posset, ita nunc subjiciatur, citra vesicae tumorem urinae suppressionem factam esse. Ergo necesse est per ejusmodi ischuriam vel ureteras vel renes esse obstructos. Quapropter rursus hic intueri oportet, num antequam supprimeretur urina, aut lapidis, aut inflammationis, aut alterius cujuspian mali praecesserint symptomata. Consideranda quoque est universi corporis dispositio, ut possimus, quoad artificiosa conjectura permiserit, distinguere, utrum in ipsis renibus a lapide, vel crassis humoribus fuerit obstructio, an in vocatis ureteribus, qui meatus sunt a renibus ad vesicam exporrecti. Quaedam namque ad exquisitam veniunt dignotionem, ut paulo ante dicebamus de iis quae affectae substantiae proprietatem declarant; quaedam

Ed. Chart. VII. [384.]

Ed. Basf. III. (251.)

τεχνικῶ στοχασμῶ, καὶ διὰ ταῦτά γε μακρὸς ὁ λόγος γίγνεται, καὶ ἂν ἀποσκευάσῃται τις τοὺς σοφιστάς, ὥσπερ ἀμέλει καὶ νῦν Ἀσκληπιάδου κατεφρονήσαμεν ἀλλόκοτα γράψαντος, ὡς δὲ ἑτέρων ἐξελήλεγκται, περὶ τῆς τῶν οὕρων ἀθροίσεως ἐν κύστι. κατέγνωσται δ' ἤδη πρὸς ἀπάντων τῶν ἀνατομικῶν καὶ τὰ περὶ τοῦ τῆς ψυχῆς ἡγεμονικοῦ γεγραμμένα τοῖς ἐν τῇ καρδίᾳ νομιζουσιν ὑπάρχειν αὐτὸ, καὶ οἱ γε περὶ τὸν Ἀρχιγένην μὴτ' ἀποστῆναι φανερῶς τοῦ δόγματος ὑπομένοντες, ἐξελεγχόμενόν τε αὐτὸ διὰ τε πολλῶν ἄλλων ὁρῶντες, οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ κατὰ τὰς θεραπείας τῶν φρενιτικῶν τε καὶ ληθαργικῶν, ἄνω τε καὶ κάτω τοὺς λόγους στρέφουσιν, ἄλλοιτ' ἄλλα λέγοντες, εἰ καὶ μηδὲν ὅλως ἀποσαφρύντες, οἷον ἀμέλει καὶ τὸ τρίτον ἐστὶ περὶ τῶν πεπονθότων τόπων Ἀρχιγένους. ἡμῖν δὲ περὶ μὲν ἡγεμονικοῦ ψυχῆς ἐν τοῖς περὶ τῶν Ἱπποκράτους καὶ Πλάτωνος δογμάτων ἐπὶ πλεῖστον εἴρηται· νυνὶ δ', ὡς ἀποδεδειγμένον, τὴν ἐπίσκεψιν ποιησόμεθα τῶν πεπονθότων μορίων. ὅπερ δὲ ἐστὶ κοινὸν ἐπὶ πάντων τῶν πεπονθότων μορίων καὶ τόπων,

vero artificiosae conjecturae subjacent, proptereaue prolixa evadit oratio, etiam si quis ableget sophistas, quemadmodum et nunc sane Asclepiadem negligimus, qui de urinae in vesica collectione, ut alibi coarguimus, scripsit absurda. Porro ea etiam quae de principe animae facultate scripta sunt ab iis, qui eam in corde consistere existimant, omnes anatomici jam damnarunt, atque Archigenis sectatores, quum ab hac opinione aperte discedere non sustineant, eamque convinci videant cum per alia multa, tum maxime in phreniticorum lethargicorumque curationibus, sursum ac deorsum sermones suos volutant, alias alia dicentes, quamvis nihil omnino declarent, cujus generis est et tertius Archigenis liber de locis affectis. A nobis vero de principe animae facultate in libris de Hippocratis Platonisque placitis copiosissime dictum est; nunc vero, velut hac demonstrata, affectarum partium contemplationem perficiemus. Quod autem omnibus affectis partibus locisque commune est, id non in logi-

Ed. Chart. VII. [384.]

Ed. Bas. III. (251.)

οὐκ εἰς λογικὴν ζήτησιν, ἀλλ' ἀναγκαίαν ἐκτεινόμενον, ἥδη σοι δίδωμι.

Κεφ. β'. Τῶν κατὰ τὸ σῶμα τοῦ ζώον πασῶν ἐνεργειῶν ἐκάστης τι μόριον ἰδίον ἐστίν, δι' οὗ γίνεται. καὶ τοίνυν καὶ βλάπτεισθαι τὴν ἐνέργειαν ἀναγκαῖόν ἐστι, παθόντος κατὰ τι τοῦ δημιουργοῦντος αὐτήν. πάσχει δὲ ποτὲ μὲν οὕτως εὐλύτον πάθος, ὥς εὐθὺς ἅμα τῷ δράσαντι χωρισθέντι πεπαῦσθαι, ποτὲ δ' οὕτως δύσλυτον, ὥς παραμένειν ἐπὶ πλείστον· ἔστιν δ' ὅτε καὶ τὸ δρῶν αὐτὸ διοδεῦον, οὐκ ἐστηριγμένον ἐν τῷ μορίῳ τὸ πάθος ἐργάζεται, καὶ τοῦτ' εἰκάξει σκιᾷ πάθους ὁ Ἀρχιγένης, ὥς ἐπὶ τῶν ὅμοια τοῖς ὑποχείμενοις φανταζομένων ὀφθαλμῶν, ἐφ' ὧν ἐν τῷ στόματι τῆς γαστρὸς ἤθροισται περίττωμα λεπτομερές· ἀτμῶν γάρ τινων ἐντιϋθιν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀναφερομένων, περιπίπτουσα τούτοις ἡ ὀπτικὴ δύναμις, ὁμοίως φαντάζεται τῇ κατὰ τοὺς ὑποχείμενους· καὶ μάλιστα γε συμβαίνει τὸ τοιοῦτο ἐφ' ὧν αὐτὸ τε τὸ κατὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑγρὸν ἀκριβῶς ἐστὶ καθαρόν ἢ τ' ὀπτικὴ δύναμις αἰσθητικωτάτη.

cam, sed necessariam quaestionem porrectum, jam enarrare aggrediar.

Cap. II. Omnium corporis animantis functionum unicuique pars quaedam propria est, per quam editur; ac proinde functionem laedi necesse est, parte ipsam efficiente aliquo modo affecta. Interdum vero accidit adeo facile morbum solvi, ut simul atque efficiens causa fuerit separata, quamprimum ipse cesset; interdum ita est solutu difficilis, ut diutius permaneat, *causa etiam ablata*. Accidit etiam nonnunquam, ut efficiens causa pertransiens, non firmatum in parte faciat morbum, huncque Archigenes cum umbra affectus comparat, veluti quum suffusus similia quaedam oculi imaginantur, collecto in ore ventriculi tenui excremento; nam inde vaporibus quibusdam in oculos sublatis, in eos videndi facultas incidens, iisdem imaginibus, quibus per suffusiones, afficitur; idque maxime evenire solet in iis, quibus oculorum humor exquisitè purus est, et optica facultas quam

Ed. Chart. VII. [385.]

Ed. Basf. III. (251.)

[385] κατὰ δὲ τὴν αὐτὴν αἰτίαν ἐπὶ τε τῶν αἰμορροαγῆσόντων ἐν νόσοις, ἢ ἐμεσόντων, ἐνίοτε προφαίνεται τὰ τοιαῦτα συμπτώματα, καὶ γράφει γὰρ περὶ αὐτῶν ὁ Ἱπποκράτης ἐν τῷ προγνωστικῷ ταυτί· ὅστις δ' ἂν ἐν πυρετῷ μὴ θανατώδει φησὶ τὴν κεφαλὴν ἀλγείν, ἢ καὶ ὀφθαλμοὺς τι πρὸ ὀφθαλμῶν φαίνεσθαι, ἢ καρδιαγμὸς τοιούτῳ προσγένηται, χολώδης ἐμετος παρέσται. καὶ μετ' ὀλίγα πάλιν· οἷσι δ' ἂν ἐν τοιοιούτῳ πυρετῷ κεφαλὴν ἀλγέουσιν ἀντὶ μὲν τοῦ ὀφθαλμοῦς τι πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν φαίνεσθαι ἀμβλυγμὸς γίνεται, ἢ μαρμαρυγαὶ προφαίνονται, ἀντὶ δὲ τοῦ καρδιώτευσιν ἐν τῷ ὑποχονδρίῳ ἐπὶ δεξιᾷ ἢ ἐπ' ἀριστερὰ ξυγνέμεται τι, μήτε ξὺν ὀδύνῃ μήτε ξὺν φλεγμονῇ, αἷμα διὰ ρινῶν τοιούτῳ ῥυῆται προσδόκιμον ἀντὶ τοῦ ἐμέτου. αὗται μὲν αἱ τοῦ Ἱπποκράτους ῥήσεις· ἐδίδαξε δὲ δι' αὐτῶν, ὥς ἐπὶ χυμοῖς πολλάκις ἡθροισμένοις ἐν τῇ γαστρὶ συμβαίνει τινὰ φαντάσματα γίνεσθαι κατὰ τὴν ὥσιν. ἀλλ' εἵπερ ὅλως ἀπὸ τῶν χυμῶν ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀνέφερετο μηδὲν, οὐδὲ τῶν τοιούτων συμπτωμάτων ἐγένετό τι, καθάπερ οὐδ' εἰ πρὸς τοὺς τῶν

facillime sentit. Eandem ob causam, ubi sanguinis eruptio, aut vomitus per morbos expectatur, huiusmodi symptomata interdum apparent, de quibus Hippocrates in prognostico hunc in modum scripsit: *Quicumque vero in non lethali febre dixerit caput dolere, aut ante oculos tenebrosum quiddam obversari, si cardiogmos accesserit, is bilem epomet. Ac paulo post: Quibus vero in huiusmodi febre caput dolentibus pro tenebris ante oculos apparentibus visus hebetudo contingit, aut vibrantes splendores ipsis objiciuntur, ac pro cardiogmo in hypochondria dextra aut sinistra aliquid contenditur, neque cum dolore, neque cum inflammatione, his pro vomitu sanguis e naribus fluxurus expectandus est.* Haec est verborum Hippocratis series, quibus docuit saepenumero contingere, ut ab humoribus in ventriculo collectis imagines quaedam oculis objiciantur. Qued si nihil omnino ab humoribus ascenderet ad oculos, nullum huiusmodi symptomatum eveniret; quemadmodum neque si vel

Ed. Chart. VII. [385.]

Ed. Bas. III. (251. 252.)

ὥτων ἡνέχθη πόρους, ἢ τοὺς τῆς ῥινός, ἢ τὸ τῆς γλώττης σῶμα. καὶ τῷδε δῆλον, ὥς ἀπολαῦσαι τι χρὴ τῆς κατὰ τὴν γαστέρα διαθέσεως τοὺς ὀφθαλμούς, εἰ μέλλει παρόψεσθαι τὸ ζῶον. οὕτως δὲ καὶ περὶ αὐτὸν πάλιν ὁ Ἱπποκράτης· οἷσι χολώδεια διαχωρήματα, κωφώσιος ἐπιγενομένης παύεται, καὶ οἷσι (252) κώφωσις, χολωδέων ἐπιγενομένων παύεται· τίς οὕτω ληρώδης ἐξηγητῆς, ὥς ἔασας ἐν τῷ λόγῳ τὰ ὦτα πάσχειν, ἐπειδὴν ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμούς ἀνενεχθῆναι συμβῇ τὴν ἐμπροσθεν ἐκκενουμένην διὰ τῆς κοιλίας χολήν, τηνικαῦτα φάσκει γενέσθαι τὴν κώφωσιν; αἰεὶ τοίνυν ἀναγκαῖον ἐστὶν ἄρχεσθαι μὲν ἀπὸ τοῦ τῆς βεβλαμμένης ἐνεργείας ὀργάνου, ζῆτεῖν δ' ἐφεξῆς, ὅστις ὁ τρόπος αὐτῷ τῆς βλάβης ἐστίν, ἅρᾳ γε διάθεσις ἤδη μόνιμος, ἢ γινομένη μὲν ἔτι, τὸ μόνιμον δὲ οὕτω προσεληφνῆ· καὶ εἰ γινομένη, πότερον ἐν αὐτῷ τῷ μορίῳ περιεχομένης τῆς ποιούσης τὸ πάθος αἰτίας, ἢ διουδενούσης αὐτό. ξηρανθέντος μὲν γὰρ ἀμέτρως τοῦ κρυσταλλοειδοῦς ὑγροῦ, μόνιμος ἡ βλάβη τῷ μορίῳ, καὶ τὸ πάθος ἴδιον τῆς οὐσίας αὐτοῦ· παχυμεροῦς δὲ ὑγροῦ συνισταμένου

ad aurinum, vel ad narium meatus, vel etiam ad linguae corpus, quicquam transferatur. Unde manifestum est, quod oportet oculos participes fieri affectionis ventriculum instantis, si videndo debeat animal errare. Ita etiam quum rursus dicit Hippocrates: *Quibus dejectiones biliosae sunt, surditate superveniente finiuntur; et quibus surditas adest, desinit quum dejectiones sequuntur biliosae*; quis est adeo demens interpres, ut omittat in hujus sermonis enarratione aurium affectum, ac tum dicat nasci surditatem, quum bilis, quae ante per alvum vacuabatur, ad oculos effertur? Igitur semper incipere necessarium est a laesae actionis instrumento; deinde quaerere, quis sit ipsi laesionis motus; utrum affectus jam stabilis ac firmus, an qui adhuc quidem fiat, stabilitatem autem nondum sit adeptus; quod si fiat, utrum causa, quae morbum efficit, in ipsa parte contineatur, an per ipsam transeat. Etenim arefacto immodice humore crystalloide, perseverabit in parte laesio et substantiae ipsius proprius affectus; si vero crassus humor in pupilla constiterit,

Ed. Chart. VII. [385.]

Ed. Bas. III. (252.)

κατὰ τὴν κόρην, οὐδέπω μὲν ἢ οὐσία βέβλαπται, τὸ δὲ τοῦ συμπτώματος αἷτιον ἐν αὐτῷ περιέχεται τῷ ὀφθαλμῷ· διέρεται δ' αὐτὸν, ὅταν ὁ ἀτμίζων χυμὸς ἐν τῇ γαστρὶ περιέχεται. τὸ δὲ τὴνικαῦτα μόνον ἡγεῖσθαι πεπονθέναι τὸ μόριον, ὅταν τῆς οὐσίας αὐτοῦ μόνιμος διάθεσις γένηται, νομοθετούντων ἐστὶν ἴδια σημαινόμενα τῶν Ἑλληνικῶν ὀνομάτων. ἐπὶ μέντοι τῶν ἀλγούντων σφοδρῶς κατ' ἔντερον, ἐστηριγμένῳ δὲ καθ' ἓν τι μέρος τῷ πόνῳ, καὶ οἷον διατιτρώντι, πῶς ἂν τις ἢ μὴδ' ὅλως πεπονθέναι τὸ ἔντερον, ἢ μὴ τὸ πάθος εἶναι κατ' αὐτὸ λέγοι; καίτοι γ' ἐνίοτε μᾶ καίρου ἥσπῃ τὰ τοιαῦτα τῶν ἀλγημάτων ἐπαύσατο, χυμοῦ τινος ὑαλώδους ἐκκριθέντος· οὐ μὴν οὐδ' ἄλλό τι τὸ τῆς ὀδύνης αἷτιον ὑπολαβεῖν ἐνδέχεται παρὰ τὸν ἐκκριθέντα χυμόν. ὃ γὰρ ἐκκριθέντι παραχρῆμα παύσασθαι τὴν ὀδύνην ἡκολούθησεν, ἅπαντες ἄνθρωποι τοῦτο τῆς ὀδύνης αἷτιον εἶναι πεπιστεύκασι, φυσικοῦ τινος ἀξιώματος ὑπάρχοντος αὐτοῖς ἐξ ἑαυτοῦ πιστοῦ πρὸς τὴν τῶν τοιούτων αἰτίων γνῶσιν. οὐ γάρ τοι ψαύοντος μὲν ἡμῶν γίνεται τόδε τι τὸ πάθος, ἀποχωρήσαντος δὲ

substantia quidem nondum laesa est, verum symptomaticis causa in oculo ipso continetur; sed tum per ipsum transit, quum evaporatis humor consistit in ventriculo. Tunc autem solum arbitrari affectam esse partem, quum substantiae ipsius affectus permanens fuerit, legislatorum est, qui Graecis nominibus propria significata instituunt. Enimvero ubi vehemens dolor intestinum cruciat, firmato in una quadam parte dolore, ac tanquam pertundente, quo pacto vel nequaquam affectum esse intestinum, aut affectum in ipso non esse quis dixerit? quanquam interdum huiusmodi dolores, excreto vitreo quodam humore, vel unico temporis momento finiuntur; non tamen aliud esse quidpiam doloris causam conjectare licet, praeter humorem excretum. Quo enim excreto illico dolorem sedari sequitur, id omnes homines doloris causam esse credunt, naturali quodam axiomate, quod ex seipso ad huiusmodi causarum dignotionem fidem habere videtur. Idem enim, quo nos tangente hic aliquis affectus sit,

Ed. Chart. VII. [385. 386.]

Ed. Bas. III. (252.)

παραχρῆμα παύεται, τοῦτ' αἴτιον εἶναι πεπιστεύκασι πάντες ἄνθρωποι. οὕτως οὖν καὶ τὸ πῦρ τοῦ καίειν ἡμᾶς αἴτιον εἶναι πεπίστευται, καὶ τὸ ξίφος τοῦ τέμνειν, ἕκαστόν τε τῶν [386] ἄλλων ὡσαύτως. αἴτιον οὖν ἡγητέον εἶναι καὶ τὸν κενώοντα χυμὸν τοῦ γινωμένου πάθους, ἥνικα ἐν τῷ μορίῳ περιέχεται· πότερον δὲ τῷ ψύχειν σφοδρῶς, ἢ τῷ θερμαίνειν, ἢ ὅλως κατὰ δυσκρασίαν ἠνώγλει τὸν τόπον, ἢ τῷ διεξέρχεται συνεκτῇ σώματα βιαζόμενος ἐπὶ τὴν ἐκκρίσιν, ἢ διὰ πνεῦμα φουσῶδες ὑπ' αὐτοῦ γινόμενον, ὡς διατείνεται τὸ περιέχον, ἢ διὰ βίαιαν σφίγγωσιν, ἢ τῷ διαβιβρώσκειν καὶ δάκνειν, οὐδέπω δῆλον ἐκ γε τῆς μετὰ τὴν κένωσιν ὀφειλείας, ἀλλ' ὅτι μόνον ἐλύπει περιεχόμενος. οὐ μόνον οὖν αἴτιον ἡγητέον εἶναι τὸν τοιοῦτον χυμὸν τῆς ὀδύνης, ἀλλὰ καὶ τὸ μόριον ἐν ᾧ περιέχεται πάσχον ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ, καθ' ὃν ὠδυνᾶτο διὰ τὸν χυμὸν. οὕτω γέ τοι πάσχειν λέγομεν καὶ διὰ τι τῶν ἔξωθεν προσπιπτόντων, ἥτοι θερμαινόντων, ὡς τὸ πῦρ, ἢ ψυχόντων, ὡς ἡ χιών, ἢ θλώντων, ὡς ὁ λίθος, οὗ

et quo separato statim cessat, causam esse omnes homines crediderunt. Sic enim et ignem ustionis et gladium sectionis causam esse credimus, atque unumquodque aliorum eodem modo. Ergo et vacuatum humorem ejus affectus causam fuisse, qui quo tempore in parte continebatur, fiebat, putandum est; sed an ob id quod vehementer refrigeraret, aut calefaceret, aut in totum per intemperiem locum inflectaret; an quia per continua corpora transiret, ea ad excretionem vi quadam excitans; aut ob flatulentum spiritum ab eo exortum, qui continentem partem extenderet; aut ob violentam impactionem; an quia eroderet et morderet; nondum ex utilitate post evacuationem manifestum est; sed solum quod, quum continebatur, moleste laederet. Igitur non solum putare oportet hujusmodi humorem esse causam doloris, verum partem quoque, in qua continebatur, illo tempore affici, quo ob humoris praesentiam dolore cruciatur. Sic etiam affici *aliquem* dicimus, quum aliquid extrinsecus incidit, vel calefaciens, ut ignis, vel refrigerans, ut nix, vel contundens, ut lapis, quo separato protinus finitus

Ed. Chart. VII. [386.]

Ed. Bas. III. (252.)

χωρισθέντος εὐθὺς πέπαινται τὸ πάθος, οὐδενὸς διὰ τοῦτ' ἐροῦντος ὥς οὐκ ἔπασχεν, ὅτι μηδεμία κατὰ τὸ μόριον ὑπελείπετο διάθεσις. ὥς οὖν οὕτως ἡμῶν αἰὲ χρησιμοποιέων τῷ τοῦ πάθους ὀνόματι καὶ τῷ τοῦ πάσχειν ὀνόματι, πρόσχε τὸν ποῦν τοῖς λεχθησομένοις, ἐπισκοπούμενος ἐν αὐτοῖς τὸ χρήσιμον εἰς τε τὰς προγνώσεις καὶ τὰς θεραπείας. ἐνίοτε μὲν γὰρ ὑπὸ μὲν αἰτίου τινὸς γίνεται τὸ πάθος, οὐ μὲν ἤδη πως μόνιμον ἔχει τῇ διάθεσιν, εἰ χωρισθεῖη τὸ αἷτιον· ἐνίοτε δ' ἤδη γέγονεν, ἔτι τε γίνεται· πολλάκις δὲ πέπαινται μὲν γινόμενον οἰχομένης τῆς αἰτίας, ἤδη δέ ἐστι μόνιμος ἡ διάθεσις. οἷον ἐπὶ δυσεντερίας ὁ δακνῶδης χυμὸς αἷτιός ἐστιν τοῦ πάθους, ἐν ἀρχῇ μὲν ἀπορροῦπτων τε καὶ ξύων, ἐν χρόνῳ δὲ ἐλκῶν τὸ ἔντερον. εἰ μὲν οὖν πρὶν ἐλκῶσαι παύσεται διεξιὼν, οὐδέπω δυσεντερία τὸ πάθος ἐστίν· εἰ δ' ἐλκωθῇται φθάσειεν τὸ ἔντερον, οὐκ ἂν ἔτι συμπαύσαιτο τῷ χυμῷ τὸ γενόμενον πάθος, οὐδὲν ἡμᾶς εἰς τὰ παρόντα τοῦ παρὰ μικρὸν λόγου λυποῦντος, ὃν καὶ σωρείτην ὀνομάζουσιν· κοινὴ γὰρ ἡ ἐξ αὐτοῦ πρὸς πολλὰ τῶν κατὰ τὸν βίον ἀπορία, περὶ ὧν

fuerit affectus; nemine propter hoc dicente, partem non fuisse affectam, quod in ipsa nulla affectio reliqua sit. Igitur tanquam nobis et nomine affectus et verbo affici ad hunc modum usuris, ita dicendis animum adhibe, in ipsis inspicies utilitatem, tum ad praeuotiones tum curationes. Fit enim nonnunquam a causa quadam affectus, non tamen, si qua ratione sit separata causa, is jam permanentem habet dispositionem; interdum autem partim jam factus est, partim etiamdum fit; saepenumero fieri desinit, abeunte causa, jam vero perseverans manet dispositio. Veluti in dysenteria mordax humor causa est affectus, ut qui ab initio et absterget et abradit, dein temporis tractu ulcerat intestinum; quod si antequam ulcus induxerit, effluere desinat, affectus ipse nondum dysenteria dicetur; si vero ulcus praecoccupet intestinum, non amplius factus simul cum humore finitur affectus. Nec officit quicquam nobis in praesentia paulatim progrediens oratio, quam acervalem vocant; communis enim est ex ipsa difficultas ad multa vitae utilia, de quibus

Ed. Chart. VII. [386.]

Ed. Bas. III. (252.)

εἴρηται καὶ δέδεικται τοῖς πρὸ ἡμοῦ φιλοσόφοις τε καὶ ἰατροῖς·
 διὸ καὶ μοι μνημονεύειν αὐτῶν περιττόν, ἔχοντί γε κατ' αὐτὸ
 τοῦτο τῆς τέχνης τὸ μέρος ἐπιδείξαι τὴν ἀπορίαν. ὅτι μὲν
 γὰρ ἐν τινι χρόνῳ γίνεται τὰ πάθη, τῶν ὁμολογουμένων
 ἐστίν· εἰ δ' ὥσπερ ἡ οἰκία καθ' ὃν γίνεται χρόνον οὐδέπω
 μὲν ἐστὶν οἰκία, τὸ δ' ὅλον τοῦτο γινομένη οἰκία, τὸν αὐ-
 τὸν τρόπον ἕκαστον τῶν νοσημάτων ἐν ᾧ γίνεται χρόνος γι-
 νόμενον μὲν ἐστίν, ὃν δ' οὐδέπω, ζητήσεως ἄξιον· οὐδὲ γὰρ
 ἡ αὐτὴ φύσις ἐστὶν ἀπάντων τῶν γινομένων, ἀλλ' ὅσα μὲν
 ὁμοιομερῇ τε ὑπάρχει καὶ σχῆμα σύμφυτον ἔχει μηδὲν, οὐσία
 τοῦτων εὐθύς ἐξ ἀρχῆς ἐστὶν ἡ αὐτή· τῶν δὲ ἥτοι πολυειδῶν
 τὴν μορφήν, ἡ ἀνομοιομερῶν, ἐγχωρεῖ τὴν οὐσίαν ὑστέραν
 εἶναι τῆς γενέσεως. οὐ γὰρ ἅμα γίνεται τῆς οἰκίας τὰ θεμέ-
 λια καὶ οἱ τοῖχοι καὶ ἡ ὀροφή καὶ ὁ κέραμος αἱ θύραι τε
 καὶ αἱ θυρίδες, ἐξ ὧν ἀπάντων ᾧδὲ πως συγκειμένων καὶ εἰς
 μίαν μορφήν ἀναγινομένων σύνθετός ἐστιν ἡ τῆς οἰκίας οὐσία.
 τὸ δὲ γε θερμὸν νόσημα καὶ τὸ ψυχρὸν ὑγρὸν τε καὶ ξηρὸν
 εὐθύς ἐξ ἀρχῆς, ἐπειδὴν πρῶτον ὑπερβάλλῃ τοὺς ὑγμεινούς

nobis priores tum medici tum philosophi loquuti sunt ac
 demonstrationes fecerunt; proinde mihi supervacaneum ef-
 fet ea nunc recensere, praesertim quum habeam in ipsa hac
 parte artis, unde difficultatem ostendam. Quod enim in
 quodam tempore generentur affectus, omnes concedunt, an
 vero quemadmodum, quum domus sit, nondum est domus,
 sed totum hoc simul, quae sit domus, eodem etiam pacto
 unusquisque morbus quo tempore sit, est quidem in fieri,
 nondum tamen exiit, id quaestione dignum est. Neque
 enim omnium quae fiunt eadem natura est; sed quae et si-
 milaria sunt et nullam figuram congenitam habent, eorum
 substantia protinus ab initio eadem est; dissimilaria vero, et
 quibus varia est forma, essentiam generatione posteriorem
 habere possunt. Non enim domus simul fiunt fundamenta,
 parietes, fastigium, tegulae, januae, fenestrae, ex quibus
 omnibus eo modo compositis atque in unam formam reda-
 ctis, domus ipsius substantia composita est; morbus vero et
 calidus et frigidus et humidus et siccus, quum primum ab

Ed. Chart. VII. [386, 387.]

Ed. Bas. III. (252.)

ὁρους τῆς κράσεως τὸ σῶμα, τὴν αὐτὴν ἐαυτῷ φύσιν ἔχει.
καὶ γὰρ εἰ διὰ σμικρότητα πολλάκις ἐκφύγει τὴν θ' ἡμετέραν
διάγνωσιν καὶ τὴν τῶν καμνόντων αἰσθησιν, ἀλλὰ τό γε
εἶδος ἔχει τὸ οἰκεῖον. [387] οὕτω δὲ καὶ ἡ φλεγμονή, καθ'
ὃ τι περ ἂν εἴη μέρος τοῦ ζώου μέγιστον ἢ σμικρότατον, ἐν
καὶ ταῦτόν ἐστι πάθος ὑπερπλαγμένον οὐκ ἰδέαις, ἀλλὰ μεγέ-
θους διαφορᾷ· ὅτι δὲ ἐγχωρεῖ τινα παθήματα περὶ τοῖς σώ-
μασιν εἶναι, διὰ σμικρότητα μηδέπω φαινόμενα, τεκμήριον
καὶ ἡ κοιλαίνουσα τὴν πέτραν ἐν χρόνῳ πλείονι ῥανίς, ἐφ' ἣ
καὶ τοῦτο τὸ ἔπος ὀρθῶς εἰρησθαι πιστεύεται,

Πέτρην κοιλαίνει ῥανίς ὕδατος ἐνδελεχέη.

καὶ μὴν οὐθ' ὑπὸ μιᾶς ἢ δυοῖν ἢ τριῶν ἢ τεττάρων πληγῶν
τοῦ ὕδατος εἰς τὴν πέτραν ἐμπέσουσῶν, ὅπου γ' οὐδ' ἕφ'
ἑκατὸν, αἰσθητὴ ποτ' ὥφθη κοιλότης, οὔτε δυνατόν ἐστι τῆς
μιᾶς πρώτης μηδὲν ἐργασαμένης τὴν δευτέραν ἐργάσασθαι
τι· τὸν αὐτὸν γὰρ ἔξει πρὸς τὴν πέτραν λόγον, ὃν ἔσχεν ἡ
πρώτη· δεῖ τοίνυν, εἰ δράσει τι περὶ τὴν πέτραν ἡ δευτέρα

initio corpus sanos temperamentis limites excefferit, eandem
sibi ipsi naturam habet. Etenim si is ob parvitatem plerum-
que et nostram dignotionem et aegrotantium sensum effugiat,
propriam tamen habet speciem. Ita vero inflammatio quo-
que, in quacunque animalis parte confiterit, maxima vel
minima, unus atque idem est affectus, non specie, sed ma-
gnitudinis differentia varius. At quod possint aliquae affe-
ctiones in corporibus consistere, quae ob exiguitatem non-
dum appareant, argumento est gutta longo temporis tractu
saxum excavans, de qua recte carmen hoc proditum esse
creditur,

Gutta cavat lapidem. saepe cadentis aquae.

Neque tamen uno vel duobus vel tribus vel quatuor
aquae ictibus in saxum incidentibus, quando ne centesi-
mo quidem, sensibilis visa est cavitas; neque etiam fieri pot-
est, ut primo nihil efficiente, alter aliquid faciat; quippe qui
habet eandem, quam primus habuit, ad saxum rationem.
Ergo si secunda gutta in saxum quippiam effecerit, ipsum a

Ed. Chart. VII. [387.]

Ed. Bas. III. (252. 253.)

ῥανίς, ὑπερλάχθαι τι κατὰ τὴν προτέραν, ὥς μὴ πάντῃ δια-
μένειν ἔτι τοιαύτην, οἷα περ ἐξ ἀρχῆς ὑπῆρχεν. εἰ γὰρ αὐτὴ
τε κατὰ πᾶν ἢ αὐτὴ διαμένοι καὶ τὸ δρῶν εἰς αὐτὴν αἴτιον
ἢ ῥανίς τοῦ ὕδατος, ἀναγκαῖον αὐτὴν, ὥσπερ ἐπὶ τῆς πρώτης
πληγῆς, οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς δευτέρας ἀπαθῆ διαφυλαχθῆναι· εἰ
δὲ τοῦτο, καὶ ἐπὶ τῆς τρίτης· ὁ γὰρ αὐτὸς λόγος· οὕτω δὲ
καὶ ἐπὶ τῆς τετάρτης καὶ πέμπτης καὶ πασῶν τῶν ἐφεξῆς· ἄχρι
γὰρ ἂν ὡσαύτως ἐχούσῃ τῇ πέτρᾳ προσπίπτῃ ταῦτόν αἴτιον,
οὐδὲν ἐργάζεται πλέον. εἰ δὲ μετὰ χιλίας πληγὰς αἰσθητὴ ἢ
τῆς πέτρας φανείῃ κοιλότης, ἀναγκαῖόν ἐστιν ἐκάστην πληγὴν
φάναι τὸ χυλοστόν (αὐτῆς) μέρος ἐργάσασθαι τοῦ φανέντος
πρῶτον αἰσθητοῦ πάθους ἐν τῇ πέτρᾳ. καὶ τοίνυν καὶ τῶν
αἰτίων τῶν δρῶντων εἰς τὸ σῶμα τὸ μὲν τοῦ πάθους εἶδος
ἐξ ἀρχῆς ταῦτόν, ἀφανὲς δ' ἐστὶ διὰ μικρότητα. τὰ δ'
οὕτω συμ(253)κρὰ πάθη χωρισθέντων τῶν ποιούντων αἰτίων
ἀντίκα παύεται, τῆς φύσεως ἰωμένης αὐτά. μόνα γὰρ ἐκείνα
δεῖται τῆς ἐξωθεν βοηθείας, ὧν διὰ τὸ μέγεθος ἀδυνατεῖ
κρατεῖν ἢ φύσις. ὥστε κατὰ τὸν λόγον τοῦτον, ὅταν πρῶτον

prima non nihil mutatum fuisse necesse est, ut non omnino
idem, quale ab initio fuerat, permanferit. Etenim si ipsum
omnino idem permaneat, atque agens quoque in ipsum cau-
sa aquae gutta, necesse est, quemadmodum a primo ictu
non affectum est, ita neque a secundo; quod si fateare, ne-
que a tertio, nam eadem ratio est; ita vero et de quarto et
quinto et reliquis deinceps omnibus; etenim quoad eodem
modo se habente saxo eadem quoque causa accesserit, nihil
amplius efficietur. Quod si a millesimo ictu sensibilis vide-
atur saxi cavitas, necesse est unumquemque ictum dicere
millesimam partem effecisse apparentis primum sensilis in sa-
xo affectus. Quum itaque causae agunt in corpus, species
affectus ab initio est eadem, tamen ob exiguitatem non appa-
ret. At vero ita exigui affectus, separatis causis efficienti-
bus, illico finiuntur, natura ipsos sanante; nam illi soli ex-
terno egent auxilio, quos ob magnitudinem natura vincere
non potest. Igitur hac ratione, quum primum mordax hu-

Ed. Chart. VII. [587.]

Ed. Basf. III. (255.)

ὁ δακνῶδης χυμὸς ἀποξύσῃ τι τῶν ἐντέρων, εἰ καὶ μηδέπω φαίνεται τὸ γεγεννημένον, ἀλλ' ἢ γε διάθεσις ἐν τῷ τῆς δυσεντερίας ἐστὶν εἶδει. καθάπερ οὖν ἑλληνὶ πολλὰκις γενόμενα σμικρὰ χωρὶς φαρμάκου παντὸς ἢ φύσις ἐθεράπευσεν, οὕτω καὶ τὰ τῶν ἐντέρων ξύσματα. κατὰ τοῦτον μὲν οὖν τὸν λόγον οὐδ' ἀληθὲς ἐστὶν ὅλως, ὃ λέγουσί τινες, ὥς οὐδὲν ὑπολείπεται κατὰ τὰ τοιαῦτα συμπτώματα πάθος τῶν σωμάτων· εἴπερ ἦν ἀληθὲς, ἀλλ' ὅποτε γε πόνο·ς ἀξιόλογος ὑπὸ τῆς τῶν διαχωρουμένων δριμύτητος ἀναβιβρωσκομένων τῶν ἐντέρων ἐγίγνετο, τηλικαῦτα ἔπασχε τὰ ἔντερα. φυλαττέσθω δὲ τοῦθ' ἡμῖν ὥσπερ τι στοιχείον ἐν ἅπαντι τῷ μετὰ ταῦτι λόγῳ, καὶ γινέσθω τῆς μεθόδου τῶν εὐρεθισσομένων πεπονθέναι τόπων ἀρχὴ τὸ μηδέποτε βλάπτεσθαι μηδεμίαν ἐνέργειαν ἄνευ τοῦ πεπονθέναι τὸ ποιοῦν αὐτὴν μόριον. καὶ γὰρ ἐὰν ὀδύνη τις ἢ κατ' αὐτὸ, πέπονθε πάντως τι, καὶ ὅγκος τις παρὰ φύσιν, ἔτι δὲ μᾶλλον, ὅταν ἐνέργεια βλάπτηται. προειρήται δ' ὅτι καὶ τῇ τῶν ἐκκρινομένων φύσει τεκμαρτέον ἐστὶ περὶ τοῦ πεπονθότος τόπου. ὅτι δὲ διττῶς τοῦτο ποιητέον, ἐστὶ

mor aliquod intestinorum deraferit, quamvis id, quod factum est, nondum videatur, nihilominus affectio ipsa sub dysenteriae specie comprehenditur. Quemadmodum igitur natura parva quaedam ulcera, quae nonnunquam eveniunt, citra quodcunque medicamentum sanavit, ita et intestinorum abrasiones. Hac ergo ratione neque verum est omnino, quod a quibusdam dicitur, nullum per huiusmodi symptomata relinqui corporum affectum. Quod si verum esset, tamen intestina tum erant affecta, quum ab acrimonia dejectionum corrosis intestinis dolor notatu dignus percipiebatur. Hoc autem in omni subsequenti oratione tanquam elementum quoddam a nobis observetur, sitque hoc initium methodi, qua inveniri debent sedes affectae, nullam actionem unquam laedi, nisi pars quae ipsam facit, affecta sit; si enim vel dolor, vel tumor praeter naturam aliquis in ea sit, omnino aliqua re affecta est: et magis praeterea, quum actio laeditur. At antea etiam dictum est, quod ab excretorum natura affectae sedis conjectura facienda sit. Id vero bisariam

Ed. Chart. VII. [387. 338.]

Ed. Basf. III. (253.)

δῆλον, ἥ κατὰ τὴν ιδιότητα τῆς ἐκκρινομένης οὐσίας, ἥ ἀπὸ τῶν περιχομένων ἐν αὐτῷ. λέλεκται δ' ὅτι καὶ τῶν ἐπιφνομένων ἐνίοτε τεκμήρασθαι δυνατόν ἐστι περὶ τῶν πεπονθότων μορίων· ἐστὶ δὲ ἐκ τοῦ γένους τῶν συμπτωμάτων καὶ ταῦτα, παμπόλλην ἔχοντα πρὸς ἀλλήλα διαφορὰν, ὑπὲρ ἧς αὐθις εἰρήσεται.

Κεφ. γ'. [388] Νυνὶ δὲ πάλιν ἐπ' ἀρχὴν ἀνάγωμεν τὸν λόγον, ἐφ' ἑκάστου μορίου ζητοῦντες εὐρεῖν σημεῖα, τὰ μὲν ὡς τῆς ἰδίας οὐσίας αὐτοῦ δηλοῦντα τὰ πάθη, τὰ δ' ὡς ὄργανον. καθ' ἑκάτερόν τε πάλιν ἀφορίζοντές τε καὶ διακρίνοντες ἀπὸ μὲν τῶν γεγεννημένων ἤδη παθῶν τὰ γινόμενα μὲν ἔτι, μόνιμον δὲ οὐκ ἔχοντα τὴν κατασκευήν· ἀπὸ δὲ τῶν ἐν αὐτῷ τῷ πεπονθότι περιχομένων αἰτίων τὰ διόδω μόνον αὐτῷ χρώμενα· πρόδηλον δ' ὅτι καὶ σύνθετοί τινες ἐκ τῶν εἰρημένων ἔσονται τρόποι. διορίσωμεν δὲ καὶ τὰ κατὰ συμπάθειαν ἑτέρου μορίου γινόμενα πάθη τῶν κατὰ ἰδιοπάθειαν· οἰκειότερον γὰρ ἰδιοπάθειαν ὀνομάζειν, οὐχ ὡς εἴθισται

oportere fieri constat, vel ab excretæ substantiæ proprietate, vel ab iis quæ in ipsa continentur. Similiter diximus ab adnatis interdum rebus de locis affectis conjecturam sumi posse; sunt autem de symptomatum genere et hæc, permultasque habent inter se differentias, de quibus rursum differetur.

Cap. III. Nunc vero rursus ad principium sermonem reducamus, in singulis partibus studentes invenire signa indicantia tum eos, qui in ipsarum propria substantia consistunt, affectus, tum illos, qui ipsis ut organis insident. Rursus in utrisque separemus et discernamus a factis jam affectibus eos, qui etiamdum fiunt, sed permanentem nondum habent dispositionem; item a causis quæ in affecta parte continentur, eas, quæ ea tanquam transitu duntaxat utuntur. Quod vero ex dictis quidam componantur modi, satis constat. Praeterea distinguamus affectus, qui per consensum alterius partis accidunt, a propriis affectibus; nam magis proprium fuerit proprium affectum, quam, ut medici

Ed. Chart. VII. [388.]

Ed. Bas. III. (253.)

τοῖς ἰατροῖς πρωτοπάθειαν, ἀντιδιακρινομένης τῆς συμπαθείας τῇ ἰδιοπαθείᾳ. κυρίως οὖν ὀνομάζειν βουλόμενοι, τῇ μὲν πρωτοπαθείᾳ δευτεροπάθειαν ἢ ὑστεροπάθειαν ἀντικρίσθαι φήσομεν, ἰδιοπάθειαν δὲ τῇ συμπαθείᾳ. καὶ συνελθεῖν γε δύναται πολλάκις εἰς τὸ αὐτὸ κατὰ συμπάθειαν τε καὶ κατ' ἰδιοπάθειαν ἤδη νοσεῖν, ὅταν τῷ πάσχοντι μορίῳ μόνιμος ἐγγένηται διάθεσις· οὐ γὰρ δὴ πρωτοπαθεῖν αὐτὸ τηνικαῦτα φήσομεν, ἀλλὰ δευτεροπαθεῖν τε καὶ ἰδιοπαθεῖν. ἐναργῶς δὲ τοῦτο φαίνεται καὶ ἐπὶ τῶν ἐκτός· ὥσπερ ὅταν ἐφ' ἑλκεῖ γεομένου μεγάλου βουβῶνος ἐν πληθωρικῷ σώματι, τὸ μὲν ἑλκος εἰς οὐλὴν ἀχθῇ, μένῃ δ' ὁ βουβῶν, ἥτοι γ' εἰς φλεγμονὴν ἐκπύσχομένην μεταβάλλων, ἢ εἰς σκιρτώδη διάθεσιν, ἣν προσαγορεύουσιν χοιράδα. κατὰ πρωτοπάθειαν μὲν οὖν οὐκ ἂν τις φαίη γεγενῆσθαι τὰ τοιαῦτα νοσήματα, προηγησαμένου γ' ἑτέρου πάθους, ἐφ' ᾧ συνέστη· κατὰ συμπάθειαν μὲντοι γεγόμενα μεταπίσειν εἰς τοιαύτην ἰδιοπάθειαν, ὥς εἰ καὶ πρωτοπάθειά τις αὐτοῖς ἐξ ἀρχῆς συνέπεσεν. ἀναμνησθῶμεν δ' εἰς τὰ παρόντα χρησίμως καὶ τῶν ἐν τῇ περὶ ἰατρικῶν

solent, *primarium affectum, nominare, opposito in divisione affectu per consensum, proprio.* Ergo, quum proprie vocabulis uti voluerimus, *primario quidem affectui secundarium, aut posteriorem opponemus; ei vero qui per consensum est, proprium.* Equidem in idem evenire saepenumero potest, et per consensum et propria affectione jam aegrotare, quum in affecta *per consensum* parte permanens facta est dispositio; neque enim *primario*, sed *secundario* et proprie ipsam tum affici dicemus. Id vero dilucide et in externis videri potest; ut quum in corpore plethorico, oborto ingenti bubone ab ulcere, ulcus inductum fuerit cicatrice, permaneat autem etiamdum bubo, vel in suppuratam inflammationem transiens, vel in scirrhusum affectum, quem strumam appellant. Nemo igitur *primarios* dixerit huiusmodi morbos, qui ob alium praecedentem evenerunt; at per consensum factos ad huiusmodi transire *idiopathiam*, perinde ac si protinus ab initio *protopathia* ipsis accidisset. At in praesentia utiliter meminerimus eorum, quae in libro de medicis

Ed. Chart. VII. [588.]

Ed. Bas. III. (253.)

ὀνομάτων πραγματεία λελεγεμένων, ἔνθα περὶ τῶν σημαινόμενων ὁ λόγος ἦν, ἃ κακῶς συγγέουσιν οὐκ ὀλίγοι τῶν νεωτέρων ἱατρῶν τε καὶ φιλοσόφων. ἡ μὲν γὰρ κυριωτάτη χρῆσις ἐστὶ τῆς πάθος φωνῆς ἀντικειμένη τῇ τῆς ἐνεργείας, ἐνεργεῖν μὲν λεγομένου τοῦ τὴν κίνησιν ἔχοντος ἐξ ἑαυτοῦ, πάσχειν δὲ τοῦ τὴν κίνησιν ἔχοντος ἐξ ἑτέρου. κινήσεως δ' οὔσης κατὰ γένος διττῆς, ἀλλοιούσιώς τε καὶ φορᾶς, ὅταν εἰς μόνιμον ἀφίκηται διάθεσιν ἢ ἀλλοιώσεως, ὀνομάζεται νόσημα, παρὰ φύσιν οὕσα δηλονότι διάθεσις· καταχρώμενοι δ' ἐνίοτε καὶ τὴν τοιαύτην διάθεσιν ὀνομάζουσιν πάθος. ὥστε ἂν τις ἔπηται τῇ λέξει τῶν Ἑλλήνων, πάσχειν μᾶλλον ἐρεῖ τὰ μόρια, καθ' ἅπερ ἂν ὥσι κινήσεις παρὰ φύσιν, ὡς τὰ γε διαθέσεις ἔχοντα παρὰ φύσιν, ἐὰν μὲν κυρίως ὀνομάζῃ, νοσεῖν μᾶλλον ἢ πάσχειν ἐρεῖ, καταχρώμενος δ' οὐ νοσεῖν μόνον, ἀλλὰ καὶ πάσχειν. ὅπερ δ' αἰὶ λέγων διατελώ, τοῦτο καὶ νῦν ἐρῶ· κατὰ τὰς ἐπιστημονικὰς διδασκαλίας ἀρκεῖ τοῦνομα μόνον εἰπόντα, καὶ τὸ σημαινόμενον ἐξ αὐτοῦ, καθ' ὃ τι περ ἂν ὁ διδάσκων ἐθέλῃ, προϊέσθαι λοιπὸν ἐπὶ τὴν τῶν πραγμάτων ὑφήγησιν.

nominibus diximus, ubi de significatis est sermo, quae pessime a recentioribus tum medicis tum philosophis confunduntur. Maxime enim proprius vocabuli *affectus* usus est contrarius *voci* actionis; agere nempe id dicitur, quod ex se ipso motum obtinet; affici vero, quod motum habet ab alio. Quum itaque duo sint genere motus, alteratio et latio; ubi ad permanentem affectum alteratio pervenerit, appellatur morbus, si videlicet sit affectus praeter naturam; sed abutuntur interdum, et hunc etiam affectum pathos nominant. Quare si quis Graecorum dictionem sequatur, partes potius affici dicet, quibus motus insunt praeter naturam; ut eas, quae affectus jam habent praeter naturam, si proprie loquatur, aegrotare potius quam affici dicet; quod si ab usu recesserit, non solum aegrotare, sed et affici. Quod autem semper dicere consuevi, nunc quoque dicam; in eis doctrinis, in quibus scientia acquiritur, satis est, si quis vocabulum atque significatum ejus pro doctoris voluntate proferens procedat deinceps ad rerum enarrationem.

Ed. Chart. VII. [389.]

Ed. Baf. III. (253.)

[389] ἐγὼ δὲ διὰ τοῦτο νῦν ἐμνημόνευσα τῶν σημαινόμενων, ὅτι πρὸς τῷ διαστρέφειν ἔνιοι τὰ πρὸς τῶν Ἑλληνικῶν φωνῶν δηλούμενα καὶ τοῖς καλῶς χρωμένοις ἐγκαλοῦσι· τοιοῦτοι δ' εἰσὶ καὶ οἱ φάσκοντες ἐν ταῖς βεβλαμμέναις ἐνέργειαις μηδὲν πάσχειν ἐνίοτε τὰ μέρη, διότι μηδέπω διάθεσιν ἔχει μόνιμον, ὥσπερ ἐπὶ κεφαλαλγίας τῆς διὰ τοὺς ἐν τῇ γαστρὶ περιεχομένους χυμούς γινομένης. ὑπαλλάξας γὰρ ἂν τις, εἰ βούλοιτο περὶ τῶν ὀνομάτων ἐριζῆιν, οἰκαιότερον ἐρμηνεύει, πάσχειν μὲν λέγων τὴν κεφαλὴν, ὅταν συμπαθῇ τῇ γαστρὶ, νοσεῖν δ', ὅταν ἰδιοπαθῇ· καὶ αὐτὴν γε τὴν γαστέρα πάσχειν μὲν, ὅταν ὑπὸ μοχθηρῶν ἐνοχλῇται χυμῶν, νοσεῖν δ', ὅταν ᾗτοι κατὰ δυσκρασίαν ἰδίαν, ἢ διὰ φλεγμονὴν, ἢ ἔλκος, ἢ ἀπόστημα, παρὰ φύσιν ἔχῃ. εἰ δ' ὅλως τις ἐθέλοι τὰ τοιαῦτα διαλεκτικωτέρᾳ ἀκριβολογεῖσθαι ζητήσῃ, ποτὲ μὲν ἅμα τῷ διεφθάρθαι τὰ σιτία καὶ τῆς πέψεως τὴν ἐνέργειαν ἐρεῖ βεβλάσθαι, ποτὲ δ' ἄβλαβῇ μὲν εἶναι ταύτην, διεφθάρθαι δ' ἐκείνα. τρεῖς γὰρ αἱ πρῶται καὶ ὅλον γενικώταται τῆς

Ego vero propterea nunc memini significatorum, quia nonnulli non solum Graecorum vocabulorum significata pervertunt, sed et eos, qui recte utuntur, calumniantur. Tales autem sunt ii, qui dicunt, in laesis actionibus partes interdum non affici, eo quod nondum permanentem habent affectionem, ut in capitis dolore propter humores in ventriculo contentos oborto. Nam mutata ratione, si quis de nominibus certare velit, magis proprie interpretando dicet, affici quidem caput, quum ventriculi consensu afficitur; aegrotare vero, quum proprio affectu laborat; et ipsum quoque ventriculum affici quidem, quum a pravis vexatur humoribus; aegrotare vero, quum aut propria intemperie, aut ob inflammationem, vel ulcus, vel abscessum, praeter naturam afficitur. Quod si quis omnino voluerit accuratiori quaestione ista disputare more dialectico, interdum simul atque alimenta fuerint corrupta, coctionis quoque actionem laesam esse dicet; interdum hanc quidem illaeram esse, illa vero esse corrupta. Nam corruptionis ciborum tres primae ac veluti generalissi-

Ed. Chart. VII. [389.]

Ed. Bas. III. (253.)

διαφθορὰς τῶν σιτίων ὑπάρχουσιν αἱ διαφοραὶ, μία μὲν ἐπὶ νοσήμασιν ἰδίους τῆς γαστρὸς, ἑτέρα δὲ ἐπὶ χυμοῖς μοχθηροῦς ἀθροιζομένοις ἐν αὐτῇ, καὶ τρίτη διὰ τὴν τῶν ἰδεσμάτων ποιότητα. τὰ γοῦν ἥτοι φύσει τι κνισῶδες, ἢ ὀξῶδες, ἢ ὅλως εὐφθαρτον ἔχοντα, καὶ τὰ τῷ τρόπῳ τῆς σκευασίας εἰς τινα τοιαύτην ἡγμένα διάθεσιν, εὐδηλον μὲν ὅτι διαφθείρεται κατὰ τὴν γαστέρα, καὶ κατὰ τοῦτ' ἂν ἡπεπτησθαι λέγοιτο. διαφωρεῖται δὲ περὶ τοῦ πεπονθέναι τηρικαῦτα τὴν πεπτικὴν ἐνέργειαν ἐπ' αὐτῶν, ἐρίων μὲν ἀπαθῆ παντάπασιν ἐν ταῖς τοιαύταις ἀπειψίαις εἶναι φασκόρων αὐτὴν, ἐρίων δὲ πεπονθέναι καὶ μὴν καὶ τρίτη τίς ἐστι δόξα τῶν μὴδ' ἡπεπτησθαι τὰ τοιαῦτα λεγόντων, ἀλλὰ μὴ πεπέφθαι μόνον, ὥς οὐ ταυτὸν ὃν ἢ δι' ἀποφάσεώς τι δηλοῦν, ἢ διὰ τῆς καλουμένης ὑπὸ τῶν διαλεκτικῶν στερητικῆς φωνῆς. κατὰ τὴν αὐτὴν ἐννοίαν, οἶμαι, καὶ ὁ Ἐρασίστρατος ἔλεγε τὰ γίγαρτα καὶ τὰ σήσαμα καὶ πάντα τὰ διαχωρούμενα παντόπασιν ἀσηπιά τε καὶ ἀμετάβλητα μηδεμίαν ἐνδείκνυσθαι τῷ ζῳῇ γεγενημένην ἀπειψίαν, ἀλλ' αὐτὸ δὴ τοῦτο, μὴ πεπέφθαι, μόνον.

mae sunt differentiae, una quidem per proprios ventriculi morbos, altera a pravis humoribus in ipso accumulatis, tertia ab alimentorum qualitate. Quae igitur sua natura aut nidorulentam, aut acidam, aut virulentam, aut putridam, aut omnino corruptioni obnoxiam habent, quaeque ex praeparationis modo ad huiusmodi affectionem aliquam deducta sunt, clarum est ea in ventriculo corrumpi; atque hoc modo inconcocta esse fortasse dicentur. Sed oritur controversia de affecta tunc ob haec concoquendi functione, nonnullis quidem per huiusmodi cruditates eam haudquaquam affici contendentibus, aliis vero affici. Atque invenitur tertia quaedam opinio eorum, qui huiusmodi alimenta ne dicunt quidem inconcocta esse, sed solum non concocta esse; tanquam non sit idem per negationem aliquid enunciare, aut per privantem vocatam a dialecticis dictionem. Idem intellexisse Erasistratum puto, quum acinos et sesama, et reliqua omnia, quae omnino imputria et immutata dejiçuntur, nullam dixit indicare in animali factam esse aperiçiam, sed hoc ipsum duntaxat, non esse concocta.

Ed. Chart. VII. [389. 390.]

Ed. Bas. III. (253. 254.)

Κε φ. δ. Οὐκ οὖν ἀμελεῖν οὐδ' ἐν τούτοις προσήκει, ἀλλὰ προσ(254)έχοντας τὸν νοῦν ἀκριβῶς, ὅσα μὲν εἰς λογικὴν ἀνάγκη ζήτησιν, ἰδίᾳ καταλείπειν, ὅσα δ' εἰς διάγνωσιν τοῦ πεπονθότος, ἀκριβῶς ἐπισκοπεῖσθαι· τὸ γὰρ τοι προγινώσκειν μὲν τὸ μέλλον ἐσιεῖσθαι, θεραπεύειν δὲ προσηκόντως τὸ γεγονός· ἥδη πάθος, ἐντεῦθεν ἡμῖν περιγίνεται. διὸ καὶ χωρὶς τῶν ἀμφισβητουμένων ὀνομάτων ἐνέστι τὸ χρήσιμον ἐκ τῶν πραγμάτων λαμβάνειν ὧδέ πως. ἔστω τινὰ λέγειν ἔωθεν ἀναστάντα κνισῶδες ἐρυγγάνειν, ἢ τι ἕτερον, οἷον ὧων ταγηνιστῶν, ἢ δυσωδέστερον καὶ σαπρὸν· ὁμολογεῖν δὲ τὸν μὲν τὸ κνισῶδες ἐρυγγάνοντα μετὰ τὸ δεῖπνον ἐδηδοκέναι πλακοῦντος κνισώδους, ὁποῖός ἐστιν ὁ διὰ [390] τοῦ ἐλαίου καὶ ἰτρίου σκευαζόμενος· ἕτερον δὲ, ταγηνιστῶν ὧων, ὁμολογοῦντα καὶ τοῦτον αὐτῶν ἐκείνων ἐρυγγάνειν· ἄλλον δὲ ῥαφανίδων πολλῶν, ὡς ἂν τι δυσῶδες καὶ σαπρὸν ἐρυγγάνειν. ὅτι μὲν οὖν οὐ καλῶς ἐπέφθη τὰ σιτία τούτοις, ὁμολογήσουσι πάντες· αὐτὴ γε μὴν ἡ γαστήρ οὐδὲν ἐπ' αὐτῷ πέπον-

Cap. IV. Verum neque in his negligentius versari decet, sed mentem accurate adhibentes, quae ad logicam quaestionem reducuntur, privatim praetermittere, quae vero ad affectae sedis dignotionem conferant, accurate inspicere; hinc enim et id quod futurum est, praenoscere, et affectum jam factum decenter curare possumus. Itaque sine contentiosis nominibus ex rebus ipsis utilitatem consequi licet hoc modo. Esto suppositum, aliquem mane exurgentem dicere nidorulentum se ructum emittere, aut quid aliud ovis frictis simile, aut etiam foetidiis ac putre subolens; illum itaque qui nidorulentum ructum percepit, sateri se a coena placentam nidorulentam comedissee, quales sunt quae ex oleo et itriis praeparantur. Alter vero confiteatur fricta ova se ingessisse, atque nunc illorum nidorem eructare. Deinde alius complures radículas comedērit, ut foetens ac putre aliquid eructet. Igitur cibos in iis non bene fuisse concoctos omnes concedent, quamvis ex hac re ipse ventriculus handquaquam fuerit affectus; neque etiam, quod ad ipsius

Ed. Chart. VII. [390.]

Ed. Basl. III. (254.)

θην, οὐδὲ κατὰ τὸν ἑαυτῆς λόγον ἐσφάλη περὶ τὴν ἐνέργειαν, ὥσπερ οὐδ' ὅταν ὁλόκληρα τὰ γίγαρτα διαχωρήσῃ τις. εἰ μὲν γὰρ ἐπεφύκει κατὰ τὴν τῶν ἀνθρώπων γαστέρα μεταβάλλειν τὰ γίγαρτα, τότε ἂν ἡτιώμεθα τὸ σῶμα τῆς κοιλίας αὐτὸ, καὶ μοχθηρῶς ἔχειν ἐνομιζομεν· ἐπεὶ δ' οὐ πέφικεν, ἀλλ' ἐστὶ τῆς τῶν γιγάρτων οὐσίας σύμπτωμα τὸ μὴ πέπτεσθαι, ταῦτα μὲν εἰκότως λεχθήσεται μὴ πέπεσθαι, τὸ δὲ τῆς γαστροῦς σῶμα κατὰ φύσιν ἔχειν, ὅπερ ἐστὶν χρήσιμον ἐγνώσθαι τε καὶ διωρίσθαι τοῖς ἰατροῖς· εἴτε δὲ βεβλάσθαι καὶ φάναι τὴν ἐνέργειαν αὐτῆς ἐν ταῖς τοιαύταις διαχωρήσεσιν, εἴτε μὴ, περιττῶς ζητεῖται πρὸς γε τὰ τῆς ἰατρικῆς τέχνης ἔργα. φέρε δὴ πάλιν νῦν ἐρυγγάνειν μὲν τινὰ κρισῶδες, ἐδηδομέναι δὲ μηδὲν κρισῶδες, ἐπὶ τούτου θερμοσίαν τινὰ πυρρώδη κατὰ τὴν γαστέρα φήσομεν ὑπάρχειν, εἰδ' ἑξῆς διοριούμεθα, πότερον ὑπὸ δυσκρασίας τοῦ σώματος τῆς κοιλίας αὐτοῦ τοῦτο γέγονεν, ξανθῆς χολῆς ἐν αὐτῇ περιεχομένης, ἥτοι κατὰ τὴν ἐντὸς ἐρυχωρίαν, ἥ οἶον ἀναπεπομένης δυσεκνέπτως εἰς τοὺς χιτῶνας αὐτῆς. οὐ μὲν οὐδ' ἐνταῦθα, ζητήσομεν δ' ἐφεξῆς, εἰδ'.

rationem pertinet, circa actionem erraverit, ut neque ubi quis integros acinos per alvum dejecerit. Si enim humano ventriculo innatum esset acinos transmutare, accusaremus tum ventriculi corpus, ipsamque vitiatum esse putarem; quum vero id suae actionis non sit, sed acinorum substantiae symptomata non concoqui, haud abs re dicetur, hos non esse concoctos, ventriculi vero corpus secundum naturam se habere, quod sane et nosse et definire medicis utile est; sed quaerere, an dicendum sit actionem ipsius per huiusmodi dejectiones fuisse laesam, an contra, ad medicae artis opera supervacaneum est. Age rursus, nunc quispiam nidorulentum ructum emittat, nihilque nidorulentum comederit, huic igneum quendam calorem in ventriculo esse dicemus, ac deinde rursus distinguemus, utrum ab intemperie corporis ipsius ventriculi hoc obortum sit, aut a flava bile, quae in ipso continetur, aut in interiore spatio, aut in ejus tunicas, ut difficilis expurgationis sit, imbibita. Ac ne hic quidem con-

Ed. Chart. VII. [390.]

Ed. Bas. III. (254.)

ἥπατος κακοπραγοῦντος ὁ τοιοῦτος ἀθροίζεται χυμός, εἴτ' ἐξ ὅλου καταρθῆει τοῦ σώματος, εἴτε καὶ κατ' αὐτὴν γαστέρα. ταῦτα μὲν γὰρ ἀναγκαϊότατα μὲν ἔστιν ἐγνώσθαι, δέεται δ' ἀνδρὸς γεγυμνασμένου τὸν λογισμὸν ἐν ἐπιστήμῃ τῶν πραγμάτων αὐτῶν, οὐ τῶν δηλούντων ὀνομάτων αὐτά. οὐ γὰρ ὥσπερ ἡ τῆς διαφθορᾶς ἰδέα τὴν ποίησασαν αἰτίαν ἐνδείκνυται σαφῶς, οὕτω καὶ περὶ τῆς κατ' αὐτὴν γενέσεως ἔστιν εὐρεῖν ὠρισμένην ἐνδείξιν. εἰ μὲν οὖν κρυσσοῦται τὰ σίτια κατὰ τὴν γαστέρα, μὴ διὰ τὴν ἐαυτῶν φύσιν, ἀναγκαῖόν ἐστι τὴν ταῦτ' ἐργαζομένην αἰτίαν εἶναι θερμὴν· εἰ δ' ὀξύνεται, ψυχρὰν· οὐ μὴν ἤδη γέ πω δῆλον, εἴτε δυσκρασία τις ἐστὶ κατὰ τὸ σῶμα τῆς κοιλίας, εἴτε χυμός τις μοχθηρός· ἀλλὰ διορίσασθαι χρὴ δόντα σίτια τῆς ἐναντιωτάτης φύσεως τῷ τρόπῳ τῆς διαφθορᾶς, ἄρτον μὲν εἰ τίγχι καὶ χόνδρον ἐφ' ὧν κρυσσοῦται, μέλι δ' ἐφ' ὧν ὀξύνεται· κἄπειτ' ἐπισκοπεῖσθαι τὰ ἱ ἐκόνενα καὶ τὰ διαχωρούμενα, πότιρον ἅμα χυμῷ τινι, τὰ μὲν χολώδει καὶ θερμῷ, τὰ δὲ φλεγματώδει καὶ ψυχρῷ λαμβάνει

sistemus, sed quaeremus deinceps, an jecore male suam functionem obeunte hujusmodi humor accumulatur; an is ex universo defluat corpore; an etiam in ipsomet generetur ventriculo. Haec enim sunt cognita perquam necessaria, sed viro indigent exercitatae rationis, qui res ipsas potius quam nomina, quibus explicantur, scire studuerit. Non enim quemadmodum corruptionis idea efficientem causam aperte ostendit, sic etiam licet invenire definitam indicationem ejus generationis. Igitur si in ventriculo cibi in nidorem transeunt, non suapte natura, efficietem causam validam; si vero acescunt, eam frigidam esse necesse est; nondum tamen jam constat, utrum intemperies aliqua, an vitiosus quispiam humor ventriculi corpus obsideat; sed distinguere oportet datis cibis naturae maxime contrariae modo corruptionis, ut pane quidem exempli gratia et alica illis quibus in nidorem transmutari cibi consueverunt; melle autem iis, quibus acescunt; deinde considerare tum quae vomuntur; tum quae per alvum dejiiciuntur, nam humor ali-

Ed. Chart. VII. [390. 391.]

Ed. Bas. III. (254.)

τὴν κένωσιν, ἢ χωρὶς χυμοῦ τινος βραχείαν τινα μεταβολὴν ἐσχηκότα. τῆς κοιλίας μὲν γὰρ αὐτῆς δυσκρατοῦ γεγενημένης κατὰ θερμοτήτα πυρῶδη χωρὶς χυμοῦ, τὸν ἄρτον καὶ τὸν χόνδρον ὅψει διαχωρούμενα βραχυτάτης εἰς αὐτὰ μεταβολῆς γεγενημένης· εἰ δὲ χυμός τις εἴη μοχθηρὸς ὁ φθείρων τὴν τροφήν, αὐτὰ τε τὰ σιτία δεδευμένα φαίνεται τῷ τοιούτῳ χυμῷ καὶ σαφέστερον ἡλλοιωμένα κατὰ τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ. πολὺν δὲ δὴ μᾶλλον ἐμέτοις διορίζεται ταῦτα, ῥαδίως πεφνόςτος ἐμεῖν τοῦ κάμνοντος, ὥς τὸν γε μὴ δυνάμενον ἀναγκάζειν ἐμεῖν οὐκ ἐπιτήδειον. ἀλλὰ ταῦτα μὲν, ὅταν ἐμπλήῃ τῷ κύτει τῆς κοιλίας ὁ λυπῶν χυμός· ἀναπεπομένου δ' εἰς τοὺς χιτῶνας αὐ[391]τῆς, ναυτία μὲν πάντως ἐπονται, διάφορος δὲ πλεόν ἐπὶ τοῖς θερμοτέροις, ὥσπερ ὄρεξις ἢ πρὸς τὰ σιτία τοῖς ψυχροτέροις ἀκολουθεῖν πέφυκεν. ἐπισκοπεῖσθαι δὲ χρὴ καὶ εἰ ἀπαθὲς ἐστὶ τὸ ἥπαρ, ἢ πέπονθέ τι· καὶ τὸ πάθος ὁποῖον αὐτοῦ, πότερα θερμόν ἐστιν, ἢ ψυχρόν· ὡσαύτως δὲ καὶ περὶ τοῦ σπληνός. ἐκ γὰρ τῆς τῶν τοιούτων ἀπάν-

quis, cum illis quidem biliosus et calidus, cum his vero pituitosus ac frigidus, simul excernatur; an nullo vacuato humore, ipsa exiguam quandam mutationem habuerint. Enimvero ubi igneo calore ventriculus sine humore intemperatus evasit, panem et alicam dejici videbis, perquam exigua in ipsis facta transmutatione; si vero humor quidam pravus sit, qui cibum corrumpat, videntur cibi in hujusmodi humore submersi et ab ipsius actione manifestius alterati; at haec multo magis vomitionibus discernuntur, si laborans suapte natura facile vomere possit; nam cogere eum, qui vomere non potest, absurdum est. Atque haec ita deprehenduntur, quum in spatio ventriculi noxius humor innatat; si vero in tunicas ipsius imbibitus sit, nauseae quidem omnino consequuntur, sitis vero magis in calidioribus, quemadmodum ciborum appetentia in frigidioribus subsequi solet. Verum considerare oportet, utrum haud affectum sit hepar, an affectu quodam laboret; et qualis sit ipsius affectus, utrum calidus, an frigidus. Eodem modo et de splene. Nam ex

Ed. Chart. VII. [391.]

Ed. Bas. III. (254.)

των επισκέψεως, ἅμα τῇ τῶν ἐσθιομένων ἢ πινομένων ὁσημέραι πείρα, δυνήσεται τις ἀκριβῶς εὑρεῖν οὐ μόνον τὸν πεπονθότα τόπον, ἀλλὰ καὶ τὴν διάθεσιν αὐτοῦ. χρησιμώτερα γὰρ ἢ ταύτης γνώσις ἐστίν, παρ' ὅσον ἢ τῆς θεράπειας ἰδέα κατ' αὐτὴν τυποῦται. τὴν γοῦν θερμὴν διάθεσιν αἰ μὲν ψυκτέον, ἐν ὁποίῳ ποτ' ἂν εἴη χωρίῳ· τὸ δ' ἄχρι πόσου ψυκτέον, ἢ ὅντινα τρόπον, ἢ διὰ τίνος ὕλης, ὁ πεπονθὼς συνενδείκνυται τόπος. εἰ μὲν οὖν αὐτὸ δὴ τοῦτο μόνον εἴη, δυσκρασία τις ἐν τῷ σώματι τῆς γαστρὸς αὐτῷ, ψυχῶν μὲν τὴν θερμὴν, θερμαίνων δὲ τὴν ψυχράν, ὠφελήσεις αὐτίκα τὸν ἄνθρωπον· ἐστὶ δέ σοι καὶ τῆς ὑπολήψεως ἣν ἔσχες οὐ ἁπλῆ δόξα μόνον, ἀλλ' ἐπιστήμη σαφής, καὶ μᾶλλον, ἐὰν ἐκατέρωθεν αὐτὴν βασανίσῃς, ἐπὶ μὲν τοῖς ψυχρῶσι φαρμάκοις τε καὶ διατηήμασιν ὠφελούμενον ὁρῶν τὸν ἄνθρωπον, ἐπὶ δὲ τοῖς θερμαίνουσιν βλαπτόμενον· ἢ τοῦναντίον ἐπὶ μὲν τοῖς θερμαίνουσιν ὠφελούμενον, ἐπὶ δὲ τοῖς ψυχρῶσι βλαπτόμενον. ἐὰν δὲ γνῷ τις ἢ περιεχόμενος ἐν αὐτοῖς τοῖς χιτῶσι τῆς κοιλίας, αἱ μὲν ναντίαι χωρὶς ἐμέτου γενήσονται κεναί, ἀπαράττουσαι

horum omnium consideratione, simul cum quotidiana eduliorum potionumque experientia, exquisitè poterit quis invenire non solum locum affectum, sed etiam ipsius affectum. Hujus enim notitia est utilior, quatenus curationis species per ipsam figuratur; nam calidus affectus semper refrigerandus est, quacunque in regione fuerit; sed quousque, aut quomodo, aut qua materia, refrigerandum, locus affectus demonstrat. Igitur si id ipsum duntaxat fuerit, in ipso ventriculi corpore intemperies quaedam, calidam refrigerando, et frigidam calefaciendo, illico juveris hominem; neque nudam duntaxat opinionem, verum etiam scientiam manifestam susceptae habebis conjecturae, ac magis, si utriusque ipsam examinaveris, refrigerantibus quidem tum medicamentis, tum victus ratione, videndo hominem juvari, calefacientibus vero laedi; vel contra a calefacientibus quidem juvari, a refrigerantibus autem laedi. Quod si humor quispian in ipsis ventriculi tunicis contineatur, nauseae quidem vexabunt irritae sine vomitu, quae convellant duntaxat,

Ed. Chart. VII. [391.]

Ed. Bas. III. (254.)

μόνον, οὐ μὴν ἐκκενοῦσθαι γέ τινα χυμὸν, ὥς ἐφ' ὧν ἐν αὐτῷ περιέχεται κύτει τῆς γαστρὸς κατὰ τὴν ἔνδον αὐτῆς εὐρυχωρίαν· αἱ δ' ἐρυγαὶ τοῖς μὲν ὀξώδεις ἔσονται, τοῖς δὲ κνισώδεις· ὠφελήσει δὲ τοὺς μὲν τὸ διὰ τρωῶν πεπέρεων φάρμακον, ἢ τι τοιοῦτον, δι' ὕδατος; ἢ οἶνου ποθέν· τοὺς δ' ἑτέρους ἀψίνθιον τε καὶ ἢ διὰ τῆς ἀλόης ἱερὰ, καλοῦσι δ' αὐτὴν ἔνιοι καὶ πικράν. ἔαν οὖν εὐθέως ἅμα τῇ πρώτῃ πείρᾳ φαίνεται πρὸς τῶν οἰκείων φαρμάκων ἡ ὠφέλεια σαφῆς ἐκατέρων τῶν χυμῶν γεγέννημένη, τὴν τε διάγνωσιν ἐπιστημονικὴν ἔξεις ἤδη τὴν τε θεραπείας ὑφήγησιν, ὥς ἐπιμέροντα τοῖς αὐτοῖς ἐκθεραπεῦσαι τὸν ἄνθρωπον· ἔαν δὲ ἐπὶ τοῖς ὠφελῆν εἰθισμένοις φαρμάκοις ἐκατέραν τὴν διάθεσιν ἀκολουθήσῃ ποτὲ βλάβη, περὶ τὴν διάγνωσιν εὐρήσεις ἐσφαλμένον σαιτόν. ἢ γὰρ τοι βεβαιοτάτη γνῶσις ἀπασῶν τῶν τοιούτων διαθέσεων γίνεται τοῖς ἀκριβῶς ἐπισταμένοις ὑφ' οἷων ἱαμάτων ἐκάστη καθίσταται. ἐγὼ γοῦν ἐπίους τῶν ὀνομαζομένων κολικῶν ἱασάμην τῇ πόσει τοῦ διὰ τῆς ἀλόης φαρμάκου, τεκμηράμενος μὲν ἀναπεπόσθαι δακνῶδη χυμὸν εἰς τοὺς χιτῶ-

nullum humorem evacuantes, quemadmodum fieri solet, ubi secundum internam spatii latitudinem in ventriculo humor continetur; ructus autem alijs acidi, alijs miorulenti erunt. Auxiliabuntur autem illis quidem medicamentum ex tribus piperibus, aut aliquod hujusmodi, ex aqua, vel vino potum; his vero tum absinthium, tum hiera ex aloe, quam nonnulli picram quoque appellant. Igitur si per primam protinus experientiam a familiaribus medicamentis in utroque humore manifestum videatur auxilium, jam habebis et dignotionem scientificam, et curationis methodum, ita ut si in his perseveraveris, hominem sanes. At si a solitis auxiliari medicamentis utrumque affectum interdum laesio sequatur, deceptum te ipsum circa dignotionem invenies; nam certissima omnium hujusmodi affectuum notitia ab iis deprehenditur, qui exacte intelligunt, quibus quisque praesidiis ad naturalem statum reduci possit. Sic equidem quosdam colicos vocatos sanavi dato in potu medicamento ex aloe; sane conjiciens mordacem humorem in affecti intestini tunicas im-

Ed. Chart. VII. [391. 392.]

Ed. Bas. III. (254. 255.)

νας τοῦ πεπονθότος ἐντέρου, δούς τε τοῦ φαρμάκου, διότι πάντως ἠπιστάμην ὑπ' αὐτοῦ τὴν τοιαύτην διάθεσιν ὠφελῆθησομένην· ὥς δ' ὠφελήθη, γνούς ὅτι καλῶς ἐστοχασάμην, πλέον ἐδίδουν αὐτῆς. ἀλλ' ἐκ τίνος γε τὴν ἐλπίδα ταύτην ἔσχον, (255) ἄμεινον εἰπεῖν. ἑώραν τὸν ἄνθρωπον ἐπὶ μὲν τοῖς θερμοῖς ἐδέσμασί τε καὶ φαρμάκοις καὶ ὅλως διαιτήμασι παροξυνόμενον, ἐπὶ δὲ τοῖς εὐχύμοις τε καὶ κατακεραστικοῖς ὀνομαζομένοις ὠφελούμενον· ἑώραν δὲ καὶ πρὸς τῆς ἀσιτίας αὐτὸν βλαπτόμενον. ὥς δὲ καὶ πυνθανομένων μοι καὶ περὶ τῆς κατὰ τὴν ὀδύνην ἰδέας ἔφη δακνῶδη τινὰ ὑπάρχειν αὐτὴν, ἔτι δὲ καὶ μᾶλλον εἰς ἐλπίδα τῆς ἀληθοῦς διαγνώσεως ἀφικόμενος ἐτόλμησα δοῦναι τοῦ πικροῦ φαρμάκου· θεασάμενός τε προφανῶς ὠφεληθέντα τὸν ἄνθρωπον ἐπίσθην ἐγνωκέναι [392] βεβαίως, ἥ τίς ἐστιν ἡ διάθεσις. ἕτερον δ' ὑπὸ τῶν εὐπέπτων σιτίων παροξυνόμενον ἀνηρώτησα τὰ προηγησάμενα, πυνθόμενός τε ὅτι μετὰ καθαρτικοῦ φαρμάκου δόσιν εἰς ταύτην ἤχθη τὴν διάθεσιν, αὐθὺς τε ἐρωτήσας, ὑπὸ τίνος αἰτίας ἐπὶ τὴν τοῦ φαρμάκου χρῆσιν ἤκειν, ἀκούσας τε δι' ἀλγήματα δακνῶδη τε καὶ διαβρωτικά, πολυχρονίως ἐν

hibitum, datoque medicamento, quia sciebam omnino hujusmodi affectum ejus ope adjutum iri; quod auxilium ubi contigit, intelligens recta me ductum conjectura, plus ipsius exhibui. Sed unde hanc spem habuerim, praestiterit enarrare. Vidi hominem a calidis tum cibis tum medicamentis atque omnino victus ratione irritari; rursus juvari ab alimentis boni succi et contemperantibus nominatis; vidi praeterea ab inedia ipsum laedi; ubi vero doloris speciem percontanti mihi mordacem esse respondit; magis ad spem etiam verae digestionis appulsus, ansus sum amarum ei medicamentum exhibere. Postremo, conspiciens hominem aperte adjutum, quis fuerit affectus certo me deprehendisse putavi. Alterum, quem cibi concoctu faciles irritabant, de praecedentibus interrogavi; respondit is se in hanc deductum affectionem sumpto purgante medicamento. Rursus quoque interrogans, quam ob causam ad medicamenti usum venisset, intellexi ob mordaces erodentesque dolores multo tempore in locis ad

Ed. Chart. VII. [392.]

Ed. Bas. III. (255.)

τοῖς κατὰ τὴν γαστέρα τόποις διαμένοντα, κεκαῶσθαι τὸ ἐντέρον ὑπὸ τοῦ καθαρτικοῦ φαρμάκου στοχασάμενος, ἐν διαθέσει τε γεγονέναι φευματικῇ, καὶ δέχεσθαι ῥαδίως εἰς ἑαυτὸ τὰ περιττὰ τοῦ ἥπατος, ἐπιδιαφθείρειν τε ταῦτα, τροφὴν ἔδωκα δύσφθαρτόν τε καὶ στυφούσαν· ἐφ' ἣ τῶν τε δήξειον ἐπαύσατο καὶ διεχώρησεν οὐκ ἔτι οὐδέν, ἐμπροσθεν αἰεὶ μετὰ τὰς δήξεις ἐκκρίνων διαφθαρέμενα τε αἷμα καὶ ὑγρὰ καὶ δυσώδη· προπεπυσμένος δ' ὅτι χρόνῳ πλείονι μετὰ τὴν δήξιν ἢ διέξοδος αὐτῶν ἐγένετο, τῶν μετεώρων ἐντέρων ἐστοχασάμην εἶναι τὴν διάθεσιν, ὥς ἐφ' ἑτέρου τε ταχείας ἐπὶ τῇ δήξει τῆς ἐκκρίσεως γινομένης, ἐτεκμηράμην εἶναι τῶν κάτω τὴν διάθεσιν. ἐκείτον μὲν οὖν ἐνέσει φαρμάκου, τοῦτον δὲ τοῖς εἰρημένοις ἐδύσασιν ἰασάμην, ἐπιστάμενός τε τοῦτο βεβαίως, ὅτι τὰ μὲν ἐγγύς τῇ γαστρὶ τοῖς ἄνωθεν ἐσθιομένοις τε καὶ πινόμενοις ἐτοιμότερον ὠφελεῖται, τὰ δ' οὐ πόρρω τῆς ἑδρας τοῖς κάτωθεν. οὐχ ὀπλῶς οὖν προσήκει σκοπεῖσθαι τοῦτο μόνον, εἰ ἡ γαστὴρ πέπονθεν, ἢ τι τῶν ἐντέρων, ἀλλὰ καὶ τί τὸ

ventriculum spectantibus perseverantes; hinc vitiatum fuisse a purgante medicamento intestinum conjiciens, ac in rheumaticam devenisse affectionem, et facile in se ipsum jecoris excrementa recipere, eaque postea corrumpere, cibum exhibui haud facile corruptibilem et adstringentem; unde et mordaces dolores mitigati sunt et nihil postea dejecit, quum antea semper post mordacitatis sensum corrupta quaedam et liquida et foetentia excerneret; quum vero multo post mordicationem tempore eorum dejectionem fieri audiissem, superiorum intestinorum affectum esse conjeci; ut in alio quoque, ubi celeriter a mordicatione fieret excretio, judicavi inferiorum intestinorum affectum esse. Hunc igitur injecto medicamento, illum vero dictis jam cibis exhibitis, sanavi; quippe certo sciebam, quod proximae ventriculo partes exhibitis superne tum cibis tum potibus, quae vero non procul a sede dislant, inferne injectis medicamentis promptius adjuvarentur. Non simpliciter itaque hoc solum considerare convenit, venterne affectus sit, aut aliquod intelli-

Ed. Chart. VII. [392.]

Ed. Basf. III. (255.)

πάθος ἐστὶ, καὶ διορίσασθαι γε, τίνα μὲν ἴδια τῶν παθῶν ἐστὶ σημεῖα; τίνα δὲ τῶν πασχόντων μορίων· οἷον ὅτι τὸ μὲν ἀπεπτεῖν γαστρός ἐστὶ σύμπτωμα, τὸ δ' ἐπὶ τὸ κνισῶδες ἢ ὀξῶδες ἐκτρέπεσθαι τὰ ἐδηδεσμένα τῶν κατ' αὐτὴν αἰτίων τε καὶ παθημάτων. οὕτω δὲ καὶ πῶς τῶν κατὰ τὸ ἔντερον ὃ τε χρόνος τῆς διεξόδου καὶ τῶν ἐκκρινόμενων ἢ ἰδέα καὶ τῶν συμπτωμάτων ἢ διαφορὰ μετὰ τῶν προσηρησαμένων καὶ τῶν νῦν εἰς πᾶσαν ἀγόμενων ἐνδείξεται συναμφοτέρων ἅμα, τὸ τε πάθος αὐτὸ καὶ τὸ μέρος ἐν ᾧ συνέστη. φέρε γὰρ ἐκκρίνειν τινὰ κατὰ γαστέρα ποτὲ μὲν ἐφελκίδας; ἢ οἷον ὑμενώδη ξύσματα; ἢ οἷον αἱματώδες τι, ποτὲ δ' ἅμα ταῦτα πάντα· τὸ μὲν ἠλκῶσθαι τὸ ἔντερον οὐκ ἂν ἀμφισβητήσεται, εἴτε δὲ ἐν τοῖς λεπτοῖς ἐντέροις ἐστίν; ἢ ἐν τοῖς παχέσις ἢ ἐλκωσις, οὐδέπω δηλον, ἀλλ' ἐκ τε τῆς τῶν ξυσμάτων ιδέας; ὥς ἐμπροσθεν εἴρηται, καὶ τοῦ χρόνου τῆς διεξόδου καὶ τρίτου τοῦ μίμχθαι τῇ κόπρῃ τὸ μὲν μᾶλλον αὐτῶν, τὸ δὲ ἥττον ἢ καὶ μηδὲν μίμχθαι, διορισθήσεται. αἱ μὲν γὰρ ἐν τοῖς κατωτάτω μέρεσις ἐλκώσεις οὐδ' ὅλως ἔχουσιν

norum, sed et quisnam sit affectus, tum quae signa propria sint affectuum, quae partium affectarum, distinguere; ut aperiendam ventriculi esse symptomata; at ciborum ad nidulentum vel acidum ructum conversionem ad causas et affectus ipsius referendam. Sic autem de intestinis et tempus exitus et excretorum species atque symptomatum differentia cum iis, quae praecesserunt et nunc in experientiam ducantur, simul utrumque, affectum ipsum et partem in qua consistit, ostendent. Pone enim per ventrem cuidam dejici aliquando quidemamenta, aut veluti membranarum rasuram, aut veluti cruentum quid, ac aliquando simul haec omnia; intestinum ulcere affectum nemo dubitaverit; at vero utrum in exilibus intestinis, an crassis, ulcus consistat, nondum manifestum est; sed, ut nuper dicebamus, et examentorum specie et exitus tempore et tertio ex inixtione cum stercore, modo maiore, modo minore, aut etiam nulla, distinguetur. Nam infirmarum partium ulcera nullo modo ul-

Ed. Chart. VII. [392. 393.]

Ed. Bas. III. (255.)

ἀναμεμιγμένα τοῖς διαχωρήμασι τὰ τῶν ἐλκῶν γνωρίσματα· ταῖς δ' ὀλίγον ἀνωτέρω μέμικται μὲν, ἀλλ' ἐπὶ βραχὺ· καθάπερ γε τῶν ἐπὶ πλεον ἀνωτέρω καὶ ἡ μίξις ἐπὶ πλεον· ἔτι δὲ δὴ μᾶλλον ἐπὶ τῶν ὑψηλοτάτων ἐντέρων ἀναμέμικται τῇ κόπρῳ τὰ τῆς ἐλκώσεως ἴδια.

Κεφ. ε'. Πολλάκις δ' ἅμα τόπου τε καὶ διαθέσεως ἔξ ἐνὸς γνωρίσματός ἐστιν ἡ ἐνδειξις, ἡ τόπου τε ἅμα καὶ [393] αἰτίου· οἷον ἐπὶ μὲν τῶν τόπων ἀπὸ τε τῆς βεβλαμμένης ἐνεργείας καὶ τῶν ἐκκρινομένων καὶ τῆς θέσεως καὶ τῆς κατὰ τὴν ὁδύνην ιδιότητος καὶ τῶν οἰκείων συμπτωμάτων ἡ ἐνδειξις, ἐπὶ δὲ τῶν παθῶν ἀπὸ τε τῆς τῶν ἐκκρινομένων ιδέας καὶ τῆς τοῦ τόπου φύσεως καὶ τῆς κατὰ τὴν ὁδύνην ιδιότητος καὶ τῶν οἰκείων συμπτωμάτων. ἀπὸ μὲν οὖν τῆς βεβλαμμένης ἐνεργείας ἐνδειξις τοῦ πεπονθότος μορίου γίνεται κατὰ τόνδε τὸν τρόπον. εἴ τιτι σύμπτωμά τι τῆς κατὰ τὸ βλέπειν ἐνεργείας ἐστίν, ὁφθαλμὸς ἔξ ἀνάγκης ἐκείνῳ πάσχει· πότερον δὲ κατ' ἰδιοπάθειαν, ἢ κατὰ συμπτάθειαν, ἢ κατὰ ἄμφω, δεύτερον ἂν εἴη σκέμμα. τῇ δὲ τῶν ἐκκρινομένων ιδέα διαγιγνώσκεται τὸ πεπονθὸς μόνιον, ὥς ἔμπροσθεν

cerum habent notas alvi excrementis admixtas; partium vero paulo superiorum ulcera mixtas quidem cum stercore habent notas, sed leviter duntaxat; quemadmodum, si multo sint superiores, vehementior erit mixtura; praecipue vero in supremis intestinis ulceris propria vehementer stercore sunt admixta.

Cap. V. Atque saepe numero ex uno signo simul et loci et affectus proditio est, aut loci una et causae; veluti locorum indicatio et ab actione laesa et excretis et situ et doloris proprietate et propriis symptomatis sumitur; affectuum vero et ab excretorum specie et loci natura et doloris proprietate et propriis symptomatis. Sane ab actione laesa affectae partis significatio datur hocce modo. Si alicui symptoma quoddam videndi sit actionis, illi oculus necessario afficitur; verum an proprio affectu, an per confusum, an utroque modo, alia consideratione inquirendum est. Excretorum specie affecta pars dignoscitur, veluti jam antea

Ed. Chart. VII. [393.]

Ed. Bas. III. (255.)

ἐρεται, διὰ τε τῶν τῆς οὐσίας αὐτοῦ μερῶν καὶ τῶν περιε-
 χουμένων ἐν αὐτῷ. καὶ μὴν καὶ ἡ θείσις ἱκανὴ συνενδείξασθαι
 τὸ πεπονθὸς μέρος. ὄγκος γοῦν σκληρὸς ἐν περιγραφῇ κατὰ
 τὸ δεξιὸν ὑποχόνδριον οὐ σπληνός, ἀλλ' ἥπατος γνώρισμά
 ἐστὶ πάσχοντος. ὥσπερ γε κατὰ τὸ ἀριστερὸν οὐχ ἥπατος,
 ἀλλὰ σπληνός. ὁμοίων τε τῶν ἐκκρινόμενων ὄντων ἡ θείσις
 ἐνίοτε συνενδείκνυται τὸ πάσχον. εἰ γοῦν ὑμενώδους χιτῶ-
 νος ἐκκριθεὶς μόριον, ὅτι μὲν ἔλκωσις ἐστὶ πον, δηλώσει· τὸ
 δ' ὁποίου τοῦ μορίου, παρὰ τῆς θέσεως διδαχθήσῃ. τὸ μὲν
 γὰρ ἐμούμενον ἦτοι γαστρός, ἢ τοῦ στομάχου τὸ πάθος
 εἶναι σημαίνει· τὸ δ' ἀναρρησόμενον ἦτοι τοῦ λάρυγγος, ἢ
 τῆς τραχείας ἀρτηρίας· τὸ δὲ πινόμενον μετὰ τὸ χρέμψασθαι
 τῆς φάρυγγος· εἰ δ' οὐρηθεὶς, τῆς οὐρήθρας αὐτῆς· εἰ δὲ
 διὰ ἰδρας ἐκκριθεὶς, τῶν ἐντέρων τινός· εἰ δὲ δι' αἰδοίου γυ-
 ναικείου, τῶν κατὰ τὴν μήτραν. ὅτι δὲ καὶ τῶν ὀδυνῶν
 ἐκάστη κατὰ τὴν θέσιν ἐνδείκνυται τὸ πεπονθὸς μέρος, εὐ-
 δηλον· οὕτως γέ τοι καὶ τὰ προειρημένα διορίζεται· σημείων
 γὰρ φανέντων ἔλκους ἐν ἐμέτῳ, σκεπτικόν ἐστὶ πότερον ἐν

dictum est, et per partes ipsius substantiae et per contenta
 in ipsa. Ac situs quoque ad affectam partem commonstran-
 dam satis est idoneus; itaque durus et circumscriptus in dex-
 tri hypochondrii regione tumor non lienis, sed jecinoris
 affecti nota est; quemadmodum et sinistri non hepatis, sed
 splenis. Ac ubi similiter se habent excreta, situs interdum
 affectam partem commonstrat. Si enim membranosae tuni-
 cae portiunculae excernatur, id ulcus esse alicubi ostendit;
 verum in qua sit parte, ex situ discere poteris. Nam si
 vomendo fuerit rejecta, aut ventriculi, aut stomachi; si tussi-
 endo, gutturis, aut asperae arteriae; si siccando, faucium;
 si cum urina, urethrae ipsius; si a sede, alicujus intestino-
 rum; si per mulieris pudenda, uteri affectum esse significat.
 Ita vero etiam constat, quod singuli dolores pro situs va-
 rietate affectum locum ostendunt (hoc etiam pacto ea, quae
 supra proposuimus, distinguere oportet;) nam apparentibus
 per vomitum ulceris signis, animadvertendum est, utrum in

Ed. Chart. VII. [393.]

Ed. Bas. III. (255.)

τοῖς πρόσω μέρεσιν κατὰ τὸ ὑποχόνδριον, ἢ κατὰ τὸ μετά-
φρενον ὅπισθεν ὀδύνη τις ἐστίν. διορισθήσεται δὲ τῆς μὲν
ἐμπροσθεν ὀδύνης κατὰ τὴν γαστέρα, τῆς δ' ὀπίσω κατὰ
τὸν στόμαχον γινομένης. ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς γαστρὸς τὸ
στόμα τοῦ κύτους ὡσαύτως διορισθήσεται, εἰ τῶν καταπι-
νομένων δριμύων τὸ μὲν τῷ στόματι τῆς γαστρὸς ἐργάζοιτο
τὴν δὴξιν ἢ κατωτέρω, τὸ δ' ἐν τῇ κατὰ τὸν θώρακα διόδῳ·
τὰ γὰρ τοιαῦτα πάντα τῇ θέσει διορίζεται, καθάπερ ἄλλα τῇ
τῆς ὀδύνης ἰδέα. λεχθήσεται δ' ἐπὶ πλέον ὑπὲρ ἀλγημάτων
ἐν τῷ δευτέρῳ γράμματι, νυνὶ δὲ ἤδη καιρὸς εἰπεῖν τι παρά-
δειγμα τῆς ἀπὸ τῶν οἰκείων συμπτωμάτων ἔνδειξως τόπου
πεπονθότος. ἐμπροσθεν μὲν οὖν ἐκάστου τῶν ἐπιφρυομένων
τοῖς ἔλκεσιν ἰδίαν ἔνδειξιν ἐλέγομεν εἶναι, νυνὶ δὲ καὶ τὰ
τοιαῦτα προσκείσθω. ἀσώδεις μὲν ἐπὶ στόματι γαστρὸς πά-
σχοντι γίνονται· πλύματι δὲ κριῶν ὁμοία κενοῦνται κάτω δι'
ἀτονίαν ἥπατος· ξυρθρά δὲ τὰ μῆλα γίνονται τοῖς περιπνευ-
μονικοῖς. ἀλλὰ καὶ τῶν παθῶν αὐτῶν ἐν μὲν τοῖς ἐκκρινο-
μένοις ἴδια σημεῖα, τοῦ μὲν ἔλκους ἐφέλκεις· αἱ δὲ ψαμμώ-

anterioribus hypochondrii partibus, an posterioribue circa
metaphrenum, dolor sit aliquis; dignoscetur autem, quod
qui dolor in anterioribus percipitur, ventriculum; qui vero
in posterioribus, stomachum occupet. Sed et os ventriculi
a spatio ipsius pariter distinguetur, si devoratis quibusdam
acribus, hoc quidem in ore ventriculi aut parte inferiore
mordicationem excitet, illud vero in transitu thoracis; om-
nia enim haec situ distinguuntur, quemadmodum alia ex do-
loris specie. Verum de doloribus latius in secundo libro
dicemus. Sed nunc jam tempus est producendi exemplum
quoddam indicationis loci affecti ex propriis symptomatis.
Itaque supra diximus singula, quae ulceribus adnascantur,
propriam indicationem habere; haec vero nunc addantur.
Orificio quidem ventriculi affecto, fastidia suboriuntur; per
hepatis vero imbecillitatem loturis carnum similia per in-
feriora vacuantur; maxillae vero tumbrae succedunt peri-
pneumonicis. At etiam propria affectuum ipsorum signa in
excretis deprehenduntur, ut ramentum ulceris; arenosa

Ed. Chart. VII. [393. 394.]

Ed. Basl. III. (255. 256.)

δεις ὑποσιάσεις λιθιάσεως· αἱ δὲ τοῖς τῆς κολοκύνθης σπέρ-
μασιν ἐκκρίσεις ὅμοιαι πλατείας ἔλμινθος. ἀπὸ δὲ τῶν τό-
πων αὐτῶν ἐνδείξεις τοῦ νοσήματος γίνεται διὰ τὸ τινὰς
μὲν μόνους πάσχειν ἐκείνο τὸ νόσημα, (256) τινὰς δὲ μόνους
μὴ πάσχειν. ὑποχέονται μὲν γὰρ οἱ ὀφθαλμοὶ μόνοι, λιθιώσι
δὲ νεφροὶ καὶ κύστις, ὡς δ' ἐνιοὶ φασι, καὶ κῶλον· ἔλμινθες
δ' ἐν ἐντέροις γεννῶνται· τὴν καρδίαν δ' αὖ πάλιν ἀδύνατον
ἀπόστημα παθεῖν, ὥσπερ ὀδυνηθῆναι πνεύμονί τε καὶ συν-
δέσμοις. ἀπὸ δὲ τῆς τῶν συμπτωμάτων ιδιότητος ἐνδείξεις
γίνεται τοῦ πάθους ἐν τοῖσδε. γρυποῦνται μὲν οἱ ὄνυχες ἐπὶ
ταῖς φθινώδεσι [394] νόσοις· ἄλογον δὲ ῥίγος ἅμα πυρετῷ
σημεῖόν ἐστι φλεγμονῆς μεταβαλλούσης εἰς ἐμπύημα· μιλαινο-
μένη δὲ γλῶσσα κενσώδους πυρετοῦ σημεῖον, ὥσπερ γε καὶ
ἡ τοῦ χρώματος ιδιότης ἐν ὄλῳ τῷ σώματι δι' ἥπαρ μὲν
ἐτέρα, διὰ σπλῆνα δ' ἄλλη, μὴ δυναμένη λαθεῖν τὸν ἐπιστή-
μονα, καθάπερ οὐδ' ἡ δι' αἰμορροΐδας. ἔστι δ' ὀλίγα πάν-
των παθῶν αὐτῶν ἴδια σημεῖα, χωρὶς τοῦ συνενδείκνυσθαι
τὸν πεπονητότα τόπον. αἱ μὲν γὰρ τῆς ἐνεργείας βλάβαι

sedimenta lapidis; cucurbitae vero seminibus similia excre-
menta latorum vermium. Atque a locis ipsis morborum
indicia sumuntur, eo quod quibusdam solis morbus hic acci-
dat, quibusdam vero solis non eveniat. Nam foli oculi
suffusione laborant; lapis in renibus et vesica nascitur, atque,
ut nonnulli narrant, etiam in colo; lumbrici in intestinis
gignuntur: rursus impossibile est abscessum cor pati, quem-
admodum pulmonem et ligamenta dolorem. A symptomata-
rum quoque proprietate affectuum in his indicia oriuntur.
Per tabificos morbos unguis adunci evadunt. Sine ratione
invadens rigor nua cum febre inflammationis ad suppurationem
trauseantis indicium est. Lingua nigricans ardentis
febris signum est, quemadmodum etiam coloris in universo
corpore proprietas, alia quidem per hepatis, alia vero per
splenis affectus apparet, ita ut doctum *medicum* haudqua-
quam possit fallere, sicut nec quem haemorrhoides induxe-
rant. At pauca sunt admodum ipsorum affectuum propria
signa, quae simul locum affectum non ostendant; etenim acti-

Ed. Chart. VII. [394.]

Ed. Bas. III. (256.)

μόνον δηλοῦσι τὸ πεπονθὸς μόριον, αἱ δ' ἐν αὐταῖς διαφο-
ραι τὸ πάθος αὐτοῦ. μόνα τοίνυν ἐκείνα τῶν παθῶν ἐστιν
ἴδια σημεῖα, τὰ κατὰ τι συμβεβηκὸς αὐτοῖς ἐπόμενα. (ὅτι μη-
δενὸς πάθους ἐνίοτε περὶ τὰ τῆς φωνῆς αὐτῆς ἴδια μόρια γε-
γενημένοι, συμβαίνει βλάπτεσθαι τὴν φωνὴν ἀπορία τῆς ὕλης
ἐξ ἧς ἐγίνετο) φανέται δέ σοι τοῦτο σαφέστερον ἐν ὅλῃ τοῦ
λόγου τῇ διεξόδῳ· φανέται δὲ καὶ τὰ κοινὰ πάθους τε αἶμα
καὶ τόπου πάσχοντος, ἢ δυοῖν παθοῖν, ἢ μορίοις δυοῖν.

Κεφ. σί'. Ἐν δὲ τῷ παρόντι τὸν περὶ τῶν ἰδιοπα-
θούντων τε καὶ συμπαθούντων λόγον ἔγνωκα προσθεῖς, ἐπ'
αὐτοῦ καταπαῦσαι τὸ βιβλίον, ἀναμνήσας πρότερον, ὥς τὴν
ὑπὸ τῶν ἄλλων ἰατρῶν ὀνομαζομένην πρωτοπάθειαν οἰκαιό-
τερον ἔφην ἰδιοπάθειαν ὀνομάζεσθαι· διαφέρει γε μὴν οὐδέν,
οὐδ' εἰ πρωτοπάθειάν τις αὐτὴν καλεῖ· βέλτιον γὰρ οὐ περὶ
τῶν ὀνομάτων ἐρίζειν, ἀλλὰ τῶν πραγμάτων ἐπίστασθαι τὰς
διαφοράς. ὅταν μὲν γὰρ ἐκ τῆς κοιλίας, ἥτοι γε ἀτμῶν
μοχθηρῶν, ἢ καὶ τῶν χυμῶν αὐτῶν ἀναφερομένων ἐπὶ τὸν

onis laefiones affectam duntaxat partem; earum vero disse-
rentiae ipsius affectum declarant. Ea ergo sola sunt affe-
ctuum propria signa, quae per aliquod accidens ipsos se-
quuntur. (Quod nullo interdum affectu in propriis ipsius
vocis partibus oborto, vocem materiae, ex qua fit, penuria
oblaedi contingat). Id vero tibi clarius in universo hujus
operis decursu patebit; nec non videbuntur communes quo-
que notae, quae simul et affectum et sedem affectam, aut
duos affectus, aut duas partes affectas, indicare possint.

Cap. VI. Huic autem libro in praesentia finem im-
ponere statui, si de propriis affectibus et iis qui per con-
sensum *eveniunt*, aliquid addidero, admonens in primis,
quod affectus, qui a reliquis medicis primarii vocantur,
conmodius proprios affectus appellaverim; quanquam nihil
refert, si quis eos primarios nominare voluerit; nam satius
est rerum differentias intelligere, quam contendere de nomi-
nibus. Enimvero quum vel vaporibus vitiosis, vel ipsis
quoque humoribus a ventriculo ad cerebrum ascendentibus

Ed. Chart. VII. [594.]

Ed. Basf. III. (256.)

ἐγκέφαλον, ἥ διάνοια βλάπτεται, πρῶτως μὲν οὐκ ἂν τις φαίη πάσχειν τὸν ἐγκέφαλον, οὐ μὴν οὐδ' ἀπαθῇ γε παντάπασιν ὑπάρχειν, ἀλλ' ὅ τι περ ὑπ' αὐτῶν ἐκείνων ὁμολογεῖται, διὰ τοῦ συμπάσχειν ῥήματος ἀληθέστατόν ἐστιν. δηλοῦται γὰρ οὐ τὸ μηδόλως πάσχειν ἐκ τῆς συμπάσχειν φωνῆς, ἀλλὰ τὸ σὺν ἑτέρῳ πάσχειν. ἄμεινον δὲ καὶ σαφέστερον ἐφ' ἑτέρῳ πάσχειν ἂν εἴποι τις τὸ συμπάσχον. ὅπερ οὖν ἔνιοι τῶν ἱατρῶν νενοήκασι μὲν ἀμυδρῶς, ὥσπερ ὄνειρώττοντες, οὐκ εἰρήκασι δὲ σαφῶς, ὅτι μηδὲ ἐγνώκασι, τοῦτ' ἐγὼ μοι δοκῶ διδάξειν ἀναγκαιότατον ὃν εἰς τὴν προκειμένην πραγματείαν, ἀρξάμενος ἐντεῦθεν. ἔναιαι τῶν ἐνεργειῶν ἐξ ὕλης ἐπιτηδεῖου γινόμεναι προπαρασκευαζομένην αὐτὴν ὑφ' ἑτέρων μορίων λαμβάνουσιν· εἰκότως οὖν ἔσθ' ὅτε, πάθος ἴδιον οὐδὲν ἐχόντων τῶν οἰκείων τῆς ἐνεργείας ὀργάνων, ἀπόλλυσθαι συμβέβηκεν αὐτὴν ἀπορίᾳ τῆς ὕλης ἐξ ἧς ἐγένετο, καθάπερ ἐπὶ τῆς φωνῆς ἔχει. δίδεσθαι γὰρ ἐν τοῖς περὶ αὐτῆς λόγοις ἡ ἐκ φύσεως ὕλη μὲν οὕσα τῆς φωνῆς, γινόμενη δ' ὑπὸ τῶν μεσο-

mens laeditur, primigenio quidem affectu cerebrum tum laborare dicet nemo; non tamen affectus expers omnino esse, verum verbo per consensum affici, quod ab illis ipsis conceditur, id verissimum est; nam ex voce, per consensum affici, nequaquam partem non penitus affici, sed ipsam cum alia affici, declaratur. At quivis melius clariusque enarraverit, si eam partem quae per consensum afficitur, ob alteram affici dixerit. Igitur, quod multi medicorum veluti somniantes obscure intellexerunt, atque ipsum, utpote non intelligentes, handquaquam clare enunciaverunt, id equidem veluti instituto operi perquam necessarium docere aggredior, hinc sumpto initio. Nonnullae actiones ex idonea materia genitae ipsam ab aliis partibus praeparatam accipiunt; proindeque decenter interdum, nullo existente in actionis propriis instrumentis affectu proprio, actionem ipsam deperdi contigit, defectu materiae ex qua fieri consuevit, ut in voce res sese habet. Nam in libro, quem de ipsa conscripsimus, ostensum est, quod efflatio materia quidem vocis est,

Ed. Chart. VII. [394. 395.]

Ed. Bas. III. (256.)

πλευρίων, μυῶν συστέλλομένων τοῦ θώρακος· ὅταν οὖν οὗτοι
 μηκέτ' ἐνεργῶσιν, ἄφωνον γίνεται τὸ ζῶον, οὐδενὸς πάθους
 ἐρίοτε περὶ τὰ τῆς φωνῆς αὐτῆς ἴδια μόρια γεγενημένων.
 ταῦτα δ' ἐστὶ συ[395]νελόντι μὲν εἰπεῖν ὁ σύμπας λάρυγξ,
 κατὰ μέρος δ' ἐρμηνευόντων, οἳ τε τρεῖς αὐτοῦ χόνδροι καὶ
 δι' ἐκινούμενοι αὐτοὺς μύες τρεῖς ἅμα τοῖς ἀπ' ἐγκεφάλου νεύ-
 ροις, ἔτι τε πρὸς τούτοις ἡ ἔνδοξος τοῦ λάρυγγος ἐπιγλωττίς,
 ἡ πέρ ἐστι τὸ κυριώτατον ὄργανον τῆς φωνῆς· αὕτη γὰρ ὑπὸ
 τῶν μυῶν ἀνοιγομένη τε καὶ συναγομένη μετρίως ἐργάζεται
 τὰς φωνάς· ἀλλ' οὐχ οἷον τε γενέσθαι ταύτας ἄνευ τοῦ
 σφοδρῶς ἔξω φέρεσθαι τὸ πνεῦμα· τοῦτο δ' ὑπὸ τῶν μεσο-
 πλευρίων ἐπιτελεῖται μυῶν. καὶ τι; ἀπ' ὑψηλοῦ πεσὼν, ὥς
 ἐρεῖσαι κατὰ τῆς γῆς τὴν ἀρχὴν τοῦ μεταφρένου, περὶ μὲν
 τὴν τρίτην ἡμέραν πάνυ μικρὸν ἐφθίγγετο, τῇ δὲ τετάρτῃ
 τελείως ἦν ἄφωνος, ἅμα τῷ παραλελύσθαι τὰ σκέλη, μηδὲν
 τῶν χειρῶν βεβλαμμένων, οὐ μὲν οὐτ' ἄπνους οὔτε δύσ-
 πνους ἐγένετο· παραλυνθέντος γὰρ ὅλου τοῦ μετὰ τὸν τράχη-
 λον, πωτιαίου, συνέβη τῷ θώρακι πρὸς τε τοῦ διαφράγματος

et efficiunt eam contracto thorace intercostales musculi; igitur his nihil agentibus, animal vocis sit orbum, et quidem nullo interdum in propriis vocis partibus genito affectu. Sunt vero eae summatim quidem loquendo totus larynx; si vero particulatim explicare volueris, tres ipsius cartilaginee, et qui eas movent musculi tres, cum nervis a cerebro; ac praeterea laryngis ligula, quae maxime proprium vocis instrumentum est. Etenim quum haec a musculis moderate et aperitur et committitur, voces efficit; quanquam eas reddi impossibile est, nisi vehementer foras spiritus feratur; id vero intercostales musculi perficiunt. Ac lapsus quidam ab alto, ut in terram dorsi initium affligeretur, tertio die exiguum admodum vocem emisit; quarto deinde omnino obmutuit; resolutaque simul fuerunt crura, manibus omnino illaesis; sed neque spirationem amittebat neque difficulter spirabat. Quum enim tota sub cervice spinalis medulla esset resoluta, accidit thoraci ut per septum transversum et

Ed. Chart. VII. [395.]

Ed. Basf. III. (256.)

ἔτι τε καὶ τῶν ὑψηλῶν μυῶν κινεῖσθαι τῶν ἑξ, ἐπειδὴ τὰ νεῦρα τούτοις ἐκ τοῦ κατὰ τὸν τραχήλῳ ἐστι νωτιαίου· τὰ δὲ τῶν μεσοπλευρίων μυῶν νεῦρα πάντ' ἔπαθεν, ὅφ' ὧν ἡ ἐκφύσεις ἐδείχθη γινομένη· βουλομένων οὖν τῶν ἰατρῶν ἐρογήσειν εἰκῇ, τοῖς μὲν σκέλεσι, διότι παρείτο, τῷ δὲ λάρυγγι διὰ τὸ τῆς φωνῆς πάθημα, κωλύσας ἐγὼ, μόνου προτεροσάμην τοῦ πεπονθότος τόπου, καὶ γενομένου ἀφλεγμάντου τοῦ νωτιαίου μετὰ τὴν ἐβδόμην ἡμέραν ἐπανήλθεν ἡ τε φωνή καὶ ἡ τῶν σκελῶν κινήσεις τῷ νεανίσκῳ. τὸ μὲν δὴ τοιοῦτον εἶδος τῆς βλάβης κυριώτερον ἂν τις ὀνόμασσει συμπίθειαν, ἥπερ ὅταν ἐπὶ χυμοῖς τισι κατὰ τὴν γαστέρα περιχομένοισι ἄλγημα γίνηται τῇ κεφαλῇ· ἀναφέρεται γάρ τι πρὸς αὐτὴν ἐν ταῖς τοιαύταις διαθέσεσιν, οὐ μὴν ἐπὶ τὰ σκέλη γεφέρεται τι τῶν βλαπτόντων ἐν ταῖς εἰρημέναις διαθέσεσιν, ἀλλὰ τοῦναντίον ἀποστερεῖται δυνάμειος ἥς πρότερον αὐτοῖς ἐχορήγει ὁ νωτιαῖος. ὁ δὲ λάρυγξ οὐκ ἀποστερεῖται μὲν εἰς τὸ παντελὲς τοῦ πνεύματος ἐν ταῖς ἀφωνίαις· ἔτι γὰρ ἐκπνεῖ τὸ ζῶον δι' αὐτοῦ· στερεῖται δὲ τῆς ἐκφυσήσεως, ἡ τις ἦν

musculos supernos sex moveretur, quum his nervi ex spinali medulla cervicis prodeant: at intercostalium musculorum nervi, per quos efflationem fieri diximus, omnes affecti erant. Quum itaque frustra medici negotium facere velent, cruribus quidem, utpote resolutis, gutturi vero, propter vocis affectum, prohibui, atque afflecto duntaxat loco curationem adhibui; proinde finita tandem spinalis medullae inflammatione a septimo die vox restituta est juveni et crurum motus. Hujusmodi ergo laesionis speciem inagis proprie quis per consensum evenire dixerit, quam ubi ab humoribus quibusdam in ventriculo contentis capiti dolor accidit. Nam per hujusmodi affectiones elevatur ad ipsum aliquid; sed in dictis nuper affectibus nihil noxium ad crura desertur, sed contra privantur ea facultate, quam antea spinalis medulla ipsis suppeditabat. Guttur vero, quum vox ablata est, non omnino privatur spiritu, nam animal per ipsum etiamnum expirat; at efflatione privatur, quae est

Ed. Chart. VII. [395.]

Ed. Bas. III. (256.)

ἀθρόα φορὰ τοῦ πνεύματος πολλοῦ διὰ λάρυγγος ἔξω τοῦ ζώου. περὶ μὲν δὴ τῶν ὀνομάτων ἑτέροις φιλονεικεῖν ἐπι-
 τρεπτόν· ἡμῖν δ' ἀρκέσει περὶ τῶν πραγμάτων, ὧν ἑκαῖνοι
 παντάπασιν ἀγνοοῦσι, διελθεῖν. ἄλλως μὲν ἐπὶ τοῖς ἐν γασ-
 τρὶ χυμοῖς κεφαλαλγοῦσι, τῶν ἀναφερομένων δηλονότι χυ-
 μῶν θερμαινόντων τε ἅμα καὶ διατεινόντων τὰ κατὰ τὴν κε-
 φαλήν· ἄλλως δὲ τὰ τῶν ὑπογεομένων πάσχουσι φαντάσματα,
 μήτε θερμαινόμενων τῶν ὀφθαλμῶν μήτε διατεινόμενων,
 ἀλλὰ μόνον αἵμοῦ διοδεύοντος αὐτούς· ἔτι τε πρὸς τούτοις
 ἑτέρως μὲν ὁ φραχθεὶς τὸν ἀπ' ἐγκεφάλου καθήκοντα πόρον
 οὐχ ὄρεῃ, καὶ τούτω παραπλησίως μὲν πῶς, ἑτέρως δὲ, ὁ
 διὰ τὴν τοῦ νωτιαίου φλεγμονὴν παρθεὶς τὰ σκέλη· καθ'
 ἕτερον δὲ τρόπον ὁ τὴν φωνὴν ἀπολέσας ἢ βλαβεῖς. εἰς
 μὲν γὰρ τὰ σκέλη δυνάμεις τις ἀφικνεῖσθαι κεκώλνται χωρὶς
 οὐσίας, εἰς δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς μετ' οὐσίας, εἰς δὲ τὸν
 λάρυγγα τῆς ἀφικνουμένης ὕλης κεκώλνται τὸ πλῆθος· ἐπὶ
 δὲ τοῦ διὰ τὴν μεσοπλευρίων μυῶν σύντρησιν ἀφώνου γε-
 γονότος ἀπόλωλε τελέως ἢ τῆς φωνῆς ὕλη. ὅστις δὲ ὁ τρό-
 πος τοῖς σκέλεσι τῆς παραλύσεως γίνεται κατὰ τὰς εἰρημένους

multi spiritus extra animal per guttur affatim facta emissio.
 Sed de nominibus contendere caeteris permittamus; nobis
 enim res, quas illi penitus ignorant, pertractare satis fuerit.
 Equidem aliter dolet caput, ubi contenti in ventriculo hu-
 mores eleuantur, qui simul et calefacere et distendere ea quae
 sunt in capite possunt; atque aliter suffusorum apparent visa,
 neque calefactis, neque distentis oculis, sed solo vapore per
 ipsos transeunte. Praeterea aliter cui meatus a cerebro de-
 scendens obstructus est non videt, aliter ille, quamvis hu-
 ic quodammodo sit similis, cui propter spinalis medullae in-
 flammationem resoluta sunt crura, atque aliter is, cui vox
 aut periit, aut vitata est. Etenim ad crura facultas quae-
 dam citra substantiam descendere prohibita est; ad oculos
 vero cum substantia; verum ad guttur materiae pervenien-
 tis multitudo prohibita est; qui vero ob intercostalium mu-
 sculorum perforationem obmutuit, is totam vocis materiam
 amisit. Sed quemadmodum crura per dictas spinalis medul-

Ed. Chart. VII. [395. 396.]

Ed. Bas. III. (256. 257.)

τοῦ ρωτιαίου διαθέσεις, ὁ αὐτὸς καὶ τῷ λάρυγγι, τῶν νευρῶν
 τῶν φωνητικῶν τμηθέντων ἢ βρόχῳ διαληφθέντων. ὀνομά-
 ζειν δὲ εἶωθα φωνητικὰ νευρα τὰ πρὸς ἡμῶν εὑρεθέντα, τῶν
 διδασκάλων μόνον τὰ παρὰ ταῖς ἀρτηρίαις εἰδόντων. ἀκολου-
 θεῖ μὲν οὖν καὶ κείνοις ὁμοίως κακωθεῖσιν ἀπώλεια φωνῆς, ὅτι
 καὶ τὰ τοῦ λάρυγγος ἴδια νευρα, τὰ παλινδρομοῦντα πρὸς ἑμοῦ
 κληθέντα, μόρια τῆς οὐσίας αὐτῶν ἐστίν· [396] εἰς πολλὰ
 δὲ καὶ ἄλλα μόρια νενεμημένων (257) αὐτῶν, οὐκ ἔχει προση-
 γορίαν οἰκειοτέραν τῆς τῶν φωνητικῶν, ἅπερ ἴδια τῶν τὴν
 φωνὴν ἑνθμιζόντων ὀργάνων ἐστίν. ὁ γε μὴν τρόπος τῆς
 βλάβης τοῖς μυσὶ τοῦ λάρυγγος ὁ αὐτὸς ἐστίν, εἴτε τὰ παλιν-
 δρομοῦντα νευρα κακωθεῖη, εἴτε τὰ παρὰ ταῖς ἀρτηρίαις,
 ἑκατέρως γὰρ ἀποροῦσι δυνάμει ψυχικῇ, ἥς χωρὶς οὐχ οἷον
 τε κατὰ προαίρεσιν αὐτοῖς κινεῖσθαι. καὶ μὴν καὶ ἡ τῶν κι-
 νούντων τὴν ἐπιγλωττίδα μυῶν τομῇ, τελέως μὲν ἄφωνον
 ἐργάζεται τὸ ζῶον· ἀλλ' οὐ κατὰ τὸν αὐτὸν ἀπάντην τρόπον,
 οὐ μὴν οὐδὲ πάντῃ διαφερόντως, ἢ εἰ τὰ νευρα βλαβεῖη· τὸ
 κοινὸν γὰρ τῆς βλάβης ἀμφοῖν ἐστίν ἐν τῷ στερίσκεσθαι τὴν

lae affectiones resolvuntur, ita etiam guttur, vocalibus ner-
 vis vel incisfis vel laqueo interceptis; vocare autem vocales
 nervos consuevi eos, quos ipse inveni; nam praeceptores
 mei eos duntaxat, qui apud arterias sunt, cognoscebant.
 Igitur ob horum quoque vitia vox perire solet; quod pro-
 prii gutturis nervi, quos recurrentes nominavi, ipsorum
 substantiae pars sint; sed quum hi ad multas alias partes dis-
 tribuantur, nullam habent magis propriam appellationem
 ea, qua vocales appellantur, qui ad instrumenta vocem con-
 cinnantia proprie pertinent. At idem est modus laesionis
 gutturis musculis, sive recurrentes nervi, sive ii, qui secun-
 dum arterias sunt, vitientur; utrinque enim animalis facul-
 tas desideratur, line qua voluntatis imperio moveri illis non
 contingit. Et quidem musculorum ligulam moventium incisio
 animal penitus mutum efficit, sed neque simili omnino mo-
 do, neque etiam in totum diverso, quam si nervos laeserit;
 nam habent utrique hanc communem laesionem, quod ligula

Ed. Chart. VII. [396.]

Ed. Bas. III. (257.)

ἐπιγλωττίδα τῆς πρὸς τὴν κινουῦσαν ἀρχὴν συνεχίας, γίνεται
 τε τοῦτο ἕαν τε τοὺς μῦς ἕαν τε τὰ νεῦρα τέμῃς, ἢ βρόχῳ
 διαλάβῃς, ἢ θλάσῃς, ἢ ὅπωςοὺν ἄλλως κακώσῃς. ἐγὼ γοῦν
 οἶδα καὶ ψυχθέντων ἐπὶ πλεῖον τῶν παλιθδρομούντων νεύρων
 ἐν χειρουργίᾳ τινὶ κατὰ τραχήλον ἐν χειμῶνι γενομένη κακω-
 θεῖσαν τὴν φωνὴν, ὥς ὀλίγου δεῖν ἀπολέσθαι· καὶ συνιέντες
 γε τοῦτ' αὐτὸ θερμαίνουσι φαρμάκοις αὐτὴν ἀνεκαλεσάμεθα,
 τὴν κατὰ φύσιν κρᾶσιν ἀνακτησάμενοι τοῖς νεύροις. ὥσπερ
 δ' ἐπὶ ταῖς τοῦ θώρακος συντρήσεσιν ἀπόλλυται ἡ φωνὴ στε-
 ρήσει τῆς ὕλης, οὕτω καὶ τὴν τραχείαν ἀρτηρίαν ὅλην διατε-
 μῃς· οὐ γὰρ ἔτι παραγίνεται τὸ πνεῦμα πρὸς τὸ τῆς φωνῆς
 ἴδιον ὄργανον. ἐτέρῳ δὲ τρόπῳ ταῦτόν ἐργάζεται βρόχος
 ὅλῳ τῷ τραχήλῳ περιτεθείς· ἀλλ' οὗτος μὲν οὐκ ἄφωνον μό-
 νον ἀποτελεῖ τὸ ζῶον, ἀλλὰ πνίγει, στερίσκων τῆς ἀναπνοῆς·
 ἡ δ' ἀρτηρία διαρεθεῖσα φωνὴν μὲν βλάπτει, τῆς δ' ἀνα-
 πνοῆς οὐκ ἀφαιρεῖται τὸ ζῶον· αἱ δὲ κνῆγγαι καλούμεναι,
 φλεγμοναὶ τῶν ἐνδον τοῦ λάρυγγος οὖσαι σωματίων, ἀνάλο-
 γον ἀγχόνῃ στερίσκουσι τῆς ἀναπνοῆς, ἐμφράττουσαι τὸν

continuitate, quam ad movens principium habet, privetur;
 idque fieri solet, siue nervus, siue musculus incidatur, aut
 laqueo intercipiatur, aut contundatur, aut quomodolibet ali-
 ter vitietur. Equidem vocem vitiatam fuisse memini adeo,
 ut pene perderetur, refrigeratis vehementer nervis recurren-
 tibus, quum per hiemem in collo adhibita fuisset quaedam
 chirurgia; quod quum intelli gerem, calefacientibus remediis
 naturale temperamentum nervis restituens, vocem revoca vi.
 Caeterum ut ob materiae privationem perforato thorace, ita
 etiam aspera arteria tota incisa, vox perit; non enim etiam-
 num ad proprium vocis organum spiritus accedit. Idem
 efficit alio modo laqueus toti collo circumdatus; verum hic
 non solum mutum reddit animal, sed etiam suffocat, tollendo
 respirationem. Arteria autem dissecta vocem quidem lae-
 dit, sed animal respiratione non privat. Angina vero vo-
 cata, quum sit internarum gutturis partium inflammatio,
 strangulationi similiter respirationem tollit, ipsius meatum

Ed. Chart. VII. [396.]

Ed. Bas. III. (257.)

πόρον αὐτῆς, διὸ δὴ καὶ μάλιστα τοῦ τῆς φωνῆς ὀργάνου πά-
θος ἰδιὸν εἰσιν, ἐφεξῆς δὲ τῶν ἔξωθεν αὐτοῦ μυῶν ἡ βλάβη·
τῶν δ' ἄλλων ἀπάντων ὧν διήλθον, οὐκ ἰδιον, ἀλλὰ κατὰ
συμπάθειαν μᾶλλον. ἐκκόπτων γοῦν τις ἐκ τραχήλου χοιρά-
δας ἐν τῷ βάθει-κειμένας, εἴτα δὲ εἰς τὸ μὴ τεμεῖν τι ἀγγεῖον
οὐ τῇ μήλῃ τέμνων τοὺς ὑμένας, ἀλλὰ τοῖς ὀνυξί διασπῶν,
ἔλαθεν ὑπ' ἀγνοίας συνδιασπάσας τὰ παλινδρομοῦντα νεῦρα·
καὶ οὕτω τῶν μὲν χοιράδων ὑγιὲς ἀπέφηνε τὸ παιδάριον,
ἄφωνον δὲ εἰργάσατο. καὶ τις ἄλλος ἕτερον παῖδα χειρονο-
γῶν ὁμοίως ἡμίφωνον ἐποίησεν, ἐπὶ θατέρῳ μόνῳ νεύρῳ
βλαβέντι· καὶ μὲν τοι καὶ θαυμαστὸν ἐδόκει πᾶσιν, ὅτι μήτε
τῆς τραχείας, μήτε τοῦ λάρυγγος παθόντων τι, τὴν φωνὴν
βλαβῆναι συνέβη· δειχθέντων δ' αὐτοῖς ὑπ' ἐμοῦ τῶν φωνη-
τικῶν νεύρων, ἐπαύσαντο θαυμάζοντες. ἐφ' ὧν οὖν ἦτοι γ'
ὕλης ἢ δυνάμεως ἢ χορηγία διαφθείρεται, πιθανῶς ἂν τις λέ-
γοι βεβλάσθαι τὴν ἐνέργειαν, ἀβλαβοῦς φυλαττομένου τοῦ
ποιούντος αὐτὴν μορίου· τὸ δ' ὑπὸ χυμῶν ἢ ἀτμῶν ἐτέρω-
θεν ἡκόντων εἰς αὐτὸ βλαπτόμενον οὐκ ἂν εἰκότως ἀπαθὲς

obstruendo; iccirco vocalis instrumenti maxime proprius
affectus est, ac deinceps externorum ipsius musculorum no-
xa; caeterarum vero partium omnium, quarum meminimus,
non proprius, sed per consensum potius affectus est. Quum
ergo ex cervice quidam strumas in profundo sitas excideret,
ac deinceps ne secaret aliquod vas, membranas non specillo
caederet, sed unguibus evelleret, imprudens ob ignorantiam
simul recurrentes nervos distraxit; atque hoc pacto pueru-
lum liberavit a strumis, sed mutum reddidit. Quidam alius
in alio puero sectionem faciens, ipsum similiter seminutum
reddidit, laeso videlicet altero duntaxat nervo. Mirabantur
vero omnes, quod neque aspera arteria neque gutturē quic-
quam affecto, vocem laedi contingeret; at quum vocales ner-
vos illis demonstrassem, admirari desierunt. Quibus igitur
partibus vel materiae vel facultatis suppeditatio corrumpi-
tur, actionem laedi probabiliter aliquis dixerit, parte ipsam
faciente nequaquam laesa: at vero si vel a vaporibus, vel
humoribus aliunde ad ipsam venientibus laedatur, eam non

Ed. Chart. VII. [396. 397.]

Ed. Bas. III. (257.)

εἶναι λέγοιτο· πιθανῶς δ' οὐδὲν ἦττον ἂν τις λέγοι καὶ πὶ τῶν γε στερισκομένων ὕλης τινὸς ἢ δυνάμεως βεβλάφθαι τὸ μόριον, εἴ γε ἐν τῷ παραλαμβάνειν ταῦτα τὴν κατὰ φύσιν εἶχε διοίκησιν. ὥστε καὶ τῆς τοιαύτης εἰς ἐκότερον ἐπιχειρήσεως ἄχρηστος φαίνεται τῶν λογικῶν προβλημάτων ἢ σκέψεις, οὐδὲν οὐτ' [397] εἰς τὴν διάγνωσιν τῶν παθῶν οὐτ' εἰς τὴν ἰασιν οὐτ' εἰς τὴν τῶν ἀποβησομένων πρόγνωσιν ὠφελούσα. θέασαι γοῦν, ὅπως ἐγὼ μὴδ' ἀψάμενος αὐτῆς διηγῆσομαι θεραπείαν ἐκ τῆς τοῦ πεπονθότος τόπου γνώσεως εὐρεθεῖσαν. ἔχων τις ἐπικέμενον φάρμακον τοῖς τρισὶ δακτύλοις τῆς χειρὸς, ἔφασκε τριάκονθ' ἡμερῶν ἤδη τὴν αἴσθησιν αὐτῶν ἀπολωλέναι, τῆς κινήσεως ἀβλαβοῦς φυλαττομένης, ὀνίνασθαι τε μηδὲν ὑπὸ τῶν ἐπιτιθεμένων φαρμάκων. ὅπερ οὖν εἶωθα ποιεῖν ἐπὶ τῶν τοιούτων, οὐδὲ τότε παρελίπον, ἀλλ' ἠρώτησα καλέσας τὸν προνοούμενον αὐτοῦ τῶν δακτύλων ἰατρὸν, ὁποίους τισὶ χρησάμενος εἴη φαρμάκοις· ὥς δὲ τοῖς προσήκουσιν εὖρον, ἔξήτουν τὴν αἰτίαν τοῦ μὴδὲν ὠφελεῖσθαι τὸν ἄνθρωπον,

recte dixeris affectam non esse. Neque minus etiam probabiliter quis dixerit, partem vel materia vel facultate privatam laesam esse, si his recipiendis, dispensationem secundum naturam habebat. Proinde ex hujusmodi in utramque partem argumentatione logicorum problematum consideratio inutilis apparet, neque ad effectuum dignotionem, neque ad curationem, neque etiam ad futurorum eventuum praeſagia, quicquam conferens. Animadvertite ergo, quomodo curationem ex affecti loci notitia inventam, hac consideratione neglecta, narrabo. Quidam habens medicamentum tribus manus digitis adhibitum dixit triginta jam diebus ipſorum sensum se deperdidisse, illacsa servata motione, nihilque praesidii ab impositis medicamentis percipere. Ego vero id, quod in hujusmodi casibus sacre consuevi, ne tunc quidem oblivioni tradidi; sed vocatum medicum, qui digitorum ejus curationem susceperat, interrogavi, cujusmodi remedia adhibuisset; quae quum intelligerem ad hanc rem esse idonea, causam investigare coepi, cur nullum ab ipsis homo praesi-

Ed. Chart. VII. [397.]

Ed. BaL III. (257.)

ἡρώτων τε τὰ προηγησάμενα συμπτώματα. τοῦ δὲ μήτε
 φλεγμονὴν τινα μήτε ψύξιν μήτε πληγὴν αὐτῷ προηγήσα-
 σθαι φάντος, ἀλλ' ἐκ τοῦ κατὰ βραχὺ τὴν αἴσθησιν ἀπολέ-
 σθαι, θαυμάζων πάλιν ἡρόμην, εἰ μὴ τῶν ἀνωτέρω τι μο-
 ρίων ἐπλήγη. τοῦ δὲ κατὰ μὲν τὴν χεῖρα μηδὲν εἰπόντος, ἐν
 ἀρχῇ δὲ τοῦ μεταφρένου πληγῆναι φάσκοντος, αὐθις ἡρόμην
 ὅπως τε καὶ ὅπου ἐπλήγη. καὶ μέντοι καὶ ἀποκριναμένον,
 κατὰ τὴν εἰς Ρώμην ὁδὸν ἥντι' ἐξέπεσε τοῦ ὀχήματος εἶναι τὸν
 χρόνον οὐ πολὺ πρότερον ἢ τοὺς δακτύλους ἄρξασθαι πά-
 σchein, ἐτεκμηράμην ἐν τῇ πρώτῃ τοῦ μετὰ τὸν ἔβδομον σπόν-
 δυλον νεύρου διεκπτώσει μούριον τι ἐπὶ τῇ πληγῇ φλεγμῆναν
 σκιζώδῃ διάθεσιν ἐσχηκέναι. τοῦτο δ' ἐνόησα, μεμαθηκὸς
 διὰ τῆς ἀνατομῆς, ὅτι τὰ νεῦρα κατὰ περιγραφὴν μὲν ἰδίαν,
 ὥς αἱ φλέβες, ἐκφυόμενα φαίνονται, καὶ δόξαις ἂν ἐν ἀκρι-
 βῶς ἕκαστον αὐτῶν ὑπάρχειν, ὥσπερ καὶ τὴν φλέβα· τὰ δ'
 ἐστὶν ἐνθέως ἀπὸ τῆς ἀρχῆς πολλὰ, σφιγγόμενα ἅπαντα καὶ
 συνεχόμενα κοινοῖς περιελήμασιν ἀπὸ τῶν μηνίγγων ἐκτεφυ-
 κόσιν. καὶ τοίνυν τοῦ τελευταίου τῶν ἐκ τοῦ τραχήλου

dium consequutus fuisset, inquirens quae praecesserant sym-
 ptomata. Ipso autem dicente, neque inflammationem, ne-
 que refrigerationem, neque ictum praecessisse, sed paulatim
 sensum periisse, captus admiratione, rursus interrogavi, num
 superiorum partium aliqua icta fuisset, ille respondit, ma-
 num quidem non fuisse ictam, sed dorsi initium fuisse. De-
 inde quomodo et quando id accidisset quum interrogarem,
 respondit, se, quum Romam proficisceretur, a vehiculo de-
 cidisse, ac non multo post digitorum incepisse affectum.
 Quocirca conjecturam feci, in primo delapsu nervi post se-
 ptimam vertebam prodeuntis partem quampiam ob ictum
 inflammata scirrhusum induisse affectum. Id vero intel-
 lexi, doctus ex anatome, quod nervi per propriam circum-
 scriptionem, veluti venae, exoriri videantur, adeo ut unum-
 quemque eorum exquisitè unum esse putes, quemadmodum
 et venam; verum protinus ab origine multi sunt, simul con-
 creti et communibus involucris contenti, quae a cerebri me-
 ningibus exoriuntur. Ergo nervorum, qui a cervice prod-

Ed. Chart. VII. [397.]

Ed. Bas. III. (257.)

νεύρων ἢ ταπεινὴ μοῖρα πρὸς τοὺς μικροὺς ἀφικνεῖται δακτύλους, εἰς τὸ περιέχον αὐτοὺς διασπειρομένη δέρμα, καὶ προσέτι τοῦ μέσου δακτύλου τὸ ἥμισυ μέρος· ὅπερ δὴ καὶ θαυμασιώτατον ἐδόκει τοῖς ἰατροῖς, ὅτι τὸ ἥμισυ μόνον ἐφαίγεται πεπονθός· ἐμὲ δ' αὐτὸ τοῦτο προσήγαγε μᾶλλον, ὥς ἐκείνο μόνον εἴη τοῦ νεύρου τὸ μέρος πεπονθός, ὃ κατὰ τὸν πῆγν ἀποφνόμενον αὐτοῦ τελευτᾷ πρὸς τοὺς εἰρημένους δακτύλους· ἀπορρήψαι τε κελύσας τὸ φάρμακον, ὃ κατ' αὐτῶν ἐπέκειτο, κατ' ἐκείνο μάλιστα τῆς ῥάχεις ἐπέθηκα τὸ μέρος, ὃ τὴν ἀρχὴν εἶχε τοῦ πάσχοντος μορίου. καὶ οὕτως συνέβη, καθάπερ ἐδόκει τοῖς ὀρῶσι, θαυμάσιόν τε καὶ παράδοξον, οἱ τῆς χειρὸς δάκτυλοι διὰ τῶν ἐπιτιθεμένων τῇ ῥάχει φαρμάκων θεραπευόμενοι. καὶ περὶ τὴν τελέως ἀπηλλάγη τοῦ πόνου, ζήτησις ἐγένετο τοῖς ἰατροῖς, ἥτις ποτ' ἦν ἡ διάθεσις τῶν νεύρων, ἐν ᾗ τὴν μὲν κίνησιν αὐτῶν σώζεσθαι συμβαίνει, τὴν δ' αἰσθῆσιν ἀπόλλυσθαι. καὶ γὰρ τὸ λελεγμένον ἤδη τισὶ τῶν ἐμ-προσθεν ἰατρῶν εἶπον, ὥς ἡ μὲν αἰσθῆσις ἐν τῷ πάσχειν, ἡ δὲ κίνησις ἐν τῷ ποιεῖν τι γίνοιτο· καὶ διὰ τοῦτο ῥώμης μὲν

evant ultimi, humilior pars ad minores pervenit digitos, per cutem dispersa ipsos continentem, ac praeterea per medii digiti medietatem; quod etiam caeteros medicos in maximam duxit admirationem, quod dimidia duntaxat pars videretur affecta; id vero mihi persuasit potissimum, eam tantum nervi partem, quae in cubito ab ipso egrediens jam propositis digitis finitur, esse affectam. Igitur adhibitum eis medicamentum abjicere jubens, illi praecipue spinae parti, quae affectae partis initium obtinebat, ipsum adaptavi; secutaque est res, ut aspicientibus videbatur, et admirabilis et inopinata, quod digiti manus, adhibitis spinae medicamentis, essent curati. Verum affectu omnino summo, orta est inter medicos quaestio, quisnam sit ille nervorum affectus, per quem servato eorum motu, sensus pereat. Atque ego id ipsum dicebam, quod priores jam medici dixerant quidam, quod scilicet sensus patiando, motus vero faciendo aliquid sit; quapropter, ut quis moveatur, opus est robore; sed ut

Ed. Chart. VII. [397. 398.]

Ed. Bas. II. (257. 258.)

δεῖ τῷ κινήσοντι, τῷ δ' αἰσθησομένῳ καὶ ἡ βραχυτάτη δύναμις ἀρκεῖ. δόξαντος δ' αὐτοῖς ὀρθῶς εἰρησθαι τοῦ λόγου, τί οὖν, εἶπον, οὐ καὶ τὸναντίον ἐθιάσασθαι ποτε, τῆς αἰσθήσεως σωζομένης; ἐκλελοιπυῖαν τὴν κίνησιν; οἱ μὲν οὖν ἄλλοι σχεδὸν πάντες οὐδέποθ' [398] ἐωρακέναι τοῦτ' ἔφασαν, εἰς δέ τις ὁμολόγει, καὶ τοῦνομά γε τοῦ παθόντος ἔλεγε, καὶ μάρτυρας ἐπηγγέλλετο παρέξειν. δόξαντος δὲ τούτου μάχασθαι τοῖς εἰρημένοις ἐπὶ (258) τῶν κινουμένων μὲν μορίων, οὐ μὴν αἰσθανομένων· ὅσον μὲν γὰρ ἐπ' ἐκείνῳ τῷ λόγῳ, παντάπασιν ἀδύνατόν ἐστιν ἀπωλωλείας αἰσθήσεως εἶτι κινεῖσθαι κατὰ προαίρεσιν· αὐτίς ἰδέοντό μου τὴν αἰτίαν ἀκοῦσαι τῶν φαινομένων ἀμφοτέρων. ἐστὶ δὲ σαφὴς τοῖς ἐπισταμένοις ἀνατομῆς νεύρων, οὕσα τοιάδε· ἅπαντα μὲν ἢ καθ' ὁρμὴν κινήσεις ὑπὸ μυῶν γίνεται· νεῦρον γὰρ οὐδὲν ἐστὶν αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ χωρὶς μυὸς οὐδὲ μίαν ἐργαζόμενον ἐν τοῖς τοῦ ζώου μορίοις οὐδαμῶθι τοιαύτην ἐνέργειαν, ἀλλὰ διὰ μέσων τῶν μυῶν πάσας τὰς προαιρετικὰς ὀνομαζόμενας κινήσεις ἐπιτελεῖ. καθήκουσιν δ' εἰς τὰ κινηθησόμενα μόρια

sentiat, vel minima facultas sufficit. Quumque recte me hunc dixisse sermonem putarent, quid igitur, inquam, nunquid vidistis aliquando contra evenire, ut servato sensu motus periret? Tum caeteris omnibus se nunquam conspexisse dicentibus, unus id confitebatur, ac nomine laborantis citato, testes quoque se adhibiturum pollicebatur; quod quum pugnare videretur cum enarratis de partibus, quae moventur quidem, non vero sentiunt; etenim quod ad hanc rationem pertinet fieri haudquaquam potest ut, perduto sensu, motus a voluntatis imperio prodiens servetur; rursus orabant, ut causam explicarem, quamobrem utraque appareant. Ea vero plana est iis, qui nervorum dissectionem didicerunt, talisque est. Omnis voluntarius motus a musculis perficitur; nullus enim nervus per se sine musculo ullam huiusmodi in animantis partibus actionem efficit, sed per medios musculos omnes a voluntate prodeuntes motus perficit. Ad partes vero movendas musculi ipsi aliquando

Ed. Chart. VII. [398.]

Ed. Bas. III. (258.)

ποτὲ μὲν ἀντικρὺς οἱ μῦες αὐτοὶ, ποτὲ δὲ διὰ μέσων τενόντων, οὓς ἀπονευρώσεις ἔνιοι προσαγορεύουσιν. ἐκ τούτου τοῦ γένους εἰσὶ καὶ οἱ τοὺς δακτύλους κινεῦντες τένοντες, ὁμοίως τοῖς τόνοις ὀνόμαζομένοις ὑφ' Ἱπποκράτους περιφρεῖς. ἔαν μὲν οὖν τὰ τῶν μυῶν νεῦρα πάθῃ, τὴν κίνησιν ἀπολλύνουσιν οἱ δακτύλοι· τῶν δ' εἰς τὸ δέρμα παραγινόμενων παθόντων ἢ κατὰ τὴν ἀφὴν αἰσθήσεις διαφθείρεται· κατὰ δὲ τὰς ὀλῶν τῶν κώλων παραλύσεις, ὥς ἂν τῆς κοινῆς ἀρχῆς πεπονθυίας, ἀμφότεραι συναπόλλυνται, κινήσεις τε καὶ αἰσθήσεις. καὶ τόν γε πρωτοπαθοῦντα τόπον ἐκ τοῦ πλήθους τῶν βεβλαμμένων νεύρων μόνον ἔστιν ἔξευρεῖν, ἔαν γέ τις ἀκριβῶς ἴδῃ τὰς κοινὰς αὐτῶν ἀρχάς, ἃς ἐν τῇ τῶν νεύρων ἀνατομῇ διήλθον, οὐδενὸς τῶν πρὸ ἐμοῦ τὴν ἀνατομὴν ταύτην ἀκριβώσαντος, ἀλλὰ τῶν μὲν μείζον, τῶν δ' ἔλαττον σφαλέντων. ὁ δ' οὖν γεγυμνασμένος ἐν αὐτοῖς μόνος ἀκριβῶς λογίζεσθαι δύναται, κατὰ τίνα σπόνδυλον ὁ νωτιαῖος ἔπαθεν, ἥτοι γε ὅλος, ἢ τὸ ἕτερον αὐτοῦ μέρος· ἔστιν ὅτε γὰρ ἐν τῷ δεξιῷ μόνον αὐτοῦ μορίῳ τὸ πάθος ἐστὶ,

quidem manifeste perveniunt, aliquando vero per medios tendones, quos aponeuroses aliqui cognominant; atque ex hoc genere sunt tendones, quibus digiti moventur, similiter iis, qui toni ab Hippocrate nominantur, rotundi. Si itaque musculorum nervos affici contingat, motus digitorum perit; si vero eos qui ad cutem perveniunt, tangendi sensus corrumpitur; sed ubi tota resolvuntur membra, quum videlicet commune principium affectum est, simul et sensus et motus pereunt. Et locum quidem primario affectum ex lae-
forum nervorum multitudine duntaxat invenire licet, si quis exquisitè cognoverit communia ipsorum principia, quæ in nervorum dissectione percurramus, quum nullus ante me hujusmodi dissectionem accurate tractasset, sed alii plus, alii minus, errassent. Igitur solus ille, qui in ipsis fuerit exercitatus, exquisitè considerare poterit, in qua vertebra spinalis medulla sit affecta, sive tota, sive altera ejus pars; nam accidit aliquando, ut dextra ipsius pars duntaxat affecta sit,

Ed. Chart. VII. [398.]

Ed. Bas. III. (258.)

μηδὲν θατέρον παθόντος· ἢ πάλιν τοῦναντίον, ἀπαθὲς μὲν ἔμεινε τοῦτο, μόνον δ' ἔπαθε τὸ εὐώνυμον· καὶ κατὰ τοῦτο ποτὲ μὲν ἅπαντα τὰ ἐν τοῖς εὐωνύμοις παραλύεται, τῶν δεξιῶν ἀπαθῶν φυλαττομένων, ἐνίοτε δ' ἑμπαλιν ἔπαθε τε καὶ παρελύθη τὰ δεξιὰ μέρη μόνον. μηδὲν μέντοι παθόντος αὐτοῦ τοῦ νωτιαίου, μόνῃς δὲ μιᾷ ἐκφύσεως νύρου, τῶν μορίων ἐκείνων παρακολουθεῖ παράλυσις, εἰς ᾧ τὸ νεύρον διασπείρεται· καὶ μὴν καὶ δύο καὶ τρεῖς ἐνίοτε μόναι τῶν ἐκφύσεων ἔπαθον, ἀπαθοῦς τοῦ νωτιαίου φυλαχθέντος. οὕτως γοῦν ἐπιπόνθη καὶ ὁ τᾶλλα τῆς χειρὸς ἅπαντα παραλύθει, ὥς μήτε αἰσθάνεσθαι μήτε κινεῖσθαι, κατὰ δὲ τοὺς τρεῖς δακτύλους μόνους ἔχων διασωζομένην τὴν αἴσθησιν. ἄλλω δ' οὐκ αὐτὴ μόνον, ἀλλὰ καὶ αἱ κινήσεις ἐσώζοντο τῶν μυῶν ἐκείνων, εἰς οὓς ἢ μετὰ τὸν ἑβδομον σπόνδυλον ἐκφυσις διενέμετο. καὶ τις ἄλλος ἐκ καταπτώσεως σφοδρᾶς ἐκείνους μόνους τοὺς μῦς παρελύθη τοὺς ἐκ τούτου τοῦ νύρου λαμβάνοντας μόρια· τῷ δ' αὐτῷ τούτῳ καὶ τοῦ δέρματος ἐκεῖνα μόνα τὴν αἴσθησιν ἀπώλυσιν, ὅσα

altera nequaquam laesa; aut e contrario, ut illa manente integra, sola sinistra affectum ferat; atque hac ratione interdum tota pars sinistra resolvitur, dextra parte manente illaesa; interdum contra dextra pars duntaxat et affecta est et resoluta. Ubi vero non affecta spinalis medulla est, sed tantum unus nervi processus laesus, earum duntaxat partium resolutio sequitur, in quas nervus ille distribuitur; atque interdum duo, aut tres duntaxat nervorum processus affecti sunt, quum interim spinalis medulla citra affectum servetur. Sic igitur affectus erat is, qui per reliquas manus partes omnes ita fuit resolutus, ut neque sentiret, neque moveretur in solis tribus digitis sensum habuit superflitem. Alteri non solum ipse sensus, sed etiam eorum musculorum, in quos nervorum propago sub septima vertebra exorta distribuitur, motus servati sunt. Atque alius ob casum ab alto vehementem solos eos musculos resolutos habuit, qui hujus nervi partes suscipiunt; idem etiam ille in iis duntaxat cutis par-

Ed. Chart. VII. [398. 399.]

Ed. Bas. III. (258.)

παρὰ τοῦ ληλεγμένου νεύρου τὰς ἀπονεμήσεις ἐλάμβανεν. ὅστις οὖν βούλεται γνωρίζειν, ἐν ποίῳ σπονδύλῳ τὸ πάθος ἐστίν, ἥτοι μόνῃς τῆς ἐκφύσεως νεύρου τινὸς, ἢ καὶ τοῦ νωτιαίου μυελοῦ, κατὰ τὴν τῶν νεύρων ἀνάτομην γυμνασάσθω, μέθοδον [399] ἔχων ἐν ἅπασι κοινὴν, τοὺς παραλυθέντας μὲν ἐπισκοπεῖν ἅμα τῷ τὴν αἰσθησιν ἀπολωλεκότι δέρματι. τοῦ μὲν γὰρ νωτιαίου παθόντος ὅλου κατὰ τινὰ σπόνδυλον, ἅπαντα τὰ κάτω μέρη παραλύεται· κατὰ δὲ τὸ ἕτερον μέρος εἰ βλαβρῆ, θατέρου μένοντος ἀπαθοῦς, ἐν τοῖς κατ' ἐνθὺν μέρεσιν ἢ παράλυσις ἐστὶ μόνον· εἰ δὲ ῥίζα νεύρου πάθοι, τὰ μὲν ἄλλα τὰ κάτω τοῦ πεπονθότος οὐδὲν πείσεται, μόνα δ' ἐκεῖνα παραλυθήσεται τῶν μορίων, εἰς ἃ ἕκαστον τῶν νεύρων διασπείρεται. ταῦτ' οὖν ἐὰν ἀκριβῶς μάθῃς, οὐκέτ' ἐνοχλήσεις τοῖς παραλελυμένοις κώλοις, ἀφίεις τὴν ῥάχιν, ἀλλ' ἐπ' ἐκείνην ἀφικόμενός ἐκθεραπεύσεις τὸ πεπονθός. οὕτω δὲ καὶ μὴ κατὰ τὴν ῥάχιν, ἀλλὰ κατὰ τι τῶν μετὰ ταύτην χωρίων τὸ νεῦρον πάθῃ, γνωρίσεις ἐκ τῶν μυῶν τε καὶ τοῦ

tibus sensum amisit, ad quas praedicti nervi distributiones demittuntur. Igitur quisquis scire desiderat, in qua vertebra sit affectus, sive in sola nervi cujuscumque propagine; sive in spinali quoque medulla, in nervorum dissectione exercitatus sit, communemque habeat methodum, qua resolutos musculos una cum cute, quae sensum amiserit, observet: Nam si spinalis medulla in aliqua vertebrarum tota affecta sit, omnes partes inferiores resolvuntur; si vero in altera parte laesa sit, altera manente illaesa, in partibus duntaxat illi e directo respondentibus erit resolutio; si vero nervi radix affecta sit, reliquae partes omnes affecto loco inferiores nihil afficientur, sed solae illae partes solventur, in quas singuli nervi distribuuntur. Haec igitur si accurate didiceris, resoluta membra, relicta spina, non amplius vexabis, sed huic adhibitis remediis, partem affectam curabis. Sic etiam, si non circa spinam, sed in regione quapiam illam sequente, nervus affectus sit, ex musculis et cute quaeren-

Ed. Chart. VII. [399.]

Ed. Bas. III. (258.)

δέρματος. τὸ μὲν οὖν δέρμα ῥαδίως γνωρίσεις, ὑποπτόν γε τοῖς ὀφθαλμοῖς· οἱ δὲ μύες ἐκ τῶν ἀπολωλυῶν ἐνεργειῶν διαγινώσκονται. χρὴ τοίνυν σε καὶ περὶ τῶν μυνῶ ἀνατομὴν γεγυμνάσθαι, καὶ γινώσκειν ἥστινος ἕκαστος ἐνεργείας ἐστὶν ὄργανον· οὕτω γὰρ ὑπάρξει σοι μόνως διακρίνειν δύνασθαι, τίνων πρὸς ἀπόλλυται μορίων ἢ ἐνέργεια, μηδὲν νόσημα τῆς σωματικῆς οὐσίας αὐτῶν πασχούσης, τίνων δὲ νόσημα προηγείται, γινόμενον, ἢ γερονός. οἶσθα δὲ τὰ τε γένη τῶν νοσημάτων καὶ τὰς διαφορὰς ἀπάσας ἐν ἐτέρῳ βιβλίῳ γεγραμμένας, ὃ περὶ τῆς τῶν νοσημάτων διαφορᾶς ἐπιγέγραπται, καθάπερ ἐν ἐτέρῳ περὶ τῆς τῶν συμπτωμάτων διαφορᾶς· ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς τῶν αἰτίων ἑκατέρων ἰδίᾳ γέγραπται, καθ' ἑν μὲν τι περὶ τῆς τῶν νοσημάτων, ἐν τρισὶ δὲ περὶ τῆς τῶν συμπτωμάτων· ἐν οἷς ἅπασι γεγυμνάσθαι προσήκει τὸν μέλλοντα ῥαδίως εὐρήσειν τε καὶ διακρίνειν αἰτίαν καὶ πάθος καὶ τόπον πεπονθότα. κατὰ συνδρομὰς μὲν γὰρ οὐχ οἷόν τε πάντα διδάξαι, καίτοι γ' ἀξιούντων οὕτω τῶν ἐμπειρικῶν· ἀλλὰ τὰ τε προηγησάμενα

dae sunt notae. Cutem quidem facile cognoscēs, nam oculis subjicitur; musculi vero ex actionibus deperditis deprehenduntur. Proinde necesse est, circa musculorum sectionem te exercites, et cognoscas, cujus quisque actionis sit instrumentum; sic enim duntaxat discernere poteris, quarum partium actio pereat, nullo morbo corpoream ipsarum substantiam afficiente; in quibus praecedat morbus, vel qui fiat, vel factus. Verum morborum genera et differentias omnes in altero libro scriptas didicisti, qui de morborum differentiis inscriptus est, atque similiter in alio symptomatum differentias; at de causis utrorumque etiam separatim scriptum est, in uno quidem de morborum, in tribus vero de symptomatum; in quibus omnibus exercitari oportet eum, qui facile voluerit invenire discernereque et causam et morbum et sedem affectam. Etenim fieri non potest, ut omnia per syndromas doceantur, quamvis empiricorum ea sit opinio; qui vero accurate et praecedentia et praesentia cogno-

Ed. Chart. VII, [399.]

Ed. Bas. III. (258.)

καὶ τὰ παρόντα συμπτώματα γνοὺς ἀκριβῶς τις, ἐπὶ τε τὴν διὰ τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου πείραν ἀφικόμενος, εὐρήσει τὸ πεπονθὸς ἅμα τῇ διαθέσει. καὶ πλεῖστον τοῦτ' ἔστιν ἐπὶ τῶν ἐν τῷ βάθει τοῦ σώματος τεταγμένων μορίων, ὡς ὀλίγον ἔμπροσθεν ἐπὶ τὴν αἰσθησιν ἢ κίνησιν ἀπολλύντων ἐδείξαμεν. ἴσως μὲν οὐδὲν χεῖρον ἔτι παραγράψαι τινὰ τῶν γεγονότων, ὅποια καὶ ταῦτ' ἔστιν. παιδίον ὡς ἐτῶν ἑξ ἀκουσίως ἀποπατεῖν ἤρξατο, παραλυθέντος ἑξαίφνης αὐτῷ τοῦ κατὰ τὴν ἔδραν μύος· ἐγένετο δὲ καὶ γέροντί ποτε τοιοῦτον σύμπτωμα· καὶ τινι πάλιν ἐτέρῳ παιδίῳ περὶ τεσσαρεσκαίδεκάτην ἡλικίαν ἀκούσιος ἔκκρισις ἐγένετο διαχωρημάτων, ἅμα τοῖς κατὰ τὴν κύστιν ἀλγύμασι, καὶ ἄλλῳ μετὰ τῆς τῶν οὐρῶν ἐπισχέσεως· ἄλλῳ δὲ πάλιν ἀκουσίως ἔξεκρίνετο τὰ οὖρα, καὶ ἄλλῳ καὶ ταῦτα καὶ τὰ διαχωρήματα. χρὴ τοίνυν ἐπὶ τῶν τοιούτων ἀπάντων πυκθάνεσθαι τὰ προγεγονότα· τοῦπίπαι γὰρ ἦτοι ψύξις τις ἢ πληγὴ κατὰ ῥάχιν αὐτῶν ἡγείται· ἡ μὲν ψύξις, ἓνα μόνον τὸν πεπονθότα βλάπτουσα μῦν, ἡ πληγὴ δὲ

verit symptomata, atque sic ad methodi medendi experientiam venerit, inveniet locum affectum simul cum ipso affectu. Atque id maxima ex parte accidit partibus, quae in intimo corpore constituntur, uti paulo ante de iis, qui sensum vel motum perdunt, demonstravimus. At nihil deterius fortassis fuerit narrare quaedam jam facta, cujusmodi haec sunt. Puer annorum fere sex invitus per alvum excrementa dejicere coepit, resolato derepente circa sedem musculo; quinetiam seni quondam hujusmodi evenit symptoma; atque rursus alius puer, aetatis fere annorum quatuordecim, excrementa invitus per alvum deiecit, infestante simul vesicam dolore, atque alteri urina quoque suppressa; contra alius urinam invitus excrevit, atque alius non solum urinam, sed alvi quoque excrementa. In hujusmodi omnibus ea, quae praecesserunt, scrutari oportet; prorsus enim vel perfrigeratio quaedam vel ictus in spina praecessit; frigus quidem uni duntaxat affecto musculo nocet; ictus vero

Ed. Chart. VII. [399. 400.]

Ed. Bas. III. (258. 259.)

πλείους ὥς τὰ πολλά· πάνυ γάρ ἐστι σπάνιον ἐπὶ πληγῇ
 ῥάχεως ἓνα μὲν παθεῖν, ὥς ἂν τῶν ἐκφυομένων τοῦ νω-
 τιαίου νεύρων εἰς πλείονας μῦς κατασχιζομένων. ἀλλὰ καὶ
 διὰ πληγὴν αὐτοῦ τοῦ πεπονθότος μύος, ἀμεληθείσης
 ἐνίοτε καὶ σκιρῶθείσης τῆς ἐπιγενομένης; ἠκολούθησε
 παράλυσις αὐτοῦ· ἔσται δὲ καὶ τοῦτο σπάνιον· ἀλλ' ἡ γε
 ψύξις ἐβλαψε πολλάκις ἓνα μὲν, καὶ μάλιστα τῶν ἐπιπό-
 λης κατὰ τὴν ἔδραν, ἧτοι καθίσαντος ἐπὶ ψυχροῦ λίθου
 τινός, ἢ ἐν ὕδατι [400] ψυχρῷ διατρίψαντος ἐπιπλέον.
 ὁ γοῦν παῖς ὁ βλαβεὶς τὴν κύστιν τε καὶ κατὰ τὴν ἔδραν,
 ἐν ποταμῷ θηρεύων ἰχθύς, ἔπαθεν οὕτως· ἐνίοις δὲ
 νηξαμένοις ἐν ὕδατι ψυχρῷ τὸ τοιοῦτο συνέβη. τοὺς μὲν
 οὕτω παθόντας λίσασθαι (259) προσήκει θερμαίνοντα βοη-
 θήματα τοῖς πεπονθόσιν τόποις προσφέροντας· οἷς δὲ τῶν
 ἀπὸ τοῦ νωτιαίου νεύρων ἔπαθέ τι, τῇ ῥάχει προσαντίον
 τὰ βοηθήματα. πολλάκις γε μὴν ἐπὶ καταπτώσεσιν ἀφ'
 ὑψηλοῦ τόπου γενομέναις, ἢ πληγαῖς σφοδραῖς, ἰσχυρῶς
 παθούσης τῆς ῥάχεως, ἡ φλεγμονὴ μέχρι πλείονων ἐκτα-

magna ex parte pluribus; nam perrarum est, ut icta spina
 unus afficiatur musculus, quoniam nervi ex spinali medulla
 orti in plures musculos dividuntur. Verum et ob ictum
 affecti musculi, oborta inflammatione neglecta et in scirrhum
 coacta, resolvi aliquando ipsum contigit; quanquam id raro
 accidet; at vero frigus saepenumero unum laedit musculum,
 maxime eum qui in superficie sedis est, sive sederit quis su-
 per lapidem frigidum, sive in aqua frigida supra modum fu-
 erit versatus. Igitur puer, cujus et vesica et sedes laesa fuit,
 quum in fluvio pisces venaretur, sic fuit affectus; nonnullis
 etiam in aqua frigida natantibus itidem accidit. Itaque sic
 affectos curare oportet calefacientia auxilia locis affectis ad-
 hibendo. Quibus vero nervorum a dorsi medulla ortorum
 quispiam fuerit affectus, spinae adhibenda sunt remedia. At
 saepenumero ubi casu ex alto aut vehementi fortique ictu
 spina laesa est, inflammatio ad plures partes extensa non

Ed. Chart. VII. [400.]

Ed. Basf. III. (259.)

Θάψα μορίων οὐ μόνους τοὺς μῦς ἐβλαψεν, ἀλλὰ καὶ τὴν κύστιν· ἐφ' ᾧ ἴσχεται τὰ οὖρα, διὰ τὸ τὴν κύστιν αὐτὴν παθεῖν· ἐνίοις δ' οὐ ταῦτα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ διαχωρήματα τελέως ἐπισχέθη, παθόντων δηλονότι τῶν ἐντέρων. ὥσπερ γὰρ οἱ μῦες εἰς τὰς προαιρετικὰς ἐνεργείας βλάπτουσι παθόντες, οὕτω τὰ ἐντερα καὶ ἡ κύστις εἰς τὰς φυσικὰς, ἐπειδὴ περιστελλομένων αὐτῶν ἐκκρίνεται τὰ περιεχόμενα.

Κεφ. ζ'. Καὶ διαφέρει πάμπολυ κατὰ τοῦτο τὰ φυσικὰ τῶν ψυχικῶν ὀργάνων, εἴγε τοῖς μὲν φυσικοῖς ἐδείχθη σύμφυτος ἡ τῆς ἐνεργείας δύναμις οὖσα, τοῖς ψυχικοῖς δὲ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἐπιζῆν ὁμοίως ἡλιακῶ φωτί. καθάπερ οὖν ἡ μαγνητὶς λίθος ἐν ἑαυτῇ δύναμιν ἔχει, καθ' ἣν ἔλκει τὸν σίδηρον, οὕτω καὶ τῶν φυσικῶν ὀργάνων ἕκαστον, ὥστε εἴπερ ἦν μόνιμος αὐτῶν ἡ οὐσία, μηδὲν δεῖσθαι μήτ' ἀρτηριῶν μήτε φλεβῶν· ἐπεὶ δὲ καὶ τρέφεσθαι δεῖται, καὶ τὴν συμμετρίαν φυλάττειν τῆς ἐμφύτου θερμοσίας, διὰ τοῦτ' αὐτοῖς ἐδέξαι φλεβῶν καὶ ἀρτηριῶν.

solum musculis, sed vesicae quoque noxam intulit; atque illis ob vesicae ipsius affectum urina supprimitur; sunt quibus non solum urina, sed alvi quoque excrementa penitus retinentur, affectis scilicet intestinis; nam ut musculi affecti actiones voluntarias, ita vesica et intestina naturales actiones laedunt, quod ipsis contractis excernantur ea quae continent.

Cap. VII. Atque hac in re plurimum differunt naturalia ab animalibus instrumentis; siquidem naturalibus innatam actionis facultatem esse, animalibus vero a principio, veluti lumen a sole, defluere ostensum est. Ergo ut magneti lapidi facultas inest, qua ferrum attrahit, ita naturalium instrumentorum unicuique; ita ut si permanens esset ipsorum substantia, neque arteriis, neque venis indigerent; verum quia nutrimento egent, servataque innati caloris symmetria, hanc ob causam et venis indigent et arteriis.

Ed. Chart. VII. [400.]

Ed. Bas. III. (259.)

οἱ δὲ μύες ἔνεκα μὲν τοῦ φυλάττεσθαι τὴν οὐσίαν αὐτῶν, ὡσαύτως δέονται φυσικοῖς τοῖς ὀργάνοις ἀρτηριῶν καὶ φλεβῶν· ὅτι δ' οὐκ ἔχουσι σύμφυτον αἰσθήσεώς τε καὶ κινήσεως ἀρχὴν, διὰ τοῦτο τῶν νεύρων αἰεὶ χρῆζουσι, χορηγούντων αὐτοῖς ταῦτα, καθάπερ ὁ ἥλιος τὴν αὐγὴν ἀπασιν οἷς φωτίζει. καὶ διὰ τοῦτό γε μόνον τοῖς αἰσθανομένοις τε καὶ κινουμένοις μορίοις συμβαίνει, μηδὲν ἐνίοτε βεβλαμμένοις αὐτοῖς, ὅμως ἀπολλύναι τὴν ἐνέργειαν· οὐ μὴν τοῖς φυσικοῖς ὀργάνοις τοῦτό γε συμπέπτειν εἶωθεν, ἀλλ' αἰετὴς κατὰ τὴν ἐνέργειαν βλάβης αὐτὰ πάσχει πρότερα. καὶ μέντοι καὶ τοῖς ψυχικοῖς ὀργάνοις ἀπασιν ἡ φυσικὴ διοίκησις ὑπάρχει, καὶ χρῆζουσὶ γε καὶ αὐτὰ τῆς τῶν ἀρτηριῶν καὶ φλεβῶν ἐπικουρίας φυλάττειν τὴν οὐσίαν αὐτῶν· καὶ χρὴ σκοπεῖσθαι σε μάλιστα καὶ διορίζεσθαι, τίνα μὲν ὡς ψυχικοῖς, τίνα δὲ ὡς φυσικοῖς συμβαίνει τοῖς ὀργάνοις· οἶον ὅτι τὸ μὲν ἀλλοιοῦσθαι, φέρε εἰπεῖν, ὑπὸ τῶν ὁμιλούντων αὐτοῖς, ὡς φυσικοῖς· τὸ δ' αἰσθάνεσθαι τῆς ἀλλοιώσεως, ὡς ψυχικοῖς· οὕτω γοῦν καὶ κατὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς

Musculi vero, ut substantiam suam servant, peraeque ac naturalia instrumenta venis et arteriis indigent; at quia congenitum sensus et motus principium non habent, idcirco nervis semper indigent, qui illis ea suppeditent, quemadmodum sol omnibus rebus, quas illuminat, splendorem. Quamobrem solis partibus sentiendi et movendi vim habentibus accidit, ut ipsis interdum haudquaquam oblaesis, nihilominus actio pereat; at hoc naturalibus instrumentis accidere non consuevit, sed antequam eorum actio laedatur, semper laborant. Animalibus tamen instrumentis omnibus naturalis dispensatio inest, et arteriarum venarumque adminiculo indigent ad substantiam suam servandam. Ideo accuratissime intueri te ac discernere oportet, quae ut naturalibus, quae ut animalibus organis accidunt; ut quod alterari verbi gratia a vicinis sibi, ut naturalibus; alterationem vero sentire, ut animalibus eveniat. Sic igitur oculis quoque saepenumero

Ed. Chart. VII. [400.]

Ed. Bas. III. (259.)

γίνεται πολλάκις. οἱ γὰρ ἀπὸ τῆς γαστρὸς αἶμοι πάντως ἀλλοιοῦσιν αὐτοὺς, οὐ μὴν αἰσθάνονται γε τῆς οὕτω μικρᾶς ἀλλοιώσεως ἅπαντες, εἰ μὴ καὶ τὴν αἰσθητικὴν δύναμιν ἔχοιεν ἀκριβῆ· λέγω δὲ ἀκριβῆ τὴν καὶ τὰ μικρότατα βλέπουσαν.

contingit; nam vapores a ventriculo elati ipsos omnino alterant; verum tam exigua alteratio non ab omnibus sentitur, nisi exquisitam habeant sensificam facultatem; voco autem exquisitam, quæ res cernit etiam minimas.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΕΠΟΝΘΟΤΩΝ ΤΟΠΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ Β.

Ed. Chart. VII. [401.]

Ed. Bas. III. (259.)

Κεφ. α'. Πρόκειται μὲν, ὥς Ἐρασίστρατος αἰὲ πα-
ρακελεύεται, γυμνάζειν τὸν λογισμὸν εἰς τε τὰλλα τῆς τέχνης
ἔργα καὶ τὰ νῦν ἡμῖν προκείμενα περὶ τὰς διαγνώσεις τῶν
πεπονθότων τόπων. εἰσὶ δὲ τρεῖς τρόποι γυμνασίου κατ'
αὐτά· πρῶτος μὲν ὁ καθ' ἑκάστον τῶν μορίων τοῦ σώματος,
ᾧ τόπους ὀνομάζουσι· δεύτερος δὲ ὁ κατὰ τὰς αἰτίας τε καὶ
διαθέσεις· καὶ τρίτος ὁ κατὰ τὰς τῶν συμπτωμάτων διαφο-
ράς. ὁ μὲν οὖν κατὰ τοὺς τόπους ἐστὶ τοιόσδε τις· ἐγκε-
φάλου πάσχοντος ἰδία συμπτώματα ταυτὶ, γαστρὸς πασχού-

GALENI DE LOCIS AFFECTIS LIBER II.

Cap. I. Scopus est, ut hortatur semper Erasistra-
tus, exercere mentem cum in aliis artis operibus, tum vero
in ea, quam nunc proposuimus, affectorum locorum digno-
tione. Sunt autem circa eam tres exercitationis modi; pri-
mus per singulas corporis partes, quas locos nominant; al-
ter secundum causas et affectus; tertius secundum sympto-
matum differentias. Igitur a locis sumptus modus hujusmo-
di est: affecti cerebri haec sunt propria symptomata; ven-

Ed. Chart. VII. [401. 402.]

Ed. Bas. III. (259.)

σης ἴδια ταυτὶ, κώλον πάσχοντος ἴδια ταυτὶ, καθ' ἕκαστόν τε τῶν ἄλλων ὁμοίως. ὁ δ' ἀπὸ τῶν διαθέσεων τε καὶ τῶν αἰτίων· φλεγμονῆς μὲν ἴδια ταυτ' ἐστὶ συμπτώματα· σκίζόν δὲ ταῦτα· καὶ ὑψέως μὲν ταῦτα· πλήθους δὲ ταῦτα, καὶ διαφθορᾶς ταυτὶ. κατὰ δὲ τὰ συμπτώματα· τὸ μὲν ἄλγημα τόδε τῶνδε τῶν διαθέσεων ἐστὶ δηλωτικὸν ἢ τῶνδε τῶν τόπων, ἢ δὲ βῆξ τῶνδε· καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἔμετος, αἰμορραγία, διάρροια, σπασμὸς, ῥίγος, φρίκη, παραφροσύνη. διοριζομένων γὰρ οὕτως ἀπ' ἀλλήλων ἀπάντων αὐτῶν, εὐφωρότατον ἐστὶ τὸ καλῶς καὶ τὸ κακῶς λεγόμενον. ὅτι δ' οὕτως ἔχει ταῦτα, μαθήσῃ σαφῶς ἐφ' ἐκάστου σκοπούμενος.

Κεφ. β'. Οἷον εὐθείως, ἐπειδὴ πλεονάζει κατὰ τοῦτο τὸ γένος ὁ Ἀρχιγένης, ἐκ τῆς τῶν ἀλγημάτων διαφορᾶς ἡγούμενος δηλοῦσθαι τὰ πεπονθότα μόρια, σκεπτέον ὑπὲρ αὐτῶν ἀκριβῶς. τὸν γοῦν ναρκώδη πόνον ἐπὶ νύκτοις γίνεσθαι φησιν, ἀμαρτάνων προφανῶς. ἢ γάρ τοι νάρκη διὰ ψυχρὰν γίνεται διάθεσιν, οὐκ ἐν νύκτοις μόνον, ἀλλὰ καὶ φλεψὶ καὶ ἀρτηρίαις καὶ σαρκὶν, ὑμέσι τε καὶ χιτῶσι καὶ

triculi affecti haec propria, coli affecti haec, atque in reliquis similiter. Ab affectibus et causis talis est: inflammationis propria hujusmodi sunt symptomata, scirrhi hujusmodi, refrigerationis haec, plenitudinis haec, corruptionis haec. A symptomatis: hoc doloris genus hosce affectus significat, aut hosce locos, tussis vero hos; ita et vomitus, sanguinis profluvium, fluor alvi, convulsio, rigor, horror, delirium, si enim haec omnia inter se hoc pacto distinguantur, facile intelligetur, quid bene vel male dictum fuerit. Quod vero sic se res habeat, plane discas, si singula consideraveris.

Cap. II. Itaque primo, quandoquidem in hoc genere copiosior est Archigenes, ex dolorum differentiis locos affectos significari existimans, exacte de iis considerandum est. Stupidum dolorem in nervis fieri dicit, sed plane peccat. Nam stupor a frigido affectu oritur, non in nervis duntaxat, sed et in venis, arteriis, carnibus, membranis, tunicis et

Ed. Chart. VII. [402.]

Ed. Bas. III. (259.)

δέρματι. εἰ δ' ὅτι πάντα ταῦτα διὰ νέρων ἔχει τὴν αἴσθη-
σιν, καὶ εἰς νῆῤῥα τὴν διάθεσιν ἀναφέρει, τί οὐκ καὶ τὰς
ἄλλας ἀπᾶσας διαφορὰς τῶν ἀλγημάτων ἰδίας τῶν νέρων
εἶναι φησιν; ὁ γὰρ τοι πόνος αἴσθησις ἐστὶν ἀνίαρὰ, καθά-
περ ἡ ἡδονὴ προσηνὴς αἴσθησις. οὐκ οὖν ὁ ναρκώδης μόνος
ἐν νέρωις ἔχει τὴν γένεσιν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων
ἐκαστος, οὓς αὐτὸς ἔγραψεν ὁ Ἀρχιγένης. ἐὰν δ' ἀκριβέστε-
ρον ἐπισκοπῇς, οὐδὲ διαφορὰ τις ἐν πόνοις ὁ ναρκώδης ἐστίν,
ὥσπερ οὐδ' ἐν ἔλκεσι τὸ φλεγμαῖνον, ἀλλὰ μᾶλλον δυοῖν
σύννοδος πραγμάτων, ὡς ἐπὶ τούτων ἔλκους τε καὶ φλεγμο-
νῆς ἐστίν, οὕτως ἐπ' ἐκείνων πόνον τε καὶ νάρκη. ἡ γὰρ
τοι νάρκη ψύξις τίς ἐστὶν οὐκ ἀγεννὴς, καὶ διὰ τοῦτο δυσ-
αισθησίαν τε καὶ δυσκινήσιαν ἐπιφέρει τοῖς οὕτω διατεθεῖσι
σώμασιν, ὥσπερ γε καὶ τὴν τελείαν ἀναισθησίαν τε καὶ ἀκί-
νησίαν ἡ τελεία κατάψυξις. ὅτι δὲ διαθέσεως ὀνομά ἐστιν
ἡ νάρκη, καὶ οὐκ αἰσθήσεως ἢ πόνου, δεδήλωται καὶ πρὸς
Ἱπποκράτους εἰπόντος ὧδε· νάρκη γὰρ μετρίῃ ὀδύνης λυτικὴ.
γίνεται γὰρ ἡ νάρκη καὶ διὰ ψύξιν, ὡς ὁρᾶται φανερῶς ἐπὶ τε

cute. Si ob id, quod haec omnia per nervos sensum habe-
ant, ad nervos affectum refert, cur non et reliquas omnes
dolorum differentias proprie ad nervos pertinere dicit?
Nam dolor molestus sensus est, sicuti voluptas placidus est
sensus. Ergo non solum stupidus dolor in nervis habet or-
tum, verum etiam reliquorum dolorum omnium, quos ipse
Archigenes descripsit, unusquisque. Quod si rem accura-
tius inspexeris, ne doloris quidem species quaedam est stu-
pidus dolor, ut neque ulceris species *ulcus* inflammatum,
sed duarum potius rerum, ut in his ulceris et inflammatio-
nis, ita in illis doloris et stuporis concursus est. Etenim
stupor refrigeratio insignis est, ac idcirco corporibus ita af-
fectis et sensus et motus difficultatem inducit, quemadmo-
dum completa perfrigeratio et sensum et motum omnino
tollit. Sed quod stupor affectionis sit nomen, non sensus
aut doloris, etiam ab Hippocrate sic dicente declaratur: *Stu-
por enim mediocris dolorem solvit*. Nam stupor etiam ob
refrigerationem fit, ut plane videre est in his, qui lieme

Ed. Chart. VII. [402.]

Ed. Bas. III. (259. 260.)

τῶν ἐν χειμῶνι διὰ κρύους ὁδοιπορησάντων, ἐπὶ τε τῶν ψυχόντων φαρμάκων, οἷς ἂν τις ἐπὶ πλέον ἔξωθεν χρήσεται, νάρκῳδες ἀποτελεῖται τὸ μόριον, ὥσπερ γε καὶ παντελῶς ἀναισθητον ἐν ταῖς ἰσχυροτάταις καταψύξεσιν, οὐκ ἐκ φαρμάκου μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς ἀέρος γινομέναις. οἶδα γοῦν τινῶν ὅλους τοὺς πόδας οὕτως ψυχέντας, ὥς εἰς ἀναισθησίαν μὲν πρῶτον ἀφικέσθαι, νεκρωθέντας δὲ ἐν ταῖς ἐξῆς ἡμέραις ἀποσαπῆναι. καθάπερ οὖν καὶ ἡ παντελῆς ψύξις ἀναισθησίαν τε καὶ ἀκίνησίαν ἐπιφέρει τελείαν, οὕτως καὶ ἡ μετριοτέρα δυσαισθησίαν (260) τε καὶ δυσκίνησίαν· ὀνομάζεται δ', ὥς ἔφην, ἡ τοιαύτη ψύξις νάρκη. καὶ τοίνυν τὸ νάρκῳδες ἄλχημα διάθεσις ἐργάζεται ψυχρὰ τε ἅμα καὶ ὀδυνηρὰ, δηλούσης τῆς λέξεως οὐκ ὀδύνης διαφορὰν, ὥς ἔφην, ἀλλ' ὀδύνην ἅμα καὶ ἥτοι διάθεσιν ψυχρὰν ἢ τὴν ὑπ' αὐτῆς γινομένην ἐν τῷ μορίῳ δυσαισθησίαν τε καὶ δυσκίνησίαν. ἴσμεν δ' ὅτι καὶ τοῖς θλιφθεῖσι μορίοις ἰσχυρῶς ἐγγίνεται νάρκη καὶ τοῖς ἀπαμένοις τοῦ ζώου τῆς νάρκης ἐτι ζώσης. καὶ ὅσοις γε κατὰ τι τῶν κώλων ἐγένετο νάρκη, τῶν

per frigora proficiscuntur, atque in refrigerantibus quoque medicamentis, quibus si quis extrinsecus immodice utatur, pars ipsa stupida redditur, quemadmodum et omnino sensus expers in vehementissimis perfrigerationibus, non solum a medicamento factis, sed etiam a circumfuso nobisaëre. Equidem novi quosdam adeo refrigeratis universis pedibus, ut primum quidem in sensus vacuitatem devenirent, sequentibus vero deinde diebus emortui putrescerent. Ergo ut perfecta refrigeratio et sensum penitus aufert et motum, sic moderatior et sensus et motus difficultatem inducit, nominaturque, ut dixi, huiusmodi refrigeratio stupor. Itaque stupidum dolorem affectus efficit frigidus simul et dolorificus, indicante nomine non doloris, ut dixi, differentiam, sed dolorem simul et vel frigidam affectionem vel ab ipsa parti inductam sensus et motus difficultatem. Scimus autem, quod constrictas vehementer partes, atque eos quoque, qui torpedinem animal, dum adhuc vivit, tetigerint, stupor obideat. Et quibus membrum aliquod stuporem patitur, ὡς

Ed. Chart. VII. [402. 403.]

Ed. Bas. III. (260.)

τε ψανόντων (τὴν) ἀμυδρὰν ἔχουσι τὴν αἴσθησιν, ἀδυνατοῦσί τε κινεῖσθαι, καὶ εἰ βιάζοιτό τις, ὀδυνῶνται· χωρὶς δὲ τοῦ πρὸς τὰς κινήσεις ἔρχεσθαι τοῦ μὲν πάθους τῆς νάρκης αἰσθάνονται σαφῶς, οὐ μὴν ὀδυνῶνται γε. κακῶς οὖν ὁ Ἀρχιγένης νεύρων ἴδιον εἶναι φησι τὸ ναρκῶδες ἄλγημα, διαθέσεως γάρ ἐστιν, οὐ τόπου πεπονθότος, νάρκη γνῶρισμα. καὶ τοίτην μετ' ὀλίγον πάλιν αὐτὸς ὁ Ἀρχιγένης ἰδίαν εἶναι μυῶν αὐτὴν φησιν· ἔχει δ' ἑκατέρα τῶν λέξεων οὕτως, ἡ μὲν προτέρα· τὰ δὲ νεῦρα διατείνεται τε καὶ σκληρύνεται συστρεφόμενα· καὶ ταῦτα μὲν ναρκῶδεις ἐπιφέρει τοὺς πόρους καὶ σκληρῶς διατείνοντας. ἡ δ' ὀλίγον ὕστερον αὐτῆς εἰρημένη ῥῆσις ἐστὶν ἥδε· μῆες δὲ σαρκός τε καὶ νεύρου μῆγμα τῶν ἰδιωμάτων, ἀμελεῖ δὲ καὶ ἀρτηρίας ἐν τοῖς πόροις ἀναφέρονσι, σφριγῶντες, ὥς ἂν εἴποι τις, καὶ μετ' εὐρυχωρίας διατεινόμενοι, καὶ ναρκῶδες σφύζοντες. τούτων τῶν ῥήσεων ἐν μὲν τῇ προτέρα τὰ [403] νεῦρα ναρκῶδεις ἐπιφέρειν τοὺς πόρους φησὶν, ἐν δὲ τῇ δευτέρα τοὺς μῆς ναρκῶδες σφύζειν, οὐ τοῖς πάθεισιν ἀναφέρων τὸ ναρκῶδες, ἀλλὰ τοῖς μορίοις.

quicquid tetigerint, obscuro et hebeti sensu percipiunt, neque moveri possunt, et si cogantur, dolent; at citra hoc quod moveri tentent, affectum ipsum stuporis manifeste sentiunt, sed nequaquam dolent. Proinde male Archigenes enunciavit stupidum dolorem ad nervos proprie pertinere; stupor enim affectus non loci affecti indicium est; atque adeo paulo post rursus Archigenes proprie ipsam ad musculos pertinere ait, ac dictio utraque sic se habet, prior quidem: *Nervi autem contorti distenduntur, et indurantur, atque hi quidem stupidos inducant dolores et dure intendentes.* Quae vero paulo post hanc dictio enarratur, haec est: *Musculi carnis nervorumque propriae substantiae mixtura, arteriarum quoque in doloribus mixtionem prae se ferunt, turgentes, ut ita dixeris, atque distenti ac stupide pulsantes cum capaci latitudine.* In horum sermonum priore nervos ait stupidos inferre dolores, in altero vero musculos stupide pulsare, stupidum non ad affectus, sed ad par-

Ed. Chart. VII. [463.]

Ed. Bas. III. (260.)

ἔστι δ', ὡς εἶπον, οὐ μορίου τινὸς ἴδιον ἢ γάρχη πάθος, ἀλλὰ διαθέσεως, ἅπασι μὲν ἐγγινομένης τοῖς σώμασιν, οὐκ ἐν ἅπασι δ' αἰσθητῶς φαινομένης, ἀλλ' ἐκείνοις μόνοις, ὅσα πέφυκεν αἰσθάνεσθαι τῶν ἐν αὐτοῖς παθῶν, καὶ κινεῖσθαι κατὰ προαίρεσιν. ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ φαινόμενον ἐναργῶς ἐπὶ τῶν μυῶν ὁ λόγος αὐτοῦ μάχεται μετὰ τοῦ ἀδιορίστως εἰρησθαι· τάχα δὲ καὶ ἄγνοεῖ, ὡς οὐδαμῶθι τοῦ σώματος αὐτῇ καθ' ἑαυτὴν ἔστι σὰρξ, ἀλλὰ τῶν μυῶν τὸ μὲν νευρῶδες ἐν τε ταῖς πλείσταις τῶν κεφαλῶν ἢ τελευτῶν ἐστιν, ἐνθάδε καὶ οἱ τένοντες, ὅσον δὲ ἐν τῷ μετὰξὺ πᾶν, ἢ πρὸς ἁπάντων ἀνθρώπων ὀνομαζομένη σὰρξ ἐστιν, οὐδενὸς εἰδότος ὅτι μὴ ἀκριβῶς ἀνατεμόντων, ὡς οὐκ ἔστι μόνη σὰρξ, ἀλλὰ μετὰ τινῶν ἰσῶν λεπτοτάτων, εἰς ἃ· τὸ νευρῶδες ἐλύθη γένος. ὀνομάζω δὲ γένος νευρῶδες εἰς μίαν ἄγων προσηγορίαν τοὺς τε συνδέσμους καὶ τοὺς τόνους· τούτων γὰρ διαπειρομένων τῇ σαρκί, τὴν τῶν μυῶν οὐσίαν ἰδεῖσθαι συνισταμένην· ἔνεκα δὲ τοῦ διαμένειν αὐτὴν ἰδεῖσθαι ἀρτηριῶν τε καὶ φλεβῶν.

tes referens. Sed, ut dicebam, stupor non partis cuiuspiam proprium pathos est, sed affectus, qui quidem in omnibus corporibus fit, non in omnibus tamen sensiliter apparet, sed in his duntaxat, quae suos affectus sentire et pro voluntatis imperio moveri nata sunt. Sed et his, quae manifeste in musculis apparent, sermo ipsius repugnat; quinetiam indistincte prolatus est: ac fortasse non intelligit nusquam in corpore carnem ipsam per se inveniri, sed musculorum id quod nervosum est, in plurimis vel capitibus vel extremis partibus esse, ubi etiam tendones inveniuntur, id vero totum, quod in medio continetur, omnes homines carnem nominare, nemine intelligente, nisi quum exquisitè dissecatur, non esse solam carnem, sed cum tenuissimis quibusdam veluti fibris, in quas nervosum genus resolutum est. Voco autem nervosum genus in unicam appellationem cogentum vincula tum tonos, quippe ex his per carnem dispersis musculorum ostendimus substantiam consistere, quae, ut permanere posset, venis indigebat et arteriis.

Ed. Chart. VII. [403.]

Ed. Bas. III. (260.)

Κεφ. γ'. Καὶ τοίνυν καὶ τὸ σφύζειν ἀνωδύνως ὑπάρχει μόναις ταῖς ἀρτηρίαις, ὑγιαίνοντος τοῦ ζώου· φλεγμονῆς δὲ μεγάλης γενομένης, ἢ ἐρυσιπέλατος, ἢ ἀποστήματος, αἰσθανόμεθα σὺν ὀδύνῃ τοῦ σφυγμοῦ τῶν ἀρτηριῶν, ἔμπροσθεν ὅθ' ὑγίαινε τὸ σῶμα μὴ ὅτι μετ' ὀδύνης, ἀλλὰ μὴδὲ χωρὶς ταύτης αἰσθανόμενοι. ἔστι γὰρ δὴ τὸ συμβαῖνον τοιόνδε. τὰ φλεγμαίνοντα μόρια κατὰ δύο τούτους καιροὺς ὀδυνᾶται μέγας, ὅταν τε πρὸς τὰς κινήσεις ἄγεται καὶ ὅταν θλίβηται πρὸς τινων. ἐπειδὴν οὖν ὅλος ὁ μῦς φλεγμαίνει, κατὰ διττὸν τρόπον ὀδύνης αἰσθανόμεθα, διαστελλόμενων τῶν ἀρτηριῶν, ὅτι τε κινοῦνται καὶ ὅτι θλίβουσιν τε ἅμα τὴν περικειμένην σάρκα καὶ θλίβονται πρὸς αὐτῆς. οὗτος μὲν ὁ τρόπος ἐστὶ τοῦ κατὰ τὰ φλεγμαίνοντα μόρια σφυγμοῦ, καὶ τοῦτον μόνον ἐκάλουν οἱ παλαιότατοι σφυγμόν, ὕστερον δὲ καὶ πᾶσαν αἰσθητὴν κίνησιν ἀρτηριῶν ὡσαύτως ὠνόμασαν. οὐ μὲν ἁχώριστόν γε μυῶν πάσχόντων, ἢ ὅλως ἰδίον ἐστὶ τὸ ναρκῶδες σφύζειν, ὅτι μὴδὲ τὸ σφύζειν ἔλως, τοῦ σφυγμοῦ δηλοῦντος, ὡς εἴρηται, τὸ μετ' ὀδύνης.

Cap. III. Atqui citra dolorein pulsare ad solas arterias pertinet, animali bene valente, ubi vero ingens oborta est inflammatio, vel erysipelas, vel abscessus, arteriarum pulsam cum dolore sentimus, quum antea per bonam corporis valetudinem neque cum dolore neque sine dolore ipsum sentiremus. Etenim res ad hunc modum se habet. Duabus praecipue occasionibus vehemens dolor inflammatis partibus infertur, quum moventur et quum a quibusdam rebus comprimuntur. Inflammato igitur toto musculo, duplici modo, dum attolluntur arteriae, dolorem sentimus, quod et moveantur et ab adjacente carne comprimantur et ipsam comprimant. Atque hic modus est quo partes inflammatae pulsant, quem vetustissimi solum vocabant pulsam; posteriores vero omnem arteriarum motum sub sensum cadentem similiter nominaverunt. Non tamen stupide pulsare inseparabiliter aut omnino proprie ad musculos affectos pertinet, quod ne pulsare quidem proprium eorum omnino sit, quum

Ed. Chart. VII. [403. 404.]

Ed. Bas. III. (260.)

ἐν τε γὰρ τοῖς σκλήροισι καὶ τοῖς ἰδίως οἰδήμασιν προσαγο-
ρευομένοις ἐν τε ταῖς χωρὶς ὄγκου δυσκρασίαις ἀνώδυνός
ἐστιν ἢ τῶν ἀρτηριῶν κίνησις· ἐν τε τοῖς φλεγμονώδεσι πά-
θεισιν οὐκ αἰεὶ μετ' ὀδύνης, ἀλλ' ὅταν μείζω γένηται· καὶ
μὴν καὶ χωρὶς μυὸς αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἢ ἀρτηρία φλεγμονώδεις
πάθος παθοῦσα μετ' ὀδύνης σφύζει· λέγω δὲ δηλονότι φλεγ-
μονώδεις πάθος, ἵνα συνεπινοῇται τῇ φλεγμονῇ τὰ τ' ἐρυσι-
πέλατα καὶ τὰ ἀποστήματα. τῶν οὖν τοιούτων παθῶν
μειζόνων γενομένων σύμπτωμ' ἐστὶν τὸ σφύζειν· εἰ δέ γε ναρ-
κώδης ποτ' ἐκ' αὐτῶν ὁ σφυγμὸς φαίνοιτο γινόμενος, αὐτῷ
δηλονότι τῷ κάμνοντι, τούτῳ γὰρ δὴ καὶ τὸ τῆς νάρκης πά-
θος ἐστὶν αἰσθητόν· [404] ἰστέον εἶναι τηλικαῦτα διάθειςιν
ἐν τοῖς κατὰ τὸν μῦν νέρους, ἐπὶ παράλυσιν αὐτῶν ἀφικνου-
μένων· ἢ μὲν γὰρ ναρκώδης διάθεις ἐν τῷ μεταξὺ παραλύ-
σεώς τ' ἐστὶ καὶ τῆς ὑγιεινῆς καταστάσεως. ὁ δὲ σὺν ἀλγί-
ματι σφυγμὸς ἔπεται φλεγμονώδεσι πάθεισιν ἀξιολόγοις, ἐκ'
αὐτῶν μὲν αἰεὶ τῶν ἀρτηριῶν, ἤδη δὲ καὶ τῶν περιεχόντων
αὐτὰς σωμάτων, ὅταν ὑπὸ στενοχωρίας θλίβωσιν αὐτὰ καὶ

pulsus, ut prius dictum est, dolorem prōdit. Nam in scir-
rhis et oedematis proprie appellatis atque in intemperiebus;
quæ sine tumore consistunt, motus arteriarum dolorem hand-
quaquam excitat, et in inflammatoriis affectibus non semper
cum dolore est, sed quum majores effecti sunt; quin etiam
sine musculo arteria ipsa per se inflammatorium suslinens af-
fectum cum dolore pulsât; dico autem inflammatorium af-
fectum, ut simul cum inflammatione et erysipelas et absces-
sus intelligatur. Hujusmodi igitur affectum, quum majo-
res fuerint, pulsus symptoma esse censetur. Quod si quan-
do in iis pulsus, ipsi scilicet laboranti, stupidus esse videat-
ur, hic enim stuporis affectum sentire potest, tum scire licet
affectum in musculi nervis consistere, ita ut ad paralyfin
tendant. Nam stupidus affectus inter resolutionem et inte-
gram valetudinem medius est. At cum dolore pulsus sequi-
tur inflammatorios affectus notatu dignos, semper quidem in
ipsis arteriis; at et in continentibus ipsas partibus, quum ob

Ed. Chart. VII. [404.]

Ed. Bas. III. (260.)

οἶον πλήττωσι διαστελλόμεναι, τοῦ πάσχοντος μέρους αἰσθάνεσθαι πεφυκότος. οὐτ' οὖν ἐν περιπνευμονίᾳ γενήσεται πόνος σφυγματώδης οὐτ' ἐν πλευρίτιδι· διὰ τὴν τῶν μορίων φύσιν· ὁ μὲν γὰρ πνεύμων ἀναίσθητος, ἡ πλευρῖτις δὲ νόσημα ἐστὶ τοῦ τὰς πλευρὰς ὑπεξωκότος ὑμέρος, ὃς ἐν οἷς μὲν ὁμιλεῖ τοῖς ὀστοῖς, ἐξ ἀνάγκης θλίβεται, τὸ μεταξὺ δὲ πᾶν ἀθλιπτόν· ἔστιν αὐτοῦ καὶ μόνον τῷ λόγῳ τῆς φλεγμονῆς ὀδυνώμενον. ἐν τούτῳ τῷ χωρίῳ καὶ ἀρτηρίαι εἰσὶν αἱ κατὰ τὰ μεσοπλευρία καλούμενα τεταγμένα, κατὰ τε τὰ παχέα καὶ χαλαρὰ μέρη τῶν πλευρῶν, ἐν βᾶθει τε κείμεναι μᾶλλον, ὥς μὴ ψάνειν τοῦ τὰς πλευρὰς ὑπεξωκότος χιτῶνος. οὐτ' οὖν μετ' ὀδύνης οὐδ' ὅλως αἰσθητὴ τῷ κάμνοντι τῶν ἀρτηριῶν τούτων ἐν ταῖς πλευρῖτισιν ἢ κίνησις ἔσται· φλεγμαίνοντων μέντοι ποτε τῶν ἐν τοῖς μεσοπλευρίοις μυῶν, ὀδυνηρὰν ἀνάγκη γενέσθαι τὴν διαστολὴν τῶν ἀρτηριῶν, καὶ διὰ τοῦτο κατάφωρον αὐτῷ τῷ κάμνοντι· καὶ κατὰ τὸ μέγεθος τὸ τῆς φλεγμονῆς αἰσθήσεται τοῦ κατ' αὐτὴν σφυγμοῦ· καὶ διὰ τοῦτό γε ἐπὶ τοῖς σφοδροτάτοις σφυγμοῖς ἐκπνίσκται τὰ

angustiam ipsas premunt, dum attolluntur ac veluti percipiunt, modo pars affecta sentire nata sit. Ergo neque in peripneumonia neque in pleuritide dolor pulsatorius oborietur ob partium naturam; nam pulmo sensus expers, pleuritis vero membranae costas succingentis morbus est, quae ubi ossibus quidem vicina est, necessario comprimitur; at media ipsius tota pars comprimi non potest, sed inflammationis duntaxat ratione dolet. Atque in hoc spatio arteriae sunt, quae per intercostalia vocata spatia et per crassas laxasque laterum partes extenduntur, ac in profundo magis delitescunt, ut succingentem costas tunicam haudquaquam attingant. Harum igitur arteriarum motus in pleuritide neque cum dolore erit neque ab aegrotante omnino percipietur; inflammatis tamen interdum intercostalibus musculis, arteriarum diastolen dolorem inferre necesse est, ac proinde a laborante percipi; atque pro inflammationis magnitudine sentiet in illa pulsus. Ob hancque causam, ubi vehemen-

Ed. Clart. VII. [404.]

Ed. Basf. III. (260. 261.)

φλεγμαίνοντα μόρια, μεγάλαις φλεγμοναῖς ἐπομένης τῆς ἐκ-
 πυήσεως. ἔξ οὖν τῶν εἰρημέτων δῆλον ἦδη, ὥς ὁ σφυγμά-
 δης τε καὶ σφυγματώδης ὀνομαζόμετος ὑπὸ τῶν ἱατρῶν πό-
 νος ἐν πάθεισί τε γίγνεται φλεγμονώδεσι καὶ σώμασιν αἰσθη-
 τικοῖς· κατὰ μὲν αὐτοπάθειαν, ἢ ἰδιοπάθειαν, ἢ πρωτοπα-
 θειαν ἐν ἀρτηρίαις, ὀνομαζέτω γὰρ ἕκαστος ὥς ἂν ἐθέλῃ·
 κατὰ δὲ τὴν ἐκ τῆς θλίψεως τῶν ψανόντων κοινωνίαν ἐν
 τοῖς ἄλλοις ἅπασιν αἰσθητικοῖς.

Κεφ. δ'. Οὐκ οὖν οὐδ' ἐν ἥπατι γένοιτ' ἂν ποτε τοι-
 οὔτος σφυγμός, οὐδ' ἐν νεφροῖς, ὅτι μὴδ' ἐν ἐκείνοις εἰς ὅλα
 διασπείρεται τὰ σπλάγχνα τὰ νεῦρα, καθ' ὅτι μὴδ' ἐν πνεύ-
 μονι. καὶ διὰ τοῦτο βάρους αἰσθησις ἐπ' αὐτῶν γίνεται,
 περιπεσόντων νδσήμασι τοῦ γένους τῶν παρὰ φύσιν ὄγκων·
 ἐφ' ἑκάστου γάρ τοι τῶν εἰρημέτων σπλάγχνων ὁ περικείμε-
 νος ὕμην, εἰς ὃν δια(261)σπείρεται τὸ νεῦρον, αἰσθητικός
 ὑπάρχει· διατεινόμενος οὖν ὑπὸ τοῦ κατὰ τὸ σπλάγχνον
 ὄγκου τῷ τῆς ὀδύνης εἶδει τὴν προσηγορίαν προσεπισπά-
 σατο. καὶ διὰ τοῦθ' Ἱπποκράτης μὲν πρῶτος ἔγραψεν·

tissimus fuerit pulsus, suppuratur inflammata pars, conse-
 quente suppuratione ingentes inflammationes. Constat igitur
 ex jam enarratis, quod pulsatorius et pulsativus a medi-
 cis vocatus dolor per inflammatorios affectus fiat, atque in
 corporibus sensu praeditis; per se proprie primario affectu
 in arteriis, nominet enim quisque prout voluerit, in reliquis
 vero partibus sensibilibus omnibus eo quod a vicinorum
 contactu premantur.

Cap. IV. At vero neque in hepate neque in re-
 nibus unquam hujusmodi pulsus apparet, quoniam nec in
 illis nervi per tota viscera disperguntur, sicuti nec in pul-
 mone. Quocirca gravitatis in ipsis sensus fit, quum tumo-
 rum praeter naturam genus aliquod ea infestaverit; nam in
 horum viscerum unoquoque circumambiens membrana, per
 quam nervus dispergitur, sensu potitur; quia igitur a tumo-
 re, qui est in viscere, ipsa extenditur, doloris speciem ap-
 pellatione dotavit. Proinde Hippocrates primus scripsit:

Ed. Chart. VII. [404. 405.]

Ed. Bas. III. (261.)

καὶ εἰς νεφρὸν ὀδύνῃ βάρει· μετ' αὐτόν τ' οὐκ ὀλίγοι τῶν ἀρίστων λατρῶν οὐκ ὀδύνῃς ὀξείας, ἀλλὰ βάρους αἰσθησιν ἐν ταῖς τῶν εἰρημίων σπλάγγνων φλεγμοναῖς ἔφασαν γίνεσθαι. καὶ μὴν καὶ τοὺς ὑμένας ὡς ἂν οὐκ ἔχοντας ἐν ἑαυτοῖς ἀρετηρίας, εἰκὸς δὴπου μὴ σφύζειν, ὥσπερ οὐδὲ τὸ δέρμα, καὶν ἰσχυρῶς φλεγμαίνον· κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον οὐδὲ τοὺς ἀδένους, ὅσοι οὐ μετέχουσιν ἀρετηριῶν· ἀλλὰ καθ' ἓνα τρόπον ἀλγήσει τὰ τοιαῦτα μόρια φλεγμαίνοντα, τὸν τῆς τάσεως· ἀχώριστος γὰρ οὗτός ἐστι τῶν αἰσθητικῶν σωμάτων ἀπάντων ἐν ταῖς τοιαύταις διαθέσεσιν.

Κεφ. ι'. [405] Οἱ δ' ἄλλοι πόνοι τισὶ μὲν ὑπάρχουσι μορίοις, τισὶ δ' οὐ. μεμνησθαι γοῦν αὐτῶν αἰ χρὴ, καὶ γινώσκοντα τὴν φύσιν ἑκάστου τῶν τόπων ἐπισκοπεῖσθαι, τίνας μὲν ἐγχωρεῖ δεῖξασθαι τρόπους ὀδύνῃς, τίνας δ' οὐ. λέγωμεν οὖν αὐτίς αὐτοὺς ἀναλαμβάνοντες. εἰς μὲν τρόπος ὀδύνῃς ἐστὶν ὁ κατὰ τὴν ἀνώμαλον δυσκρασίαν ἐν αὐτῷ τῷ πάσχοντι μορίῳ συσπτάμενος, εἰ καὶ μηδενὸς ψαύοι τῶν ἔξωθεν· ἕτερος δ' ὁ κατὰ τὴν τάσιν οὐκ ἔτ' ἰδίως μόνου τοῦ

In renem dolor gravis; et post eum optimorum medicorum non pauci non acuti doloris, sed gravitatis sensum in praedictorum viscerum inflammationibus fieri dixerunt. Quinetiam membranas, ut quibus nullae insunt arteriae, non pullare, rationi consentaneum est; quemadmodum neque cutem, etiamsi vehemens sit inflammatio; atque eadem ratione neque adenes, quibus nullae sunt arteriae; sed huiusmodi partes, quum inflammatae sunt, unico duntaxat doloris modo vexabuntur, tensionis; nam hic a nullo sentientium corporum in huiusmodi affectibus separari potest.

Cap. V. Caeteri vero dolores quibusdam partibus insunt, quibusdam non insunt. Igitur meminisse eorum semper oportet, ac cognoscentes singulorum locorum naturam, intueri, quis unicuique modus doloris peculiariter conveniat, quis vero contra. Proinde resumentes rursus ipsos dicamus. Equidem unus doloris modus est, qui per inaequalem intemperiem in affecta parte consistit, vel nulla re ipsam extrinsecus attingente. Alius, qui ob tensionem sit,

Ed. Chart. VII. [405.]

Ed. Bas. III. (261.)

πάσχοντος, ἀλλ' ἔστιν ὅτε καὶ διὰ τὰ πλησιάζοντα γινόμενος· ἄλλος δ' ἐκ τῶν ψανόντων μόνον ὀρμώμενος εἰς τὸ πάσχον, ὅταν ᾗτοι θλιβόμενον, ἢ θλώμενον, ἢ τιτρώσκόμενον ὑπὸ τινος τῶν προσπίπτοντων ὀδυνᾶται. ὁ γε μὴν ἐκ τοῦ κινεῖσθαι τρόπος τῆς ὀδύνης διὰ μέσου τινὸς ἑτέρου τὴν ὀδύνην ἐργάζεται, καθάπερ ἐπὶ τῆς ἀρτηρίας· ἴστω πρότερον ἐλέγχετο· καὶ γὰρ τείνεται τὸ κινούμενον ἐξ αὐτοῦ καὶ θλίβεται ποτε καὶ θλάται τε καὶ τιτρώσκεται προσπίπτον τοῖς πλησιάζουσιν· εἰ δὲ μηδενὶ προσπίπτοι, τῷ τείνεσθαι μόνον τὴν ὀδύνην ἐξ ἀνάγκης ἔχει· ὥς τὰ γ' ὑφ' ἑτέρων ὅλα κινούμενα, μηδενὸς ἔξωθεν αὐτῶν ἐπιφανύοντος, οὐδεμίαν ὀδύνην ἐπικτᾶται παρὰ τὴν ἀναγκαίαν. πολλάκις δ' ἐν ἑτέροις εἰρηκῶς οἶδα δύο τοὺς πρώτους τρόπους ὀδύνης, ἀθρόαν ἀλλοίωσιν κράσεως καὶ συνεχείας λύσιν, οἷς οὐ μάχεται τὰ νῦν εἰρημένα. καὶ γὰρ τὸ τεινόμενον καὶ τὸ θλιβόμενον καὶ τὸ θλώμενον καὶ τὸ τιτρώσκόμενον ὀδυνᾶται, λυομένης τῆς συνεχείας αὐτοῦ. οὐδὲ γὰρ ὅταν ὑπὸ βελόνης τιτρώσκηται τις, ἕτερον πάθος πάσχει τοῦ γινομένου κατὰ τὴν ὑπὸ δριμέος

non amplius soli affectae parti proprius, sed qui ob vicinas interdum eveniat. Alius qui a tangentibus duntaxat in affecta parte generatur, quum vel compressa, vel contusa, vel a re quapiam superveniente vulnerata dolet. At is doloris modus, qui a motu procedit, quemadmodum paulo ante de arteria dictum est, a re quadam media dolorem efficiente pendet: etenim quae per se movetur pars tenditur, et ad vicinas accedens comprimitur interdum et contunditur et vulneratur; si vero nulli inciderit, eam sola tensione dolere necesse est; veluti partes omnes quae ab aliis moventur, si nihil extrinsecus ipsas tangat, nullo praeter cum, qui necessarius est, dolore afficiuntur. Caeterum alibi me frequenter dixisse memini, primas doloris species duas esse, repentinam temperamenti alterationem et continuitatis solutionem; quae cum jam dictis haud pugnant, etenim pars quae distenditur, aut contunditur, aut vulneratur, dolet ob continuitatis solutionem. Neque enim quum acu quispiam vulneratur, alio affectu laborat quam si ab acri humore facta fuisset erosio;

Ed. Chart. VII. [405.]

Ed. Bas. III. (261.)

χυμοῦ διάβρωσιν· ἐν ἐκατέρῳ γέ τοι τῷ πάθει διαφθείρεται τὸ συνεχές· οὐχ ὡσαύτως οὖν ὁ τε δακνωδὴς χυμὸς ὀδύνην ἐργάζεται καὶ ὁ πολὺς· ἀλλ' ὁ μὲν τῷ διαβιβρώσκειν, ὁ δὲ τῷ διατείνειν, ὥσπερ καὶ τὸ φυσώδες πνεῦμα, καὶ ταῖς ἰσχυρίαις τὸ οὖρον. ἐν ἐρυσιπέλασι τε καὶ φλεγμοναῖς καὶ ὄλως τοῖς φλεγμονώδεσι πάθεισιν οὐ τῷ τείνεσθαι μόνον ἐπὶ τῇ πληρώσει πονοῦσιν, ἀλλὰ καὶ τῇ δυσκρασίᾳ, οὐ μικρὰν οὐδ' αὐτῆς δύναμιν ἐχούσης πρὸς ὀδύνης γένεσιν, ὥς δηλοῦσιν οἱ ἐξ ὁδοιπορίας ἐν χειμῶνι σφοδρῶ θάλπειν ἀθρόως παρὰ πυρὶ τὰς χεῖρας ἐπιχειρήσαντες· ἀφορῆτον γάρ τις ὀδύνης αἰσθάνονται, καὶ μάλιστα κατὰ τὰς ῥίζας τῶν ὀνύχων. οἶδα δὲ καὶ ἐμαυτῷ ποτε συμβᾶσαν ὀδύνην, ὥς τρυπάνῳ δοκεῖν διατιτῶσθαι κατὰ τὸ βάθος τῆς κοιλίας ἐν ἐκείνῳ μάλιστα τῷ χωρίῳ, καθ' ὃ τοὺς ἀπὸ τῶν νεφρῶν ἐπὶ τὴν κύστιν οὖρητήρας ἐκτεταμένους ἴσμεν· εἰς ἐνεθέντος πηγανίνου ἐλαίου, μικρὸν ὑστερον ἀποκρίναι προθυμηθεὶς αὐτὸ, συνεξέκρινα μετὰ σφοδροτάτης ὀδύνης τὸν ὑαλώδη προσαγορευόμενον ὑπὸ Πραξαγόρου χυμὸν, ὃς ὑάλῳ κεχυμένη προσέεικεν τὴν χοιρῖαν καὶ

at in utroque affectu continuum corrumpitur. Igitur non eandem doloris speciem excitant mordax humor ac multus, sed ille rodendo, hic vero distendendo, flatulenti spiritus exemplo ac urinae in ischuriis. Et in erysipelate et inflammatione atque omnino in affectibus inflammatoriis, non solum quia distenduntur ob repletionem, laborant, verum etiam quia intemperie afficiuntur, non exiguam etiam hac ad dolorem inducendum vim habente, ut declarant ii, qui per vehementem hiemem prosecti, manus ad ignem affatum calefacere tentant; intolerabilem enim sentiunt dolorem et maxime in unguum radicibus. Ac memini mihi ipsi accidisse dolorem vehementissimum, ut mihi viderer in intimo ventre terebro perforari, in eo potissimum spatio, per quod a renibus ad vesicam ureteras scimus extendi. Injecto deinde rutaceo oleo, quum id paulo post excernere tentarem, excrevi simul gravissimo cum dolore humorem vitreum a Praxagora appellatum, qui vitro fuso tum colore tum consistentia consimi-

Ed. Chart. VII. [405. 406.]

Ed. Bas. III. (261.)

τὴν σύστασιν· ἐθεασάμην δ' αὐτὸ τοῦτο καὶ ἄλλοις συμβάν.
 ὅτι δὲ ψυχρότατος ὁ χυμὸς οὗτός ἐστιν, εἴρηται μὲν δήπου
 καὶ Πραξαγόρα τῷ καὶ τοῦνομα κατ' αὐτοῦ θεμένῳ τὸ δαλῶ-
 δες· φαίνεται δὲ σαφῶς καὶ κατὰ τὴν τῆς ἀφῆς αἰσθησιν
 [406] αὐτῶν τε τῶν ἀποκρινάντων αὐτὸν καὶ εἴ τις ἄψασθαι
 βουληθείη παραχρῆμα· καὶ θαυμάσαι γ' ἐστὶ, πῶς ψυχρὸς
 ὑποπίπτει, μηδὲν ὑπὸ τῆς κατὰ τὴν ἐκπτώσιν βίας θερμαινό-
 μενος. ἐγὼ μὲν οὖν ὥρῃην λίθον ἐσφηνωσθαι κατὰ τὸν
 ἕτερον τῶν οὐρητήρων, οὕτω μοι τὸ τῆς ὀδύνης εἶδος αὐτοῦ
 τῷ τιτράσθαι παραπλήσιον ἐφαίνετο· δῆλον δ' ἐγένετο, μετὰ
 τὴν ἐκκρίσιν τοῦ χυμοῦ παυσσαμένης τῆς ὀδύνης, ὥς οὔτε λί-
 θος ἦν αἷτιος οὐθ' ὁ πάσχων τόπος οὐρητῆρ ἢ νεφρός,
 ἀλλὰ τι τῶν ἐντέρων, καὶ μᾶλλον ἴσως τῶν παχέων· οὐ γὰρ
 ὥς διὰ λεπτοῦ σώματος ἢ διεξόδος αὐτοῦ βραχυχρόνιος ἦν,
 ἀλλ' ὥς ἐκ βάθους τινὸς φερομένου διὰ παχύτερου τινὸς ἢ
 κατὰ τὸν χιτῶνα τῶν λεπτῶν ἐντέρων· ταύτῃ μοι δοκοῦσι
 καὶ οἱ ἱατροὶ σχεδὸν ἅπαντες ὀνομάσαι τὰ τοιαῦτα τῶν ἀλγη-
 μάτων κωλικά, καίτοι γ' ὅσον ἐπὶ τῷ χωρίῳ, καθ' ὃ τῆς

lis est, atque id aliis quoque accidere conspexi. Quod vero
 hic humor sit frigidissimus, jam et a Praxagora dictum est,
 qui vitrei nomien ipsa imposuit; at manifeste quoque percipi-
 tar sensu tactus, tum ipsorum qui illum excernunt, tum si
 quis confestim ipsum tangere voluerit, et dignum utique ad-
 miratione est, quomodo frigidus excidat, ab excretionis vio-
 lentia minime calefactus. Equidem putabam lapidem in al-
 tero ureterum impactum, adeo erat, ut mihi videbatur, do-
 loris ipsius species perforanti similis; at post vacuatum hu-
 morem dolore sedato, manifeste constabat, neque lapidem
 fuisse causam neque ureteras aut renes fuisse affectos, sed
 aliquod intestinorum, et fortasse magis crassorum; neque enim
 tanquam per tenue corpus brevi temporis spatio pertrans-
 ibat, sed tanquam a profundo per crassius quoddam corpus,
 quam sit tenuium intestinorum tunica, ferretur. Ideoque
 hujusmodi dolores omnes fere medici colicos nominare mihi
 videntur; quanquam quod ad regionem attinet, qua dolor

Ed. Chart. VII. [406.]

Ed. Bas. III. (261.)

ὀδύνης αἰσθάνονται, μηδενὸς μᾶλλον ἐνδεικνύμενον τὸ κῶλον, ἢ τι τῶν λεπτῶν ἐντέρων ὀδυνᾶσθαι. τὰ μὲν δὲ τοιαῦτα τῶν ἀλγημάτων ὡς ὑπὸ τρυπάνου φαίνεται γινόμενα, τῶν καμνόντων αὐτῶν οὕτως ἐρμηνευόντων· ἕτερα δ' ὡς σκόλοπος ἐμπεπαρμένου φαίνεται, παχὺ μὲν ἐνδεικνύμενα καὶ ταῦτα τὸ πάσχον εἶναι σῶμα, διαφέροντα δ' ἀλλήλων ἥτοι κατὰ τὸ πλῆθος, ἢ τὸ πάχος, ἢ τὴν κίνησιν, ἢ τὴν δύναμιν τῆς ἐργαζομένης τὴν ὀδύνην οὐσίας, εἴτε χυμὸς εἴτε πνεῦμα φυσῶδες εἴη. τὸ γὰρ ἑλαττον ἦτρον ὀδυνήσει τοῦ πλέονος, ὥσπερ γε καὶ τὸ λεπτότερον τοῦ παχυτέρου, καὶ τὸ μένον τοῦ κινουμένου, καὶ τὸ τοῦ βιαίου τῆς ψύξεως ἀπολειπόμενον· ἀλλὰ τό γε τῆς ὀδύνης εἶδος ἐντέρου παχέος ἐστίν, ἃν θ' ὡς ὑπὸ σκόλοπος ἐμπεπαρμένου τις ἂν θ' ὡς ὑπὸ τρυπάνου διατιτράσθαι νομίξῃ. καὶ διακρίναί γε ταῦτα τῆς ἀπὸ λίθου σφηνώσεως οὐκ ἐστι, πρὶν περιμεῖναι τι τῶν ἐφεξῆς. οὐ μὲν οὐδὲ βλαπτόμεθ' αὖτις πρὸς τὸ πρᾶναι τὴν ὀδύνην ἐκ τῆς τοιαύτης ἀγνοίας· κοινὰ γὰρ ἅπαντα τὰ τῆς ὀδύνης ἐκατέρας ἐστὶ βοηθήματα, θάλψις μὲν ἔξωθεν τε καὶ διὰ τῶν ἐνιεμέ-

sentitur, nullum indicium sumi potest, quod magis colon quam tenue intestinum dolor afficiat. Hujusmodi sane dolores perinde ac si terebro partes perforentur, molestare solent, narrantibus ita infirmis; alii vero veluti palo infixo fieri videntur, qui et ipsi corpus affectum crassum esse significant, differunt autem inter se aut multitudine, aut crassitudine, aut motu, aut potentia rei dolorem facientis, sive ea humor fuerit sive spiritus flatulentus. Nam paucus multo et tenuior crassiore et permanens mobili minorem dolorem excitare solet; atque qui ad vehementem refrigerandi vim haudquaquam accedit, *vehementissime refrigerante*; verum doloris genus crassi intestini est, sive palo ibi infixo sive terebro perforari quis se putaverit. Atque hujusmodi dolores ab eo, quo lapis impactus est, discerni non possunt, nisi prius quis accidentia, quae postea consequuntur, expectaverit. Non tamen ob hujusmodi ignorantiam, quod ad doloris mitigationem attinet, ullum damnum capimus; liquidem utriusque doloris praesidia omnia communia sunt, calorifica in

Ed. Chart. VII. [406.]

Ed. Bas. III. (261. 262.)

νων τὸ πρῶτον, ἐπὶ ταύταις δὲ, εἰ μὴ प्रावृνοιτο, καὶ τῶν
 ἀνωδύνων τι καλουμένων φαρμάκων, ὁποῖόν ἐστιν τὸ τοῦ
 Φιλῶνος. ἀλλ' εἰ μὲν λίθος ὁ τὴν ὀδύνην ἐργαζόμενος εἴη,
 ποτὲ μὲν αὐτὸς μόνος ἐκκριθεὶς ὁφθήσεται, ποτὲ δὲ καὶ μεθ'
 αἵματος ἅμ' αὐτῷ συνεξουρηθέντος, ξυσθέντων δηλονότι τῶν
 σωματίων ἃ διεξήλθιν, καὶ μᾶλλον εἰ τραχὺς ἢ ὀξύς ὁ λίθος
 εἴη· καὶ μετὰ ταῦθ' ὕστερον ἐπισκεπτομένῳ σοι τὰ οὖρα,
 ψαμμώδεις ὑποστάσεις εὗρεθήσονται· τοῦ κώλου δ' εἴπερ εἴη
 τὸ πάθος, οὔτε ψάμμος οὔτε λίθος οὔθ' αἷμα, χυμὸς δέ
 τις, οἷον εἶπον, ἢ τᾶλλα γὰρ τὰ κατ' ἐντέρον πάσχον ἐπιφαι-
 νόμενα συμπτώματα, παραχρῆμα μὲν ἐμφύσεις τις, καὶ διά-
 τασις, ἢ πάνυ πολλαὶ φύσαι, καὶ μᾶλλον ἐξ ὕστερου, καὶ
 στρόφοι τινές, καὶ διαχωρήματα φυσώδη· γνωρίσεις δ' αὐτὰ
 τῷ καθ' ὕδατος ἐποχεῖσθαι προσεικότα βολβίτοις. ἀλλὰ καὶ
 τὰ τῆς ὀρεξείας τε καὶ πέψεως χείρω, προγεγονότα τε
 καὶ γινόμενα καὶ συνεπόμενα, κατὰ τὴν τῆς συνεχείας κοι-
 νωνίαν τῷ (262) πρώτοπαθοῦντι συμπαθούσης τῆς γαστρὸς.

primis, sive ea extrinsecus adhibeantur sive injiciantur;
 deinde nisi mitigatus dolor fuerit, eorum medicamentorum,
 quae dolorem obtundere possunt, aliquod, cujusmodi est illud
 Philonis. Verum si lapis dolorem excitaverit, ipse inter-
 dum solus, interdum una cum cruore excernitur, derasis
 scilicet corporibus, per quae transit, maxime si vel asper
 vel acutus fuerit lapis; ac si postea urinas inspexeris, fabu-
 losa sedimenta invenies. Quod si in colo affectus constiterit,
 neque lapis neque arena neque cruor, sed humor aliquis,
 qualis jam dictus est, aut alia, quae ad affectum intestinum
 pertinent, symptomata, protinus quidem inflatio quaedam
 et dissentio, vel flatus complures, praesertimque postmodum
 et tormina quaedam et excrementa flatibus plena videbuntur;
 discernes autem ipsa, quod aquae innatent bubulo stercorei
 similia. Quinetiam cibi tum appetentia tum concoctio dete-
 rior, tum quae praecedit morbum tum quae comitatur,
 quaeque consequitur, quoniam ventriculus per continuitatis
 communis simul cum ea parte, quae primario laborat,

Ed. Chart. VII. [406. 407.]

Ed. Bas. III. (262.)

οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ προηγείται τῶν κολικῶν ὀνομαζομένων πα-
 θῶν ἀπεψία καὶ πνευμάτωσις, ἑμετός τε καὶ ναυτία μέχρι
 πολλοῦ παραμένουσαι κεναί, καὶ δῆξις τῶν καθ' ὑποχόν-
 δριον, ἄση τε καὶ ἀπορία πολλή. [407] τὰ μὲν οὖν σφοδρό-
 τατα τῶν τοιούτων ἀλγημάτων εἶδος εἶναι κατὰ τὰ παχύτερα
 τῶν ἐντέρων· ὅσα δ' ἐπιεικέστερα, δυοῖν θάτερον, ἢ ἐν τοῖς
 αὐτοῖς μένειν, ἀλλὰ διὰ μετριοτέραν αἰτίαν, ἢ ἐν τοῖς λεπτοῖς
 ἐντέροις συνίστασθαι. τὰ δὲ μετὰ δῆξεως ἐπὶ χυμῷ δακνώ-
 δει γίνεται διαβιβρώσκοντι τὸ ἐντερον· αἰετοῦν δυσεντερίας
 προηγείται τὰ τοιαῦτα, τῆς γε μεθ' ἐλκώσεως ἐντέρων γινομέ-
 νης, ἣν καὶ μόνον ὀνομάζουσι δυσεντερίαν οἱ τε νεώτεροι πάν-
 τες ἰατροὶ καὶ τῶν παλαιῶν οὐκ ὀλίγοι· καλοῦσι γὰρ οἱ μὲν
 τινες αὐτῶν οὐ μόνον ταύτην δυσεντερίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἄλ-
 λην τὴν αἱματώδη προσαγορευομένην διὰ τὸ τῶν ἐκκρίσεων
 εἶδος, ἐνίοτε μὲν αἵματος ἀκριβοῦς καὶ πολλοῦ διαχωρουμέ-
 νου, ποτὲ δ' ὥσπερ τινος ἰλύος αὐτοῦ καὶ τρυγός, οὐκ ὀλί-
 γου τὸ πλῆθος οὐδὲ τούτου. αὕτη μὲν οὖν σύμπτωμά ἐστιν
 ἥπατος πάσχοντος, ἢ δ' αἵματος ἀκριβοῦς καὶ πολλοῦ τὸ

afflicitur. Infuper colicos nominatos affectus magna ex parte
 praecedit et cruditas et flatus et vomitus et nauseae, quae
 multo tempore irritae permanent et in hypochondrio mor-
 dacitas et fastidium et jactatio multa. Igitur hujusmodi qui-
 dem dolorum vehementissimum in crassis intestinis consistere
 par est, qui vero mitiores sunt, ex duobus alterum aut in
 his ipsis, sed a leviori causa; aut in tenuibus intestinis con-
 sistere. Sed qui mordaces sunt, a mordaci humore intesti-
 num erodente fiunt. Unde dysenteriam semper hujusmodi
 dolores praecedunt, eam, quae cum intestinorum ulceratione
 fit; quam etiam solam tum recentiores medici tum antiquo-
 rum non pauci dysenteriam nominant; nonnulli enim
 eorum non solum hanc, sed aliam quoque, quae cruenta ob
 excretorum speciem nominatur, dysenteriam appellant; qua
 interdum sincerus multusque sanguis, interdum veluti limus
 et faex ipsius, non pauca copia excernitur. Verum haec
 affecti jecoris symptoma est; ea vero, per quam sincerus

Ed. Chart. VII. [407.]

Ed. Bas. III. (262.)

σύμπαν σῶμα κενοῖ πολλάκις οὕτως ὡς αἰμορροῖς ἢ κάθαρσις
 γυναικεία. περὶ μὲν δὴ τούτων καὶ αὐθις ἐγγωρεῖ διελθεῖν,
 ἐπὶ δὲ τὰ τῶν ἀλγημάτων εἶδη πάλιν ἐπάνειμι· τοῦτο γὰρ
 μάλιστα προϋθέμεν ἐν τῷδε τῷ γράμματι διασκέψασθαι.
 ἀρξώμεθ' οὖν αὐθις ἀπὸ τοῦ νυγματώδους ὀνομαζομένου,
 συνισταμένου τε περὶ τοὺς ὑμένας μάλιστα, τῆς μὲν οἷον ῥί-
 ζης τοῦ πάθους κατὰ τὸ νύττεσθαι δοκοῦν ἐρηρισμένης, ἐκ-
 τεινωμένης δ' ἐπὶ πλεον ἐν κύκλῳ περὶ τοῦτο τῆς ὀδύνης·
 οὕτω ται καὶ τὸ τῆς πλευρίτιδος ἀλγημα νυγματώδες εἶναι
 σχεδὸν ἅπασι τοῖς ἰατροῖς ὡμολόγηται, καθάπερ τὸ τῆς φλεγ-
 μονῆς σφυγματώδες.

Κεφ. στί. Οὐ μὴν αἰμωδία τί προστικὸς ὁ πόνος
 ἔχει τῶν ὑμενωδῶν σωμάτων, ὡς Ἀρχιγένης ἔγραψεν· ἴσμεν
 γὰρ ὅτι κατὰ τὸ στόμα μόνον, οὐδὲ τοῦτο σύμπαν, ἀλλὰ
 τοὺς ὀδόντας τε καὶ τὰ οὖλα γίνεται τι πάθος, ὃ καλοῦμεν
 αἰμωδίαν, ὃ μὴδὲ ἐρμηνεύσαι λόγῳ δυνατόν ἐστι, ἀλλ' ἐκ
 τοῦ προηγήσασθαι μὲν ἔδωδὴν ἔδεσμάτων ἀνστηρῶν τε καὶ
 ὀξέων, ἀκόλουθῆσαι δὲ τι πάθος ἐν τοῖς ὀδοῦσι καὶ τοῖς

multusque sanguis excernitur, universum corpus plerumque
 evacuat peraeque ac haemorrhoides aut muliebris purgatio.
 Verum de his posthac rursus nobis agere licebit; nunc ad
 dolorum species redeo, eas enim hoc libro persequi potissi-
 mum proposuimus. Igitur iterum incipiamus ab eo quem
 punctorium vocant, qui circa membranas potissimum confi-
 sit, ipsius affectus veluti radice eo loco fixa, ubi *membrana*
 pungi videtur, dolore vero circa locum punctum ad ma-
 gnum spatium circulatim se fundente, hoc modo plenitudi-
 nis dolorem punctorium esse, ut inflammationis pulsatorium,
 apud omnes fere medicos in confesso est.

Cap. VI. Non tamen dentium stupori simile quid
 dolor membranosorum corporum habet, ut Archigenes scri-
 psit; scimus enim ori duntaxat, neque toti tamen accidere,
 sed dentibus gingivisque, affectum quendam, quem haemo-
 diam vocamus. Hunc oratione enarrare impossibile est, sed
 quum quispiam austeros et acidos cibos comederit, ita ut
 affectus aliquis sequatur in dentibus et gingivis, eum in om-

Ed. Chart. VII. [407.]

Ed. Basf. III. (262.)

οὐλοῖς, ἐπιστεῦσαμεν ἅπασι γίνεσθαι ταῦτόν, ὁρῶντες ἐν τοῖς
 πλείστοις ὁμοιοπαθεῖς ἡμᾶς ὑπάρχοντας, ὥς ἀπὸ τῶν αὐτῶν
 αἰτίων πάσχειν τὰ αὐτά. τὸν μὲν οὖν τοιοῦτον πόνον ἐν τῷ
 στόματι μόνον ἴσμεν γινόμενον, ἄλλους δὲ τινες ὧν Ἀρχι-
 γένης ἔγραψεν μὴ ὅτι γνωρίσαι γινόμενους δυνατόν, ἀλλὰ
 μηδὲ νοῆσαι λεγομένους, οἷον τὸν ὀλκίμον, ἢ τὸν αὐστηρόν,
 ἢ τὸν γλυκύν, ἢ τὸν ἰσχνῶς ὀξύν, ἢ τὸν ἄλγκον, ἢ τὸν γλί-
 σχρον, ἢ ἀτειρόν, ἢ τὸν στύφοντα. τοιαῦτα γὰρ ὀνόματα
 καὶ κατὰ τὴν περὶ τῶν σφυγμῶν πραγματείαν ἔγραψεν, οὐδὲν
 διδάξαι δυνάμενα τὸν ἀκούοντα, διὰ τὸ πᾶσαν ἐπιστημονι-
 κὴν διδασκαλίαν ὀνομάτων δεῖσθαι κυρίων· εἰ μὲν περὶ χυ-
 μῶν διαλεγόμεθα, καὶ ὅλως περὶ τῶν τῆς γλώττης ἰδίων
 αἰσθητῶν, αὐστηρόν ἡμῶν λεγόντων καὶ στρυφνόν καὶ
 στύφοντα καὶ δακνώδη καὶ ἄλμυρόν καὶ γλυκύν καὶ πι-
 κρόν· εἰ δὲ περὶ τῶν ἀπτῶν, ὑγρόν σῶμα καὶ ξηρόν καὶ
 θερμόν καὶ ψυχρόν καὶ τραχὺ καὶ λεῖον καὶ μαλακόν καὶ
 σκληρόν, ὅξύ τε καὶ ἀμβλύ· καθάπερ γε καὶ εἰ περὶ τῶν
 ὀρατῶν, ἐρυθρόν καὶ ξανθόν καὶ μέλαν καὶ λευκόν καὶ φαιόν

nibus eundem esse credimus; siquidem videmus nos magna
 ex parte similes esse in affectibus habendis, ita ut ab iisdem
 causis eadem patiamur. Talem itaque dolorem in ore dun-
 taxat fieri scimus. Alios vero quosdam ab Archigene scri-
 ptos non solum dum fiunt, cognosci, sed neque dum profe-
 runtur, intelligi possibile est, qualis est tractorius, austerus,
 falsus, tenax, rigidus, astringens. Hujusmodi enim nomi-
 na in opere etiam de Pulsibus scripsit, quae auditores nihilo
 doctiores reddere possunt, eo quod omnis scientifica doctri-
 na propria desideret nomina. Si enim de saporibus, aut
 omnino de propriis, quae lingua judicantur, sensibus disse-
 ramus, dicemus utique austerum et acerbum et astringentem
 et mordacem et falsum et dulcem et amarum; si vero de iis,
 quae tactu judicantur, humidum corpus et aridum et cali-
 dum et frigidum et asperum et laeve et molle et durum et
 acutum et obtusum, ut de iis quae visu discernuntur, ru-
 brum, flavum, nigrum, album, fuscum, aut aliud quidpiam

Ed. Chart. VII. [408.]

Ed. Bas. III. (262.)

[408] ἢ τι τοιοῦτον ἔτερον. εἰ δ' ὑπαλλάττοι τις αὐτῶν τὰς προσηγορίας, ἀσύγκτα τοῖς ἀκούουσιν ἔρεϊ, καθάπερ ἐπὶ τοῦ στύφοντος ἢ αὐστηροῦ πόνου. τὸν μὲν γὰρ γλυκὺν οὐδ' ἐπινοῆσαι δυνατόν, ἀνιῶντος μὲν αἰεὶ τοῦ πόνου τὸν πᾶσχοντα, πάντων δὲ τῶν γλυκέων ἡδέων ὄντων. ὅτι μὲν οὖν φιλόπονος εἰς τὰ τῆς ἰατρικῆς ἔργα γέγονεν ὁ Ἀρχιγένης, ἀληθέστατόν ἐστιν. ὅπως δὲ εἰς τὰ τοιαῦτα τῶν ὀνομάτων ἐκφέρεται, πολλάκις μὲν ἰσκαψάμην, εὐρεῖν δ' οὐκ ἠδυνήθην.

Κε φ. ζ. Ὅσον οὖν ἐν αὐτοῖς ἐστι σαφές, ἐπισκεψώμεθα, καθάπερ ὀλίγον ἔμπροσθεν ἐπὶ τοῦ ναικώδους πόνου. δίκαιον γάρ ἐστι τὰ μὲν ἀσαφῆ τῶν ὀνομάτων ἐν ἀδήλῳ καταλιπεῖν, ἄχρηστα νομίζοντας, καθάπερ εἰ μὴδ' ὅλως ἐγγράπτο· τὰ δὲ σαφῆ κρίνειν οὐ τῷ λόγῳ μόνον, ἀλλὰ πολὺ πρότερον ἐτι τῇ πείρᾳ. χαλεπὸν δὲ τὸ τοιοῦτον κριτήριον, ὥς ἂν ἐτέροις πολλάκις ἀναγκαζομένων ἑμῶν πιστεύειν, οὕτε παρακολουθοῦσιν σαφῶς οἷς πᾶσχουσιν διὰ μαλακίαν ψυχῆς, οὕτ', εἰ καὶ παρακολουθοῖεν, ἐρμηνεύσαι δυναμένοις,

hujusmodi. Quod si quis appellationes ipsarum permutarit, quid dicat, auditorum intelliget nemo, veluti de adstringente, aut austero dolore. Nam quid sit dulcis, ne fingi quidem potest, quum dolor semper molestet laborantem, dulcia quaeque jucunda sint. Igitur quam verissimum est Archigenem circa medicae artis opera fuisse studiosum; quo pacto vero in hujusmodi nomina inciderit, quum saepenumero investigaverim, invenire non potui.

Cap. VII. Itaque quid in ipsis manifestum sit, ut paulo ante in torpido dolore, speculemur. Nam justum est, nos obscura nomina in dubio derelicta inutilia reputare, perinde ac si nunquam scripta fuissent; quae vero clara sunt, judicare non ratione duntaxat; sed multo prius etiam experimento. Quanquam hujusmodi judicium perdifficile est, quod plerumque aliis nos credere oporteat, qui suos affectus ob animi mollietatem neque consequi plane, neque, si consequantur; enarrare possunt, aut quia oratione, quid patian-

Ed. Chart. VII. [408.]

Ed. Bas. III. (262.)

ἢ τῷ μηδ' ὅλως οἴους τ' εἶναι λόγῳ δηλῶσαι περὶ ὧν πά-
σχουσιν, οὐ γὰρ μικρὰς δυνάμεις τὸ τοιοῦτον, ἢ τῷ μηδ'
εἶναι ῥητὸν αὐτό. καταλείπεται τοίνυν αὐτὸν πεπονθέναι
τὸν μέλλοντα γράψαι ἐκάστου τῶν ἀλγημάτων τὴν ἰδέαν,
ἱατρὸν τε ὄντα καὶ ἄλλοις ἐρμηνεύσαι δυνατόν, ἑαυτῷ τε
παρηκολουθηκότα μετὰ φρονήσεως, ἥνικ' ἐπασχεν, ἄνευ μα-
λακίας ψυχῆς. οὐ μὲν ἅπαντά γε τὰ πάθη καθ' ὅλον
ἑαυτοῦ τὸν βίον ἐπαθέν τις, εἰ καὶ νοσωδέστατος εἴη· διὸ
καὶ θαυμάζω, τὰς ιδιότητας αὐτῶν ἀναγιγνώσκων, ὅσας
ἔγραψεν ὁ Ἀρχιγένης· ὥς γὰρ αὐτὸς ἅπαντα πεπονθὼς
διηγέται, καίτοι γ' οὐ πᾶν τι νοσώδης γένόμενος· εἰ δὲ
καὶ καθ' ἓν τι μόριον τοῦ σώματος ἀσθενῆς καὶ νοσώδης
ἦν, ἀλλ' οὐπω γε πάντα, καθάπερ οὐδ' ἄλλος τις οὐδεὶς
ἀνθρώπων. οὐδὲ γὰρ ἂν εὖροις τὸν αὐτὸν ἀνθρώπον ἅμα
τε κεφαλὴν ἀσθενῆ καὶ θώρακα καὶ πνεύμονα καὶ ἥπαρ
καὶ σπλῆνα καὶ γαστέρα καὶ νῆστιν καὶ κῶλον καὶ κύστιν,
ἐκαστὸν τε τῶν ἄλλων. ἔοικεν οὖν ἐπινοίας τισὶν ἰδίαις
λογικαῖς, ἢ τῇ πείρᾳ τῶν πεπονθότων, ὁ Ἀρχιγένης

tur, declarare omnino nequeunt, non enim parvae facultatis
ea res existimatur, aut quia affectus ipse ineffabilis est. Er-
go relinquitur, ut qui singulorum dolorum species scripturus
est, ipsemet passus fuerit, sitque medicus et interpretandi
aliis facultatem habeat et prudenter et sine mollitie observa-
verit suos affectus, dum laboraret. Atqui nemo per totum
aetatis suae decursum omnes affectus sustinuit, etiamsi aeger-
rimus fuerit. Proinde miror, quum eorum proprietates ab
Archigene scriptas lego; nam tanquam omnes ipse perpes-
sus narrat, quanquam non admodum valetudinaris erat;
quod si etiam unam aliquam partem infirmam et aegram ha-
buit, at nondum tamen omnes, ut nec reliquorum mortali-
um ullus. Neque enim inveneris hominem eundem, qui si-
mul et caput habeat infirmum et thoracem et pulmonem et
hepar et lienem et ventriculum et jejunum et colon et vesi-
cam atque reliquas id genus partes. Videtur itaque Archi-
genes propriis quibusdam conceptibus logicis potius credi-

Ed. Chart. VII. [408. 409.]

Ed. Bas. III. (262.)

ἀποπιστεύσαι, διηγουμένων ὡς ἡδύναντο τὰς διαφορὰς τῶν ἀληγημάτων.

Κε φ. η'. Ἰν' οὖν τι πλέον ἔχωσι καὶ παρ' ἡμῶν οἱ φιλομαθεῖς, αὐτὰς ῥήσεις αὐτοῦ παραθέμενοι, ὅσα μὲν ἀληθῆ τ' ἐστὶν ἅμα καὶ σαφῆ, ταῦτ' ἐκλέξας μόνα, πιστεύειν αὐτοῖς ἀξιόσω τοὺς ἀσκουμένους κατὰ τὴν τέχνην· ὅσα δ' οὐ τοιαῦτα, παρίερχεσθαι συμβουλευέσω. μεμψάμενος οὖν ὁ Ἀρχιγένης τῷ Ἀσκληπιάδῃ τὸ μὲν πεπονθὸς νεῦρον ἐν ταῖς ἀρθρίτισιν ἀνώδυνον εἶναι λέγοντι, διότι μὴδ' ὅλως αἰσθάνεται, τὴν δ' ἀπαθῆ σάρκα [409] τῇ γειτνιάσει θλιβομένην ὀδυνᾶσθαι, μετὰ ταῦτα γράφει κατὰ λέξιν οὕτως· τὰ δ' ἀγγεῖα στερεῶς ἐπιθλιβόμενα τὰς ἄνευ φλεγμονῆς κεφαλαλγίας ἐπέχει, ὥσπερ ἐμπτώσεώς τινος εἰς αὐτὰ κωλυομένης· καὶ ὁ βαρβαρικὸς διάδεσμός, τότε μάλιστα ἀνύει. τὰς δὲ σφακλώδεις ἑτεροκρανίας· ἡ διακοπὴ αὐτῶν, καὶ μᾶλλον ἢ τῆς ἀρτηρίας, περιγράφει. ἦτις καὶ σφυγμώδη καθηγουμένη καὶ διαίττοντα τὸν πόνον ἐμβάλλει, καὶ στρογγύλλεται ὑποφρίσσουσα ἐπισήμως, ὥσπερ αἱ μὲν φλέβες οἷον ἀπομυρσοῦν-

diffe quam experientiae eorum, qui perpeffi sunt, qui dolorum differentias ut poterant enarrarent.

Cap. VIII. Ut igitur studiosi aliquid uberius a nobis consequantur, proposita ejus oratione ipsa, electisque iis foliis, quae vera simul sunt et manifesta, eos qui in arte exercentur, adhortabor, ut iis habeant fidem; quae vero secus habent, ea praetereant. Igitur Archigenes, quum reprehendisset Asclepiadem dicentem in arthritidibus nervum affectum citra dolorem esse, quod nihil omnino sentiat; carnem autem, quanquam non affectam, dolere tamen, a parte vicina compressam; postea ad verbum ita scribit: *At vasa solide compressa capitis dolores sine inflammatione obortos arcent, ut prohibita in ipsa incursione; quod barbaricum vinculum tum maxime perficit. Sideratas vero heterocranias praecisso eorum, maxime arteriae, circumscribit. Quae primo affecta, pulsatorium et emicantem dolorem inducit ac rotunda evadit, insigniter subhorrescens, quemad-*

Ed. Chart. VII. [409.]

Ed. Raf. III. (262. 263.)

τα, τὰ δὲ νεῦρα διατείνεται τε καὶ σκληρύνεται συστρεφόμενα. καὶ ταῦτα μὲν νερκῶδεις ἐπιφέρει τοὺς πόνους, καὶ σκληρῶς διατείνοντας καὶ βυθίους καὶ ἐμπεπαρμένους καὶ στενοχωρίας πλήρεις καὶ ἥκιστα κεχυμένους· οἱ δ' ὕμενες καὶ ἐπὶ πλάτος διήκοντάς αὐτοὺς παρέχουσιν, καὶ ἀνωμάλους, ὥστε καὶ αἰμωδία τι προσεικὸς ἔχειν, τὴν τῆς ἀναδόσεως τραχύτητα. πονεῖ δὲ πολλάκις οὕτω καὶ ἡ ἐπιφάνεια καὶ οἱ μεταξὺ τῆς σαρκὸς ὕμενες, οἳ καὶ τοὺς διασπῶντας πόνους ἐπιφέρουσι. τοὺς (263) δὲ ἀπὸ τῶν περὶ τὰ ὀστέα προστυπεῖς εὐρήσεις, ὥς αὐτῶν δοκεῖν τῶν ὀστέων ὄντας. αἱ φλέβες δὲ βαρεῖς καὶ καθέλκοντες καὶ ὁμαλῶς ἐμπεπλασμένους ἐπιφέρουσιν αὐτοὺς, αἱ δὲ σάρκες κεχυμένους τε καὶ χαλαρωτέρους· διὸ φαίνονται μὴδ' ἐπὶ πολὺν ἐκτεινόμεναι, ὥς ἐμπλεούσης τραχύμασί τισι δοκεῖν τῆς αἰσθήσεως. οἱ μύες δὲ σαρκὸς τι καὶ νεύρου μίγμα τῶν ἰδιωμάτων, ἀμίλει καὶ τῆς ἀρτηρίας, ἐν τοῖς πόνοις ἀναφέρουσιν, σφριγῶντες, ὥς ἂν εἴποι τις, καὶ μετ' εὐρυχωρίας διατεινόμενοι καὶ νερκῶδες σφύζοντες. τῶν

*modum venae quidem veluti varicosae fiunt, nervi vero contorti distenduntur ac indurantur. Atque hi quidem stupidos inferunt dolores et dure distendentes et profundos et infixos et angustiae plenos et minime fusos. Membrae vero in latum etiam discurrentes et inaequales ipsos excitant, ut et haemodiae simile quidpiam habeant, transmissio-
nis videlicet asperitatem. Dolet vero saepenumero hoc modo etiam superficies et membranae in media carne contentae, quas dilaniantes quoque dolores inferunt. Eos vero, qui a partibus ossa circumdantibus dependent, tundentes comperies, ac si in ossibus ipsis consisterent. A venis graves et detrahentes et aequaliter infarcti dolores fuscitantur, a carne autem fusi et laxiores; quapropter non adeo extendi videntur, sed arbitratur laborans sensum asperis quibusdam rebus impleri. Musculi carnis nervorumque proprietatum, arteriarum quoque, in doloribus mixtionem prae se ferunt, turgentes, ut ita dixeris, et cum capaci latitudine distenti et stupide pulsantes. Ex reli-*

Ed. Chart. VII. [409.]

Ed. Bas. III. (263.)

δ' ἄλλων ὁ μὲν ἐλκώδης πόνος καὶ ἐν ἔλκεσιν ὁ ἰσχνῶς ὄξυς, καὶ οὐχ ἥκιστα ὁ γλυκύτερος καὶ κνησμοῦ προσαγωγός, ἐπιφανείας ἔοικεν ὦν· ὁ δὲ νυγματώδης τοῦ βράθους· ὁ δὲ ἐνερειδῶν κόλπου πλησιάζοντος· ὁ δὲ διακνυτῶν τὰ μὲν πεπονθέναι τι τῶν ἐν τῷ τόπῳ διασαφεῖ, τὰ δὲ μὴ, οὐκ ἐν βράθει τὴν ὑπόστασιν ἔχων· σπαράσσων δέ ἐστιν ὁ ἐν κόλποις συνιστάμενος. αὕτη μὲν ἡ πρώτη ῥῆσις ἐστὶν Ἀρχιγένους ἐκ τοῦ πρώτου τῶν πεπονθότων τόπων, ἐπιχειροῦντος διδάσκειν, ὅπως ἂν τις εὐρίσχοι τὰ πεπονθότα μέρη, τῇ τῶν πόνων διαφορᾷ προσέχων τὸν νοῦν. ἐπισκεψώμεθα δ' ἀπ' ἀρχῆς αὐτὴν μὴ παρέργως. τὰς σφακελώδεις, φησὶν, ἑτεροκρανίας ἢ διακοπὴ τῶν ἀγγείων περιγράφει. τίνες μὲν οὖν λέγει τὰς σφακελώδεις, χαλεπὸν εὑρεῖν, οὐδὲ γὰρ ὠμολόγηται τῆς σφάκελος φωνῆς τὸ σημαίνον, ἐνίων μὲν ὀδύνην λεγόντων μεγάλην δηλοῦσθαι, τινῶν δὲ φλεγμονῆς ὑπερβολὴν τηλικαύτην, ὥς ἐπιφέρειν κίνδυνον φθορᾶς τοῦ μέρους, ὅπερ ἐνιοὶ γάγγραιναν ὀνομάζουσιν· ἐνίων δὲ τὴν φθορὰν αὐτὴν τοῦ πάσχοντος μορίου σφάκελον ὀνομάζεσθαι

quis vero ulcerosus quidem dolor et in ulceribus graciliter acutus, et non minime dulcior et qui pruriginem inducit, ad superficiem pertinere videtur; punctorius autem ad profundas partes; impingens autem vicino sinu; stimulans autem partim eorum, quae in loco sunt, aliquid affectum esse declarat, partim contra, ut qui haudquaquam in profundo subsistat; lacerans autem est, qui in sinibus consistit. Hic est primus Archigenis sermo ex libro primo de locis affectis, quo docere conatur, quomodo ex dolorum differentiis partes affectae possint inveniri. Igitur rursus ab initio ipsam examinemus, non obiter. Sideratas, inquit, hemicranias vasorum dissectio circumscribit. Igitur quas nominet sideratas, inventu difficile est; non enim inter omnes convenit, quid haec vox, sphacelos, significet. Sunt enim, qui dicunt ipsam vehementem dolorem declarare; alii tantum inflammationis excessum, ut partem ad corruptionis periculum inducat, quod a nonnullis gangraena appellatur; alii partis affectae corruptionem ipsam sphacelon dici volunt;

Ed. Chart. VII. [409. 410.]

Ed. Bas. III. (263.)

φασκόντων· ἄλλων δὲ σπασμόν· ἄλλων τ' οὐχ ἁπλῶς σπασμόν, ἀλλὰ τὸν ἐπὶ φλεγμονῇ νευρωδῶν σωμάτων· ἐνίων τ' οὐ τὸν ἤδη γινόμενον σπασμόν, ἀλλὰ τὸν προσδοκώμενον ἐπὶ μεγέθει φλεγμονῆς· ἐνίων δ' ἁπλῶς τάσιν ἰσχυράν· ἄλλων δὲ σηπεδόνα. τὸ μὲν δὴ σφακελώδες ὄνομα, τὸ κατὰ τὴν προγεγραμμένην ἔησιν ὑπὸ Ἀρχιγένους εἰρημένον, εἰς τοσοῦτον ἀσαφείας ἤκει, ὥς μηδὲν δηλοῦν, μηδ' ἐξηγήσιν ὀνομάτων ἱατρικῶν ἐν ἑτέρᾳ πραγματείᾳ γράψαντος αὐτοῦ. τὸ δὲ περιγράφει τάχ' ἂν τις ὑπονοήσκειν εἰρησθαι τὸ οἶον ταχέως ἢ παντελῶς ἰᾶται, καὶ κίεσθω γ' [410] οὕτως εἰρησθαι. τί γὰρ ἂν τις πάθοι νοεῖν ὀρεγόμενος ἢ μηδ' ὁ γράψας αὐτὸς ἐσπούδασι νοῆσαι; σφυγματώδη οὖν καὶ διαίττοντα τὸν πόνον ἐμβάλλειν φησὶν τὰς ἀρτηρίας, ὅταν αὐταὶ δηλονότι πρωτοπαθῶσι κατὰ τὰς σφακελώδεις ἑτεροκρανίας. τὸν μὲν οὖν σφυγματώδη πόνον ἐξηγήματι πρόσθεν, ὁποῖός τις ἐστιν, ὄντα καὶ πρὸ τῆς ἐμῆς ἐξηγήσεως ἅπασι τοῖς ἱατροῖς γνώριμον, οἳ γε καὶ σύμπτωμα αὐτὸν εἶναι φασὶ φλεγμονῶν με-

alii convulsionem, alii non simpliciter convulsionem, sed nervosorum corporum, quae inflammatione laborant; nonnulli non eam, quae fit, convulsionem, sed quae ex inflammationis magnitudine expectatur; alii simpliciter vehementem tensionem, alii putredinem. Ergo vocabulum *sphacelodes*, in jam propolita Archigenis oratione scriptum, ad tantam pervenit obscuritatem, ut nihil significet, quum ipse nusquam medicorum nominum enarrationem scripserit. Per verbum autem *circumscribit* fortassis intelliget quispiam dictum esse ab eo, veluti celeriter, vel ex toto sanat; ac ponamus ita dictum esse; nam quid facere possit is, qui intelligere cupit ea, quae ne is quidem, qui scripsit, intelligi voluit? Deinde pulsatorium et emicantem dolorem arterias inferre dicit, quum ipsae videlicet per *sphacelodes* heterocranias primigenia affectione laborant. Itaque qualis sit pulsatorius dolor, superius enarravimus, quamvis ante nostram enarrationem omnibus medicis notus sit, siquidem ingentium inflammationum symptoma ipsam esse perhibent

Ed. Chart. VII. [410.]

Ed. Bas. III. (263.)

γάλων. ὁ δὲ διαΐσσων πόνοσ ἐστίν, ὅταν ὥσπερ ἀπὸ ῥίξης ἀρχόμενος τοῦ πρωτοπαθοῦντος μορίου φέρηται ταχέως εἰς τὰ παρακείμενα, καὶ συμβαίνει τοῦτο ταῖς σφοδροῖς ταῖς οὐχ ἑτεροκρανίαις μόνον, ὡς Ἀρχιγένης ἐμνημόνευσιν, ἀλλὰ καὶ ταῖς κεφαλαίαις ὀνομαζομέναις. καὶ γὰρ ἐπ' ἐκείνων ἐνίοτε φανερῶς αἱ ἀρτηρίαι πρωτοπαθοῦσαι τοιοῦτον ἔχουσι τὸν πόνον, οἷον εἶπεν ὁ Ἀρχιγένης, ὥσθ' ὁμολογεῖν ἐνίοις, αἰσθάνεσθαι τῶν ἀγγείων αὐτῶν ἀλγούντων, ὅπερ ἐρμηνεύσαι βουλόμενος στρογγύλλεσθαι τὴν ἀρτηρίαν ὑποφρίσσουνσαν ἔφη. πότερον οὖν ὥσπερ τὰς ἀρτηρίας ἐν ταῖς σφακελώδεσιν ἑτεροκρανίαις οὕτω πάσχειν ἔφη, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἀκούσει τις αὐτοῦ καὶ περὶ τῶν φλεβῶν, ὡς κατὰ τοῦτο τὸ νόσημα μόνον οἷον ἀποκιρσουμένων; ἢ κοινὸν σύμπτωμά ἐστι φλεβῶν ὅπως οὖν πασχουσῶν, ἢ φλεγμαινουσῶν μόνον; καθ' ὅσον μὲν γὰρ συνάπτει τῷ περὶ τῶν ἀρτηριῶν λόγῳ τὸν περὶ τῶν φλεβῶν, ἐπὶ ταύτῳ πάθους εἰκὸς ὑπολαμβάνειν ἐστὶν γίνεσθαι τοὺς λόγους αὐτῷ· καθ' ὅσον δ' ἐφεξῆς ὑπὲρ τε τῶν νέρων γράφει καθόλου καὶ τινων ἄλλων μορίων τοιούτων, μὴ

Emicans autem dolor est, qui a parte primario affecta veluti a radice incipiens, celeriter in partes adjacentes transfertur; id vero non solum in heterocraniis vehementissimis, ut Archigeni placuit, sed in cephalaeis quoque vocatis, evenire solet; etenim in his nonnunquam arteriae primario affectae huiusmodi, qualem dixit Archigenes, dolore vexantur, ita ut fateantur nonnulli, vasorum ipsorum se dolorem sentire; quod interpretari volens, arteriam subhorrentem fieri rotundam dixit. Utrum igitur veluti per sphacelodes heterocranias arterias ita affici dicit, ad eundem modum de venis eum sensisse existimandum est, quod per hunc solum morbum veluti varicosae fiant? an commune symptoma est venarum quomodolibet affectarum, vel duntaxat inflammatarum? Ex eo enim quod sermoni de arteriis jungit sermonem de venis, par est, ut conjiciamus de eodem affectu ipsam fuisse loquutum; ex eo autem quod mox in universum de nervis atque de aliis huiusmodi partibus scribit, non ad-

Ed. Chart. VII. [410.]

Ed. Basf. III. (263.)

συνάπτων ἐνὶ νοσήματι τὸν ὑπὲρ αὐτῶν λόγον, κατὰ τοσοῦτον αὖ πάλιν ὡσαύτως καὶ αὐτῷ ὑπονοήσεις λελέχθαι περὶ τῶν φλεβῶν. ἄμεινον δ' ὥς ἐν ἀδήλοις, ἐπὶ μὲν τῆς ἡμικρανίας ἡγεῖσθαι τῶν φλεβῶν αὐτῶν ἅμα ταῖς ἄρτηρίαις μνημονεύειν, ἀπλῶς δὲ τῶν ἄλλων ὀργάνων, ἄνευ πάθους τινὸς ἀφωρισμένου κατὰ τε τὰ νεῦρα καὶ τὰ τούτων ἐφεξῆς, ἐν οἷς πάλιν ἔφη τὰς φλέβας δὲ βαρεῖς καὶ παθέλκοντας καὶ ὀμαλῶς ἐμπεπλασμένους ἐπιφέρειν τοὺς πόρους. ταυτὶ μὲν οὖν ἀμφιβολίαν ἔχει τινά· τὸ δ' ἐφεξῆς εἰρημένον, ἔνθα φησὶν· τὰ δὲ νεῦρα διατείνεται τε καὶ σκληρύνεται συστρεφόμενα· φανερῶς ἀποχωροῦντος μὲν ἐστὶ τῆς τῶν ἐτεροκρανίων διαθέσεως, ἀποφαινομένου δὲ καθόλου περὶ νέρων ὁπωσοῦν πασχόντων. ἐστὶ δὲ τοῦτο φανερῶς ψεῦδος· οὐ γὰρ ἅπαν πάθος νέρων σκληρύνει καὶ συστρέφει τὴν οὐσίαν αὐτῶν, ἀλλ' ἐστὶν ἃ καὶ χαλαρὰ ποιεῖ τὰ νεῦρα, καθάπερ ἀτροφία σαφῶς· ἀλλὰ καὶ πολλάκις οὐδεμίαν αἰσθητὴν ἔχοντα διαφορὰν, ἀλλ' ἀκριβῶς ὁμοίᾳ τοῖς ὑγιαίνουσιν, οὐτ' αἰσθη-

aptans uni morbo sermonem de ipsis habitum, rursus putabis ab ipso itidem de venis quoque fuisse dictum. Itaque in hac ambiguitate satius fuerit, ut existimemus in eo sermone, quem de hemicrania conscripsit, simul cum arteriis ipsarum venarum quoque mentionem fecisse; simpliciter vero reliquorum instrumentorum, sine ullo distincto affectu neque in nervis, neque in iis, quae deinceps consequuntur; in quibus rursus dixit: *venas graves ac detrahentes atque aequaliter infarctos dolores inferre*. Haec igitur nonnihil ambiguitatis continent; quod vero deinceps sequitur, ubi dicit: *nervi vero distenduntur et contorti indurantur*; recedit quidem manifeste ab heterocranica affectione, loquitur autem in universum de nervis quomodolibet affectis. Id autem plane falsum est; non enim quilibet nervorum affectus ipsorum substantiam indurat atque intorquet, sed nonnulli laxiores quoque faciunt nervos, ut atrophia manifeste; quinetiam saepenumero nullam sensu perceptibilem habent differentiam, sed exqu岸ite sanis similes sunt, neque sensum tamen

Ed. Chart. VII. [410. 411.]

Ed. Bas. III. (263.)

σιως οὔτε κινήσεως τι χορηγῇ τοῖς ὑποτεταγμένοις σώμασιν. ἴσως οὖν ἐν μόναϊς ταῖς φλεγμοναῖς, ἢ τοῖς φλεγμονώδεσι νοσήμασιν, ἢ τοῖς παρὰ φύσιν ὄγκοις πᾶσιν, ἔφη σκληρύνεσθαι τε καὶ συστρέφεσθαι τὰ νεῦρα· καίτοι ἐν τούτοις ἐναργῶς φαινόμενον ἐστὶ τὸ τείνεσθαι τὰ νεῦρα, καὶ γὰρ καὶ αὐτοῖς τοῖς κάμνουσι καὶ ἡμῖν τοῖς ὁρώσιν αὐτὰ φαίνεται τεινόμενα, διὸ καὶ σπασμοὶ καὶ τέτανοι μὴ θεραπευθεῖσιν αὐτοῖς ἔπονται. καὶ κοινὸν ἔοικε τοῦτ' εἶναι σύμπτωμα τῶν εἰς ὄγκον αἰρομένων ἀπάντων, τὸ τείνεσθαι· τεθείαμεθα γὰρ ἤδη καὶ ἀρτηρίας [411] καὶ φλέβας φλεγμαινούσας ἐναργῶς τεταμένας· τὰς μὲν, ὅταν ἐν ἄκρῳ τῷ κῶλῳ φλεγμονῆς γενομένης ἐπαρθῇ βουβῶν, οὐκ ὀλιγάκις γὰρ ἐναργῶς ὥφθη τεταμένον ὅλον τὸ ἄγγεῖον ἐρυθρότερόν τε καὶ θερμότερον, ὀδυνηρότερόν τε ψανόντων γερονός, ὡς εἶναι πρόδηλον, ὅτι φλεγμαίνει σύμπαν, ἀρξάμενον ἀπὸ τοῦ πρωτοπαθήσαντος μορίου μέχρι τῆς μασχάλης καὶ βουβῶνος. καὶ καλῶς ὑπὸ πῶν ἰατρῶν εἴρηται σχεδὸν ἀπάντων, ἐρευνθος καὶ τάσις καὶ ἀντιτυπία καὶ ὄγκος καὶ ὀδύνη τοῖς φλεγμαίνουσι μέρεσι συμβαίνειν· ὁ σφυγμὸς δ' οὐχ ἄπασι, ὡς εἵπομεν,

neque motum praeſtant ſubjectis corporibus. Itaque in ſolis fortalſſe inflammationibus, aut inflammatoriis morbis, aut praeter naturam tumoribus omnibus, dixit nervos indurari et contorqueri; at in iis manifeſte apparet nervos intendi; nam et aegrotantibus iſtis et nobis aſpicientibus intendi apparent; quapropter, niſi curentur, et convulſiones et tetani ipſos ſequuntur. Atque omnium, quae in tumorem attolluntur, commune ſymptoma eſſe videtur, ut tendantur; nam et arterias et venas inflammatione affectas manifeſte tendi vidimus; venas quidem, ubi per ſumma membra orta inflammatione bubo exurgit; plerumque enim totum vas intentum videtur rubere magis et calere, atque majori dolore, ſi tangatur, affectum, ut ſit manifeſtum totum inflammari, incipiendo ab ea parte, quae primario affecta eſt, uſque ad alas et inguina. Proinde recte dixerunt omnes ſere medici, inflammatis partibus accidere, ut rubescant, tendantur, remittantur, intumeſcant et doleant; pulſum vero non omni-

Ed. Chart. VII. [411.]

Ed. Bas. III. (263. 264.)

ἀλλ' ἐν οἷς ἀρτηρίαι τέ εἰσιν αἰσθηταί, καὶ τὸ μόριον εἰ αἰσθητικόν ἢ, ἀξιόλογός τε κατὰ τὸ μέγεθος ἢ φλεγμονή· τῇ νικαῦτα γὰρ οἱ κάμνοντες αἰσθάνονται σφυγμώδους ὀδύνης, καὶ μηδὲν αἰσθητὸν ἀγγεῖον ἢ κατ' αὐτὸ πάσχον σῶμα. τάχ' οὖν ἐοήσεται τις με τὰ καθ' ἕκαστον ὄργανον ἴδια συμπτώματα· λέλεκται δ' ἤδη καὶ πρόσθεν καὶ οὐχ ἅπαξ, ὥς ἡ βλάβη τῆς οἰκίας ἐνεργείας ἴδιον ἕκαστου μορίου σύμπτωμα ἐστίν, ὅποια ποτ' ἂν ἢ κατ' εἶδος· οὔτε δ' ἄλλο τι σύμπτωμα ἐξ ἀνάγκης αὐτοῖς οὐδ' αἱ διαφοραὶ τῆς βλάβης ὑπάρχουσιν, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἰδέαν τε καὶ μέγεθος τοῦ πάθους αἱ διαφοραὶ μὲν ἐξαλλάττονται, τὸ δὲ εἶδος, ἢ τὸ γένος, ἢ ὅπως ἂν ἐθέλῃ τις ὀνομάζειν, αἰὲν διαμένει τοῦ συμπτώματος, ὃ κατὰ τὴν βεβλαμμένην ἐνεργείαν ἐστι. καὶ πλεονάσαι γε κάλλιον ἢν Ἀρχιγένει κατὰ τοῦτο περιλαβόντι μεθόδῳ τὸ σίμπαν, (264) ἐπειδὴ καὶ τοῖς ἄλλοις ἡμελεῖται· γέγραπται δ' ὑφ' ἡμῶν ἐν πολλαῖς ἄλλαις πραγματείαις οὐκ ὀλίγα τῶν τοιούτων, ὥσπερ ἀμέλει καὶ νῦν εἰρήσεται διὰ τῶν ἐφεξῆς, ὅσα μὲν ἐτέρῳδι τελείως ἐξεργασάμεθα, συντομώτερον, ὅσα δὲ

bus, ut diximus, sed iis duntaxat, in quibus arteriae notatu dignae sunt, et pars si sensu praedita sit et notabilis magnitudinis inflammatio; tunc enim pulsatorium dolorem sentiunt laborantes, vel nullo existente sensili vase in affecto corpore. Aliquis quaeret ex me fortasse, quae sint singulorum instrumentorum propria accidentia. Id vero jam antea, neque semel duntaxat, explicatum est, quod propriae actionis laesio, qualicunque sit specie, cujuslibet partis proprium est symptoma; neque aliud eis ex necessitate symptoma, neque etiam laesionum differentiae existunt; sed differentiae quidem variant pro affectus tum specie tum magnitudine; symptomaticis vero ad laesam actionem pertinentis sive genus, sive species, aut utcumque nominare volueris, semper manet. Et satius sane fuisset Archigenem totum methodo complectentem, abundantius haec persequi, quum ab aliis negligentius sint tradita, quorum non pauca in plurimis aliis libris conscripsimus, quemadmodum et posthac deinceps dicentur, breviori quidem compendio ea, quae exacte alibi fuerunt exa-

Ed. Chart. VII. [411.]

Ed. Bas. III. (264.)

διὰ βραχυτέρων ἐν ἄλλοις ἐρρέθη, μακρότερον ἐνταῦθα διερχομένων ἡμῶν αὐτά. νυνὶ δὲ τὰς ὑπολοίπους τῶν πόνων διαφορὰς ἐπέλθωμεν, ὅσων ἐμνημόνευσεν ὁ Ἀρχιγένης ἐν τῇ προγεγραμμένῃ ῥήσει. τὰ μὲν δὴ ναρκώδεις γίνεσθαι τοὺς πόνους τοῖς νεύροις, ὅπως ἡμάρτηται, καὶ ὥς οὐκ ἔστι μορίου τινὸς ἴδιον ἢ νάρκη πάθος, ἀλλ' αἰτίας τε καὶ διαθέσεως, ἔμπροσθεν εἴρηται· τὸ δὲ σκληρῶς διατείνοντας ἐπ' αὐτοῖς γίνεσθαι τοὺς πόνους, ὁρθῶς εἴρηται, καὶ κάλλιον γ' αἶψ' ἢ τὸ ἀπλῶς εἰρημένον, ἄνευ τοῦ σκληρῶς. διατείνοντες γάρ εἰσιν ἱκανῶς ἐκατέρωσε τῶν νεύρων οἱ πόνοι, διότι καὶ τέλειται πρὸς ἄμφω τὰ πέρατα, τό τε τῆς πρώτης ἀρχῆς καὶ τὸ τῆς ἐσχάτης τελευτῆς, ὥσπερ ἐν ταῖς κιθάραις αἱ χορδαί, καὶ ῥήγνυνται γε πολλάκις ἐν αὐταῖς αἱ σφοδρῶς τεταμέναι, καὶ διὰ τοῦτ' ἀποτιθέμενοι μετὰ τὸ χρήσασθαι τοῖς ὀργάνοις οἱ κιθαρισταὶ τὰς χορδὰς ἀνιάσι. καὶ μὲν δὴ καὶ ὅτι τείνονται σαφῶς ὑπὸ τῶν ἐναντίων αἰτίων τε καὶ διαθέσεων, οὐδεὶς ἀγνοεῖ, καὶν ὑγρὸν ἢ τὸ περιέχον, ὥστε καὶ διαβρέχειν αὐτὰς καὶ πληροῦν, καὶν ξηρὸν ἱκανῶς· εἰς ἐσχάτην γὰρ

rata; longiori vero disputatione hic tractabimus ea, quae alibi breviori stylo percurrimus. Nunc vero reliquas dolorum differentias, quarum in praescripto sermone Archigenes mentionem fecit, persequamur. Quod igitur peccaverit, dicens torpidos dolores nervis evenire, quodque stupor non unius cujuscumque partis proprius sit affectus, sed causae potius ac affectionis, antea dictum est; quod vero *dolores dure distendentes* in ipsis fiant, recte dictum est; quanquam melius erat, si simpliciter dixisset, *distendentes*, non addendo *dure*; nam nervorum dolores utrinque vehementer distendant, quia ad utraque extrema tenduntur, tum id a quo primo incipiunt, tum illud in quo finiuntur, ut chordae in cithara, quae saepenumero, ubi nimis intenduntur, dirumpi solent; ac propterea citharistae, quum instrumenta sua post usum reponunt, chordas relaxant. Et sane quod eae a contrariis tum causis tum affectionibus intenduntur, ignorat nemo, siue humidus fuerit ambiens aër, ut riget ipsas et impleat, siue vehementer aridus; ab utraque enim ambientis

Ed. Chart. VII. [411. 412.]

Ed. Bas. III. (264.)

ἀφικνούμεναι τάσιν ἐν ἑκατέρῃ κῆρασι τοῦ περιέχοντος, εὐ-
κότως ῥήγγυνται. καλῶς οὖν ὁ Ἱπποκράτης τοὺς σπασμοὺς
τῶν νέρων ἐπὶ πληρώσει τε καὶ κενώσει γίνεσθαι φησι, τά-
σεις ἀμέτρους οὕσας δηλονότι τῶν νέρων. τὸ δὲ βυθίους
εἶναι τοὺς πόρους αὐτῶν, ἀπὸ τῶν συμβεβηκότων εἴληπται
τοῖς πλείστοις τῶν νέρων. ἐπιτιδὴ γὰρ αἱ πρῶται μὲν ἐπι-
πολῆς εἰσὶν αἱ φλέβες, ἐφεξῆς δ' αὐτῶν αἱ ἀρτηρίαι, καὶ
μετὰ ταύτας τὰ νεῦρα, διὰ τοῦτ' ἐν βάθει τῆς τάσεως αὐτῶν
οἱ κάμνοντες αἰσθάνονται· τέ[412]νοντές γε μὴν πολλοί, νευ-
ρώδη σώματ' ὄντες, ὑπ' ἐνίων ἀντικρυς ὀνομαζόμενοι νεῦρα,
τοὺς πόρους οὐ βυθίους, ἀλλ' ἐπιπολῆς ἔχουσιν, ὅταν καὶ
αὐτοὶ τύχωσιν οὕτως τεταμένοι, καθάπερ οἱ τοὺς δακτύλους
ἐκτείνοντες· εἰσὶ δ' ἀμέλει καὶ οἱ κάμπτοντες αὐτοὺς ἐπιπο-
λῆς μὲν, ἀλλ' οὐχ ὁμοίως τοῖς ἐκτείνουσιν. ὁ δ' Ἀρχιγένης
τοὺς πόρους τῶν νέρων ἐμπεπαρμένους εἶναι φησι, ὑπάρ-
χοντος τοῦ τοιοῦτου τῆς ὀδύνης εἶδους τῷ κώλῳ μᾶλλον,
ὥς ἔμπροσθεν εἶπον· ἐγγίγνεται δὲ καὶ ὥτι μετὰ τινος
σφυγμοῦ, καὶ τῶν ὀδόντων ταῖς μύλαις, ἔστι δ' ὅτε καὶ

nervis temperie ad ultimam tensionem perveniunt; unde non
mirum, si rumpantur. Proinde recte dixit Hippocrates,
*nervorum convulsiones et a plenitudine et ab inanitione eve-
nire*, utpote quæ sint immodicæ nervorum tensiones. Sed
profundos esse eorum dolores, id ab accidentibus, quæ plu-
rimis nervis eveniunt, sumptum est. Etenim, quum venæ
quidem semper priores in superficie sint, deinde post eas ar-
teriae, quibus postea nervi subduntur, idcirco laborantes eo-
rum tensionem in imo sentiunt; quanquam multi tendones,
qui nervosa sunt corpora et a nonnullis plane nervi nomi-
nantur, non profundos, sed in superficie dolores habent,
si quando ipsos quoque sic intendi contigerit, ut illos qui di-
gitos extendunt; sunt autem et qui illos incurvant, in super-
ficie quidem, sed non similiter, ut extendentes. Sed Archi-
genes *nervorum dolores infixos esse dicit*, quum huiusmodi
doloris species, ut antea diximus, ad colon magis pertineat;
accidit etiam auri cum quadam pulsatione, atque dentibus

Ed. Chart. VII. [412.]

Ed. Bas. III. (264.)

τοῖς ὀφθαλμοῖς, ἥκιστα δὲ τοῖς νέρουσι ἐμπεπαρμένος ὑπάρχει πόνος· ἐκτείνεται γὰρ ἐπὶ πλεῖστον ἐκατέρωσε μέχρι τῶν ἄνω τε καὶ κάτω τοῦ ζώου μορίων. τὸ δ' ἐφεξῆς εἰρημένον ὑπὸ τοῦ Ἀρχιγένους, ὅτι καὶ στενοχωρίας πλήρεις ἔχει τὰ νεῦρα τοὺς πόρους, κακοζήλως μὲν εἴρηται τῇ λέξει· δηλοῖ δ' οὐδὲν πλέον τοῦ μετ' αὐτὸ, καθ' ὃ φησι, καὶ ἥκιστα κεχυμένους· τῷ γὰρ ὄντι, κεχυμένους ἥκιστα, τοῦτ' ἔστιν εἰς πλάτος ἐκτεταμένους οὐκ ἔχει τοὺς πόρους τὰ νεῦρα, ἀλλὰ κατὰ περιγραφὴν τινα μᾶλλον, ἄνω τε καὶ κάτω τῆς τάσεως αὐτῶν διηκούσης, καὶ μᾶλλον γ' ἄνω μέχρι τῆς κεφαλῆς· καὶ τότε πρῶτον αὐτοῖς καὶ σπασμοὶ καὶ τέτανοι τοῦ παντὸς ἐπονται σώματος, οὐδενὸς τοιοῦτου συμβαίνοντος οὐδεμιᾷ τάσει νέυρου, πρὶν ἄψασθαι τῆς κεφαλῆς αὐτῆς. ἐφεξῆς δὲ τοῖς εἰρημένοις ὁ Ἀρχιγένης ἔγραψεν περὶ τῶν ὑμένων, ὅτι μὲν ἐπὶ πλάτος αὐτοῖς διήκουσιν οἱ πόνοι, πασχόντων αὐτῶν, ἀληθεύων· ὅτι δ' αἰμωδίᾳ τι προσεικοὺς ἔχουσιν, οὐκ ἔτι ἀληθεύων, ὥς ἔμπροσθεν εἴρηται. τό γε μὴν ἀνωμάλους εἶναι τοὺς πόρους τῶν ὑμένων, οὐ διὰ παντὸς ἄληθές, ὅπου γε

molaribus, quinetiam quandoque oculis; minime vero nervis infixus dolor evenit; etenim magna ex parte utroque extenduntur et ad supernas et ad infernas animantis partes. Quod vero deinceps ab Archigene dictum est, *nervos angustiae plenos habere dolores*, prava locutionis imitatione dictum, ac nihil amplius declarat quam quod deinceps dicit, *et minime fusos*. Re vera enim minime fusos, hoc est in latitudinem porrectos, nervi dolores habent, sed magis quodammodo circumscriptos, utpote perveniente ipsorum tensione et ad supernas et ad infernas partes, magis vero sursum usque ad caput; ac tum primum ipsos universi corporis et convulsionones et distentiones comitantur, quum nulli nervi tensioni hujusmodi quicquam accidat, antequam caput ipsum attingat. Post haec consequenter scripsit Archigenes de membranis, quod quidem *in latum discurrant ipsis dolores*; quum afficiuntur, vere dicens, quod vero *aliquid haemodiae simile habeant*, non vere, ut antea dictum est. Neque etiam in totum verum est, *quod membranarum dolores sint*

Ed. Chart. VII. [412.]

Ed. Bas. III. (264.)

τοῦναντίον ἀληθές μᾶλλον ἐστίν· εἰκόασι γὰρ κατὰ μὲν τὸν αὐτῶν λόγον ὁμαλοὺς ἐπιφέρειν τοὺς πόνοους, ἐπειδὴ καὶ τὸ σῶμα πᾶν αὐτῶν ὁμαλόν· ἐκ δὲ τῆς πρὸς τὰ πλησιάζοντα κοινωνίας ἀνωμαλίαν τινὰ ἐπιφέρει ἐστίν ὅτι κατὰ τι συμβεβηκός. ὅταν γὰρ ἐπὶ τὸ πεπονθὸς αὐτῶν μέρος ἄγεται καὶ τείνηται τὰ περίξ, ἀνομοίαν ἀναγκαῖον ἐστίν γίνεσθαι τὴν ὁδύνην· ἐνθα μὲν αἰσθητικώτερόν ἐστι τὸ τεινόμενον μόριον, ἐνταῦθα ὀδυνώμενον μᾶλλον, ἐνθα δὲ ἦττον αἰσθητικόν, ἔλαττον ἀλγούντων. καὶ μὴν καὶ τοῦ ψαύειν ἢ μὴ ψαύειν ὁστοῦ τὸ τεινόμενον ἢ διαφορὰ τῶν πόνων εἰκότως γίνεται. κατὰ τοῦτον γοῦν τὸν λόγον ἀλγοῦσι κατὰ τὴν κλεῖν ἐνιοὶ τῶν πλευριτικῶν, ἀνατεινόμενου πρὸς τοῦτο τὸ χωρίον τοῦ τὰς πλευρὰς ὑπεξωκότος ὕμενος· ἐνίστε δ' οὐκ εἰς τὴν κλεῖν, ἀλλ' εἰς τὸ ὑποχόνδριον ὁ πόνος αὐτῶν διήκει, τῆς αἰσθήσεως γινομένης κατὰ τὸ διάφραγμα κινούμενον ἕξ ἀνάγκης, ὅταν ἀναπνέωσιν οἱ πλευριτικοὶ, μᾶλλον τῶν ἄλλων τοῦ θώρακος μόριον. ἢ γὰρ ὅλον ὅτι τῆς ὁδύνης ὅτ' ἂν ἐν τῇ πλευρᾷ γένηται, τοῖς ἐνταῦθα μυσὶν ἀναπνεῖν ὀκνοῦσιν οἱ

inaequales, siquidem contrarium magis veritati consentit; nam ex propria sua ratione videntur aequales inducere dolores, quoniam universum ipsarum corpus aequale est; at ob communicationem cum vicinis, inaequalitatem quandam afferant interdum per accidens. Quum enim ad affectam ipsarum partem ducuntur et tenduntur circumjacentes, inaequalem fieri dolorem necesse est; ubi enim intenta pars acutioris sensus est, ibi dolore vehementiore cruciantur; ubi vero sensum habet hebetiorem, ibi minus dolent. Atque ex eo quod quae tenditur membrana, os ipsum vel attingit, vel non attingit, non abs re dolorum sit differentia. Atque hac ratione nonnulli pleuriticorum jugulum dolent, porrecta in hunc locum membrana costas succingente; aliquando tamen non ad jugulum, sed ad hypochondrium dolor eorum transit, cujus sensus est in septo transverso, utpote quod necessario movetur, quum pleuritici respirant, magis quam caeterae thoracis partes. Quum enim veluti radix doloris in latere consistit, tum laborantes musculis qui illic sunt respirare

Ed. Chart. VII. [412. 413.]

Ed. Bas. III. (264.)

κάμνοντες, ὥστε μόνῳ τῷ διαφράγματι τὸ τῆς ἀναπνοῆς ἔργον ἢ φύσις ἐπιτρέπει τηνικαῦτα, καθάπερ ἐν ταῖς ἀβιάστοις ἀναπνοαῖς ἐπὶ τῶν ὑγιαίνοντων. ὅτ' ἂν μὲν οὖν ἐν τοῖς κάτω μέρεσιν τῶν πλευρῶν ἡ φλεγμονὴ γένηται, τὸ διάφραγμα τεινόμενον ὀδυνᾷται μᾶλλον· ὅτ' ἂν δ' ἐν τοῖς ἄνω, κατὰ τὴν κλεῖν ἢ ὀδύνη διασημαίνει, τῷ μὲν τῆς κινήσεως λόγῳ, τὸ διάφραγμα, τῷ δὲ τῆς σκληρότητος, ἡ κλεῖς ἐργαζομένη τὴν ἀνίαν. [413] ἥπατος δὲ μεγάλως φλεγμαίνοντος ἡ σκιρῶθέντος, ἡ κατὰ τὴν δεξιὰν κλεῖν ὀδύνη γινομένη τῇ τάσει τῆς κοίλης φλεβὸς ἐπιταί μᾶλλον ἢ τῇ τῶν ὑμένων. ὅτ' ἂν δ' εἴπῃ, πονεῖν πολλάκις οὕτω καὶ τὴν ἐπιφάνειαν, ὅπερ ἐστίν, τὰ τῶν πασχόντων ὑμένων ἔχειν ἴδια, δηλοῖ σαφῶς ὁπόθεν ὀρμηθεὶς αἰμωδία τι παραπλήσιον ἔφησεν τὰς ὀδύνας ἔχειν αὐτῶν. ἐπειδὴ γὰρ ἅμα τῇ τῆς αἰμωδίας ιδιότητι καὶ ἡ ναρκώδης ἐστὶν αἴσθησις, ὥς ἂν ὑπὸ μιᾶς αἰτίας ἀμφοτέρων γινομένων, ὁ δ' ἐπιπολῆς ὑμὴν ὁ ὑποτεταμένος τῷ δέσματι πάσχει πολλάκις ὀδύνας ναρκώδεις, ὑπὸ τῶν ἔξωθεν αἰτίων τῶν ψυχρῶν ἐτοιμότερον βλαπτόμενος, διὰ

pigrescunt; quare tum soli septo transverso natura respirationis officium committit, quemadmodum in prospere valentium libera respiratione contingere solet. Igitur, quum in partibus laterum inferioribus oritur inflammatio, septum transversum intentum magis dolet; quum vero in partibus superioribus; tum jugulum dolor infestat: caeterum septum transversum, quia movetur; jugulum autem, quia durum est, dolorem efficit. Ubi vero ingens in hepate oritur inflammatio, aut scirrhus, dolor qui jugulum in dextra parte infestat, cavæ venæ magis quam membranarum tensionem sequitur. Quum autem dixit, *hoc modo saepenumero superficiem quoque dolere*, quod est habere ea quæ sunt propria membranarum affectarum, plane declarat, unde motus dixerit ipsas dolores habere hæmodiæ non dissimiles. Quia enim simul cum hæmodiæ proprietate stuporis etiam sensus percipitur, perinde ac si ab eadem causa uterque affectus fiat; membrana autem quæ in superficie cuti substrata est, saepenumero stupido dolore afficitur, utpote quæ ab exter-

Ed. Chart. VII. [413.]

Ed. Bas. III. (264. 265.)

τοῦτο τῇ κοινωνίᾳ τῆς διαθέσεως ἀπατηθεὶς ὁ Ἀρχιγένης, αἰ-
 μωδία τι παραπλήσιον ἔφησεν τοὺς ἄλλους ὑμένας, καὶ τὴν
 ἐπιφάνειαν πολλάκις, οὐ κατὰ τὴν οὐσίαν αὐτοῦ τοῦ πά-
 σχοντος μορίου γινομένης τῆς ὀδύνης, ἀλλὰ διὰ μὲν τὴν οὐσίαν
 αὐτῶν, ἀναμίων τε καὶ ψυχρὰν οὖσαν, ἐνκόλως ἀλικομένων
 πάθεισιν ψυχροῖς, ἐπομένης δὲ τῆς τοιαύτης ὀδύνης τοῖς πά-
 θεσι· διὸ καὶ πολλάκις ἔφη γίνεσθαι τοὺς τοιούτους πόνους,
 ὥς ἂν οὐ κατὰ τὴν οὐσίαν αὐτοῦ τοῦ πάσχοντος μέρους,
 ἀχώριστοι γὰρ ἂν οὕτως γε ἦσαν, ἀλλὰ κατὰ τι συμβεβηκὸς
 ἐπιγινόμενους. ὁ μὲν οὖν ὑπὸ τῷ δέρματι τεταμένος ὕμην,
 ὁ καὶ συναποδεγόμενος αὐτῷ, τονώδεις τε καὶ ναρκώδεις ἐπι-
 φέρει τοὺς πόνους· οἱ δὲ μεταξὺ τῆς σαρκὸς οἷον διασπῶν-
 τας, εἰσὶ γὰρ πολλοὶ καὶ ἀνωμάλως ἐμφυόμενοί τε καὶ περι-
 λαμβάνοντες αὐτήν. ὅτ' ἂν οὖν ποτε ἐξ ἐναντίων καταφύ-
 σιων τείνεσθαι συμβῇ τὴν σάρκα, τοιαύτας ἀναγκαῖον ἐστὶν
 γίνεσθαι τὰς ὀδύνας. ἐπὶ γε μὴν τοῖς πολλοῖς γυμνασίοις
 ἦτοι τονώδεις (265) ἢ ἑλκώδεις οἱ πόνοι γίνονται, συνιστά-
 μενοι καθ' ὅλους τοὺς μῦς, ὧν μέρος εἰσὶ καὶ αἱ σάρκες·

nis causis frigidis celerius noxam subit, idcirco deceptus Ar-
 chigenes affectionis communitate; caeteras membranas hae-
 mōdiae simile quiddam pati dixit, ac saepenumero superfi-
 ciem quoque, non secundum affectae partis substantiam facto
 dolore, sed quod ob substantiam exanguem et frigidam facile
 a frigidis affectibus infestentur, affectus vero ipsos hujus-
 modi dolores comitentur; idcirco saepenumero dixit fieri
 hujusmodi dolores, non videlicet per affectae partis substan-
 tiam, sic enim inseparabiles essent, sed per accidens superven-
 nientes. Subtensa igitur cuti membrana, quae cum ipsa si-
 mul excoriatur, dolores facit tensivos et torpidos; quae vero
 in media sunt carne, veluti divellentes, sunt enim plurimae
 inaequabiliter insitae et eam circumdantes; quum igitur ex
 contrariis insertionibus tendi carnem contingit, hujusmodi
 dolores evenire necesse est; at a multis exercitationibus aut
 tensivi aut ulcerosi proveniunt dolores, qui totos musculos
 occupare consueverunt, inter quorum partes carnes quoque

Ed. Chart. VII. [413.]

Ed. Bas. III. (265.)

εἴρηται δὲ περὶ τῶν τοιούτων ἀλγημάτων ἱκανῶς ἐν τοῖς ὑγιεινοῖς. ὅτι δ' οἱ τῶν περικειμένων τοῖς ὀστοῖς ὑμένων πόνοι βῦθιοί τ' εἰσιν, τοῦτ' ἔστιν διὰ βάθους τοῦ σώματος ἐπιφέροντες αἰσθησιν, αὐτῶν τε τῶν ὀστέων ἐπάγουσιν φαντασίαν ὡς ὀδυνωμένων, οὐδὲν θαυμαστόν. ὀνομάζουσι γοῦν αὐτοὺς ὀστοκόπους οἱ πλείστοι, καὶ γίνονται τὰ πολλὰ μὲν ἐπὶ γυνασίοις; ἔστιν ὅτε δὲ καὶ διὰ ψύξιν, ἢ πλήθος. τὰς δὲ φλέβας φησὶ βαρεῖς καὶ καθέλκοντας καὶ ὁμαλῶς ἐμπεπλασμένους ἐπιφέρειν τοὺς πόρους· ἐν ἀρχῇ δὲ ὅποτε τῆς ἡμικρανίας ἐμνημόνευσεν, ἀποκιρσοῦσθαι τὰς φλέβας ἔφη. τάχ' οὖν ἐν ἐκείνῳ μόνῳ χρὴ δέξασθαι λέγειν αὐτὸν τοῦτο, γινώσκειν γένετον δὲ τὸν ἴδιον πόνον ἀρτηρίας καὶ φλεβὸς κατὰ μῆκος ἐκτεινομένου σώματος, ὅλον χορδῆς τινος, ἔμφασιν ἔχειν, οὐ μὴν συνεμφαίνει γέ τι βάρος. τὸ δ' ὁμαλῶς ἐμπεπλάσθαι τὸν πόνον τῶν φλεβῶν, οὐδὲ σαφές; ὅλως ἔστιν, ἐπ' οὐδενὶ τῶν συμβεβηκότων αὐταῖς ἀνενεχθῆναι δυναμένου τοῦ ἐμπεπλάσθαι. περὶ δὲ τῶν σαρκῶν ἐφεξῆς φησιν, ὡς κεχυμένους τε καὶ χάλαρωτέρους ἐπιφέρουσιν τοὺς πόρους. ὅλως μὲν οὖν

numerantur; verum de hujusmodi doloribus satis in libris de sanitate tuenda jam dictum est. Sed quod *membranarum, quae ossibus adjacent, dolores et profundi sunt*, id est in intimo corpore sensum excitantes, et *ossium ipsorum veluti dolentium inducunt imaginem*, haudquaquam mirandum est. Nam ii a quam plurimis *ostocopi* nominantur et frequentius ab exercitationibus oboriuntur, quamvis interdum vel ob frigus, vel plenitudinem. Insuper *venas* dixit *graves et detrahentes et aequabiliter infarctos inferre dolores*; verum ab initio, ubi *hemispherae* mentionem fecit, *venas varicosas fieri* ait. Ergo in hoc solo fortassis accidere oportet, ipsum hoc dicere; sciendum tamen proprium arteriae venaque dolorem extensi secundum longitudinem corporis veluti chordae cujusdam speciem referre, nulla utique profunditate simul apparente. Aequabiliter autem infigi venarum dolores, omnino obscurum est; quippe infigi ad nihil, quod ipsis accidere soleat, referri potest. Deinde de carnibus dicit, *quod fusos et laxiores inducant dolores*. At in totum

Ed. Chart. VII. [413. 414.]

Ed. Bas. III. (265.)

πόνος οὐδείς ἐστι χαλαρὸς, ἀλλὰ τοὺς ἥτιον τεταμένους ἴσως εἴρηκεν χαλαρώτερον, ἐπειδὴ τεταμένοι μᾶλλον εἰσιν οἱ τῶν ἀγγείων καὶ οἱ τῶν ὑμένων· τοῦτο γὰρ ὁμολογεῖ καὶ τὸ μηδ' ἐπὶ πλέον ἐκτεταμένους αὐτοὺς φαίνεσθαι, διὰ τὸ κατὰ περιγραφὰς βραχείας συγκεῖσθαι τὰ σαρκώδη μόρια τῶν μυῶν. εἰ δὲ καὶ τὸ τούτω γεγραμμένον ἐφεξῆς, ὡς ἐπιπλεούσης τραχύμασί τισι δοκεῖν τῆς ἀφῆς, ἰδίον ἐστὶν τῶν ἐν σαρκὶ πόνων, ἐπισκεπτέον. ὅτι μὲν γὰρ ἐνίοτε τοιοῦτόν τι συμβαίνει κατὰ τοὺς πόνους αὐ[414]τῶν, ἀληθὲς ἐστίν· ἐκ δὲ τοῦ μὴ διὰ παντὸς φαίνεσθαι, διαθέσεως μᾶλλον ἐν αὐταῖς γινομένης ὡς τὸ πολὺ μᾶς τινος, οὐ τῆς οὐσίας αὐτῶν ἰδίον εἶναι δόξει. τὴν διάθεσιν δὲ οὐχ ἁπλῶς ὑποληπτέον εἶναι πάθος φλεγμονῶδες, ἀλλὰ καὶ μετὰ χυμοῦ τραχύνειν πιφυκότος. ἐφεξῆς δὲ περὶ τῶν μυῶν Ἀρχιγένους γράφων, σαρκὸς καὶ νέρων μίγμα τῶν ἰδιωμάτων ἀναφέρειν αὐτοὺς φησιν, ὡς ἂν ἐκ τούτων συγκεκμημένης τῆς οἰκείας οὐσίας αὐτῶν· τὸ δὲ καὶ ἀρτηρίας, ὅτι διαπεφύκασιν αὐτῶν· ἀλλ' οὕτως καὶ τὰς

nullus dolor laxus est, eos tamen fortasse, qui minus intenduntur, laxiores vocitat, quoniam vasorum et membranarum dolores magis intendi videntur. Id enim confitetur eos non adeo extentos conspici, ob hoc quod carnea musculorum partes brevibus circumscriptionibus contineantur. Sed id quod deinceps scribit, *videri tactum veluti asperitatibus quibusdam innatare*, an proprie ad dolores, qui in carnibus consistunt, pertineat, inquirendum est. Nam quod interdum aliquid huiusmodi per ipsarum dolores eveniat, verum est; at quia non semper evenit, ad unam potius quamdam affectionem ut plurimum ipsis accidentem, non ad earum substantiam proprie referendum videbitur; neque simpliciter intelligendum est, eam affectionem esse morbum inflammatorium, sed etiam cum humore aliquo sua natura exasperante. Verum deinceps de musculis scribens Archigenes, eos *carnis nervorumque mixtam proprietatem referre dicit*, tanquam peculiari ipsorum substantia ex his consistente. Addit vero arterias, quoniam in ipsis inveniuntur; at hoc

Ed. Chart. VII. [414.]

Ed. Basf. III. (265.)

φλέβας ἐχοῖν εἰρησθαι καὶ τοὺς ὑμένας· τὸ δὲ σφριγῶντες ὄνομα παρὰ μὲν τοῖς Ἕλλησιν ἐπὶ τῶν εὐεκτικῶς πεπληρωμένων λέγεται, διὸ καὶ κατὰ τῶν νέων αὐτὸ μόνον εἰρήκασι, γέροντος δ' οὐδενός, ὥς ἂν μηδὲ δυναμένου τοῦ σώματος αὐτῶν εὐεκτικὴν δεῖξασθαι πλήρωσιν· ὃ γε μὲν οὖν Ἀρχιγένης ἐπὶ τίνος φέρει τὴν φωνὴν ταύτην, οὐ πάνυ τι ῥάδιον εὑρεῖν, μάλισθ' ὅτι συγγεῖ καὶ διαφθεῖρει πολλαχόθεν τὰ σημαινόμενα τῶν Ἑλληνικῶν ὀνομάτων· εἰ δ', ὥς ἂν τις ὑπονοήσῃ, ἐπὶ τῶν διὰ πλήρωσιν τεταμένων λέγοι τὸ σφριγῶντες, κοινὸν ἂν εἴη πάντων τοῦτο τῶν πεπληρωμένων σωμάτων, οὐκ ἴδιον τῶν μυῶν· τό γε μὴν μετ' εὐρυχωρίας αὐτοὺς διατείνεσθαι, λείχεθαι νομίζω πρὸς αὐτοῦ τῆς ἐν τοῖς νεύροις πληρώσεως ἀφορίζοντος. ὅτι δὲ τὸ σφύζειν ναρακῶδες, οὐκ ὀρθῶς εἴρηται, δεδήλωται πρόσθεν. τῶν δ' ἄλλων, φησὶ, πόνων ὃ μὲν ἐλκώδης ἰσχνῶς ὅξυς ἐστίν· ἀσαφὴς δ' ἡ λέξις ἥδε καὶ καθ' ἑαυτὴν ἀδύνατος διδάξαι τι, ταῖς ἄλλαις ὁμοίως ταῖς ἀσαφείσιν, ὥς γε οὐδ' ἐξηγήσασθαι δυνατόν ἐστιν, εἰ μή τις αὐτὸς

pacto venas quoque dicere debuit atque membranas. Vocabulum autem *turgentes* a Graecis de iis dicitur, qui cum bono corporis habitu pleni sunt; atque idcirco de junioribus duntaxat dici consuevit, de senibus vero minime, quod non possit ipsorum corpus boni habitus plenitudinem suscipere; at vero, in quam rem hoc vocabulum Archigenes referre velit, invenire non est facile, maxime quia confundere multis in locis et corrumpere solet Graecorum nominum significata. Quod si quis *turgentes* de iis dici intellexerit partibus, quae a plenitudine intenduntur, non proprie ad musculos, sed communiter ad omnia repleta corpora pertinebit. Quum vero eos *capaci cum latitudine extendi* dixit, puto ipsam hanc a nervorum plenitudine voluisse sejungere. *Torride autem pulsare*, haudquaquam fuisse recte dictum, jam antea declaratum est. *Reliquorum vero dolorum ulcerosus*, inquit, *graciliter acutus est*. Est autem haec quoque oratio obscura, neque per se quicquam docere potest, haud aliter quam caeterae obscurae, quas ne explanare quidem pos-

Ed. Chart. VH. [414.]

Ed. Basf. III. (265.)

ἐπιστάμενος τὸ πρᾶγμα, προσαρμόσαι περαθείη τῇ λέξει.
καὶ νῦν γοῦν ἐπιστάμενός τις, ἑλκώδεις κόπους ὀνομάζεσθαι
πρὸς τε τῶν ἰατρῶν καὶ τῶν γυμναστῶν, ὅτ' ἂν ἐν τῷ κινεῖ-
σθαί τις ἢ ψαύειν τῶν κεκοπωμένων μορίων αἰσθήσιν ἰσχυ-
τοῖς ἡλκωμένοις μέρεσιν ὁμοίαν, ἐπινοῆσαι δυνήσεται τὸν ἰσχ-
νῶς ὅξυν πόνον εἰρησθαι τοιοῦτον τινα τὸ εἶδος, οἷον κεν-
τούσης βελόνης ὀξείας γίνεται. δῆλον οὖν ὅτι μηδὲ συνιχῆς
ἐστὶν οὗτος, ὥσπερ γε μηδὲ ὁμαλῶς ἐκτεταμένος ἅπαντη.
τοῦτον οὖν αὐτὸν φησι γλυκύτερον εἶναι, δέον ἀσθενέστερον
εἰπεῖν, ἢ ἀμβλύτερον, ἢ οὐ σφοδρὸν, ἢ ἀνιαρὸν ἦττον, ἢ τι
τοιοῦτον· τὸ γὰρ γλυκύτερον οὐδ' ἐφ' ἐνὸς τῶν ἀνιαρῶν λέ-
γεται κυρίως. τὸ δὲ κνησμοῦ προσαγωγὸς, ἀδιαρθρώτως εἴ-
ρηται· διαφέρει γὰρ ἐναργῶς ἡ κνησμώδης αἰσθήσις τε καὶ
διάθεσις τῆς ἑλκώδους· ἀλλ' ἐπεὶ καὶ προηγεῖται πολλάκις ἡ
κνησμώδης τῆς ἑλκώδους, ἐκλυομένης τε καὶ πανομένης τῆς
ἑλκώδους, εἰς τὴν κνησμώδη μετέπτωσις γίνεται, διὰ τοῦτο
συγκεχυμένως τε καὶ ἀδιορίστως ὑπὲρ αὐτῶν ὁ Ἀρχιγένης

sibile est, nisi quis rem per se intelligens, eam orationi ad-
aptare conetur. Nunc itaque aliquis etiam sciens tum me-
dicos tum gymnastas eos dolores vocare ulcerosos, per
quos inter movendum vel tangendum lassatas partes sensus
excitatur, qualis in ulceratis partibus percipi solet, intelli-
gere poterit per dolorem graciliter acutum hujus quempiam
speciei significari, qualis ab acutae acus punctura fieri con-
suevit; ergo constat hunc neque continuum esse neque ae-
qualiter per omnes partes porrectum. Hunc itaque ipsum
dulciorem esse dicit, quum dicere deberet, imbecillio-
rem, aut obtusio-rem, aut non vehementem, aut minus molestum,
aut id genus quippiam; nihil enim quod molestum est, pro-
prie dulcius appellatur. Id autem quod dicit, et *pruriginem*
inducens, incompote dictum est; differt enim manifeste
pruriginosus et sensus et affectus ab ulceroso. Verum quia
crebro pruriginosa ulcerosam antecedit, atque soluta quies-
centeque ulcerosa in pruriginosam transmutatio fit, inde est
quod de ipsis confuse indefiniteque Archigenes scripsit, ut

Ed. Chart. VII. [414. 415.]

Ed. Bas. III. (265.)

ἔγραψεν, ὡς ἂν μηδὲ τὰς αἰτίας τῶν διαθέσεων ἀμφοτέρων ἀκριβῶς πον διωρικῶς. ἀλλ' ἡμεῖς γε τελείως ἐξεργασάμεθα τὸν περὶ τούτων λόγον ἐν τῇ τῶν ὑγιεινῶν πραγματείᾳ. ὁ μὲν οὖν ἐλκώδης πόνος οὐκ ἐν μόνῳ τῷ δέρματι φαίνεται συνιστάμενος, ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ βάθους ἐκτεταμένος ἄχρι τῶν ὀστέων· ὁ δὲ κνησμώδης ὄντως τῆς ἐπιφανείας μόνης ἐστίν, οὐ πρῶτως κατὰ τὸν ἴδιον αὐτῆς λόγον, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός, ὅτι πυκνότερον τῶν ὑποκειμένων αὐτῷ τὸ δέρμα ἐστίν. διαθέσεως οὖν ἰδίας ἐκότερος τῶν πόνων ἐστὶ σύμπτωμα, διὰ δριμύτητας μὲν τινὰς γινόμενοι χυμῶν, ἀλλήλων δὲ διαφέροντες εἰς [415] ὅσον κἄκείναι· διώριστα δ', ὡς ἔφη, ὑπὲρ αὐτῶν ἐν τοῖς ὑγινοῖς. ὁ δὲ νυγματώδης, φησί, πόμος τοῦ βάθους ἐστίν· οὐκ ὀρθῶς· ὑμέρος γάρ ἐστιν, οὐ βάθους ἴδιος. ὁ δ' ἐνερείδων, ὡς φησι, κόλπου πλησιάζοντος, ἀλόγως πάννυ τοῦτο γράψας· κοιλότης γάρ τις ἐστὶν ὁ κόλπος, ἐκ τοῦ διασπῆναι τὰ πλησιάζοντα πρότερον ἀλλήλοις γεγεννημένη· καὶ τοίνυν ὅταν μὲν πληρωθῇ ῥεύματος, ὥς ἂν διατενομένων τῶν περικειμένων σωματίων, ὀδύνης

qui neque causas utrarumque affectionum exacte alicubi tractaverit. Verum nos eas in opere de sanitate tuenda perfecte enarravimus. Igitur ulcerosus dolor non in sola cutē consistere videtur, sed per altum ad usque ossa extendi; pruriginosus autem re vera solius superficiei est, non tamen primario pro ratione ipsius propria, sed per accidens; quod densior subjectis sibi partibus cutis sit. Horum ergo dolorum uterque propriae affectionis est symptoma, qui fiunt ob acres quosdam humores, atque tantum quantum affectiones ipsae inter inter sese differunt. Sed ut dixi, de ipsis in libris de sanitate tuenda definitum est. *Punctorius vero*, inquit, *dolor in profundo est*; non recte, nam ad membranas, non ad imas partes, proprie pertinet. *Inflexus autem*, inquit, *sinu vicino*; quod praeter rationem omnino scripsit; nam sinus cavitas quaedam est, quod partes prius conjunctae ab invicem sejunctae sint, oborta. Quum itaque fluxione impletur, quia adjacentes partes distenduntur, tensivum

Ed. Chart. VII. [415.]

Ed. Bas. III. (265. 266.)

αἰσθάνονται τονώδους οἱ κάμνοντες, οὐ κατὰ μήκος ἐκτετα-
μένης ἐπὶ πλεόν, ἀλλ' ἰδίαν ἐχούσης περιγραφὴν. ὅτ' ἂν
γὰρ ἐκκριθῇ πως ἐκ τοῦ κόλπου τὸ ὑγρὸν, ἀνώδυνοι παρα-
χρῆμα γίνονται, πλὴν εἴ τινα τὰ περιέχοντα σώματα τὸν κόλ-
πον ἐπὶ πλεόν ἐκταθέντα τε καὶ διαταθέντα φλεγμονώδη
διάθαισιν ἔσχεν. ταῦτα μὲν οὖν τὰ τῶν κόλπων ἴδια· τὸ δὲ
ὑπὲρ Ἀρχιγένους εἰρημένον ἕτερον μὲν τι τούτων ἐστίν, ὅποιον
δὲ τι νοήσας ἔγραψεν αὐτὸ, χαλεπὸν εὐρεῖν. καὶ μὲν γε καὶ
τὸ γεγραμμένον ἐφεξῆς ἴσην ἔχει τῶδε τὴν ἀπορίαν. ὁ δια-
κεντῶν γάρ, φησι, πότος οὐκ ἐν βάθει τὴν ὑπόστασιν ἔχει·
τοῦτο δὲ μάχεται καὶ αὐτῷ τῷ κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ῥήσεως εἰ-
ρημένῳ τόνδε τὸν τρόπον· ὁ δὲ διακεντῶν τὰ μὲν πεπονθέ-
ναι τῶν ἐν τῷ τόπῳ διασαφεῖ, τὰ δὲ μὴ· τοῦτο γὰρ ἐγχωρεῖ
καὶ διὰ βάθους ἐγγυτάτω γενέσθαι τῶν ὀστέων καὶ κατὰ τὸ
δέρμα καὶ τῷ μεταξὺ, πάντως τοῦ τοιούτου πότου διὰ
δακνώδη χυμὸν γινομένου, διαβιβρώσκοντα τῶν αἰσθητικῶν
τι σωμάτων. τὸ δ' ἐπὶ τῇ τελευτῇ τῆς ῥήσεως γεγραμμένον
ῥῶδι, σπαράσσω δ' ἐστὶν ὁ ἐν κόλποις συνιστάμε(266)νος,

dolorem sentiunt laborantes, non secundum longitudinem
latius exporrectum, sed propriis limitibus circumscriptum.
Nam excreto quomodolibet e sinu humore, protinus dolor
conquiescit; nisi si cui ambientia finum corpora adeo disten-
dantur dilatenturque, ut inflammatorio affectu torqueantur.
Haec sunt, quae proprie ad sinus pertinent; quod vero ab
Archigene dictum est, aliud ab his est, verum quid intelle-
xerit, quum ita scriberet, haud facile inveniri potest. At-
que quod deinceps scriptum est, non minorem habet dubi-
tationem. *Nam stimulans*, inquit, *dolor non in imo sub-*
sistit. Hic enim sermo cum eo, quem in initio praemisit,
pugnare videtur, quo in hunc modum scripsit: *stimulans*
autem partim eorum, quae in loco sunt, quidpiam affectum
esse declarat, partim contra; id enim fieri potest tum in
profundo proxime ad ossa tum in cute atque in medio, hu-
jusmodi dolore omnino ab humore mordaci oriente, qui sen-
sibilibium partium aliquam erodit. Quod vero in fine ejusdem
orationis sic scriptum est, *lacerans autem est, qui in fini-*

Ed. Chart. VII. [415.]

Ed. Bas. III. (266.)

εἰ μὲν τὸ σπαράσσων τὸ οἶον διάσπῶν σημαίνει, ψεῦδός ἐστιν, ἥμισυ γὰρ ὑπάρχει τοῦτο τῷ κατὰ τὸν κόλπον· εἰ δ' ἄλλο τι καὶ μὴ τοῦτο, πόθεν ἂν τις εὔρειν αὐτὸ δύνηθαι; τὰ μὲν δὴ τῆς προγεγραμμένης ῥήσεως Ἀρχιγένους τοιαῦτα.

Κεφ. θ'. Μεταβῶμεν δ' ἐφ' ἑτέραν, διδάσκουσαν καὶ αὐτὴν ἐκ τῆς τῶν πόρων διαφορᾶς διάγνωσιν τῶν πεπονθότων μορίων· ἔστι δ' ἡ ῥῆσις ἡδε· ὁ δὲ τοῦ ἥπατος ὄλκιμος, ἐμπεφυκὼς καὶ ναρκώδης ἐστὶ καὶ ἀτειρότερον ἐγκείμενος· ὁ δὲ τοῦ σπληνὸς οὐκ ὀξύς, βάρος δ' ἅμα καὶ διάτασιν ἔχει, ἀντεντεινόμενος πρὸς ἐνθλιψιν καὶ ἀποπίεσιν τινα ἔξωθεν ἐπικειμένην ἰοικώς. νεφροὶ δὲ αὐστηροὺς τε τοὺς πόρους ἐπιφέρουσι καὶ μετ' ἐμμόνου σφίγγεως ἐπινύσσοντας. κύστις δὲ στύφουσι σφόδρα χοῆται τοῖς ἀλγῆμασι καὶ σὺν διατάσεσιν νυγματώδεσιν· ὑστέρα δὲ ὀξεί, διαίσσουσι, νυγματώδεσι, διατείνουσιν, ἐμπίπτουσι στροφωδῶς· τοιούτῳ μίγματι πέφυκε πονεῖν, καθ' ὃ καὶ ἀπορίαν τοῦ ιδιώματος ἐμποιεῖ. ἐν ταύτῃ τῇ ῥήσει πάλιν ὁ

bus consistit; si lacerans quidem idem significat, quod diluens, falsum est; nam illi qui in sinu est, id minime contingere solet. Quod si non hoc, sed aliud quippiam; unde id potest inveniri? Atque hujuscemodi sunt quae in praescripto sermone Archigenes ait.

Cap. IX. Ad alium vero transeamus, qui et ipse ex dolorum differentia affectarum partium dignotionem docet; est autem dictio hujusmodi: *Hepatis vero dolor tractorius et inhaerens et stupidus est atque atrocius urgens; splenis autem acutus non est, sed gravitatem simul et distensionem habet, resistenti ad elisionem atque expressionem aliquam extrinsecus incumbentem similis. Renes autem austeros dolores inducunt et cum permanente strictione pungentes. Vesica vehementer adstringentibus exercetur doloribus atque tensionibus punctoriis; uterus autem acutis, emicantibus, pungentibus, distendentibus, torminatum incidentibus, hujusmodi mixtione dolere natus, quamobrem idiomatis quoque ambiguitatem inducit. In hoc*

Ed. Chart. VII. [415. 416.]

Ed. Bas. III. (266.)

Ἀρχιγένης εὐθέως κατὰ τὴν ἀρχὴν ὀλκιμον εἶναι φησι τὸν πόνον τοῦ ἥπατος. ἔστι μὲν οὖν ἄηθεις τοῦνομα τοῖς Ἑλλησιν τὸ ὀλκιμον, ὥστ' οὐδὲ τί σημαίνει ῥάδιον εὐρεῖν· ἐκ γὰρ πολλῆς χορήσεως ἢ τῶν σημαινόμενων εὗρεσις γίνεται· τοῖς δ' οὖν χρησαμένους αὐτῷ τὸ γλίσχρον οἶδα δηλοῦντας, ὧς ὥσπερ ὁ ἰξὸς ἐστίν, ὥστε μέρους λαβόμενον ἔλκειν δι' αὐτοῦ δύνασθαι τὸ συνεχές. οὕτω [416] δὲ καὶ τὸ σταῖς ὀλκιμον εἶρηται τὸ τῶν πυρῶν, καὶ μάλιστα τὸ κάλλιστα πεφυραμένον· οὐχ ὀλκιμον δὲ τὸ τῶν κριθῶν καὶ τὸ τῆς κέγχρου· τό γε μὴν τοῦ ἥπατος ἄλγημα κατὰ τοῦτο τὸ σημαινόμενον οὐκ ἂν ποτε γένοιθ' ὀλκιμον, ὥστ' ἄλλο τι ζητητέον ἡμῖν ἐστίν. εἷς μὲν δὴ τις τῶν πρεσβυνόντων τὴν Ἀρχιγένους αἰρεσιν ὀλκιμον ἔφησεν πόνον εἰρησθαι τὸν τοῦ ἥπατος, ἐπειδὴ καθέλκει φλεγμαῖνόν τε καὶ σκληρούμενον τὴν κλεῖν· ἕτερος δὲ τὸ χρονίζον· ἄλλος δὲ τὸ μέτριον· εἰσὶ δ' οἱ τὸ βραδὺ, τοῦτο δ' εἶναι τὸ ἀντεκείμενον τῷ ὀξεί, καὶ φασὶ τὸ μὲν κατεπεῖγον καὶ σφοδρὸν, ὥς μηδεμίαν ἀνίαπυλαν ποιῆσθαι, καλεῖν αὐτὸν ὀξύ, τὸ δ' ἐναντίον, ὅπερ ἐστὶ

textu iterum Archigenes protinus ab initio hepatis dolorem tractorium esse dicit. Verum vocabulum *holcimos* apud Graecos in usu non est; proinde quid significet, haud facile invenire est; nam vocabulorum significationes ex multo usu deprehenduntur. Video autem eos, qui illo utuntur, viscidum per ipsum velle significare, quale viscum est, ut una parte tracta, possit per ipsam reliqua illi continua simul attrahi. Sic pasta quoque ex frumento *holcima* dicitur, maxime si accuratissime subacta fuerit; ex hordeis vero aut milio, non *holcima*. At sub hac significatione hepatis dolor haudquaquam *holcimos* erit; proinde aliam significationem quaerere nos oportet. Itaque unus ex iis, qui Archigenis sectam colunt, *holcimon* hepatis dolorem dici asserit, quum induratum et inflammatum detrahit iugulum; alius diuturnum, alius mediocre; sunt qui tardum, esseque eum qui acuto adversetur; atque urgentem et adeo vehementem, ut nullam admittat requiem, acutum ab eo vocari solitum;

Ed. Chart. VII. [416.]

Ed. Bas. III. (266.)

τὸ βραδὺν, ὀλκίμον εἰρηκέναι· τινὲς δὲ τὸν βάρους ἔμφρασιν ἔχοντα φασὶν εἰρησθαι ὀλκίμον ἥτοι βαρὺν πόνον· ὀνομάζεσθαι γὰρ ἐν τῇ συνηθείᾳ κατὰ τοῦ βάρους τὴν ὀλκήν. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα διαφόρως ἐξηγούμενοι λέγουσιν οἱ θαυμάζοντες ἃ μηδεὶς νοεῖ. τὸ μὲν οὖν ὀλκίμον ὄνομα, τὸ κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ῥήσεως εἰρημένον, ὅτι μηδὲν ἡμᾶς διδάσκει, πρόδηλον ἤδη γέγονεν· ἐπισκεψώμεθα δ' ἐφεξῆς, τί ποτ' ἐστὶν ὁ ἐμπεφυκὸς πόνος, ἥπατος ἴδιος εἶναι καὶ αὐτὸς εἰρημένος. ἔμοι μὲν δὴ πιθανώτερον εἶναι δοκεῖ, τῷ διαίττοντι τὸν ἐμπεφυκότεν κατ' ἐναντίωσιν εἰρησθαι πρὸς αὐτοῦ· τί γὰρ ἂν ἄλλο τις ὑπολάβοι; καὶ μὴν εἴ τις ἄλλος πόνος εἰς συμπάθειαν ἄγει πολλὰ τῶν περίεξ σωματίων, οὕτω καὶ ὁ τοῦ ἥπατος, ὅς γε καὶ μέχρι τῆς κλειδὸς ἐκτείνεται, καὶ δύσπνοίαν ἐπιφέρει πολλάκις, ἐνίοτε δὲ καὶ βῆχα καὶ δυσεντερίαν, εἰς γε μὴν τὰς νόθας πλευρὰς οὐκ ὀλιγάκις ἐναργῶς διικνέται· πῶς ἂν οὖν ἀληθῶς λέγοιτο κατὰ χώραν μένειν; ἅρ' οὖν ἄμεινόν ἐστιν τὸν ἐμπεφυκότεν πόνον εἰρησθαι δοκεῖν, τὸν οἷον ἐμπεπαρμένον; καὶ μὴν ἥμισυ τοιοῦτός ἐστιν ὁ τοῦ ἥπατος,

contrarium vero, nempe tardum, holcimon dixisse. Nonnulli eum dolorem holcimon vel gravem nominatum dicunt, qui gravitatis speciem refert; dici enim solere de gravitate holcen. Multa insuper et alia varie explicant qui admiran-
tuntur ea quae nemo intelligit. Constat igitur jam vocabulum *holcimon*, quod in propositae orationis initio invenitur, nihil nos posse docere; deinceps consideremus, quid tandem sit *dolor inhaerens*, ipse quoque hepatis proprius esse dictus. Mihi quidem probabilius esse videtur, emicanti dolori inhaerentem per contrarietatem oppositum ab ipso. Quid enim aliud conjicere quis possit? Atqui hepatis dolor, si quispiam alius, vicina pleraque corpora ad consensum inducit, quippe qui ad jugulum usque porrigitur et spirandi difficultatem crebro affert, atque interdum tussim quoque ac dysenteriam, neque raro manifeste nothas costas infestat; igitur quonam pacto vere dicetur eodem in loco permanere? An igitur satius est putare, inhaerentem dolorem eum dixisse, veluti infixum? atqui hepatis dolor, ut nuper ostendimus,

Ed. Chart. VII. [416.]

Ed. Bas. III. (266.)

ὡς ἀρτίως ἐπιδέδεικται. ἔδειχθη δ' ἔμπροσθεν, ὅτι μὴδ' ὁ νερκώδης πόρος ἰδιός ἐστι μορίου τινός, ἀλλὰ διαθέσεως μᾶλλον· εἰ δὲ δὴ καὶ μορίου τινός, οὐδαμῶς ἥπατος, ἀλλ', εἴπερ ἄρα, τῶν νευρωδῶν σωμάτων. ὁ δ' ἀτειρῶς ἐγκείμενος μάχεται τῷ νερκώδει, βίαιός τις ὢν καὶ συνεχής· ἐστὶ δ' οὐ τοιοῦτος ὁ τοῦ ἥπατος, ἀλλὰ μᾶλλον βαρὺς· οὐ μὴν οὐδὲ ὁ βαρὺς ἰδιός ἥπατος ἐξαιρέτως, ἀλλὰ κοινὸς σπληνὶ καὶ νεφροῖς φλεγμαίνουσιν. ὁ δ' Ἀρχιγένης οὐκ οἶδα πῶς ἐπὶ μόνου τοῦ σπληνὸς ἐμνημόνευσεν τῆς τοιαύτης ἰδέας τοῦ πόρου, μὴδ' Ἱπποκράτους ἀκούσας εἰπόντος, καὶ ἐς νεφρὸν ὁδύνη βάρεϊα. τοῦτο μὲν οὖν ἔλαττον ἀμάρτημα, μέγιστον δὲ, ὅπερ εἶωθε ποιεῖν, ὀνόματα γράφων ἐτέρων αἰσθήσεων οἰκίᾳ, καθάπερ καὶ νῦν ἐπὶ νεφρῶν μὲν τοὺς αὐστηροὺς πόρους, ἐπὶ κύστιος δὲ τοὺς στῦφοντας· ἐστὶ γὰρ ταῦτα χυμῶν ὀνόματα, δι' ὄργανον μὲν τῆς γλώττης, αἰσθήσεως δὲ τῆς γευστικῆς διαγνώσκόμενα. γενικώτερον μὲν οὖν τι πρᾶγμα δηλοῦνται πρὸς τῆς στῦφον φωνῆς, εἰδικώτερον δὲ

haudquaquam hujusmodi est. Similiter antea declaratum est, ne *tórpīdum quidē* dolorem partis cujusquam proprium esse, sed affectionis potius; quod si etiam partis cujusdam sit proprius, at sane nequaquam jecoris, sed certe nervosorum potius corporum. At *atrociter molestans* cum *tórpido* pugnat, ut qui violentus sit atque continuus; sed hujusmodi hepatis dolor non est, sed potius gravis; at *ne gravis quidem* peculiariter proprius hepatis est, sed spleni quoque ac renibus inflammatis communis. At Archigenes, haud scio quo pacto, in liene duntaxat istius speciei doloris mentionem fecit, nec audivit Hippocratem dicentem: *Et in renem dolor gravis*. Verum hoc peccatum exiguum est; at maximum, quod committere solet, nomina scribens caeteris sensibus peculiaribus, quemadmodum nunc de renibus quidem austeros dolores, de vesica vero adstringentes; haec enim saporum sunt nomina, qui lingua ut instrumento et gustandi sensu dignoscuntur. Generalius autem quiddam significatur per vocabulum adstringens, particularius per austereum et

Ed. Chart. VII. [416. 417.]

Ed. Bas. III. (266.)

πρὸς τε τῆς αὐστηρὸν καὶ στρυφνόν· ἄμφω μὲν γὰρ στυφεῖ, μᾶλλον δὲ τὸ στρυφνόν, οἷόν περ ἔστιν ἡ ὀμφακίτις ὀνομαζομένη κηκίς· αὐστηραὶ δ' εἰσὶ καὶ ῥοαὶ πολλαὶ καὶ τὰ κυδώνια μῆλα καὶ ἄλλα πάμπολλα τῶν ἐδωδύμων, ἡδη γέ μὴν τὰ στρυφνά, μὴ ὅτι τὰ φάρμακα μόνον, καθάπερ ὑποκιστὶς καὶ βαλαύστιον καὶ κηκίς καὶ ῥοὺς, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐδωδύμων ὅσα τοιαῦτα. διόπερ οὐδὲ νοῆσαι δυνατόν ἐστιν, ὁποῖόν τινα βούλεται τὸν αὐστηρὸν ἢ τὸν στρυφνόν εἶναι πόνον ὁ Ἀρχιγένης, οὐ μᾶλλον ἢ τὸν κυανοῦν, [417] ἢ τὸν ἐρυθρὸν, ἢ φαιόν, ἢ τινα ἄλλον ἀπὸ τῶν χρωμάτων ὀνομαζόμενον. ὅπερ δέ τις ἔλεγεν τῶν Ἀρχιγενείων διδασκάλων, ἐπισκέψασθαι καιρός· ἐδόκει γὰρ αὐτῷ τὰς ιδιότητας τῶν πόνων ἐρμηνεύειν ὁ Ἀρχιγένης φιλοτιμούμενος, ἀρρήτους κατὰ γέ τὰληθὲς οὔσας, εἰς τὴν τοιαύτην ἀτοπίαν ἀφικνεῖσθαι τῶν ὀνομάτων· οὐκ εἰδὼς ὅτι μία μὲν ἐκάστη τῶν ποιότητων ἐστὶ ῥητὴ κατὰ τε τὴν ἀφὴν καὶ τὴν γεῦσιν, ἔνθα δ' ἅμα πολλὰ ποιότητες ἐμφαίνονται κατὰ μίαν οὐσίαν, ἐνταῦθα καὶ γενέσθαι συμβαίνει τὴν ιδιότητα, καὶ μάλιστα ἐπὶ τῆς γεύσεως,

acerbum; quippe ambo adstringunt, sed magis acerbum, qualis est omphacitis vocata galla; austera vero sunt multa mali punici genera, atque cydonia mala, ac alia complura esui apta; at. acerba sunt injucunda, non solum medicamenta, veluti hypocistis et balaustium et galla et rhus, sed etiam inter edulia quae sunt huiusmodi. Quapropter excogitari non potest, quem austerum vel acerbum dolorem dicere voluerit Archigenes, non magis quam caeruleum, aut rubrum, aut fuscum, aut alium aliquem a coloribus nominatum. Nunc autem quod dicebat doctor quidam ex Archigenis secta tempus est considerare; censet enim, quum dolorum proprietates Archigenes interpretari voluisset, quae re vera ineffabiles sunt, eum in huiusmodi nomina absurda incidisse; non intelligens unamquamque qualitatum sive gustabilem sive tactilem enunciari posse; ubi vero multae qualitates circa unam substantiam apparent, ibi et proprietatem fieri contingere, idque maxime in gustu, quum verbi gratia et amia-

Ed. Chart. VII. [417.]

Ed. Bas. III. (266.)

ὁπόταν, εἰ τύχοι, καὶ πικρότητός τε καὶ γλυκύτητος αὐστη-
 ρότητός τε καὶ δριμύτητός ἐμφαίνηται τι κατὰ μίαν οὐσίαν·
 ιδιότης γὰρ τις οὕτως γίνεται περὶ τὴν γεῦσιν, ἄρρητος μὲν,
 εἴ τις θεέλοι δι' ἐγὸς ὀνόματος αὐτὴν δηλῶσαι, ῥητὴ δ', εἰ
 καθ' ἐκάστην τῶν ποιότητων διέρχοιτο μετὰ τοῦ καὶ τὸ μάλ-
 λον τε καὶ ἥτιον οὐκ ἄδύνατον εἶναι προσδηλοῦν. οὕτω δὲ
 καὶ τὰς βοτάνας ἀπάσας τε καὶ τὴν ἄλλην ὕλην ἐδήλωσαν οὐκ
 ὀλίγοι τῶν ἱατρῶν, ἐξηγούμενοι τῶν ποιότητων ἐκάστην,
 ὅσαι ταῖς ἐρμηνευομέναις οὐσίαις ὑπάρχουσιν. ὥστε καὶ ὁ
 Ἀρχιγένης, εἰ μὲν ἐνὶ περιλαβεῖν ὀνόματι τὴν ὅλην ιδιότητα
 τῆς οὐσίας ἐπιχείρει, παντάπασιν ἀμαθὴς ὑπῆρχεν, ὅπερ οἱ
 προσήκει λέγειν ἐπ' Ἀρχιγένους· εἰ δὲ τὰς ἀπλᾶς ποιότητας,
 αὐταὶ μὲν οὐκ εἰσὶν ἄρρητοι, τὸ δὲ ποσὸν ἐν αὐταῖς ἄρρη-
 τον μὲν ἀκριβεῖ μέτρῳ, ῥητὸν δ' ὥς ἐν πλάτει. οὐκ οὖν ἐτι-
 χοῦν μὴ κύνειν, πεφηνυίας σαφῶς τῆς ἰδέας τῶν λόγων ἢ χοῦ-
 σθαι δεῖ τὸν ἐρμηνεύειν ἐπιχειροῦντα τῶν αἰσθητῶν πραγμά-
 των ὅτιοῦν. ἴδια μὲν γὰρ ἔχομεν ἀπασῶν τῶν ἀπτῶν ποιο-
 τήτων ὀνόματα, καθάπερ γε καὶ τῶν γενεσίων· ἴδια δὲ τῶν

ritudo et dulcedo et austeritas et acrimonia in una substantia
 quaedam apparet. Sic enim in gustu proprietas quaedam
 oritur, ineffabilis illa quidem, si quis unico nomine ipsam ex-
 plicare tentaverit; sed quae dici tamen potest, si per singu-
 las qualitates discurrat, eo addito, quod et magis et minus
 declarare haud impossibile est. Ita et herbas universas et
 reliquam quoque materiam enarraverunt medicorum non
 pauci, singulas qualitates, quae enunciatis rebus insunt, ex-
 plicantes. Ergo Archigenes, si universam substantiae pro-
 prietatem unico nomine comprehendere volebat, indoctus
 omnino erat, quod de Archigene nequaquam sentiendum est;
 si autem simplices qualitates, ipsae quidem ineffabiles non
 sunt; earum vero quantitas exacta quidem mensura ineffabi-
 lis est, sub latitudine tamen explicari potest. Igitur longiori
 sermone uti non oportet, quum ea sermonum species ob oculo-
 los jam sit posita, qua uti debet is, qui quamlibet rerum sen-
 siliū interpretari aggreditur. Nam omnium tactibilium
 qualitatū propria habemus nomina, ut et gustabilium; pro-

Ed. Chart. VII. [417.]

Ed. Basf. III. (266. 267.)

ὁρατῶν, ὥσπερ καὶ τῶν ἀκουστῶν, καὶ χρῆσθαι προσήκει
 πᾶσιν αὐτοῖς, ὡς ἔθος ἐστὶν τοῖς Ἕλλησι, μήτε στύφοντα
 μήτ' αὐστηρὸν ὀνομάζοντα πόνον, ἴδια γὰρ αὐταὶ χυμῶν
 (267) προσηγορίαι. καὶ πάμπολλοι πρὸ Ἀρχιγένους ἱατροὶ
 τὰς διαφορὰς τῶν πόνων γράψαντες οὐκ ἐτόλμησαν ἑτέροις
 ὀνόμασι χρῆσασθαι τῶν συνηθῶν, ἃ καὶ παρ' αὐτῶν τῶν κα-
 μνόντων ἐστὶν ἀκοῦσαι· καὶ γὰρ οὕτως ἀλγεῖν ποτε λέγουσιν,
 ἃς ὑπὸ βελόνης νύττεσθαι δοκεῖν· οὕτως αὖ πάλιν, ὡς ὑπὸ
 τρυπάνου τιτῶσθαι καὶ θλάσθαι δοκεῖν καὶ διασπᾶσθαι καὶ
 τείνεσθαι καὶ ἀνασπᾶσθαι καὶ κατασπᾶσθαι, καὶ βάρους τι-
 νὸς αἰσθησὶν ἔχειν, ἐρίοτε μὲν ἐκκρεμαμένον τῶν ὑπερκειμέ-
 νων, ἐρίοτε δ' ἐγκειμένον τοῖς περιέχουσιν. τὰ μὲν οὖν τοι-
 αῦτα πάντα συνετὰ, στύφοντες δὲ καὶ στρυφνοὶ καὶ αὐστηροὶ
 πόνοι τῶν ἀσυνέτων τε ἅμα καὶ ἀχρήστων εἰσὶν· ὅπερ ἐχρῆν
 ἐννενοηκέναι τὸν Ἀρχιγένην, διδάσκειν γε βουλόμενον ἡμᾶς
 διαγνωστικούς γίνεσθαι τῶν πεπονθότων τόπων. εἰ μὴ γὰρ
 ἐξ ὧν οἱ κάμνοντες αὐτοὶ λέγουσι διαγνωσόμεθα, λῆρος ἂν
 εἴη· μακρὸς δὲ περὶ τῶν ἀλγημάτων λόγος· εἰ δὲ παρ' ἐκείνων

pria quoque visibilibus, ut et audibilibus; atque omnibus iis
 Graecorum more uti debemus, et neque adstringentem neque
 austerum nominare dolorem; nam hae saporum propriae sunt
 appellationes. Ac plurimi medici ante Archigenem, quum
 dolorum differentias conscriberent, haudquaquam ausi sunt
 a consuetudine in nominum usu recedere, quae ab ipsis la-
 borantibus audire licet; etenim ita se dolere interdum aiunt,
 ut acu pungi sibi videantur; ac rursus veluti terebro perfo-
 rari et contundi sese et divelli et tendi et retrahi et detra-
 hi, et gravitatis [cujusdam sensum percipere, qua interdum
 superjacentium partium aliqua suspendi videtur, interdum
 vero circumdantibus incumbere. Igitur hujusmodi omnia
 intelligi possunt; adstringentes vero et austeri et acerbi do-
 lores inter ea quae non percipiuntur ac inutilia sunt. Quod
 intelligere debuit Archigenes, quum docere nos vellet, quo-
 modo locos affectos possimus cognoscere; nam omnis, qui
 de doloribus habetur sermo, longae nugae sunt, nisi ex iis,
 quae laborantes ipsi dicunt, eos dignoverimus; ergo si ab

Ed. Chart. VII. [417. 418.]

Ed. Basf. III. (267.)

χρὴ πυνθάνεσθαι, τίνα τρόπον ἀλγοῦσι, λέγουσι δ' οὐδέποτε στρυφνὸν ἢ αὐστηρὸν ἢ ἀτειρὸν ἢ ὀλκιμον πόνον, πάλιν ἄχρηστος τοιαύτη διδασκαλία. καὶ μὲν δὴ καὶ κατ' ἐκείνον τὸν λόγον, ἐν ᾧ φασὶ τὰς ιδιότητας τῶν πόνων ἐπιχειρεῖν ἐρμηνεύειν τὸν Ἀρχιγένην, τὸ τῆς τοιαύτης διδασκαλίας ἀδύνατόν τε ἅμα καὶ ἄχρηστον ἐμφαίνεται. πρῶτον μὲν ἀρρήτος ἐστὶν ἡ ιδιότης πᾶσα κατ' αὐτούς· εἰ δὲ τοῦτο, πάντως δῆπου καὶ ἀδύνατον εἰς διδασκαλίαν ἔλθειν, ὥς ἂν [418] μόνοις γινωσκομένην τοῖς αἰσθητῶς αὐτὴν ἐγνωκόσιν, ἔπειτα δὲ καὶ ἄγνωστος ἡμῖν τοῖς μὴ πεπονητόσιν ἔστιν, εἰ μὴ ἄρα πάντ' ἔπαθεν ὁ Ἀρχιγένης τὰ τοῦ σώματος μόρια· καὶ συγχωρηθῇ δὲ τοῦτο, τίς ἂν πιστεύσειεν ὅτι καὶ πάντα τὰ καθ' ἕκαστον μόριον ἔπαθεν εἰς ἄνθρωπος; ὑποκείσθω δ', εἰ βούλει, καὶ τοῦτο, καίτοι γ' ἀδύνατόν ἐστιν· ἀλλ' ὅτι κατὰ τὴν μήτραν οὐκ ἔπαθεν ὁ Ἀρχιγένης ἄντικρυς δῆλον· καὶ μὴν καὶ τὰς κατ' αὐτὴν ιδιότητας γράφει, μόναις ταῖς πεπονθυῖαις γυναῖξιν γινωσκομένας· ὥστε με νῆ τοὺς θεοὺς ἀπορεῖν πολλάκις, ἐκ τίνος ποτὲ λογισμοῦ τὴν ἀλλόκοτον

ipsis, quomodo doleant, discere oportet; nunquam verò dicunt acerbum, aut austerum, aut atrocem, aut holcimon dolorem, rursus inutilis erit hujusmodi doctrina. Praeterea ex eo sermone, quo dicunt Archigenem interpretari velle dolorum proprietates, haec docendi ratio tum impossibilis tum inutilis esse plane videtur. Primum ipsis auctoribus omnis proprietas enunciari non potest; quod si ita sit, omnino fieri non potest, ut docendo tradatur, utpote quam ii duntaxat noscant, qui sensiliter ipsam percipere. Deinde nobis ignota est eam non passis, nisi fortasse Archigenes omnes corporis partes habuerit affectas; quod licet concessum sit, quis tamen crediderit unum hominem omnes singularum partium affectus fuisse expertum? Supponatur autem, si volueris, hoc quoque, quanquam impossibile est; at uteri affectus nunquam percepisse Archigenem plane constat; nihilominus hujus proprietates conscribit, quae a solis mulieribus expertis dignoscuntur; ut admirer, ita me dii ament, saepenumero; ex qua tandem ratiocinatione absurdam hanc doctrinam

Ed. Chart. VII. [418.]

Ed. Basf. III. (267.)

ταύτην ἐπετήδευσεν διδασκαλίαν, ἣν εἰ καὶ ἀληθεύειν τις ὑπο-
 θοίτο, τό γε χρήσιμον οὐχ οἷόν τε συνυποθέσθαι, μηδενὸς
 τῶν νοσοῦντων ἐρμηνεύοντος ἢ πάσχει διὰ τῶν Ἀρχιγενείων
 ὀνομάτων· ἀσῶσθαι μὲν γὰρ λέγουσι τὸν στόμαχον ἔνιοι
 τῶν νοσοῦντων, ὅπερ ἔστιν ἡμῖν διὰ τὸ πεπονθέναι σαφῶς
 δῆλον· ὥσπερ γε καὶ τὸ ἀλύειν, καὶ γὰρ καὶ τοῦτο τῷ πε-
 πονθέναι δῆλον· αὐστηρὸν δὲ πόνον, οὐδ' εἰ πεπονθῶς τις
 εἴη, νοῆσαι δύναται λεγόμενον ὑπ' Ἀρχιγένους, ὥς ἂν οὐκ
 εἰδῶς καθ' ὅτου ποτε πράγματος ἐπιφέρει τοῦνομα. τὸν μὲν
 γὰρ νυγματώδη καὶ διατείνοντα καὶ τοὺς ὁμοειδῶς αὐτοῖς
 λεγομένους, ἔτι δὲ μᾶλλον τὸν σφοδρὸν καὶ τὸν ἰσχυρὸν
 καὶ τὸν βίαιον καὶ τὸν συνεχῆ καὶ τὸν διαλείποντα νοοῦμεν
 ἅπαντες, ὥς ἂν ὑπὸ συνηθῶν τε τῶν ὀνομάτων ἐρμηνευομέ-
 νους αὐτούς τε γινομένους ὁσημέραι παμπόλλοις· αὐστηρὸν
 δὲ καὶ στύφοντα καὶ ἀτιρὸν καὶ ὀλκιμον οὐτε λέγει τις
 οὐτ' ἀκούων ἑτέρου λέγοντος νοεῖ. χοῆ δὲ καὶ τὸ πάθος
 εἶναι κοινὸν καὶ τὴν δηλώτικὴν αὐτοῦ προσηγορίαν συνήθη
 τοῖς ἀκούουσιν, ὥσπερ ἐπὶ τοῦ θλίβεσθαι τὸν στόμαχον,

collegerit; quam etiam si quis veram ponat, at utilitatem ex
 ea manantem ponere simul non potest, nullo infirmo suos
 affectus per Archigenica nomina interpretante. Nam non-
 nulli laborantium fastidire stomachum ajunt, quod nobis qui
 ita fuerimus affecti; notum est; - sicut etiam moeslitia torque-
 ri, etenim etiam hoc manifestum, quia passi sumus; at vero
 austerum dolorem ab Archigene dictum, etiam si quis fuerit
 passus; intelligere non potest, utpote nescius, cuinam rei
 nomen hoc adaptaverit. Nam punctorium et distendentem
 atque eos, qui ipsis conformiter nominantur, atque etiam
 magis vehementem et fortem et violentum et continuum et
 intermittentem omnes novimus, ut qui per nomina consueta
 enarrantur et quotidie plurimis eveniunt; at austerum et
 adstringentem et atrocem et holcimon nemo proferat, neque,
 si quis proferat, intelligit. Oportet autem et affectum esse
 communem et appellationem ipsum declarantem auditoribus
 consuetam, ut quum stomachum premi dicimus, quod plu-

Ed. Chart. VII. [418.]

Ed. Bas. III. (267.)

ὁ δὲ λέγουσιν πάνπολλοι τῶν ἀνθρώπων. οὕτως γὰρ οἷον
 ἔξωθεν τινος ἐπιεικμένου βαρέος ἢ αἰσθησὶς ἡμῖν γίνεται
 πολλάκις ἐν τισι διαθέσειν τοῦ στόματος τῆς κοιλίας, ὁ δὲ
 καταχρώμενοι προσαγορεύουσι στόμαχον οὐχ οἱ πολλοὶ τῶν
 ἀνθρώπων μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἱατρῶν οἱ δοκιμώτατοι.
 καὶ μὴν καὶ κατὰ δεξιὸν ὑποχόνδριον ἐν τῷ σφοδρότερον ἀνα-
 πνεῖν αἰσθησὶς ποθ' ἡμῖν βάρος γίνεται, κἀπειδὰν χωρὶς
 πυρετοῦ συμβῇ τοῦτο, δυοῖν θάτερον, ἢ ἔμφραξιν τινα κατὰ
 τὸ ἥπαρ ἢ σκιρτώδη διάθεισιν, ἢ γένεισιν ἀποστήματος εἶναι
 λογιζόμεθα, καθάπερ ὅτ' ἂν φλεγμονὴ ἢ, πυρετὸν ἐξ ἀνάγ-
 κης ἐπισθαι. πάντα μὲν οὖν τὰ τοιαῦτα καὶ ῥητὰ καὶ
 σαφῇ καὶ γνώριμα πᾶσι τοῖς πρὸ Ἀρχιγέρονος ἱατροῖς ἐστιν,
 ἅνεν τῶν ἀλλοκοτῶν ὀνομάτων διδασκόμενα· τῆς δ' Ἀρ-
 χιγέρονος διδασκαλίας ἰδιον. ἑξαίρετόν ἐστιν οὐ πραγμά-
 των ὑφήγησις καινῶν, ἀλλ' ὀνομάτων οὐδὲν πρῶμα δη-
 λούντων. τοιούτων ὀνομάτων καὶ τὴν περὶ τῶν σφυγμῶν
 ἐπλήρωσε πραγματείαν, οὐδ' αὐτὴν δεομένην μεταφορᾶς

rimi dicunt homines. Sic enim saepenumero sensu affici-
 mur, qualem extrinsecus onus aliquod incumbens inducere
 potest, in nonnullis oris ventriculi affectionibus, quod per
 abusionem non solum populares, sed probatissimi quoque
 medici stomachum appellant. Quinetiam inter vehemen-
 ter respirandum nonnunquam gravitatem in dextro hy-
 pochondrio sentimus; idque si citra febrem eveniat, duorum
 alterum, aut obstructione aut scirrhusa affectione hepar la-
 borare, aut abscessus generationem imminere conjicimus;
 veluti, quum inflammatione infestatur, febrem comitari ne-
 cesse est. Itaque omnia hujusmodi et dici possunt et mani-
 festa sunt et omnibus medicis Archigene prioribus nota, at-
 que sine absurdis illis nominibus doceri possunt. Archige-
 nis vero doctrina hoc habet peculiare et proprium, non no-
 varum rerum, sed nominum rem nullam declarantium, in-
 troductionem. Tractationem de pulsibus hujusmodi quo-
 que nominibus implevit, neque ipsam, ut in commentariis

Ed. Chart. VII. [418, 419.]

Ed. Bas. III. (267.)

ὀνομάτων ἀκύρων, ὥς ἐπεδείξαμεν ἐν τοῖς περὶ σφυγμῶν ὑπομνήμασιν.

Κεφ. ε'. [419] Ἐγὼ δ' ἡξίουν Ἀρχιγένη μετὰ τοσούτους ἰατροὺς γεγονότα προσθεῖναι τι τῇ σαφηνείᾳ τῆς διδασκαλίας, οὐκ ἀφελεῖν τοσούτον, ὥς μὴδ' ἡμᾶς αὐτοὺς νοεῖν ἃ λέγει, γεγηρακότας ἐν τοῖς ἔργοις τῆς τέχνης. ὅπερ οὖν ἐκεῖτον ἐχρῆν πεποιηκέναι, τοῦτ' ἐγὼ πειράσομαι πρᾶξαι, καὶ δεῖξαι μὲν πρῶτον ἐν τῷ καθόλου τὴν μέθοδον ἣ προσήκει χρώμενον αὐτόν θ' εὐρίσκειν τοὺς πεπονθότας τόπους, ἑτέροις δὲ τὴν ὁδὸν ὑφηγεῖσθαι. μέθοδος μὲν οὖν ἐστίν, ὥς καὶ τῷ πρὸ τούτου λέλεκται βιβλίῳ, τοιαύδε. πρῶτον ζητῆσαι χρῆ, πότερον ἴδια σημεῖα καθ' ἕκαστον τόπον, ὅπως ἂν πάσῃ, δυνατόν εὑρεῖν ἐστίν, ἢ καθ' ἕκαστον τῶν παθῶν ἁλλοιοῦνται. δεύτερον ἐπὶ τῷδε, πότερον ἐκάστου τῶν παθῶν ἴδια σημεῖά ἐστίν, ἢ καθ' ἕκαστον μόριόν ὑπαλλάττεται, καὶ χρῆ τόπον τε ἅμα καὶ πάθους μνημονεύσαντας λέγειν ἐφεξῆς τὰ σημεῖα· καθάπερ, εἰ τύχοι, φλεγμονῆς τοῦ πνεύμονος, ὅτι δύσπνοια μετὰ στενοχωρήσεως, ὥς πνίγεσθαι δοκεῖν,

de pulsibus ostendimus, impropriorum nominum metaphora indigentem.

Cap. V. Ego vero vellem Archigenem tantorum medicorum successorem aliquid perspicuitati doctrinae addidisse, non ea ita obscurasse, ut ne nos quidem ipsi, qui in artis operibus jam senuimus, dicta ipsius intelligere valeamus. Quod igitur illum egisse decebat, id nos praestare nitentur, atque in primis in universum ostendere methodum, qua usum oportet et ipsum affectos locos invenire et caeteris viam ostendere. Igitur, ut in priore libro dictum jam est, methodus hujusmodi est. Quaerere primum oportet, utrum singulorum locorum propria signa, quomodo afficiantur, inveniri possint, an per singulos affectus alterentur; deinde utrum singulorum affectuum propria sint signa, an in qualibet parte varientur, atque ita oporteat et loci et affectus non immemores, deinceps signa dicere; veluti, si velis, pulmonis inflammationis tantam spirandi difficultatem cum angu-

Ed. Chart. VII. [419.]

Ed. Basl. III. (267.)

ἀνακαθίζειν τε διὰ τοῦτ' ἐπιχειρεῖν, ὅπερ ὀρθόπνοϊαν ὀνομά-
 ζουσιν· ἀλλὰ καὶ ὅτι θερμῆς αἰσθάνονται τῆς ἐκπνοῆς, καὶ
 μᾶλλον ὅτ' ἂν ἐρυσιπελατώδης ἢ φλεγμονὴ συστήῃ, διόπερ
 ἐπὶ πλεόν ἐκφυσῶντες παρηγοροῦνται, καὶ πλείστον αἶρα ψυ-
 γρόν εἰσπνεῖν ἐπιθυμοῦσιν, ἀναπτύουσί τε μετὰ βηχὸς κε-
 χρωσμένον τὸ πτύελον ἄλλοτ' ἄλλῳ χρώματι· καὶ γὰρ ἐρυ-
 θρὸν ἐνίοτε καὶ ξανθὸν καὶ πυρρὸν· ἀφρῶδες τε καὶ μέλαν
 καὶ πελιδνὸν φαίνεται· καὶ μέντοι καὶ βάρους τινὸς ἐγκειμέ-
 νου τῷ θώρακι πολλάκις αἰσθάνονται, καὶ διήκει εἰς αὐτὸν
 ἐκ τοῦ βάθους ἄλγημα κατὰ τε τὸ στέρνον καὶ τὴν ῥάχιν·
 ἔτι τε πρὸς τούτοις ὀξέως μὲν πυρέττουσι, σφυγμὸν δὲ
 ἔχουσιν ὁποῖον ἐν τοῖς περὶ σφυγμῶν εἵπομεν. οὕτω δὲ
 καὶ πρὸς τὰς πλευρὰς ὑπεζωκότος ὑμένος, ἐπειδὴν φλεγμαίνῃ,
 πυρετὸς μὲν ὀξὺς ἅμα τῷ ἰδιώματι τῶν λελεγμένων σφυγμῶν
 κατὰ τὴν περὶ τῶν σφυγμῶν πραγματείαν, ἄλγημα δὲ νυγμα-
 τῶδες ἅμα δυσπνοίᾳ καὶ πτύελῳ κεχρωσμένῳ παραπλησίως
 τοῖς περιπνευμονικοῖς ἐπιφαίνεται τὰ πολλά· τὸ μὲν οὖν
 δυσπνοεῖν ἀμφοτέροις τοῖς πάθεσιν, διὰ τὸ πεπονθὸς μόριον

flia, ut suffocari videantur, ac ideo recti federe conentur,
 quem affectum orthopnoeam nominant; quinetiam calidam
 sentire expirationem, idque magis, si erysipelatodes fuerit
 inflammatio; quocirca, ubi plurimum efflant, juvari, ac plu-
 rimum aerem frigidum attrahere concupiscere; atque inter
 tuflendum sputum expuere modo hoc, modo alio calore in-
 sectum, ut interdum rubrum, flavum aut rufum ac spumo-
 sum quoque et nigrum et lividum appareat; insuper gravi-
 tatis cujusdam thoraci incumbentis sensum saepenumero per-
 cipere, ac dolorem ex imo ad ipsum pervenire et ad sternum
 et ad spinam; praeterea acutam esse ipsis febrem, pulsus
 vero habere qualem in libris de pulsibus diximus. Sic ubi
 membrana costas succingens inflammata est, acuta febris in-
 festat, cum pulsus ea, quam in commentariis de pulsibus di-
 ximus, proprietate; dolor autem punctorius una cum spiri-
 tus difficultate magna ex parte apparet, cum sputo colore
 infecto, peraeque ac in peripneumoniciis. Igitur utrosque
 affectus spirandi difficultas necessario comitatur, quod affecta

Ed. Chârt. VII. [419. 420.]

Ed. Bas. III: (267. 268.)

ἀναπνευστικὸν ὑπάρχειν, ἔξ ἀνάγκης ἐπεται· τὸ δὲ πυρέττειν
 διὰ τε τὸ πάθος γίνεται καὶ τὴν θέσιν· ἐγγὺς μὲν τῆς καρδίας
 ὃ τε ὑπέζωκός καὶ ὁ πνεύμων, θερμὸν δὲ πάθος ἡ φλεγμονή·
 οὕτω δὲ καὶ τὸ βήττειν μὲν ὡς ἀναπνευστικοῖς ὑπάρχει, τὸ
 δὲ ἀπὸ (268) πτύειν τι διὰ τὸ πάθος γίνεται· δέδεικται γὰρ ἔξ
 ἐπιρροῆς αἵματος φλεγμονὴ πᾶσα γινομένη, διόπερ ἔαν μὲν
 χολωδέστερον ἢ τὸ αἷμα, ξανθὸν, ἢ ὠχρόν ἐστί τὸ πτυόμε-
 νον· ἔαν δὲ φλεγματικώτερον, ἀφροῶδες τε καὶ λευκόν· ἔαν
 δὲ μελαγχολικώτερον, ἥτοι μέλαν, ἢ πελιδνόν· ἔαν δὲ μηδὲν
 τούτων, ἐρυθρόν. ἔτι δὲ τῇ μὲν πλευρίτιδι πλεονάκως τὸ
 χολωδέστερον, τῇ δὲ περιπνευμονίᾳ τὸ φλεγματικώτερον
 πτύσμα συνέπεται· δέδεικται γὰρ ἡμῖν καὶ περὶ τούτου. τὸ
 δὲ διὰ τῆς τραχείας ἀρτηρίας ἀναφέρεισθαι τὰ περιπτώματα
 τῶν φλεγμαινόντων μορίων διὰ τε τὴν θέσιν αὐτῶν γίνεται
 καὶ διάπλασιν· ἐκροὴν γὰρ ἔχουσι ταύτην μόνην. γαστρὶ δὲ
 διττοὶ μὲν πόροι, μᾶλλον δ' ἐπιπολάζει τε [420] καὶ ἀνεμῶ-
 ται τὰ κατ' αὐτὴν μοχθηρὰ, τὰ δ' ἐκ τῶν ἐντέρων διαχωρεῖ-
 ται· καθάπερ γε τὰ μὲν ἐκ νεφρῶν καὶ κύστεως οὐρεῖται,

paris spiritus sit instrumentum; oritur autem febris et propter
 affectum ipsum et propter situm; nam et pulmo et succingens
 costas membrana prope cor confisunt; inflammatio vero calidus
 affectus est; sic etiam tussis ipsis, ut spirabilibus, inest; sed quod
 aliquid expuatur, id ob affectum sit; ostendimus enim omnem
 inflammationem ex affluxu fieri sanguinis; quapropter, si bi-
 liosior fuerit sanguis, flavum aut pallidum erit sputum; si
 pituitosior, spumans et candidum; si magis melancholicus,
 aut nigrum, aut lividum; si nihil horum, rubrum. Prae-
 terea in pleuritide saepenumero magis biliosum; in peripneu-
 monia vero magis pituitosum sputum sequitur, nam et de
 hoc nobis declaratum est. Quod autem inflammatarum par-
 tium excrementa per asperam arteriam sursum ferantur, ob
 situm et conformationem sit; hoc enim emissarium solum ha-
 bent. Ventriculus vero duos quidem habet meatus, sursum
 tamen potius feruntur et evomuntur quae sunt in ipsomet
 prava; quae vero ab intestinis, dejiciuntur; ut et quae a re-

Ed. Chart. VII. [420.]

Ed. Bas. III. (268.)

τὰ δ' ἐξ ἐγκεφάλου διὰ ζινῶν μὲν μάλιστα, ποτὲ δὲ καὶ διὰ οὐρανίσκου καὶ ὑπερώας καὶ ὧτων ἐκκενοῦται. τὰ γνωρίσματα οὖν τῶν πεπονθότων τόπων ἀπὸ συμπτωμάτων εἰσιν, ἀπὸ τε τῆς βεβλαμμένης ἐνεργείας καὶ τῆς τῶν ἐκκρινόμενων ποιότητος, ἔτι δὲ τῶν παρὰ φύσιν ὄγκων, ἢ ἀλγημάτων, ἢ ἀχροίας τινὸς ἐπομένης, ἥτοι δι' ὅλου τοῦ σώματος, ἢ καθ' ἓν τι μόριον, ἢ δύο, μάλιστα ὀφθαλμούς τε καὶ γλῶτταν· ἔξωθεν δὲ τούτων ἐστὶ τὰ κατὰ τὴν ἰδίως ἂν ὀνομασθεῖσαν, εἴ τις βούλοιο, συμπάθειαν, ὡς ἐν τῷ πρώτῳ λέλεκται γράμματι. νυνὶ δέ μοι καιρὸς εἶναι δοκεῖ γυμνάσαι τοὺς ἐταίρους, ὧν ἀξιοσάντων γράφεται ταῦτα. γυμνάσιον δ' ἅπαν γίνεται διὰ τῶν κατὰ μέρος ὑπὸ τὴν αὐτὴν μέθοδον ἀγομένων. ἔστι δὲ χρησιμώτατον, ὡς πολλάκις ἐπιδέδεικται μοι, τὸ τοιοῦτο τῆς διδασκαλίας εἶδος, ὡς αἱ γε μέθοδοι μόναι γνωσθεῖσαι χωρὶς τοῦ πολυειδῶς γυμνάσασθαι κατ' αὐτὰς ἀδυνατοῦσι τελίους ἐργάσασθαι τοὺς μανθάνοντας. ἄνωθεν μὲν οὖν εἰπόντες τὴν μέθοδον, ἐπὶ τὸ γυμνάσιον ἵομεν. ἐπισκέπτεσθαι χρὴ πρῶτον μὲν, εἴ τις

nibus et vesica, mictu excernuntur; quae a cerebro, per nares praecipue, nonnunquam vero per palatum et aures vacuantur. Indicia igitur locorum affectorum a symptomatibus sunt, ab actione laesa et excrementorum qualitate et a tumoribus praeter naturam et doloribus et a colore vitioso quodam sequente vel in universo corpore, vel in una quapiam parte, vel duabus, maxime in oculis et lingua; extra horum numerum sunt quae colliguntur ex ea, quae proprie sympathia, si velis, appellabitur, ut in primo libro jam diximus. At nunc mihi tempus esse videtur, ut amicos, quorum petitioni obtemperans haec scribo, ad exercitationem inducam. Fit autem exercitatio omnis, quum particularia sub eandem viam et rationem ducuntur. Hujusmodi autem doctrinae species, ut persaepe ostendimus, est utilissima, quippe viae et rationes, ubi solae sine multiplici secundum ipsas exercitatione cognoscuntur, handquaquam possunt perfectos efficere discipulos. Altius igitur methodum repetentes ad exercitationis modum accedamus. In primis quidem

Ed. Chart. VII. [420.]

Ed. Basf. III. (268.)

ἐνέργεια βέβληται, σὺν αὐτῇ γὰρ ἀνάγκη πεπονθέναι τὸ τῆς ἐνεργείας ἴδιον ὄργανον. εἴθ' ἕξῃς εἵπερ εὖροις βεβλαμμένην τὴν ἐνέργειαν, ἐπὶ τὸν τρόπον τῆς βλάβης ἀφικόμενος ἐπισκέπτου, τίος ἐστὶ πάθος ἴδιον. ἐπὶ τοῦδε σκόπει τὸ πεπονθὸς μόριον, εἴ τιν' ὄγκον ἢ ἀλγῆμα διασημαίνει, μὴ παρέργως, ἀλλὰ μετὰ τοῦ συνεπισκοπεῖσθαι τὸ καθ' ἕκαστον αὐτῶν εἶδος· ἔμαθες γὰρ οὐ μόνον ὄγκων ἰδέας πλέονας, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀλγημάτων. εἴτ' ἐπισκόπει τὰ περιττώματα τοῦ πεπονθότος μορίου, διὰ τίος ἐκκινεοῦται πόρου, θεωρεῖ τε μή τι τῆς οὐσίας τοῦ πεπονθότος ἐκκρίνεται μορίον· καὶ μετὰ ταῦτα, πότερον ἀπεπτά ἐστι παντελῶς, ἢ μετρίως πέττεται τὰ περιττώματα αὐτοῦ· κἄπειτα τίνων μὲν ἔξ αὐτοῦ συναπολαύει τὸ πᾶν σῶμα, τίνων δ' ἑξαιρέτως μόρια ἅττα, τὰ μὲν τι κατὰ τὴν ἐνέργειαν αὐτῶν, τὰ δὲ κατὰ τὴν χρῶαν ἢ σχῆμα. φέρε γὰρ τινα καθ' ὃν ἀναπνεῖ καιρὸν ἀλγεῖν ἐν τῷ κατὰ τὰς νόθας πλευρὰς τόπῳ· μὴ προπετῶς ὑπολάβῃς τοῦτον εἶναι πλευριτικόν, ἀλλὰ πρῶτον μὲν, εἰ ἀναπτύει τι βήττων, ἄθρει· κεχρωσμένον γὰρ, ὥς εἴρηται, θιασάμενος;

intueri oportet, num actio aliqua sit laesa; nam cum ipsa proprium actionis instrumentum affici necesse est. Deinde, si actionem laesam esse perspexeris, ad modum laesionis accedens considera, ad quam affectionem proprie pertineat. Postea affectam partem nota, an tumorem, aut dolorem declaret, non perfunctorie, sed cujuslibet horum speciem investigando; didicisti enim non solum tumorum, verum etiam dolorum quoque varias esse species. Aspice praeterea affectae partis excrementa, per quem meatum vacuentur; ac vide, num aliquid substantiae affectae partis excernatur; postea etiam utrum omnino incocta sint ipsius excrementa, an mediocriter cocta; ac tum, quibus ex ea universum corpus, quibus privatim quaedam partes fruantur; quae partim ab actione, partim a colore et figura deprehendes. Esto enim ut quispiam inter respirandum in notharum costarum loco doleat; noli protinus hunc esse pleuriticum suspicari; sed in primis quidem, an tussiendo aliquid expuat, intuere; nam si coloratum id, ut dictum est, videris, tum ipsum pleuriti-

Ed. Chart. VII. [420. 421.]

Ed. Bas. III. (268.)

ἐρείς εἶναι πλευριτικόν· εἰ δὲ μὴδ' ὅλως ἀναπτύει βήττων, δύναται μὲν εἶναι καὶ οὗτος πλευριτικός, ἅπεπτον δὲ καὶ ὀτεινὴν ἱκανῶς ἔχων τὴν φλεγμονήν, ὥς μὴδὲν ἔξω χαλᾶν· ἐγγορεῖ δὲ καὶ δι' ἥπατος φλεγμονὴν ἀλγεῖν αὐτὸν ἐν τῷ λεγόμενῳ χωρίῳ· τεινομένων γὰρ εἰσω τῶν ἀρτημάτων, οἷς ἥρτηται πρὸς τὰς πλευρὰς ἐπ' ἐνίων τὸ ἥπαρ, εἰς τὸν ὑπεξωκότα συμβαίνει τὴν ὀδύνην ἐξήκειν. ἀλλὰ γε σφυγμὸς οὐδὲν ὁμοιον ἔχων ἐστὶν ἐπὶ φλεγμοναῖς ἥπατός τε καὶ τοῦ τὰς πλευρὰς ὑπεξωκότος ὑμέρος, οὐ μὴν οὐδὲ τὰ διὰ τῆς γαστρὸς ἐκκρινόμενα παραπλήσια· πλὴν οὐκ αἰὶ ταῦτα συννύσχει φλεγμοναῖς ἥπατος, ἀλλ' ἐν τοῖς καλουμένοις ἰδίως ἥπατικοῖς πάθεισιν. οὐδὲν οὖν χεῖρον ἐφ' ὧν μὴδὲν ἐκκρίνεται γνώρισμα, διὰ τῆς ἀφῆς ἐπισκοπεῖσθαι τὸ δεξιὸν ὑποχόνδριον, καὶ μὴδεὶς ὄγκος εὐρίσκοιτο; μὴδ' οὕτως ἀφίστασθαι· δύναται γὰρ ἐν τοῖς σιμοῖς ἢ φλεγμονὴ μόνους εἶναι, δύναται δὲ καὶ κατὰ τὰ κυρτὰ μὲν, ἀλλ' οὐ [421] πάντα, μόνον δ' ὅσα κατακρύπτουσιν αἱ νόθοι πλευраί. μέγιστον οὖν ἀναπνεῖν ἐν τῷδε κελύειν τὸν κάμνοντα, καὶ πνιθάνεσθαι μὴ τινοῦς

cum esse dices. Quod si tussiendo nihil omnino expuat, fieri potest, ut nihilominus pleuriticus sit ille, sed inflammationem habeat incoctam et strictam admodum, ut nihil foras ejiciatur; fieri quoque potest, ut ob hepatis inflammationem dolor in jam dicta sede excitetur; intentis enim intro vinctulis, quibus nonnullorum jecur costis alligatur, contingit dolorem ad succingentem costas membranam pervenire. Verum nequaquam similis est pulsus in hepatis et membranae costas succingentis inflammatione; ac nec alvi quoque sedimenta similia sunt, quanquam non in qualibet jecoris inflammatione haec adsunt, sed in affectibus hepaticis proprie nominatis. Igitur in quibus nihil excernitur, a quo indicium sumi possit, satius fuerit hypochondrium dextrum tangeré; ac si nullus appareat tumor, ne sic quidem desistere. Nam fieri potest ut in sola summa hepatis parte sit inflammatio; potest etiam in gibbis partibus, sed non omnibus; verum iis duntaxat existere, quae a nothis costis conteguntur. Itaque laborantem, ut vehementer respiret, monere oportet; dein-

Ed. Chart. VII. [421.]

Ed. Bas. III. (268.)

αἰσθάνεται βάρος, ἥτοι γ' ἐκκρεμαμένου τῶν ὑπερκειμένων, ἢ ἐγκειμένου τοῖς περιέχουσιν· ἔστιν ὅτε γε μὴν οἷς ἐνταυθα ἔστιν ὁ παρὰ φύσιν ὄγκος, οὗτοι δυσπνοοῦσι τῇ στενοχωρίᾳ τῶν φρενῶν, ἐρεθίζονται γε καὶ πρὸς βραχείας βῆχας. βέβαιον οὖν ἐπὶ τῶν τοιούτων ἐστὶ σημεῖον εἰς διάγνωσιν ὁ σφυγμὸς μὲν ἐν ᾧ πάντι τῷ χρόνῳ τοῦ τοσήματος, ἐπὶ προήκοντι δ' αὐτῷ καὶ τᾶλλα συμπτώματα. καὶ γὰρ ἡ τῆς γλώττης ἀλλοιοῦται χροῖα καὶ ἡ παντὸς τοῦ σώματος ἐπὶ ταῖς τοῦ ἥπατος κακοπραγίαις· ὥσπερ αὖ πάλιν αἱ βῆχες αὐξάνονται, τῶν κατὰ θώρακα πασχόντων, ἐπιφαίνεται τε πάντως ἐν τῷ χρόνῳ τὰ μετὰ τῆς βηχὸς ἀναπτύόμενα. καθάπερ οὖν ἡ δύσπνοια χωρὶς μὲν τοῦ πάσχειν τι τῶν ἀναπνευστικῶν μορίων ἢ ὀργάνων ὅπως οὖν οὐ δύναται γενέσθαι, συμβαίνει δ' ἐνίοτε νόσημα μηδὲν ἴδιον ἐν αὐτοῖς ὑπάρχειν, ἀλλ' ἥτοι κατασπώμενον τοῦ διαφράγματος ἢ θλιβομένου δυσπνοεῖν τὸν ἄνθρωπον, οὕτως ἔχει καὶ ἐπὶ τοῦ τὸ τῆς ψυχῆς ἡγεμονικὸν ἐν ἑαυτῷ περιέχοντος τόπου· κατὰ τοῦτον γὰρ ἐπιστήμης τε καὶ δόξης ἀπάσης τε διανοήσεως συνισταμένης,

de interrogare, num gravitatem sentiat, aut suspensam a superioribus, aut incumbentem vicinis. Nonnunquam sane, quibus illic est tumor praeter naturam, ii difficulter spirant ob septi transversi angustiam et ab exigua tussi irritantur. Ergo in hujusmodi affectionibus certum ad dignotionem signum est per omne tempus morbi pulsus; deinde tractu temporis reliqua quoque symptomata. Nam et linguae et universi corporis color alteratur in pravis jecoris affectibus, quemadmodum rursus thorace affecto tusses increscunt, atque tempore omnino apparent ea, quae tussiendo expuuntur. Igitur quemadmodum fieri non potest, ut illaesis omnino spirandi tum partibus tum instrumentis difficilis fiat respiratio, accidit autem interdum ut nullo existente in ipsis proprio morbo, sed transverso septo aut detracto aut oppresso homo difficulter spiret, ita etiam ulu venit in sede principem in se animae facultatem continente; nam quum et scientia et opinio atque cogitatio omnis in ipsa consistat, si

Ed. Chart. VII. [421.]

Ed. Bas. III. (268.)

ὅταν φαίνεται τι τούτων βεβλαμμένον, εὐθέως ὑπολαμβάνομεν ἔν τινι πάθει κακῆναι ὑπάρχειν, ὅπου γε καὶ ἐν πλευριτιδί, καὶ ἐν περιπνευμονίᾳ παραφροῦνήσῃ τις, οὐδεὶς φησὶ διὰ τὴν πλευρὰν ἢ τὸν πνεῦμονα γεγονέναι τὸ σύμπτωμα, πάντες δ' ἡγοῦνται συμπεπονθέναι τὸ μόριον ἐκείνο, καθ' ὃ τῆς ψυχῆς ἐστὶ τὸ ἡγεμονικόν, καὶ ζητοῦσί γε τὸν τρόπον τῆς συμπαθείας ὁμολογοῦντα δεῖξαι τοῖς ἰδίους δόγμασιν· ἐπ' ἄλλων δὲ παθῶν οὐ συμπαθεῖν, ἀλλὰ πρωτοπαθεῖν φασὶν αὐτὸν, ὥσπερ ἐν ληθάργῳ καὶ φρενίτιδι· πανταχόθεν μὲν τοι πάσχειν, ἔνθα τῶν ἰδίων τις ἐνεργειῶν αὐτοῦ βέβλαπται· λέγω δ' ἰδίας ἐνεργείας, αἷς δι' οὐδενὸς ἄλλου μορίου ποιῆται, καθάπερ δι' ὀργάνου· κατὰ μὲν γὰρ τὸν ἀληθῆ λόγον καὶ βλέπειν αὐτὸ τοῦτο καὶ ἀκούειν ὑποληπτέον, ἀλλὰ δι' ὀφθαλμῶν μὲν βλέπειν, δι' ὠτῶν δ' ἀκούειν· ἐννοεῖν μέντοι καὶ μεμῆσθαι καὶ λογίζεσθαι καὶ προαιρεῖσθαι, μήτ' ὀφθαλμοῖς ἔτι μήτ' ὡς μήτε γλώττῃ μήτ' ἄλλῳ τινὶ προσχρώμενον· ἀλλ' εἰ μὲν οὕτως ἐστὶ τὸ μόριον τοῦτο τῆς ψυχῆς ἐν τῷ περιέχοντι σώματι, καθάπερ ἡμεῖς ἐν οἴκῳ τινί, τὴν μὲν ἀρχὴν ἂν ἴσως

harum aliqua laesa videatur, protinus ipsam quoque affectu quopiam laborare arbitramur. Nam etiamsi in pleuritide vel peripneumonia delirium quoddam incidat, nemo vel a costa vel a pulmone provenisse dixerit hoc symptoma, sed universi eam partem, in qua princeps animae facultas residet, simul affectam esse putant, ac nituntur modum consensus suis dogmatis conformem ostendere; verum in aliis affectibus non consentire, sed primigenio ipsam affectu laborare aiunt, ut in lethargo et phrenitide; at undique affici, ubi propriarum ipsi actionum aliqua laeditur; proprias autem actiones dico, quas per nullam aliam partem, ut per instrumentum, facit. Nam re vera et videre illam et audire existimandum est; sed videre oculis et audire auribus; at ut cogitet et reminiscatur et existimet et eligat, neque ocalis neque auribus neque lingua neque alia quopiam parte uti. Sed si haec animae pars ita est in continente ipsam corpore, ut nos in domo aliqua, in primis

Ed. Chart. VII. [421.]

Ed. Basf. III. (268. 269.)

οὐδ' ὑπονοήσαιμεν αὐτὸ βλάπτεσθαι τι πρὸς τοῦ χωρίου·
 θεασάμενοι δὲ βλαπτόμενον ἔζητήσαμεν ἂν ὅπως βλάπτεται·
 εἰ δ' ὡς εἶδος τι τοῦ σώματος ἐστὶν ἀχώριστον αὐτοῦ, συνε-
 χωρήσαιμεν ὑπὸ τῆς τοῦ δεδεγμένου σώματος ἀλλοιώσεως βλά-
 πτεσθαι· διαστάντων δὲ τῶν φιλοσόφων περὶ αὐτοῦ, καὶ
 (269) τῶν μὲν ὡς ἐν οἰκήματι περιέχεσθαι φασκόντων αὐτὸ,
 τῶν δ' ὡς εἶδος, ὅπως μὲν βλάπτεται, χαλεπὸν εὑρεῖν, ὅτι
 δὲ βλάπτεται, τῇ πείρᾳ μαθεῖν ἐστι. ἐπὶ τε γὰρ τῶν ἀνα-
 τιτραμένων τὸ κατεαγὸς ὅσπου τῆς κεφαλῆς, εἴ τις βιαιότε-
 ρον ἐπιθλίψειν, ἀναίσθητοί τε παραχοῆμα καὶ ἀκίνητοι γί-
 νονται, καὶ εἰ φλεγμονή τις ἐπιγένοιτο, καὶ ταῦτα μὲν ἐστὶν
 ὅτε συμβαίνει· ἢ τῆς διανοίας οὖν βλάβη γίνεται διὰ παντός.
 ἔγκανθέντες δὲ σφοδρῶς τὴν κεφαλὴν οὐκ ὀλίγοι παρεφρό-
 ησαν· ἰσχυραῖς τε πληγαῖς εἰς αὐτὴν γενομέναις ἐν τῷ πα-
 ραχοῆμα πολλάκις ἠκολούθησε κάρος· ἑτερά τε πολλὰ τοιαῦτα
 παθήματα περὶ τὴν κεφαλὴν συνιστάμενα σαφῶς φαίνεται
 βλάπτοντα τὴν διάνοιαν, ὥστε καὶ τοὺς ἰδιώτας, ὅτ' ἂν
 παραφρονῇ τις, ἢ ὁλῶς ὀτιοῦν πάσχη κατὰ τὴν διάνοιαν,

fortasse nullam ei laesionem afferri putabimus a loco; quo-
 niam vero ipsam laedi videmus; quomodo laedatur, esset
 investigandum; si vero ut forma quaedam corporis est ab
 ipso inseparabilis, eam laedi non inficiaremur ob suscipien-
 tis ipsam corporis alterationem. At quia de hac re inter
 philosophos pugna est, et alii eam veluti in domicilio con-
 tineri dicunt, alii vero ut formam, quomodo laedatur, in-
 ventu perdifficile est; quod vero laedatur, experientia dis-
 cere licet. Etenim ubi fracto capitis ossi terebra admove-
 tur, si quis vehementius premat, protinus sensum omnem
 et motum amittunt; tum si inflammatio quaedam oriatur,
 haec etiam evenire interdum contingit, mentis proinde lae-
 sio perpetuo evenit. Praeterea nonnulli ex vehemente ca-
 pitis unctione deliraverunt; atque per fortes ictus capiti ad-
 actos saepenumero caros sequitur; multique alii affectus in
 capite consistentes mentem aperte laedere videntur, adeo
 ut etiam populares, quum aut delirare aliquem aut mentem
 quomodo libet affici conspiciunt, capiti prospiciendum cen-

Ed. Chart. VII. [421. 422.]

Ed. Basf. III. (269.)

ἀξιοῦν προνοεῖσθαι τῆς κεφαλῆς. ὅτι μὲν οὖν ἀληθιστάτον ἐστι, τὸ κατάρχον αἰσθητικῶς τε [422] καὶ κινήσεως τῆς καθ' ὁρμὴν ἐν ἐγκεφάλῳ καθιδρῦσθαι, καὶ ὅτι τούτου συμπτώματα εἰσὶν αἱ μήνιγγες, ἐν ἑτέροις ἐπιδέδεικται· νυνὶ δ' ὅπως ἂν τις χωρίσειε τὰ κατὰ πρωτοπάθειαν αὐτῷ συμβεβηκότα τῶν κατὰ συμπάθειαν, ἐπισκεπτέον· ἰδίον τε γὰρ τοῦτο τῆς προκειμένης πραγματείας, ἣ τε χρεῖα πρόδηλος, εἴ γε πρῶτον πάντων ἐστὶν ὥς πρὸς τὰς ἰάσεις ἐπίστασθαι, τίνι χρὴ μορφῇ προσφέρειν τὰ βοηθήματα. πρὶν μὲν γὰρ ἰδίαν τινὰ διάθεσιν ἐν ἐγκεφάλῳ γενέσθαι, κατὰ τὸ συμπάσχειν μόνον αὐτοῦ βλαπτομένου, θεραπευθέντος τοῦ πρωτοπαθοῦντος, οὐδὲν ἂν ἔτι καταλείποιτο τούτῳ σύμπτωμα· γενομένης δέ τινος ἐν αὐτῷ μονίμου διαθέσεως ἐκ τῆς συμπαθείας, οὐ τῷ πρωτοπαθῆσαντι μόνῳ τὰ βοηθήματα χρὴ προσφέρειν, ἀλλὰ καὶ τῇ κεφαλῇ· δι' αὐτὸ δὲ τοῦτο καὶ τὸ διορίζειν ἀκριβῶς, εἴτ' ἐγκεφαλός ἐστιν ὁ πρωτοπαθὼν, εἴτε μήνιγγες, οὐ μεγάλην ἔχει τὴν χρεῖαν, ἑκατέρως τῇ κεφαλῇ προσφερομένων τῶν βοηθημάτων. οὐκ οὖν τοῦτο χρὴ μάλιστα σπουδάζειν, ἀλλὰ

seant. Verum enim vero quod principium sensus et motus voluntarii vere sedem in cerebro habeat, et quod hoc a meningibus contegatur, alibi demonstratum est. Nunc vero quomodo quis distinguat affectus eius primitivos ab iis, qui per consensum eveniunt, considerandum est; etenim id propositi operis proprium est et manifesta utilitas, quum ad curationes primum omnium sit, cuinam parti remedia sint adhibenda, cognovisse. Nam priusquam in cerebro propria sit aliqua affectio, per solum consensum laeso ipso, si ea pars quae primitivo affectu laborat, fuerit curata, nullum in ipso relinquitur symptoma; quod si ex consensu aliquis permanens factus in ipso sit affectus, tum non solum parti, quae primitivo affectu laborat, sed capiti quoque remedia adhibere oportet. Ob hoc autem ipsius exacte definire, utrum cerebrum an membranae ipsius primitive afficiantur, hand magnam utilitatem asferre potest; utrobique enim capiti auxilia adhibentur. Igitur huic rei maxime stu-

Ed. Chart. VII. [422.]

Ed. Bas. III. (269.)

τὴν οὐσίαν τοῦ νοσήματος εὐρίσκειν, ὅποια τις ἐστίν. εἰ μὲν γὰρ ὑγρὸν εἴη, ξηραίνειν αὐτὸ προσήκει· εἰ δὲ ξηρὸν, ὑγραίνειν· οὕτω δὲ καὶ τὸ μὲν ψυχρὸν θερμαίνειν, τὸ δὲ θερμὸν ψύχειν. ἔτι δὲ εἰ κατὰ τινὰ συζυγίαν πεπόνθοι, διὰ τῆς ἐναντίας συζυγίας αὐτὸ θεραπεύειν προσήκει, τὸ μὲν ξηρὸν καὶ θερμὸν ὑγραίνοντα καὶ ψύχοντα, τὸ δ' ὑγρὸν καὶ ψυχρὸν ξηραίνοντα καὶ θερμαίνοντα, καὶ πῖ τῶν λοιπῶν δυοῖν συζυγιῶν ἀνάλογον· οὕτω δὲ καὶ πῖ τῶν ἄλλων ἀπάντων νοσημάτων πράττειν, ὥν ἐκάστου τὴν ἰδέαν ἐν τῷ περὶ τῆς τῶν νοσημάτων διαφορᾶς ἐδήλωσα γράμματι. παραπλησίως οὖν τῆς θεραπείας γενομένης ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς νοσήμασιν ἐγκεφάλῳ τε καὶ μῆνιγι, λογικὴ μᾶλλον ἢ ζήτησις ἐστίν ἥπερ εἰς τὰς ἰάσεις χρήσιμος, ἐν ὁποτέρῳ τὸ ἡγεμονικόν· οὐ μὴν εἰ γε κατὰ τὴν καρδίαν ἐστίν, ἀλλ' ὅλῳ τῷ πρᾶγματι διαφέρουσα. φέρε γὰρ ὑπὸ χολῆς ξανθῆς γίνεσθαι τὴν φρενίτιν ἐν τῷ σώματι τῆς καρδίας ἀθροισθείσης τε καὶ διασπαείσης, ἃρ' οὐ ληρεῖν ἂν δόξειεν ὁ καταντλεῖν κελύων ὀξυρρόδινῳ τὴν κεφαλὴν, ἐκόν, εἴπερ ἱαμα τὸ φάρμακον τοῦτο τῆς τὴν φρενίτιν

dere non oportet, sed potius qualis morbi essentia sit, invenire; nam humidum exiccare, aridum humectare, frigidum calefacere, calidum refrigerare opus est, ac si conjugatus fuerit affectus, per contrariam conjugationem ipsum curare convenit, calidum et siccum humectando et refrigerando, humidum frigidumque exiccando et calefaciendo, atque in reliquis duabus conjugationibus ad proportionem, ac in caeteris morbis omnibus ita facere, quorum uniuscujusque speciem in libro de morborum differentiis persequuti sumus. Quum itaque in cerebro et meningibus iidem morbi simili curatione indigeant, logita magis quam ad curationem utilis est quaestio, in utro illorum contineatur princeps animae facultas, non tamen an in corde sit, sed tota re differens. Estio enim ut a flava bile in corde accumulata et putredine affecta phrenitis excitata sit, nonne delirare videbitur is, qui caput oxyrrhodino persundere iusserit, quum liceat, si hoc praesidio phrenitidis causa sanari

Ed. Chart. VII. [422.]

Ed. Basf. III. (269.)

ἐργαζομένης αἰτίας ἐστὶ, μὴ κεφαλῆς, ἀλλὰ θώρακος αὐτὸ καταχεῖν, μηδὲ τούτου παντός, ἀλλὰ καὶ ἐκείνου μόνου τοῦ μέρους, ἐνθαπὲρ ἡ καρδία τέτακται; ταῦτα μὲν οὖν καλῶς ἡμῖν προδιώρισται, καὶ τὸ μὴ μόνον ἐπισκοπεῖσθαι τὸν πεπονθότα τόπον, ἀλλὰ καὶ τὴν βλέπτονσαν αἰτίαν αὐτόν. οἷον εὐθείως, ἐστὶ μὲν δὴ πον καὶ ἡ παραφροσύνη σύμπτωμα τῆς κατὰ τὸν παραφρονοῦντα τόπον ἐνεργείας· ἐστὶ δὲ καὶ τὸ κῶμα καὶ ὁ κᾶρος, ἀλλ' ὑπὸ τῆς ἐναντίας αἰτίας γίνεται. τὰς μὲν γὰρ ἀγρυπνίας τε καὶ παραφροσύνας θερμὸν τὴν δύναμιν αἴτιον ἐργάζεται· τὰ δ' ὑπνώδη τε καὶ κωματώδη καὶ καρώδη πάθη πάντα ψυχρᾶς αἰτίας ἐστὶν ἔγγονα. καὶ τοῦτ' ἐνεστί σοι κατὰμαθεῖν ἐναργῶς ἀπὸ τῶν φαρμάκων πρώτον. ὅσα μὲν γὰρ αὐτῶν ἐστὶν ψυχρὰ, ναρκοῖ καὶ καρκοῖ, τὰ θερμὰ δ' ἐμπαλιν ἀγρύπνους τε καὶ πολυκινήτους ἐργάζεται. καὶ τί δεῖ μνημονεύειν ἰσχυρῶν φαρμάκων, ὁρῶντας ὁσημέραι τὰς μὲν θριδακίνας καὶ τὰ τῶν ποτίμων τε καὶ θερμῶν ὑδάτων λουτρά καὶ οἶνου πόσιν ὑδατι μετρίως κραθέντος ὕπνον ἐργαζόμενα, καθάπερ γε καὶ τὰλλ' ὅσα

possit, non capiti, sed thoraci ipsum adhibere; neque huic universo, sed illi duntaxat ejus parti, in qua cor continetur? Haec igitur recte a nobis ante definita sunt, atque hoc item, ut non solum affectum locum, verum etiam causam ipsum oblaedentem, consideremus. Ut exempli gratia, delirium est symptoma actionis loci delirantis, est et coma et sopor, sed a contrariis causis oriuntur. Nam vigilias et deliria causa potestate calida efficit; at somnolenti et comatosi et veternosi affectus omnes frigidae causae sunt soboles. Atque hoc tibi ex medicamentis primum manifeste discere licet; quae namque frigida sunt stuporem soporemque, calida vero contra vigilias et varias motiones inducunt. Sed quid opus est vehementia medicamenta memorare, quum quotidie videamus et lactucas et potabilium calidarumque aquarum balneas et vini aqua modice diluti potionem somnum inducere, reliquorum medicamentorum

Ed. Chart. VII. [422. 423.]

Ed. Bas. III. (269.)

πέφυκεν ὑγραίνειν τε καὶ ψύχειν, τὰ δ' ἐναντία πάντα τὰς ἀγρυπνίας; κατὰ τοῦτό γε τοι καὶ ἡ λεπτὴ δίαιτα καὶ ὁ ἄκρατος οἶνος ἀγρυπνητικά· πολὺ δὲ δὴ μᾶλλον, [423] ὅταν ὁ ἄκρατος οἶνος ἢ φύσει θερμὸς, ἢ παλαιὸς ἱκανῶς, οἷον τι συνέβη καὶ παρ' ἡμῖν ποτε ἐν Περγᾶμῳ, καὶ κάλλιον γ' αὐτὸ διηγήσασθαι δέ. γραμματικοῦ μὲν ἦν τὸ παιδάριον ἐκεῖνο· καθ' ἐκάστην δ' ἡμέραν εἰς τὸ βαλανεῖον ἁπῶν ὁ γραμματικὸς ἅμ' ἑτέρῳ παιδί, κατέλειπεν ἔνδον ἐγκλείων αὐτὸ, χάριν τοῦ φυλάττεσθαι τε τὰ κατὰ τὴν οἰκίαν καὶ εὐτρεπίζεσθαι τὰ πρὸς τὴν ἐδωδὴν. ἀλλὰ διψῆσάν γέ ποτε σφοδρῶς, εἴτ' ἔνδον οὐκ ἔχον ὕδωρ, ἔξέπιεν οἶνον παλαιοῦ δαψιλές· ἐν-τεῦθέν τε τοῦ λοιποῦ χρόνου παντὸς ἀγρυπνον ἦν, ὕστερον δὲ καὶ πυρεξίαν ὑπὸ τε τῶν ἀγρυπνιῶν καὶ τῆς ἐπιγενομένης ἐν αὐτῷ παραφροσύνης διεφθάρη. καὶ τὰ ψυχρότερα δὲ τῶν ζώων ἐν τῷ χειμῶνι φωλεύει διὰ τὴν ψύξιν, ὅμοια νεκροῖς κείμενα· καὶ τὰς ἐχίδνας ἔστιν ἰδεῖν τηρικαῦτα μηδ' εἰ ταῖς χειρσὶν ἀνελόμενος βασιτάξοις, δακνούσας, ὥς ἐν γε τῷ θέρει καὶ τοῦτο τὸ ζῶον καὶ οἱ ἄλλοι πάντες ὄφεις, μάλιστα.

exemplo, quae humectant et refrigerant; his vero contraria omnia vigilias? Eodem quoque modo tenuis ratio victus et vinum meracum vigilias inducunt; idque multo magis, quum vinum meracum aut natura fuerit calidum, aut valde antiquum, quale apud nostrates Pergami olim accidit, atque satius est id enarrare. Grammatici erat puer ille; grammaticus autem singulis diebus balneum petens cum altero puero, hunc inclusum domi relinquebat, ut rem familiarem servaret, atque ea, quae ad victum essent necessaria, praepararet. At quum vehementi aliquando siti cruciaretur, nec esset intus aqua, vinum antiquum liberaliter potavit, indeque reliquo tempore vigil permansit; postea correptus febre, una cum vigiliis oborto delirio, periiit. Atque animantia frigidiora per hiemem ob frigus mortuis similia iacent in latibulis, atque tum viperas quoque videre licet, etiamsi in manus sumas deferasque, haudquaquam mordere, quum per aestivalem tum hoc animal tum

Ed. Chart. VII. [425.]

Ed. Basf. III. (269.)

ἐν τοῖς ὑπὸ κύνα καύμασιν, ὅταν ἐγκανθῶσι σφοδρῶς, εἰκόασιν μαινομένοις, ἡσυχάζειν οὐδ' ἐπὶ βραχὺ δυνάμενοι. τοῦτο γοῦν αὐτὸ θεασάμενος αὐτῶν καὶ ὁ Νίκανδρος ἔγραψεν περὶ τοῦ κεγχρίνου,

Μὴ σὺ γε, θαρσαλέος περ ἔων, θέλε βῆμεναι ἄντην
Μαινομένου κεγχρίνου.

περὶ μὲν δὴ τούτων ἐν ἄλλοις ἐπὶ πλέον εἴρηται τε καὶ δέδεικται τὸ μὲν θερμὸν αἷτιον εἰς τὰς κινήσεις ἐπεγείρον, ἀγρυπνίας τε διὰ τοῦτο παρέχον, τὸ δὲ ψυχρὸν ἀργὸν μὲν εἰς τὰς κινήσεις, ὕπνου δὲ καὶ κόματος ἐργαστικόν. ἀλλ' ὁ γε ταῦτα γινώσκων, ὅταν ἄνθρωπον ἴδῃ, κατὰ μὲν τὰς ἀκμὰς τῶν διακαῶν πυρετῶν ἀγρυπνοῦντά τε καὶ παραφρονοῦντα, κατὰ δὲ τὰς παρακμὰς κοιμώμενόν τε καὶ κατανοοῦντα, λογιῖται τῆς κεφαλῆς μὲν αὐτῆς οὐδεμίαν εἶναι διάθεσιν ἰδίαν, ὑπὸ τε τῆς κατὰ τὸν πυρετὸν θέρμης ἐκπυρούσης αὐτὴν παραφροσύνην ἐργάζεσθαι. οὕτω δὲ καὶ τὰ κατὰ περιπνευμονίαν καὶ πλευρίτιν, ὅταν ἐν τοῖς πυρετοῖς αὐτῶν εἰς ἀκμὴν ἤκουσιν ἐπιηται παραφροσύνη, τῆς κεφαλῆς

serpentes reliqui omnes, maxime sub caniculae fervore, quum vehementer aestuant, furentibus similes sint, ut ne exiguo quidem momento quiescere possint. Quod de illis intelligens Nicander, sic de cenchride cecinit,

*Ne tu quanquam audax, cenchrino occurrere contra,
Dum furit, infistas.*

Verum de his alibi plenius dictum et demonstratum est, quod calida causa motus excitet, atque idcirco vigilias afferat, frigida vero ad motus pigrum reddat animal, somni et comatis effectrix. At qui haec intelligit, quum per ardentium febrium vigorem hominem viderit et vigilare et delirare, deinde inclinante jam febre, dormire et sapere, in capite nullum proprium esse affectum, sed ab exurente febris calore delirium fieri existimabit. Sic etiam in peripneumonia et pleuritide, quum in vigore febrium illarum delirium sequitur, non est capitis proprius affectus; nam

Ed. Chart. VII. [425.]

Ed. Bas. III. (269. 270.)

αὐτῆς ἴδιον οὐκ ἔστι πάθος· τῷ μόνιμῳ γὰρ ἐχρῆν τεκμαι-
 ρεσθαι τὸ τοῦ μέρους ἴδιον πάθος, ὅθεν εἰ καὶ πλευριτικῷ
 τινι μόνιμος ἐπιγένηται παραφροσύνη, νόσῃν ἤδη λογίζου
 τὴν κεφαλὴν αὐτῷ νόσον ἴδιαν, ὥστε καὶ καταστῇ τὸ τῆς
 πλευρᾶς πάθος, ἐνδέχασθαι μῆναι τὸ τῆς κεφαλῆς· καὶ γὰρ
 τὸν ἐφ' ἑλκε βου(270)βῶνα πολλάκις εἶδομεν ἐπιμένοντα ἔτι,
 θεραπευθέντος τοῦ ἑλκους. ὅταν οὖν ἕτερον· ἑτέρῳ τῷ
 πρώτῳ πάσχοντι παροξυνομένῳ μὲν σφοδρῶς ἐπιγένηται,
 παύηται δὲ μειομένῳ, κατὰ συμπάθειαν αὐτὸ τεκμαίρου πε-
 πονθέναι. κοινὸν μὲν τοῦτο τεκμήριον ἐν· ἴδιον δ' ἐπὶ τῶν
 κατὰ τὸν ἐγκεφάλου, ὡς εἴρηται, τὸ μὴ παραμένειν αἰετὴν
 παραφροσύνην, ἀλλὰ τῷ μεγέθει τῶν πυρετῶν ἔπεσθαι.
 κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον ἐν εἰσβολαῖς παροξυσμῶν πυρετοῦ
 καρώδεις τινὲς ἢ κοματώδεις γίνονται, ψυχόμενου σφοδρῶς
 ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ τοῦ ἐγκεφάλου, διὰ τὸ προπαρασκευάσθαι
 πῶς αὐτὸν εἰς ἐτοιμότητα βλάβης τοιαύτης, ἥτοι δυσκρασίαν
 μὲν ἔχοντα ψυχρὰν, οὐ μὴν τοσαύτην γε, ὥς ἡ τῶν εἰρημένων
 συμπτωμάτων αἰτία δύναται γενέσθαι μόνη· προσελθούσης

affectus proprius ex constantia aeflimandus est, unde si etiam
 pleuritico alicui permanens eveniat delirium, caput ipsi pro-
 prium habere morbum existimā, ut quamvis lateris morbus
 quiescat, possit tamen capitis permanere. Saepenumero
 enim vidimus bubonem ob ulcus obortum ulcere curato
 etiamnum supersistere esse. Quum itaque parti alteri pri-
 mario laboranti, dum vehementer exacerbatur, pars altera
 secundario afficitur, sedaturque illius remissione, eam per
 consensum affici augurare; haec enim una conjectura com-
 munis est: sed cerebri affectibus, ut dictum, proprium est,
 si non assidue delirium permaneat, sed febrium vehemen-
 tiam sequatur. Atque eadem ratione in accessionum febris
 insultibus sopore et comate quidam obsidentur, quod hoc
 tempore cerebrum vehementer refrigeretur, quod alioqui
 paratissimum sit, ut noxam hujusmodi subeat; sive quia in-
 temperiem habeat frigidam, non tamen tantam, ut haec sola
 praedictorum symptomatum possit esse causa; sed quum ac-

Ed. Chart. VII. [423.]

Ed. Bas. III. (270.)

δὲ κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ παροξυσμοῦ, μέγεθος ἔξει τηλικούτον, ὥς καταφορὰν ἢ κάρον ἐργάζεσθαι· γίνεται μὲν οὖν, ὥς ἔφην, τοῦτο κατὰ δυσκρασίαν ψυχρὰν· γίνεται δὲ καὶ διὰ φλεγματικὸν χυμὸν ἀθροισθέντα κατὰ τὸν ἐγκέφαλον.

cessio ab initio processerit, frigus adeo increfcet, ut cataphoram vel soporem inducat; id vero, ut dixi, oboritur ab intemperie frigida; oboritur et a pituitoso humore in cerebro collecto.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΕΠΟΝΘΟΤΩΝ ΤΟΠΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ Γ.

Ed. Chart. VII. [424.]

Ed. Bas. III. (270.)

Κεφ. α'. Περὶ τῶν πεπονθότων τόπων, οὕτω γὰρ ὀνομάζουσι τὰ μόρια τοῦ σώματος, ὅλγοι τε τῶν ἱατρῶν ἐπραγματεύσαντο πλέον τε παρέλιπον ἀνεξέργαστον ἢ μετεχειρίσαντο· καταλιπὼν οὖν ἐγὼ τοὺς ἄλλους, Ἀρχιγένους ἐμνημόνευσα μόνου δικαίως ὑπὲρ ἐκείνους ἅπαντας ἐπὴννημένου· λέγοντος δ' αὐτοῦ βλάπτεισθαι τινὰς ἐνεργείας, ἄνευ τοῦ βλάπτεισθαι τὸ μόριον τοῦ σώματος ἐν ᾧ γίνονται, διορισμοῦ τὸν λόγον ἔφην δεῖσθαι· δύνασθαι γάρ τινα λέγειν ὀρθῶς, εἰ καὶ μὴ μόνιμον ἤδη διάθεσιν ἔχοι τὸ κατὰ συμπά-

GALENI DE LOCIS AFFECTIS LIBER III.

Cap. I. De locis affectis, sic enim nominant corporis partes, pauci medici pertractaverunt, ac plura quam attigerint inexasata omiferunt. Itaque caeteris silentio praetermissis, solius Archigenis, iure supra illos omnes laudati, meminimus. Diximus autem eum sermonem, quo ipse afferit actiones quasdam laedi, illaesa ea corporis parte qua ipsae eduntur, distinctione egere; quispiam enim recte potest eloqui etiamsi pars per alterius consensum laesa nondum

Ed. Chart. VII. [424.]

Ed. Bas. III. (270.)

θειαν ἑτέρου βλαπτόμενον, ἀλλ' ὡς αὐτὸς ἔφη, καθάπερ τινα σκιὰν αὐτὸ τοῦτο τὸ πάθος ὑπάρχειν αὐτοῦ. πρὸς γοῦν οὕτω πλησιάσαντες, ὡς ἐγγὺς μὲν ἦκειν τοῦ καίεσθαι, μὴ μέντοι γε καίεσθαι, σφοδρῶς ἀλγοῦμεν, οὐ δῆπου μηδὲν πάσχοντος τοῦ θερμαινομένου μέρους. οὕτω δὲ καὶ κρύος ἰσχυρόν ἐν τῷ περιέχοντι γενόμενον, ἢ ψυχρόν ὕδωρ ἀκραιφνές, ἢ χιών προσπесоῦσα, σφοδρὰν ὀδύνην ἐργάζεται· καὶ ἀποστήσης τὸ λυποῦν, εὐθέως σὺν αὐτῷ παύεται τὸ πάθημα. βέλτιον οὖν ἐδόκει λέγειν, ὥσπερ καὶ αὐτὸ τοῦνομα ἐνδείκνυται, τὸ πάσχειν ἀμηγέπῃ τὸ συμπάσχον· οὐ γὰρ τὸ μηδόλως πάσχον, ἀλλὰ τὸ σὺν ἑτέρῳ πάσχον ὑπὸ τῆς συμπάσχον ἐρμηνεύεται φωνῆς. ὥσθ' ὅταν ἐπὶ στομαχικαῖς διαθέσεσιν ὁμοία τοῖς τῶν ὑποχομένων κατὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς γίνηται συμπτώματα, πάσχειν μὲν αὐτοὺς λεκτίον, ἀναφερομένης ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἀναθυμιάσεώς τινος καπνώδους τῶν ἐν τῇ γαστρὶ περιεχομένων χυμῶν, οὐ μὴν ἤδη γέ πω διάθεσιν ἔχειν τοιαύτην, ὡς ἀπελθόντος τοῦ λυποῦντος ἰδίας ἐπιμελείας δεῖσθαι.

permanentem habeat dispositionem, sed veluti umbram quandam, ut ipse dicebat, ei hanc ipsam inesse affectionem. Nam si ad ignem ita propius accesserimus, ut fere comburamur, non tamen adhuc comburamur, dolemus vehementer, non passa nihil scilicet calefacta parte. Sic etiam ambiens aër vehementer frigidus, aut aqua exacte frigida, aut nix allapsa, gravem admodum dolorem excitat; at si quod laedit eximas, quamprimum cum eo sedatur affectus. Quamobrem satius videbatur dicere, quemadmodum et ipsum indicat nomen, affici quodammodo eam partem, quae alterius consensu afficitur; neque enim pars, quae nullo modo afficitur, sed quae cum alia afficitur, affectae per consensum vocabulo significatur. Itaque quum in affectibus stomachicis oculi similibus infestantur symptomatis, quales in suffusionibus apparere solent, dicendum est illos affici, elato ad cerebrum ab humoribus in ventriculo contentis fuliginoso quopiam vapore; nondum tamen adeo affici, ut ablata re, quae molestiam infert, propria curatione egeant.

Ed. Chart. VII. [424. 425.]

Ed. Basl. III. (270.)

τὰ μὲν οὖν τοιαῦτα λογικώτερα πῶς ἔφην εἶναι· λογικὰ γὰρ ὄντως ἐστὶν ὅσα τῆς χρείας ἐπέκεινα προερχόμενα τὴν φύσιν ἀθροῖ τῶν πραγμάτων, ὅποια τις ὑπάρχει κατὰ τὴν οἰκίαν οὐσίαν. οὕτως γοῦν καὶ Χρύσιππος ὁ φιλόσοφος ἔγραψεν περὶ τῶν τῆς ψυχῆς παθῶν ἐν μὲν τὸ θεραπευτικὸν βιβλίον, οὐ μάλιστα χρῆζομεν εἰς τὴν ἴασιν αὐτῶν, ἕτερα δὲ τρία λογικὰς ἔχοντα. ζητήσεις.

Κε φ. β'. [425] Ὅπερ δ' ἦν ἄμεινόν τε καὶ πολὺ χρησιμώτερον εἰς τὴν προκειμένην πραγματείαν, οὐκ ἀκριβῶς διήρθρωσεν ὁ Ἀρχιγένης, ὅπόσοι τρόποι τῶν βλαπτομένων ἐνεργειῶν εἰσιν· οὕτω γὰρ οἷ τε πρωτοπαθοῦντες, ἢ ἰδιοπαθοῦντες, ἢ ὅπως ἂν τις ὀνομάζῃεν ἐθέλῃ, τόποι τοῦ σώματος εὗρεθήσονται, καὶ τῆς ἰάσεως αὐτῶν εὐπορήσομεν. ἐγὼ δ' ἐπὶ τῇ τῶν φωνητικῶν ὀργάνων ἐδείκνυστον τοῦτο καὶ τοῦ βλαβέντος εἰς αἰσθησιν τοὺς δακτύλους τῆς χειρὸς, οὐδὲν αὐτοὺς πεπονθότας, ἐφ' οὗ τὸ πρῶτον πάσχον εὗρεθὲν ἐν ἀρχῇ τοῦ μεταφρένου τὴν προσήκουσαν ἐνδείξατο θεραπείαν.

Verum hujusmodi disputationem dixi ad logicam potius pertinere; logica enim revera sunt, quaecunque usum transgressa, qualis sit rerum natura secundum propriam essentiam, indagant. Sic igitur Chrysippus philosophus de animi passionibus scripsit unum de curandi ratione librum, quo maxime ad earum curationem indigemus; tum tres alios, qui logicas continent quaestiones.

Cap. II. Quod autem melius fuerat, et huic nostro instituto commodius, Archigenes non accurate declaravit, quot sint laesarum actionum modi; sic enim et primario affectae corporis partes, aut proprio affectu laborantes, aut quomodocunque quis nominare voluerit, deprehenduntur, et curandi ratio abunde nobis suppetet. Ego vero in vocabulis instrumentis id exposui, ac in eo, qui in manu sensum amittit digitorum, ipsis non affectis; quippe inventa in dorsi initio pars, quae primo affliciebatur, idoneam curationem ostendit.

Ed. Chart. VII. [425.]

Ed. Basf. III. (270.)

Κεφ. γ'. Ἄλλω μὲν γὰρ τρόπῳ τῆς γαστρὸς πασχούσης ὑποχύσεως φαίνεται συμπτώματα· καθ' ἕτερον δὲ τρόπον οὐδὲν τῶν φωνητικῶν ὀργάνων πεπονθότων ὁ καταπυσῶν ἐξ ὑψηλοῦ τὴν φωνὴν ἐβλάβη, καὶ τούτων γ' ἀμφοτέρων κατ' ἄλλο συμπαθείας εἶδος ὁ τοὺς δακτύλους ἀναισθήτους ἔχων. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν ὀφθαλμῶν, ἀναφερομένου τινὸς ἐπ' αὐτούς· ἐπὶ δὲ τῆς ἀφωνίας τῷ τὴν ἄλλην τῆς φωνῆς βεβλάσθαι· τὸ δὲ κατὰ τοὺς δακτύλους σύμπτωμα μηκέτι εἰς αὐτοὺς ἀφικνουμένης τῆς αἰσθητικῆς δυνάμεως ἐγένετο· καὶ βέλτιον ἦν, εἴπερ ἄρα, μηδὲν ὅλως ἡγεῖσθαι πεπονθέναι τὰ φωνητικὰ μόρια καὶ τοὺς δακτύλους ἥπερ τοὺς ὀφθαλμούς· ἐπ' ἐκείνων μὲν γὰρ αὐτὰ δὴ τοῦτο πάθος ἐστὶν τὰ πληροῦσθαι τινὸς ἀναθυμιάσεως καπνώδους· ἐπὶ δὲ τῶν φωνητικῶν τε καὶ τῶν δακτύλων οὐ τῷ παραγίνεσθαι τι παρὰ φύσιν εἰς αὐτούς, ἀλλὰ τῷ μὴ παραγίνεσθαι τὸ κατὰ φύσιν ἀφικνούμενον, ἐνέργειά τις βλάπτεται. δύναμις μὲν οὖν αἰσθητικὴ τοῖς δακτύλοις οὐκέτι ἐπιῶρεῖ, βλαβείσης τῆς κατὰ τὸν νωτιαῖον ἐκφύσεως τοῦ νεύρου· πνεῦμα δ' ἐκφυσώμενον ὁ λάρυγξ οὐκέτι δέχεται, τῶν μεσοπλευρίων μύων παραλυθέν-

Cap. III. Alio namque modo eveniunt suffusionis symptomata affecto ventriculo; alio ei, qui ab alto decedit, nequaquam vocalibus instrumentis affectis, vox laesa est; denique ab his duobus alia consensus specie laborabat, cuius digiti sensum amiserant. Nam oculi vexabantur, quod ascenderet ad eos aliquid; vox autem, quod materia ejus esset oblaesa; digitis aderat symptoma, quod sentiendi facultas ad ipsos non accederet. Proindeque satius sane fuerit, vocales partes digitosque nulla prorsus affectione laborare arbitrari quam oculos: nam his is ipse affectus est, quod fumosa quadam exhalatione repleantur; vocalium vero partium atque digitorum, non quod veniat ad eos, quippiam praeter naturam, sed quod non accedat, quod secundum naturam ad ipsos pervenire solet, actio laeditur. Itaque facultas sensitrix digitis non amplius influit, exorta nervi a spinali medulla laeso; guttur, resolutis intercostalibus musculis, efflatum spiritum non amplius recipit; ni-

Ed. Chart. VII. [425. 426.]

Ed. Bas. III. (270.)

των· ἀλλ' ὁμῶς καὶ πρὸς τούτων ἐγγωρεῖ λέγειν αὐτὸ τοῦτο πάθος εἶναι τὸ μὴ παραγίνεσθαι πρὸς τὰ μόρια τὰ πρότερον, ἥνίκ' εἶχε κατὰ φύσιν, ἦκοντα· καὶ γὰρ τῶν κρηνῶν οὐκ ἄν τις ἀλόγως πάθος εἶναι νομίζοι τὸ μηκέθ' ἦκειν ἐπ' αὐτὰς τὸ ὕδωρ, καὶ τῶν ἐκ τῆς γῆς φανομένων δημοτρίων φυτῶν τὸν ἄμετρον αὐχμὸν, καὶ τῶν ζώων ἀπορίαν τροφῆς ἢ ποιοῦ· τὸ γὰρ ἐλλείπον ὁπωσοῦν ἐκάστω πρὸς τὴν κατὰ φύσιν αὐτοῦ διοίκησιν εἰκότως ἄν τις πάθος ἐκείνου νομίζοι. ἀλλὰ ταῦτα μὲν, ὡς ἔφην, λογικωτέραν ἔχει τὴν ζήτησιν· ἐπὶ δὲ τῶν βεβλαμμένων τε καὶ ἀπολωλυμένων ενεργειῶν ἡ ἀναγκαία σκέψις ἡμελῆται τοῖς πλείστοις τῶν ἱατρῶν. δυοῖν γὰρ ἢ καὶ τριῶν ενεργειῶν ἔσθ' ὅτε τούτων-οὐσῶν, ἐνίοτε μὲν ἐνὸς μορίου πεπονθότος τᾶλλα συμπάσχοντα συμβλάπτεται τὰς ενεργείας, ἐνίοτε δὲ πάνθ' ὡσαύτως πέπονθεν· ἔστι δ' ὅτε τὰ μὲν αὐτῶν ἔχει διάθεσιν ἐντικλῆν, ὡς ἄν [426] εἴποι τις, τὰ δὲ λοιπὰ τὴν, ὡς ἄν φαίη τις, κατὰ σχέσιν· ὑπὲρ ὧν εἴρηται μὲν ἤδη καὶ τῷ δευτέρῳ περὶ τῆς τῶν ζώωντων ἀνατομῆς, εἴρηται δ'

hilominus in his dici potest hunc ipsum esse affectum, quod non perveniant ad partes ea, quae antea, quum secundum naturam se haberent, venire solebant. Etenim fontium affectum haud absurde quis putaverit, si non perveniat ad ipsos aqua; ac cerealium quoque frugum e terra prodeuntium squallorem immodicum, et animalium cibi portio-
nisque penuriam; nam quod alicui ad naturalem ejus gubernationem quomodocunque deest, ipsum sane quispiam affectionem illius merito putarit. Sed haec, ut jam dixi, magis ad logicam quaestionem pertinent. Verum in laesis ac deperditis actionibus necessaria consideratio a plurimis medicis neglecta est. Quum enim duae tresve fuerint aliquando hujusmodi actiones, accidit interdum, ut una parte affecta, reliquae illi consentientes in suis actionibus simul laedantur; interdum vero, ut omnes eodem modo afficiantur. Atque accidit interdum, ut harum aliquae affectum habeant, ut ita dicam, in habitu, reliquae vero, ut quispiam dixerit, in dispositione, de quibus secundo libro de vivorum dissectione, atque in eo, qui hunc praecedit, jam

Ed. Chart. VII. [426.]

Ed. Bas. III. (270. 271.)

ἔτι καὶ κατὰ τὸν πρὸ τοῦ(271)του λόγον, εἰρήσεται δὲ καὶ αὐθις, ὥς ἂν καὶ τοῦ μελλόντος ἡμῖν περαινέσθαι λόγον χρήζοντος ἔξ ἀνάγκης τοιούτων διορισμῶν. ὁ δὲ ἐστὶ χρήσιμον οὐδέν ἦττον ἐν τῷδε τῷ τόπῳ προειρῆσθαι, διὰ τοὺς λόγους μὲν ἐπιχειροῦντας ἀποδεικνύνειν ἀναγκαίαν τοῖς ἰατροῖς τὴν τῶν πεπονθότων ζήτησιν, ἔργῳ δ' ἀνατρέποντας, ἥδη σοὶ δίδειμι, προχειρισάμενος ἐν τι πάθος ἐνεκα παραδείγματος. ἔστω δὴ τοῦτο πλευριτὶς· ἐφ' ἧς ὅτι μὲν ἡ πλευρὰ πέπονθεν, ἐνδειξίς ἐκ τοῦ κατ' αὐτὴν ἀλγήματος γίνεται· πότερον δ' ὁ ὑπὲζωκὸς ὀνομαζόμενος εἴθ' ὑμῖν εἴτε χιτῶν, οὐδὲν γὰρ διαφέρει, φλεγμαίνει τοῖς πλευριτικοῖς, ἢ καὶ τι μόνιον ἄλλο κατὰ τὰς πλευράς, καὶ πότερον ὁ πνεύμων ἔξ ἀνάγκης καὶ αὐτὸς πέπονθεν κατὰ τοὺς λοβούς, ἢ παντάπασιν ἀπαθὴς ἐστίν, οὐκ ἀναγκαῖον ἐπίστασθαι φασιν οἱ τὴν ἐμπειρίαν πρᾶσβέοντες· ἐωρακέναι γὰρ ἥδη παμπόλλους πλευριτικούς, τοὺς μὲν ἅμα τοῖς διδασκάλοις, τοὺς δ' ὑφ' ἑαυτῶν μόνων θεραπευθέντας, ὥς Ἰπποκράτης ἔγραψεν ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων νοσημάτων, ἀκριβῶς τε γινώσκειν ἥδη, τίνα μὲν αὐτοὺς

diximus, ac nonnihil in sequentibus quoque dicemus, quod videlicet futurus sermo hujusmodi distinctionum indigeat. Quod autem utile non minus est hic praedixisse propter eos, qui verbo quidem demonstrare nituntur affectorum locorum investigationem medicis esse necessariam, opere vero illam evertunt, jam tibi enarrabo, uno aliquo affectu in exemplum sumpto; sit itaque is pleuritis, in qua latus esse affectum, dolor ipsius declarat; sed utrum quae succingens appellatur, sive membrana sive tunica, nihil enim refert, inflammetur in pleuriticis, an alia quaedam laterum pars; praeterea utrum pulmo in lobis necessario afficiatur, an omnino affectionis sit expers, scire non esse necessarium autumant ii, qui experientiam praeferunt; multos enim se vidisse jam pleuriticos, tum a praeceptoribus tum a seipsis solis curatos, observatis iis praeceptis, quae ab Hippocrate in libro de ratione victus in acutis morbis praescripta sunt; se jam quid ipsis profit, quid noceat, probe noscere, et di-

Ed. Chart. VII. [426.]

Ed. Bal. III. (271.)

ὠφελεῖ, τίνα δὲ βλάπτει, καὶ διορισμούς ἔχειν ἀναμνησκον-
 τας ἐπὶ σημείων ἐναργῶς φαινομένων, ὧν δὲ φλέβα τέμνειν,
 ὧν δὲ μὴ· καὶ περὶ πυρίαστως δ' αὐτῶν, ἔτι τε καταπλασ-
 μάτων, καὶ διατημάτων, ὑπαγωγῆς τε γαστροῦς, ἀντάρκη
 γνῶσιν ἔχειν ἐκ μακρᾶς πείρας. ὅθεν μὲν οὖν Ἱπποκράτης
 κινῆθεις, ἢ τις ἄλλος πρὸ αὐτοῦ, τὴν εὐρίειν ἐποίησατο τῶν
 βοηθημάτων, ἀγνοεῖν ὁμολογοῦσιν· ἑαυτοῖς δ' ἄρκειν φασιν
 τοῖς εὐρημένοις χρῆσθαι προσηκόντως, ὥς καὶ τοὺς ἄλλους
 τέχνητας ὁρῶμεν· οὔτε γὰρ ὁ χαλκεὺς, οὔθ' ὁ τέκτων, οὔθ'
 ὁ σκυτοτόμος, ὅπως εὐρέθησαν αὐτῶν αἱ τέχναι ζητοῦσιν,
 ἀλλ' ἄγε παρὰ τῶν διδασκάλων ἔμαθον, αὐτοὶ τε χρώμενοι
 τῇ πείρᾳ δοκιμάσαντες ἐβεβαιώσαντο, ταῦτα πράττοντες εὐδο-
 κимоῦσιν. ἐγὼ μὲν οὖν, εἰ χρὴ τάληθές εἰπεῖν, ὅταν ἀκούσω
 λεγόντων ταῦτα τῶν ἐμπειρικῶν ἰατρῶν, ἡγοῦμαι πάννυ πι-
 θανοὺς εἶναι τοὺς λόγους αὐτῶν, εἰρίσκω τε τὰς πρὸς αὐτοὺς
 ὑπὸ τῶν δογματικῶν εἰρημένας ἀντιλογίας οὐ πάννυ τι γεν-
 νάίας· ὥσπερ δ' ἐν ἅπασιν τοῖς ἄλλοις καθ' ὅλον τὸν βίον
 ἑμαυτὸν ἀεὶ προπαιτούς συγκαταθέσειας ἐπέσχον, οὕτω καὶ

unctiones habere, quae ex signis evidenter apparentibus in
 memoriam revocent, cui venam secare oporteat, cui non;
 tum de fomentis ipforum, cataplasmatibus, victus ratione, al-
 vi ductione, sufficientem habere notitiam ex longa expe-
 rientia. Igitur quid vel Hippocratem, vel alium quempiam
 illo priorem induxerit, ut haec inveniret auxilia, se faten-
 tur ignorare; sed sibi satis esse proferunt, si inventis com-
 mode utantur, ut et alios quoque artifices facere videmus;
 neque enim faber, sive lignarius, sive aerarius, neque cer-
 do, quo pacto artes suae fuerint inventae, inquirunt; sed
 quae a praeceptoribus didicerunt, et usu probarunt ipsi con-
 firmaruntque, ea facientes clarum nomen assequuntur.
 Equidem, ut verum fatear, quum medicos empiricos talia
 proferentes audio, inducor certe ut probabiles putem eorum
 rationes; videnturque mihi parum valida quae dogmatici
 contra illos disputarunt; at ut caeteris in rebus omnibus per
 totam vitam me semper a temerario assensu colibui, ita et

Ed. Chart. VII. [426.]

Ed. Bas. III. (271.)

περὶ τούτων ἐζήτησα πολλῷ χρόνῳ κατ' αὐτὴν τὴν ἐπὶ τῶν νοσούντων εὗρεσιν τῶν βοηθημάτων, εἴτε προσδέομαι τινος ἐνδείξεως λογικῆς, εἴτ' ἀρκεῖ μοι τὰ διὰ τῆς πείρας ἐγνωσμένα παρὰ τε τοῖς διδασκάλοις καὶ κατ' ἑμαυτόν. ἅπερ οὖν ἐκρίνα βέλτιστα, πολλῷ χρόνῳ ζητήσας, ἐπικαλεσάμενος θεοὺς μάρτυρας, ἀγορεύσω τοῖς ἀληθείας ἐρῶσιν. οὐδὲ γὰρ αἰτίαν ἔχω τοῦ ψεύδεσθαι, καθάπερ οἱ μανθάνοντες αἵρεσιν μίαν, εἴτα πάντῃ τε καὶ πάντως ἐνδοξοὶ κατ' αὐτὴν γενέσθαι προσηρημένοι. τούτοις γὰρ ἀναγκαῖόν ἐστι φιλονεικῶς ἀγωνίζεσθαι περὶ τῆς κατὰ τὴν αἵρεσιν ἀληθείας, ἣν μόνην γινώσκουσιν, ὡς ἂν ἐξ ἄλλης ἀγωγῆς λόγων ἀδυνατοῦσιν πορίζεσθαι δόξαν. ἐγὼ δ' ἔργῳ διεδειξάμην ἐν ἐπιδείξεσιν τε δημοσίαις καὶ ταῖς τῶν βουλευθέντων ἡντιναοῦν αἵρεσιν ἐκδιδασχθῆναι παρ' ἐμοῦ, μηδενὸς ἥττον, ἵνα μή τι μεῖζον εἴπω, γινώσκων ἅπασας αὐτάς. οὐ μὲν οὐδὲ λόγων αὐτοσχεδίων ἀπορία, συναγορεύειν ἐλόμενος αἵρέσει μιᾷ, ῥαδίως ἂν ὑπὸ τινος ἐξηλέγχθην. ἔμαθον γὰρ οὐκ ἐξ ὑπομνήματων αὐτάς, ὡς τινες, ἀλλὰ παρὰ τοῖς πρωτεύουσιν δι-

de his in investigandis ipsis singulorum morborum remediis diu apud me inquisivi, an logica indicatione indigerem, an mihi sufficerent, quae per experientiam a praeceptoribus atque ex me ipso didiceram. Igitur quae post diuturnam inquisitionem optima judicavi, deos testes advoco, veritatis amatoriis enunciabo. Non enim mihi mentiendi causa est, quemadmodum iis, qui uni sectae addicti omnem ex ipsa gloriam quaerunt; his enim necesse est contentiose pro sectae veritate dimicare, quam unicam noverunt, quod ex nullo alio disciplinarum genere gloriam sperare possint. Ego vero re ipsa et publice et privatim apud eos, qui sectam quamlibet a me discere cupiebant, ostendi, in omnium sectarum scientia, ne majus quicquam dixerim, me esse posthabendum nemini. Quod si uni sectarum patrocinium facere velim, quamvis ex tempore ac pro re nata dicendum fuerit, hand tamen facile ab aliquo convinci me rationum penuria patiar. Non enim, ut nonnulli faciunt, ex libris eas didici, sed praeslantissimis in unaquaque secta praece-

Ed. Chart. VII. [427.]

Ed. Bas. III. (271.)

[427]δασκάλους καθ' ἐκάστην αἵρεσιν. οὐτ' οὖν πρὸς ἐμπειρικούς ἐστί μοι τι μῖσος, ὥν γε τοῖς λόγοις ἐνετράφην, οὐτὲ πρὸς δογματικῶν τινας· ὁμοτίμως τε γὰρ ἐσπούδασα τὰ πάντων ἐκμαθεῖν, ἐφοίτησά τε τοῖς ἐνδοξοτάτοις διδασκάλους καθ' ἐκάστην αἵρεσιν· ἀπὸ τε τῶν ἔργων τῆς τέχνης ἐγνώσθην, οὐκ ἀπὸ λόγων σοφιστικῶν, τοῖς τ' ἄλλοις τῶν ἐν Ῥώμῃ πρῶτων ἀνδρῶν καὶ πᾶσιν ἐφεξῆς τοῖς ἀντοκράτορσιν· ὥστ' οὐδὲν ἂν μοι λείποι πρὸς τὸ μὴ οὐ λέγειν ἀληθῶς ἀ φρονῶ καθ' ἐκάστην αἵρεσιν. εὖρον οὖν ἐπὶ τῶν ἔργων τὴν διὰ τῆς ἀληθοῦς ἐνδείξεως εὕρεσιν τῶν βοηθημάτων ἐν τοῖς σπανίως ἀποβαίνουσιν πλεονεκτοῦσαν τῆς ἐμπειρικῆς γνώσεως· καὶ διὰ τοῦτο τοῖς ἐναντιωτάτοις βοηθήμασιν ἐνίοτε τῶν ἐκ τῆς ἐμπειρίας ἐγνωσμένων ἐθεράπευσα πολλὰ τῶν παθῶν, ἅπερ ἐπὶ πλεόν ἐν τῇ τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου πραγματεία διέρχομαι.

Κεφ. δ'. Νυνὶ δ' εἰρήσεται μόνον τὰ πρὸς τὴν ἐνεστώσαν ὑπόθεσιν χρήσιμα. τὰς γὰρ τοι τῶν ἐνεργειῶν βλάβας εὖρον οὐ μόνον ἐπὶ τοῖς ὁμοιομερέσιν, ὑφ' ὧν γίνονται,

ptoribus usus sum. Neque igitur odi empiricos, quorum sermonibus sum innutritus, neque ullos dogmaticos; pari enim studio omnibus dedi operam, versatusque sum cum praestantissimis in unaquaque secta praeceptoribus. Itaque innotui Romae tum primoribus ejus urbis civibus tum Imperatoribus deinceps omnibus, ob artis opera, non ob sophisticas rationes. Quamobrem nihil prohibet, quo minus de unaquaque secta vere dicam quae sentio. Igitur per artis exercitationem comperi, eam remediorum inventionem, quae ex vera indicatione procedit, in iis quae raro accidunt, empiricae cognitioni praestare. Unde multos morbos curavi praesidiis interdum plane contrariis illis, quae experientia cognita sunt, quae quidem in opere methodi medendi latius explico.

Cap. IV. Nunc vero sola explicabuntur ea, quae ad praesentem praepositionem utilia sunt. Nam comperi laesiones actionum non solum ob similes, a quibus edun-

Ed. Chart. VII. [427.]

Ed. Baf. III. (271.)

νοσοῦσιν βλαπτομένας, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις μορίοις, ὧν
 χρεια μὲν τίς ἐστίν, ἐνέργεια δ' οὐκ ἐστίν· εὐρον δὲ καὶ τὰ
 τῶν ὀργανικῶν μορίων νοσήματα βλάπτοντα τὰς ἐνεργείας.
 ἐπὶ τούτοις προεγνωσμένοις ἐξῆς εὐρον ἐνια μὲν νοσήματα
 συνεχῶς γινόμενα τοῖς πολλοῖς τῶν ἀνθρώπων, ἐνια δὲ σπα-
 νίως· τὴν δ' ἐμπειρικὴν ἰατρείαν ἐώρων οὐ τὸ σπάνιον,
 ἀλλὰ τὸ πολλάκις ἀποβαῖνον ἐν μνήμῃ τε καὶ μιμῆσει τιθε-
 μένην, καὶ διὰ τοῦτ' ἡμελημέναις τῶν σπανίων διαθέσεων οὐ
 μόνον τὰς θεραπείας, ἀλλὰ καὶ τὰς προηγουμένας αὐτῶν δια-
 γνώσεις. ὅπως οὖν χρὴ διαγιγνώσκειν αὐτάς πρῶτον ἐξη-
 γησα, καὶ τούτων τινὰς μὲν ἐπιστημονικὴν διάγνωσιν ἔχουσας
 εὐρον, ἐνίας δ' ὑποπεπτωκυίας τῷ καλούμένῳ τεχνικῷ στο-
 χασμῷ, καὶ διὰ τοῦτο καὶ αὐτάς ὡς τὸ πολὺ κατορθουμένας;
 ἢ γὰρ τοῦ τεχνικοῦ στοχασμοῦ δύναμις τοιαύτῃ τίς ἐστίν·
 ἀλλὰ καὶ ταύτας καὶ πρὸ τούτων ὅσαι τῶν σπανίων διαθέ-
 σεων ἐπιστημονικὴν διάγνωσιν ἔχουσιν, εὐρον αἰεὶ δεομένας
 τῆς τῶν πεπονθότων μορίων διαγνώσεως. ἐγὼ μὲν οὕτως
 ἰατρούων ἄχρι γήρως οὐδαμόθι μέχρι σήμερον ἡσχημόνησα

tur, aegrotantes contingere, verum etiam ob alias partes,
 quae actionem non habent, usum tamen quendam praestant.
 Sic etiam organicarum partium morbos actiones laedere
 deprehendi. Quibus praecognitis inveni deinceps morbos
 quosdam continenter plurimis hominibus oboriri, alios vero
 raro. At empiricam medicinam videbam non quod raro,
 sed quod crebro accidit in memoria et imitatione collocare;
 quocirca dispositionum raro evenientium non solum cura-
 tionem, verum etiam praevias ipsarum dignotiones negli-
 gere. Proinde primum investigavi, quomodo cognoscendae
 sint, invenique earum quasdam scientificam habere dignotio-
 nem, nonnullas vero artificiosae vocatae conjecturae sub-
 jectas, atque idcirco ipsas etiam magna ex parte rectas;
 ejusmodi enim est artificiosae conjecturae vis. Verum et
 has et his prius affectiones raras, quae scientificam digno-
 tionem habent, indigere semper inveni affectarum partium
 dignotione. Ego quidem medicinam hoc pacto profellus us-
 que ad senectutem, nullam in hodiernum usque diem ca-

Ed. Chart. VII. [427. 428.]

Ed. Bas. III. (271.)

κατὰ θεραπείαν, ἢ πρόγνωσιν, ὥς ἄλλους πολλοὺς εἶδον ἐν-
δοξοτάτους ἰατροὺς· εἰ δέ τις ἐθέλει καὶ αὐτὸς ἀπὸ τῶν ἐρ-
γων τῆς τέχνης, οὐκ ἀπὸ λόγων σοφιστικῶν ἐνδοξος γενέσθαι,
πάρεισι τούτῳ χωρὶς ταλαιπωρίας ἀναλέγεσθαι τὰ πρὸς ἡμῶν
ὑψημένα μετὰ πολλῆς ζητήσεως ἐν ὅλῳ τῷ βίῳ. γινωσκέτω
τοιγαροῦν οὗτος ἐν τοῖς σπανίοις πάθεισιν, ἐν οἷς οὔτε δι-
δάσκαλον εἶδον ἰασάμενόν τινα τῶν πασχόντων οὔτ' αὐτὸς
ποτε ἐπειράθην βοηθήματος, ὁδῶ τοιαύτῃ με χρησάμενον εἰς
τὴν τῶν ἰαμάτων εὗρεσιν. ἔστωσαν οὖν μοι καὶ νῦν θεοὶ
τοῦ λόγου μάρτυρες· ἐζήτησα γὰρ αἰὶ, τίος τόπου πεπον-
θότος, ἢ τίος αὐτῷ συμπάσχοντος ἢ τῆς ἐνεργείας ἐγένετο
βλάβη, καὶ πείσας ἑμαυτὸν εὐρηκέναι τὸ μόριον, ἐφεξῆς
ἐζήτησα τὴν διάθεσιν αὐτοῦ, καὶ τούτων ἐνθὺς ἀμφοτέ-
ρων ἔλαβον ἐνδειξὴν ὅλου τοῦ τῆς θεραπείας γένους, εἰς
τε τὸ ποσὸν καὶ τὸ ποιὸν τῶν [428] βοηθημάτων, καὶ
τὴν τῶν ἐπιτηδίων ὑλῶν εὗρεσιν, ἐπισκοπούμενος ἅμα
τοῖσδε τὴν ἡλικίαν τε καὶ φύσιν τοῦ κάμνοντος, ὥραν τε
καὶ χώραν, καὶ τὰλλα ὅσα πολλάκις ἤδη λέλεκται κατὰ

lumniam subii neque curando, neque praefagiendo, quod
celeberrimis multis medicis accidere memini. Quod si quis
et ipse gloriam ab artis operibus, non a sophisticis sermo-
nibus, assequi voluerit, is nullo negotio facili compendio
colligere poterit ea, quae per omnem aetatem diligenti in-
quisitione inveni. Hic igitur sibi persuasum habeat, hac via
et ratione medicamenta me invenisse, quibus morbos raro
evenientes curarem, quin antea neque praeceptorem vi-
dissem huiusmodi morbos curantem, neque ipse aliquod ex-
pertum haberem remedium. Sint igitur et huius sermonis
dii mihi testes. Quaesivi enim perpetuo, cuius loci affecti,
aut cuius partis per consensum ipsius laborantis esset actio-
nis laesio; quumque partem me invenisse crederem, tum
quaesivi affectum ipsius, atque ex his statim utrisque totius
curationis generis indicationem sumpsi ad remediorum et
quantitatem et qualitatem, et idoneae materiae inventionem,
inspiciens cum praedictis et aetatem et naturam laborantis,
tum anni tempus et regionem et id genus alia, quorum in

Ed. Chart. VII. [428.]

Ed. Bas. III. (271. 272.)

τὴν Ἱπποκρατείων βιβλίων ἐξηγήσιν. ἀλλ' ὁ πεπονθὼς τόπος, εἴ τι μὲνήμεθα τῶν ἐν τοῖς πρὸ τοῦδε δύο βιβλίοις, ἐκ τε τῶν ἐκκρινομένων ἐγνωρίζετο καὶ τῶν ἐπιτρεφομένων τοῖς πάσχουσι μέρεσι καὶ τῶν ἐνεργειῶν τῆς βλάβης, ἐν οἷς περιέχεται καὶ τὰ παρὰ φύσιν χρώματά τε καὶ σχήματα· ὄντων τε τῶν ἐκκρινομένων καὶ αὐτῶν τῷ γένει τριττῶν· ἦτοι γὰρ τῶν πεπονθότων τόπων ἐκκρίνεται μέρη, διαλυομένης αὐτῶν ἢ ἀποθρυπτομένης τῆς οὐσίας, ἢ τι τῶν (272) περιεχομένων ἐν αὐτοῖς, ἢ τι τῶν ταῖς νοσώδεσι διαθέσειν ἐπομένων ἢ μόραις, ἢ διὰ παντός, ἢ ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ· τῶν μὲν ἄλλων οὐδὲν εὗρισκον ἐπὶ τινων παθῶν, μόνη δέ μοι τηρικαῦτα τῆς εὐρέσεως τῶν πεπονθότων μορίων ὁδὸς ὑπελείπετο ἢ διὰ τῆς βεβλαμμένης ἐνεργείας.

Κεφ. ε'. Εἰς ἀνάγκην οὖν ποτε καταστὰς ἀνακτῆσθαι τιος ἀπολωλύαν μνήμην, ἔτι νεώτερος ὢν, οὔτε τῶν διδασκάλων ἰωρακῶς τινα θεραπεύοντα τοῦτο τὸ πάθος οὐκ ἀνεγνωκῶς παρὰ τινι τῶν ἀρχαίων τὴν ἱασιν, ἐξήτουν καὶ ἑμαυτὸν πρῶτον μὲν εὗρεῖν, τίς ἂν εἴη ὁ πεπονθὼς τόπος,

Hippocraticorum librorum enarratione saepe jam memini. Verum sedes affecta, si dictorum superioribus duobus libris meminimus, dignoscitur ab excretis et iis, quae affectis partibus adnascuntur, et actionum laesione, quibus comprehenduntur et colores praeter naturam et figurae: quumque excreta ipsa trifariam dividantur; vel enim affectarum sedium partes ipsarum substantia vel soluta vel confracta, excernuntur; vel ea, quae in ipsis continentur; vel aliquid, quod morbosas affectiones sequitur vel solas, vel semper, vel magna ex parte; in quibusdam affectibus nulla alia mihi occurrebant, sed sola mihi inventionis affectarum partium via, quae per laesam actionem procedit, relinquebatur.

Cap. V. Igitur quum deperditam cujusdam memoriam restituere me aliquando oporteret, essemque adhuc junior, ac neque praeceptorem unquam vidissem hujusmodi affectionem curantem, neque apud ullum antiquorum curationem legissem, primum quidem apud me ipsum investi-

Ed. Chart. VII. [428.]

Ed. Bas. III. (272.)

ὡς προσάξω τὰ καλούμενα τοπικὰ βοηθήματα, μετὰ τὴν τοῦ παντός σώματος ἐπιμέλειαν δηλονότι, κοινὸν γὰρ τοῦτο ἐπὶ πάντων ἐστὶ τῶν παθῶν· εἴθ' ἕξῃς, ἐκ τίνος ὁδοῦ τῶν λαμάτων ἕκαστον εὐρήσω. τὸν μὲν δὴ πεπονθότα τόπον ἡγούμεν ἔναι τὸν αὐτὸν τῷ τὸ καλούμενον ἡγεμονικὸν ἐν ἑαυτῷ περιέχοντι, τὰ δ' ἱάματα τῇ κατ' αὐτὸν ἐναντία διαθέσει παυσανέμενος τοίνυν ἄξιῳ πάντας, ὅσοι τοῖσδε τοῖς γράμμασιν ὁμιλοῦσι, τῆς ψώρας, ἢ λύττης, ἢ μανίας ἧς ἔχουσι περὶ τὰς αἰρέσεις, ὡς ἀνθρώπους σώφρονας ἐπισκέψασθαι τὴν ἀκολουθίαν τῶν ἐφεξῆς εἰρησομένων. ἐν ᾧ γὰρ ἐσκοπούμην ἃ εἶρηκα, πνυθόμενος τῷ Ἀρχιγένη τι γεγράφθαι βιβλίον, ἔνθα δωδάσκει μνήμης βιβλαμμένης ἀνάκτησιν, εὐθέως περιῆλθον ἀπάσας μὲν τὰς βιβλιοθήκας, ἀπántας δὲ τοὺς βιβλιοπώλας, ἀπántας δ' οὐς ἤδην ἰατροὺς ἐσπουδακότας περὶ τὰ συγγράμματα τάνδρως, εὐπορῆσαι τοῦ βιβλίου ἀπορημένος, ὅπως μοί τι συντελέσειεν πρὸς τὴν τῶν βοηθημάτων εὐρεσιν, οὐ τοῦ τόπου τοῦ πεπονθότος· ἀντικρὺς γὰρ ἡγούμεν ὑπ' αὐτοῦ λελέχθαι τὸν τόπον τοῦτον, οὐκ

gavi, quatenus pars esset affecta, cui topica vocata remedia adhiberem, prius videlicet universi corporis curatione praemissa, id enim in omnibus morbis commune est; deinde qua via remedia singula invenirem. Affectam itaque sedem eam ipsam esse existimaui, qua princeps animae facultas continetur, medicamenta autem, quae hujus sedis affectui essent contraria. Oratos igitur habere velim omnes, qui hos libros legunt, ut pruritum, vel rabiem, vel insaniam, quam de sectis conceperunt, deponant et, ut sapientes viros decet, dicendorum seriem considerent. Quum enim quae enarrata sunt, perpenderem, accepi Archigenem librum quendam de oblaesae memoriae instauratione edidisse; quocirca omnes bibliothecas illico percurri, bibliopolas omnes, atque medicos omnes quoque, quos scriptorum ejus viri studiosos esse sciebam, quo ejus libri copia mihi fieret, ut mihi quidpiam conferret ad remediorum, non ad loci affecti inventionem; quod plane existinarem nullam aliam a corde sedem

Ed. Chart. VII. [428. 429.]

Ed. Bas. III. (272.)

ἄλλον τινὰ παρὰ τὴν καρδίαν; ἐπειδὴ κατὰ ταύτην ἡ αἵρεσις αὐτοῦ τὸ τῆς ψυχῆς ἡγεμονικὸν εἶναι πεπίστευκεν· ἐξήτουν δ' ἐγνωκέναι, τίνα δυσκρασίαν αὐτῆς αἰτίαν ἡγεῖται εἶναι τοῦ πάθους. οὐδὲ γὰρ ὅτι δυσκρασίαν τινὰ εἶναι νενόμικεν, ἡμιφίβαλλον, εἰδὼς τὴν αἵρεσιν τοῦ ἀνδρός· ἀλλ' ἐπειδὴ δυσκρασίας ἦδεν ὀκτὼ καθ' ἑκάστον μόριον συνισταμένας, τέτταρας μὲν ἀπλᾶς, τέτταρας δὲ συνθέτους, ἐπιθύμουν γινῶναι, τίνα τούτων ὁ Ἀρχιγένης ἀπεφάνητο τῆς βεβλαμμένης ἐνεργείας αἰτίαν εἶναι, πότιρα ψύξιν ἢ ὑγρότητα τοῦ κατὰ τὴν καρδίαν πνεύματος, ἢ σύνθετον ἐκ ψύξεως τε καὶ ὑγρότητος, [429] ἢ ξηρότητα μετὰ ψύξεως ὑπολαμβάνει δύνασθαι τὸ πάθος ἐργάσασθαι τοῦτο· πρόδηλον γὰρ ἦν, ὅτι τῆς θερμότητος ἀποστήσεται. τί ποτ' οὖν μοι συνέβη, τοῖς, ὡς ἔφην, ἀποτιθεμένοις τὴν τῆς αἵρέσεως μανίαν, ἐφεξῆς φράσω, παρὰ γραφῆς αὐτὰς τὰς πρώτας ῥήσεις τοῦ βιβλίου, καθ' ὃ θεραπεῖαν ὁ Ἀρχιγένης ἐγραψεν τῆς ἐπιλησμοσύνης, ἢ λήθης, ἢ μνήμης ἀπωλείας, ἢ βλάβης, ἢ ὅπως ἂν τις ὀνομάζειν ἐθέλη τὸ προκείμενον ἐν τῷ λόγῳ πάθος, ἢ εἰ μὴ πάθος, ἀλλὰ

huic affectioni ipsum destinasse, secta ipsius defendente, principem animae facultatem in ea parte sedem sibi vindicare; at intelligere cupiebam, quam intemperiem ejus affectionis causam esse putaret. Neque enim dubitabam, quin intemperiem aliquam esse duxisset, viri sectam non ignorans; sed quum scirem octo intemperies in quaque parte consistere, quatuor simplices et quatuor compositas, noscere cupiebam, quam earum Archigenes laesae actionis causam esse declarasset, frigusne, an humiditatem spiritus in corde, an compositam ex frigore et humiditate, aut ariditatem cum frigore, putaret hujusmodi posse affectionem producere; etenim manifestum erat, eum in hac re nihil tributurum calori. Quid igitur mihi acciderit, iis qui sectae insaniam, ut dixi, abjecerint, deinceps narrabo, ipsas primas dictiones adscribens ejus libri, in quo Archigenes curationem scripsit delectae recordationis, sive oblivionis, sive memoriae deperditae aut laesae, vel utcumque quis supra propositam affectionem nominare voluerit, aut si non affectionem, saltem morbum,

Ed. Chart. VII. [429.]

Ed. Bas. III. (272.)

νόσον, ἢ σύμπτωμα, ἢ ἀρρώστια· ταῦτα γὰρ οἱ σοφισταὶ
ζητοῦσιν, μὴ ὅτι μικρὸν, ἀλλὰ μηδὲ τοῦλάχιστον εἰς τὴν θε-
ραπείαν συντελοῦντα. σαφηνείας δὲ ἕνεκα τῶν μελλόντων
εἰρησέσθαι τοσοῦτον προειπεῖν ἀναγκαῖον ἐστίν, ὅτι βιβλίων
Ἀρχιγένει γεγραμμένων ἐπιστολακῶν ἑνδεκά τὸν ἀριθμὸν, ἐν
τῷ πρώτῳ γέγραπται πρὸς Μάρσῳ ἐπιστολὴ, δι' ἧς αὐτῷ
συμβουλευεῖ περὶ τοῦ πατρὸς, ὅπως ἀνακτήσῃται τὴν μνή-
μην αὐτῷ· ἐν ἀρχῇ μὲν οὖν αὐτῆς μετὰ τὸ προοίμιον, ὁπότε
τῆς θεραπείας ἀρχεσθαι μέλλει, γέγραπται ταῦτα κατὰ λέξιν·
ἀφαίρεσιν μὲν οὖν αἵματος σύμμετρον καὶ ἐπαφαίρεσιν πι-
ποῖσθαι ἡμᾶς ἀρχομένης τῆς ἀποθλίψεως πέπεισμαι, εἰ μὴ
τις ἀσθένεια γέγονεν ἐμποδῶν. εἴτ' ἐφεξῆς πάλιν· οἶμαι δὲ
ὅτι καὶ ἐμβρόχμασί τε κατὰ καιρὸν χρῆσασθαι καὶ θάλασσι
μὲν ὅλου τοῦ σώματος, ψιλῶσι τε τῆς κεφαλῆς, καὶ σικνῶν
προσβολῇ. ταῦτ' ἀναγνὼν ἐσκοτοδινίασα, χρόν γὰρ ἴσως
εἶπεῖν με τάληθ'· πῶς δ' οὐκ ἐμέλλον, ἀμαρτῶν τῆς ἐλπί-
δος ἣν ἤλπισα παρ' ἀνδρὸς ἔσεσθαι μοι, μυριάκις ἐν πολλοῖς
συνγράμμασιν τὴν τε τῶν πεπονητότων τόπων ἐπιστήμην

aut symptoma, aut infirmitatem; talia namque sophistae in-
quirunt, quae non modo non parum, sed ne minimum qui-
dem ad curationem conducunt. Verum quo clariora red-
dantur ea, quae posthac dicemus, hoc praedicere necesse
est, quum Archigenes undecim libros epistolarum scripserit,
in primo extare ad Marsum epistolam, qua ipsi consilium
dat, quomodo patri memoriam restituat; hujus igitur initio
post prooemium, ubi curationem tractare incipit, ita ad
verbum scriptum est: *Detractionem igitur sanguinis mo-
deratam et ejusdem iteratam detractionem fuciendam no-
bis incipiente interceptione, mihi persuadeo, nisi imbecil-
litas quaedam obfliterit.* Deinceps rursus: *Puto autem et
irrigationibus opportune usuros et fotibus totius corporis,
et capitis derafione, et eucurbitularum appositione.* His
lectis, obscura vertigine conturbatus sum; aequa namque
mihi dicenda est veritas; quomodo vero non essem turba-
tus, dejectus spe, quam a viro mihi futuram conceperam,
qui millies in multis commentariis, affectorum locorum at-

Ed. Chart. VII. [429.]

Ed. Bas. III. (272.)

καὶ τὴν τῆς διαθέσεως αὐτῶν ἀναγκαίαν εἶναι φάσκοντος εἰς τὸ καλῶς ἰᾶσθαι τὰς νόσους; πῶς γὰρ ἂν ἔτι χρήσιμοι πρὸς τοῦτο εἴεν, εἰ μὴ τὴν ἀπ' αὐτῶν τις ἐνδείξιν ἐπιδείξειεν ἡγεῖσθαι τῆς τῶν βοηθημάτων εὐρέσεως; ἐκ τίνος, Ἀρχίγενης, λόγον πιθανοῦ πεισθέντες ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἀφρίζομεθα τὴν καρδίαν ἀφέντες, ἥς ἐν μέν τι τῶν συμφύτων ἔργων ἐστὶν τὸ μεμνησθαι, τὸ πάθος δὲ τῆς ἐνεργείας ἐστὶν ἡ ταύτης ἀπώλεια; τίνα δὲ διάθεσιν ἢ τῇ κεφαλῇ προσφερομένη σικύα θεραπεύουσα τὴν μνήμην ἀνακαλέσεται; τίνι λόγῳ τὰ βοηθήματα ταῦτα συνεβούλευσας; ὥς ἔγωγε καὶ νῦν θεῶμαι κατὰ τὰς τῶν νοσοῦντων ἐπισκέψεις τοὺς ἰατροὺς ἐν τῇ κοινολογίᾳ πυρθανομένους ἀλλήλων, κατὰ τίνα λόγον τόδε βοήθημα πρὸ τοῦδε συνεβούλευσεν, ἄχρι καὶ τῶν σμικροτάτων τοῦτο δρωμένης, οὐ τῶν οὕτω μεγάλων ὁποῖόν ἐστι σικύα προσφερομένη τῇ κεφαλῇ. ἐγὼ μὲν οὖν οὐδ' εἰ τῷ θώρακι προσήγετο, καθ' ὃ μέρος ἡ καρδία τέτακται, λόγον εἰπεῖν εὐρίσκω δι' ὃν ὦνησεν ἂν τι τὸν τοῦ Μάρσου πατέρα, μετὰ τοῦ μηδὲ εἰ τῷ θώρακι προσήγε, πότερον μετ' ἀμυχῶν τὰς σικύας, ἢ χωρὶς τούτων ἐβούλετο προσβεβλησθαι, δεδηλωσθαι διὰ

que affectus ipsorum scientiam necessariam ad rectam morborum curationem esse dixisset? Enimvero quomodo etiamnum ad hoc erunt utiles, nisi ab ipsis ad remediorum inventionem dirigamur? Qua igitur, o Archigenes, probabili ratione persuasi caput aggrediemur, relicto corde, cuius congenitum quoddam opus memoria est, affectus vero actionis ejus est deperditio? quam affectionem sanando cucurbitula capiti adhibita memoriam revocabit? qua ratione hujusmodi suades remedia? Ita nunc quoque inter visitandum aegros per communes consultationes video medicos inter se interrogantes, qua ratione hoc potius quam illud remedium adhibere suaserit, ne minimis quidem neglectis, nedum tantis qualis est cucurbitula capiti adhibita. Ego quidem, etiamsi thoraci e regione cordis fuisset adhibita, rationem proferendam non invenio, qua Marfi patrem juvare potuisset, praeterquam quod proposita jam verborum series non explicat; utrum concisa ante scalpello, an in-

Ed. Chart. VII. [429. 430.]

Ed. Bas. III. (272.)

τῆς ἀριτίως εἰρημένης ῥήσεως. δυναμένης γὰρ, εἰ οὕτως ἔτυχεν, τῆς διαθέσεως ψυχρᾶς καὶ ξηρᾶς εἶναι, τὸ μὲν αἵματος ἀφελεῖν ἐσχατον κακόν ἐστιν· τὸ δὲ σικύαις μόναις κεχοῆσθαι χάριν μὲν τοῦ θερμῆσαι χρήσιμον, ἄλλως δ' οὐδαμῶς· ἐπισπῶνται γὰρ ἐκ τοῦ βάθους εἰς αὐτὰ αἱ σικύαι τὴν ὑγρότητα, τοῦτο δ' ἐναντιώτατόν ἐστι διαθέσει ξηρᾷ. μὴ γινωσκόντων οὖν ἡμῶν μηδέπω, τίς ἦν ἡ διάθεσις ἐν τοῖς κατὰ τὸν ἐγκέφαλον καὶ τὰς μήνιγγας χωρίοις, οὐκ ἀσφαλὲς ἦν ἔξω τοῦ κρανίου ποιῆσθαι τὴν ἀντίσπασιν. προειρηκέναι τοιγαροῦν ἐχοῖν αὐτὸν ὡδὶ πως· ἐπεὶ ψυχρόν ἐστι καὶ ὑγρὸν τὸ πάθος ἐν τῇ κεφαλῇ, τοιαύτης γενομένης διαθέσεως, εἴη μὲν ἂν ἐν τῷ θερμαίνειν καὶ ξηραίνειν [430] τὸ τῆς θεραπείας κεφάλαιον, ὅλως δ' ἂν τις εἰς τοῦτο βοηθημάτων χρῆσαιο τοιαῦται· μόλις γοῦν ἐπετείρας ἐμμετὸν ἐκ τῆς σκοτοδινίας ἐπὶ τὴν πῶν ἐφεξῆς γεγραμμένων ἀνάγνωσιν ἤκου, ἐπιδέχεσθαι νομίζων, εἰ καὶ μὴ κατὰ τάξιν, ἀλλ' οὖν γε παρὰ τάξιν εἰρησθαί τινα τοιοῦτον λόγον, οἷον ἄρτι διηλθον ἐπὶ τοῦ παραδείγματος. καὶ τοίνυν εὖρον ἅπαντα τῶν βοηθημάτων τὸν κατάλογον

tegrea cute, cucurbitulas thoraci aptari voluerit. Cum enim esse posset, si casus, ita ferat, frigida aridaque affectio, sanguinis quidem detractio ad extremum ducit periculum; solae vero cucurbitulae non alio nomine quam caloris excitandi gratia utiles sunt; cucurbitulae enim attrahunt ad sese humorem ex imo, quod aridae affectioni maxime adversatur. Ignorantibus itaque prorsus nobis, quae sit affectio, quae vel caput, vel membranas ipsius afficit, haudquaquam tutum fuerit in exteriores calvariae partes materiam revellere. Sic igitur praedicere debuerat: quum frigida humidaque capitis affectio sit, ipso hoc modo affecto, curationis summa in calefaciendo exiccandoque posita est, hancque praesidiorum materiam ad hoc adhibere oportet. Quum ergo vix ex obscura me vertigine recollegissem, sequentia legere aggressus sum, invenire me posse sperans, si non ordine, saltem sine ordine, huiusmodi aliquem sermonem, qualis is erat, quem nuper exempli causa percurrimus. Deprehendi itaque universum praesidiorum catalogum vehemen-

Ed. Chart. VII. [43o.]

Ed. Bas. III. (272. 273.)

ἱκανῶς θερμαίνοντά τε καὶ ξηραίνοντα, μέχρι τοῦ καὶ τῷ κα-
λουμένῳ πρὸς αὐτοῦ αἰσθησμοῦ καὶ ὅλην κεφαλὴν ἐκθερμαί-
νειν, καὶ τούτῳ γ' αὐτῷ σφοδροτάτῳ· κτείνει γάρ, ἀφθίν-
τος τοῦ νάπυος, νίτρω καταπάσας τὴν κεφαλὴν, ἐπειθ'
ὑδατι καταντλεῖν θερμῷ, οὗ βοήθημα βιαιότερον οὐδὲν ἂν
εὗροις ἄλλο τῶν κατ' ἰατρικὴν· ὁμοίαν γὰρ ἔχει τὴν ὀδύνην
καυτηρίῳ, πολυχρονιωτέραν δὲ τὴν ἐνέργειαν. ἀμελεῖ καὶ
αὐτὸς ὁ Ἀρχιγένης ἐπιφέρων ἔφη· δυσυπομόνητον μὲν οἶν
ἔχει τὴν ὀδύνην, ἀλλ' οὐδενὸς χεῖρόν ἐστι τοῦτο τῶν μεγίστων
βοηθημάτων. καὶ μὴν διὰ νάπυος, καὶ καρδάμου, καὶ κόκκου
κνιδίου, καὶ σταφίδος ἀγρίας, ἀποφλεγματούς ποιῆσθαι
συμβουλεύει, καὶ πταρμικοῖς χρῆσθαι κτείνει, καὶ προποτισμοῖς,
διὰ τῶν ἱκανῶς θερμαινόντων τε καὶ ξηραίνοντων φαρ-
μάκων ἀμφοτέρω τὰ βοηθήματα ποιούμενος, ὥς εἶναι δῆλον
αὐτὸν ὑγρότητα καὶ ψύξιν ἡγούμενον εἶναι τὴν διάθεσιν, ἥτοι
κατὰ τὸν ἐγκέφαλον, ἥ τὰς μήνιγγας· οὐ γὰρ δὴ κατὰ γε τὸ
κρανίον ἢ τοιαύτη διάθεσις γενομένη τῆς μνήμης ἀφαιρήσεται
τὸν ἄνθρωπον· ἀλλὰ ταῦτα μὲν εἰρήσθω κατὰ τὸ πάρεργον,

ter calefacientem et exiccantem, adeo ut totum caput ipso
etiam sinapismo a se vocato calefaceret, et eo quidem ipso
vehementissimo; nam ablato sinapi, caput nitro consperge-
re, mox aqua calida rigare jubet, quo medicamento nullum
in arte medica violentius iuvenies; siquidem dolorem vel-
uti cauterium excitat, sed diutius durat ejus operatio. Ita-
que Archigenes inferens inquit: *Igitur toleratu difficilem
habet dolorem, sed nulli vel maximorum praesidiorum ce-
dit hoc medicamentum.* Quin etiam ex sinapi, nasturtio,
grano cnidio, uva taminea apophlegmatismos fieri consulit
ac sternutamenta movere, et potiones propinare jubet, ex
vehementer calefacientibus et exiccantibus medicamenta
utraque componens; ut facile constet ipsum credidisse ad hu-
miditatem et frigiditatem vel cerebri vel meningum hanc
affectionem pertinere; neque enim hujusmodi affectio, si
calvariam tantum affecerit, hominem memoria privabit.
Verum haec obiter dicta sint, quod quum nusquam demon-

Ed. Chart. VII. [436.]

Ed. Basf. III. (273.)

ἀς οὐδαμῶθι δείξας ὑγρότητι καὶ ψύξει γίνεσθαι τὴν ἐπιλησμο-
σύνην, ἔπειτα ξηραίνοντα καὶ θερμαίνοντα βοηθήματα πα-
ρέχει· τὸ δὲ τῇ κεφαλῇ τοσαῦτα πράγματα παρέχειν, ἑτέρου
πειπονθότος μορίου, πῶς οὐκ ἂν τις ἀγανακτήσειεν; περὶ
γούν τῶν σικυῶν τῇ κεφαλῇ προσβολῆς, ὧν ἀδιορίστως ἐμνή-
μόνευσεν ἐν ἀρχῇ τοῦ λόγου, μετὰ ταῦτα προελθὼν ἔγραψε
σαφέστατα τήνδε τὴν λέξιν· ξρηθισμούς τε διὰ νάπυος καὶ
σικυῶν· κούφων, τὰ πολλὰ μὲν ἡπίων, ὅτε δὲ καὶ πάνν ἐν-
τόνων· ἀνυστικώτεροι δ' εἰσὶν αἱ μετ' ἀμύξεως. ἀλλὰ πάντα
τε ταῦτα κατ' οὐδένα λόγον, Ἀρχίγενης γενναϊότατε, τῇ κε-
φαλῇ προσφέρεις, ἐν καρδίᾳ τοῦ πάθους ὄντος. οὐδὲ γὰρ
ἐκ πείρας, ἵνα τι καὶ πρὸς τοὺς ἐμπειρικοὺς εἴπω, τῶν τοιού-
των εὐρῆσθαι τι δύναται· καυσούμενος μὲν γὰρ ἄνθρωπος ἐν
τύρετῳ διακαῖ ψυχρὸν ὕδωρ ὑπ' ἀκρασίας προσεπνεγκάμενος
ὦνητο μὲν αὐτός ποτε, μιμήσεως δ' ἀρχὴν ἰατροῖς παρέσχεν
ἄνευ λογικῆς ἐνδείξεως· ἣ δὲ τῆς σικύας πρόσθεσις οὐδεμίαν
ἔχει περίπτωσιν ἡγουμένην, ἀλλ' ἐκ λογικῆς ἐνδείξεως ἅπασα
γέγονεν, μήτ' αὐτῆς ποτε δυναμένης τῆς σικύας αὐτομάτως

straverit ab humore frigoreque oblivionem fieri, postea ca-
lescientia et exiccantia offerat remedia; caput vero tantis
vexari negotiis, alia parte affecta, quis non moleste ferat?
Quod itaque de cucurbitulis ab initio indeterminate protulit,
postea pergens hujusmodi verborum serie manifestissime
scripsit: *Irritationesque ex sinapi et cucurbitulis levibus,*
saepius quidem blandis, interdum autem admodum validis;
efficaciores autem sunt quae cum scarificationibus. Ve-
rum, o generosissime Archigenes, nulla ratione capiti ista
omnia adhibes, si affectio consistat in corde. Neque enim
ab experimento, ut etiam empiricos alloquamur, talia pos-
sunt inveniri. Aestuens enim homo in ardente febre fri-
gidam aquam per intemperantiam ingessit, et nonnihil prae-
sidii expertus, medicis imitationis initium sine rationali in-
dicatione aperuit; cucurbitulae vero admotio nullam occa-
sionem fortuitam ducem habet, sed ex indicatione rationali
tota facta est; neque enim sua sponte cucurbitula unquam

Ed. Chart. VII. [450. 451.]

Ed. Baf. III. (275.)

γεννηθῆναι μήτ', εἰ καὶ τοῦτό τις συγχωρήσειε, κολληθῆναι ποτε τῇ κεφαλῇ κατὰ περίπτωσιν, καὶ μάλιστα ἐπὶ πάθους σπανίου, τῶν γοῦν καθ' ἡμᾶς ἰατρῶν, ὅσοι γέροντές εἰσι καὶ τριβαιοὶ, πυρθανόμενος, εἴ τινας ἐθεράπευσάν ποτε τοιοῦτο πάθος; ὀλίγον δὲν ἀπάντων ἤκουσα μηδ' ἐπιχειροῦναι λεγόντων, μόνος δ' εἷς ἔφη τολμῆσαι μὲν ἐπὶ τὴν θεράπειαν ἔλθεῖν, ἀνῆσαι δὲ μηδὲν ἐπ' αὐτῇ. πῶς οὖν ἐκ πείρας μιμητικῆς τῶν κατὰ περίπτωσιν ὁφθέντων ἢ τοῦ βοηθήματος ἐγένετο γνῶσις, αὐτοῦ γέ τοῦ πάθους σπανίως τινὲ συμβαίνοντος, αὐτομάτως τε τῆς σικύας τῇ κεφαλῇ κολληθῆναι κατὰ περίπτωσιν οὐδέποτε δυνάμενης; ψυχροῦ μὲν γὰρ πόσις, ἑκαστόν τε τῶν τοιούτων βοηθημάτων, ὧν ὁσημέραι πᾶσαν ἔχομεν ἐπὶ πολλῶν πολλάκις, ἐκ πείρας εὐρῆσθαι δύναται μιμητικῶς· ἡ δὲ τῆς σικύας προσβολὴ μετ' [431] ἀμύχων, ἢ ἀνευ τούτων, οὐδεμίαν ἐκ πείρας ἀφορμὴν ἐσχηκέναι δύναται. οὐδὲ γὰρ ὥσπερ ἐπ' ἄλλων παθῶν πολλῶν ὁ πεπονθὼς τόπος, εἰ καὶ μὴ πρὸς ἀκρίβειαν, ἀλλὰ πρὸς γέ τὴν τῶν βοηθημάτων αὐτῷ προσφορὰν, αὐτάρκως

gigni, neque, etiam si hoc concedatur, per fortuitam occasionem capiti potuit applicari, praesertim in affectione per rara. Interroganti igitur mihi nostrae tempestatis medicos senes et exercitatos, curassentne unquam hujusmodi affectum, omnes paene responderunt nunquam id se tentasse, uno duntaxat excepto, qui diceret curationem quidem aliquando se aggressum, nihil vero in ea profecisse. Quo pacto igitur experientia eorum, quae fortuito accidunt, imitatrice, auxilii cognitio orta est, quum raro alicui eveniat hujusmodi affectus, neque fieri possit, ut cucurbitula per occasionem capiti adaptetur? Frigidæ enim potio, cæteraque id genus remedia, quorum quotidie crebrum in multis facimus periculum, per experimenta imitando inveniri possunt; sed cucurbitulae appositio cum concisionibus aut sine ipsis, nullam ab experientia occasionem accipere potuit. Non enim quemadmodum in aliis affectionibus locus affectus, etsi non accurate, ad auxiliorum tamen ipsi

Ed. Chart. VII. [431.]

Ed. Bas. III. (273.)

φαίνεται δι' αἰσθήσεως, οὕτω καὶ πρὸς τῆς μνήμης· ἄλλων δὲ λέγω παθῶν τῶν τοιῶνδε, πλευρίτιδος, περίπνευμονίας, νεφρίτιδος, κωλικῆς διαθέσεως, ἥπατικῆς, σπληνικῆς, ἢ κατ' ἔντερον, ἢ κατὰ κύστιν, ἢ μήτραν, ἢ τι τοιοῦτον μόριον ἕτερον, ἐφ' ὧν ἀπάντων αἱ τ' ὀδύνη καὶ τὰ διὰ τῶν πόρων ἐκκρινόμενα τὸν πεπονθότα τόπον, εἰ καὶ μὴ κατὰ τὸ ἀκριβέστατον, ἀλλ' ἐν πλείετι γε διασημαίνουσι. κατὰ τε γὰρ τῆς πλευρᾶς ὅλης ἐν πλευριτικοῖς ἐπιθεῖναι ῥᾶστόν ἐστιν ὃ τι περ' αὐτὴν βουληθῆς, ἐπὶ τε τῆς κοιλίας ἐν κωλικοῖς, ὥσπερ καὶ κατὰ τῶν ὑποχονδρίων ἐφ' ἥπατός τε καὶ σπληνὸς φλεγμοναῖς, ὡσαύτως δὲ καὶ τῶν ἄλλων μορίων· ἐνθα δὲ ἀπόλωλεν ἡ μνήμη, σημεῖον οὐδέν ἐστι τόπου πεπονθότος, οὐκ ὄγκος παρὰ φύσιν, οὐκ ὀδύνη τις, οὐκ ἔκκρισις, οὐκ ἄλλο· οὐδέν· ὥσπερ γε καὶ ἐπὶ μελαγχολίας καὶ φρενίτιδος καὶ μανίας, ἐπιληψίας τε καὶ ληθάργου καὶ κάρου καὶ τῆς ὀνομαζομένης ὑπὸ τῶν νεωτέρων λατρῶν κατοχῆς τε καὶ καταλήψεως· ἀλλ' οὐδὲ τῶν ὅλου τοῦ σώματος σπασμῶν, ἢ παλμῶν, ἢ τῆς ἐξ ἡμίσεος αὐτοῦ μέρους παραλύσεως, ἢ ὅλον ῥῖζα προβάλλει

oblationem, satis sensibus deprehenditur; sic et in memoria. In aliis dico affectionibus talibus, pleuritide, peripneumonia, nephritide, affectione colica, hepatica, splenica aut intestini, aut vesicae, aut uteri affectu, atque id genus caeterarum partium; in quibus omnibus et dolores et ea, quae per meatus excernuntur, etsi non exactissime, in latitudine certe, locum affectum declarant. In pleuriticis enim facile est universo lateri admoveere quod volueris; similiter ventri in colica; quemadmodum, si hepar, aut lien inflammetur, hypochondriis, atque similiter in caeteris partibus; perdita vero memoria nullum est affecti loci signum, non tumor praeter naturam, non dolor aliquis, non excretio, non aliud quippiam; quemadmodum neque in melancholia, phrenitide, mania, morbo comitiali, lethargo, sopore et in ea affectione, quam recentiores medici catochen atque catalepsin appellant. Sed neque in totius corporis convulsionibus, vel palpitationibus, vel in dimidia corporis paralyfi,

Ed. Chart. VII. [431.]

Ed. Bas. III. (275.)

τι σημεῖον, οὔτε δι' ὄγκον παρὰ φύσιν, οὔτε δι' ὀδύνης, οὔτε διὰ χρώματος ἐξηλλαγμένου παρὰ τὸ πρόσθεν, ἢ διὰ τινος τῶν ἐκκρινόμενων· ὥστ' οὐδ' ἐπὶ τούτων ἡ Ἀρχιγενική τῶν βοηθημάτων εὗρεσις δύναται γενέσθαι, ληρώδους μὲν οὔσης τῆς τῶν ἐμπειρικῶν περιπτώσεως, τοῦ δ' Ἀρχιγενείου λόγου πρὸς τὴν καρδίαν ἡμᾶς ὀδηγοῦντος. ἀλλὰ δῆτα συγκέχωρησθω τὴν πείραν εὐρηκῆναι τὰ βοηθήματα τῶν εἰρημένων παθῶν, ἃρ' οὐ φανερὸς ἔλεγχός ἐστι τῆς ψευδοῦς ἀλαζονείας τῶν δογματικῶν ἀνδρῶν, οὐδ' οὗτος αὐτὸς ἀπλοῦς, ἀλλὰ διττός, καὶ ἰσχυρὸς ἐκάτερος; ἐκ γὰρ τοῦ τὴν πείραν οὕτως εἶναι χρήσιμον, ὥς μὴ μόνον εὐρίσκειν ἄνεν λόγου τὰς ἰάσεις, ἀλλὰ καὶ διελέγχειν αὐτὸν, ὥς ἐστι προφανῶς ψευδῆς, οὐ μόνον ἄχρηστος ὁ λόγος, ἀλλὰ καὶ πρὸς κακοῦ φαίνεται τοῖς δογματικοῖς ἰατροῖς ἐπιτηδευόμενος. ἤρκει μὲν οὖν, ὥς φασι, καὶ ὁ περὶ τῆς ἀχρηστίας ἔλεγχος· ὁπότε δὲ καὶ βλέπτων ὁ λόγος φαίνεται, τί ἂν ἔτι μείζον ἔχοι τις εἰπεῖν εἰς τὴν μοχθηρίαν αὐτοῦ; οἱ πολλοὶ γοῦν λόγοι περὶ ψυχῆς ἡγεμονικοῦ διαλεκτικῶς ἐρωτηθέντες, ἅμα τοῖς περὶ τῆς τῶν πεπονθότων :

id. quod veluti radix est, nullum signum prodit, vel timore praeter naturam, vel dolore, vel colore mutato a priori, vel aliquo excretorum. Quare neque in his Archigenica remedium inventio fieri potest, siquidem nugaces sunt fortuitae empiricorum occasiones, atque Archigenis sermo nos ducit ad cor. Verum concedamus ab experientia praedictarum affectionum auxilia prodixisse, numquid manifeste deprehenditur falsa dogmaticorum virorum arrogantia, ac ne simpliciter quidem, sed dupliciter, atque utrinque valide? Si enim usque adeo utile sit experimentum, ut non solum citra rationem inveniatur remedia, verum etiam coarguat ipsam tanquam aperte falsam, non solum ratio inutilis est, sed etiam cum damno a dogmaticis medicis usurpatur. Satis quidem, ut ajunt, erat reprehensio ab inutilitate ducta, at quum ratio etiam nocere videatur, quod majus argumentum desideras ejus vitii? multas scilicet de principe animae facultate rationes dialectico more disputatas, una cum affecto-

Ed. Chart. VII. [431. 432.]

Ed. Basf. III. (273.)

τόπων εὐχρηστίας, ἐνδεικνύμενοι τῇ καρδίᾳ προσφέρειν ἐπὶ τῶν ψυχικῶν παθῶν τὰ βοηθήματα, κατεφρονήθησαν ἑξαίφνης ὑπὸ τοῦ τριβακωτάτου περὶ τὰς θεραπείας Ἀρχιγένους, ὥς ἔασαι μὲν ὅλως τὰ κατὰ τὸν θώρακα μόρια, τὴν κεφαλὴν δὲ σικνάζειν καὶ κατατέμνειν καὶ κατακαίειν οὐδὲν πεπονησίαν. ἄρ' οὖν, ὃ πρὸς Διὸς, ἐψευδάμην, ὀλίγον ἔμπροσθεν εἰπὼν, ἐσχάτην προδοσίαν γίνεσθαι τῆς λογικῆς ὁδοῦ πρὸς τὴν τῶν βοηθημάτων εὕρεσιν ὑπὸ τῶν τὴν πατρίδα μᾶλλον ἢ δόγμα προδοῦναι πεπεισμένων; προδοσία γὰρ αὐτοῖς εἶναι δοκεῖ τάληθῇ λέγειν, ὅταν μέλλωσι διαφωνεῖν τοῖς ἀπὸ τῆς τοιαύτης αἰρέσεως. ὥσπερ δ' ἐνταῦθα φιλονικίαν αἰσχροὺς ἐπιδείκνυνται προφανῶς, οὕτως ἄνοιαν, ὅταν οἴωνται πάνθ' ἑαυτῶν σαλεύεσθαι τὰ δόγματα, καὶ ἐν ὅτιον ἐλεγχθῇ τινὰ μὲν γὰρ ἀλλήλοις ἀκολουθεῖ, καθάπερ γε πάλιν ἕτερα μάχεται, τινὰ δὲ οὐτ' ἀκολουθίαν οὔτε μάχην ἀναγκαίαν ἔχει, καθάπερ αὐτὸ τοῦτο τὸ περὶ τοῦ τῆς ψυχῆς ἡγεμονικοῦ. εἰάν τε γὰρ ἐν καρδίᾳ τις εἰάν τ' ἐν ἐγκεφάλῳ περιέχῃ [432] σθαὶ τοῦτό φησι, δυνατόν ἐστιν αὐτῷ καὶ περὶ τῶν φυσικῶν στοι-

rum locorum usu, quibus indicabatur in animalibus affectibus auxilia cordi adhibenda esse, subito contempsit Archigenes in curandi ratione exercitatissimus, ut neglectis omnino pectoris partibus capiti cucurbitulas adaptaret ipsumque haud affectum et incideret et ureret. Num igitur per Iovem, mentitus sum paulo ante, quum dicerem, rationalem viam, quod ad remediorum inventionem pertinet, omnino prodi ab iis, qui patriam potius quam sectam suam prodere in animum induxerunt? Nam prodicionem esse arbitrantur, si vera dicendo dissentiendum sit ab iis a quibus ea secta defenditur. Ut vero in his turpem contentionem manifeste declarant, sic etiam haud obscuram dementiam, quum putant omnia sua decreta turbari, si vel unum quodvis reprehendatur; alia enim mutua consequentia cohaerent, ut alia contra inter se pugnant, alia neque consequuntur sese neque pugnant necessario, ut hoc ipsum de principatu animae. Sive enim aliquis in corde sive in capite hunc contineri asserat, poterit de naturalibus elemen-

Ed. Chart. VII. [432.]

Ed. Bas. III. (273.)

χείων ἢν ἂν ἐθέλῃσιν δόξαν ἐλομένω μῆτε μάχεσθαι τούτῳ
 μῆτ' ἀκολουθεῖν· καὶ περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς ὁμοίως, ὡς-
 πέρ γε καὶ περὶ ψυχῆς οὐσίας καὶ περὶ θεῶν καὶ προνοίας
 καὶ εἰμαρμένης καὶ τοῦ γεννητὸν εἶναι τὸν κόσμον, ἢ ἀγέννη-
 τον, ἀπειρόν τε τὸ πᾶν ἢ πεπερασμένον, ἢ πολλοὺς εἶναι
 κόσμους ἢ ἀπεριλήπτους κατὰ τὸν ἀριθμὸν, ἢ ἓνα μόνον
 τοῦτον. οὐδενὶ γὰρ ὧν εἴρηκα δογμάτων οὐτ' ἀκολουθία
 τίς ἐστίν οὔτε μάχη πρὸς τὸ τῆς ψυχῆς ἡγεμονικόν, ἕάν τε
 ἐν καρδίᾳ τις ἕάν τε ἐν ἐγκεφάλῳ φησὶ περιέχεσθαι. προδι-
 δόασιν οὖν ὅλην τὴν δογματικὴν αἵρεσιν οἱ τοιαύτας γράφον-
 τες θεραπείας· περὶ γὰρ ἡγεμονικοῦ ψυχῆς ἀποδείξεων οὐσῶν
 ἐναργῶν, ὡς ἅπασιν ἀνθρώποις πεπιστευῖσθαι τὸ μόριον ἐν
 ᾧ κατώκισται, μόνοις ἰατρῶν τε καὶ φιλοσόφων τοῖς ἀρίστοις
 οὐ φαίνεται, τοῖς ἐν καρδίᾳ τιθεμένοις αὐτό. τὰς μὲν οὖν
 ἀποδείξεις ἐν τοῖς ὑπομνήμασιν εἶπον ἐν οἷς ἔγραψα περὶ
 τῶν Ἰπποκράτους καὶ Πλάτωνος δογμάτων· ὅτι καὶ πᾶ-
 σιν ἀνθρώποις πεπίστευται, τὸ μὲν λογιζόμενον ἐν ἐγκεφάλῳ

tis quamcunque voluerit eligere opinionem, cum priore
 sententia neque pugnando neque consequens aliquod addu-
 cendo, ac similiter de ortu ac interitu, ut et de animae es-
 sentia, de diis, de providentia, de fato; item genitusne sit
 mundus an ingenuus, finitum universum, an infinitum;
 praeterea an plures sint mundi, an numero incomprehen-
 sibles, an unus hic duntaxat. Nulli namque dictorum
 placitorum consequentia quaedam est aut pugna, quod ad
 animae principatum spectat, sive quis in corde sive in ce-
 rebro eum contineri dixerit. Itaque universam sectam do-
 gmaticam produnt, qui huiusmodi scribunt curationes; nam
 quum de principatu animae adeo manifestae sint demonst-
 rationes, ut omnibus hominibus comprobata sit pars, in qua
 residet, solis tum medicis tum summis philosophis, qui
 in corde eum collocant, non apparet. Demonstrationes
 sane ipsas in commentariis quos de Hippocratis Platonisque
 decretis edidi jam dixi; quod vero rationalem animae fa-
 cultatem in cerebro, virilem atque irascibilem in corde,

Ed. Chart. VII. [432.]

Ed. Bas. III. (273. 274.)

καθιδρεύσθαι, τὸ δ' ἀνδρείον τε καὶ θυμοειδὲς ἐν καρδίᾳ, τὸ δ' ἐπιθυμητικὸν ἐν ἥπατι, (274) μαθεῖν ἔστιν ὁσημέραι λεγόντων αὐτῶν ἀκούοντα, πρὸς μὲν τὸν ἀνόητον, ὡς ἐγκέφαλον οὐκ ἔχει· πρὸς δὲ τὸν ἄτολμον καὶ δειλὸν, ὡς ἀκάρδως εἶη· τοῦ Τιτυοῦ δ' ὑπ' αἵτου τὸ ἥπαρ ἐσθιόμενον, οὐ μόνον ἐν ποιήμασι λεγόντων, ἀλλὰ καὶ πλαττόντων τε καὶ γραφόντων.

Κεφ. στί. Ὡρα τοίνυν ἐπανέλθειν ἤδη μοι πρὸς τὸ προκείμενον. ὁμολογουμένον μὲν ἅπασιν τοῖς ἰατροῖς αὐτοῖς τοῖς ἔργοις, οἷς δρῶσιν κατὰ πάντα τὰ τοῦ λογιστικοῦ πάθη, τὴν κεφαλὴν ὑπάρχειν οἶκον αὐτοῦ, προσήκον ἦν ἐπισκέψασθαι περὶ τῆς ἐκάστου πάθους διαθέσεως ὅποια τίς ἐστιν· οἶον ἢ τῆς μνήμης βλάβη, ἐπειδὴ προϋθέμην ὑπὲρ αὐτῆς διελθεῖν. ἅμα μὲν γὰρ αὐτὴ φαίνεται πολλάκις γενομένη μετὰ βλάβης τιρὸς τοῦ λογισμοῦ, καθάπερ γε καὶ ἡ τοῦ λογισμοῦ βλάβη μετὰ τοῦ καὶ τὴν μνήμην βεβλάφθαι, τῆς μὲν διαθέσεως ἀμφοτέροις τῆς αὐτῆς οὔσης, ἐπιτεταμένης δὲ, ὅποτε τῇ μνήμῃ συναπόλωλεν ὁ λογισμὸς, ὅπερ ὀνομάζεται μώρωσις.

concupiscibilem in jecore sitam esse, nemini non persuasum est; id quotidie discere licet, dicentes audiendo, fatuo quidem, cerebrum ipsum non habere; timido et pusillanimi, cor ei deesse; Tityo vero jecur a vulture erodi, non solum in poëmatis canentes, verum etiam pingentes et sculptentes.

Cap. VI. At mihi jam tempus est redeundi ad propositum. Sane cum in confesso sit omnibus medicis ex ipsis operibus, quae in omnibus rationalis facultatis affectionibus faciant, caput sedem ipsius esse, conveniens erat considerare, qualis in quacunque affectione dispositio sit; verbi gratia, memoriae laesio, quoniam de ipsa loqui instituimus; ipsa enim saepe una cum laesione quadam rationis fieri conspicitur, quemadmodum et rationis laesio una cum memoria laesa; utriusque laesione ab eadem dispositione procedente, quae intenditur, ubi simul cum memoria ratio quoque deperditur, quae affectio stultitia nominatur.

Ed. Chart. VII. [432. 433.]

Ed. Bas. III. (274.)

ἀπόλλυται δὲ ἅμω ταῦτα καὶ κατὰ τοὺς ληθαργοὺς τε καὶ τὰ καρφὸν πάθη πάντα, καὶ τὴν διάθεσιν αὐτῶν ἀναγκαῖον ὑπάρχειν ὁμογενῆ· κατὰ μὲν τὸ πρῶτον γένος, ὅτι δυσκρασία, δίδεσθαι γὰρ αὕτη τῶν ὁμοιομερῶν μορίων, ἃ πρῶτως ἐνεργεῖ, διάθεσις εἶναι κοινή· κατὰ δεύτερον δέ, ὅτι ψυχρά τις ἐστὶν ἢ δυσκρασία πάντως, αὕτη γὰρ ὁράται ναρκουσα τὰς ψυχικὰς ἐνεργείας, ὡς τὰ γε διὰ κρύος ἀναγκαζόμενα φώλευν ζῶα σαφῶς ἐνδείκνυται, καὶ πάντα τὰ ψύχοντα φάρμακα, καὶ τῶν ἐδεσμάτων δὲ τὰ ψυχρὰ, καθάπερ ἡ θριδακίνη καταφορικὸν ἐργάζεται τοὺς ὕπνους, εἰ πολλὴν αὐτὴν προσενέγκαιτο τις· ἀλλὰ καὶ τὰ βάρη τῆς κεφαλῆς, ὅσα χωρὶς ὀδύνης δακνῶδους συνίσταται, πάνθ' ὑπνώδη τε καὶ καταφορικὰ γίνεται, καὶ φαίνεται δι' ἀποφλεγματοσὶν μεγάλως ἐνδύμενα. πρὸς δὲ τούτοις ἐγκανσίς τε καὶ ψύξις τῆς κεφαλῆς ἐνδείκνυται ταυτόν· ἀγρυπνητικαὶ μὲν αἱ ἐγκανσίς, καταφο[433]ρικαὶ δ' αἱ ψύξεις γινόμεναι. καὶ μὴν καὶ τὰ χολώδη τῶν νοσημάτων καὶ θερμὰ τὰς ἀγρυπνίας καὶ παραφροσύνας καὶ φρενίτιδας ἐργαζόμενα φαίνεται· τούτοις δ' ἐμπαλιν τὰ φλεγματικά καὶ ψυχρὰ νωθρότητάς τε καὶ καταφοράς.

Ac in lethargo atque omnibus soporosis affectionibus utraque deperditur, atque dispositionem ipsorum ejusdem esse generis necesse est; per primum quidem genus, quoniam intemperies est; jam enim demonstravimus eam similarium partium, quae primo operantur, communem esse affectionem; per secundum vero, quoniam frigida omnino intemperies est; haec enim animales actiones torpidas efficit, ut animalia, quae per frigora latere coguntur, manifeste declarant, et refrigerantia medicamenta ac frigidi cibi; ut lactuca cataphoricos inducit somnos, si multam ipsam sumpserit aliquis. Sed et capitis gravitates, quae sine mordaci consistunt dolore, somnolentae et cataphoricae sunt; quibus apoplegmatismi magnopere opitulari videntur. Ad haec id demonstrant capitis tam ardor tam refrigeratio; siquidem ardor vigilias, refrigeratio soporem inducit. Item biliosi calidique morbi vigilias, deliria, phrenitidas; contra pituitosi frigidique veterum et cataphoram efficiunt.

Ed. Chart. VII. [433.]

Ed. Basf. III. (274.)

ἡ μὲν δὲ πρώτη δύναμις ἐν τῇ κατὰ τὸ θερμόν τε καὶ ψυχρόν ἐστι δυσκρασία, τῶν ἀγρυπνητικῶν τε καὶ καταφορικῶν νοσημάτων· ἐφεξῆς δ' αὐτῆς ἡ καθ' ὑγρότητα καὶ ξηρότητα. τὰ τε γὰρ λουτρὰ πάντα ὑπνώδεις ἐργάζεται τὴν κεφαλὴν ὑγραίνοντα, καὶ οἶνου πόσις εὐκρατος, καὶ γράινουσιν τροφαὶ πᾶσαι. καὶ τῶν ἡλικιῶν ὑπνώδης μὲν ἡ τῶν παιδίων δι' ὑγρότητα· τῶν γερόντων δ' ἀγρυπνητικὴ διὰ ξηρότητα. ταῦτ' οὖν ἅπαντα τεκμήρια γενέσθω τοῦ δευτέραν μὲν ἔχειν χώραν εἰς ἀργίαν ψυχῆς τὴν παρὰ φίσιν ὑγρότητα, προτέραν δ' αὐτῆς εἶναι τὴν ψυχρότητα· διὸ καὶ μόνῃ μὲν ὑγρότης πλεονάσασα μακροῦς καὶ βαθεῖς ὕπνους ἐργάζεται, καθάπερ γε καὶ μόνῃ ξηρότης ἀγρυπνίας, ἐφ' ᾗ διαθέσεων εἴρηται πρὸς Ἱπποκράτους, ὕπνος καὶ ἀγρυπνίη ἀμφοτέρω μᾶλλον τοῦ μετρίου γινόμενα, μοχθηρόν. εἰ δὲ ψυχρότης μεθ' ὑγρότητος ἱκανῆς προσέλθοι, καταφορικὰ καὶ καρῶδη πάθη συνίσταται· χωρὶς δὲ ταύτης αἷ τε τῆς μνήμης βλάβηαι καὶ αἷ γε μωρώσεις. οὗσης δὲ πολλῆς διαφορᾶς ἐν τῷ μᾶλλον τε καὶ ἥττον οὐ καθ' ὑγρότητα καὶ ψυχρότητα μόνον, ἀλλὰ καὶ κατὰ ξηρότητα καὶ θερμότητα, ποικιλία

Enimvero quod ad vigilias soporesque per morbos pertinet, calida frigidaque intemperies primam sibi facultatem vendicat; altera vero ab hac, quae ad humiditatem ariditatemque refertur. Nam balnea quod caput humectent, omnibus somnos conciliant, et vini modice diluti potio, et omnes cibi humectantes. Atque ex aetatibus pueritia ob humiditatem somnolenta est; senes vero ob ariditatem vigiliis vexantur. Igitur omnia haec argumento sint, ad animi ignaviam inducendam humiditatem praeter naturam secundas partes obtinere; frigiditatem vero priores. Proinde humiditas sola abundans longos profundosque somnos, ut et ariditas quoque sola vigilias efficit; de quibus affectionibus ab Hippocrate dictum est: *Somnus et vigilia, utraque si modum excefferint, malum est.* Si vero frigus cum humiditate multa accesserit, somnolentiae et soporosae affectiones constituuntur, sine hac vero memoriae laesiones ac stultitiae. At quum non solum in frigiditate humiditateque, verum etiam in ariditate et calore non parvum secundum

Ed. Chart. VII. [433.]

Ed. Bas. III. (274.)

πολυειδὴς γίνεται τῶν βλαπτόντων τὰς ψυχικὰς ἐνεργείας αἰ-
τίων. ἔνεκα δὲ σαφοῦς διδασκαλίας αἱ μὲν τοῦ λογιστικοῦ
τῆς ψυχῆς ἐνεργεῖαι καλεῖσθωσαν ἡγεμονικαί, αἱ δὲ τῶν ἀλό-
γων ἡθικαί, περὶ ὧν οὐ πρόκειται λέγειν, ὅτι μὴδὲ περὶ
τῶν τῆς καρδίας, ἢ τοῦ ἥπατος παθῶν. ὥσπερ οὖν ὕπνος
καὶ ἀγρυπνία μᾶλλον τοῦ μετρίου γίνεται, τὸ μὲν δι' ὑγρό-
τητα, τὸ δὲ διὰ ξηρότητα κράσιως, οὕτως ἐν αὐτοῖς τούτοις
τὸ μᾶλλον τε καὶ ἥττον ἐν ἀγρυπνίαις τε καὶ ὕπνοις ἐπεται
τῷ μᾶλλον καὶ ἥττον ἐν ὑγρότητι καὶ ξηρότητι. καὶ διττῶς
γε τῶν τοιούτων δυσκρασιῶν γινομένων, ὥς ἐπιδίδυμικται,
διττὸς ἔσται τρόπος ἐκάστης διαθέσεως, ὁ μὲν ἕτερος ἐπὶ τοῖς
ὑγροῖς καὶ ξηροῖς χυμοῖς, ὁ δὲ ἕτερος ἐπ' αὐτοῖς τοῖς σώμα-
σιν, ὅτ' ἂν γε εἰς τὰς αὐτὰς ἀφίκηται δυσκρασίαις τὰ στερεὰ
τοῖς ὑγροῖς. καὶ πρὸς γε ταῖς εἰρημέναις δυσκρασίαις ἐναν-
τίαις ἄλλη τις ἐξ ἀμφοῖν γίνεται μικτή, καθάπερ ἐν τοῖς
ἀγρύπνοις κώμασιν, ἐφ' ὧν φλεγματώδης καὶ χολώδης πλεο-
νάζει χυμός. οἱ δ' αὐτοὶ τρόποι τῶν θ' ἀπλῶν δυσκρασιῶν
καὶ τῆς ἐξ ἀμφοῖν μικτῆς ἐν τῇ κατὰ τὸ θερμόν τε καὶ

magis et minus sit discrimen, varietas multiplex contingit
causarum animales actiones laedentium. Clarioris autem
doctrinae gratia rationalis animae actiones principales,
irrationalis vero morales vocentur, de quibus differere
propositum non est, ut nec de cordis vel jecoris affectibus.
Igitur quemadmodum somnus et vigilia modum excedunt,
ille ob humiditatem, haec ob temperamenti siccitatem, ita
et in his ipsis major vel minor tum somnus tum vigilia
sequitur majorem vel minorem aut humiditatem aut siccita-
tem. Quumque bifariam, ut jam declaratum est, fiant hu-
jusmodi intemperies, duplex quoque erit utriusque affectio-
nis modus; unus quidem in humidis siccisque humoribus;
alter vero in corporibus solidis, quum in easdem intempe-
ries solidae partes cum humoribus inciderint. Praeterea ul-
tra jam dictas intemperies contrarias alia quaedam sit mixta
ex utrisque, ut in vigilantī comate, in quo pituitosus bi-
liosusque humor abundat. Atque in calidi frigidiq̃ue con-
trarietate iidem quoque modi tum simplicium intemperie-

Ed. Chart. VII. [433. 434.]

Ed. Basf. III. (274.)

ψυχρὸν ἐναντιώσκει συνίστανται. χολῆς γοῦν, εἶδηλον δ' ὅτι τῆς ξανθῆς λέγω, φλέγματι μεμιγμένης, ἥ κατὰ τὸ θερμὸν τε καὶ ψυχρὸν ἐπίμικτος γίνεται διαθέσις· εἰ δὲ καὶ τοῖς στερεοῖς μορίοις αὐτοῖς τοῦ σώματος ἢ ἐκ τῶν ἐναντίων μικτῇ διαθέσει ὁμολογηθεῖν γίνεσθαι, κατ' ἐκείνην τρεῖς αἱ πρώται γενήσονται δυσκρασίαι καθ' ἑκατέραν ἀντίθεσιν. ἅπαντα μὲν οὖν τὰ τοιαῦτα πάθη κατὰ τὸν ἐγκεφάλου γίνεται, διαφέρει δ' ἄλλήλων οὐ μόνον ταῖς ποικιλίαις τῶν μίξεων, οὐδὲ τῷ μᾶλλον τε καὶ ἥττον ἐν τε ταῖς ἀπλάτῃ διαθέσεσιν καὶ ταῖς μικταῖς, ἀλλὰ καὶ τῷ ποτὲ μὲν ἐν ταῖς κοιλίαις τοῦ ἐγκεφάλου συνίστασθαι τὰς δυσκρασίας, ποτὲ δ' ἐν τοῖς καθ' ὅλον αὐτὸν ἀγγείοις, ἢ τὴν παρεσπαρμένην ὑγρότητα τῷ σώματι τοῦ κεφαλίου, καὶ τέταρτον ἐπὶ τούτοις, ὅταν αὐτὸ τὸ σῶμα τοῦ ἐγκεφάλου δύσκρατον γίνηται.

Κεφ. ζ'. [434] Παραφυλάττειν οὖν χρὴ τοὺς ὕπνους τῶν ἀπολωλεκότων τὴν μνήμην, ἢ τὴν σύνεισιν, ἀπώλεια γὰρ τῆς συνέσεως ἢ μώρωσίς ἐστι, πόττερον ὑπνώδει; ἱκανῶς οἱ κάμνοντές εἰσιν, ἢ μετρίως ὑπνώδει; ἢ τὴν ἀρχὴν οὐδ'.

rum tum ex ambabus mixtae constituuntur. Pituitae enim si bilis misceatur, flavam dico, mixta fit ex calido frigidoque affectio. Quod si et in solidis corporis partibus mixtam ex contrariis affectionem fieri fateamur, tres ab ipsa prodibunt ex utraque oppositione intemperies. Igitur huiusmodi affectus omnes cerebro oboriuntur; inter se autem differunt non solum mixtionis varietate, aut eo quod magis minusve intenduntur, tum in simplicibus, tum in mixtis dispositionibus, verum etiam quod ventriculi cerebri interdum afficiuntur huiusmodi intemperiebus, interdum universa ejus vasa, aut humiditas quae per corpus cerebri dispersa est, et quarto insuper modo, quum ipsummet corpus cerebri intemperatum est.

Cap. VII. Quibus itaque vel memoria, vel intellectus perit, nam intellectus deperditio stultitia est, eorum somnos observare oportet, utrum vehementer somnolenti, an modice somnolenti sint aegri, an omnino non somnolenti,

Ed. Chart. VII. [434.]

Ed. Bas. III. (274.)

ὑπνώδεις, ἀλλ' ὅσον ἐπὶ τούτῳ κατὰ φύσιν ἔχουσιν· οὕτω γὰρ ἂν ἔξεύροις τὴν ἐπικρατοῦσαν δυσκρασίαν. ἐπιθεωρητέον δὲ καὶ πότερον ἐκκρίνεται τι διὰ τε ῥινῶν καὶ στόματος ἐκ τῆς κεφαλῆς καταφερόμενον, ἢ ξηρὰ φαίνεται τὰ χωρία· δυνήσῃ γὰρ καὶ τούτου στοχάσασθαι τὴν διάθεσιν, ὥσπερ ἐπὶ κατάρροου καὶ κορύζης· καὶ γὰρ ἐπὶ τούτων ἢ τε ποιοῦτης καὶ ἢ ποσότης τῶν ἐκκρινομένων, μετὰ τοῦ συνεπισκιάσθαι τὰς προηγησαμένας αἰτίας, ἐνδείκνυται τὴν διάθεσιν τῆς κεφαλῆς, ἥτοι θερμὴν οὔσαν, ὡς ἐπ' ἐγκαύσεως, ἢ ψυχρὰν, ὡς ἐπὶ ψύξεως· ἄνευ γὰρ τοῦ διορίσασθαι ταῦτα πάντα, τὴν προσήκουσαν ἐκάστη διαθέσει θεραπείαν ἀδύνατον εὑρεῖν· ἐπὶ γοῦν τῆς ἀπολωλύιας ἢ μεγάλως βεβλαμμένης μνήμης ψυχρὰ μὲν δυσκρασία πάντως ἐστὶ, καὶ θεωρεῖν αὐτὴν προσήκειν, οὐ μὲν ἔξ ἀνάγκης γε καὶ ξηραίνειν, ὥσπερ οὐδὲ ὑγραίνειν· ἀλλ' εἰ μὲν μεθ' ὑγρότητος εἴη, ξηραίνειν, εἰ δὲ μετὰ ξηρότητος, ὑγραίνειν, εἰ δ' ἐν τῷ μέσῳ τούτων, ἐν ταύτῃ τῇ καταστάσει φυλάττειν. ἐγὼ γοῦν οἶδά τινα καὶ τὴν μνήμην μὲν ὀλίγου δεῖν ἀπολλέσαντα, καὶ τὸν λογισμὸν δὲ βλαβέντα, διὰ φιλοπονίαν τε καὶ ἀγρυπνίαν ἐπὶ

sed quantum ad hoc pertinet, secundum naturam sese habeant; sic enim exuperantem invenies intemperiem. Praeterea considerandum est, utrum excernatur quippiam per nares et os a capite desfluens, an aridae partes sint; nam et ex his affectionem conjectura assequi poteris, quemadmodum in catarrho et gravedine; siquidem in his qualitas et quantitas excretorum, cum causarum quae praecesserunt contemplatione, capitis affectionem declarat, sive calida fuerit, ut in ustione, sive frigida, ut in refrigeratione; nisi enim omnia haec distinxeris, idonea affectioni curatio non potest inveniri. Itaque in deperdita aut magnopere laesa memoria frigida omnino intemperies est, quocirca calefacere ipsam oportet; non tamen exiccare aut humectare necessarium est; sed si humiditati copuletur, arescere; si ariditati, madefacere; si inter has medium obtinet, in eo statu servare. Equidem novi quendam, qui ob laborem in studiis atque vigilias memoriam paene amiserat, laesa etiam

Ed. Chart. VII. [434.]

Ed. Bas. III. (274, 275.)

μαθήμασιν· ἕτερον δ' ἀμπελουργόν, ἐπὶ τοῖς κατὰ τὴν ἀμπελουργίαν πόνοις, καὶ διαίτη λεπτῇ, ταῦτά τούτῳ παθόντα· καὶ προφανῶς ἑκάτερος αὐτῶν ὑπὸ μὲν τῶν ξηραίνοντων τε καὶ θερμαίνοντων ἐβλάπτετο πάντων, ὑπὸ δὲ τῶν ὑγραίνοντων ἅμα τῷ θερμαίνειν ὠφελεῖτο. γίνονται μὲν οὖν καὶ μετὰ πυρετοῦ βλάβαι τῶν ἡγεμονικῶν ἐνεργειῶν, ὥς ἐπὶ φρενιτιδὸς τε καὶ ληθάργου· γίνονται δὲ καὶ χωρὶς (275) πυρετοῦ, καθάπερ ἐπὶ μανίας τε καὶ μελαγχολίας· ὥσπερ γε καὶ κατὰ συμπάθειάν τε καὶ πρωτοπάθειαν ἐγκεφάλου· τὰ μὲν ἡκριβωμένα τοῖς ἰδίῳ συμπτώμασι καὶ διηνεκῇ καὶ μὴ προηγησαμένων ἑτέρων γερόμενα κατὰ πρωτοπάθειαν· τὰ δὲ μήτ' ἡκριβωμένα τοῖς ἰδίῳ συμπτώμασι μήτε παραμένοντα διαπαντός, ἐφ' ἑτέροις τε συστάντα κατὰ συμπάθειαν, μεμνημένων ἡμῶν ὅτι καὶ τῆς συμπαθείας ἡ μὲν ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι λαμβάνουσα συναποκαθίσταται τοῖς ποιοῦσιν αἰτίοις, ἡ δὲ μόνιμον ἤδη τὴν τῶν συμπαθούντων διάθεσιν ἐσχηκυῖα, καὶ τὰ ποιήσαντα παύσεται, παραμένει. τὸ μὲν οὖν ἐγκεφάλῳ πάντα γίνεσθαι τὰ τῶν ἡγεμονικῶν ἐνεργ-

ratione; alterum etiam vinitorem, qui ob labores, quos viles colendo subierat, ac tenuem victum, eodem modo affectus est. Atque manifeste eorum uterque exiccantibus calefacientibusque omnibus laedebatur; humectantibus vero simul et calefacientibus juvabatur. Laeduntur sane etiam cum febre principes animae functiones, ut in phrenitide et lethargo; laeduntur et sine febre, ut in mania et melancholia; quemadmodum et per consensum, et primaria affectione cerebri; quae propriis symptomatis exacte dignoscuntur et perpetua sunt, neque aliis praecedentibus supervenerunt, primigenia affectione; quae vero propriis symptomatis non dignoscuntur, neque perpetuo permanent, atque aliis succedunt, per consensum; in quo latere nos non debet, eum consensum qui in fieri habet esse, deletis efficientibus causis, simul deleri; qui vero permanentem jam habet dispositionem, quamvis quiescat causa efficiens, ipsum tamen permanere. Igitur quod in cerebro consistant omnes prin-

Ed. Chart. VII. [434. 435.]

Ed. Bas. III. (275.)

γειῶν πάθη, πᾶσι τοῖς ἰατροῖς, ὅσοι γε μὴ διὰ φιλονεικίαν αἰρέσειως ἄλλα μὲν ἐν τῇ ψυχῇ φρονοῦσιν, ἄλλα δὲ λέγουσιν, ὁμολόγηται· τὸ δὲ τὴν δυσκρασίαν ὁποία τις ἐστὶν εὐρεῖν, οὐ μικρὸν ἔργον, ἐν ᾧ χρὴ φιλόπορόν τε καὶ ζητητικὸν εἶναι τὸν ἰατρὸν, οὐκ ἐν τῷ σκοπεῖν ὅπως ἀντίπη τοῖς καλῶς εἰρημένοις ὑπὸ τῶν παλαιῶν περὶ ψυχῆς ἡγεμονικοῦ, πράγμα-
τος οὕτοις ἐναργοῦς, ὥς καὶ τοῖς ἰδιώταις πεπιστευθῆναι κατὰ τὸν ἐγκέφαλον εἶναι· φιλοσόφοις μὲν οὖν ἐν γωνίᾳ καθημέ-
νοις ἀμαρτάνειν ἐν τῷδε τάχ' ἂν τις συγγνώη· γεγηρακόσι δ' ἐν τοῖς ἰατρικοῖς ἔργοις ἀσύγγνωστος ἡ φιλονεικία, τάχα δ' ἄληθέστερόν ἐστιν εἰπεῖν, [435] ἀναισχυντία· τῶν τε γὰρ ἀγρυπνοῦντων πάντων ἀρρώστων τὴν κεφαλὴν καταντλοῦσι τῶν τε παραπαιόντων καὶ φρενιτιζόντων καὶ ληθαργικῶν· Ἀρχιγένης δὲ καὶ τῶν τὴν μνήμην βλαβέντων τῇ κεφαλῇ προσ-
φέρει τὰ βοηθήματα, καὶ μωρῶθέντα δὲ τινα θεραπεύειν ἐπιχειρήσῃ, καὶ τούτου τῇ κεφαλῇ προσοίσει πάντα. τίς δὲ τριβακὸς ἰατρὸς ἀποπληκτοὺς, ἢ ἐπιλήπτους, ἢ ὀπισθο-
τονικοὺς, ἢ ἐμπροσθοτονικοὺς, ἢ τετανικοὺς ἑτέρως ἰᾶται;

cipum animae actionum affectus, conceditur ab omnibus me-
dicis, qui non sectae contentione alia mente concipiunt, alia
ore proferunt; at qualis sit intemperies, invenire, non par-
vi est operis, in quo medicum laboriosum et sagacem esse
oportet, non ut quaerat quomodo sapientibus antiquis con-
tradicat de animae principatu, re adeo aperta, ut eam in
cerebro esse etiam idiotis conslet. Philosophis fortasse in
angulo sedentibus facilius hujus erroris quis veniam dederit;
medicis vero, qui jam in artis operibus ad senectutem usque
versati sunt, ignosci sua contendendi libido, vel fortasse di-
cam verius, impudentia, non debet; quippe qui vigilantibus
omnibus infirmis et delirantibus et phreniticis et le-
thargicis caput irrigent; quin et Archigenes si quibus laesa
memoria est, capiti admovet remedia, etiamque si stultum
curare aggrediatur, capiti cuncta adhibebit. Quis vero ex-
ercitatus medicus apoplexiam, aut morbum comitalem aut
episthotonon, aut emprosthotonon, aut tetanon, aliter cu-

Ed. Chart. VII. [435.]

Ed. Bas. III. (275.)

τίς δὲ παραλυθέντας τὸ τοῦ σώματος ἡμῖν μέρος; ἂρ' οὐχὶ τῶν μὲν σπασμωδῶν παθῶν ἅπαντες ἤδη καὶ αὐτῆς τῆς πείρας τὸ κύρος τῆς θεραπείας κατὰ τοὺς πρώτους ποιῶνται σπονδύλους, ὥσπερ γε καὶ τῶν παραλελυμένων τὸ ἡμῖν μέρος ὅλον τοῦ σώματος, συνεκθερμαίνουσιν δὲ καὶ τὸν ἐγκέφαλον; ὥσπερ καὶ τοὺς ἀποπληκτικούς ἰῶνται, καθάπερ γε καὶ τοὺς ἐπιλήπτιους· ὅταν μὲν ἐπὶ στομάχῳ γίνηται τὸ πάθος ἢ τι τινὲς τῶν ἄλλων μορίων, ἐκείνο μὲν μάλιστα καὶ πρῶτον ἐκθεραπεύουσιν, παρασκευάζουσιν δὲ καὶ τὸν ἐγκέφαλον εἰς δυσπάθειαν. καὶ χρητὰ ταῦτα μᾶλλον ζητεῖν, οὐ περὶ τοῦ σαφέστατα φαινομένου πᾶσι τοῖς ἀδιαστροφοῖς τὴν γνώμην ἡγεμονικῶς, καθάπερ οὐδὲ περὶ τῆς τῶν νέρων ἀρχῆς; ἢ οὐ καὶ χρητὴν πορευθέντας εἰς θεοὺς διὰ μαντείας ἐξευρεῖν, ἀλλὰ παρά τινι τῶν ἀνατομικῶν ἀνδρῶν παιδευθέντας.

Κεφ. η'. Ἐνιοὶ γὰρ ἀναπείθουσιν ἑαυτοὺς, ἀρχὴν εἶναι τῶν νέρων τὴν καρδίαν, ἐκ τοῦ μὴ δύνασθαι διακρίναι σύνδεσμον νῆρον, συντελούσης εἰς τοῦτο καὶ τῆς ὁμωνυμίας, ἐπεὶ πολλὰ τῶν ἰατρῶν καὶ τοὺς συνδέσμους ὀνομάζουσιν

rat? quis denique dimidiam partem corporis resolutam? Nonne in convulsivis affectibus omnes summam curationis jam ipsa experientia ducti in primis vertebis moliantur, quemadmodum ubi dimidia quoque universi corporis pars resoluta est, cerebrum autem etiam calefaciunt? quemadmodum apoplecticos quoque curant, ut etiam epilepticos; quum vel ob stomachum vel ob aliquam aliam partem affectio sit, eam maxime et in primis curant, cerebrum vero etiam prae-parant, ut non facile afficiatur. Haec itaque potius inquirenda sunt, non princeps animae facultas omnibus haud perversae mentis apertissima, ut neque nervorum origo, quam non divinantium more a diis petere, sed ab anatomicis viris discere oportet.

Cap. VIII. Nonnulli enim sibi persuaferunt, nervorum principium cor esse, eo quod nequeant ligamentum a nervo discernere; ad id conferente etiam homonymia, quandoquidem ligamenta multi medici colligantes nervos appel-

Ed. Chart. VII. [435.]

Ed. Bas. III. (275.)

νεῦρα συνδετικά. τῆς μὲν οὖν προσηγορίας οὐδεὶς αὐτοῖς
φθόρος, ἂν γε μνημονεύοι τῶν προαιρετικῶν νεύρων, ὡς
αὐτοὶ καλοῦσιν, ὧν τὴν ἀρχὴν ἐγκέφαλον εἶναι φάμεν, οὐ
τῶν συνδέσμων· οὐδὲ γὰρ οὐδ' αὐτοὶ τῶν συνδετικῶν νεύ-
ρων πάθος εἶναι φασὶ τὸν σπασμὸν, ἢ τὴν παράλυσιν, ἀλλὰ
τῶν προαιρετικῶν. ὅταν οὖν ὅλον τὸ σῶμα φαίνεται σπώ-
μενον, ἅπαν μὲν εὐθὺς παρίσταται πεπονθέναι τὸ τοιοῦτον
μέρος, ὃ καθάπερ ἐν δένδρῳ τὸ στέλεχος τῶν κλάδων, οὕτως
αὐτὸ κοινὸν τῶν νεύρων ἀπάντων οἷον πρέμνον ἐστίν, οὐχ
οἷον κλάδος ὀλίγων τινῶν ἐν ἐνὶ μορίῳ, καθάπερ ὅταν ἦτοι
σκέλος ἢ μία χεὶρ ἂν τύχῃ σπασμένη. κώλου μὲν γὰρ ὅλου
σπασμὸς τὴν ἀρχὴν τῶν εἰς αὐτὸ καθηκόντων νεύρων ἐν-
δείκνυται πεπονθέναι, καθάπερ εἰ κλάδου τινὸς ἐν δένδροις·
ὅταν δ' ὅλον ἅλῃ τὸ σῶμα τῷ πάθει, τὴν κοινὴν ἀπάντων
ἀρχὴν τῶν κάτω τοῦ προσώπου νεύρων, ἀνάλογον τῷ κατὰ
τὸ δένδρον πρέμνῳ πεπονθέναι χρὴ νομίζειν, ἥτις ἐστὶ τοῦ
νωτιαίου μυελοῦ τὰ πρῶτα μέρη, διὸ καὶ τούτῳ τὰ βοηθή-
ματα προσφέρουσιν οἱ τριβακοὶ πάντες λατροὶ, τῆς καρδίας

lant. Verum ipsis sane ita nominare liceat, si nervorum
meminerint voluntariorum, ut ipsi vocant, quorum princi-
pium cerebrum esse dicimus, non ligamentorum; neque
enim illi ipsi convulsionem, aut paralyfin, colligantium ner-
vorum, sed voluntariorum affectum esse dicunt. Quum
igitur totum corpus convelli apparet, omnis statim affioi
putatur ejusmodi pars, quae ut in arbore caudex ramorum,
sic ipsa sit omnium nervorum communis veluti caudex, non
paucorum in una parte, quemadmodum ramus, veluti quan-
do vel crus, vel una manus forte convellitur; totius enim
membri convulsio nervorum qui ad ipsum perveniunt prin-
cipium affectum esse declarat, rami cujuscumque exemplo in
arbore; quum autem universum corpus afficitur, communem
originem omnium infra faciem nervorum, quae arboris cau-
dici proportionem respondet, affectam esse putandum est, quae
sunt primae spinalis medullae partes; proinde exercitatissimi
quique medici huic remedia admovent, cordis vero in hac

Ed. Chart. VII. [435. 436.]

Ed. Bas. III. (275.)

οὐδὲ τὴν ἀρχὴν ὅλως ἐν τῷ τοιοῦτῳ παθήματι μεμνημένοι. εἰ δὲ καὶ τὰ κατὰ πρόσωπον ἅμα τῷ παντὶ σώματι φαίνοιτο σπώμενα, τὸν ἐγκέφαλον αὐτὸν ἤδη θεραπεύομεν, οὐ μόνον τὴν ἔκφυσιν τοῦ νωτιαίου· καὶ γὰρ καὶ χεῖλη σπώμενα θεωμεθα πολλάκις, καὶ ὀφθαλμούς, καὶ τὸ κατὰ μέτωπον δέρμα, καὶ ὅλας τὰς γέννας, ὥσπερ γε καὶ τὴν ῥίζαν τῆς γλώττης· ἀλλ' ἐπειδὴ ταῦτα πάντα διὰ τῆς ἀνατομῆς ἐμάθομεν ὑπὸ μυῶν κινεῖσθαι παρ' ἐγκε[436]φάλου λαμβανόντων νεῦρα, τὸν ἐγκέφαλον ἐπ' αὐτῶν πεπονθέναι πεπείσμεθα· καθάπερ ὅταν ὁρῶμεν ἀπαθῆ μὲν ἐκεῖνα, σπώμενα δὲ τᾶλλα σύμπαντα μόρια, τὴν ἀρχὴν τοῦ νωτιαίου πειθόμεθα πεπονθέναι. ταῦτα μὲν οὖν, ὅπερ ἔφην, ἐτοίμως ἐχορῆν ἡμᾶς μαθόντας· ἐπισκοπεῖσθαι τὰς διαθέσεις αὐτῶν· ἔνιοι δὲ τῶν ἰατρῶν τὰς μὲν διαθέσεις οὐδ' ἐπιχειροῦσι ζητεῖν, ἐρίζουσι δὲ περὶ τῶν ἐναργῶς φαινομένων, ἀπολλύντες ἡμῶν τὸν χρόνον, ὃν ἐχορῆν οὐκ εἰς ἀντιλογίαν τῶν ἀναιρούντων τὰ καλῶς ὑπὸ τῶν παλαιῶν ἰατρῶν εἰρημένα καταναλίσκειν, ἀλλ' εἰς εὐρεσιν ὧν ἐκεῖνοι παρέλειπον, ἥτοι παντάπασιν οὐδὲν ἀποφηνάμενοι περὶ τινων

affectione nullam omnino mentionem faciunt. Si vero simul cum universo corpore facies quoque convulsa videatur, non solum exortum spinalis medullae, verum etiam cerebrum ipsum jam curamus. Etenim labra quoque saepenumero convelli videmus, item oculos, frontis cutem, totas mandibulas, similiter et linguae radicem: at quia omnes jam dictas partes a musculis ex cerebro nervos suscipientibus moveri, ex anatome didicimus, cerebrum in ipsis credimus esse affectum, ut ubi ipsis illaesis caeteras partes convelli videmus, dorsalis medullae initium affectum esse satemur. Haec igitur sunt, quae nos, ut dixi, prompte discere, mox ipsorum affectiones considerare oportet. Nonnulli vero medici affectiones ipsas ne aggrediuntur quidem disquirere, certant de rebus manifeste apparentibus; jacturamque nostri temporis moliuntur, quod non erat consumendum respondendo iis, qui recta medicorum veterum decreta evertunt, sed inveniendi potius ea, quae illi silentio praeterierunt, vel nihil omnino differentes de quibusdam rebus, vel sine

Ed. Chart. VII. [436.]

Ed. Bas. III. (275.)

πράγματων, ἢ χωρὶς ἀποδείξεως ἢ διορισμοῦ προσήκοντος ἢ ἑλλιπῶς ἀποφηνάμενοι, καθάπερ ὁ Ἱπποκράτης ὑπὸ πληρώσεως γίνεσθαι τὸν σπασμὸν εἰπών, ἀληθὲς μὲν γὰρ ὁ λόγος, ἀλλ' ὑπὸ τίνων πείσθεις οὕτως ἀπεφήνατο, μόνοις τοῖς συνετοῖς ἀνδράσιν καὶ νομίμως μεμαθηκόσι τὰ πρῶτα τῆς ἱατρικῆς δῆλόν ἐστι, οὐ τοῖς ἐπιτυχοῦσιν. ταῦτα γοῦν αὐτὰ καὶ γὰρ προμεμαθηκῶς ἐπείσθην ὑφ' ὧν εἶπεν Ἱπποκράτης αἰτίων γίνεσθαι τὸν σπασμὸν. εἰ γὰρ ἅπαντα μὲν ἢ κατὰ προαίρεσιν κίνησις ὁραταὶ τῶν μυῶν ἐπισπωμένων εἰς ἃ καταφύονται μέρη γιγνομένη, τὸ δὲ ἐπισπᾶσθαι χωρὶς τοῦ πρὸς τὴν ἰδίαν ἀρχὴν ἀνασπᾶσθαι τὸν μὺν οὐχ οἷον τέ ἐστι γένεσθαι, μόνῳ τῷ χωρὶς τῆς ἡμετέρας προαιρέσεως γίνεσθαι τὸν σπασμὸν ἐν τοῖς σπωμένοις μέρεσιν, ἢ κίνησις διοίσει τῆς κατὰ φύσιν. ὥσπερ οὖν ἐν τῷ κατὰ φύσιν ἔχειν ἢ κατὰ τὴν ἀρχὴν τῶν νεύρων ἐν ἐγκεφάλῳ τεταγμένη προαίρεσις ἀρχὴν κινήσεως πρώτοις μὲν τοῖς νεύροις, δι' αὐτῶν δὲ καὶ τοῖς μυσὶν δίδωσιν, οὕτως ἄνευ τῆς ἀρχῆς ταύτης ἐὰν εὖ-ρωμεν ὑπὸ τίνος αἰτίας σπασθῆναι δύναται τὰ νεῦρα, τῆς τῶν

demonstratione, vel fine idonea determinatione, vel non satis abunde explicantes, quemadmodum Hippocrates, ubi *convulsionem, vel a plenitudine, vel a vacuitate fieri dicit*. Etenim verus est sermo, sed quibus rationibus adductus ita pronuntiarit, non quibuslibet, sed doctis duntaxat viris, qui et diligenter prima medicinae rudimenta didicerunt, notum est. Haec igitur ipsa quum didicissem, facile mihi persuasi convulsionem fieri ob eas causas, quae ab Hippocrate dictae sunt. Si namque omnis motus, qui a voluntate procedit, attractis musculis in eas quibus innascuntur partes, fieri videtur; neque potest fieri attractio, nisi ad suam originem retrahatur musculus; convulsio in convulsis partibus facta, hac sola ratione a motu secundum naturam differet, quod praeter voluntatem nostram fiat. Itaque quemadmodum in eo qui secundum naturam habet, voluntas in cerebro ad nervorum ortum ordinata motus principium primis dat nervis, ac per ipsos musculis; ita si sine huiusmodi principio invenerimus, a qua nervi causa con-

Ed. Chart. VII. [436.]

Ed. Bas. III. (275. 276.)

σπασμῶν γενέσθως ἐπιστήμην ἔχομεν. ἀνθρώπῳ τοίνυν ἐω-
ρακότι νευρώδη σώματα, τὰς ἐν ταῖς λύραις χορδὰς οὕτω
σφοδρῶς τεινομένας πολλάκις ὑπὸ τῆς τοῦ περιέχοντος ἀμέ-
τρου κράσεως, ὥς ῥήγνυσθαι, χαλεπὸν οὐδὲν ἐννοῆσαι τὴν
αὐτὴν διάθεσιν ἐν τοῖς τῶν ζώων νευροῖς γίνεσθαι. πῶς οὖν
ἔχοντος τοῦ αἵρος αἱ χορδαὶ τείνονται τε καὶ ῥήγνυνται; ξη-
ροῦ τε πάνυ καὶ λίαν διύγρου γινομένου· τὸ μὲν οὖν ὑγρὸν
διαβρέχον αὐτὰς εἰς ὄγκον αἶρει παρὰ φύσιν, ἐφ' ᾧ τείνον-
ται· τὸ δὲ ξηρὸν, ὥσπερ ὁ ἥλιος ξηραίνων τὰς βύρσας συσπᾶ,
καὶ αὐτὸ τὰς χορδὰς οὕτως ἔλκει τε καὶ τείνει· φαίνονται
γούν καὶ οἱ ἱμάντες, ὅταν ὑπὸ πυρὸς ξηραίνωνται, συσπώ-
μενοί τε καὶ τεωόμενοι. τούτων προεγνωσμένων, οὐδὲν ἐστι
χαλεπὸν ἐπὶ τῶν σπωμένων ἐξευρεῖν, εἴτε διὰ (276) ξηρότητα
τὸ πάθος αὐτοῖς γέγονεν, ὅπερ ἐστὶν ἐνδεία τῆς ὑγρᾶς οὐσίας
καὶ κένωσης· εἴτε διὰ πλήθος ὑγρότητος, ὅπερ ἐστὶν ἐναντίον
ἐνδεία πάθος, ὑφ' Ἱπποκράτους ὠνομασμένον πλήρωσις. ἐκ
πόνων μὲν γὰρ καὶ ἀγρυπνιῶν, ἐνδεία τε καὶ φροντίδων, καὶ
πυρετοῦ ξηροῦ καὶ διακαοῦς, οἷος καὶ ὁ τῶν φρενιτικῶν ἐστίν,

velli possint, ortus convulsionum scientiam consequemur.
Qui igitur viderit aliquando nervosa corpora, lyrae chor-
das ob ambientis aëris immoderatum temperamentum adeo
vehementer ut rumpantur intentas, haud difficulter intelli-
get idem animantium quoque nervis posse contingere. At
quomodo affecto aere tenduntur chordae et rumpuntur? si
vel multum aridus, vel admodum humidus sit; humor nam-
que madefaciens ipsas in tumorem praeter naturam attol-
lit, unde tenduntur; siccitas vero, ut sol tergora arefa-
ciens contrahit, ita chordas et trahit et tendit; sic lora quo-
que quum ab igne exiccantur, contrahi tendique videntur.
His ita praecognitis, haud difficile inventu fuerit in convul-
sis, utrum ab ariditate, quae est humidae substantiae penur-
ria et vacuatio, an ab humoris plenitudine, quae penuriae
contraria est, et ab Hippocrate repletio nominata, affectus
ipse prodierit. Nam quum convulsio sit a laboribus, vigiliis,
fame, sollicitudine, et arida aestuanteque febre, qualem in

Ed. Chart. VII. [436. 437.]

Ed. Bas. III. (276.)

ὅταν ὁ σπασμὸς γένηται, ξηρότητα τε καὶ κένωσιν αἰτιάσασθαι χρή· μεθυσκομένῳ δ' ἀνθρώπῳ καὶ διὰ παντὸς ἐμπιπλάμένῳ καὶ ἀργῶς βιοτεύοντι τὴν ἐναντίαν διάθεσιν εὐλογόν ἐστὶ τὸν σπασμὸν ἐργάσασθαι· κενώσει δ' ἐναντίον ἐστὶ πλήρωσις.

Κεφ. Θ'. [437] Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐπιληψία σπασμὸς ἐστὶν ἀπάντων τῶν τοῦ σώματος μορίων, οὐ συνεκτὴς ὡς ἐμπροσθότονος τε καὶ ὀπισθότονος καὶ τέτανος, ἀλλ' ἐκ διαστημάτων χρόνον γιγνόμενος· οὐ μόνον δὲ τούτῳ διενήνοχεν τῶν εἰρημένων σπασμῶν, ἀλλὰ καὶ τῇ βλάβῃ τῆς διανοίας καὶ τῶν αἰσθήσεων· ὧ καὶ δῆλον ὡς ἄνω που κατ' αὐτὸν ἐγκέφαλον, ἢ τούτου τοῦ πάθους ἐστὶ γένεσις. ἐπειδὴ δὲ καὶ ταχὺ παύεται, κατὰ τὰς κοιλίας αὐτοῦ μᾶλλον εὐλογόν ἐστὶν παρὴν χυμὸν ἐμφράττοντα τὰς διεξόδους τοῦ πνεύματος ἐργάζεσθαι τὸ πάθος, ἑαυτὴν κλονούσης τῆς ἀρχῆς τῶν νέρων ὑπὲρ τοῦ διώσασθαι τὰ λυποῦντα· τάχα δὲ καὶ διαβριχομένης τῆς ἐκφύσεως ἐκάστου νέρου, παραπλησίως τοῖς ἀπὸ τοῦ νωτιαίου τὴν ἀρχὴν ἔχουσι σπασμοῖς, καὶ ὁ τῶν ἐπιλήπτων γίνεται τὸ δ' ἐξαιφνίδιον αὐτοῦ τῆς γενέσεως καὶ τῆς λύσεως ἐνδείκνυ-

phreniticis videre est; causam ejus ariditatem et vacuationem oportet arbitrari: at temulento ac omnino pleno homini et in otio degenti contrarium affectum convulsionis causam esse rationi par est. Atqui evacuationi contraria est repletio.

Cap. IX. Verum et epilepsia convulsio est omnium corporis partium, non continua ut emprosthotonos et opisthotonos atque tetanos, sed quae ex temporum accidit intervallis; neque solum hac re, sed mentis quoque ac sensuum oblaesione a jam dictis convulsionibus differt; unde constat in superioribus corporis partibus, cerebro videlicet, hujus affectus ortum esse. Quoniam vero et velociter cessat, in ventriculis ipsius potius consentaneum est a crasso humore vias spiritus obstruente hunc affectum procreari, nervorum principio se ipsum quatiente, quo excutiat ea quae noxia sunt; fortasse vero et irrigato singulorum nervorum exortu, similiter his quae a spinali medulla principium habent convulsionibus, epilepticorum quoque convulsio fit. Verum nequaquam ob siccitatem et vacuationem, sed perpe-

Ed. Chart. VII. [437.]

Ed. Bas. III. (276.)

ται μηδέποτε διὰ ξηρότητά τε καὶ κένωσιν, αἱ δὲ διὰ πάχος
 χυμοῦ γίνεσθαι τὸ πάθος· ἐμφραξις μὲν γὰρ τῶν πόρων
 ἐξαίφνης ὑπὸ παχέος ἢ γλίσχρου χυμοῦ γένοιτ' ἂν· εἰς ξηρό-
 τητα δὲ τοσαύτην ἔλθειν, ὥς βύρση παρὰ πλήσιόν τι παθεῖν,
 τὸν ἐγκέφαλον ἢ τὴν κατ' αὐτὸν μήνιγγα τὴν λεπτήν, οὐχ
 οἷόν τε χωρὶς χρόνου πολλοῦ. πρόσσεισι δὲ τούτῳ καὶ τὸ
 μήθ' ὁρᾶν μήτ' ἀκούειν μήθ' ὅλως ἐνεργεῖν αἰσθήσει τι-
 σὺν τῷ μηδὲ παρακολουθεῖν τὸν κάμνοντα τοῖς γινομένοις,
 ἀλλὰ τὸν λογισμὸν βεβλάφθαι μετὰ τῆς κατὰ τὴν μνήμην δυ-
 νάμεως. ἐκ τούτων οὖν ἀπάντων εὐλόγον ἐστὶ κατὰ τὸν
 ἐγκέφαλον γεγενῆσθαι τὸ πάθος, ἐμποδίζοντος τοῦ χυμοῦ ταῖς
 διεξόδοις τοῦ ψυχικοῦ πνεύματος, ὃ κατὰ τὰς κοιλίας ἐστὶν
 αὐτοῦ. διὰ τί δ' ὀνομάζεται τοῦτο τὸ πνεῦμα ψυχικόν, ἥτις
 τε δύναμις ἐστὶν αὐτοῦ, κατὰ τὰ περὶ τῶν Ἱπποκράτους καὶ
 Πλάτωνος δογμάτων ὑπομνήματα δίδεικται. τοῖς γὰρ ἐκ τῆς
 ἀνατομῆς φαινόμενοις ἀκολουθοῦσιν ἡμῖν εὐλόγον ἐφαίνετο,
 τὴν μὲν ψυχὴν αὐτὴν ἐν τῷ σώματι τοῦ ἐγκεφάλου κατοικῆ-
 σθαι, καθ' ὃ καὶ τὸ λογίζεσθαι γίγνεται, καὶ ἡ τῶν αἰσθητι-

tuo ob humoris crassitiem, affectum fieri, tum ortus, tum
 solutionis celeritas demonstrat; nam subitaria meatuum ob-
 structio a crasso viscosove humore fieri potest; ut autem vel
 cerebrum, vel tenuior ipsius membrana ad tantam perveniat
 ariditatem, ut corio simile quippiam pati videatur, non sine
 multo tempore fieri potest. Accedit ad haec, ut is qui sic
 laborat, neque videat neque audiat, neque ullo sensu quic-
 quam percipiat ac ne intelligat quidem quid fiat, sed cum
 memoriae viribus ratio quoque laedatur: Ex his igitur om-
 nibus rationi consentaneum est, in cerebro hunc affectum
 fieri, impediēte humore animalis spiritus, qui in ventri-
 culis ejus est, exitum. Sed quamobrem hic spiritus vocetur
 animalis, aut quae sit ejus potentia, in commentariis de
 Hippocratis Platonisque placitis demonstratum est. Quum
 enim ea quae per dissectiones conspiciuntur, observaremus,
 rationi consonum videbatur, animam quidem in cerebri cor-
 pore sedem obtinere, atque in ipso et rationem et sensibi-

Ed. Chart. VII. [437. 438.]

Ed. Bas. III. (276.)

κῶν φαντασιῶν ἀπόκειται μνήμη· τὸ πρῶτον δ' αὐτῆς ὄργανον εἰς ἀπάσας τὰς αἰσθητικὰς τε καὶ προαιρετικὰς ἐνέργειας εἶναι, τὸ κατὰ τὰς κοιλίας αὐτοῦ πνεῦμα, καὶ μᾶλλον γε κατὰ τὴν ὀπισθεν· οὐ μὴν οὐδὲ περὶ τῆς μέσης κοιλίας ἀπογινώσκειν προσῆκεν ὥς οὐ κυριωτάτης· πολλὰ γὰρ εὐλογία καὶ πρὸς ταύτην ἡμᾶς ἄγει, καθάπερ γε τῶν ἐμπροσθίων δυοῖν ἀπάγει. εἰς γε μὴν τὴν τῆς θεραπείας εὕρεσιν οὐδὲν ὀνίνησιν ἢ περὶ τούτων ἀκριβῆς γνῶσις· ἱκανὸν γὰρ εἰς τὸ καλῶς θεραπεύειν ἐπίστασθαι τὸν μὲν πεπονθότα τόπον ἐγκέφαλον εἶναι, χυμὸν δὲ τὸν γλίσχρον, ἢ παχύν ἐν ταῖς κοιλίαις ἀθροίζομενον αὐτοῦ. καθάπερ δὲ χοήσιμα ταῦτα πρὸς τὰς ἰάσεις ἔστιν, ὧν ἕνεκα καὶ τοὺς πεπονθότας τόπους καὶ τὰς ἐν αὐτοῖς διαθέσεις ζητοῦμεν, οὕτω καὶ τῶν παχέων χυμῶν αἱ διαφοραὶ πότρεα φλεγματώδεις εἰσιν, ἢ μελαγχολικαί· μεμνημένων αὖ πάλιν ἡμῶν ἐνταῦθα φλεγματικούς μὲν ὀνομάζεσθαι πάντας, ὅτ' ἂν ἀπλῶς οὕτως λέγωμεν, ἐφ' ὧν ἐπικρατεῖ κατὰ τὴν κράσιν ὑγρότης καὶ ψύξις· μελαγχολικούς [438] δὲ, ἐφ' ὧν ξηρότης τε καὶ ψύξις, ἐπεὶ τοι διαφοραὶ

lium imaginum memoriam federe; primum autem ipsius instrumentum, tum in sensibilibus actionibus omnibus, tum in iis quae a consilio et voluntate prodeunt, spiritum esse, qui in ipsius ventriculis maximeque in postremo continetur; neque tamen contemnendus est medius ventriculus, tanquam haud nobilissimus; multae enim rationes et ad hunc nos adducunt, ut et a duobus anterioribus avertunt. Verum exacta horum notitia ad curationis inventionem nihil conducit; nam satis est ad probe curandum, nosse locum affectum esse cerebrum, atque in ejus ventriculis humorem crassum vel viscidum coacervari. Quomodo autem haec ad curationes, quarum gratia et affectas sedes et earum affectiones inquirimus, sunt utilia, sic crassorum quoque humorum differentiae, utrum pituitosi sint, an melancholici; si tamen in praesentia meminerimus pituitosos quidem omnes nominari, quum simpliciter ita dicimus, in quibus humiditas frigiditasque; melancholicos vero, in quibus siccitas atque frigiditas temperamenti dominantur; quamvis magnae pecu-

Ed. Chart. VII. [458.]

Ed. Bas. III. (276.)

μεγάλαι κατὰ τε τοὺς φλέγματικούς εἰσι καὶ τοὺς μελαγχολικούς ἐκατέρων ἴδιαι. τοῦ γοῦν φλέγματος τὸ μὲν ἐφ' ἡμέρα πολλοῖς ἀναχρεμπτομένοις καὶ ἀνιμοῦσι καὶ ἀπομυτομένοις ἐκκρινόμενον ἀτμώδους πνεύματος ὑπάρχει μεστὸν, ὥς μηδε πρὸς αἴσθησιν ὁμοιομερὲς εἶναι· ἕτερον δέ τι φλέγμα φαίνεται μὲν ὁμοιομερὲς, ἴσως δ' οὐκ ἔστιν, ἐξ οὗ γένους ἐστὶν ὃ τ' ἐν τοῖς οὖροις ὑφιστάμενος ὥμὸς χυμὸς ὃ δ' ὑπὸ Πραξαγόρου κληθεὶς ὑαλώδης· ἀλλὰ καὶ τὸ μὴ λίαν ὑγρὸν μηδ' ὑδατώδες σάλον ἐκ τούτου τοῦ γένους εἶναι φαίνεται. καὶ μέντοι καὶ κατὰ τὴν γευστικὴν αἴσθησιν οὐ μίαν ἔχον οὐδ' αὐτὸ τὸ σάλον ποιότητα φαίνεται, μήτιγε δὴ τὸ σύμπαν φλέγμα· καὶ γὰρ ἄλνκου καὶ ὀξέος καὶ ἄλμυροῦ πολλάκις αἰσθανόμεθα σαφῶς τοῦ κατὰ τὸ στόμα σιάλου, καθάπερ καὶ ἀποίου τε καὶ οἷον ὑδατώδους τὴν γεῦσιν, ὅτ' ἂν ὁμειπτότατα διάγωμεν· ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ μελαγχολικὸς χυμὸς ἐν τῇ συστάσει σαφεῖς ἔχει τὰς διαφορὰς, ὁ μὲν οἷον τρυῖς αἵματος, ἐναργῶς φαινόμενος ἱκανῶς παχύς, ὥσπερ ἡ τοῦ οἴνου τρυῖς· ὁ δὲ πολλῶ μὲν τούτου λεπτότερος κατὰ τὴν

liarique utrorumque differentiae, tum pituitosorum tum melancholicorum humorum inveniantur. Pituita quidem illa, quae quotidie a multis screeantibus et vomentibus et emungentibus excernitur, vaporoso spiritu plena est, ut ne ad sensum quidem similis sit. Alia vero pituita similis quidem videtur, fortasse vero non est; cuius generis est tum crudus humor, qui in urinis subsistit, tum is qui a Praxagora vitreus appellatur, atque ex hoc genere esse videtur saliva, quae neque liquida admodum est neque aquosa. Verum nec saliva unica duntaxat qualitate sensum gustus afficit, nedum universa pituita; saepe enim acrem et acidam et salinam in ore salivam manifeste deprehendimus, ut et cum sani maxime degimus, nulla qualitate infectam ac veluti aquosam gustui. Sic et melancholicus humor in substantia non obscuras habet differentias; qui veluti faex sanguinis est, admodum crassus conspicitur, faecibus vini consimilis; alius vero, quam superior, substantiae est multo

Ed. Chart. VII. [438.]

Ed. Basf. III. (276.)

σύστασιν, ὁξὺς δὲ καὶ τοῖς ἡμέσασιν αὐτὸν φαινόμενος καὶ τοῖς ὀσμωμένοις· οὗτος καὶ ξύει τὴν γῆν, ἐξαίρων τε καὶ ζυμῶν καὶ πομφόλυγας ἐγείρων, οἷαι τοῖς ζέουσι ζωμοῖς ἐφίστανται· ὃν δ' ἔφην εἰκέναι παχείᾳ τρυγί, τὴν τε ζύμωσιν οὐκ ἐργάζεται κατὰ τῆς γῆς ἐκχυθεὶς, πλὴν εἰ μὴ πάνυ σφόδρα τύχοι τότε κατοπιτήθεις ἐν διακαεῖ πυρετῷ, καὶ ἥμιστα μετέχει ποιότητος ὀξείας, ἥνεια καὶ καλεῖν αὐτὸν εἶωθα μελαγχολικὸν χυμὸν ἢ μελαγχολικὸν αἷμα, μέλαιναν γὰρ χολὴν οὐδέπω δικαίῳ τὸν τοιοῦτον ὀνομάζειν. γεννᾶται δ' ὁ χυμὸς οὗτος ἐνίοις πολὺς, ἢ διὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς κρᾶσιν, ἢ δι' ἔθος ἐδεσμάτων εἰς τοιοῦτον χυμὸν ἐν τῇ κατὰ τὰς φλέβας πέψει μεταβαλόντων· ὥσπερ δ' ὁ παχὺς χυμὸς τοῦ φλέγματος, οὕτω καὶ οὗτος παχὺς χυμὸς ὁ μελαγχολικὸς ἐπιληψίας ποτ' ἐργάζεται κατὰ τὰς ἐκροὰς τῶν ἐν ἐγκεφάλῳ κοιλιῶν ἰσχύμενος, ἥτοι τῆς μέσης, ἢ τῆς ὀπισθεν· ὅτ' ἂν δ' ἐν αὐτῷ πλεονάσῃ τῷ τοῦ ἐγκεφάλου σώματι, μελαγχολίαν ἐργάζεται, καθάπερ ὁ ἕτερος χυμὸς τῆς μελαίνης χολῆς, ὁ κατωπτημένης

tenuioris atque vomentibus eum et olfacientibus acidus videtur; qui etiam terram radit, atfollet et fermentat, atque ampullas, quales ferventibus jusculis supernatare videmus, excitat; quem vero crassae faeci similem esse dixi, in terram effulus non inducit fermentationem, nisi forte in ardente febre ipsum tunc maximopere praeassari contingat, neque ulla etiam acida qualitate participat; quamobrem et ipsum nominare consuevi melancholicum succum, aut melancholicum sanguinem; hic enim, meo quidem iudicio, non recte adhuc atra bilis appellari potest. Generatur autem huiusmodi humor in quibusdam copiosus, vel a temperie ab initio comparata, vel a cibis consuetis, qui quum in venis concoquantur, in huiusmodi humorem transmutari solent. Igitur ut crassus pituitae succus, ita hic quoque crassus melancholicus epilepsiam efficit, ubi in ineatibus ventriculorum cerebri retinetur, sive is medius sit, sive postremus; ubi vero in ipso cerebri corpore abundat, melancholiam efficit; quemadmodum alter atrae bilis succus, qui

Ed. Chart. VII. [438.]

Ed. Bas. III. (276.)

τῆς ξανθῆς χολῆς γενόμενος, τὰς θηριώδεις παραφροσύνας ἀποτελεῖ χωρὶς πυρετοῦ τε καὶ σὺν πυρετῷ, πλεονάζων ἐν τῷ σώματι τοῦ ἐγκεφάλου. καὶ διὰ τοῦτο τῆς φρενίτιδος ἢ μὲν τίς ἐστὶ μετριοτέρα, τὴν γένεισιν ἐκ τῆς ὠχροῦς ἔχουσα χολῆς· ἢ δέ τις σφοδροτέρα, τῆς ξανθῆς ἔγγονος ὑπάρχουσα· καὶ τις ἄλλη θηριώδης τε καὶ μελαγχολικὴ παραφροσύνη γίνεται, κατοπιηθείσης τῆς ξανθῆς χολῆς. ὅσαι δ' ἐν ταῖς ἀκμαῖς τῶν πυρετῶν γίνονται παραφροσύναι, κατὰ συμπάθειαν αὐταὶ πάσχοντα τὸν ἐγκέφαλον, οὐ κατ' ἰδιοπάθειαν ἔχουσιν· καὶ διὰ τοῦτο παραπαῖσαι μὲν καὶ παραφρονῆσαι καὶ παρακόψαι τούτους οὐ μόνον οἱ ἱατροὶ λέγουσιν, ἀλλὰ καὶ ἰδιῶται, φρενιτικὸν δ' οὐκ ὀνομάζουσιν, οὐ γὰρ συναποκαθίστανται ταῖς ἀκμαῖς τῶν πυρετῶν αἱ φρενιτικαὶ παραφροσύναι. καθάπερ οὖν ὁ τῶν φρενιτικῶν πυρετὸς ἐν τι τῶν συμπτωμάτων τῆς ἐγκεφάλου διαθέσεώς ἐστιν, οὕτω τῶν διακαῶν πυρετῶν ἢ παραφροσύνη, πολλῶν ἀτμῶν θερμῶν ἀναφερομένων εἰς αὐτόν. παραπλησία δ' ἐστὶν τῇδε καὶ τῶν ὁμοίων τοῖς ὑποχομένοις συμπτωμάτων γένεσις, ἐκ τῶν τῆς γαστρὸς ὀρμωμένη διαθέσεων· ἢ τε γὰρ κοιλία τῇ κεφαλῇ

praeassata flava bile nascitur, ferina deliramenta inducit, modo sine febre, modo cum febre, in cerebri corpore abundans. Atque hanc ob causam phrenitis nonnunquam mitior est, quum a pallida bile ortum contraxit; interdum vehementior, quum flava bilis eam peperit; atque insuper alia nonnunquam desipientia occurrit ferina et melancholica, flava bile praeassata. Quae autem deliria per febrium vigores accidunt, non propria cerebri affectione, sed per consensum fiunt; proinde eos delirare et desipere et vacillare, non solum medici, sed privati quoque dicere consueverunt; phreniticos vero non nominant; non enim phreniticorum deliria quiescunt, mitigato febrium vigore. Igitur quemadmodum phreniticorum febris unum quoddam symptomatum est cerebri affecti; sic ardentium febrium delirium, multis elatis ad ipsum vaporibus calidis. Huic autem consimilis est similibus suffusionibus symptomatum generatio, a ventriculi affectionibus procedens. Nam cerebrum ventri-

Ed. Chart. VII. [438. 439.]

Ed. Bas. III. (276. 277.)

καὶ ἡ κεφαλὴ τῇ κοιλίᾳ [439] μεταδίδωσι τῶν παθημάτων, διὰ τὸ μέγεθος τῶν. ἔξ ἐγκεφάλου καθηκόντων νέρων εἰς τὸ στόμα τῆς γαστρὸς, ὅφ' ὧν καὶ τὸ περιττὸν τῆς αἰσθήσεως ὑπὲρ τὰλλα μέρη τοῦ σώματος ὑπάρ(277)χει τῷ μορίῳ τῷδε. καὶ διὰ τοῦτο τοῖς κατὰ τὴν κεφαλὴν κατάγματος, ὅσα πρὸς τὰς μήνιγγας ἐξικνεῖται, χολεμισαὶ παρακολουθοῦσι· καὶ τοῖς ὅπως οὖν γενομένοις ἀλγύμασι τῆς κεφαλῆς ἀνατροπὴ τε τοῦ στομάχου καὶ δῆξις ἐνίοτε· τοῖς δὲ ὑποχονδριακοῖς καὶ φυσώδεσιν ὀνομαζομένοις πάθεισιν δυσθυμία μελαγχολικαί, καὶ γὰρ καὶ τοῦτο τοιοῦτόν ἐστιν, ὅποιον ἢ τοῖς ὀξέσι πυρετοῖς ἐπιγινομένη παραφροσύνη, καὶ τισι διαθέσεισιν τοῦ στόματος τῆς κοιλίας ἢ τῶν τοῖς ὑποχομένοις ὁμοίων συμπτωμάτων. οὕτω δὲ καὶ τοῖς νέρωδεσι μορίοις φλέγμηναι ἐτοιμότερον ἢ τοῖς ἄλλοις ἐπιγίνονται παραφροσύναι, ποτὲ μὲν αὐτῆς μόνης τῆς θερμασίας κατὰ τὸ συνεχὲς ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἀνερχομένης, ποτὲ δὲ πνεύματος ἀτμώδους, ἢ καπνώδους, ἢ αἰθαλώδους.

Κεφ. ι'. Ὡς περ δ' ἐν τοῖς κατὰ συμπάθειαν οὐ μικρὰ διαφορὰ γίνεται τοῖς πάθεισι τῆς κεφαλῆς, οὕτω καὶ

culo et ventriculus cerebro suas affectiones transmittit, propter nervorum a cerebro ad os ventriculi descendantium magnitudinem, per quos etiam sensus huic parti quam ulli reliquarum corporis partium acutior est. Quocirca capitis fracturas, quum ad meninges usque perveniunt, biliosi vomitus sequuntur; ac dolores capitis, quomodocunque fiant, subversio stomachi et morsus aliquando; hypochondriacas vero et flatulentas vocatas affectiones melancholica tristitia, haud secus quam acutam febrem delirium, et quasdam oris ventriculi affectiones ea quae in symptomatis suffusioni similatur affectio. Sic nervosis partibus inflammatis promptius quam reliquis delirium supervenit, ascendente ad caput interdum per continuas partes solo calore, interdum vero spiritu vaporoso vel fumoso aut fuliginoso.

Cap. X. Quemadmodum autem in his qui per consensum oriuntur, ita et in illis qui primario affectu contin-

Ed. Chart. VII. [439.]

Ed. Bas. III. (277.)

ἐν αὐτοῖς τοῖς κατὰ πρωτοπάθειαν. οἱ γοῦν κατ' αὐτὴν τὴν οὐσίαν τοῦ ἐγκράλου πλεονάσαντες παχεῖς χυμοὶ ποτὲ μὲν ὡς ὀργανικῶ μορίῳ λυμαίνονται, ποτὲ δὲ ὡς ὁμοιομερεῖ· κατὰ μὲν τὰς ἐμφράξεις τῶν πόρων ὡς ὀργανικῶ μορίῳ, κατὰ δὲ τὰς ἀλλοιώσεις τῆς κράσεως ὡς ὁμοιομερεῖ. καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἥδε ἡ λέξις ἐπὶ τῇ τελευτῇ γέγραπται τοῦ ἔκτου τῶν ἐπιδημιῶν· οἱ μελαγχολικοὶ καὶ ἐπιληπτικοὶ εἰσθασί γίγνεσθαι ὡς ἐπὶ πολὺ καὶ οἱ ἐπιληπτικοὶ μελαγχολικοὶ· τούτων δ' ἐκάτερον μᾶλλον γίνεται, ἐφ' ὁποτέρου ἂν ῥέψῃ τὸ ἀρρώστημα· ἦν μὲν εἰς τὸ σῶμα, ἐπιληπτοὶ· ἦν δὲ εἰς τὴν διάνοιαν, μελαγχολικοί. κατὰ ταύτην τὴν ῥῆσιν πρωτον μὲν ὅτι μὴ διὰ παντός, ἀλλ' ὡς τὸ πολὺ μετέπτωσις εἰς ἀλλήλα γίνεται τοῖς πάθεσιν ἐδήλωσεν· οὐ γὰρ ὑπὸ μελαγχολικοῦ χυμοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ φλεγματικοῦ τῆς ἐπιληψίας ἀποτελουμένης, ἥ μὲν ὑπὸ τοῦ μελαγχολικοῦ χυμοῦ γινομένη μεταπίπτει ποτὲ εἰς μελαγχολίαν, ἥ δ' ὑπὸ τοῦ φλεγματικοῦ πρὸς ἄλλο μὲν τι μεθίσταται πάθος, ὑπὲρ οὗ μικρὸν ὕστερον ἔρῳ, μελαγχολίαν δὲ οὐκ ἐργάζεται. δεύτερον δ' ἐπὶ

gunt, capitis morbis, non est parva differentia. Igitur crassi humores; qui in ipsa cerebri substantia exuberant, interdum eam ut organicam, interdum ut similem partem laedunt; meatuum quidem obstructionibus ut organicam; temperamentum vero alterationibus ut similem. Proinde hic sermo in fine sexti libri de vulgaribus morbis scriptus est: *Melancholici etiam epileptici plerumque fieri consueverunt, et epileptici melancholici. Atque horum alterum magis accidit, prout vel in hanc vel in illam partem infirmitas repit; si in corpus, epileptici; si in mentem, melancholici.* Hoc sermone primum quidem declaravit, quod non semper, sed plerumque horum affectuum alter in alterum transit; quum enim non solum melancholicus humor, verum etiam pituitosus morbum comitalem efficiat, is quem melancholicus humor constituit, in melancholiam interdum transit; quem vero pituitosus, in alium quidem affectum, de quo paulo post dicturus sum, permutatur, melancholiam vero haudquaquam efficit. Alterum vero in

Ed. Chart. VII. [439.]

Ed. Bas. III. (277.)

τῷδε θεώρημά τι περιέχεται κατὰ τὸν εἰρημένον ὑφ' Ἱπποκρά-
τους λόγον οὐ σμικρόν. ἐπεὶ γὰρ ἦτοι κρᾶσις ἐστὶν ἡ ψυχὴ
τῶν δραστικῶν ποιότητων, ἥ ὑπὸ τῆς κρᾶσεως αὐτῶν ἀλ-
λοιοῦνται, τὴν μὲν ὡς ὀργανικῶ μορίῳ τῷ ἐγκεφάλῳ λυμαι-
νομένην χολὴν ἐπὶ τὸ σῶμα τετράφθαι φησὶ τοῦ ἐγκεφάλου,
γίγνεται δὲ τοῦτο κατὰ τὰς ἐμφράξεις· τὴν δ' ὡς ὁμοιομερεῖ
τὴν κρᾶσιν ἀδικουσαν ἐπὶ τὴν διάνοιαν. ἀλλ' ἐκείνῳ γε
διορίσασθαι πρότερον ἀναγκαῖον εἶναι μοι δοκεῖ τὸ παραλε-
λειμμένον τοῖς ἰατροῖς· ὥσπερ γὰρ ἐν τοῖς φαινομένοις μέρεισι
τοῦ σώματος ἐνίοτε μὲν ἅπασιν ἡ αὐτὴ φαίνεται κρᾶσις, ὡς
ἐν ἱκτέροις τε καὶ κατὰ τὸν καλούμενον ἐλέφαντα καὶ τοὺς
ὑδέρους, ἔτι τε καχεξίας, καὶ πρὸς ταύταις ἐν ἥπατικαῖς τε
καὶ σπληνικαῖς ἀχροαῖς, ἐνίοτε δ' ἐν τι μόριον ἦτοι πικρό-
χολον ἢ φλεγματικὸν ἢ μελαγχολικὸν ὑποδεξάμενον χυμὸν
αὐτὸ μόνον ἐξαλλάττεται τὴν κρᾶσιν, οὕτως ἐγχωρεῖ καὶ τὸν
ἐγκέφαλον ἐνίοτε μὲν, ἅπαντος τοῦ κατὰ τὰς φλέβας αἷμα-
τος μελαγχολικοῦ γενομένου, τῷ κοινῷ λόγῳ τῆς βλάβης καὶ
αὐτὸν βλαβῆναι· καθ' ἕτερον δὲ τρόπον ἀπαθοῦς διαμένον-

Hippocratis sermone continetur, non parvum theorema.
Quum enim anima aut sit temperamentum activarum quali-
tatum, aut ab ipsarum temperamento alteretur, bilem, quum
cerebrum ut partem organicam laedit, ad cerebri corpus
accedere ait, et id per obstructions fit; quum vero tempe-
ramentum mutando, ut similem oblaedit, ad mentem.
Verum hoc quod medici dereliquerunt, definire in primis
necessarium esse videtur. Quemadmodum enim in manife-
stis corporis partibus interdum omnibus eadem apparet
temperies, ut in morbo regio et elephante vocato et hy-
deris et cachexia, ad haec et in hepaticis ac splenicis deco-
lorationibus, interdum vero unius duntaxat partis, quae
biliosum aut pituitosum aut melancholicum humorem susci-
pit, temperies permutatur, ita etiam cerebrum potest non-
nunquam universo in venis sanguine melancholico procrea-
to, ob communem laesionis rationem ipsum quoque laedi;
nonnunquam vero permanente citra affectionem totius ho-

Ed. Chart. VII. [440.]

Ed. Bas. III. (277.)

[440]τος τοῦ καθ' ὅλον τὸν ἄνθρωπον αἵματος, ἀλλοιωθῆ-
 ναι τὸ κατὰ μόνον τὸν ἐγκέφαλον, καὶ συμβῆναι τοῦτο διτ-
 τῶς; ἢ θνέοντας εἰς αὐτὸν ἐτέρωθεν, ἢ γεννηθέντος ἐν τῷ
 τόπῳ τοῦ μελαγχολικοῦ χυμοῦ· γεννᾶται δ' ὑπὸ θερμασίας
 πολλῆς ἐγγωρίον, κατοπτώσης ἥτοι τὴν ξανθὴν χολήν, ἢ τὸ
 παχύτερόν τε καὶ μελάντερον αἷμα. διαφέρει δ' εἰς τὴν θε-
 ραπίαν οὐ μικρὸν ὁ διορισμὸς οὗτος· ὅτ' ἂν μὲν γὰρ ὅλον
 τὸ σῶμα μελαγχολικὸν ἔχῃ τὸ αἷμα, τὴν ἀρχὴν τῆς θεραπείας
 ἀπὸ φλεβοτομίας προσῆκεν ποιῆσθαι· ὅτ' ἂν δὲ τὸ κατὰ μό-
 νον τὸν ἐγκέφαλον, οὐ χρήζει φλεβοτομίας ὁ κάμων, ὅσον
 γέ ἐπὶ τῇ διαθέσει ταύτῃ, κατ' ἄλλο γάρ τι δυνατόν ἐστι
 χρῆζειν αὐτόν. ἢ δ' οὖν διάγνωσις ἀπὸ τῶνδ' εἰς γινέσθω,
 πότερον ὅλον τὸ σῶμα μελαγχολικὸν ἔχει χυμὸν, ἢ κατὰ μόνον
 τὸν ἐγκέφαλον ἡθροισταί τις τοιοῦτος, καὶ ἀξιῷ σε πρῶτον
 μὲν ἐπισκέψασθαι τὴν τοῦ σώματος ἕξιν ὅποια τις ἐστιν,
 μεμνημένον, ὥς οἱ μὲν ἀπαλοὶ καὶ λευκοὶ καὶ πίονες ἥμιστα
 μελαγχολικὸν ἴσχουσι χυμὸν, οἱ δ' ἰσχυροὶ καὶ μελάντεροι καὶ
 δασεῖς καὶ φλέβας εὐρείας ἔχοντες, ἐπιτηδειότατοι πρὸς ταυτοῦ

minis sanguine, solus is, qui in cerebro est, alterari, id-
 que bifariam accidere, aut aliunde in ipsum defluente, aut
 in ipso loco genito melancholico humore; gignitur autem a
 multo ejus loci calore, aut flavam bilem, aut crassum atrum-
 que sanguinem superaffante. Atque haec distinctio non par-
 vum habet in curatione momentum. Quum enim univer-
 sum corpus sanguinem melancholicum continet, curationis
 principium a venae sectione ducere oportet; ubi vero solum
 cerebrum, infirmus, quod ad hanc affectionem attinet, san-
 guinis detractio non indiget, qua tamen aliam ob causam
 aliquam indigere potest. Itaque dignotio ab his tibi succur-
 rat; utrum melancholicum sanguinem universum corpus ha-
 beat, an is in cerebro sit accumulatus. In primis corporis
 habitum, qualis sit, consideres velim, meminerisque quod
 molles et candidi et obesi nequaquam humorem habent me-
 lancholicum, macri vero et nigri et hirsuti et quibus la-
 tae sunt venae, ad hujusmodi humoris generationem aptissi-

Ed. Chart. VII. [440.]

Ed. Bas. III. (277.)

τοιούτου χυμοῦ γένεσιν ὑπάρχουσιν; ἔσθ' ὅτε δὲ καὶ οἱ ἔξερυθροὶ τὴν χροάν ἀνθρώποι μεταπίπτουσιν ἀθρόως ἐπὶ τὴν μελαγχολικὴν κρᾶσιν· ἐφεξῆς δ' αὐτῶν οἱ ξανθοὶ, καὶ μάλιστα ὅταν ἐν ἀγρυπνίαις καὶ πόνοις πλείοσι καὶ φροντίσι καὶ λεπτῇ διαίτῃ προδεδιητημένοι τύχωσιν. ὁμογενῇ δὲ τούτοις ἐστὶ καὶ τὰ τοιαῦτα γνωρίσματα· πότερον ἐπέσχηταί τις αἰμορροΐς, ἢ καὶ τις ἄλλη συνήθης αἵματος κένωσις, ἢ καταμήνια ταῖς γυναιξί· καὶ τούτων ἐφεξῆς ὁποίαις ἐχρήσατο τροφαῖς, ἅρά γε ταῖς μελαγχολικὸν αἷμα γεννώσας, ἢ ταῖς ἐναντίαις· λέγω δὲ μελαγχολικὸν μὲν αἷμα γεννᾶν αἰγείων καὶ βοείων ἐδωδῆν κρεῶν, καὶ μᾶλλον ἔτι τῶν τραγείων τε καὶ ταυρείων, ἔτι δὲ μᾶλλον ὄνείων τε καὶ καμηλείων, ἐσθίουσι γὰρ ἔνιοι καὶ τούτων, ὥσπερ γε καὶ ἄλωπέκων τε καὶ κυνῶν. οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ ἡ τῶν λαγῶν ἐδωδὴ τοιοῦτον αἷμα γεννᾶ, καὶ πολὺ μᾶλλον ἢ τῶν ἀγρίων συνῶν· καὶ οἱ κοιλίαι δὲ μελαγχολικὸν αἷμα γεννώσιν, εἴτις ἐν αὐτοῖς πλεονάζειν, καὶ πάντα τὰ ταριχευθέντα κρέα τῶν ἐπιγείων ζώων· ἐνύδρων δὲ τὰ τε τῶν θύννων καὶ φαλαίνης καὶ φώκης, καὶ δελφίνος καὶ κυνὸς

mi sunt; fitque interdum, ut praerubro colore homines aefatim in melancholicam temperiem decidant, atque post hos flavi, idque maxime quando et vigiliis et multis laboribus et sollicitudine et tenui victu fuerint educati. Hujus quoque generis hae notae sunt, an haemorrhoids aliqua suppressa sit, aut alia quaecumque consueta sanguinis vacuatio, aut mulieribus menstrua; insuper quibus cibis quis fuerit usus, utrum iis qui suapte natura melancholicum sanguinem procreant, an e diverso. Dico vero sanguinem melancholicum procreare caprinarum bubularumque carniū esum, magisque hircinarum et taurinarum, sed maxime asinorum camelorumque, nam et his nonnulli vescuntur, ut etiam vulpinarum caninarumque; nec vero minime leporum esus ejusmodi sanguinem generat, et multo magis aprorum; sed limaces quoque melancholicum sanguinem generant, si frequens sit eorum usus, et omnes terrenorum animalium carnes sale conditae; aquatiliū vero thiumi, balaenae, vituli

Ed. Chart. VII. [440.]

Ed. Basf. III. (277.)

καὶ τῶν κητωδῶν ἀπάντων· τῶν δὲ λαχάνων σχεδὸν ἡ κοράμβη μόνη τοιοῦτον αἷμα γεννᾷν πέφυκεν, ὥσπερ γε καὶ τῶν δένδρων οἱ βλαστοὶ δι' ἁλμης καὶ ὀξάλμης συντιθέμενοι, σκίνου λέγω καὶ τερμίνθου καὶ βάτου καὶ κνυσοβάτου· καὶ μὲν τοὶ καὶ τῶν ὀσπρίων ἡ τε φακὴ μελαγχολικώτατον ἐστὶν ἔδεσμα καὶ μετὰ ταύτην οἱ πιτυροῖται καλούμενοι τῶν ἄρτων, οἳ τε ἐκ τῆς τίφης καὶ τῶν μοχθηρῶν σπειμάτων, οἷς ἀντὶ πυρῶν ἔνια τῶν ἔθνῶν χρῆται, διώρισται δὲ περὶ αὐτῶν ἐν τῷ πρώτῳ τῶν περὶ τῶν ἐν ταῖς τροφαῖς δυνάμεων. ἀλλὰ καὶ τῶν οἰνῶν οἳ τε παχεῖς καὶ μελανές ἐπιτηδειότατοι γεννῆσαι τὸν μελαγχολικὸν χυμὸν, ἃν τις ἐν αὐτοῖς πλεονάζων ὑπὸ περιστάσεώς τινος ἐν θερμοσίᾳ πλείονι τὸ σῶμα σῇ· καὶ οἱ παλαιοὶ δὲ τυροὶ ῥᾶστοι γεννῆσαι τὸν τοιοῦτον χυμὸν, ὅτ' ἂν ἐν τῷ σώματι τύχῃσιν ὑπερθερμανθέντες. εἰ μὲν οὖν ἐν τοιαύτῃ διαίτῃ πρὸ τοῦ νοσεῖν ὁ ἄνθρωπος εἴη γεγεννημένος, ἔξεστι καὶ ταύτης στοχάσασθαι τι πλέον· εἰ δ' ἐν εὐχύμοις ἐδέμασιν, ἐπισκέπτεσθαι περὶ τε τῶν γυμνασίων αὐτοῦ καὶ

marini, delphini, canis, atque cetaceorum omnium; ex oleribus autem brassica fere sola hujusmodi sanguinem gignere consuevit; quemadmodum et arborum germina, ubi vel muria, vel oxhalme conduntur, lentisci dico, terebinthi, rubi, canis rubi. Leguminum vero omnium maxime lentes melancholica sunt edulia; tum panes furfuracei, et qui ex tipha atque vitiatissimis seminibus fiunt, quorum apud quasdam nationes usus loco frumenti habetur; verum de his in primo libro de alimentorum facultatibus dictum est. Praeterea vina crassa nigraque aptissima sunt, ut ex ipsis melancholicus humor fiat, praesertim si quis his uberius utens, oblata occasione in majori calore corpus contineat. Vetus denique caseus, ubi forte fortuna in corpore fuerit supercalefactus, facile hujusmodi procreat humorem. Igitur si quis antequam in morbum inciderit, hujusmodi victus ratione fuerit educatus, majorem quandam inde licet facere conjecturam; si vero boni succi cibis usus fuerit, confidere oportet exercitationes ipsius, moestitiam, vigilias, sol-

Ed. Chart. VII. [440. 441.]

Ed. Bas. III. (277. 278.)

λύπης καὶ ἀγρυπνίας καὶ φροντίδος· ἔνιοι δὲ καὶ κατ' αὐτὰ
τὰ πυρετώδη νοσήματα, καθότι προεΐρηται, τὸν μελαγχολι-
κὸν ἴσχουσι γενόμενον θυμὸν. εἰς δὲ [441] τὴν βεβαιωτέραν
διάγνωσιν οὐ μικρὰ συντελεῖ καὶ ἡ ὥρα τοῦ ἔτους καὶ ἡ
γεγενημένη τε καὶ οὕσα κατάστασις, εἴτε τε τὸ χωρίον, ἢ τε
τοῦ κάμνοντος ἡλικία. ταῦτα πάντα προδιασκεψάμενος, ὅτ'
ἂν ἐπίσης ἐν ταῖς καθ' ὅλον τὸ σῶμα φλεψὶ μελαγχολικὸν
(278) αἷμα περιέχεσθαι, τὴν βεβαιωτάτην ἐπάγαγε διάγνωσιν
ἐκ τοῦ τέμνειν τὴν κατ' ἀγκῶνα φλέβα· βέλτιον δὲ τὴν μέσην
τέμνειν, ἐπειδὴ κοινὴ πρὸς ἀμφοτέρας ἐστὶ, τὴν τε ὁμαίαν
ὀνομαζομένην καὶ τὴν διὰ τῆς μασχάλης ἐπὶ τὴν χεῖρα φερο-
μένην· εἴτα εἰ μὲν μὴ φαίνοιτο μελαγχολικὸν εἶναι τὸ ῥέον,
ἐπίσχεσενθέως· εἰ δὲ τοιοῦτον φαίνεται, κένωσον ὅσον ἂν ὑπο-
λάβῃς αὐταρκεῖς εἶσθαι τῇ τοῦ πάσχοντος ἔξει σώματος. ἐστὶ
δὲ καὶ τρίτη τις διαφορὰ μελαγχολίας, ὥσπερ ὅτ' ἂν ἐπιληψία
τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῆς κοιλίας ἴσχει· καλοῦσι δὲ ἔνιοι τῶν ἱατρῶν
ὑποχονδριακὸν τε καὶ φυσῶδες νόσημα τὴν αὐτὴν διάθεσιν.
ἄρκεσι δέ μοι παραθέσθαι τὰ ὑπὸ Διοκλέους γεγραμμένα συνε-
δρεῦεν αὐτῷ συμπτώματα, κατὰ τὸ βιβλίον ὃ ἐπιγράφεται,

licitudines. Ac nonnulli per febriles, ut dictum est, morbos
melancholicum humorem contraxerunt. Atque ad efficacio-
rem dignotionem non parum confert anni tempus ac praeterita
praefensque constitutio, item regio ac laborantis aetas. His
itaque omnibus praemeditatis, quum speraveris in universi cor-
poris venis melancholicum sanguinem contineri, quo certissi-
mam habeas notitiam, cubiti venam seca, praecipueque mediam,
quoniam utrique communis est, et ei quae humeralis nominatur
et ei quae per axillam ad manum fertur. Quod si tum fluens
sanguis non videatur melancholicus, statim supprimatur; si
vero talis appareat, vacua quantum pro laborantis corporis
habitu satis esse conjeceris. Est praeterea tertia melanco-
liae differentia, morbi comitialis exemplo, quum ortum a
ventriculo habuerit; vocitant autem nonnulli medicorum
hanc affectionem hypochondriacum flatuosumque morbum.
Verum satis mihi fuerint ea symptomata, quae a Diocle scri-
pta sunt illi assidere in libro cui titulus est, *affectio, causa,*

Ed. Chart. VII. [441.]

Ed. Bas. III. (278.)

πάθος, αἰτία, θεραπεία· κατὰ τοῦτο γὰρ ὁ Διοκλῆς ἔγραψεν αὐτοῖς ὀνόμασιν οὕτως· ἄλλο δὲ γίνεται μὲν περὶ τὴν κοιλίαν, ἀνόμοιον δ' ἐστὶ τοῖς προειρημένοις, καλοῦσι δ' αὐτὸ οἱ μὲν μελαγχολικόν, οἱ δὲ φυσώδες. ἔπονται δὲ τούτῳ μετὰ τὰς ἐδωδὰς, καὶ μάλιστα τῶν δυσπέπτων τε καὶ καυστικῶν, πτύσεις ὑγραὶ καὶ πολλαί, ὀξυρεγμίαι, πνεύματα, καῦμα πρὸς ὑποχοῦνδρίοις, ἐγκλύδαξις οὐκ εὐθύς, ἀλλ' ἐπισχόουσιν· ἐνίοτε δὲ καὶ πόνοι κοιλίας ἰσχυροὶ, διήκοντες ἐνίοις εἰς τὸ μετάρρενον· πρᾶννονται δὲ πεφθέντων τῶν σιτίων, πάλιν τε μετὰ τὸ φαγεῖν τὰ αὐτὰ συμβαίνει, πολλάκις δὲ καὶ νήστευσιν καὶ μετὰ τὸ δεῖπνον ἐνοχλεῖ, καὶ ἔμουντες ὡμὰ τὰ σιτία ἔμοῦσι, καὶ φλέγματα ὑπόπικρα καὶ θερμὰ καὶ ὀξέα, ὥστε καὶ τοὺς ὀδόντας αἰμωδιᾶν. καὶ τὰ πολλὰ γίνεται τούτων εὐθύς ἐκ νέων; μὴνυει δὲ ὅπως ἂν γένηται πᾶσι. ταῦτα προειπὼν ὁ Διοκλῆς ἐφεξῆς αὐτοῖς προσέθηκε τὴν αἰτίαν ὧδέ πως γράψας· τοὺς δὲ φυσώδεις καλουμένους ὑπολαμβάνειν δεῖ πλεῖον ἔχειν τὸ θερμὸν τοῦ προσήκοντος ἐν ταῖς φλεβὶ ταῖς ἐκ τῆς γαστρὸς τὴν τροφὴν δεχομέναις, καὶ τὸ

curatio; in quo Diocles ad verbum ita scripsit: Sed alius oritur circa ventriculam morbus, qui supradictis dissimilis est, nominaturque ab aliis melancholicus, ab aliis flatuosus; quem sumpto cibo maxime coctu difficili et caustico, sputum humidum idemque multum comitatur, item ructus acidus, flatus, aestus in hypochondriis, fluctuatio non illico, sed quum retinuerint; interdum ventriculi quoque vehementes dolores, qui nonnullis ad dorsum usque procedunt; concoctis deinde cibis quiescunt, mox aliis ingestis eadem rursus revertuntur, quae interdum jejunos, interdum etiam a coena molestant; atque vomentes evomunt crudos cibos et phlegmata subamara et calida et acida adeo, ut nonnunquam dentes torpedine afficiantur. Atque horum plurima ab ineunte statim aetate eveniunt; utcumque tamen acciderint, omnibus producuntur. Haec praefatus Diocles, mox causam subjungens ita scribit: Caeterum flatulentos vocatos suspicandum est plus caloris quam decet habere in iis venis, quae alimentum a ventriculo excipiunt, sanguinem-

Ed. Chart. VII. [441.]

Ed. Bas. III. (278.)

αἷμα πεπαχύνθαι τούτων· δηλοῖ γὰρ ὅτι μὲν ἔστιν ἔμφραξις
 περὶ ταύτας τὰς φλέβας, τὸ μὴ καταδέχεσθαι τὸ σῶμα τὴν
 τροφήν, ἀλλ' ἐν τῇ γαστρὶ διαμένειν ἀκατέργαστον, πρότε-
 ρον τῶν πόρων τούτων ἀναλαμβάνόντων, τὰ δὲ πολλὰ ἀπο-
 κρινάντων εἰς τὴν κάτω κοιλίαν· καὶ τὸ τῇ δευτεραίᾳ ἐμείν
 αὐτοὺς, οὐχ ὑπαγόντων εἰς τὸ σῶμα τῶν σιτίων. ὅτι δὲ τὸ
 θερμὸν πλεῖον ἔστι τοῦ κατὰ φύσιν, μάλιστα ἂν τις κατακοή-
 σαιεν ἕκ τε τῶν καυμάτων τῶν γινομένων αὐτοῖς καὶ τῆς
 προσφορᾶς· φαίνονται γὰρ ὑπὸ τῶν ψυχρῶν ὠφελούμενοι
 σιτίων, τὰ δὲ τοιαῦτα τὸ θερμὸν καταφύχειν καὶ μαραίνειν
 εἴωθεν. ἐφεξῆς δὲ τούτων καὶ τᾶλλα προσέγραψεν ὁ Διο-
 κλῆς ἐν τῇδε τῇ λέξει· λέγουσι δὲ τινες ἐπὶ τῶν τοιούτων
 παθῶν τὸ στόμα τῆς γαστρὸς τὸ συνεχὲς τῷ ἐντέρω φλεγμαί-
 νειν, διὰ δὲ τὴν φλεγμονὴν ἐμπιφράσθαι καὶ κωλύειν κατα-
 βαίνειν τὰ σιτία εἰς τὸ ἐντιρον τοῖς τεταγμένοις χρόνοις· τού-
 του δὲ γινομένου, πλείονι χρόνῳ τοῦ δέοντος ἐν τῇ γαστρὶ
 μένοντα, τοὺς τε ὄγκους παρασκευάζει καὶ τὰ καύματα καὶ
 τᾶλλα τὰ προειρημένα. ταῦτα μὲν οὖν ὁ Διοκλῆς ἔγραψε,

*que ipsis crassiores factum. Nam constat has venas esse
 obstructas, quod alimentum corpori non distribuatur, sed
 in ventriculo maneat incofectum, quum antea a meatibus
 his susciperetur, magnaue ipsius pars in imum ventrem
 excerneretur; tum quod postero die vomant, utpote non di-
 gestis per corpus cibus. Sed quod calor uberius sit, quam
 qui secundum naturam est, facillime intelliges tum ab aestu,
 qui ipsis accidit, tum ab iis quae ingeruntur; siquidem ju-
 vari videntur a frigidis cibus, qui calorem refrigerare ex-
 tinguereque solent. Deinde alia quoque Diocles jam pro-
 politis in hoc sermone addidit: Ajunt autem nonnulli os
 ventriculi, intestinis continuum, in hujusmodi affectibus
 inflammari, ac ob inflammationem ipsam obstrui et prohi-
 bere, ne alimenta statuto tempore ad intestina descendant;
 quamobrem diutius quam decet in ventriculo manentia
 tumores et aestus atque caetera praedicta efficiunt. Haec
 quidem Diocles literis prodidit; verum in hoc symptome-*

Ed. Charr. VII. [441. 442.]

Ed. Bal. III. (278.)

παραλείπων ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν συμπτωμάτων τὰ κυριώτατα τῆς ὅλης συνδρομῆς, ὅσα τὴν τε μελαγχολίαν χαρακτηρίζει καὶ τὸ φυσῶδες καὶ ὑποχοנדριακὸν πάθος· καὶ μαι δοκεῖ, διότι ταῦτα ἐκ τῆς προσηγορίας τοῦ νοσήματος ἐνδεικτικῶς ἐδηλοῦντο, παραλελειπέναι, μεμαθηκότων γ' ἡμῶν ὑφ' Ἱπποκράτους, ἣν φόβος καὶ δυσθυμία πολὺν χρόνον ἔχοντα διατελέη, μελαγχολικὸν τὸ τοιοῦτο. διὰ τί δὲ ἐν τῇ τῆς αἰτίας ἀποδόσει τῶν μὲν ἄλλων [442] συμπτωμάτων ἔγραψε τὰς αἰτίας, αὐτοῦ δὲ τοῦ βλάπτεσθαι τὴν διάνοιαν οὐκ ἔγραψεν, ζητῆσαι ἄξιον. εἴτε γὰρ τὸ θερμὸν ἐν ταῖς κατὰ τὴν γαστέρα φλεψὶ πλέον ἐπ' αὐτῶν ἐστίν, εἴτε φλεγμονὴ τῶν κατὰ πύλωρον μερῶν, διὰ τί τούτοις ἀκολουθεῖ τὰ μελαγχολικὰ συμπτώματα, παραλείπεται. τὸ μὲν γὰρ ἐμπιπλάσθαι τὴν γαστέρα φυσῶδους πνεύματος, εἴτα ταῖς ἐρυγαῖς αὐτοῦ κομφίζεσθαι, καὶ προσέτι τοῖς εἰρημένοις ὑπὸ τοῦ Διοκλέους ἐμέτοις, εὐδηλὸν ἐστι, καὶ ἐκείνος μὴ λέγῃ· τὰ δὲ τῆς μελαγχολίας ἴδια, χαλεπὸν ἦν αὐτῷ συγγράψαι τῇ κατὰ τὴν γαστέρα λελεγεμένη διαθέσει. προσθῶμεν οὖν ἡμεῖς τοῦτο, τὴν διά-

tum catalogo praecipua totius concursus symptomata silentio praeteriit, quae melancholiam et flatulentam hypochondriacamque affectionem caractere designant; atque haec omisit, ut puto, quod ex morbi ipsius nomine manifeste declarentur, quum nos ab Hippocrate didicerimus: *Si metus et moestitia longa tempore obsidentia perseverent, melancholicus est huiusmodi affectus.* Verum haud absurda quaestio est, quare quum causas aliorum symptomatum redderet, quam ob causam mens laedatur, non scripserit; siue enim venarum, quae ad ventriculum sunt, calor in illis exuperat, siue partes quae sunt ad pylorum inflammatione laborant, quid causae sit, cur melancholica comitentur symptomata, dereliquit. Etenim quod venter flatulento spiritu impleatur, ac deinde ructibus levetur, ac praeterea vomitione a Diocle memorata, vel nihil ipso dicente manifestum est; at propria melancholiae symptomata simul cum dicta ventriculi affectione scribere, arduum ei fuit. Id itaque addamus ac simul, qualis

Ed. Chart. VII. [442.]

Ed. Bas. III. (278.)

θεσιν τῆς γαστρὸς ὅποια τις ἐν τοῖς τοιούτοις γίνεται πάθε-
 σιν ἐρμηνεύσαντες σαφῶς. ἔοικε μὲν γὰρ εἶναι τις ἐν αὐτῇ
 φλεγμονή, τὸ δ' ἐν τῷ φλεγμαίνοντι μορίῳ περιεχόμενον αἷμα
 παχύτερόν τε καὶ μελαγχολικώτερον ὑπάρχειν. ὥσπερ οὖν
 ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀναφερομένης ἐκ τῆς γαστρὸς αἰθαλώ-
 δους τινὸς ἢ καπνώδους ἀναθυμιάσεως, ἢ ὅλως ἀτμῶν τι-
 των παχέων, ὅμοια τοῖς ὑποκειομένων γίνεται συμπτώματα,
 κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ νῦν ἐπὶ τὸν ἐγκέφαλον ἀναφερομέ-
 νης τῆς μελαγχολικῆς ἀναθυμιάσεως, ὅλον αἰθαλώδους τινὸς,
 ἢ καπνώδους ἀναθυμιάσεως, τὰ μελαγχολικὰ γενήσεται περὶ
 τὴν διάνοιαν συμπτώματα. καὶ μὴν καὶ συνεχέστατα θεώ-
 μεθα τὴν κεφαλὴν ὀδυνωμένην ἐπὶ τῇ ξανθῇ χολῇ κατὰ τὴν
 γαστέρα περιεχομένην, καθάπερ γε καὶ παραχρῆμα γινομένην
 ἀνώδυνον, ἐμείσεως τῆς χολῆς· καὶ τὰ γε τοιαῦτα τῶν
 ἀλγημάτων δακνώδη τέ ἐστιν καὶ διαβρωτικὰ, καθάπερ
 ἄλλα μὲν τινα μετὰ βάρους, ἄλλα δὲ μετὰ τάσεως ἢ
 κατασφράς ὁράται γινόμενα. συμπεφώνηται δὲ τοῖς ἀρί-
 στοῖς ἰατροῖς, οὐ ταῦτα μόνον ἀπὸ τῆς γαστρὸς τῇ κε-
 φαλῇ συμπέπτειν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπιληψίαν. αἰὲ μὲν οὖν

fit in hujusmodi affectibus ventriculi dispositio, manifesta in-
 terpretatione enarremus. Videtur enim in ipso quaedam
 inflammatio esse; sanguis autem in parte inflammata conten-
 tus et crassior et magis melancholicus. Itaque quemadmo-
 dum elato ex ventriculo ad oculos fuliginoso quodam aut
 fumoso halitu, aut crassis omnino vaporibus, similia suffusio-
 nis symptomata contingunt, eadem ratione sublata ad cere-
 brum ab atra bile evaporatione veluti fuliginosa fumosaeque
 melancholica evenient in mente symptomata. Ac certe quam
 frequentissime videmus flava in ventriculo bile contenta, ca-
 put dolore affici; ut et mox bile per vomitum ejecta dolo-
 rem sedari. Atque hujusmodi dolores mordaces et eroden-
 tes sunt, quemadmodum alii quidam cum gravitate, alii cum
 tensione, alii cum cataphora fieri videntur. Atque inter
 optimos medicos convenit, non solum haec, verum etiam
 morbum comitalem capiti a ventriculo procedere. Igitur

Ed. Chart. VII. [442.]

Ed. Bas. III. (278.)

οἱ φόβοι συνεδρεύνουσι τοῖς μελαγχολικοῖς, οὐκ αἰεὶ δὲ ταυτὸν εἶδος τῶν παρὰ φύσιν αὐτοῖς γίγνεται φαντασιῶν, εἴγε ὁ μὲν τις ὀστρακοῦς ᾤετο γεγονέναι, καὶ διὰ τοῦτ' ἐξίστατο τοῖς ἀπαντῶσιν, ὅπως μὴ συντριβεῖη· θεώμενος δὲ τις ἄλλος ἀλεκτρονόας ἄδοντας, ὥσπερ ἐκεῖνοι τὰς πτέρυγας προσέκρουον πρὸ ᾧδης, οὕτω καὶ αὐτὸς τοὺς βραχίονας προσκρούων ταῖς πλευραῖς ἐμιμῆτο τὴν φωνὴν τῶν ζώων. φόβος δ' ἦν ἄλλω, μὴ πως ὁ βασταῶν τὸν κόσμον Ἄτλας ἀποσείσῃται κεκμηῶς αὐτὸν, οὕτως τε καὶ αὐτὸς συντριβεῖη καὶ ἡμᾶς αὐτῷ συναπολέσειεν· ἄλλα τε μυρία τοιαῦτα φαντασιοῦνται. διαφέρονται δὲ ἀλλήλων οἱ μελαγχολικοί, τὸ μὲν φοβεῖσθαι καὶ δυσθυμεῖν καὶ μέμψεσθαι τῇ ζωῇ καὶ μισεῖν τοὺς ἀνθρώπους ἅπαντες ἔχοντες, ἀποθανεῖν δ' ἐπιθυμοῦντες οὐ πάντες, ἀλλ' ἔστιν ἐνίοις αὐτῶν αὐτὸ δὴ τοῦτο κεφάλαιον τῆς μελαγχολίας, τὸ περὶ τοῦ θανάτου δέος· ἐνιοὶ δὲ ἀλλόκοτοί σοι δόξουσιν, ἅμα τε καὶ διδιδέειν τὸν θάνατον καὶ θανατῶν. ὥστε ὀρθῶς ἔοικεν ὁ Ἱπποκράτης εἰς δύο ταῦτα ἀναγαγεῖν τὰ συμπτώματα αὐτῶν πάντα, φόβον καὶ δυσθυμίαν· ἐπὶ γέ τοι τῇ τοιαύτῃ δυσθυμίᾳ

melancholicis timores semper affident, non autem semper eadem imaginationum praeter naturam species ipsis obversatur, siquidem alius testaceum se factum putavit, atque idcirco occurrentibus cedebat, ne confringeretur; alter gallos cantare conspiciens, ut hi alarum ante cantum, sic ille brachiorum plausu latera quatiens, animantium sonum imitatus est. Fuit item alteri timor, ne Atlas mundum bajulans gravatus onere ipsum excuteret, atque sic ipse contereretur ac nos quoque secum perderet; aliaque hujusmodi infinita imaginantur. Differunt autem inter se melancholici; nam omnes timent, moerent, vitam damnant, odio habent homines, sed non omnes mori cupiunt; imo hoc ipsum nonnullis melancholiae caput est, quod mortem pertimescant; quosdam etiam alieno admodum videbis animo, utpote qui simul et mortem metuant et mori cupiant. Proinde recte videtur Hippocrates omnia ipsorum symptomata in duo haec coëgisse, metum et moestitiam. Moestitia nimirum eos in-

Ed. Chart. VII. [442. 443.]

Ed. Bas. III. (278. 279.)

μισοῦσιν πάντας, οὓς ἂν βλέπωσιν, καὶ σκυθρωποὶ διὰ παν-
τός εἰσι, διμαίνοντες, ὥσπερ ἐν σκότῳ βαθεῖ τὰ τε παιδία
φοβεῖται καὶ τῶν τελείων οἱ ἀπαιδευτοί. καθάπερ γὰρ καὶ τὸ
ἔξωθεν σκότος εἰς φόβον ἄγει σχεδὸν ἅπαντας ἀνθρώπους,
πλὴν τῶν ἥτοι πάντῃ φύσει τολμηρῶν, ἢ πεπαιδευμένων, οὐ-
τως καὶ τῆς μελαίνης χολῆς τὸ χρῶμα παραπλησίως σκότῳ
τὸν φρονοῦντα τόπον ἐπισκιάζον ἐργάζεται τοὺς φόβους.
ὅτι γὰρ οἱ τε χυμοὶ καὶ ὅλως ἡ τοῦ (279) σώματος κράσις ἀλ-
λοιοῖ τὰς ἐνεργείας τῆς ψυχῆς, ὡμολόγηται τοῖς ἀρίστοις
ἰατροῖς τε καὶ φιλοσόφοις, ἐμοὶ τε δι' ἐνὸς ὑπομνήματος
ἀποδίδικται, καθ' ὃ ταῖς τοῦ σώματος κράσεσιν ἀκολουθού-
σας ἀπέδειξα τὰς τῆς ψυχῆς δυνάμεις· ὅθεν οὐδὲ γράψαι τι
περὶ μελαγ[443]χολίας ἐτόλμησαν οἱ τὴν τῶν χυμῶν δύναμιν
ἀγνοήσαντες, ἔξ ὧν εἰσι καὶ οἱ περὶ τὸν Ἐρασίστρατον.
ἄξιον δέ ἐστι καὶ τούτῳ θαυμάσαι τὰς κοινὰς ἐννοίας τῶν
ἀνθρώπων, ὥσπερ καὶ τὰλλα πολλὰ δόγματα, περὶ ὧν
ἠγνόησαν οὐκ ὀλίγοι φιλοσόφων τε καὶ ἰατρῶν· ἅπαντες γοῦν
ὀνομάζουσιν τὸ πάθος τοῦτο μελαγχολίαν, ἐνδεικνύμενοι διὰ

ducit, ut odio prosequantur omnes, quos viderint, perpe-
tuo molestiam prae se ferant, ac terreantur, ut in tenebris
profundis pueri, atque ex adultis indocti. Quémadmodum
sane externae tenebrae omnibus fere hominibus pavorem in-
ducunt, nisi vel audaces admodum, vel docti fuerint, sic
atrae bilis color, mentis sedem peraeque ac tenebrae obscu-
rans, timorem efficit. Etenim summis tum medicis tum
philosophis in confesso est, tum humores tum omnino cor-
poris temperamentum animae actiones alterare; quod nos
quoque uno commentario docuimus, quo demonstratum est,
animae facultates corporis temperaturam sequi. Quocirca
humorum vim ignorantes, in quorum numero et Erasistratus
est, ne scribere quidem de melancholia quicquam ausi sunt.
Sed et in hoc par est admirari tum communes hominum no-
tiones tum plurima quoque dogmata, quae non pauci phi-
losophi et medici ignoraverunt. Igitur ab omnibus affectus
hic melancholia vocitatur, indicante nomine humorem, qui

Ed. Chart. VII. [443.]

Ed. Bas. III. (279.)

τῆς προσηγορίας τὸν αἷτιον αὐτοῦ χυμόν. ἔαν μὲν οὖν ἀρξή-
 ται γε πρῶτα τὰ κατὰ τὴν γαστέρα συμπτώματα, καὶ μείζο-
 σιν αὐτοῖς γινομένοις ἀκολουθήσῃ τὰ μελαγχολικὰ πάθη, κου-
 φίηται τε ταῖς διαχωρήσεσιν καὶ τοῖς ἐμέτοις καὶ ταῖς κάτω
 φύσαις καὶ ταῖς ἐρυγαῖς ὁ ἄνθρωπος, ὑποχονδριακὸν μὲν
 ὀνομάσομεν οὕτως γε καὶ φουσῶδες τὸ νόσημα, συμπτώματα
 δὲ εἶναι φήσομεν αὐτοῦ, τὴν τε δυσθυμίαν καὶ τὸν φόβον·
 ὅταν δὲ τὰ μὲν τῆς μελαγχολίας ἴδια συμπτώματα φαίνηται
 μεγάλα, κατὰ δὲ τὴν κοιλίαν ἦτοι μηδὲν, ἢ σμικρὰ, τὸν ἐγκέ-
 φαλον ἡγήτεον ἐπὶ τούτων πρωτοπαθεῖν, ἡθροισμένης ἐν
 αὐτῷ μελαίνης χολῆς. ἔξ ὧν δὲ χρὴ διορίζεσθαι, πότερον ἐν
 αὐτῷ μόνῳ τῷ ἐγκεφάλῳ περιέχεται τοιοῦτός τις χυμὸς, ἢ
 καθ' ὅλον ἐστὶ τὸ σῶμα, λέλεκται μικρὸν ἐμπροσθεν· ἀνα-
 μιμνήσκω δὲ τοὺς ἰδόντας ἐταίρους διὰ τε λουτρῶν πολλῶν
 καὶ διαίτης εὐχύμον τε καὶ ὑγρᾶς τὴν τοιαύτην μελαγχολίαν
 ἐκθεραπεύοντά με χωρὶς ἐτέρου βοηθήματος, ὅταν γε μήπω
 διὰ τε χρόνου μῆκος δυσεκκένωτος ἦ ὁ λυπῶν χυμὸς· ὥς ὅταν
 γε ἤδη κεχρονικὸς ὑπάρχῃ τὸ νόσημα, μαιζόνων ἐτέρων ἐπὶ

ipsum causa est. Itaque si circa ventriculum prima incepe-
 rint symptomata, ipsisque auctis melancholicae sequantur
 affectiones, deinde alvi defectionibus, vomitibus et flatibus
 per inferiora emissis, ructibusque levetur homo, hypochon-
 driacum flatulentumque morbum ipsum nominabimus, sym-
 ptomata vero ipsius esse dicemus moestitiam et metum; quum
 autem propria melancholiae symptomata magna videntur,
 circa ventriculum vero aut nulla aut parva, his existiman-
 dum primitivam in cerebro affectionem consistere, ob atram
 bilem in ipso congestam. Caeterum quibus signis discerna-
 tur, utrum in solo ipso cerebro, an in universo corpore hu-
 juscemodi humor contineatur, paulo ante dictum est; mo-
 neo autem amicos, qui me curantem viderunt frequentibus
 balneis, victuque humido bonique succi, nullo alio adhibito
 praesidio, hujusmodi morbum, ubi nondum ob longum tem-
 poris tractum noxius humor multum vacuationi resisteret;
 quum enim diuturnus jam factus est morbus, majora prae-

Ed. Chart. VII. [443.]

Ed. Bas. III. (279.)

τοῖς εἰρημένοις δέεται βοηθημάτων. ἐπιγίνεται δὲ ἡ τοιαύτη μελαγχολία προηγησαμέναις θερμαῖς διαθέσει· τῆς κεφαλῆς, ἥτοι γε ἐξ ἐγκαύσεως, ἢ φλεγμονώδους ἐν αὐτῇ γενομένου πάθους, ἢ καὶ φρενίτιδος· ἐπιγίνεται δὲ καὶ φροντίσι καὶ λύπαις μετ' ἀγρυπνιῶν. περὶ μὲν οὖν μελαγχολίας ἱκανὰ καὶ ταῦτα.

Κεφ. ια'. Περὶ δὲ τῶν ἐπιληπτικῶν παθῶν, ἐπειδὴ καὶ ταῦτα γίνεται ποτὲ μὲν αὐτῆς τῆς κεφαλῆς πασχούσης, ποτὲ δὲ ἄλλοις συμπασχούσης, διοριστέον ἐπιμελῶς· ἡμέληται γὰρ ἅπασι σχεδὸν τοῖς ἰατροῖς, ὥσπερ ὁ τῶν τριῶν μελαγχολιῶν διορισμός, οὕτως καὶ ὁ τῶν ἐπιληψιῶν, τρεῖς ἔχουσιν διαφοράς. ἁπασῶν μὲν οὖν αὐτῶν κοινόν ἐστι παθεῖν τὸν ἐγκέφαλον, ἥτοι ἐν αὐτῷ τοῦ πάθους συστάντος, ὥς τοῖς πλείστοις γίνεται τῶν ἐπιληπτικῶν, ἢ ἀπὸ τοῦ τῆς γαστρὸς στόματος, ὃ δὴ καὶ στόμαχον εἰώθασι καλεῖν οἱ ἰατροὶ, κατὰ συμπτώθειαν ἀνιόντος ἐπὶ τὸν ἐγκέφαλον, ἀνάλογον τοῖς γινόμενοις συμπτώμασι περὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀπὸ τοῦ στομάχου παραπλησίως τοῖς ὑποχομένοις· ἐν δὲ τῷ

dictis oportet adhibere remedia. Succedit autem huiusmodi melancholia iis, qui praecefferunt, calidis capitis affectibus aut ob aestum aut phlegmonosum in ipso factum morbum, aut etiam phrenitidem; succedit vero et sollicitudini et molestiae cum vigiliis. Verum satis fuerit haec de melancholia dixisse.

Cap. XL At de epilepticis affectibus deinceps, quandoquidem hi quoque interdum ipso capite affecto, interdum aliis consentiente, ortum habent, accurate distinguendum est. Ut enim triplicem melancholiam, ita epilepsiam quoque tres sortitam differentias, omnes prope medici distinguere neglexerunt. Omnibus itaque commune est, cerebrum affici, vel consistente in ipso affectu, quod plurimis epilepticis accidit; aut a ventriculi ore, quod stomachum vocare solent medici, ad cerebrum per consensum ascendente, quod genus proportionem respondet symptomatis, quae oculis a stomacho adveniunt, veluti in suffusionibus. Fit etiam, sed raro, tertia

Ed. Chart. VII. [443. 444.]

Ed. Bas. III. (279.)

σπαρίω γίνεται τι καὶ ἕτερον ἐπιληψίας εἴτε εἶδος, εἴτε γένος, εἴτε διαφορὰν ἐθέλεις ὀνομάζειν, ἀπὸ μορίου τινὸς οὗ ἔτυχεν ἀρχομένου τοῦ πάθους, εἰτ' αἰσθητῶς αὐτῷ τῷ κάμνοντι τὴν ἄνοδον ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ποιουμένου. καὶ τοῦτ' ἐθεασάμεν ἐπὶ πρώτῳ μὲν παιδὸς ὡς ἑτῶν τρισκαίδεκα, μειράκιον ὦν αὐτὸς, ἅμα τοῖς ἀρίστοις ἰατροῖς τοῖς παρ' ἡμῖν συνελθούσιν ἐπὶ τὴν τῆς θεραπείας αὐτοῦ σκέψιν. [444] ἤκουον οὖν τοῦ παιδὸς διηγουμένου τὴν ἀρχὴν τῆς διαθέσεως αὐτῷ κατὰ τὴν κνήμην γίνεσθαι, κἄπειτ' ἐντεῖθεν ἀνιέναι κατ' ἐνθὺν διὰ τε τοῦ μηροῦ καὶ τῆς ὑπερκειμένης λαγόνος τε καὶ πλευρᾶς, ἐπὶ τὸν τράχηλον ἄχρι τῆς κεφαλῆς, ἐπειδὴν δὲ πρώτον ἐκείνης ψαύσῃ, μηκέτι παρακολουθεῖν ἑαυτῷ. τὴν μέντοι ποιότητα τοῦ φερομένου πρὸς τὴν κεφαλὴν ἐρωτώμενος ὑπὸ τῶν ἰατρῶν ὅποια τις εἴη, λέγειν οὐκ εἶχεν ὁ παῖς· ἀλλ' ἕτερός γέ τις ἐκείνου νεανίσκος, οὐκ ἄφρων, ἀλλ' ἱκανῶς αἰσθάνεσθαι τοῦ γιγνομένου δυνάμενος, ἐξημενεῦσαι δ' ἑτέρου δυνατώτερος, οἷον αὖραν τινὰ ψυχρὰν ἔφασκεν εἶναι τὴν ἀνερχομένην. ἐδόκει δὴ τῷ διδασκάλῳ Πέλοπι δυοῖν θάτερον, ἥτοι ποιότης ἀναδίδοσθαι ἁλλοιουμένων τῶν μορίων

morbi comitialis five speciem, five genus, five differentiam nominare velis, quum a parte aliqua qualibet incipit affectus, qui deinde sentiente aegro ad cerebrum usque ascendit. Atque hoc primum vidi in puero, qui decimumtertium fere ætatis annum agebat, quum adolescens essem, cum optimis ejus tempestatis medicis, qui convenerant ad ipsius curationem. Audiui igitur tum narrantem puerum, affectionis initium in tibia sibi fieri, mox illinc recta ascendere per femur et illi superposita ilia ac latera, ad cervicem et caput usque; quod ubi primum attigisset, se non amplius sibi constare. Interrogatus tamen a medicis, quale esset id, quod ferebatur ad caput, nihil habuit puer, quod responderet. Sed alius quidam ab hoc adolescens compos mentis, quique satis poterat et sentire quod fiebat et altero disertius enarrare, dicebat veluti frigidam quandam auram esse id quod ascende-
bat. Unde ex duobus alterum Pelopi praeceptorī placebat; aut qualitatem quandam, alteratis per continuationem

Ed. Chart. VII. [444.]

Ed. Bas. III. (279.)

κατὰ τὸ συνεχές, ἢ πνευματικὴ τις οὐσία. θαυμαστὸν δὲ οὐδὲν ἔφασκεν, δύναμιν ἰσχυρὰν ἴσχειν τὸν ἐν τῷ πάσχοντι μορίῳ γεννηθέντα παρὰ φύσιν χυμὸν, ὅποιοι τοῖς ποιηροῖς θηρίοις εἰσιν οἱ ἰοί. τίς γὰρ οὐκ ἂν ἠπίστησεν, εἰ μὴ πολ-
λάκις ἐωρῶμεν αὐτὸ γιγνόμενον, ἐπὶ τε τῶν σκορπίων ἐγχοιμ-
ψάντων τῷ κέντρῳ, καὶ φαλαγγίων μικροτάτων δακνόντων,
μεγάλῃν καὶ ἑξαίσιόν τινα μεταβολὴν ἴσχειν ὅλον τὸ σῶμα;
καίτοι βραχυτάτης οὐσίας εἰς αὐτὸ καταβαλλομένης ὑπὸ τῶν
θηρίων; ἐπὶ μὲν οὖν τοῦ δάκνοντος φαλαγγίου, καὶ εἰ μι-
κρὸν εἴη τὸ ζῶον, ὅμως δ' οὖν ἐπινοεῖν ἡμᾶς ἰόν τινα διὰ
τοῦ στόματος αὐτοῦ καθιέναι τῷ δηχθέντι σώματι. τὸ δὲ
τῆς θαλαττίας τρυγόνος κέντρον, ὥσπερ καὶ τὸ τοῦ χειρσαίου
σκορπίου, φαίνεται σαφῶς εἰς ὀξύτατον πέρασ τελευτῶν, ὃ
μηδὲν ἔχει κατὰ τὸ πέρασ τρῆμα, δι' οὗ προῖησι τὸν ἰόν·
ἀλλ' ὅμως ἀναγκαῖον ἐννοεῖν ἡμᾶς εἶναι τινα οὐσίαν ἥτοι
πνευματικὴν, ἢ ὑγρὰν, ἢ τις ὅγκῳ μὲν ἔστιν ἐλαχίστη, με-
γίστη δὲ τῇ δυνάμει. πεπληγὼς γοῦν τις ἐναγχος ὑπὸ σκορ-
πίου χαλάζαις ἔφη δοκεῖν βάλλεσθαι, καὶ ἦν ὅλος ψυχρὸς,

partibus, aut spiritalem substantiam transmitti. Neque mi-
randum esse dicebat, validam vim esse humori, qui in affecta
parte praeter naturam genitus fuisset, qualis perniciosarum
ferarum venenis inest. Quis enim crederet, nisi saepe id
fieri videremus, vel a scorpionibus infixo aculeo, vel a pha-
langiorum parvorum moribus, totum corpus ingenti et in-
usitata mutatione affici, minimam licet quandam substantiam
feris in ipsum demittentibus? Quum itaque phalangium
aliquem momordit, quamvis parvum sit animal, existimare
nos debemus venenum ex ipsius ore in morsum corpus de-
scendisse. Porro pastinacae marinae, quemadmodum et ter-
reni scorpionis, aculeus, in partem extremam acutissimam
manifeste finitur, ubi nullum foramen est, per quod vene-
num dejiciat; necesse tamen est, ut cogitemus substantiam
quandam esse aut spiritalem, aut humidam, quae mole mini-
ma, facultate maxima sit. Etenim nuper ictus quidam a
scorpione, videbatur sibi, ut aiebat, grandine percuti, erat-
que totus frigidus, cum sudore etiam frigido, tandemque

Ed. Chart. VII. [444.]

Ed. Bas. III. (279.)

ἰδρου τε ψυχρὸν, ἐσώθη τε μόγις βοηθούμενος. οὐκ οὖν
 ἀδύνατον ἔφασκεν ὁ Πέλοψ εἶναι καὶ κατὰ τὸ σῶμα τοιαύ-
 την τινὰ οὐσίαν γεννηθῆναι χωρὶς τῆς ἔξωθεν αἰτίας, καὶ
 ταύτην ὅταν ἐν νευρώδει μορίῳ τὴν σύστασιν σχῇ, κατὰ τὸ
 συνεχές εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν νέρων ἀναπέμπει τὴν δύναμιν,
 ἥτοι κατ' ἁλλοίωσιν, ὥς ἔφην, ἥ καὶ τινος οὐσίας πνευματι-
 κῆς ἀναφερομένης, ὥσπερ αὐρας. καὶ γὰρ τοι καὶ φαίνον-
 ται πολλάκις ἐναργῶς, ὅταν ὁ σκορπίος ἐναπερείσῃται τὸ
 κέντρον εἰς νῆρον, ἢ ἀρτηρίαν, ἢ φλέβα, σφοδροτάτοις συμ-
 πτώμασιν οἱ πληγέντες οὕτως ἀλίσκομενοι. τὸ μὲν οὖν τοῦ
 σκορπίου κέντρον ἐγγωρεῖ καὶ μέχρι βάρθους τοῦ σώματος ἐξι-
 κνεῖσθαι, διεξελθὼν ὅλον τὸ δέρμα, τὸ δὲ τῶν μικρῶν φα-
 λαγγίων δῆγμα περὶ τὴν ἐπιφάνειαν μόνην γίνεται τοῦ δέρμα-
 τος· ὥστε δῆλον ἐκ τοῦδε, καὶ διὰ τοῦ δέρματος ἐνίοτε μόνου
 τὴν δύναμιν τοῦ ἰοῦ φέρεσθαι πρὸς ὅλον τὸ σῶμα. συνεχές
 τε γὰρ αὐτῷ τὸ δέρμα πᾶν ὑπάρχει καὶ νευρῶδες· οὐκ οὖν
 οὐδαμῶς ἀδύνατον εἰς ὅλον αὐτὸ διαδιδομένην ἐν τάχει τὴν
 ἐκ τοῦ καταβληθέντος ἰοῦ δύναμιν, ἐξ αὐτοῦ πάλιν τοῦδε
 κατὰ τὴν αὐτοῦ ψαῦσιν, εἰς ἕκαστον τῶν ὑποκειμένων αὐτῷ

adjutus remediis vix servatus est. Itaque Pelops non im-
 possibile esse dicebat, in corpore similem aliquam substan-
 tiam generari citra causam externam, quae ubi nervosam
 aliquam partem occupasset, per continuas partes usque ad
 nervorum principium vim suam transmitteret, sive per al-
 terationem, ut ipse dicebam, sive spiritali essentia veluti
 aura ad ipsum elata; saepenumero enim insigente aculeum
 scorpione, aut in nervum, aut arteriam, aut venam, mani-
 feste videmus ita percussos vehementissimis infestari sympto-
 matis. Atqui scorpionis quidem aculeus totam cutem pene-
 trando ad profundam usque potest pervenire; phalangio-
 rum vero parvorum morsus solam afficit cutis superficiem;
 unde constat, interdum per solam cutem veneni vim ad to-
 tum corpus deferri. Nam tota cutis sibi ipsi continua est
 et nervosa; proinde haudquaquam impossibile est, per totam
 ipsam celeriter distributam immissi veneni vim, inde ex ea-
 dem rursus ipsius contactu in singulas subjectarum partium

Ed. Chart. VII. [444. 445.]

Ed. Bas. III. (279. 280.)

μεταλαμβάνεσθαι, πάλιν τε ἐξ ἐκείνων εἰς ἄλλα κατὰ συνέ-
 χειαν, εἴτ' αὖθις ἐκ τῶν παθόντων εἰς ἄλλα, καὶ περὶ ἐπὶ
 τι τῶν κυρίων μορίων ἀφίηται, κινδυνεύειν ἀπολέσθαι τὸν
 ἄνθρωπον. ἐνάγουσι δ' εἰς τοῦτο μάλιστα μὲν καὶ οἱ τοῖς
 ὑπερκείμενοις μέρεσι δεσμοὶ προσφερόμενοι, φανερωτάτην
 ὠφελειαν ἐνδεικνύμενοι. καὶ [445] γὰρ ἐπὶ τῶν ἐχιδνῶν ἐπει-
 ράθημεν τούτου καὶ τῶν σκορπίων, ἥδη δὲ καὶ ἀσπίδων,
 ὧ καὶ μάλιστα ἂν τις ἠπίστησεν διὰ τὸν ἐπικείμενον αὐτίκα
 θάνατον. ἀλλ' ὅμως ἐπὶ τῆς Ἀλεξανδρείας ὄντος μου,
 δηχθεὶς τις ἄγροικος οὐ πόρρω τῆς πόλεως ἕνα τῶν κατὰ
 τὴν χεῖρα δακ(280)τύλων, ἐδησέ τε δεσμῷ σφοδρωτάτῳ τὴν
 πρὸς τῷ μετακαρπίῳ ῥίζαν αὐτοῦ, καὶ δραμῶν ἐπὶ τὴν πόλιν
 πρὸς ἱατρὸν συνήθη, παρέσχεν ἀποτεμεῖν ὅλον τὸν δάκτυλον
 ἀπὸ τῆς εἰς τὸ μετακάρπιον διαρθρώσεως, ἐλπίζων ἐκ τούτου
 μηδὲν πείσεσθαι· καὶ μέντοι γε καὶ προὐχώρησεν αὐτῷ κατὰ
 τὴν ἐλπίδα, διεσώθη γὰρ οὐδὲν ἄλλο πραγματευόμενος ἔτι.
 καθάπερ ἕτερον οἶδα πτόντα τοῦ διὰ τῶν ἐχιδνῶν φαρμάκου,
 μετὰ τοῦ τὸν δάκτυλον ἀποτεμεῖν, ὑγιασθέντα· καὶ μέντοι γε

recipi; mox ex illis in alias continuas, atque iterum ex iis,
 quae afficiuntur, in alias; quumque ad principum partium
 aliquam pervenerit, tum mortis periculum homini instare.
 Ad hanc rem in primis conferunt vincula superioribus par-
 tibus injecta, a quibus praesentaneum praesidium percipitur.
 Etenim in viperarum scorpionumque ictibus haec expertus
 sum, item aspidum quoque, quod propter imminens subita-
 riae mortis periculum, magis incredibile est. Attamen quum
 Alexandriae essem, rusticus quidam non longe ab urbe in
 uno manus digitorum ictus, ejus radicem in postbrachiali va-
 lidissimo vinculo ligavit, accurrensque in urbem ad familiarem
 sibi medicum, totum digitum ab ipsa dearticulatione, quae
 ad postbrachiale est, abscindendum praebuit, sperans inde
 nihil se passurum; neque sane frustratus est sua spe, quippe
 nihil aliud faciens salvus evasit. Similiter alium novi, qui
 epoto ex viperis medicamento, rescisso prius digito, a peri-
 culo liberatus est. Vidi praeterea alterum rusticum, cujus

Ed. Chart. VII. [445.]

Ed. Bas. III. (280.)

καὶ ἄλλον ἐθιασάμην ἄγροικον, ὅλον τὸν δάκτυλον ὑπὸ ἐχίδνης δηχθέντα, δρεπάνῳ μὲν, ὃ τότε εἶχεν, ἦν γὰρ ἀμπελουργός, ἀπὸ τῆς ὑστάτης διαρθρώσεως ἀποτεμόντα τὸ διδηγμένον μέρος, ἄνευ δὲ πόσεως φαρμάκου διασωθέντα, τοῦ δακτύλου κατουλώθέντος ὑπὸ τῶν συνηθῶν φαρμάκων. ἀλλὰ καὶ τὸν ἀπὸ τῆς κνήμης ἐπίληπτον παῖδα θεραπεύειν ἐπιχειρήσαντες οἱ τότε συναθροισθέντες εἰς τὴν σκέψιν ἱατροὶ, δόξαν αὐτοῖς προκαθήραντας ὅλον τὸ σῶμα προσενεγκεῖν τῷ μέρει τὸ διὰ τῆς θαψίας ἢ νάπυος φάρμακον, ἐν τῷ μεταξὺ δήσαντες τὸ κῶλον ἀνωτέρω τοῦ πρωτοπαθοῦντος μορίου, διεκώλυσαν γενέσθαι τὸν παροξυσμὸν, καίτοι καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν γινόμενον. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐκ περιουσίας εἰρήσθω μοι τοῦ μὴ θαυμάζειν ἔνεκα, ὅπως ἀπὸ μορίου τινὸς ἀκύρου γένεσιν ἴσχει τηλικούτον πάθος· ὑπολείπεται δ' ἔτι ζητῆσαι τὴν αἰτίαν τῶν ἐπὶ ταῖς τοιαύταις συμπαθείαις γιγνομένων ἐπιληπτικῶν σπασμῶν· οὐδὲ γὰρ ὁ Πέλοψ εἰς τοῦτο πιθανὸν οὐδὲν εἶπεν, ὥσπερ οὐδ' ἄλλος οὐδεὶς ὧν ἐκοινωνήσαμεν. ἐμοὶ γοῦν θεασαμένῳ ποτὲ τὴν ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ συμπαθείᾳ κατάπτωσιν

totum digitum vipera momorderat, qui falce, quam tunc forte habebat, erat enim vinitor, ab ultimo articulo icta parte resecta, deinde inducta usitatis medicamenti digito cicatrice, nullo epoto medicamento sanatus est. Sed puerum quoque, cujus morbus comitialis a tibia oriebatur, medici, qui tunc ad curationem ejus convenerant, sanare aggressi, cum visum ipsis esset vacuato prius universo corpore, medicamentum ex thapsia, aut sinapi, parti adhibere, ligato interea membro supra eam partem, quae primario affectu erat obfessa, accessionem reverti prohibuerunt, quamvis quotidie accederet. Verum haec mihi ex abundanti dicta sint, ne quis miretur, quo pacto ab ignobili aliqua parte tantus morbus ortum habeat. Superest, ut causam investigemus, quamobrem in hujusmodi per consensum affectionibus epilepticae fiant convulsiones; nam ne Pelops quidem ullam hujus rei attulit probabilem rationem, ut neque alius quisquam, cum quo nobis aliqua fuerit consuetudo. Mihi itaque per hujusmodi consensum videnti aliquando hominem

Ed. Chart. VII. [445.].

Ed. Basf. III. (280.)

τοῦ κάμνοντος ἀνθρώπου χωρὶς σπασμῶν σφοδρῶν γιγνομένην, ἐν βραχείαις κατὰ διαλείμματα παλμώδεσι κινήσει, πιθανὸν φαίνεται γίγνεσθαι τι τοιοῦτον, ὅλον ὁρᾶται συνεχέστατα καὶ ἐπὶ τοῦ στομάχου συμβαῖνον ἐν τοῖς λυγμοῖς. ἐγὼ γοῦν αὐτὸς, ὅταν ποτὲ πεπέρεως προσεγγίζωμαι πλέον, εὐθέως λίσσω, καὶ ἄλλοις δέ τισιν οὐκ ὀλίγοις εἶδον τοῦτο συμβαῖνον, οἷς αἰσθητικὸν ἱκανῶς ἦν τὸ τῆς γαστρὸς στόμα· προεῖρηται δ' ὅτι καὶ τοῦτο συνήθως ὀνομάζουσιν οὐχ οἱ ἱατροὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ πάντες ἄνθρωποι στόμαχον· εἶδον γοῦν ἐν τῇ καταπτώσει τῶν κατὰ συμπάθειαν, οὐκ ἰδιοπάθειαν ἐγκεφάλου πασχόντων ἐπιλήπτων ὅλον παλμώδη τινὰ κλόνον ἐκ διαστημάτων γιγνόμενον, οὐ συνεχῆ σπασμὸν, ὥστε με τεκμαίρεσθαι παραπλησίαν τινὰ κίνησιν γίγνεσθαι κατὰ τὸν ἐγκέφαλον τῇ κατὰ τὸν στομάχον ἐπὶ τοῖς ἀνιῶσιν αὐτὸν ἐνίοτε συμπιπτούσῃ. καὶ γὰρ ἐπὶ τροφῆς πλήθει βαρυνόμενος, ὥσπερ οὖν καὶ δακνόμενος ἐπὶ ταῖς διαφθοραῖς αὐτῆς, φαίνεται λύζων· καὶ διὰ δριμύν τε χυμὸν, οὐ μόνον λυγμὸν; ἀλλὰ καὶ σπασμὸν εἶδον οὐκ ὀλίγας ὅλῳ τῷ σώματι γιγνώ-

laborantem sine vehementi convulsione concidere, cum brevibus per intervalla palpitantibus motibus, probabile visum est, tale quippiam fieri, quale frequentissime fieri cernimus in stomachi singultibus. Atque ego ipse singultum illico patior, si quando piperis plusculum ingesserim; idque aliis quibusdam non paucis, quibus exquisitus erat oris ventriculi sensus, accidisse vidimus; jam autem supra memoratum est id non solum medicis, verum etiam universis hominibus stomachum appellari. Itaque vidi quum cecidissent qui non ex propria cerebri affectione, sed per consensum comitali morbo laborabant, non perpetuam convulsionem, sed veluti palpitantem per intervalla concussionem fieri; proinde existimaui similem aliquem cerebro motum evenire, qualis stomacho interdum a re quapiam oblaedente accidit. Etenim quum a ciborum plenitudine gravatur et ab eorum corruptionibus lancinatur, tum singultu affici conspicitur, atque acrem quoque humorem, non singultum modo, verum etiam convulsionem, per universum corpus efficere saepenumero

Ed. Chart. VII. [445. 446.]

Ed. Bas. III. (280.)

μενον· ἐμεθέντος δὲ τοῦ δάκνοντος, εὐθέως ἐπαύσατο, θαυμαστὸν οὖν οὐδέν ἐστιν, καὶ τὴν ἀρχὴν τῶν νέρων εἰς τοιαύτην κίνησιν ἀχθῆναι, διώσασθαι σπεύδουσιν ὅτι περ ἂν ἢ τὸ ἐπ' αὐτὴν ἀπὸ τοῦ πρωτοπαθοῦντος μέρους ἀναφερόμενον· οὕτω δὲ μοι δοκεῖ καὶ τᾶλλα [446] πάντα τὰ κλονοῦντα τὸ νευρῶδες γένος ἐπιγίνεσθαι συμπτώματα, τὰ δὲ εἰς κατόπτωσιν ἀναίσθητον ἄγοντα χωρὶς κινήσεως σπασμῶδους, ἢ παλμῶδους, ἐπὶ καταφύξει γίνεσθαι σφοδρᾷ· τούτου δὲ γένους ἐστὶ καὶ ὁ λήθαργος. ἡ δὲ ἀποπληξία διὰ τὴν ἑξαίφνης γένεσιν ἐνδείκνυται ψυχρὸν χυμὸν, ἢ παχὺν, ἢ γλίσχρον ἀθρόως πληροῦντα τὰς κυριωτέρας τῶν κατὰ τὸν ἐγκέφαλον κοιλιῶν, οὐ κατὰ δυσκρασίαν ὅλης τῆς οὐσίας αὐτοῦ γίνεσθαι, καθάπερ ὁ τε λήθαργος καὶ ἡ φρενίτις, αἱ τε μανίαι καὶ αἱ μελαγχολίαι καὶ αἱ μωρώσεις, ἀπώλειαι τε τῆς μνήμης, ἀμυδροῦτες τε τῶν αἰσθήσεων, καὶ τῶν κινήσεων ἐκλύσεις. ἐπὶ δ' οὖν ἀπάντων τῶν τοιούτων παθῶν, ὁποῖόν ἐστι καὶ τὸ τῆς ἀποπληξίας, τὸ μέγεθος τοῦ κινδύνου τεκμαίρου τῷ μεγέθει τῆς κατὰ τὴν ἀναπνοὴν βλάβης. ὥσπερ γὰρ ἐπὶ τῶν κοιμωμένων ἡ ἀναπνοὴ γίνεται, καίτοι μηδεμίαν

observavi; deinde vomitu ejecto eo, quod mordebat, illico quievit. Nihil igitur mirandum est, si nervorum principium hujusmodi motu concutiat, ut a se expellat quicquid fuerit id, quod a parte primo affecta ad ipsum effertur. Ad hunc modum reliqua quoque symptomata, quibus nervosum genus concutitur, fieri puto; ea vero, in quibus perditio sensu quis concidit citra motum convulsivum vel palpitantem, a vehementi frigore ortum trahere, cujus generis est lethargus. Apoplexia autem quod subito eveniat, frigidum humorem indicat, aut crassum, aut viscidum, qui principales cerebri ventriculos affatim implet, non totius substantiae intemperiem sibi causam esse, veluti lethargo, phrenitidi, maniae, melancholiae, stultitiae, amissae memoriae, sensuum hebetationi, resolutio motui. Porro in omnibus hujusmodi affectibus, qualis est apoplexia, periculi magnitudinem ex respirationis laesione conjice. Quemadmodum enim dormientes respirant, quamvis nulla alia accidente vo-

Ed. Chart. VII. [446.]

Ed. Bas. III. (280.)

ἄλλην ἐνέργειαν ἐνεργούντων τῶν προαιρετικῶν, ἀλλ' ὑπείων ἐπὶ τῆς κλίνης ἀκινήτων ἀνακειμένων, οὕτως καὶ τοῖς καρῶ-
 δεσι πάθεισιν ἅπασιν μὴτ' αἰσθανομένου μήτε κινουμένου τοῦ
 σώματος, ὅμως ἡ ἀναπνοὴ μόνη διασώζεται, τῶν κινούντων
 τὸν θώρακα μυῶν ἔργον οὐσα· τούτου γὰρ ἐπιστήμην ἔχομεν
 βεβαίαν ἀποδεικτικῶ νόμῳ γεγονυῖαν, ὥσπερ γε καὶ ὅτι τοῖς
 μυσὶν ἅπασιν ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως ἀπὸ τῶν ἐμφυομένων αὐ-
 τοῖς γίνεται νεύρων· ἡ δὲ ἀνατομὴ σαφῶς ἡμᾶς ἐδίδαξεν,
 ἀπάντων τῶν νεύρων εἶναι τὴν πρώτην ἀρχὴν τὸν ἐγκέφαλον.
 οὐχ ἀπλῶς δ' εἶπον ἀρχὴν, ἀλλὰ πρώτην τῷ λόγῳ προσέ-
 θηκα, διὰ τὸν νωτιαῖον· ὁρᾶται μὲν γὰρ ἐκφυόμενα τούτου
 νεῦρα πάμπολλα, τὴν χορηγίαν δ' ὧν ἔχει δυνάμειον, αὐτὸς
 ὁ ἐγκέφαλος ἐπιπέμπει καὶ τῷ νωτιαίῳ. τὴν τοίνυν ἀνα-
 πνοὴν ὅταν ἱκανῶς ἐμποδιζομένην ἴδῃς καὶ μόγις γινομένην,
 οὐ μικρὰν τεκμαίρου τὴν νοσώδη διάθεσιν ἐν ἐγκεφάλῳ γεγο-
 νέναι, κατὰ πάσας τὰς καρῶδεις νόσους.

Κε φ. ιβ'. Ταῦτά τε οὖν ἅπαντα σαφῶς τὰ πάθη περὶ
 τὴν κεφαλὴν γίνεται, καὶ προσέτι τὸ καλούμενον σκοτωμα-

luntaria actione, sed supini in cubili jacentes, ita in soporo-
 sis affectibus omnibus, quamvis neque sentiat corpus neque
 moveatur, tamen sola respiratio servatur, quae musculorum
 pectus moventium munus est; cujus rei firmam ac demon-
 strativa lege stabilitam habemus scientiam, quemadmodum
 etiam; quod musculis omnibus motus principium ab insertis
 ipsis nervis accedit; at ex anatome didicimus, nervos omnes
 a cerebro primum sumere initium; neque vero simplici-
 ter initium dixi, sed primum spinalis medullae gratia ora-
 tioni adjeci; permulti enim ex ea nervi prodire videntur,
 vim tamen omnem, quam habet, cerebrum etiam ipsi suppe-
 ditat. Quum itaque respirationem vehementer impeditam
 difficulterque procedentem videris, non parvam in cerebro
 morbosam affectionem esse conjice, in omnibus soporiferis
 morbis.

Cap. XII. Omnes igitur hi affectus manifeste fiunt
 in capite, ac praeterea vertigo tenebricola nuncupata, quae

Ed. Chart. VII. [446.]

Ed. Bas. III. (280.)

τικόν, εὐδηλον ὃν καὶ αὐτῆς τῆς προσηγορίας, ὅποιόν ἐστι. σκοτοῦνται γὰρ ἐπὶ σμικραῖς προφάσεσιν οἱ πάσχοντες, ὥς καὶ καταπίπτειν ἐνίοτε, μάλιστα μὲν ὅταν αὐτοὶ ποτε ἐν κύκλῳ περιστραφῶσιν· ὅπερ γὰρ τοῖς ἄλλοις ἐπὶ πολλαῖς περιστροφαῖς συμβαίνει, τοῦτο ἐκείνοις ἐπὶ μιᾷ. καὶ ἕτερον δέ τινα περιστρεφόμενον ἴδωσι, σκοτοῦνται, καὶ τροχόν, ἢ τι τοιοῦτον περιδινούμενον, αὐτὰς τε τὰς καλουμένας δίνας ἐν τοῖς ποταμοῖς. συμβαίνει δ' αὐτοῖς ταῦτα μᾶλλον; ὅταν ἡλιωθῶσιν, ἢ πως ἄλλως θερμανθῶσι τὴν κεφαλὴν. εἰσικεν οὖν ὅπερ ἐν τοῖς ἄλλοις ἐκ τοῦ περιστραφῆναι πολλάκις ἐν κύκλῳ συμβαίνει, τοῦτο ἐκείνοις ἄνευ τοῦ περιστραφῆναι γίγνεσθαι· τοῖς δὲ περιστρεφομένοις πολλάκις ἐν κύκλῳ ἀνώμαλός τε καὶ ταραχώδης καὶ ἄτακτος κίνησις τῶν τε χυμῶν καὶ τοῦ πνεύματος ὁμολόγηται γίγνεσθαι· εὐλογον οὖν τοῖς ἐν τῷ σκοτωματικῷ πάθει καθεστῶσι τοιοῦτόν τι συμβαίνειν. διὸ καὶ τινες αὐτῶν ἀρτηριοτμηθέντες ὤνηντο, διαρρουμένων δηλονότι τῶν ὀπίσω τῶν ὠτων ἀρτηριῶν ὅλων ἄχρὶ βάρους, ὥς οὐλὴν μεταξὺ γενέσθαι τῶν δύο μερῶν.

qualis sit etiam ipsa appellatione prodit. Nam a parva occasione obtenebrantur laborantes, adeo ut interdum decendant, maxime quum in orbem rotantur; quod enim caeteris a multis circumversionibus, id illis ab una rotatione accidit. Quin etiam obtenebrantur, si alium quempiam, aut rotam, aut id genus aliud quidpiam, aut ipsos quoque quos vocant in fluminibus vortices, circumagi viderint. Haec autem ipsis accidunt maxime, quum sub sole aestuaverint, vel aliam ob causam calefacti fuerint capite. Quod itaque aliis, quum in gyrum frequenter vertuntur, accidit, hoc ipsis citra circuitionem evenire videtur; at iis qui cerebro in orbem vertuntur, inaequalem et turbulentum et inordinatum motum tum humorum tum spiritus fieri in confesso est; rationi igitur consonum est, huiusmodi aliquid vertigine affectis itidem evenire. Quamobrem nonnulli horum ab arteriarum sectione praesidium petierunt, totas arterias pone aures ad tantam videlicet altitudinem secantes, ut medius inter duas partes locus cicatrice inducere-

Ed. Chart. VII. [446. 447.]

Ed. Bas. III. (280. 281.)

ὅτι δὲ οὐ πάντες ὑπὸ τοῦ βοηθημάτων τοῦδε θεραπεύονται, δῆλόν ἐστιν· [447] ἕτεραι γὰρ ἀρτηρίαι τούτων πολὺ μείζους ἐπὶ τὸν ἐγκέφαλον ἀνέρχονται κατὰ τὴν βάσιν αὐτοῦ διὰ τοῦ καλουμένου δικτυοειδοῦς πλέγματος, ὅφ' ὧν γίνεσθαι τὸ πάθος εὐλογόν ἐστιν, ἀτμώδους καὶ θερμοῦ πνεύματος δι' αὐτῶν ἀναφερομένου καὶ πληροῦντος τὸν ἐγκέφαλον· ἐγχωρεῖ δὲ καὶ κατ' αὐτὸν τὸν ἐγκέφαλον ἀνώμαλόν τινα δυσκρασίαν γενέσθαι τοιούτου πνεύματος γεννητικὴν. ἀλλ' ὅτι γε καὶ τοῦτο τῆς κεφαλῆς ἐστιν τὸ πάθος, ἐξ αὐτῆς τῶν σκοτωμένων τῆς αἰσθήσεώς ἐστι δῆλον· γίνεται δὲ καὶ αὐτὸ, ποτὲ μὲν πρωτοπαθούσης τῆς κεφαλῆς, ποτὲ δὲ συμπαθούσης κατὰ τὸ στόμα τῆς κοιλίας. ὁμολόγει δὲ τοῦτο καὶ ὁ Ἀρχιγένης ἐν τῷ πρώτῳ τῶν χρονίων παθोगνωμονικῶν γράψας ὡδὲ περὶ τοῦ σκοτωματικοῦ τούτου πάθους. (281) λαμβάνει δὲ τὴν κατασκευὴν διχόθεν καὶ αὐτὸ, ἥτοι ἀπὸ κεφαλῆς ἢ καὶ τῶν κατὰ τὰ ὑποχόνδρια χωρίων. καὶ μέντοι καὶ διορίζει αὐτὰ πειράται, τοῖς μὲν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς πρωτοπαθούσης σκοτωματικοῖς ὥτων ἤχους καὶ κεφαλῆς ὀδύνας καὶ βάρη προηγέσθαι λέγων, ἢ καὶ τῆς

tur. Sed conflatur non omnes hujus auxilii beneficio curari; etenim aliae arteriae iis majores ad cerebrum ex ipsius basi per retiformem plexum ascendunt, per quas hujusmodi affectionem fieri rationi consentaneum est, elato per ipsas vaporoso calidoque spiritu, atque implente cerebrum; fieri etiam potest, ut inaequalis cerebri intemperies hujusmodi spiritum producat. Sed et hanc affectionem ad cerebrum pertinere, ex ipso obtenebratorum sensu manifestum est. Oritur vero et ipsa, interdum capite primigenio affectu laborante, interdum vero, quum ori ventriculi consentit. Id vero fatebatur et Archigenes, qui libro primo de propriis diuturnarum affectionum signis, ita de tenebricoso hoc affectu scribit: *Is vero quoque bisariam oritur, aut a capite, aut ab iis partibus quas circa hypochondria sunt.* Mox haec genera ejus distinguere aggreditur. Nam ubi ex primaria cerebri affectione obtenebratio dependet, aurium sonos et capitis dolores gravitatesque praecedere dicit, item olfa-

Ed. Chart. VII. [447.]

Ed. Bas. III. (281.)

ὁσφρήσεως, ἢ τινος ἄλλης βλάβην αἰσθήσεως τῶν ἐντεῦθεν· αὐτὸς γὰρ προσέθηκεν τούτῳ τῷ λόγῳ, τῶν ἐντεῦθεν, τὰς ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ὀρρωμένους ἐμοὶ δοκεῖν ἐνδείξασθαι βουλόμενος· τοῖς δὲ ἀπὸ τοῦ στόματος τῆς κοιλίας σκοτωματικοῖς καρδιωγμοῖς καὶ ναυτίαις προηγεῖσθαι φησιν. ἀλλ' ὡς εἴρηται μοι καὶ πρόσθεν ἤδη πολλάκις, εἰ καὶ κατὰ συμπάθειαν ἑτέρου, μορίου πάσχοι ποδ' ἢ κεφαλῇ, τὰ γινόμενα γοῦν πάθη ταύτης εἶναι νομιστέον ἐστίν.

Κεφ. 'ιγ'. Οὐ μὴν οὐδὲ περὶ τῆς ὀνομαζομένης ὑπὸ τῶν ἰατρῶν κεφαλαίας ἀμφισβητήσκειν ἂν τις, ὡς οὐκ ἂν εἴη τῆς κεφαλῆς τὸ νόσημα. ἔστι γὰρ, ὡς ἂν τις συλλαβὼν λόγῳ βραχεῖ εἴποι, τὸ πάθος τοῦτο κεφαλαλγία χρόνιος τε καὶ δύσλυντος, ἐπὶ μικραῖς προφύσεσιν μεγάλους ἴσχουσα παροξυσμοὺς, ὡς μήτε ψόφων ἀνέχεσθαι, μήτε φωνῆς σφοδρότερας, μήτε λαμπροῦ φωτὸς, μήτε κινήσεως, ἀλλ' ἐν ἡσυχίᾳ καὶ σκότῳ κατὰκεῖσθαι βούλεσθαι διὰ τὸ μέγεθος τῶν ἀλγημάτων. ἔνιοι μὲν γὰρ αὐτῶν ὡς ὑπὸ σφυρᾶς πλήττεσθαι δοκοῦσιν; ἔνιοι δὲ ὡς θλωμένων ἢ διατεινομένων αἰσθάνον-

ctus, vel alterius alicujus sensus inde prodeuntis oblaesionem; huic enim sermoni annexuit ipse, inde prodeuntis, eos sensus, ut equidem puto, significare volens, qui a capite initium sumunt; ubi vero ab ore ventriculi tenebricosa vertigo oritur, cordis morisionem nauseamque praesentiri ait. Verum ut jam antea saepenumero monui, licet caput per alterius partis consensum quandoque afficiatur, affectio tamen nihilominus ipsi ascribenda est.

Cap. XIII. At sane de ea, quae cephalaea a medicis nominatur, nemo dubitaverit, quin capitis sit morbus. Est enim, ut brevi quis sermone complexus dixerit, affectus hic, dolor capitis diuturnus et solutu difficilis, qui a levibus causis vehementes habet accessiones, ut neque sirepitum, neque vocem vehementiorem, neque luminis splendorem, neque motum tolerare possit *infirmus*; sed tranquillitatem, obscurumque cubiculum quaerat, ob dolorum vehementiam. Enimvero nonnulli veluti malleo se percuti arbitrantur, alii caput contundi distendique sentiunt; non paucis ad oculo-

Ed. Chart. VII. [447. 448.]

Ed. Bas. III. (281.)

ται τῶν κατὰ τὴν κεφαλὴν, οὐκ ὀλίγοις δ' εἰς τὰς ῥίζας τῶν ὀφθαλμῶν διήκει τὸ ἄλγημα. καὶ μέντοι καὶ διαλείπουσιν οἱ τοιοῦτοι παροξυσμοί, καθάπερ καὶ τοῖς ἐπιλήπτοις, καὶ τις χρόνος γίνεται μεταξὺ τελέως ἄμεμπτος. εὐδηλον οὖν ὅτι τὸ νόσημα τοῦτο τὴν μὲν εὐπάθειαν ἔχει τῆς κεφαλῆς ὁμογενῇ τοῖς κεφαλαλγικοῖς, ἐπὶ μᾶλλον δ' ἐκείνων ἀσθενείας ἦκει τὰ κατὰ τὴν κεφαλαίαν πάσχοντα μόρια. διαφορὰ δὲ τίς ἐστιν καὶ αὐτῶν τῶν κεφαλαλγικῶν, ἐνίων μὲν τὴν κεφαλὴν εὐπλήρωτον ἐχόντων, ἐπιτήδειον δὲ τὴν ὅλην τοῦ σώματος ἔξιν εἰς τὸ πληροῦν αὐτὴν, ἐνίων δὲ καὶ αὐτὰ τὰ πεφυκότε πάσχειν ἐπιτήδεια· καὶ συμβαίνει γε ταῖς τοιαύταις φύσεσιν κακῶς διαιωμέναις εἰς τὸ τῆς κεφαλαίας ἐμπίπτειν πάθος. [448] οὐκ ἀπεικὸς δὲ, τοῖς μὲν τισιν αὐτῶν τὰς περὶ τὸν ἐγκέφαλον ὀδυνᾶσθαι μήμηγας, ἐνίοις δὲ τὸ περικράνιον· ἢ διάκρισις δὲ αὐτῶν ἐν τῷ διήκειν, ἢ μὴ διήκειν τὰς ὀδύνας εἰς τὰς ῥίζας τῶν ὀφθαλμῶν. εὐλογον γὰρ οἷς ἡ διάθεσις ἐστιν ἔνδον τοῦ κρανίου, τούτοις εἰς τὰς τῶν ὀφθαλμῶν βάσεις ἀφικνεῖσθαι τὸν πόνον, ἐπεὶ καθήκουσιν εἰς αὐτὰς ἀποφύ-

rum quoque radices dolor extenditur. Atque hujusmodi etiam accessiones, veluti in morbo comitali, intermissiones habent, interceditque tempus, quo perfecte liberari videntur. Igitur constat hunc morbum facilem habere capitis affectum cephalalgiae congenerem, verum per cephalaeam affectae partes multo redduntur quam in cephalalgia debiliores. At quaedam est et inter eos, qui dolore capitis afficiuntur, differentia, quum nonnulli caput habeant admodum plenitudini obnoxium, ac universum corporis habitum ipsi implendo idoneum, nonnulli et ipsius capitis partes affici solitas; hisque naturis vitioso victu utentibus accidit in cephalaeam affectum proruere. Non absurdum autem est, horum quibusdam meningas cerebrum continentes doloribus affici, aliis exteriorem calvariae membranam. Discrimen autem in eo est positum, quod ad oculorum radices dolores perveniant, aut non perveniant. Siquidem consentaneum est, ut quibus intra calvariam affectus est, iis ad oculorum usque basin dolor extendatur, quod et a cerebro et ab utra-

Ed. Chart. VII. [448.]

Ed. Bas. III. (281.)

σεις ἐξ ἐγκεφάλου τε καὶ ἀμφοτέρων τῶν μηνίγγων, ἔτι τε καὶ τῶν ἐν αὐταῖς ἀγγείων. ἀλλὰ καὶ τῶν ὀδυνωμένων τὸ τῆς κεφαλῆς ἡμισυ μέρος, καλουμένων δὲ συνήθως ἡμικρανικῶν, ἐνίοις μὲν ἔξωθεν τοῦ κρανίου τὴν αἰδοθῆσιν τῆς ὀδύνης γίνεσθαι συμβαίνει, τισὶ δὲ εἰς τὸ βάθος τῆς κεφαλῆς διήκουσαν· διορίζει δ' ἐκάτερον μέρος τῆς κεφαλῆς, ἀριστερόν τε καὶ δεξιόν, ἥ κατὰ τὸ μῆκος ἐκτεταμένη ῥαφή, καθ' ἣν ἔνδον τῶν ὀστέων τῆς κεφαλῆς ἡ μέσον τὸν ἐγκεφάλου διαιροῦσα γραμμὴ τέταται, πρὸς ἣν ἀνήκει τὸ διάφραγμα τῶν ἐμπροσθίων δυοῖν κοιλιῶν. ἐπιτήδειοι δὲ φύσεις σωμάτων εἰσὶν πληροῦν τὴν κεφαλὴν, ἐν αἷς ἀεμῶδες πνεῦμα γεννᾶται θερμὸν, ἡ χολώδη περιττώματα κατὰ τὸ στόμα τῆς κοιλίας ἀθροίζεται· γίγνεται δὲ τὰ μὲν ἀπὸ τῶν πνευμάτων ἀλγήματα τονώδη, καλεῖται δὲ οὕτως οἷς αἰσθησις συνέζευκται τάσιως· τὰ δ' ἀπὸ τῶν χολωδῶν περιττωμάτων δακνώδη· τὰ δ' ὑπὸ πλήθους γινόμενα βάρους αἰσθησιν ἔχει, μετὰ μὲν ξηρόθους καὶ θερμασίας συμβάντα θερμῶν χυμῶν, ἄνευ δὲ τούτων οὐ θερμῶν. ἐνίοις δὲ συμβαίνει συνεχῶς ἀλγεῖν τὴν κεφαλὴν ἐκ

que meninge atque a vasis quae in ipsis continentur, veluti germina quaedam illuc deducantur. Sed et eorum quibus dimidia capitis pars dolore infestatur, solent autem vocari hemicranici, alii extra calvariam, alii in capitis intimis partibus dolorem sentiunt; utramque autem capitis partem, dextram et sinistram, distinguit sutura per longitudinem ipsius porrecta, sub qua intra capitis ossa linea medium cerebrum dividens protenditur, ad quam etiam pervenit anteriorum duorum ventriculorum septum. Ac ea corpora suapte natura idonea sunt, ut ipsis caput impleatur, in quibus vaporosus calidusque spiritus generatur, aut quibus biliosa excrementa cumulantur in ore ventriculi. Ac spiritus quidem dolores inducunt tensivos, qui idcirco sic vocati sunt, quod tensionis sensum inducant; biliosa vero excrementa doloribus mordacibus afficiunt. Dolores autem a plenitudine geniti gravitatis sensum asserunt; quibus si rubor accedat atque calor, calidos, sed sine his non calidos humores significat. Nonnullis caput assidue dolere contingit, ubi vel

Ed. Chart. VII. [448]

Ed. Bas. III. (281.)

τε πόσεως οἴνου βραχεῖ πλείονος, ἢ ἀκρατεστέρου ποθέντος, ἔτι τε μᾶλλον, εἰ θερμὸς εἴη φύσει· πασῶν τε τῶν θερμῶν ὁσμῶν, ὅσοι στύρακος, ἢ κύφειος, ἢ ὅλως ἀρωμάτων θερμῶν θυμωμένων γίνονται· τινὲς δὲ οὐδὲ τὴν ἀπὸ τοῦ λιβανωτοῦ φέρουσιν ὁσμὴν. εὐλογον δὲ καὶ διὰ περιττὴν αἴσθησιν ἐνίοις γίνεσθαι τὰς ὁδύνας, ὥσπερ ἐπὶ τοῦ στόματος τῆς κοιλίας οὐκ ὀλίγοις· τισὶ μὲν γὰρ οὕτως ἐστὶν αἰσθητικόν, ὥς μήτ' ὄξος φέρειν δριμύν, μήτε νᾶπν, μήτ' ἄλλο τι τοιοῦτον· ἐνίοις δ' ἐγγὺς ἀναισθησίας ἦκει, φαίνονται γοῦν ἐρυγάνοντες, ἔμοῦντες, ἐνιοὶ μὲν δεινῶς ἄτοπα ταῖς ποιότησιν, ὥς ἡμῶν τῶν ὁσμωμένων αὐτὰ μηδένα δύνασθαι φέρειν, αὐτοὶ δὲ μηδεμίαν ἀξιολόγου δήξεως αἰσθανόμενοι. δυνατόν οὖν ἐστὶ καὶ κατὰ τὸν ἐγκέφαλον εἶναι τοιαύτας διαφορὰς τοῖς ἀνθρώποις; ὥς τῶν αὐτῶν ὁσμῶν ἐνίους μὲν ἀλύπως ἀνέχεσθαι, καθάπερ εἰ καὶ μηδ' ὅλως αὐτοῖς ἐπλησίασαν, ἐνίους δὲ ἀνιαρῶς. ἀλλ' ὅτι γε τὰ τοιαῦτα πάθη πάντα τῆς κεφαλῆς ἐστίν, ἐναργῶς φαίνεται.

paulo liberalius vinum biberint, vel meracius; idque magis, si natura calidum fuerit; praeterea calidi odores omnes, quicunque styrace, aut cyphi, aut in totum aromatibus omnibus suffitis fiunt, *capitis dolorem his pariunt*; nonnulli ne thuris quidem odorem ferre possunt. Consentaneum vero est, quibusdam etiam ob sensus exuperantiam dolores excitari, quemadmodum in ore ventriculi non paucis; sunt enim nonnulli quibus id tam exacte sentit, ut neque acre acetum, neque sinapi, neque aliud hujusmodi ferat; alii vero contra ipsum pene insensibile habent; quippe videntur vel ructare, vel vomere quidam usque adeo vitiosis qualitatibus infecta, ut nos ne odorem quidem sustinere possimus, quum tamen ipsi interea nullam alicujus momenti mordacitatem sentiant. Possunt igitur et in cerebro esse ejusmodi differentiae hominibus, ut eosdem odores aliqui impune sustineant, perinde ac si omnino ab ipsis distarent; alii eos sine molestia ferre non possint. Sed quod omnes hujusmodi affectiones ad caput pertineant, manifestum est.

Ed. Chart. VII. [448. 449.]

Ed. Bas. III. (281.)

Κεφ. ιδ'. Τό γε μὴν τῆς παραλύσεως νόσημα καὶ τὸ τῶν δι' ὅλον τοῦ σώματος σπασμῶν, ἔξ οὗ γένους ἐστὶν καὶ ὁ τέτανος, [449] οὐκ ἔθ' ὁμοίως τοῖσδε δι' αἰσθήσεως γνωστὸν, ἀλλὰ λόγου δεῖται τοῦ διδάσκοντος. ὅταν οὖν ὅλον τὸ σῶμα βλάπτηται ποτ' εἰς τὰ τῶν νεύρων ἔργα, τὴν αὐτῶν ἀρχὴν πεπονθέναι δηλοῖ· ταύτην δ' ἔξ ἀνατομῆς μόνης ἐνεσι γνῶναι. πάντων μὲν οὖν ἅμα τῶν νεύρων ἀπολεσάντων αἰσθησὶν τε καὶ κίνησιν, ἀποπληξία τὸ πάθος ὀνομάζεται· κατὰ θάτερον δὲ μέρος, ἥτοι τὸ δεξιὸν ἢ τὸ ἀριστερόν, εἰ συμβαίνει τοῦτο, παράλυσις καλεῖται, τοῦ μέρους ἐκείνου δηλονότι καθ' ὃ συνέστη, ποτὲ μὲν τοῦ δεξιοῦ, ποτὲ δὲ θατέρου· καθάπερ εἰ καὶ κατὰ τι τῶν κῶλων γένοιτο, τοῦ μέρους ἐκείνου παράλυσίς ἐστι· καὶ γὰρ καὶ χεὶρ ὅλη, καὶ σκέλος ὅλον παραλύεται ποτε, καὶ πούς μόνος ἐν σκέλει, καὶ τὰ μετὰ τὸ γόνυ, καὶ κατὰ τὸ τῆς ὅλης χειρὸς κῶλον, ἀνάλογον. ἐμάθομεν δὲ ἐν ταῖς ἀνατομαῖς, ἀπάντων τῶν καθ' ὁρμὴν τοῦ ζώου κινουμένων μορίων ὅσα κάτω τοῦ τραχήλου, τούτων τὰ κινητικὰ νεῦρα τὴν ἐκφυσὶν ἔχειν ἐκ τοῦ καλουμένου

Cap. XIV. Morbus sane tum paralyseos tum per universum corpus convulsionis, cujus generis est quoque tetanus, sensu, ut praedictae affectiones, cognosci non potest, sed ratione, quae doceat, est opus. Itaque quum totum corpus in nervorum functionibus laeditur, ipsorum principium affectum esse constat; id vero ex sola anatome dignosci potest. Quum igitur omnes pariter nervi tum sensum tum motum amiserint, apoplexia affectio appellatur; ubi vero alteri parti, aut dextrae, aut sinistrae, id accidit, paralytis vocatur, ejus videlicet partis, in qua consistit, interdum dextrae, interdum sinistrae; quemadmodum si in aliquo membrorum evenerit, illius partis resolutio est, nam et tota manus et totum crus interdum resolvitur, atque solus in crure pes et quae sub genu sunt, ac de tota manu similiter. Sed ex anatome didicimus, omnes animantis partes sub cervice positas, quae voluntatis imperio moventur, nervos habere, qui eas moveant, procedentes ex spinali vocata medulla;

Ed. Chart. VII. [449.]

Ed. Basf. III. (281.)

νωτιαίου μυελού· καὶ μέντοι καὶ ὅτι ποτὲ μὲν ἅμα τῇ τοῦ μυελού προσηγορίᾳ καλοῦσι τὸ μόριον ἐκεῖνο· νωτιαῖον μυελὸν ὀνομάζοντες, ἔστι δ' ὅτε χωρὶς προσθήκης ἀπλῶς νωτιαῖον, ἀκηκόατε πολλάκις. ἐθεάσασθε δὲ καὶ τὰς ἀνατομαῖς τὰ τὸν θώρακα κινουντὰ νεῦρα ἐκ τοῦ κατὰ τὸν τράχηλον ἐκφυόμενα νωτιαίου, καὶ πρὸς τοῦτο τὰς ἐγκαρσίας τομὰς αὐτοῦ, καθ' ἃς ὅλως διακόπτεται, τὰ κατωτέρω μέρη πάντα τοῦ σώματος ἀναίσθητά τε καὶ ἀκίνητα ποιούσας, ὥς ἂν καὶ αὐτοῦ τοῦ νωτιαίου τὴν τε τῆς αἰσθήσεως καὶ τὴν τῆς καθ' ὁρμὴν κινήσεως δύναμιν ἐξ ἐγκεφάλου λαμβάνοντος. ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἔτι κατὰ τὰς ἀνατομὰς ἐθεάσασθε, τὰς ἐγκαρσίας τομὰς τοῦ νωτιαίου, μέχρι τῆς μέσης ἐν αὐτῷ κατὰ τὸ μῆκος χώρας, οὐ πάντα τὰ κάτω παραλινούσας, ἀλλὰ μόνα τὰ κατ' ἐνθὺν τῆς τομῆς, δεξιὰ μὲν ἐπὶ τῷ δεξιῷ μέρει τοῦ νωτιαίου τμηθέντος, θάτερα δὲ ἐπὶ τῷ λοιπῷ. εὐδὴλον οὖν ὅτι κατὰ τὴν πρώτην ἐκφυσιν τοῦ νωτιαίου γενομένης τινὸς διαθέσεως, ὅφ' ἧς εἰς αὐτὸν αἱ παρ' ἐγκεφάλου δυνάμεις ἀφικνεῖσθαι κωλυθήσονται, πάντα τὰ κάτω κῶλα, πλὴν

atque saepenumero audistis eam partem interdum spinalem vocari medullam, addita scilicet medullae appellatione, interdum vero sine additione simpliciter spinalem nuncupari. Vidistis etiam in corporis dissectionibus, nervos thoracem moventes ex ea spinalis medullae parte, quae in cervice est, ortum ducere; ipsa vero ex transverso incisa, si tota fuerit dissecta, omnes quae sub ipsa sunt corporis partes sensu motuque privari, utpote fuscipiente spinali medulla a cerebro facultatem tum sentiendi tum movendi pro arbitrio. Praeterea in anatome vidistis hoc quoque, ob transversas spinalis medullae incisiones, ad mediam usque secundum longitudinem regionem, non omnes inferiores corporis partes, sed eas duntaxat quae e regione sectionis grant, resolutas, dexteras quidem dextra spinalis medullae parte dissecta, sinistras vero reliqua. Itaque manifestum est, circa primum spinalis medullae processum facta aliqua affectione, per quam cerebri facultas quo minus ad ipsam perveniat, prohibeatur,

Ed. Chart. VII. [449.]

Ed. Basf. III. (281. 282.)

τῶν κατὰ τὸ πρόσωπον, ἀκίνητα ἔσται (282) καὶ ἀναισθητα· καθάπερ εἰ καὶ τὸ ἡμισυ μέρος πάθοι τῆς ἐκφύσεως, οὐ πάντων ἔσται τῶν κάτω παραλύσεις, ἀλλ' ἦτοι τῶν ἀριστερῶν μόνων, ἢ τῶν δεξιῶν. ὁρῶνται δὲ τῶν τοιούτων παραλύσεων ἔναι καὶ τὰ κατὰ τὸ πρόσωπον βλάπτουσαι, καὶ παρασπᾶται γὰρ τὸ παραλυθὲν ἐπὶ θάτερον μέρος τοῦ προσώπου. μεμαθηκότες οὖν ἐν ταῖς ἀνατομαῖς, ἔξ αὐτοῦ τοῦ ἐγκέφαλου τὰ νεῦρα τοῖς κατὰ τὸ πρόσωπον ἐπιπέμπεσθαι μορίοις, ἔνθα μὲν καὶ τούτων τι συμπαραελύθη τῷ παντὶ σώματι, κατὰ τὸν ἐγκέφαλον αὐτὸν εἰσεσθε τὴν διάθεσιν εἶναι τῆς παραλύσεως· ἡνίκα δ' ἀπαθῇ διαφυλάττεται ταῦτα, κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ νωτιαίου, συμβαίνει δ' ἐνίοις μόνον τὰ κατὰ τὸ πρόσωπον πάσχειν, ὥσπερ γὰρ καὶ μόριον ἐν τι, γλῶτταν, ἢ ὀφθαλμὸν, ἢ γένυν, ἢ χεῖλος, ὥς ἂν οὐκ ἔχόντων αὐτῶν ἀπάντων ἓνα τόπον ἀρχὴν, ἀλλ' ἐκ διαφερόντων μορίων ἐγκέφαλου λαμβανόντων τὰ νεῦρα, φαίνεται γὰρ τοῦτο σαφῶς ἐν ταῖς ἀνατομαῖς. ἢ τοίνυν ἀποπληξία πάσας ὁμοῦ τὰς ψυχικὰς ἐνεργείας βλάπτουσα, σαφῶς ἡμῖν ἐνδείκνυται τὸν ἐγκέφαλον αὐτὸν πάσχειν· ἢ διά-

omnia inferiora membra, dempta facie, sensu motuque privatum iri; ubi vero dimidia ejus procellus pars fuerit affecta, non omnes inferiores partes resolutum iri, sed vel sinistras duntaxat, vel dextras. Videntur autem hujusmodi paralyseon aliquae faciem quoque infestare, tumque quod resolutum est, ad alteram faciei partem trahitur. Quum igitur ex anatome didiceritis, nervos per faciei partes sparsos a cerebro ipso dimitti, si earum aliqua simul cum toto corpore resoluta sit, scietis paralyseos affectionem in ipso cerebro consistere; ubi vero hae illaefae conserventur, in spinalis medullae initio. Accidit vero nonnullis faciei partes solas affici, quemadmodum et unam aliquam partem, ut linguam, oculum, genam, labrum; etenim non omnibus ab uno loco principium influit, sed ex diversis cerebri partibus nervos suscipiunt, id enim aperte in dissectionibus conspicitur. Igitur apoplexia omnes simul animales actiones laedens, nobis cerebrum ipsum affectum esse manifeste declarat. Dignotio

Ed. Chart. VII. [449. 450.]

Ed. Basf. III. (282.)

γνωσις δὲ τοῦ κατὰ τὸ μέγεθος πάθους ἐκ τοῦ ποσοῦ τῆς κατὰ τὴν ἀναπνοὴν γίνεται βλάβης· ἐφ' ὧν μὲν γὰρ ἐπὶ πλεῖστον ἐκβέβηκε τοῦ κατὰ φύσιν ῥυθμοῦ, μεγάλην ἡγητέον εἶναι τὴν κατὰ τὸν ἐγκέφαλον βλάβην· ἐφ' ὧν δὲ ὀλίγον ἐμποδίζεται, βραχεῖαν. ἅπασων δὲ χειρὶ[450]στην ἀναπνοὴν ἡγητέον εἶναι τὴν διαλείπουσάν τε καὶ μετὰ βίας μεγάλης γινομένην. καὶ τὸ γ' ἀποθνήσκειν τοὺς ἀποπληκτοὺς συμβαίνει διὰ τὴν ἀπώλειαν τῆς ἀναπνοῆς, ὥς τό γε μὴ κινεῖν τὰ μόρια τοῦ σώματος εἰς μὲν τὰς κατὰ τὸν βίον πράξεις ἄχρηστον ἀποδείκνυσιν τὸν ἄνθρωπον, οὐ μὴν ὅξυν' ἐπιφέρει τὸν θάνατον. ἴδομεν γοῦν ἤδη τινὰ τὰ μὲν ἄλλα πάντα παραλειμμένον, ἐνεργοῦντα δὲ κατὰ φύσιν ἅπασιν τοῖς κατὰ τὸ πρόσωπον μέρεσιν· ἐσώζετο δὲ αὐτῷ δηλονότι καὶ ἡ ἀναπνοή· πῶς γὰρ ἂν ἡδύνατο ζῆν ἐπὶ πλεῖστον, ἀπολωλυίας αὐτῆς; τούτῳ πρωτοπαθεῖν ἐλογιζόμεθα τοῦ νωτιαίου τὸ κατωτέρω βραχεῖ τῆς ἐπὶ τὸ διάφραγμα τῶν νεύρων ἐκφύσεως· εὐδὴλον δὲ ὅτι καὶ οὐρα καὶ διαχωρήματα χωρὶς προαιρέσεως ἀπεκρίνετο. καὶ μέντοι

vero fit magnitudinis affectus ex laesionis, quam respirationi infert, vehementia; quum enim naturalem rhythmum plurimum egreditur, magnam; quum vero paulum impedimenti est, parvam in cerebro laesionem esse conjicere oportet. Omnium autem pessima respiratio putanda est, quae et intermittitur et magna cum violentia trahitur. Et sane mori contingit apoplecticos ob respirationis jacturam; nam partium corporis immobilitas ad vitae quidem functiones inutilem reddit hominem, non tamen acutam infert mortem. Itaque nonnunquam vidimus quendam, qui reliquis partibus omnibus resolutis, nullam quae ad faciei partes pertineret, actionem amisit, servata nimirum ipsi etiam respiratione; quomodo enim vivere diutius potuisset, ipsa deperdita? Huic primario affligi putavimus illam spinalis medullae partem, quae paulo inferior est processu nervorum ad septum transversum tendentium; urinam autem et alvi recrementa ipsum praeter voluntatis imperium emisisse manifestum est.

Ed. Chart. VII. [450.]

Ed. Bas. III. (282.)

καὶ ἄλλον ἐκ καταπτώσεως ἐθιασάμεθα, πλὴν τῶν χειρῶν, τὰ κάτω πάντα παραλυθέντα. καθάπερ δὲ παράλυσις ὅταν ἐν ὅλῳ γένηται τῷ σώματι, τῶν κατὰ τὸ πρόσωπον ἀβλαβῶν διαμενόντων, ἐν ἀρχῇ τοῦ νωτιαίου τὸ πάθος εἶναι δηλοῖ, κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, εἰ καὶ σπασμὸς ἐν ὅλῳ τῷ σώματι γένοιτο, τὸν αὐτὸν τόπον τοῦ νωτιαίου πεπονθέναι δηλώσει, τῶν γε κατὰ τὸ πρόσωπον ἀπαθῶν διαμενόντων. εἰ δὲ καὶ ταῦτα πάσχει, κατὰ τὸν ἐγκέφαλον εἶναι τὸ πύθος ἐνδείξεται. μορίου δὲ τινος σπωμένου, τὸ κινητικὸν ἐκείνου νεῦρον, ἢ τοὺς μῦς, ἀναγκαῖόν ἐστι πάσχειν. ἐπιστάμενος οὖν τι ἐξ ἀνατομῆς ἀρχὰς τῶν εἰς ἕκαστον μόριον ἀφικνουμένων νεύρων, αἰετον ἰάσεται τὰς ἀναισθησίας καὶ ἀκινήσιαις ἕκαστου μέρους. ἀδιόριστον δὲ τοῦτο καταληφθὲν ὑφ' Ἡροφίλου τε καὶ Εὐδήμου, τῶν πρώτων μεθ' Ἱπποκράτην νεύρων ἀνατομὴν ἐπιμελῶς γραφάντων, οὐ μικρὰν ζήτησιν παρέσχε τοῖς ἰατροῖς, ὅπως εἶναι μὲν τῶν παραλύσεων αἰσθησιν μόνην, εἶναι δὲ τὴν προαιρετικὴν κίνησιν, εἶναι δὲ ἀμφοτέρας διαφθεύουσιν. μάλιστα μὲν οὖν ἡ παράλυσις ἐπὶ

Quinetiam vidimus alium, cui ex casu omnes inferiores partes, demptis manibus, erant resolutae. Quemadmodum autem paralytis, quando in toto fit corpore, faciei partibus illaesis, indicat affectum in spinalis medullae initio esse, eadem ratione, si toti corpori convulsio acciderit, eundem spinalis medullae locum affectum esse declarabit, servatis faciei partibus illaesis; si vero hae quoque afficiantur, in cerebro affectum esse ostendent. Ubi vero pars aliqua convulsa est, nervum ejus motorem, aut musculum, affici necesse est. Igitur si quis ex anatome nervorum ad singulas partes venientium principia didicerit, melius cujusque partis sensum et motum deperditum curabit. Verum haec indefinita relictas ab Herophilo et Eudemo, qui primi post Hippocratem nervorum anatomen accurate scripserunt, non mediocrem medicis dubitandi occasionem praeberunt, quo pacto quaedam paralytes solum sensum, quaedam voluntarium motum, quaedam ambo evertant. Itaque paralytis potissimum dicitur

Ed. Chart. VII. [450.]

Ed. Basf. III. (282.)

ἐπὶ τῇ τῆς κινήσεως ἀπωλείᾳ λέγεται, τῶν τὴν αἴσθησιν ἀπολωλεκότων μορίων ἀναισθητῶν μὲν εἶναι, παραλελύσθαι δ' οὐ πᾶν τι συνήθως λεγομένων· ἤδη μέντοι τινες καὶ τοῦτο τὸ πάθημα παράλυσιν αἰσθήσεως ὀνομάζουσιν· ὑμεῖς δὲ, ὡς αἰὲ παρακείμεθα, συγγώρεῖτε μὲν ὀνομάζειν ἐκάστοις ὡς ἂν ἐθέλωσιν, σκοποῦ δ' ὑμῖν ἔστω, τὸν πεπονθότα τόπον εὑρεῖν, ἅμα δηλονότι τῇ κατ' αὐτὸν διαθέσει· χωρὶς γὰρ τοῦ ταῦτα γινῶναι βεβαίως ἀδύνατον ἔσται θεραπεύειν ὀρθῶς τὰ βεβλαμμένα κίνησιν ἢ αἴσθησιν μόρια. Πανσαῖας οὖν ἀπὸ τῆς Συρίας σοφιστῆς εἰς Ῥώμην ἀφικόμενός ποτε, τοὺς μικροὺς δύο δακτύλους τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς καὶ τοῦ μέσου τὸ ἥμισυ δυσαισθητοὺς μὲν ἔσχεν τὸ πρότερον, ὕστερον δὲ καὶ ἀναισθητοὺς, κακῶς θεραπευσάμενος ὑπὸ τῶν ἱατρῶν. ἐπεὶ δὲ ἐγὼ θεασάμενος αὐτὸν ἡρώτων τε τὰ προγεγονότα πάντα, σὺν αὐτοῖς τε ἤκουσα κατὰ τὴν ὁδὸν τοῦ ὀχήματος ἐκπιδόντα τὸν ἄνδρα πληγῆναι τὴν ἀρχὴν τοῦ μεταφρένου, καὶ τὸ μὲν πληγὴν μέρος ἐν τάχει θεραπευθῆναι, κατὰ βραχὺ δὲ ἀνξηθῆναι τὴν τῶν δακτύλων βλάβην τῆς αἰσθήσεως· ἃ τοῖς δακτύλοις ἐκεῖνοι προσέφερον

ob motus deperditionem; quum ubi partium aliquarum sensus periit, eam partem sensus expertem esse, resolutam vero non perinde dicere consueverint; quanquam nonnulli jam affectionem paralyfin sensus vocitant. Vos vero, ut semper hortamur, cuique nominibus pro arbitrio uti permittite; hoc autem sit vobis propositum, affectam sedem, simulque scilicet affectionem ejus invenire; nisi enim haec accurate cognoveritis, nequaquam eas partes, quibus vel sensus vel motus laesus est, recte curabitis. Sane Pausanias Syrus sophista, quum Romam aliquando venisset, duorum minorum sinistrae manus digitorum atque medii partis dimidia, sensum primo quidem difficilem habebat, postea, male curantibus medicis, nullum. Quum autem ego illo viso, de omnibus, quae praecessissent, quaererem, atque inter caetera andiissem ipsum, quum per viam duceretur, vehiculo excidisse atque in dorsi initio laesum esse, mox partem laesam brevi quidem curatam, sed auctum sensum in digitis sensus vitium; remedia, quae illi digitis admovent, laesae parti

Ed. Chart. VII. [450. 451.]

Ed. Bas. III. (282.)

φάρμακα; ταῦτ' ἐκέλευσα κατὰ τοῦ πληγέντος τίθισθαι
μορίου, καὶ οὕτως ὁ ἀνὴρ διὰ ταχέων ὑγιάσθη. τὴν ἀρ-
χὴν δὲ οὐδ' ὅτι τῶν μὲν εἰς τὸ δέρμα τῆς ὅλης χειρὸς δια-
σπειρομένων νεύρων, ἐξ ὧν ἔχει τὴν αἴσθησιν, ἰδιαί τινές
εἰσιν αἱ ῥίζαι· τῶν δὲ τοὺς μῦς κινούντων ἕτεραι γινώσ-
κονται τοῖς λατροῖς. ἴσως δ' ἐπὶ πλέον ἢ προὔκειτο τὸν
λόγον ἰόντα καταπαύειν ἤδη προσήκει. [451] προὔκειτο
μὲν γὰρ ἐν τῷδε τῷ γράμματι τὰ κατὰ τὴν κεφαλὴν, καὶ
μάλιστα τὸν ἐγκεφάλον, εὐρεῖν πάθη πάντα· διότι δ' ἐστὶν
οὗτος ἀρχὴ νεύρων, ἐξ ἀκολουθίας ὁ λόγος ἦκεν ἐπὶ τὰ
πάθη τῶν νεύρων· ὥστε ἤδη περιγράψαντες καὶ τοῦτον τὸν
λόγον ἐνταῦθα περὶ τῶν ἐν τοῖς κατὰ τὴν κεφαλὴν μορίοις
γιννομένων παθῶν ἐφεξῆς σκεψώμεθα, τοσοῦτον ἔτι προσ-
θέντες, ὥς καὶ

Κε φ. ιε'. τῆς ὁσφρήσεως ἡ βλάβη πάθος ἐστὶν οὐ
τῶν κατὰ τὴν ῥῖνα πόρων, ἀλλ' ἦτοι τῶν ἐμπροσθίων τοῦ
ἐγκεφάλου κοίλιων εἰς δυσκρασίαν ἀγομένων, ἢ τῶν ἐν τοῖς
ῥινοειδέσιν ὁστοῖς πόρων ἐμφραττομένων· εἵπερ γε καὶ ἡ

adhibere jussi, atque sic ille celeriter convaluit. At omnino
ne nervis quidem per universae manus cutem dispersis, a
quibus sensum ipsa fortitur, proprias quasdam esse radices;
in musculos autem moventibus alias, medici norunt. Verum
latius, quam proposueramus, exspatiatam orationem fortasse
jam finire decet. Nostra namque intentio erat, hoc libro
omnes capitis, maxime vero cerebri, affectus invenire; at
quia hoc nervorum est principium, per consequentiam ad
nervorum usque affectus sermo pervenit. Quamobrem huic
etiam sermoni fine hic imposto, de partium capitis affecti-
bus deinceps speculemur, hoc tantum addito, quod et

Cap. XV. odoratus laesio affectus est, non eorum
qui in naribus sunt, meatuum, sed vel anteriorum cerebri
ventriculorum in intemperiem adductorum, vel eorum mea-
tuum, qui in ossibus sunt ethmoidibus, obstructorum; liqui-

Ed. Chart. VII. [451.]

Ed. Bal. III. (282.)

τῶν ὀσφρητῶν αἰσθησις ἐν ταῖς ἐμπροσθίαις τοῦ ἐγκεφάλου
κοιλίαις γίνεται, τῶν ἀτμῶν εἰς αὐτὰς ἀναφερομένων διὰ
τῶν ἐν τοῖς ἠθμοειδέσιν τρημάτων, ὡς ἐν τῷ περὶ τοῦ τῆς
ὀσφρήσεως ὀργάνου δέδεικται γράμματι.

dem odoratorum sensus in prioribus cerebri ventriculis per-
ficitur, elatis ad ipsos per ethmoidis foramina vaporibus,
quemadmodum in libro de sensorio olfactus declaratum est.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΕΠΟΝΘΟΤΩΝ ΤΟΠΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ Δ.

Ed. Chart. VII. [451.]

Ed. Bas. III. (282.)

Κεφ. α'. Ἐν μὲν τοῖς πρώτοις ὑπομνήμασι δύο τὴν καθόλου μέθοδον, ἣν χρῶμεθα πρὸς τὰς τῶν πεπονθότων τόπων διαγνώσεις, ἀντάρκως ἐπεσκεψάμεθα σὺν πολλοῖς παραδείγμασιν ὠρισμένων μορίων. ἐπεὶ δὲ, ὥς εἴρηται μοι καὶ δέδεικται πολλάκις ἤδη δι' ἄλλων ὑπομνημάτων, ἀσκήσθαι χρὴ γυμναζόμενον ἐν τοῖς κατὰ μέρος, εἰ μέλλοι τις ἀσφαλῶς τε ἅμα καὶ ταχέως ἐπὶ τῶν ἔργων τῆς τέχνης ἕκαστα πράττειν, ἃ διὰ τῶν καθόλου μεθόδων ἐμάθετο, διὰ τοῦτο καὶ νῦν ἔδοξεν ἄμεινον εἶναι πάντων τῶν ἐν τῷ σώματι

GALENI DE LOCIS AFFECTIS LIBER IV.

Cap. I. Universalem quidem methodum, qua ad locorum affectorum dignotionem utimur, primis duobus libris, cum multis definitarum partium exemplis, fatis perscrutati sumus. Quoniam vero, ut diximus atque jam in aliis libris saepe demonstravimus, circa res particulares exercitari oportet, si quis in artis operibus singula, quae universali via didicit, tuto simul et celeriter exercere voluerit, operae pretium facturus mihi videor, si rationales quasdam

Ed. Chart. VII. [451. 452.]

Ed. Bas. III. (282. 283.)

μορίων, ὅσα μὴ φαίνεται ταῖς αἰσθήσεσιν, λογικὰς διαγνώσεις εἰπεῖν, ὅτ' ἂν ὁπωσοῦν πάσχωσιν, τὴν ἀρχὴν [452] ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ποιησαμένους. περὶ μὲν οὖν τῆς γενομένης βλάβης τῇ τε μνήμῃ καὶ τῇ νοήσει καὶ ταῖς ἄλλαις ἐνεργεί(283)αις, αἷς ἡγεμονικὰς εἰώθαμεν ὀνομάζειν, ἐν τῷ τρίτῳ τῶνδε τῶν ὑπομνημάτων διηλθον, ἅμα τῷ γεγυμνάσθαι κατὰ τὴν μέθοδον ἐν εἵδεσι παθῶν οὐκ ὀλίγοις. εἴρηται γὰρ ἐν αὐτῷ καὶ περὶ παραφροσύνης, τῆς τε ἐν τοῖς φρενιτικοῖς πάθεισιν καὶ τῆς ἀνευ πυρετῶν, ἣν μανίαν ὀνομάζουσιν· ὡσαύτως δὲ καὶ περὶ ληθάργου καὶ κάρου καὶ τῶν ἐπιληπτικῶν καὶ μελαγχολικῶν καὶ σκοτωματικῶν παθῶν, ὥσπερ γε καὶ περὶ κεφαλαίας καὶ ἡμικρανίας, ἀποπληξίας τε καὶ τῶν ὁμοίων αὐτοῖς.

Κεφ. β'. Ἐν δὲ τῷ νῦν ἐνεστῶτι τετάρτῳ τῆς ὅλης ὄντι πραγματείας ὁ λόγος ἔστω μοι περὶ τῶν κατὰ τὸ πρόσωπον μορίων τῶν ἐν βάθει πεπονθότων, τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν ποιησαμένων. τούτων γὰρ ἐνίστε μὲν ὁ ἕτερος, ἐνίστε δὲ ἀμφοτέρω παραλύονται τῆς κινήσεως, ἢ αἰσθήσεως, ἢ ἀμφοτέρων· ἐνίστε δὲ καὶ κατ' αὐτὸν τὸν ἕνα

dignotiones omnium corporis partium, quae sensum fugiunt, quum quomolibet afficiuntur, perscripsero, sumpto a capite initio. Igitur de memoria et cognitione laesa atque reliquis animae functionibus, quas principes nominare consuevimus, in hujus commentationis libro tertio diximus, simul in non paucis affectuum generibus methodica exercitatione inducta. Nam actum est in illo de delirio, tum phrenitidis proprio tum eo quod citra febrem accidit, quam maniam nominant; similiter de lethargo, sopore, morbo comitiali, melancholia, vertigine, quemadmodum et cephalaea, hemicrania, apoplexia et similibus.

Cap. II. At in praesenti libro, qui totius commentarii quartus est, de faciei partibus intrinsecus affectis sermonem faciamus, ducto ab oculis exordio. Horum enim interdum alterius, interdum utriusque sensus, vel motus, vel uterque resolvitur; nonnunquam etiam et in uno solo

Ed. Chart. VII. [452.]

Ed. Bas. III. (283.)

ποτὲ μὲν τὸ βλέφαρον ἔπαθε μόνον, ἐστὶ δ' ὅτε καὶ κατ' αὐτὸν τὸν κυρίως ὀνομαζόμενον ὀφθαλμὸν γέγονεν ἢ εἰς αἰσθησιν, ἢ εἰς κίνησιν ἢ βλάβη. ὅτ' ἂν μὲν οὖν μηδενὸς φαινομένου κακοῦ περὶ τὸν ὀφθαλμὸν ἀπολέσθαι τὴν ὀπτικήν αἰσθησιν συμβῇ, τὸ καθήκον ἔξ ἐγκεφάλου νεῦρον εἰς αὐτὸν ἔχει τὴν αἰτίαν, ἥτοι φλεγμαῖνον, ἢ σκωρῶν, ἢ ὅπως οὖν ἄλλως ἔξ ἐπιπόρῃς ὑγρῶν βλαπτόμενον, ἢ ὅπως οὖν ἄλλως ἐμφραττομένου πόρου τοῦ κατ' αὐτόν. καὶ ταῦτα μὲν ὡς ὀργανικῶς μορίῳ συμβαίνειν ἀναγκαῖον αὐτῷ, τὰ δ' ὡς ὁμοιομερεῖ κατὰ τὰς ὀκτὼ δυσκρασίας· ἔξωθεν δὲ τούτων, ὅταν ἥτοι μὴδ' ὅλως ἢ παντάπασιν ὀλίγον ἐπιπέμπηται τὸ αὐγοειδὲς πνεῦμα παρὰ τῆς κατὰ τὸν ἐγκέφαλον ἀρχῆς. τῆς κινήσεως δὲ ἀπολωλυίας μόνης ὁποτέρου τῶν ὀφθαλμῶν, τὸ κατὰ τὴν δευτέραν συζυγίαν νεῦρον ἀποφνύμενον τοῦ ἐγκεφάλου πεπονθέναι τι πάθος ἀναγκαῖόν ἐστιν ὣν διηλθόν ἀρτίως ἐπὶ θατέρου νεύρου τοῦ κατὰ τὴν πρώτην συζυγίαν ἐκφυόμενον. ἐπεὶ δὲ, ὡς ἐμάθομεν ἐν ταῖς ἀνατομαῖς, ἔξ μὲν εἰσιν οἱ τὸν ὀφθαλμὸν αὐτὸν κινοῦντες μύες, ἄλλοι δὲ περι-

aliquando quidem sola palpebra affecta est, aliquando vero etiam ejus partis, quam proprie oculum vocamus, vel sensus, vel motus laeditur. Quum igitur nullo in oculo malo apparente, visorium sensum deperdi contigerit, descendens a cerebro in ipsum nervus causam in se continet, vel inflammatione, vel scirrho laborans, vel alio quovis modo ex humorum defluxione laesum, aut aliter quomodolibet foramine ipsius obturato. Atque haec quidem ipsi ut organicae parti accidere necesse est; quae vero ut similari, per octo intemperiei differentias; extra hoc autem, quum vel nihil omnino, vel exiguum admodum dilucidi spiritus a principio, quod in cerebro consistit, immittitur. Si vero utervis oculorum motum duntaxat amiserit, secundae conjugationis nervum, qui a cerebro oritur, affectum esse necesse est aliquo eorum affectuum, quos alteri nervo, qui a prima conjugatione nascitur, nuper accidere diximus. Quoniam vero, ut ex anatome didicimus, sex sunt muscoli oculum ipsum

Ed. Chart. VII. [452.]

Ed. Bas. III. (285.)

λαμβάνουσι τὴν ῥίζαν τοῦ καθήκοντος εἰς αὐτὸν πόρον, καλοῦσι γὰρ οὕτως οἱ ἀνατομικοὶ τὸ κατὰ τὴν πρώτην συζυγίαν νεῦρον, ὅτι μόνον σαφές ἐστίν ἐν αὐτῷ τὸ τρῆμα, συμβαίνει δὲ πολλάκις αὐτὸ μὲν τοῦτο μηδὲν πεπονθέναι, τῶν δὲ μυῶν τινα πάσχειν ἥτοι κατὰ τὴν οἰκίαν οὐσίαν ὅτιοῦν πάθος ὧν ἄρτίως εἶπον, ἢ τοῦ νεύρου τοῦ καθήκοντος εἰς αὐτὸν βλαβέντος. εἰς ἕκαστον γάρτοι τῶν μυῶν τούτων ἀφικνεῖται τις μοῖρα τοῦ κατὰ τὴν δευτέραν συζυγίαν ἀποφνομένου νεύρου, καθάπερ γε καὶ εἰς τοὺς περιλαμβάνοντας τὸν πόρον μύας, εἴτε δύο ἢ τρεῖς, εἴτε τρεῖς, εἴθ' ἓνα λέγειν, οὐδὲν γὰρ διαφέρει πρὸς γε τὰ παρόντα, γιγνωσκόντων ἡμῶν ὅτι τοῖς μυσὶ τούτοις ἔργον ἐστὶν ἀνασπᾶν τε ἅμα καὶ στηριῖζειν τὸν ὀφθαλμὸν, ὡς ἂν μὴ περιτρέποιο κατὰ μηδένα τρόπον τῆς ὁδοσκορίας τὸ μαλακὸν νεῦρον, ὃ δὴ καὶ ὀπτικὸν ὀνομάζεται καὶ πόρος. ἔξ οὖν ὄντων τῶν κινούντων τὸν ὀφθαλμὸν μυῶν, εἰ μὲν ὁ ἀνασπῶν αὐτὸν πάθοι, κατεσπασμένος φαίνεται τῇ νικαῦτα σύμπτῃ ὁ ὀφθαλμός· εἰ δὲ ὁ κατασπῶν, ἀνεσπασμένος· εἰ δὲ ὁ πρὸς τὸν μικρὸν κανθὸν ἀπάγων, ὡς πρὸς τὸν

moventes, alii vero descendentes in ipsum meatum (vocant enim ita dissecutores primae conjugationis nervum, quod ipsi soli manifestum sit foramen) radicem amplectuntur, accidit saepe, quamvis ipse haudquaquam afficiatur, ut musculorum aliquis aut in propria substantia, aut in nervo ad ipsum descendente, aliquo nuper dictorum affectuum laesus sit, siquidem singulis horum musculorum pars quaedam nervi a secunda conjugatione orti transmittitur, quemadmodum et iis quoque musculis, qui meatum ipsum comprehendunt, sive ii duo, sive tres, sive unus duntaxat dicendus sit; id enim in praesentia non refert, modo noverimus horum musculorum munus esse, ut sursum trahant oculum et firment, ne mollis ille nervus, quem et opticum, et meatum nominant, ullo pacto in itinere pervertatur. Quum itaque sex sint oculum moventes muscoli, si is quidem, qui ipsum sursum attrahit, afficiatur, tum totus oculus delapsus videbitur; si vero qui ipsum deorsum attrahit affectus est, sursum attractus; si mi-

Ed. Chart. VII. [452. 453.]

Ed. Bas. III. (283.)

μείζονα παρεσπασμένος· εἰ δ' ὁ πρὸς τοῦτον, ὡς τὸν ἑτε-
ρον· εἰ δὲ τῶν περιστρεφόντων μυῶν [453] ὁποτεροσοῦν πα-
ραλυθῇ, λοξὴν ἔξει τὴν διαστροφὴν ὁ σύμπας ὀφθαλμός.
ὄντων δὲ, ὡς ἔφην, καὶ ἄλλων μυῶν, τῶν περιεχόντων τὸ μα-
λακὸν νεῦρον, εἰδέναι χρὴ τὴν παράλυσιν αὐτῶν, ὅλον τὸν
ὀφθαλμὸν ἐργαζομένην προπετῇ· καὶ βλέπουσί γε τούτων οἱ
πλείους ἀβλαβῶς, ἐπεκτεινόμενον μὲν ἡρέμα τοῦ νεύρου τοῦ
μαλακοῦ, πάσχοντος δὲ οὐδέν, ὡς ἂν γε πάθῃ τι, χεῖρον
ὁρῶσιν οἱ οὕτως παθόντες· εἰ δὲ καὶ μείζον αὐτῷ συμβαίῃ
τὸ πάθημα, πρόδηλον ὡς οὐδ' ὅλως ὄψονται. καὶ κατὰ
διαστροφὰς δὲ τῶν ὀφθαλμῶν ἡ μὲν ἐφ' ὁποτερονοῦν κανθὸν
ἐκτροπὴ φηλάττει τὴν κατὰ φύσιν ἐνέργειαν τὴν ὀπτικήν· ἡ
δ' ἄνω καὶ κάτω, καθάπερ γε καὶ αἱ λοξαί, διπλᾶ φαίνεσθαι
ποιοῦσιν πάντα τὰ ὁρώμενα. τῶν δὲ τὸ ἄνω βλέφαρον κι-
νούντων μυῶν, ἀκίνητον γάρ ἐστιν τὸ κάτω, σμικροτάτων
ὄντων, ὡς μόγισ ἐπὶ μεγάλων ζώων φαίνεσθαι σαφῶς, εἰκό-
τως ἢ τῶν νεύρων ἔμφυσις εἰς αὐτούς ἐστι δυσθεώρητος·

noris anguli musculus, ad majorem; si vero majoris, ad al-
terum oculus deflectitur; at si volventium musculorum quis-
piam resolvatur, obliqua erit totius oculi perversio. Caete-
rum quum alii, ut dixi, praeterea sint musculi mollem ner-
vum circumdantes, scire licet ipsorum paralyfin totum ocu-
lum prociduum efficere. Ac plerique sane horum, sensim
quidem intento molli nervo, sed nequaquam affecto, citra
laesionem cernunt; nam si quo modo afficiatur, visum effi-
cit deteriolem; ubi vero adhuc magis ipsius affectus ingravescit,
constat eos nihil omnino visuros. Porro in oculorum
perversionibus, quae fit ad alterutrum angulum conversio,
opticeam actionem secundum naturam tuetur; quae vero sur-
sum, aut deorsum, ut etiam obliqua, efficit quaecunque con-
spiciuntur, duplicia videri. Quoniam vero musculi super-
nam palpebram moventes, nam inferior immobilis est, per-
quam parvi sunt, adeo ut in majoribus quoque animalibus
vix manifeste prospiciantur, nihil mirum, si nervorum in
ipsos insertio difficulter videatur. Nihilominus, quemad-

Ed. Chart. VII. [453.]

Ed. Bas. III. (285.)

ἀλλὰ κἀνταῦθα καθάπερ ἐπὶ τῶν προειρημένων μυῶν, οὕτως κἀπὶ τούτων ἀναγκαῖόν ἐστι, πολλάκις μὲν αὐτοὺς τοὺς μῦς ἰδιόν τι πάθημα πάσχειν, ὅποσα τὰ τῶν μυῶν ἴσμεν, ἐνίοτε δὲ τῶν ἐμφυομένων εἰς αὐτοὺς νεύρων τι πεπονθέναι. ὁ μὲν οὖν ἀνατείνων αὐτὸν παραλυσθεὶς χαλαρὸν ἀποδείξει τὸ βλέφαρον, ὥς μὴ δύνασθαι διανοίγειν τὸν ὀφθαλμόν· οἱ κατασπῶντες δὲ, δύο γάρ εἰσιν αὐτοῖ, κλείειν ἀδυνατήσουσιν· εἰ δ' ὁ ἕτερος αὐτῶν πάθοι μόνος, ἐπὶ τὸν ἀντικείμενον αὐτῶν μῦν παρασπασθήσεται τὸ βλέφαρον, ὥς δοκεῖν κελιάσθαι κατὰ μέσην τὴν ἐπὶ τῷ πέρατι περιγραφὴν αὐτῶν, καὶ τὸ μὲν ἕτερον μέρος, ὃ κατὰ τὸν πεποιθόνα μῦν ἐστι, ἀνεσπιάσθαι, τὸ δ' ἕτερον, ὃ κατὰ τὸν ἀπαθῆ, κατεσπιάσθαι. ταῦτα μὲν οὖν ἴδια πάθη τῶν κατὰ τὸν ὀφθαλμόν ἐστι μορίων, ἀφανεῖς ἔχοντα τοὺς πάσχοντας τόπους, ἕτερα δ' ἐξ ἄλλων ἐπ' αὐτὸν ὁρμᾶται κατὰ συμπάθειαν. τοῖς γοῦν τῶν ὑποχιομένων φαντάσμασιν ὁμοία φαίνεται, μηδεμιᾶς οὔσης ἰδιοπαθείας κατὰ τὸν ὀφθαλμόν, ἀλλ' ἐπὶ συμπαθείᾳ τῇ κατὰ τὸ στόμα τῆς κοιλίας, ἥ κατὰ τὸν ἐγκέφαλον. ἀλλὰ καὶ ταῦτα διορίζεσθαι χρὴ τῶν ἀπὸ τῆς γαστρὸς ἀρχομένων, πρῶτον

modum in musculis praedictis, ita et in his quoque necesse est, ut saepenumero musculi ipsi peculiarem aliquem affectum subeant eorum quos ad musculos pertinere novimus; interdum vero nervorum ipsis inferiorum aliquis afficiatur. Igitur musculus ipsam sursum attrahens resolutus, laxam efficiet palpebram; adeo ut oculum aperire non possit; detrahentes vero, gemini enim ipsi sunt, oculum claudere non poterunt; quorum si alter duntaxat afficiatur, ad oppositum musculum palpebra deflectetur, ut fracta videatur in fine circa mediam utriusque lineam, atque ea pars, quae juxta musculum affectum est, detrahi. Hi sunt partium oculi peculiare affectus, qui latentibus locis insident; alii ex aliis partibus ei per consensum adveniunt. Igitur suffusorum visus similia videntur, oculis non propria affectione laborantibus, sed oris ventriculi, aut cerebri consensu. Verum haec ipsa ab iis, quae a ventre oriuntur, distinguenda sunt, pri-

Ed. Chart. VII. [453.]

Ed. Bas. III. (285.)

μὲν τῷ τὸν ἕτερον ὀφθαλμὸν μόνον ἢ ἀμφοτέρους ὁμοίως φαντάζεσθαι· τοῦπίπαν γὰρ αἱ μὲν ἐπὶ τῇ κατὰ τὴν γαστέρα κακοχυμία γινόμεναι φαντασίαι τοῖς ὀφθαλμοῖς ἀμφοτέροις ὡσαύτως συμβαίνουσιν, αἱ δ' ἐπὶ ταῖς ὑποχύσεσιν οὐτ' ἀρχονται κατ' ἀμφοτέρους, οὐθ' ὁμοίως φαίνονται· δευτέρῳ δ' ἐφεξῆς τῷ κατὰ τὸν χρόνον· εἰ γὰρ ἦτοι τριῶν ἢ τεττάρων μηνῶν ἢ καὶ πλειόνων ἤδη φαίνοιτο τὰ τῶν ὑποχέομένων συμπτώματα, σοὶ δὲ κατασκευασμένῳ τὰς κόρας μηδὲν ἀγλῶδες ἐμφαινόμενον εὐρίσκοιτο, διὰ τὸ στόμα τῆς κοιλίας αὐτοὺς πύσχοντας εὐρήσεις· οὐπω δ' ὄντος ἄξιολόγου τοῦ χρόνου, πρῶτον μὲν ἐρωτήσεις εἰ διηνεκῶς ἐν ἀπάσαις ταῖς ἡμέραις ἀφ' ἧς ἤρξατο πύσχειν οὕτω διατελεῖ φαινόμενα, μηδεμιᾶς ἡμέρας ἐν τῷ μεταξὺ γενομένης ἀμέμπτου τελέως, ἢ παρενέπεισόν τινες ἀμέμπτως ὑγιεῖς, ὥς δοκεῖν ἀκριβῶς ὑγιεῖς εἶναι· τὸ μὲν γὰρ διηνεκὲς ὥς ἐνδείξιν ὑποχύσεως ἔχει, τὸ δὲ διαλείπον ὑποψίαν τῶν κατὰ τὴν γαστέρα, καὶ μᾶλλον ὅτ' ἂν ἐπὶ ταῖς ἀκριβέσιν εὐπεισίαις μηδὲν ἑαυτῷ λέγῃ φαίνεσθαι φάντασμα, πολὺ δὲ μᾶλλον ὅταν ἅμα τῇ γενέσει τῶν φαντασμάτων αἰσθᾶ-

num quidem ex eo, quod vel alter duntaxat oculus, vel uterque similiter visis occupetur; siquidem in universum visa ob humorum in ventriculo contentorum vitium oborta utrique oculo similiter accidunt; quae vero per suffusiones, neque ineipiunt simul in utroque, neque similiter apparent. Deinde tempore quoque *distinguantur*. Si enim tribus quatuorve, aut etiam pluribus jam mensibus suffusionis apparuerint symptomata, contemplantique tibi pupillas nihil tenebrosum videatur, ab ore ventriculi affectum procedere invenies; si vero non ita multum tempus intercessit, quaeres inprimis, utrum ex quo incepit affectus, singulis diebus perpetuo hujuscemodi apparitio perseveraverit, nullo interveniente die, qui omni laesione caruerit; an diebus quibusdam intermediis laborans accurate visus sit sibi convaluisse: nam assiduitas suffusionem indicat, intermissio vero mali a ventriculo suspicionem excitat, idque magis, si perfecte quis concoquens, nullum sibi visum apparere fateatur; multoque magis, si quum apparuerint visa, aliquem in ore ventriculi

Ed. Chart. VII. [453. 454.]

Ed. Bas. III. (283. 284.)

νηταί τινος ἐν τῷ στόματι τῆς κοιλίας δῆξας, ἔτι δὲ μᾶλλον ὅταν ἐπὶ τοῖσδε, τῶν δακνόντων ἐμεθέντων, παύηται τὰ συμπτώματα. ταῦτα μὲν οὖν εὐθέως κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν, ἐν ᾗ περ ἂν ἴδῃς τὸν ἄνθρωπον, [454] ἔξ ἀνακρίσεως ὑπάρξει σοι μαθεῖν, ὅτ' ἂν, ὡς ἔφην, ἀκριβῶς κατὰ φύσιν ἔχωσιν οἱ ὀφθαλμοί· τῆς δὲ θατέρου κόρης ἀγλυωδεστέρας, ἢ θολωδεστέρας, ἢ συνελόντι φάναι, μὴ καθαρῶς ἀκριβῶς φαινομένης, ὑποχύσεώς ἐστιν ἀρχή· ἐὰν δ' ἔνιοι φύσει τὰς κόρας μὴ πάνυ τι καθαρῶς ἔχωσιν, ἐπισκεπτέον ἐστίν, εἰ ἀμφοτέραι παραπλησίως φαίνονται διακείμεναι, καὶ εἰ πρὸς τούτῳ μηδέπω χρόνος ἱκανὸς ἐπὶ τοῖς τῆς ὑποχύσεως συμπτώμασιν προγεγονῶς ὑπάρχει· κἄν ταῦθ' οὕτως ἔχῃ, κέλυσον ἀρεσθῆναι τροφῇ τῆς συνήθους (284) ἐλάττω, μηδὲν ἐχούσῃ κακόχυμον. εἴτα κατὰ τὴν ὑστεραίαν εὐπεπτηκότης ἀκριβῶς αὐτοῦ, πνυθοῦ περὶ τῶν κατὰ τὴν ὄψιν φαντασμάτων· εἰ μὲν γὰρ ἦτοι μηδ' ὅλως ἢ ἀμυδρῶς φαίνοιτο, στομαχικὸν ἦν τὸ σύμπτωμα· μερόντων δ' ὁμοίων αὐτῶν, οὐ κατὰ συμπίπτειαν, ἀλλὰ κατὰ διάθεσιν οἰκίαν εἰδέναι χρὴ ταῦτα συμπίπτοντα τοῖς ὀφθαλμοῖς, ἔτι δὲ μᾶλλον, ἐὰν τοῦ

morsum senserit; adhuc vero magis, si posthaec, vomendo ejecta re mordente, cessaverint symptomata. Haec quidem primo statim die, quo videris hominem, interrogando discere poteris, quando, ut jam diximus, exquisite secundum naturam se habuerint oculi. Ubi vero altera pupilla tenebrosior, aut turbidior, aut, ut breviter dicam, non exacte pura videtur, suffusionis initium est. Si vero quidam suapte natura pupillas non admodum puras habuerint, considerandum est, num ambae similes sint, ad haec, an non satis multum temporis a suffusionis symptomatis praeterierit; quod si ita est, impera, ut minus cibi quam pro consuetudine ingerat, eumque nihil mali succi habentem. Postero die, ubi probe concoxerit, qualia apparuerint visa interroga; si enim vel omnino nulla, vel debiliora videantur, stomachicum symptoma fuit; at si similia ipsa permanferint, non per consensum, sed ex proprio affectu sciendum est haec oculos infestare, id-

Ed. Chart. VII. [454.]

Ed. Bas. III. (284.)

δι' ἀλόης φαρμάκου λαβὼν, ὁμοίως ἔχη· λέγω δὲ διὰ τῆς ἀλόης, ὃ προσαγορεύουσιν ἔνιοι μὲν ἱερὰν πικράν, ἔνιοι δὲ ἀπλῶς πικράν. εἰ γὰρ στομαχικὸν εἴη τὸ σύμπτωμα, θεραπευθήσεται ῥᾶστα διὰ τῆς τοῦ φαρμάκου τούτου πόσεως, ἅμα ταῖς εὐπεψίαις, ὥς συνελθεῖν εἰς ταὐτὸν ἀμφοτέρω, τὴν τε διάγνωσιν τοῦ πεπονθότος τόπου καὶ τὴν θεραπείαν αὐτοῦ. ἐγὼ δὲ, ὥς ἴστε, καὶ χωρὶς τοῦ θεάσασθαι τοὺς οὕτω πάσχοντας ἐθεράπευσα διὰ γραμμάτων ἐνίους ἐν ἄλλοις ὄντας ἔθνεσιν· καὶ γὰρ ἐκ τῆς Ἰβηρίας καὶ τῆς Κελτικῆς καὶ Ἀσίας καὶ Θράκης καὶ ἄλλων χωρίων ἐπιστειλάντων μοί τινων, εἴ τι πρὸς ἀρχὰς ὑποχύνσεως, μήπω μηδεμιᾶς ἐναργῶς φαινομένης βλάβης ἐν τῇ κόρῃ, φάρμακον ἔχοιμι δόκιμον, ἀποστέλλειν αὐτοῖς, ἡξίωσα δηλωθῆναί μοι πρότερον, εἰ ἐκ τοῦ πολλοῦ χρόνου πάσχουσι, καὶ τᾶλλα περὶ ὧν ὀλίγον ἔμπροσθεν εἶπον· εἴτα τοῖς ἐπιστείλασιν, ἕξ μηνας ἢ ἐνιαυτὸν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς γεγονέναι φασκόντων, ἀμφοτέρων ὁμοίως τῶν ὀφθαλμῶν ἐπὶ μὲν ταῖς εὐπεψίαις ἄμεινον ἔχόντων, παροξυνομένων δὲ ἐπὶ ταῖς

que magis, si sumpto ex aloë medicamento, similiter se habeat; voco autem medicamentum ex aloë, quod alii hieram picram, alii simpliciter picram appellant. Si enim symptoma stomachi fuerit, hujusmodi medicamento potui dato facillime curabitur, accedente simul bona concoctione; ut in idem convenient et affectae sedis dignotio et ipsius curatio. Ego vero quosdam sic affectos, ut scitis, non vivos, quum in alienis essent terris, per literas curavi. Nam quum nonnulli ex Iberia, Celtica, Asia, Thracia atque aliis regionibus per epistolas a me petissent, ut si ad suffusionis initia, nullo adhuc vitio in pupilla apparente, probatum aliquod haberem medicamentum, id eis transmitterem, volui prius certio rem me redderent, num ex multo tempore ita fuissent affecti; praeterea de aliis quoque, quorum paulo ante mentionem fecimus; qui quum per epistolas responderent, sex menses, aut annum jam elapsum esse; utrumque oculum similiter, quum probe concóxissent, melius sese habere; per crudi-

Ed. Chart. VII. [454.]

Ed. Bas. III. (284.)

ἀπειρίαις καὶ ταῖς τοῦ στομάχου δῆξειν, ἐμεσάντων τε χολῆς καὶ καθισταμένων, οὐδὲν ἔτι περὶ τῆς κόρης ἀξιόσας πυνθῆσθαι, βεβαίως ἔγνων ὡς οὐκ ἰδιοπάθειαν ἀλλὰ συμπάθειαν εἶναι τῶν ὀφθαλμῶν ἐπὶ τῇ γαστρί· καὶ πέμψας αὐτοῖς τὴν πικρὰν, ἐκείνους μὲν πρῶτον καὶ μάλιστα, διὰ ἐκείνων δὲ καὶ ἄλλους πολλοὺς τῶν ὁμοειδῶν αὐτοῖς ἰασάμην· ὅντις γὰρ αὐτοὶ πάντες οἷς ἐπεμψα πεπαιδευμένοι, μαθόντες δ' ἐξ ὧν αὐτοῖς ἐπέστειλα τὰς διαγνώσεις τῶν πεπονθότων τόπων, αὐτοὶ τε τοῦ λοιποῦ ῥαδίως ἐγνώριζον αὐτοὺς, ἐθεράπευόν τε τῷ πικρῷ φαρμάκῳ. παραπλήσια δὲ τοῖς τῶν ὑποχειρομένων συμπτώματα γίνεται πολλάκις ἐγκεφάλου πάσχοντος ἐν τισι φρενιτίδων εἴτε εἶδωσιν εἴτε διαφοραῖς ἐθέλοις ὀνομάζειν. εἰσὶν μὲν γὰρ αὐτῆς ἀπλαῖ μὲν δύο, σύνθετος δὲ ἐξ ἁμφοῖν ἢ τρίτη. τινὲς μὲν γὰρ τῶν φρενιτικῶν, οὐδὲν ὅλως σφαλλόμενοι περὶ τὰς αἰσθητικὰς διαγνώσεις τῶν ὁρατῶν, οὐ κατὰ φύσιν ἔχουσι ταῖς διανοητικαῖς κρίσεις· ἔνιοι δ' ἔμπαλιν ἐν μὲν ταῖς διανοήσεσιν οὐδὲν σφάλλονται, παρατυπωτικῶς δὲ κινεῦνται κατὰ τὰς αἰσθήσεις, ἄλλοις δὲ τισιν κατ'

tates atque Romachi mordicationes gravius irritari; educta vero per vomitum bile, quiescere; nulla facta de pupilla quaestione, satis efficaciter me cognoscere putavi non proprio affectu, sed per ventriculi consensum oculos infestari, et missa ipsis picra, ipsos quidem in primis atque praecipue, per eos autem alios quoque multos ipsorum conterraneos sanavi. Quum enim omnes, quibus misi, docti essent, affectorumque locorum notas ex literis meis didicissent, eos deinde et facile ipsi cognoverunt et amaro medicamento curaverunt. At similia quoque suffusioni symptomata in quibusdam phrenitidis sive speciebus sive differentiis volueris nominare, affecto cerebro, saepenumero evenire solent; nam simplices quidem duae sunt, ac ex his tertia composita. Quippe phrenitici quidam in rebus sub aspectum cadentibus dignoscendis nihil errantes, a naturali intellectus iudicio aberrant; alii contra cogitatione quidem falluntur minime, sensibus tamen difformiter moventur; sunt praeterea qui et

Ed. Chart. VII. [454. 455.]

Ed. Bas. III. (284.)

ἄμφω βεβλάσθαι συμβέβηκεν. ὁ δὲ τρόπος ἑκατέρας τῆς βλάβης τοιούσδ' ἐστίν. καταλειφθεὶς τις ἐπὶ τῆς οἰκίας ἐν Ῥώμῃ μεθ' ἐνὸς ἐριουργοῦ παιδὸς, ἀναστὰς ἀπὸ τῆς κλίνης ἦκεν ἐπὶ τῆς θυρίδος, δι' ἧς οἷόν τ' ἦν ὁρᾶσθαι τε αὐτὸν καὶ ὁρᾶν τοὺς παριόντας. εἴτα τῶν ὑαλίνων σκευῶν ἕκαστον ἐπιδεικνὺς αὐτοῖς, εἰ κλεῦοιεν αὐτὸ βάλλειν, ἐπυνθάνετο. τῶν δὲ μετὰ [455] γέλωτος ἀξιούντων τε βαλεῖν καὶ κροτούντων ταῖς χερσίν, ὁ μὲν ἔβαλεν ἐφεξῆς ἅπαντα προχειρίζομενος, οἱ δὲ γελῶντες ἐκικράγισαν. ὕστερον δὲ ποτε πυνθόμενος αὐτῶν, εἰ καὶ τὸν ἐριουργὸν κλεῦοιεν βληθῆναι, κλευσάντων αὐτῶν, ὁ μὲν ἔβαλεν, οἱ δὲ ἐπεὶ καταφερόμενον ἐξ ὕψους ἐθεάσαντο, γελῶντες μὲν ἐπαύσαντο, πεισόντα δὲ προσδραμόντες ἀνέβησαν συντριβέντα. τὸ δ' ἐναντίον οὐ μόνον ἐπ' ἄλλων, ἀλλὰ καὶ ἑμαυτῷ συμβὰν οἶδα μερακίῳ τὴν ἡλικίαν ὄντι. πυρέττων γὰρ ἐν θέρει πυρετῷ διακαεῖ, τῆς τε κλίνης ἐξέχειν τινα κάρφη, κατὰ τὴν γροῖαν ὀρθνῶδη, καὶ τῶν ἱματίων ὁμοίας κροκύδας ἐνόμιζον· εἴτ' ἀφαιρεῖν μὲν αὐτάς ἐπιχειροῦν, οὐδενὸς δὲ ὑπὸ τῶν δακτύλων ἀναφερομένου, συνεχέστερόν τε

sensus simul et cogitationis vitio laborant. Utriusque laesionis modus talis est. Romae quidam domi cum lanifico puero relictus, surgens e cubili venit ad fenestram, per quam et ipse videri et praetereuntes videre poterat. Deinde vitreorum vasorum unumquodque illis ostendens, interrogabat imperarentne, ut id projiceret; illi vero cum ridentes plaudentesque ut projiceret rogarent, ipse deinceps omnia manibus arripieus eiecit, at illi magnis acclamationibus riserunt. Postea juberentne lanificum quoque projici, quum eos interrogasset, atque id illi jussissent, ipse quidem dejecit; illi vero ab alto cadentem videntes, suppresso risu, accurrerunt et confractum sustulerunt. At contrariam affectionem non solum in aliis, verum in me ipso, quum adolescens adhuc essem, expertus sum. Quum enim per aestatem ardente febre laborarem, festucas quidem atro colore ex cubili eminare, et floccos similiter in vestibulis putabam, quos auferre tentans, nihilque sub digitis eductum inveniens, accuratius

Ed. Chart. VII. [455.]

Ed. Bal. III. (284.)

καὶ σφοδρότερον ἐπεχέρουσιν οὕτω πράττων. ἑταίρων δὲ
 δυοῖν παρόντων ἀκούσας ἀλλήλοιν λεγόντων, ὥς οὗτος ἤδη
 κροκνδίζει τε καὶ καρφολογεῖ, συνῆκα μὲν ὥς αὐτὸ τοῦτο πέ-
 πόνθοιμι τὸ λεγόμενον ὑπ' αὐτῶν, ἀκριβῶς δὲ παρακολου-
 θῶν ἐμαντῶ μὴ παραπαίοντι κατὰ τὴν λογιστικὴν δύναμιν,
 ὁρθῶς, ἔφην, λέγετε, καὶ βοηθεῖτέ μοι, μὴ φρενιτίσω. τρα-
 πομένων δ' αὐτῶν ἐπὶ τὰς προσηκούσας ἐπιβροχὰς τῆς κεφα-
 λῆς, δι' ὅλης τῆς ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἐνύπνια μὲν μοι ταρα-
 χώδη τινὰ συνέπεσεν ἄχρι τοῦ βοῆσαι τε καὶ ἀναπηδῆσαι πρὸς
 ταῦτα, κατέστη δὲ τὰ συμπτώματα πάντα κατὰ τὴν ἑξῆς
 ἡμέραν. εὐδηλον οὖν ὅτι τῶν συμπτωμάτων ἡ γένεσις ἐπὶ
 μὲν αἰτία μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ κατ' εἶδος, οὐκ ἐκ τοῦ αὐτοῦ
 δὲ πρωτοπαθοῦντος ὁρμᾶται τόπου, τοῖς ἐπ' ἐγκεφάλῳ τε
 καὶ γαστρὶ κατὰ συμπάθειαν, ὥς εἴρηται, πάσχουσιν· ὅτ'
 ἂν γὰρ ἀθροισθῇ τις ἐν ἐγκεφάλῳ χολώδης χυμὸς ἅμα πυρετῶ
 διακαῖ, παραπλήσιόν τι πάσχει τοῖς ὑπὸ πυρὸς ὀπτωμένοις,
 καὶ κατὰ τοῦτο λιγνύν τινα γεννᾶν πέφυκεν, ὥσπερ καὶ τοῖς
 λύχνοις τοῦλαιον· ἥτις λιγνὺς συνδιακρίπτουσα τοῖς ἐπὶ τὸν

vehementiusque id efficere conabar. Audiens autem duos
 ex amicis, qui tum aderant, inter se dicentes: jam et floccos
 hic evellit et festucas colligit; statim intellexi id ipsum quod
 dicebant, me fecisse. Quum vero sic animo constarem, ut
 rationalis in me facultas non vacillaret, recte, inquam, dici-
 tis, proinde ne phrenitis me arripiat, auxilio estote. Illi
 autem quum idoneis rigationibus caput foverent, tota die
 sequentique nocte gravibus insomniis turbatus sum, ut ad
 ea et clamarem et exilirem, verum postero die mitigata sunt
 omnia symptomata. Igitur constat, quod ab una eademque
 causa secundum speciem symptomatum ortus, non autem ab
 eadem sede primario affecta emergit iis, qui ex cerebro et
 per ventriculi consensum, ut dictum est, laborant. Quum
 enim in cerebro aliquis biliosus humor collectus fuerit una
 cum febre perurente, is afficitur peraeque ac ea quae ad
 ignem torrentur, oriturque tum fumus quidam, veluti in
 lucernis, ab oleo; qui fumus per vasa ad oculum tendentia

Ed. Chart. VII. [455.]

Ed. Bas. III. (284.)

ὁφθαλμὸν ἀφικνουμένοις ἀγγείοις, αἰτία γίνεται τῶν φαντασμάτων αὐτοῖς· ἐθεάσασθε γὰρ ἐν ταῖς ἀνατομαῖς ἅμα τοῖς νεύροις ἐπὶ τὸν ὁφθαλμὸν ἀρτηρίας τε καὶ φλέβας συνδυεπτούσας ἀπὸ τῶν τὴν χοροειδῇ μήνιγγα διαπλεκουσῶν. ἀλλὰ καὶ οὗτος ὁ λόγος ἐνταύθοι τελευτάτω, διωρισμένος ἱκανῶς· ἐφεξῆς δὲ περὶ τῶν ἄλλων ἐν ὁφθαλμοῖς μερῶν εἴπωμεν, ἕνα μὲν κοινὸν λόγον, ὥς τὰ φαινόμενα σαφῶς ἡμῖν μόρια μὴ φυλάττοντα τὴν φυσικὴν κατάστασιν, οὐ πρόκειται νῦν διαγινώσκειν, ἀλλ' ἐφ' ὧν ἀφανὲς αἰσθῆσαι τὸ πεπονθὸς ἐστὶν μόριον· ὥς ἐφ' ὧν γε φαίνεται σαφῶς ἥτοι διεξῶγός τι τῆς κόρης, ἢ παρεισπασμένον, ἢ παρὰ φύσιν ἠϋξημένον ἢ μεμειωμένον, αὐτὸ μὲν τὸ πεπονθὸς οὐδεμιᾶς δέχεται σοφίας εἰς διάγνωσιν, ἥτις δὲ ἐστὶν ἡ ποιοῦσα διάθεσις αὐτὸ, τῆς ἱατρικῆς τέχνης ἔργον ἐπίστασθαι, καὶ γέγραπται περὶ αὐτῶν ἐν τοῖς τῶν συμπτωμάτων αἰτίοις· ὥστ' οὐδὲν ἔτι δέομαι λέγειν ἐν τῷδε περὶ τῶν ἐν ὁφθαλμοῖς πεπονθότων μορίων τῶν αἰσθητῶν, ὥσπερ οὐδὲ περὶ τῶν ἐν αὐτοῖς παθῶν. τὰ μὲν γὰρ ὀνόματα τῶν παθῶν ἐν ἐνὶ μικρῷ βιβλίῳ γέγραπται, τὴν

delapsus, visorum ipsis causa fit. In dissectionibus enim vidistis arterias et venas ab iis vasis, ex quibus choroides membrana contexta est, simul cum nervis ad oculum descendere. Verum huic sermoni, satis jam definito, finem imponamus; de reliquis deinceps oculorum partibus in universum dicamus, nostri instituti non esse nunc earum partium, quae manifeste sensu percipiuntur, si a naturali constitutione aberraverint, notas perscribere, sed illarum, quae quum affectae fuerint, sensum latent. Nam quum pupillae pars aliqua manifeste videtur aut fracta, aut distorta, aut praeter naturam vel aucta vel imminuta, affecta pars nulla ad sui dignotionem eget sapientia, at vero quae sit dispositio huiusmodi faciens affectum, scire, artis medicae munus est, ac de iis in libro de causis symptomatum scriptum est; proinde nihil hic jam mihi dicendum est de affectis in oculo partibus, quas sensus consequi potest, ut neque de ipsarum affectibus; nam affectuum quidem nomina uno parvo libro, cui titulus

Ed. Chart. VII. [455. 456.]

Ed. Basf. III. (284.)

ἐπιγραφὴν ἔχοντι, τῶν ἐν ὀφθαλμοῖς παθῶν διάγνωσις· αὐτὰ δ' αἰτίαι, καθάπερ ἔφη, ἐν τοῖς τῶν συμπτωμάτων αἰτίοις εἴρηται.

Κεφ. γ'. [456] Καὶρὸς οὖν ἤδη μεταβαίνειν ἐπὶ τὴν γλῶτταν. εἴρεται δ' ἡμῖν ἐκ αὐτῆς ἐνίοτε μὲν ἡ κίνησις, ἐνίοτε δὲ ἡ τῆς γεύσεως αἰσθησις βεβλαμμένη, καὶ ποτε μὲν σὺν αὐτῇ καὶ ἡ τῆς ἀφῆς. οὐκ ἔστι δ' ἄλλα μὲν ἀφῆς, ἄλλα δὲ γεύσεως νεῦρα, καθάπερ τὰ τῆς κινήσεως· τὰ γὰρ ἀπὸ τῆς τρίτης συζυγίας οὐ μόνον τῶν ἀπτῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν γευστῶν ἐστὶ διαγνωσικά. πλεονάκεις δὲ βλάπτεται τῶν γευστῶν ἡ αἰσθησις ἥπερ ἡ τῶν ἀπτῶν, καίτοι τῶν αὐτῶν οὔσα νεύρων, ὥς ἂν ἀκριβεστέρας δεσμένη διαγνώσεως· παχυμερέστατον μὲν γὰρ τὸ τῆς ἀφῆς αἰσθητήριον, ὥσπερ τὸ τῆς ὄψεως λεπτομερέστατον· δεύτερον δὲ μετὰ τὴν ὄψιν ἐν λεπτομερείᾳ μὲν τὸ τῆς ἀκοῆς, ἐν παχυμερείᾳ δὲ μετὰ τὴν ἀφῆν τὸ τῆς γεύσεως, ὥσπερ ἐν μέσῳ τῶν τεττάρων τὸ τῆς ὀσφρῆσεως. ἡ δὲ κίνησις τῆς γλώττης παρὰ τῆς ἐβδόμης ἐστὶ συζυγίας τῶν ἑξ ἐγκεφάλου πεφυκότων νεύρων, ἐγγὺς τῆς

est, de dignoscendis oculorum affectibus, perscripta sunt; causae autem, ut diximus, libro de symptomatum causis enarratae sunt.

Cap. III. Tempus igitur est, ut ad linguam oratione transeamus. Videmus interdum ipsius motum, interdum gustandi sensum laedi, atque nonnunquam cum eo tactum quoque. Non autem aliis gustus, aliis tactus nervis utitur, ut in motu; nervi enim a tertia conjugatione orti non solum quae sub tactum cadunt, verum etiam quae sub gustum, ea discernunt. Verum crebrius laeditur gustandi quam tangendi sensus, quamvis iisdem nervis uterque utatur, quod exactiore iudicio illi opus sit. Tangendi enim sensorium est crassissimum, sicuti cernendi tenuissimum, auditus vero sensorium, ut in tenuitate a visu, ita sensorium gustus in crassitudine a tactu secundum locum obtinet, ut olfaciendi sensorium in illorum quatuor medio constituitur. Motus autem linguae est a septima nervorum a cerebro or-

Ed. Chart. VII. [456.]

Ed. Bas. III. (284. 285.)

κατὰ τὸν νοτιαῖον ἀρχῆς οὖσα. ὅταν μὲν οὖν (285) ἀμφο-
 τερα τὰ μέρη τοῦ ἐγκεφάλου, τό τε δεξιὸν καὶ τὸ ἀριστερόν,
 κατὰ τοῦτο τὸ χωρίον ἢ πεπονθότα, τοὺς ἀποπληκτικούς
 ἐπιφέρει κινδύνους· ὅτ' ἂν δὲ θάτερον μόνον, εἰς παρὰ πλη-
 χίαν τελευτᾷ, ποτὲ μὲν τῇ τῆς γλώττης κινήσει μόνῃ λυμαι-
 νομένην κατὰ τὸ ἡμισυ μέρος, ἔστι δ' ὅτε καὶ τοῖς κάτω τῆς
 κεφαλῆς μορίοις ἄλλοτ' ἄλλοις ἐγκατασκήπτουσάν, ποτὲ δὲ
 καὶ παντὶ θατέρῳ μέρει τοῦ σώματος ἄχρι ποδῶν ἄκρων.
 ἢ δ' οὖν γλώττα πολλάκις ἐώραται βλαπτομένη τὴν εἰρημένην
 βλάβην μόνῃ τῶν κατὰ τὸ πρόσωπον μερῶν, μήτε τῆς ἀπτι-
 κῆς αἰσθήσεως ἐν αὐτῇ μήτε τῆς γευστικῆς βεβλαμμένων.
 καὶ ἡ αἰτία πρόδηλος ὑμῖν ἐστίν· ἐώρακάσιν τὰς ἐξ ἐγκεφάλου
 τῶν νεύρων ἀποφύσεις εἰς μὲν τὸ πρόσωπον ἀπὸ τοῦ προ-
 σθίου μέρους αὐτοῦ γινομένας, εἰς δὲ τὰ κάτω μέρη τοῦ
 προσώπου πάντα τὰ καθ' ὅλον τὸ ζῶον ἀπὸ θατέρου μέ-
 ρους τοῦ ὀπισθίου, ἔξ οὗ μέρους ἐστὶ καὶ ἡ συζυγία τῶν ἐπὶ
 τοὺς τῆς γλώττης μῦς ἀφικνουμένων νεύρων, ὅφ' ὧν αἱ κατὰ
 προαίρεσιν αὐτῆς γίνονται κινήσεις. ὥστε πάλιν εἰκότως, ὅτ'
 ἂν τὸ πρόσθιον ἐγκεφάλου πάθῃ μέρος μόνον, ἢ μὲν τῆς γλώτ-

torum conjugatione, non longe a spinalis medullae initio.
 Quum igitur hoc in loco utraque cerebri pars, tam dextra
 quam sinistra, afficitur, apoplectica infert pericula; ubi vero
 altera tantum, in paraplegiam finit, quae quidem interdum
 dimidiae partis solum linguae motum evertit, interdum vero
 partes sub capite constitutas modo has modo illas infestat;
 nonnunquam alterum latus universi corporis usque ad ex-
 tremas pedum partes. Igitur ex faciei partibus sola lingua
 saepenumero videtur jam dicta laesione oblaedi; quum nulla
 sit neque in tactu ipsius, neque in gustu laesio. Atque causa
 haud obscura vobis est, qui vidistis nervorum a cerebro pro-
 cessus ad faciem quidem a parte ejus anteriore, ad partes
 vero totius animalis sub facie omnes ab altera parte poste-
 riore, a qua etiam eorum nervorum, qui ad linguae mus-
 culos veniunt, conjugatio procedit, quibus ipsa motum ab
 electione perficit. Itaque rursus non abs re, quum anterior
 duntaxat cerebri pars afficitur, sola linguae motio vitio ca-

Ed. Chart. VII. [456.]

Ed. Bas. III. (285.)

της κίνησις ἀβλαβὴς διασώζεται μόνη, τὰ δ' ἄλλα πάντα τὰ κατὰ τὸ πρόσωπον μόρια τὰς αἰσθητικὰς καὶ προαιρετικὰς κινήσεις ἀπόλλυσι, κατὰ θάτερον δηλονότι μέρος, ἥτοι τὸ δεξιὸν ἢ τὸ ἀριστερόν. ἐὰν γὰρ ὅλον ποτὲ πάθῃ τὸ πρόσθιον ἐγκεφάλου, συμπάσχειν μὲν ἀναγκαῖόν ἐστι καὶ τὰ περὶ τὴν ὑψηλοτάτην αὐτοῦ κοιλίαν, βλάπτεσθαι δὲ καὶ τὰς διανοητικὰς αὐτῶν ἐνεργείας. καὶ κῆται ἀναίσθητος μὲν καὶ ἀκίνητος ὁ οὕτως παθὼν, οὐδὲν δ' εἰς τὴν ἀναπνοὴν βλάπτεται, καὶ καλεῖται τὸ πάθος τοῦτο κάρος, ὥς τό γε καὶ τὴν ἀναπνοὴν βλάπτον οὕτως ἰσχυρῶς, ὥς μετὰ πολλῆς βίας ἀναπνεῖν μόγῃς ὁμοίως τοῖς ῥέγχουσιν ἐν ὕπνοις βαθέσιν ἀποπληξία προσαγορεύεται. καὶ τοίνυν καὶ διαδέχεται τὴν μὲν τῆς ἀποπληξίας λύσιν ἢ καλουμένην παραπληξία πάντῃ πολλάκις, ἐπὶ δὲ τοῖς κάροις πανομένοις ὑγεία τοῦπίπαν πολλάκις ἀκολουθεῖν εἴωθεν. γίνεται δὲ κάρος ἐπὶ τε τοῖς τῶν κροταφитῶν μυῶν πάθεσιν, ὥς Ἰπποκράτης ἐδήλωσεν, καὶ τοῖς ὀξέσι νοσήμασιν, ὥς καὶ τοῦτ' ἔγραψεν ὁ αὐτὸς Ἰπποκράτης· ἐν τῷ μέσῳ δέ πως ἀμφοῖν ἐστι, τοῦ τε κάρου καὶ τῆς ἀποπληξίας, ἢ ἐπιληψία, σπασμούς μὲν ἐπιφέρουσα παντὸς τοῦ σώματος, οὐ

ret; reliquae vero faciei partes omnes in altera scilicet parte, dextra aut sinistra, sensum et motum ab electione amittunt. Si enim aliquando sola anterior cerebri pars afficiatur, supremum ipsius ventrem ei consentire necesse est, atque mentis quoque ipsis actiones oblaedi. Et qui ita affectus est, neque sensus neque motus munere fungitur, respirandi tamen facultas haudquaquam ipsi laeditur, vocaturque hic affectus sopor, ut qui adeo vehementer respirationem laedit, ut magno conatu vix respirare possit, eorum exemplo qui per gravem somnum stertunt, apoplexia nominatur. Ac proinde solutae apoplexiae creberrime succedit vocata paraplegia; sopore vero finito, bona valetudo magna ex parte subsequitur. Fit autem sopor, Hippocrate auctore, tum musculis temporum affectis, tum in acutis morbis, ut idem Hippocrates quoque scripsit. Inter utrumque vero, soporem et apoplexiam, morbus comitialis quodammodo medius est, convulsionem afferens universo corpori, sed in pa-

Ed. Chart. VII. [456, 457.]

Ed. Basf. III. (285.)

μήν εἰς παραπληγίαν τελευτῶσα. ψυχρὸς μὲν οὖν καὶ παχὺς [457] ἢ πάντως γε γλίσχρος χυμὸς ἐστὶν αἷτιος τῶν τριῶν τούτων νοσημάτων. ἀλλ' ἐν μὲν τοῖς κάρους τε καὶ ταῖς ἐπιληψίαις αἱ κοιλίαι μὲν μᾶλλον, ἥτιον δὲ αὐτὸ τὸ σῶμα τοῦ ἐγκεφάλου πάσχειν εἶωθεν, ἐν δὲ ταῖς ἀποπληξίαις μᾶλλον τὸ σῶμα· καὶ κατὰ μὲν τοὺς κάρους τὰ πρόσω μᾶλλον, ἐν δὲ ταῖς ἀποπληξίαις τε καὶ ἐπιληψίαις ἀμφοτέρω· κατὰ δὲ τὰς καταλήψεις τε καὶ κατοχὰς ὀνομαζόμενας τὰ ὀπίσω πάσχει μᾶλλον. ὅτ' ἂν δὲ ἀνατίτραμένου τινὸς ὁστοῦ ἡ μέση κοιλία θλιφθῇ, κάρους καταλαμβάνει τὸν ἄνθρωπον· ἄνεν τούτῳ σπᾶσθαι τε καὶ δυσχερῶς ἀναπνεῖν, ὥν τὸ μὲν ἐπιληψίας, τὸ δὲ τῆς ἀποπληξίας ἐστὶν ἴδιον, ὥσπερ· γε καὶ κάρου καὶ καταλήψεως ἡ κατὰ φύσιν ἀναπνοὴ σωζομένη. ἀλλ' ὁ μὲν κάρους κεκλεισμένων γίνεται τῶν βλεφάρων, ἡ κατάληψις δὲ ἀνεωγόντων. ὥσπερ δὲ ἐν ταῖς ἀνατρήσεσιν, ὅτ' ἂν ἀμελῶς τις πιέζων τῷ μηνιγγοφύλακι τὴν μήνιγγα θλίψῃ περαιτέρω τοῦ προσήκοντος, ὁ κάρους γίνεται, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὅτ' ἂν ὁστοῦν συντριβὲν σφοδρῶς τοῦ κρανίου θλίβῃ τὰς κοι-

raplegiam non definens. Horum igitur trium morborum frigidus ac crassus, aut omnino viscidus humor causa est; verum in sopore et morbo comitiali ventres magis, cerebri corpus minus, in apoplexia vero corpus magis affici solet; et in sopore quidem anterior pars magis, in apoplexia et morbo comitiali utraque afficitur. In catalepsi vero et catoclie dicta posteriora cerebri potius afficiuntur. Quum autem osse quopiam terebra perforato, medius ventriculus fuerit compressus, sopor hominem occupat sine convulsione et difficili respiratione; quarum haec quidem apoplexiae, illa vero epilepsiae propria est, quemadmodum et catalepsi soporique servata secundum naturam respiratio; verum per soporem palpebrae clauduntur, in catelepsi manent apertae. Quemadmodum autem inter perforandum, quum quis membranam negligenter premens meningophylace nimium compresserit, sopor accidit, eodem modo ubi os calvariae vehementer attritum, ipsius ventriculos comprimit, maximeque me-

Ed. Chart. VII. [457.]

Ed. Bas. III. (285.)

λίας αὐτοῦ, καὶ μάλιστα τὴν μέσσην, ὃ κάρος συμπίπτει·
 ἐπιταὶ δὲ καὶ σφοδραῖς ὀδύναις τὸ πάθος τοῦτο, καταπίπτον-
 τος ἐν αὐταῖς τοῦ κατὰ τὸ ψυχικὸν πνεῦμα τόνου· καλῶ δὲ
 οὕτως, ὥς ἴστε, τὸ κατὰ τὰς κοιλίας τοῦ ἐγκεφάλου πρῶτον
 ὄργανον ὑπάρχον τῇ ψυχῇ πρὸς τὸ διαπέμπειν εἰς ἅπαντα τὰ
 μέρη τοῦ σώματος αἰσθησίην τε καὶ κίνησιν. τὰ μὲν οὖν
 κατὰ τὸν ἐγκέφαλον, οἰκιοτήτι τε τοῦ προκειμένου λόγου
 καὶ διότι κατὰ τὸν ἔμπροσθεν λόγον ἀδιοριστότερον εἴρηται,
 διορίσασθαι μοι νῦν ἄμεινον ἔδοξεν· αὐτὸς δ' ἐπὶ τὰ τῆς
 γλώττης ἐπάνειμι πάθη, τὰ μὲν κοινὰ διὰ τὴν πρὸς τὸν ἐγκέ-
 φαλον καὶ τὰ νῆυρα κοινωνίαν, τὰ δὲ ἴδια μόνης αὐτῆς. τῇ
 μὲν οὖν πρὸς τὸν ἐγκέφαλον αὐτῆς κοινωνία καθάπερ εἰς τὴν
 κίνησιν ἐβλάπτετο διὰ τὴν ἐβδόμην συζυγίαν, οὕτως εἰς τὴν
 αἰσθησιν ἐμποδίζεται διὰ τὴν τρίτην, ἣν ὀνομάζουσι μαλακὸν
 νῆυρον οἱ ἀνατομικοὶ, καταφυομένην, ὥς ἴστε, καὶ κατασχίζο-
 μένην εἰς τὸν περιλαμβάνοντα τὴν γλῶτταν χιτῶνα, καθάπερ
 τι τῶν ἀπὸ τῆς ζ' συζυγίας εἰς τοὺς κινοῦντας αὐτὴν μύας.
 τὰ δ' ἴδια μόνης τῆς γλῶττης πάθη τοῖς μνημονεῖσι ὅσα

dium, sopor supervenit. Imo etiam vehementes dolores
 hic affectus sequitur, concidente in ipsis spiritus animalis ro-
 bore; voco autem sic, ut scitis, eum qui est in cerebri ven-
 triculis, primum animae organum ad sensum et motum in
 universas corporis partes transmittendos. Cerebri affectus,
 tum quod jam proposito sermoni familiaritate conjunguntur
 tum etiam quod antea non satis declarati fuerunt, operae
 pretium duximus in praesentia definire. Sed ad linguae af-
 fectus redeo; quorum alii quidem communes sunt, per com-
 municationem quam cum cerebro et nervis habet; alii ipsius
 duntaxat proprii. Igitur ipsius communicatione cum cere-
 bro ut per septimam nervorum conjugationem motus ipsius
 laedebatur, ita sensus inturbatur per tertiam, quam ner-
 vum mollem dissectiones appellant, quae se inserit dispergit-
 que, ut scitis, in tunicam linguam comprehendentem, quem-
 admodum qui a septima conjugatione oritur, musculis ipsam
 moventibus. Proprii autem solius linguae affectus, ab iis

Ed. Chart. VII. [457.]

Ed. Bas. III. (285.)

περὶ τῶν κατὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἰδίων ἀρτίως εἶπον, οὐ χα-
λεπῶς εὐρεθήσεται. καὶ γὰρ ταύτης αἱ μὲν δυσκρασίαι τῶν
μυῶν, ὡς ὁμοιομερῶν, ἐμποδίζουσι ταῖς κινήσεις, ὥσπερ
γε καὶ τοῦ περιέχοντος ἔξωθεν αὐτὴν ὑμέρος, ἀμφοτέραις
ταῖς αἰσθήσεσιν, ἀπτικῇ τε καὶ γευστικῇ· αἱ δ' ὡς ὀργανικῶν
παθῶν φλεγμοναὶ καὶ σκιδόροι καὶ οἰδήματα καὶ ξρυσιπέλατα
καὶ διαπνύσεις, ἀπερ' ἅπαντα τῆς ἐνεστώσης ἀφώρισται πραγ-
ματείας, ὁρῶσιν τε ἡμῖν καὶ ἀπτομένοις διαγιγνωσκόμενα·
πρόκειται γὰρ, ὅσα μὴτ' ὄψει μὴθ' ἄφῃ διαγνώσθαι δυνάμεθα
πάσχοντα μόρια, ταῦτ' ἐπισκέψασθαι, διὰ τίνων σημείων
ἐνδεικτικῶς τε καὶ τὸ σύμπαν φάναι λογικῶς νῦν εὐρεθη-
σόμενα.

Κεφ. δ'. Κατὰ τὸν αὐτὸν οὖν λόγον ἐπὶ τῆς ἀκου-
στικῆς αἰσθήσεως, ὅσα μὲν ἐν αὐταῖς ταῖς ὁρωμέναις κοιλό-
τησι τῶν ὠτων γίνεται παθήματα, λογικῆς οὐ δεῖται γνώ-
σεως· ὅσα δὲ ἀπαθοῦς φαινομένου τοῦ κατὰ τὰ ὦτα πόρον,
βλαπτομένου δὲ κατὰ τὴν ἀκουστικὴν ἐνέργειαν, ὁμοίᾳ με-
θόδῳ γνωριούμεν· εἰ μὲν μόνῃ πάσχει, τὸ ἴδιον νεῦρον

qui dictorum jam supra de oculorum propriis affectibus me-
minerint, haud difficulter invenientur. Etenim musculorum
ipsius intemperies, tanquam similiarium, motum impediunt,
ut ambientis ipsam extrinsecus membranae intemperies, tan-
gendi et gustandi simul sensum laedit; tanquam autem orga-
nicarum affectionum, inflammationes, scirrhi, oedemata, ery-
sipelata, suppurationes; quae omnia, utpote quae tum visu,
tum tactu discerni queant, ab hisce commentariis sunt se-
juncta. Nam eas affectas partes considerare proposuimus,
quae neque visu neque tactu dignoscere possumus, quibus
signis ex indicatione, atque, ut summatim dicam, rationali
via inveniri possint.

Cap. IV. Eadem igitur ratione in sensu auditus,
quicunque affectus in aurium oculis objecta concavitate ori-
untur, rationali cognitione non indigent; qui vero illaefo
apparente aurium foramine, sed in audiendi actione laefo,
simili via et ratione noscemus. Si solus laedatur, sane ner-

Ed. Chart. VII. [457. 458.]

Ed. Bas. III. (285.)

πεπονθέναι λογιζόμεθα· σὺν δὲ τοῖς ἄλλοις τοῦ προσώπου μορίοις ἐν ἐγκεφάλῳ τὴν παρὰ φύσιν εἶναι διάθεσιν, ἢ ὡς ὁμοιομεροῦς, ἢ ὡς ὀργανικοῦ μορίου πεπονθότος αὐτοῦ.

Κε φ. ε'. [458] Καὶ τῶν ἄλλων δὲ τόπων ἀπάντων τῶν κατὰ τὸ πρόσωπον οὐ μόνον ἡ κίνησις, ἀλλὰ καὶ ἡ αἴσθησις ἦτοι γε ἀπόλλυται παντάπασιν ἢ βλάπτεται, ποτὲ μὲν αὐτῶν ιδιοπαθούντων τῶν βεβλαμμένων τὰς ἐνεργείας μορίων, ποτὲ δὲ τῶν ἐξ ἐγκεφάλου φερομένων ἐπ' αὐτὰ νέρων, ἢ καὶ δι' αὐτὸν τὸν ἐγκέφαλον πάσχοντα· διορισθήσεται δ' ἀλλήλων ἅπαντα διὰ τῶν ἐξευγμένων αὐτοῖς συμπτωμάτων. ὅτ' ἂν μὲν γὰρ ἔν τι μόριον ἦτοι γε εἰς αἴσθησιν ἢ εἰς κίνησιν ἢ εἰς ἄμφω τύχη βλαβὴν, αὐτὸ μόνον ἐκείνο τὴν αἰτίαν ἔχει τῆς διαθέσεως, ἦτοι γε ἐν τοῖς ἰδίοις μορίοις ὀργανικῶς ἢ κατὰ δυσκρασίαν πάσχουσιν, ἢ ἐν τοῖς εἰς αὐτὰ φερομένοις νέροις ἀπὸ τῆς τρίτης συζυγίας· ὅταν δὲ ἅμα πλείω πεπόνθη μόρια, σκεπτέον, εἴτε ἐκ μιᾶς ἀρχῆς νέρων, εἴτε ἐκ πλειόνων ἔχει τὴν αἴσθησιν ἢ τὴν κίνησιν ἐν τῷ κατὰ

vum proprium affectum esse conjicimus; cum caeteris vero faciei partibus si afficiatur, in cerebro affectum praeter naturam esse, ipso vel ut similari, vel ut organica parte, affecto.

Cap. V. Sed et reliquorum omnium locorum qui in facie sunt, non solum motus, verum etiam sensus, aut perditur omnino, aut laeditur, interdum quidem partibus qui laesas habent actiones, proprio affectu laborantibus; interdum vero nervis, qui ad eas a cerebro deferuntur, aut etiā ipso met cerebro affecto; haec autem omnia per copulata ipsis symptomata distinguuntur. Quum enim una quaedam pars in sentiendi, aut movendi, aut utraque facultate laeditur, ea sola causam affectus continet, aut suis ipsius partibus vel organice vel per intemperiem laborantibus, aut nervis, qui ad ipsam ex tertia conjugatione feruntur. At nbi plures simul afficiuntur partes, considerare oportet, utrum ex una nervorum origine, aut pluribus, sensum motumve, quum

Ed. Chart. VII. [458.]

Ed. Bas. III. (285. 286.)

φύσιν διακείσθαι. τεθεάμεθα γὰρ ταῦτα διὰ τῶν ἀνατο-
μῶν, τῆς μὲν τρίτης συζυγίας τοῖς γε κροταφαίταις μυσὶν καὶ
τοῖς μασσητήρσιν καὶ τοῖς χεῖλεσι καὶ τοῖς τῆς ῥινὸς πτερυ-
γίοις αἰσθησίῃν τε καὶ κίνησιν παρεχούσης, τῇ δὲ γλώττῃ
τὴν αἰσθησίῃν μόνην, ὥσπερ γε καὶ τοῖς ἐν τῷ στόματι πᾶσιν·
τῆς δὲ δευτέρας τοὺς μῦς τῶν ὀφθαλμῶν μόνους κινούσης,
ὥσπερ γε καὶ τῆς πρώτης τὴν ὀπτικήν αἰσθησίῃν αὐτοῖς
παρεχούσης. ἔαν οὖν ποτε τὰ παρὰ τῆς τρίτης συζυγίας
νευροῦμενα μόρια πάντα φαίνηται βεβλαμμένα κατὰ θάτερον
(286) δηλονότι μέρος, αἱ γὰρ χρὴ τοῦτον μεμνηῆσθαι, καὶ
μὴ ῥηθῆναι πόθ' ὑπ' ἐμοῦ, τὴν πρωτοπάθειαν ἡγεῖσθαι χρὴ τοῦ
νεύρου γεγονέναι· κατ' ἄμφω δὲ τὰ μέρη τῆς βλάβης-συμβά-
σης, οὐ τοῦ νεύρου τὸ πάθος ἴδιον, ἀλλὰ τοῦ κατὰ τὸν
ἐγκέφαλον τόπου πρώτως ἐστίν, ὅθεν ἐκφύεται τὰ νεῦρα·
πάσχοντι δ' ἐγκεφάλῳ κατ' ἄμφω τὰ μέρη, τό τ' ἀριστερὸν καὶ
τὸ δεξιόν, ἐν τῷ κατὰ τρίτην συζυγίαν χωρίῳ συμπάσχει καὶ
τὰ πλησιάζοντα, καὶ διὰ τοῦτο τὰ τε κατὰ τὴν δευτέραν καὶ
τὴν πρώτην συζυγίαν βλάπτεται νεῦρα, καὶ τῇ τούτων ἀκο-
λουθεῖ βλάβη καὶ τὰ κατὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς μόρια βλάπτεσθαι

in naturali sunt habitu, fortiantur. Vidimus enim ex disse-
ctionibus, temporalibus et manforiis musculis, item labris
et narium pinnis, sensum et motum, linguae vero omnibus-
que oris partibus sensum duntaxat a tertia nervorum con-
jugatione procedere; a secunda vero oculorum musculis
motum, sicuti a prima oculis ipsis cernendi sensum suppeditari.
Igitur ubi partes, quibus a tertia conjugatione nervi
adveniunt, omnes, sed in alterutra scilicet parte, laesae vi-
dentur, semper enim hoc, etiamsi non dicamus, oportet me-
minisse, nervum ipsum primario affectum esse putandum est.
Si vero utramque simul laedi contigerit, non nervi proprius,
sed ejus in cerebro loci, a quo nervi procedunt, primarius
affectus est. Affecto autem in utraque parte, tam dextra
quam sinistra, cerebro, in spatio tertiae conjugationis vici-
nae partes per consensum afficiuntur, proinde et secundae
et primae conjugationis nervi laeduntur, horumque laesio-
nem sequitur, ut oculorum quoque partes omnes laedantur.

Ed. Chart. VII. [458.]

Ed. Bas. III. (286.)

πάντα· μόνου δ' ἐνὸς μυὸς ἢ νεύρου παθόντος ὁπωσοῦν, εἴτε κατ' ἰδιοπάθειαν, εἴτε κατὰ συμπάθειαν, ἐπὶ τὸν ἀντικείμενον μὲν ἐπισπᾶται τὸ μόριον, ἐὰν μὲν ὁ τὸ δεξιὸν χεῖλος κινῶν μὲς παραλυθῇ, πρὸς τὴν ἀριστερὰν χώραν ἀπαγομένου τοῦ κατὰ τοῦτο τὸ μέρος χεῖλους, ὅτ' ἂν δὲ ὁ τὸ ἀριστερὸν, ἐπὶ τὴν δεξιάν. ὡσαύτως δὲ καὶ πρὸς τῆς γένυος ὅλης, καὶ τῶν τῆς ῥινὸς περὶ γνῶν, καὶ τῶν γνάθων ἑκατέρας, ὡς ἐμάτετε κινουμένας ὑπὸ τοῦ μυώδους πλατύσματος, ἐπὶ τὰ ἐναντία τῷ παραλελυμένῳ συμβαίνει παρασπᾶσθαι τὸ μέρος, οὐκ εἴ' ἐπὶ τούτου παρὰ τῆς τρίτης συζυγίας τῶν νεύρων ἡκόντων, ἀλλ' ἐκ τῶν κατὰ τὸν τρέχῃλον σπονδύλων εἰς ἅπαν ὀλίγου δεῖν, ὅτι μὴ κατὰ μέρος τι μικρὸν αὐτοῦ τῶν παρὰ τῆς πέμπτης συζυγίας ἐμφυομένων νεύρων, ἐνθα τὸ πλάτυσμα τὴν ὑψηλοτάτην ἔχει χώραν.

Κεφ. στ'. Μετιέναι δ' ἤδη καιρὸς ἐπὶ τὰ τοῦ νωτιαίου πάθη. τὰ τοῦ νωτιαίου μυελοῦ πάθη σύντομον μὲν ἔχει τὴν ἐν τῷ παρόντι διδασκαλίαν, οὐ σύντομον δὲ τὴν ἐπὶ τῶν ἔργων γνῶσιν αὐτῶν· εἰ μὴ γὰρ μνημονεύοι τις ἐκάστην συζυγίαν τῶν ἀπ' αὐτοῦ πεφυκότων νεύρων, ἐς ὅτι παραγί-

Quod si unus musculus, vel nervus quoquo modo, sive primario affectu, sive per consensum fuerit affectus, pars in adversum trahitur musculum; resoluto scilicet musculo dextrum labrum movente, ipsam ad sinistram deflectitur; at si is qui sinistram, ad dextram. Similiter et in tota maxilla et narium pinnis et buccis utrisque, quas a lato musculo moveri didicistis, in adversam ei quae resoluta est, partem deflecti contingit; ad hunc *latum musculum* nervis non item a tertia conjugatione venientibus, sed a vertebrae cervicis in totum fere eum, parte quadam ipsius exigua excepta, in quam nervi a quinta conjugatione inferuntur, ubi est altissima huius lati musculi regio.

Cap. VI. Sed jam tempus est, ut ad spinalis medullae affectus accedamus. Spinalis medullae affectus in praesenti concisam habent doctrinam, at non facilem in ipsis operibus cognitionem. Etenim, nisi quis nervorum ab ipsa procedentium conjugationes memoria teneat, ad omnem

Ed. Chart. VII. [458. 459.]

Ed. Bas. III. (286.)

νεται μέρος τοῦ σώματος, ἀδύνατον αὐτῷ γινῶναι κατὰ πόστον ἔπαθεν σπόνδυλον ὁ νωτιαῖος, ὡς τῷ γε μνησθέντι ῥάστη ἢ τοῦ πεπονθότος τόπου γινῶσις. ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν τῶν ἄλλων ἀπάντων μορίων διάγνωσιν ἀνάμνησις ἔσται τῶν ἀπὸ τοῦ νω[459]τιαίου μυελοῦ πεφυκότων νέρων. οἷον ἐν-θέως ἀπὸ τῶν πρώτων σπονδύλων πασχόντων. σπανίως μὲν, ἀλλὰ γίνεται συνάγχη ποτὲ, παιδίοις μᾶλλον ἢ τελείοις, ὑπὲρ τῆς Ἱπποκράτης οὕτως συνέγραψεν ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν ἐπιδημιῶν· ἐπὶ δὲ τῶν κυναγμικῶν παθήματα τοιάδε. τοῦ τραχήλου οἱ σπόνδυλοι εἰσω ἑξῆς, τοῖσι μὲν ἐπὶ πλεόν, τοῖσι δὲ ἐπ' ἑλάττω, καὶ ἑξωθεν ἐκδηλὸς ἦν κοῖλον ἔχων ὁ τράχηλος, καὶ ἤλγει ἐν ταύτῃ ψανόμενος· ἦν δὲ καὶ κατωτέρω τινὶ τοῦ ὀδόντος καλεομένου ὁστοῦ, ὃ οὐχ ὁμοίως ὅξυ ἔστιν, ἔστι δὲ οἷσι καὶ πάντῃ περιφανῆς, μεῖζον περιφρεῖν. ἦν μὴ σὺν τῷ ὀδόντι καλεομένῳ, φάρυγγ οὐ φλεγμαίνουσα, ἐγκυμένη δέ. τὰ ὑπὸ γνάθων, ὀγκηρά, οὐ φλεγμαίνουσιν εἰκέλα, οὐδὲ βουβῶνες οὐδενὶ ὥδησαν, ἀλλὰ τῇ φύσει μᾶλλον· καὶ

corporis partem singulae perveniant, noscere non poterit in quota vertebra spinalis medulla sit affecta, ut si illarum meminere, facilis erit affectae sedis notitia. Quinetiam ad reliquarum quoque partium omnium notitiam, nervorum, qui a spinali medulla oriuntur, meminisse necesse erit. Veluti statim ubi primae vertebrae afficiuntur, licet raro, evenit tamen interdum angina, pueris magis quam adultis; de qua Hippocrates secundo epidemion ita conscripsit: *Erant angina laborantium affectiones hujusmodi. Cervicis vertebrae intro conversae erant, aliis quidem plus, aliis vero minus, atque in partibus exterioribus manifesta videbatur in cervice cavitas, ei dolorem laborans, dum in ea parte tangebatur, sentiebat, erat et aliquanto sub eo osse, quod dentem nominant; quod non adeo acutum est, quibusdam vero ob rotunditatem majorem omnino conspicuum. Fauces nisi cum dente vocato, non inflammabantur, sed subsidebant. Partes quae sub malis erant, tumebant, inflammatis haud consimiles; neque ulli bubones erant, sed secundum naturam magis permanebant. Linguam haud*

Ed. Chart. VII. [459.]

Ed. Bas. III. (286.)

γλώττιαν οὐ ῥηϊδίως στρέφοντες, ἀλλὰ μείζων τε αὐτέοις ἐδέ-
κειν εἶναι καὶ προπιεστέρα. καὶ αἱ ὑπὸ τῆς γλώττης φλέβες
ἐκφανέες; καταπίνειν δ' οὐκ ἠδύναντο, ἢ πάνυ χαλεπῶς,
ἀλλ' ἐς τὰς ῥίνας; ἐξέφυγεν εἰ πάνυ ἐβιῶντο, καὶ διὰ τῶν ῥι-
νῶν διαλέγοντο. πνεῦμα δὲ τούτοιςιν οὐ πάνυ μετέωρον.
ἔστι δὲ οἷσιν καὶ φλέβες αἱ ἐν κροτάφοιςιν καὶ ἐν κεφαλῇσι
καὶ αὐχένι, ἐπληρμέναι· βραχὺν δέ τι τουτέων τοῖσι παλιγκο-
τωτάτοιςιν, κρόταφοι θερμοὶ, εἰ καὶ τὰ ἄλλα μὴ πυρεταί-
νοιεν. οὐ μὴν πνιγόμενοι οἱ πλείστοι, εἰ μὴ καταπίνειν προ-
θυμοῖντο, ἢ τὸ πτύελον, ἢ ἄλλό τι. οὐδὲ οἱ ὀφθαλμοὶ
ἐγκαθήμενοι. οἷσι μὲν οὖν ἦν ἐς ὀρθὸν ἔξογκωμα μὴ ἐτερόθ-
ροπον, οἱ τοιοῦτοι παραπληκτικοὶ οὐκ ἐγίνοντο. ἀπολόμα-
νον δὲ εἴ τινα εἶδον, ἀναμνήσομαι· οἷς δὲ νῦν οἶδα, περιε-
γένοντο. ἦν δὲ τὰ μὲν τάχιστα ῥηϊζύοντα, τὰ δὲ πλείστα καὶ
ἐς τεσσαράκοντα ἡμέρας περιήει, τούτων δ' οἱ πλείστοι καὶ
ἀπύρετοι. πολλοὶ δὲ καὶ πάνυ ἐπὶ πολὺν χρόνον εἶχόν τι
μέρος τοῦ ἔξογκώματος, καὶ κατάποσις καὶ φωνὴ ἐνσημαί-

*facile convolvebant, sed et major ipsis videbatur atque ex-
erta. Venae sub lingua manifestae. Deglutire, nisi ad-
modum moleste, haud poterant, sed si vehementer cogeren-
tur, in nares effluebat et naribus loquebantur. Spiritus
ipsis non admodum elatus. Nonnullis capitis, temporum
atque cervicis venae attollebantur, atque horum paululum,
quibus dolores recrudescabant, tempora incalescebant,
quavis alias non febricitarent. Plurimi non suffocaban-
tur, nisi quum vel sputum, vel aliud quidpiam deglutire
tentarent. Neque subsidebant oculi. Quibus igitur tu-
mor neutram in partem deflectebat, sed rectus erat, nequa-
quam paraplectici evadebant. Horum si quempiam periisse
mihi constiterit, eum recensebo; quos autem nunc scio, su-
perstites permanserunt. Atque alii quam celerrime sani-
tati sunt restituti, alii plurimi quadraginta dies praeteri-
erunt, atque horum non pauci febris expertes. Multis
etiam in longum valde tempus pars quaedam tumoris pro-
trahebatur; ejus rei signum tum deglutitio tum vox prae-*

Ed. Chart. VII. [459.]

Ed. Basf. III. (286.)

νοῦσα· κίονές τε τηρόμενοι μινύθησιν τινα παρείχον πονηροῦν, οὐδέν δοκέοντες κακὸν ἔχειν. οἱ δὲ ἑτεροῦρόποα ἔχοντες, οὗτοι ὁκόθεν ἂν ἐγκλιθείησαν οἱ σπόνδυλοι, ταύτῃ παρελύοντο, τὰδ' ἐπὶ θάτερα ἤλκετο. ἦν δὲ ταῦτα ἐν προσώπῳ καταφάνεα μάλιστα καὶ τῷ στόματι καὶ τῷ κατὰ γαστραρεῶνα διαφράγματι· ἅταρ καὶ γνάθοι αἱ κάτω παρηλλάσσοντο κατὰ λόγον. αἱ δὲ παραπλήγαι οὐ διὰ πάντος τοῦ σώματος ἐγίνοντο, οἷον ἐξ ἄλλων, ἀλλὰ μέχρι χειρὸς τὰ ἀπὸ τοῦ κυναγχοῦ. οὗτοι καὶ πέπονα ἀναπτύοντες βραχὺ μόγις ἦσαν· οἷσι δὲ ἐξ ὀρθόν, ἀπεπτύοντο· οἷσι δὲ καὶ σὺν πυρετῷ, οὗτοι πολὺ μᾶλλον καὶ δύσπνοοι καὶ διαλεγόμενοι σιαλοχόοι, καὶ φλέβες τούτοις μᾶλλον ἐπηρομένοι, καὶ πόδες πάντων μὲν ψυχρότατοι, τούτων δὲ μάλιστα· καὶ ὀρθοστατεῖν οὗτοι ἀδυνατώτεροι, καὶ εἴ τινες μὴ ἀντίκα ἔθνησκον· οὓς δὲ ἐγὼ οἶδα, πάντες ἔθνησκον. ταύτην ὅλην τὴν ῥῆσιν ἐξηγησάμην καθ' ἐκάστην ἥδη λέξιν ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν εἰς τὸ δεύτερον τῶν ἐπιδημιῶν ὑπομνημάτων· διὰ τοῦτο δὲ νῦν ὅλην αὐτὴν

bebat. Atque eliquatae columellae exilitatem quandam malam praestabant, quanquam nihil mali habere videbantur. At quibus alterutra pars afficiebatur, ii ea parte, a qua vertebrae inclinatae erant, paralytici evadebant, atque haec ipsa versus alteram trahebatur. Haec autem et in facie et ore et septo quod ad gurgulionem est, maxime deprehendebantur; quinetiam inferiores genae pro ratione mutabantur. Paraplegiae autem non per totum corpus fiebant, ut ex aliis, sed usque ad manum, quae ab anginosa parte erant. Ii et concocta et pauca moleste expuebant, quibus autem in rectum tumor erat, ii sine labore expuebant. Quibus vero et cum febre, hi multo magis et difficulter spirabant et inter loquendum salivam fundebant, et venae his magis elatae, et pedes omnium quidem frigidissimi, horum vero maxime. Horum si aliqui non illico mortui sunt, hi tamen erigere sese haudquaquam poterant, verum quos ego novi, omnes obierunt. Totum hunc textum secundo libro ejus commentarii, quem in secundum librum epidemiorum perscripsimus, ad verbum fere enarravi-

Ed. Chart. VII. [459. 460.]

Ed. Bas. III. (286.)

ἔγραψα, διότι πολλοῖς ὁ Ἱπποκράτης ἐμφαίνει γεγονέναι τὴν σπανάως ἡμῖν ἐωραμένην κυνάγχην, ἄνευ τοῦ πάθος ἴδιον ἔχειν τὸν λάρυγγα· καὶ μέντοι καὶ ὅτι κατὰ τοὺς πρώτους γίνεται σπονδύλους, ὧν ὁ δεύτερος ἔχει τὴν ὀδοντοειδῆ καλουμένην ἀπόφυσιν, ἀφ' ἧς ὁλος ὑπὸ τινων ὁδοὺς προσηγορεύθη. ἀλλὰ νῦν γε κατωτέρω φησὶν τούτου τοῦ σπονδύλου γεγονέναι τὴν κυνάγχην, οὐχ ὁμοίως ὁξεῖαν οὔσαν τῇ κατὰ τὸν δεύτερον γινομένη· πρόδηλον γὰρ ὅτι τὰ ὑψηλότερα τοῦ πτωχίου μέρη κυριώτερα τῶν ταπεινοτέρων ἐστί· ἐὰν μὲν οὖν πολὺ κατωτέρω γένηται τῶν πρώτων δύο σπονδύλων ἢ αὐτῇ διαθεσις, ἔτι καὶ μᾶλλον ἥττων ἀκολουθήσει ἡ βλάβη. [460] μεμαθήκαμεν γὰρ ἡμεῖς ἐκ τῆς ἀνατομῆς, τὰ τοῦ διαφράγματος εἶναι μετὰ τὸν τέταρτον καὶ πέμπτον σπόνδυλον ἐκφύεσθαι· ἐμάθομεν δὲ καὶ τῇ περὶ τῶν τῆς ἀναπνοῆς αἰτίων πραγματείᾳ, τὴν ἀβίαστον ἀναπνοὴν ὑπὸ τοῦ διαφράγματος μόνον γίνεσθαι, προσέρχεσθαι δὲ αὐτῇ τὴν τῶν μεσοπλευρίων μυῶν ἐνέργειαν, ὅταν μείζωνος εἰσπνοῆς δεηθῶμεν, ὥσπερ γε καὶ τὴν τῶν ὑψηλῶν, ὅταν μεγίστης· οὐ μὴν διὰ μέγαλην ἢ μεγίστην ἀναπνοὴν μόνον ἐνεργεῖν ἡμᾶς τούτοις τοῖς μυσίν,

mus, atque idcirco eum totum hic inferuimus, quod Hippocrates multis ostendat accidisse anginam nobis raro visam, nullo existente in gutture proprio affectu; quinetiam quod circa primas oriatur vertebrae, a quarum secunda pars dentiformis vocata procedit, unde nonnulli ipsam totam vocare dentem. At nunc sub hac vertebra inquit factam anginam, non aequae acutam ac quae circa secundam fit; nam constat spinalis medullae partes, quo fuerint altiores, eo esse praestantiores; proinde si multo inferior primis duabus vertebrae fuerit ipse affectus, eo minorem adhuc inferet noxam. Nam ex anatome didicimus septi transversi nervos sub quarta ac quinta vertebra emergere; praeterea ex commentariis de spirationis causis edocti sumus, liberam respirationem a solo fieri septo transverso, accedente ad hanc intercostalium quoque musculorum actione, ubi majori opus est respiratione; ut, si vehementissima, superiorum quoque; verum non solum ob magnam aut maximam respirationem horum

Ed. Chart. VII. [460.]

Ed. Bas. III. (286. 287.)

ἀλλὰ καὶ δι' ἄλλας αἰτίας, ὑπὲρ ὧν ἐπὶ πλέον ἐν τοῖς περὶ
 δυσπνοίας εἴρηται. ὥν δ' ὅσον εἰς τὴν τῶν πεπονθότων
 τόπων γνῶσιν ἀναγκαῖον ἐπίστασθαι, παρὰ τῆς προγεγραμ-
 μένης ῥήσεως ἀρκέσει λαβεῖν, ἐκείνου πρότερον ἀναμνησθέν-
 τας, ὃ διήλθομεν ἐν τῷ περὶ ἄρθρων, ἐξηγούμενοι τὴν λέξιν,
 ἐνθα φησὶν· σπόνδυλοι δὲ οἱ κατὰ ῥάχιν, ὅσοι μὲν ὑπὸ
 νοσημάτων ἐς τὸ κυφὸν ἔλκονται. βούλεται δὲ οὐ μόνον τὴν
 ἔσω μετάσταςιν τῶν σπονδύλων, ἣ τις ὀνομάζεται λόρδωσις,
 ἀλλὰ καὶ τὴν εἰς τὸν πίσω ταῖς εἰς τὴν ἔξω χώραν τάσειςιν
 ἐπεσθαι, ἔλκομένων τῶν νευρώδων σωμάτων ὑπὸ τῶν ἐν-
 ταῦθα συνισταμένων παρὰ φύσιν ὀγκων. ὅτ' ἂν μὲν οὖν
 καθ' ἓνα μόνον σπόνδυλον ἡ ὀλκὴ γένηται, λορδοῦσθαι συμ-
 βαίνει κατ' ἐκεῖνο τὸ μέρος τὴν ῥάχιν, ὡσαύτως δὲ καὶ ἐφεξῆς
 ἀλλήλων ἐπὶ δυοῖν ἢ τριῶν σπονδύλων· ὅτ' ἂν οὖν μεταξὺ
 τῶν ἔλκομένων σπονδύλων εἰς ἣ καὶ πλείους ἀπαθεῖς διαμέ-
 νωσι, κυρτοῦσθαι συμβαίνει τούτους. ἐπειδὴν μέντοι κατὰ
 θάτερον (287) μέρος, ἥτοι τὸ δεξιὸν ἢ τὸ ἀριστερὸν, ἡ ὀλκὴ
 γένηται, πρὸς ἐκεῖνον συμβαίνει σκολιοῦσθαι τὴν ῥάχιν.

musculorum actione nos uti, sed ob alias quoque causas, de
 quibus latius in libris de spirandi difficultate dictum est. In
 praesentia vero satis fuerit a praescripto Hippocratis sermo-
 ne tantum accipere quantum ad affectorum locorum digno-
 tionem necessarium est, si prius meminerimus ejus verbi,
 quod in libro de articulis a nobis explicatum est, enarrantibus
 textum, ubi inquit: *Vertebrarum autem, quae in spina
 sunt, quaecunque per morbos in gibbum trahuntur.* Vult
 nimirum non solum ad interna vertebrarum luxationem,
 quam lordosin vocant, sed eam quoque qua foras vertebrae
 labuntur, comitari tensiones quae ad partes fiunt externas,
 trahentibus qui ibi praeter naturam consistunt tumoribus,
 nervosa corpora. Igitur ubi unica duntaxat vertebra, aut
 etiam duae, aut tres sese deinceps consequentes distrahuntur,
 ea parte spinam cavari contingit, ubi verò inter distractas
 vertebrae vel una vel plures illacinae permanferint, sic affectis
 gibbus accidere solet; at si in alterutram partem, vel dex-
 tram, vel sinistram, distrahantur, ad eam in obliquum tor-

Ed. Chart. VII. [460.]

Ed. Bas. III. (287.)

ἀμφοτέρων οὖν ἐμνημόνευσε κατὰ τὴν προγεγραμμένην ῥῆσιν ὁ Ἱπποκράτης, ἐν μὲν τῷ φάναι, οἷς μὲν οὖν ἦν ὀρθὸν ἐξόγκωμα, τῆς λορδώσεως· ἐν δὲ τῷ, οἱ δὲ ἐτερόρροπα ἔχοντες, τῆς σκολιώσεως. ἀκριβῶς δὲ πάντῃ καὶ ὠφελίμως ἡμῖν τοῖς ἀναγνωσομένοις αὐτὰ προσέγραψεν, ἐπὶ μὲν τῆς λορδώσεως οὐδένα γενέσθαι παραπληκτικόν, ὅπερ ἐστὶ, μορίῳ τινὶ παρετόν· ἐπὶ δὲ τῆς σκολιώσεως γενέσθαι φάσκων ἄχρι χειρὸς, ὅπερ ἐστὶν οὐ κατωτέρω κατὰ τὰς πλευρὰς ἢ ὀσφύν ἢ τὰ σκέλη. πρῶτον οὖν ἡμᾶς χρὴ τοῦτο γινώσκειν, ὥς ἕτερα μὲν συμπτώματα ἐπεταὶ τοῦ νωτιαίου μυελοῦ παθόντος ἰδίῳ τι πάθος, ἥτοι κατὰ δυσκрасίαν μόνην ἢ μετὰ χυμοῦ τινος ἐπιρρέοντος, ὥς ἐν ἐρυσσιπέλασι καὶ φλεγμοναῖς καὶ σηπεδόσι· ἕτερα δὲ θλαβέντος, ἀπὸ μεταστάσεως ἐνὸς ἢ πλειόνων σπονδύλων. ἐνθα μὲν γὰρ αὐτὸς ὁ νωτιαῖος ἐπαθεῖν ἰδίῳ τι πάθος, ἥτοι κατὰ τὸ ἀριστερόν ἢ δεξιὸν μέρος, ἄνευ μεταστάσεως σπονδύλων, κατὰ μὲν τὸ ἕτερον αὐτοῦ μέρος μόνον γενομένου τοῦ πάθους, ἅπαντα τὰ κάτω μέρη τοῦ σώματος, ὅσα κατ' εὐθὺ τῆς βλάβης, εἰς αἰσθησὶν τε καὶ κίνησιν βλάπτεται·

quetur spina. In eo igitur quem praemissimus sermone, utriusque mentionem fecit Hippocrates, excavationis quidem, cum dixit: *quibus rectus erat tumor*; obliquae vero torfionis, dicens: *quibus vero alterutra pars afficiebatur*. At accurate admodum atque utiliter nobis legentibus haec ascripsit: *per excavationem quidem neminem factum paraplecticum*, hoc est, parte aliqua resolutum; per obliquam vero torfionem: *ad manus usque factum esse*; hoc est non ad inferiores partes, ut costas, lumbos, crura. In primis itaque hoc nobis sciendum est, alia quidem sequi symptomata laborante spinali medulla proprio aliquo affectu, sive ex sola intemperie, sive simul humore quopiam affluente, ut in erysipelate, inflammatione atque ulcere putri; alia vero contusa, una vel pluribus vertebribus suo loco motis. Ubi enim proprio aliquo affectu spinalis ipsa medulla laborat, sive in dextra sive sinistra parte, citra vertebrarum luxationem, si in altera parte duntaxat afficiatur, omnino inferiorum corporis partium, quae e regione laesionis constituuntur, tam sen-

Ed. Chart. VII. [460. 461.]

Ed. Bas. III. (287.)

ἐνθα δ' ὅλος ἔπαθεν, ἅπανθ' ὁμοίως, τὰ τε δεξιὰ καὶ τὰ ἀριστερὰ, τὰ κάτω τοῦ βλαβέντος μέρος παραλύεται. κινήθεις δὲ σπονδύλου πρὸς μὲν τὸ κυφὸν ἢ λορδὸν, ἐγχωρεῖ μὲν καὶ μηδ' ὅλως βλαβῆναι τῶν ὑποκάτω μερῶν μηδὲν εἰς αἰσθησιν ἢ κίνησιν, ἐγχωρεῖ δὲ καὶ βλαβῆναι κατὰ τὸν ἐν τῷ περὶ ἄρθρων εἰρημένον ὑπ' αὐτοῦ διορισμόν. ὅταν μὲν γὰρ, ὡς αὐτὸς ὠνόμασεν, γωνιώδης ἢ διαστροφὴ γένηται τοῦ νωτιαίου, τουτέστιν μὴ κατὰ βραχὺ καμφθέντος, ἀλλ' ἄθρόως καθ' ἐν μόριον, οἷον κλάσιν τινὰ λαβόντος, ἀνάγκη βλαβῆναι τὰ κάτω μόρια πάντα. [461] κατὰ βραχὺ δὲ τῆς διαστροφῆς γεγενημένης κυκλοτερώς, οὐδὲν ἀξιόλογον πάσχει τὰ κάτω τοῦ κινήθεις σπονδύλου. ἢ δ' εἰς τὸ πλάγιον ἐκτροπὴ βλάπτει πάντως ἐκάνα τῶν μορίων, εἰς ἃ παραγίνεται τὰ διὰ τῶν μεταστάντων σπονδύλων ἐκφυόμενα νῆυρα· καὶ μᾶλλον μὲν γίνεται τοῦτο κατὰ τὸν τραχήλον, ἥττον δὲ κατὰ τὸν θώρακα, πολὺ δ' ἥττον ἔτι κατὰ τὴν ὀσφύν. ἐπὶ μὲν γὰρ τοῦ τραχήλου τῶν συνταττομένων ἀλλήλοις σπονδύλων ἐκάτερος ἴσον συντελεῖ τῷ πόρῳ, δι' οὗ τὸ νῆυρον ἐκφέρεται·

sus quam motus laeditur; si vero utraque pars affecta est, omnes partes, tam dextrae quam sinistrae, ei quae laeditur subjectae, similiter resolvuntur. At luxata vel ad gibbum vel ad concavum vertebra, fieri potest, ut nulla omnino partium inferiorum, vel ad sensum vel motum oblaedatur; fieri etiam potest, ut laedatur eo modo, qui in libro de articulorum affectibus ab ipso definitus est. Quum enim angulosa, ut ipse nominat, sit spinalis medullae luxatio, id est, quum non paulatim, sed affatim perinde ac si frangeretur, pars aliqua curvatur, subjectas partes omnes laedi necesse est; paulatim vero facta luxatione in orbem, nihil notatu dignum patiuntur partes, quae commotae vertebrae supponuntur. Sed in obliquum luxatio laedit omnino partes eas, ad quas nervi ex luxatis vertebrae procedentes perveniunt, idque magis in cervice, in thorace minus, sed multo minus in lumbis, accidere solet. Siquidem in cervice vertebrae inter se connexae aequaliter utraeque conferunt foramini, unde nervus

Ed. Chart. VII. [461.].

Ed. Bas. III. (287.)

κατὰ δὲ τοὺς τοῦ θώρακος πλέον μὲν ὁ ὑψηλότερος, ἦττον δὲ ὁ ταπεινότερος· ἐπὶ δὲ τῆς ὀσφύος ὅλον τὸ νεῦρον ἐκπίπτει κατὰ τὸν ὑψηλότερον σπονδύλον. ὥστε ἐνταῦθα μὲν ἢ εἰς τὰ πλάγια ῥοπή τῶν σπονδύλων, ἑαυτῇ συναπάγουσα τὸν τε νωτιαῖον αὐτὸν καὶ τὸ νεῦρον, ἀθλιπτον ἐργάζεται τὴν κατὰ φύσιν ἐκπτώσιν αὐτοῦ· κατὰ δὲ τὸν τράχηλον ἐκ τῆς μεταξὺ χώρας τῶν δύο σπονδύλων ἐκφυόμενα τὰ νεῦρα, κατὰ τὰς σκολιώσεις θλίβεται μὲν ἐν ἐκείνοις τοῖς μέρεσι τῆς ἐκφύσεως, εἰς ἃ τὴν διαστροφὴν ἔσχεν ἡ ῥάχις, τείνεται δὲ κατὰ θάτερα. ταῖς μὲν οὖν τάσεσιν, ὅταν ἐπιγένηται φλεγμονὴ μεγάλῃ, σπασμὸς ἐπακολουθεῖ· ταῖς δὲ θλίψεσι παράλυσις τῶν μορίων, εἰς ἃ τὸ θλιβόμενον ἀφικνεῖται νεῦρον. εἰκότως οὖν ἐπὶ ταῖς ἱστορηθείσαις κατὰ τὴν προγεγραμμένην ῥῆσιν κυνάγχαις ἄχρι χειρῶν αἱ παραπληγίαι συνέπεσον, ὥς ἂν ἐκ τοῦ πέρατος τοῦ τραχήλου λαμβανουσῶν τὰ νεῦρα τῶν χειρῶν, μετὰ γὰρ τὸν τράχηλον ὁ θώραξ ἐστίν, οὐκ εἰς τὰς χεῖρας, ἀλλὰ τὰ μεσοπλεύρια τῶν κατ' αὐτὸν σπονδύλων ἀποφυομένων νεύρων, πλὴν βραχέων τινῶν ἐκ τῶν πρώτων. τὰ μὲν οὖν ἄλλα τὰ κατὰ τὸ πρόσωπον μόρια παντά-

procedit; in thorace autem superior magis, inferior minus; sed in lumbis totus nervus ex superiori excidit vertebra. Quare hic quidem transversa vertebrarum luxatio, secum trahens et spinalem medullam et nervum, illaefum servat ipsius secundum naturam ortum; in cervice vero ex loco medio inter duas vertebrae procedentes nervi per obliquas luxationes in ea quidem processus parte, ad quam spina ipsa deflectitur, opprimuntur, in altera vero tenduntur; ac tensiones quidem, ubi ingens inflammatio accesserit, convulsio comitatur; compressiones vero, earum partium, ad quas oppressus nervus pervenit, paralysis. Igitur merito in ea angina, cujus in praenisso sermone historia narrata est, ad manus usque pervenit paraplegia, utpote manibus nervos ex fine cervicis accipientibus; nam sub cervice thorax est, a cujus vertebrae emergentes nervi non ad manus, sed ad spatia intercostalia transmittuntur, paucis quibusdam qui ex primis procedunt, exceptis. Igitur per eas, quas nuper dixi-

Ed. Chart. VII. [461.]

Ed. Bas. III. (287.)

πασιν ἀβλαβῇ διαμένει, μήτ' εἰς αἰσθησιν ἐμποδιζόμενα μήτε εἰς κινήσιν, ἐπὶ ταῖς εἰρημέναις ἀρτίως τῶν σπονδύλων μεταστάσεις· αἱ γνάθοι δὲ μόναι, χωρὶς τῆς γένυος, ὥς ἂν ὑπὸ τοῦ μυώδους πλατύσματος κινούμεναι, βλάπτονται. δῆλον οὖν ὅτι καὶ τῶν μυῶν ὅσοι τὴν ἀρχὴν τῶν εἰς αὐτοὺς διανεμομένων νέρων ἔχουσιν ἐκ τοῦ κατὰ τὸν τράχηλον νωτιαίου, βλάπτονται καὶ αὐτοὶ κατὰ τε τὰ τοῦ νωτιαίου πάθη καὶ τῶν ἀπ' αὐτοῦ πεφυκότων νέρων. ὅποσοι δ' εἰσὶ καὶ τίνες οἱ μύες οὗτοι, μεμαθήκατε κατὰ τὴν τῶν ἀπὸ νωτιαίου νέρων ἀνατομὴν, ὥσπερ γε καὶ τὰλλα ὅσα χρὴ γινώσκειν ἡμᾶς ἐπόμενα συμπτώματα ταῖς τῶν κατὰ ῥάχιν σπονδύλων ἐγκυφώσεσιν τε καὶ λορδώσεσιν καὶ σκολιώσεσιν, ἐν τῷ τρίτῳ τῶν εἰς τὸ περὶ ἄρθρων ὑπομνήματι γεγραμμένα πάντ' ἀκριβῶς ἔχετε σὺν ταῖς οἰκείαις ἀποδείξεσιν, ὧν ἐγὼ τὰ κεφάλαια νῦν ὑμᾶς ὑπομνήσκω, ὧν ἕνα μὲν ἤδη διήλθον, ὅσα δ' οὐπω λέλεκται, νῦν ἐρῶ, πρὸς τὸ μηδ' ἐνταῦθά τι λείπειν τῷ λόγῳ. χρὴ γὰρ ὑμᾶς ἐπίστασθαι τοὺς σπονδύλους ἐξίστασθαι ποτε τῆς οἰκείας θέσεως, ἥτοι γ' ἐκ πτώσεως, ἢ πληγῆς, ἢ τινος ὅρκου

mus, vertebrarum luxationes, reliquae faciei partes omnes, neque in sensu, neque in motu inturbantur; buccae autem duntaxat sine mandibula laeduntur, ut quae a lato musculo moventur. Constat itaque musculos, qui nervorum furor initium habent a cervicis vertebrae, laedi pariter, si spinalis medulla et provenientes ab ipsa nervi laedantur. Verum qui et quot sint huiusmodi muscoli, ex nervorum qui a spinali medulla oriuntur dissectione didicistis. Quemadmodum alia quoque cognita necessaria symptomata, quae sequuntur, ubi spinæ ipsius vertebrae vel in gibbum, vel concavum, vel etiam transversum luxantur, in tertia parte commentariorum in librum de articulis cum demonstrationibus accurate conscripta habetis, quorum summas nunc vobis commemoro; atque eorum nonnulla jam percurri, quae vero nondum explicata sunt, ut nihil quicquam hic orationi nostrae defuit, narrabimus. Nam vos scire decet vertebrae a suo situ luxari, aut ob casum, aut ictum, aut tumorem.

Ed. Chart. VII. [461. 462.]

Ed. Baf. III. (287.)

παρὰ φύσιν, ἐπισπωμένον τὰ συμφυῇ τοῖς σπονδύλοις αὐτοῖς καὶ τῷ νωτιαίῳ νευρώδι σώματα. διττὰ δὲ ἐστὶν τῷ γένει ταῦτα, τὰ μὲν ἕτερα τῶν κατὰ φύσιν μορίων, τὰ δὲ ἕτερα τῶν παρὰ φύσιν ὄγκοι τινές, οὓς Ἱπποκράτης ἐνὶ περιλαμβὼν ὀνόματι κέκληκεν ἄπεπτα φύματα. δῆλον οὖν ὅτι ἐπὶ τῆς προγεγραμμένης καταστάσεως, ἣν ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν ἐπιδημιῶν ἔγραψεν, οἱ τε ἐπικείμενοι τοῖς τοῦ τραχήλου σπονδύλοις ἔπαθον μύες, ἴσως δὲ καὶ φυματώδης τις ὄγκος ἐγένετό πον, δι' ὃν καὶ πύσαι φησὶν αὐτοὺς πέποννα, πεφθέντων δηλονότι τῶν φυματίων. διὰ τί τοίνυν αὐτοὺς ὠνόμασεν καὶ κυναγχικοὺς; ἢ ὅτι δύσπνοιά τις αὐτοῖς ἦν, ἄνευ τοῦ πεπονθέναι τι τῶν κατὰ τὸν θώρακα καὶ πνεύμονα; ταύτη γὰρ διήνεγκεν ἡ κυναγχικὴ συνδρομὴ [462] τῆς περιπνευμονικῆς καὶ πλευριτικῆς, καὶ πρὸς τούτῳ γ' ἐτι τῷ τῆς στενοχωρίας αἰσθάνεσθαι κατὰ τὸν λάρυγγα. φαίνεται γοῦν καὶ τῷ προγνωστικῷ καὶ κυνάγχας ὀνομάζων ἅπαντα τὰ κατὰ τοῦτο τὸ χωρίον γινόμενα πάθη δυσκολίαν τῆς ἀναπνοῆς ἐργαζόμενα. φησὶν γὰρ οὕτως· αἱ δὲ κυνάγχαι δεινόταται μὲν εἰσι καὶ

aliquem praeter naturam, nervosa corpora vertebrae ipsi
atque spinali medullae connata divellentem. Haec genere
duo sunt, alia quidem partium secundum naturam, alia vero
praeter naturam, tumores quidam, quos Hippocrates uno
vocabulo comprehendens cruda tubercula nominavit. Igi-
tur manifestum est, quod in praemissa constitutione, quam
libro secundo epidemiorum descripsit, cervicis vertebrae ad-
jacentes musculi afficiebantur, et tuberosus fortasse tumor
aliquis accedebat, ob quem concocta nonnullos spuisse dicit,
facta videlicet tuberculorum concoctione. Cur igitur eos
anginosos etiam appellavit? an quia spirandi quaedam ipsis
erat difficultas, citra ullum thoracis et pulmonis affectum?
Nam hac in re differt anginosus concursus a peripneumonico
et pleurotico, atque eo praeterea quod angustiae sensus in
guttore est. In praenotionum itaque libro videtur anginae
nomine appellare omnes affectus huic loco accidentes, qui
respirandi difficultatem moliantur; sic enim loquitur: *Angi-
nae periculosissimae sunt, celeriterque enecant, quaecun-*

Ed. Chart. VII. [462.]

Ed. Bas. III. (288.)

τάχιστα ἀναιροῦσιν, ὅσαι μὴτ' ἐν τῇ φάρυγγι ἐκδηλόν τι ποίεουσιν μὴτ' ἐν τῷ ἀνγεί, πλείστον τε πόνον παρέχουσι καὶ ὀρθοπνοίην· αὗται γὰρ καὶ ἀνθημερόν ἀποπνίγουσιν καὶ δευτεραῖαι καὶ τριταῖαι καὶ τεταρταῖαι. ὁκόσαι δὲ τὰ μὲν ἄλλα παραπλησίως πόνον παρέχουσιν, ἐπαίρονται δὲ καὶ ἐρυθήματα ἐν τῇ φάρυγγι ποίεουσιν, αὗται ὀλέθρια μὲν κάρτα, χρονιώτεραι δὲ ὀλίγον τῶν πρόσθεν. οἷσι δὲ συνεξερευθεῖη ἡ φάρυγξ καὶ ὁ ἀνγὴν, αὗται χρονιώτεραι, καὶ μάλιστα ἐξ αὐτέων περιγίνονται, ἣν ὁ τε ἀνγὴν καὶ τὸ στήθος ἐρυθήματα ἔχῃ καὶ μὴ παλινδρομήσῃ τὸ ἐρυσίπελας ἔσω. ἐκ τούτων μὲν ἂν τις ἐτεκμήρατο μιᾷ προσηγορίᾳ πάντα κατὰ τοῦτο τὸ χωρίον πάθῃ τὴν ἀναπνοὴν ὅπως οὖν βλάπτοντα κυνάγχας ὀνομάζειν αὐτὸν, οὕτω τῶν ἱατρῶν εἰδισμένων τὸ μὲν τι κυνάγχην ὀνομάζειν διὰ τοῦ κ, τὸ δὲ συνάγχην διὰ τοῦ σ, πολὺν δὲ μᾶλλον οὐδὲ παρασυνάγχην τι καλούντων, οὐδὲ παρακυνάγχην· ἡ γὰρ τῶν ὀνομάτων περιεργία μετὰ τῆς τῶν πραγμάτων ἀμελείας ἤρξαστο, καὶ διὰ τοῦτο τέτταρα μὲν ὀνόματα πεποιήκασι, δηλοῦσθαι δ' ὑπ' αὐτῶν ἐπόντες πάθῃ

que neque in faucibus neque in cervice quicquam conspicuum reddunt, doloremque plurimum et orthopnoeam exhibent; hae namque eodem die et secundo et tertio et quarto jugulant. Quae vero in reliquis peraeque dolorem quoque concitant, sed in tumorem attolluntur et in faucibus rubores movent, hae quidem admodum periculosae sunt, sed prioribus paulo diuturniores. At quibus et fauces et cervicem simul rubor occupat, ipsae diuturniores sunt, ac maxime ex his evadunt, si rubores simul et cervicem et pectus obsideant, neque intrò recurrat erysipelas. Igitur cuius certa conjectura est, unico vocabulo omnes hujusce loci affectus respirationem quoquo modo laedentes ipsum anginas nominare, nondum solitis medicis cynanchen per o et synanchen per s nominare; tantum abest, ut vel parasyanchen vel paracynanchen dicerent; nominum enim supervacanea indagatio cum rerum negligentia ortum duxit, proindeque quatuor quidem nomina fecerunt, sed ab ipsis

Ed. Chart. VII. [462.]

Ed. Bas. III. (287.288.)

τέτταρα καὶ γράψαντες, αὐτῶν τὰ γνωρίσματα παραλειο-
 πασιν. τοῦτο τοίνυν (288) ἔμοι προχειρισθὲν ἅμα τῇ κατὰ
 τὸ δεύτερον ἐπιδημιῶν ῥήσει, τίνα οὖν ἐστὶ τὰ τέτταρα
 πάθη; τὸ μὲν ἐν καὶ πρῶτον αὐτῶν, ὅτ' ἂν ἡ φάρυγξ φλεγ-
 μαίνῃ, φάρυγγα δ' ὀνομάζω τὴν ἔνδον τοῦ στόματος χώραν,
 εἰς ἣν ἀνήκει τό τε τοῦ στομάχου καὶ τὸ τοῦ λάρυγγος πέρας.
 ἕτερον δὲ δεύτερον, ὅτ' ἂν μὴτ' ἄλλο τι τῶν κατὰ στόμα
 μὴθ' ἡ φάρυγξ, ἀλλὰ μηδὲ τῶν ἔξωθεν τι φαίνεται φλεγμαῖ-
 νον, αἰσθησις δὲ πνίξεως εἴη τῷ κάμνοντι κατὰ τὸν λάρυγγα.
 τρίτον δ' ἐπὶ τούτοις, ὅτ' ἂν ἡ ἐκτὸς χώρα τῆς φάρυγγος
 φλεγμαίνῃ καὶ τέταρτον, ὅτ' ἂν ἡ τοῦ λάρυγγος ἐκτὸς ὁμοίως
 διατεθῇ τῇ ἐντός. ἀλλ' ἐπὶ τούτοις γε κατὰ τὸν ἀνέχονα γί-
 νεται τι πάθος, ὃ παραλειοπάσιν, εἰς τὴν πρόσω χώραν με-
 θισταμένων τῶν σπονδύλων, ποτὲ μὲν αὐτῶν μόνων τῶν κοι-
 τωνοῦντων αὐτοῖς μυῶν εἰς ὄγκον τινὰ παρὰ φύσιν ἀρθέντων,
 ἢ τινος φύματος συστάντος· ἐνίοτε δὲ καὶ τοῦ στομάχου
 συγκακωθέντος αὐτοῖς· ἐστὶ δ' ὅτε καὶ τῶν συναπτόντων
 αὐτὸν μυῶν τῷ λάρυγγι, καὶ πρὸς τούτοις γ' ἔτι τῶν ἰδίων

quum quatuor affectus significari dixissent ac scripssissent, no-
 tas ipsorum praetermiserunt. Hoc autem a me simul cum
 secundi epidemiorum textu propositum est, quinam tandem
 sint hi quatuor affectus; unus quidem ac primus ipsorum est,
 quum fauces inflammantur, fauces autem nomino internum
 oris locum; ad quem ascendit, tum gulae tum gutturis ex-
 tremum, alter autem secundus, quum neque fauces neque
 reliquae oris partes, neque etiam externarum partium ulla
 inflammata conspicitur, laboranti tamen in gutture suffoca-
 tionis sensus est; tertius deinceps, ubi externus locus fauci-
 um inflammatur; ac quartus, ubi gutturis partes tum ex-
 ternae tum internae similiter affectae sunt. At superest ad-
 huc alius cervicis affectus, quem silentio praeterierunt, ubi
 ad anteriores partes vertebrae luxantur, solis interdum mus-
 culis, qui cum ipsis communicant, tumore praeter naturam
 affectis, vel nato ibi aliquo tuberculo, interdum etiam gula
 pariter cum ipsis vitiata; nonnunquam musculis quoque ip-
 sam gutturi copulantibus, ac praeterea propriis ipsius guttu-

Ed. Chart. VII. [462. 465.]

Ed. Bas. III. (288.)

αὐτοῦ τοῦ λάρυγγος μυῶν, ὅφ' ὧν ἀνοίγνυται. ταῦτ' οὖν ἅπαντα τὰ πάθη δυσχέρειαν μὲν τινα ἐργάζεται κατὰ τὴν ἀναπνοήν, οὐ μὴν τὸν τοῦ πνιγῆναι κίνδυνον ἐπιφέρει· δυσκόλως δὲ καταπίνουσι, καὶ μέντοι καὶ ἀλγοῦσιν, ὅποτε μᾶλλον ἀνακόπτεται τὸ ποτὸν αὐτοῖς εἰς τὰς ῥίνας. ἐνίοτε δὲ τῆς φλεγμονῆς αὐτῆς ἐπιβαίνουσας, καὶ τὰ περὶ φάρυγγά τε καὶ γλῶτταν αὐτοῖς συνεξαίρεται, καθάπερ αὐτὸς ἔγραψεν· ἀλλ' οὐ δείται νῦν ὁ προκείμενος λόγος τῶν τοιούτων συμπτωμάτων τῆς διηγήσεως, ἐτέρων γὰρ ἐνεργειῶν ἀπώλεια γίνεται, τῆς γλῶττης παθούσης.

Κεφ. ζ'. [463] Ἐνθα δ' ἡ βλάβη μιᾶς ἐνεργείας ἐστίν, οἱ πεπονθότες δὲ τόποι πλείους, τῇ ποικιλίᾳ τῶν ἄλλων συμπτωμάτων διοριζομένοις τούτου; ἡμῖν εὐρίσκειν πρόκειται νῦν. ἄνευ μὲν γὰρ τοῦ παθεῖν τι τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων ὅτιον, εἴτε κατὰ πρωτοπάθειαν, εἴτε κατὰ συμπάθειαν, ἀδύνατόν ἐστι βλαβῆναι τὴν ἀναπνοήν· ἐπεὶ δ' αὐτὰ τε τὰ ἀναπνευστικὰ πλείω τετύχηκεν ὄντα, πρὸς δ' αὐτοῖς ἕτερος ἀριθμὸς οὐκ ὀλίγος ἐστὶ μορίων, οἷς συμπάσχειν πέφυκεν,

ris musculis, a quibus aperitur. Itaque hi quidem omnes affectus spirandi quandam difficultatem efficiunt, non tamen suffocationis periculum adferunt; at difficulter deglutiant atque dolore afficiuntur ac praecipue cum potus eis in nares refilit. Accidit etiam interdum, ut ascendente inflammatione et lingua et fauces in tumorem attollantur, quemadmodum et ipse tradidit. Verum hujuscemodi copulatorum affectuum enarratione propositus sermo non indiget; nam lingua affecta aliae actiones perduntur.

Cap. VII. At ubi unius actionis laesio est et sedes affectae plures, nostri nunc instituti est, ex caeterorum symptomatum varietate discernendo eas invenire. Quippe nullo spirabilium instrumentorum quoquo modo, neque primario, neque per consensum affecto, fieri minime potest, ut respiratio laedatur. Quum autem plura ipsa sint spirandi instrumenta ac praeterea alter quoque non paucus partium numerus, quibus ipsa consentire consueverunt, non abs re

Ed. Chart. VII. [463.]

Ed. Basl. III. (288.)

εἰκότως οἱ διορισμοὶ πολλοὶ γέγονασιν, οἷς χρῶμενος ἂν τις εὐρίσκοι τοὺς τ' ἰδιοπαθοῦντας ἐκάστοτε καὶ τοὺς συμπίσχοντας αὐτοῖς τόπους. εὐθὺς οὖν ἔξ αὐτοῦ μόνου τοῦ τῆς ἀναπνοῆς εἶδους ἔνεστι τεκμήρασθαι τι περὶ τε τοῦ πάσχοντος τόπου καὶ τῆς διαθέσεως αὐτοῦ. φαινέσθω γὰρ ὁ κάμνων ὅλον τὸν θώρακα κινῶν κατὰ τὴν ἀναπνοὴν, ὡς ἐμπροσθεν μὲν ἄχρει τῶν κλειδῶν ἀνήκειν αὐτοῦ τὴν κίνησιν, ἐκατέρωθεν δὲ ἄχρει τῶν ἐπωμίδων, ὀπίσω δὲ ἄχρει τῶν ὠμοπλατῶν· ἐκ ταύτης τῆς ἀναπνοῆς ἐνδείξεις γίνεται τριῶν διαθέσεων· μίᾳ μὲν, θερμασίας φλογώδους κατὰ τε τὸν πνεύμονα καὶ τὴν καρδίαν· ἑτέρας δὲ, στενοχωρίας κατὰ τι τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων· ἐφ' αἷς τρίτης, ἀρρώστιας τῆς κινήσεως δυνάμεως τοὺς μῦς τοῦ θώρακος. ἐπισκέψασθαι τοιγαροῦν χρὴ τοιαύτην ἀναπνοὴν θεασάμενόν τινα πρῶτον μὲν τοὺς σφυγμούς· ἐνδείξονται γὰρ οὗτοι τὸ πλῆθος τῆς θερμασίας, ὡς ἐν τῇ δι' αὐτῶν προγνώσει γέγραπται· δεύτερον δὲ τὴν ἐκπνοὴν, εἰ πολλὴ καὶ ἄθρόα καὶ μετὰ ἐκφυσῆσεως γίνεται· καὶ τρίτον ἐπὶ τούτοις ἄσπασθαι τοῦ θώρακος κατὰ τὸ στέρνον· διακαϊόμενον γὰρ εὐρύνει τις αὐτὸ, οὕτως ἂν ἔχοι

multis distinctionibus indiget is, qui et primario affectas sedes et consentientes passim invenire conatur. Igitur statim ex sola respirationis specie nonnihil et de affecta sede et de ipso affectu conjicere licet. Nam videatur laborans inter spirandum totum movere thoracem, ut in parte quidem anteriore ad jugulum, in utroque latere ad epomidas, in parte posteriore ad scapulas usque motus ipsius ascendat; tres ex hujusmodi respiratione affectus significantur; unus est, flagrans in pulmone atque corde calor; alter, in aliquo spiritalium organorum angustia; tertius est, facultatis musculos thoracis moventis debilitas. Quum igitur hujusmodi respirationem conspexeris, in primis pulsus perpendere oportet; hi enim quantus sit calor, indicabunt, sicut in libro de praenotionibus a pulsu scriptum est; deinde expirationem, an multa et conferta et cum efflatione fiat; postremo thoracem in pectore tangere, quem si quis ardentem invenerit, jam omnes copiosi caloris notas habuerit; quibus ex abun-

Ed. Chart. VII. [463.]

Ed. Bas. III. (288.)

πάντα τὰ γνωρίσματα τοῦ πλήθους τῆς θερμασίας, ἔξ ἐπιμέτρου προσερχομένων αὐτοῖς ζεαύθους προσώπου τε καὶ ὀφθαλμῶν, καὶ κεφαλῆς διακαοῦς, καὶ δίψους ἰσχυροῦ, καὶ γλώσσης ξηρᾶς τε καὶ τραχείας, αὐτοῦ τε τοῦ κάμνοντος καίεσθαι λέγοντος. εἰ δὲ τῶν τῆς φλογώσεως σημείων μετρίων ὑπαρχόντων, ὁ θώραξ ἐπὶ πλέον διαστελλοιτο, στενοχωρία τίς ἐστίν ἐν τοῖς ἀναπνευστικοῖς ὀργάνοις, ὥστε ἦτοι τῶν περὶ τὸν λάρυγγά τι πέπονθεν, ἢ πλήθους ὑγρῶν ὁ πνεύμων ἢ ὁ θώραξ ἐμπέπλησται, ἢ φῦμά τι φύεται κατ' αὐτοῦς, ἔξ οὗ γένους ἐστὶ τὸ καλούμενον ἀπόστημα. τὰ μὲν οὖν κατὰ τὸν λάρυγγα διήλθομεν, ὅσα κατὰ συμπάθειάν τε καὶ πρωτοπάθειαν πάσχει· τὰ δὲ κατὰ πνεύμονα καὶ θώρακα μικρὸν ὕστερον ἀκριβεστέρον διορισθήσεται, πρόκειται γὰρ ἐν τῷ παρόντι τὰ τοῦ νοτιαίου διελθεῖν πάθη, τὰ τ' ἄλλα καὶ ὅσα κατὰ τὴν καλουμένην ἀτονίαν πάσχει. γίνεται δὲ ἀτονία ποτὲ μὲν διὰ τὸν ἐγκέφαλον, ὥς ἂν παρ' ἐκείνου τὰς δυνάμεις ἀμφοτέρως ἔχοντος αὐτοῦ, τὴν τε αἰσθητικὴν καὶ τὴν κινήτικὴν· ἐνίοτε καὶ κατ' αὐτὸν μόνον τὸν νοτιαῖον πρωτοπαθοῦντα διὰ τινὰ δυσκρασίαν οἰκίαν, ἦτοι καθ' ὅλον

danti accedit faciei oculorumque rubor, capitis ardor, fitis vehemens, lingua arida et aspera et quod dicat infirmus sese ardere. Si vero incendii signis modum servantibus, thorax vehementer dilatetur, angustia quaedam est in spirabilibus organis; quare vel pars aliqua ad guttur affecta est; vel multis humeribus pulmo aut thorax est oppletus; vel aliquod turberculum in ipsis nascitur, ex quo genere est abscessus vocatus. Atque gutturis affectus tum primarios tum eos, quibus per consensum infestatur, jam percurramus; pulmonis autem thoracisque vitia paulo post accuratius persequemur; nam in praesentia spinalis medullae affectus tractare proposuimus, tum alios tum qui ei per imbecillitatem vocatam accidunt. Fit autem *spinalis medullae* imbecillitas interdum cerebri vitio, utpote a quo utramque facultatem, et sensitricem et motricem, ipsa accipit; interdum ipsius duntaxat spinalis medullae primario affectu laborantis ob peculi-

Ed. Chart. VII. [463. 464.]

Ed. Bas. III. (288.)

αὐτὸν, ἢ κατὰ διαφέροντα μόρια γεγонуῖαν, ἥς οὐδ' εἰς ἑν-
 τοιαν οἱ πολλοὶ τῶν ἱατρῶν ἀφικνούνται, καίτοι θεωμένοι
 πολλάκις ἐν νόσοις ἐκλύτους τινὰς αὐτῶν οὕτως ὄντας, ὥς
 μόγῃς κινεῖν τοὺς τῆς χειρὸς δακτύλους, ὅμως δ' ἀναπνέοντας
 ἀπασι τοῖς τοῦ θώρακος μέρεσιν, μὴδ' οὖν μὴδὲ διακαοῦς
 θερμασίας ἀναγκαζούσης αὐτοὺς ἐπὶ μεγάλην ἀναπνοὴν ἀφι-
 κνεῖσθαι. συμβαίνει δὲ αὐτοῖς τοῦτο διὰ τοιαύτην αἰτίαν.
 τὴν ἀβίαστον ἐκπνοὴν [464] αἱ φρένες ἐργάζονται μόναι κατ'
 ἐκείνους τοὺς καιροὺς, ἐν οἷς ἡσυχάζει τὸ ζῶον, ἐρῶμεναι.
 ὁπότ' ἂν δ' ἀρῶστωσιν αὐται, μόναι μὲν πληροῦν τὴν
 χρεῖαν τῆς ἀναπνοῆς οὐ δύνανται, βοηθοῦσι δ' οἱ μεσοπλεύ-
 ριοι μύες αὐταῖς τηρικαῦτα, καὶ περὶ αὐτὰν ἔτι πλείονος εἰσπνοῆς
 δέχεται τὸ ζῶον, οὕτως ἤδη καὶ οἱ ὑψηλοὶ πάντες, ὧν οἱ
 μέγιστοι τὰς ὠμοπλάτας ἑαυτοῖς συγκινοῦσιν ἐναργῶς. ὅτ'
 ἂν οὖν ἴδῃς ἄνθρωπον ἀπασι τοῖς τοῦ θώρακος μέρεσιν ἐνερ-
 γοῦντα, μὴ μέντοι πυκνὸν εἰσπνέοντα, προσεπισκέψαι τηρι-
 καῦτα τὴν τε σιηλικότητα τῆς διαστολῆς τοῦ θώρακος, καὶ
 τὰ τῆς ῥινὸς πτερύγια· ταῦτά τε γὰρ αὐτὸν εὐρήσεις προστελ-
 λοντα, καὶ μικρὰν τὴν διαστολὴν τοῦ θώρακος ἐργαζόμενον,

arem intemperiem, vel toti ipsi, vel diversis partibus obor-
 tam, quae multis medicis ne in mentem quidem venit, quum
 tamén creberrime videant laborantes quosdam adeo exolutos,
 ut vix digitos manus possint movere, quamvis omnibus tho-
 racis partibus respirent, nullo ardente calore ad magnam
 respirationem ipsos cogente. Id vero ob hujusmodi causam
 eis accidit. Dum quiescit animans, liberam expirationem
 solum septum transversum, modo valeat, efficit; quum vero
 infirmum est ipsam, sane solum spirandi munus perficere
 non valet, tumque intercostalium musculorum concurret au-
 xilium; tum si praeterea majori animal inspiratione egeat et
 supernorum omnium, quorum maximi scapulas secum mani-
 feste movent. Quum itaque hominem spirandi opus omni-
 bus thoracis partibus perficere videris, non tamen frequen-
 ter inspirantem, tunc quantum thorax dilatetur, perpende,
 atque narium pinnae; has enim ipsum contrahere comperies
 et parvam thoracis facere dilatationem, non quemadmodum

Ed. Chart. VII. [464.]

Ed. Bas. III. (288.)

οὐχ ὥσπερ οἱ διὰ πλῆθος θερμασίας ἐν πυρετοῖς καυσώδεσιν ἐρῶμενοι τὴν δύναμιν, ἐπὶ πλείστον γὰρ αὐτοὶ τὸν θώρακα διαστελλουσιν ὅλον· ἀλλ' οὐδ' ὥς οἱ διὰ στενοχωρίαν τινὰ τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων, ὥς ἐν κυνάγχαις τε καὶ ταῖς ἐκ πολλοῦ καὶ ἀθρόου κατάρῃον δυσπνοιαῖς· ἢ καὶ δι' ἀμφοτέρω, καθάπερ ἐν περιπνευμονίαις, οὗτοι γὰρ εἰσιν οἱ μέγιστον τε καὶ πυκνότατον ἀναπνέοντες. ὥσπερ δὲ δι' ἀρρώστιαν δυνάμειος ἅπαντα τὰ μέρη τοῦ θώρακος ἀναγκάζονται διαστελλεῖν, οὕτω καὶ διὰ μερικὴν ἀτονίαν ἐνὸς ἐξ αὐτῶν μέρους. ὁ γοῦν γυμναστὴς Σικουῖνδος, ὥς ἂν οἷς ἔπασχεν παρακολουθεῖν δυνάμενος, αἰσθάνεσθαι σαφῶς ἔφη τῆς κατὰ τὰς φρένας ἀτονίας, δι' ἣν ἠναγκάζετο καὶ τοὺς μεσοπλευρίους μῦς αἰεὶ κινεῖν, καὶ ποτε καὶ τοὺς ὑψηλοὺς· καὶ ποτε καὶ περιβαλὼν ζώνην τοῖς κατ' ὑποχόνδρια χωρίοις, ἤρκετο μόνη τῇ διὰ τῶν φρενῶν ἀναπνοῇ, καθ' ὃν ἡσύχαζε δηλονότι χρόνον. εἴτε δὲ αὐτοῦ τοῦ κατὰ τὸ διάφραγμα μῦος, εἴτε τῶν ἡκόντων εἰς αὐτὸ νεύρων, εἴτ' ἀμφοτέρων ἦν ἀτονία,

in ardentibus febribus ob caloris copiam faciunt ii, qui viribus valent, hi namque totum thoracem plurimum dilatant; neque etiam ut illi, quibus id evenit ob aliquam spiritaliam instrumentorum angustiam, ut in anginis atque dyspnoeis, quas fluxio multa et afflatim descendens induxit; neque ab utraque causa, ut in peripneumoniis, nam hoc morbo affecti et maxima et frequentissima respiratione utuntur. Sed quemadmodum ob virium infirmitatem, ita ob unius quoque partis imbecillitatem particularem omnes thoracis partes dilatari coguntur. Gymnastes ergo Secundus, ut qui posset, quid pateretur, observare, sentire se manifeste septi transversi dicebat imbecillitatem, ob quam cogeatur intercostales musculos continuo movere, atque nonnunquam etiam superiores; quondam etiam zonam circumdans hypochondriorum partibus, sola transversi septi motione sufficienter spirabat, quo tempore scilicet quiescebat. Verum an ad septi transversi musculum, an ad nervos in ipsum pervenientes, an ad utrosque pertineret imbecillitas, mihi quidem explicata per-

Ed. Chart. VII. [464.]

Ed. Bas. III. (288. 289.)

δύσκολον ἐφαίνετό μοι διορισθῆναι· τὴν δ' αὐτὴν ἀναπνοὴν
ἐθιασάμην τινὰ καὶ ἄλλον ἔχοντα, λακτισθέντα μὲν ὑφ' ἵπ-
που ποτὲ κατὰ τῶν ὑποχονδρίων ἰσχυρῶς, ὥς ἀποθανεῖν
κινδυνεύσαι, φλεγμῆναντος αὐτῷ τοῦ διαφράγματος· ὥς δ'
ἐκ τοῦ κινδύνου τούτου διεσώθη, παραμεινάσης αἰὲ τῆς
(289) ἀτορίας αὐτῷ. ἑτέρῳ δὲ ἐκ περιπνευμονίας ἰσχυρᾶς
ἀνακομιζομένῳ δυσσαίσθητος ἐκ τῶν ὀπίσω τε καὶ ἔνδον με-
ρῶν ὁ βραχίων ἐγένετο, καὶ τοῦ πήγχεως ὁμοίως τὰ πλεῖστα
μέχρι δακτύλων ἄκρων, ὀλίγον δέ τι καὶ πρὸς τὴν κίνησιν
ἐβλάβησαν ἔνιοι. τούτῳ τὰ κατὰ τὸ πρῶτον καὶ δεύτερον
μεσοπλεύριον νεῦρα βλαβῆναι συνέβη· φέρεται δ' αὐτῶν τὸ
μὲν πρῶτον ἀξιόλογον ὑπάρχον τῷ μεγέθει, διὰ βράθους,
ἀναμειγνύμενον τῷ μὲν πρὸ αὐτοῦ, κατασχιζόμενον δὲ εἰς
μοίρας πολλὰς, αἷ ἐν ταῖς ἀνατομαῖς ἐθιασάμεθα, καὶ τινὰς
αὐτῶν ἄχρι δακτύλων ἄκρων διὰ τῆς ἔνδον χώρας τοῦ πήγχεως
ἀφικνουμένας· τὸ δὲ δεύτερον νεῦρον λεπτὸν ὄν, οὐδενὶ μι-
γνύμενον ἑτέρῳ, διὰ τῆς μασχάλης ὑπὸ τῷ δέρματι πρὸς
τὸν βραχίονα φέρεται, κατασχιζόμενον εἰς τὸ δέρμα τῆς

difficile videbatur; at eandem respirationem etiam in alio
quodam notavi, quem aliquando equus in hypochondriorum
regione calcitraverat adeo atrociter, ut oborta in septo trans-
verso inflammatione, mortis periculum immineret; quumque
evassisset ab eo periculo, imbecillitatem tamen semper reti-
nuerat. In alio etiam, qui a vehementi peripneumonia con-
valescebat, brachii tam posteriores quam internae partes et
cubiti maxima pars eodem modo ad summos usque digitos
sensus difficultate laboraverunt, atque motus quoque aliquo-
rum nonnihil laesus est. Huic nervos in primo atque se-
cundo intercostali loco laesos esse accidit, quorum primus
insignis magnitudinis per intimas partes abditus desertur, ei
qui ipsum praecedat, admixtus, sed multas in partes divisus,
quas in dissectionibus vidimus, ipsarumque aliquas per inte-
riorem cubiti regionem usque ad digitorum extrema perve-
nientes; secundus vero nervus tenuis, nulli alteri admixtus,
per axillam sub cute ad brachium fertur, dispersus per cutis

Ed. Chart. VII. [464. 465.]

Ed. Bas. III. (289.)

ἐνδόν τε καὶ ὀπίσω χώρας αὐτοῦ. ταχέως ὁ ἄνθρωπος οὗτος
 ἐθεραπεύθη, φαρμάκον τεθέντος ἐπὶ τῆς ἐκφύσεως τῶν νέρ-
 ων κατὰ τὸ πρῶτον τε καὶ δεύτερον μεσοπλεύριον· ὥσπερ
 ἄλλοι τινὲς ἅμα ἅμφω τὰ σκέλη κατὰ βραχὺν παραλνύμενοι,
 διὰ τῶν κατ' ὀσφύν ἐπιτεθέντων φαρμάκων ἐκείνῳ τῷ χωρίῳ,
 καθ' ὃ τὰ τῶν σκελῶν ἀποφύεται νεῦρα τοῦ νωτιαίου μυελοῦ,
 μηδὲν ἡμῶν ἐπιτεθέντων αὐτοῖς τοῖς παραλνυμένοις σκέ-
 λεσι φάρμακον· οὐδὲ γὰρ αὐτῶν ἴδιον ἦν τὸ πάθος, ἀλλὰ
 [465] τοῦ μυελοῦ. ἑτέρῳ δὲ μεγάλῃς ἐκπυήσεως γενομένης
 ἐν τε τῷ κατὰ τὴν ἑτέραν τῶν πυγῶν χωρίῳ καὶ τοῖς πρῶ-
 τοις μέρεσι τοῦ κατ' αὐτὸν σκέλους ἐγνυμνώθη μὲν ἐν τῇ χει-
 ρουργίᾳ τὰ τοῦ σκέλους ἐκείνου νεῦρα, θεραπευθέντος δὲ τοῦ
 χωρίου, δυσκίνητον ἦν ὅλον τὸ κῶλον· ἐφ' οὗ στοχασάμενος
 τῆς γενομένης φλεγμονῆς ὑπολελειφθαι τι σκιζῶδες ἐν τινι
 τῶν νέρων, ὥς πρὸς τοιαύτην διάθεσιν ἄρμολάμενος, ἐπὶ
 τοῦ πεπονθότος μόνον χωρίου ἐπιτιθεὶς ἐπιτήδεια φάρμακα
 τελέως τὸν ἄνθρωπον ἐξιασάμην. ὥσπερ δὲ ἐπὶ τῶν κατὰ
 τὸ πρόσωπον εἴρηται μερῶν, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀπάγτων,
 ὅτ' ἂν ἀπόλλυται μῖα τίς ἐνέργεια, τὸν ποιητικὸν αὐτῆς μὲν

ejus tam posteriores quam internas partes. Hic homo ce-
 leriter curatus est, admotō nervorum exortui medicamento
 ad primum ac secundum intercostale spatium; quemadmo-
 dum quoque alii nonnulli, quibus utrumque crus paulatim
 resolvebatur, admotō lumbis medicamento in eo loco, unde
 a spinali medulla cruribus nervi adveniunt, nullo resolutis
 cruribus medicamento a nobis appposito; neque enim ipso-
 rum, sed medullae proprius erat affectus. Alteri magna ob-
 orta suppuratione in alterius natis regione ac primis ejus
 cruris partibus, nervi ejus cruris per chirurgiam nudati sunt,
 tum parte sanata, toti membro movendi difficultas accidit;
 unde conjiciens scirrhum quidpiam concitatae prius inflam-
 mationis in nervorum quodam derelictum, hujusmodi affe-
 ctui accommodans *curationem*, affecto loco soli idonea me-
 dicamenta adhibui, hominemque perfecte sanavi. Ut autem
 de partibus faciei dictum est, ita et in reliquis quoque omni-
 bus, unica duntaxat pereunte actione, solum musculum ip-

Ed. Chart. VII. [465.]

Ed. Bas. III. (289.)

μόνον, ἢ τὸ νεύρον αὐτοῦ πεπονθέναι νομιστέον· εἰ δὲ πλείους ἐνέργειαι βλαβεῖεν, εἰ μὲν καθ' ἐν χωρίον, ἐγγωρεῖται καὶ τοὺς μῦς αὐτοὺς πάντας ἐκ τινος αἰτίας βεβλάσθαι κοίτης, ἐνδέχεται δὲ καὶ κοινόν τι τῶν μυῶν ἐκείνων νεύρον εἶναι τὸ πεπονθός· ἰχθύς γοῦν τις ἐν ποταμῷ θηρεύων, καὶ καταπνυχθεὶς τὰ περὶ τὴν ἔδραν τε καὶ κύστιν, ὥς χωρὶς προαιρέσεως ἐκρεῖν αὐτοῦ τὸ τ' ἀποπάτημα καὶ τὸ οὖρον, ἐθεραπεύθη ταχέως ὑπὸ τῶν θερμαινόντων φαρμάκων ἐπιτιθέντων τοῖς πεπονθόσι μυσίν· ἕτερος δὲ ἄνευ φανεῶς αἰτίας τοῖς αὐτοῖς περιπέσων συμπτώμασιν ἐν πολλῷ χρόνῳ διὰ πολλῶν βοηθημάτων μόγις ὑγιάσθη, τῶν καθ' ἑρὸν ὁστοῦν αὐτῷ παθόντων νέρων. ὅπερ οὖν ἔφη ἐνθέως ἐν ἀρχῇ, τοῦτο καὶ νῦν εἰπὼν ἐφ' ἑτέρον τι μεταβήσομαι· γινώσκων τις ἔξ ἀνατομῆς ἕκαστον τῶν ἀπὸ τοῦ νωτιαίου νέρων, εἰς ὃ τι παραγίνεται μόριον, ἀκριβῶς διαγνώσεται τοὺς πεπονθότας τόπους. ἔργῳ δ' ὑμεῖς τὴν βάσανον τούτων ἐπὶ τῶν ἔργων τῆς τέχνης εἰλήφατε, πολλάκις ἐωρακότες ὠφέλειαν ἐναργῇ γιγνομένην τοῖς κάμνουσιν ἐκ τῆς τοιαύτης διαγνώσεως.

san efficientem, aut nervum ipsius affectum esse putandum est. Si vero plures actiones laesae sint, si uno in loco, accidit interdum omnes ipsos musculos a communi aliqua causa laedi; fieri etiam potest, ut nervus aliquis musculis illis communis afficiatur. Enimvero quidam quum in fluvio pisces venans adeo circa sedem et vesicam perfrigeratus fuisset, ut ipsi invito esslueret et alvi excrementum et urina, per calefacientia remedia affectis musculis admota celeriter sanus evasit. Alius autem eisdem molestatus symptomatis sine manifesta causa, laesis circa os sacrum nervis, multo tempore per multa praesidia vix sanatus est. Igitur quod protinus ab initio dicebam, illius nunc quoque mentione facta ad alia divertam; si quis ex anatome, ad quam partem descendant singuli nervi a spinali medulla prodeuntes, cognoverit, affectas sedes quam facillime inveniet. Ex artis autem operibus vos horum examen reipsa deprehendistis; namque saepenumero vidistis ex huiusmodi dignotione manifeste juvari

Ed. Chart. VII. [465.]

Ed. Bas. III. (289.)

οὐ μόνον γὰρ σκέλη καὶ χεῖρας εἰκῇ καὶ μάτην οἱ πολλοὶ τῶν
 ἱατρῶν ἀρατρίβουσι φαρμάκοις θερμαίνουσι δι' ὅλης ἡμέρας
 τε καὶ νυκτός, ἀμελήσαντες τοῦ τόπου, καθ' ὃν ὁ ῥωτιαῖος
 ἢ τι τῶν ἀπ' αὐτοῦ βλάπτεται νεύρων, ἀλλὰ καὶ τὴν κεφα-
 λὴν οὐ πρὸ πολλοῦ τινός ἤλκωσαν, ἐπιτιθέντες φάρμακα τῶν
 πάνυ θερμαινόντων, ἡγούμενοι δι' αὐτῶν ἀνακαλέσασθαι τὴν
 αἴσθησιν αὐτῆς ἰσχυρῶς βεβλαμμένην· ὃν τινα καὶ αὐτὸν
 ἡμεῖς ἰασάμεθα, τὸν πεπονθότα τόπον εὐρόντες ἐκ τε τῶν
 ἄλλων συμπτωμάτων καὶ τῶν προκαταρκτικῶν αἰτίων, ἕκα-
 στον ἀνερωτήσαντες, ὧν ἓν ἦν καὶ τόδε· πάμπολυν ὑέτον
 ἔφη σὺν ἀνέμῳ σφοδροτάτῳ γένόμενον, ὁδοιποροῦντος πότε
 αὐτοῦ, διαβρῆσαι τὴν ἐφ' ἐστρίδα κατὰ τὸν τράχηλον, ὥς αἰ-
 σθέσθαι σαφῶς ψύξεως ἐν αὐτῷ γενομένης ἰσχυρᾶς. ἐπιστά-
 μερος οὖν τις ἐκ τῶν πρώτων τοῦ ῥωτιαίου σπονδυλίων ἐπὶ
 τὴν κεφαλὴν ἀναφερόμενα νεῦρα τέτταρα, δι' ὧν τὴν αἴσθη-
 σιν ἔχει τὸ περὶ αὐτὴν δέσμα, ῥαδίως ἂν ἔγνω τὸν πεπονθότα
 τόπον, οὐ θεραπευθέντος τὸ τῆς κεφαλῆς συνεθεραπεύθη
 δέσμα, μηδὲν αὐτὸ κατὰ πρωτοπάθειαν πεπονθός. ἀλλ' οὔτε

laborantes. Nam non solum crura et manus temere ac fru-
 stra multi medici tota die nocteque calefacientibus medica-
 mentis perfricant, negligentes locum ubi vel spinalis me-
 dulla, vel nervus aliquis ex ipsa emergens laeditur; verum
 etiam caput ejusdem non ita pridem impositis medica-
 mentis vehementer calefacientibus ulceraverunt, putantes
 sensum ipsius graviter laesum hoc pacto se revocatu-
 ros. Atque nos hunc ipsum sanavimus, inventa sede affecta, tum
 ex reliquis symptomatis tum ex evidentibus causis, super
 quibus singulis interrogavimus, quarum una hujusmodi erat,
 quum sub multa pluvia ac vento impetuoso ambulasset, pal-
 lium circa cervicem madefactum ajebat adeo, ut vehementi
 se frigore in ea parte affectum sentiret. Itaque qui scivisset
 ex primis spinæ vertebrae quatuor nervos ad caput ascende-
 re, a quibus pellis ipsum ambiens sensum accipit, facile se-
 dem affectam invenisset, qua sanata, capitis quoque pellis
 pariter sanata esset, nulla primaria affectione laborans; me-

Ed. Chart. VII. [465. 466.]

Ed. Bas. III. (289.)

ταῦτα τὰ νεῦρα γινώσκοντες οὔτε τὰ καθ' ἕνασιν μέρος
 οἷον τοῦ δέρματος οἱ ἱατροί, παρὸν αὐτοῖς ἐλαχίστω μορίῳ
 τῷ κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ νεύρου προσφέρειν τὰ βοηθήματα,
 τοῖς οὐδὲν πεπονηθόσιν ἐνοχλοῦσιν. ἐγὼ δὲ ὑμῖν ἐδειξα πολ-
 λὰκις ἕνα μὲν ἐν αὐτῷ τῷ νωτιαίῳ τὴν οἷον ῥίζαν ἔχοντα,
 τινὰ δ' οἷον ἐκ κλάδων μεγάλων ἀποσχιζόμενα, πεφυκότων
 ἐκ τοῦ νωτιαίου, καὶ πάλιν αὐτὰ ταῦτα, σχιζόμενά τε καὶ
 διανεμόμενα, τὰ μὲν εἰς πολὺν πᾶν μέρος τοῦ δέρματος,
 ἕνα δὲ εἰς ἕλαττον· ὥστε με θαυμάσαι τῶν ἀνατομικῶν
 [466] ἀνδρῶν ἀγνοησάντων αὐτὰ καὶ ζητούντων ἐν ταῖς
 παραλύσεσι τὴν αἰτίαν, δι' ἣν οὐκ αἰεὶ κίνησις τε καὶ αἴσθη-
 σις ἀπόλλυται τῶν παραλελυμένων μορίων, ἀλλ' ἐνίοτε μὲν ἡ
 κίνησις, ἐνίοτε δὲ ἡ αἴσθησις, ἐνίοτε δὲ ἡ τε κίνησις καὶ ἡ αἴ-
 σθησις. οἶονται γὰρ τῶν εἰς τοὺς μῦς διανεμομένων νεύρων
 τὰ λείψανα διεκπίπτειν ἐπὶ τὸ δέσμα, καὶ διὰ τοῦτο ἐπειδὴν
 πάθῃ τὸ κατασχιζόμενον εἰς τὸν μῦν νεῦρον, ἐπὶ μὲν ταῖς
 μέγαις αὐτοῦ διαθέσεσιν ἀμφοτέρω βλάπτεσθαι, τὴν τε
 αἴσθησιν ἅμα καὶ τὴν κίνησιν· ἐπὶ δὲ ταῖς ἐλάττοσιν διασώ-
 ζεσθαι μὲν ἔτι τὴν αἴσθησιν, ὥς ἂν οὐκ ἰσχυρᾶς δεομένην δυ-

dici vero neque hujusmodi nervos neque eos qui per singu-
 las cutis partes dispersi sunt cognoscentes, quum in prom-
 ptu eis esset minimae particulae juxta nervi initium adhibere
 remedia, partes illaesas molestant. Ego vero saepenumero
 vos monui, alios quidem in ipsa spinali medulla veluti ra-
 dicem habere, alios vero velut ex magnis ramis e spina-
 li medulla exortis procedere; qui rursus divisi distri-
 buuntur, alii per valde multas cutis partes, alii per pau-
 ciores, ut mirer anatomicos viros illos non cognovisse,
 atque in nervorum resolutione quaerere, quam ob cau-
 sam resolutarum partium non semper et motus et sensus
 pereat, sed aliquando motus, aliquando sensus, aliquando et
 sensus et motus. Arbitrantur namque nervorum in muscu-
 los distributorum reliquias ad cutem tendere, ob idque, quum
 nervus per musculum distributus affectus est, in magnis af-
 fectibus ipsius utrumque, et sensum et motum, simul laedi;
 in levibus adhuc servari quidem sensum, utpote qui non tan-

Ed. Chart. VII. [466.]

Ed. Bas. III. (289.)

νάμειος, ἀπόλλυσθαι δὲ τὴν κίνησιν, οὐ δυναμένην γίνεσθαι χωρὶς ῥώμης δυνάμειος. εἰς γάρ τις μῦς ἐνίοτε κινῶν ὅλον τὸ σκεῖλος, ἢ καὶ τὴν χεῖρα, καὶ διὰ τοῦτο ῥώμης δεόμενος, ἐπειδὴν πάθῃ μηκέτ' ἐνεργεῖν δυνάμενος, ἀκίνητον μὲν ἐργάζεται τὸ κῶλον, ἢ δὲ αἰσθητικὴ δύναμις, διαγνωστικὴ τῶν κατὰ τὸ μόριον οὕσα παθῶν, ἀβλαβὴς αὐτῷ διαμένει, μὴ δεομένη μεγάλης ἰσχύος· τό τε γὰρ πάσχειν οὐδὲν ἦτον, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ὑπάρχει τοῖς ἀσθενέσιν, ἢ τε διάγνωσις τοῦ πάθους αὐτάρκως γίνεται καὶ δι' ἀρῥώστου δυνάμειος. ἐπὶ μὲν οὖν τῆς τοιαύτης παραλύσεως ὁ λόγος αὐτῶν πιθανός· ἔστιν· ἐφ' ἧς δ' ἢ μὲν αἰσθησις ἀπόλωλεν, ἢ δὲ κίνησις σώζεται, τινὲς μὲν οὕτω ματαίους εἰρήκασι λόγους, ὥς ἄμεινον εἶναι σωπαῖν αὐτούς· ἐνιοὶ δ' αἰσθανόμενοι τῆς τοῦ ζητήματος ἀπορίας, οὐκ ὤκνησαν εἰπεῖν οὐδέποτε ὥφθαι τοιοῦτο παραλύσεως εἶδος, ἐν ᾧ τῆς αἰσθήσεως ἀπολωλίας ἢ κίνησις σώζεται. τοῖς γὰρ ἀποστᾶσι μὲν τῶν ἔργων τῆς τέχνης, ἀναγορεύσασι δὲ ἑαυτούς προστάτας αἰρέσεως, οὐδὲν ἀτόλμητόν ἐστιν, ἀλλ' ἅπαν ἐτοίμως ψεύδονται, καὶ γράφου-

tum roboris desideret; motum vero, eo quod robustis egeat viribus, perire. Interdum enim unus musculus vel totum crus vel manum movens, ac proinde viribus indigens, si afficiatur, munus suum perficere nequit, membrumque ipsum immobile relinquit; sentiendi vero facultas partium affectiones discernens, illaesa tunc permanet, ut quae non validis egeat viribus; quippe nihil minus, imo magis etiam, pati possunt partes debiles, dignotioque affectionis sufficienter fit etiam per imbecillas vires. Igitur ratio ipsorum in huiusmodi quidem nervorum paralyfi probabilis est; ubi vero perdita sentiendi facultate, motus non perit, nonnulli quidem adeo vanas adduxere rationes, ut satius fuisset eos conticescere; nonnulli vero cognita quaestionis difficultate, non gravati sunt dicere, huiuscemodi paralyfis speciem, qua servato motu sensus perderetur, neminem unquam vidisse. Nam qui sibi sectae alicujus principatum usurpant, ad artis vero opera non accedunt, nihil non audent, sed quidvis prompte mentiantur, atque scribunt nonnulla, perinde ac si

Ed. Chart. VII. [466.]

Ed. Basf. III. (289. 290.)

σιν ἔνια μὲν ὡς πολλάκις ἑωρακότις, ὧν οὐδ' ὄναρ οὐδὲν εἶδόν ποτε, πολλὰ δ' οὐδεπώποτ' ὥφθαι φασι τῶν συνεχῶς αὐτοῖς ὀρωμένων.

Κεφ. η'. Ἦδη μὲν πῶς ὁμολόγηται τοῖς ἰατροῖς, ἐκ μὲν τοῦ στομάχου καὶ τῆς γαστρὸς ἐμῖσθαι τὸ αἷμα, μετὰ δὲ βηχὸς ἐκ τῶν ἀναπνευστικῶν ἀνάγεσθαι μορίων· ἐκ δὲ τῶν κατὰ φάρυγγα (290) καὶ γαργαεῶνα χρεμπτομένοις, ὥσπερ ἐκ τοῦ στόματος, ἀπλῶς ἀποπτύεσθαι· τεθείámeθα δὲ πολλάκις, ὅτ' ἂν ἀθροώτερον ἐκ τῆς κεφαλῆς καταφέρηται, καὶ μάλιστα τοῦ γαργαεῶνος ἔνδον ὡς πρὸς τὴν φάρυγγα, μετὰ βηχὸς αὐτὸ ἀναπνύμενον· ἐμπύπτον γὰρ αὐτίκα τῷ λάρυγγι βῆχα κινεῖ. προσέχειν οὖν δεῖ τούτῳ μάλιστα, μήποτε δόξωμεν ἐκ τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων ἀναφέρεσθαι τὸ αἷμα, καθάπερ ἤδη τινὰς ἔγνω ἰατροὺς ὑπολαβόντας ψευδῶς, ἐξ ὧν ἐσφάλησαν αὐτοὶ νομίσαντες οὐκ ὀρθῶς ἀποφύνασθαι πολλοὺς τῶν ἀρίστων ἰατρῶν, χαλεπωτάτην εἶναι τὴν τοιαύτην αἰμορροαίαν, ὡς ἂν τοῦ πνεύμονος ἰσχυρῶς πεπονθότος· οὐδὲ γὰρ μικροῦ τινος ἀγγείου ῥῆξιν εἰκὸς γίνεσθαι κατ' αὐτόν.

frequenter conspexerint, quae ne per somnium quidem unquam viderunt, plurima nunquam visa esse ajunt, quae ab ipsis quotidie conspiciuntur.

Cap. VIII. Jam convenit quidem inter medicos sanguinem e gula ventriculoque vomitione, ex spiritalibus partibus tussi, ex faucibus et gurgulione sreatu, ut ex ore simplici expuitione expelli; nos vero eum a capite per gurgulionis praecipue partes internas ad fauces affatim descendentem, tussiendo educi saepenumero conspeximus; nam subito gutturi irruens tussim movet. Quare diligenter advertere animum oportet, ne aliquando hujusmodi sanguinem ex spiritalibus organis ascendere putemus, quemadmodum sane quosdam novi medicos falso opinatos, ex quibus ipsi decepti sunt credentes non recte multos praestantissimos medicos asseruisse, hujusmodi sanguinis eruptionem esse periculosissimam, tanquam pulmone vehementer affecto; neque enim par esse, exiguum in ipso venam diruptam.

Ed. Chart. VII. [466. 467.]

Ed. Bas. III. (290.)

ἐγχωρεῖ δὲ καὶ κατὰ διάβρωσιν, ἢ ἀνάβρωσιν, ἢ ὅπως ἂν τις ὀνομάζειν ἐθέλῃ, γίνεσθαι πολλάκις αἵματος ἀναφορὰς ἀθρόας μετὰ βηχός. ὅτ' ἂν γὰρ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις ἐκ διαλειμάτων ὀλίγον ἐκάστοτε μετὰ βηχός ἀνεπτυκώς τις αἷμα φαίνεται, μετὰ ταῦτα δὲ ὕστερον αὐτῷ μῆτε καταπτώσεως ἐξ ὑψηλοῦ συμπεδούσης μὴτ' ἐν ἀγῶσιν ἢ παλαίστραις σφοδρᾶς πτώσεως, ἀλλὰ μὴδ' ἐπιπεσόντος τινὸς τῷ θώρακι βάρους, αἷμα βηχὶ πολλὴν αἰμορροαγίαν γενέσθαι συμβῇ, κατάλυστον ἂν εἴη διὰ τὴν ἀνάβρωσιν ἀξιόλογον γενομένην ἀναβηχθῆναι πλεῖον αἷμα. πολλοὶ δὲ τῶν οὕτως παθόντων μόρια ἅττα τοῦ πνεύμονος αἷμα τῷ αἵματι συνανήνεγκαν· καὶ διὰ τοῦτο προσήκει παρακολουθεῖν ἐπιμελῶς, εἰ ἀφρῶδές τι συνανεπτύσθῃ· καὶ γὰρ καὶ τοῦτο βεβαιότατόν ἐστι γνώρισμα τῆς ἐκ τοῦ πνεύμονος ἀναγωγῆς, ὥσπερ ὅταν ἦτοι βρογχίου τι μέρος, ἢ ἀρτηρίας χιτῶνος, ἢ φλεβός, ἢ καὶ τῆς σαρκὸς αὐτῆς τοῦ πνεύμονος ἀναφέρεται. τούτων δ' οὐδὲν ἐπιφαίνεται τοῖς ἐκ τοῦ θώρακος ἀναβήττονσιν αἷμα, καθάπερ οὐδὲ ὁδύνη τις τοῖς ἐκ τοῦ πνεύμονος, ὥς ἂν ἐλάχιστα δύο νεῦρα

Fieri quoque potest, ut vel erosa, vel exesa, vel utcumque neminare volueris, vena, sanguis affatim tussiendo ejiciatur. Quum enim retroactis temporibus quis ex intervallis quotidie paucum sanguinem tussiendo expuisse cernitur, supervenitque ei postea multi sanguinis inter tussendum eruptio, neque ab alto delapso, neque in certamine, neque palaestra graviter vulnerato, neque etiam sub ullo gravi pondere oppresso thorace, reliquum est, ob insignem erosionem plurimum sanguinem tussiendo fuisse rejectum. Atque non pauci sic affecti pulmonis quasdam particulas simul cum sanguine ejecerunt. Quocirca diligenter considerare oportet, an spumofum quippiam simul educatur; id enim efficacissimum est indicium educationis e pulmone; quemadmodum ubi aut bronchii pars quaedam, aut arteriae, aut venae tunicae, aut etiam pulmonis ipsius carnis ejicitur. Nihil autem horum accidit iis, qui ex thorace sanguinem extussunt, ut nec dolor aliquis iis, qui a pulmone, utpote qui duos nervos perquam

Ed. Chart. VII. [467.]

Ed. Bas. III. (290.)

παρὰ τῆς ἑκτῆς συζυγίας τῶν ἀπ' ἐγκεφάλου λαμβάνοντος, τῷ μὲν ἔξωθεν αὐτὸν ὑμένι περιέχοντι διανεμόμενα, τῷ βιάθει δὲ οὐκ ἐπεκτεινόμενα τοῦ σπλάγχνου· τῷ θώρακι δ', ὡς ἴστε, πολλὰ μὲν ἐκ τῶν ἔνδον μερῶν ἐστι νεῦρα, πολλὰ δὲ ἔξωθεν, ἔξ ὧν αἰσθάνεται τάχιστα τῶν ὀδυνηρῶν διαθέσεων. ἀλλὰ καὶ διότι μυώδης μὲν ὁ θώραξ ἐστὶ καὶ ὀστώδης, ὁ πνεύμων δ' ἄθλιπτός τε καὶ χαῖνος, ἐπιτείνεται μὲν ἡ τοῦ θώρακος, ἀνίεται δ' ἡ τοῦ πνεύμονος ὀδύνη. ὅτ' ἂν οὖν ἀλγῇσιν τις ἐν ὀτιοῦν μέρος ἐκ τοῦ θώρακος, ἀναβήτη τε μὴ πολὺν, μηδ' ἐρυθρὸν, ἀλλ' ἤδη μελαινόμενόν τε καὶ θρομβούμενον αἷμα, τούτῳ πρωτοπαθεῖ μὲν ὁ θώραξ, ἀνάγεται δὲ διὰ τοῦ πνεύμονος οὕτως τὸ αἷμα, καθάπερ καὶ τὸ πῦον ἐν τοῖς ἐμπυϊκοῖς πάθεισιν, ἐφ' ὧν μεταξὺ θώρακος τε καὶ πνεύμονος αἰσθητῶς περιέχεται. οὕτως δὲ καὶ τὸ κεχρωσμένον ὅπως οὖν πτύελον ἐν πλευρίτισιν ἐπιφαίνεται, καὶ κατὰ τὸ μετὰ τοῦτο ὑπόμνημα τὸ πέμπτον εἰρήσεται. νυνὶ δὲ περὶ τῶν ἐπιγιγνομένων ἐλκώσεων ταῖς τοῦ αἵματος ἀναφοραῖς ἀκόλουθον εἰπεῖν. ἐν μὲν γὰρ τῷ πνεύμονι καὶ μᾶλλον γίγνεται, καὶ τισὶ μὲν ἀθεράπευτα

tenues a sexta nervorum a cerebro ortorum conjugatione recipit, per membranam extrinsecus ipsum continentem dispersos, sed per visceris profunditatem non extensos; verum thoraci, ut scitis, multi ab internis, multi etiam ab externis partibus sunt nervi, quibus facile dolores percipi possunt. Praeterea quia thorax musculis ossibusque abundat, pulmo vero laxus est, atque a compressionē, aut contusione tutus, thoracis dolores intensiores sunt, pulmonis remissiores. Quum igitur dolente thoracis parte quapiam, sanguinem quis tussiendo rejecerit, neque multum, neque rubrum, sed jam nigricantem, grumofumque, huic thorax primaria affectione infestatur, at sanguis per pulmonem ita educitur, ut in suppuratis affectibus pus, quod inter thoracem et pulmonem sensus judicio contineri percipitur. Sic et pleuriticis sputum quovis modo coloratum apparet, idque sequenti quinto libro dicetur. Nunc vcrō de ulceribus sanguinis rejectioni supervenientibus deinceps dicendum est. Nam in pulmone creberrime fiunt, ac curationem, ut quibusdam videtur, ne-

Ed. Chart. VII. [467.]

Ed. Bas. III. (290.)

παντάσιν ἔδοξεν, ἐνίοις δὲ δυσθεράπευτα· κατὰ δὲ τὸν θώρακα καὶ κολλᾶται τὰ πλείστα τῶν ῥαγέντων ἀγγείων, ἐφ' οἷς ἔπτυσεν αἷμα, καὶ εἰ παραμένειεν μέχρι πλείονος ἢ ἑλκωσις, ἀλλ' οὕτι γε τελέως ἀνιάτος γίνεται· τὰ δὲ ἐν τῷ πνεύμονι χρόνισαντα, καὶν θεραπευθῇ ποτε, καταλείπει τι λείψανον ἐν αὐτῷ τυλῶδές τε καὶ συριγγῶδες, ὃ τοῦ χρόνου προϊόντος ἀναδέρεται ῥαδίως ἐπὶ βραχείαις προφάσεσιν, συναναφέρεται δὲ τοῖς πτυομένοις ἐντεῦθεν ἐνίοτε καὶ ἡ καλουμένη πρὸς τῶν ἱατρῶν ἐφελκίς, καὶ τις αἵματος βραχὺς σταλαγμός. ἔστι δὲ ταῦτα κοινὰ καὶ τῶν ἐν ἐτέρῳ τόπῳ γενομένων ἐλκῶν, ἀλλὰ τὰ μὲν ἐκ στόμαχου καὶ γαστρὸς ἐμείτται, τὰ δ' ἐκ νεφρῶν καὶ κύστεως οὐρεῖται, τὰ δ' ἐκ τῶν ἐντέρων διαχωρεῖται, τοῖς δ' ἐκ τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων ἀδύνατόν ἐστι χωρὶς βηχὸς ἀναπτυσθῆναι. ἔαν δέ τις ἀναχρέμπηται τε καὶ ἀπομύνηται ποθ' αἷμα πλέοσιν ἐφεξῆς ἡμέραις, μήτε κεφαλῆς ὀδύνης ἢ βάρους, ἤτοι συμπαρόντος, ἢ προηγησαμένου, μήτε πληγῆς αὐτόθι γεγεννημένης; ἐπισκέψασθαι χρὴ τούτου τὸν τε τῆς ῥινὸς πόρον ἀκριβῶς ὅλον, ἐκείνόν τε τοῦ στόματος τὸν τόπον, ἐνθα

quaquam admittunt, ut alii putant, difficulter admodum fiantur; at in thorace dirupta vasa, a quibus sanguis expuitur, magna ex parte conglantinantur, nunquam enim hujusmodi ulcera, vel diuturna, curationi omnino resistunt; quae vero in pulmone longo jam tempore permanferunt, quamvis aliquando curentur, relinquunt tamen in ipso callosum quid et fistulosum, quod tractu temporis levi occasione excoriatur, atque cum iis quae inde expuntur interdum simul educitur ramentum a medicis vocatum, ac cruoris exigua quaedam guttula. Atque haec etiam ulceribus alio in loco genitis communia sunt; verum ex gula ventriculoque, vomitu; ex renibus et vesica, cum urina; ex intestinis vero, dejectione excernuntur; sed ex spiritalibus instrumentis sine tussi expui non possunt. Quod si pluribus deinceps diebus aliquis cruorem et screaverit et emunxerit, citra capitis vel dolorem vel gravitatem, sive praesentem sive praeteritam, citraque ictum illic inflictum, hujus et totum narium meatum, atque eam oris partem, qua ad nares foramen tendit,

Ed. Chart. VII. [467. 468.]

Ed. Bas. III. (290.)

συντίετρηται πρὸς τὴν ῥῖνα· γίνεται γάρ ποτε τοιοῦτο σύμπτωμα, βδέλλης ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ προσπεφύκνυας, ἣτις αὐξάνεται καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν, ὥστ' εἰ καὶ ταῖς πρώταις ἡμέραις ἐλάνθανε διὰ σμικρότητα, μετὰ τρεῖς γε ἢ τέτταρας ἐτοιμῶς ὁρᾶσθαι· κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον ἐκ τῆς γαστρὸς ἐμείται ποθ' αἷμα, βδέλλης καταποθείσης. ἔστι γε μὴν τὸ τοιοῦτον αἷμα λε[468]πίτον καὶ ἰχωρῶδες, ἐάν τ' ἐκ γαστρὸς, ἐάν τ' ἐκ ῥινὸς, ἐάν τ' ἐκ τοῦ στόματος φαίνεται φερόμενον, ὥστ' εἰ τινα θιασάμενον αὐτὸ, καὶ προσέτι τὴν ἔξιν τοῦ ἀνθρώπου κατασκεψάμενον, ἐρωτήσαντά τε περὶ τῶν προηγησαμένων, ἔξ' ἀπάντων αὐτῶν στοχάσασθαι τῆς τοῦ πράγματος ἀληθείας. ὑγιαίνοντος γοῦν ποτε ἀμέμπτως ἀνθρώπου, τοιοῦτον αἷμα θιασάμενος ἐμούμενον, ἤξιῶσα διηγήσασθαι μοι τὴν δίαιταν ἣν διήτητο ταῖς ἔμπροσθεν ἡμέραις. σὺν τοῖς ἄλλοις οὖν οἷς διηγέτο, καὶ τοῦτο κατέλεξεν, ὥς ἐκ τινος κρήνης οὐ πάνυ τι καθαρὸν ὕδωρ ἐχούσης ἔπιεν ὕδωρ διψήσας νύκτωρ, οἰκέτον τινὸς αὐτῷ κομίσαντος. ὥς δ' ἤκουσα τοῦτο, προσαναγκάσας αὐτὸν, εἰ καὶ βδέλλαι ποτ' ὥφθησαν ἐν

accurate considerare oportet; nam fit aliquando hujusmodi symptoma, hirudine huic loco adhaerente, quae quidem in dies augetur, ut quamvis primis diebus ob exiguitatem sensum effugiat, tertio tamen quartove die facile cernatur. Eadem ratione ex ventriculo quoque cruor epota sanguifuga nonnunquam evomitur. Sed est hujusmodi cruor tenuis, sanieique speciem refert, sive e ventriculo, sive ex naribus, sive ex ore ferri videatur, ut cum tale conspexeris, ac praeterea hominis consideraveris habitum, superque praeteritis eum interrogaveris, ex omnibus rei ipsius veritatem facile conjicias. Equidem quum viderem hominem integra valetudine hujusmodi cruorem evomentem, interrogavi, qua victus ratione antea fuisset usus; ille vero inter alia quae narravit, hoc quoque addidit, se quum nocte quadam sitiret, ex fonte quodam non admodum mundam aquam continente, aquam bibisse a servo sibi quodam allatam. Quibus auditis, sciscitatus sum, apparuissentne aliquando sanguifugae in ipso

Ed. Chart. VII. [468.]

Ed. Bas. III. (290.)

τῷ κατὰ τὴν κρήνην ὕδατι· καὶ φάντος ἰωρακέναι, τοῖς ἐπι-
 τήδειον φάρμακον, ἐμεθῆναι τὴν βδέλλαν ἐποίησα. ἑτέρου
 δ' ἀπομυττομένου καὶ πύοντος αἷμα τοιοῦτο, πυθόμενος
 ἐν τῇ διηγήσει διατρεῖναι τὸν ἄνθρωπον ἐν λίμνῃ τινὶ κατ'
 ἄγρον ὡς θέρους, μετὰ τινων ἑτέρων παίζοντα γυμναστικῶς
 παιδιᾶς, ὁποίας εἰώθασιν οἱ νέοι παίζειν ἐν ὕδατι, καὶ γι-
 νώσκων ἐν ἐκείνῳ τῷ ὕδατι βδέλλας γενομένας, ἔξαγαγὼν εἰς
 αὐγὴν τὸν πάσχοντα, καὶ στρέψας τὸν πόρον τῆς ῥινὸς εὐθὺ
 τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων, ἐθιασάμην κατ' ἐκείνον τὸν τόπον, ἐν
 ᾧ συντέτρηται πρὸς τὴν ἐν τῷ στόματι χώραν ἥ ῥίς, οὕσαν
 βδέλλης οὐρὰν, ἐγκατακεκουμμένην τῷ πόρῳ. βέλτιον οὖν
 ἔδοξέ μοι καὶ ταῦθ' ὑμῖν ἱστορῆσαι.

Κε φ. θ'. Ὅτι μὲν γὰρ ἐν τοῖς τοιούτοις λόγοις ἀκου-
 στέον ἐστὶ τὴν βλάβην, εἰ καὶ μὴ παντελῶς ἀπολωλὸς εἴη τὸ
 κατὰ φύσιν ἔργον ἅπαν τοῦ μορίου, πολλάκις εἴρηται μοι,
 χεῖρον δ' οὐδὲν ἀναμνησθῆναι καὶ νῦν. ὅτι δ' οὐ ταῦτόν
 ἐστὶ φωνὴ καὶ διάλεκτος, ἀλλ' ἡ μὲν φωνὴ τῶν φωνητικῶν
 ὀργάνων ἔργον, ἡ δὲ διάλεκτος δὲ τῶν διαλεκτικῶν, ὧν τὸ μὲν

fonte; qui quum se vidisse fateretur, dato idoneo medica-
 mento, hirudinem vomitione eduxi. At quum alius quis-
 piam huiusmodi cruorem emungeret et expueret, ac ipso
 narrante audirem eum rure, aestatis tempore, in stagno quo-
 dam cum caeteris juvenibus juvenili ludo, qualem adoles-
 centes in aqua ludere solent, exercitatum, sciremque in eo
 stagno sanguifugas esse, duxi laborantem ad splendorem;
 converfoque directe ad solis radios narium foramine, in eo
 loco, ubi nasus ad oris regionem perforatur, hirudinis in
 meatu latentis caudam conspexi. Has igitur historias vobis
 narrare operae pretium duxi.

Cap. IX. Enimvero quod his in sermonibus laesionem
 intelligere oporteat, etiam si non penitus tota partis actio
 secundum naturam deperdatur, saepenumero jam diximus,
 nec ab re fuerit, in praesentia monuisse. Praeterea, quam-
 vis non ignoretis, monitos vos velim, non eandem esse rem
 vocem et locutionem, sed vocem vocalium instrumentorum
 opus esse, locutionem vero loquentium, quorum lingua est

Ed. Chart. VII. [468.]

Ed. Bas. III. (290. 291.)

κυριώτατόν ἐστιν ἡ γλῶττα, συντελεῖ δ' οὐ σμικρὸν ἢ τε ῥίς καὶ τὰ χεῖλη καὶ οἱ ὀδόντες, ἐπισταμένους ὑμᾶς ἀναμιμνήσκω· καθάπερ γε καὶ περὶ τῶν φωνητικῶν ὀργάνων, ὅτι λάρυγξ ἐστὶ καὶ οἱ κινούμεντοι αὐτὸν μύες, ὅσα τε τούτοις νεῦρα τὴν ἐξ ἐγκεφάλου παρακομίζει δύναμιν. ἔάν μὲν οὖν οἱ κλείοντες ἢ οἱ ἀνοίγοντες τὸν λάρυγγα μύες ἀκίνητοι γενηθῶσιν, ἀφωνία παντελὴς καταλήψεται τὸν οὕτω παθόντα· καθάπερ γε καὶ δυσκίνητοί πως, ἢ τινα παλμώδη κίνησιν ἢ τρομώδη λάβωσι, κατὰ τὸ τοῦ πάθους εἶδος ἢ φωνὴ βλαβήσεται· παραπλησίως δὲ καὶ σπασμωδῶς ἢ κλονωδῶς κινῶνται· καὶ μέντοι καὶ (291) ἀρρώσθησιν ποθ' ἢ δύναμις αὐτῶν, ἥτοι δι' οἰκτιόν τι πάθος, ἢ διὰ τι τῶν κινούντων αἰτούς νεύρων, ἀμυδρὰν καὶ μικρὰν ἐργάσεται τὴν φωνήν. ἔάν δ' ἄλλός τις τῶν κινούντων τὸν λάρυγγα μυῶν ὀτιοῦν πάθῃ, βλαβήσεται μὲν πως ἢ φωνὴ βλάβην μικρὰν, οὔτε δὲ ἀφωνος ὁ οὕτως παθὼν ἐστὶ παντάπασιν, οὔτε σμικρόφωνος ἱκανῶς. ὥσπερ δ' οἱ κυριώτατοι μύες τῶν τὸν λάρυγγα κινούντων εἰσὶν οἱ τ' ἀνοιχρύντες αὐτὸν καὶ οἱ κλείοντες, οὕτω καὶ τῶν φωνητικῶν νεύρων τὰ παλινδρομοῦντα, μορία μὲν ὄντα καὶ αὐτὰ τῆς

maxime princeps, non parum autem conferunt et nares et labra et dentes: sic etiam vocis instrumenta esse guttur et musculos ipsum moventes, atque nervos qui a cerebro ipsis facultatem deferunt. Igitur si vel claudentes vel aperientes guttur musculi immobiles reddantur, qui sic afficitur, mutus evadet omnino; ubi vero vel difficulter moventur, vel palpitant, aut tremunt, pro affectionis modo vox laedetur; similiter, si convellendo, vel concutiendo moveantur. At vero si imbecillae fuerint ipsis vires, sive ob suam ipsorum, sive ob nervorum ipsos moventium affectionem, obscuram et parvam efficient vocem. Quod si alius quispiam ex moventibus guttur musculis, quoque modo afficiatur, laedetur quidem vox, sed parva laesione, atque sic affectus neque mutus omnino erit, neque admodum exiguum habebit vocem. Ut autem ex musculis guttur moventibus praecipui sunt ii qui ipsum aperiunt et claudunt, ita ex vocalibus nervis ii quos recurrentes vocamus; qui et ipsi portiones quidem sunt sex-

Ed. Chart. VII. [468. 469.]

Ed. Bas. III. (291.)

ἐκτῆς συζυγίας τῶν ἑξ ἐγκεφάλου πεφυκότων νέρων, ὥσπερ καὶ τὰλλα τὰ εἰς αὐτὸν ἐμφυόμενα, διαφέροντα δ' αὐτῶν τοσοῦτον, ὥς μὴ κατὰ τὸν τράχηλον ἀποσχίζεσθαι τῶν ἐκ τῆς ἑκτῆς συζυγίας, ἀλλ' ὅταν εἰς τὴν τοῦ θώρακος ἀφικνῇται χώραν. [469] αὐτὴν μὲν οὖν τὴν ἑκτὴν συζυγίαν ὅλην οὐδεὶς οὕτως ἀφύης ἐστὶ χειρουργὸς ὥς ἄκων τέμνειν, τὰ παλινδρομοῦντα δ' ἐνίοτε διασπῶσιν ὑπ' ἀγνοίας· ἐστὶ δ' ὅτε καὶ τέμνεται μετὰ τῆς τραχείας ἀρτηρίας ἢ τὸ ἕτερον αὐτῶν, ἢ ἀμφοτέρων, κατὰ τὰς μεγάλας τρώσεις αὐτῆς· καὶ ψυχθέντα δ' ἐν χειρουργίαις ἐμποδίζει τῷ φωνήματι, μέχρις ἂν ἐκθερμανθέντα τὴν φυσικὴν εὐκрасίαν ἀνακτήσῃται. βλάπτεσθαι δ' ἐτι συμβαίνει τὴν φωνὴν εἰς ὀξύτητα τε καὶ μέγεθος οὐκ ἀφανῶς, καὶ πεῖδαν οἱ τῆς φάρυγγος μύες ἀδυνατῶσι συντείνειν αὐτήν· καὶ μέντοι καὶ διάβροχος ὑγρότητι πολλῇ γεγόμενος ὁ κοινὸς χιτῶν τῆς φάρυγγος καὶ τοῦ λάρυγγος, ἰσχυρῶς βλάπτει τὴν φωνήν. ὅτι δὲ καὶ οἱ κατάρροοι κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον βραγχώδη τὴν φωνὴν ἐργάζονται, τῶν πᾶσι γνωσχομένων ἐστὶ· καθ' ἑπὶ γε καὶ τὸ πολλὰ βοῆσαι, καὶ

tae conjugationis nervorum qui a cerebro oriuntur, quemadmodum et alii qui in ipsum inferuntur; differunt tamen ab illis eo quod non in cervice a nervis sextae conjugationis, sed quum ad thoracis regionem pervenerint, propagentur. Nullus itaque tam ineptus chirurgus est, qui ipsam sextam conjugationem totam secet invitus; at recurrentes nervi ob imperitiam nonnunquam divelluntur. Accidit vero interdum in magnis asperae arteriae vulneribus, ut una cum ipsa vel alter vel uterque incidatur; per chirurgiam quoque perforigerati vocem impediunt, donec calefacti naturalem temperiem recuperaverint. Quinetiam laedi vocem contingit in exilitate et magnitudine non leviter, quum fauces a suis musculis nequeunt intendi. Item vehementer laeditur vox, ubi membrana, quae faucibus et gutturi communis est, multa humiditate rigatur. Quod etiam destillationes eadem ratione vocem raucam efficere possint, nemo non intelligit. Vehemens quoque exclamatio similiter vocem afficit, utpote

Ed. Chart. VII. [469.]

Ed. Bas. III. (291.)

γὰρ καὶ τοῦτο φλεγμονῇ τι παραπλήσιον ἐργάζεται πάθημα
κατὰ τε τὸν εἰρημένον χιτῶνα καὶ τοὺς μῦς τοῦ λάρυγγος,
(εὐδὴλον δ' ὅτι καὶ τῶν ἐνδον τοῦ λάρυγγος μυῶν φλεγμαινόν-
των, ἡ κυνάρχη τὸ πάθημα γίνεται, τὴν τε φωνὴν ἅμα καὶ
τὴν ἀναπνοὴν βλάπτουσα) καὶ ὅλως ἅπαντες οἱ παρὰ φύσιν
ὄγκοι κατὰ τε τὰς ὁδοὺς τοῦ πνεύματος γενόμενοι καὶ θλίβον-
τες ἔξωθεν αὐτάς. οὕτω γοῦν καὶ ὁ στόμαχος φλεγμήνας,
εἴτα θλίβων τὸν χιτῶνα τῆς τραχείας ἀρτηρίας, ᾧ συνάπτε-
ται τὰ σιγμοειδῆ πέρατα τῶν κατ' αὐτὴν χόνδρων, εἰς ἀνα-
πνοὴν τε καὶ φωνὴν βλάπτει· καὶ ἡ τῶν κατ' αὐχένα σπον-
δύλων εἰς τὸ πρόσω μετακίνησις, ὑπὲρ ὧν ἔμπροσθεν εἴρηται.
ταῦτα μὲν ἅπαντα τὰ πάθη γίνεται τῇ φωνῇ, τῶν ἰδίων αὐ-
τῆς ὀργάνων οἰκίαν τινὰ βλάβην ἐχόντων, εἴτε κατὰ πρωτο-
πάθειαν, εἴτε κατὰ συμπάθειαν, οὐδὲν γὰρ διαφέρει πρὸς
τὸν ἐνεσιῶτα λόγον· ἕτερα δὲ πάσχει, τῷ τῆς οἰκίας ὕλης
στερίσκεσθαι· δέδεικται δ' ἐν τοῖς περὶ φωνῆς οἰκία τῆς
ἐνεργείας ταύτης ὕλη γενικῶς μὲν εἰπεῖν ἢ ἐκπνοή, κατ'

quae similem inflammationi circa jam dictam membranam at-
que gutturis musculos parit affectum, (At quum gutturis
interni musculi inflammantur, eum affectum anginam esse
constat, quae simul et vocem et respirationem laedit) et om-
nes univérse praeter naturam tumores, sive in spiritalibus
viis exoriantur, sive extrinsecus ipsas comprimant. Sici-
taeque gula quoque inflammatione affecta, ut comprimat aspe-
rae arteriae tunicam, qua cartilaginum ipsius partes extre-
mae sigmoides conjunguntur, et respirationem et vocem lae-
dit; *laedit* quoque vertebrarum cervicis in anteriorem par-
tem luxatio; de quibus jam antea dictum est. Igitur omnes
hujusmodi affectus voci adveniunt, propriis ipsius instrumen-
tis familiari aliquo vitio, sive primigenia affectione, sive per
consensum, laborantibus; nam id ad propositum sermonem
nihil conducit. Sunt praeterea alii affectus, quum peculi-
ari sua materia privatur; atque in commentariis de voce
dictum jam est, quod propria hujus actionis materia gene-
ratim quidem loquendo est expiratio, secundum speciem

Ed. Chart. VII. [469.]

Ed. Bas. III. (291.)

εἶδος δὲ καὶ τὴν οἰκίαν διαφορὰν ἢ ἐκφύσεις, ἥτις ἐστὶν ἀθρόα τοῦ πνεύματος ἕξω πορὰ κατὰ τὴν μεσοπλευρίων μυῶν ἐνεργεῖαν γιγνομένη. οὕτω δὲ καὶ αἱ μεγάλαι τοῦ θώρακος τρώσεις, ἢ ὅλως αἱ παραλύσεις θατέρον μέρους αὐτοῦ, πρώτως μὲν ἡμίπνου, κατὰ συμβεβηκός δὲ καὶ ἡμίφωνον ἐργάζεται τὸ ζῶον. ὅσα δ' ἐν ἀποπληξίαις καὶ κάρσις ἐπιληψίαις τε καὶ κατοχαῖς ἢ φωνὴ βλάπτεται, ταῦτα τῷ κοινῷ λόγῳ γίνεται τῶν καθ' ὁρμὴν ἐνεργειῶν, ἥτοι τῶν πρώτων μερῶν τοῦ πτωταίου παθόντων, ἢ καὶ σὺν αὐτοῖς τοῦ ἐγκεφάλου. συνημμένων δ' ἁλλήλαις τῶν πέντε τούτων ἐνεργειῶν, ἐκπνοῆς, ἐκφυσήσεως ἀπόφου, ψοφώδους ἐκφυσήσεως, φωνῆς, διαλέκτου, τῇ πρώτῃ μὲν εἰρημένῃ συμβλάπτονται πᾶσαι, τῇ δ' ὑστάτῃ τῶν ἄλλων οὐδεμία· τῇ δευτέρᾳ δὲ αἱ μετ' αὐτὴν τρεῖς, τῇ τρίτῃ δ' ἑσχατα δύο, τῇ τετάρτῃ δὲ ἡ τελευταία μία μόνη. εἰ μὲν γὰρ οὐδ' ὅλως ἐκπνεῖ τὸ ζῶον, ἥτοι κατ' ἄμφω τὰ μέρη τοῦ θώρακος, ἢ κατὰ θατέρον μόνον· εἰ μὲν κατ' ἄμφω, πνιγέσεται διὰ ταχέων· εἰ δὲ κατὰ

vero atque propriam differentiam, efflatio, quae quidem est, quum affatim spiritus foras effertur per musculorum intercostalium actionem. Sic autem et per vehementia thoracis vulnera, atque omnino ipsius in altera parte resolutionem, in primis semispirans, per accidens vero semivocale animal evadit. In apoplexia vero, sopore, morbo comitiali; catoche, communi ratione earum actionum, quae ab impetu et voluntatis imperio procedunt, vocem laedi contingit, sive spinalis medullae partes primae, sive simul cum iis cerebrum quoque afficiatur. His actionibus quinque inter se consequentia quadam convenientibus, expiratione, efflatione citra strepitum, strepenti efflatione, voce, loquela; si earum prima laedatur, reliquae omnes laeduntur; ultima vero laesa, reliquae haudquaquam; at quum secunda, tres reliquae; quum tertia, duae ultimae; quum quarta vero, sola postrema laeditur. Etenim si nihil omnino expiret animal, vel ex utrisque thoracis partibus, vel ex altera duntaxat; si quidem ex utrisque, celerrime suffocabitur; si vero ex altera

Ed. Chart. VII. [469. 470.]

Ed. Bas. III. (291.)

θάτερον, ἡμίπνον καὶ ἡμίφωνον ἔσται μετὰ τοῦ καὶ τῶν
ἐφεξῆς ἐνεργειῶν αὐτῆς δυοῖν ἀπολωλέναι τὸ ἥμισυ μέρους, ὡς
τὴν μὲν ἑτέραν ἄσπορον ἐκφύσῃσιν ὀνομάζειν εἶωθα, τὴν δὲ
ἐτέ[470]ραν ψοφώδη. εἰ δ' ἡ μὲν ἐκπνοὴ σῶζοιτο, διαφθα-
ρεῖη δὲ ἡ ἐκφύσῃσις, αἱ λοιπαὶ τρεῖς ἐνέργειαι διαφθείρονται,
ψοφώδης ἐκφύσῃσις καὶ φωνὴ καὶ διάλεκτος· ἀπολομένης δὲ
τῆς ψοφώδους ἐκφυσήσεως, καὶ φωνῇ καὶ διάλεκτος συνα-
πύλλνται· καθάπερ γε καὶ φωνῆς ἀπολομένης ἡ διάλεκτος.
ἐπισταμένοις οὖν ἡμῖν τοὺς τῶν εἰρημένων ἐνεργειῶν δημιούρ-
γους μὴς ὑπάρξει συλλογίζεσθαι, τίνες μὲν ἔπαθον ἐξ αὐτῶν
ἰδιόν τι πάθημα, τίνων δὲ τοῦτορον ἐβλάβη κατὰ συμπεριχόως.
εἰ δέ τι τῶν ἐν ταῖς ἀνατομαῖς ὁφθέντων ἐπιλάθισθε, τὰ τε
περὶ τῶν τῆς ἀναπνοῆς αἰτίων ὑπομνήματα καὶ τὰ περὶ φω-
νῆς ὑμᾶς ἀναμνήσει· ληλεῖται δὲ περὶ αὐτῶν καὶ τῷ δευτέρῳ
περὶ τῆς ἐπὶ τῶν ζώντων ἀνατομῆς. ἐκπνοὴν μὲν γὰρ ἅπαν-
τες οἱ συστέλλοντες τὸν θώρακα μύες· ἐκφύσῃσιν δὲ, οὐσαν
ἐκπνοὴν σφοδρὰν, οἱ μεσοπλεύριοι μάλιστα· τὴν ψοφώδη δὲ
οἱ τῆς φάρυγγος· αὐτὴν δὲ τὴν φωνὴν οἱ τοῦ λάρυγγος

tantum, semispirans atque semivocale reddetur, perdetque
simul reliquarum deinceps duarum actionum partem dimidi-
am, quarum alteram efflationem citra strepitum, alteram ve-
ro strepentem nominare consuevi. Quod si expiratione
servata corrumpatur efflatio, reliquae tres actiones, strepens
efflatio, vox et loquela simul corrumpentur; sublata vero
strepente efflatione et vox et loquela perit, ut, voce pereunte,
loquela. Quum itaque dictarum actionum opifices muscu-
los cognoveritis, poteritis ratiocinari, qui ex ipsis proprio
affectu laborent et quorum actio laedatur per accidens.
Quod si quidpiam eorum, quae ex corporum dissectione vi-
distis, oblivioni tradideritis, admonebunt vos ii, quos de re-
spirationis causis, atque de voce perscripsimus, commentarii,
atque de his ipsis in secundo libro de vivorum dissectione
dictum est. Nam expirationem faciunt universi thoracem
contrahentes muscoli; efflationem, quae vehemens exspiratio
est, intercostales maxime; strepentem efflationem ii, qui in
fancibus sunt; vocem vero ipsam gutturis muscoli efficiunt.

Ed. Chart. VII. [470.]

Ed. Bas. III. (291.)

ἐργάζονται μύες· ἡ δὲ γλῶττις, διαρθροῦσα τὴν φωνήν, εἰς τὸ διαλέγεσθαι χρήσιμος ὑπάρχει, συντελούντων δ' εἰς τοῦτο καὶ τῶν ὀδόντων καὶ τῶν χειλῶν, ἔτι τε τῶν κατὰ τὴν ῥίνα συντρήσεων, οὐρανίσκου τε καὶ γαργαριῶνος, ἐπὶ τούτοις τε τοῦ συμμέτρου δεσμοῦ τῆς γλώττις αὐτῆς. οἱ μὲν οὖν τραυλοὶ, καὶ ψέλλοι, καὶ τι τοιοῦτον κατὰ τὸ διαλέγεσθαι σφάλόμενοι, τῶν διαλεκτικῶν ὀργάνων ἔχουσι τι βεβλαμμένον, ἢ κατὰ τὴν φυσικὴν διάπλασιν, ἢ μετὰ ταῦθ' ὕστερον· ὥσπερ οἱ τὸν τῆς ῥινὸς πόρον ὑπὸ πολυπόδος, ἢ καὶ ἄλλως φραγθέντες, ἢ τινα τῶν προσθίων ὀδόντων ἀπολέσαντες, ἢ χεῖλος κολοβαθέντες· οἱ δ' ἰσχνόφωνοι καλούμενοι ὅπως γίνονται, καὶ τἄλλα ὅσα φωνῆς ἐστὶ εἶδη τε καὶ πάθη, βραγχώδους τε καὶ κλαγγώδους, καὶ λεπτῆς, καὶ τραχείας, καὶ μελαίνης, ἐν τοῖς περὶ φωνῆς ὑπομνήμασιν αὐτάρκτως εἴρηται.

Κε φ. ι'. Εἴρηται μὲν ἤδη καὶ πρόσθεν ἱκανῶς περὶ δυσπνοίας, ἥνικα τὰ τοῦ ρωτιαίου πάθη διηρχόμεν· ἀναμνήσας δὲ καὶ νῦν αὐτῶν, ὅσον ὑπόλοιπον ἔτι τῆς θεωρίας ταύτης ἐστὶ, προσθήσω. καθόλου μὲν οὖν ὑμᾶς ἀξιῶ

Sed lingua articulativam vocem distinguens loquendi usum praestit; quam ad rem conferunt quoque dentes, labra, narium foramina, palatum, gurgulio; praeterea mediocri linguae ipsius vinculum. Itaque balbis blaefisque atque aliis qui impedita sunt loquela, loquutionis instrumentorum aliquod, aut quum natura ipsum formaret, aut postea, laesum esse certum est; veluti quibus vel polypus, vel aliud quidpiam narium foramina obstruit, aut ex primis dentibus aliquis deperditus est, aut labia mutilata. Verum quo pacto tenuem obtineant vocem, ac praeterea quomodo aliae vocis tum species tum affectiones fieri possint, ut rauca, resonans, tenuis, aspera et obscura, in commentariis de voce sufficienter diximus.

Cap. X. De difficili respiratione jam antea, ubi spinalis medullae affectus percurrimus, multa dicta sunt, quibus nunc in memoriam revocatis, quae ad praesentem contemplationem supersunt, subiungam. Itaque in universum

Ed. Chart. VII. [470.]

Ed. Bas. III. (291. 292.)

πάντων ὧν ἐθιάσασθε κατὰ τὰς ἀνατομὰς μυῶν τῶν κινούντων τὸν θώρακα πρόχειρον ἔχειν τὴν μνήμην, ἅμα τοῖς εἰς αὐτοῖς ἀφικνουμένοις νεύροις· εἰσελθόντας δὲ πρὸς τὸν δυσπνοοῦντα, πρῶτον μὲν θιάσασθαι πότερον ἅπαντας κινεῖ τοὺς τοῦ θώρακος μῦς, ἢ τοὺς κατὰ τὰ μεσοπλευρία μόνους χωρὶς τῶν ὑψηλῶν, ἢ καὶ τὰς φρένας· ἅμα τοῖς μεσοπλευρίοις. ἔαν γὰρ εἰδῇτε πάντας κινουμένους, ἔν τι τῶν τριῶν ἐννοήσαντες ὧν ἐρῶ τῆς τριαύτης κινήσεως αἰτίων, ἐφεξῆς διορίζεσθαι πειρᾶσθε, τί ποτ' αὐτῶν ἐστὶ τὸ νῦν ὑπάρχον αἷτιον· ἔαν δὲ μὴ πάντας, ἐφ' ἑτερον ἀφικνεῖσθε διορισμόν. ὑποκείμεναι δὲ τις ἅπαντας κινῶν τοὺς μῦς, ὥς καὶ τὸ στέρον· ἐξαίρεσθαι σαφῶς ἅμα ταῖς ὁμοπλάταις· ἐπὶ τούτου τῶν τριῶν τούτων ἀναγκαῖον ἐν γέ τι πάντως ὑπάρχειν, ἥτοι τὴν δύναμιν ἁρμόστων, ἢ στενοχωρίαν τῶν τοῦ πνεύματος (292) ὁδῶν, ἢ θερμάσιαν παμπόλλην ἐν καρδίᾳ καὶ πνεύμονι, δυναμένου δηλονότι καὶ δύο αἰτίας· ἐξ αὐτῶν ἅμα γενέσθαι, καὶ τάχα ποτὲ σπανίως καὶ τὰς τρεῖς. ἀλλὰ τῶν μὲν τριῶν ἅμα γινόμενων, ὁ κάμνων ἀντίκα τεθνήξεται· τῶν δὲ δύο, δυσκόλως

expedite vos meminisse velim musculorum omnium thoracem moventium nervorumque, qui ad ipsos perveniunt, quos in corporum dissectione vidistis; tum introeuntes ad hominem difficulter spirantem, in primis considerare, an omnes thoracis musculos moveat, an solos intercostales sine superioribus; atque an simul cum intercostalibus septum transversum. Nam si conspexeritis omnes moveri, unam ex tribus, quas dicemus, causas, hujusmodi motionem efficere putate, ac deinde quae sit illa quae nunc infestat, perpendite; quod si non omnes moveantur, aliter definiendum. Subjiciamus igitur aliquem omnes simul movere musculos, ut pectus una cum scapulis manifeste sublevetur. In hoc ex tribus unum aliquod esse necesse est, aut virium imbecillitatem, aut viarum spiritus angustiam, aut vehementem in corde et pulmone calorem; quamvis interdum duae, ac nonnunquam, licet raro, tres quoque ex jam dictis causis concurrere possint. At tribus quidem simul convenientibus, quam primum aeger interibit, duabus autem difficile servabitur, una vero, affectus

Ed. Chart. VII. [470. 471.]

Ed. Bas. III. (292.)

σωθήσεται· μιᾶς δὲ, μετὰ τῶν οἰκείων [471] διορισμῶν εἰς ὀλεθρον ἢ σωτηρίαν τελευτήσει τὸ πάθος. ἢ τοίνυν τῆς δυνάμεως ἀρρώστια μόνη γενομένη, διὰ τοῦτ' ἐπὶ τὰ τρία γένη τῶν κινούντων μυῶν ἔρχεται, καὶ πάντας αὐτοὺς ἐπεγείρει πρὸς τὴν κίνησιν, ὅτι σφοδρῶς κινεῖν ἐν ἑξ αὐτῶν γένος ἀδυνατεῖ· ὥς εἶγε τὸ διάφραγμα μόνον ἱκανῶς ἐκίνηι, καθάπερ ὅτ' εἶχε κατὰ φύσιν, οὐκ ἂν οὔτε τῶν μεσοπλευρίων οὔτε τῶν ὑψηλῶν ἐδεήθη μυῶν· ἐπεὶ δ' ἀρρώστος ἐστίν, ἅπαντάς τε βραδέως κινεῖ, καὶ πυκνὴν οὐκ ἐργάζεται τὴν ἐνέργειαν αὐτῶν, ὥσπερ οὐδ' ἀραιὰν πάνν. καὶ τούτοις μάλιστα προσέχετε τὸν νοῦν τοῖς γνωρίσμασι, διορίζεται γὰρ ὑπ' αὐτῶν ῥαδίως τὰλλα. θερμασίας γοῦν πολλῆς ἡθροισμένης ἐν τοῖς ἀναπνευστικοῖς ὀργάνοις, ἅπασιν μὲν ἐνεργεῖ τοῖς μυσὶ τοῦ θώρακος τὸ ζῶον, ἀλλὰ καὶ ταχεῖαν αὐτῶν ποιεῖται καὶ πυκνὴν τὴν ἐνέργειαν καὶ σφοδρὰν, ὅτ' ἂν ἄνευ δυνάμεως ἀρρώστιας συμπέσῃ τὰ τῆς θερμασίας· ἢ δ' ἀρρώστος δύναμις οὔτε ταχεῖαν οὔτε πάνν πυκνὴν ἔχει τὴν κίνησιν, ὅτ' ἂν ἄνευ θερμασίας ἢ φλογώδους, ὅθεν οὐδ' ἐπὶ πλείστον

peculiari cum distinctione ad mortem aut salutem perventurus est. Igitur sola facultatis imbecillitas quum adest, propterea ad tria moventium musculorum genera venit, eosque omnes ad motionem excitat, quod unum ipsorum genus vehementer movere nequeat; quippe si septum transversum solum sufficienter movere posset, veluti quum secundum naturam se habebat, neque intercostalibus, neque superioribus musculis indigeret; quoniam vero imbecilla est, omnes sensim movet, neque frequentem, neque raram valde facit eorum actionem. Atque his potissimum notis mens adhibenda est, nam caetera per eas facile discernuntur. Sane plurimum aucto in spiritalibus organis calore, omnibus quidem thoracis musculis agit animal, sed et velocem et frequentem et vehementem efficit eorum actionem, quum citra virium imbecillitatem calor infestat. At virium imbecillitas, ubi citra flammeum calorem sit, neque velocem, neque frequentem valde habet motum, proinde non multum omnes thora-

Ed. Chart. VII. [471.]

Ed. Bas. III. (292.)

ἅπαντα διαστέλλει τὰ μέρη τοῦ θώρακος· ὥστε κοινὸν ἐν ἔχει μόνον τῇ κατὰ φλόγωσιν πολλὴν γινομένην δυσπνοίᾳ, τὸ τοὺς μῦς ἅπαντας τοῦ θώρακος ἐνεργεῖν. ἔτι δὲ καὶ τοῦτο προσέ-
στι τῇ διὰ θερμασίαν πολλὴν δυσπνοίᾳ κατὰ μέγεθος καὶ πυ-
κνότητά καὶ τάχος γινομένη, τὸ μετ' ἐκφυσῆσεως γίνεσθαι τὴν
ἐκπνοὴν θερμοῦ καὶ ζέοντος πνεύματος· ἐπὶ δὲ τῇ τῆς δυνά-
μειος ἀδρόωσίᾳ, χωρὶς ἐκφυσῆσεως τῆς διὰ στόματος; ἢ διὰ
τῆς ῥινὸς μόνης ἔξοδος γίνεται τοῦ πνεύματος, ἣτις ῥίς καὶ
κατὰ τὰς εἰσπνοὰς ἐναργῶς ἔχει προστελλόμενα τὰ πτερύγια,
σημεῖον καὶ τοῦτο μέγα δυνάμειος ἀδρόωστουσης. ἐπὶ δὲ
ταῖς στενοχωρίαις τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων ὅλος μὲν ὁ
θώραξ ἐπὶ πλεῖστον διαστέλλεται ταχέως καὶ πυκνῶς, τὴν
δὲ ἐκπνοὴν χωρὶς ἐκφυσῆσεως οἱ κάμνοντες οὕτως ἴσχουσιν.
ὅταν δ' ἐς ταὐτὸν ἀφίκηται θερμασία τε καὶ στενοχωρία τῶν
ἀναπνευστικῶν ὀργάνων, ὥσπερ ἐν περιπνευμονίαις, οὐδ' ἡ
μεγίστη καὶ πυκνοτάτη καὶ ταχίστη τούτοις αὐτάρκῃς ἀνα-
πνοή, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἀνακαθίζουσιν, αἰσθανόμενοι τοῦ
θώρακος ὅλον διῷσταμένου ῥᾶον οὕτως· κατακείμενων μὲν

cis partes dilatat; quippe cum dyspnoea, quae ob nimiam incensionem facta est, unum solum commune habet, quod omnes thoracis muscoli per ipsam agant. At ubi ob plarium calorem respiratio difficilis est in magnitudine, frequentia et celeritate, hoc quoque accedit, quod calidi ferventisque spiritus expiratio cum efflatione efficiatur; in virium vero imbecillitate, nulla ab ore facta efflatione, spiritus ex solis naribus emittitur, quae nares per inspirationem etiam pinnae manifeste contrahunt, id et efficax imbecillae facultatis indicium est. Ob spirabilem vero instrumentorum angustiam totus quidem thorax plurimum, celeriter et frequenter dilatatur; sed qui sic laborant, sine efflatione expirationem habent. Quum vero simul incidunt spirabilem organorum et calor et angustia, ut in peripneumonia, tum neque maxima et frequentissima et celerrima respiratio sufficere potest; ob idque se erigunt, sentientes totum thoracem facilius ita dilatari; quippe decumbentibus in sese con-

Ed. Chart. VII. [471.]

Ed. Bas. III. (292.)

γὰρ αὐτῶν, εἰς ἑαυτὸν συμπίπτει, καταφερομένων τῶν κατὰ τὰ στήθη μερῶν ἐπὶ τὴν ῥάχιν, ἀναταθείσης δὲ ταύτης ὀρθῆς, συναναφέρεται καὶ ὁ θώραξ ταύτῃ, μηκέτι βαρύνων ἑαυτόν. ὁμοίως τούτοις ἀναπνέουσι καὶ οἱ τὰς τραχείας ἀσθησίας τοῦ πνεύμονος ὑπὸ πολλοῦ κατάρθρου πληρωθέντες, ἢ τινος ἐκ τῶν πλησίον χωρίων εἰς αὐτὰς γενομένου ῥεύματος, ἐνὶ μόνῳ διαλλάττοντες, τῷ μὴτ' ἐκφυσᾶν μὴτ' ἐκπνεῖν θερμόν. ὡσαύτως δὲ καὶ ὅσοις ἐν τῷ μεταξὺ θώρακος τε καὶ πνεύμονος ἡθροισται πῦρ δαψιλές, οὗς ὀνομάζουσιν ἐμπύους, ὅλον ἐξαίρουσι τὸν θώρακα, θερμόν δ' οὐκ ἐκπνέουσιν οὐδ' ἐκφυσῶσι, πλὴν εἰ μὴ πυρετὸς αὐτοῖς προσέλθῃ διακαής· ἀλλ' οὗτοί γε τάχιστα πνίγονται, διὰ τε τὸ πάθος αὐτὸ καὶ ὅτι προκέκμηκεν ἡ δύναμις ἐξ ἀνάγκης ἅπασι τοῖς ἐμπύοις, οὐκ ἐξ ἀνάγκης προκεκμηκυῖα τοῖς τὸν πνεύμονα ῥεύμασι, ἢ περιπνευμονίαις, ἢ ἄσθμασιν, ἀλλὰ τὸνναντίον ἰσχυρὰ καὶ ἀκμαῖα καθίστηκυῖα καὶ τοῖς ἀσθματικοῖς παθήμασι, γλίσχωρον καὶ παχέων ὑγρῶν ἐμπεπλασμένων τῷ πνεύμονι. καὶ ἐν φῦμα δύσπεπτον ἐν αὐτῷ συσταίῃ ποτὲ, συμβαίνει μεγίστην μὲν

cidit, eo quod pectoris partes in spinam declinent, qua erecta thorax etiam simul effertur, non amplius se ipsum gravans. Atque iis similiter respirant quibus asperae pulmonis arteriae plurima defluxione oppletae sunt, aut ubi ex proximis locis in ipsas humor aliquis defluxit, unica duntaxat re differentes, quod neque efflent, neque calidum spiritum emitant. Sic etiam iis quibus inter thoracem pulmonemque pus copiosum collectum est, quos suppuratos vocant, totus thorax attollitur; sed neque calidum expirant neque efflant, nisi adurens febris accesserit; verum hi celerrime suffocantur, tum ob hunc affectum, tum quod vires omnibus suppuratis ex necessitate inbecilliores redditae sint, at non necessario in fluxionibus in pulmonem, aut in peripneumoniis, aut asthma; nam contra per asthmaticos affectus crassis et viscosis humoribus pulmoni impactis vires robustae constantesque permanserunt. Atque si tuberculum coctu difficile aliquando in ipso consisterit, thorax maxime quidem di-

Ed. Chart. VII. [471. 472.]

Ed. Bas. III. (292.)

ἴσχειν διαστολὴν τὸν θώρακα, οὐ πολὺν δὲ εἰσπνεῖσθαι τὸν αἶρα, καὶ διὰ τοῦτο συνεχῶς ἀναπνεῖν ἀναγκάζεσθαι χωρὶς ἐκφυσῆσεως· ἴδιον γὰρ τοῦτο θερμοσίας πολλῆς. [472] καθ' ἑτερον δὲ τρόπον ἐς ταυτὸν εἶδος ἀφικνουῦνται δυσπνοίας οἱ πυναγχικοί, στενοχωρίας οὔσης οὐκ ἐν ταῖς ὑποδεχομέναις κοιλότησι τὴν εἰσπνοὴν, ἀλλ' ἐν ταῖς παραπεμπούσαις. ἐφ' ὧν δ' ἀπόστημα καὶ φλεγμονὴ καὶ πλῆθος ὑγρῶν ἐστὶν ἢ ἐν τοῖς κενοῖς τοῦ θώρακος, ἢ κατὰ τὸν πνεῦμονα, μερόντων ἀφράκτων τοῦ λάρυγγός τε καὶ τῆς τραχείας ἀρτηρίας, ἐν ταῖς ὑποδεχομέναις δηλονότι κοιλότησι τὸν εἰσπνεόμενον αἶρα στενοχωρίας γενομένης, ἐξ ἀνάγκης ἀκολουθεῖ μεγάλῃ μὲν διαστολὴν γίνεσθαι τοῦ θώρακος, ὀλίγον δ' ἔλκεσθαι τὸ πνεῦμα, καὶ διὰ τοῦτ' ἀναγκάζεσθαι τὸν κάμνοντα ταχέως τε καὶ πυκνῶς ἀναπνεῖν. πρὸ πάντων γὰρ ὑμᾶς μεμνησθαι βούλομαι τῆς κατὰ τὴν μεγάλῃ ἀναπνοὴν διαφορᾶς διττῶς γενομένης, ποτὲ μὲν τῷ μεγέθει τῆς διαστολῆς τοῦ θώρακος, ποτὲ δὲ τῷ πλήθει τῆς εἰσπνεομένης οὐσίας τοῦ πνεύματος. ἰστίον δ' ὅτι τῶν τοιούτων ὑμᾶς ἀναμνησκῶ πολλάκις, ὅσα

latabitur, sed non multum inspirabit aërem, ideoque continenter respirare cogetur citra effilationem; id enim multi caloris proprium est. In eandem dyspnoeae speciem alia ratione labuntur ii quoque, quos angina molestat, ob angustiam, quae non est in cavitatibus inspirationem fuscipientibus, sed in iis quae ipsam transmittunt. Quibus vero abscessus et inflammatio atque humorum plenitudo in thoracis, aut pulmonis cavernis consistit, citra obstructionem manente gutture atque aspera arteria, in cavitatibus scilicet inspiratum aerem fuscipientibus angustia genita, ex necessitate sequitur magna thoracis dilatatio, sed paucus trahitur spiritus, ac proinde laborantem celeriter et frequenter respirare necesse est. Prae omnibus enim vos meminisse velim magnae respirationis geminas esse differentias, interdum quidem ob dilatationis thoracis magnitudinem, interdum vero ob inspirati spiritus multam substantiam. Sciendum autem quod saepenumero vos admonere earum rerum, quae a prioribus

Ed. Chart. VII. [472.]

Ed. Basf. III. (292.)

παραλείπεται τοῖς πρὸ ἑμοῦ· τὰ γὰρ ὑπὸ τῶν ἔμπροσθεν
 εἰρημένα, διὰ τὸ πολλοὺς εἶναι τοὺς εἰπόντας αὐτὰ, πρόχει-
 ρον ἔχει τὴν μνήμην· ὅσα δὲ μήθ' ὑφ' Ἱπποκράτους διωρίσθη
 τοῦ κάλλιστα περὶ δυσπνοίας γράψαντος, ἄλλός τ' οὐδεὶς τῶν
 μετ' αὐτὸν ἐξεργάσατο καὶ διωρίσατο τὰ λείποντα, διὰ τοῦτ'
 ἀναγκαῖόν μοι γίνεται πολλάκις ἀναμιμνήσκειν αὐτῶν. ὅσοι
 μὲν οὖν ἄνευ φλεγμονῆς, ἢ τιнос ὅλως ὄγκου παρὰ φύσιν, ἢ
 στενόχωρίας ἐν τοῖς ἀναπνευστικοῖς ὀργάνοις, δυσπνοοῦσιν
 ἐν πυρετοῖς καυσώδεσι, τούτοις ἀνάλογον τῷ μεγέθει τῆς δια-
 στολῆς τοῦ θώρακος αὐξάνεται τὸ πλῆθος τῆς εἰσπνεομένης
 αὐσίας τοῦ πνεύματος· ἐφ' ὧν δ' ὄγκος ἢ στενοχωρία τίς
 ἐστὶν ἐν τοῖς ἀναπνευστικοῖς ἄνευ θερμασίας φλογώδους, ἢ
 μὲν διαστολὴ τοῦ θώρακος μέγιστη γίνεται, τὸ δ' εἰσπνεόμε-
 νον οὐ μόνον ἀπολείπεται τῆς κατὰ τὴν διαστολὴν ἀναλογίας,
 ἀλλὰ καὶ τοῦ κατὰ φύσιν ἔλαττον εἰσπνεῖται. χωρὶς δὲ διο-
 ρισμοῦ μίαν ἐνδείκνυται διάθεσιν ἢ μεγάλη διαστολὴ τοῦ θώ-
 ρακος ἀραιότητα προσλαβοῦσα. προσέχιν δ' ὑμᾶς χρὴ κἀν-
 ταῦθα, μή ποτ' ἐξαπατηθῇτε, τὴν ἀπάντων τῶν μυνῶν

omissae sunt; nam quas ipsi persequuti sunt, earum propter
 scriptorum multitudinem facilis atque in promptu est memo-
 ria; quae vero ab Hippocrate, quamvis optime de dyspnoea
 scripserit, non sunt definita, posteriorumque nemo explica-
 vit, quae defunt, definiitve, idcirco necessarium mihi est
 creberrime illorum vos admonere. Igitur quicumque sine
 inflammatione, vel omnino sine aliquo praeter naturam tu-
 more, aut angustia spiritalium instrumentorum, per febres
 ardentes difficulter spirant, his inspirati aëris quantitas ma-
 gnitudini dilatationis thoracis proportionem respondet; quibus
 vero vel tumor vel angustia sine inflammatorio calore in spi-
 ritualibus est, in his thoracis quidem dilatatio maxima est; id
 vero, quod inspiratur, non solum dilatationem proportionem
 non assequitur, verum etiam minus quam secundum natu-
 ram, attrahitur. At sine distinctione unam affectionem osten-
 dit magna thoracis dilatatio, si raritatem simul acceperit.
 Verum animadvertere vos hic oportet, ne aliquando decipi-

Ed. Chart. VII. [472.]

Ed. Bas. III. (292. 293.)

ἐνεργούντων γινομένην ἀναπνοήν, ὅτ' ἂν ἐπ' ἀρρώστια δυνάμειος γίνηται, τὴν αὐτὴν ἡγεῖσθαι τῇ μεγάλῃ· βουληθεὶς γὰρ αὐτὴν ἐγὼ σαφῶς ἐρμηνεύσαι ποτε, μετέωρον ἐκάλεσα· παρέρστη δέ μοι. τηνικαῦτα ἐννοῆσαι τὸν Ἱπποκράτην μετέωρον ὀνομάζειν πνεῦμα τὸ τοῖς μετεώροις μέρεσι τοῦ θώρακος εἰσπνεόμενον, ὥσπερ ὅτ' ἂν εἴπῃ, μέγα δὲ ἀναπνεόμενον καὶ διὰ πολλοῦ χρόνου, παραφροσύνην σημαίνει· εὐδηλὸς ἐστὶ μέγα λέγων τὸ πολὺ, διπτῶς γίνεσθαι δυνάμενον, ἄνευ τε τῆς τῶν μετεώρων μυῶν ἐνεργείας καὶ σὺν αὐτῇ· πολλάκις γὰρ ἡ τε τῶν μεσοπλευρίων μυῶν ἐνέργεια καὶ ἡ τῶν φρενῶν, ἐπιπλείστον διαστελλούσαι τὸν θώρακα, τῶν ὑψηλῶν μυῶν οὐ χηρίζουσιν εἰς τὴν τοῦ πολλοῦ πνεύματος εἰσπνοήν. ὅτι δὲ τὸ τοιοῦτον εἶδος τῆς διαστολῆς ἐνδείκνυται παραφροσύνην, ἐν τοῖς περὶ δυσπνοίας ὑπομνήμασι (293) δέδιχται, καθ' ἃ καὶ τῶν ἄλλων ἀπασῶν δυσπνοιῶν αἱ διαθέσεις ἐξῆρέθησαν. ἀλλὰ νῦν γε καθάπερ τῶν ἄλλων παθῶν, ὅσα προείρηται δι' ἐτέρων πραγματειῶν, οἷον ἐπιτομή τις ἐντανθοῦ λέγεται, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ περὶ τῆς ἐν ταῖς δυσπνοίαις διαφορᾶς

amini, putantes eam respirationem; quae ob virium inbecillitatem omnibus agentibus musculis efficitur, eandem esse cum magna; quam equidem, quo clarior esset interpretatio, aliquando sublimem vocare volui; et mihi tunc contigit intelligere, Hippocratem eum sublimem vocare spiritum, qui sublimioribus thoracis partibus inspiratur; quemadmodum, quum inquit: *Magnus spiritus et ex longis intervallis, delirium declarat*; constat eum magnum pro multo dixisse, qui bifariam fieri potest, vel sine superiorum musculorum actione, vel ipsa concurrente; nam plerumque intercostales musculi una cum septo transverso ad maximam thoracis elevationem, qua multus spiritus alliciatur, superiorum musculorum auxilio non indigent. Quod vero huiusmodi dilationis species delirium portendat, in commentariis de dyspnoea ostendimus, ubi etiam omnium difficultatum respirationis affectiones declaratae sunt. Nunc vero ut compendio quodam hic explicamus alios affectus, quos in aliis commentariis jam percurrimus, ita et de dyspnoeae differentiis

Ed. Chart. VII. [472. 473.]

Ed. Bas. III. (293.)

τὰ μὲν εἴρηται μέχρι δεῦρο, τὰ δ' εἰρήσεται κατὰ τὸν ἐφεξῆς λόγον· ὥς γὰρ ἐπὶ τῆς μεγάλης ἀναπνοῆς ἡ μὲν τις ἐστὶ πυκνὴ, διαφορὰς ἔχουσα πλείους, ἄλλην ἄλλης διαθέσεως ἐνδεικτικὴν, ἡ δὲ τις ἀραιὰ, μίαν ἐνδεικνυμένη διάθεσιν, [473] οὕτως ἐπὶ τῆς μικρᾶς ἡ μὲν ἀραιὰ ψύξιν ἐνδείκνυται τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων, ἡ πυκνὴ δὲ πόνον οὐ μόνον τῶν ἀναπνευστικῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν συγκινουμένων αὐτοῖς, ἥπατος δηλονότι, καὶ γαστρὸς, καὶ σπληνὸς, καὶ στομάχου. πλείωνων δ' οὐσῶν διαθέσεων, αἷς ἔπεται πόνος ἐν τῷ κινεῖσθαι σφοδρότερον, ἐπισκεπτέον τε καὶ διοριστέον ἐκ τῶν ἄλλων σημείων, εἴτε φλεγμονὴ τις ἐστὶν, εἴτ' ἐρυσίπελας, εἴτ' ἔλκος, εἴτ' ἀπόστημα, τὸ τὴν ὀδύνην ἐργαζόμενον. ἐμάθετε δ' ὅτι καὶ δυσκρασίαις ἀνωμάλοις ἀλγῆματα πολλάκις ἐπὶ γίνεται, καὶ πνεύματος ἀπέπτου τε καὶ φυσώδους πλήθει, ποτὲ μὲν αὐτῷ τῷ στέγισθαι κατὰ τι διατείνοντος τὰ περιέχοντα, ποτὲ δὲ βιαίως διεξιόντος. ὁμοίως δὲ καὶ χυμοῦ πλήθει θερμοῦ καὶ δριμύος, ἢ ψυχροῦ καὶ γλίσχρου, στεγομένου

partim quidem dictum est, partim vero in sequentibus dicemus. Nam ut magnarum respirationum alia quidem crebra est, cujus sunt differentiae complures, quarum aliae alias affectiones indicant; alia vero rara, unicam indicans affectionem; sic etiam de exigua dicendum est; nam rara quidem spiritalium instrumentorum refrigerationem, frequens vero non solum spiritalium, sed eorum quoque quae cum ipsis moventur, ut hepatis, ventriculi, lienis, gulae, laborem indicat. Quum autem plures sint affectiones, quas per vehementiores motus dolor comitatur, ex aliis signis considerandum et definiendum est, siue inflammatio quaedam, siue erysipelas, siue ulcus, siue abscessus dolorem efficiat. Quinetiam didicistis, quod inaequalibus intemperiebus dolores saepenumero succedant; similiter spiritus crudi flatuosque copiae, qui arctatus aliquando partes ipsum ambientes distendit, aliquando vero violenter egreditur. Similiter quoque calidi et acris, aut frigidi et lenti humoris abundantia, si aliquando retentus succus ambientia corpora distendat, aut

Ed. Chart. VII. [473.]

Ed. Bas. III. (293.)

τε κατὰ τι καὶ μὴ διεξιόντος, ὁδύναι γίνονται· μιλζόνως μὲν πεπονηότων τῶν ὀργάνων, ἐν οἷς περιέχεται ταῦτα, καὶ μὴ κινῆται· βραχέως δ', ὅταν κινῆται. εἴρηται δ' ἐν τοῖς περὶ δυσπνοίας ἡ αἰτία; δι' ἣν τοῦ μικροῦ πνεύματος τὸ μὲν πυκνὸν πνεῦμα πόνον σημαίνει τῶν κινουμένων ὀργάνων ἐν ταῖς ἀναπνοαῖς, τὸ δ' ἀραιὸν ἰσχυρὰν ψύξιν αὐτῶν μόνον τῶν ἀναπνευστικῶν, καὶ τούτων μάλιστα πνεύμονος καὶ καρδίας. ἔστι δὲ καὶ ἄλλό τι δυσπνοίας εἶδος, οἷον ἐγκοπτομένης τῆς ἐνεργείας τοῦ θώρακος ἡσυχία βραχεία, ποτὲ μὲν ἐν ταῖς εἰσπνοαῖς, ποτὲ δὲ ἐν ταῖς ἐκπνοαῖς, ἥτοι γ' ἐν σπασμώδει διαθέσει τῶν τοῦ θώρακος μυῶν γινομένου τοῦ τοιοῦτου συμπτώματος, ἥ διὰ πλήθος θερμοσίας, εἰσπνεῖν, ἥ ἐκπνεῖν ἀναγκαζόμενον συνεχέστερον τοῦ κάμνοντος. καὶ μέντοι καὶ ἄλλό τι πάθος ἀναπνοῆς ἔστι, ἣν ἄπνοιαν ὀνομάζουσιν, ὥς μὲν πρὸς τὴν ὅψιν μὴδ' ὅλως γιγνομένης, ὥς δὲ πρὸς τὴν φύσιν ἀπιστουμένης μὴ γίνεσθαι· δοκεῖ γὰρ ἀδύνατον μὲν εἶναι, στερηθὲν ἀκριβῶς ὅλης τῆς ἀναπνοῆς τὸ ζῶον εἶτι διασώζεσθαι, φαίνεται δὲ καὶ τὰ φωλεύοντα μὴδ' ὅλως

inde violenter exeat, dolores efficere potest; si gravius affecta fuerint instrumenta, in quibus hujusmodi res continentur, etiam si non moveantur; si leviter, quando moventur. Verum in libris de dyspnoea causa explicata est, cur exiguae spirationis frequens quidem spiritus motorum per respirationem instrumentorum laborem significet, rarus vero vehementem refrigerationem spiritalium duntaxat, praecipue pulmonis et cordis. Est etiam alia dyspnoeae species, quum veluti brevi quadam quiete intercipitur opus thoracis, nonnunquam inspirando, nonnunquam expirando, sive hoc accidat symptomata ob musculorum thoracis convulsivam affectionem, sive ob caloris copiam, coacto laborante continenter vel inspirare vel expirare. Est insuper alius respirationis affectus, quem apnoeam nominant, nulla, ut aspicientibus videtur, facta respiratione, verum ut rei ipsius natura declarat, eam non fieri incredibile est; nam impossibile videtur, ut animal omni respiratione exacte privatum adhuc servari possit; ea tamen animalia, quae in cavernis latent, tho-

Ed. Chart. VII. [473.]

Ed. Bas. III. (293.)

κινουῦντα τὸν θώρακα. δυοῖν οὖν θάτερον, ἢ βραχείαν οὕτω γίνεσθαι τὴν ἀναπνοὴν ὑποληπτέον, ὥς λανθάνειν τὴν αἰσθησιν, ἢ μὴδ' ὅλως δεῖσθαι τηρικαῦτα τὸ ζῶον ἀναπνοῆς, ἀλλ' ἀρκεῖσθαι τῇ καθ' ὅλον τὸ σῶμα διαπνοῇ· γίνεται γὰρ αὕτη μὲν ὑπὸ τῆς καρδίας διὰ τῶν ἀρτηριῶν, ἢ δ' ἀναπνοὴ διὰ τοῦ θώρακος ὑπὸ τοῦ ἐγκεφάλου. ἥτις δ' ἂν ἡ διάθεσις εἴη ἡ τὴν ἀπνοίαν ἐργαζομένη, κοινὴ φαίνεται εἶναι πάντων τῶν τοῦ ζώου μορίων, ὥς ἐν ἀποπληξίαις καὶ κάρσις, ἐπιληψίαις τε καὶ καταλήψεσι· ἐν τούτοις γὰρ ἅπασιν οὐδὲν ἴδιον ἐξαίρετον πάθημά ἐστι τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων, οὐ μᾶλλον ἢ τῶν φωνητικῶν, ἢ διαλεκτικῶν, ἢ βαδιστικῶν· ἀλλὰ τῆς ἀρχῆς πασχούσης, ἅπαντα συμπάσχειν ἀναγκαῖον, ὅσοις παρ' ἐκείνης ἐχορηγεῖτο τὰ τῶν διοικουσῶν αὐτὰ δυνάμειων. εἴρηται δὲ ἡμῖν ἰδίᾳ περὶ ἀπνοίας καθ' αὐτήν, ὥστε νῦν ἤδη μεταβαίνειν ἐφ' ἑτέραν τι καιρὸς.

Κεφ. ια'. Διττῆς δὲ οὔσης ὁδοῦ τοῖς γυμναζομένοις περὶ τὰς διαγνώσεις τῶν πεπονθότων τόπων, ἑτέρας μὲν ἀπὸ τῶν

racem movere minime videntur. Proinde duorum alterum conjicere oportet, aut adeo exiguam fieri respirationem, ut sensum effugiat, aut animal tunc respiratione omnino non indigere, sed eam transpirationem, quae per universum corpus fit, sufficere; hanc enim cor ipsum per arterias efficit, respirationem vero per thoracem cerebrum. At vero affectio, quae apnoeam facit, quaecunque ea sit, omnibus animalis partibus communis esse videtur, veluti in apoplexia, sopore, morbo comitiali, catalepsi; nam in his omnibus nullus proprius affectus spiritalia instrumenta prae caeteris infestat, non magis, quam vocis, aut loquutionis, aut progressionis; sed affecto principio, omnia quibus vires suae, per quas reguntur, ab ipso suppeditari consueverunt, ei consentire necesse est. Verum de apnoea particulatim et per se diximus; quamobrem tempus est, ut nunc ad aliquid aliud transeamus.

Cap. XI. Quum autem exercitationis via ad affectuum locorum dignotiones duplex sit, altera quidem ab appa-

Ed. Chart. VII. [474.]

Ed. Bas. III. (293.)

[474] φαινομένων συμπτωμάτων, ἑτέρας δ' ἀπὸ τῶν τοῦ σώματος μορίων, ἔαν καὶ ἀμφοτέρας τις γυμνάζεται, δις μὲν ἑρεῖ τὰ αὐτὰ, καὶ ἑτερον δὲ καὶ ἑτερον τρόπον. οἷον εὐθέως ἐπὶ τῶν τοῦ πνεύμονος παθῶν εἴρηται μὲν τι καὶ τῷ περὶ τῶν ἀλγημάτων λόγῳ, λείλεκται δὲ καὶ τῷ περὶ αἵματος ἀναγωγῆς, ὥσπερ καὶ τῷ περὶ δυσπνοίας, εἰρήσεται δὲ καὶ νῦν. ἀλγημα μὲν γὰρ αὐτῷ βίαιον οὐδέποτε συμπέπτει, βάρους δ' αἰσθήσεις γίνεται, καὶ τινος ἐνίοτε τύσεως εἰς τὸ στέρον ἢ τὴν ῥάχιν διηκούσης· ἐνταῦθα γὰρ οἱ περιέχοντες αὐτὸν ὑμένες ἀνήρτηνται. καὶ μὲν γε καὶ στεροχωρίας αἰσθάνονται πολλάκις οἱ κάμνοντες, καὶ διὰ τοῦτ' ἀναπνέουσι πυκνὸν καὶ ταχὺ, διαστελλόντες μὲν ἐπὶ πολὺ τὸν θώρακα, πολὺν δ' οὖν εἰσπνέοντες ἄερα. χωρὶς μὲν οὖν πυρετοῦ ταῦτα γινόμενα, φύματα, ἢ γλίσχρων, ἢ παχέων χυμῶν, ἢ τινων ἄλλων πολλῶν ἐν αὐτῷ πληθὺς ὑπάρχειν, ἢ περιεχύσθαι τι πῦθον, ἢ τινα χυμὸν ἄλλον ἢ γλίσχρον, ἢ παχὺν, ἢ πολὺν, ἐνδείκνυται· διορισθήσεται δ' ὁλλήλων ταῦτα τοῖς προηγησαμένοις συμπτώμασιν. ἔαν μὲν γὰρ ὑγιαίνων τε καὶ τὰ συνήθη πράττων,

rentibus symptomatis, altera vero a corporis partibus, si quis per utramque voluerit exercitari, eadem his dicet, quamvis alio et alio modo. Ut verbi gratia, de pulmonis affectibus dictum est, ubi de dolorum ratione; praeterea etiam ubi de sanguinis rejectione ac de dyspnoea; atque in praesentia quoque dicemus. Etenim ipsi vehemens dolor nunquam accidit, verum et gravitatis sensus et aliquando tensionis cujusdam, quae ad pectus, vel ad spinam pervenit, ibi enim membranae ipsum ambientes suspenduntur. Saepenumero etiam angustia molestantur laborantes; atque ob hoc crebro celeriterque spirant, ac thoracem vehementer attollunt, sed non multum aërem attrahunt. Haec igitur si citra febrem acciderint, aut crudum tuberculum; aut lentorum crassorumve; aut quorundam aliorum humorum plenitudinem in eo existere; aut pus, aut alium quendam humorem vel lentum, vel crassum, vel multum, circa ipsum effusum esse declarant; verum ea inter se per praeterita symptomata discernere licebit. Si namque aliquis per bonam

Ed. Chart. VII. [474.]

Ed. Bas. III. (295.)

οὕτως ἄρξεται δυσπνοεῖν, αὐξάνηται τε τὸ σύμπτωμα αὐτῷ χωρὶς τοῦ κερχνῶδες τι κατὰ τὴν ἀναπνοὴν ἐμφαίνεσθαι, φύματος ἀπέπτου γένεσιν ἐπισκοπεῖσθαι χρή· κερχνῶδες δέ τι τῆς ἀναπνοῆς ψοφούσης, ὑγρῶν γλίσχρων ἢ παχέων πλήθος ἐμπεπλασμένων δυσαπολύτως τοῖς βρογχίοις τοῦ πνεύμονος ἐνοχλεῖν δηλοῦται· ἐὰν δὲ ἐξαίφνης ἐπὶ στενοχωρίας αἰσθήσει δυσπνοῶσι, ρεύματος εἰς τὸν πνεύμονα κατασκήψαντος, ἥτοι γ' ἐκ κεφαλῆς, ἢ ἐκ τῶν γειτνιώντων χωρίων, ἐνδείξις σοι γινέσθω. ὅταν δ' ἥτοι γλίσχρων ὑγρῶν ἢ παχέων ἢ πολλῶν ἐπιρρύνειν τῷ πνεύμονι, δυσπνοεῖν εἴπω τὸν ἄνθρωπον, ἐν τοῖς βρογχίοις τὰ τοιαῦτα περιέχεσθαι νόει· κατασχιζομένης γὰρ εἰς ὅλον τὸ σπλάγγνον, ὥσπερ τῆς λείας ἀρτηρίας, οὕτω καὶ τῆς τραχείας, ἢ τῶν βρογχίων οὐσία καθ' ὅλον ἐστὶ τὸν πνεύμονα· βρογχία δὲ καλοῦσιν οἱ ἀνατομικοὶ τοὺς χόνδρους τῆς τραχείας ἀρτηρίας, σιγμοειδεῖς ὑπάρχοντας τῷ σχήματι. προηγησαμένης δὲ πλευρίτιδος, εἴτα τοῦ μὲν σφοδροῦ τῶν πυρετῶν παυσαμένου, βάρους δ' αἰσθήσεως ὑπολειπομένης ἔνδον τῶν πλευρῶν ἐν τῷ βάθει τοῦ θώρακος,

valetudinem, solitas actiones faciens, sic difficulter respirare inceperit, augeaturque ipsi symptoma, neque inter respirandum stertere videatur, crudi tuberculi ortum suspicari oportet. Si vero stertendo strepitum fecerit respiratio, lentorum crassorumque humorum pertinaciter impactorum multitudinem pulmonis bronchia molestare indicium est. Quod si illic ab angustiae sensu difficulter spiraverint, fluxionem vel a capite, vel a vicinis sedibus in pulmonem irrudentem ostendit. Quum autem fluentibus in pulmonem vel lentis, vel crassis, vel multis humoribus, hominem difficulter spirare dico, in bronchiis eos contineri intellige; quum enim in totum viscus, ut laevis arteria, ita etiam aspera dividatur, bronchiorum substantia per totum pulmonem procedit; vocantur autem a diffectoribus bronchia asperae arteriae cartilagineae, stigma literae figuram referentes. At ubi pleuritis praecessit, mox renissa febris vehementia, intra latera gravitas in imo thoracis derelicta sentitur, simulque afflatum de-

Ed. Chart. VII. [174.]

Ed. Bas. III. (293. 294.)

ἅμα τῷ καὶ μεταρῥεῖν τι φαίνεσθαι κατὰ τὰς ἀθρόας μεταλλαγὰς τῆς κατακλίσεως, καὶ μάλιστα ὅταν ἀπὸ τῆς ἐτέρας πλευρᾶς ἐπὶ τὴν ἐτέραν μετασχηματίζωνται, πύου τηνικαῦτα πλῆθος ἐμφαίνεται, καὶ κλύδωνός γε πολλάκις αἰσθητῶς ἀκούειν ἐστὶν ἐπ' αὐτῶν. ἐνδείκνυται δὲ τοῦτο σὺν τοῖς εἰρημένους καὶ τὸ μηδὲν ἀξιόλογον ἀναπτύεσθαι, σφοδρᾶς προηγησαμένης πλευρίτιδος. εἰ δὲ ἄλλός τις χυμὸς ὀρθώδης ἢ φλεγματώδης ἐξαίφνης ἄνευ πυρετοῦ ῥυεῖς εἰς τὰ κενὰ τοῦ θώρακος ἐργάζεται τὴν δύσπνοϊαν, ἀναπτύουσιν οὐ παχέα, κατ' ἀρχὰς μὲν ὀλίγα σὺν πολλῇ βηχί, πεττομένων δὲ αὐτῶν, πλείω καὶ παχύτερα σὺν ἐλάττονι. κατὰ διττὸν γὰρ τοι τρόπον ἐπὶ πολλῇ βηχί πτύουσιν ὀλίγα, διὰ πάχος μὲν ἢ γλίσχρότητα χυμῶν ἕτεροι, διὰ λεπτότητα δ' ἄλλοι· τὸ μὲν γὰρ λεπτὸν ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ κατὰ τὴν βῆχα πνεύματος, ἀντικαταρῥεῖ περισχιζόμενον αὐτῷ· τὸ δὲ γλίσχρον ἢ πάνυ παχὺ δυσ(294)χερῶς ἀναφέρεται, μήτ' ἀπορῥηπτόμενον ἐτοιμῶς τῶν σωμάτων οἷς ἐμπέπλασται μήθ' ὑπὸ τῆς τυχούσης βίας τοῦ πνεύματος ὠθεῖσθαι δυνάμενον· εἰ μὴ γὰρ πολὺ τε καὶ σφο-

cubitu transmutato, maxime quum ab uno latere in aliud convertuntur, transfluit aliquid, puris tum multitudo indicatur, atque in iis fluctuatio saepenumero haud obscure auditur; id autem indicat etiam cum jam propositis, quod vehementi praegressa pleuritide, nihil essatu dignum pene laborans expuerit. Si vero citra febrem alius quispiam ferus aut pituitosus humor in thoracis spaciū subito desfluens, spirandi difficultatem excitat, laborans tenue sputum, idque ab initio quidem exiguum, cum vehementi tussi; ubi vero concoctum est, plus atque crassius, cum mitiore, expuere solet. Nam bifariam accidit, ut vehementer tussiendo pauca expuant, alii ob lentum crassumve humorem, alii ob tenue, nam tenuis sublevatus a tussis spiritu, divisus ab ipso circum refluit; lentus vero, aut valde crassus difficulter effertur, quod neque facile a corporibus quibus impactus est, abstergetur, neque etiam a quavis occurrentis spiritus violentia impellatur; nisi enim spiritus qui tussiendo effertur et

Ed. Chart. VII, [474. 475.]

Ed. Bas. III. (293.)

δρὸν ἀναβητιόμενον εἴη τὸ πνεῦμα, συναναφέρειν οὐδὲν ἑαυτῷ δύναται. ὅσον οὖν δὴ μήθ' ὑγρὸν ἄγαν ἐστὶ καὶ ὑδατῶδες, ἀλλὰ μηδὲ παχὺ λίαν ἢ γλίσχρον, [475] εὐπετῶς ἀναφέρεται, καὶ μάλιστα ὅταν ἡ δύναμις ἐξωμένη τυγχάνῃ· χωρὶς γὰρ τοῦ σφοδρὰν γενέσθαι συστολὴν τοῦ θώρακος, οὐχ οἷον τε βῆξαι σφοδρῶς· ἄνευ δ' ἰσχυρᾶς βηχὸς ἀδύνατόν ἐστιν ἀνεχθῆναι τοῖς παχέσι καὶ γλίσχροις χυμοῖς. ὅτ' ἂν δὲ τῇ μετὰ στενοχωρίας τε καὶ βάρους δυσπνοίᾳ πυρετὸς ὅξυνς συνεισβάλλῃ, φλεγμονὴ τὸ πάθημά ἐστι τοῦ πνεύμονος· εἰ δ' ἀφόρητος μὲν ἡ φλόγωσις εἴη, τοῦ βάρους δὲ καὶ τῆς στενοχωρίας ἐλάττων αἰσθησις, ἐρυσιπέλατι κάμνει τὸ σπλάγχνον· ἀφωρισμένων δὲ τῶν ἄκρων, οὐδὲν ἔτι χαλεπὸν, ἥτοιγ' ἐρυσιπέλας φλεγμονῶδες ἢ φλεγμονὴν ἐρυσιπελατώδη διαγινῶναι γίνεται δὲ καὶ ἄλλα πάθη τῷ πνεύμονι χωρὶς ἐπιρροῆς χυμῶν, κατὰ δυσκρασίαν ἥτοι γ' ἀνώμαλον ἢ ὁμαλήν. ἡ μὲν οὖν ἀνώματος βῆχας ἐργάζεται· ἡ δ' ὁμαλὴ μετρία μὲν οὖσα τὸν ῥυθμὸν τῆς ἀναπνοῆς ὑπαλλάττει, γενομένη δ' ἰσχυρὰ, θειρμότητος μὲν ἐπικρατούσης, ἐπιθυμίαν αἵρος καὶ πόματος

multus et vehemens fuerit, nihil secum educere potest. Igitur *sputum*, quod neque liquidum, aut aquosum admodum est, neque crassum valde aut lentum, id facile excluditur, maxime ubi validae fuerint vires; etenim sine vehementi thoracis contractione vehementer tussiri non potest; at sine valida tussi crassos lentosque humores efferri impossibile est. Quum vero spirandi difficultati cum angustia et gravitate acuta febris simul accedit, is affectus inflammatio pulmonis est. At si intolerabile fuerit incendium, angustiae vero gravitatisque sensus minor, erysipelas ipsum vexare censendum est; extremis autem definitis, nihil arduum erit erysipelas phlegmonodes aut inflammationem erysipelatodem dignoscere. Sunt et alii pulmoni affectus citra humorum influxum ob intemperiem vel inaequalem vel aequalem; ac inaequalis quidem tussim excitat; aequalis vero, si moderata sit, rhythmum respirationis immutat; at vehemens facta, vincente calore, frigidi aëris atque potionis cupiditatem inducit, ac tra-

Ed. Chart. VII. [475.]

Ed. Bas. III. (294.)

ἐργάζεται ψυχροῦ, τῷ χρόνῳ δ' εἰς πυρετὸν τελευτᾷ· τῇ ψυχρᾷ δὲ δυσκρασίᾳ τὰναντία συμβαίνει, θερμοῦ μὲν αἵρος, θερμοῦ δὲ πόματος ἐπιθυμία, μέχρις ἂν εἴη μετρία, μείζονος δὲ γινομένης, ψευμάτων ἐμπίπλεται τὸ σπλάγγνον. περὶ δὲ τῆς κατὰ ῥῆξιν, ἥ διάβρωσιν, ἥ ἀναστόμωσιν, ἐξ αὐτοῦ γενομένης αἵματος ἀναβήξεως εἴρηται μὲν τι καὶ πρόσθεν ἐν τῷ περὶ τῆς τοῦ αἵματος πτύσεως λόγῳ, λεχθήσεται δὲ καὶ νῦν ἔτι διὰ βραχείων. αἱ μὲν ῥῆξεις αἱ κατ' αὐτὸν ἔκ τε τοῦ πολὺν φέρεσθαι τὸ αἷμα γνωρίζονται καὶ τοῦ μέγα προηγούμενον αἴτιον αἰσθητὸν εὐθὺς ἐπιγενέσθαι· λέγω δ' αἴτια προηγησάμενα τὴν ἐξ ὑψηλοῦ πτώσιν ἢ κατὰ παλαιστραν, ἢ ἐν ἄθλοις, ἢ ἑτέρου τινὸς ἐμπεσόντος ἑτέρῳ, καθάπερ γε ἂν ἐπιπέσῃ τῷ θώρακι βαρὺ σῶμα τῶν ἀψύχων ὀτιοῦν, οἷον ἦτοι λίθος ἢ ξύλον· ἐνίοις δὲ ὀξυθυμία μετὰ κραυγῆς προηγέσαιο, καὶ τισὶν ἑτέροις ἀγωνιζομένοις κιθαρωδίαν, ἢ τραγωδίαν, ἢ ὀξεῖα καὶ μεγάλη φωνὴ διέρρηξεν ἄγγεῖα, καὶ μάλιστα δ' οἷ ἂν ἄνευ τοῦ προμαλάξαι ταῖς ἀναφωνήσεσι τὰ κατὰ τὸν πνεύμονα βιαίως κραυγᾶσσωσιν. ὥς γὰρ καὶ τοῖς παλαίουσιν,

ctu temporis definit in febrem. Per frigidam autem intemperiem contraria eveniunt, quoad modum fervaverit, calidi aëris ac calidae potionis desiderium; si vero modum excesserit, repletur viscus fluxionibus. At de sanguinis ex ipso per tussim rejectione, quae ruptura, vel erosione, vel apertione vasorum accidit, antea ubi de sanguinis sputo mentionem fecimus, jam dictum aliquid est, atque nunc quoque pauca quaedam dicemus. Sane ruptiones in ipso deprehenduntur, tum ex multi sanguinis fluxione, tum ex magna evidenteque aliqua causa, qua praegressa, subito advenerit; voco autem praecedentes causas, casum ex alto, vel in ludo, vel certamine, vel quum alter super alterum ceciderit; quemadmodum et quum ex inanimatorum corporibus aliquod grave, ut vel lapis vel lignum, in thoracem ruerit; nonnullis iracundia cum clamore praecessit; ac quibusdam citharoedis tragoedisque certantibus acuta vehemensque vox vasa disruptit, maxime ubi non praemissa pulmonis per proemia lenitione violenter clamant. Ut enim luctatoribus,

Ed. Chart. VII. [175.]

Ed. Bas. III. (294.)

ὅταν ἄνευ τοῦ προθερμανθῆναι καὶ ὁμαλυνθῆναι τρίψεσι τε καὶ μετρίαις κινήσειν τοὺς μῦς ἐπ' ἐνεργείας ἀφικνῶνται σφοδρὰς, ῥήγματά τε καὶ σπάσματα γίνεται, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπὶ τοῦ πνεύμονος εἴωθε συμπίπτειν, ὃν διὰ τρίψεων μὲν οὐχ οἷον τε παρασκευάσαι πρὸς τὰς σφοδρὰς κινήσεις, ἀνάλογον δέ τι ταῖς τρίψεσιν αἱ ἀναφωνήσεις ἐργάζονται. ἄνευ δὲ φανερᾶς ἔξωθεν αἰτίας πληθος αἵματος ἀναδρῆγγυνσιν ἀγγεῖον ἐν πνεύμονι, καθάπερ καὶ κατ' ἄλλό τι μόριον τοῦ σώματος, ὅτ' ἂν δυσπεκτάτον τύχη διὰ ψύξιν ὑπόγνον ἢ δυσκρασίαν σύμφυτον. οὕτως καὶ Ἱπποκράτης τὸ ψυχρὸν εἶρηκε φλεβῶν ῥηκτικόν, οὐκ αὐτὸ δῆπου καθ' αὐτὸ τὰς ῥήξεις ἐργαζόμενον, ἀλλ' ὅτι τῇ ψύξει σκληροὺς καὶ δυσπεκτάτους τοὺς χιτῶνας τῶν ἀγγείων ἐργαζόμενον ἐπιτήδεια πρὸς ῥήξιν αὐτὰ παρασκευάζει· τῆς ῥήξεως δ' αὐτῆς τὸ αἷτιον ἢ τε σφοδρὰ κινήσις ἐστὶ καὶ τὸ πληθος τῶν χυμῶν αὐτῶν τε καθ' ἑαυτοὺς καὶ σὺν ἀπέπτω καὶ ψυχρῷ καὶ φυσώδει πνεύματι συνδιατείνονται τοῖς χυμοῖς τὰς φλέβας. ἀλλὰ καὶ τῆς ἐπὶ τούτων ῥήξεως οὐ μικρὸν γνώρισμά ἐστι κένωσις

si certamen aggreddantur, musculis prius neque calefactis neque per frictiones aut moderatas motiones explanatis, partes quaedam rumpuntur atque convelluntur; eodem modo pulmōni accidere consuevit, quem quidem frictionibus ad vehementes motiones praeparare non licet, prooemia autem frictionibus quadam proportione respondent. At citra manifestam externam causam, ut in caeteris corporis partibus, ita in pulmōne quoque vas aliquod sanguinis abundantia dirumpit, quum extensioni resistit, aut ob frigus subitum, aut ob innatam intemperiem. Ita Hippocrates: *Venas, inquit, rumpit frigidum*, non ipsum per se scilicet rupturas faciens, sed quia venarum tunicas frigiditate sua duras et extendi contumaces reddens, ut rumpantur paratiores efficit; ruptionis vero ipsius causa est vehemens motus et humorum abundantia, qui vel per se vel una cum crudo et frigido et flatuoso spiritu venas extendunt. Verum ruptionis ab his haud parvum indicium praebet subita cumulati sanguinis va-

Ed. Chart. VII. [475. 476.]

Ed. Bas. III. (294.)

αἵματος ἐξαίφνης ἀθρόου, τῆς δ' ἀναστομώσεως, ἔμπαλιν τῶν ψυχρῶν, αἱ θερμαὶ διαθέσεις προηγούνται, λουτροῖς τε θερμοῖς πολλοῖς κεκρημένου τὰνθρώπου, καὶ κατὰ χώραν ὄντος θερμὴν, ὥραν τε τοῦ ἔτους ὁμοίαν, ἐδέσμασί τε καὶ πόμασι θερμοῖς χρωμένον. αἱ δ' ἐξ ἀναβρώσεως ἀθρόαι κενώσεις αἵματος [476] ἐπὶ τε προηγούμεναις γίνονται βραχείαις πτύσεσι καὶ τοῖς εἰς τὸν πνεύμονα δριμέσι ρεύμασιν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ἐπιρρέουσιν· ἐνίοτε δὲ καὶ συναναφέρεται τι μόριον τοῦ πνεύμονος, ἢ φελκῖς, ὥστε λαθεῖν ἀδύνατον εἶναι τὸ τοιοῦτον πάθημα τοῦ σπλάγγνου. κατὰ δὲ τὴν τραχεῖαν ἀρτηρίαν ἔλκουσιν γενομένου, πρὸς τοῖς ἀναβηττομένοις πυώδεσιν οὖσιν, ἔτι καὶ τοῦ πεπονθότος μέρους ἀλγούντος αἰσθησις γίνεται τῷ κάμνοντι· καὶ ἡ βραχύτης δὲ τοῦ κενουμένου διορίζει τὴν τοιαύτην ἔλκωσιν τῆς ἐν τῷ πνεύμονι, πλεῖον γὰρ ἐπὶ τοῖς ἐν πνεύμονι γεγενημένοις ἔλκωσιν ἀναπτύσσεται τὸ πῦον. ὥσπερ δὲ τοῦ πνεύμονός τι μόριον συνανενχθὲν ἐνδείκνυται τὸ σπλάγγνον ἡλκῶσθαι, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐκ τοῦ λάρυγγος εἶδομεν ἐνίοτε τὸ κατὰ τὴν ἐπιγλωττίδα σῶμα δι' ἔλκωσιν ἀναπτυσθὲν, οἷς οὐ μόνον τοῦτο σημεῖον

cuatio. Anastomofin vero non frigidae, sed e contrario calidae dispositiones praecedunt; ubi multis calidis balneis homo utitur, atque in terra moratur calida, annique simili tempestate et calidis eduliis et potionibus utitur. At quae ob erosionem assatim accidunt sanguinis evacuationes, praecedentibus exiguis sputis atque acribus in pulmonem a capite fluxionibus superveniunt; nonnunquam vero et pulmonis aliqua pars, aut ramentum simul excluditur, ut neminem latere possit hic visceris affectus. Orto vero in aspera arteria ulcere, praeter hoc quod sputum purulentum apparet, dolorem quoque in loco affecto laborans sentit; at et vacuati exiguitas ab ulcere, quod in pulmone est, hoc discernit, quippe ab ulceribus pulmonis plus puris rejicitur. Atque ut ex pulmone educta particula visceris ipsius ulcerationem significat, eodem modo ex gutture vidimus interdum corpusculum ligulae per ulcerationem excreari. Quibus non so-

Ed. Chart. VII. [476.].

Ed. Bas. III. (294.)

ὑπῆρξε τοῦ τόπου τοῦ πεπονθότος, ἀλλὰ καὶ ἡ κατὰ τὸ χω-
ρίον αἰσθησις τὸ ἡλκωμένον, ὥς καὶ τῆς τραχείας ἀρτηρίας
ἐξῆέθη· τὰ μὲν γὰρ ἐν τῷ πνεύμονι χωρὶς ὁδύνης συνίστα-
ται, τὰ δ' ἐν τοῦτοις τοῖς χωρίοις ὁδύνην μὲν τινα φέρει,
βραχίαν δὲ ταύτην, ὥς τοῖς φύσει δυσαισθήτοις μηδὲ σαφῶς
αἰσθητὴν γίνεσθαι. ταῦτα μὲν οὖν ἅπαντα τὰ μέχρι δεῦρο
λεγόμενα πάθη κατὰ τε τὸν πνεύμονα καὶ τὰ μετὰ τοῦ θώ-
ρακος, εἴ τι τὴν τραχείαν ἀρτηρίαν καὶ λάρυγγα, καὶ
γὰρ καὶ τούτων ἐμνημόνευσά τῇ κοινωνίᾳ τοῦ λόγου προαχ-
θεὶς ἐπ' αὐτὰ, πολλάκις ἐώραταί μοι· ταυτὶ δὲ τὰ νῦν εἰρη-
σόμενα σπανίως. ἐξαίφνης τις ἀνέβηξε χυμὸν ὁμοιότατον ὑγρᾷ
χολῇ, τῇ μὲν χροῖᾳ μεταξὺ ξανθῆς τε καὶ ὠχροῦς, δριμύτητα
δ' οὐδεμίαν ἔχοντα· καὶ τούτου καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀνέ-
πτυνεν αἰὲ πλεον· ὕστερον δὲ καὶ πυρετῶν ἐπιγενομένων αὐτῷ
λεπτῶν, ἐφθινεν, ὥς καὶ πνῶδες ἀκαβήττειν. καὶ μετὰ χρό-
νον ὥς τεττάρων μηνῶν αἷμα συνανήνεγκεν ὀλίγον σὺν τῷ
πύρῳ, μετὰ τοῦ συντήκεσθαι γὰρ καὶ πυρέττειν μᾶλλον· εἴτα
πλεον αὐθις ἐπτυσεν, εἰθ' ἱκανῶς δαψιλές· ἐφ' ᾧ τῶν τε

lum hoc signum loci affecti fuit, verum etiam ulceratae sedis
sensus, veluti de aspera arteria dictum est; etenim pulmonis
ulcera sine dolore consistunt; quae vero in his sedibus ori-
untur, dolorem quidem aliquem inducunt, sed eum exigu-
um; ut si quibus natura hebes fuerit sensus, ipsum plane
non percipiant. Igitur per saepe vidimus eos, quos huc us-
que proposuimus affectus, qui pulmōni et spatio thoracis et
asperae arteriae et gutturī accidunt (nam et horum, sermo-
nis communitate inducti, mentionem fecimus) qui vero de-
inceps dicentur, raro. Quidam humorem repente expuit
liquidāe bili perquam similem, colore quidem medium inter
flavum ac pallidum, at nulla acredine infectum; atque inde
quotidie majorem ejus quantitatem expuit; deinde levi sub-
orta febricula, tabescebat, adeo ut etiam purulenta screearet.
Postea tractu temporis, quatuor videlicet mensium, exigu-
um cum pure cruiorem rejecit, atque sic auctā febre magis
conflamebatur; atque iterum plus expuebat, tum multum

Ed. Chart. VII. [476.]

Ed. Bas. III. (294. 295.)

πυρετῶν ἀνξήθόντων καὶ τῆς δυνάμειος ἐκλυθείσης, ἀπέθανεν ὡσαύτως τοῖς φθόγῃ νοσήσασιν. μετὰ τοῦτον ἄλλον ἐθεασάμην ὁμοίῳ τρόπῳ νοσηλευθέντα μηνσίν. ἔξ, εἴτ' ἄλλον πλείοσιν. ὁ μὲν οὖν πρῶτος ἡμῖν ὀφθεῖς οὐδὲν ἔχειν ἐδόκει τό γε κατ' ἀρχὰς κακόν, ὕστερον δὲ δηλονότι μοχθηρῶς ἐφαίνετο διακίσθαι· τοῦ δευτέρου δ' ὀφθέντος εὐθὺς ἔξ ἀρχῆς ἔγνωμεν ἐπιμειλῶς προνοήσασθαι, καὶ μετ' αὐτὸν ἔτι καὶ μᾶλλον τοῦ τρίτου. ἀλλ' ὅμως, οὐκ ὀλίγα πραγματευσαμένων ἀμφ' αὐτοὺς ἡμῶν, οὔτε τούτων τις οὔτ' ἄλλος ἐσώθη μετ' αὐτούς· ἀνέπτυσαν δὲ πάντες οὗτοι τελευτῶντες αὐτοῦ τοῦ πνεύμονος μέρη σεσηπότα, δι' ἃ καὶ σαφῶς ἔγνω ὁμοίον τι πάθος συμβαίνειν αὐτοῖς τῷ κῆπι τῶν ἐκτὸς ὀρωμένων μορίων, ὑγρότητι σηπιδονώδει διαβρόχων γινομένων· (295) ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐκκόπτειν ἐγχωρεῖ καὶ πρὸς γε τούτῳ καὶ καίειν, πνεύμονι δ' οὐδὲν τοιούτων ποιῆν οἶόν τι, διὸ καὶ πάντες ἀπόλλυνται. τοῦ τελευταίου δ' αὐτῶν ὀφθέντος μοι κηδόμενος, ἐπὶ τὸ ξηραίνειν ἰσχυρῶς τὸ σπλάγχνον ἐτραπόμην ὁσμαῖς τε καὶ πόμασιν ἐπιτηδεύεις εἰς τοῦτο·

admodum, ex quo magis incremente febre ac resolutis viribus eorum qui tabe marcescunt exemplo mortem obiit. Deinde alium vidi, eodem fere modo sex mensibus, ac alium quoque diutius laborantem. Igitur qui primus nobis occurrit, initio quidem nihil mali habere, sed tandem male affici visus est; alteri vero, quem conspeximus, statim ab initio cognito malo, diligenter succurrere tentavimus, ac multo magis etiam tertio. At quamvis multa circa utrumque laboravimus, nihilominus neque horum ullus, neque alius post eos servatus est; morti autem proximi omnes hi pulmonis ipsius quasdam partes expuerunt. Proinde facile cognovi, simili eos affectu laborare, qualem in partibus externis cernimus, quum a putrescente quopiam humore inficiuntur; verum has et abscindere et urere possumus, pulmōni vero horum neutrum adhibere licet; quapropter omnes intereunt. At vero postremum quem vidi curans, ad visceris fortem excicationem me converti, odoribus atque potionibus ad id effi-

Ed. Chart. VII. [476. 477.]

Ed. Bas. III. (295.)

τὸ μὲν γὰρ καλούμενον ἡδύχρουν ὁσμάσθαι δι' ὅλης ἡμέρας
 ἐκέλευον αὐτῷ, προσφέρεισθαι τε τῇ ῥινὶ συνεχῶς· εἰς ὕπνον
 δ' ἰόντι καὶ τῶν ἐν Ῥώμῃ σκευαζομένων μύρων πολυτελεῶν,
 ἃ δὴ καλοῦσι φουλιάτα τε καὶ σπικάτα, ὑπαλείφειν τινὲ τοὺς
 κατὰ τὰς ῥίνας πόρους· ἐδίδουν δὲ καὶ πίνειν αὐτῷ φάρμακα,
 τὴν τε मिथριδάτειον ὀνομαζομένην ἀντίδοτον, ἀμβροσίαν τε
 καὶ ἀθανασίαν καὶ θηριακὴν· ἀλλὰ καὶ οὗτος ἐνιαυτῷ ταῦτα
 πίνων, ὁμοίως τοῖς φθισικοῖς ὕστερον ἀπέθανεν, [477] ἴσως
 εἰς χρόνον πλείονα παραταθείς διὰ τὴν εἰρημένην ἀγωγὴν.
 ἕτερον δὲ πάθος εἶδον ἐν πνεύμονι τοιόνδε. βήττων τις ἐκ
 χρόνου πολλοῦ, καὶ πτύων ὀλίγα καὶ γλίσχρα, χαλαζίῳ μι-
 κρῷ παραπλήσιον ἀνέβηξέ τι, καὶ μοι κομίσας ἐδειξεν αὐτό,
 καὶ πάλιν ἕτερον ὅμοιον οὐ μετὰ πολλὰς ἡμέρας. ἐδόκει δὴ
 μοι ξηραινόμενος ὁ γλίσχρος ἐκεῖνος χυμὸς, ὃν ἀνέπτυσεν ἔμ-
 προσθεν, εἰς τοιαύτην σύστασιν ἔρχεσθαι· καὶ διὰ τοῦτ' αὐτῷ
 φάρμακα ἐδίδουν πίνειν, ὅποια καὶ τοῖς ἀσθματικοῖς ἀρμό-
 ζει· καὶ πίνων γε αὐτὰ, ἐλάττονα μὲν ἔπτυνεν τὰ χαλάζια,

cacibus. Proinde medicamentum, quod hedychroum vo-
 cant, olfacere per totum diem ac naribus jugiter adhibere
 jussi; ad somnum vero sese convertentem narium foramina
 aliquo preciosorum unguentorum illinere, qualia Romae
 praeparari solent, quae vocant foliata et spicata; dabam quo-
 que ipsi in potu medicamenta, mithridaticam vocatam com-
 positionem, ambrosiam, thanasiam, theriacam; sed hic
 etiam per annum haec bibens, tandem similiter ut reli-
 qui tabidi vitam finivit, quam fortasse ob jam dictam educa-
 tionem longiori tempore protraxerat. Praeterea alium hu-
 jusmodi affectum in pulmone notavi. Quidam diuturna
 tussi vexatus et exiguum lentumque expuens, frustum quod-
 dam parvo grandinis grano consimile excreavit, ac deferens
 illud mihi ostendit, atque rursus non multos post dies aliud.
 Unde conjeci lentum illum humorem, quem antea expuebat,
 siccatum induratumque in hujusmodi substantiam pervenisse.
 Quamobrem ei medicamenta in potu dedi, quae asthmaticis
 auxiliantur; quibus epotis minorem expuebat grandinem,

Ed. Chart. VII. [477.]

Ed. Bas. III. (295.)

καὶ διὰ πλειόνων ἡμερῶν ἢ πρόσθεν, οὐ μὴν ἐπαύσατό γε πολλοῖς ἔτεσι πάσγων οὕτως, ἄχρι τῆς τελευτῆς. μετέθει δ' ἦν τὰ χαλάζια τοῖς καλουμένοις ὁρόβοις ἴσα κατὰ τὸ πλεῖστον, ἔστι δ' ὅτε καὶ μεῖζω τούτων, ὥσπερ γε καὶ μικρότερα. καὶ ἄλλους δέ τινας ὁμοίως ἐκείνῳ πτύοντας ἐθεασάμην ἔτη συχνὰ ζήσαντας, ἐνίους μὲν ἄλλως ἀποθανόντας, ἐνίους δ' ἐκ τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων παθόντων· οὐ μὴν αἷμα γέ τις ἐκ τούτων ἔπτυσεν. τὸ δ' Ἀντιπάτρῳ τῷ ἱατρῷ συμβᾶν ἅπαντες ἔγνωσαν, ὥς οὐκ ἀφανῶς ἱατρεύοντι κατὰ τὴν Ῥωμαίων πόλιν. ἦν μὲν ὁ ἀνὴρ οὗτος ἡλικίαν ἄγωγ' ἑτῶν ἑλατόνων μὲν ἢ ἑξήκοντα, πλεόνων δὲ ἢ πεντήκοντα, συνέβη δ' αὐτῷ ποτε πυρέξαντι τῶν ἐφημέρων τινὰ πυρετῶν ἐκ φανεράς προφάσεως, ἄψασθαι τῶν ἑαυτοῦ σφυγμῶν ἐν τῇ παρακμῇ τοῦ πυρετοῦ, χάριν τοῦ γινῶναι τί ποιητέον ἐστὶν αὐτῷ. πᾶσαν δ' εὐρὴν ἀνωμαλίαν ἐν τῇ τῶν ἀρτηριῶν κινήσει κατεπλάγῃ μὲν τὸ πρῶτον, ὥς δὲ σαφῶς ὕστερον ἡσθάνετο μηκέτι πυρέττειν ἑαυτὸν, ἐλούσατο μὲν εὐθέως· ἐπὶ κόποις τε γὰρ αὐτῷ καὶ ἀγρυπνίαις ἐκεκμήκει τὸ σῶμα·

atque per plures quam antea dies; neque tamen pluribus deinceps annis hoc pati desit, donec moreretur. Caeterum grandines magna ex parte erui magnitudinem aequabant, interdum majores, ut et minores. Atque alios quoque similiter spuentes multos annos vivere vidimus, quorum alii aliam ob causam, alii ob spirabilium organorum affectum mortui sunt, nullus tamen ex his cruorem expuit. Quod vero Antipatro medico accidit, omnes noverunt; ut qui medicam artem publice in Romanorum civitate professus est. Agebat hic vir aetatem sexaginta quidem annis minorem, sed quinquaginta jam annos excesserat; is correptus aliquando febre quadam ephemera ab evidente causa, declinante jam febre, ut quid sibi facto opus esset intelligeret, pulsus ipse suum tangere aggressus est. Quum igitur omnem inaequalitatem in arteriarum motione inveniret, primo quidem territus est; deinde vero quum sese non amplius febrile plane sentiret, illico balneum subiit, quippe laboribus ac vigiliis corpus fati-

Ed. Chart. VII. [477.]

Ed. Bas. III. (295.)

διητήθη δὲ πάνυ λεπτῶς ἄχροι τοῦ τὴν τρίτην ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἡμέραν διελθεῖν· ἐν ᾗ μηδενὸς ἔτι γενομένου πυρετοῦ, προήκει μὲν ἐκάστης ἡμέρας, ὥσπερ καὶ πρόσθεν, ἀπτόμενος δὲ ἑαυτοῦ τῆς κατὰ τὸν καρπὸν ἀρτηρίας, ἐθαύμασε διαμενούσης ἐν τοῖς σφυγμοῖς τῆς ἀνωμαλίας. ἀπαντήσας οὖν μοί ποτε, προὔτεινε τὴν χεῖρα γελῶν, ἐκέλευσέ τε τῶν σφυγμῶν ἄψασθαι. καὶ γὰρ μειδιάσας, τί τὸ αἰνιγμά ἐστιν, ὃ κλεύεις; ἠρόμην· ὃ δ' αὖθις ὁμοίως γελῶν ἰδεῖτο πάντως ἄψασθαι καὶ τοίνυν εὖρον ἄψάμενος ἀνωμαλίαν κατὰ τὸν σφυγμὸν ἄπασαν, οὐ μόνον ἐν ἀθροίσματι γενομένην, ἣν συστηματικὴν ὀνομάζουσιν, ἀλλὰ καὶ κατὰ μίαν διαστολὴν τῆς ἀρτηρίας. ἐθαύμαζον οὖν, ὅπως ἔτι ζῇ τοιοῦτον ἔχων σφυγμὸν, ἐπυνθανόμην τε μή τις αὐτῷ δυσχέρεια κατὰ τὴν ἀναπνοὴν γίνεται· τοῦ δὲ οὐδεμίαν αἰσθητὴν ὁμολογοῦντος, ἐπετήρουν μὲν εἴ τινα μεταβολὴν ἔξοι πότε, συνεχῶς ἀπτόμενος τῆς κατὰ τὸν καρπὸν ἀρτηρίας ἕξ μηνῶν πον χρόνῳ. πυνθανομένου δ' οὖν αὐτοῦ κατ' ἀρχάς, ἥ τις εἶναί μοι δοκεῖ διάθεσις ἐν τῷ σώματι, καὶ κατὰ τίνα τρόπον αὐτοῦ τοιοῦτον ἐργά-

gaverat, atque tenui plane victu, donec diem tertium praeteriisset, usus est; quo quum nulla appareret febris, ad solita negotia pertractanda prodiit, atque arteriam in carpo tangens, admiratus est perseverantem in pulsibus inaequalitatem. Occurrens itaque mihi aliquando, extendit manum ridens, iussitque pulsam tangere. At ego subridens, quid, inquam, sibi vult hoc, quod proponis aenigma? ille iterum ridens obnixe oravit, ut tangerem. Igitur inter tangendum omnigenam in pulsu inveni inaequalitatem, non solum in multarum pulsationum collectione, quam systematicam vocant, verum etiam in una arteriae diastole. Proinde miratus, quomodo adhuc viveret, quum talem haberet pulsus, interrogavi, num difficilis aliqua esset ei respiratio; illo vero nullam se sentire respondente, observavi, an aliquando mutaretur, sex mensium spatio assidue carpi arteriam tangens. Quumque ab initio interrogaret, quaenam affectio mihi videretur esse in suo corpore, atque per quem modum talem pul-

Ed. Chart. VII. [477. 478.]

Ed. Bas. III. (295.)

ζεσθαι δυναμένη τὸν σφυγμὸν ἄνευ πυρετοῦ, πρὸς τὴν ἐρώ-
 τησιν ἀπεκρινάμην, ἐν τῇ περὶ τῶν σφυγμῶν πραγματείᾳ δε-
 δηλωσθαί μοι περὶ τῆς τοιαύτης ἀνωμαλίας· ἡγοῦμαι γὰρ
 αὐτὴν ἐπὶ στενοχωρίᾳ τῶν ἐν τῷ πνεύμονι μεγάλων ἀρτηριῶν
 γίγνεσθαι· τὴν στενοχωρίαν δ' ἔφη, ἐπὶ μὲν φλεγμονῇ τοῦ
 σπλάγγνου, τό γε ἐπὶ σοι νῦν, ἀδύνατον ὑπάρχειν· ἐπύρεττες
 γὰρ ἄν' ἀπολείπεται δ' ἦτοι δι' ἔμφραξιν ὑγρῶν καὶ γλίσχρων
 καὶ παχέων χυμῶν, ἢ διὰ φύματος ἀπέπτου γένεσιν, εἰς τὴν
 τοιαύτην ἀφῆχθαι σε διάθεσιν. ὁ δ' ὑπολαβὼν, ἐχρῆν οἶν,
 ἔφη, ἀσθματικὴν ὀρθόπνοϊαν εἶναι μοι. καὶ γὰρ πιθανῶς μὲν
 εἶπον λέγειν αὐτὸν, [478] οὐ μὴν ἀληθῶς· γίγνεσθαι μὲν
 γὰρ καὶ τὴν τοιαύτην ὀρθόπνοϊαν διὰ τοιαύτην αἰτίαν, οὐ
 μὴν ἐν ταῖς λεῖαις ἀρτηρίαις, ἀλλ' ἐν ταῖς τραχείαις ἀθροί-
 μένου τοῦ γλίσχρου καὶ παχέος χυμοῦ. καὶ τοίνυν ἔδοξεν
 ἡμῖν, τὴν τε δίαίταν αὐτῷ πᾶσαν ὁμοίαν ποιεῖσθαι τοῖς τῶν
 ἀσθματικῶν, τὰ τε φάρμακα προσφέρεισθαι τὴν αὐτὴν ἐκεί-
 νοις ἔχοντα δύναμιν. ἔξ δὲ ἐν τῷ μεταξὺ γινόμενων, ὥς ἔφη,
 μηνῶν, ἥσθετό τινας οὐ μεγάλης δυσπνοίας ἅμα παλμῷ βραχεῖ

sum facere citra febrem, ad eam quaestionem respondi, in
 commentariis de pulsibus declarasse me hujusmodi inaequa-
 litatem; namque ob magnarum in pulmone arteriarum an-
 gustiam id evenire puto; angustiae vero causam, inquiebam,
 esse visceris inflammationem tibi impossibile est; febricitares
 enim; relinquitur igitur, vel obstructionem ex liquidis et
 crassis et viscosis humoribus, vel crudi tuberculi ortum, in
 hujusmodi te affectionem induxisse. Tum ille respondens,
 oporteret ergo, inquit, me asthmatica orthopnoea laborare.
 At ego probabilia dixi ipsum loqui, sed non vera; quippe
 fieri nonnunquam hujusmodi orthopnoeam ob eam causam,
 non tamen quum in laevibus arteriis, sed in asperis crassus
 et lentus humor cumulatur. Proinde omnem victus ratio-
 nem asthmaticorum victui similem moliri et medicamenta
 eandem ac ipsorum facultatem habentia adhibere iussimus.
 Deinde sex, ut dixi, mensibus elapsis, levi quadam spirandi
 difficultate affectus est, accedente simul brevi cordis palpita-

Ed. Chart. VII. [478.]

Ed. Bas. III. (295.)

τῆς καρδίας, τὸ μὲν πρῶτον ἅπαξ, εἴτα δις πον καὶ τρεῖς, εἴτα καὶ τετράκις τε καὶ πλεονάκις γινομένου, μετὰ τοῦ συν-
αυξάνεσθαι τὴν δύσπνοϊαν, ἐφ' ἡμέρας ὡς πέντε καὶ δέκα·
μεθ' ἧς ἐξαίφνης δυσπνότησας σφοδρῶς, εἴτ' ἐκλυθεὶς, εὐθέως
ἀπέθανεν, ὥσπερ ἄλλοι τινὲς ἐπὶ πάθεσι καρδίας, ὑπὲρ ὧν
εἰρήσεται κατὰ τὸν ἐφεξῆς λόγον.

tionem, primo quidem semel, deinde bis atque ter, postea
quater ac saepius quoque, aucta simul spirandi difficultate, ad
quintumdecimum usque diem, post quem difficillima derepente
oborta respiratione, exolutus statim obiit, aliorum quorun-
dam exemplo, qui cordis affectibus laborant, de quibus post-
hac sermonem faciemus.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΕΠΟΝΘΟΥΤΩΝ ΤΟΠΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ Ε.

Ed. Chart. VII. [478.]

Ed. Basl. III. (295.)

Π Ρ Ο Ο Ι Μ Ι Ο Ν.

Ἐν τῷ πρὸ τούτου γράμματι περὶ τῶν κατὰ τὸν πνεύμονα παθῶν διεξιρόμενος, ἐμνημόνευσα τῇ κοινωσίᾳ τοῦ λόγου καὶ θώρακος καὶ καρδίας ἐπ' ὀλίγον, ἀναβαλλόμενος εἰς τουτὶ τὸ πέμπτον ὑπόμνημα τελέως ἀποδώσειν ἅπαντα τὸν περὶ αὐτῶν λόγον. ἐπεὶ τοίνυν ἐτελεύτησεν ἡ κατὰ τὸ τέταρτον ὑπόμνημα διδασκαλία εἰς τὰ συμβάντα τῷ Ἀντιπάτρει τῷ ἱατρῷ, τὴν μὲν διάθεσιν αὐτοῦ ἐν αὐτῷ τῷ πνεύμονι ἴσχυοντος τὴν πρώτην, ἐπι-

GALENI DE LOCIS AFFECTIS LIBER V.

P R O O E M I U M

In praecedenti libro, quum de pulmonis affectibus ageremus, sermonis communitate et thoracis et cordis aliquantulum meminimus; pleniorē vero absolutioremque de ipsis sermonem in quintum hunc librum distulimus. Quoniam vero quartus liber in accidentibus, quae Antipatro medico evenerunt, finem fortitus est, laeso in primis ipsius pulmone,

Ed. Chart. VII. [478. 479.]

Ed. Bas. III. (295. 296.)

διαβάντος δὲ τοῦ πάθους ἄχρι τῆς καρδίας, ἄμεινον εἶναί μοι δοκεῖ περὶ πάντων αὐτῆς τῶν παθῶν διελθεῖν.

Κεφ. α'. Ὡσπερ οὖν περὶ τῶν ἄλλων τοῦ ζώου μορίων, οὕτως καὶ ἐπὶ τῆς καρδίας διορίσασθαι χρὴ, τίνα μὲν [479] ἰδιοπαθούσης, ἢ πρωτοπαθούσης, ἢ ὅπως ἂν τις ὀνομάζειν ἐθέλῃ, γίνεται συμπτώματα, τίνα δ' ἑτέροις μέρεσι συμπασχούσης. ἔστι δ' ὁ λόγος ἐπὶ τοῖς προαποδεδειγμένοις ἐν ἑτέραις πραγματείαις, ἐν αἷς ἐδείχθη, τῆς μὲν ἐμφύτου θερμασίας ὅσον πηγὴ τις ὑπάρχειν ἢ καρδία, καὶ πάντως χρῆναι παθεῖν αὐτήν, εἰ μέλλοι τεθνήξασθαι τὸ ζῶον. ἀρχῶν οὖν οὐσῶν τριῶν, αἷς διοικεῖται τὸ ζῶον (296) (πρὸς γὰρ τῇ τῆς καρδίας ἀρχῇ ὁ μὲν ἐγκέφαλος αἰσθήσεώς τε καὶ κινήσεως ἐδείχθη χορηγὸς εἶναι πᾶσι τοῖς τοῦ ζώου μέρεσι, τὸ δ' ἥπαρ ἀρχὴ τῆς θρεπτικῆς εἶναι δυνάμειος), ὁ μὲν θάνατος αἰεὶ ταῖς ἀμέτροις τῆς καρδίας ἔπεται δυσκρασίαις, ἅπαντα γὰρ αὐτῇ συγκακοῦνται τὰ μόρια· δεδειγμένον δ' ἡμῖν, ἐνεργεῖν αὐτὰ

deinde ad cor etiam transeunte affectu, operae pretium me facturum arbitror, si omnes ejus affectus percurram.

Cap. I. Igitur quemadmodum de caeteris animalis partibus, ita de corde quoque definiendum est, quatenam ipsi proprio vel primario vel utcunque nominare volueris, affectu laboranti fiant symptomata, quatenam vero ipso caeteris partibus consentiente. Nititur autem oratio iis, quae prius in aliis libris demonstravimus, ubi declaratum est, innati caloris cor velut fontem esse, neque animal mori omnino posse, nisi afficiatur. Quum itaque tres sint principes partes, quibus gubernatur animal (nam praeter cordis principatum ostensum est et sensum et motum universis corporis partibus a cerebro suppeditari, jecur vero nutricis facultatis esse principium) semper mors immoderatas sequitur cordis intemperies, simul enim cum ipso omnes vitiantur partes. Quum enim, ut ostendimus, ipsae peculiari cordis temperie

Ed. Chart. VII. [479.]

Ed. Bas. III. (296.)

διὰ τὴν οἰκείαν καρδίας ἐγκρασίαν, ἀναγκαῖόν ἐστιν ἀπολομένης ταύτης συναπόλλυσθαι τὰς ἐνεργείας αἰτῶν, καὶ κατὰ τοῦτο καὶ τὰς ἐγκεφάλου τε καὶ ἥπατος, οὐ μὴν ταῖς ἐκείνων γε τὴν τῆς καρδίας. εἰ γὰρ μήτε τὰς αἰσθητικὰς τε καὶ προαιρετικὰς ἐνεργείας ἔτι διασώζοι τὸ ζῶον, ἀλλὰ μηδὲ τρέφοιτο, καθάπερ οὐδὲ τὰ φωλεύοντα, δυνατόν ἄν τις εἶναι νομίσειεν ζῆν αὐτὸ, μέχρι περ ἂν ἡ καρδία μηδὲν ἢ πεπονηθῇ· καὶ μέντοι καὶ φαίνεται πολλάκις ἡμερῶν ἐφεξῆς πολλῶν οὔτε φρονῶν τις οὔτ' αἰσθανόμενος οὔτε κινούμενος, ὅμως ἔτι ζῶν, ὥσπερ γε καὶ δι' ἀδρώστιαν τῆς ἐν ἥπατι δυνάμεως ἀτροφῶν ἐξαρκεῖν εἰς μακρόν· εἰ δὲ τῆς ἀναπνοῆς στερήσειέ τις τὴν καρδίαν, αὐτίκα διαφθείρεται. ὅσοις οὖν ὁ θώραξ οὐδὲν ὅλως ἐδόκει συντελεῖν εἰς τὴν τῆς ἀναπνοῆς ἐνέργειαν, ἀποροῦσι τὴν αἰτίαν εὐρεῖν, δι' ἣν ἐν ταῖς ἰσχυραῖς ἀποπληξίαις ἀποθνήσκουσιν εὐθέως οἱ κάμνοντες, ἐπὶ μόνῃ τῇ βλάβῃ τῆς ἀνωθεν ἀρχῆς· ὑμεῖς δ' οὐκ ἀπορήσετε, πεπεισμένοι βεβαίως, ὑπὸ μυῶν διαστέλλεσθαι τὸν θώρακα, τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως ἔχόντων ἐκ τῶν εἰς αὐτοὺς φερομένων νέρων ἀπὸ

actiones suas perficiant, hac pereunte, actiones quoque ipsarum perire necesse est, ac proinde cerebri quoque et jecoris, non tamen horum temperie deperdita, cordis simul actionem *perire*. Si enim neque sensibiles, neque voluntarias actiones animal fervet, imo neque nutriatur etiamnum, ut nec latibulis abdita, nihilominus vivere ipsum posse, quoad cor manserit illaefum, quivis existimaverit. Quin videmus saepenumero multis deinceps diebus aliquem neque intelligere, neque sentire, neque moveri, nihilominus vivere, quemadmodum qui ob virium hepatis imbecillitatem non nutritur, diutius sufficere; at si cor respiratione privetur, illico perit. Igitur qui ad respirandi functionem nihil conferre thoracem putant, ii causam reddere nequeunt, cur per vehementem apoplexiam, sola superioris principii laesione laborantes subito moriantur. At vobis eam invenire haud difficile est, utpote quibus explorata persuasum est musculos, qui motionis principium a nervis in ipsos a spinali medulla

Ed. Chart. VII. [479.]

Ed. Bas. III. (296.)

τοῦ κατὰ τὸν αὐχένα πωτῖαιου; στερονμένων τῆνικαῦτα τῆς ἐπιψύξεως ἕξ ἐγκεφάλου δυνάμειος αὐτοῖς κινητικῆς τῶν μυῶν· ὥς εἶγε μὴ συνήπτοντο διὰ τῆς ἀναπνοῆς αἱ δύο ἀρχαί, δυνατὸν ἂν ἦν ἐστερημένους ἡμᾶς ἐνίοτε τῆς ἀνωθεν ἀρχῆς ἔτι ζῆν. ἴσως οὖν τις ἕξ ὧν ἡμεῖς εὐπορήκαμεν αἰτίαν, δι' ἣν ἡ καρδία βλάπτεται παθόντος τοῦ ἐγκεφάλου κατὰ τὰς μεγάλας ἀποπληξίας, ἐκ τούτων αὐτῶν εὐπορήσει καθ' ἕτερον τρόπον εὑρεῖν τὴν αἰτίαν, δι' ἣν ἐν ταῖς μικροτέραις ἀποπληξίαις, καταλήψισί τε καὶ κάρσις, ἐπιληψίαις τε καὶ ληθάργοις, οὐκ ἀπόλλυται τὸ πάσχον οὕτως ζῶον· εὑρήσει δὲ καὶ τοῦτο θεασάμενος, ὅπως ἀναπνέουσιν ἐν τοῖς εἰρημέτοις πάθεισιν οἱ πάσχοντες· ὄψεται γὰρ ὅτι βιαίως τε καὶ μόγις, ὥς ὑπὸ δεσμοῦ τινος εἰεγομένου διαστέλλεσθαι τοῦ θώρακος. λείκεται δ' ἱκανῶς περὶ τούτου κατὰ τὰ περὶ μυῶν κινήσεως ὑπομνήματα· κοινὸν γάρ ἐστι τὸ ζήτημα τῷ γιγνομένῳ κατὰ τοὺς ὕπνους, ἐν οἷς ἀπασῶν τῶν κατὰ τοὺς μῦς ἐνεργειῶν ἐκλειυμένων, ἡ τῶν τὸν θώρακα κινούντων μόνῃ σώζεται· νυνὶ δ' ἀρκεῖ μέγροι τοσοῦτον προῆχθαι τὸν λόγον,

cervicis delatis suscipiunt, thoracem attollere, qui tum privantur motrice facultate ex cerebro ipsis influente; ut nisi ad respirationem ambo principia concurrerent, possemus vivere, privati interdum superno principio. Fortasse igitur ex quibus causam potuimus invenire, cur affecto cerebro in vehementi apoplexia, cor quoque laedatur, ex iisdem ipsis secundum alium modum causam facile quis inveniet, quamobrem in apoplexia minore, catalepsi, sopore, morbo comitiali, lethargo, animal ita affectum non pereat. Inveniet autem id speculatus in enarratis affectibus, quomodo spirent laborantes; nam videbit et violentam et difficilem respirationem, perinde ac si vinculo quodam constrictus thorax dilatari prohiberetur. Atque hujus rei sufficientem fecimus mentionem in libris de musculorum motu; communis enim est hæc quaestio ei quae de somno fit, in quo omnes musculorum actiones exolvuntur, sola musculorum thoracem moventium actio servatur; nunc vero ea duntaxat dixisse satis

Ed. Chart. VII. [479. 480.]

Ed. Bas. III. (296.)

ὅσον αὐτοῦ χρήσιμον ἦν εἰς τὰ παρόντα. ὥ γὰρ λόγῳ κατὰ τοὺς ὕπνους ἀναπνεύουσιν οἱ ἄνθρωποι, καίτοι τῶν ἄλλων ἀπάντων μυῶν ἡσυχάζοντων, τούτῳ καὶ κατὰ τὰς ἀποπληξίας, ὅσαι μὴ μέγισται, καὶ κατ' ἄλλα πάθη τὰ ταύτη παρακείμενά· μεγάλης δ' οὕτως γεγνημένης τῆς ἀποπληξίας, ἣ καὶ τιος ἐτέρου πάθους, ὥς τελείως ἀπολέσθαι τὴν ἐνέργειαν τῶν κατὰ τὸν θώρακα μυῶν, ἀνάγκη ἐστὶ συνδιαφθαρεῖναι τὴν ἀναπνοήν, ἐφ' ἣ καὶ τὴν τῆς καρδιάς ἐνκρασίαν, [480] ἣ καὶ πάλιν ἐξ ἀνάγκης ἐπεται τὸ ζῶον ὅλον ἀπόλλυσθαι. κατὰ τοῦτον μὲν οὖν τὸν λόγον ἐν ταῖς τῆς ἄνωθεν ἀρχῆς βλάβαις μεγάλαις ἀπόλλυται τὸ ζῶον· καθ' ἕτερον δὲ τρόπον ἐφ' ἥπατι πάσχοντι, διὰ γὰρ ἀτροφίαν νεκροῦται τῆνικαῦτα, διὸ καὶ χρόνῳ πλείονι διαρκεῖ τὰ ζῶα κατὰ τὰ τοιαῦτα παθήματα. καὶ μὴν καὶ καθ' ἕτερόν τινα τρόπον, ἐπὶ τε στομαχικαῖς συγκοπαῖς, ἀλγήμασιν τε σφοδροῖς, καὶ φόβοις ἰσχυροῖς, ἡδοναῖς τε μεγίσταις, ἀποθνήσκουσι τινες· ὅσοις γὰρ ἀσθενής ἐστὶν ὁ ζωτικὸς τόπος, ἰσχυρά τε πάθη ψυχικὰ πάσχουσιν ἐξ ἀπαιδευσίας, ἐνδιάλυτος τούτοις ἐστὶν ἡ τῆς ψυχῆς

fuert, quae in praesentia proposito nostro conducere videbantur. Nam qua ratione homines per somnum respirant, reliquis licet musculis omnibus quiescentibus, eadem et per apoplexias non vehementissimas, atque alios ei vicinos affectus; ubi vero apoplexia ita vehemens, aut alter quispiam affectus acciderit, ut musculorum thoracis actio omnino deperdatur, perire simul respirationem necesse est; indeque cordis temperiem, a qua cursus etiam animal universum necessario sequitur interire. Hac igitur ratione per magnas superni principii laesiones animal perit, ex jecoris vero affectu alia ratione, atrophia scilicet tum contabescit, unde longiore temporis spatio in huiusmodi affectibus vitam protelant animalia. Atque per alium quendam modum in syn- copis stomachicis et vehementibus doloribus, terroribus gravibus et voluptatibus maximis nonnulli intereunt; eteum quibus vitale robur infirmum est, animi vero affectiones ob imperitiam fortes, his animi substantia facile dissolvitur;

Ed. Chart. VII. [480.]

Ed. Bas. III. (296.)

οὐσία· τῶν τοιούτων ἔνιοι καὶ διὰ λύπην ἀπέθανον, οὐ μὴν εὐθέως ὥσπερ ἐν τοῖς προειρημένοις· ἀνὴρ δ' οὐδεὶς μεγάλου ψυχῆς οὐτ' ἐπὶ λύπαις οὐτ' ἐπὶ τοῖς ἄλλοις ὅσα λύπης ἰσχυρότερα θανάτῳ περιέπισσον· ὁ τε γὰρ τόνος τῆς ψυχῆς αὐτοῖς ἰσχυρὸς ἐστὶ τὰ τε παθήματα μικρά.

Κεφ. β'. Ἰδιον δὲ πάθος ἐν καρδίᾳ γίνεται κατὰ μὲν ἀπλὴν δυσκρασίαν πολλάκις, εἴτ' ἀνώμαλος εἶθ' ὁμαλὴς εἴη, κατὰ τε φλεγμονὴν ἢ ἐρυσίπελας ἀρχόμενον γίνεσθαι· διαφθείρεται γὰρ παραυτίκα πρὶν ἀνῆλθῆναι τὰ πάθη τάδε τὸ ζῶον. ἔπονται δὲ πάλιν ταῖς τοιαύταις διαθέσεσιν αἱ καρδιακαὶ συγκοπαί, καθάπερ αἱ στομαχικαὶ ταῖς κατὰ τῆς κοιλίας στόμα, καλοῦσι δ' ἔνιοι καὶ τοῦτο στόμαχον· ἀλλὰ καὶ αὗται γίνονται δηλονότι συμπασχούσης τῆς καρδίας. αἱ διαθέσεις δ' ἀμφοτέρων τῶν μορίων, τοῦ τε στόματος τῆς κοιλίας καὶ τῆς καρδίας, ἥτοι διὰ δυσκρασίαν μόνην ἰσχυράν, ἢ δι' ὑγρότητα φαρμακώδη, καί ποτε καὶ δι' ἐρυσίπελας εἰώθασιν γίνεσθαι, καὶ διὰ φλεγμονὴν, ἢ τινα παρὰ φύσιν ὄγκον ἕτερον τοιοῦτον. αἱ μὲν οὖν μικραὶ τῆς καρδίας

horum aliqui et ob moestitiam interierunt, sed non illico, ut de superioribus diximus. At vir magnanimus neque ob moestitiam neque ob aliam aliquam animi aegritudinem moestitia fortiolem unquam succubuit, utpote cui animae robur validum est, affectus vero exiles.

Cap. II. At proprius cordis affectus accidit ob simplicem saepenumero intemperiem, sive inaequalis, sive aequalis ea fuerit, et ob inflammationem, vel erysipelas, dum fieri incipit; illico enim antequam augeantur hujusmodi affectus, animal corrumpitur. Atque hos affectus rursus cardiacae syncopae sequuntur, quemadmodum stomachicae eos affectus, quibus os ventriculi, stomachum nonnulli appellant, infestatur; verum hae quoque consentiente profecto corde eveniunt. Sed utriusque partis, tum oris ventriculi tum cordis, affectus aut ob vehementem solam intemperiem, aut ob venenosum humorem, nonnunquam ob erysipelas aut inflammationem, aut alium quempiam ejusmodi praeter naturam tumorem fieri consueverunt. Igitur exiguae quidem

Ed. Chart. VII. [460.]

Ed. Bas. III. (296.)

δυσκрасίαι τοὺς σφυγμοὺς ἀλλοιοῦσιν κατὰ τὴν αὐτῶν ἐκάστη φύσιν· ἔρρηται δ' αὐτῶν αἱ διαγνώσεις ἐν τῇ περὶ σφυγμῶν πραγματείᾳ· ταῖς μεγάλαις δὲ, κατὰ μὲν τὰς ἰδίαις τῶν ὁμοιομερῶν δυσκрасίας οὐκ ὄξυς ὁ θάνατος ἐπιταί, κατὰ δὲ τὰς ὀργανικὰς ἐξαφνίδιος, ἀλλ' ἐπὶ προηγουμένοις σημείοις, ὧν ἐν μὲν ἔστι καὶ τὸ πρὸς Ἱπποκράτους εἰρημένον, οἷον οἱ ἐκλυόμενοι πολλάκις καὶ ἰσχυρῶς ἄνευ φανερῆς προφάσεως, ἐξαπίνης τελευτῶσιν· ἕτερον δὲ παλμὸς τῆς καρδίας, ἥτοι μόνος γιγνόμενος, ἢ μετὰ τιος ἐμφάσεως ἐν ὑγρῷ κινουμένης αὐτῆς· καὶ θαυμαστὸν οὐδὲν ἀθροίζεσθαι ποτε πλῆθος ὑγροῦ τοσοῦτον ἐν τῷ περιέχοντι χιτῶνι τὴν καρδίαν, ὥς ἐμποδίζειν αὐτῇ διαστελλομένη· καὶ γὰρ ἐπὶ τῶν ἀνατιμηθέντων ζώων ἐθισάμεθα πολλάκις ὑγρὸν οὕτω παραπλήσιον ἐν τῷ περικαρδίῳ θαυλές. εἰς δὲ ποτέ τις κίθηκος ἰσχνότερος ἑαυτοῦ γιγνόμενος οὐκ ἔφθασεν ἀνατιμηθῆναι δι' ἀσχολίας ἡμῶν ἀναγκαίης· ἀποθανόντος δ' αὐτοῦ τὰ μὲν ἄλλα πάντα μόρια τοῦ σώματος ἦν ἀπαθῆ, ἐπέκειτο δὲ τῷ περικαρδίῳ χιτῶνι παρὰ φύσιν ὄγκος, ὑγρὸν ἐν ἑαυτῷ περιέχων

cordis intemperies pulsus arteriarum pro sua quaeque natura variant; ipsorum autem notae in opere de pulsibus explicatae sunt; majores vero per proprias quidem similarium partium intemperies subita mors non sequitur; per organicas vero repentina, sed praecedentibus prius signis, quorum unum est, quod et ab Hippocrate dictum est: *Qui saepe et vehementer exolvuntur sine causa manifesta, ii derepente moriuntur*; aliud vero, palpitatio cordis, aut per se eveniens, aut significatione quadam, quod in humore cor ipsum moveatur; neque mirum tantam humoris multitudinem cumulari aliquando in ambiente cor tunica, ut ipsum ne attollatur, impediat; etenim in animalibus dissectis vidimus plerumque plurimum humoris urinae speciem referentis in eo qui ipsum involvit panniculo contineri. Ac simia quaedam quum emaciari in dies videretur, eam tamen necessariis nostris negotiis impediti secare non potuimus, post mortem vero, reliquis corporis partibus omnibus illaesis, inventus est in cordis involucro tumor praeter naturam, humorem in se

Ed. Chart. VII. [480. 481.]

Ed. Bas. III. (296.)

ὁμοιον τῷ κατὰ τὰς ὑδατίδας· ἐπ' ἀλεκτρονόου δέ ποτε ἡ-
 ρις ὑγροῦ τοιοῦτος σκιρτώδης ὄγκος ἐπέκειτο τῷ περικαρδίῳ,
 παρὰ πλήσιος ὑμέσι παχέσι πολλοῖς κατ' ἀλλήλων ἐπιβεβλημέ-
 νοις· εἰκὸς οὖν ἐστι καὶ τοῖς ἀνθρώποις [481] γίνεσθαι
 τινα τοιαῦτα. φλεγμηνάσης δὲ φανερώς καρδίας ἐπὶ μο-
 νομάχων, ἐθιασάμεθα θάνατον ὁμοιότατον ἀκολουθήσαν-
 τὰ τοῖς συγκοπτομένοις καρδιακῶς. ἐὰν μὲν οὖν ἄχρι κοι-
 λίας τινὸς τῶν ἐν αὐτῇ τὸ τρώσαν ἀφίηται, παραχρῆμα
 τελευτῶσιν αἰμορῥαγικῶς, καὶ μᾶλλον, ὅταν ἡ ἀριστερὰ κοι-
 λία τύχῃ τρωθεῖσα· μὴ διασχόντος δὲ τοῦ τρώσαντος εἰς κοι-
 λίαν, ἀλλ' ἐν τῷ σώματι τῆς καρδίας στηριχθέντος, οὐ μόνον
 αὐτὴν ἐκείνην τὴν ἡμέραν, ἐν ᾗ τρωθέντες ἔτυχον, ἔνιοι διέ-
 ζησαν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπιούσαν νύκτα, φλεγμονῆς δηλονότι
 λόγῳ τοῦ θανάτου γενομένου· φρονοῦσί γε μὴν ἅπαντες
 οὗτοι, μέχρι περ ἂν ζῶσιν, μαρτυροῦντος καὶ τούτου τοῦ
 φαινομένου τῷ παλαιῷ δόγματι περὶ τοῦ τὸ λογίζομενον
 τῆς ψυχῆς οὐκ εἶναι κατὰ τὴν καρδίαν. ὁ δὲ παλμὸς τοῦ
 σπλάγγνου τούτου πολλοῖς ὑγιαίνουσιν ἀμέμπτως νεανίσκοις

continens, qualem pustulae hydatides emittunt. Atque in
 gallo sine humore aliquando pericardium hujusmodi scirrhuso-
 tumore affectum erat, perinde ac si plures crassae membra-
 nae involutae altera alteri fuissent. Unde verisimilis con-
 jectura elicitur, homines etiam similibus posse affectibus in-
 festari. Inflammato autem manifeste corde, gladiatores vi-
 dimus haud aliter, quam qui cardiaca syncope pereunt,
 obiisse. Igitur si ad ventrem cordis vulnus aliquando pene-
 traverit, protinus magnò cum sanguinis fluore moriuntur,
 idque praecipue, si sinistrae partis venter fuerit vulneratus;
 si vero non ad ventrem usque pertingat, sed in cordis sub-
 stantia consistat vulnus, ex ita affectis aliqui non solum ea
 die, qua vulnerati fuerunt, sed sequenti quoque nocte vi-
 vere potuerunt, inflammationis ratione nimirum extincti;
 atque ii omnes, quamdiu vixerint, mentis compotes sunt;
 unde evidens quoque sibi testimonium sumere potest antiqua
 secta, quae negat rationalem animae facultatem in corde con-
 sistere. Palpitatio autem visceris hujus pluribus integra va-

Ed. Chart. VII. [481.]

Ed. Bas. III. (296. 297.)

τε καὶ παρακμάζουσιν ὥφθη γινόμενος ἑξαί(297)φνης, ἀνευ φανεροῦ συμπτώματος ἑτέρου, καὶ πάντες οὗτοι φλεβοτομηθέντες ὠνηντο, καὶ τελέως αὐτῶν ἔνιοι τοῦ συμπτώματος ἀπηλλάγησαν, ἐπὶ τῇ φλεβοτομίᾳ λεπυτούσῃ διαίτῃ μετὰ φαρμάκων ὁμοίων θεραπευθέντες· ἔνιοι δὲ αὐτῶν αὐθὺς ποτε τοῦ συμπτώματος ἐπιφανέντες ὁμοίως ἐθεραπεύθησαν. οἶδα δὲ τινα καὶ κατ' ἐνιαυτὸν ἥρος ὥρα πάσχοντα τὸ τοῦ παλμοῦ σύμπτωμά· καὶ ἐπειδὴ τρισὶν ἔτεσιν ἐπειράθη τῆς φλεβοτομίας ὡφελούσης, ἔφθασεν ἐπὶ τοῦ τετάρτου φλεβοτομηθεὶς ἀλῶναι τῷ συμπτώματι, καὶ οὕτως ἐπραττε κατὰ τὸ ἑξῆς ἐτῶν πλειόνων, μετὰ τοῦ καὶ τᾶλλα ποιεῖν ἐπὶ τῇ φλεβοτομίᾳ προσηκόντως· ἀλλ' ὅμως καὶ οὗτος ἀπέθανε πρὶν γηρῶσαι, καθάπερ καὶ οἱ ἄλλοι πάντες, ἔνιοι μὲν ἐν πύρετοῖς ὑξέσιν ἀθρόως συγκοπέντες, ἔνιοι δὲ καὶ κατὰ τὸν τῆς ὑγείας χρόνον, εἰς δὲ πού τις ἢ δύο καθ' ἕτερον τρόπον ἀπέθανον χωρὶς συγκοπῆς· οἱ πλείους δὲ τῶν οὕτω παθόντων ἡλικίαν εἶχον ἐτῶν ἑλαττόνων μὲν ἢ πενήκοντα, πλειόνων

letudine degentibus, tum adolescentibus tum adultis, subito sine alio manifesto symptomate evenire visa est, atque hi omnes sanguinis detractioe juvati sunt. Atque hoc symptomate aliqui plane liberati sunt, qui post venae sectionem usi sunt attenuante victu cum medicamentis similibus; horum vero nonnulli, quibus rursus hujusmodi symptoma obortum erat, simili curatione sospites evaserunt. Ac novi quendam quotannis verno tempore palpitationis symptomate vexatum, qui quum per tres annos a sanguinis detractioe se adjutum intelligeret, anno quarto antea quam symptoma ipsum invaderet, sanguinem misit, idque pluribus deinceps annis faciendo, idonea etiam post sanguinis detractioem caetera adhibuit. At nihilominus hic quoque ante senectutem morte praeventus est; sicut et reliqui omnes, alii quidem per acutas febres, alii vero, cum sani degerent, affatim syncope intercepti, unus etiam vel duo citra syncopen alia quadam mortis specie perierunt. Sic autem affectorum major pars aetatem agebat quinquaginta quidem annis inferiorem,

Ed. Chart. VII. [481.]

Ed. Bas. III. (297.)

δὲ ἡ τεσσαράκοντα. τὸ μέντοι περικάρδιον σκέπασμα τῶν ἀκύρων ἐστὶ μορίων, ὅπως ἂν πάθῃ, πλὴν εἰ φλεγμῆναντος αὐτοῦ διαδοθῇ κατὰ συμπάθειαν ἢ διάθεσις ἐπὶ τὴν καρδίαν· ἀλλ' ὅταν γε πάσῃ μόνον, ὁμοίως τοῖς ἄλλοις ἅπασι μορίοις, ὅσα φρουρᾶς ἔνεκα καὶ σκέπης ἐτέρων κυριωτέρων ἐγένετο, κίνδυνον οὐδένα φέρι. δύσπνοίαν δ' οὐδεμίαν ἐργάζετ' ἄλλην καρδία παρὰ τὰς εἰρημένας ἐν τῷ πρὸ τούτου γράμματι κατὰ τὸν περὶ τῆς δυσπνοίας λόγον· ἐπὶ μὲν τὸ μέγα καὶ πυκνὸν ὑπερθερμανθεῖσα, μετὰ τοῦ καὶ θάπτον γίνεσθαι τὴν ἀναπνοὴν ἐκφυσᾶσθαι τε θερμὸν πνεῦμα· τὴν δὲ ἐναντίαν αὐτῇ διὰ ψύξιν, ἐφ' ἧ μικρὸν καὶ ἀραιὸν γίνεται τὸ πνεῦμα.

Κεφ. γ'. Καὶ κατὰ τοῦτο τὸ μόριον, ὥσπερ καὶ κατὰ τὰλλα πάντα, τινὰ μὲν ἰδιοπαθοῦντος αὐτοῦ γίνε-
ται, τινὰ δὲ ἐτέροις συμπάσχοντος· ἅπαντα γοῦν ἐξ ἀνάγκης εἰς τὴν τῆς ἀναπνοῆς βλάβην τελευτᾷ, τοῦτο γὰρ ἴδιον ὄργανον ἐδείχθη τῆς ἀναπνοῆς. ὅσα μὲν οὖν ἐν αὐτῷ γίνεται πάθη τῶν ὀδυνηρῶν, μικρὰν καὶ πυ-

sed quae quadraginta annos excederet. Pericardium sane tegumentum, quomodocunque affectum sit, inter ignobiles partes numeratur, nisi quando ipso inflammato affectus per consensum ad cor transcurrat; sed quum ipse solus afficitur, exemplo reliquarum omnium partium, quae ad custodiam et tegumentum caeterarum nobiliorum factae sunt, nullum affert periculum. Caeterum nulla a corde spirandi difficultas oritur praeter eas, quas in priori libro diximus, quum de dyspnoea sermonem haberemus. Etenim supercalefactum respirationem efficit magnam et densam atque celerem ac calidam insuper spiritum efflat; contra refrigeratum exiguum et raram reddit respirationem.

Cap. III. Huic quoque parti, vel primario affectae, vel aliis consentienti, quemadmodum reliquis omnibus, affectus quidam superveniunt; atque omnes in respirationis laesionem desinunt, nam proprium respirationis hoc organum esse monstratum est. Igitur, ubi dolorificis affectibus molestatur, exiguum densamque reddit respirationem, ut in

Ed. Chart. VII. [482.]

Ed. Bas. III. (297.)

[482] κνήν ἐργάζεται τὴν ἀναπνοήν, ὡς ἐν τοῖς περὶ δυσπνοίας ὑπομνήμασιν ἐδείχθη, καθάπερ γε καὶ τῶν γειτνιώντων τε καὶ συγκινουμένων. λέλεκται δ' ἔμπροσθεν ἐν τοῖς τοῦ νωτιαίου πάθεσιν, ὅπως ἀναπνοὴ βλάπτεται; μηδὲν αὐτοῦ πεπονθότος ἴδιον πάθημα τοῦ θώρακος, ἀλλ' ἦτοί τις τῶν ἀπὸ τοῦ νωτιαίου νέρων, ἢ αὐτοῦ τοῦ νωτιαίου. τῶν δ' ἰδίων τοῦ θώρακος παθῶν ἓνα μὲν ἐν τοῖς μυσίν αὐτοῦ; τινὰ δὲ κατὰ τὸν ὑπεζωκότα τὰς πλευρὰς ὑμένα συνίσταται· περὶ δὲ τῶν κατὰ τὸ δέρμα καὶ τὰ τῶν πλευρῶν ὅσα νῦν οὐ πρόκειται λέγειν, αἰσθητὸν ἔχοντων τὸν πεπονθότα τόπον. διττῶν οὖν ὄντων τῶν κατ' αὐτὸν μυῶν, τῶν μὲν ἀναπληρῶντων τὰ μεσοπλευρία καλούμενα, τῶν δ' ἔξωθεν αὐτοῖς ἐπιβέβλημένων, αἱ μὲν τῶν ἔξωθεν ὀδυνηραὶ διαθέσεις, ἐλκωθέντων, ἢ θλασθέντων, ἢ ἀπόστημα σχόντων, ἢ ἐρυσίπελας, ἢ φλεγμονήν, οὐκ ἀσαφῶς διαγιγνώσκονται τοῖς ἰατροῖς ἐπιβάλλουσι τὰς χεῖρας· αἱ δὲ τῶν μεσοπλευρίων μυῶν φλεγμοναί, καὶ μάλιστα τῶν ἐν βάθει, διφυεῖς γάρ εἰσιν, ὥς ἴστε, τὴν μὲν ἀφὴν ἡμῶν λανθάνουσιν, ὀδυνῶσι δὲ τῶν ἐπι-

commentariis de difficultate respirationis ostendimus, ut et vicinis quoque partibus et iis quae simul moventur affectis evenit. Diximus autem antea in spinalis medullae affectibus, quomodo respiratio laedatur, thorace proprio affectu nequaquam laborante, sed vel nervo quopiam a spinali medulla procedente, vel spinali medulla ipsa. Propriorum vero thoracis affectuum quidam in ipsius musculis, quidam in membrana costas succingente consistunt; nam de iis affectibus, qui vel in cute, vel in costarum ossibus consistunt, hic agere non proposuimus, in quibus locus affectus sensibus subjicitur. Quum igitur duplices sint ipsius musculi, eorumque alii spatia intercostalia vocata repleant, alii extrinsecus extendantur, dolorificae externorum musculorum affectiones, ut ulcera, contusiones, abscessus, erysipelas, inflammatio, haud obscure a medicis manus adhibentibus diagnoscuntur; at intercostalium musculorum inflammationes, eorum maxime qui in intimo corpore consistunt, bipertiti enim, ut scitis, sunt, tactum nostrum fugiunt, sed graviore

Ed. Chart. VII. [482.]

Ed. Basl. III. (297.)

πολῆς μείζονος, καὶ τι καὶ τοῦ τὴν φλεγμονὴν ἐργασαμένου
 ζεύματος εἶσω διαπέμπουσιν διὰ τοῦ τὰς πλευρὰς ὑπέζωκό-
 τος ὑμέρος, ὃς ἔξ ἀνάγκης αὐτοῖς συμφλεγμαίνει, καθάπερ
 ἐκείνῳ πάλιν, ὅταν αὐτὸς πρωτοπαθῇ κατὰ τινα καιρὸν ἔτε-
 ρον, ἢ ἐντὸς μοῖρα τῶν μεσοπλευρίων συμπάσχει. ἀλλ' ἢ γ'
 ἀκριβοῦς πλευρίτις ἐν τῇ πρωτοπαθείᾳ τοῦ ὑπέζωκότος γίνεται,
 διὸ καὶ μέχρι κλειδὸς ἢ ὑποχονδρίων ὁ πόθος ἐξικνεῖται· τῶν
 μὲν ἄνω μερῶν αὐτοῦ πασχόντων, εἰς κλεῖν' τῶν κάτω δὲ,
 εἰς τὰ ὑποχονδρία. πυρετὸς δὲ πάντως ἔπεται ταῖς τοιαύταις
 φλεγμοναῖς σφοδρὸς, ὥς ἂν ἐγγὺς τῇ καρδίᾳ κειμένου πάσχον-
 τος τόπου, καὶ συμφνοῦς ὑπάρχοντος αὐτῆς τῷ χιτῶνι, κα-
 θάπερ γε καὶ ταῖς φρεσίν. ὁ σφυγμὸς δὲ ὅσι μάλιστα ἐνδείξε-
 ται, πότερον ὁ ὑπέζωκὸς ὑμῆν μᾶλλον ἢ οἱ ψάυνοντες αὐτοῦ
 πεπόνθασιν μύες· ἥτιον μὲν γὰρ οἱ μύες, ὁ δ' ὑπέζωκὸς μᾶλ-
 λον ἐντείνει τε καὶ σκληρὰν ἀποφαίνει τὴν ἀρτηρίαν, ὥς ἐπὶ
 γε τῶν περὶ πνεύμονα παθῶν οὐδ' ὅλως ἢ τοιαύτη φαίνεται
 σκληρότης. ὁ δ' ἀποχεόμενος εἰς τὰ κενὰ τοῦ θώρακος ἰχὼρ,

quam externi dolore cruciantur; ac aliquid fluxionis, quae
 inflammationem induxit, ad interna per membranam costas
 succingentem transmittunt, quam simul cum ipsis inflammari
 necesse est; veluti rursus cum ipsa, ubi aliquando primario
 affectu infestatur, intercostalium musculorum partes internae
 per consensum afficiuntur. Verum exquisita pleuritis fit,
 ubi succingens costas membrana primario affectu laborat;
 proinde dolor vel ad iugulum usque, vel ad hypochondria
 pervenit; ad iugulum quidem, superioribus ejus partibus af-
 fectis, ad hypochondria vero, inferioribus. Atque vehe-
 mens febris hujusmodi inflammationem plane sequitur, quia
 sedes affecta prope cor sita est et cum panniculo ipsum invol-
 vente, sicuti cum septo transverso, cognationem habet. At
 pulsus tibi potissimum indicabit, afficiaturne magis succin-
 gens membrana, an musculi ipsam contingentes; minus enim
 musculi, succingens vero membrana magis et tendit et du-
 ram efficit arteriam; in affectibus vero pulmonis nulla peni-
 tus apparet hujusmodi durities. At effusa in thoracis spa-

Ed. Chart. VII. [482.]

Ed. Bas. III. (297.)

μεταλαμβανόμενος εἰς τὰς τραχείας τοῦ πνεύμονος ἀρτηρίας, ἀναπτύεται μετὰ βηχὸς, ἐνδεικνύμενος ὁποῖός τις ἐστὶν ὁ τὴν φλεγμονὴν ἐργαζόμενος χυμὸς, ἅρᾳ γε πικροχόλος ἢ μελαγχολικός ἢ φλεγματικός ἢ αἱματικός. ὥχρᾳ μὲν γὰρ καὶ ξανθὰ πτύνουσιν ἐπὶ τῷ πικροχόλῳ, μέλαινα δὲ ἐπὶ τῷ μελαγχολικῷ, τὰ δ' ἀφρωδέστερα καὶ λευκανθούοντα πτύσματα τοῦ φλεγματικού πλεονεκτοῦντος γίνεται χυμοῦ, καθάπερ γε καὶ τὰ ἐρυθρὰ τοῦ αἱματώδους. ὅτι μὲν οὖν ἐκ τῶν κερῶν τοῦ θώρακος ἀναπτύεται τι μετὰ βηχὸς, ἐναργῶς ἐστὶ γινῶναι κατὰ τὰς διαθέσεις, ἐν αἷς ἔξωθεν ἔσω τὸ ἔλκος διήκει, ἥτοι συντήρσεως μὴ κολληθείσης, ἢ κατὰ ἀπόστημα μέγα κατ' ἄμφω τὰ μέρη ῥαγὲν, ἢ τμηθὲν μὲν ὥς ἔξω μόνον ἀνίσχον, εὐρεθέντος δ' ἐπὶ τῇ τομῇ διαβεβρωμένου τοῦ ὑπεζωκότος, ἢ καὶ διὰ σφάκιλον ἐκκοπίσης πλευρᾶς, ἥτοι μὴ δυνηθέντων ἀπαθῆ φυλάξαι τὸν ὑπεζωκότα τῶν ἱατρῶν, ἢ διαβεβρωμένον ἢ διασσηπότα πως εὐρόντων· ἐν ἀπάσαις γὰρ ταῖς τοιαύταις διαθέσεισιν, ὅταν ἐγγέωμεν εἰς τὰ κενὰ τοῦ θώρακος μελίχρατον, εὐθέως ἀναπτύεται μετὰ βηχὸς, αὐτῷ τῷ κάμνοντι διὰ

tium sanies et in asperas pulmonis arterias transfumpta, tus-
siendo excreatur, qualis sit, qui inflammationem facit humor,
declarans, an videlicet biliosus, an melancholicus, an pitui-
tosus, aut sanguineus. Etenim si bilis abundat, pallidum aut
flavum; si atra bilis, nigrum; si pituita, spumofum et can-
dicans, si sanguis, rubrum sputum rejicitur. Quod igitur
tussiendo ex thoracis spatio aliquid expuatur, facile intelli-
gitur per affectiones, quibus ab exterioribus ad intima pecto-
ris ulcus penetrat, sive ob vulnus penetraus non congluti-
natum, sive ob magnum abscessum utrinque eruptum, vel
perinde quidem dissectum, ac si externas duntaxat partes af-
ficeret, facta vero sectione, inventa succingente costas mem-
brana erosa, aut costa ob cariem excisa, aut eo quod medici
succingentem membranam, quam aut erosam, aut putrescen-
tem quodammodo invenerint, servare illaefam non potue-
runt. In omnibus enim ejusmodi affectibus, si aqua mulsa
in thoracis spatium infundatur, mox tussiendo expuitur, et

Ed. Chart. VII. [482. 483.]

Ed. Bas. III. (297.)

διὰ τῆς γένσεως, ὅτι μελίκρατόν ἐστι, γνωρίζομενον. [483] ὅπως δὲ γίνεται τοῦτο, καὶ δι' ὧντινων ὁδῶν εἰς τὴν τραχιᾶν ἀρτηρίαν ἀφικνεῖται, πάρεστι σκοπεῖσθαι τῷ βουλευθέντι, φυλαττομένῳ παθεῖν ὅπερ ἔπαθον ἔνιοι τῶν ἀπορηθέντων ἐν τῇ τῆς αἰτίας εὐρέσει, τάχα μὲν ἑαυτοὺς πείσαντες ἀδύνατον εἶναι τὴν ἐκ τῶν κενῶν τοῦ θώρακος εἰς τὸν πνεύμονα μετάληψιν, ἴσως δὲ καὶ προσποιησάμενοι διὰ τὸ μὴ βούλεσθαι δοκεῖν ἀπορεῖσθαι. χορὴ δ' ὅτι μὲν ἡ μετάληψις γίνεται, πεπεισθαι· φαίνεται γὰρ ἐναργῶς ἐπὶ τῶν συντρήσεων· ὅπως δὲ γίνεται, ζητεῖν, ἀγαπῶντας μὲν εἰ εὐροιμεν, ἄχρι δ' ἂν οὐδέπω πεπεικότες ἑαυτοὺς ὦμεν εὐρηκέναι, τὴν ἄγνοιαν ὁμολογοῦντας μᾶλλον ἢ καταψευδομένους τοῦ γιγνομένου. φαίνεται δὲ καὶ τῶν ἐναίμως κολλημένων συντρήσεων ἀναπτύσσοντά τινα γνωρίσματα τοῦ ὕψεντος αἵματος ἐν ταῖς τρώσεσιν εἰς τὴν μεταξὺ θώρακος τε καὶ πνεύμονος χώραν· ἐναργῆς δ' ἐστὶ καὶ τῶν ἐμπύων ἢ τ' ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ τοῦ πύου σίστασις ἢ τ' ἐξ αὐτοῦ πτύσις ἅμα

laborans ipse aquam mullam esse ex sapore deprehendit. Quo pacto autem hoc fiat, atque per quos meatus in asperam arteriam ingrediatur, perpendere cuilibet licet, modo caveat errorem illum, in quem nonnulli difficultate pressi in causae investigatione inciderunt, qui quidem fortasse ex thoracis spatio in pulmonem quippiam recipi impossibile esse sibi persuaferunt, fortassis etiam ita se sentire simulant, ne videantur de re quapiam dubitare. Caeterum credere oportet huiusmodi fieri trassumptionem; nam per vulnera penetrantia haud obscure apparet; deinde quo pacto ea fieri possit investigare; ita ut quum invenerimus, animo simus quietiori; quamdiu nihil nos invenisse putaverimus, ruditatem potius nostram accusemus, quam veritatem ipsam negemus. Atque videmus etiam conglutinatedis cruentis vulneribus penetrantibus, in sputo notas quasdam fluentis ex vulnere cruoris ad spatium, quod inter pulmonem est et thoracem; praeterea suppurati in hoc ipso spatio pus continere et ipsum tulliando expuere haud obscure videntur; atqui rationi con-

Ed. Chart. VII. [483.]

Ed. Bas. III. (297. 298.)

βηχί. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον εὐλογον γίνεσθαι καὶ τὰς ἐκ τοῦ θώρακος αἵματός τε καὶ πύου πτύσεις, ἐφ' ὧν Ἐρασίστρατος ζητῶν τὰς ὁδοὺς, ἀπίθανα γράφει κατὰ τὸ περὶ τῆς ἀναγωγῆς τοῦ αἵματος βιβλίον ἐν τῇδε τῇ ῥήσει· ἡ δὲ ὁδὸς ἐπὶ τὴν ἀναγωγὴν τοῖς ἀπὸ τούτων τῶν τόπων ἀναφερομένοις τοιαύτη τις γίνεται. ἀπὸ τῆς παρὰ τὴν ῥάχιν κειμένης ἀρτηρίας ἀποφύσεις εἰσὶν ἀγγείων παρ' ἐκάστην πλευρὰν, ὁμοίως ἕκ τε τῶν δεξιῶν καὶ τῶν ἀριστερῶν· αὗται δ' εἰς τοὺς πλησίον τόπους ἐπὶ πλεῖον σχιζόμεναι εἰς ἄδηλα τῇ (298) αἰσθῆσει ἀποτελεντῶσιν. ὅταν οὖν γίγνηται τις εἰς ταύτας τὰς ἀρτηρίας παρέμπτωσις αἵματος, κατὰ τὴν κοίλην ἀρτηρίαν ἐνίοτε λαμβάνει τὴν ἀναφορὰν ἐπὶ τοὺς περὶ τὸν πνεύμονα τόπους, καὶ κατὰ τὰς προσφύσεις, αἷς ὁ πνεύμων προσπέφυκεν τῇ ἀρτηρίᾳ κατὰ τὴν ῥάχιν· γίνεται γάρ τις καὶ ταύτῃ τῶν παρεμπεπτωκότων ἐπάνοδος εἰς τὸν πνεύμονα· ἐκ δὲ τοῦ πνεύμονος, ὅπως εἰς τὴν ἀναγωγὴν ἐπανερχεται, πρότερον εἴρηται. ἐν ταύτῃ τῇ ῥήσει σαφῶς ὁ Ἐρασίστρατος ἐδήλωσεν, τὰς ἀπὸ τῆς μεγάλης ἀρτηρίας ἀποπεφυκνίας εἰς ἕκαστον τῶν τοῦ θώρακος μεσοπλευρίων,

sentaneum est, ut eodem modo tum cruor tum pus ex thorace expuatur, quorum viam inquirens Erasistratus, incredibilia quaedam scripsit in eo libro cui titulus de sanguinis educatione est, sub hac verborum serie: *Via autem, per quam incedunt ea, quae ab iis sedibus rejiciuntur, hujusmodi est. Ab arteria spinæ adjacenti vasa quaedam ad utrumque latus, tam dextrum quam sinistrum, similiter procedunt; haec in loca vicina multiplici divisione dispersa tandem adeo evadunt exigua, ut sensum lateant. Quum itaque sanguis in hujusmodi arterias inciderit, per concavam arteriam nonnunquam ad loca quae circa pulmonem sunt, atque ad eos nexus, per quos pulmo apud spinam arteriae conjungitur, ascendit; nam ea, quae huc inciderint, hac via ad pulmonem ascendere solent; quomodo ex pulmone deinde rejiciantur, antea diotum est. In his verbis manifeste declaravit Erasistratus, eas arterias quae a magna arteria ad singula intercostalia thoracis loca procedunt, per*

Ed. Chart. VII. [483.]

Ed. Bas. III. (298.)

ὑποδιξαμένας αἷμα διὰ τῶν καθηκόντων στομάτων εἰς τὸ φλεγμαῖνον μέρος, ἐπὶ τὴν μεγάλην ἀρτηρίαν ἀναφέρειν αὐτὸ, τὴν ἀπὸ καρδίας μὲν ἐκπεφυκυῖαν, ἐπιτεταμένην δὲ τῇ ῥάχει· πάλιν δ' ἀπ' αὐτῆς εἰς τοὺς περὶ τὸν πνεῦμονα τόπους φησὶ γίνεσθαι τὴν ἀναφορὰν, οὐκέτι προσθεῖς ὅπως γίνεταί καὶ διὰ τίνων ὁδῶν, ἀλλ' ἐφεξῆς γράψας, καὶ κατὰ τὰς προσφύσεις, αἷς ὁ πνεύμων προσπέφυκεν τῇ ἀρτηρίᾳ κατὰ τὴν ῥάχιν· γίνεταί γάρ τις, φησι, καὶ ταύτῃ τῶν παρεμπεπτωκότων ἐπάνοδος εἰς τὸν πνεῦμονα· ὅπως δὲ γίνεταί καὶ κατὰ τινὰς συμφύσεις, οὐκέτι οὐδ' ἐνταῦθα προσέθηκεν. μένει τοίνυν ἔτι τὸ ζητούμενον, οὐδὲν εἰπόντος εἰς αὐτὸ σαφές τοῦ Ἐρασιστράτου, καίτοι σαφῶς ἐρμηνεύειν προηρημένου κατὰ τε τὰλλα πάντα συγγράμματα καὶ κατὰ τοῦτ' αὐτὸ, τὸ περὶ τῆς τοῦ αἵματος ἀναγωγῆς. διὸ καὶ μᾶλλον ἂν τις ἡγήσατο, μοχθηρὸν εἶναι τὸν λόγον, ὑποπιευθέντα καὶ αὐτῷ τῷ Ἐρασιστράτῳ τοιοῦτον ὑπάρχειν· ἔχων γ' οὖν φαίνεται λέξεσιν ἀσαφείσιν κερῶσθαι, χάριν τοῦ δοῦναι τι λέγειν, καίτοι λέγων

ora, quae ad inflammata[m] partem perveniunt, sanguinem fuscipere, ipsumque ad magnam arteriam, quae a corde orta per spinam extenditur, referre; atque ab hac rursus ad ea loca, quae circa pulmonem sunt, transitum ait fieri; sed neque modum, quo huiusmodi transitus fiat, neque viam explicavit, verum deinceps scribit: *atque per eos nexus, per quos pulmo arteriae circa spinam adhaeret; sit enim*, inquit, *hac quoque via eorum quae inciderunt in pulmonem ascensus*; at quomodo et per quae conceptacula, nondum hic apposuit. Proinde inanet adhuc eadem quaestio, nihil plane ad ipsam dissolvendam afferente Erasistrato, quamvis et in caeteris libris omnibus et in hoc ipso de sanguinis educatione perspicuam pollicitus fuerit interpretationem. Quocirca multo magis vitiosum quispiam huiusmodi sermonem reputaverit, utpote qui ipsi quoque Erasistrato fuerit suspectus. Videtur itaque ex industria voluisse obscuris uti sermonibus, ut aliquid dixisse videretur, quum nihil diceret; nam in loco ipso, de quo quaerebatur, enar-

Ed. Chart. VII. [483. 484.]

Ed. Bas. III. (298.)

μηδέν· ἐν αὐτῷ γὰρ τῷ τόπῳ τῷ ζητούμενῳ κατέλιπε τὴν διήγησιν, ὅπως μὲν εἰς τὴν μεγάλην ἀρτηρίαν ἐκ τῶν πλευρῶν ἀφικνεῖται τὸ αἷμα, σαφῶς εἰπὼν, ὅπως δὲ πάλιν ἀπὸ ταύτης εἰς τοὺς περὶ τὸν πνεύμονα τόπους, ὡς αὐτὸς εἶπεν, οὐκέτι προσθεῖς. ἀλλὰ καὶ κατ' αὐτὸ τοῦτο τὸ φάναι, τοὺς περὶ τὸν πνεύμονα τόπους, ἐνὸν εἰπεῖν τὸν πνεύ[484]μονα, δηλὸς ἐστὶν ἐκὼν ἐπιταράττων τὸν λόγον. καὶ τοῦτο μὲν ἐφεξῆς ἐδήλωσεν εἰπὼν· ἐκ δὲ τοῦ πνεύμονος ὅπως εἰς τὴν ἀναγωγὴν ἐπαγέρχεται, πρότερον εἶρηται· ὡς γὰρ εἰς τὸν πνεύμονα φερομένου παρὰ τῆς μεγάλης ἀρτηρίας αἵματος, οὕτω φαίνεται περὶ τῆς ἐντεῦθεν ἀναγωγῆς ἀναμιμνήσκων ἡμᾶς ὅπως γίνεται. ὅτι μὲν οὖν πρότερον εἶρηται περὶ τῆς ἐκ τοῦ πνεύμονος ἀναπτύσεως, ἐπιστάμεθα, καὶ μέντοι καὶ ὅτι σαφῶς εἶρηται, μαρτυροῦμεν· εὐχαίμεθα δ' ἂν ὁμοίως εἰρησθαι καὶ περὶ τῆς εἰς τὸν πνεύμονα μεταλήψεως ἐκ τῆς μεγάλης ἀρτηρίας· ὥσπερ καὶ περὶ αὐτῆς, καὶ κατὰ τὰς προσφύσεις, αἷς ὁ πνεύμων προσπέφυκε τῇ ἀρτηρίᾳ κατὰ τὴν ῥάχιν, γίνεσθαι τὴν ἐπὶ τὸν πνεύμονα φορὰν τοῦ αἵματος.

rationem reliquit, ut qui, quó pacto quidem sanguis ex lateribus ad magnam arteriam perveniat, manifeste declaraverit; at quo pacto rursus ab hac ad eas sedes, quae circa pulmonem sunt, ut ipse dicebat, ascendat, haudquaquam exposuerit. Constat autem et ex eo, quod dixit, *loca quae circa pulmonem sunt*, quum dicere pulmonem potuisset, cum haud invitum sermonis obscuritatem affectasse; id quod postea declaravit, dicens: *ex pulmone autem quomodo ad educationem ascendat, jam antea dictum est*. Perinde enim ac si in pulmonem ex magna arteria sanguis deferatur, quomodo inde rejiciatur, velle nos admonere videtur. Quod vero de expuitione quae ex pulmone fit, prius dictum sit, non ignoramus, ac perspicuam fuisse narrationem testificamur; verum optaremus, ut de ea, quae ex magna arteria in pulmonem fit, transumptione dixisset, quemadmodum, quum inquit, per eos quoque nexus, per quos pulmo arteriae apud spinam conjungitur, fieri circa pulmonem sangui-

Ed. Chart. VII. [484.]

Ed. Basf. III. (293.)

οὐδὲ γὰρ ἐνταῦθα τίνας λέγει προσφύσεις ἐδήλωσεν. καὶ γὰρ ἐὰν δι' ὑμένων ἢ τινων ἰνωδῶν σωμάτων γίνονται, πλέον οὐδὲν ὥς πρὸς τὴν τοῦ περιεχομένου κατὰ τὴν μεγάλην ἀρτηρίαν αἵματος εἰς τὸν πνεύμονα φορὰν· ἐκφύεσθαι γὰρ τινα δεῖ τῆς ἀρτηρίας ἀγγεῖα, δι' ὧν εἰς τὸν πνεύμονα παραγενήσεται τὸ αἷμα, καθάπερ οἱ Ἐρασιστράτειοι λέγουσι διὰ τῆς ἀρτηρίας γίνεσθαι τοῦτο τῆς ὑποβεβλημένης τῷ πνεύμονι· φαίνεται γὰρ αὐτῇ ἀμυδρὰ πέρατα πρὸς τὴν τραχείαν ἀρτηρίαν περαίνοντα, τὴν δ' ἐκφυσιν ἀπὸ τῆς μεγάλης ἀρτηρίας αὐτὴ λαμβάνει πρὶν ἐπιβῆναι τῇ ῥάχει. καὶ τινα λόγον διπλὸν ἀπ' αὐτῆς τῆς ἀρτηρίας οἱ Ἐρασιστράτειοι πορίζονται, βοηθοῦντες αὐτῷ, νῦν μὲν εἰς τὴν ἀπὸ τοῦ θώρακος ἀναγωγὴν τοῦ αἵματος, ἐτέρωθι δ' εἰς γένεσιν φλεγμονῆς ἐν τῷ πνεύμονι· καὶ γὰρ καὶ περὶ ταύτης αὐτοῖς οἱ ἑτερόδοξοι προὔβαλον, ὥς ἀδυνάτου γίνεσθαι κατὰ τὰς Ἐρασιστράτου ὑποθέσεις. αὐτὸς γὰρ ἐν τῷ διδάσκειν ὅπως γίνεται φλεγμονή, τὸ παρεμπύπτον εἰς τὰς ἀρτηρίας αἷμα βούλεται τῷ παρὰ τῆς καρδίας φερομένῳ πνεύματι συντυγχάνον ἀναστῆλ-

nis rejectionem; neque enim hic, quos nexus dicat, declaravit. Etenim si per membranas, vel per fibrosa quaedam corpora fiant, ad sanguinis magna contenti arteria in pulmones delationem nihil conferunt; quippe necesse est ex arteria oriri vasa quaedam, per quae sanguis in pulmonem transferatur, quemadmodum Erasistrati secta hoc ipsum per arteriam pulmoni substratam fieri autumat. Hujus enim arteriae extremae partes exiguae ad asperam arteriam transire videntur; atqui ipsa quoque ex magna arteria, antequam ad spinam perveniat, initium sumit. At duplici quadam ratione Erasistrato ab hac arteria auxilium suppeditare conantur sectae ipsius professores, in praesentia quidem ad sanguinis ex thorace eductionem, alibi vero ad inflammationis in pulmone generationem; etenim hanc quoque obijciunt eis, qui aliter sentiunt, ut quod eam ut Erasistratus supposuit, fieri sit impossibile. Ipse namque ubi docet, quomodo fiat inflammatio, vult incidentem in arterias sanguinem spiritui qui a corde defertur obvium ad extremas arteriarum par-

Ed. Chart. VII. [484.]

Ed. Basf. III. (298.)

λεσθαί τε καὶ συνελάνθισθαι πρὸς τὰ πέρατα τῶν ἀρτηριῶν, πλὴν εἴποτέ τινες ἀρτηρίαι τραυθεῖσαι, κενωθέντος ἑξ αὐτῶν κατὰ τὸ τραῦμα τοῦ πνεύματος, ἐκ τῆς πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθίας διαδεχόνται τὸ αἷμα. κατὰ τοῦτον οὖν τὸν λόγον οὐκ ἂν γενέσθαι φασὶ φλεγμονὴν ἐν ταῖς τοῦ πνεύμονος ἀρτηρίαις· εἰ γὰρ καὶ παρεμπέσοι ποτ' αὐταῖς αἷμα, μηδεμίαν ἀπάντησιν αὐτῷ πρὸς τὸ πνεῦμα γίνεσθαι. κατὰ γάρτοι μόνας τὰς τοῦ πνεύμονος ἀρτηρίας οὐ βούλεται παρὰ τῆς καρδίας φέρεσθαι τὸ πνεῦμα, καθάπερ εἰς τὰς ἄλλας ἀπάσας, ἀλλ' ἔμπαλιν αὐτὰς χορηγεῖν τῇ καρδίᾳ τοῦ πνεύματος, ὃ διὰ τῆς εἰσπνοῆς τῶν τραχειῶν ἀρτηριῶν αἱ λείαι μεταλαμβάνουσιν. τὴν οὖν ἀρτηρίαν ταύτην τὴν ἀπὸ τῆς κατὰ τὴν ῥάχιν ἀρτηρίας μεγάλης εἰς τὸν πνεύμονα φερομένην φασὶ τὴν τε φλεγμονὴν ὑπομένειν κατὰ τὰ πέρατα καὶ τὴν ἐκ τοῦ θώρακος ἀναγωγὴν ἐργάζεσθαι τοῦ αἵματος. ἀλλὰ τὸν μὲν περὶ τῆς φλεγμονῆς λόγον οὐ τῦν πρόκειται σκοπεῖν· ἡ δὲ μετάληψις τοῦ αἵματος, ἣν ἐκ τῆς μεγάλης ἀρτηρίας εἰς τὸν πνεύμονα γίνεσθαι φασιν, οὐκ ὀρθῶς φαίνεται λεγομένη. πρῶτον μὲν γὰρ εἰς μεγάλῃν ἀρτηρίαν ἐκ τῶν μεσοπλευρίων ἰσχύνατον

tes repelli et compelli, nisi ubi vulneratae aliquando quaedam arteriae, vacuato ex ipsis per vulnus spiritu, ex ea quae ad vacuatum spiritum fit sequela, sanguinem suscipiant. Hac itaque ratione non posse fieri inflammationem in pulmonis arteriis dicunt; nam etsi aliquando sanguis in eas inciderit, nulli ipsam spiritui occurrere, quod in solas pulmonis arterias nullam a corde ferri spiritum contendat, ut in reliquis omnes, verum e contrario ipsas cordi spiritum suppeditare, quem per inspirationem ab asperis laeves arteriae suscipiunt. Hanc igitur arteriam, quae a majori arteria spinæ incumbente in pulmonem fertur, inflammationem in extremis partibus sustinere, atque sanguinis e thorace educationem efficere dicunt. Sed inflammationis rationem hoc in loco tractare non proposuimus. Verum quam ex magna arteria in pulmonem sanguinis transumptionem fieri dicunt, haud recte dici videtur. Primum enim sanguinem ex intercostalibus locis in magnam arteriam transferri im-

Ed. Chart. VII. [484. 485.]

Ed. Bas. III. (298.)

ἐνεχθῆναι τὸ αἷμα, καλινδρομήσει γὰρ αὐτίκα συνελαννόμενον ὑπὸ τοῦ πνεύματος, ὃ παρὰ τῆς καρδίας διὰ τῆς μεγάλης ἀρτηρίας εἰς ταύτας ἐπιπέμπεται· ἔπειτα δ' εἰ καὶ συγχωρηθεῖη τοῦτο γίνεσθαι, καὶ θείηται εἰς τὴν μεγάλην ἀρτηρίαν αὐτὸ φέρεσθαι, μείζονος ἀτόπου καταλαμβάνοντος τὸν λόγον, ἔξ αὐτῶν τῶν Ἐκκισιτρατείων ὑποθέσεων. βούλεται γὰρ εἰς τὴν ἀρτηρίαν ταύτην ἐνθλιβόμενον ὑπὸ τῆς καρδίας τὸ πνεῦμα, διασῶζον τῆς βολῆς τὴν ῥύμην, εἰς ὅλον φέρεσθαι τὸ σῶμα διὰ τῶν ἀπ' ἐκείνης πεφυκνυῶν ἀρτηριῶν. [485] ὥς κατὰ μίαν ἐνθλημὴν τῆς ἀρτηρίας ἐξικνεῖσθαι μέχρι τῶν κατὰ τοὺς πόδας ἄκρων τὴν φορὰν τοῦ πνεύματος, ὑπὲρ τοὺς σφοδροτάτους ἀνέμους τὸ τῆς φορᾶς τάχος εἶναι βουλόμενος. οὐκ οὖν ἐγκωρεῖ τὴν τοσαύτην σφοδρότητα μὴ οὐκ ἐνθίως ὠθεῖν τὸ κατὰ τὴν μεγάλην ἀρτηρίαν αἷμα πανταχόσε τοῦ σώματος· οἱ δ' εἰς μίαν ἀρτηρίαν αὐτὸ συνελάνουσι τῷ λόγῳ, τὴν εἰς τὸν πνεύμονα φερομένην, ὥσπερ νοῦν ἔχον ἐπιστάμενόν τε, δι' ἧς ὁδοῦ κενωθήσεται ῥᾶστα. μάχεται δ' αὖ πάλιν αὐτὸ τοῦτο τῷ νῦν ἐνιστώτι λόγῳ, κινεῖσθαι τάχιστα συγχωροῦντι τὸ αἷμα διὰ τῆς τραχείας ἀρτηρίας. εἰ γὰρ

possibile est; nam a spiritu, qui a corde per magnam arteriam ad haec loca transmittitur, repulsus, illico revertetur; deinde vero si concesserimus ita fieri, ac demus in magnam ipsum arteriam deferri, multo absurdior ex Erasistraticae sectae fundamentis sermo evadet. Etenim spiritum, servan-tem incursionis impetum, a corde in hanc arteriam expres- sum, ad totum deferri corpus per ortas ab ipso arterias au- tumat; ita ut ex una arteriae compressione spiritus delatio ad extremas usque pedum partes perveniat, a delationis ce- leritate vehementissimos ventos superari putans. Quod igitur tanta vehementia sanguinem in magna arteria contentum ad quamlibet corporis partem non statim impellat, impossi- bile est. Hi vero ipsum in unam arteriam, quae in pulmo- nem fertur, sermone compellunt, ac si mentem habeat sci- atque, qua via facillime sit evacuandus. Id ipsum vero rur- sus pugnat cum praesenti sermone, qui sanguinem quam ce- lerrime vacuari per asperam arteriam concedit. Nam si

Ed. Chart. VII. [485.]

Ed. Basf. III. (298. 299.)

οὕτως· ἔστιν εὐρέα τὰ πέρατα τῶν ἀρτηριῶν τούτων, ὥς τὸ παρεμπιπτόν εἰς αὐτὰ αἷμα ταχίστην ἰσχεῖν τὴν κενώσιν, οὐκ ἐνδέχεται σφηνωθὲν αὐτὸ φλεγμονὴν ἐργάσασθαι· τὸ γὰρ σφηνοῦσθαι τῷ διακρίπτειν ἐναντίον ἐστὶ. θαυμάσαι δὲ ἔστιν εἰ μᾶλλον, ὅπως ἐφεξῆς γράφων αὐτὸς Ἑρασίστρατος ἐπιμειλίεστατα περὶ τῆς τοῦ πύου κενώσεως, ἣν τ' ἐν τοῖς πλευριτικοῖς πάθεισιν, ἣν τ' ἐν τοῖς ἐμπυήμασιν ἰσχεῖ, τὴν μύχην οὐ σύνοιδεν, ἣν ἡμῖν καὶ ἅπασιν τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις οἱ δύο λόγοι πρὸς ἀλλήλους ἔχειν φαίνονται. γνωσθήσονται δ' ἐναργῶς, παραγραφείσης αὐτοῦ τῆς ῥήσεως, ἐχούσης κατὰ λέξιν οὕτως· ἐν δὲ τοῖς (299) αὐτοῖς τούτοις πάθεισιν πύου ἀνακάθαρσις ἐνίοτε πολλοῦ γίνεται· ἡ δ' αἰτία τούτου παρὰ τὴν φύσιν τῶν ἀγγείων γίνεται· ἐπιλογισμὸς δ' αὐτῶν ὅδε· ἐκ τῆς καρδίας ἀπόφυσις φλεβὸς εὐμεγέθης κέται παρὰ τὴν ῥάχιν, ἀποτελευτῶσα καθ' ὃν τόπον αἱ φρένες ἐκ τῶν σπονδύλων ἐκπεφύκασιν· ἀπὸ δὲ ταύτης αἱ παρὰ τὰς πλευράς τείνουσαι καὶ ταῖς ἀρτηρίαις παρακείμεναι φλέβες τὴν ἀπόφυσιν ἔχουσιν. ὅταν οὖν ἑλκῶσις ἐν τοῖς τόποις τούτοις

tam facilis est per extremas harum arteriarum partes transitus, ut incidens in eas sanguis celerrimam habeat vacuationem, fieri non potest ut is impactus inflammationem excitet; nam impingi et excidere inter se sunt contraria. Id vero multo majori admiratione dignum est, quod quum Erasistratus quam diligentissime deinceps de puris vacuatione conscribat, sive in pleuriticis, sive in suppuratis fiat, ipse pugnam hanc, qua duo ejus verba tum nobis tum reliquis hominibus omnibus inter se certare videntur, non intellexerit. Ea facile deprehendetur ascripto ejus textu, ad verbum sic se habente: *Atque in his ipsis affectibus multi interdum puris expurgatio fit; hujus causa vasorum natura est; brevis autem horum enumeratio haec est. Ingens venae ex corde processus incumbit spinæ, ad quem locum a vertebra septum transversum nascitur finem accipiens; ab hoc vero venae, quae ad latera extenduntur atque arteriis adjacent, exortum habent. Igitur quum ulcus vel*

Ed. Chart. VII. [485.]

Ed. Bas. III. (299.)

ἢ ἀπόστημα γένηται, πλείονος πύου συναγωγὴν ποιούμενον, εἰς μὲν τὸ μεταξὺ τοῦ πνεύμονος καὶ τῶν πλευρῶν οὐ ῥαδίως τὴν ἐκχυσιν λαμβάνει, διὰ τὸ τὸν ὑμένα ὑπεζωκότα τὰς πλευρὰς νευρώδη τε καὶ ἰσχυρὸν καὶ δυσδιαίρετον εἶναι· συνῥήγνυται δ' εἰς τὰ ἐντὸς ἀγγεῖα τοῦ ὑμέρος κείμενα. λεπτοτέρας δὲ καὶ ἀσθενεστέρας οὔσης τῆς φλεβὸς ἢ τῆς ἀρτηρίας, πρότερον ταῦτα τὰ ἀγγεῖα τῶν περὶ τὰς ἀρτηρίας διαιρεῖται· κατὰ δὲ τὰς διαιρέσεις ἢ ἀνάχυσις τοῦ πύου εἰς τὰς φλέβας γίνεται. ἐπὶ μὲν οὖν τοὺς κάτω τόπους οὐ γίνεται τοῦ πύου διεξοδος, διὰ τὸ μὴ διῆκνέσθαι τὴν φύσιν τῶν φλεβῶν, ἀλλὰ τὴν ἀποτελεύτησιν ἔχειν, καθάπερ εἴρηται, κατὰ τὴν ἐκχυσιν τοῦ διαφράγματος· πληρουμένων δὲ αἰετῶν συντεχῶν τόπων, τὴν ἐπάνοδον λαμβάνειν ἀναγκαῖον εἰς τοὺς ἐπάνω τόπους. ἐπινοεῖν οὖν δεῖ τὴν γινομένην κατὰ τὴν ἀναπνοὴν τοῦ πνεύμονος ἐνέργειαν, καὶ τὴν ὅλην τε καὶ δίδωσιν τοῦ πνεύματος τε καὶ τῶν ὑγρῶν, καὶ ὅτι κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον ἢ τοῦ πύου ἐπάνοδος ἀπὸ τῶν πλευρῶν εἰς τὸν πνεύμονα γίνεται· ἢ δ' ἐκ τοῦ πνεύμονος ἀναγωγὴ ὅν τρόπον γίνεται, πρότερον εἴρηται. ἐν ταύτῃ τῇ ῥήσει τὸ μὲν

abscessus his in locis oboritur, copiosioris puris collectionem moliens, id quidem haud facile ad spatium, quod inter latera et pulmonem est, effundi potest, quod succingens costas membrana nervosa sit et fortis ac dividi contumax; proinde erumpit ad vasa membranae intrinsecus subjecta. Quum itaque tenuior ac imbecillior vena sit quam arteria, haec vasa prius dividuntur quam ipsae arteriae; atque per has divisiones puris fit in venas refusio. Per inferiores igitur sedes puris haud datur exitus, quod ad eas venarum natura non perveniat, sed finem sortiatur, ut dictum est, circa septi transversi exortum; quum semper autem continuas sedes repleantur, ut per superiores meatus exitum capiat, necesse est. Perpendenda igitur est actio pulmonis in respiratione, atque tum spiritus tum humorum et attractio et expulsio et quod eodem modo puris a costis ad pulmonem fiat ascensus; sed quo modo a pulmone fiateductio, antea dictum est. In hoc textu quod pus in venas

Ed. Chart. VII. [485. 486.]

Ed. Bas. III. (299.)

μη δύνασθαι κατωτέρω τοῦ διαφράγματος ἀφικέσθαι τὸ μεταληφθὲν εἰς τὰς φλέβας πῦον, ἀληθῶς εἴρηται τῷ Ἑρασι-
στράτῳ, τῆς γε τὰς κάτω τοῦ θώρακος ὀκτὼ πλευρὰς, οὐ
γὰρ δὴ πάσας γε, τρεφούσης φλεβός, ἄχρι τοῦ διαφράγματος
ἐρχομένης· οὐ γὰρ χρὴ μικρολογεῖσθαι νῦν, εἰ διεκρίπτεται τι
μέρος αὐτῆς μικρόν· ὅπως δὲ ἀναπτύσσεται τὸ πῦον τοῦτο, τὴν
ἀρχὴν οὐδ' ἐπεχείρησεν εἰπεῖν, ὥσπερ οὐδὲ τῶν ἀπ' αὐτοῦ-
τις. οὐ γὰρ δὴ ὥσπερ ἀρτηρίαν τινὰ φασιν ἀπὸ τῆς μεγά-
λης ἀποσχιζομένην ἐπὶ τὸν πνεύμονα φέρεσθαι, κατὰ τὸν
αὐτὸν ἔχουσι λόγον ἀποφαίνεσθαι τι περὶ τῆς φλεβός· ἡ μὲν
γὰρ ἀρτηρία φαίνεται, καὶν εἰ μὴ κατὰσχίζομένη σαφῶς εἰς τὸ
σπλάγχνον, ἀλλ' ὑποβεβλημένη γ' αὐτῷ, καὶ μέχρι τῆς τρα-
χείας ἀρτηρίας ἀποφύσεις πέμπουσα· φλέβα δ' οὐδεμίαν
[486] οὐδ' ἡμεῖς εἶδομεν οὐτ' ἄλλός τις τῶν ἀνατομικῶν
ἔγραψεν οὐτ' αὐτὸς ὁ Ἑρασίστρατος ἐτόλμησεν εἰπεῖν, ἐπὶ
τὸν πνεύμονα φέρεσθαι ἀπὸ τῆς ἐπὶ τῇ ῥάχει μεγάλης φλεβός·
ὡμολόγηται γὰρ ὑπὸ πάντων ἐκ τῆς δεξιᾶς κοιλίας τῆς καρδίας
ὁ πνεύμων αἷμα λαμβάνειν δι' ἑνὸς ἀγγείου μόνου. δεήσει τοί-

transsumptum non possit ad loca septo transverso inferiora
pervenire, recte ab Erasistrato dictum est, utpote vena, quae
octo inferioribus thoracis costis alimentum praebet, non
enim omnes alit, ad usque septon transversum perveniente;
neque enim in praesentia contendere velim, an exigua ali-
qua ejus portio inde exiliat. At quomodo hujusmodi pus
expuatur, nentiquam dicere aggressus est, quemadmodum
nec sectatorum ejus quispiam. Non enim quemadmodum
arteriam quandam a magna propagatam in pulmonem ferri
affirmant, eadem ratione de vena sententiam tulerint. Et-
enim arteria, tametsi non manifeste in viscus ipsum ramis
distribuitur; ei tamen substerni, atque ad asperam usque ar-
teriam ramusculos emittere videtur; verum a magna vena,
quae spinæ incumbit, venam in pulmonem ferri neque nos
unquam vidimus, neque dissectorum quisquam scripsit, ac ne
Erasistratus quidem ipse affirmare ausus est; nam ab omni-
bus conceditur a dextro cordis ventriculo per unum duntaxat
vas pulmonem sanguinem recipere. Oportebit igitur pus,

Ed. Chart. VII. [486.]

Ed. Bas. III. (299.)

τὴν γε τὸ παραγιγνόμενον ἐκ τῶν πλευρῶν πῦον εἰς τὴν κατὰ
 ῥάχιν φλέβα πρότερον μὲν ἐπὶ τὴν καρδίαν ἀφικέσθαι, δεύ-
 τερον δὲ εἰς τὴν φλέβα τὴν ἀπ' αὐτῆς εἰς τὸν πνεύμονα φερο-
 μένην, εἶτα τὸ τρίτον ἐκ ταύτης εἰς τὰς ἐν ἐκείνῳ τραχείας
 ἀρτηρίας μεταληφθῆναι, καὶ μετὰ ταῦτα βηχὸς δεηθῆναι δη-
 λονότι τῆς εἰς τὸ στόμα δυνησομένης ἀνάξιν αὐτό. κατὰ
 τίνα μὲν τρόπον ἢ τοῦ μυχθέντος πύου τῷ αἵματι διάκρισις
 ἀπ' αὐτοῦ γίνεται, παρέλιπεν εἰπεῖν, ὥσπερ τι μικρὸν ὄν
 τοῦτο καὶ τὸ τυχόν ὑπερβάς, ἀλλ' οὐκ αὐτὸ μάλιστα τὸ
 συνέχον ὅλον αὐτοῦ τὸν λόγον. οὐδὲ γὰρ τοῦτ' ἔστιν εἰπεῖν,
 ὥς τὸ περιεχόμενον αἷμα κατὰ τὴν ἐν τῇ ῥάχῃ φλέβα πρὸς
 τὴν καρδίαν ἀναφέρεσθαι πέφυκεν· αὐτὸ γὰρ τοι τοῦναντίον
 ἔστιν εἰπεῖν, τὸ ἀπὸ τοῦ κατὰ τὴν καρδίαν ὡτὸς τοῦ δεξιοῦ
 τὴν φλέβα ταύτην ἀρχομένην αἷμα ἐκείνης κομίζειν αἷμα, τὰ
 κατὰ τὰς ὀκτὼ πλευρὰς μόρια πάντα τοῦ θώρακος θρέψον·
 οὐ γὰρ δὴ τὰ γε κατὰ τὰς ὑψηλὰς αὐτοῦ τέτταρας, αἱ γὰρ
 ἐκείνα τρέφουσαι φλέβες ἀπὸ τῆς εἰς τὰς σφαγὰς ἀναφερο-
 μένης πεφύκασιν ἐν τῷ μεταξὺ τόπῳ καρδίας τε καὶ κλειδῶν·
 ὥστε καὶ τοῦτ' ἄτοπον ἱκανῶς ἔπεται τοῖς Ἑρασιστράτου λόγοις·

quod a costis in venam spinæ adjacentem fertur, primum
 quidem ad cor pervenire; deinde ad venam quæ ab hoc orta
 in pulmonem transit; postea tertio ex hac in asperas illius
 arterias transsumi; postremo tussi indigere, quæ ipsum sci-
 licet usque ad os efferre possit. Quo autem pacto puris san-
 guini permixti ab ipso fiat secretio, tanquam exiguum quip-
 piam ac vulgare, non quod universam ipsius rationem firmet
 maxime, præteriens dicere neglexit. Nequaquam enim id
 dicendum est, quod sanguis in vena quæ circa spinam est,
 contentus, ad cor ipsum referri soleat; nam e contrario
 vena hæc a dextra cordis auricula initium sumens, sangui-
 nem secum desert, qui omnibus thoracis partibus quæ
 circa octo costas consistunt, alimentum præbeat, non au-
 tem illis, qui sunt circa superiores ipsius quatuor; nam
 venæ, quæ eas partes nutriunt, a vena ad jugulum ascen-
 dente, medio inter cor et claviculas loco, exoriuntur; ut
 hoc quoque non minus absurdum ad Erasistrati verba seque-

Ed. Chart. VII. [486.]

Ed. Bas. III. (290.)

τὸ γὰρ ἀπὸ τῶν ὑψηλῶν τοῦ θώρακος τεττάρων πλευρῶν
 πῦον ἀναφερόμενον εἰς τὴν κοίλην φλέβα μάλιστα μὲν ἐπὶ
 τὰς κατὰ τὸν τράχηλον ὠμοπλάτας τε καὶ κεφαλὴν καὶ χεῖ-
 ρας ἀφικνουμένας φλέβας, ἥδη δὲ καὶ τὰς καθ' ὅλον τὸ ζῶον,
 ἐνεχθήσεται. ταῦτά τε οὖν ἄτοπα τοῖς ὑπ' Ἑρασιστράτον
 γεγραμμένοις ἔπεται καὶ πρὸς τούτοις ἔτι τὸ παραλελειμμέ-
 νον ὑπ' αὐτοῦ κατὰ τὸν λογισμὸν τῆς αἰτίας· εἰπὼν γὰρ, εἰς
 τὸ μεταξὺ πνεύμονός τε καὶ τῶν πλευρῶν οὐ ῥαδίως ἐκχυσιν
 λαμβάνειν τὸ πῦον, διὰ τὸ τὸν ὑπεζωκότε τὰς πλευρὰς ὑμένα
 νευρώδη τε καὶ ἰσχυρὸν καὶ δυσδιαίρετον εἶναι, τὸ μὲν ἐκ-
 χεῖσθαι ποτε πῦον εἰς τὴν χώραν ταύτην οὐκ ἠρνήσατο,
 προσέθηκε δὲ τῷ λόγῳ τὸ μὴ ῥαδίως. ἐχρῆν οὖν καὶ τούτου
 τοῦ μὴ ῥαδίως μὲν, ὅμως δ' οὖν γινομένου ποτὲ, τὸν λο-
 γισμὸν ἀποδοῦναι, διδάξαντα τὰς ὁδοὺς αἷς χρώμενον τὸ
 πῦον ἐπὶ τῶν ἐμπυϊκῶν ἀναπτύσσεται. καθάπερ γὰρ ἀπολλυ-
 μένους εἶδομεν οὐκ ὀλίγους τῶν οὕτως ἐχόντων, οὕτω καὶ
 σωθέντας ἑτέρους πολλοὺς, ἐφ' ὧν εἴ τις ἤθροϊζε τὸ καθ'
 ἑκάστην ἡμέραν ἀναβηττόμενον πῦον, ἐνίοτε μὲν ἕξ ἢ ὀκτὼ
 κοτυλῶν, ἐνίοτε δὲ καὶ δέκα, ἐνίοτε δὲ καὶ πλείονων ἂν εὐρέθη

tur; nam pus, quod a supernis quatuor thoracis costis in
 cavam venam refertur, maxime quidem ad eas venas duc-
 tur quae ad cervicem et scapulas et caput et manus, imo po-
 tius ad universas animalis partes perveniunt. Haec igitur
 absurda ad Erasistrati scripta sequi videntur; accedit ad haec
 quod causam in hac perpensione penitus non attigit; dicens
 enim *non facile pus effundi in spatium quod inter costas est
 et pulmonem, quia succingens costas membrana nervosa est
 et fortis atque dividi contumax*, pus aliquando in hoc spa-
 tium effundi non negavit, sed verbis suis *non facile* addidit.
 Oportebat igitur huiusce rei, quae non facile quidem fit,
 sed aliquando tamen fit, rationem reddere, docentem vias
 quibus suppurati pus expuere possint. Ut enim ex ita affe-
 ctis non paucos perire, ita et alios complures servari vidi-
 mus; quorum si quis per singulos dies rejecti puris quantita-
 tem collegerit, interdum sex aut octo heminas, interdum
 etiam decem, atque interdum plures, totam summam æ-

Ed. Chart. VII. [486. 487.]

Ed. Bas. III. (299.)

τὸ σύμπαν κεφάλαιον. ἀλλ' ὅπερ αἰὲν λέγειν εἴωθα, καὶ νῦν ἐρῶ· πολλοὶ τῶν ἱατρῶν ἐναργῶς ὁρωμένων πραγμάτων ἀδυνατοῦντες εἰπεῖν τὰς αἰτίας, οὐδ' εἶναί φασιν αὐτὰ, καίτοι, ὥς ἔφην, ἀπάντων τῶν συντετραημένων τὸν θώρακα τὸ διὰ τοῦ τραύματος ἐνιέμενον μελίκρατον εὐθέως ἀναβηττόντων· ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς ἐναίμου τε καὶ κολλητικῆς ὀνομαζομένης ἀγωγῆς, οὐκ ὀλίγων συντρήσεων θεραπευομένων, ἀναπτύσσιν ἐνιοὶ πνῶδες ἐν ταῖς πρώταις ἡμέραις, ὅτ' ἂν μὴ καλῶς μὴδ' ἀκριβῶς ἅπαν ἐκχύθῃ τὸ αἷμα διὰ τοῦ τραύματος, ἐν τῷ κατασιέσθαι τὸν οὕτω τετραωμένον ἄνθρωπον. ἀλλ' ὁ τὰς πλευρὰς ὑπεξωκὼς ὑμὴν ἰσχυρὸς καὶ νευρώδης ἐστὶν καὶ δυσδιαίρετος· εἰ βούλει δὲ, πρόσθε τῷ λόγῳ καὶ τὸν ἀμφιεννύντα τὸν πνεύμονα, τὴν αὐτὴν ἔχοντα φύσιν αὐτῷ· καὶ διὰ τοῦτο τὴν εἰς τὰ κενὰ τοῦ θώρακος ἔχρυσιν τῶν ὑγρῶν ὁ μὲν οὐ μεθίησιν, ὁ δ' οὐ μεταλαμβάνει. λέγε τοίνυν [487] καὶ τὸ δέρμα πολὺ τῶν ὑμένων τούτων ἰσχυρότερόν τε καὶ παχύτερον ὑπάρχον, ἐν ταῖς τῶν καταγμάτων πωρώσει μὴ ποτ' ἐπιτρέπειν ἔξω φέρεσθαι δι' ἑαυτοῦ τὸν αἱματώδη

quare inveniet. Verum quod creberrime dicere consuevi, nunc quoque dicam; multi medici rerum, quae manifeste conspiciuntur, causas reddere nequeunt, eas esse omnino negant; quanquam, ut dixi, omnes in thorace vulnerati injectam per vulnus aquam mulsam illico per tussim expuunt; imo nonnulli etiam remedio cruentis apto et glutinante nominato, haud paucis perforationibus curati, primis quidem diebus purulenta quaedam expuunt, quum haud probe, neque exquisitè universus sanguis per vulnus, concutiendo hominem sic vulneratum, fuerit effusus. At membrana costas succingens et valida est et nervosa ac dividi contumax; si voles, adde sermoni etiam membranam pulmonem ambientem, quae eandem cum illa naturam habet; proindeque humores in vacua thoracis effusos haec non transmittit, illa non transsumit. Itaque dicas etiam cutem, quae membranis multo fortior atque crassior est, in fracturis ossium callo obducendis, cruentum humorem, quo minus per ipsam pene-

Ed. Chart. VII. [487.]

Ed. Bas. III. (299. 300.)

χυμὸν, ὃν ὁρῶμεν. οὕτω πολὺν ἐπὶ τινῶν ἐκχέμενον, ὥς διαβρέχειν ὅλους τοὺς ἐπιδέσμονας· εἰ δὲ τοῦτο φαίνεται γινόμενον, οὐδὲν ἐστὶ θαυμαστὸν οὐδὲ διὰ λεπτῶν ὑμένων γίνεσθαι ταῦτόν τοῦτο. κάλλιον δ' ἦν οὐ τοῦτ' ἠπορηκέναι τὸν Ἐρασίστρατον, ἀλλ' ἐκείνου μᾶλλον ἠπορηκέναι τοῦ μεταλαμβάνεσθαι τὸ μεταξὺ θώρακος τε καὶ πνεύμονος ὑγρὸν εἰς τὰς τραχείας ἀρτηρίας τοῦ πνεύμονος, οὔτε δ' εἰς τὰς λείας οὐτ' εἰς τὰς φλέβας ἀφικνεῖσθαι· κατὰ γὰρ αὐτὸν τὸν Ἐρασίστρατον ἀλλήλοις συμπαρακτείνεται ταῦτα τὰ τρία, καὶ συγκατασχιζόμενα ἀποτελευτᾷ τοῖς ἐσχάτοις ἑαυτῶν στόμασιν εἰς τὸν (300) περικείμενον ὑμένα τῷ πνεύμονι. τί δὴ ποτ' οὖν ἀλλήλοις παρακειμένων τῶν τριῶν στομάτων, εἰς ἕν αὐτῶν μόνον ἢ μετάληψις γίνεται, τοῦτ' ἐχρῆν ἐζητηκέναι τὸν Ἐρασίστρατον· ἄμεινον γάρ ἐστιν, ὅπως γίνεται τὰ γινόμενα ζητεῖν, ἢ κατασκευάζειν ὅτι μὴ γίνεται. καίτοι οὐκ ἄπορος οὐδ' ἀνεύρετος ἔμοι φαίνεται τῶν ἐκ τοῦ θώρακος ἢ μετάληψις εἰς τὸν πνεύμονα, δυναμένη γε κατὰ τὰ τῆς τραχείας ἀρτηρίας πύρατα γίνεσθαι· ταῦτα γὰρ οὐ τὴν αὐτὴν ἔχει

trando egrediatur; semper prohibere; quem tamen in nonnullis videmus adeo copiose effundi, ut totas fascias irriget; quod quum ita fieri videamus, idem haud absurde per tennes quoque membranas fieri fatendum est. Satius igitur fuisset Erasistratum non de hac re dubitare, sed id potius abundanter intelligere, humorem inter thoracem et pulmonem contentum, in asperas pulmonis arterias recipi, ad laeves autem arterias atque ad venas non pervenire; nam ipso Erasistrato auctore tria haec vasa simul extenduntur, atque simul divisa terminantur suo extremo quolibet ore, in circumpositam pulmoni membranam. Quum ergo tria haec ora inter se proxima sint, cur in eorum unum solum fiat transumptio, quaerere debuit Erasistratus; nam longe praestantius est ea quae fiunt, quomodo fiant quaerere, quam quod fiant negare. Quanquam neque dubia neque inventu difficilis mihi videtur eorum, quae in thorace continentur, in pulmonem transumptio, quae quidem in asperae arteriae partibus extremis fieri potest; hae namque non eam habent

Ed. Chart. VII. [487.]

Ed. Bas. III. (300.)

στενότητα τοῖς τῶν λείων τε καὶ φλεβῶν, ὅτι τε τὸ πλείστον τῆς οὐσίας τῶν τραχηῶν ἀρτηριῶν χόνδρος ἐστίν, οὐ δυνάμενος εἰς ἐσχάτην ἀφικνεῖσθαι σύμπτωσιν, ὅτι τε πολὺ μείζον ἐστὶ τῶν ἐτέρων δυοῖν ἀγγείων τὸ τῆς τραχείας ἀρτηρίας. σχίζομένων οὖν αὐτῶν κατὰ τὸν πνεῦμονα σχίσεις ἰσαριθμοὺς, εὐλογόν ἐστὶν ἀνάλογον αἰετὸς τοὺς ὅλον κλάδους τῆς τραχείας ἀρτηρίας ὑπερέχειν τῶν κατὰ τὰ λοιπὰ δύο γένη μορίων· ἀλλὰ καὶ φαίνεται σαφῶς τοῦτο, καὶ κατὰ τὴν ἀνατομὴν τοῦ σπλάγγνου τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν τῆς κατὰ τὸ μέγεθος ὑπεροχῆς φυλαττόντων αἰετῶν παρακειμένων ἀλλήλοις ἀγγείων, ἣν ἔξ ἀρχῆς εἶχε τὰ μέγιστα. ταῦτ' ἐχρήναιπόντα τὸν Ἑράσιστρατον ἐφεξῆς προσθεῖναι τὸν καιρὸν ἐν ᾧ μεταλαμβάνεται τὸ πῦον ἐκ τῶν κενῶν τοῦ θώρακος εἰς τὸν πνεῦμονα, πότερον ὁ τῆς εἰσπνοῆς, ἢ ὁ τῆς ἐκπνοῆς, ἢ ὁ τῆς ἡσυχίας ἐστὶ· εἰτα διδάξαντα μήτε τὸν τῆς εἰσπνοῆς ὄντα μήτε τὸν τῆς ἡσυχίας, ἐξῆς εἰπεῖν ὅτι κατὰ τὴν ἐκπνοὴν ἡ μετάληψις γίνεται. ῥᾶστον γὰρ ἦν καὶ τοῦτο δεῖξαι, προαποδεδειγμένην ἔχοντα τὴν τῆς ἀναπνοῆς ἐνέργειαν ὑπὸ τοῦ θώρακος γιγνο-

angustiam, quam laevium arteriarum atque venarum partes extremas, tum quod magna ex parte asperarum arteriarum substantia cartilago sit, quae concidere omnino non potest; tum quod asperarum arteriarum quam duorum vasorum reliquorum ora multo sint ampliora. Quum igitur ipsorum in pulmone divisiones numero sint aequales, rationi consentaneum est asperae arteriae veluti ramos reliquorum duorum generum partes proportionem superare. Id vero manifeste apparet per visceris ipsius dissectionem, nam vicina quaeque vasa eandem inter se servant perpetuo in magnitudinis excessu proportionem, quam ab initio maximae eorum partes habuerunt. Haec sunt quae dicere debuit Erasistratus, ac deinceps utrum inspirationis, an expirationis, an quietis tempore, pus ex thoracis spatio in pulmonem recipiatur, explicare; ac deinde quum id neque per inspirationem, neque per quietem fieri docuisset, ostendere ipsum expirationis tempore recipi. Id namque facillimum etiam erat demonstrare ei, qui prius ostendisset, respirationis actionem a thorace

Ed. Chart. VII. [487. 488.]

Ed. Bas. III. (306.)

μένην, οὐδεμίαν ἔχοντος ἰδίαν κίνησιν τοῦ πνεύμονος; ἀλλ' ἐπότε μὲν ὁ θώραξ διαστέλλοιτο, τῇ πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθίᾳ συνδιαστελλομένου, κατὰ δὲ τὰς συστολὰς αὐτοῦ συνηζάνοντος εἰς αὐτὸν ὁμοίως τοῖς σπόγγοις οὓς ταῖς χερσὶν περιλαμβάνοντες θλίβομεν. οὕτως γοῦν φαίνεται προσπίπτων λοβὸς αὐτοῦ διὰ τοῦ τραύματος ἐν ταῖς μεγάλαις συντρήσεσιν. ἀλλὰ πρό γε τοῦ τραυθῆναι συσπείλλομενος ὁ θώραξ σφοδρῶς ἐνθλίβει τὸ μεταξὺ περιεχόμενον αὐτοῦ τε καὶ τοῦ πνεύμονος ὑγρὸν εἰς τὰς τραχείας ἀρτηρίας αὐτοῦ. μὴ παρέργως δ' ἀκούσης τοῦ, σφοδρῶς, προσκειμένου κατὰ τὸν λόγον· ἔαν γὰρ μὴ πάνυ σφοδρῶς θλίψῃ τὸν πνεύμονα πανταχόθεν ὁ θώραξ, οὐ μεταληφθήσεται τὸ ὑγρὸν εἰς τὰ τῶν τραχείῶν ἀρτηριῶν στόματα, καὶ τούτου χάριν ὑπὸ τῆς φύσεως ἐδόθη τοῖς ζώοις εἰς τὴν τῆς θλίψεως ῥώμην ἢ καλουμένη βῆξ, σύμπτωμα φυσικὸν ὅμοιον πταρμῶ καὶ λυγγὶ καὶ ναυτίᾳ, περὶ ὧν αὐτάρκως ἐν τοῖς περὶ τῶν συμπτωμάτων αἰτίας εἴρηται· πρὸς δὲ [488] τὴν γένεσιν τοῦ φυσικοῦ τούτου συμπτώματος ἰσχύος χρήζοντες οἱ κάμνοντες ἀποθνήσκουσιν εἰκότως οὐκ ὀλιγάκις.

fieri, pulmone nullam propriam habente motionem; quippe qui per consequentiam dilatato thorace pariter attollatur; eo vero contracto, ipse spongiarum exemplo quas manibus exprimimus in sese subfidat. Sic igitur per magna vulnera penetrantia fibra ipsius per vulnus procidere videtur; verum citra vulnus, thorax contractus humorem qui in eo spatio quod inter ipsum et pulmonem est continetur in asperas ipsius arterias vehementer comprimendo cogit. Nec credas velim, huic orationi *vehementer* frustra fuisse infer-tum; nisi enim vehementer admodum thorax pulmonem ex omni parte comprimat, humor in asperarum arteriarum ora non recipietur. Quamobrem natura, quo robustior fieret expressio, tussi vocata donavit animalia; quae naturale symptoma est, sternutamento et singultui et nauseae simile, de quibus in libris de causis symptomatum satis dictum est. Verum quia viribus opus est, quibus huiusmodi symptoma naturale excitetur, contingit creberrime per suppuratos affe-

Ed. Chart. VII. [488.]

Ed. Bas. III. (309.)

ἐν τοῖς ὑπνύκοις πάθεισιν, ὡς ἂν προκεκηκυῖας αὐτῶν τῆς
 δυνάμεως· ἡ γὰρ εὐτονωτάτη τε καὶ ταχίστη συστολή τοῦ
 θώρακος ἐργάζεται βῆχα· οὐ δύναται δ' εὐτόνως οὔτε τα-
 χέως ἐνεργεῖν ἡ ἀσθενὴς δύναμις. περὶ μὲν οἷν τῆς ἐκ τῶν
 κενῶν τοῦ θώρακος ἀναπτύσεως ἀρκεῖ καὶ ταῦτα· πάλιν δ'
 ἐπὶ τὸν ἐξ ἀρχῆς προκείμενον λόγον ἐπανέλθωμεν. αἱ κατὰ
 τὸν ὑπεζωκότα τὰς πλευρὰς ὑμένα καὶ τοὺς τούτῳ συνεχεῖς
 μῦς φλεγμοναὶ νόσον ἐργάζονται τὴν καλουμένην πλευρίτιν,
 ἥ τις ἀχώριστα μὲν ἔχει συμπτώματα, πυρετὸν ὅξυν, ὀδύνην
 ὡς διατεινομένων τῶν τόπων ἢ νυττομένων, πνεῦμα πυκνὸν
 καὶ μικρὸν, σφυγμὸν μικρὸν σκληρὰν τὴν ἀρτηρίαν ἐμφαι-
 νόντα σὺν τινι τάσει, βῆχα κατὰ τὸ πλεῖστον μὲν ἅμα τοῖς
 κέχρωσμένοις πτύσμασιν, ὀλιγάκις δὲ καὶ χωρὶς τούτων, ὡς
 ἀπτύστους καὶ ἀπέπτους ὀνομάζουσι πλευρίτιδας, ἥτοι διὰ
 ταχέων ἀναιρούσας; ἢ χρόνῳ πλείονι λυομένας· ἀλλὰ καὶ τὴν
 ὀδύνην ὡς τὸ πολὺ μέχρι κλειδὸς ἢ ὑποχονδρίου διήκουσαν
 ἔχουσιν. ἔτιραι δ' εἰσὶν ὀδύνηαι πλευρῶν ἅμα πυρετοῖς, ἐφ'
 ὧν ἐξ ἀνάγκης μὲν γίνεται πυκνὸν καὶ μικρὸν τὸ πνεῦμα,

ctus mori laborantes, imbecillioribus ipsorum antea redditis
 viribus; validissima enim ac celerrima thoracis contractione
 tussis excitatur; at virces imbecillae neque valide neque ce-
 leriter agere possunt. Ergo de expuitione, quae ex spatio
 thoracis procedit, satis fuerit haec dixisse; redeamus rursus
 ad eum quem ab initio proposuimus sermonem. Quae in
 circumcingente costas membrana ac musculis illi continuis fiunt
 inflammationes, morbum quem pleuritidem vocant, effici-
 unt. Hujus symptomata inseparabilia sunt, febris acuta,
 dolor perinde ac si locus vel intendatur vel pungatur, respi-
 ratio frequens et exigua, pulsus parvus arteriam duram et
 quodammodo tensam indicans, tussis plerumque cum sputis
 coloratis, nonnunquam vero sine his, quas sputi expertes et
 crudas pleuritides nominant, quae vel celeriter hominem ra-
 piunt, vel longo temporis spatio solvuntur. At dolor ple-
 rumque ad jugulum, vel ad hypochondria pervenire videtur.
 Sunt praeterea alii laterum cum febre dolores, per quos re-
 spirationem frequentem et exiguam reddi necesse est, sed

Ed. Chart. VII. [488.]

Ed. Basf. III. (500.)

πύεται δ' οὐδέν, ὥς εἰκέναι κατὰ τοῦτο ταῖς ἀπύστοις
 πλευρίτισιν· ἀλλὰ καὶ διορίζονται ῥαδίως αὐτῶν τῷ τε μηδ'
 ὅλως βήττειν, ὥς ἐπὶ τῶν ἀπύστων ξηρᾶς τῆς βηχὸς γινο-
 μένης, καὶ τῷ μήτε τάσιν ἴσχειν τὸν σφυγμὸν μήθ' ὅλως
 σκληρότητα, καὶ πρὸς τοῦτοις ἔτι τὸν πυρετὸν οὐχ ὁμοίως
 ὄξυν εἶναι· καὶ ἡ δύσπνοια δ' αὐτοῖς ἦττον ἐνοχλεῖ, τινὲς δὲ
 καὶ θλιβόντων ἡμῶν τὸν φλεγμαίνοντα τόπον ἔξωθεν ἀλ-
 γοῦσι. ἐπὶ τούτων ἡ μὲν ἀνακάθαρσις οὐ γίνεται διὰ τῶν
 πτυσμάτων, ὅτι μηδὲ τὴν ἀρχὴν εἰς τὰ κενὰ τοῦ θώρακος
 ἀφικνεῖται τι τοῦ τὴν φλεγμονὴν ἐργασασμένου· πεπτομένης
 δ' αὐτῆς, ἐὰν μὴ φθάσῃ διαφορηθῆναι τὸ γινόμενον πῦον,
 ἀποκορυφοῦται πρὸς τὸ δέρμα καὶ τέμνεται.

Κε φ. δ'. Τὸν δὲ κάτω τοῦ θώρακος ὄρον οἱ μὲν
 παλαιοὶ πάντες ὠνόμαζον φρένας, εἴθ' ἀπλῶς ἐπελθὼν αὐ-
 τοῖς, εἴθ', ὥς τινες οἴονται, διότι φλεγμαίνοντος αὐτοῦ βλά-
 πτονται τὴν φρόνησιν οἱ κάμνοντες· ἀπὸ Πλάτωνος δ' ἤρξα-
 το καλεῖσθαι διάφραγμα, προσαγορεύσαντος μὲν αὐτοῦ φρέ-
 νας ὁμοίως τοῖς ἄλλοις παλαιοῖς, ἡγουμένου δὲ τὴν τοῦ

nullum redditur sputum, ut in ea re nihil a pleuritide sputi
 experte differre videantur. Verum hi facile ab illis discern-
 untur, tum quod nulla sit tussis, quum sputi expertes sicca
 tussi molestentur, tum quod neque tensionem neque duritiem
 ullam referat pulsus, tum quod non aequae acuta febre labo-
 rent; neque etiam adeo difficulter spirant, nonnulli quoque
 pressa a nobis extrinsecus inflammato loco, dolent. Hi per
 sputum non purgantur, quia ab initio nihil humoris inflam-
 mationem excitantis ad thoracis spatium perveniet; at con-
 cocta inflammatione, nisi pus prius discutiatur, ad cutem at-
 tollitur atque inciditur.

Cap. IV. Inferiorem autem thoracis terminum pris-
 ci omnes phrenas appellaverunt, sive simpliciter ipsis in men-
 tem venerit, sive, ut quidam augurantur, quia eo inflamma-
 to aegrotantium mens laeditur. A Platone autem diaphrag-
 ma vocari incepit, qui sane et ipse aliis veteribus similiter
 phrenas appellavit, putavit autem in animalibus usum habere

Ed. Chart. VII. [488. 489.]

Ed. Bas. III. (500.)

διαφράγματος ἐν τοῖς ζώοις χορίαν ἔχειν, ἐπειδὴ τὸ θυμοειδὲς
 τῆς ψυχῆς ἐν καρδίᾳ περιχόμενον ἀπὸ τοῦ καθ' ἡπαρ ἐπι-
 θυμητικοῦ διαφράττει. τούντεῦθεν δὲ ἔθος ἔσχον οἱ ἱατροὶ
 προσαγορεύειν αὐτὸ διάφραγμα, τῆς ἀρχαίας ἀμελήσαντες
 προσηγορίας, ὅπερ ἐποίησαν ἀμέλει καὶ πρὸ τοῦ νωτιαίου· καὶ
 γὰρ καὶ τούτῳ τῆς οἰκείας οὐσίας ὄνομα μυελός ἐστιν, ὥσπερ
 τοῦ νῦν προκειμένου κατὰ τὸν λόγον ὄργανον φρένες· ἐκεί-
 νῳ τε οὖν προστετέθη διορισμοῦ χάριν ὁ νωτιαῖος, ὥσπερ καὶ
 διανχένιος, καὶ ῥαχίτης, καὶ ψωΐτης, εἰτα μετὰ ταῦτα σχε-
 δὸν ἅπαντες εἶθυσαν ὀνομάζειν ἀπλῶς νωτιαῖον· ἐνταυθα τε
 πάλιν ἔλασαντες τὸ τῶν φρενῶν ὄνομα, διάφραγμα καλοῦσιν.
 Ἀριστοτέλης δὲ [489] ὀνόμαζεν ὑπόζωμα τὸ μόριον τοῦτο
 τοῦ ζώου, μὴ γινώσκων μὴδ' αὐτὸς ἐνέργειαν εἶναι μεγάλην
 αὐτοῦ, χρησιμωτάτην τοῖς ζώοις· ἔστι γὰρ ἀναπνοῆς ὄργα-
 νον· εἰκότως οὖν ἐμποδίζει ταύτην παθόν, ὥς καὶ τῷ περὶ
 δυσπνοίας λόγῳ πρόσθεν εἴρηται, τοῖς κατὰ συμπάθειαν ἐπὶ
 τῷ νωτιαίῳ καὶ τοῖς ἀπ' αὐτοῦ νεύροις γινομένοις ἐν αὐτῷ
 παθήμασι συναποδοθέντων καὶ τῶν ἰδίων αὐτοῦ, νυνὶ δὲ

septi, quoniam irascibilem animae facultatem in corde con-
 tentam, a concupiscente quae in jecore sedem habet, distin-
 guit. Postea medici, neglecto prisco nomine, diaphragma
 ipsum appellare consueverunt, quod in dorsali quoque me-
 dulla eos fecisse constat; etenim huic quoque propriae sub-
 stantiae nomen medulla est, quemadmodum organo, cujus
 nunc mentionem facimus, phrenes; verum discriminis causa
 illi dorsalis, quemadmodum et cervicalis et spinalis atque
 lumbaris, cognomen additum est; postea fere omnes simpli-
 citer dorsalem appellare consueverunt. Atque hic quoque
 omisso phrenum nomine diaphragma vocitant. Aristoteles
 autem hanc animalis partem hypozoma nominavit, nescius
 et ipse huic magnam ac perquam necessariam animalibus acti-
 onem esse; est enim respirationis organum; igitur merito,
 quum afficitur, eam laedit, ut supra libro de respirandi dif-
 ficultate dictum est, ubi proprios ejus affectus una cum iis,
 qui per consensum cum spinali medulla et nervis ab ea ex-
 ortis in ipso sunt, tradidimus. At vero nunc eos affectus,

Ed. Chart. VII. [489.]

Ed. Bas. III. (300. 301.)

καὶ τῶν ἄλλων αὐτοῦ παθημάτων, ὅσα κατὰ συμπάθειαν τῆς ἀνωθεν ἀρχῆς ἐπιφέρει, μνημονεύσωμεν. πρὶν μὲν οὖν παραφρονεῖν, πυκνὸν καὶ μικρὸν ἐργάζεται τὸ πνεῦμα· παραφρονούτων δ' ἤδη, ποικίλως ἀνώμαλον, ὥς ἐν τοῖς περὶ δυσπνοίας ἐδείχθη. παραφροσύναι μὲν οὖν γίνονται καὶ πὶ τῷ τῆς γαστρὸς στόματι κακοπραγοῦντι καὶ διακαέσι πυρετοῖς καὶ πλευρίτισιν καὶ περιπνευμονίαις· ἀλλ' αἱ διὰ τὰς φρένας ἐγγὺς τῶν φρενιτικῶν εἰσιν· ἐπὶ μὲν γὰρ τοῖς ἄλλοις μορίοις πάσχουσι καὶ τοῖς διακαέσι πυρετοῖς ἐν ταῖς παρακμαῖς αὐτῶν ἡ παραφροσύνη καθίσταται· ταῖς φρενίτισι δ' ἴδιον ἐξαίρετον ὑπάρχει τὸ μὴδ' ἐν ταῖς παρακμαῖς τῶν πυρετῶν παύεσθαι τὴν παραφροσύνην· οὐ γὰρ ἐπὶ συμπαθείᾳ κατ' ἐκείνην τὴν νόσον ὁ ἐγκέφαλος πάσχει, ἀλλὰ κατ' ἰδιοπάθειάν τε καὶ πρωτοπάθειαν κάμνει, καὶ διὰ τοῦτο κατὰ βραχὺ τε συνίσταται τοῦτο τὸ πάθος καὶ οὐκ ἐξαίφνης παρακόπτουσιν ἢ ἀθρόως, ὥς ἐπὶ τοῖς ἄλλοις μο(301)ρίοις, ὅσα προεῖπον ἀρίως· οὐκ ὀλίγα τε συμπτώματα προηγείται τῆς κατασκευῆς αὐτοῦ, καὶ καλεῖται γε πάντα ταῦτα φρενιτικὰ σημεῖα, καὶ γεγράφασιν αὐτὰ πάντες οἱ πρὸ ἐμοῦ.

qui superno consentiente principio, ei adveniunt, commemoramus. Igitur antequam aliquis deliret, frequentem ac exiguum, infestante vero jam delirio, varie inaequalem spiritum efficit, ut in libris de spirandi difficultate jam demonstratum est. Atque deliria etiam oriuntur ab ore ventriculi prave affecto et febribus ardentibus et pleuritide et peripneumonia, sed quae ob septum transversum fiunt, phreniticorum deliriis affinia sunt. In caeteris enim partibus affectis atque febribus ardentibus delirium sedatur in ipsorum declinationibus; at phrenitidis propria praecipuaque nota est, ne in declinatione quidem febrium delirium quiescere; neque enim per consensum in eo morbo cerebrum afficitur, sed propria primariaque affectione laborat; proinde paulatim fit hic affectus, nec subito delirant vel affatim, ut ex aliis partibus, quarum nuper mentionem feci; ac ejus constitutionem praecedunt symptomata non pauca, eaque omnia phrenitica signa vocantur, et haec scripserunt omnes, qui me praecesserunt.

Ed. Chart. VII. [489.]

Ed. Bas. III. (301.)

τοῦτο μὲν γὰρ ἀρτυνίας ἢ καὶ τινὰς ὕπνους θορυβώδεις ἐπὶ φαντάσμασιν ἐναργέσιν, ὥς καὶ κρᾶσαι ποτὲ καὶ ἀναπνέουσαι, προηγουμένους ἔστιν ἰδεῖν, τοῦτο δ' ἀλόγους ἐπιλησμοσύνας, ὥς αἰτήσαντας ἀμίδα τοὺς κάμνοντας οὐκέτ' οὐρεῖν, ἢ οὐρήσαντας ἐπιλαθέσθαι προδοῦναι τὸ σκεῦος, ἢ θορυβώδεστερον ἢ ὁλως θρασύτερον ἀποκρίνασθαι, καὶ μάλιστα ὅταν ἔμπροσθεν ἢ κόσμιος. ἀλλὰ καὶ βραχυπόται πάντες εἰσὶν οὗτοι, καὶ μέγα καὶ ἀραιὸν ἀναπνέουσι, καὶ τοὺς σφυγμοὺς μικροτέρους τε καὶ νευρωδεστέρους ἔχουσι, καὶ ποτε καὶ τὰ κατ' ἰνίον ὀδυνῶνται. πλησίον δὲ ἤδη τοῦ φρενιτίζειν ὄντες ἀνχηρὸν ἱκανῶς ἴσχουσι τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἢ τε κατὰ τὸν ἑξέρον αὐτῶν δάκρυον ἐκχέμενον δριμύ, καὶ μετὰ ταῦτα καὶ λήμας καὶ φλέβας τὰς ἐν αὐτοῖς μεστὰς αἵματος, ἐκ ῥινῶν τε στάξεις αἵματος, ἢνίκα ἤδη μηδὲ τὰς ἀποκρίσεις ἔμφρονας ἀκριβῶς ποιοῦνται, κροκνδίζουσί τε καὶ καρφόλογοῦσι, καὶ πυρετὸν ἴσχουσιν ἀνχμωδέστερον οὐ μεγάλας ἐφ' ἑκάτερα μεταβολὰς ποιοῦμενον, ὥσπερ ἄλλοι τινὲς, ἀκμὰς μὲν σφοδρ-

runt. Nam interdum vigilias praecedere, sive etiam somnum manifestis imaginibus turbatum, ut et clament nonnulli et exiliant, videre est; interdum vero irrationalis accedit oblivio, ut laborantes aliqui, quum matellam petierint, melle tamen negligent, aut quum lotium emittunt, matellam ipsam prodere haudquaquam meminerint; interdum majori cum tumultu aut temeritate respondeant, praesertim ubi aliquis antea fuerit modestus. At et hi omnes exiguo utuntur potu; respiratio ipsis rara est et magna, pulsus minores magisque nervosos habent; nonnunquam occiput dolor infestat. Quum vero jam proxime ad phrenitidem accedunt, oculi eis vehementer sunt squallidi, aut ex altero ipsorum acris lachryma effunditur, ac deinde lippitudo et venae ipsorum sanguine plenae et sanguis stillat e naribus. Quo tempore neque jam plane ut mentis compotes respondent, floccos avelunt et festucas carpunt, squallidioremque febrém habent, quae non magnas in alterutram partem facit mutationes, quemadmodum aliae quaedam vigores quidem gravissimos,

Ed. Chart. VII. [489. 490.]

Ed. Bas. III. (301.)

τάτας ἰσχυροίτες, ἐπιεικέας δὲ τὰς παρακμάς. τί δὲ λέγειν περὶ
 γλώττης ἱκανῶς τραχείας, ἢ τοῦ παρακύνειν ἐνίοτε, καὶ ποτε
 καὶ κατακύνεσθαι σκυθρωποὺς ἀποκρινομένους μόγις, ἢ μέρους
 τινὸς ὀδυνηρὰν ἔχοντος διάθεσιν οὐδ' ὁλῶς αἰσθάνεσθαι,
 καὶ σφοδρότερόν τις αὐτοῦ θίγη; κατὰ βραχὺ γὰρ οὕτως ἐπ'
 ἔγκειφάλῳ πάσχοντι φρενιτίζουσιν, ἐπ' ἄλλῳ δ' οὐδενὶ μορίῳ
 τὸ διηνεκές ἐστὶ τῆς παραφροσύνης, ὅτι μὴ διαφράγματι
 μόνῳ· πλησίον γὰρ πῶς ἦκει τοῦ διηνεκοῦς, ὥς δι' αὐτὸ
 τοῦτο δοξασθῆναι τοῖς παλαιοῖς, ἐπὶ τῷ μορίῳ τούτῳ φλεγ-
 μαίνοντι γίνεσθαι φρενιτικούς, ὀνομάσαι τε φρένας αὐτὸ διὰ
 τὴν αὐτὴν ὑπόνοιαν, ὥς καὶ τῷ φρονοῦντι μορίῳ συμβαλλό-
 μένῳ τι. διορίζεται δ' ἡ ἀπὸ τούτου παραφροσύνη τῆς φρε-
 νιτικῆς τοῖς τε κατὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς [490] συμπτώμασι
 καὶ ταῖς ἐκ τῶν ῥινῶν αἵματος στάξεσιν, καὶ τῷ τῆς ἀνα-
 πνοῆς εἶδει· μέγα μὲν γὰρ καὶ διὰ πολλοῦ χρόνου τὸ πνεῦ-
 μα τοῖς ἐπ' ἔγκειφάλῳ φρενιτικοῖς ἐφεξῆς ἔρπιν' αἶ· τοῖς δ' ἐπὶ
 ταῖς φρεσὶν ἀνώμαλον, ὥς καὶ μικρόν ποτε γενέσθαι, καὶ
 πυκνόν, αὐθὺς τέ ποτε μέγα καὶ στεναγματώδες. ἀρχομένης

declinationes vero habent mitiores. Quid dicam de lingua
 salebrofa, obauditione interdum contingente, tum quod in-
 terdum moesli jaceant, vix respondentes; vel quum pars
 quaedam dolorificum patitur affectum, etiam si vehementius
 aliquis eam tangat, ipsi haudquaquam sentiant? Sic enim
 per cerebri affectum paulatim phrenitis evenit; ab aliarum
 vero partium nulla perpetuum delirium procedit, dempto
 solo septo transverso, cujus vitio excitatum delirium, parum
 a continuo distat, adeo ut veteres putaverint, hac parte in-
 flammatione affecta phreniticos fieri, atque ob eandem suspi-
 cionem phrenas eam appellaverint, tanquam sapienti parti
 conferat quippiam. Verum delirium, quod ab hoc accidit,
 a phrenitide distinguitur et oculorum symptomatis et sangui-
 nis a naribus stillis atque respirationis specie; nam a cerebro
 phreniticis spiritus magnus est semper et ex longis interval-
 lis; at a septo inaequalis, ut modo exiguus sit atque fre-
 quens, modo magnus et suspiriosus. Incipiente tamen septi

Ed. Chart. VII. [490.]

Ed. Basf. III. (301.)

μέντοι τῆς κατὰ τὸ διάφραγμα φλεγμονῆς, πρὶν παραφρονη-
σαι, μικρὸν καὶ πυκνὸν ἀναπνεύουσιν, ἔμπαλιν τοῖς ἐπ' ἐγκε-
φάλῳ, προηγείται γὰρ ἐκείνοις μέγα καὶ ἀραιὸν πνεῦμα· καὶ
συνελόντι φάναι, τῶν εἰρημένων ἀρτίως προηγέσθαι φρενί-
τιδος ἦτοι γ' οὐδὲν ἢ μικρὰ συμβαίνει τοῖς ἀρχομένοις φλεγ-
μαίνειν τὸ διάφραγμα· καθάπερ γε πάλιν ἀνασπᾶσθαι μὲν
ὑποχόνδριον ἴδιον αὐτῶν τῶν φρενῶν πασχουσῶν εὐθὺς ἐξ
ἀρχῆς, ἐπ' ἐγκεφάλου δὲ ἐν τι τῶν ὕστερον ἐπιγενομένων,
ἤδη κατασκευαζομένου τοῦ πάθους καὶ οὐκ ἀρχομένου·
καὶ ἡ θερμασία δὲ πλείων ἐστὶ κατὰ τε τὴν κεφαλὴν καὶ
τὸ πρόσωπον ἐπὶ τῶν ἐν αὐτῇ τῇ κεφαλῇ τὴν κατασκευὴν
ἐχόντων τῆς παραφροσύνης. τὰ δ' ἄλλα τοῦ διαφράγμα-
τος πάθη, τὰ τε κατὰ πρωτοπάθειαν αὐτοῦ γιγνόμενα
καὶ τὰ κατὰ συμπάθειαν, τὰ μὲν οὐκ ἐστὶ τῆς προκειμέ-
νης πραγματείας, ὅσα προδήλως πάσχει κατὰ τε τὰλλα συμ-
πτώματα καὶ τὰς ἐν αὐτῷ γιγνομένας ἀποστάσεις, τὰ
δὲ ἐν τῷ πρόσθεν εἴρηται λόγῳ.

Κεφ. ε'. Τὸ μεταξὺ τῆς τε φάρυγγος καὶ τοῦ στό-
ματος τῆς κοιλίας, ὅπερ οἰσοφάγον ὠνόμαζον οἱ παλαιοί,

transversi inflammatione, priusquam delirent, exiguum ac
frequentem reddunt spiritum, contra quam qui ob affectum
cerebrum delirant, magna enim prodit his raraque spiratio.
Atque ut summatim dicam, eorum symptomatum quae phre-
nitidem antecedere diximus aut nullum apparet, aut per-
exiguum in iis, quibus septum transversum inflammatione
laborare incipit; ut rursus sursum revelli hypochondrium
illico ab initio septi transversi affecti proprium est, in cere-
bro vero posterius accidit, non incipiente affectu, sed quum
factus jam fuerit; atque calor quoque circa caput et faciem
vehementior est iis, qui ob cerebri vitium delirant. Reli-
qui septi transversi affectus, siue primarii sunt, siue per con-
sensum, partim ab hoc nostro proposito sunt alieni, nempe
qui manifeste apparent, ut tum alia symptomata, tum abs-
cessus in ipso exorti; partim vero jam antea dicti sunt.

Cap. V. Eam partem quae inter fauces et os ven-
triculi media est, quam veteres oesophagon nominabant, qui

Ed. Chart. VII. [490.]

Ed. Bas. III. (301.)

στόμαχον εἰώθασιν οἱ μετ' Ἀριστοτέλη προσαγορεύειν, αὐτοῦ τοῦ Ἀριστοτέλους οὐκ αἰ τῷ παλαιῷ καλοῦντος ὀνόματι τὸ μόριον τοῦτο τοῦ ζώου. χρεία δ' αὐτοῦ διττή· μία μὲν ὡς ὁδοῦ τῶν καταπινομένων καὶ τῶν ἐμουμένων, ἑτέρα δέ, καθ' ἣν ἐνεργεῖ τι πρὸς ἀμφοτέρας τὰς ὁδοὺς, τῶν τ' ἐκ τοῦ στόματος εἰς τὴν γαστέρα καταφερόμενων καὶ τῶν ἐξ ἐκείνης ἀναφερομένων εἰς τὸ στόμα· δύο γὰρ ἔχων ἑαυτοῦ μόρια, τοὺς ὀνομαζομένους ὑπὸ τῶν ἀνατομικῶν χιτῶνας, ἔλκει μὲν θατέρῳ τὰ τε ποτὰ καὶ τὴν τροφήν εἰς τὴν κοιλίαν, ἐκπέμπει δὲ θατέρῳ κατὰ τοὺς ἐμέτους. εἰκότως οὖν ἐστὶ δύο γένη τῶν παθῶν αὐτοῦ, τὸ μὲν ἕτερον ὡς ὁδοῦ τῶν καταπινομένων, τὸ δ' ἕτερον ὡς ὁργάνου τῶν ἐμουμένων τε καὶ καταπινομένων. ὅτι δ' αὐτῶν τούτων τῶν δύο χρειῶν ἡ ἑτέρα μὲν ἀναγκαία διαπαντός ἐστίν, ἡ δὲ ἑτέρα κατὰ τινας καιροὺς, εὐδὴλον παντί. τὸ μὲν οὖν ὡς ὁδοῦ στείων γένος ἐν αὐτῷ τῶν συμπτωμάτων ἐστὶ, ὅταν ὑπὸ τινος τῶν παρὰ φύσιν ὀγκῶν στενοχωρία τοῦ κατ' αὐτὸν γένηται πόρου· τὸ δ' ἕτερον, ὅτ' ἂν αὐτὸς ἀδυνατῇ τὰς ἰδίας ἐνεργείας ἐπιτελεῖν.

post Aristotelem scripserunt, stomachum appellare consueverunt, ipso Aristotele prisco vocabulo hanc animalis partem non semper nominante. Ejus duplex est usus: unus quo veluti via est eorum quae devorantur et eorum quae evomuntur, alter quo circa utramque viam actionem quandam edit; tum eorum quae ab ore in ventriculum deferuntur, tum eorum, quae ab hoc ad os elevantur. Quum enim geminae sint ei partes, quas dissectiones tunicas appellant, altera tum cibum tum potum in ventriculum trahit, altera per vomitus amandat. Proinde rationi consentaneae duo sunt affectuum ipsius genera, alterum ut viae eorum quae deglutiantur, alterum ut instrumenti eorum quae tum evomuntur tum devorantur. Constat vero duorum jam memoratorum usuum alterum quidem semper esse necessarium, alterum vero propter occasiones quasdam. Igitur eorum symptomatum, quae ipsum tanquam viam ciborum infestant, genus est, quum ob tumorem aliquem praeter naturam angustior fit ipsius meatus; alterum, quum proprias

Ed. Chart. VII. [490. 491.]

Ed. B&L III. (301.)

εἴρηται μὲν οὖν καὶ πρόσθεν, ἥνίκα περὶ κυνάγχης ὁ λόγος
 ἐγένετο τῆς ἐπομένης τῇ μεταστάσει τῶν ἐν τῷ τραχήλῳ σπον-
 δύλων; ὡς ἐπικτήτος αὐτῷ στενοχωρία συμπίπτει ὑπ' αὐτῶν
 θλιβομένῳ· καὶ νῦν δ' ἀναμνησθῶμεν καὶ αὐτὸ τοῦτο, συνα-
 ναμνησθῶσαν δὲ καὶ οἱ τῶν ὑποβεβλημένων αὐτῷ μῶν
 ὄγκοι, καθ' ὄντιναοῦν τρόπον γινόμενοι, δεδήλωται γὰρ
 ἅπαντες ἐν τῷ περὶ τῶν παρὰ φύσιν ὄγκων. ἐφ' ἁπάντων δὲ
 τούτων κοινόν. ἢ ἐν τῷ καταπίνειν στενοχωρία, τοσαύτη γι-
 γνομένη πολλάκις, ὡς ἀναπέμπεσθαι τὸ ποτὸν εἰς τὰς ῥίνας.
 ὅταν μέντοι φλεγμῆνας αὐτὸς οἰκοθεν σχῇ τὴν στενοχωρίαν,
 οὐκ ἐκ τῶν γειννώντων ἐπικτήτων, [491] ὁδύνῃ σφοδρὰ γί-
 γνεται καταπινόντων, ἅμα τῇ δυσχερείᾳ τῆς διεξόδου, καὶ
 μάλιστα ὅταν ὁ κάμνων ὑπτιος κατακείμενος ἐπιχειρῇ καταπί-
 νειν· διὸ καὶ μετασχηματίζεσθαι προθυμοῦνται καὶ ἀνακα-
 θίξιν, αὐτῷ τῷ συμβαίνοντι διδασκόμενοι, ῥᾶρον ἐν τούτῳ
 τῷ σχήματι καταπίνοντες, ὡς ἂν οὐ μικρὰ συντελούσης τῆς
 εἰς τὸ κάτω φθοᾶς τῶν σιτίων, καὶ δυναμένης γε πολλά-
 κιν καὶ μόνῃς γίνεσθαι, μετὰ τὴν ἐκ τοῦ στόματος ἐκθλίψιν

actiones ipse perficere nequit. Enimvero jam antea, ubi de
 angina, quae vertebrarum cervicis luxationem sequitur,
 sermo habebatur, diximus, quod acquisititia angustia ei accidit,
 ubi a vertebris ipsis comprimitur; cujus rei nunc quoque ad-
 monitum te esse velim, nec oblivisci quoque tumores eorum
 musculorum qui gulam involvunt, quomodocunque fiant,
 nam de omnibus in libro de tumoribus praeter naturam di-
 ctum est. Caeterum in his omnibus communis est tanta sae-
 penumero inter devorandum angustia, ut potus ad nares re-
 mittatur. Quum vero inflammatione affecta ipsa propria
 angustia, non a vicinis partibus acquisita, torquetur, tum
 gravissimus inter deglutiendum dolor infestat, accedente dif-
 ficili transitu; ac praesertim si supinus, qui laborat, jacens,
 transglutire quippiam conetur. Quocirca situm transfor-
 mare atque erigere sese student, ex accidente ipso edocti
 faciliorem in hac forma sibi fieri deglutationem, adeo ut haud
 parum ciborum in declives partes delatio conferre videatur,
 utpote quae possit saepenumero vel sola fieri, si ex ore usque

Ed. Chart. VII. [491.]

Ed. Bas. III. (301.)

εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ στομάχου· κατὰ δὲ τὴν ὑπτίαν κατάκλισιν οὐδεμία βοήθεια πρὸς τῆς κατάντους γίνεται φορᾶς, ἀλλ' ὑπὸ μόνῃς τῆς κατὰ τὸν στομάχον ἐνεργείας ἐπιτελεῖται τὸ τῆς καταπόσεως ἔργον· ἅπαντα δ' ἴσθι τὰ φλεγμαίνοντα μόρια κατὰ μὲν τὰς ἐνεργείας ὀδυνώμενα, παρηγορούμενα δ' ἐν ταῖς ἡσυχίαις. αἰσθητικοῦ δ' ὄντος τοῦ στομάχου, συγχρῆσθαι πάρισι καὶ τούτῳ τῷ πλεονεκτήματι τοῦ μορίου πρὸς τὴν διάγνωσιν τῶν ἐν αὐτῷ παθῶν, ἐκ τῆς τοῦ κάμνοντος ἀνακρίσεως, ὅτάν γε μὴ παντάπασιν ἡλίθιος ὑπάρχων ἀδυνατῇ σαφῶς ἐρμηνεύειν ἃ πάσχει· ὥς ἐάν γε δυνατὸς ἐρμηνεύειν ἢ, μέγιστον πλεονέκτημα πρὸς τὴν διάγνωσιν αὐτοῦ τῶν παθῶν ἐστὶν ἡ γιγνομένη κατὰ τὸν στομάχον αἴσθησις. ἐνίοτε μὲν γὰρ ἀτονίας αἰσθάνεσθαι φασιν, ἐν πολλῷ χρόνῳ μόγις διεξερχομένων τοῦ στομάχου τῶν δι' αὐτοῦ φερομένων· ἐνίοτε δὲ κατὰ μὲν τὴν πρώτην ὁρμὴν ἐτοίμως κατιόντων, ἰσχυρόνων δ' αἰθίς, ὥς ἐσφηνωσθαι δοκεῖν, εἶτα τὸ ὑπόλοιπον τῆς φορᾶς ἀλύπως τε καὶ ῥᾶστα διεξερχομένων. ὁ μὲν οὖν πρότερος τρόπος ἀτονίαν

ad gulae initium facta fuerit expressio; a supino vero decubitu nullum speratur auxilium, quo facilius ad infernas partes ferantur alimenta, sed a sola gulae actione devorandi munus perficitur; at non latet vos, partium inflammatione affectarum nullam non dolere, quum suo munere fungitur; contra ubi quieverit, dolorem mitigari. Quum autem gula sentiendi facultate sit praedita, ea ipsa quoque uti licebit partis dote ad affectus ejus dignoscendos, ex aegrotantis interrogatione, quum omnino haud fuerit adeo stolidus, ut quid ipsum laedat, narrare non possit; nam si possit animi sensa interpretari, gulae sensus maximum praestabit adjumentum ad affectuum ipsius dignotionem. Etenim imbecillitatem nonnunquam percipere se dicunt, ut longo vix temporis spatio per gulam transeant ea, quae ingesta sunt; aliquando ad primum impetum facile descendant, deinde rursus arceantur, ut videantur impacta; demum per residuum spatium immoleste ac facillime labuntur. Horum primum actionis

Ed. Chart. VII. [491.]

Ed. Bas. III. (301. 302.)

ἐνδείκνυται τῆς ἐνεργ(302)γείας, ὃ δὲ δεύτερος στενοχωρίαν καθ' ἓν τι μόριον· ἐκατέρου δ' αὐτῶν τὰς διαφορὰς ἐκ τῶν ἄλλων συμπτωμάτων ἐνεστι γινώσκειν. ἐπὶ μὲν γὰρ τῆς ἀτονίας, ὅταν κατὰ δυσκρασίαν μόνην γίγνηται χωρὶς ὄγκου παρὰ φύσιν, ἢ κατὰ τὴν διέξοδον ὣν καταπίνουσι βραδύτης ὁμαλὴ καὶ χωρὶς ὀδύνης, ἐπιτεινομένη μὲν ἐν ταῖς ὑπτίαις κατακλίσεισιν, πραῦνομένη δ' ἐν τοῖς ὀρθοῖς τοῦ τραχήλου σχήμασιν, ἄνευ τῆς κατὰ τὴν στενοχωρίαν αἰσθήσεως, εἴωθε συμβαίνειν· ἢ δὲ σὺν ὄγκῳ τινὶ στενοχωρίαν τε φέρει καθ' ἓν τι μόριον ὑπὲρ τᾶλλα, καθ' ὃ καὶ χρόνιος ἢ διέξοδος γίνεται· κῆρυδαὲν ἦτοι φλεγμονώδης, ἢ ἐρυσιπελατώδης ὄγκος ἦ, καὶ σὺν ὀδύνῃ καὶ δίψει καὶ θερμασίας πολλῆς αἰσθήσει, μετὰ πυρετῶν οὐ πάνυ τι θερμῶν οὐδὲ κατὰ τὴν ἀναλογίαν τοῦ δίψους· ἐὰν δέ τις τῶν μὴ πάνυ θερμῶν ὄγκων ἦ, χωρὶς γε πυρετοῦ καὶ θερμασίας καὶ δίψης, τὸ τῆς καταπόσεως ἀνώμαλον γίνεται, καθ' ἓν τι μέρος ἰσχυμένων τῶν σιτίων, καὶ μᾶλλον ὅταν ἀδρομερέστερά τε καὶ σκληρότερα καταπίνηται, καὶ σὺν ὀδύνῃ τινὶ βραχεία τοιούτων συμπτωμάτων ἐν χρόνῳ πολλῷ γιγνομένων, καὶ

imbecillitatem, alterum partis cuiuspiam angustiam indicat; utriusque differentias ex reliquis symptomatibus intelligere licet. Nam in imbecillitate, quum ob solam intemperiem citra tumorem praeter naturam fit, ingestorum in transitu tarditas aequalis et sine dolore accidere consuevit et in supino decubitu augetur, erecta vero cervice mitigatur, citra ullum angustiae sensum. Ubi vero cum tumore *est imbecillitas*, unam quampiam partem angustiolem caeteris efficit, atque per eam tardior est transitus. Quod si tumor antem phlegmonodes fuerit, aut erysipelatodes, accedit ei pariter et dolor et sitis et multi caloris sensus et febris non admodum ardens, quae siti proportionem haudquaquam respondet. Si vero tumor aliquis ex non calidis fuerit, tum citra febrem et calorem et sitim deglutitionis inaequalitas eveniet, retentis in parte quapiam alimentis, praesertim si majusculum atque solidum fuerit id quod devoratur, acceditque dolor aliquis exiguus. Quum aliquando hujusmodi symptomata longo

Ed. Chart. VII, [491. 492.]

Ed. Bas. III. (302.)

ποτε καὶ πυρετῶν ἐφημέρων συμπιπτόντων, καὶ φοβίης ἔστιν ὅτε, στοχαζομένοις ἡμῖν ἀπόστημα δύσπεπτον ἐν τῷ στομάχῳ γίνεσθαι, συνέβη τοῦ χρόνου προϊόντος αἰσθῆσιν αὐτῷ τῷ κάμνοντι γενέσθαι ῥήξεως, ἐφ' ἣ πῦον ἤμεσεν ἐν τε τῷ πα-
ραχρῆμα καὶ κατὰ τὴν ὑστεραίαν καὶ τρίτην ἡμέραν, εἰς ἡκολούθησεν αὐτῷ τὰλλα πάντα ἐφεξῆς ἡλκωμένου στομάχου σημεῖα. καὶ γὰρ ἐπὶ τοῖς δριμέσι καὶ ὀξέσι καὶ ἀλκυοῖς καὶ στρυφνοῖς καταπινομένοις ἡσθάνετο ῥήξεως ἢ στύψεως, ἤλγει τε καὶ ἐκείνο τὸ μέρος, εἰ καὶ μηδὲν κατέπινεν, ἀλλὰ μετρίως ἰσχυροτέραν γὰρ τὰ δάκνοντα καὶ στύφοντα τὴν τῆς ὀδύνης αἰσθῆσιν εἰργάζετο. οὗτος μὲν οὖν ἐν πολλῷ χρόνῳ μόγις [492] ἐσώθη, συμβαλλούσης αὐτῷ καὶ τῆς ἡλικίας· ὅσοι δὲ πρεσβύτεροι αὐτοῦ, διεφθάρησαν. ἡ γε μὴν ὀδύνη πᾶσι τοῖς ἐν στομάχῳ τι πάθος ἀλγεινὸν ἔχουσι κατὰ τὸ μετά-
φρεον διασημαίνει· καὶ ἡ αἰτία πρόδηλος ἑωρακόσιν ὑμῖν ἐπιτεταμένον τῇ ῥάχει τὸν στόμαχον. ὅτι δὲ κατὰ τοὺς αὐτοὺς τρόπους καὶ τῶν κατὰ τὸν στόμαχον ἀγγείων ἐμοῦσιν αἷμα, καθ' ὃν καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων, εὐδηλὸν ἔστιν. ἀλλ' αἱ μὲν

temporis tractu apparuissent, accedente nonnunquam eph-
mera febre, nonnunquam etiam horrore, quum conjicere-
mus abscessum concoctu difficilem esse in gula, accidit pro-
ecedente tempore ut laborans ipse ruptionis sensum percipe-
ret ac subinde pus evomeret, non solum eodem, sed postero
quoque die atque tertio; deinde succedebant ei deinceps
omnia ulceratae gulae signa. Etenim sive acria, sive acida,
sive salsa, sive acerba devoraret, vellicationem, aut astrictio-
nem sentiebat, dolebatque hac in parte, vel nihil deglutien-
do, sed moderatius; vehementiorem enim dolorem excita-
bant mordentia et astringentia. Hic ergo longo temporis
spatio vix servatus est, ipsi quoque conferente aetate; eo-
vero natu majores fere omnes perierunt. Sane quotquot
dolorificum quempiam in gula habent affectum, omnes dor-
si quoque dolorem sentiunt; cujus rei causa perspicua est vo-
bis, qui gulam spinae incumbentem vidistis. Conspicuum
autem est quod ex gulae vasis modis eisdem, quibus ex re-
liquis omnibus, sanguis evomatur. At ob ruptum vas san-

Ed. Chart. VII. [492.]

Ed. Bas. III. (302.)

κατὰ ῥήξιν αἵματος ἀναφορὰὶ σὺν ἀλγύμασι γίνονται διασημαίνουσαι τὸν τόπον ἐν ᾧ γέγονεν ἡ ῥήξις· ὁμοίως δ' αὐταῖς καὶ αἱ κατὰ διάβρωσιν, ἢ ἀνάβρωσιν, ἢ ὅπως ἂν τις ὀνομάζειν ἐθέλῃ· αἱ δὲ κατ' ἀναστόμωσιν ἀνώδυνοι τελέως εἰσιν, αὐτῶ τε οὖν τούτῳ διορίζονται τῶν ἐτέρων καὶ τῷ μὴτ' ἐπὶ πληγῇ σφοδρᾷ μὴτ' ἐπὶ καταπτώσει γεγενῆσθαι, καθάπερ αἱ ῥήξεις εἰώθασιν γίνεσθαι. συμβαίνουσι δὲ καὶ χωρὶς προφάσεως τῆς ἐξωθεν ἐνίοτε ῥήξεις. ἀγγείων ὑπὸ πλήθους αἵματος· αἱ δὲ κατὰ διάβρωσιν ἐλκώσεως προηγησάμενης γίνονται· τὴν δ' ἐλκωσιν αἱ τε ῥήξεις τῶν ἀγγείων ποιοῦσιν καὶ αἱ τῶν κακοηθῶν χυμῶν ἐπιπόροαί· καθάπερ ὁρῶνται καὶ ἐπὶ τοῦ δέρματος συμβαίνουσαι πολλάκις.

Κεφ. στ'. Τὸ στόμα τῆς κοιλίας οἱ παλαιοὶ καρδίαν ἐνόμαζον, ἀφ' ᾧ ἐπιφέρει συμπτώματων, ὥς φασιν, οὕτω προσαγορεύσαντες· οὐ γὰρ μόνον ὡς καρδιακαῖς συγκοπαῖς, οὕτω καὶ στομαχικαῖς ἀλίσκονται τινες, ἀλλὰ καὶ σπασμοῖς καὶ κάρσις ἐπιληψίαις τε καὶ μελαγχολίαις, ἥδη δὲ καὶ τοῖς τῶν ὑπογεομένων συμπτώμασιν, ὥς ἐν τῷ περὶ τῶν ὀφθαλ-

guinis rejectiones cum doloribus fiunt, quibus locum rupturae produnt, nec secus, quae venae erosione vel derosione, five aliter quomodolibet nominare volueris, obortae sunt; quae vero prorsus aperto vasis ore, hae doloris sunt expertes, atque hac re a reliquis distinguuntur, ac praeterea quod neque ictu, neque casu concitatae sunt, veluti rupturae fieri consueverunt. Accidunt autem et citra causas externas interdum a plenitudine sanguinis vasorum ruptiones. Quae vero ob venae erosionem fiunt, eas ulcus praecessit; fit autem ulcus, vel rupto vase, vel malignorum humorum affluentia, ut in cute quoque saepenumero accidere videmus.

Cap. VI. Os ventriculi veteres cor nominabant, a symptomatis quae inducit, ut ajunt, sic appellatum; non enim solum ut cardiacis syncopis, ita et stomachicis nonnulli corripiuntur, sed etiam convulsionibus et sopore et morbo comitiali et melancholia, nec non symptomatis, qualia per suffusiones infestant, ut jam antea quum de oculis lo-

Ed. Chart. VII. [492.]

Ed. Bas. III. (302.)

μῶν λόγῳ πρόσθεν εἴρηται. καὶ ταῦτα πάντα συμπασχόντων αὐτῷ γίνεται μορίων ἑτέρων· ἐπεὶ τοι κατὰ τὸν ἴδιον λόγον ἀνορεξίας τε καὶ διαφθορὰς τῶν ἐπιπολαζόντων ἐργάζεται σιτίων, ὥς τὰ γ' ἐν τῷ πνυμένῃ τῆς κοιλίας στηριζέσθαι πεφυκότα, καὶ μάλιστα ὅτ' ἂν ἡ δυσδιάφθαρτα, τοιούτων οὐδὲν πάσχει. προσέχειν οὖν ἀκριβῶς χρὴ τοῖς κατὰ συμπάθειαν ἐπ' αὐτῷ γινομένοις παθήμασι, καὶ χωρίζειν αὐτὰ τῶν κατὰ πρωτοπάθειαν ἐκείνοις τοῖς μορίοις γιγνομένων, ὧν ταῖς ἐνεργείαις λυμαίνεται τὸ τῆς γαστρός στόμα πάσχον, ὅπερ ὥς οἱ παλαιοὶ πάντες ὠνόμαζον καρδίαν, οὕτως οἱ νῦν ὀνομάζουσι στόμαχον. ὁ διορισμὸς δὲ ἐκ τῶν προσηγησαμένων μάλιστα γίνεται κατάδηλος ἀνδρὶ τετριμμένῳ περὶ τὰς διαγνώσεις· ἰδιότητες γάρ τινες ἀξιώητοι προσέρχονται τοῖς ἑητοῖς συμπτώμασιν, αἱ βεβαιοῦσαι τὰς διαγνώσεις τῶν πεπονθότων μορίων· ἐκείνας μὲν οὖν ἕκαστος ἐαυτῷ προσέξευρήσει, τὰ δ' οἷον θεμέλια τῆς ὅλης διαγνώσεως, ἐξ ὧν οἱ φιλόπονοι καὶ τὰς ἀδυνάτους ῥηθῆναι τῶν συμπτωμάτων ἰδιότητος αὐτοὺς

queremur, dictum est. Atque omnes hi affectus consentientibus ei caeteris partibus fiunt; nam ex propria sui ratione appetentiae dejectiones et innatantium ciborum corruptiones facit, quandoquidem, qui in fundo ventriculi suapte natura firmari solent, praecipueque si non facile corrumpantur, nihil horum patiuntur. Igitur exacte animum advertere oportet, ut discernantur affectus, qui ex ipso per consensum eveniunt; ab iis qui huiusmodi partibus, quarum actiones laedit os ventriculi affectum (quod ut veteres omnes cor appellabant, ita nostra tempestate stomachus vocatur) primario accidere censentur. Sed haec inter se discernere facile poterit vir assidua exercitatione circa dignotiones versatus ex iis quae praecesserunt. Nam proprietates quaedam ineffabiles symptomatis enarrandis succedunt, quibus certiores evadunt affectarum partium notae; sed has quidem unusquisque per se invenire poterit, quae vero tanquam fundamenta universae dignotionis existunt, ex quibus studiosissimi quique etiam ineffabiles symptomatum proprietates

Ed. Chart. VII. [492. 493.]

Ed. Bas. III. (302.)

διδάξουσιν, ἐγὼ διηγέσσομαι. νεανίσκος τις ἡλίσκετο τῷ τῆς ἐπιληψίας πάθει γραμματικὸς, ἥνικα μάλιστα σφοδρότερον ἐδίδασκεν, ἢ ἐφρόντισεν, ἢ ἐπιπλέον ἡσίστησεν, ἢ ἐθυμώθη. τούτῳ τὸ στόμα τῆς κοιλίας ὑπενόησα πάσχειν, εὐαίσθητον ὑπάρχον, ἐφ' ᾧ κατὰ συμπάθειαν τὸν ἐγκέφαλον ὅλον τὸ σῶμα κραδαίνειν σπασμωδῶς. ἐκέλευσα τοιγαροῦν εὐπενίας μόνης αὐτὸν ἀκριβοῦς προνοεῖσθαι, τρίτης δ' ὥρας ἢ τετάρτης ἄρτον ἐπιμελῶς ἐσκευασμένον προσφέρεσθαι, [493] μόνον μὲν, εἰ ἄδιψος εἴη, δίψης δ' αἰσθανόμενον, ἐξ οἴνου κεκραμέ-
νου τῶν ἡρέμα στυφόντων καὶ λευκῶν· οὗτοι γὰρ καὶ το-
νοῦσι τὴν γαστέρα καὶ τὴν κεφαλὴν οὐ πλήττουςιν, ὥσπερ οἱ σφοδροί. ὥς δὲ τοῦτ' αὐτῷ πράττοντι συνέβαινε μηδὲν πάσχειν, ἀκριβῆ τε γινῶσιν εἶχον ὧν ἐστοχαζόμεν ἔμπροσθεν, ἐδίδουν τ' αὐτῷ τοῦ διὰ τῆς ἀλόης πικροῦ φαρμάκου δίσκον πού
καὶ τοὺς ἐκάστου ἔτους, ἐπειδὴ καθαίρει τε τῶν περιττωμά-
των ὅλην τὴν γαστέρα καὶ ῥᾶννυσι πρὸς τὰς οἰκείας ἐνεργείας,
ἔτεσιν οὗτος ὁ ἀνὴρ οἷς ἐπιβίω πλείοσι τῶν εἴκοσι, ὑγιαίνων

per se discunt, nos explicabimus. Grammaticus quidam ju-
venis, quoties nimis vehementer doceret, aut cogitaret, aut
diutius in ediam sustineret, aut irascereetur, comitiali morbo
corripiebatur. Huic suspicatus sum os ventriculi, utpote
quod facile sentiret, affici, ac deinde per consensum cere-
brum corpus universum convulsione concutere. Jussi igitur
eum probam concoctionem solam accurate procurare, ac
tertia vel quarta hora panem optime praeparatum sumere,
atque hunc quidem solum, si non sitiret; si sitiret, ex vino
diluto albo atque modice adstringente; nam hujusmodi
vina ventriculum robustum efficiunt, neque tentant caput,
ut vehementia. Quum igitur hac victus ratione utens non
ut ante afficeretur, exactam tum notitiam habui eorum, quae
prius sola conjectura conseqeabar, ac quolibet anno bis aut
ter medicamentum amarum ex aloë ei exhibui, quandoqui-
dem et totum ventrem ab excrementis purgat et ad proprias
actiones roborat. Atque ita vir ille plusquam viginti annis,

Ed. Chart. VII. [493.]

Ed. Bas. III. (302.)

ἀμέμπτως διετέλεσεν· εἰ δέ που σπανίως ὑπὸ περιστάσεως πραγμάτων ἄσιτος ἤναγκάσθη διατεθῆναι, συνέβαινεν, ἀλίσκεσθαι βραχυτάτοις αὐτὸν σπασμοῖς. ἐθιασάμην δὲ καὶ ἄλλους ἀπὸ τοῦ στόματος κοιλίας ἐπιληπτικῶς σπωμένους, ὁπότε σφοδρῶς ἠπέπτησαν, ἢ οἶνον πλείονος ἀκρατιστέρου πίνοιεν, ἢ ἀφροδισίοις ἀκαιρότερον χρήσοιντο· τινὰς δ' ἐν πυρετοῖς ἐθιασάμην σπασθέντας ἐξαίφνης οὐδενὶ προηγησάμενῳ σημείῳ τῶν προδηλούντων σπασμὸν, οἷς ἐπιγενομένου χολώδους ἐμέτου παραχρῆμα συνέβη πάντων ἀπαλλαγῆναι τῶν ὀγλήρων. ἔνιοι δὲ τῶν οὕτω παθόντων ἤμεσαν φαῖά, καὶ τινες ὅμοια πρᾶσου χυλῷ, τινὲς δ' ὑπὸ πλήθους ἰδεσμάτων μοχθηρῶν βαρυνόμενοι κερῶδεις ἐγίνοντο, μέχρι τοῦ τὰ θλίβοντα τὸ στόμα τῆς κοιλίας ἐξεμῆσαι πάντα. τούτων οὐδὲν ἥλπισεν ἂν τις ἐπὶ στόματι κοιλίας γενέσθαι, καθάπερ οὐδὲ τὰς συγκοπὰς, εἰ μὴ πολλάκις ἐωρᾶτο γιγνόμενα· νεύρων γὰρ ἔχει πλῆθος ἐξ ἐγκεφάλου καθηκόντων, οὐ μὴν ὥστε προσδοκῆσαι δι' αὐτῶν εἰς τοσοῦτον συμπαθείας ἀφικέσθαι

quibus postea superflus permanfit, integra valetudine vitam exegit; quod si aliquando ob ingruentia negotia diutius a cibo abstinere cogeretur, brevissima quadam convulsione vexabatur. Jam alios quoque vidimus convulsione comitiali ob oris stomachi vitium correptos, quum aut non probe concoxissent, aut vini meracioris plurimum potassent, aut veneri intempestivae operam dedissent. Quinetiam per febres quosdam conspeximus dē repente convulsione prehendi, nullo quod eam praesagiret praecedente indicio, qui bilioso superveniente vomitu profinus ab omni noxa liberati fuerunt. Atque hoc modo affectorum nonnulli fusca vomuerunt, alii porri succo similia, quidam etiam vitiosorum eduliorum copia gravati soporosi facti sunt, donec ea quae os ventriculi opprimebant omnia evomissent. Atqui horum symptomatum vix ullum crederes a ventriculi ore procedere, quemadmodum nec syucopas quoque, nisi crebro ita evenire videretur. Nervi enim non pauci ad ipsum ex cerebro perveniunt, non tamen tot, ut per eos tantus sperari possit

Ed. Chart. VII. [493.]

Ed. Bas. III. (302. 303.)

τὴν ἀρχὴν, ὡς σπασμοὺς ἐπιφέρειν· ἔτι δὲ μᾶλλον οὐδὲ τὴν καρδίαν εἰς τηλικαύτην ῥοχισθαι συμπάθειαν πάσχοντι τῷ στόματι τῆς κοιλίας, ὡς ὀξείαν ἀκολουθῆσαι συγκοπὴν. ἐγένοντο δὲ πολλοῖς οὐ μόνως ὀνείρατα καὶ ὕπνοι θορυβώδεις, ἀλλὰ καὶ παράνοιαι, διὰ χυμὸν μοχθηρὸν ἐν τῷ στόματι τῆς (303) κοιλίας ἀθροισθέντα. περὶ δὲ τοῦ φυσώδους τε καὶ ὑποχονδριακοῦ καλουμένου νοσήματος οὐδεὶς ἐστὶν ὃς οὐκ εἴρηκεν, ὅπως δυσθύμους καὶ δυσέλπιδας καὶ σκυθρωποὺς ἀπεργάζεται, καὶ τὸ σύμπαν φάναι μηδὲν ἀπολείπομένους τῶν μελαγχολικῶν. φαίνονται δὲ καὶ οὗτοι μετὰ τὰς ἀπεψίας σφοδρότερον ἀλίσκόμενοι τοῖς εἰρημένοις συμπτώμασιν· οἱ πλείους δ' αὐτῶν καὶ σπληνώδεις εἰσιν, ὡς λογίσασθαί τινα, καὶ τούτου τοῦ σπλάγγχνου συρῆεῖν εἰς τὴν γαστέρα μοχθηρὸν ἰχῶρα. ὅσα μὲν οὖν κατὰ τὸν ἐγκέφαλον ἢ τοὺς ὀφθαλμοὺς γίννεται συμπτώματα, μοχθηρῶν ἀναθυμιάσεσιν ἔπεται χυμῶν· αἱ στομαχικαὶ δὲ συγκοπαὶ διὰ τὴν ιδιότητα τῶν κατ' αὐτὸν ἀλγημάτων ἐκλυσιν ἐπιφέρουσιν, ἴσως δὲ καὶ τῆς δυσκρασίας αὐτοῦ διέκρουμένης εἰς τὴν καρδίαν, ὡς καί κείνης

principii consensus, ut inde convulsione inferatur, atque magis etiam, cor ipsum tam vehementer ori ventriculi consentire, ut protinus sequatur syncope. Porro multos non solum insomnia et somni tumultuosi molestant, sed amentia quoque, propter vitiosum humorem in ore ventriculi acervatum. De flatulento vero vocato et hypochondriaco morbo nemo non dixit, quomodo tristitiam, desperationem, moestitiam inducat, atque ut summam dicam, ad melancholiae symptomata nihil reliqui faciat. Atque hi etiam apparent, post cruditates, dictis symptomatibus multo vehementius infestari; plures ex ipsis splenici quoque sunt; unde conjiciat quis ex hoc etiam viscere vitiosam saniem in ventriculum irrueret. Ergo quae symptomata vel cerebrum vel oculos afficiant, vitiosorum humorum vaporationem sequuntur. At syncope stomachica ob dolorum proprietatem exolutionem inducit, ejus quoque intemperie ad cor fortassis perveniente, ut quum id quoque vehementem intemperiem

Ed. Chart. VII. [493. 494.]

Ed. Basf. III. (303.)

ἐν δυσκρασίᾳ μεγάλῃ γινόμενης ἀθρόαν κατάπτωσιν ἀκολου-
 θῆσαι τῆς δυνάμεως. εὐδὴλον δ' ὅτι καὶ ταῖς γυναιξὶν αἱ
 καλούμεναι κίτται γίνονται τοῦ μορίου τούτου πάσχοντες·
 ὅσα γὰρ ὀρεγομέναις κυνωδῶς ἢ μηδ' ὅλως ὀρεγομέναις ἢ
 μοχθηρῶν ἔδισμάτων ὀρεγομέναις γίνονται, ταῦτα πάντα
 τοῦ τῆς ὀρέξεως ὀργάνου παθήματά ἐστι, ὃ ἐδείχθη τὸ στόμα
 τῆς γαστρῆς. ὡσαύτως δὲ καὶ αἱ καλούμεναι ναυτίαι τού-
 του τοῦ μέρους εἰσὶ παθήματα, καθάπερ γε καὶ καρδιαλγίαι
 καὶ λύγγες. [494] τὰς δ' αἰτίας ἀπάντων τῶν τοιούτων πα-
 θημάτων ἐν τοῖς τῶν συμπτωμάτων αἰτίοις εἶπομεν, ὥστ'
 οὐδὲν ἔτι δεῖ διατρίβειν ἐν τῷδε. καὶ γὰρ ὅσαι κατὰ δυσκρα-
 σίαν αὐτῷ γίνονται διαφοραὶ νοσημάτων, ὡς ὁμοιομερεῖ σώ-
 ματι συμβαίνουσαι, διήλθομεν ἐν ἐκείνοις· ὅσα δ' αὐτῷ συμ-
 πίπτειν εἴωθεν ὀργανικὰ νοσήματα, σαφῇ τὴν διάγνωσιν ἔχει,
 καὶ λαθεῖν ὑμᾶς οὐκ ἂν. οὐδὲν αὐτῶν δύναται μεμνημένους
 τῶν κοινῶν ἐπ' αὐτοῖς σημείων, ἔμπροσθέν τε λελεγμένων ἐν
 τοῖσδε τοῖς ὑπομνήμασιν ἐν ἑτέροις τέ τισιν εἰρησομένων.
 οὔτε γὰρ ἀποστήματα γινόμενα κατὰ τὸν τόπον τοῦτον
 οὔτε φλεγμονώδεις ἢ ἐρυσσιπελατώδεις ὄγκοι λάθοιεν ἂν ἡμᾶς,

fusceperit, vires celeriter cadere necesse sit. Atque conflatur
 etiam picas vocatas mulieribus accidere, ubi haec pars affe-
 cta est; quae enim aut canum more, aut nihil omnino, aut
 malos cibos appetunt, iis haec omnia appetentiae instrumen-
 to laeso accidere certum est, quod os ventriculi esse demon-
 stratum est. Sic etiam nauseae vocatae, cardialgiae, singul-
 tus hujusce partis sunt affectus. Verum omnium harum
 affectionum causas in libris de symptomatum causis jam dixi-
 mus, ut nihil nunc opus sit in his immorari. Etenim quae
 per intemperiem ipsi ut simili corpori morborum differen-
 tiae adveniant, in illis enarravimus; qui vero organici mor-
 bi ei oboriri consueverunt, manifestas habent notas, ut vos
 latere nequeant, si communia eorum signa tum in his antea
 commentariis prodita, tum in aliis quibusdam enarranda,
 memoria tenueritis. Neque enim abscessus, neque tumores
 phlegmonodes, aut erysipelatodes, ut neque ulcera hujus-

Ed. Chart. VII. [494.]

Ed. Bas. III. (303.)

ὥστ' οὐδ' ἕλκη· διάγνωσις μὲν γὰρ αὐτῶν κοινὴ τοῖς ἐπὶ τοῦ στομάχου προειρημένοις, ἐναργεστέρα δὲ τοσοῦτον, ὅσον αἰσθητηκώτερόν ἐστι τὸ μόριον τοῦτο καὶ πρόχειρον καὶ σαφὴ τὴν διάγνωσιν ἔχον. ὡσαύτως δὲ καὶ περὶ τῆς τοῦ αἵματος ἕξ αὐτοῦ πύσεως ἢ μὲν τῶν σημεῖων ἰδέα κοινὴ τοῖς ἐπὶ στομάχου προειρημένοις, ἢ διάγνωσις δ' ἐναργεστέρα. εἰκὸς μὲν δὴπὼν καὶ τὸ κύτος ὅλον τῆς κοιλίας ἐν ὁμοίᾳ διαθέσει ταῖς ἐπὶ τοῦ στόματος αὐτῆς εἰρημέναις γίνεσθαι, καὶ τὰ συμπτώματα φέρειν ὁμοία, τῷ δ' εἶναι πολὺ βιαιότερα τὰ κατὰ στόμα, παρορᾶσθαι τε καὶ καταφρονεῖσθαι πρὸς τῶν ἱατρῶν, ὡς οὐδ' ὅλως γινόμενα, τὰ κατὰ τὸ κάτω μέρος τῆς γαστρὸς. ἀλλὰ τό γε τῆς πέψεως ἔργον ἐν τοῖς μετὰ τὸ στόμα μέρεσι γίνεσθαι πάντες ὡμολογήκασιν, ὥστε καὶ τῶν ἀπεψιῶν αἴτιον γίγνεται τοῦτο μὴ καλῶς διακείμενον, ὅτ' ἂν δηλονότι μὴ διὰ τῶν ἐδεσμάτων ἀταξίαν ἢ τὸ πλῆθος ἢ τὴν ποιότητα συμβῇ τὸν ἄνθρωπον ἀπεπιῆσαι. ὅσα δ' ἄλλα νοσήματα κοινὰ πάντων ἐστὶ τῶν μορίων, ὀργανικά τε καὶ κατὰ μόνην δυσκрасίαν, εὐδὴλον ἔχοντα τὸν πεπονθότα

loci, nos fugiant; ipsorum enim dignotio praedictis stomachi affectibus communis est, atque illis eo manifestior, quo facilius huic parti sensus est ac claram promptamque dignotionem habet. Similiter autem ubi ex hac parte sanguis rejicitur, signorum species communis est praedictis stomachi affectibus, verum dignotio manifestior. Par est quoque scilicet, totum ventriculi spatium simili affectu corripī, quales sunt illi, quos in ipsius ore fieri diximus, atque eadem pati symptomata; quod vero longe vehementiora sint ea, quae ipsius orificio contingunt, idcirco a medicis ea quae in parte ventriculi inferiore eveniunt, perinde ac si omnino non fierent, despici et contemni. At coctionis opus in partibus orificio inferioribus fieri omnes concesserunt, quare hae non probe dispositae, cruditatum sunt causa; quum videlicet non ob inordinatam eduliorum ingestionem aut multitudinem aut qualitatem hominem non concoquere accidit. Qui vero morbi caeteris partibus sunt communes, tum organici tum per solam intemperiem, sedes affectas manifestas obsidentes,

Ed. Chart. VII. [494.]

Ed. Basl. III. (303.)

τόπον, οὐκ ἔστιν ἴδια τῆς ἐνεστώσης πραγματείας· ἐν αὐτῇ γὰρ ὅσα διαφεύγει μόρια τὴν αἰσθητικὴν γνῶσιν, ὑπέκειτο σκοπεῖσθαι. περὶ δὲ τῶν ἐμούντων ἔξ αὐτῆς αἷμα διαπεφώνηται πως, οἰομένων τινῶν ἀδύνατον εἶναι δι' αὐτῆς γενέσθαι κένωσιν αἵματος ἔξ ἥπατος ἢ σπληνὸς ὀρμηθέντος, ὥσπερ οὐδὲ πύου συρράγέντος ἔξ αὐτῶν· ἐμοὶ δ' ἐπὶ τῶν ἔργων ἐξετάσαντι τὴν ἐκατέρων δόξαν ἐφαίνετο γίγνεσθαι ποτε δι' αὐτῆς κένωσις ἐκ τῶν εἰρημένων σπλάγγνων· ἀλλ' εἰς τὸν περὶ ἐκείνων λόγον ἢ τῶν τοιούτων ἀναβιβλήσθω διδασκαλία, καὶ γὰρ ἐφεξῆς τοῖς εἰρημένοις ἔγνωκα περὶ τῶν καθ' ἡπάρ τε καὶ σπλῆνα διαλθεῖν παθῶν.

Κεφ. ζ. Καὶ κατὰ τοῦτο τὸ μόριον ὥσπερ καὶ κατὰ τὰλλα πάντα διττὸν γένος τῶν νοσημάτων ἐστὶ, τὸ μὲν ἕτερον ἐπὶ δυσκρασία μόνη καὶ χωρὶς ὄγκου παρὰ φύσιν, αἷμα δὲ τοῖς ὄγκοις ἐρυσσιπέλατά τε καὶ φλεγμοναὶ καὶ σκίρροι καὶ πνευματικαὶ διατάσεις, καὶ χυμῶν παχέων ἢ γλίσχυρων ἐμφράξεις ἐν τοῖς πέρασι τῶν ἀγγείων γιγνόμεναι, ὅσα τῆς ἐπὶ ταῖς πύλαις αὐτοῦ φλεβὸς ἀφώρμηται.

ad praesentem tractatum proprie non pertinent; nam in eo partes, quae sensus iudicium effugiunt, considerare propositum est. Sed de sanguinem ex ipso vomentibus non convenit plane, quum quidam putent nequaquam fieri posse, ut sanguis vel ab hepate vel a liene affluens per ipsum evacuetur, ut neque pus ab ipsis erumpens. Verum enim vero per artis exercitationem utramque opinionem examini mibi visa est per ipsum fieri nonnunquam evacuatio ex dictis visceribus. Caeterum differatur hujus rei doctrina in eum locum, ubi de ipsis sermonem faciemus; etenim deinceps et jecoris et lienis affectus percurrere propositum est.

Cap. VII. Huic etiam parti, quemadmodum et caeteris omnibus, duplex morborum genus insidet, unum sola intemperie citra tumorem praeter naturam, cum tumoribus vero inflammationes, erysipelata, feirrhi, flatulentae distentiones, obstructions a crassis et lentis humoribus in extremis vasorum partibus, quae ex vena ipsius portarum exori-

Ed. Chart. VII. [494. 495.]

Ed. Bas. III. (503.)

ταύταις μὲν οὖν ἔπεται βάρους αἰσθησις, ἐγκειμένου κατὰ τὸ δεξιὸν ὑποχόνδριον· [495] ὅταν δὲ καὶ πνεύματος ἀμμώδους ἀθροισθῇ πλῆθος οὐκ ἔχοντος διεξοδόν, οὐ βάρους μόνον, ἀλλὰ καὶ τάσεως αἰσθησις γίγνεται. καὶ τὰς φλεγμονὰς δὲ, ὅσαι χωρὶς ἀτονίας τοῦ σπλάγχχνου γίνονται, τὰς μὲν ἐν τοῖς κυρτοῖς αὐτοῦ μέρεσι γινομένας, καὶ μάλιστα ὅταν ὥσιν μεγάλαι, ῥᾶστον ἂν ἡμῖν γνωρίζειν ἐστὶ καὶ διὰ μόνης τῆς ἀφῆς· τὰς δ' ἐν τοῖς σιμοῖς διὰ τῶν ἐπομένων συμπτωμάτων μᾶλλον ἢ διὰ τῆς ἀφῆς. ἄρξομαι δ' ἀπὸ τῶν κατὰ τὰ κυρτὰ γινομένων, ἀναμνήσας ὑμᾶς πρότερον ὧν ἐν ταῖς ἀνατομαῖς ἐθεάσασθε τῶν μετὰ τὸ δέρμα τεταγμένων μυῶν, ὅκτω τὸν ἀριθμὸν ὄντων ἐν συζυγίαις τέσσαρσιν. ἔστι γὰρ αὐτῶν ἡ μὲν τις ὀρθίων μυῶν ὅλων σαρκωδῶν, ἀπὸ τῶν κατὰ τὰ στέρνα τόπων ἐπὶ τὰ καλούμενα πρὸς τῶν ἀνατομικῶν ἥβης ὅστ' αἰσθηκόντων· ἐτέρων δὲ τριῶν ἄχρι τοῦ ψαῦσαι τῶν ὀρθίων, τὸ σαρκῶδες αὐτῶν μέρος ἔχόντων, ὅταν δ' αἰσθωνται πρῶτον αὐτῶν, εἰς ἀπονεύρωσιν ὑμενώδη τελευτώντων. ἡ μὲν οὖν

untur. Has quidem *obstructiones* sequitur gravitatis sensus, dextro hypochondrio incumbentis; quum vero et halituosi spiritus exitum non habentis copia cumulata est, non solum gravitatis, sed tensionis etiam sensus sequitur. Inflammationes vero etiam, quae citra visceris imbecillitatem nascuntur, si in gibba ipsius parte consistant, praecipue si grandes fuerint, perfacile nobis est vel solo tactu dignoscere, at sinarum partium inflammationes, aliis potius symptomatis comitantibus, quam tactu dignoscuntur. Incipiam igitur ab iis quae in parte gibba oriuntur, si prius vos admonero eorum, quos in corporum dissectione conspexistis, musculorum sub cute locatorum, qui octo numero sunt, quatuor contenti conjugationibus; earum enim prima ex musculis constat rectis per totum carneis, a sterni locis ad pubis ossa ab anatomicis vocata descendentibus; at reliquarum trium conjugationum musculus usque ad rectorum contactum carnea parte constant; ubi vero primum illos attigerunt, in denervationes membranosas degenerant; horum igitur musculorum una

Ed. Chart. VII. [495.]

Ed. Bas. III. (303.)

μία συζυγία τῶν μυῶν τούτων, ἥπερ καὶ πάντων ἔξωθεν ἐστίν, ἀπὸ τοῦ θώρακος καταφέρεται λοξή πρὸς τε καὶ κάτω φερομένη· δευτέρα δ' ἑτέρα κατὰ τὸνναντίον τῆδε, κάτωθεν ἐρχομένη, πρὸς τε καὶ ἄνω φέρεται λοξή· ταύτη δ' ὑποβεβληται τρίτη συζυγία μυῶν ἐγκάρσιον ἔχοντων θέσιν, ἐπιβεβλημένων τῷ περιτοναίῳ. τῶν μὲν οὖν ὀρθίων μυῶν οἱ παρὰ φύσιν ὄγκοι προμήκεις τέ εἰσι καὶ κατὰ τὸ μέσον ὅλης τῆς γαστρὸς ἐκτείνονται, περιλαμβάνοντες τὸν ὀμφαλὸν, ὥσπερ αὐτὸ τὸ ζεύγος τῶν μυῶν· ὥστ' εἰκότως εὐδήλον ἔχει τοῦτο τὴν διάγνωσιν, ἐλεγχομένην ἐκ τε τῆς θέσεως καὶ τοῦ σχήματος, καὶ προσέτι τοῦ μηδένα μὴν ἔξωθεν αὐτῶν προκεῖσθαι. κοινὰ δὲ ταῦτ' ἐστὶν καὶ τοῖς ἐκ τοῦ θώρακος καταφερομένοις λοξοῖς. οἱ δ' ὑποβεβλημένοι τούτοις χαλεπωτέραν ἔχουσι τὴν διάγνωσιν, ἀπάντων τε δυσκολωτάτην οἱ ἐγκάρσιοι. τὸ δ' ἤπαρ εὐδήλον ὅτι καὶ τούτων ἔνδον ἐστὶν ὑπὸ τῷ περιτοναίῳ. τριῶν οὖν ἐπιβεβλημένων αὐτῷ μυῶν, ἡ διὰ τῆς ἀφῆς γνῶσις ἀδύνατός ἐστιν, ἄνευ τοῦ μεγάλην αὐτοῦ γενέσθαι τὴν

conjunctio, quae quidem reliquis omnibus exterior est, a thorace obliqua deducitur, in anteriores partes et deorsum descendens, altera huic contraria, ab infernīs exorta partibus, obliqua ad interiores et superiores ascendit; huic tertia musculorum conjunctio subjicitur, qui transversum habent situm atque peritoneo innituntur. Rectorum ergo musculorum tumores praeter naturam oblongi sunt atque per medium totius ventris extenduntur, umbilicum quemadmodum ipsum musculorum par comprehendentes; quapropter merito hand obscura est eorum dignotio, quos et situs et figura declarat, accedente ad haec, quod ipsi a nullo exteriori musculo conteguntur. Haec autem obliquis quoque musculis a thorace descendentibus sunt communia. At multo difficilior est dignotio musculorum, qui his subiecti sunt, difficillima vero transversorum. Constat autem jecur intra hos sub peritoneo esse positum; quum itaque tribus contegatur musculis, fieri non potest, ut tactus aliquam ipsius notitiam praelet, nisi vel magna in ipso oriatur inflammatio, vel incum-

Ed. Chart. VII. [495.]

Ed. Basf. III. (303. 304.)

φλεγμονήν, ἣ λεπτυνθῆναι τοὺς ἐπικαιμένους μῦς. ἀλλὰ τό γε κατὰ τὸ δεξιὸν ὑποχόνδριον βάρος, ἣ τ' ἀνασπῶσα ἐξεπίτηδες ὅλον τὸ ὑποχόνδριον ὀδύνη, τό τ' εἰς τὴν κλεῖν ἄλγημα διατεῖνον, καὶ γὰρ καὶ τοῦτό ποτε γίγνεται, βηχία τε σμικρὰ, καὶ τὸ τῆς γλώττης χρώμα κατ' ἀρχὰς μὲν ἐρυθρότερον γιγνώμενον, ὕστερον δὲ καὶ μελαινώμενον; ἀνορεξία σφοδρά τε καὶ δίψος ἀπανστον, καὶ τινες ἔμετοι χολῆς ἀκράτου τε καὶ λεκιθώδους, ὕστερον δὲ ποτε καὶ ἰώδους, ἐνδείκνυται πεπονθέ- ναι τὸ ἥπαρ· ἐπίσχεται δ' αὐτοῖς (304) καὶ ἡ γαστήρ, ἐὰν γε μὴ σὺν ἀτονίᾳ τοῦ σπλάγχχνου συμβῇ γίγνεσθαι τὴν φλεγμονήν. ὅμοια δὲ τούτοις ἐστὶ καὶ τὰ τοῦ ἐρυσιπελάτος συμπτώματα, καὶ πυρετὸς αἷμα δίψει σφοδροτάτω γίγνεται τούτοις· τοὺς γὰρ ὑπὸ τῶν παλαιῶν ὀνομαζομένους καύσους ὡς τὸ πολὺ γιγνομένους ὀρῶμεν ἐπὶ ταῖς τοῦ ἥπατος ἢ κοιλίας φλογώ- δεσι διαθέσει· γίγνονται μὲν γὰρ καυσώδεις πυρετοὶ καὶ δι' ἐρυσιπελατώδη φλεγμονὴν πνεύμονος, ὥσπερ γε καὶ καθ' ὅλον τὸ σῶμα διὰ σηπιδόνα χυμῶν χολωδῶν εἰς ἄμετρον ζεῖσιν ἀφικομένων, ἀλλ' οἱ σφοδρότατοι διὰ γαστέρα καὶ ἥπαρ εἰσώτασι

bentes ei musculi extenuati fuerint. Sed jecur affici decla-
fant in dextro hypochondrio gravitas, dolor totum hypo-
chondrium retrahens, atque ipsius doloris usque ad jugulum
extensio, nam et hoc nonnunquam evenit, exigua tussis, lin-
guæ color in prinis quidem magis ruber, deinde vero niger
evadens, ingens cibi fastidium, sitis inexhausta, vomitus qui-
dam tum sinceræ bilis, tum ovorum linteis similis ac postea
interdum aeruginosæ; alvus quoque adstringitur, nisi cum
visceris imbecillitate inflammationem excitari contingat.
Erysipelatis autem symptomata his etiam similia sunt et his
febris quoque cum vehementissima siti accidit; eas enim fe-
bres, quas causos antiqui vocabant, magna ex parte adveni-
re videmus jecoris aut ventriculi flammeis affectibus. Ex
pulmonis enim etiam inflammatione erysipelatode ardentes
febres excitantur, quemadmodum et ubi in universo corpore
biliosi humores putrescentes ad immoderatum fervorem per-
veniunt; verum ob jecur et ventriculum creari consueve-

Ed. Chart. VII. [495. 496.]

Ed. Bas. III. (304.)

γίγνεσθαι, ἐφ' οἷς μόριόις τοῦ πίπαν ἡ μετάπτωσις ἐκ τῶν τοιοῦτων πυρετῶν εἰς μαρασμόν τελευτᾷ. [496] περὶ μὲν οὖν μαρασμοῦ γέγραπται κατὰ μόνας· αἱ δὲ κατὰ τὰ σιμὰ μέρη τοῦ ἥπατος γιγνόμεναι φλεγμοναὶ πλεονεκτοῦσι τῶν ἐν τοῖς κυρτοῖς, ἀνορεξίαις τε καὶ ναυτίαις, ἐμέτοις τε χολώδεσι καὶ δίφρι σφοδρῶ, καθάπερ αἱ ἐν τοῖς κυρτοῖς τῶν ἐν τοῖς σιμοῖς, τῷ μᾶλλον ὀδυνᾶσθαι κατὰ τὰς εἰρημένας ἀρτίως ἀναπνοᾶς, καὶ τῷ βηχία κινεῖν, ἀνατείνεσθαι τε μέχρι τῆς δεξιᾶς κλειδὸς τὴν ὀδύνην, ὥς κατασπᾶσθαι δοκεῖν αὐτήν. αἱ τόθαι δὲ πλευραὶ συναλγοῦσι ἀμφοτέροις ἐνίοτε, καὶ τοῦτ' αὐτοῖς κοινὸν εἰκότως ἐστὶ, συμβαῖνον οὐ πᾶσι, ὅτι μὴ συνηπται πᾶσι δι' ὑμένων τὸ ἥπαρ ταῖς πλευραῖς, ὥς ἐστὶν οὐ μόνον ἐπὶ πιθήκων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ζώων θεάσασθαι· τοῖς μὲν γὰρ φαίνεται συνημμένον, τοῖς δ' οὐ. γίγνεται μὲν οὖν ποτε καὶ τῶν κυρτῶν τοῦ σπλάγχνου μόνον φλεγμονή, καθάπερ γε καὶ τῶν σιμῶν· οὐ μὴν συστήναι γε δύναται κατὰ θάτερον τῶν μερῶν, ἀκριβῶς περιορισθεῖσα, συνέχης γὰρ ἐστὶν ἡ σὰρξ τοῦ σπλάγχνου κατὰ πάντα αὐτοῦ

runt vehementissimae, a quibus partibus ejusmodi febrium magna ex parte in marcorem transmutatio definit. Ac de marcore quidem seorsum scriptum est; quae vero in simis jecoris partibus oriuntur inflammationes, magis quam quae in ejus gibbis fiunt, inappetentiam, nauseam, vomitum biliosum, sitim ingentem inducunt; ut quae in gibbis, majori quam quae in simis, inter respirandum dolore, ut dictum est, laborantem afficiunt, magisque tussim excitant, atque dolorem usque ad dextrae partis jugulum, adeo ut detrahi videatur, extendunt. At ntrique parti nonnunquam nothae costae condolent, atque hoc eis commune jure accidit, non omnibus, quod jecur per membranas non omnibus costis adhaereat; ut non solum in simis, sed in aliis quoque animalibus videre est; etenim aliis quidem conjunctum apparet, aliis minime. Igitur quemadmodum interdum in gibbis duntaxat, ita et in simis hujus visceris partibus, inflammatio oritur; quamvis in neutra partium exquisitè distincta possit consistere; nam omnium visceris partium carnes inter sese

Ed. Chart. VII. [496.]

Ed. Bas. III. (304.)

τὰ μόρια. τοῖς μὲν τῇ φύσει λεπτόν ἔχουσι τὸ ἐπιγάστριον, ὅταν καὶ διὰ τὸ νόσημα γένηται λεπτότερον, ὑποκρίντονται σαφέστερον αἱ μεγάλαι φλεγμοναὶ τοῦ ἥπατος, ἴδιον ἔχουσαι παρὰ τοὺς ἐπικειμένους μῦς τὸ κατὰ περιγραφὴν ἀθρόαν παύεσθαι τὸν ὑποκρίντονα ταῖς χερσὶν ὄγκον· ἕκαστος γὰρ τῶν μυῶν, ἅτε συνεχῆς ὅλως ὑπάρχων ἑαυτῷ, κατὰ βραχὺν μειούμενον ἔχει τὸν ὄγκον τῆς φλεγμονῆς, τῷ δ' ἥπατι μόνῳ συμβέβηκεν ἀθρόως περιγραφόμενον ἴσχειν αὐτόν. εὐδὴλον δ' ὅτι σκιδρούμενον ἐναργεστέραν ἔχει τὴν διάγνωσιν, αὐτοῦ τε τοῦ κατὰ τὸν σκιδρὸν ὄγκου σκληροτέρου τῶν φλεγμονῶν ὑπάρχοντος καὶ λεπτυνομένων τῶν ἐπικειμένων σωμάτων ἐν ταῖς τοιαύταις διαθέσει. προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου, καίτοι μείζωνος γιγνομένου τοῦ κατὰ τὸν σκιδρὸν ὄγκου, συμβαίνει τὴν διάγνωσιν αὐτοῦ πρὸς τε τὴν ἀφὴν δυσκολωτέραν γίνεσθαι, τῷ φθάνειν ἤδη παρέγχυσιν ὑδερικὴν ἔπαισθαι· χωρὶς μὲν γὰρ τοῦ παθεῖν τὸ ἥπαρ οὐκ ἂν γένοιτο τοιοῦτον πάθος, οὐκ αἰὲ δὲ κατὰ πρωτοπάθειαν αὐτοῦ συνίσταται, καὶν ὅτι μάλιστα διὰ τοῦτο γίγνηται. διότι μὲν γὰρ αὐτὸ τῆς αἵμα-

continuantur. Quibus natura abdomen gracile est, quum morbo gracilius efficitur, in iis facile est videre ingentes jecoris inflammationes, quae propriam hanc musculis incumben-
tibus fortiuntur differentiam, quod tumor, qui manibus percipitur, ad coacervatam circumscriptionem definat; musculus enim quisque ut totus sibi continuus, inflammationis ipsius tumorem qui sensim diminuatur habet; at soli jecori accidit, ipsum collectione circumscriptum habere. Constat autem eum, si scirrhus evadat, evidentio-
rem fortiri dignotionem, tum quod durior sit scirrhi quam inflammationis tumor, tum quod in hujusmodi affectibus extenuentur corpora ei incumbentia. At vero tractu temporis, quamvis major procreetur scirrhi tumor, dignotionem ejus difficilius tactu deprehendi contingit, quod jam effusio hydropica sequatur; nisi enim hepar afficiatur, haudquaquam fieri potest hujusmodi affectus; sed non semper ob primariam ejus affectionem excitatur, quamvis prorsus ob hoc fiat. Etenim quia

Ed. Chart. VII. [496b.].

Ed. Basf. III. (304.)

τώσεώς ἐστὶν ὄργανον, ἀκόλουθόν ἐστιν ἀποτυγχάνεσθαι τὴν ἐνέργειαν ἐπὶ τῇ τοῦδε τοῦ σπλάγχχνου κακώσει· συμβαίνει δ', ὡς ἔφην, ἄλλοι' ἄλλον μέρος ἐν δυσκρασίᾳ πάνυ ψυχρᾷ γιγνομένου διαδίδουσθαι τὴν ψύξιν εἰς ἥπαρ. ἐπὶ μὲν οὖν σπληνὶ καὶ κοιλίᾳ καὶ πᾶσι τοῖς ἐντέροις, καὶ μάλιστα τοῖς κατὰ τὴν νῆστιν, αἱ κατὰ τὸ μεσεντέριον ἀπασαι φλέβες ἐκτινὴν δυσκρασίαν παθοῦσαι, συγκαταψύχουσιν ἑαυταῖς ῥαδίως τὰς ἐν τοῖς σιμοῖς μέρεσιν τοῦ ἥπατος ἀπάσας φλέβας, ἔξ ὧν καὶ εἰς αὐτὸ τὸ σῶμα τοῦ ἥπατος ὅλον ἡ διάδοσις γίνεται τῆς δυσκρασίας· ἐπὶ δὲ πνεύμονι καὶ διαφράγματι καὶ νεφροῖς αἱ κατὰ τὰ κυρτὰ τοῦ σπλάγχχνου φλέβες εἰς συμπίθειαν ἔρχονται πρότεραι, συνδιατίθεται δὲ πῶ χρόνῳ δηλονότι καὶ ταύταις ὅλον τὸ σπλάγχχνον. ταῦτα μὲν οὕτως ἔχειν ὡς εἴρηται νῦν, οὐδεὶς ἂν ἀμφισβητήσκειν, πλὴν εἴ τις ἐριστικός, ἢ παντάπασιν ἀμαθὴς εἴη· περὶ δὲ τῶν ἐμφράξεων οὐχ ὁμοίως εὐδηλον. ὅτι μὲν γὰρ αἱ κατὰ τὰ σιμὰ τοῦ σπλάγχχνου φλέβες, ἀπὸ τῆς ἐπὶ πύλας πεφυκυῖαι τελευτῶσιν εἰς λεπτότατα πέρατα, σαφῶς φαίνεται, καθάπερ γε καὶ ὅτι

ipsum procreationis sanguinis instrumentum est, consequens est, vitio hujus visceris actionem frustrari; accidit autem, ut dixi, quum alias aliam partem frigida admodum intemperies afficit, in hepar frigus propagari. Igitur a liene, vel ventriculo, vel intestinis universis, maxime jejuno, mesentericae venae omnes hectica intemperie affectae facile una refrigerant omnes sinuum jecoris partium venas, unde in hepatis quoque corpus universum intemperiei fit propagatio; at a pulmone, vel septo transverso, vel renibus, imprimis venae quae in visceris hujus partibus gibbis consistunt, per consensum afficiuntur, deinde tractu temporis scilicet totum hepar quoque eodem affectu infestatur. Quae hucusque diximus, ea sic se habere nemo inficiabitur, nisi forte quis aut natura contentiosus, aut omnino fuerit indoctus; de obstructionibus vero non peraeque constat. Etenim quod sinuum visceris partium venae ab ea quae in portis est, exortae, in tenuissimas extremitates siniantur, haud obscure apparet, ut

Ed. Chart. VII. [496. 497.]

Ed. Bas. III. (304.)

πρὸς τὸν αὐτὸν ἀφικνεῖται τόπον ἕτερα πέρατα τῶν ἀπὸ τῆς κοίλης εἰς τὰ κυρτὰ τοῦ σπλάγχνου κατασχιζομένων· οὐ μὴν [497] αἷ γε συκναστομώσῃς αὐτῶν ὁρῶνται, οὐ μὴν οὐδ' ἡμφιοβήτησέν τις, ἀλλὰ πάντες ὡς ἐξ ἐνὸς στόματος ἀπεφάναντο, τὴν ἀναδιδομένην τροφήν εἰς ὅλον τὸ σῶμα, διεξιθούσαν πάσας τὰς κατὰ τὰ σιμὰ φλέβας, εἰς τὰς κατὰ τὰ κυρτὰ μεταλαμβάνεσθαι διὰ τῶν εἰρημένων περάτων. ὁμολογουμένων δὲ τούτου, καὶ τοῦ τῶν φλεβῶν φλεγμαινουσῶν τε καὶ σκιδρόουμένων ὅγκου στενοῦντος τὴν διέξοδον τοῦ αἵματος, εὐλογον εἶναι φαίνεται, καθάπερ ἔδοξέ τισιν, ὅσον λεπτὸν ἐστὶ καὶ ὑδατῶδες ἐν αἵματι, μεταληφθῆσεσθαι, καὶ πάντῃ τοῦ σώματος ἐνεχθῆσεσθαι, τὸ δ' ἀκριβὲς αἷμα τὸ διὰ πάχος αὐτοῦ κατὰ τὰ σιμὰ τοῦ σπλάγχνου μένον αἷτιον αὐτῷ γενήσεσθαι πληθωρικῶν νοσημάτων. ἀνασκευπτομένοις ἡμῖν τὴν δόξαν τήνδε τὸ μὲν τι τοῖς εἰρημένοις ὁμολογεῖν ἔδοκει, τὸ δέ τι καὶ διαφέρεισθαι τοῖς φαινομένοις. τὸ μὲν γὰρ ὑδατῶδες ἐν αἵματι, μεταληφθὲν εἰς τὴν κοίλην φλέβα, πανταχόσε τοῦ σώματος ἀναδίδοσθαι

et quod ad eundem locum aliae quoque venarum extremitates a cava vena in gibbas visceris partes distributarum perveniant; at quomodo per sua orificia ipsae inter se conjungantur, videre nequaquam possumus, neque tamen dubitat aliquis, sed omnes uno ore enunciant, cibum qui universo corpori distribuitur, per omnes simarum partium venas tractum, in gibbas partes per dictas extremitates transfumi. Quod si fateamur et sanguinis transitum ob tumoris venarum quae inflammatione et scirrho occupantur, molem confringi, rationi consentaneum esse videtur, ut nonnullis placuit, ut pars, quae in sanguine tenuis atque aquosa est, transfumatur atque vehatur per universum corpus sincerus autem sanguis, qui propter suam crassitudinem in cava visceris parte remanet, ei morborum plethoricorum causa efficiatur. Perscrutantibus nobis hanc opinionem videtur partim cum supra dictis consentire, partim nonnihil ab iis quae apparent differre. Quod enim aquosa sanguinis pars transumpta in venam cavam usquequaque per corpus distribuatur, con-

Ed. Chart. VII. [497.]

Ed. Bas. III. (304.)

τοῖς προομολογουμένοις ἀκόλουθον φαίνεται· καθάπερ γὰρ καὶ τὸ παχύτερον αἷμα, στεγόμενον ἐν ταῖς κατὰ τὸ σπλάγγνον φλεβῖν, εἰς τε τὴν νῆστιν καὶ τὸ λεπτὸν ἔντερον καὶ τὸ κῶλον καὶ τὸ τυφλὸν καὶ τὸ ἀπευθυσμένον ἀντικαταφέρεσθαι, τάχα δ' ἂν τινα φάναι, καὶ εἰς αὐτὴν τὴν γαστέρα. οὐ μὴν φαίνεται τοῦτο γιγνόμενον οὐτ' ἐπὶ τοῖς παρὰ φύσιν ὄγκοις τοῦ ἥπατος οὐτ' ἐπὶ ταῖς ἐμφράξεσιν, ἀλλὰ τὸ μὲν ὅλον ἄνω καὶ κάτω σῶμα φλεγματικὸν αἷμα περιέχειν φαίνεται, κατὰ τε τοὺς ἀνὰ σάρκα τε καὶ λευκοφλεγματίας καὶ ὑδέρους ὀνομαζομένους. διὰ δὲ τῆς γαστροῦ οὐδὲν αἱματῶδες οὐτ' ἐν τούτοις οὐτ' ἐν τοῖς ἀσκίταις τε καὶ τυμπανίαις ἐκκρίνεται, τῆς δ' ὑδατῶδους ὑγρότητος ἐμπέπληται τὸ μεταξὺ τοῦ περιτοναίου καὶ τῶν ὑποκειμένων αὐτῷ σωμάτων. εὐλογώτερον οὖν ἐστὶν ἐπὶ τῇ ψύξει τοῦ σπλάγγνου μὴ μεταβάλλειν εἰς αἷμα τὴν ἀναδιδομένην τροφήν, ἀλλὰ καὶ συγκαταψύχεσθαι τὰς ἐν ὅλῳ τῷ σώματι φλέβας, καὶ μάλιστα ὅτι πολλάκις ὄγκος μὲν οὐδεὶς ἐν ἥπατι φαίνεται, παρεγγύσει δ' ὑδρωπικαῖς ἀλίσκονται, σπληνὸς κακοπραγοῦντος, ἢ τῶν κατὰ

sequi videtur ad ea quae prius concessa sunt; quemadmodum et crassiorē sanguinem, in visceris venis prae angustia eorum retentum, ad intestinum jejunum et tenue et colon et caecum atque rectum retro ferri et, ut quispiam dixerit, in ventrem ipsum fortasse. Non tamen id accidere videtur, neque in hepatis praeter naturam tumoribus, neque etiam in obstructionibus, verum in omnibus corporis partibus, tum superioribus tum inferioribus, pituitosus sanguis contineri in iis morbis, quos et anasarca et leucophlegmatias et hyderos nominant. Per alvā autem nihil cruentum, neque in iis, neque in asoite, neque in tympania excernitur, sed spatium, quod inter peritoneum et partes ei subjacentes est, aquoso humore impletur. Proinde rationi magis consentaneum est, ut ob visceris refrigerationem cibus qui distribuitur in sanguinem non transmutetur, sed refrigerentur cum ipso universi corporis venae ac maxime, quod nullo plerumque tumore in jecore apparente, effusionibus hydropicis corripiantur, vitio existente vel in liene, vel jejunō, aut

Ed. Chart. VII. [497. 498.]

Ed. Bas. III. (304. 305.)

τὴν νῆστιν τε καὶ τὸ λεπτόν ἐντερον καὶ μεσάραιον, ἢ πνεύ-
 μονα καὶ νεφρούς, ἢ καὶ δι' αἵμετρον αἰμορροΐδος κένωσιν, ἢ
 ῥοὺν γυναικείον, ἢ καταμηνίων ἐπίσχεσιν, ἢ τινα ἄλλην ἐν
 ὑστέρα μεγάλην διάθεσιν· ὁρᾶται γὰρ ἐν ἅπασιν τοῖς τοιού-
 τοις, οὐδένα παρὰ φύσιν ὄγκον ἔχοντος τοῦ σπλάγγνου, τοῖς
 ὑδρικοῖς ἀλίσκεσθαι νοσήμασι τὸ σῶμα. μάλιστα δ' ἐναρ-
 γῶς ἔστιν ἰδεῖν τοῦτο τοῖς ἱστορήσασιν ἐπ' ἀκαίρῳ πόσει ψυ-
 χροῦ καταψυχθὲν ἀθρόως τὸ ἥπαρ, ὥς εὐθέως ἐργάσασθαι
 παρῆγγυσιν ὑδρικήν, πρὶν εἰς ὄγκον ἀρθῆναι σκιζώδη. τοῖς
 δ' οὕτως παθοῦσιν ὀρεῖς σιτίων ἰσχυρὰ γίγνεται· καὶ οὐδὲν
 (305) θαυμαστόν, ἐμάθομεν γὰρ ἐπὶ τῷ τῆς γαστρὸς στό-
 ματι ψυχομένῳ τὰς τοιαύτας ὀρεῖς συμβαινούσας. ἀλλὰ
 περὶ μὲν ὑδέρων ἢ ὑδρώπων ἢ ὅπως ἂν τις ὀνομάζειν ἐθέλῃ,
 πρὸς γε τὴν ἐνεστῶσαν ὑπόθεσιν ἀρκεῖ καὶ ταῦτα.

Κεφ. η'. Πότερον δὲ διαπαντὸς ἐν τοῖς ἰκτέροις ὁ πε-
 πονθὼς τόπος ἥπαρ ἔστιν, ἢ καὶ τις ἄλλη διάθεσις [498] ἐρ-
 γάζεται τὸ πάθος τοῦτο, μεταβάντες ἤδη σκοπῶμεν. ὁρᾶται

tenui intestino, aut mesaraeo, vel pulmone, vel renibus, aut
 etiam per immoderatam haemorrhoidis vacationem, aut ob
 muliebrem profluvium, aut menstruorum suppressionem, aut
 alium ingentem uteri affectum, Nam per omnes hujusce-
 modi affectus, viscere nullum praeter naturam tumorem ha-
 bente, hydropicis corripitur morbis corpus conspicitur. Id
 vero praecipue intelligitur ab iis, qui viderunt, ex intempe-
 stivo aquae frigidae potu jecur affatim refrigeratum, ut sta-
 tim hydropicam effusionem inducat, antequam in scirrhomem
 tumorem attollatur; sic autem affectis vehemens ciborum
 appetentia oboritur; nec mirum, nam ob refrigeratum os
 ventriculi hujusmodi cupiditates accidere didicimus. Sed
 de hyderis, vel hydropibus, vel quomodocumque quispiam
 appellaverit, quantum ad praesens attinet propositum, haec
 dixisse satis est.

Cap. VIII. At utrum semper in morbo regio locus
 affectus sit hepar, an etiam alius quidam affectus hoc sym-
 ptoma efficiat, huc jam progressi scrutemur. Videmus enim

Ed. Chart. VII. [498.]

Ed. Bas. III. (305.)

γάρ ποτε, μηδὲν ὅλως πεπονθότος τοῦ σπλάγγνου τούτου, χολῆς ὠχρᾶς ἀνάχυσις εἰς τὸ δέρμα γιγνομένη κριτικῶς, ὥσπερ ἄλλα τινὰ τῶν ἀποσκημμάτων ὁρᾶται δὲ καὶ χωρὶς κρίσεως ἐκχολούμενον ἐνίοτε τὸ αἷμα κατὰ τινὰ διαφθορὰν ἀλλόκοτον, ὅποια καὶ θηρίων δακνόντων γίνεται. δηχθεὶς γοῦν τις τῶν αὐτοκρατορικῶν οἰκετῶν, οἷς ἔργον ἐστὶν ἐχίδνας θηρεύειν, ἄχρι μὲν τις χρόνος τῶν συνηθῶν ἐαυτῷ φαρμάκων ἐπινέν τι, μεταβαλλούσης δ' αὐτῷ τῆς χροῖας ὅλης, ὥς γενέσθαι πρασοειδῆ, προσελθὼν ἡμῖν ἑκαστὰ τε διηγήσατο, καὶ πίνων τῆς θηριακῆς ἀντιδότου τάχιστα τὴν κατὰ φύσιν ἀνέκτησατο χροίαν. ἔζητημένου δὲ τοῖς ἰατροῖς, εἰ φαρμακείας ἐστὶν ἴδια σημεῖα, διὰ τὸ πολλάκις ἐωρᾶσθαι χωρὶς τῶν θανασίμων φαρμάκων εἰς διαφθορὰν χυμῶν ἀφικνούμενον τὸ σῶμα παραπλησίαν τῇ διὰ τῶν φαρμάκων γιγνομένη, θαυμαστὸν οὐδέν ἐστι καὶ τοιαύτην ποτὲ συμβῆναι τροπὴν τῶν χυμῶν, ὥς ἐκτερωθῆναι τὸ πᾶν σῶμα. δυνατόν δὲ καὶ διὰ τὴν αὐτοῦ τοῦ ἥπατος ἀλλοίωσιν τῆς κατὰ φύσιν κράσεως, ἢ τοιαύτη γενέσθαι κακοχυμία, χωρὶς ἐμφράξεως ἢ φλεγμονῆς

nonnunquam, hoc viscere nequaquam affecto, criticam bilis pallidae effusionem ad cutem fieri, quemadmodum alios quosdam humorum decubitus. Videmus etiam aliquando citra crisin sanguinem ab extranea quadam corruptione in bilem verti, qualis et ferarum morfu fieri solet. Imperatoriorum sane servorum, quibus munus est venandi viperas, quidam morfus, aliquanto tempore medicamenta sibi consueta potabat; sed quum color universus mutaretur ipsi, adeo ut porraceus evaderet, accedens singula nobis enarravit, et epota theriaca quam celerrime color secundum naturam ei restitutus est. Quia vero medici investigare solent, an assumpti veneni propria extent signa, eo quod saepenumero videant citra lethalis veneni potionem humores similiter ut epoto veneno corrumpi, non mirum est, si sic aliquando mutantur humores, ut universum corpus auriginosum evadat. Fieri vero etiam potest, ut jecinoris secundum naturam temperie mutata, hujusmodi vitio afficiantur citra obstructionem;

Ed. Chart. VII. [498.]

Ed. Bas. III. (505.)

ἢ σκιῶδον· καὶ γὰρ οὖν καὶ φαίνεται γε σαφῶς, ἐνίοτε μὲν ὁμοίων ὠχρὸλεύκους πόαις ὅλον τὸ σῶμα γιγνόμενον, ἐνίοτε δὲ μολίβδω παραπλήσιον ἔχον τὴν χροάν, ἢ καὶ φαιότεραν τῆσδε, καὶ τινὰς ἄλλας ἀβδήτους ιδιότητας χρωμάτων, ἐπὶ κακοπραγίαις ἥπατος, ἄνευ τῶν παρὰ φύσιν ὀγκων· ὥσπερ γε καὶ διὰ σπλήνα τοιαῦται γίνονται, πολλῶ μελάντεραι τῶν ἐφ' ἥπατι, χαλεπαὶ μὲν ἐρμηνευθῆναι, γνωρισθῆναι δὲ ὅσται τοῖς πολλάκις ἑωρακόσιν. Στησιανὸν γοῦν, ὅπότ' ἐπὶ τῶν διαγνώσεων ἦν, οὐκ οἶδ' ὅπως ἐδόκουν οἱ πλείους τῶν ἐπισκεπτομένων ἱατρῶν ἀπόστασιν ἔχειν ἐν ἥπατι· καὶ περὶ πλείονι χρόνῳ μῆδὲν ἐπεδίδον πρὸς τὸ βελτίον, ἐκάλεσεν καμῆ. Θεασάμενος οὖν αὐτὸν ἅμα τῷ πρῶτον ἐισελθεῖν εἰς τὸν οἶκον, ἔνθα κατέκειτο, τοῦτο μὲν, ἔφη, ἤδη γίνωσκε, μῆδὲν ἐν τῷ σπλάγγνῳ σοι κακὸν εἶναι, τὰ δ' ἄλλα γυμνώσας τὸ ὑποχόνδριον εἶσομαι. καὶ ἦν τούτῳ τῶν ἐν τῷ βᾶθει μυῶν ἀπόστημα, καὶ συνειλεκτο πῦρον ἤδη μετὰ τῶν τ' ἐγκαρσίων καὶ

aut inflammationem, aut scirrhum. Nam sane manifeste quandoque videmus universum corpus herbis candenti pallore infectis similari; interdum plumbeum, aut etiam magis fuscum referre colorem; interdum etiam alias quasdam inefabiles colorum proprietates, jecore suo munere non recte fungente, sine tumoribus praeter naturam. Sic ob splenis quoque vitia hujusmodi colores eveniunt, sed multo nigriores quam ab hepate; quos clara interpretatione enarrare difficillimum est, cognoscere facillimum iis, qui illos saepe numero conspexerint. Etenim Stefiano, quum medicorum judicium subisset, nescio quo pacto eorum non pauci abscessum in hepate consistere crediderunt, ac posteaquam longo temporis spatium nihil se in melius proficere sentiret, me quoque vocavit. Igitur simul atque domum, ubi jacebat, fuisset ingressus, aspiciens eum, hoc jam, inquam, scias velim, nullum tibi esse in viscere vitium; caetera nudato hypochondrio cognoscam. Huic erat ergo in profundis musculis abscessus, contracto jam pure in medio spatium eorum musculorum, qui per transversam incedunt, atque illorum, qui

Ed. Chart. VII. [498.]

Ed. Bas. III. (305.)

τῶν κάτωθεν ἄνω φερομένων λοξῶν, οὓς μέσους ἴστε κειμένους τῶν τε τοῦ περιτοναίου ψανόντων ἐγκαρσίων καὶ τῶν ἐπιπολῆς ἐπὶ τῷ δέσματι λοξῶν ἄνωθεν κάτω φερομένων. οὕτω δὲ καὶ ἄλλους πολλοὺς ἴστε με σημειωσάμενον, ὥς ἐκ τῆς χροῖας ἀποφήνασθαι, ποτὲ μὲν ἦπαρ εἶναι τὸ πάσχον αὐτοῖς, ποτὲ δὲ σπλῆνα, μήτε τῶν προγεγονότων ἀκηκοότα τι μήτε διὰ τῆς ἀφῆς γνωρίζαντα τὸ πάθημα τῶν σπλάγχχνων· διὸ καὶ πολλάκις ἀκούετε μου καταρωμένου τοῖς πρώτοις τολμήσασιν ἑαυτοὺς προστάτας μὲν ἱατρικῆς θεωρίας ἀποφῆναι, θεραπεύειν δὲ τοὺς νοσοῦντας οὐ βουλευθέντας. οἱ πλείστοι δὲ τούτων ἐμπειρικοὶ τε καὶ μεθοδικοὶ γέγονασιν, οἷς ἂν τις λέγῃ δυνατόν εἶναι, διὰ μόνης τῆς χροῖας ἐνίοτε διαγνώσκειν τὸν πεπονητότατον τόπον, ἀνοίξαντες τὸ στόμα, τὴν ἀναίσχυντον αὐτῶν γλῶτταν, ὥσπερ τινα κύνα λυτῶντα, τοῖς διαλεγόμενοις ἀφιδῶσιν. ἀλλ' οὐ πρὸς ἐκείνους ὁ νῦν ἐρεστηκὼς λόγος, ὥς ἤδη καιρὸς ἐφ' ἕτερον εἶναι γένος συμπτωμάτων, ἐνδεικνύμενον ἥπατος ἀτονίαν αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν μόνην ἄνευ φλεγμονῆς, ὥσπερ γε καὶ μικρὸν ἐμπροσθεν ὁ περὶ τῆς φλεγμονῆς αὐτοῦ λόγος ἐλέχθη μόνος, ἄνευ τῆς κατὰ τὴν

oblique ab internis sursum tendunt, qui, ut novistis, mediū sunt inter eos; qui transversī peritoneaeo incumbunt, et eos, qui sub externa cute obliqui deorsum feruntur. Sic etiam alios complures scitis me notasse, per colorem declarando, modo jecur, modo splenem ipsis esse affectum, nulla audita praeteritorum symptomatum narratione, neque etiam per tactum investigato viscerum affectu. Proinde saepenumero audivistis me male imprecantem iis, qui medicae speculationis principes se statuunt, aegros curare nolunt; horum plurimi sunt tum empirici tum methodici, quibus si quis dixerit fieri posse, ut solo colore affecta sedes interdum dignoscatur, illi aperto ore, rabidi canis exemplo, in colloquentes linguam exerunt impudentem. Verum praesens sermo haudquaquam ad illos dirigitur. Quare jam ad aliud symptomatum genus accedere tempus est, quod jecoris imbecillitatem ipsam per se solam sine inflammatione prodit, quemadmodum et paulo ante de ipsius inflammatione citra propriae faculta-

Ed. Chart. VII. [499.]

Ed. Bas. III. (305.)

[499] οἰκείαν δύναμιν ἀρρώστιας. ἐπεὶ τοίνυν ἔργον ἥπατος ἴσμεν αἵματος γένεσιν, ἥτις ἂν αἰτία τοῦτο ποιῆν πέφυκεν, δύναμιν ἥπατος αὐτὴν ἐροῦμεν ὑπάρχειν ἰδίαν· πρόσκειται δὲ τῷ λόγῳ τὸ ἰδίαν, διὰ τὰς κοινὰς ἀπάντων τῶν ἐν ἡμῖν μορίων, ὥς ἐν τῇ περὶ τῶν φυσικῶν δυνάμεων πραγματείᾳ διήλθοι, ἐλκτικήν τε λέγω καὶ καθεκτικήν καὶ ἀποκριτικήν· ἡ γὰρ τετάρτη ἡ κατὰ τὸ γένος ἀλλοιωτική κατ' εἶδος ἐστὶν ἡ αἱματοποιητική. πασῶν δὲ τῶν δυνάμεων τὰς οὐσίας ἐν ταῖς τῶν μορίων οἰκείαις κράσεσιν ἐμάθετε ὑπάρχειν· συμβήσεται τοιγαροῦν καὶ κατὰ τὸ ἥπαρ, ὅταν εἷς τινα τῶν ὁκτὼ δυσκρασιῶν ἀφίκηται, βλάπτεσθαι τὰς δυνάμεις αὐτοῦ βλάβας οἰκείας τῇ δυσκρασίᾳ, περὶ ὧν εἴρηται μὲν ὁ κοινὸς λόγος ἐν τῷ τρίτῳ τῶν ἐν τοῖς συμπτώμασιν αἰτίων, ὃ δ' ἴδιος ἐκάστου μορίου κατ' εἶδος, ἀνάλογον τῷ κοινῷ. κατὰ γοῦν τὸ ἥπαρ αἱ μὲν θερμαὶ δυσκρασίαι κατοπτῶσιν καὶ συγκαίουσιν τοὺς τε προϋπάρχοντας ἐν αὐτῷ χυμοὺς καὶ τοὺς διὰ τῶν ἐν μεσεντερίῳ φλεβῶν ἀναφερομένους· αἱ δὲ ψυχραὶ παχὺν μὲν καὶ δύσρουν καὶ δυσκίνητον ἐργάζονται τὸν ἥδη

tis imbecillitatem seorsum diximus. Quoniam igitur sanguinis generationem hepatis munus esse intelligimus, quae causa hunc generare potest, eam hepatis propriam facultatem esse dicemus; propriam autem diximus, propter eas quae omnibus corporis nostri partibus communes sunt, quas in libris de naturalibus facultatibus percurrimus, attractricem dico et retentricem et expultricem, nam quarta generatim alteratrix speciatim sanguifica est. Porro omnium facultatum essentiam in peculiaribus partium temperamentis consistere didicistis; proinde quum jecur ad aliquam ex octo intemperiebus labetur, ea accidet facultatibus ipsius noxa, quae illi intemperiei peculiariter debetur, de quibus generalem scripsimus sermonem tertio libro de symptomatum causis; proprius autem cujusque secundum speciem partis communi ad proportionem respondet. Igitur calidae jecoris intemperies tum contentos in ipso humores tum eos qui per mesenterii venas deferuntur affant et adurant; frigidae autem contentos jam in ipso humores crassos atque ad flu-

Ed. Chart. VII. [499.]

Ed. Basf. III. (305.)

περιεχόμενον ἐν αὐτῷ, φλεγματικὸν δὲ καὶ ὠμὸν καὶ ἡμί-
 πεπτον τὸ ἀναφερόμενον· οὕτως δὲ καὶ τῶν ἄλλων δυοῖν
 ἡ μὲν ξηρὰ δυσκрасία ξηροτέρους καὶ παχυτέρους ἐργάζεται
 τοὺς χυμοὺς, ἡ δ' ὑγρὰ λεπτομερεστέρους καὶ ὑδαρεστέρους.
 ὅτ' ἂν οὖν ποτ' ἴδῃτε διαχωρήματα, ὅλον νεοσφαγῶν κρεῶν
 πλύμασιν ἰοικότα, βεβαιότατον γνῶρισμα τοῦθ' ὑμῖν ἔστω
 πάθους ἥπατικῶς. καλεῖται δ' ἐξαιρέτως ἥπατικά τὰ διὰ τὴν
 ἀρρώστιαν αὐτοῦ τῆς δυνάμεως· τῆς γάρτοι τοῦ ἥπατος οὐ-
 σίας ἐστὶ ταῦτ' ἴδια παθήματα· μεμαθήκατε δ' ὥς ἐκάστου
 τῶν πρώτων σωμάτων ἡ οὐσία κατὰ τὴν κρᾶσιν ἐστὶ τῶν
 τεττάρων ποιότητων. ὁμοίως δὲ ἂν ὅλον αἵματος τρύγα
 θεάσῃσθε δι' ἑδρας ἐκκριθεῖσαν, ἥπατικὸν ἵστε καὶ τοῦτ' εἶναι
 γνῶρισμα. τὸ μὲν οὖν λεπτὸν καὶ ἰχωροειδὲς ἀρρώστουν-
 τος ἐξαιματοῦν ἐστὶ τοῦ σπλάγχχνου γνῶρισμα· τὸ δ' ὅλον
 τρύξ' ὑπεροπτιῶντος τὸ αἷμα. καὶ μὲν καὶ τοῦτο πολλάκις
 ἐωρακότις μέμνησθε, κατ' ἀρχὰς μὲν ἰχῶρας αἱματώδεις ἐκ-
 κρινομένους, ἐπὶ προήκοντι δὲ τῷ χρόνῳ τὸ παχὺ καὶ μελαγ-
 χολικὸν αἷμα, τὰ τελευταῖα δὲ καὶ μέλαιναν ἀκριβῶς χολήν·

hum et motum contumaces reddunt, id vero quod ad ipsum
 fertur et pituitosum et crudum et semicoctum efficiunt. Sic
 e reliquis quoque duabus arida quidem intemperies sicciore
 crassioresque, humida vero tenniores aquosioresque reddit
 humores. Igitur quum alvi dejectiones carniū recens ma-
 ctatarum loturis similes videritis, efficacissimum hoc vobis
 signum sit affectionis hepaticae. Ac nominantur hepaticae
 eae praecipue quae ob imbecillitatem ipsius fiunt; nam je-
 coris substantiae hujusmodi proprii sunt affectus; didicistis
 autem cujusque primorum corporum substantiam ex quatuor
 qualitatum constare temperamento. Sic etiam, si faeci san-
 guinis similia per sedem excrementa dejici conspiciatis, scite
 hepatis quoque affecti notam esse. Itaque tenue et saniosum
 excrementum, visceris sanguinem creare nequeuntis, quod
 faeci assimilatur, id superassantis sanguinem indicium est.
 Neque vero a memoria vestra decedit, vos saepe vidisse in
 primis quidem saniam cruentam, dein tractu temporis eras-
 sum ac melancholicum sanguinem, postremo atram quoque

Ed. Chart. VII. [499. 500.]

Ed. Bas. III. (305. 306.)

ἀρχεται μὲν γὰρ ἐνίοτε καὶ χωρὶς πυρετοῦ τὸ κατὰ τὴν ψυχρὰν
 δυσκρασίαν πάθος, ἥνικα λεπτόν, ἰσὺς αἵματος ἐκκρίνεται
 προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου καὶ διαφθειρομένου τοῦ κατὰ τὸ
 σπλάγγνον αἵματος, ἐπιγίγνονται πυρετοί. καὶ λίαν γε κατα-
 φρονοῦσιν αὐτῶν οἱ ἄπειροι, καὶ ποτε καὶ τελέως ἀπύρετος
 αὐτοῖς ἔδοξεν ὁ κάμων εἶναι, καὶ γεγονέναι τοῦτο λογίζονται
 διὰ τὰς ἀσιτίας, ὥς διὰ τὴν ἀνορεξίαν μᾶλλον ἢ τὴν τῶν
 ἱατρῶν πρόσταξιν οἱ πάσχοντες οὕτω ποιοῦνται. κατὰ γα-
 στέρα τε οὖν οὐδενὸς ἐκκριθέντος ἐν τῷ μεταξὺ καὶ τοῦ πυ-
 ρετοῦ δόξαντος οὐδ' ὅλως εἶναι, λούουσιν τε καὶ συγχωρεῖ-
 σιν ἀμελέστερον διαιτηθῆναι. οὕτως αὖ πάλιν ἢ τε γαστήρ
 ἐκκρίνει διαφθαρέμενα τὰ σιτία, καὶ τι καὶ τῶν ἥπατικῶν ἡχο-
 λούθει διαχωρημάτων. ἐνίοις δὲ τῶν κατὰ ψυχρὰν δυσκρα-
 σίαν ἀρξαμένων νοσεῖν οὐ μόνον οὐδὲν ἐκλύεται τὰ τῶν
 (306) ὀρεξίων, ἀλλὰ καὶ πεινῇ ἐνιότε φασι νῦν μᾶλλον ἢ
 πρόσθεν. οὐ μὲν ταῖς γε θερμοῖς δυσκρασίαις ἐπεται ποτ'
 ὀρεξεις σιτίων, ἀλλ' ἀνορεξία τε δεινὴ καὶ δίψος καρτερόν
 [500] καὶ πυρετὸς οὐκ ἀγεννὴς καὶ μοχθηρῶν χυμῶν ἕμετος.

bilem sinceram dejici. Incipit enim interdum affectus ob
 frigidam intemperiem citra febrem, quando tenuis sanies san-
 guinis excernitur; deinde tractu temporis, dum sanguis in
 viscere corrumpitur, febris supervenit; quae tamen ab im-
 peritis valde negligitur, ut laborantem interdum nequaquam
 febricitare putent, atque hunc affectum ob inedia accidisse
 existiment, quas ob inappetentiam ciborum potius quam ob
 medicorum praescriptum laborantes ita patiuntur. Itaque
 quum interea nihil per alvum excernatur, videaturque labo-
 rans omnino liber a febre, balneis eum exponunt, ac idoneam
 victus rationem praescribere negligunt; quocirca rursus cor-
 ruptos cibos alvus excernit, quos deinde hepaticorum excre-
 mentorum nonnihil sequitur. At nonnulli qui ob frigidam
 intemperiem laborare inceperunt, non solum perdunt cibi
 appetentiam, verum etiam interdum magis quam antea se
 esurire ajunt. Calidas vero intemperies nunquam comita-
 tur ciborum appetentia, sed ingens cibi fastidium, sitis
 vehemens, febris insignis, vitioforum humorum vomitus.

Ed. Chart. VII. [500.]

Ed. Basl. III. (506.)

ταῦτα μὲν οὖν ἴδια συμπτώματα τῶν ἡπατικῶν ἐστίν· ὀνομαζέσθαι δ' οὕτως ἔφην ἐκείνους, οἷς ἄρρώστος ἢ τοῦ σπλάγχνου δύναμις ἐστίν, ἐφ' ὧν οἱ πλείους τῶν ἱατρῶν ἐξαπατώμενοι δυσεντερίαν εἶναι νομίζουσι τὸ πάθος· ἕτερα δ' ἐστίν, ὡς εἴρηται, τὰ τῆς φλεγμονῆς συμπτώματα. καὶ ποτε συνελθόντων ἀμφοτέρων τῶν παθῶν, ἐκάτερα φαίνεται, καὶ χορὴ πρόχειρον αὐτῶν ἔχειν τὴν μνήμην· οὕτως γὰρ οὐ μόνον ἐπαινεῖσθαι πρὸς τῶν χρωμένων ἡμῖν, ἀλλὰ καὶ θαυμάζεσθαι γενήσεται, προσεπιθεωροῦσι καὶ τὰ κοινὰ πρὸς ἕτερα πάθη, καθάπερ τὸ διήκειν εἰς τόθας πλευρὰς τὸ ἄλγημα, καὶ συγκατεσπάζειν δοκεῖν τὴν κλεῖν, ἀναπνεῖν τε μικρὸν καὶ πυκνόν. ἐγὼ γοῦν, ὁπότε πρῶτον εἰς Ῥώμην ἀνῆλθον, ὑπὸ Γλαύκωντος τοῦ φιλοσόφου μεγάλως ἐθαυμάσθην ἐπὶ τοιαῦτά τινι διαγνώσει. συντυχὼν γάρ μοι καθ' ὁδὸν ἔφασκεν ἐν καιρῷ φανῆναι· καὶ οὕτως ἐμβαλὼν τῇ χειρὶ τὴν χεῖρα, πλησίον, ἔφη, τοῦ κάμνοντός ἐσμεν, ὃν ἤκω τε θεασάμενος ἄρτι καὶ παρακαλῶ μετ' ἐμοῦ παραγενέσθαι σὲ πρὸς ἀνιόν· ἐστὶ δὲ ὁ ἀπὸ τῆς Σικελίας ἱατρός, ὃν πρὸ ἡμερῶν ὀλίγων ἐθεάσω

Hæc sunt propria hepaticorum symptomata; sic autem nominari jam dixi eos, quibus visceris facultas est imbecillis, qua in re vulgus medicorum errans hunc affectum putat esse dysenteriam; inflammationem autem alia, ut dictum est, sequuntur symptomata. Quum itaque ambo interdum affectus conveniunt, utriusque symptomata simul apparent, quorum in promptu memoriam habere oportet; sic enim non solum laudabunt nos, sed admirabuntur etiam ii qui opera nostra indiguerint, præsertim si symptomata quoque aliis morbis communia insuper prospexerimus, veluti quod dolor ad nothas costas perveniat, jugulum detrahi videatur, respiratio parva reddatur et frequens. Equidem quum primum Romam venissem, magnifice admiratus est me Glauco philosophus ob hujuscemodi quandam dignotionem. Etenim per viam mihi occurrens, opportune, inquit, advenisti; jungensque dextram dextrae, proximi sumus, inquit, laboranti, quem nuper vidi, teque oro ut una mecum ad ipsum venias; est autem Siculus medicus, quem non ita pridem mecum

Ed. Chart. VII. [500.]

Ed. Bas. III. (306.)

περιπατοῦντα σὺν ἐμοί· τί δὲ καὶ τὸ λυποῦν, ἔφη, αὐτόν
 ἐστιν; ὁ δὲ καὶ μάλα παρατεταγμένος ὡμολόγησεν ἐκ φανε-
 ρωτάτου, καὶ γὰρ ἦν οἷος μὴδὲ κρυψίνους εἶναι, μὴδὲ πα-
 νοῦργος· ἐπεὶ μοί, φησιν, ἀπήγγειλαν χθὲς οἱ περὶ Γοργίαν
 καὶ Ἀπελάν διαγνώσεις τε καὶ προγνώσεις πεποῖσθαι σε
 μαντικῆς μᾶλλον ἢ ἱατρικῆς ἐχομένας, ἐπιθυμῶ πείραν αὐτὸς
 σχεῖν, οὐ σοῦ τοσοῦτον, ὅσον τοῦ κατ' ἱατρικὴν τέχνην, εἰ
 καὶ τοιαῦτα διαγινώσκεις τε καὶ προγινώσκεις δύνатаι. ταῦ-
 τά τε οὖν ἔλεγεν καὶ ἡμεν ἐπὶ τῇ θύρᾳ τοῦ κάμνοντος, ὥς
 μὴδ' ἀμείψασθαι με τῷ λόγῳ δυνηθῆναι τὴν πρόκλησιν αὐτοῦ,
 μὴδ' εἰπεῖν ἅπερ ἴστε λεγοντά με πολλάκις, ὥς ἐνίοτε μὲν
 ἡμῖν εὐτυχῶς φαίνεται τινα τῶν βεβαίων σημείων, ἐνίοτε δ'
 ἀμφίβολα πάντ' ἐστὶ, καὶ διὰ τοῦτο δευτέραν καὶ τρίτην ἐπί-
 σκεψιν ἀναμένομεν. ἀλλὰ τοι μετὰ τὴν πρώτην εἴσοδον
 ἀπήντησέ τις ἡμῖν λεκάνην ἐκ τοῦ κοιτῶνος ἐκκομίζων εἰς τὸν
 κοπρῶνα, ἔχουσαν οἷον κρεῶν νεοσφαγῶν πλύμα, λεπτὸν
 αἵματος ἰχῶρα, βεβαϊότατον σημεῖον ἥπατος πάσχοντος. ὥς
 οὖν μὴδ' ὅλως ἑωρακῶς αὐτὸ εἰσῆλθον ἅμα τῷ Γλαύκωνι

ambulantem vidisti. Ego vero, quid, inquam, molestat ip-
 sum? Tum ille admodum ingenue aperte rem declaravit,
 etenim neque dissimulator neque vaser erat. Quoniam he-
 ri, inquit, Gorgias et Apelas mihi nunciaverunt dignotiones
 et praeotiones edidisse te, quae divinationis sunt potius
 quam medicinae, cupio equidem periculum facere, non tam
 tui quam artis medicae, nunc sit ei dignoscendi haec et prae-
 noscendi facultas. Igitur quum haec diceret, venimus ad la-
 borantis ostium, ut neque verbo ejus provocationi respon-
 dere, neque ea, quae saepenumero me dicere audivisus, ef-
 fari possem, quod scilicet interdum nobis feliciter apparent
 aliqua certa signa, interdum vero omnia sunt ambigua atque
 idcirco et alteram et tertiam quoque considerationem expe-
 ctamus. At in primo statim aditu obviam nobis venit qui-
 dam pelvim a cubiculo ad sterquilinium efferens, continen-
 tem tenuem cruoris saniem, carniū nuper mactatarum lo-
 turae similem, evidentissimum affecti jecoris indicium, itaque
 ac si nullo modo id intellexissem, cum Glaucōne ad medicum

Ed. Chart. VII. [500. 501.]

Ed. Bas. III. (306.)

πρὸς τὸν ἱατρὸν, ἐπέβαλόν τε τὴν χεῖρα τῷ καρπῷ, βουλό-
 μενος γινῶναι, πότερον καὶ φλεγμονή τις εἴη κατὰ τὸ σπλάγ-
 χον, ἢ μόνον ἀτονία. ἱατρὸς δ' ὢν, ὡς ἔφην, ὁ κατακείμε-
 νος, ἀρτίως ἔφη κατακεκλίσθαι μετὰ τὸ διαχωρῆσαι, ὥστε
 προσλογίζου τι τῇ πυκνότητι τῶν σφυγμῶν καὶ διὰ τὴν ἔξα-
 νάστασιν προσγεγονέναι. ὁ μὲν οὖν ταῦτ' ἔλεγεν, ἐγὼ δ'
 εὖρον φλεγμοιῆς ἔμφασιν· εἶτα καὶ θιασάμενος ἐπικείμενον
 τῇ θυρίδι χυτρίδιον μικρὸν, ὕσσωπον ἔχον ἐν μελικράτῳ πα-
 ρεσκευασμένον, ἔλογισάμην οἶσθαι τὸν ἱατρὸν ἑαυτὸν εἶναι
 πλευριτικὸν, ἀλγήματος αὐτῷ κατὰ τὰς νόθας πλευρὰς ὑπάρ-
 χοντος, ὁ καὶ ταῖς κατὰ τὸ ἥπαρ φλεγμοναῖς ἐπιγίγνεται
 ποτε· τούτου τοίνυν αἰσθανόμενον αὐτὸν, ἀναπνέοντά τε
 πυκνὸν καὶ μικρὸν, ἐρεθιζόμενόν τε βηχίοις μικροῖς, ἐνενόησα
 νομίζειν ἑαυτὸν εἶναι πλευριτικὸν, καὶ διὰ τοῦτο παρεσκευα-
 σέναι τὸ ὕσσωπον ἐν τῷ μελικράτῳ. παρέχουσάν οὖν μοι
 καὶ τὴν τύχην ὁδόν, ὡς εὐδοκιμῆσαι παρὰ τῷ Γλαύκωνι,
 συνιδὼν, ἐπήνεγκα τὴν ἑαυτοῦ χεῖρα κατὰ τῶν τοῦ κάμνον-
 τος ἐν τῷ δεξιῷ μέρει νόθων πλευρῶν, [501] καὶ δεικνὺς ἅμα
 τὸν τόπον, ἔφην ἀλγεῖν αὐτὸν ἐνταῦθα· τοῦ δ' ὁμολογή-

ingressus sum, admovique manum carpo, quo intelligerem,
 utrum etiam inflammatio, an sola imbecillitas esset in viscerē.
 Quum vero medicus esset, ut diximus, qui decumbebat, nu-
 per, inquit, a dejectione decubui, itaque perpende pulsuum
 frequentiam ob surrectionem adauctam esse. Haec quidem
 dixit, ego autem deprehendi inflammationis indicium, pro-
 spiciensque deinde fenestrae impositum aliquid hyssopi cum
 aqua mulsa paratum in ollula, cogitavi medicum se pleuriti-
 cam esse putare, dolore nothas costas obsidente, qualis jeco-
 ris quoque inflammationibus aliquando accidere consuevit.
 Hunc itaque quum ipse sentiret, essetque respiratio parva et
 crebra, atque exigua tussi irritaretur, pleuriticum arbitrari
 se cogitavi, quamobrem hyssopum ex aqua mulsa praepa-
 rasse. Intelligens itaque ego, quod fortuna viam mihi prae-
 beret, qua apud Glauconem clarum nomen adipisci possem,
 manum meam ad nothas in dextro laborantis latere costas
 detuli, indicatoque simul loco, dixi eum ibi dolere; quod

Ed. Chart. VII. [501.]

Ed. Bas. III. (306.)

σαντος, ὁ Γλαύκων ἐκ τοῦ σφυγμοῦ μόνου τὴν διάγνωσιν τοῦ πεπονθότος τόπου νομίσας γεγονέναι, καταφανὴς ἦν μοι θαυμάζων. ὅπως οὖν αὐτὸν μᾶλλον ἐκπλήξαιμι, προσετίθην καὶ ταῦτα· καθάπερ, ἔφην, ὁμολόγησας ἐντανθοῖ ἀλγεῖν, προσομολόγησον ὅτι καὶ τοῦ βῆξαι γίνεται σοι προθυμία, καὶ βήττις ἐκ διαστημάτων μεζόνων βηχία σμικρὰ ξηρὰ, μηδενὸς ἀναπνευόμενου. ταῦτα λέγοντος ἐμοῦ, κατὰ τύχην ἔβηξε τοιοῦτον εἶδος βηχὸς, ὅποιον ἔλεγον· ὥστε τὸν Γλαύκωνα μεγάλως θαυμάσαντα μὴ κατέχειν ἑαυτὸν, ἀλλ' ἐπαινεῖν κεκραγότα μεγάλη τῇ φωνῇ. μὴ τοίνυν, ἔφην ἐγώ, ταῦτα μόνα δόκει τὴν τέχνην ἱκανὴν εἶναι μαντεύεσθαι περὶ τοὺς κάμνοντας, ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτοῖς ἔτι ταυτὶ τὰ νῦν ἐμοὶ λεχθησόμενα· μαρτυρήσει δ' αὐτοῖς ὁ κάμνων αὐτός. ἐντεῦθεν δὲ πάλιν ἀρξάμενος ἔφην πρὸς αὐτόν· ὅτ' ἂν ἀναπνεύσης μεῖζον, αἰσθάνη μὲν δήπου καὶ τῆς κατὰ τὸ χωρίον ὀδύνης, ὃ ἐδιδάξαι σοι, σφοδρότερας γιγνομένης, αἰσθάνη δὲ καὶ βάρους ἐγκειμένου κατὰ τὸ δεξιὸν ὑποχόνδριον. ἐπὶ τούτοις οὐδ' αὐτὸς ὁ νοσῶν ἔτι ἡσύχαζεν, ἀλλὰ θαυμάζων ἐκεκράγει

quum ipse fateretur, Glauco ex solo pulsu existimans me sedis affectae dignotionem invenisse, plane admirari me coepit. Verum ut vehementius stuperet, haec quoque addidi: quemadmodum hoc in loco dolere te confessus es, ita velim fatearis etiam tussiendo cupiditate vexari te et ex longis interval-
lis tussim exiguam, aridam et qua nihil expuis, te molestare; atque ita me dicente, incepit forte fortuna huiusmodi quadam tussis specie, qualem dicebam, tussire; ut Glauco vehementer commotus, continere sese non valens, magna voce exclamando in laudes meas prorumperet. Tum ego, ne putes, inquam, sola haec ab arte circa aegrotos posse prae-
sagiri; sed alia quoque quae nunc dicam, quibus et laborans ipse testimonium feret. Hinc rursus incipiens ipsi dixi, quum magnam ducis respirationem, dolor ea parte, quam νοτᾶν, vehementius scilicet te cruciat, sentisque infidentem hypochondrio dextro gravitatem, His auditis ne infirmus quidem sese potuit continere, quo minus prae vehementi ad-

Ed. Chart. VII. [501.]

Ed. Bas. III. (306.)

μετὰ τοῦ Γλαύκωνος. αἰσθανόμενος οὖν ἐγὼ τῆς κατὰ τὸν καιρὸν ἐκείνον εὐτυχίας, ἐτόλμων μὲν εἰπεῖν τι καὶ περὶ τῆς κλειδὸς, ὥς κατασπώμενης· εἰδὼς δὲ ταῖς μέγαις αὐτοῦ φλεγμοναῖς ἐπόμενον, ὥσπερ οὖν καὶ τοῖς σκίδροισι, οὐκ ἐδάδρουν εἰπεῖν, εὐλαβούμενος ἀποθραῦσαι τι τῶν ἐμπροσθεν ἐπαίνων. ἐπῆλθεν οὖν μοι μετ' ἀσφαλείας ἀποφήνασθαι, καὶ προσβλέψας τῷ κάμνοντι, τῆς κλειδὸς, ἔφην, ὑποκατασπώμενης αἰσθήσῃ διὰ ταχέος, εἰ μὴ τυγχάνει σοὶ γεγονὸς ἤδη που τοῦτο. σννομολογήσαντος δ' αὐτοῦ, θεασάμενος ἐγὼ τὸν κάμνοντα θαυμαστῶς ἐκπεπληγότα, μίαν, εἶπον, ἔτι προσθήσω τοῖς εἰρημένοις μαντείαν· ἐγὼ γὰρ καὶ τὴν τοῦ κάμνοντος ὑπόληψιν, ἣν ἔχει περὶ ὧν πάσχει παθημάτων. ὁ μὲν οὖν Γλαύκων οὐκ ἀπελπίζειν οὐδὲ ταύτης ἔφη τῆς μαντείας, αὐτὸς δ' ὁ νοσῶν ἐπὶ τῷ παραδόξῳ τῆς ὑποσχέσεως ἐκπεπληγὼς ἐνέβλεπέν μοι δριμύν, προσέχων τὸν νοῦν τῷ ῥηθησομένῳ. καὶ δὴ καὶ φάντος μου, πλεύριτιν αὐτὸν οἶσθαι τὴν ἐνοχλοῦσαν εἶναι νόσον, ὁ μὲν ἐμαρτύρησεν θαυμάζων, οὐκ αὐτὸς μόνος, ἀλλὰ καὶ ὁ παρεστὼς αὐτῷ, καὶ ὁ

miratione una cum Glaucōne exclamaret. Itaque sentiens ego arridentem mihi tum fortunam, de clavicula quoque, quod ad inferiora trahi videretur, aliquid efferre [volebam, at quia magnas inflammationes, quemadmodum et scirrhum, id comitari sciebam, dicere non audebam, veritus ne laudem, quam antea de me excitaveram, sauciarem. Animum tamen induxi cauto eloqui, atque aspiciens laborantem, haud ita multo post, inquam, jugulum ad infernas partes detrahi senties, nisi fortasse id jam tibi evenerit. Ac quum hoc quoque fateretur, videns aegrotantem mirifice attonitum, unam, inquam, addam adhuc praedictis divinationem, etenim dicam, quam de morbo suo laborans ipse habuerit suspicionem. Tum Glaucō ne de hac quidem divinatione desperare se agebat; laborans autem incredibili hac pollicitatione in stuporem adductus, acriter me intuens, quid essem dicturus, attenta mente expectabat. Igitur dicente me, quod infestantem morbum pleuritidem esse putasset, ille ingenti cum admiratione hujus quoque rei se testem exhibuit, ut et qui astant

Ed. Chart. VII. [501. 502.]

Ed. Basl. III. (306. 307.)

κατηντλήκως ὡς πλευριτικὸν ἐλαίῳ πρὸ βραχείος. ὁ δὲ Γλαύκων ἐξ ἐκείνου περὶ τε ἡμῶν καὶ ὅλης τῆς λατρικῆς ἔσχεν ἀξιόλογον ὑπόληψιν; ἔμπροσθεν οὐδὲν μέγα τὴν τέχνην ἔχαι οἰόμενος, ἐκ τοῦ μηδέποτε συντετυχημένοι παρσκευασμένοι κατ' αὐτὴν ἀξιολόγοις ἀνδράσιν. εἴρηται μοι ταῦτα πρὸς ὑμᾶς, ὅπως εἰδότες τὰ τ' ἴδια πάθους ἐκάστου συμπτώματα καὶ τὰ κοινὰ πρὸς ἕτερα πάθη, καὶ σὺν αὐτοῖς ἔτι τὰ μὲν ἐκατέρου γένους ἀχώριστα, τὰ δ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺν, τὰ δ' ἀμφιδόξως ἢ σπανίως γιγνόμενα, παρσχούσης τε τῆς τύχης ὑμῖν ἀφορμὴν τοιαύτην, οἷαν ἔφην ἑαυτῷ γεγενῆσθαι ποτε, δεξιῶς αὐτῇ χρῆσθαι δύνησθε. πολλάκις γὰρ ἡ μὲν τύχη μεγάλαις εὐδοκιμήσεως ἀφορμὰς ὑποβάλλει, χρῆσθαι δ' αὐταῖς οἱ πολλοὶ δι' ἀμαθίαν οὐκ ἴσασιν· ἀλλ' ὁ τεχνίτης ὅτ' ἂν ἐν τι θεάσῃται σύμπτωμα τῶν ἐνδεικνυμένων τὸ τε πάθος αἶμα καὶ τὸν πεπονθότα τόπον, ἑτέρων εὐπορεῖν εἰς πρόβησιν οὐκ ὀλίγων ἱκανὸς ἔσται, τῶν μὲν ἐξ ἀνάγκης ἐπομένων, τῶν δὲ ὡς τὸ πολὺν, τῷ πεπονθότι τόπῳ καὶ (307) τῷ κατ' [502] αὐτὸν πάθει· μὲνῆσθαι δ' ὑμᾶς μάλιστα χρὴ τῶν

et qui paulo ante latus ei oleo tanquam pleuritico foverat. Atque ex eo tempore Glaucum tum de me tum de universa arte optimam concepit opinionem, quum antea nihil magni in arte esse putaret, quod nunquam cum consummatis in arte viris verisatus esset. Haec ideo apud vos dixi, ut intelligentes symptomata cuilibet morbo propria et aliis quoque morbis communia, ac praeterea quae ab utrolibet genere sunt inseparabilia et quae magna ex parte et quae non certo aut raro contingunt, si aliquando fortuna hujusmodi vobis occasionem, qualem mihi fuisse oblatam jam dixi, praebeat, ea commode uti sciatis. Saepe enim fortuna non contemnendam adipiscendae laudis ansam suggerit, ea tamen multi ob imperitiam uti nesciunt, sed peritus artis, quum symptomatum aliquod hujusmodi, quod et affectam sedem et affectum ipsum indicet, conspexerit, haud difficulter alia multa praedicenda inveniet, quorum alia necessario, alia magna ex parte, locum affectum et morbum ipsius sequuntur. Verum meminisse debetis maxime generalium praeceptorum, quae

Ed. Chart. VII. [502.]

Ed. Bas. III. (307.)

γενικῶν θεωρημάτων, ἃ δὴ καὶ καθόλου προσαγορεύεται, κοινὰ πολλῶν ὄντα τῶν κατὰ μέρος, ἵν' ἐπὶ πάσης ὕλης τῶν κατὰ μέρος πραγμάτων γυμνάξῃσθε διαγινώσκειν αὐτὰ ταχέως. ἔστι δὲ ὁ κοινὸς λόγος, ὃν ἐρεῖν μέλλω, περὶ τῶν φυσικῶν δυνάμεων, αἷς ἐν ἐκάστῳ μορίῳ προμεμαθήκατε τέταρτας εἶναι κατὰ γένος· ὧν πρώτην μὲν τὴν ἑλκτικὴν ὀνομάζω, τῶν οἰκείων τῷ μορίῳ χυμῶν εἰς θρόψιν ὀρεκτικὴν τε αἷμα καὶ ἐπισπαστικὴν οὖσαν· ἐφεξῆς δ' αὐτῇ δευτέραν, τῶν ἐλχθέντων ἀλλοιωτικὴν, καθ' ἣν ὁ ἐλχθεὶς χυμὸς ὁμοιοῦται τῷ τρεφομένῳ· καὶ ταύτης ὑπηρέτιδες ἕτεραι δύο, καθεκτικὴ μὲν, ἥνικα πέττει τὸν ἐλχθέντα χυμὸν, εἰς τὴν αὐτοῦ φύσιν ἀλλοιοῦν, τὸ μόριον· ἀποκριτικὴ δ', ἥνικα μετὰ τὴν πέψιν ἐκκρίνει τὸ ἄχρηστον, ὃ καλεῖται περιττώμα. ταύτας τὰς δυνάμεις ἐφ' ἐκάστου μορίου πάσχοντος αἰεὶ σκοπεῖσθαι παραινῶ, πῶς ἔχουσιν εὐρωστίας τε καὶ ἀρρώστίας· οἷον ἐπὶ τοῦ ἥπατος, ἐπειδὴ περὶ τούτου πρόκειται λέγειν, ἥ μὲν ἑλκτικὴ δύναμις πάσχουσά πως, τὴν τροφὴν ἐν τῇ γαστρὶ καταλείψει κεχυλωμένην, ὥστ' ἐκκρίνεσθαι διὰ τῆς ἑδρας αὐτὴν, ἀκριβῶς μὲν πεπιεμένην, ὑγρὰν δὲ καὶ ἀνεξίκαστον.

et universalia appellantur; multorum specialium communia, ut illis in qualibet materia rerum particularium continuo dignoscendis vos exerceatis. Est igitur communis sermo, quem dicturus sum, de naturalibus facultatibus, quas in singulis partibus genere quatuor esse didicistis. Primam earum voco attractricem, quae familiares parti succos, alendi ipsam gratia, et appetit et attrahit; altera deinde est, quae alteratrix dicitur, qua succus attractus similis evadit parti quae alitur; hujus aliae duae sunt minifrae, retentrix quidem, quum pars attractum succum coquit, in suam ipsius naturam eum mutans, expultrix vero, quando a coctione inutile excernit, quod excrementum vocatur. Has facultates in quaque affecta parte, utrum validae sint an infirmae, considerare hinc hinc. Ut in hepate, quoniam de hoc dicere institui-mus, facultas attractrix, si quomodolibet afficiatur, cibum in ventriculo in succum transmutatum relinquet, ut per sedem exacte quidem confectus, verum liquidus et haudquaquam

Ed. Chart. VII. [502.]

Ed. Bas. III. (307.)

ἔσται δ' ὑμῖν τοῦτο σημεῖον αὐτῆς πεπονθυίας· ὅσα γὰρ ὑπὸ
 τιῶν ὡς αἰτίων γίνεται, ταῦτ' ἐστὶν αὐτῶν σημεῖα. τοῦτο
 τὸ πάθος ἐνιοὶ μεσαραίου φασὶν εἶναι, καὶ καλοῦσι τοὺς οὕτω
 νοσοῦντας μεσαραϊκούς, ἐπειδὴ διὰ τῶν ἐν τῷ μεσαραίῳ τε
 καὶ μεσεντερίῳ καλουμένῳ φλεβῶν τῆς ἀναδόσεως γινομένης
 ὁρῶσιν ἀποτυγχανομένην αὐτήν, ὁμοίᾳ περιπίπτοντες ἀγνοίᾳ
 τοῖς τὰς χεῖρας ἡγουμένοις πεπονθέναι τῶν συγκοπτομένων
 ἥτοι στομαχικῶς ἢ καρδιακῶς, ἐπειδὴ δι' αὐτῶν ἐνεργεῖν ὡς
 ἔμπροσθεν ἀδυνατοῦσιν. αἱ γάρτοι κατὰ τὸ μεσάραϊον φλέ-
 βες οἷον περ χεῖρές εἰσι τῷ ἥπατι, τὴν ἐκ τῆς κοιλίας τροφὴν
 ἀναφέρουσαι πρὸς αὐτό. παραπλήσιον δέ τι τούτοις ποιοῦσι
 καὶ οἱ τῶν παραλελυμένων τὰ σκέλη διὰ τι πάθος τοῦ κατ'
 ὁσπὺν νωτιαίου, τοῖς μὲν σκέλεσι προσφέροντες τὰ φάρμακα,
 τοῦ νωτιαίου δ' ἀμελοῦντες. εἰ μὲν οὖν φλεγμαῖνοι τὸ με-
 σεντέριον, ἢ τι τοιοῦτον πάθος ἕτερον εἴη κατ' αὐτό, προση-
 κόντως ἂν τις ὑπολάβοι τὸ πάθος τοῦτο ἴδιον ὑπάρχειν αὐ-
 τοῦ· εἰ δ' ἀρρώστουν τὸ ἥπαρ ἀδυνατοίῃ διὰ τῶν ἐν αὐτῷ
 φλεβῶν ἔλκειν τὴν τροφὴν, οὐ μεσάραϊον αὐτοῖς ἐστὶ τὸ τῆς

exiccatus excernatur. Atque hoc ipsius affectae signum vo-
 bis erit; nam quaecunque a quibusdam tanquam causis pro-
 cedunt, ea sunt ipsorum signa. Hunc affectum nonnulli ad
 mesaraeum pertinere autumant, vocantque sic laborantes
 mesaraicos, quod videant cibum per venas mesaraeo et me-
 senterio vocato intextas distribui non posse, ut solebat, eo-
 dem seducti errore, quo ii qui manus eorum, quos syncope
 vel stomachica vel cardiaca prostravit, affectas esse arbitran-
 tur, quoniam ut antea munere suo fungi nequeunt; nam
 jecur mesaraei venis veluti manibus e ventriculo ei cibum
 affertentibus utitur. Simile vero quid his moliuntur qui
 ubi crura resoluta sunt ob affectum aliquem eam spinalis me-
 dullae partem, quae in lumbis est, infestantem, neglecta spi-
 nali medulla, cruribus remedia adhibent. Igitur si mesen-
 terium vel inflammatione vel alio ejusmodi affectu laboret,
 hunc proprium ipsius affectum esse merito putabit aliquis; si
 vero jecur ob imbecillitatem per illius venas cibum allicere
 nequeat, non mesaraeo, sed jecori remedia debentur, quem-

Ed. Chart. VII. [502. 503.]

Ed. Bas. III. (307.)

θεραπείας δεόμενον, ἀλλ' ἦπαρ, ὥσπερ οὐδ' αἱ χεῖρες, ἢ τὰ σκέλη τοῖς διὰ τι πάθος τοῦ νωτιαίου παραλελυμένοις. ἀλλ' ἢ γε διάγνωσις ὑμῖν ἔσται τῶν ἤδη φλεγμονῶδες ἢ ἐρυσσιπελατῶδες ἔχόντων πάθος ἐν μεσεντερίῳ τὰ κάτω διαχωρούμενα κατασκέπτομένοις ἐπιμελῶς. οὐ γὰρ μόνον οἷα τοῖς ἀτονοῦντος ἥπατος ἔλκειν ἐφ' ἑαυτὸ τὴν τροφήν εἴρηται διαχωρεῖσθαι, τοιαῦτα καὶ τούτοις ἀκριβῶς ἐκκρίνεται, ἀλλὰ φανεῖται γε ὑμῖν ἐπιμεμῖχθαι τις ὥς ἐκ φλεγμονῆς ἰχώρ· ἀπάντων γὰρ τῶν φλεγμαινόντων μορίων, οἷς μηδὲν στέγασμα περικείται πικρὸν καὶ παχὺ, λεπτοὶ μὲν κατ' ἀρχὰς ἰχώρες ἀπορρέουσι, πεττομένων δὲ τῶν φλεγμονῶν, παχύτεροι καὶ πυωδέστεροι. ὅτ' ἂν οὖν τι τοιοῦτον τοῖς ἐγκυκλωμένοις διαχωρήμασιν ἐμφέρεται, μηδεμιᾶς ἐν ἥπατι φλεγμονῆς οὔσης, ἠγεῖσθαι χρὴ τὸ μεσάραιον αὐτοῖς πεπονθέναι. ὥσπερ δὲ τοῦ μὴ δυναμένου δι' ἀτονίαν ἐπισπᾶσθαι τὸν ἐκ τῆς κοιλίας κυλὸν ἢ ἐλκτικὴ πέπονθε δύναμις, οὕτως τοῦ κατέχειν μὴ δυναμένου τῆς περισταλτικῆς καὶ καθεκτικῆς δυνάμεως ἔστιν ἀτονία· καὶ διὰ ταύτην [503] ἔκκρισις ἐν ἀρχῇ μὲν αἵματος ἰχωροειδοῦς

admodum nec resolutis manibus, vel cruribus ob affectum, qui in spinali medulla consistit. Verum ubi vel inflammatio vel erysipelas mesenterium afficit, haec dignoscetis, si alvi excrementa diligenter consideretis. Neque enim solum, qualia excerni diximus in jecinoris imbecillitate, quum ad sese cibum trahere non potest, talia plane his dejiciuntur, sed apparebit etiam veluti ab inflammatione sanies quaedam admixta. Nam ab omni parte inflammata, cui densum crassumque tegumentum non incumbit, in primis quidem tenuis sanies defluit; concocta deinde inflammatione, crassior et puri similior. Quum ergo nulla existente in jecore inflammatione, hujusmodi quippiam cum excrementis succi speciem consequutis dejicitur, in mesaraeo affectum esse censendum est. Quemadmodum autem nequeunte ob imbecillitatem hepate succum a ventriculo attrahere, attractrix facultas afficitur, ita quum retinere nequit, comprehendens continensque facultas infirma est. Proinde in primis quidem cruor

Ed. Chart. VII. [503.]

Ed. Bas. III. (307.)

γίνεται, μετὰ ταῦτα δ' ἤδη καὶ παχύτερον καὶ οἷον τραγώ-
δους. οὕτως ἑτεραί τινες ἐκκρίσεις οὐ δι' ἀρρώστιαν, ἀλλὰ
διὰ ῥώμην τῆς ἐκκριτικῆς δυνάμεως γίνονται, πολλάκις μὲν
ὑγιαίνοντων κατὰ τὰ πάντα, πλήθους λόγῳ, πολλάκις δὲ καὶ
τοῦ πεπονθότος δι' ἥπατος ἐκκαθαριζομένου, τῆς φύσεως ἀναρ-
ρώωννυμένης· πεφθόντων γὰρ ἐν αὐτῷ τῶν μοχθηρῶν χυμῶν,
ἔπεται διάκρισις, ὥς τοὺς μὲν χρηστοὺς κατέχεσθαι, τοὺς δὲ
φάυλους ἐκκρίνεσθαι· καὶ τινες ὀνομάζουσι καὶ τὰς τοιαύ-
τας ἐκκρίσεις αἱματηρὰς δυσεντερίας, γιγνομένας ἐνίοις καὶ
τῶν ἀποκοπέντων τι κῶλον, ἢ μετὰ τὸν ἐν γυμνασίοις πολ-
λοῖς βίον εἰς ἀργὸν μεταστάντων. ὥφθη δέ ποτε καὶ γυ-
ναιξιν ἐκ κατὰμηνίων ἐπισχέσεως ἢ τοιαύτη κένωσις αἵματος
δι' ἑδρὰς γιγνομένη, καθάπερ δὴ καὶ δι' ἐμέτων ἐνίοις ἐπὶ ταῖς
τοιαύταις· ἀλλὰ καὶ τούτοις μὲν εἰλικρινὲς αἷμα τοῖς τῶν
σφαττομένων ἱερείων ὁμοιον γίνεται κατὰ τε τὴν κάτω γασ-
τέρα καὶ ποτε καὶ διὰ τῆς ἄνω, μοχθηρὸν δὲ καὶ ἰλυῶδες
ἢ σπητιδονῶδες ἐπὶ ταῖς ἐρυσιπελατώδεσί τε καὶ φλεγμονώδεσι
διαθέσεισι πεττομέναις. σπανίως δέ ποτε καὶ τοῖς ἥπατικοῖς

saniosus excernitur, postea vero crassior et veluti faeculen-
tus. Similiter aliae quaedam eveniunt excretiones, non
quidem ob imbecillitatem, sed ob excretriciis facultatis robur,
plerumque quidem integra in omnibus constante valetudine,
plenitudinis ratione; plerumque vero parte aliqua affecta
per jecur sese expurgante, natura facta robustiore; nam con-
coctis in ipsa vitiosis humoribus, sequitur secretio, ita ut
utiles retineantur, excernantur inutiles. Atque nonnulli
hujusmodi vacationes nominant cruentas dysenterias, quae
oboriuntur quibusdam vel mutilato aliquo membro, aut ubi
quis in exercitatione educatus ad otium se converterit. Ac
visa est quoque mulieribus, suppressis menstribus, hujusmodi
per sedem sanguinis vacuatio fieri, ut et nonnullis per vo-
mitum eandem ob causam. Verum et his quidem sincerus
sanguis excernitur, similis ei qui ab hostia interfecta profun-
ditur, modo inferne per alvum, modo per superiores etiam
partes, at per erysipelata et inflammationes, accedente con-
coctione, vitiosus, coenescens et putris. Atque in hepaticis

Ed. Chart. VII. [503.]

Ed. Bas. III. (307.)

πάθωσιν, ὅταν ὑπὸ τῶν βοηθημάτων τονωθῇ τὸ ἥπαρ, ἐκ-
κρίσεις ἐπιγίνονται μοχθηρόταται κατὰ τι τὸ χροῶμα καὶ τὴν
ὁσμὴν, ἐκκαθαριζομένου τοῦ σπλάγγνου. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν
τρόπον οὐρεῖται τούτοις οὖρα μοχθηρότατα, δυνάμενα σφά-
λαι τοὺς ἀπείρους ἰατροὺς, ὡς ὀλεθρίως ἔχοντος τοῦ κάμνον-
τος. οἱ γὰρ ἄνευ λογισμοῦ διὰ πείρας μόνης ἄλογον τριβὴν
κτώμενοι τῶν σπανίως γιγνομένων ἀπείρως ἔχουσιν, ὡς ἂν
τῶν πλειστάκις καὶ ὡσαύτως ἑωραμένων μνημονευτικοί τινες
ὄντες. ὅτι δὲ ἐπὶ προήκοντι τῷ χρόνῳ τοῦ νοσήματος ἅμα
τοῖς τῆς πέψικώς σημίσις αἱ τοιαῦται γίνονται κινήσεις, οὐχ
ἁπλᾶς, ἀλλὰ πολλάκις ἐν ταῖς ἐξηγήσει τῶν Ἱπποκράτους
συγγραμμάτων ἐμάθετε. καθάπερ οὖν τῆς καθεκτικῆς δυνά-
μειος ἀτονοῦσης ποτὲ καὶ μὴ δυναμένης κατέχειν τὸ βαρὺν
αὐτὴν ἢ ἀποκριτικὴ δύναμις τὸ λυποῦν ἐκκενοῖ, κατὰ τὸν
αὐτὸν τρόπον ἀρρώστουσης τῆς ἀποκριτικῆς κατέχεται τινα
μὴ πάντῃ βαρυνομένης τῆς καθεκτικῆς. ἄλλοτε γὰρ ἄλλη δύ-
ναμις ἐν ἐκάστῳ τῶν ὀργάνων ἰσχυρότερα τι καὶ ἀσθενεστέρα

affectibus, quanquam raro, medicamentorum auxilio robu-
fliore evadente jecore, interdum deficiuntur excrementa,
tum colore tum odore pessima, expurgante se viscere. Eo-
dem modo urinae ab his quoque deterrimae redduntur, qui-
bus imperiti medici nonnunquam decepti laboranti pericu-
lum subesse arbitrantur. Etenim qui sine ratiocinatione ru-
dem duntaxat experientiam sibi comparant, eorum quae raro
eveniunt experimenta habere non possunt, ut qui eorum,
quae saepenumero et eodem modo accidere conspexerunt,
sunt memores. Quod autem procedente morbi tempore
cum concoctionis signis hujusmodi fiant evacuationes, non
semel duntaxat, imo creberrime in operum Hippocratis ex-
plicationibus didicistis. Quemadmodum igitur, retentrix
facultas quum imbecillior est, ac rem quae ipsam gravat, re-
tinere non valet, facultas expultrix id quod molestat, eva-
cuaat, eodem modo infirma expultrice, res quaedam retinen-
tur, facultate retentrice non admodum gravata. Nam in
unoquoque organo alias alia facultas vel fortior fit, vel im-

Ed. Chart. VII. [503.]

Ed. Bas. III. (307.)

γίνεται κατὰ τὴν ἐπὶ τὰς ἐνεργείας ἀναφορὰν, εἰς ἐννοίας ἡμῶν ἀφικνουμένων ἐκάστης δυνάμεως· ἐπεὶ τοι κατὰ γε τὸ ἀληθές, ὅλον αἰὶ τὸ μόριον ἐνεργεῖ κατὰ τὴν ἰδιότητα τῆς ὑπαρχούσης ἐκάστοτε κράσεως αὐτῶ. ἀλλ' ἐνίοτε μὲν ὑπομένει βαρυνόμενον, ἐν χρόνῳ τε πλείονι τοῦ λυποῦντος ἐκράτησεν, κατεργασάμενόν τε καὶ ἀλλοιώσαν καὶ πέψαν αὐτό· καθ' ἑτερον δ' αὖ χρόνον ἤτοι τὴν ποιότητα τοῦ λυποῦντος ἢ τὸ πλήθος οὐ φέρον ἐξορμᾷ πρὸς τὴν ἐκκρίσιν αὐτοῦ· καθάπερ γε πάλιν ἐνίοτε μέγας ἀνιώμενον, ἀποθῆναι τε τὸ λυποῦν ἐπιέμενον, ὑπ' ἀσθενείας ἀδυνατεῖ, καταπεπτωκὸς εἰς ἐσχάτην ἀτονίαν. ἂ σύμπαντα καθ' ἕκαστον ὄργανον φυσικὸν ἐννοοῦντας ὑμᾶς γυμνάξιν χρὴ τὸν λογισμὸν εἰς τὴν διάγνωσιν αὐτῶν· εὐρήσετε γὰρ οὕτω σκοποῦντες ἐνίων μορίων οὐδ' ὅλως ἐξητημένα τὰ πάθη ὑπὸ τῶν παλαιῶν, καθάπερ οὐδὲ τῆς χοληδόχου κύστεως. εἰ γὰρ, ὥς ἐδείξαμεν, ἔλκει τὸ χολῶδες ὑγρὸν εἰς ἑαυτὴν, ὥσπερ οἱ νεφροὶ μὲν τὸν ὅλον ὀρρόν τοῦ αἵματος, ὃ δὲ σπλῆν τὸ παραπλήσιον, ὅπερ ἐν μὲν τοῖς οἶνοις τρυῖς, κατὰ δὲ τοῦλαιον ἀμόργη, γενήσεται ποτε

becillior, facta ad actiones relatione, uniuscujusque facultatis notionem nobis. fumentibus; nam re vera tota semper pars agit secundum temperamentum, quod ei subinde inest, proprietatem; verum aliquando rem gravantem sustinet, ac longo temporis tractu eam vincit, conficit, alterat et concoquit, rursus alio tempore rei infestantis vel qualitatem vel multitudinem non ferens, ad ipsius excretionem insurgit; sicut e contrario, quum interdum admodum molestatur, ipsam rem molestantem dejicere cupiens, viribus gravissime prostratis, ob imbecillitatem non potest. Quae omnia in quovis naturali organo perpendere atque mentem in ipsis dignoscendis exercere debetis. Sic enim invenietis partium quarundam affectus ab antiquis haudquaquam indagatos, veluti ne folliculi quidem fel continentis. Si enim, ut demonstravimus, biliosum humorem ad se trahat, quemadmodum renes sanguinis veluti serum, et splen id, quod vini faecibus aut amurcae olei similatur, accidet interdum ut ob hujus

Ed. Chart. VII. [503. 504.]

Ed. Basf. III. (307. 308.)

καὶ δι' ἀτονίαν τῆς κύστιως [504] ταύτης ἀκάθαρτον αἷμα,
καὶ τις οὗτος ἕτερος τρόπος ἱκτέρου γενέσεως ἐπὶ τοῖς εἰρημέ-
νοις ἔμπροσθεν ὑπάρχει τρισίν. ἐγχωρεῖ δέ ποτε καὶ (308) πλη-
ρωθεῖσαν αὐτὴν, ὥσπερ ἡ οὐροδόχος κύστις οὕρων, μὴ δύ-
νασθαι κενωθῆναι δι' ἔμφραξιν ἢ ἀτονίαν τῆς ἐκκριτικῆς δυ-
νάμεως· ὥσπερ γε καὶ δι' ἔμφραξιν ἢ ἀτονίαν τῶν εἰς ἥπαρ
ἀπ' αὐτῆς ἀνεστομωμένων ἀγγείων οὐχ ἔλξει ποτὲ τὸ χολῶ-
δες ὑγρόν. ἐπισκοπεῖσθαι τοιγαροῦν ἀναγκασιότατόν ἐστιν ἐν
τοῖς ἱκτερικοῖς παθήμασι τὴν τῶν διαχωρουμένων ιδέαν, ἔστι
γάρ τις ἡμῖν καὶ τοῦδε πρὸς τὴν διάγνωσιν ὠφέλεια. ἐγὼ
γούν ἐννοήσας τοῦτο, τῶν ἱκτεριῶντων εὔρον ἐνίοις ἱκανῶς
κεχωσμένα τῇ ξανθῇ χολῇ τὰ διαχωρήματα, καθάπερ ἐνίοις
τὰ οὔρα, καὶ κατὰ τὸ δέρμα, τινῶν μὲν ἐκκρινόμενον ἐν τοῖς
λουτροῖς τὸ πλεῖστον, τινῶν δ' ἐπιχόμενον τὸ πλεῖστον τῆς
ξανθῆς χολῆς, ὀλίγιστον δὲ ἐκκρινόμενον. ἀκριβῶς δὲ αὐτὸ
κατανοῆσαι πιρῶμενοι, χωρὶς τοῦ προαλείψασθαι τὸν ἄν-
θρωπον, ἀποστλεγγίζεσθαι τὸν ἰδρώτα κελύετε· θεάσεσθε
γὰρ οὐ τὸν αὐτὸν ἐπὶ πάντων κατὰ τὸ κοῖλον τῆς στλεγγίδος

vesiculae imbecillitatem impurus fiat sanguis, atque alia haec
est quaedam regii morbi species praeter eas tres, quas supra
proposuimus. Nonnunquam ita repleti quoque potest, quem-
admodum urinis vesica urinae, ut evacuari non possit, ob
obstructionem aut excreticis imbecillitatem, veluti etiam
obstructis aut infirmis vasis, quae ab ipso exorta, ora sua in
hepar extendunt, biliosum humorem interdum non attrahet.
Proinde excrementorum speciem in morbo regio considerare
perquam necessarium est; nam quaedam inde etiam nobis ad
dignotionem utilitas exurgit. Haec equidem considerans in-
veni quorundam regio morbo affectorum excrementa, flava
bile vehementer colorata, quemodmodum et aliis urinas;
item per cutem quoque, nonnullis plurimum flavae bilis a
balneo profundi, aliis plurimum ipsius retineri, ac perquam
exiguum effundi. Hanc rem si accurate intelligere volueri-
tis, nulla prius adhibita unctione, homini sudorem strigili
detergeri jubete; videbitis enim non eundem in omnibus

Ed. Chart. VII. [504.]

Ed. Bas. III. (308.)

ἀθροίζόμενον, ἀλλ' ἐπὶ τινῶν μὲν ὑδατωδέστερον, ἐπὶ τινῶν δὲ χολωδέστερον· ὥστε μετὰ τῶν προγεγονότων ὑμῖν ἡ διάγνωσις ἔσται σαφιστέρα τοῦ πεπονθότος τόπου προσλαβοῦσαι καὶ τοῦτο τὸ γνῶρισμα. πυρεξίας γοῦν τις ὅξυν καὶ χολωδὴ πυρετὸν ἐξδομαῖος ἀπηλλάγη τοῦ νοσήματος, χολῆς ξανθῆς παμπόλλης εἰς τὸ δέσμα κατασκηψάσης, ἐπὶ δὲ τῶν ἑξῆς ἡμερῶν ὁ ἵκτερος αὐτῷ παρέμενεν. ἐπεσκεψάμεθα τὰ τε διαχωρήματα καὶ τὰ οὖρα· φαινομένων δ' ἀμφοτέρων κατὰ τὴν φύσιν ἔχειν, καὶ διὰ τοῦτ' ἀπαθὲς εἶναι τὸ σπλάγγνον ἐνδεκνυμένων, εἰς ἔννοιαν ἤλθέ μοι δυνατόν εἶναι, παχυτέραν τὴν κατασκήψασαν εἰς τὸ δέσμα χολὴν ὑπάρχειν. ἐκ τούτου τοῦ λογισμοῦ προτραπείς, καὶ καταμαθὼν ὁποῖός τις ὁ ἰδρῶς ἔστι, φανέντος ὑδατώδους, ἔγνων δυσδιαφόρητον εἶναι τὴν χολὴν, ἐκέλευσά τε τῷ κάμνοντι χρῆσθαι θερμοῖς ὑδασιν αὐτοφνέσι διαφορητικοῖς, ἅμα τῷ καὶ τὴν δίαιταν ὑγροτέραν ποιῆσθαι καὶ μετρίως λεπύνειν πάχος χυμῶν δυναμένην. οὗτος μὲν οὕτως ἀπηλλάγη τοῦ πάθους, ἐνὶ βοηθήματι τῆς τε διαγνωσεως αὐτοῦ βεβαιωθείσης καὶ τῆς ἰάσεως συντελεσθείσης. ἑτέρῳ δὲ πλήθος ἐν τῇ σπληγγίδι χολῆς εὐρών, ὑπενόησα

hominibus in strigilis cavitate colligi, verum in aliis magis aquosum, in aliis magis biliosum. Itaque loci affecti dignotio vobis multo erit dilucidior, si hoc quoque signum adjiciatis. Quidam enim acuta biliosaque febre laborans, die septimo multa flava bile ad cutem transmissa, a morbo liberatus est, mansitque sequentibus deinde diebus auriginosus. Excrementa et urinas consideravimus; utrisque vero secundum naturam se habentibus atque ob eam causam nullum visceris affectum declarantibus, venit in mentem mihi fieri posse, ut translata in cutem bilis crassior esset; qua ratione promotus, notavi qualisnam esset sapor; illo autem apparente aquoso, conjeci bilem esse discussionis difficilis. Praecepi itaque laboranti ut aquis suapte natura calidis et discutientibus uteretur, ac praeterea victum adhiberet humidiores quique humorum crassitudinem moderate posset attenuare. Hic quidem a morbo sic liberatus est, unico auxilio et dignotione confirmata et curatione absoluta. Alium multam in strigili bilem relinquere

Ed. Chart. VII. [504.]

Ed. Basf. III. (308.)

γεννασθαι πολλήν ἐν ὅλῳ τῷ σώματι, καὶ τῇ θεραπείᾳ πρὸς τοῦθ' ἀρμοττούσῃ χρησάμενος ἱασάμην. ὅσοις δ' ἀπυρέτοις, ἅμα τῷ βάρους τινὸς αἰσθῆσιν εἶναι κατὰ τὸ δεξιὸν ὑποχόνδριον, ἑκτερος ἐγένετο, τούτοις ἅπασι προεκφράττων, ὥς ἴστε, τὰς ἐμφράξεις λεπτύνουσιν ἐδέσμασί τε καὶ πόμασι καὶ φαρμάκοις, εἶτα πιεῖν διδούς χολαγωγὸν φάρμακον, ἱασάμην ἡμέρᾳ μιᾷ τοὺς πλείστους αὐτῶν· ἐφ' ὧν δ' οὐδὲν ἦννε πρὸ καθαρτικόν, αὐτοῖς ἰσχυρότερον ἐκφρακτικὸν ποτίσας, ἐκ δευτέρου πάλιν ἐκάθηρα βραιότερον, ὥς ἐπὶ τῷ τέλει τῆς καθάρσεως ἅμα δῆξει σφοδροτάτῃ τὴν χολὴν ἐκκριθῆναι κτανίζουσαν μᾶλλον ἢ ξανθὴν. ἐπὶ τούτων οὖν ἡγοῦμαι τὴν χοληδόχον κύστιν ὁμοίον τι πάθημα παθεῖν τῷ τῇ τὸ οὖρον ἀθροίζούσῃ γιγνομένῳ ἐνίοτε· καὶ γὰρ καὶ κατ' αὐτὴν ἀθροίζεται ποτε τοσοῦτον, ὥς ὑπερδιαταθεῖσαν αὐτὴν ἀδυνατεῖν ἐκκρίναι τὸ περιεχόμενον. ἀλλ' ἐπὶ μὲν τῆς οὐροδόχου κύστεως, οὐ χεῖρον γὰρ αὐτὴν οὕτως ὀνομάσαι, διττῶς γίνεται τοῦτο· ποτὲ μὲν δι' ἀρρώστίαν τῆς ἀποκρετικῆς δυνάμεως,

videns; eam plurimam in universo corpore procreari perpendi et adhibita ad id idonea curatione sanavi. Quibus vero citra febrem morbus regius accidit, urgente in dextro hypochondrio gravitatis cujusdam sensu, iis omnibus aperiens, ut scitis, obstructions, cibis et potibus et medicamentis attenuantibus, deinde medicamentum, quod bilem duceret, exhibens, eorum plurimos uno die sanitati restitui. Qui vero purgatione liberari non potuerunt, iis rursus valenti ad aperiendum data potione, medicamentum, quod vehementius purgaret exhibui; ita ut sub fine purgationis caeruleam magis quam flavam bilem cum acri mordacitate excernerent. In his igitur puto folliculum cholidochum simili quopiam affectu laborare, qualis in vesica urinae interdum accidit; etenim adeo multam nonnunquam acervat, ut nimis intenta nequeat, quod in ipsa continetur, excernere. Verum in urinae receptaculo, neque enim absurdum fuerit vesicam ita nominare, bifariam id fit; interdum ob excretriciis facultatis imbecillitatem, interdum vel ob gravem somnum,

Ed. Chart. VII. [504. 505.]

Ed. Bas. III. (508.)

ἐνίοτε δ' ἦτοι διὰ βαθὺν ὑπνον, ἢ τινα ἀσχολίαν ἐπισχεθέν-
τος [505] ἐπὶ πλέον τοῦ οὔρου, καὶ τούτου τῆς κύστεως
ὑπερδιαταθείσης, καὶ ταύτην αὐτὴν αἰτίαν ἐχούσης τὴν δύ-
ναμιν αὐτῆς ἀρρώσθησαι· κατὰ δὲ τὴν χοληδόχον κύστιν, ὥς
ἂν οὐδὲν εἰς τὴν ἀπόκρισιν βοηθουμένην ὑπὸ δυνάμεως ψυχ-
κῆς, ἀρχὴ μία τῆς ἀτονίας ἐστίν, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων
ὀργάνων φυσικῶν, ἐκ δυσκρασίας τοῦ μορίου γιγνομένη.

vel negotia quaequam, retenta ultra quam par est urina,
quae deinde vesicam nimis intendens, hac ipsa ratione vires
ejus profternit. At fellis folliculus, utpote cui nullum suc-
currit ab animali facultate praesidium, unicum habet imbe-
cillitatis principium, veluti caetera quoque naturalia instru-
menta, a partis ortum intemperie.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΕΠΟΝΘΟΤΩΝ ΤΟΠΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ Ζ.

Ed. Chart. VII. [505.]

Ed. Bas. III. (308.)

Κεφ. α'. Ἐκ τῶν προειρημένων ἐπὶ τοῦ ἥπατος οὐδὲν ἔτι χαλεπὸν εὐρίσκειν ὑμᾶς, ἐκ τίνων σημείων ὁ σπλήν πεπονθὼς διαγιγνώσκεται, πρὸς τῷ καὶ τὰς φλεγμονὰς αὐτοῦ διὰ σκληρότητα ῥαδίως ὑποπίπτειν ἄπομένοις. ἔχων δὲ τὰ πλεῖστ' αὐτῶν κοινὰ πρὸς ἥπαρ, ἐν τῷ μᾶλλον τε καὶ ἥττον ἔχειν αὐτὰ διαλλάττει. τὰ μὲν γὰρ τῆς χροᾶς ὅλον τοῦ σώματος ἐπὶ τὸ μελάντερον ῥέπει κατὰ τὸ τῆς ἀτονίας αὐτοῦ πάθος. ἐπεὶ δὲ τὴν ἐνέργειαν ἔχει φύσει, τὸ μελαγχολικόν

GALENI DE LOCIS AFFECTIS LIBER VI.

Cap. I. Quae de jecore prius dicta sunt, ex his nihil postea vobis arduum erit invenire signa, quibus lienis affectus dignoscuntur, addito quod ipsius inflammationes ob duritiem facile tangentibus succidant. Quum itaque plurima habeat cum hepate communia, in eo quod magis et minus habeat ipsa, differt. Nam color universi corporis, ubi splen imbecillitate affectus est, in atrum magis propendet. Quoniam igitur hoc habet a natura minus, ut melancholi-

Ed. Chart. VII. [565. 566.]

Ed. Bas. III. (308.)

ἐκ τοῦ ἥπατος ἔλκειν αἷμα εἰς ἑαυτὸν, τούτῳ γὰρ ἐδείχθη
 τρεφόμενος, -τῆς οὖν ἐλκτικῆς αὐτοῦ δυνάμεως ἀτόνου γενο-
 μένης, ἀκάθαρτον εἰς ὅλον τὸ σῶμα φέρεται τὸ ἐξ ἥπατος
 αἷμα, καὶ κατὰ τοῦτο μελάντερον αὐτοῖς γίνεται τὸ χρώμα.
 καὶ μέντοι καὶ ἀποκρίνει πολλάκις ἐξ ἑαυτοῦ περιττώματα,
 καθάπερ τὸ ἥπαρ, ὥστε καὶ δι' ἐμέτων αἷμα ναυτίαις ἐκκρι-
 θῆναί ποθ' αἷμα μελαγχολικόν, ὑπελθεῖν τε κάτω τοιοῦτον
 ἄλλο· καὶ χωρὶς δὲ τῆς τοιαύτης κενώσεως, ἀθυμίας τε καὶ
 δυσθυμίας μελαγχολικὰς ἐργάζεται, καὶ σιτίων ἐνίοτε μὲν
 ὀρεῖεις σφοδροτάτας, καὶ μάλιστα ὅταν ἀκριβῶς ὀξῶδες ἢ τὸ
 φερόμενον εἰς τὴν γαστέρα περίττωμα, πολλάκις δ' ἀνατρο-
 πὴν τε καὶ ὑπτιασμόν, [506] ὅταν ἐτέραν τινα ἔῃ διαφθο-
 ράν. σκιζοῦμενος δ' ὅπως ὑδέρους ἐπιφέρει, συμπανοῦντος
 αὐτῷ τοῦ ἥπατος, καὶ ἐμπροσθεν εἶρηται. καὶ μέντοι καὶ
 παθόντων ποτ' ἀμφοτέρων τῶν σπλάγχνων, ἰκτέρους γιγνο-
 μένους ἐθεασάμεθα πρὸς τὸ μελάντερον τῶν συνηθῶν ῥέπον-
 τας, ὥς νομίζειν τὴν ξανθὴν χολὴν ἀσβόλῃ μεμίχθαι· καὶ
 τινες τῶν ἱατρῶν, ἀπαθεῖς εἶναι τοῖς τοιοῖτοις τὸ ἥπαρ ὑπο-

cum sanguinem ex hepate ad sese attrahat, quo ipsum ali
 demonstratum est; attractrice facultate facta ipsi imbecilliore
 sanguis ex jecore in universum corpus impurus fertur, quo-
 circa calor ipsis laborantibus nigrior evadit. Quinetiam, ut
 hepar, ex se multoties excrementa rejicit, ita ut vomitioni-
 bus cum nauseis, melancholicum sanguinem aliquando excer-
 nat, ac per inferiora quoque aliud tale deiciat; ac citra hu-
 jusmodi evacuationem, animi dejectiones et moestitias mel-
 ancholicas facit; ac nonnunquam ciborum vehementissimas
 appetentias, praecipueque quum exquisitè acidum est quod
 in ventrem fertur excrementum, saepenumero autem subver-
 sionem et supinationem; quum aliam quandam habuerit cer-
 ruptionem. Quo pacto vero scirrhus laborans hyderos ad-
 ferat, consentiente ipsi jecore, etiam antea dictum est. Quin-
 etiam laborante aliquando utroque viscere, regium morbum
 evenire conspeximus, nigriore, quam pro consuetudine, co-
 lore, ita ut putaretur flava bilis fuligini esse permixta. At-
 que medici quidam jecur nullo affectu tum laborare existi-

Ed. Chart. VII. [506.]

Ed. Bas. III. (308. 309.)

λαμβάνοντες, ἀποροῦσιν ὅπως ἐπὶ σπληνὶ γίνονται τινες ἱκτεροι, καθάπερ καὶ ὅσοι χωρὶς ἥπατος ἡγοῦνται παρεγχύσεσιν ὑδερικαῖς περιπίπτειν τοὺς κάμνοντας ἐπὶ μόνῳ τῷ σπληνὶ σκιδῶθέντι. τὴν δ' αὐτὴν ἀπορίαν ἔχουσι καὶ περὶ τῶν ἐπ' ὀξείσι νοσήμασιν ὑδέρων, ἀφ' ὧν ἐπὶ δυσκρασίᾳ τῇ κατὰ θερμότητα, πολλάκις δὲ καὶ ξηρότητα, τὸ ἥπαρ οὕτως ἐπαθεν ἰσχυρῶς, ὥς μηκέθ' αἱματοῦν τὴν τροφήν· οὐδὲ γὰρ ἐπὶ τούτων ἡγοῦνται πεπονθέναι τὸ σπλάγχχνον, ἐθισθέντες ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Ἐρασίστρατον ἀπαθὲς εἶναι νομίζειν ἕκαστον τῶν μόριων; ὅτ' ἂν μήτ' ὄγκος τις εἴη κατ' αὐτὸ μήθ', ἔλκος. ἀλλ' ἐκείνοις μὲν συγχωρητέον ἔσται οὕτως ὑπολαμβάνειν, οὐδὲν ἡγουμένοις νόσημα γίνεσθαι κατὰ δυσκρασίαν· ὅσοι δὲ τῶν ἰατρῶν ἐπόμενοι τοῖς ἐναργῶς φαινομένοις, ἐπὶ τῷ ψυχθῆναι τι μόριον ὑπολαμβάνουσι γίνεσθαι τινα συμπτώματα, οὐ θαυμάσαι τούτων ἐστὶ τοὺς (309) ὑδέρους οὐδ' ἐφ' ἐνὶ τόπῳ πεπονθότι συνίστασθαι νομιζόντων; εἰ γὰρ ὅτι μηδεὶς ὄγκος ἐστὶ παρὰ φύσιν ἐν ἥπατι, διὰ τοῦτ' ἀπαθὲς ὑπάρχειν ἡγοῦνται τὸ σπλάγχχνον, οὐδ' ἄλλο οὐδὲν ἔσται

mantes, dubitant quomodo a splene morbus regius aliquis nasci possit; quemadmodum et qui a solo liene per scirrhum indurato, citra jecoris vitium, in hydropicas suffusiones aegrotos incidere arbitrantur. Eandem quoque habent dubitationem de hydropé acutos morbos sequente a quibus jecur ob calidam et saepenumero siccam intemperiem tam graviter afficitur, ut cibum in sanguinem transmutare nequeat; neque enim etiam in iis jecur affici existimant, ab Erasistrato accepta consuetudine, ut nullam partem affici arbitrentur, nisi vel tumor quispiam, vel ulcus in ipsa consistat. Verum illis concedendum erit ita existimare, nullum ab intemperie morbum arbitrantibus fieri, at medici qui sequuntur ea quae manifeste apparent et refrigerata parte quapiam symptomata quaedam fieri putant, numquid admiratione digni sunt, qui hydropem consistere posse putent, ne unico quidem loco affecto? Si enim quod nullus sit in hepate tumor praeter naturam, ob id viscus handquaquam affectum esse existimant,

Ed. Chart. VII. [506.]

Ed. Bas. III. (309.)

πεπονθὸς ἐπὶ τῶν ἀθρόον ἀκαίρως ψυχρὸν ὕδωρ μοχθηρὸν
 πίνοντων, εἰδ' ὑδέρω καταληφθέντων ἐπ' αὐτῷ. βλέπτει μὲν
 οὖν τὸ οὕτως ποθεῖν ψυχρὸν ἄλλοτ' ἄλλο μόριον τῶν ἐνδον,
 ἢ μᾶλλον τῶν ἄλλων, ἢ πρῶτον, ὥς ἂν καὶ τύχη τι κατ' ἐκεί-
 ρον τὸν χρόνον ἀσθενέστερον ὑπάρχον· ἀπ' αὐτοῦ δ' εἰς
 τὸ ἥπαρ ἀνάγκη διαδοθῆναι τὴν ψύξιν, εἰ μέλλοι τις ὑδερικὴ
 διάθεσις ἀκολουθῆσαι. οὕτως οὖν καὶ διὰ τὸν σπλῆνα γίγνε-
 ταί ποθ' ὕδρος, ἢ μετ' ὄγκου ψυχθέντα, καθάπερ ἐν τοῖς
 σκίρβοις, ἢ καὶ χωρὶς ὄγκου; καθάπερ ἐν ταῖς ἀθρόαις τε καὶ
 ἀκαίροις μοχθηροῦ ψυχροῦ πόσειν. ὅτι δὲ καὶ μελαγχολικαὶ
 γίγνονται δυσθυμίαι, διαπέμποντος αὐτοῦ τοιοῦτον περιί-
 τωμα τῷ στόματι τῆς γαστρὸς, ἐν τῷ κατ' ἐκείνο λόγῳ πρό-
 σθιν εἴρηται· ὥστ' οὐδὲν ἔτι δεῖ πλείω λέγειν ὑπὲρ αὐτοῦ,
 τῶν μὲν ὀργανικῶν ἐν αὐτῷ παθῶν οὐ θεομένων λογικῆς
 διαγνώσεως, τῶν δὲ κατὰ τὴν δυσκρασίαν ἐκ τε τῶν νῦν
 εἰρημένων καὶ τῶν ἔμπροσθεν ἐν τῇ περὶ τῶν κατὰ τὸ
 ἥπαρ παθῶν διδασκαλίᾳ· τινὰ μὲν γὰρ αὐτῶν ὀνομαστὶ

neque alia pars ulla afficietur in iis qui aqua frigida vitiosa
 allatim et intempestive epota, mox inde hydero corripiantur.
 Noxam quidem infert internis partibus aqua sic epota, alias
 aliis, vel praecipue, vel primo, prout aliqua forte fortuna eo
 tempore reliquis fuerit imbecillior; verum nisi ad jecur fri-
 gus transmittatur, hydericus affectus subsequi non potest.
 Sic igitur splenis quoque vitio hyderus nonnunquam evenit,
 aut cum timore refrigerati, ut in scirrhis, aut citra tumo-
 rem, ut in copiosis ac intempestivis aquae frigidae et pravae
 potionibus. Quod vero melancholica moestitia, ipso excre-
 menta hujusmodi ad os ventriculi transmittente, proveniat,
 antea ubi de ipso tractavimus, dictum est; quamobrem de eo
 etiamnum plura minime dicenda sunt, quum ejus organici
 affectus rationali dignotione non indigeant, qui vero ab in-
 temperie profisciscuntur, tum ex iis quae jam diximus, tum
 ex ea doctrina, quam supra de jecore proposuimus, *noti sint*;
 nam eorum quidam nominatim sunt explicati, quidam vero

Ed. Chart. VII. [506, 507.]

Ed. Bas. III. (309.)

λέλεκται, τινὰ δ' ὁμοίως συνιστάμενα ἐκείνοις καὶ τὴν διάγνωσιν ὁμοίαν αὐτοῖς ἔξει.

Κε φ. β. Ἦδη καὶ πρόσθεν εἰπόν τι περὶ τῶν κατὰ τὴν γαστέρα παθῶν, εἰς μέγιστα μόρια δύο διελὼν αὐτὴν τῷ λόγῳ, τό τε πρῶτον ἄνωθεν, ὃ συνεχές ἐστι τῷ στομάχῳ, πολλοῖς νεύροις αἰσθητικοῖς διαπεπλεγμένον, ἕτερον δὲ τούτῳ [507] συνεχές ἄχρι τῆς κατὰ τὸ ἔντερον ἐκφύσεως. ἔστι δ' ὥσπερ ἐκατέρου χρειὰ τοῖς ζώοις ἴδιος, ἀνάλογόν τε τῇ χρειᾷ τὰ συμπτώματα διαφέροντα, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ὅσα κοινὰ πάθη τῶν ὁμοιομερῶν ἐστι καὶ τῶν ὁργανικῶν, ὑπάρχει δὴπου καὶ τούτοις κοινὰ πρὸς ἄλληλά τε καὶ σύμπαν τὸ ἔντερον. ἡ δὲ τῶν συμπτωμάτων ὁμοιότης οὐ μόνον τούτοις πρὸς ἄλληλά ἐστι, ἀλλὰ καὶ τοῖς ψάουουσιν αὐτῶν, ὥσπερ τοῖς νεφροῖς πρὸς τὸ κῶλον. ἓνα μὲν οὖν εὖγνωστον ἔχει τὸν πεπονθότα τόπον, ὥσπερ αἱ δυσεντερίαι καὶ οἱ τενεσμοί· χρη δ' ὑμᾶς ἐν τῷ παρόντι λόγῳ τὰς κυρίως ὀνομαζομένας δυσεντερίας ἀκούειν, ὡς σημαίνουσης τῆς προσηγορίας ἐντέρων ἑλκῶσιν· οὔτε γὰρ ἀθρόως γίνεται τὸ πάθος

qui similiter ut illi consistunt, similem quoque habebunt diagnosisem.

Cap. II. Jam de ventriculi affectibus aliquid dixi, ac in duas maximas ipsum partes secui, primam superiorem, gulae continuam, ex multis nervis sensificis contextam, alteram huic continuam, quae ad intestinorum usque exortum extenditur. At ut utriusque in animalibus proprius est usus ac pro usus differentia diversa symptomata, ad eundem modum quicunque affectus communes sunt similaribus et organicis partibus, ii etiam his tum inter se tum cum universis intestinis communes existunt. Verum symptomatum similitudo non solum his est inter se, sed etiam partibus, quae ipsa attingunt, sicut renibus et colo. Horum igitur nonnulla sedem affectam habent cognitu facilem, ut dysenteria et tenesmus; in praesenti oratione autem nomen dysenteriae proprie audire oportet, ut appellatio intestinorum ulcus significet; neque enim repente fit huiusmodi affectus,

Ed. Chart. VII. [507.]

Ed. Bas. III. (309.)

τοῦτο; καθάπερ θάτερον, ἐν ᾧ τὸ ἥπαρ ἔφαμεν πάσχειν, ἰδιά τε γνωρίσματα αὐτῷ σύνεστιν. ἐν ἀρχῇ μὲν οὖν ἐκκρίσις χολῆς δακνῶδους ἱκανῶς ἐπ' αὐτοῦ γίνεται, μετὰ δὲ ταύτην ἀκολουθεῖ ξύσματα τῶν ἐντέρων· εἴτα τοῖς ξύσμασι συνεκκρίνεται τι μικρὸν αἵματος, ἥνίκ' ἤδη δυσεντερία τὸ πάθος ἐστί. ὁπότε μὲν οὖν μόνα ταῦτα τὰ ξύσματα διαχωρεῖται, προσέχειν χολή, μή τι πιμελῶδες αὐτοῖς συνεκκρίνεται· τῶν παχέων γὰρ ἂν οὕτως ἐντέρων ἢ ἔλκωσις εἴη· τοῦ δ' αἵματος ἤδη συνεκκρινομένου, σκοπεῖσθαι χολή, πότερον ἀναμέμχεται τοῦτο τοῖς ἄλλοις ὅλον ὅλοις, ἢ καθ' ἐν τι μέρος αὐτῶν ἐποχεῖται. τὸ μὲν γὰρ ἀναμεμιγμένον ἐν τοῖς ὑψηλοτέροις ἐντέροις ἐνδείκνυται τὴν ἔλκωσιν εἶναι, τὸ δ' ἐποχοῦμενον ἐν τοῖς ταπεινοτέροις· ὁρᾶται δὲ τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν ξυσματωδῶν ἐκκρίσεων γιγνόμενον, ἀλλ' ἥττον σαφῶς ἢ ἐπὶ τοῦ αἵματος. ὥσαύτως δὲ καὶ ἐφελκίς ἐκκρίνηται, δηλώσει ποίων ἐστὶν ἐντέρων, ἐξ αὐτῆς τε τῆς οἰκείας οὐσίας καὶ τοῦ μεμίχθαι τοῖς ἐκκρινομένοις, ἢ καθ' ἐν τι μέρος αὐτῶν ἐποχεῖσθαι. διαφέρει δ' οὐ μικρὸν εἰς τὴν θεραπείαν

ut alter in quo hepar affici diximus, atque proprias habet notas. Etenim ab ipsius initio bilis satis mordacis excretio fit, quam deinde intestinorum ramenta sequuntur; postea cum ramentis paulum cruoris excernitur, tumque jam affectus dysenteria est. Quum itaque hujusmodi ramenta sola excernuntur, considerandum est, num pingue quid simul cum ipsis dejiciatur; ita enim in crassis intestinis ulcus constiterit. Ubi vero cruor jam simul excernitur, intueri oportet, utrum is reliquis *excrementis* sit permixtus universus universis, an ipsorum alicui parti infideat; etenim si admixtus sit, in superioribus; si supernatet, in humilioribus intestinis ulcus esse demonstrat. Ac idem quoque in ramentosis excrementis fieri cernitur, verum minus perspicue quam in cruore. Simili etiam ratione, si ramenta excernantur, ipsa, quorum intestinorum sint, declarant, tum ex substantia propria, tum ex modo quo permixta sunt excrementis, vel uni eorum parti infident. Non mediocriter au-

Ed. Chart. VII. [507.]

Ed. Basf. III. (509.)

ἐγνώσθαι τὴν ἑλκωσιν, ἐν τίνι μέρει τῶν ἐντέρων ἐστίν. αἱ μὲν γὰρ ἐν τοῖς ὑψηλοτέροις ὑπὸ τῶν καταπινομένων φαρμάκων ὠφελοῦνται, αἱ δ' ἐν τοῖς ταπεινοτέροις ὑπὸ τῶν ἐνιμεμένων ὠφελοῦνται. διορίζονται δὲ τῶν ἀφ' ἥπατος ἐκκρίσεων αἱ τοιαῦται δυσεντερίαι τῷ τε λεπτὸν αἵματος ἰχῶρα κατ' ἀρχὰς ἐκκρίνεσθαι ταῖς ἀφ' ἥπατος, εἴτα τοῦ πάθους αὐξανομένου παχὺν χυμὸν οἶνου τρυγί παραπλήσιον· ἔτι τε τῷ μηδὲν ἐπ' αὐτῶν συνεκκρίνεσθαι ξυσματώδες, ἀλλὰ καὶ διάλειμμα δυοῖν ἡμερῶν ἢ καὶ τριῶν ἐνίοτε γίγνεσθαι ταῖς ἥπατικαῖς ἐκκρίσεσιν, εἰτ' αὐθις ἐπανέρχεσθαι τὸ κακὸν, ἐκκρινόντων αὐτῶν πολὺ χεῖρω τῶν ἑμπρόσθεν· οὐ μὴν ἐπὶ γε τῶν κατ' ἔντερα ἑλκώσεων οὕτω φαίνεται γιννόμενον, οὔτε γὰρ ἀθρόον οὐτ' ἐκ διαστημάτων χρόνου μακρῶν ἐκκρίνουσιν. αἱ μὲν τοι κατὰ τὸ ἀπενδυσμένον ἑλκώσεις, αἷς τεινέσμονες ὀνομάζουσι, σφοδρὰς μὲν ἐντάσεις καὶ προθυμίας ἰσχυρὰς ἐπιφέρουσι, ἐκκρίνουσι δ' ὀλίγα, κατ' ἀρχὰς μὲν φλεγματώδη τε καὶ πικελώδη, προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου καὶ ξυσματώδη· πάντα γε μὴν ταῦτα κατὰ πάντα τὸν χρόνον

tem conducit ad curationem ulcus nosse, in qua intestinorum parte consistat; nam quae in superioribus intestinis sunt, epotis medicamentis curantur, quae vero in inferioribus, clysteribus injectis juvantur. Atque hujusmodi dysenteriae ab hepaticis profluviiis discernuntur, tum quod per initia tenuis sanies sanguinis ab hepate dejiciatur, deinde augescente affectu crassus humor, faecibus vini similis; tum quod nihil ramentosum excernatur, sed interdum duorum aut trium dierum intervallo supprimatur evacuatio in hepaticis excretionibus, deinde rursus redeat malum, atque excernantur excrementa prioribus multo deteriora; at non in intestinorum ulceribus fieri sic apparet, nam neque affatim, neque ex longis temporum intervallis dejiciunt. Atque ulcera quae in recto intestino oriuntur, tenesimum vocant, vehementes tensiones et promptas dejiciendi cupiditates invehunt, paucis admodum sequentibus excrementis, quae quidem ab initio pituitosa et pingua, progressu vero temporis etiam ramentosa dejiciuntur; sed haec per totum morbi spatium superne de-

Ed. Chart. VII. [507. 508.]

Ed. Bas. III. (309.)

ἄμικτα τοῖς ἄνωθεν ἀφικνουμένοις φαίνεται. γεγράφασι δὲ
 τινες ἐπὶ σφοδροτάταις ἐκκρίσεων προθυμίαις, ἄλγημάτων
 ἰσχυρῶν προηγησαμένων, ἐκκρίναι τινὰς λίθους πωροειδεῖς
 ὁμοίους τοῖς ἐν τῇ κύστει συνησταμένοις, ὅπερ οὔτε εἶδον αὐ-
 τὸς οὔτ' ἄλλον τινὸς θεωρακὸς ἤκουσα. κώλου δ' ἄλγημα
 σφοδρὸν εἶδον πολλάκις, ὑπὸ τῶν ἰατρῶν [508] οὐ κώλου
 νομιζόμενον, ἀλλὰ νεφρῶν εἶναι, καθάπερ γε καὶ τὸ τῶν νε-
 φρῶν εἰς κώλον ἀναφερόντων. ἔνιοι δ' αὐτῶν ὥντο, μηδὲ
 γενέσθαι ποτὲ κωλικὴν διάθεσιν ἐν τοῖς ἀριστεροῖς μέρεσιν.
 ἔχει μὲν οὖν τι δυσδιόριστον ἐν ἀρχῇ τὰ πάθη, καθ' ὃν χρό-
 νον οὐδὲ μεγάλης διαφορᾶς βοηθημάτων χρήζει· σκοπεῖσθαι
 μὲν τοι χρὴ καὶ τότε τὰ πλεονάζοντα συμπτώματα. ναυτίαι
 γὰρ ἅμα ἐμέτοις γίνονται πολὺν μείζους τε καὶ συνεχέστεραι
 τοῖς τὸ κώλον ἀλγοῦσιν, ἐμείται τε φλεγματώδη καὶ διεφθα-
 μένα πλείω τούτοις, ἴσχειται τε τὰ διαχωρήματα μᾶλλον ἅμα
 τῷ μηδὲ φύσαν ἐκκρίνεσθαι μήτ' ἐρυγὴν γίνεσθαι· πολλάκις
 δὲ καὶ ὥσπερ συμπεριστρεφόμενόν ἐστιν αὐτοῖς τὸ ἄλγημα καὶ
 πλεονάζοντα ἐπιλαμβάνόμενον· ἐνίοτε δὲ καὶ κατὰ διαφέροντα

scendentibus haudquaquam mixta videntur. Scribant non-
 nulli, a vehementissimis excernendi conatibus, praegressis do-
 loribus gravissimis, aliquos lapides callosas dejecisse, iis qui
 in vesica nascuntur similes; quod ipse neque vidi, neque
 alium qui viderit unquam audiui. Sed coli vehementem
 dolorem saepenumero conspexi, medicis illum non ad colum,
 sed ad renes pertinere putantibus, veluti renum quoque cru-
 ciatus, ad colum referri. Nonnulli vero ipsorum putarunt
 in sinistris partibus colicam affectionem nunquam fieri. Igi-
 tur ab initio horum affectuum distinctio difficilis est, quo
 tempore neque magnam praesidiorum differentiam ipsi requi-
 runt; symptomata tamen, quae hic exuberant, jam tum di-
 ligenter intueri oportet. Nam nauseae cum vomitu urgent
 multo graviores et magis assiduae dolente colo, evomuntque
 hi plura pituitosa atque corrupta, ac retinentur magis ex-
 crementa, ut ne flatum quidem aut ructum excernant; sae-
 penumero etiam veluti circuire videtur dolor atque amplio-
 rem locum occupare; nonnunquam vero in diversis partibus

Ed. Chart. VII. [508.]

Ed. Bas. III. (309.)

μόρια σφοδρότερον γινόμενον, ἐρηρυσμένων καθ' ἓνα τόπον ἀεὶ τῶν νεφριτικῶν ἀλγημάτων. ὅταν γε μὴν ὑψηλότερον ὑπάρχη τὸ ἀλγημα τῆς θέσεως τῶν νεφρῶν, ἐναργῆς ἢ διάγνωσις ἐστὶν ἐπὶ τῆς τοῦ κώλου πείσεως· εἰ δὲ κατὰ τὴν τῶν νεφρῶν εἴη θέσιν, ἐρηρυσμένον τε καθ' ἓνα τόπον, οὐδὲν εἰς διάγνωσιν ἐκ τούτου λαμβάνειν ἐστὶ. ἀλλὰ πρὸς οἷς ἄρτι διηλθον ἐπισκεπτέον ἐστὶ καὶ τὰ οὖρα· πάνυ γὰρ ὕδατώδη καὶ καθαρὰ τό γε κατ' ἀρχὰς οὐρεῖται τοῖς νεφριτικοῖς, ὥσπερ ἐν ταῖς ἐξῆς ἡμέραις ὑπόστασιν ἴσχοντα τραχεῖαν, εἰτ' ἀκριβῶς ψαμμώδη. καὶν διαχωρήσῃ δὲ ποθ' ἡ γαστήρ ἐπὶ τῶν κωλικῶν, πνευματωδέστερά πως ἐκκρίνεται, καὶ πολλάκις γ' ἐποχεῖται τῷ ὕδατι, τῇ συστάσει παραπλήσια βολβίτοις. ἀλλὰ καὶ παρηγοροῦνται τοῖς χαλαστικοῖς ἐνέμασιν οἱ κωλικοὶ παροξυσμοὶ μᾶλλον τῶν νεφριτικῶν· ἐστὶ δ' ὅτε καὶ χυμοῦ τινος ψυχροῦ συνεκχυθέντος αὐτοῖς, παραχρῆμα παύονται, τοῦ παρηγορικοῦ βοηθήματος οὐ παρηγορικοῦ μόνου, ἀλλὰ καὶ θεραπευτικοῦ καὶ διαγνωστικοῦ γενομένου. καθάπερ δὲ χυμὸς ψυχρὸς ἐπὶ τούτων ἐκκριθεὶς, οὕτως ὁ λίθος ἐπὶ τῶν

vehementior fit, quum nephritici dolores eodem in loco stabiles jugiter infestent. Quum autem dolor fuerit renum situ alior, manifestum colicae affectionis indicium est; si vero in uno loco, ubi renes ponuntur, stabilis constiterit, nihil ad dignotionem potest hinc sumi. Verum cum his, quae modo percurramus, urinae quoque considerandae sunt; nam nephritici ab initio admodum dilutas purasque reddunt, quae deinde sequentibus diebus asperum sedimentum habent, tum omnino arenosum. Quinetiam in colica, liquid ab alvo dejiciatur, id flatuosum quodammodo est et saepenumero aquae supernatat, similem habens bubulo stercorei consistentiam. Quinetiam colici cruciatus multo magis quam nephritici laxantibus mitigantur clysteribus; atque evenit interdum, ut frigido aliquo humore simul ejecto, illico quiescant; ut mitigans praesidium non mitigans tantum, sed etiam curativum fiat et diagnosticum. Atque ut hi frigidum humorem alvo excernente, ita nephritici cum urina lapide

Ed. Chart. VII. [508.]

Ed. Bas. III. (309. 310.)

νεφρίτικῶν οὐρηθεῖς ἀπὴλλαξέ θ' ἅμα τῆς ὀδύνης ἐνεδεί-
 ξατό τε τὸν πεπονθότα τόπον, ὥστε τοῦ λοιποῦ τῆς δυσπα-
 θείας αὐτῶν προνοεῖσθαι· ὥπερ γὰρ ἐν ταῖς ὀδύναϊς ἀμφο-
 τερα τὰ μόρια τῶν αὐτῶν δέεται βοηθημάτων, οὕτως ἐν τῷ
 μετὰ ταῦτα χρόνῳ διαφερόντων. διὸ καὶ νομίζειν χρή βλάβην
 οὐδεμίαν ἔχειν ἡμᾶς εἰς τὴν θεραπείαν ἐκ τοῦ δυσδιάκριτον
 εἶναι τὴν πρῶ(310)τὴν εἰσβολὴν αὐτῶν· οὔτε γὰρ δέονται τη-
 νικαῦτα διαφόρων βοηθημάτων, οὔτ' ἔξωθεν οὔτ' ἔσωθεν,
 ἀλλ' ἀρκεῖ τὰ παρηγορικά μόνον. τεταγμένων δὲ τῶν ἐντέ-
 ρων ἀπάντων μετὰ τὴν γαστέρα, τῆς μὲν νήστιως ὑψηλοτά-
 της, ἐφεξῆς δὲ αὐτῆς τοῦ λεπτοῦ καλουμένου, μεθ' ὃ τοῦ μὲν
 τυφλοῦ πρὸς τὰ κάτω μέρη τὴν ἔκτασιν ἔχοντος, τοῦ δὲ κό-
 λου πρὸς τὴν ἄνω χώραν ἀναφερομένου, μέχοι τοῦ συνηροτῆ-
 σθαι πολλάκις ἥπατί τε καὶ σπληνί, θαυμάζειν ἐπὴλθέ μοι,
 πόθεν ἐπέισθησαν οὐ μόνον οἱ ἱατροὶ σχεδὸν ἅπαντες, ἀλλὰ
 καὶ οἱ ἰδιῶται, τὰ σφοδρότατα τῶν ἀλγημάτων, ἐν οἷς ἂν
 τύχῃ μέρεσι γιγνόμενα, τοῦ κόλου νομίζειν εἶναι. φαίνεται
 μὲν οὖν τοῦτο καὶ μοι πιθανώτατον ὑπάρχειν, ἀλλὰ καὶ ζητή-

exeunte et a dolore liberantur et simul locum affectum osten-
 dunt, itaque nihil relinquitur, nisi ut provideatur, ne postea
 tam facile affici possint. Nam ut perseverante dolore utra-
 que pars eisdem indiget praesidiis, ita tempore subsequente
 diversis. Quapropter nullum in curatione augnrandum est
 damnum nobis evenire, quod in primo horum morborum
 insultu eos difficulter discernamus; tunc enim neque exter-
 nis, neque internis, differentibus egent auxiliis, sed suffici-
 unt ea quae dolorem leniant. Quum autem omnia intestina
 a ventriculo ordine quodam descendant, omnium supremum
 jejunum, deinde, quod tenue vocatur, postea caecum ad in-
 ferias partes extensum, eolum ad superiores revertens, donec
 saepenumero et hieni et jecori attendatur, miratus sum, quo-
 modo non solum medici fere omnes, sed etiam populares,
 vehementissimos quosque dolores, in quacunque parte eve-
 nerint, ad eolum referant. Id quidem mihi quoque verifi-
 mile videtur; sed quum causam quaero, cur tam vehemens

Ed. Chart. VII. [508. 509.]

Ed. Baf. III. (310.)

σαντι τὴν αἰτίαν τοῦ σφοδροῦ τε ἄμα καὶ μονίμου τῆς ὀδύνης, οὐχ ἁπλῶς πεισθέντι τοῖς ἀποφηνάμενοις. οὐ γὰρ ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἐν νεφροῖς καὶ οὐρητῆραι λίθων ἐσφηνωμένων ἀλγήματα γίνεται σφοδρὰ κατὰ τὴν δίοδον, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν λεπτῶν ἐντέρων εὐλόγως ἂν τις ὑπολάβοι, τὰ περιεχόμενα πνεύματα ψυχρὰ καὶ χυμοὺς ὁμοίους αὐτοῖς, ἐργάζεσθαι τὴν ὀδύνην· ἡ γὰρ τοῦ σώματος οὐσία τῶν ἐν τοῖς λεπτοῖς ἐντέροις χιτῶνων ἁραιὰ τέ τις οὕσα καὶ λεπτὴ, κατέχειν ἐπὶ πλέον οὐ δύναται τὰ τοιαῦτα τῶν αἰτίων. [509] εὐλογον οὖν ἐστὶν ἐν τινι πυκνῷ καὶ παχεῖ σώματι γεννηθέντα ψυχρὸν καὶ παχὺν ἢ γλίσχρον χυμὸν, ἢ πνεῦμα φουσῶδες οὐκ ἔχον διέξοδον, ὀδύνην ἐργάζεσθαι, σφοδρὰν μὲν κατ' ἄμφω, διὰ τε δυσκρασίαν καὶ τάσιν τῶν σωμάτων ἐν οἷς στέγεται, μακρὰν δέ, τῷ μὴ δύνασθαι κενωθῆναι ῥαδίως, ἐργόμενον ὑπὸ τε τοῦ πάχους καὶ τῆς πυκνότητος τῶν περιεχόντων αὐτὸ σωμάτων. γίνονται δέ ποτε καὶ ἄλλοι πόνοι σφοδρότατοι κατὰ τὰ μετέωρα μέρη τῶν ἐντέρων, ἱκανῶς σπαράσσοντες ἐμέτοις, ὥς ἐπὶ τέλει κόπρον ἐμέσαι τινὰς, ἐξ οὗ πάθους

tamque perseverans sit dolor, non simpliciter huic assertioni satis credo. Non enim ut in renibus atque ureteribus impacto lapide, ingentes dolores in transitu excitantur, sic et tenuibus intestinis rationi consentaneum est censere, frigidos flatus retentos atque similes iis humores dolorem efficere; nam tenuium intestinorum tunicae rara tenuique substantia constant, ut non ita diu hujusmodi causas continere possint. Ergo probabile est frigidum, crassum et lentum humorem, aut flatulentum spiritum, in corpore crasso densoque genitum, exitum non habentem, dolorem excitare; vehementem quidem geminam ob causam, intemperiem et corporum quibus continetur tensionem; longum vero, quia difficile vacuatur, corporum ipsum ambientium tum crassitudine tum spissitudine coercitus. Atque interdum alii quoque dolores vehementissimi in sublimioribus intestinorum partibus eveniunt, graviter vomitionibus cruciantes, adeo ut nonnulli sub fine sterco quoque evomant; a quo affectu vix unquam

Ed. Chart. VII. [509.]

Ed. Bas. III. (310.)

επανιώτατά τις ἐσώθη, καὶ καλοῦσί τινες αὐτὸ εἶλεον, καθάπερ ἕτεροι χορδαψόν, ὅτ' ἂν ἐξέχη τις ὄγκος ἐν τῇ χώρᾳ τῶν λεπτῶν ἐντέρων, ὡς δοκεῖν ὅλον χορδὴν τινα περιστράφθαι τὸ ἐντερον. εὐλογον οὖν ἔδοξε τοῖς πρό ἡμῶν ἰατροῖς, ἦτοι διὰ φλεγμονήν, ἣ ἐμφραξιν κόπρου ξηρᾶς τὰ τοιαῦτα γίνεσθαι πάθη τῶν λεπτῶν ἐντέρων. ἕτερα μέντοι συμπτώματα πάντων ἅμᾳ πεπονθότων εὐλόγως ἐπιστεύθη γίνεσθαι, τῶν ἐντέρων τε καὶ τῆς γαστροῦς, ὥσπερ αἱ τε λειεντερίαι καὶ αἱ κοιλιακαὶ καλούμεναι διαθέσεις, ὅσαι μὴ δακνῶδεις εἰσίν· αἱ μὲν γὰρ δακνῶδεις αὐτῷ τῷ δάκνειν ἐξορμῶσιν ἐπὶ τὴν ἀπόκρισιν ἅπαν τὸ ἐντερον· ὅσαι δ' οὐ δάκνουσιν, ἀτονίαις ἐντέρων ἔπονται, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι κατέχειν τὰ περιεχόμενα μηδ' ἐπ' ὀλίγον χρόνον, ἐκκρινόντων αὐτὰ παραχρῆμα, καθάπερ ἄχθος τι βαρύνον ἀποτιθέμενα ταῖς στραγγουρίαις ἀνάλογον· ὁρῶνται γὰρ κἄκείναι γιγνόμεναι ποτὲ μὲν διὰ δριμύτητα καὶ δῆξιν ἀποκρινοῦσης τῆς κύστεως συνεχῶς τὸ παραγιγνόμενον εἰς αὐτήν, ἔστι δὲ ὅτε μὴ φεροῖσης τὸ βάρος

aliquis evasit; hunc quidam volvulum vocant, nonnulli etiam chordapsum, quum tumor aliquis eminet in tenuium intestinorum regione, ut videatur intestinum ad chordae similitudinem circumvolutum. Itaque consentaneum visum est medicis antiquioribus, vel ab inflammatione, vel ab obstructione aridi stercoris, hujusmodi tenuium intestinorum affectus oriri. Sunt alia quoque symptomata, quae merito omnibus, et intestinis et ventriculo, simul affectis evenire creduntur, ut quas lenterias et coeliacas affectiones vocitant, quae minime sunt mordaces. Nam mordaces eo ipso quod mordeant omnia intestina ad excretionem excitant; at non mordaces intestinorum imbecillitatem sequuntur, quia retinere contenta ne exiguo quidem tempore possunt, illico excernentium ea, ac si grave aliquod onus deponerent, ut in stranguriis contingit; hae namque etiam conspiciuntur fieri, interdum quum ob acrimoniam et morsum vesicae jugiter, quicquid ad eam pervenit, fecerint; interdum, quod molem ipsius, etiam si exigua, su-

Ed. Chart. VII. [509.]

Ed. Bas. III. (310.)

αὐτοῦ, καὶ ὀλίγον εἴη. τὰς δ' ἐργαζομένας αἰτίας τὸ λει-
περικὸν πάθος ἐτέρωθι γεγραμμένας ἔχετε καταμόνας, πρὸς τῷ
καὶ τοῖς τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου καὶ τοῖς τῶν φυσικῶν δυ-
νάμεων ὑπομνήμασιν, ἐτι τε τοῖς τῶν συμπτωμάτων αἰτίοις
ειρησθαι. νῦν γὰρ οὐ περὶ τῶν τὰς νόσους ἐργαζομένων
αἰτίων ὁ λόγος ἐστίν, ἀλλὰ περὶ τῶν πεπονθότων τόπων,
ὅσοι τὴν διὰ τῆς ἀφῆς τε καὶ τῆς ὀψεως ἐκφεύγουσι γνώσιν.
ἐπεὶ δ' εἰς τὴν τούτων ἀκριβῆ διάγνωσιν ἐτίοτε καὶ περὶ τῶν
διαθέσεων αὐτῶν ἠναγκάσθην εἰπεῖν τι, διὰ τοῦτο καὶ περὶ
τῶν ἐργαζομένων αὐτὰς αἰτίων ἐπεμνήσθην. ὥστε κατα-
παύειν ἐνταῦθα προσήκει τὸν περὶ τῶν ἐντέρων λόγον· ὅσα
γὰρ ἐναργῶς ἐστὶ πάθη γινῶναι συνιστάμενα κατὰ αὐτὰ, καὶ
ταῦτα κοινὰς ἔχει τὰς διαγνώσεις τοῖς προειρημένοις· τὰ γὰρ
τῶν ἀποστημάτων, ἢ φλεγμονῶν, ἢ σκιζῶν, ἢ πνευματώσεων,
ἢ ἐρυσσιπελάτων γνωρίσματα γινώσκόμενα πᾶσιν, ὅταν ἐν
τοῖς κατὰ τὴν κοιλίαν τόποις ὀφθῇ, καὶ τοῦ πάθους ἅμα καὶ
τοῦ πεπονθότος τόπου τὴν διάγνωσιν ἐνδείκνυνται, καὶ λέ-
λεκταὶ καὶ περὶ τούτων ἐν τοῖς ἐμπροσθεν λόγοις αὐτάρκως.

finere nequeat. At a quibus causis intestinorum laevis
proveniat, alibi particulatim scriptum habetis, praeter ea,
quae in libris methodi mcdendi, de naturalibus facultatibus
et de symptomatum causis diximus. Nunc enim non disse-
rimus de causis morbos efficientibus, sed de affectis locis,
qui tum tactus, tum visus iudicium effugiant. At quia ad
accuratam horum dignotionem etiam de ipsis affectibus inter-
dum aliquid dicere coactus sum, idcirco de causis quoque ip-
sos efficientibus mentionem feci. Itaque sermoni de intesti-
norum affectibus convenit hic finem imponere; quicumque
enim affectus in ipsis consistunt cognitu faciles, ii cum prae-
dictis communes habent notas. Nam abscessuum, inflam-
mationum, scirrhorum, inflationum, erysipelatum indicia
omnibus cognita, quum in ventriculi locis apparent, et
affectus ipsius et simul affectae sedis dignotionem ostendunt,
ac de his prioribus libris satis dictum est.

Ed. Chart. VII. [509. 510.]

Ed. Bas. III. (510.)

Κεφ. γ'. Ἐὰν μὲν εἰσβάλλῃ ἑξαίφνης νεφρίτις, ἀξιόλογου λίθου σφηνωθέντος, ἦτοι κατὰ τινὰ τῶν νεφρῶν, ἢ καὶ τῶν οὐρητήρων, παραπλήσιον ἄλγημα γίνεται τοῖς κωλικοῖς· διορίζεται δὲ τῷ τε πλήθει καὶ μεγέθει τῶν ναυτιῶν, ἅμα τοῖς ἐμυμένοις χολώδεσιν τε καὶ φλεγματάδεσιν οὖσιν, [510] καὶ τι καὶ τῆς ἐδηδεσμένης τροφῆς μέμιγμένον ἔχουσι· πολλάκις καὶ τῷ τόπῳ, τῶν ὑψηλῶν μερῶν τοῦ κόλου πασχόντων· ἔστι δ' ὅτε καὶ τῷ μὴ καθ' ἓνα τόπον ἐρηρεῖσθαι τὴν ὀδύνην, ἀλλ' ἐναιεῖσθαι τε καὶ μέχρι πλείονος ἐκτείνεσθαι, καὶ μὴδὲ φύσαν προῖεσθαι· ταῦτα γὰρ ἅπαντα μόνοις γίνεται τοῖς κωλικοῖς, τὰ μὲν μᾶλλον, τὰ δὲ ἥτιον. ὅταν δ' ἐκ τῶν ὑφισταμένων τοῖς οὖροις, ἢ καὶ τινος οὐρηθέντος λίθου σαφῶς διορισθῇ, ζήτημα οὐκέτ' οὐδὲν ὑπολείπεται. πολλοὶ δὲ τῶν πασχόντων, ὀδύνης μετρίας αἰσθάνονται διὰ βάθος κατὰ τὰς λαγόνας ὑπαρχούσης ἀπ' ἀρχῆς, οὐδέπω ψαμμώδους οὐδενὸς ἐκκρινόμενου σαφῶς· ἐφ' ὧν, ὡς ἴστε, διδοῦς τῶν φαρυμάκων ὅσα θρύπτει τοὺς ἐν τοῖς νεφροῖς λίθους, ἅμα τε διάγνωσιν ἀκριβῆ ποιούμενος τοῦ τε πάθους

Cap. III. Quum derepente nephritis incidit, lapide notatu digno vel in renum vel in ureterum aliquo impacto, dolor excitatur colico similis, verum distinguitur nausearum tum multitudine tum magnitudine, cum iis quae vomitu rejiciuntur, biliosis et pituitosis, praeassumpti quoque cibi aliquid admixtum habentibus; saepenumero etiam loco, quum superiores coli partes afficiuntur; atque ex eo interdum, quod non uni loco dolor innitatur, sed revolvatur, et ad plurimas extendatur partes, ac ne flatus quidem transmittatur; haec enim omnia colicis duntaxat eveniunt, alia magis, alia minus. Quum vero ex iis, quae in urinis subsident, aut lapide cum urina excreto, plane discernuntur, nullus relinquitur quaestioni locus. Multi vero laborantes dolorem moderatum profundo ilium insidentem sentiunt ab initio, quum nondum sabulosum quippiam manifeste excernatur; quibus, ut scitis, dato medicamento, quod lapides in renibus conterat, simul et affectum ipsam, et sedem affectam digno-

Ed. Chart. VII. [510.]

Ed. Bas. III. (510.)

καὶ τοῦ πάσχοντος τόπον, καὶ θεραπείας ἀρχὴν ἴσχω τὴν αὐτήν. ἔαν γὰρ εὗρεθῇ τι ψαμμῶδες ἐν τοῖς οὖροις ἐπὶ τῇ πόσει τοῦ φαρμάκου, νεφριτικὸν τότε πάθος ἔγκων ὑπάρχειν, ἐφεξῆς τε δίδωμι τῶν αὐτῶν φαρμάκων, ἅμα τῇ λοιπῇ θεραπείᾳ. διεγνωσμένου δὲ, ὅτι πάσχει τις οὕτω νεφρός, ἔαν ἀλγήματα μετὰ φρίκης ἐκ διαλειμμάτων ἀνωμάλως φαίνεται, γιγνόμενα, καὶ πυρετοὶ τινες ἐπ' αὐτοῖς ἄτακτοι, τηνικαῦτα κατακλίνοντες ἐπὶ τὴν γαστέρα τὸν κάμνοντα, καὶ ποτε καὶ κατὰ θάτερον πλευρὸν, ὥς ὑψηλὸν εἶναι τὸ πεπονθὸς μέρος, ἐρωτᾷτε μὴ τις βάρους ὥσπερ ἐκκορεμαμένου κατὰ τὸν ἀλγούντα νεφρὸν αἰσθάνονται· τούτων γὰρ αὐτοῖς συμβαινόντων, ἀπόστημα χρὴ προσδέχεσθαι συριστάμενον, ἐφ' ᾧ πεφθέντι πῦον οὐρηθὲν ἅμα τε τῆς ὀδύνης ἀπαλλάττει τὸν κάμνοντα καὶ κίνδυνον ἐλκώσεως ἐπιφέρει τῷ νεφρῷ, καὶ διὰ τοῦτο πειρᾶσθαι χρὴ παντὶ τρόπῳ τῆς ἐπουλώσεως αὐτοῦ φροντίζειν· ἔαν μὴ διὰ ταχέων εἰς οὐλήν ἄχθῃ, δυσθεραπευτότερον γίγνεται. σημεῖα δὲ τοῦ διαμένειν τὴν ἑλκωσιν ἐν τε τοῖς οὐρουμένοις οὐκ ἄσαφῇ καὶ τῷ κάμνοντι πολλάκις

lco, atque idem habeo curationis principium. Si enim a medicamenti potione in urinis sabulosa quaedam comperiantur, nephriticum affectum esse cognosco, atque deinceps eadem medicamenta exhibendo reliquam perficio curationem. Quum autem renem aliquem ita affectum esse dignoveris, si dolores cum horrore intervallato inaequalique infestare videntur, ac ex his febres quaedam inordinatae, tum primum in ventrem decumbere iussu, atque interdum in alterum latus, ut sublimis sit affectae partis situs, laborantem interroga, num circa renem dolentem veluti suspensi cujusdam ponderis sensum percipiat. Etenim, quum haec ei acciderint, abscessum colligi conjicere oportet; quo concocto, pus mictum, laborantem a dolore liberat et ulceris in rene periculum avertit, proinde exacto studio laborandum est, ut inducatur cicatrix, quod nisi illico contigerit, difficiliorem reddit curationem. Ac perseverantis ulceris signa ex urina haud obscureprehenduntur et laborans creberrime in af-

Ed. Chart. VII. [510.]

Ed. Bas. III. (310. 311.)

ὁδύνης αἰσθησις ἐν τῷ κατὰ τὸν πεπονθότα νεφρὸν χωρίῳ·
 συνεκκρίνεται δ' αὐτοῖς ἐνίοτε καὶ πῦον, ὥς ἀφ' ἑλκους, ὀλί-
 γον· ἐφελκίς δ' ὁμοίως ἐκκρίνεται, ἔστι δ' ὅτε καὶ αἷμα ση-
 μαῖνον ἀναβιβρώσκεισθαι τὸ ἑλκος· ἄλλα καὶ ῥήγνυμένον ποτ'
 ἀγγείου διὰ πληθους, ἢ ἐκ καταπτώσεως, ἢ πληγῆς σφοδρᾶς,
 οὔρησαν αἷμα δαψιλὲς ἔνιοι· καὶ ποτε καὶ φλεβὸς ἀναστομω-
 θείσης αὐτοῖς γίνεται τοῦτο. τῶν δ' ἑλκῶν αὐτῶν τῶν ἐν
 τοῖς νεφροῖς τεκμήρια βεβαιότατα τὰ συνεξερχόμενα τοῖς
 οὔροις σαρκία σμικρὰ, τῆς τῶν νεφρῶν οὐσίας ὄντα μόρια,
 κατὰ τὴν ἐπιπλέον ἀνάβρωσιν ἐκ τῆς ἑλκώσεως ἀπορῥυπτό-
 μενα. τὰ γε μὴν ταῖς θριξίν ὅμοια καὶ ὁ Ἱπποκράτης μὲν
 εἶδεν τοῖς οὔροις συνεξερχόμενα, καθάπερ αὐτὸς ἐν ἀφορισμοῖς
 ἔγραψεν, καὶ ἡμεῖς δὲ ἐθεασάμεθα, ποτὲ μὲν σπίνθαμαῖα τὸ
 μῆκος, ἔστι δ' ὅτε καὶ μεῖζω, καὶ ποτε καὶ πάνν σμι(311)κρά,
 ὥστε με θαυμάζειν· εἰ ἐν τῇ κοιλίᾳ τῶν νεφρῶν συνέστη τηλι-
 καῦτα· καὶ διὰ τοῦτο πιθανώτερον ἐφαίνεται μοι, τὴν γένε-
 σιν αὐτῶν ἐν ταῖς φλεβὶν εἶναι, καθ' ὃν τρόπον ἐν ταῖς κνή-
 μαις ἐν τινι τόπῳ τῆς Ἀραβίας, ὥς φασι, τὰ καλούμενα

fecto rene dolorem sentit; atque interdum cum urina exiguum pus, veluti ab ulcere, excernitur; similiter ramentum nonnunquam excluditur, ac interdum sanguis quoque, qui erosi ulceris indicium est. At et rupto aliquando vase ob plenitudinem, aut casum, aut vehementem ictum, nonnulli magnam sanguinis copiam mejendo profuderunt; quod aperto etiam interdum venae alicujus ore fit. Sed certissima ulceratorum renum conjectura est, si cum urina exiguae quaedam sarunculae excernantur, renum substantiae partes, ob vehementem ulceris erosionem evulsae. Ea vero quae pilis similia sunt, Hippocrates quoque cum urinis excerni vidit, quemadmodum ipse in aphorismis scripsit; ac nos etiam vidimus, aliquando semipedis longitudine, interdum etiam longiora, ac nonnunquam etiam admodum exigua, ut mirarer, quomodo in renum ventriculo talia possent consistere; proinde probabilius mihi videbatur, in venis hujusmodi res procreari, quemadmodum in quodam Arabiae loco, ut ajunt, in

Ed. Chart. VII. [510. 511.]

Ed. Baf. III. (311.)

δρακόντια γίνεται, νευρώδη μὲν τὴν φύσιν, ἔλμινσι δὲ καὶ τῇ
 χροᾷ καὶ τῷ πάχει παραπλήσια. λεγόντων μὲν οὖν ἑωρακέναι
 ταῦτα πολλῶν ἤκουσα, μὴ θεασάμενος δ' αὐτὰ, οὐκ ἔχω
 συμβαλεῖν οὔτε περὶ τῆς γενέσεως αὐτῶν οὔτε περὶ τῆς οὐ-
 σίας ἀκριβῶς οὐδέν· ὅπου γὰρ καὶ τὰς οὐρουμένας τρίχας
 ἰδὼν, ἐκ μὲν τῆς χροᾷς τε καὶ συστάσεως ἐπειθόμην τοῖς εἰρη-
 κόσιν αὐτὰς ἐκ παχέος τε καὶ γλίσχρου χυμοῦ θερμανθέντος τε
 καὶ ξηρανθέντος ἐν ταῖς φλεβὶ συνίστασθαι, [511] τοῦ μή-
 κους δ' αὐτῶν οὐκ ἐπινοῶ τὴν αἰτίαν. ἀλλὰ τὴν γὰρ θερα-
 πείαν, ὅποτε πρῶτον εἶδον, ἤλπισα διὰ τῶν οὐρητικῶν φαρ-
 μάκων ἔσεσθαι, καὶ οὕτως ἀπέβη, καὶ σχεδὸν ἅπασιν οἷς
 συνέβη τὸ πάθημα τοῦτο, νεφριτικὸν οὐδέν οὔτ' ἐμπροσθεν
 ἦν οὔτ' αὐθις ἐπιγένετο σύμπτωμα, θεραπευθεῖσιν ὑπὸ τῶν
 οὐρητικῶν φαρμάκων. ἀλλὰ καὶ ἄλλη τις ἐκκαθαίρεται τῶν
 φλεβῶν δι' οὐρήσεως μοχθηρία χυμῶν, οὐδέν ὑπ' αὐτῆς εἶδον
 οὔτε νεφροῦς οὔτε κύστιν οὔτε τούτους οὐρητικούς πόρους
 παθόντας, ὥσπερ οὐδ' εἰ πῦον ἐκκρίνειε τις πολὺ δι' οὐρῶν,
 ἀλλὰ κατὰ γὰρ τοῦτο, παραπλησίως ἔχει ταῦτα τοῖς κατὰ τὰ
 ἔντερα, πάσχει γὰρ οὐδ' ἐκείνὰ τι κατὰ τὰς ἥπατικὰς δια-

tibiis hominum dracunculi vocati nascuntur, nervosi natura,
 calore crassitudineque lumbricis similes; multos sane audiivi,
 qui se vidisse eos dicerent, ipse vero quum nunquam viderim,
 neque de ortu neque de essentia ipsorum quicquam exacte
 conjicere possum. At ubi pilos mejendo excretos vidi, tum
 ex colore, tum ex mole credidi dicentibus, eos ex crasso
 lentoque humore calefacto exiccatoque in venis consistere, at
 longitudinis ipsorum causam non intelligo. Verum quum
 primum eos vidi, curationem medicamentis urinam cientibus
 successuram speravi, atque ita contigit ac prope omnibus,
 quibus hic affectus accidit, nephriticum nullum symptoma
 neque ante fuit, neque deinde obortum est, diureticis medi-
 camentis curatis. Verum etiam si alia quaepiam humorum
 vitia a venis per urinam expurgentur, quemadmodum si pu-
 ris quoque multa fiat per urinas excretio, nihil ab iis vel re-
 nes, vel vesicam, vel ureteras meatus laedi cognovimus, sed
 in hac re cum intestinis conveniunt, quae in hepaticis affe-

Ed. Chart. VII. [511.]

Ed. Bas. III. (311.)

θέσει, καίτοι ὑπὸ χολῆς ἀκράτου βλαπτόμενα, καθάπερ αὖ
 πάλιν ἡ κύστις ὑπὸ δριμέων οὐρῶν διόδου χρόνῳ πολλῷ γενο-
 μένης ἔλκουται. νεφρῶν γε μὴν ἔστι καὶ ἄλλό τι πάθος, ἐφ'
 οὗ λεπτὸς ἰχὼρ αἵματος οὐρεῖται, τοῖς ἐπὶ τῶν ἥπατικῶν
 παθῶν ἐν ἀρχῇ γιγνομένοις διαχωρήμασιν ὁμοιος, πλὴν ὅσον
 αἱματωδέστερα ὀλίγῳ φαίνεται· συμβαίνει δὲ τοῦτο καὶ διὰ
 παραπλησίαν μὲν τινα διάθεσιν ἐν νεφροῖς γινομένην, οἷαν
 ἐν ἥπατι τὴν τῆς ἀτονίας ἔφαμεν εἶναι, καὶ δι' εὐρύτητα δὲ
 τῶν ἐκ τῆς κοίλης φλεβὸς εἰς τοὺς νεφροὺς τὸ οὐρὸν διηθού-
 ντων στομάτων, ἢ πόρων, ἢ ὅπως ἂν ὀνομάξῃεν ἐθέλης.
 ἔμοι δὲ δοκοῦσιν οἱ νεφροὶ πιπορθέναι καὶ κατὰ τοῦτο τὸ
 πάθος, ὃ τινες μὲν ὕδερρον εἰς ἀμίδα, τινὲς δὲ διάρροϊαν εἰς
 οὐρα, τινὲς δὲ διαβήτην, ἔνιοι δὲ διαπᾶκὸν ὀνομάζουσι, σπα-
 νιώτατα γιγνώμενον. ἔμοι γοῦν ὥφθη δὴς ἄχρι δεῦρο, διαφών-
 των μὲν ἀμέτρως τῶν πασχόντων, καὶ πινόντων γε δι' αὐτὸ
 τοῦτο δαψιλῶς, οὐρούντων τε τὸ ποθὲν ἐν τάχει τοιοῦτον,
 οἷον ἐπόθη· παραπλησίον δ' αὖ καὶ τοῦτο κατὰ νεφροὺς καὶ
 κύστιν πάθος, οἷον ἐν κοιλίᾳ καὶ ἐντέροις ἡ λειψτερίᾳ. περὶ

ctionibus nihil patiuntur, licet a bile sincera laedantur, vel-
 uti vesica quoque, ubi longo tempore acres per ipsam uri-
 nae transeunt, ulceratur. Est etiam alius renum affectus,
 quo tenuis sanies sanguinis mejitur, similis excrementis, quae
 in hepaticorum affectuum initio excernuntur, nisi quod paulo
 magis apparent cruenta; id autem accidit ob aliquam affe-
 ctionem renibus insidentem ei consimilem, qualem in jecore
 diximus imbecillitatem esse, tum ob osculorum, aut meatu-
 um, vel utcunque nominare volueris, per quos ex cava ve-
 na in renes urina percolatur, laxitatem. Atque renum quo-
 que mihi videtur affectus is esse, quem quidam hydropem
 matellae, alii urinae profluvium, alii diabetem, alii diplacon
 appellant, qui rarissime gignitur. Equidem eum huc usque
 bis vidi, supra modum sitientibus infirmis atque idcirco ex-
 uberanter bibentibus, celeriterque per urinam epotum red-
 dentibus tale, quale biberant. Atque hic renum vesicaeque
 affectus similis est ventriculi intestinorumque laevitati. Sed

Ed. Chart. VII. [511.].

Ed. Basf. III. (511.)

μὲν οὖν λειαντερίας ἰδίᾳ γέγραπται, δεικνύντων ἡμῶν οὐ μόνον τὴν κοιλίαν, ἀλλὰ καὶ πᾶν τὸ ἔντερον ἐπὶ μὲν τὴν ἀποκρίσιν ἐν τάχει παραγίγνεσθαι τῶν καταποθέντων σιτίων τε καὶ πομάτων, οὐ δυνάμενα φέρειν οὐδ' ἐπ' ὀλίγον ἀλύπως ἢ τὸ βάρος αὐτῶν, ἢ τὴν ποιότητα· περὶ δὲ τῆς εἰς τὴν κύστιν ἀθρόας τε καὶ ταχέως φορᾶς ἀδύνατον ἀτονίαν αἰτιάσασθαι τῆς γαστροῦς, ἢ τῆς νήστεως, ἢ τῶν λεπτῶν ἐντέρων· εἴπερ γὰρ ἀδυνατοῦντα βαστάζειν τὸ ποτὸν ἐπὶ τὴν ἔκκρισιν αὐτοῦ παραγίνεται, τί ἐκώλυνε ἐκκρίνεσθαι διὰ τῆς ἔδρας αὐτὸ, καθάπερ ὁράται γιγνόμενον ἐπὶ τῶν λειαντερικῶν; οὐ μόνον γὰρ ἐκκρίνεται τὰ σιτία ταχέως διεξερχόμενα τὴν τοσαύτην ἔλκεα τῶν ἐντέρων, ἀλλὰ καὶ τὰ ποτά. τὴν δ' εἰς ἥπαρ ἀνάδοσιν ἀπὸ τῶν καθ' ὅλην τὴν γαστέρα χωρίων ἐμάθομεν οὐδ' ἥπατος ἀτονία γιγνομένην, οὔτε τῶν κατὰ τὸ μεσεντέριον φλεβῶν οὔτε τῶν κατὰ τὴν κοιλίαν, ὥσπερ οὐδὲ τῶν ἐξ ἥπατος ἐπὶ τοὺς νεφρούς· ἐδείχθη γὰρ ἡμῖν καὶ τοῖς τῶν φυσικῶν δυνάμειν ὑπομνήμασιν, ἔλκειν μὲν εἰς ἑαυτὸ τὸ ἥπαρ ἐκ τῆς κοιλίας τὴν τροφήν διὰ τῶν ἐν μεσαραιῶ

de intestinorum laevitate separatim dictum est, ubi ostendimus, non ventriculum duntaxat, sed universa quoque intestina, ad excretionem tum ciborum tum potuum assumptorum celeriter excitari, adeo ut ne pauxillo quidem tempore citra molestiam ferre possint ipsorum aut pondus aut qualitatem. At quod astatim celeriterque ad vesicam urina deferatur, id neque ad ventriculi, neque intestini jejuni, neque tenuis imbecillitatem, tanquam ad causam, referri potest. Si enim quod potum sustinere non possint, ad excretionem properant, quid obstat, quominus per sedem excernatur, ut in laevitatibus intestinorum fieri videtur? neque enim cibus duntaxat celeriter per tam longam intestinorum convolutionem transiens dejicitur, verum etiam quae epota fuere. At distributionem a totius ventris partibus ad hepar didicimus neque per hepatis, neque mesentericarum venarum, aut ventris, ut neque per earum, quae ab hepate exortae ad renes tendunt, imbecillitatem fieri. Nam in libris de naturalibus facultatibus nobis ostensum est, jecur ex ventriculo per me-

Ed. Chart. VII. [511. 512.]

Ed. Bas. III. (311.)

φλεβῶν, ὥσπερ τὰ δένδρα τὴν ἐκ τῆς γῆς ἔλκει διὰ τῶν ῥιζῶν· ἐδείχθησαν δὲ καὶ οἱ νεφροὶ τὸ ὑδατῶδες ἐν αἵματι ἔλκειν, μὴ μέντοι τὴν κύστιν ἔλκειν ἐκ τῶν νεφρῶν, ὥσπερ μὴδ' ἐκ τῆς κοιλίας τὰ ἔντερα· πέμπειν δ' ἐκκρίνοντας, εἰς μὲν τὴν κύστιν τοὺς νεφροὺς διὰ τῶν οὐρητῆρων, εἰς δὲ τὴν νῆστιν, τὴν κοιλίαν διὰ τῆς ἐκφύσεως, ἣν Ἡρόφιλος ὠνόμασε δωδεκαδάκτυλον, ἀπὸ τοῦ μήκους αὐτῇ τὴν ἐπωνυμίαν θέμενός. ὥστε τῶν μὲν νεφρῶν ἀτονίαν ἂν τις αἰτιάσαιτο, κατέχειν ἐπὶ πλεόν ἐν ἑαυτοῖς μὴ δυναμένων τὸ οὖρον· οὐ μὴν τῶν γ' ἄλλων [512] μορίων, ὅσα διεξέρχεται τὸ ποθέν. ἀλλὰ πάλιν εἰ μέφοιτό τις ὥς ἀτόνους τοὺς νεφροὺς, πῶς ἔλξουσιν εἰς αὐτοὺς ταχέως τὸ οὖρον; ἢ δυνατόν λέγειν, ὥσπερ ἐπὶ τῆς κοιλίας ἐνίοις τῶν λειαντερικῶν ὀρέξεις γίνονται σφοδρόταται, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπὶ νεφρῶν ὀρεξίν τε αἶμα γίνεσθαι σφοδράν, καὶ διὰ τοῦθ' ἔλκειν εἰς ἑαυτοὺς διὰ τῆς κοιλῆς φλεβὸς τὸ οὖρον, ἀντίκα μὲν τοι βαρύνεσθαι διὰ τὸ τῆς ὀλκῆς λάβρον; ὥσπερ γε καὶ ἐπὶ τῶν ὀνομαζομένων ὀρεξέων κυνωδῶν ἐνίοις ὁρῶμεν ἐμπιπλάμένους μὲν ἀθρόως,

saracaei venas, veluti arbores a terra per radices, cibum ad sese allicere; sic etiam ostensum est, renes trahere quod aquosum in sanguine est; non tamen vesicam trahere a renibus, quemadmodum neque intestina a ventriculo, sed renes quidem per ureteras excernendo in vesicam mittere, ventriculum autem in jejunum per eum processum, quem Herophilus dodecadactylon vocat, a duodecim digitorum longitudine nomen ei imponens. Itaque renum imbecillitas accusari potest, qui continere diutius urinam non valeant; non vero aliarum partium, per quas potus transit. Sed rursus si arguat renes quispiam infirmitatis, quomodo tam celeriter urinam ad se attrahent? an dicere possumus, quemadmodum in ventriculo quibusdam lentericis vehementissima excitatur ciborum cupiditas, ita in renibus quoque cupiditatem simul oriri vehementem atque hanc ob causam eos urinam per cavam venam ad sese trahere, sed illico ab attractionis impetu gravari? quemadmodum sane et in iis qui canina vocata appetentia vexantur, nonnullos videmus affatim impleri, pau-

Ed. Chart. VII. [512.]

Ed. Bas. III. (311.)

ἐμοῦντας δ' ὀλίγον ὑστερόν, ἢ διαρροῖζομένους· οὐ μόνον γὰρ ὁρᾶται τοῦτο παρὰ φύσιν ἐχόντων γιγνόμενον, ἀλλὰ καὶ ζώοις τισὶν ὑγιαίνουσιν ἀμέμπτως, ὥς τοῖς ὀρνιθίοις, ἃ καλοῦσιν ἐν Ἀσίᾳ παρ' ἡμῖν Σελευκίδας· ἀπτελάβους γὰρ ταῦτα δι' ὅλης ἡμέρας ἀπλήστως ἐσθίοντα, διὰ ταχέος αὐτοὺς ἐκκρίνει· καὶ ἄλλοις δὲ ζώοις ὑπάρχειν φαίνεται τὸ τοιοῦτον σύμπτωμα φυσικόν. ὥσπερ οὖν ἐν τῷ στόματι τῆς γαστρὸς ἡ κυνώδης ὀρεξις γιγνομένη, μετὰ τοῦ μὴ φέρειν αὐτὴν τῶν καταποθέντων τὸ βάρος, ἀναγκάζει πολλὰ μὲν καὶ λάβρως προσφέρεσθαι, ταχέως δὲ ἀποκρίνειν αὐτὰ, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐν τοῖς νεφροῖς ἢ τῆς ὀφρῳόδου ὑγρότητος ὀρεξις, ἅμα τῇ τῆς δυνάμεως αὐτῶν ἀτονίᾳ, τό θ' ὑγρὸν ἔλκειν ἀθρόως ἀναγκάζει τὴν τ' εἰς κύστιν αὐτῶν ἐκκρίσιν αὐτίκα ποιεῖσθαι. τί δὴ ποτ' οὖν, φησὶν τις ἴσως, ἔξαιφνίδιον μὲν ἢ εἰς οὖρα διάρροια γίνεται, λιεντερία δ' οὐχ οὕτως, ὥσπερ οὐδ' ὀρεξις κυνώδης, ἀλλ' ἀριθμῶ πλεόνων ἡμερῶν; ἡ γὰρ ἀρχὴ τοῦ πάθους διώρισται τῆς ἀνξήσεως, ἢ τ' ἀνξήσις τῆς ἀκμῆς. ὅτι ψυχικὸν μὲν ἔργον ἐστὶν ἢ τῆς γαστρὸς ὀρεξις

lo post vero evomere, aut fluore dejicere, nec enim solum iis qui praeter naturam se habent, id accidere solet, verum etiam animalibus quibusdam integra valetudine degentibus, ut aviculis, quos nostrates in Asia seleucidas vocant; quippe quae avidè locustis toto die vescentes, eas celeriter excernunt. Ac aliis quoque animantibus hujusmodi symptoma naturale videtur. Ut igitur canina cupiditas in ore ventriculi consistens, simul non valente ipso devoratorum pondus sustinere, multa impetuose ingerere atque eadem celeriter excernere cogit, ita in renibus quoque serosae humiditatis cupiditas, una cum virium imbecillitate, humiditatem affatim attrahere cogit et ejus statim in vesicam excretionem fieri. Sed quaeres fortassè, quamobrem urinae fluor subito evenit, laeuitas intestinorum non item, veluti neque canina cupiditas, sed plurium dierum numero affectus initium ab incremento, incrementum a vigore distinguitur? quoniam ventriculi cupiditas, qua cibum potumque appetit, animale officium est, quo citra seipsum nostrum nequaquam fungitur;

Ed. Chart. VII. [512.]

Ed. Bas. III. (311.)

σιτίων τε καὶ ποτῶν, οὐκ ἄνευ τῆς ἡμετέρας αἰσθήσεως γιγνομένη, φυσικὸν δὲ καὶ χωρὶς αἰσθήσεως ἡμετέρας τὸ τῶν νεφρῶν, ὥστε μὴδ' ὅταν εἰς τὴν ἀκμὴν ἀφίκηται, γίνεσθαι τινα αἰσθήσιν αὐτοῦ, καθάπερ τῆς κυνώδους ὀρέξεως. εὐλογον οὖν ἐστὶν ἄρχεσθαι μὲν αὐτὸ κατὰ βραχὺ, μεῖζόν τε γινόμενον ἔλκειν μὲν τὸ πρῶτον ἐκ τῶν φλεβῶν τὸν ὀρῶν τοῦ αἵματος. οὐκ αἰσθανομένων ἡμῶν, ὅποταν δὲ τοῦτον ἐλκύνῃ πάντα, καὶ ξηρὸν ἱκμάδος τοιαύτης ἀποφαίνη τὸ κατὰ τὰς φλέβας αἷμα, τὰ ξηρανθέντα τῶν ἀγγείων ἔλκειν ἐκ τοῦ ἥπατος τὴν ἱκμάδα, καὶ περὶ ἐκεῖνο τὴν ἐκ τῶν ἐντέρων τε καὶ κοιλίας ἐπιιδαν δὲ ξηρανθῶσιν αἱ κατὰ τὸ στόμα τῆς γαστρὸς φλέβες, ὀρέγεσθαι τηρικαῦτα ποτοῦ τὸν ἄνθρωπον, αἰσθανόμενον τῆς διαθέσεως. εἴτα προσενεγκάμενον τὸ πότον αὐτοῦ, τὰς καθηκούσας εἰς τὴν γαστέρα φλέβας ἐξ ἥπατος, ἀνχμώσας ἀναρπάξειν εὐθέως αὐτὸ πᾶν, ἐξ ἐκείνων τε τὰς ἐφεξῆς, ἄχρις ἃν ἡ μετάληψις ἐπὶ τοὺς νεφροὺς ἀφίκηται. δέδεικται γὰρ ἐν τοῖς τῶν φυσικῶν δυνάμειων ὑπομνήμασιν οὐ μόνον τὸ πόμα πανταχόσε τοῦ σώματος, ἀλλὰ καὶ ἡ τροφή τὴν τῆς ὀλκῆς μετάληψιν φέρεσθαι.

renum vero desiderium naturale est ac sine sensu nostro, ut quum ad statum pervenit, ne sensum quidem moveat, quemadmodum appetentia canina. Quare rationi consentaneum videtur paulatim quidem incipere, et dum major fit, in primis quidem serum sanguinis trahere ex venis, nihil nobis sentientibus; quem quum totum attraxerit, sanguinemque venarum hujuscemodi humiditate spoliaverit, exiccata tum vasa humorem trahere ex hepate, deinde hoc ex intestinis et ventriculo. Quum vero exiccatae fuerint venae, quae in ore ventriculi sunt, tunc potum desiderare hominem, affectum sentientem; deinde exhibitam potionem venas ex hepate ad ventriculum venientes, aridas, totam statim rapere atque ex his alias deinceps, donec ad renes perveniat transumptio. Etenim in libris de naturalibus facultatibus demonstratum est, non solum potionem, verum etiam cibum, transumptione per attractionem facta, per universum cor-

Ed. Chart. VII. [512. 513.]

Ed. Basf. III. (311. 312.)

κατὰ μὲν οὖν τὸ τάχος τῆς διεξόδου παραπλήσιόν ἐστι τὸ πάθος τοῦτο τῇ λευτερίᾳ, καὶ μὲν τοι καὶ καθ' ὅσον ἢ κατὰ τοὺς νεφροὺς διάθεις ἢ αὐτῇ τῇ κατὰ (312) τὴν κοιλίαν ἐστὶ καθόσον δὲ τὸ πρὸ τῶν νεφρῶν ἔργον ἅπαν τῆς φορᾶς, ἐνεργεῖν ἔστι φυσικῶν διαδοχῇ, τῆς ἐλκτικῆς δυνάμεως ἐνεργούσης, κατὰ τοσοῦτον διαφέρουσιν ἀλλήλων· καίτοι καὶ ταύταις ἐν τι παραπλήσιόν ἐστιν, ἢ ἐκ τῆς κοιλίης φλεβὸς εἰς τοὺς νεφροὺς ὀλκῇ, τῇ πρώτῃ καταπόσει τῶν εἰς τὴν γαστέρα φερόμενων ἐκ τοῦ στόματος, ἀλλ' αἱ πρὸ ταύτης ἐνέργειαι ταῖς εἰς οὖρα διαβροαῖς εἰσὶν ἴδιαι. ὅτι δ' οὐκ ὀρθῶς ἐνιοι τῆς γαστρὸς εἶναι νομίζουσι τὸ τοῦ διαβήτου πάθος ὁμοίως ταῖς [513] κυνώδεσι ὀρέξεσιν, ἐνεστι μαθεῖν ἐκ τῶν ἐπὶ δίψει σφοδρῶ πιμπλαμένων μὲν τὴν γαστέρα, διαμένον δ' ἐχόντων ἐπὶ πλείστον αὐτῇ τὸ ποθέειν. τέτταρα γὰρ ταῦτα συμπτώματα διαδέχεται τὴν ἐν τῷ σφοδρῷ δίψει πόσιν· ἐν μὲν καὶ πρώτον ἔμετος· δεύτερον δ' ἢ διὰ τῆς κάτω γαστρὸς ἐκκρισις ταχεῖα, κατὰ τὰς διαβροαῖς τε καὶ λευτερίας· ἄλλο δὲ τρίτον ἢ ἐπὶ πλείστον ἐν τῇ γαστρὶ μονή· καὶ τέταρτον αὐτῶν αὐτὸ δὴ

pus deferri. Igitur hic affectus, quod ad transitus celeritatem pertinet, similis est intestinorum laevitati, atque etiam quod renum affectio ventriculi affectioni eadem est, verum tantum inter se differunt, quod totum ante renes lationis opus naturalium actionum series est, attractrice facultate agente, quanquam unum quoddam in illis est simile, nimirum ex cava vena ad renes attractio, primae deglutitioni eorum, quae ex ore in ventriculum deferuntur, at vero quae hanc antecedunt actiones urinae fluori propriae sunt. Non recte autem putare quosdam diabetem affectionem, velut et caninam cupiditatem, ad ventriculum pertinere, manifestum est ex iis, qui prae nimia siti ventriculum implent et servant in ipso potionem longo tempore. Etenim qui in vehementi siti potarunt, his quatuor symptomata succedunt; unum et quidem primum vomitio, alterum velox per alvum excretio, aut fluore aut intestinorum laevitate, tertium, quod potus diutius in ventriculo maneat, quartum id ipsum, de quo nunc

Ed. Chart. VII. [513.]

Ed. Bas. III. (312.)

τοῦτο περὶ οὗ νῦν ὁ λόγος ἐστίν, εἴτε διαβήτην αὐτό τις, εἴτε
 διψακόν, εἴτε διάρρροϊαν εἰς οὗρα βούλοιτο καλεῖν. οὐ γὰρ
 ὅπως ὄνομα πρέπον αὐτῷ θάμεθα, ζητοῦμεν, ἀλλ' ἵν' εἰς
 τὴν θεραπείαν εὐρωμεν ἀφορμὰς ἕκ τε τοῦ πεπονθότος τόπου
 καὶ τῆς ἐν αὐτῷ διαθέσεως. ἕτερον δ' ἀκριβῶς ὅμοιον τῷ
 διαβήτην τούτῳ γίγνεται πάθος, ἐπὶ σιτίων πλήθει, μήτ' ἀπε-
 πτουμένων, μήθ' ὑποχωρούντων, μήτε πληθώραν ἐργαζομέ-
 νων μήτ' εὐτροφίαν, ἀλλὰ δῆλον ὅτι διαφορομένων ταχέως·
 οὔτε δ' οὕτω σπάνιόν ἐστιν, ὥς ὁ διαψακός, οὐθ' οὕτως ἀνία-
 τον, ἐπειδὴ πρὸ τοῦ μέγιστον γενέσθαι γνωριζόμενον οὐ χα-
 λειῶς θεραπεύεται. ὅταν μὲν γὰρ ἄχρη τοῦ διπλασίου τῶν
 εἰθισμένων ἐσθίωντός τινος, ἀτροφῇ τὸ σῶμα χωρὶς διαρρροΐας,
 παρορᾶται τὸ πάθος οὐ μόνον τοῖς ἰδιώταις, ἀλλὰ καὶ τοῖς
 ἰατροῖς· ὅταν δ' ἐπὶ τριπλασίοις τοῦτο συμβαίῃ, βοηθᾶται
 πρὶν ἐπὶ τὸ τετραπλάσιον ἢ πενταπλάσιον ἀφικέσθαι· τοῦτο
 δ' αὖ πάλιν τὸ πάθος εὐλογον ἀπὸ ταχέως διαφορήσεως ἄρ-
 χεσθαι, σωζόντων ἀπάντων μορίων τὴν ἐλκτικὴν δύναμιν ἅμα
 τῇ συνᾶντι μὲν αὐτῇ, καλουμένῃ δ' ἰδίως ὀρεκτικῇ.

fermo est, five id aliquis diabetem, five diplacon, five uri-
 nae fluorem nominare voluerit, neque enim, ut idoneum ei
 nomen imponamus, sed ut curationis viam tum ex loco af-
 fecto, tum ex ipsius affectione inveniamus, scrutamur. At-
 que alius affectus occurrit, diabete plane similis a multis ci-
 bis qui neque crudi manent, neque per alvum dejiciuntur,
 neque plenitudinem efficiunt, neque etiam probe alunt, sed
 dissipantur scilicet celeriter. Cujus et crebrior est quam dip-
 laci eventus et faciliorem admittit curationem, quoniam pri-
 usquam ad summum pervenerit, cognitus, haud difficulter cu-
 ratur. Nam ubi alicui duplum consuetorum alimentorum af-
 fumentum corpus non alitur, idque citra alvi fluorem, hunc affe-
 ctum non solum privati, verum etiam medici parvi pendunt;
 quum vero ad triplum devenit, auxilia adhibentur prius-
 quam ad quadruplum, aut quintuplum perveniat. Igitur
 rationi consentaneum est hunc affectum a celeri dissipatione
 incipere; omnibus partibus attracticem, atque ei conjuga-
 tam facultatem, quae proprie appetens vocatur, servantibus.

Ed. Chart. VII. [513.]

Ed. Bas. III. (312.)

τοῦ μέντοι σφοδροῦ δίψου ἀνευ τοῦ διαβήτου ἡ γαστήρ
 ἐστὶν αἰτία, πάσχουσα δυσκρασίαν θειρμὴν ἢ ξηράν, ἢ ἀμ-
 φοτέρας ἅμα, καὶ μάλιστα αὐτῆς τὸ στόμα· δεύτερον δ'
 ἐπὶ τῇ γαστρὶ τὸ ἥπαρ, καὶ μάλιστα αὐτοῦ τὰ σιμὰ,
 συνεκπυρρυνμένων αὐτοῖς δηλονότι τῶν κατὰ μεσεντέριόν τε
 καὶ νῆστιν, αὐτὴν τε τὴν γαστέρα, καὶ κατὰ τὸν στόμα-
 χον δὲ καὶ πνεύμονα. τοῦ τοιοῦτου συμπτώματος ἡ οἴον
 ῥίζα γίγνεται ποτε δι' ἐρυσιπελατώδη διάθεσιν ἐκπυρω-
 θέντων, οἷς εἰς τοῦπέπαν ἔπεται μαρασμὸς ἄλλοτ' ἄλλος,
 ὡς ἐν τῷ περὶ αὐτοῦ λόγῳ διδήλωται. ταῦτα μὲν οὖν
 τῇ κοινωνίᾳ τῶν συμπτωμάτων ἅμα τοῖς κατὰ νεφροὺς
 εἴρηται πάθεσιν· αὐτῶν δὲ τῶν νεφρῶν ἴδιον πάθος ἐστὶν
 ὁ διαβήτης, ἀνάλογον τῇ κατὰ τὸ στόμα τῆς κοιλίας
 ὁρέξει κυνώδει, σὺν ἀτονίᾳ τῆς καθεκτικῆς δυνάμεως· ἐάν
 τε γὰρ ἀνευ σφοδρᾶς ὁρέξεως γίνεσθαι φῶμεν αὐτὸ, τὴν
 ἀρχὴν οὐδ' ἀφίξεταί ποτ' εἰς τοὺς νεφροὺς ἀξιόλογον οὖ-
 ρον· ἐὰν δὲ χωρὶς ἀτονίας τῆς καθεκτικῆς δυνάμεως, οὐκ
 ἀκολουθήσει τὸ τάχος τῆς οὐρήσεως.

At vero ingentis sitis citra diabetem causa est ventriculus,
 aut calida aut sicca, aut utraque intemperie affectus, maxime
 vero os ipsius; proxime ventriculo hepar, sed maxime pars
 ejus sima, simul cum ea exaestuuantibus nimirum mesenterio,
 jejunio, ipso ventre, stomacho etiam et pulmone. Atque
 hujus symptomatis velut radix inde plerumque proficiscitur,
 quod ab affectu erysipelatode ea incenduntur; quae magna
 ex parte marcor sequitur alias alius, veluti quum de eo tra-
 ctaremus, declaratum est. Haec itaque propter symptoma-
 tum communitatem simul cum renum affectibus dicta sunt.
 At diabetes proprius ipsorum renum affectus est, qui caninae
 in ore ventriculi cupiditati proportionem respondet, cum re-
 tentricis facultatis imbecillitate; nam si citra vehementem
 cupiditatem ipsum fieri dicamus, in primis nihil urinae, quod
 consideratione dignum sit, ad renes perveniet, si vero citra
 retentricis facultatis imbecillitatem, non sequetur mictionis
 celeritas.

Ed. Chart. VII. [513. 514.]

Ed. Bas. III. (312.)

Κεφ. δ'. Συμπτώματα κατὰ τὴν κύστιν γίνεται κοινὰ μὲν τοῖς ἄλλοις οἷ τε παρὰ φύσιν αὐτῆς ὄγκοι πάντες, ὁδύναι τε καὶ τὰ ταύτας ἐργαζόμενα πάθη· τὰ δ' ἴδια μόνῃς αὐτῆς, ἰσχυρίαι τε καὶ στραγγουρίαι, καὶ κατ' ἄλλον τρόπον αἱ ἄμετροι τῶν οὕρων ἐκκρίσεις. ἀλλ' αὗται μὲν, ὥς ἐν τῷ περὶ τῶν νεφρῶν λόγῳ προεῖρηται, διόδω χρῶνται τῇ κύστει, μὴδὲν αὐτῆς πεπονθυίας· τῆς στραγγουρίας δ' ἡ μὲν ἐπὶ δριμέσιν οὕροις γίγν[514]ομένη σύμπτωμα μὲν ἐστὶ κύστεως, πάθος δ' οὐκ ἐστίν· ἡ δὲ δι' ἑλκωσιν ἢ ἀτονίαν ἐπὶ πάθει κύστεως γίνεται, καθάπερ ἡ διὰ τὴν δριμύτητα, ποτὲ μὲν ἐπὶ νεφρῶν πάθει, ποτὲ δ' ἐπ' ἄλλῳ τινὶ τῶν εἰς οὖρα τὴν ἑαυτῶν κακοχυμίαν, ἢ τὸ πῦον, ὅτ' ἂν ἀποστήματι κάμῃ, διαπέμψαι δυναμένων. γίνεται δέ ποτε καὶ διὰ τοὺς ἐν ταῖς φλεβῖ χυμοὺς, ἐκκαθαρομένους διὰ νεφρῶν τε καὶ κύστεως. ἀρρώστοῦσα δὲ κύστις ἐπὶ δυσκρασίᾳ βλάπτεται τὴν οἰκείαν ἐνέργειαν, ἡ τίς ἐστὶν ἐκκριτικὴ τῶν οὕρων, ἐφ' ἣν ὁρμᾷ τὸ ζῶον, ὅτ' ἂν ἦτοι βαρύνηται τῷ πλήθει τῆς περιεχομένης οὐσίας ἢ κύστις, ἢ δακνύσης ἀνιανθῇ. ταῦτα δ' ἀμφοτέρω

Cap. IV. Vesicae accidunt symptomata partim caeteris communia, ut omnes ipsius praeter naturam tumores, dolores et quae hos creant affectiones, partim ipsi soli propria, ut urinae suppressiones et stillicidia ac alio modo immoderatae urinae excretiones. Verum hae, ut in renibus supra dictum est, vesica tanquam meatu utuntur, ipsa haudquaquam affecta. At vero stillicidium, quod ob urinae acrimoniam fit, symptoma vesicae est, morbus minime; quod vero ob ulcus aut imbecillitatem, vesicae affectui succedit, quemadmodum quod ob acrimoniam, aliquando ob renum vitium, aliquando ob alias partes, quae cum urinis humorum suorum vitia, aut pus, ubi abscessus aliquis infestaverit, transmittere possunt. Evenit etiam interdum ab humoribus qui in venis sunt, per renes et per vesicam expurgatis. At quum ab intemperie vesica sit imbecillior; laeditur propria ipsius actio, quae est urinae excretio, ad quam animal excitatur, quum vel a multitudine contentae in se materiae vesica gravatur, vel a mordacitate molestat; sed ab horum utrolibet

Ed. Chart. VII. [514.]

Ed. Basf. III. (312.)

τοὺς ἀσθενεῖς μᾶλλον ὀδυνᾷ τῶν ἰσχυρῶν· ἡ δ' ἀσθένεια γί-
γνεται καὶ δι' ὀργανικὰ μὲν ἐνίοτε πάθη, καὶ διὰ δυσκρασίας
τάς τ' ἄλλας καὶ τὰς συνεχέστατα πολλοῖς συμβαινούσας,
ὅποῦ ἂν ψυχῶσιν· ἐναργῶς γὰρ φαίνεται βαρυνομένη τηρι-
καῦτα, καὶ ὀλίγον ἐν αὐτῇ περιέχεται τὸ ὕγρον. ὥς οὐρή-
σεως δὲ ὀργάνῳ τῇ κύστει καὶ τὸ τῆς ἰσχυρίας ἐπιταὶ σύμ-
πτωμα, ποτὲ μὲν, ὥς εἴρηται, μὴ δυναμένης περιστέλλεσθαι
σφοδρῶς τοῖς ἐν αὐτῇ περιεχομένοις, ὥς ἐκθλίβειν αὐτὰ, ποτὲ
δὲ τοῦ κάτω πόρου φραχθέντος ὑπὸ παχέων ὑγρῶν, ἢ λίθου
σφηνωθέντος· ἔστι δ' ὅτε καὶ διὰ φλεγμονὴν, ἢ τινα τοιοῦ-
τον ἕτερον ὄγκον, εἰς στενοχωρίαν ἀγαγόντα τὸν πόρον, ἢ
καὶ τελέως ἐμφράξαντα. οὐ μὴν ἐπὶ γε τοῖς ἀπὸ τοῦ νωτιαίου
μυελοῦ νεύροις πάθουσιν, ἢ αὐτῷ τῷ νωτιαίῳ, γίγνεται τις
ἀτονία τῆς κύστεως, δι' ἣν οὐρῶν ἐπίσχεσις ἀκολουθεῖ, κα-
θάπερ ἐνίοι νομίζουσιν, οἷοι μὲν προαιρετικὸν ἔργον εἶναι τὸ
τῆς κύστεως, ἐπειδὴ κατέχομέν τε τὸ οὐρον ἄχρι περ ἂν βου-
ληθῶμεν, ἐκκρίνομέν τε προελόμενοι· βέλτιον γὰρ ἦν αὐτοὺς
ἐγνωκέναι, μὴ τὸ τῆς κύστεως, ἀλλὰ τὸ τῆς οὐρήσεως ἔργον

magis imbecilli quam robusti dolent; imbecillitatem vero
organici affectus interdum inducunt, item intemperies omnes
cum aliae tum maxime illae, quae nonnullis saepe eveniunt,
quum frigore corripuntur; tunc enim plane gravari videtur,
vel paucò admodum contento in ipsa humore. Vesicae etiam
ut mejendi organo ischuriae symptoma supervenit, interdum
quidem, ut dictum est, quum id quod in ipsa continetur,
non ita comprehendere valet, ut ipsum exprimat; interdum
etiam obstructo inferiori meatu a crassis humoribus, aut im-
pacto lapide, interdum etiam ab inflammatione, vel alio hu-
jusmodi tumore, quo angustior redditur meatus, vel omnino
obstruitur. At vero neque nervorum a spinali medulla ex-
ortorum, neque etiam spinalis medullae ipsius affectus, vesi-
cae aliquam imbecillitatem efficiunt, ut urina propterea sup-
primatur, quemadmodum nonnulli putaverunt, credentes
vesicae officium a consilio procedere, quod urinam retinea-
mus, quoad voluerimus, atque pro voluntatis imperio excer-
namus; satius enim fuisset eos nosse non vesicae, sed mejen-

Ed. Chart. VII. [514.]

Ed. Bas. III. (312.)

εἶναι προαιρετικόν, ὥσπερ γε καὶ τὸ τῆς ἀποπατήσεως, οὐ
τὸ τῶν ἐντέρων. ἡ μὲν γὰρ κύστις ἐνέργειαν ἔχει μίαν, τὴν
περισταλτικὴν· ὁ δὲ τὸν οὐρητικὸν πόρον ἐν κύκλῳ περιέχων
μῦς, ἐν ἀρχῇ τοῦ τραχήλου τῆς κύστεως τέταρτος, ὅργανόν
ἐστὶ προαιρετικόν, ἔργον ἔχον σφίγγειν ἐν κύκλῳ τὸν ἀντίον
τῆς κύστεως οὕτως ἀκριβῶς, ὥς μηδὲν εἰς τὸν πόρον αὐτοῦ
τῶν ἐκ τῆς κύστεως ὑγρῶν ἐξιέναι· τὴν δ' αὐτὴν ἐνέργειαν τε
καὶ χρεῖαν ἔχει καὶ ὁ ἐπὶ τῷ πέρατι τοῦ ἀπενδυσμένου μῦς·
καὶ διὰ τοῦτο, παραλυθέντων αὐτῶν, οὐτ' οὐρον ἴσχειται
κατὰ τὴν κύστιν οὔτε κόπρος ἐντὸς τῆς ἑδρας, ἀλλ' ἐκρεῖ
κατ' ὀλίγον ἀμφοτέρω χωρὶς τῆς ἡμετέρας προαιρέσεως. ὥσπερ
δὲ ἐπὶ τῶν ἄλλων μυῶν ὅπερ ἡ παράλυσις ἀκουσίως, τοῦθ'
ἡ προαίρεσις ἡμῶν ἐκουσίως ἐργάζεται, κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον
ἐπὶ τούτων ἐνεργοῦντες παυόμεθα, βουληθέντες ἐκκρίναι κόπρον
ἢ οὐρον. ὥσπερ δ' ἔνιοι προαιρετικὸν ἔργον ὅλον ᾤθησαν
εἶναι τὸ περὶ τὴν τῶν οὐρῶν τε καὶ τῆς τροφῆς περιττωμάτων
ἀπόκρισιν, οὐκ ὀρθῶς γινώσκοντες, οὕτως ἔνιοι πάλιν ἐξ ὑπερ-
αντίου τοῖσδε σύμπαν αὐτὸ φυσικὸν ἔργον εἶναι νομίζοντες

di officium, veluti etiam deijciendi, non intestinorum mu-
nus arbitrarium esse. Nam vesicae actio unica est contra-
ctio; at musculus, qui urinae meatum in circuitu ambit, in
origine cervicis vesicae positus, organum est voluntarium,
opus habens, vesicae cervicem ita exacte circumstringere, ut
nihil humoris e vesica in meatum ejus egredi possit; similem
quoque et actionem et usum habet musculus, qui recti inte-
stini partem extremam ambit; proinde ipsis resolutis, neque
urinam vesica, neque stercora alvus retinet, sed praeter vo-
luntatem paulatim utraque effluunt. Quemadmodum autem
in reliquis musculis quod a resolutione fit nobis invitum, id
electio nostra haud invita efficit, ita eadem ratione ab horum
actione quiescimus, quum vel stercus, vel urinam excernere
propositum est. Atque ut nonnulli cum urinarum tum cibi
excrementorum dejectionem totam ab electione procedere
existimantes erraverunt, ita rursus alii his e diverso to-
tum hoc opus naturale putantes a veritate delapsi sunt.

Ed. Chart. VII. [514. 515.]

Ed. Bas. III. (512. 513.)

οὐκ ἀληθεύουσιν. ὅλον μὲν γὰρ φυσικόν ἐστιν ἔργον ἢ ἐκ
 τῆς γαστρὸς εἰς τὴν νῆστιν ἐκθλίψις τῆς τροφῆς, ὅλον δ' αὖ
 προαιρετικόν ἔκτασις καὶ κάμψις ἑκατέρων τε τῶν κώλων
 ἑκάστου τε τῶν δακτύλων· γίγνεται γὰρ ἢ μὲν ἐκ τῆς κοιλίας
 εἰς τὴν νῆστιν φορὰ, καθάπερ γε καὶ ἡ δι' ἐκείνης εἰς τὸ
 λεπτόν ἔντερον, ὑπὸ φυσικῆς δυνάμεως μόνης· ἢ δ' ἀποπά-
 τησίς τε καὶ οὐρῆσις ἀμφοτέρων τῶν ὀργάνων ἅμα ταῖς οἰ-
 κείαις δυνάμεσιν ἐνεργούντων ἐπιτελεῖται· κατὰ μὲν τὸ ἀπεν-
 θυσμένον καὶ τὴν [515] κύσιν ὑπὸ τῶν φυσικῶν, κατὰ δὲ
 τοὺς μῦς ὑπὸ τῶν ψυχικῶν τε καὶ προαιρετικῶν ὀνομαζο-
 μένων. οἱ μὲν γὰρ σφίγγον(313)τες τὰς ἐκρούς μύες οὐκέτ'
 ἐνεργοῦσιν, οἱ δὲ καθ' ὑπογαστρίον ἐνεργοῦσιν, καὶ μάλιστα
 αὐτῶν οἱ μέσοι· συνεπιλαμβάνουσι δ' ἔστιν ὅτε τοῖς μυσὶ
 τούτοις ἐνιοι τῶν δυσκόλως ἀποπατούντων, καὶ τὴν διὰ τῶν
 χειρῶν θλίψιν, καθάπερ γε καὶ ἐπὶ τῆς δυσχεροῦς οὐρήσεως καὶ
 τελείας ἐπισχέσεως εἰώθασι ποιεῖν. ὅταν μὲν οὖν τὰ νεῦρα
 πάθῃ, δι' ἃν ἡ ψυχικὴ δύναμις ἐπὶ τοὺς εἰρημένους ἀφικνεῖ-
 ται μῦς, ἥ καὶ τὸν νοτιαῖον αὐτὸν βλαβῆναι συμβῇ, παρα-
 λυθέντων τῆς ἐνεργείας τῶν μυῶν, ἀκούσιος ἔκκρισις οὔρου

Etenim cibi a ventriculo in jejunum expressio totum natu-
 rae opus est, rursus omnino ab electione pendet utrorum-
 que artuum et cujuslibet digiti tum extensio tum inflexio.
 Delatio enim a ventriculo ad jejunum et ab hoc in tenue in-
 testinum a sola naturali facultate procedit, at alvi dejectio et
 urinae redditio utroque organo propriis suis facultatibus
 agente perficiuntur, quod ad rectum intestinum atque vesic-
 am attinet, a naturalibus; quod ad musculos vero, ab ani-
 malibus et voluntariis nominatis. Nam muscoli, qui fluores
 cohibent, tunc quiescunt ab opere; abdominis vero muscoli
 munere suo funguntur, maxime vero ipsorum medii; non-
 nulli etiam quum difficile dejiciunt, manibus hujusmodi mus-
 culos comprimunt, ut et ubi urina vel difficulter redditur,
 vel omnino suppressa est, facere consueverunt. Quum ita-
 que nervi, per quos animalis facultas ad jam dictos muscu-
 los pervenit, afficiuntur, aut ubi dorsalis medulla ipsa laesa
 est, resolvitur musculorum actio atque excernitur et urina et

Ed. Chart. VII. [515.]

Ed. Bas. III. (513.)

τε καὶ κόπρον γίνεται· ὅταν δ' αὐτὸ τῆς κύστεως τὸ σῶμα τοιοῦτο πάθῃ πάθος, ὡς ἀδυνατεῖν ἐκθλίβειν τὸ περιεχόμενον ἐν αὐτῇ, κατέχεται τούτοις τὸ οὖρον, καὶ καλεῖται τὸ σύμπτωμα αὐτῆς ἰσχυρία. συμβαίνει δὲ καὶ διὰ δυσαισθησίαν αὐτῆς γίνεσθαι ποτ' ἐπίσχεσιν οὖρων, ἄνευ τοῦ πεπονθέναι τὴν ἐκκρίτικὴν δύναμιν, ἐὰν τὰ μὲν τῆς κύστεως ἴδια νεῦρα πάθῃ, τὰ δὲ τοῦ σφίγγοντος αὐτῆς τὸν ἀνέχονα μῦος ἐνεργῇ, διασώζοντα τὴν ἑαυτῶν δύναμιν· ὡς ἐὰν γε παραλυθῇ, σημεῖον ἴδιον τῆς παραλύσεως τούτου τοῦ μῦος ἔστιν ἢ τῶν οὖρων ἀκούσιος ἔκκρισις· ὅταν δὲ τοῦτο γένηται τὸ πάθος, ὃ τε πόρος αὐτῆς φραγθῇ, χαλεπὸν ἔστι διαγνῶναι τὰς διαθέσεις ἀμφοτέρων. οὐ μόνον δὲ εἰς τὴν τούτων, ἀλλὰ καὶ τὴν τῶν ἄλλων ἀπάντων τῶν κατὰ τὴν κύστιν ἀκριβῆ διάγνωσιν ἀναγκαιότατον ἔστι προεπίστασθαι τὰ προκαταρχοντα τῶν ἔξωθεν αἰτίων, ἃ καλοῦσιν ἰδίως οἱ ἱατροὶ προκαταρχικά· πολὺ δὲ μᾶλλον αὐτῶν τὰ προηγούμενα τὰ κατ' αὐτὸ τὸ σῶμα τοῦ ζώου παθήματα. λορδωθείσης γοῦν ποτε τῆς ῥάχews ἐπὶ τῇ καταπτώσει, συνέβη τῶν οὖρων ἐπί-

stercus, laborante invito. Quum vero ipsum vesicae corpus eo affectu fuerit affectum, ut quod in ea continetur, exprimere non possit, supprimitur urina, vocaturque hoc symptoma ipsius ischuria. Atque accidit interdum propter obtusum ipsius sensum urinae suppressionem fieri citra excreticis facultatis laesionem, si proprii vesicae nervi afficiantur, nervis muscoli cervicem ejus stringentis munere suo fungentibus, ipsorum facultate servata; nam si resolvantur, proprium signum est paralyseos hujus musculi urinae praeter voluntatem excretio; at hoc eveniente affectu, quum meatus ipsius fuerit obstructus, uterque affectus cognitu difficilis est. Proinde ut exquisitè dignoscantur, non solum hi, sed reliqui quoque omnes vesicae affectus, perquam necessarium est praescire praevias causas extrinsecus advenientes, quas proprie procatacricas medici vocant; sed multo magis eas, quae praecesserunt in ipso animalis corpore, affectiones. Igitur cuidam a casu spina luxata accidit urinae suppressio, quae sic

Ed. Chart. VII. [515.]

Ed. Bas. III. (313.)

σχαις, εἰωθυίας οὕτω γίνεσθαι, καθάπερ εἴρηται καὶ ὑφ' Ἱπποκράτους· ἐπεσχέθη δ' οὐκ εὐθέως, ἀλλὰ περὶ τὴν τρίτην ἡμέραν, ὑπὸ τῆς τῶν ἔσω μεταστάντων σπονδύλων θλίψεως, φλεγμηνάσης τῆς κύστεως· ἤλγει γοῦν κατὰ τὸ χωρίον αὐτῆς, καὶ χωρὶς μὲν ψαύειν, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἐπερειδόντων τὰς χεῖρας· ἐθεραπεύσαμεν δ' αὐτὸν ὥς πρὸς φλεγμονὴν ἰστάμενοι. μεταστάντων δ' ὀπίσω τῶν σπονδύλων ἐφ' ἑτέρου, τὸ οὖρον ἀκουσίως ἐξεκρίνετο χωρὶς ὀδύνης τῆς κύστεως· ἐφ' οὗ τὸ νεῦρον τοῦ κλείοντος τὴν κύστιν μὲν ἐτεκμηράμεθα πεπονθέναι, καὶ διὰ τοῦτο τὴν θεραπείαν τῷ νοσητῷ προσήγομεν. ἐπ' ἄλλου δ' ὁμοίως πεπονθότος ἐπίσχεσις οὖρων ἐγένετο, δυσαισθησίας μὲν ἐπὶ τῇ τῶν νεύρων πίσει καταλάβούσης τὴν κύστιν, ἐν δὲ τοῖς ὕπνοις οὐκ αἰσθανομένου τοῦ ἀνθρώπου πεπληρωμένης τῆς κύστεως, εἴθ' ὑπερδιαταθείσης αὐτῆς, μηκέτ' ἀποκρίνοντος. συμβαίνει γάρ ποτε καὶ τοῦτο τῆς ἰσχυρίας αἴτιον γενέσθαι, καθάπερ γε καὶ ἄλλοις ὑγιαίνουσιν ἥτοι διὰ περιστάσιν τινα πραγμάτων, ἢ ἐν ἐκκλησίαις, ἢ βουλαῖς, ἢ ἐν δικαστηρίοις, ἢ καὶ δειπνοῦσι παρὰ τινι, κατασχοῦσιν ἐπὶ πλέον τὸ οὖρον, ὑπερδιαταθείσης τῆς κύστεως,

fieri consuevit, quemadmodum et ab Hippocrate dictum est; verum non illico suppressa fuit, sed perendie, ob digressarum ad interna vertebrarum compressionem inflammata vesica. Itaque dolebat in ejus regione, vel nemine tangente; sed multo magis, si quis manu tangeret. Atque hunc curavimus inflammationi remedia adhibentes. Rursus alter luxatis ad posteriora vertebri urinam invitus profudit citra vesicae dolorem, in quo conjecimus nervum musculi vesicam claudentis fuisse affectum, proinde spinalem medullam curavimus. Atque in alio similiter affecto suppressa fuit urina, torpente quidem ob affectos nervos vesicae sensu, quum autem interdormiendum non sentiret homo, vesica impleta et supra modum extensa, nihil amplius excernere potuit. Etenim accidit interdum, hanc suppressionis urinae causam esse, quemadmodum etiam sanis quibusdam, vel urgentibus negotiis, vel in concionibus, vel senatu, vel foro, vel convivio, retenta longiori tempore urina, extensa supra modum vesica,

Ed. Chart. VII. [515. 516.]

Ed. Basf. III. (315.)

ισχυορίαν ἀκολουθῆσαι, παθούσης τῆς περισταλτικῆς αὐτῆς
 δυνάμειος ὑπὸ τῆς ἀμέτρου τάσεως. ἑτέρον δὲ ἐπὶ καταπτώ-
 σει τῆς ῥάχεως ἀπαθοῦς διαμενούσης ἐν μὲν τῷ παραχοῆμα
 συνέβη συχνὴν οὖρησιν αἵματος γενέσθαι, μετὰ δὲ ταῦτα τε-
 λείαν ισχυορίαν· ἐφ' οὗ τεθρομβῶσθαι τι τοῦ αἵματος ἐτεκμη-
 ράμεθα, καὶ διὰ τοῦτο καθετῆρι χρησαμένων ἡμῶν, ὀλίγον
 μὲν οὖρησεν, ἔξαιρεθέντος δὲ τοῦ καθετῆρος, ἐφάνη κατὰ τὸ
 στόμιον αὐτοῦ γνώρισμα τῆς θρομβώσεως. ἐπ' ἄλλων δὲ
 χρονίων ἀλγημάτων, ἅμα σημείοις ἀποστημάτων γενομένων,
 ἐπὶ τῷ λῆξαι ταῦτα συνεξουρήθη τι πυῶδες λεπτόν, ἐπηχο-
 λούθησεν δ' ἐπίσχεσις οὔρων, ὥς τεκμήρασθαι παχὺ πῦον ἐμ-
 φράξαι τὸν πό[516]ρον. ἐπὶ δὲ τῶν παιδίων λιθιώντων κατὰ
 κύστιν ἐθεασάμεθα πολλάκις ισχυορίαν γενομένην, ἐφ' ἣ
 σχηματίσαντες ἀνάδροπον τὸ σῶμα μετὰ κατασείσεως, ἀπο-
 κυλισθῆναι τὸν λίθον τοῦ πόρου ἐποιήσαμεν. ἐωρακότας δὲ
 καὶ τοῦθ' ὑμᾶς, ὁ μέλλω λέγειν, ἀξιῶ μεμνησθαι διαπαντός·
 ἐπὶ ταῖς καλουμέναις θρομβώσεσιν, οὐ μόνον ταῖς κατὰ κύ-
 στιν, ἀλλὰ καὶ τούτων· ἔτι μᾶλλον εἰ κατ' ἐντερὰ τε καὶ

urinam supprimi, contractrice facultate laesa propter immo-
 deratam tensionem. Quidam etiam quum cecidisset, ma-
 nente spina illaesa, primum quidem magnam sanguinis copi-
 am cum urina emisit, postea vero omnino suppressa est uri-
 na; cui conjecimus concretum esse sanguinis aliquem gru-
 mum; quocirca demissa a nobis per colem fistula, paulum
 urinae reddidit; extracta deinde fistula, apparuit in ipsius
 ore grumi indicium. Praeterea ab aliis diuturnis doloribus,
 una cum abscessuum signis infestantibus, finitis his tenue pus
 cum urina profluxit, subsequuta urinae retentio est, ut conje-
 cerimus a crasso pure meatum obstrui. Atque in pueris cal-
 culo vesicae laborantibus vidimus saepenumero urinam sup-
 primi. Eos itaque resupino figurato corpore concussimus,
 ut a meatu lapis dimoveretur. Quum vero vos id, quod
 jamjam dicam, videritis, oro ut ipsum tenaci semper memo-
 ria servetis; a grumis vocatis, non solum iis qui in vesica,
 sed multo magis illis quoque qui in intestinis, ventriculo at-

Ed. Chart. VII. [516.]

Ed. Bas. III. (313.)

γαστέρα καὶ θώρακα γένοιντο, συμβαίνει λιποψυχεῖν τε καὶ ὠχρεῖν, καὶ μικροὺς καὶ ἀμυδροὺς καὶ πυκνοὺς ἴσχειν τοὺς σφυγμοὺς, ἀλύειν τε καὶ διαλύεσθαι. ταὐτὸ δὲ τοῦτο καὶ πρὸς τοῖς κατὰ τοὺς μῦς μεγάλοις τραύμασιν ἐπιγίγνεται πολλάκις· ὥς θανύσσαι τὴν αἰτίαν τινὰ τοῦ συμβαίνοντος, εἰ τὸ πάντων οἰκιότατον ἡμῖν αἷμα τηλικούτων κακῶν ἐστὶ γεννητικὸν ἐκχυθὲν τῶν οἰκίων ἀγγείων· ἀκολουθοῦσι γὰρ αὐτῷ καὶ σηπεδόνες τῶν μορίων καὶ νεκρώσεις. εἶδον δὲ καὶ κατὰ κύστιν ἐνθρομβωθείσαν ἀκολουθήσαντα τὰ αὐτὰ συμπτώματα· προηγεῖτο γὰρ αἵματος οὕρησις αὐτῷ δαψιλοῦς, καὶ ἐκ τούτου συνετεκμηράμην τὴν θρόμβωσιν, ἔδωκά τε φάρμακον πικρὸν λίθου θρυπτικὸν δι' ὀξύμελιτος, αὐτό τε τὸ ποτὸν ὀξύμελι προσεφέρομεν· ἀλλὰ καὶ ταῦτά μου ποιοῦντος, οἱ μὲν ἄλλοι διαφθάρησαν, εἷς δέ τις ἐσώθη, διαλυθέντων αὐτῷ τῶν θρόμβων, εἶτα κατ' ὀλίγον οὕρηθέντων. ὅτι δ' οὐκ ἔστιν αὐτάρακη τὰ κατὰ τὸν ἐπιστάτα χρόνον συμπτώματα διδάξαι τὸν πεπονθότα τόπον, ἀλλὰ καὶ πολλάκις ἐκ τῶν προγεγονότων ὁ διορισμὸς γίγνεται, τῶν προειρωμένων ὑμῖν ἀναμνησκόμενοι γινώσσεσθε· πῦον γοῦν οὕρησάντων

que thorace continentur, animi defectio et pallor sequi solet, pulsus parvus, obscurus, frequens apparet, anxietas et exsolutio. Idem hoc in magnis musculorum vulneribus saepe numero accidit, ut mirari aliquis possit, quatenam sit hujus eventus causa, quod omnium sanguis nobis familiarissimus ex vasis suis effusus tantorum malorum auctor sit; nam. et putredo partium et mortificatio ipsum sequitur. Vidi etiam vesicae grumo obstructae eadem evenire symptomata; grumum vero adesse conjecimus, quod plurimum antea cruorem cum urina reddidisset. Itaque medicamentum lapidem conterens ex oxymelite atque ipsum quoque oxymel per se in potu dedimus, at nihilominus alii quidem perierunt, uno quodam servato, solutis ipsi grumis, quos postea cum urina paulatim excrevit. Quod vero non satis sint ad affectae sedis inventionem ea duntaxat symptomata quae in praesentia infestant, sed et ex iis quae praecesserunt, saepe definiamus, facile intelligetis, si eorum quae vidistis meminertis. Igitur

Ed. Chart. VII. [516.]

Ed. Bas. III. (313.)

πολλῶν πολλαῖς, ἢ τῶν προγεγονότων συμπτωμάτων μνήμη
 τὸν πεπονθότα τόπον ἐνεδείξατο, τὴν τ' ἐν αὐτῷ διάθεσιν
 ἐδήλωσεν. ὁ μὲν γάρ τις ἡλγήμει πρότερον τὰ κατὰ τὸ χῶ-
 ριον τῶν νεφρῶν πολλαῖς, ἅτακτοί τε φρεῖαι ποτὲ καὶ ῥίγη
 τὰ μικρὰ σὺν πυρετοῖς ἐγγόνει· τῷ δὲ κατὰ τὴν τῆς κύστεως
 θέσιν, ἅμα ταῖς τε φρεῖαις καὶ τοῖς πυρετοῖς ἀλγήματα προε-
 γρόνει· τισὶ δὲ κατὰ διάφραγμα καὶ θώρακα, καθάπερ ἐτέ-
 ροις κατὰ τὸ δεξιὸν ὑποχόνδριον· ἐφ' ὧν ἀπάντων ἐτεκμηρά-
 μεθα, κατὰ τὸν ἀλγήσαντα τόπον ἀποστήματος προγενομένου,
 διὰ νεφρῶν ἐκκαθαρθῆναι τὸ πῦον. συνενδείκνυται δὲ τοῖς
 εἰρημένοις καὶ τὸ ποσὸν τοῦ πύου καὶ τὸ μεμίσχθαι τοῖς οὖ-
 ροις αὐτὸ πᾶν, ὥσπερ ἀνατεταραγμένον, ἢ μήπω τοῦτο γε-
 γονέναι, καθάπερ ἐπὶ τῶν ἐντέρων εἴρηται πρόσθεν. ὥς
 γὰρ ἐν ἐκείνοις, ἐὰν μὲν ἐκ τῶν ὑψηλοτέρων ἐντέρων ἢ τὰ
 φερόμενα, μέμικται τοῖς τῆς τροφῆς περιπτώμασιν ὁμοίως
 τοῖς ἀναπεφυραμένοις, ἐὰν δ' ἐκ τῶν κατωτέρω, καθ' ἓν τι
 μέρος αὐτῶν συνεκκρίνεται, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἦτοι τε-
 θόλωται τὸ οὖρον ἅπαν ὑπὸ τῶν συνεκκρινόμενῶν αὐτῷ

quum multi crebro pus cum urina emisissent, praeterito-
 rum symptomatum memoria et sedem affectam nobis osten-
 dit et affectum in ipso consistentem declaravit. Quidam
 enim prius in regione renum saepenumero doluerat et cum
 inordinato horrore et exiguo rigore febre correptus erat.
 Alius circa vesicae situm simul cum horrore ac febre dolores
 praefenserat, nonnulli circa septum transversum et thora-
 cem, ut alii in dextro hypochondrio. Conjecturam itaque
 fecimus in iis omnibus pus per renes expurgatum esse, vo-
 mica in loco dolente erupta. Ad indicium autem cum supra
 propositis nonnihil confert puris quantitas et quod totum
 cum urinis misceatur, veluti confusum, aut contra, veluti
 jam antea de intestinis dictum est. Nam ut in illis, si a su-
 perioribus intestinis quidpiam deferatur, id ciborum excrc-
 mentis peraeque admixtum videtur, ac si cum ipsis subactum
 fuisset; si vero ab humilioribus, cum una ipsorum parte ex-
 cernitur, simili modo urina aut tota a pure cum ipsa emisso

Ed. Chart. VII. [516. 517.]

Ed. Bas. III. (313. 314.)

πνωδῶν, ἢ κατὰ τινα μόρια διεσπασμένον ἀνωμάλως ἐμφέ-
 ρεται, πολλάκις δὲ καὶ μόνον αὐτὸ τὸ πῦρον ἐκκρίνεται χωρὶς
 οὔρου. τοῦτο μὲν οὖν ἐναργῶς ἐνδείκνυται κατὰ τὴν κύστιν
 αὐτὴν γεγονέναι τὴν ἐκπύησιν· τὸ δ' ἀναμειγμένον ἀκριβῶς,
 ἄνωθεν ποθεν ἦκειν· τὸ δὲ μέσην τούτων κατάστασιν ἔχον,
 ἀπὸ τῶν νεφρῶν. ὁμοίως δὲ καὶ μετὰ τὸ συρῆαγῆναι τὸ
 ἀπόστημα φαίνεται τι γνώρισμα τῆς ἐλκώσεως ἅμα τῇ τοῦ
 πεπονθότος τόπου διαγνώσει, καὶ τοῦτο ποτὲ μὲν ἀναμι-
 γμένον ἀκριβῶς φαίνεται, ποτὲ δὲ μετρίως, ἢ μηδεμίαν
 ἐσχηκὸς μίξιν, ἢ ἐποχούμενόν πως, ἢ μόνον διεξερχόμενον·
 τοῦ μὲν ἔλκους γνώρισμά ἐστιν ἴδιον ἢ ἐφελκὺς ὀνομαζομένη;
 τοῦ πεπονθότος δὲ μέρους ἢ κατὰ τὴν οὐσίαν ιδιότης· πε-
 ταλώδῃ μὲν γάρ ἐστι τὰ τῆς κύστεως ἀπορρύντομενα μόρια,
 σαρκοειδῇ δὲ [517] τὰ τῶν νεφρῶν. οὕτως δὲ καὶ τῶν
 ἀνωτέρω τι πεπόνθῃ, τὰ συνεκκρινόμενα τοῖς οὔροις
 ἐπισκέπτεσθαι χρὴ, παραβάλλοντας αὐτὰ τῇ τῶν ὑπονοουμέ-
 νων οὐσίᾳ. δι' οὔρων μὲν οὖν ἐκκαθαίρεται τὰ τε κυρτὰ
 μέρη τοῦ ἥπατος ὅσα τε ἀνωτέρω τοῦδε τέτακται μόρια

conturbatur, aut per partes quasdam dispersum inaequaliter
 defertur, plerumque etiam solum pus sine urina excernitur.
 Atque hoc sane haud obscure in vesica suppurationem con-
 sistere indicat; quod vero exacte commixtum est, a supernis
 alicunde partibus venire; quod mediam inter haec conditio-
 nem servaverit, a renibus. Similiter si erupta vomica cum
 affecti loci indicibus ulceris quoque signum aliquod appareat,
 hoc aliquando quidem exacte commixtum videtur, aliquando
 mediocriter, vel nullam habens mixtionem, vel quodammodo
 innatat, vel solum excernitur; et vocatum quidem ramen-
 tum ulceris, substantiae vero proprietates affectae partis
 proprium indicium est, quippe partes a vesica avulsae la-
 minis, a renibus vero carunculis sunt similes. Ita etiam
 ubi ex sublimioribus pars aliqua affecta est, excrementa cum
 urinis ejecta intueri et ea suspectarum partium substantiae
 comparare oportet. Igitur cum urina expurgantur gibbae
 hepatis partes atque omnes quotquot sunt his superiores;

Ed. Chart. VII. [517.]

Ed. Bas. III. (314.)

σύμπαντα· δι' ἔδρας δὲ τὰ τε σιμὰ τοῦ ἥπατος ἐντερὰ τε καὶ γαστήρ καὶ σπλήν. ἔξωθεν δὲ τούτων ἐστὶν ὅσα σπανίως γίνεται, ὅλον διὰ γαστρός ἐκκαθαρθέντων τῶν κατὰ θώρακα καὶ πνεύμονα, καὶ δι' οὖρων ἐνίοτε τῶν κάτω τοῦ διαφράγματος, ὧν ἀγνοοῦντες ἐνιοὶ τὰς αἰτίας, εἰτ' οὐχ ἑωρακότες ἐπ' ἀρρώστων αὐτὰ γιγνόμενα, τοῖς ἑωρακόσιν ἀπιστοῦσιν (ὅτι ἀποστήματος ποτε ἐν πνεύμονι γεινόμενον, δυνατόν τὸ πῦον διὰ νεφρῶν ἐκκαθαρθῆναι) ἀλλ' ἡμεῖς γε καὶ πνεύμονος ἀπόστημα δι' οὖρων ἐκκαθαρθέν ἐθιασάμεθα, καὶ θώρακος, διὰ τε τῶν ἐντέρων καὶ τῆς ἔδρας. ἡ μὲν οὖν ἐκ τοῦ πνεύμονος εἰς τοὺς νεφροὺς φορὰ τὴν ἀρχὴν οὐδ' ἀπορίαν ἔχει κατὰ γε τὴν ἀλήθειαν. ὥσπερ γὰρ ἀπὸ τῆς κοιλῆς φλεβὸς ἀποφύσεις εἰς τοὺς νεφροὺς ἐμβάλλουσιν, οὕτω καὶ τῆς μεγάλης ἀρτηρίας. ἐπεὶ δὲ Ἐρασίστρατος ἡγεῖται πνεύματος μόνου τὰς ἀρτηρίας ὑπάρχειν ἀγγεῖα, τοῖς πεπιστευκόσιν αὐτῷ τὸ ζήτημα, οὐχ ἡμῖν γίνεται, τῆς λείας ἀρτηρίας τοῦ πνεύμονος, ὅσον εἰς ἑαυτὴν δέχεται πῦον ἐκ τοῦ ῥαγέντος ἀποστήματος, εἰς ἀριστερὰν κοιλίαν τῆς καρδίας κομίσαι δύ-

per alvum vero pars jecoris sima, intestina, ventriculus, lien. Extra haec autem sunt, quae raro fiunt, ut quum thorax et pulmo per alvum purgatur; quae infra septum transversum posita sunt partes, interdum per urinas. Quorum causam quum nonnulli ignorent, neque ea unquam in aegrotis accidere viderint, non credunt iis, qui viderunt (quod abscessu interdum in pulmone orto pus expurgari per renes possit.) Nos vera pulmonis vomica per urinam, thoracis autem per intestina et alvum expurgari vidimus. Ac transitus quidem a pulmone ad renes plane nullam revera difficultatem habet; etenim ut a cava vena, ita ex magna quoque arteria rami descendunt ad renes. Quoniam autem Erasistratus putat solum spiritum in arteriis contineri, haec quaestio ad ejus sectatores pertinet, non ad nos, quum laevis arteria pulmonis, quantum puris ex erupta vomica suscipit, id in sinistrum cordis sinum deferre possit, quod inde in magnam

Ed. Chart. VII. [517.]

Ed. Bas. III. (314.)

ναμένης, εἴτ' ἐντεῦθεν εἰς τὴν μεγάλην ἀρτηρίαν ἐμπεσόντος αὐτοῦ, διὰ τῶν νεφρῶν εἰς τὴν κύστιν ἐνεχθῆναι τὸ συνδοθέν· οὐ μὴν εἴωθεν οὕτω συμβαίνειν ὥς τὸ πολὺν, φθανούσης τῆς μεταλήψεως εἰς τὰς τραχείας ἀρτηρίας γίνεσθαι. τοῦ μὲν οὖν σπανίως μὲν, ἀλλ' ἐπισθαί ποτε δι' οὕρων καθαρσιν, ἐν πνεύμονι πύου γεννηθέντος, ἡ αἰτία λέλεκται· τοῦ δὲ καὶ διὰ γαστροῦς ἑτερόν τι τῶν ἐξ ἀνατομῆς φαινομένων σπάνιον αἷτιον. ἡ γὰρ τοι κοίλῃ φλὲψ εὐρίσκεται ποτε διὰ τινος ἀγγείου μέσου συναπτομένη τῇ στελεχιαίᾳ καλουμένη· διὸ καὶ θαυμαστὸν οὐδὲν, οὐδ' ἀδύνατον, οὐτ' ἐκ τῶν ἄνω τοῦ διαφράγματος μερῶν εἰς τὴν γαστέρα ῥυῆναι τὸ πῦον οὐτ' ἐκ τῶν κάτω διὰ τῶν νεφρῶν εἰς τὴν κύστιν ἀφικέσθαι· ταῖς γὰρ σπανίαις κατασκευαῖς τῶν σώμάτων εἰκός ἐστιν ἐπισθαί σπάνια συμπτώματα.

Κεφ. ε'. Οὐδ' ἐνταῦθα χρὴ διαφέρεισθαι, πότερον ὑστέραν ἢ μήτραν κλητέον ἐστὶ τὸ πρὸς τὴν κύσιν ὑπὸ τῆς φύσεως δοθέν ταῖς γυναιξὶ μόριον, ὥσπερ οὐδ' εἰ κατὰ τὸν πληθυντικὸν ὀνομαζόμενον ἀριθμὸν ὑστέρας ἢ μήτρας, ἢ κατὰ τὸν ἐνικὸν ἐθέλοι τις ὀνομάζειν ὑστέραν καὶ μήτραν.

ipſius arteriam incidens, per renes tranſit in veſicam; hoc tamen non ita evenire ſolet, pure prius in aſperas arterias magna ex parte tranſumpto. Itaque quam ob cauſam puſ in pulmone genitum cum urinis, licet raro, excernatur, jam dictum eſt; quod vero per ventrem expellatur, alia quaedam rara ex corporum diſſectione apparens eſt cauſa; nam cava vena, mediante vaſe quodam, caudici vocato videtur interdum adaptari. Proinde nihil mirum neque impoſſibile eſt et ex partibus ſepto tranſverſo ſuperioribus puſ in ventrem deſluere et ex iis quae eidem ſupponuntur, per renes in veſicam pervenire; nam corporum raras conſtitutiones par eſt rara etiam ſequi ſymptomata.

Cap. V. Neque hic diſceptandum eſt, utrum vulvam an uterum vocare deceat eam partem, quae mulieribus ad conceptionem a natura data eſt; ut nec ſi quis numero plurali vulvas aut uteros, aut ſingulari vulvam aut ute-

Ed. Chart. VII. [517. 518.]

Ed. Bas. III. (314.)

ἄμεινον γὰρ εἰς τὰ χρήσιμα τὸν χρόνον ἀναλίσκειν, ἔξ ὧν εἰς διάγνωσιν ἢ πρόγνωσιν, ἢ θεραπείαν, ὄφελός τι καρπωσόμεθα. καθόπερ ἀμέλει καὶ πρὸς τῆς καλουμένης ὑπὸ μὲν τινων ὑστερικῆς πνίξεως, ὑπὲρ ἐνίων δ' ἀπνοίας ὑστερικῆς· ὥς ἐν γὰρ τι τὸ πάθος ἐκατέρω τῇ πρόσηγορίᾳ δηλούντων ἐστίν. ἀκοῦσαι τῶν ἱατρῶν. ἐγὼ δὲ θεασάμενος πολλὰς γυναῖκας ὑστερικὰς, ὥς αὐταὶ τε σφᾶς αὐτὰς ὀνομάζουσιν αἱ τ' ἱατρῶναι πρότεραι, παρ' ὧν εἰκός ἐστι καὶ κείνας ἀκηκοέναι τοῦτομα, τινὰς μὲν ἀναισθήτους τε ἅμα καὶ ἀκινήτους κείμενας, ἀμυδροτάτον τε καὶ μικρότατον ἔχουσας σφυγμόν, ἢ καὶ παντελῶς ἀσφύκτους φαινομένας, [518] ἐνίας δ' αἰσθανομένας τε καὶ κινουμένας καὶ μηδὲν βεβλαμμένας τοῦ λογισμοῦ, λιποδρηνούσας τε καὶ μόγισ ἀναπνεοῦσας, ἑτέρας δὲ συνελκομένας τὰ κῶλα, διαφορὰς ὑπολαμβάνω τῶν ὑστερικῶν παθημάτων εἶναι πλείους, ἥτοι κατὰ τὸ μέγεθος τῆς ποιούσης αἰτίας, ἢ κατ' εἶδη τινὰ διαφοροῦσας ἀλλήλων. ἢ μὲν οὖν πρώτη λελεγμένη διαφορὰ κατὰ τὸ τοῦ Ποντικῷ Ἡρακλείδου γεγραμμένον βιβλίον ἀπορίαν ἔχει πολλὴν ὅπως γίνεται.

rum nominare velit. Etenim satius est in rebus utilibus tempus collocare, ex quibus vel ad dignotionem, vel prae-notionem, vel curationem, fructum aliquem decerpere pos-simus. Veluti certe et in eo affectu, quem nonnulli uteri suffocationem, alii spirationis ob uterum ablationem vocant; audire enim licet medicos utraque appellatione unum quen-dam affectum explicare. Ego vero quum multas viderim mulieres hystericas, ut et illae seipsas nominant et ante has medicae foeminae, a quibus et eas verisimile est hoc nomen audivisse, alias quidem sine sensu immobiles jacentes, cum obscurissimo minimoque pulsu, vel omnino sine ullo pulsu apparentes, alias sentientes quidem et sese moventes, atque citra rationis laesionem, sed animo deficientes et vix respi-rantes, alias etiam artus contrahentes; multas esse puto ute-ri affectuum differentias, vel pro causae efficientis magni-tudine, vel pro specierum quarundam varietate inter se dif-ferentes. Igitur prima differentia, cujus Heraclides Pontic-us in conscripto libro mentionem fecit, multam exhibet de

Ed. Chart. VII. [518.]

Ed. Bas. III. (314.)

λέγεται γὰρ ἄπνους τε καὶ ἄσφνκτος ἐκείνη ἢ ἄνθρωπος γε-
γονέναι, τῶν νεκρῶν ἐνὶ μόνῳ διαλλάττουσα, τῷ βραχίον
ἔχειν θερμότητα κατὰ τὰ μέσα μέρη τοῦ σώματος· ἐπιγέ-
γραπται γοῦν τὸ βιβλίον ἄπνους Ἡρακλείδου· καὶ ζήτησιν
ἔφη γεγονέναι τοῖς παροῦσιν ἰατροῖς, εἰ μήπω τέθνηκεν.
Ἡρακλείδου δ' αὐθις ὕστερον γεγονότες ἔνιοι, βουλόμενοι
διασώζεσθαι τι τῆς ἀναπνοῆς, εἰ καὶ μὴ φαίνοιτο, κτηδόντας
ἐρίου διεξαμμένον καταρτῆν φασὶ χοῆναι πρὸ τῆς ἑνὸς, εἰς
διάγνωσιν ἀκριβῆ τοῦ φέρεσθαι τι πνεῦμα διὰ τῆς ἀναπνοῆς
εἴσω τε καὶ αὐθις ἔξω· τινὲς δὲ κατὰ τὸ στόμα τῆς γαστρὸς
ἐπιτιθέναι κελύουσιν λεκάνιον ὕδατος μεστὸν, ἀκίνητον γὰρ
ἀκριβῶς φυλαχθήσεσθαι τὸ ὕγρὸν, εἰ μηδὲν ὅλως σῶζοιτο
τῆς ἀναπνοῆς. εἰ μὲν οὖν ἀπέθνησκον αἱ οὕτως ἔχουσαι
πᾶσαι γυναῖκες, ἀπλοῦν ἂν εἴη τὸ ζήτημα· σωζομένων δὲ
ἐνίων, διπλοῦν γίγνεται, τήν τε διάθεσιν ἡμῶν ζητούντων,
ὅφ' ἧς ἀπέλλνται τὸ τῆς ἀναπνοῆς ἔργον, ἔτι τε μᾶλλον ὅπως
ἔτι ζῶσιν αἱ μὴδ' ὅλως ἀναπνεύουσαι· πεπίστευται γὰρ ἀχώ-
ριστον εἶναι τοῦ ἀναπνεῖν τὸ ζῆν, τοῦ τε ζῆν τὸ ἀναπνεῖν,

ortu suo ambiguitatem. Ait enim illam mulierem neque
pullum neque respirationem habuisse, atque hoc solum a
mortuis distitisse, quod exiguum in mediis corporis partibus
calorem haberet; est autem libri titulus Apnous Heraclidis;
ac astantes medicos quaesivisse ait, an nondum esset mortua.
Rursus nonnulli Heraclide posteriores, servari aliquid re-
spirationis volentes, quamvis non appareat, carptae lanae
flocculos prae naribus suspendi jubent, ut exacte dignosca-
tur, num spiritus aliquis inter respirandum tum intro tum
foras rursus feratur. Nonnulli poculum aquae plenum ori
ventriculi imponere praecipiunt, quippe immotum omnino
servatum iri humorem ajunt, si tota perierit respiratio.
Quod si omnes ita affectae mulieres interirent, simplex esset
quaestio; quum vero nonnullae servantur, gemina sit, inve-
stigantibus nobis tum affectionem, ob quam spirationis mu-
uus deperditur, tum vel magis, quomodo vivere possint, quae
nihil omnino respirant. Nam in confesso est et respiratio-
nem a vita et vitam a respiratione separari non posse, adeo

Ed. Chart. VII. [518.]

Ed. Bas. III. (314.)

ὥστε καὶ τὸν ζῶντα πάντως ἀναπνεῖν καὶ τὸν ἀναπνέοντα πάντως ζῆν. ἢ τοῦτο χαλεπώτερον; οὐκ ἔστι δ' ὄντως χαλεπώτερον, ἀλλὰ θατέρου φωραθῆναι ῥᾶον, εἴ γε καὶ τὰ φωλεύοντα ζῶα νεκροῖς ὅμοια κατὰ τὸν φωλεὺς εἰργμένα, τῆς ἀναπνοῆς οὐδὲν ἀποσώζοντα φαίνεται· τούτου γὰρ ἐγνωσμένου καὶ σαφὸς ἐκείνων ὁρωμένων τῶν ζώων ψυχρῶν, ἀποδεδειγμένου δὲ καὶ τοῦ τὴν μεγίστην χρεῖαν τῆς ἀναπνοῆς εἶναι σωτηρίαν τῆς ἐμφύτου θερμασίας, δι' ἐμψύξεώς τε καὶ ἑπίσειως γιγνομένην, οὐδὲν ἔτι δύσκολόν ἐστιν ἐπιλογίσασθαι, τὴν ὑπολειπομένην αὐτοῖς ὀλίγην θερμασίαν φυλάττεσθαι διὰ τοῦ τῶν ἀρτηριῶν τε καὶ τῆς καρδίας ἔργου, καλουμένου δ' ὑπὸ τινων λατρῶν διαπνοῆς, ὥσπερ τοῦ διὰ θώρακος τε καὶ πνεύμονος ἀναπνοῆς. ἐγχωρεῖ τοίνυν ἐπὶ τῆς ὑστερικῆς ἀπνοίας, ἐπειδὴ κατέψνυται τὸ πᾶν σῶμα, φαίνεται γὰρ ἐναργῶς τοῦτο, τὴν μὲν διὰ τοῦ στόματος ἀναπνοὴν μηδόλως γίγνεσθαι, τὴν δὲ διὰ τῶν ἀρτηριῶν γίγνεσθαι· δυνατόν δὲ καὶ γιγνομένην αὐτὴν ἐλαχίστην λανθάνειν τὴν αἰσθησῶν ἐφεξῆς γοῦν ἡμᾶς διαδέξεται ζήτημα πρὸς τὸ μηδὲν ἔτι τῶν

ut et vivens omnino respiret et respirans omnino vivat. An haec *quaestio* difficilior est? non tamen revera difficilior, sed altera facilius deprehendi potest; quippe latebris clusa animalia mortuis similia respirationis nihil servare videntur. Hoc enim cognito, perspectisque manifeste illis animalibus frigidis, atque eo demonstrato, quod maximus respirationis usus sit ut intimus calor et refrigeratione et ventilatione fervetur, non est amplius difficile colligere, exiguum illum calorem in ipsis relictum, arteriarum cordisque officio conservari, quae a quibusdam medicis transpiratio, veluti quae a thoracis pulmonisque officio prodit, respiratio vocatur. Itaque *pereunte* ob uteri affectum respiratione, quoniam universum corpus refrigeratur, id enim manifeste videtur, fieri potest, ut nulla prodeat ab ore respiratio, quamvis ea quae in arteriis sit, nequaquam intercipiatur; potest etiam adeo esse exigua, ut sensum omnino effugiat. Ergo ut nihil ad hunc affectum pertinens maneat indiscussum, succe-

Ed. Chart. VII. [518. 519.]

Ed. Bas. III. (314.)

κατὰ τοῦτο τὸ πάθος ἀπορεῖν, ὑπὸ τίνος αἰτίας ψύχεται τὸ σῶμα. τάχα δ' ἂν εὐρεθίη καὶ τοῦτο τὰς προηγουμένας αἰτίας ἐπισκεψαμένων ἡμῶν οὕσας τοιαύτας. ὠμολόγηται τοῦτο τὸ πάθος γίνεσθαι ταῖς χηρευούσαις ἐπὶ πολὺ, καὶ μάλιστα ὅταν ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ καθαιρόμεναι τε καλῶς καὶ κυσζόμεναι, καὶ ταῖς πρὸς τοὺς ἄνδρας συνουσίαις χρώμεναι, στερηθῶσιν ἀπάντων αὐτῶν. τί ἂν οὖν τις ἐκ τούτων ἔχοι συλλογίσασθαι πιθανώτερον τοῦ διὰ τὴν ἐπίσχεσιν τῶν καταμηνίων ἢ τοῦ σπέρματος ἐπιγίνεσθαι ταῖς γυναιξὶ ταύτας τὰς ὑστερικὰς ὀνομαζομένας διαθέσεις, εἴτ' ἀπνοιαὶ τινες, εἴτε πνίγες, εἴτε καὶ συνολκαὶ τινες τύχοιεν οὔσαι; καὶ μᾶλλον ἴσως διὰ τὴν τοῦ σπέρματος ἐπίσχεσιν, ἐπειδὴ τοῦτο μεγάλην τε δύναμιν ἔχει [519] καὶ ταῖς γυναιξὶν ὑγρότερόν τε καὶ ψυχρότερόν ἐστιν, ἀποκρίνεσθαι τε δεῖται ταῖς φύσει πολυσπέρμοις, ὥσπερ καὶ τοῖς ἄρρεσι. καὶ γὰρ καὶ τούτων ἔγνωμεν οὐκ ὀλίγην διαφορὰν, ἐνίων μὲν εὐθέως ἀπὸ νεότητος ἐπὶ ταῖς συνουσίαις ἀσθενῶν γιγνομένων, τινῶν δ', εἰ μὴ συνεχῶς χρῶντο, βαρυνομένων τε τὴν κεφαλὴν,

dit iterum alia quaestio, quam ob causam corpus refrigeretur. Ea vero fortasse dissolvi poterit, si causas quae praecesserunt, diligenter intueamur; sunt autem hujusmodi. Convenit inter omnes hunc affectum magna ex parte viduis evenire, iisque maxime, quae quum antea probe purgarentur ac parerent, atque virorum concubitu gauderent, omnibus his fuerint privatae. Quid igitur ex hisce probabilius quis concludere possit quam ob retenta menstrua vel semen cohibitum hujusmodi uterinis vocatis affectibus mulieres cruciari, siue eae apnoeae, siue suffocationes, siue etiam contractiones quaedam fuerint? et fortasse magis ob seminis retentionem, utpote quod magnam vim oblineat et in mulieribus humidius ac frigidius sit et excretionem requirat in iis quae multo semine exuberant, sicuti etiam in viris. Etenim non parva est horum quoque differentia. Sunt enim nonnulli quos protinus a juventute concubitus imbecilliores efficit; alii nisi assidue coeant, capitis gravitate molestantur, cibos

Ed. Chart. VII. [519.]

Ed. Bas. III. (314. 315.)

ἄσωδῶν τε καὶ (315) πυρετωδῶν γιγνομένων, καὶ χεῖρον ὀρε-
γομένων καὶ ἥτιον πετιόντων· ὧν τὸ σῶμα δένδροις ὁ
Πλάτων εἵκαζε πολυκαρποτέροις τοῦ συμμέτρου. τοιαύτης
γοῦν ἐνίους ὄντας φύσεως, εἴτ' ἐγκρατεῖς ἀφροδισίων χρήσεως
ὑπ' αἰσχύνῃς γενομένους, ναρκώδεις τε καὶ δυσκινήτους ἔγνω-
μεν ἀποτελεσθέντας· ἐνίους δὲ καὶ σκυθρωποὺς ἀλόγως καὶ
δυσέλπιδας, ὁμοίως τοῖς μελαγχολικοῖς, ὀρεχθῆναι τε καὶ
πέψαι χεῖρους. οἷδα δὲ τινα διὰ πένθος τῆς γυναικὸς ἀπο-
σχόμενον ἀφροδισίων, οἷς ἔμπροσθεν ἐχρήτο συνεχῶς, ἀνό-
ρεκτόν τε ἅμα καὶ εἰ προσενέγκοιτο βραχύ τι, μηδὲ τοῦτο
πέπτειν δυνάμενον· εἰ δὲ καὶ βραχὺ πλείω ποτὲ λάβοι βιασά-
μενος ἑαυτὸν, εὐθέως ἐμοῦντα δηλονότι, καὶ δυσθυμούμενον
οὐκ ἐπὶ τούτοις μόνον, ἀλλὰ καὶ χωρὶς αἰτίας φανερᾶς ὁμοίως
τοῖς μελαγχολικοῖς· ὃ πάντ' ἐπαύσατο τάχιστα τὸ ἔξ ἀρχῆς
ἔθος ἀναλαβόντι. τὰ τοιαῦτα γοῦν ἀναλογιζομένῳ μοι κατ'
ἑμαυτὸν ἐφαίνετο μέζονα δύναμιν ἔχειν εἰς βλάβην σώματος
ἢ τοῦ σπέρματος ἐπίσχεσις τῆς τῶν καταμηνίων, ἐπ' ἐκείνων
τῶν σωμάτων, ἐφ' ὧν αὐτό τε φύσει κακοχυμότερόν ἐστι

faſtidiunt, ac febribus obnoxii fiunt, atque deterior eſt iſtis
appetentia et concoctio minor, quorum corpus Plato arbori-
bus immodice fructiferis comparabat. Equidem novi quos-
dam, quibus huiusmodi erat natura, qui prae pudore a libi-
dinis uſu abſtinentes torpidi pigrique facti ſunt, nonnulli
etiam melancholicis ſimiles, praeter modum moeſti ac timidi,
cibi etiam tum cupiditate tum concoctione vitiata. Novi
quendam, qui uxoris mortem lugens et a concubitu, quo
antea creberrime fuerat uſus, abſtinens, cibi appetentiam
amiſerat atque ne exiguum quidem ſi ſumpſiſſet cibum con-
coquere poterat, ſi quando vero ſe ipſum cogendo plus cibi
aſſumpſiſſet, protinus ſcilicet ad vomitum excitabatur; moe-
ſtus etiam apparebat, non ſolum has ob cauſas, ſed etiam,
ut melancholici ſolent, citra manifeſtam cauſam, cui omnia
quam celerrime ceſſarunt, ad priſtinam conſuetudinem re-
verſo. Haec ergo conſideranti mihi apud me viſa eſt longe
major ex retento ſemine quam menſtruis corporis noxa
evenire poſſe, quibus corporibus ipſum ſuaſpe natura dete-

Ed. Chart. VII. [519.]

Ed. Basf. III. (515.)

καὶ πλέον, ὃ τε βίος ἀργότερος, ἢ τε τῶν ἀφροδισίων χρήσις
 ἔμπροσθεν μὲν ἱκανῶς πολλή, μετὰ ταῦτα δ' ἀθρόα τις
 ἀποχὴ τῶν πρόσθεν. ἐγενόησα δὲ τούτοις ἔτι τὴν φυσικὴν
 ἐπιθυμίαν τῆς ἀποκρίσεως αὐτοῦ. αἰτίαν εἶναι· βιάζεται γὰρ
 ἅπαντας ἀνθρώπους, ὅτι ἂν ἢ τοιοῦτό τε καὶ πολὺ, πρὸς
 τὴν ἔκκρισιν αὐτοῦ. Διογένης οὖν ὁ κυνικὸς ὡμολόγηται μὲν
 ἁπάντων ἀνθρώπων καρτερικώτατος γεγονέναι, πρὸς ἅπαν
 ἔργον ἐγκρατείας τε καὶ καρτερίας δεόμενον· ἀλλ' ὅμως καὶ
 οὗτος ἀφροδισίοις ἐχρῆτο, τὴν ὄχλησιν τὴν ἐκ τοῦ κατεχομέ-
 νου σπέρματος ἀποθέσθαι βουλόμενος, οὐχ ὥς ἐπ' ἀγαθόν
 τι τὴν ἔξευγμένην αὐτοῦ τῇ κενώσει παραγιγνώμενος ἡδονῇ.
 εἰταίρα γοῦν ποτε συνθέμενος, ὥς φασιν, ὥς πρὸς αὐτὸν
 ἀφίκηται, βραδυνούσης αὐτῆς, ἀπειρίψατο τὸ σπέρμα προσ-
 απτόμενος τῇ χειρὶ τοῦ αἰδοίου, καὶ μετὰ ταῦτα παραγενο-
 μένην ἀπέπεμψεν, εἰπὼν τὴν χεῖρα φθάσαι τὸν ὑμέναιον ἔχειν.
 καὶ δῆλον ἐναργῶς ἐστίν, οὐ διὰ τὴν ἡδονὴν ἔρχεσθαι τοὺς
 σώφρονας ἐπὶ συνουσίαν, ἀλλὰ τὴν ὄχλησιν ἰάσασθαι βουλομέ-
 νους, ὥς εἰ καὶ χωρὶς ἡδονῆς ἐγίγνετο. κατὰ τοῦτο δ' ἡγοῦμαι

rioris fucci est ac copiosius, et qui in otio degunt, quique,
 quum antea nihil ad libidinem reliqui fecissent, affatim con-
 tinere coeperunt. Perpendi autem in his quoque naturalem
 excernendi ipsum cupiditatem hujus rei causam esse; quum
 enim et tale et tantum fuerit, neminem non ad sui excretio-
 nem vi quadam stimulat. Ita Diogenem Cynicum constat
 virum omnium mortalium, quod ad continentiam ac tempe-
 rantiam pertinet, constantissimum fuisse; libidini tamen et
 ipse indulgebat, non a copulata semini, dum effunditur, vo-
 luptate veluti bono aliquo illectus, sed ut noxam a reten-
 to oborientem evitaret. Eum, ut narrant, meretrix adire
 pollicita quum diutius tardaret, ipse manu pudendis admota,
 semen projecit ac venientem deinde remisit, inquit, manus
 hymenaeum celebrando te praevenit. Atque plane constat
 modestos viros non ob voluptatem, sed ut a molestia prae-
 serventur, libidini indulgere, perinde ac si nulla esset ei vo-
 luptas conjugata. Sic etiam reliqua animalia ad coitum ex-

Ed. Chart. VII. [519. 520.]

Ed. Bas. III. (515.)

καὶ τὰλλα ζῶα πρὸς ἀφροδισίων ὁμιλίαν ὁρᾶν, οὐ δόγμα πεπονημένα τὴν ἡδονὴν ἀγαθὸν ὑπάρχειν, ἀλλ' ἐπὶ τὴν ἀποκρίσιν, ὡς ἀνιῶντος ἐν τῷ κατέχεσθαι τοῦ σπέρματος, ἀφικνούμενα, καθάπερ, οἶμαι, καὶ τὸ ἀποπατεῖν καὶ τὸ οὐρεῖν αὐτοῖς ὑπάρχει φύσει. ἐν ταύταις μού ποτε ταῖς ἐννοίαις ὄντος ἐφάνη τοιόνδε συμβᾶν ἐκ πολλοῦ χρόνου χηρευούσῃ γυναικί. κατεχόντων γὰρ αὐτὴν καὶ ἄλλων μὲν τινων ὀχληρῶν καὶ νευρικῶν διατάσεων, εἰπούσης δὲ τῆς μαίας ἀνελθῆναι τὴν μήτραν, ἔδοξε χρῆσασθαι βοηθήμασιν οἷς εἰώθασιν εἰς τὰ τοιαῦτα χρῆσθαι· χρωμένης δ' αὐτῆς, ὑπὸ τῆς αὐτῶν θερμασίας καὶ τῆς κατὰ τὴν θεραπείαν ψαύσεως τῶν γυναικείων τόπων, ἐγένοντο συνολκαὶ μετὰ πόνου τε ἅμα καὶ ἡδονῆς ὅμοιαι ταῖς κατὰ τὰς συνουσίας, ἐφ' αἷς ἐκκριθέντος παχέος τε καὶ πολλοῦ σπέρματος, ἀπηλλάγη τῶν κατεχόντων αὐτὴν ὀχληρῶν ἢ γυνή. διὰ ταῦτα μὲν οὖν ἐφάνη μοι μείζονα δύναμιν [520] ἔχειν εἰς βλάβην τοῦ σώματος ὅλου τὸ κακοχυμότερον σπέρμα τῶν καταμηνίων· ὥστε καὶ ἐκεῖνά ποτε γίνηται ταῖς χηρευούσαις, ἀλλὰ τὴν γε τοῦ σπέρματος ἐποχὴν ἀνισορᾶν τε ἅμα καὶ βλαβερὰν

citari arbitror, non quod existiment voluptatem bonum esse, sed ut semen, quod ob retentionem ipsa molestat, excernant, ut et deijciendi stercoreis excernendaeque urinae desiderio natura moveri consueverunt. Cogitanti mihi aliquando super hac re tale quoddam symptoma apparuit in muliere ex longo jam tempore vidua. Quum enim et aliis malis et nervorum quoque distentione vexaretur, dicente obstetrice uterum esse retractum, remediis ad hujusmodi affectus consuetis uti visum est; quibus adhibitis, partim ob ipsorum calorem, partim etiam, quod inter curandum manibus tractarentur partes muliebres, oborta titillatione cum labore et voluptate veluti per coitum, excrevit crassum plurimumque semen atque ita a molestia liberata est mulier. Proinde mihi visum est, vitiato semini majorem quam menstruis esse vim ad laesionem universo corpori inferendam; itaque lieet haec aliquando profluant viduis, suppressum nihilominus se-

Ed. Chart. VII. [520.]

Ed. Basf. III. (315.)

ὑπάρχειν αὐταῖς. ὅσοι δ' οἴονται μεγάλων συμπτωμάτων ἐν ὅλῳ τῷ σώματι γιγνομένων, ἀπίθανον εἶναι, χυμὸν ὀλίγον ἐν ἐνὶ μορίῳ περιεχόμενον αἰτιᾶσθαι, δοκοῦσί μοι λίαν ἀμνήμονες εἶναι τῶν ὁσημέραι γινομένων. ἐπὶ γοῦν τοῖς τῶν φαλαγγίων δῆγμασιν ὅλον ὁρᾶται πάσχον τὸ σῶμα, μικροῦ τινος ἰοῦ κατὰ βραχυτάτην ὁπὴν ἐνιμμένον. τὸ δὲ τῶν σκορπίων ἐστὶ θαυμασιώτερον, ὅτι καὶ τὰ συμπτώματα διὰ συντόμων ἐπιφέρουσι σφοδρότατα, καὶ τὸ καταβαλλόμενον ἐγχοιμῶντων αὐτῶν ἤτοι παντάπασιν ὀλίγιστον ἢ ὅλως οὐδὲν ἐστίν, ἀτρήτου γε τοῦ κέντρου φαινομένου. καὶ μὴν ἀναγκαῖον, οὐχ ἀπλῶς ὅτι νέννεται τις ὥσπερ ὑπὸ βελόνης, εὐθέως ὅλον τὸ σῶμα χαλάζαις βάλλεσθαι δοκεῖν, ἅμα λειποθυμίαις, ἀλλ' ἤτοι γε πνεύματός τινος, ἢ λεπτῆς ὑγρότητος ἐνιμμένης, εὐλογον γίνεσθαι ταῦτα. τινὲς δ' ἡγοῦνται καὶ τῷ ψαῦσαι μόνον ἐνίας τῶν οὐσιῶν ἀλλοιοῦν δύνασθαι τὰ πλησιάζοντα, μόνῃ τῇ κατὰ τὴν ποιότητα δυνάμει· ταύτην γὰρ φύσιν καὶ τῶν θαλαττίων ναρκῶν ὁρᾶσθαι, δύνανται ἰσχυρὰν οὕτως ἔχουσιν, ὥς καὶ διὰ τοῦ τῶν ἀλίεων τριόδοντος

men molestiam noxamque ipsis inferre. Qui vero arbitrantur non probabile, exiguum succum in una parte contentum tantorum symptomatum universo corpori oborientium esse causam, ii omnino mihi immemores esse videntur eorum quae quotidie contingunt. Etenim a phalangiorum ictibus totum corpus affici videtur, exiguo veneno per minimum foramen injecto. Sed majori admiratione dignus est scorpionis ictus, quod et brevi admodum tempore gravissima inferat symptomata et id quod injicitur, dum ipse pungit, aut perquam exiguum sit, aut nihil omnino, nullo apparente foramine in ipsius aculeo. Atqui necessarium est, non simpliciter, quia quis perinde ac acu punctus est, universum statim corpus veluti grandine percuti videri, animi simul defectione accedente, sed rationi magis consentaneum est, vel a spiritu quodam, vel tenui humiditate injecta, haec evenire. Quidam etiam putant res quasdam solo tactu per qualitatis vim ea quae eis vicina sunt alterare posse, idque plane videri in marina torpedine, ut cui tam vehemens sit facultas, ut per

Ed. Chart. VII. [520.]

Ed. Bas. III. (315.)

ἀναδιδομένης τῆς ἀλλοιώσεως εἰς τὴν χεῖρα, νερκώδη παρα-
 χρῆμα πᾶσαν αὐτὴν γίγνεσθαι. ταῦτά τε οὖν ἱκανὰ τεκμήρια
 τοῦ σμικρὰν οὐσίαν ἀλλοιώσεις μεγίστας ἐργάζεσθαι μόνῳ τῷ
 ψαῦσαι, καὶ τὸ κατὰ τὴν Ἡρακλείαν λίθον, ἣν καὶ μαγνήτιν
 ὀνομάζουσιν, οὐχ ἦμιστά. τοῦ μὲν γὰρ ψαύσαντος αὐτῆς
 σιδηρίου κρεμάννουμένου χωρὶς δεσμοῦ, δευτέρου ἄλλο τοῦ
 ψαύσαντος ψαῦον ὁμοίως τῷ πρώτῳ πάλιν ἐξ αὐτοῦ κρε-
 μάννεται, κἄπειτ' ἄλλο τρίτον ἐκ τοῦ δευτέρου. φαινομένου
 δὲ σαφῶς, ἰσχυροτάτην ἔχειν τὴν δύναμιν ἐνίας τῶν οὐσιῶν,
 ὑπόλοιπον ἂν εἴη ζητεῖν, εἰ διαφθορά τις ἐν τοῖς ζώοις δύ-
 νάται γενέσθαι τηλικαύτη τὸ μέγεθος, ὥς ἰὼ θηρίου παρα-
 πλησίαν ἔχειν ποιότητά τε καὶ δύναμιν. ἢ καὶ τοῦτο κέκρι-
 ται πρὸς αὐτῶν τῶν ἱατρῶν, οἳ γε τῶν προβλημάτων ἐν τι
 πεποιήνται, πότερον ἴδια φαρμακεία; ἔστι σημεῖα, ἢ οὐκ
 ἔστιν; καὶ οἳ γε κάλλιστα δοκοῦντες εἰρηκέναι περὶ αὐτοῦ τὰ
 μὲν αὐτὰ γίγνεσθαι πάθη συγχωροῦσι κατὰ τε τὰς τῶν
 θανασίμων φαρμάκων δόσεις καὶ τὰς ἐκ τοῦ σώματος
 ἡμῶν ὀρρωμένας διαφθοράς· οὐ μὲν ἀδιακρίτους γε τοὺς
 εἰληφότας φάρμακα ἀπὸ τῶν μὴ λαβόντων ὑπάρχειν·

piscatoris tridentem transmissa ad manum alteratione, dere-
 pente totam reddat torpidam. His argumentis satis depre-
 henditur parvae molis res quasdam solo tactu maximas in-
 ducere alterationes; quod in heraclio quoque lapide, quem
 magnetem nominant, videre est; ferrum enim, quod tetige-
 rit, ei adhaeret sine vinculo; deinde si aliud id quod primo
 tangit tetigerit, similiter ut primum illi inhaeret; postea
 tertium secundo. Quum igitur plane constet rebus quibus-
 dam vehementissimas esse vires, reliquum est ut investigemus
 an in animantibus corruptio aliqua nasci possit adeo vehe-
 mens, ut veneni animalis venenati tum qualitatem tum vi-
 res aequet. An id jam a medicis discussum est, qui hanc
 proposuere quaestionem, utrum propriae sint notae veneni,
 necne? Nam qui optime videntur hac de re disputasse,
 eosdem fieri affectus concedunt a lethalis veneni potione et
 a corruptione, quae a corpore ortum habet; discerni tamen
 posse eos, qui venenum sumpserunt, ab iis qui aliunde affe-

Ed. Chart. VII. [520. 521.]

Ed. Bas. III. (315.)

ὅταν γὰρ εὐχύμῳ τινὶ φύσει, δεδιητημένῳ τε κατὰ πάντα τρόπον ὑγμινῶς ἐξαιφνίδιος γένηται θάνατος, οἷος ἐπὶ τινι τῶν δηλητηρίων φαρμακῶν, εἴτα πηλιδόν, ἢ μέλαν, ἢ ποικίλον, ἢ διαδρόον, ἢ σηπεδόνο· ἀνιάρῃς ἀπόζει τὸ σῶμα, φάρμακον εἰληφέναι τοῦτόν φασιν. εἴπερ οὖν συγχωρεῖται τοιαῦτα πάθη καταλαμβάνειν ἡμᾶς ἐξ ἡμῶν αὐτῶν ἔχοντα τὴν ὁρμὴν τῆς γενέσεως, οἷα γίνεται δηλητηρίου φαρμάκου ληφθέντος, οὐδὲν θαυμαστόν εἰ σπέρμα κακόχυμον, ἢ κατάμηνιον ὁμοίως ἔχον, ἐπισηθέντα καὶ διασαπέντα, συμπτώματα φέρει χαλεπὰ τοῖς παθεῖν ἐπιτηδεύουσιν ἔχονσι σώμασιν. μαθεῖν γὰρ ἔστι καὶ ἐπὶ τῶν κυνῶν, ὅσῃν ἔχει δύναμιν ἢ πρὸς τὸ παθεῖν ὁτιοῦν ἐπιτηδεϊότης· οὐδενὸς γοῦν τῶν ἄλλων ζώων ἀλίσκομένου λύττη, μόνον ἀλίσκεται τοῦτο, καὶ τοσαύτη γε κατὰ αὐτὸ γίνεται διαφθορὰ τῶν χυμῶν, ὥστε τὸ σίαλον αὐτοῦ μόνον ἀνθρωπίνῳ σώματι προσπεσὼν ἐργάζεται λύτταν. ὥς οὖν ἀπὸ μικρᾶς ἀρχῆς τῆς κατὰ τὸ σίαλον ποιότητος αὐξανομένη τις ἐν τῷ σώματι διάθεσις, [521] ἥνικα εἰς ἀξιόλογον ἀφίκεται μέγεθος, ἔγνωσται μῆνας μετὰ ἕξ, ἐνίοτε τῷ

eti sunt. Quum enim homo sua natura probis humoribus ac sanorum more educatus derepente moritur, ut assumpto lethali veneno fit, deinde corpus aut livens, aut nigricans, aut varium est, aut diffluens, aut putredinem molestem olet, hunc venenum sumpsisse ajunt. Igitur si affectibus nos infestari fateamur, qui ex nobismet ipsis accepto suae originis impetu, similes sint iis, qui pernicioso epoto veneno eveniunt, nihil mirum, si vitiatum semen, aut menstruum hujusmodi, quum retinentur et putrescant, corporibus ut afficiantur idoneis gravia inferant symptomata. Nam facile intelligitur ex canibus, quantam habeat vim afficiendae rei aptitudo; quum enim reliquorum animalium nullum rabie capiatur, solus canis eo affectu corripitur, atque tanta fit in ipso humorum corruptio, ut sola ejus saliva, si humanum corpus contigerit, rabiem excitet. Ut igitur ab exiguo initio, salivae qualitate, aucta quaedam in corpore affectio, quando ad magnitudinem notatu dignam pervenerit, discer-

Ed. Chart. VII. [521.]

Ed. Basf. III. (315. 316.)

πρόσθεν χρόνῳ μηδὲν ἔχουσα γνώρισμα, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἀπὸ χυμοῦ τινος ἐν τῷ τοῦ ζώου σώματι γενηθέντος μοχθηροῦ κατὰ βραχὺν συμπάσχει τῷ χρόνῳ τῶν κυρίων τιμορίων, (316) ἀφ' ὧν τὸ σύμπαν σῶμα ταχέως ἀλλοιοῦται. ὅτι δὲ τῶν ὑστερικῶν λεγομένων συμπτωμάτων εἰκότως ἐκ παλαιοῦ πεπίστευται κατὰ τὰς μήτρας ἢ οἷον ῥίζωσις εἶναι, τεκμήριον οὐ μικρὸν ἐστὶ τὸ μόναις ταῖς χηρευούσαις τε καὶ ταῖς τὰς ἐμμήνους καθάρσει, ἐπεχομέναις τὰ τοιαῦτα γίνεσθαι παθήματα. ὅτι δὲ τούτων αὐτῶν μείζονα δύναμιν εἰς τὴν τῶν ὑστερικῶν συμπτωμάτων γένεσιν ἔχει τὸ σπέρμα κατεχόμενον, ἐλάττονα δὲ τὸ καταμήνιον, ἐκ τῶν ἄνευ χηρείας ἐπεχομένων τὴν κάθαρσιν ἔνεστι μαθεῖν, ἄλλα μὲν τινα πασχουσῶν, ἃ μικρὸν ὑστερον εἰσρήσεται, μήτε δ' ἀπνοίαις ἐχομένων μήτε σφοδραῖς λειποψυχίαις μήτε τοῖς ἄλλοις ἃ λέλεκται μικρὸν ἔμπροσθεν, ἔτι δὲ καὶ τοῦ τινὰς τῶν χηρευουσῶν ἀμέμπτως καθαιρούμενας, ἢ μὴ πολλῶ ἦτιον τοῦ πρόσθεν, ὁμοίως ἀλίσκεσθαι συμπτώμασιν. ὁμολογεῖ δὲ τούτοις καὶ

nitur post sex menses, quum nonnunquam ante id tempus nulla nota deprehenderetur: sic eodem modo vitioso humore in animalis corpore genito, paulatim tractu temporis principum partium aliqua consentit, a qua universum corpus celeriter alteratur. Quod autem a priscis jam inde seculis optimo jure creditum fuerit, hysterica dicta symptomata ad uterum tanquam ad radicem pertinere, maximo argumento esse potest, quod solis viduis et iis quibus menstrua supprimuntur, hujusmodi affectus oboriuntur. Quod vero ex his ipsis ad hystericorum symptomatum generationem excitandam retentum semen majorem, menstruum vero minorem vim obtineat, facile intelligitur ex iis mulieribus, quibus citra viduitatem purgationes supprimuntur; quamvis enim quibusdam aliis infestentur symptomatis, quae posthac dicuntur, respiratione tamen non privantur, neque animi defectione vehementi, neque aliis quoque symptomatis paulo ante dictis laborant; praeterea ex eo quod viduae quaedam, licet recte ut antea, aut paulo minus purgentur, nihilominus similibus corripiantur symptomatis. Consentunt autem his-

Ed. Chart. VII. [521.]

Ed. Bas. III. (316.)

τὰ κατὰ τὴν μήτραν φαινόμενα σημεῖα τὰς ἀπτομέναις ἀκριβῶς ἰατρίναις· ἐνίοτε μὲν γὰρ ὡς ἀνεσπασμένης ὅλης αὐτῆς, ἐνίοτε δ' ὡς παρεσπασμένης ὁ τρέχῃλος τοῖς ψάνουσιν ἐγκλημαένος φαίνεται. διὸ καὶ τινες οἷον ζῶον τι παιδοποιῖας ἐπιθυμητικὸν εἶναι τὴν μήτραν ὑποθέμενοι, στερισκόμενον ὧν ὀρέγεται, παντὶ τῷ σῶματι λυμαίνεσθαι φασί. γράφει γοῦν ὁ Πλάτων οὕτως· αἱ δὲ ἐν ταῖς γυναιξὶν μῆτραί τε καὶ ὑστέραι λεγόμεναι δι' αὐτὰ ταῦτα, ζῶον ἐπιθυμητικὸν ἐὼν τῆς παιδοποιῖας, ὅτ' ἂν ἄκαρπον παρὰ τὴν ὥραν χρόνον πολλὴν γίνηται, χαλεπῶς ἀγανακτοῦν φέρει, καὶ πλανώμενον πάντῃ κατὰ τὸ σῶμα, τὰς τοῦ πνεύματος διεξόδους ἀποφράττον, ἀναπνεῖν οὐκ ἔων, εἰς ἀπορίας τὰς ἐσχάτας ἐμβάλλει καὶ νόσους παντοδαπὰς ἄλλας παρέχει. ταῦτα τοῦ Πλάτωνος εἰπόντος, ἐνιοὶ προσέθεσαν, ὡς ἐπειδὰν αἱ μῆτραι πλανώμεναι κατὰ τὸ σῶμα τῷ διαφράγματι προσπέσωσιν, ἐμποδιῶσιν τὴν ἀναπνοήν· ἐνιοὶ δὲ πλανᾶσθαι μὲν αὐτὴν ὥσπερ ζῶον οὐ φασιν, ἐπισχεθέντων δὲ τῶν γαταμηνίων ξηρανομένην ἀνατρέχειν εἰς τὰ σπλάγγνα, ποθοῦσαν ὑγραν-

ce ea quoque ligna, quae circa uterum sentiunt medicae diligenter tangentes; nam cervix uteri tangentibus inclinata videtur, interdum veluti sursum retractus sit totus, interdum autem veluti sit tractus ad latus. Proinde quidam uterum tanquam animal quoddam esse statuentes prolis creandae cupidum, privatum his quae concupiscit, universo corpori nocere dicunt. Sic igitur scribit Plato: *Quae pars in mulieribus et uterus et vulva nominatur; quum sit animal prolis generandae cupidum, si intempestive diuque infructuosum fuerit, succensens aegre fert, erransque per totum corpus et spiritus meatum obstruens, respirareque non sinens, in extremam anxietatem dejicit atque multiplices alios morbos excitat.* Haec dicente Platone, quidam addiderunt, uterum, quum ita per corpus errans ad septum transversum pervenerit, respirationem inturbare. Alii errare ipsum veluti animal non dicunt, sed ubi suppressa sunt menstrua, exiccatum ac humectari cupientem ad viscera usque ascen-

Ed. Chart. VII. [521. 522.]

Ed. Bas. III. (316.)

θῆναι, καὶ πεῖδάν ποτε κατὰ τὴν ἀνοδὸν ὁμιλήσῃ τῷ διαφράγματι, στερίσκεισθαι τῆς ἀναπνοῆς τὸ ζῶον. ὅσοι μὲν οὖν ἀγνοοῦσί τε τὰ κατὰ τὰς ἀνατομὰς φαινόμενα, περὶ τῶν φυσικῶν καὶ προαιρετικῶν ἐνεργειῶν οὐδὲν ἐπισκέψαντο, καίτοι μὴδὲν ἀποδεικτικὸν ἀκούοντες ὧν εἶπον, ἐνδέχεσθαι νομίζουσιν εἶναι τι τῶν εἰρημένων ἀληθές· ὅσοι δὲ ἐν ἀμφοτέροις ἐγυμνάσαντο, καθορῶσι καὶ χωρὶς ἐμοῦ τὸ σαθρὸν τοῦ λόγου· εἰ γὰρ καὶ ἀνεσπᾶσθαι τι φαίνοιτο μέρος τῆς μήτρας, βραχὺ τοῦτ' ἐστὶ καὶ οὐχ ἱκανὸν ἐνδείξασθαι τὸ κύτος ὅλον αὐτῆς οὐδ' ἄχρι τῆς γαστρὸς ἀνεσπᾶσθαι, μήτις καὶ ταύτην ὑπερβάσαν ἄψασθαι τῶν φρενῶν που· εἰ δέ περ καὶ ἥπτετο, τί ἂν εἴη τοῦτο πρὸς ἄπνοιαν, ἢ λεπτοπυγίαν, ἢ τὰς τῶν κώλων συντάσεις, ἢ κάρον παντελῆ; τοῖς γοῦν ὑπερέμπλησθεῖσιν ὁ τῆς γαστρὸς ὄγκος ἐναργῶς φαίνεται θλίβων τὸ διάφραγμα· καὶ διὰ τοῦτο [522] μὲν ἡ ἀναπνοὴ πυκνοῦται, σύμπτωμα δ' οὐδὲν ἄλλο καταλαμβάνει τὸ ζῶον. ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰς κνήσεις ἐπεκτεινόμεναι τοῖς κνομένοις αἰ μήτραι

dere; quum vero ascendendo nonnunquam septum transversum contingat, idcirco animal respiratione privari. Ac ii quidem, qui ignorant ea quae in dissectionibus apparent, quique neque naturales neque voluntarias affectiones unquam consideraverunt, quamvis ea quae jam diximus nulla audiant demonstratione roborari, fieri tamen posse arbitrantur, ut aliquid ex enarratis verum existat; at vero, qui in utrisque fuerint exercitati, hujus rationis infirmitatem etiam me tacente conspiciunt. Nam etiam si qua pars uteri ascendere videatur, ea perexigua est, neque sufficit ad hoc, ut totum ipsius spatium ne ad ventriculum quidem ascendisse videatur, nedum ut hunc praetereundo ad septum transversum pertingere; at etiam si attingat, quid momenti habebit id, ut respirationem tollere, aut animi defectionem, aut membrorum contentionem, aut integrum soporem inducere possit? Etenim impletis, ventriculus intumescens plane videtur septum transversum comprimere atque ob hanc rem respiratio redditur crebrior, sed nullo alio symptomate animal infestatur. Sed et praegnantibus uterus foetui coextensus facit

Ed. Chart. VII. [522.]

Ed. Bas. III. (316.)

πυκνότεραν ἐργάζονται τὴν ἀναπνοὴν, οὐδὲν δ' οὐδ' αὐται βλάβουσιν ἄλλο. τὸ δὲ καὶ ξηραίνονένας αὐτὰς ἀνατρέχειν ἐπὶ τὰ σπλάγχνα ποθοῦσας ὑγρανθῆναι, παντάπασιν ἄτοπον· εἰ μὲν γὰρ ἀπλῶς ὑγρότητος αἱ μήτραι δέονται ποτε, τὴν κύστιν ὁμιλοῦσαν ἔχουσι καὶ τὸ κάτω μέρος ἅπαν τοῦ παχέος ἐντέρου· εἰ δ' οὐχ ἀπλῶς ὑγρότητος, ἀλλ' αἱματικῆς ὑγρότητος, ἐπὶ τὸ ἥπαρ ἐχρῆν αὐτὰς, οὐκ ἐπὶ τὰς φρένας φέρεσθαι. τί δὲ καὶ δέονται προσπίπτειν ἔξωθεν ἄλλοις μορίοις, ἔχουσαι περικείμενον ἑαυταῖς στέγασμα πυκνὸν, ὑμενῶδες ἀμφίεσμα; τὰ γὰρ ἔλκοντα πάντα τὰς ἐξ ἐντέρων ὑγρότητας εἰς ἑαυτὰ διὰ στομάτων παμπόλλων τοῦτο πράττει· πάμπολλα δ' εἰς τὰς μήτρας καθήκει στόματα φλεβῶν, δι' ὧν ἔλκειν ἐκ τῆς κοίλης φλεβὸς αἷμα δυνατόν ἦν αὐταῖς, ἐκ τοῦ ἥπατος ἐχούσης ἐπιρρέον αὐτῇ τὸ αἷμα. τίνα δ' ἂν ὀχετὸν ἕτερον εὗροι τις αἵματος ἐξ ἥπατος εἰς μήτρας φερόμενον ἀξιολογώτερον τοῦδε; διὰ τίνος δ' ὁλως ἄλλου δυνατόν αὐταῖς ἐξ ἥπατος ἐλκύσαι τι; καὶν εἰ μὴ μέγιστος δ' ἦν ὁ τῆς κοίλης φλεβὸς ὀχετὸς, ἀλλὰ τοι γ' ἄλλος οὐκ ἔστιν· αὕτη γὰρ

crebriorem respirationem, sed nihil aliud laedit. Quod autem exiccatus humoris desiderio ad viscera ascendat, id prorsus absurdum. Si enim simpliciter aliquando uterus requirat humorem, vesicam atque crassi intestini partem inferiorem totam sibi proximam habet; si vero non simpliciter humorem, sed sanguineum humorem desiderat, ad hepar potius quam ad septum transversum ipsum moveri oportebat. At vero quid opus est, ut aliis extrinsecus irruat partibus, quum a denso tegumento membraneo indumento ipsum ambiente contineatur? nam omnes partes quae ad sese ab intestinis humorem trahunt, per ora quamplurima id efficiunt: atqui ad uterum multa admodum venarum ora perveniunt, per quas ex cava vena, cui ex hepate sanguis influit, sanguinem attrahere potest. Quem vero alium ductum hoc insigniorem quis invenerit, quo ex hepate in uterum sanguis deferatur, aut per quem alium omnino uterus ex jecore quippiam attrahere possit? At licet hic cavae venae rivus non esset maximus, certe non est alius; haec enim unica vena partibus sub

Ed. Chart. VII. [522.]

Ed. Bas. III. (316.)

μία μόνη φλέψ τοῖς κάτω τοῦ διαφράγματος ἅπασιν ἐξ ἧρας ὀχετεύει τὸ αἷμα. παντελῶς οὖν ἄτοπος ὁ λόγος αὐτῶν ἐστι, πρὸς τῷ καὶ ζῶον ἐργάζεσθαι τῷ λόγῳ τὴν μήτραν. ἀλλ' εἰ καὶ τοῦτο συγχωρηθῇ, λυπηθῆσεται μὲν ἀποστερουμένη τῶν ἰδίων ὀρεκτῶν, ἴσως δὲ καὶ ἀτροφῆσει, καθάπερ ἐνιοὶ φασὶ τοὺς ἐρῶντας φοίνικας πάσχειν, οὐ μὴν οὐτ' ἐπὶ τὰς φρένας οὐτ' ἐπ' ἄλλο τι χωρίον ἀφίξεται· πρὸς γὰρ αὐτὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ξηρότατόν ἐστι τῇ κράσει τὸ διάφραγμα, δεῖται δὲ ἡ μήτρα κατὰ τοὺς ξηραίνεσθαι φάσκοντας αὐτὴν ὑγρῶν μορίων κοινωνίας. ἴσως οὖν τις ἡμᾶς ἐρωτήσεται τὴν αἰτίαν, δι' ἣν ἀνεσπασμένη τε καὶ παρεσπασμένη πολλάκις ἡ μήτρα φαίνεται· τοῦτο γὰρ αἱ μαieύτριαι λέγουσιν, ὥσπερ γε καὶ ὅτι πολλάκις ἐπὶ τῆς οἰκείας ἔδρας μενούσης αὐτῆς, οὐδὲν ἔκταν ἐπιλαμβάνει τὰς γυναῖκας ὑστερικὰ συμπτώματα. πειράσομαι δὴ τούτοις εἰπεῖν τὴν αἰτίαν, ἐπόμενος τοῖς ὑφ' Ἱπποκράτους εἰρημέροις. τὰς γὰρ τοι τῶν ὑστερῶν ἐντάσεις αἰτίας γίγνεσθαι φημι τοῦ καὶ τὸν ἀνχένα ταῖς ἀποτομέ- ναις μαίαις ἀνεσπᾶσθαι τε καὶ παρεσπᾶσθαι φαίνεσθαι.

transverso septo constitutis omnibus ex hepate desert sanguinem. Absurda igitur omnino est illorum ratio, cum hoc, quod uterum esse animal hac ratione asserunt. Sed si hoc quoque ipsis concedatur, laedetur uterus, si propriis votis privetur, ac fortassis alimentis destitutus tabescet, quemadmodum amantes palmas affici nonnulli perhibent; verum ob hoc neque ad septum transversum, neque ad alium quemvis locum perveniet. Nam, ut caetera omittamus, perquam aridum est temperamento septum transversum; at uterus juxta illorum placita, qui ipsum exiccari dicunt, humidarum partium communicatione indiget. Interrogabit ergo fortasse nos aliquis, quam ob causam saepe sursum, saepe in latus trahi uterus videatur; id enim obsetrices ajunt, ut et ipso in sua sede saepenumero manente, nihilominus mulieres hystericiis symptomatis corripi. Equidem hujus rei causam explicare tentabo, ea quae ab Hippocrate dicta sunt, imitando. Nam uteri tensiones in causa esse dico, cur tangentibus obsetricibus cervix modo sursum, modo in latus trahi videat-

Ed. Chart. VII. [522. 523.]

Ed. Bas. III. (516.)

συνεσπᾶσθαι γὰρ ἀναγκαῖόν ἐστι ταῖς μήτραις τὸν ἀνχένα. τίς οὖν αἰτία τοῦ τὰς μήτρας ἀνεσπᾶσθαι τε καὶ παρεσπᾶσθαι; τοῦτο γὰρ ἔτι λείπει τῷ λόγῳ· τῶν πρὸς αὐτὰς καθηκόντων ἀγγείων ἢ πλήρωσις ἅμα τοῖς ἀρτήμασιν αὐτῶν· ἀπεδείχθη γὰρ ἡμῖν, ἡνίκα τὸν ἀφορισμὸν ἐξηγούμεθα, καθ' ὃν φησι τὸν σπασμὸν ὑπὸ κενώσεώς τε καὶ πληρώσεως γίνεσθαι, εἰς μὲν τὸ πλάτος τε καὶ τὸ βάθος ἐκτείνειν τὰ τῶν πληρουμένων σώματα, βραχύτερον δ' ἐργάζεσθαι τὸ μήκος· ὅσον οὖν βραχύτερον γίγνεται, τοσοῦτον ἐπὶ τὴν ἀρχὴν ἀνασπᾶται. καὶ γὰρ οὖν καὶ τοὺς μῦς ὁ Ἐρασίστατος ἐκ τοῦ πληροῦσθαι πνεύματος εἰς εὖρος ἐπιδιδόντας ἀφαιρεῖν φησι τοῦ μήκους, καὶ διὰ τοῦτ' ἀνεσπᾶσθαι. πόθεν οὖν ἢ πλήρωσις γίγνεται τῶν τε φλεβῶν καὶ τῶν ἀρτημάτων; ἐκ τῆς ἐπισχέσεως δηλονότι τῶν καταμηνίων. ἀφικνεῖται γὰρ ἄχρι τῆς μήτρας, εἶσω δ' οὐκ εἰσέρχεται τὸ αἷμα, ποτὲ μὲν αὐτὸ παχύτερον ἢ κατὰ τὸ στόμα [523] τῶν ἀγγείων γεγονός, ἔστι δὲ ὅτε μυσάντων ἐκείνων· ὥστε ἐν ταῖς φλεβὶ πληθύνον ἐκείνας τε διατείνειν, διαβρέχειν τε τὰ πλησίον αὐτῶν ἀρτή-

tur; nam simul cum utero cervicem quoque ipsius retrahi necesse est. Quam ob causam igitur uterus vel sursum vel ad latus retrahitur? hoc enim huic sermoni adhuc deest. Ob vasorum ad ipsum pervenientium plenitudinem una cum eorum vinculis; etenim ostendimus in enarratione ejus aphorismi, quo inquit: *convulsionem a plenitudine fieri et evacuatione, plenitudinem corpora repletorum in latum et profundum extendere, sed longitudinem abbreviare*; ergo quo efficiuntur breviora, eo magis ad originem retrahuntur. Nam Erasistratus musculos quoque, si spiritu impleantur, in latitudine augeri, in longitudine vero minui atque ob id etiam retrahi dicit. Unde ergo oritur plenitudo tum venarum tum vinculorum? nempe ex menstruorum retentione. Nam pervenit quidem ad uterum sanguis, sed ad interna ipsius ingredi non potest, aut quia crassior est quam ut per ora vasorum possit penetrare, aut quia clausa sunt ipsis ora: itaque abundans in venis eas extendit atque vicina ipsis vincula ma-

Ed. Chart. VII. [523.]

Ed. Bas. III. (316. 317.)

ματα· τῇ δὲ τούτων τάσει κατὰ τὸ συνεχές αἱ μήτραι συνα-
νασπῶνται. ἔαν μὲν οὖν ἰσορρόπως ἔλκωνται πανταχόθεν,
ἀπαρέγκλιτος αὐτῶν ἡ μετάστασις γίνεται· ἔαν δὲ ἑτερορρό-
πως, πρὸς τὸ μᾶλλον ἔλκον ἐκτείνονται. οὐκ οὖν οὕτως ὡς
ζᾶον πλανώμενον ἄλλοτ' εἰς ἄλλον ἀφικνεῖται τόπον ἢ μή-
τρα ταῖς γυναιξίν, ἀλλ' ὑπὸ συντάσεως ἀνέλκομένη. καὶ λέ-
γων ἂν τις αὐτὸ μὲν τὸ σῶμα τῶν ὑστερῶν ἀπαθὲς εἶναι τη-
νικαῦτα, τὴν διαστροφὴν δὲ πάσχειν αὐτὰς ἔλκο(317)μένας
ἄλλοτ' ἀλλαχόσε, προσηκόντως ἐρεῖ. συμβαίνει γὰρ καὶ κατ'
ἄλλα μόρια τοῦ σώματος ἡ τοιαύτη φαντασία τῶν παθῶν,
ὡς πολλάκις ἔξαπατᾶσθαι τοὺς ἰατροὺς, οἰομένους πεπονθέ-
ναι τὸ διεστραμμένον, ἢ καμθῆναι μὴ δυνάμενον ἢ ἐκτα-
θῆναι. καὶ τοῦτο διδάσκων ὁ Ἱπποκράτης ἐν τῷ περὶ ἄρ-
θρων βιβλίῳ καὶ τῆς κατὰ τὰς μήτρας λεγομένης πλάνης
ἐμνημόνευσεν ὧδέ πως γράψας· οἷς δ' ἂν εἰς τοῦπίσω κε-
φαλὴν μηροῦ ἐκπέσῃ, ὀλίγοις δ' ἐκπίπτει, οὗτοι ἐκταννύειν
οὐ δύνανται τὸ σκέλος, οὔτε κατὰ τὸ ἄρθρον τὸ ἐκπεσόν
οὔτε τι κάρτα κατὰ τὴν ἰγνύην· ἀλλ' ἥκιστα τῶν ἐκ παλαιῶν

defacit; ad horum autem extensionem per continuitatem ute-
rum retrahi necesse est. Igitur si aequaliter undique traha-
tur, recta erit et sine inclinatione ipsius transmutatio; si ve-
ro inaequaliter, ad partem vehementius trahentem extende-
tur. Non ergo veluti animal errabundum alias ad alium
locum discurrit in mulieribus uterus, sed ab extensione re-
trahitur. Quod si dixerit quispiam uteri corpus tum non
esse affectum, sed perversione laborare, quum alias aliorum
trahitur, haud absurda proferet. Nam circa reliquas quo-
que corporis partes accidit ut hujusmodi appareant affectus,
ut saepenumero decipiantur medici, qui perversam partem;
quia vel incurvari vel extendi non possit, arbitrantur esse
affectam. Atque hoc docens Hippocrates libro de articulis
etiam de uteri vocato errore mentionem fecit, ita scribens:
*Quibus in posteriorem partem caput femoris exciderit, hoc
autem raro fit, hi crus extendere nequeunt, neque secun-
dum luxatum articulum, neque adeo secundum poplitem;*

Ed. Chart. VII. [523.]

Ed. Bas. III. (317.)

οὗτοι ἐκταννύουσι καὶ τὸ κατὰ βουβῶνα καὶ τὸ κατὰ τὴν ἰγνύην ἄρθρον. ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ, καίτοι μηδὲν τι πεπονθὸς τὸ κατὰ τὴν ἰγνύην ἄρθρον, ἐκ τῆς πρὸς τὸ κατὰ τὸν βουβῶνα κοινωνίας ἀδυνατεῖν ἐκτείνεσθαι φησιν. εἰδὲ ἔξῃς ἐπιφέρων ἑρεῖ· προσξυνιέναι μὴν καὶ τόδε χρῆ, εὐχρηστον γὰρ καὶ πολλοῦ λόγου ἄξιον καὶ τοὺς πλείστους λήθει, ὅτι οὐδ' ὑγιαίνοντες δύνανται κατὰ τὴν ἰγνύην ἐκταννύειν τὸ ἄρθρον, ἢν μὴ συνεκταννύσωσι καὶ τὸ κατὰ τὸν βουβῶνα ἄρθρον, πλὴν εἰ μὴ πάνν ἄνω αἰρῶσιν τὸν πόδα· οὕτως δ' ἂν δύναιντο. οὐ τοίνυν οὐδὲ συγκάμπτειν δύνανται τὸ κατὰ τὴν ἰγνύην ἄρθρον ὁμοίως, ἀλλὰ πολὺ χαλεπώτερον, εἰ μὴ συγκάμπωσιν καὶ τὸ κατὰ τὸν βουβῶνα ἄρθρον. ταῦτα προειπὼν ἐφεξῆς φησιν· πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα κατὰ τὸ σῶμα τοιαύτας ἀδελφίξιας ἔχει, καὶ κατὰ τὰς τῶν νέρων ξυντάσιας, καὶ κατὰ μυῶν σχήματα, καὶ πλείστα τε καὶ πλείστου ἄξια γινώσκεσθαι, ἢ ὥς τις οἶεται, καὶ κατὰ τὴν τοῦ ἐντέρου φύσιν καὶ τὴν τῆς ξυμπάσης κοιλίης καὶ τὰς τῶν ὑστερῶν πλάνας τε καὶ ξυντάσιας. ἐν ταύταις ταῖς λέξεσι προῦ-

sed ii minime, quibus ex vetusto idem contigit et inguinis et poplitis articulum extendunt. Hoc sermone quamvis poplitis articulus handquaquam afficiatur, quia tamen cum inguine communicat, ipsum extendi non posse ait. Atque deinceps subjungens inquit: Sane animadvertere hoc quoque oportet, nam et utile est, et cuius magna sit habenda ratio, quamvis non paucos lateat, ne sanos quidem extendere posse poplitis articulum, non extenso inguinis articulo, nisi sursum admodum levato pede, ita enim possunt; neque tamen similiter, sed longe majori cum difficultate, flectere possunt poplitis articulum, nisi simul flectant articulum inguinis. His dictis deinceps ait: Multae vero et aliae corporis partes eas habent societates et secundum nervorum distentiones et musculorum figuras; quin etiam plurima notatu fortasse digniora quam quis putaverit, et secundum intestinorum naturam et universum ventriculum atque uterum tum errores tum extensiones. His verbis Hippocrates de

Ed. Chart. VII. [523.]

Ed. Bas. III. (317.)

θετο μὲν εἰπεῖν ὁ Ἱπποκράτης περὶ τοῦ κατὰ τὴν ἰγνύαν ἄρθρου, μὴ δυναμένου κινεῖσθαι κατὰ φύσιν, οὐ τῷ πεπονθέναι τι πάθος ἴδιον, ἀλλὰ τῇ κοινῶν τῇ πρὸς τὸ κατὰ ἰσχίον· ἐμνημόνευσε δὲ καὶ τῶν κατὰ τὴν μήτραν συντάσεων, ὅταν αὕτη μὲν ὅσον ἐφ' ἑαυτῇ μὴ μεθίστηται, τεινομένη δ' ὑπὸ τινων ἐτέρων ἔπεται τοῖς ἐπισπωμένοις. αἱ μὲν οὖν διαστροφὰι τῆς μήτρας κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον ἀκολουθοῦσι ταῖς τῶν ἐμμήνων ἐπισχέσεσιν, οὐκ αὐταὶ τῶν περὶ τὸ σῶμα τοῦ ζώου συμπτωμάτων αἰτίαι γινόμεναι, κοινὴν δὲ αἰτίαν αὐτῶν κτώμεναι τὸ πλῆθος τῆς ἐπισχημένης ἐμμήνου καθάρσεως· αἱ δ' ἄνευ τῶν διαστροφῶν ἢ καὶ τῆς ἐπισχέσεως τῶν καταμηνίων ταῖς χηρευούσαις γινόμεναι βλάβαι διὰ τὴν ἐπίσχεσιν τοῦ σπέρματος συμβαίνουσι. παρὰ δὲ τὴν ποσότητά τε καὶ ποιότητα τοῦ τε καταμηνίου καὶ τοῦ σπέρματος ἄλλοι ἄλλο συμπτώματος εἶδος αὐταῖς γίνεται. ψύχειν μὲν γὰρ ὅλον τὸ σῶμα δυναμένου τοῦ λυποῦντος αἰτίου, καταψύχονται σφοδρῶς, ὥς μὴτ' ἀναπνεῖν αἰσθητῶς μήτε σφύζειν· παχέος δ' ὄντος ἢ δριμέος, οἱ σπασμοὶ γίνονται·

poplitis articulo dicere proposuerat, qui secundum naturam moveri non potest, non ob proprium ipsius affectum, sed ob eam quam cum ischio habet societatem; extensionum autem uteri mentionem fecit, quum ipse non per se transmutatur, sed extenditur a quibusdam aliis, quorum attrahentium sequax est. Igitur uteri perversiones eo quem diximus modo suppressa sequuntur menstrua; neque symptomatum animalis corpori oborientium causae ipsae sunt, sed communem habent causam plenitudinem a suppressa menstruorum purgatione; quae vero citra perversionem aut menstruorum retentionem viduas molestant noxae, hae ob retentum semen accidunt. Atque his pro multitudinis qualitatiseve ratione tum menstruorum tum seminis alias aliae symptomatum species oriuntur. Etenim quum laedens causa universum corpus refrigerare potest, hae adeo vehementer refrigerantur, ut neque manifeste respirent, neque pulsus edant; si vel crassa fuerit vel acris, convulsiones aderunt;

Ed. Chart. VII. [523, 524.]

Ed. Bas. III. (317.)

δυσθυμίας δὲ, ὅταν ἢ μελαγχολικώτερον· ὥσπερ γὰρ πάλιν
 λεπτοφυγίαι τε τῇ σφοδρότητι τῶν τάσεων ἔπονται καὶ ταῖς
 καταψύξεσι καὶ ταῖς τοῦ [524] στομάχου κακώσεσιν. εὐδη-
 λον δ' ὅτι τὸ στόμα τῆς γαστρὸς ἐν τοῖς τοιούτοις λόγοις
 εἰώθαμεν ὀνομάζειν 'στόμαχον', ὥσπερ καὶ ταῖς στομαχικαῖς
 συγκοπαῖς ἅπασι τοῖς ἰατροῖς ἔθος ἐστὶν οὕτω χρῆσθαι τῇ
 προσηγορίᾳ. ὅσα δὲ ταῖς ἐμμήνοις καθάρσεσιν ἐπεχόμεναις
 ἀκολουθεῖ συμπτώματα, καὶ γὰρ καὶ περὶ τούτων ὑπεσχόμεν
 εἰπεῖν τι, νῦν ἤδη δίδειμι, τὴν ἀρχὴν ἀφ' ὧν Ἱπποκράτης ἐν
 ἀφορισμοῖς ἔγραψεν ποιησάμενος, ὧν ἐν καὶ τόδε ἐστίν· ἦν
 γυνὴ μὴ κύουσα μηδὲ τετοκυῖα γάλα ἔχῃ, τὰ καταμήνια αὐτῆς
 ἐκλέλοιπεν. ἄνευ δὲ τοῦ γάλα κατὰ τοὺς τιτθὺς φαίνεσθαι,
 τῶν καταμήνιων ἐπισχημένων καὶ τάδε σημεῖα· βάρους μὲν
 αἰσθησις ἐν ὅλῳ τῷ σώματι, καὶ ἄση, καὶ ἀνορεξία, καὶ
 ἀνωμαλία φρικώδης· ἐὰν δὲ χωρὶς φρίκης ἀνωμαλία τις ᾖ,
 καὶ ἄση, καὶ τινων ἀλλοκοτῶν ἐπιθυμία, σκέψασθαι κέλευσον
 τὴν μαῖαν ἀψαμένην τοῦ τῆς μήτρας ἀνέχενος· εἰ γὰρ
 ἄνευ σκληρότητος μεμνκὼς ᾖ, κνήσεως ταῦτ' ἐστὶ σημεῖα.

moerore vero, si atra bilis exuberet, quemadmodum animi
 quoque defectiones, extensionum vehementiae et refrigeratio-
 nibus et stomachi depravationibus succedunt. Constat autem
 quod in hujusmodi sermonibus os ventriculi stomachum sole-
 mus appellare, ut et omnibus medicis mos est in syncope stoma-
 chica hujusmodi uti appellatione. Sed quae symptomata men-
 struas purgationes suppressas sequuntur, nam de his quoque
 nonnihil me dicturum pollicitus sum, nunc enarrare aggre-
 dior, sumpto initio ab iis quae Hippocrates in aphorismis
 scripsit, quorum id unum est: *Si mulier neque praegnans
 neque puerpera lac habeat, ipsius menstrua defecerunt.* At
 nullo in mammis apparente lacte, menses suppresso-
 rum etiam haec signa sunt: gravitatis sensus in corpore, fa-
 stidium, dejecta cibi appetentia, horror inaequalis; quod si
 citra horrorem inaequalitas aliqua fuerit, et fastidium et ali-
 enorum quorundam cupiditas, jube obstetricem uteri cervi-
 cem tangere: nam si citra duritiem clausa sit, graviditatis

Ed. Chart. VII. [524.]

Ed. Basf. III. (317.)

τινὲς δὲ αὐτῶν καὶ τὴν τροφὴν ἐμοῦσιν, ἐσθίουσὶ τε γῆν, ἢ
 ἄνθρακας ἐσβισμένους, ἢ τινα τοιαῦτα. τὸ μέντοι μετὰ
 σκληρότητος μεμνὸς στόμα τοῦ τῆς μήτρας ἀνέχοντος πάθος
 εἶναι τι κατὰ τὴν μήτραν σημαίνει, καὶ χορὴ σκοπεῖσθαι τὴν
 μαιεύτριαν, ἐξ ὅ τινος μέρος παρέσπασται τε καὶ ἀνέσπασται,
 κατ' ἐκεῖνο γάρ ἐστιν ὁ πεπονθὼς τόπος τῆς ὑστέρας· ἐνταῦθα
 δὲ καὶ διασημαίνει τι κατ' ἐκεῖνο τὸ μέρος ἄλγος μετὰ βά-
 ρους, ἔρχεται δὲ καὶ εἰς ἰσχίον τὸ ἄλγος, καὶ τὸ κατ' εὐθὺ
 σκέλος αὐτὸ χωλεῖ κατὰ τὴν ὁδοποιρίαν. καὶ πολλῶ χρόνῳ
 τὰ καταμήνια κοινῇ, καὶ μηδεμίαν κένωσιν ὁ ἰατρὸς τῇ
 γυναικὶ προσαγάγη, φαίνεται τις ἐνίοτε κατὰ τὸν κενεῶνα
 παρὰ φύσιν ὄγκος, ἐνδεικνύμενος διὰ βάθους εἶναι τι φλεγ-
 μαῖνον· ἐνταῦθα δὲ καὶ πυματώδης ὄγκος ἐγείρεται κατὰ τὸ πέ-
 ρας τοῦ κενεῶνος, οἷοι καὶ τοῖς ἀνδράσι γίνονται κατὰ τὸ
 χωρίον τοῦτο, καὶ τινι διεπύησε καὶ τομῆς ἐδεήθη. κατὰ
 τοῦτο γοῦν τὸ μέρος καὶ κῶλον οἶδαμεν ἐκπύησαντά τε
 καὶ τμηθέντα, ἐνίοτε μὲν ἀγνοούντων ὁ τέμνουσι τῶν
 ἀπειροτέρων ἰατρῶν, ἔστι δ' ὅτε καὶ γνωσκόντων.

haec signa sunt. Ex iis etiam nonnullae cibum evomunt, ac
 terram, aut extinctos carbones, aut quaedam hujusmodi
 edunt. Si vero cum duritie clausum fuerit os cervicis uteri,
 affectum aliquem in utero esse significat, oportetque obsetri-
 cem speculari, ad quam partem vel declinet, vel retrahatur,
 nam in ea parte affecta uteri sedes est, atque in quibusdam
 ejus partis dolor cum gravitate apparet; quinetiam in coxam
 dolor transit ac crus ipsum, quod e regione est, per incessum
 claudicat. Quod si longiori tempore supprimantur men-
 strua, nullamque medicus mulieri vacationem promoveat,
 timor aliquis praeter naturam in ilibus interdum exoritur,
 ostendens ex internis partibus quampiam esse inflammataam;
 nonnullis panus in extrema ilium partem excitatur, quales tu-
 mores viris eodem in loco oriuntur, qui nonnunquam sup-
 parati secari debent. Vidimus in hac parte etiam colum
 suppuratum sectumque, interdum ignorantibus medicis inex-
 pertis, quid inciderent, interdum intelligentibus quoque.

Ed. Chart. VII. [524.]

Ed. Bas. III. (517.)

καὶ πάντ' ἰάθη· τὰ οὕτως ἐκπνήσαντα κῶλα ῥαδίως, αἱ δὲ κατὰ τὴν μήτραν τομαὶ δυσχερέστερον εἰς σύμφυσιν ἔρχονται· τοιαῦτα μὲν οὖν ἔπεται συμπτώματα· ταῖς τῶν καταμηνίων ἐπισχέσει, καὶ χωρὶς τούτων ἀλγήματα κατ' ὀσφύν καὶ τραχήλον καὶ βρέγμα· καὶ τὰς τῶν ὀφθαλμῶν βάσεις, πυρετοὶ τε· κανσώδεις καὶ οὖρα μελαινόμενα μετ' ἐρυθροῦ τιος ἰχθῶρος, ὥσπερ εἰ κρεῶν νεόσφαγῶν πλύμασι μίξαις ἀσβόλην ἔναι· καὶ δυσουροῦσι καὶ ἰσχυροῦσι· ὅτ' ἂν οὖν τι τοιοῦτον ἴδῃς ἐπὶ γυναικῶν, ὑπόπτειν κατὰ τὰς μήτρας εἶναι τὴν οἶον ῥίζαν αὐτῶν· ἔαν δὲ καὶ κατ' ἄλλον τινὰ τόπον τοῦ σώματος ἐκκρισῇ αἷματος ἢ φλεγμονή τις ἢ, ἢ ἐρυσίπτελως γένηται, πυνθάνεσθαι χρὴ περὶ τῆς ἐμμήνου καθάρσεως· οὐδὲν γὰρ τούτων γίγνεται ταῖς ἀμέπτως καθαιρομέναις· ταῖς μὲν οὖν ἐπισχέσει τῆς ἐμμήνου καθάρσεως τοιαῦτα τοῦπίπαν ἐκγίγνεται συμπτώματα· ταῖς δ' ἀμέτροις κενώσειςιν ἄχραιοι καὶ ποδῶν οἰδήματα καὶ ὅλον ὑπὸ πόνον τὸ σῶμα, καὶ μοχθηρῶς πέττειν τὰ σιτία καὶ φανύλως ὀρέγεσθαι, καὶ πάνθ' ὅσα δι' αἵματος ἄμετρον κένωσιν εἰωθεν

Atque ab hujusmodi tumore suppurato in colo nemo non facile sanus evasit, uteri vero sectiones majori cum difficultate conglutinantur. Hujusmodi ergo symptomata suppressa menstrua sequuntur ac praeterea lumborum et colli et scapitis dolor et oculorum baseos, item febres ardentes et urinae nigricantes cum rubra quadam sanie, perinde ac si carinium recens mactatarum loturis fuliginem miscueris; quibusdam urina aut difficulter redditur, aut omnino supprimitur. Quum ergo horum aliquod in muliere conspexeris, uterum veluti radicem ipsorum esse conjice. Quod si per alium etiam quempiam corporis locum sanguis effluerit, aut inflammatio, aut erysipelas excitetur, an menstrua purgentur, interrogare debes; siquidem nihil horum accidit integre purgatis. Igitur suppressionem menstruae purgationis hujusmodi plerumque sequuntur symptomata, immoderatas autem vacuationes, decoloratio, pedum oedemata, totum corpus subtumidum, vitiosa ciborum tum concoctio tum cupiditas et quaecumque ob immoderatam sanguinis vacuationem, sive

Ed. Chart. VII. [524. 525.]

Ed. Basl. III. (317. 318.)

ἐπισθαι συμπτώματα, καὶ ἐξ αἰμορροΐδος, ἢ τινος ἄλλης αἰμορροαγίας ἢ κένωσις γένηται. καὶ χωρὶς δὲ τοῦ πεπονθέ-
ναι τὰς μήτρας ὁ καλούμενος ἥδους γυναικίος ἐστίν· ὅτε συμ-
βαίνει ταῖς γυ[525]ναιξιν, ὅλον τοῦ σώματος ἐκκαθαίρομέ-
νου τε καὶ κενουμένου δι' αὐτῆς, ὥσπερ ἐνίοτε καὶ διὰ νεφρῶν
ἐκκινεῖται· καὶ γίγνεται τοῦτο μάλιστα ταῖς ἀπαλοσάρκεις
τε καὶ φλεγματώδεσι, ὡς καὶ χωρὶς τοῦ ψαῦσαι τῆς μήτρας
ἰασάμεθα διὰ τῶν τοῦ παντός σώματος βοηθημάτων· ἐστὶ
δὲ τὸ κενούμενον ἐνίοτε μὲν ἐρυθρὸς ἰχώρ, ἐστίν· ὅτε δ' ὕδα-
τώδης ἢ ὑπωχρὸς· εἰ δ' αἷμα καθαρόν· ὡς ἐν φλεβοτομίᾳ φαί-
νοιτο, προσέχειν ἀκριβῶς, μὴ τις ἀνάβρωσις γέγονεν ἐν τῇ
μήτρᾳ· συμ(318)βαίνει δ' ὡς τὸ πολὺ κατὰ τὸν ἀνχένα μάλ-
λον ἢ ἀλλὰχόθι τὰς ἀναβρώσεις αὐταῖς γίγνεσθαι. διαγι-
γνώσκονται δὲ τοῖς φερομένοις ἰχώρσιν αἱ βυθιώτεραι, κατὰ
δὲ τὸ στόμιον τοῦ ἀνχένος οὐ τούτοις μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ
τῆς ἀφῆς· ἐκκρίνεται δ' αἷμα καὶ τῶν κινουσῶν ἐνίαις, ἀνα-
στομουμένων τῶν κατὰ τὸν ἀνχένα φλεβῶν· εἰ δὲ κνούσης
γυναικὸς· ἐξαίφνης ἰσχυροὶ γενηθεῖεν οἱ τιτθοὶ, προσδόκα

ex haemorrhoidē, sive aliō quodam sanguinis fluore evenien-
tem, sequi consueverunt symptomata. Sed accidit interdum
foeminis muliebre vocatum profluvium, vel uterō handqua-
quam affecto, quum universum corpus per ipsam expurga-
tur evacuaturque, quemadmodum interdum per renes quo-
que evacuatur; id verō potissimum fit, si mulieres laxis sint
carnibus et pituitosae, quas etiam intacto utero, universo
corpore adhibitis remediis, sanavimus. Quod autem excer-
nitur, nonnunquam rubra sanies est, interdum aquosa, aut
subpallida; quod si purus fuerit sanguis, qualis secta vena
cernitur, diligenter animadvertere oportet, numquae erosio
sit in utero; ea vero magna ex parte in cervice potius, quam
alibi contingere solet; discerniturque per excretam saniem,
si fuerit profunda; si vero circa os cervicis confliterit, non
solum per hanc, sed tactu quoque. Atque praegnantēs quo-
que, quum ora venarum in cervice aperiuntur, sanguinem
excernunt. Si vero mulieri gravidāe mammae subito exte-

Ed. Chart. VII. [525.]

Ed. Bas. III. (318.)

ταύτην ἐκτρώσειν· δίδυμα δὲ κνούσης ὁ ἕτερος τιτθὸς ἰσχνὸς
γενόμενος ἐκτρωθήσεται· σημαίνει τὸ ἕτερον τῶν ἐμβρύων·
καὶ τοῦντίπαν τὸ μὲν ἄρρεν ὁ δεξιὸς, τὸ δὲ θῆλυ ὁ ἕτερος,
ἐπειδὴ τὰ μὲν ἄρρενα τοῦντίπαν ἐν τοῖς δεξιοῖς μέρεσι τῶν
μητρῶν κυῖσκειται, τὰ δὲ θήλεα ἐν τοῖς ἀριστεροῖς, καὶ σπά-
νιὸν ἐστὶ τὸ ἐναντίον, ὡς καὶ πρὸς τῶν ἄλλων φαίνεται ζώων,
οἷς ἡ φύσις ἐστὶ διδυμοτόκος· αἰγὲς τε γὰρ πολλαὶ καὶ πρό-
βατα τοιαῦτα καὶ τῶν ἄλλων τετραπόδων ζώων οὐκ ὀλίγα·
εἰ δὲ κυῖσκειτο μὲν ἐτοιμῶς ἡ γυνή, δμήνην δὲ καὶ τρίμηνην
ἢ τετράμηνην ἐκβάλλῃ τὸ κύημα, περὶ τὰς κοτυληδόνας αὐτῇ
τῶν μητρῶν ὑγρότης φλεγματώδης ἀθροίζεται, δι' ἣν ἡ τῶν
γεννημένων ἐν τῷ χωρίῳ φλεβῶν τε καὶ ἀρτηριῶν σύμφυσις
τοῖς στόμασι τῶν καθηκόντων εἰς τὴν μήτραν ἀγγείων ἀπο-
νός ἐστιν, ὡς μὴ φέρειν τὸ τοῦ κνουμένου βάρος, ἀλλ' ἀποφ-
θῆγγυσθαι ῥαδίως.

Κεφ. σι. Ὅσπερ ὀλίγα τῶν διὰ ἑδρας ἐκκρινομένων
σημεῖα τῶν πλησίον αὐτῆς ἐστὶ τόπων πεπονθότων; καὶ
πλείστα δ' αὐτῶν τῶν ἐντέρων καὶ τῆς γαστρὸς καὶ τοῦ

numentur, ipsam abortum facturam expecta. Atque geminos
ferentis altera mamma extenuata alterum foetum abortu-
rum portendit, ac omnino dextra marem, sinistra foeminam,
quoniam foetus mares in parte uteri dextra ut plurimum fe-
runtur, foeminae in sinistra, atque raro contrarium accidit,
ut animalibus quoque, quae suā natura geminos gerunt, ac-
cidere videmus, ut capris, ovibus atque aliis quadrupedibus
non paucis. Si vero mulier prompte quidem concipiat, sed
secundo, aut tertio, aut quarto impraegnationis mense foe-
tum ejiciat, circa uteri acetabula humor ei pituitosus accu-
mulatur; quo venarum arteriarumque in chorio tunica exi-
sistentium ad ora valvorum in uterum descendentium nexus
ita debilis fit, ut foetum ob gravitatem ferre nequeat, sed
facile abrumpatur.

Cap. VI. Quemadmodum pauca ex iis quae per
anum excernuntur vicinorum ipsi locorum affectorum signa
sunt, plurima vero ex iis intestinorum et ventriculi et sple-

Ed. Chart. VII. [525.]

Ed. Bas. III. (518.)

σπληνός καὶ τοῦ ἥπατος, οὐκ ὀλιγάκις δὲ καὶ τῶν ἐν ὅλῳ τῷ σώματι ἐστὶ χυμῶν γνωρίσματα, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ὀλίγα τῶν κατὰ τὸ αἰδοῖον ἐκκρινομένων ἰδίων αὐτοῦ πάθος ἐνδείκνυται, τὰ πολλὰ δὲ κύστεως καὶ νεφρῶν, ἥπατός τε καὶ σπληνός, καὶ πνεύμονος καὶ θώρακος, καὶ τῆς ἐν ὅλῳ τῷ σώματι διαθέσεως τῶν χυμῶν ἐστὶ σημεῖα· διορίζεται δὲ τοῖς ἄλλοις, ἃ συνεδρεύνειν εἰπομεν ἐκάστῳ μορίῳ πάσχοντι. τό γε μὴν αἰδοῖον αὐτὸ πειπονθέναι γνωρίσεις ἐκ τῶνδε· τῆς μὲν ἐλκώσεως αὐτοῦ γνωρίσμα σαφές ἡ ὀδύνη κατ' αὐτὸ γενομένη, μετὰ τοῦ κατὰ τὰς οὐρῆσεις ἐκκρίνεσθαι τι τῶν συνεδρεόντων τῷ ἔλκει· καὶ διακρίνεται γε ταῦτα τῶν ἐκ κύστεως φερομένων τῷ φθάνειν αὐτὰ κατὰ τὴν πρώτην ἐξοδὸν ἐπιφαίνεσθαι, τὰ δ' ἐκ τῆς κύστεως ἀναμεμίχθαι τοῖς οὖροις· ἀλλὰ καὶ δάκνεται κατὰ τὰς οὐρῆσεις συνεχῶς τὰ ἐν τοῖς αἰδοίοις ἔλκη, καὶ μᾶλλον ὅτ' ἂν ἀπολυθείσης ἐφελκίδος, ἢ ῥύπου, καθαρὰ γένηται· πολὺ δὲ μᾶλλον αἷ τε φλεγμοναὶ καὶ τὰ τοιαῦτα χωρὶς σημείου διαγιγνώσκεται· περὶ δὲ γονόρροίας τε καὶ πριαπισμοῦ διελθεῖν ἐπὶ πλέον ἄμεινον· ἡ μὲν οὖν γονόρροια

nis et jecoris atque non raro humorum in universo corpore exuperantium notae sunt; eodem modo pauca earum, quae per colem excernuntur, proprium ipsius affectum ostendunt, sed multa vesicae, renum, hepatis, splenis, pulmonis, thoracis atque humorum in universo corpore affectionis signa sunt; verum haec per alia, quae unicuique parti affectae assidere diximus, distinguuntur. Affectum tamen colem ex his dignoscas. Ulceri quidem ipsius manifestum indicium dolor est ipsum obsidens; tum siquid eorum per urinas excernatur, quae ulceri assident. Id vero ab eo, quod e vesica fertur, discerni potest, quod ipsum in primo protinus exitu apparens urinam praeveniat, quod vero a vesica egreditur, urinae admixtum sit; quinetiam assidue inter mejendum mordacia sunt pudendorum ulcera, praecipue quum vel crustula, vel fordibus solutis, pura fuerint. Multo vero magis et ipsius inflammationes et reliqua hujusmodi citra signum dignoscuntur. Verum de gonorrhoea et priapismo fusius disserere satius fuerit. Ergo gonorrhoea est seminis excretio

Ed. Chart. VII. [525. 526.]

Ed. Bal. III. (318.)

σπέρματος ἀπόκρισις [526] ἐστὶν ἀκούσιος, ἔξιστι δὲ καὶ ἀπροαίρετον ὀνομάζειν, ὥσπερ καὶ σαφέστερον, ἀπόκρισιν σπέρματος συνεχῶς γιγνομένην, χωρὶς τῆς κατὰ τὸ αἰδοῖον ἐντάσεως. ὁ δὲ πριαπισμὸς αὐξήσις εἰς μῆκος τε καὶ κύκλον ἐστὶν ὅλου τοῦ αἰδοίου, χωρὶς ἀφροδισίου προθυμίας, ἢ τινος θερμασίας ἐπικτήτου, καθάπερ ἐνίοις γίγνεται καὶ κοιμωμένοις ὑπτίως· οὕτω γὰρ αὐτὸν ὑπετυπώσαντό τινες· ἐνεστι καὶ συγτομώτερον, αὐξήσιν μόνιμον τοῦ αἰδοίου, ἢ ἑξοίδησιν μόνιμον. ὀνόμασται δὲ παρωνύμως ἀπὸ τοῦ Πριάπου δηλονότι· καὶ γὰρ ἐκείνον ὥς φύσει τοιοῦτον ἔχοντα τὸ αἰδοῖον οἱ ἄνθρωποι πλάττουσι τε καὶ γράφουσι. τὸ δὲ τῆς γονορροίας ὄνομα προφανῶς ἐστὶ σύνθετον ἐκ τε τῆς γονῆς καὶ τοῦ ῥεῖν· ὀνομάζεται γὰρ τὸ σπέρμα καὶ γονὴ καὶ γόνος. ὥσπερ δὲ καὶ τᾶλλα πάντα τὰ ἐκ τοῦ σώματος ἡμῶν ἐκκινούμενα κατὰ διττὸν τρόπον τοῦτο πάσχει, ποτὲ μὲν ἐκ τῶν περιεχόντων αὐτὰ σωμάτων ἐκκρινόμενά, ποτὲ δὲ αὐτομάτως ἐκρέοντα δι' ἀρρώστιαν τῶν αὐτῶν σωμάτων οὐ κατεχόμενα, οὕτως καὶ τὸ σπέρμα. τῆς μὲν γὰρ φύσεως ἔργον ἐστὶν ἐπὶ

invita, quam involuntariam quoque nominare licet, quemadmodum significantius, feminis assiduam excretionem, cole haudquaquam extenso. Priapismus vero est, universi colis in longitudinem et circulum porrectio, nullo stimulante ad libidinem desiderio, aut ascititio calore, ut quibusdam accidere consuevit supine decumbentibus; sic enim quidam ipsum descripserunt; at breviori quoque compendio licet, permanentem colis aucionem, aut permanentem tumorem. Deducta vero denominatio est a Priapo, scilicet; nam illum natura hujusmodi colem habentem fingunt atque pingunt homines. Gonorrhoeae autem nomen plane compositum est ex γονῆς et ῥεῖν *fluere*; etenim semen modo γονή, modo γόνος nominatur. Quemadmodum autem alia omnia nostro e corpore duobus modis vacuantur, interdum a continentibus ipsa corporibus excreta, interdum sponte effluentia, quod ob imbecillitatem ipsorum corporum contineri non possint, ita etiam semen. Nam in omnibus hujusmodi ut excernere

Ed. Chart. VII. [526.]

Ed. Bas. III. (318.)

τῶν τοιούτων ἀπάντων ὥσπερ τὸ ἐκκρίνειν ἐπὶ τοῖς προσή-
κονσι καιροῖς, οὕτω καὶ τὸ κατέχειν. ἀλλὰ τὸ μὲν ἐκκρίνειν
γίνεται, τοῦ μὲν πόρου τῆς ἐκροῆς ἀνοιγνυμένου, τοῦ δ' ἄλλου
κύτους περιστελλομένου τε καὶ ὠθοῦντος ἐπὶ τὸν ἀνιφρότα
πόρον ἅπαν τὸ περιχόμενον ἐν τῇ κοιλότητι, τὸ δ' ἴσχεσθαι,
διαμένοντος μὲν ἐν τῷ κεκλιῆσθαι τοῦ πόρου, μηδεμιᾶς δὲ εἰς
τὸ περιχόμενον ἐκ τοῦ περιέχοντος ὥστεως γιγνομένης, ἀλλὰ
τοῦναντίον ἅπαν, περιστολῆς τε καὶ κρατήσεως. οὕτως μὲν
ἐπὶ τῶν κατὰ φύσιν ἐχόντων αἱ τε ἐκκρίσεις καὶ αἱ κατοχαὶ
γίνονται τῶν περιεχομένων ὑγρῶν ἐν τοῖς κοίλοις ὀργάνοις·
ἐπὶ δὲ τῶν παρὰ φύσιν αἱ μὲν ἐποχαὶ δι' ἀβήρωστίαν τῆς
ἐκκριτικῆς δυνάμεως, αἱ δὲ ἐκκρίσεις διὰ τὴν τῆς καθεκτικῆς
ἀσθενείαν, ἥ τινα διάθεσιν ὁμοίως τῇ κατὰ φύσιν ἐκκριτικῇ
κινούσαν τὰ μόρια, καθάπερ ἐπ' αὐτῶν τῶν σπερματικῶν
ἐν ἐπιληψίαις τε συμβαίνει καὶ τοῖς ἄλλοις σπασμοῖς, ὁπόταν
βιαιῶς γενηθῶσιν. ὁρῶμεν δὲ καὶ καθ' ἕτερα μόρια τοὺς
σπασμοὺς, οἷον χεῖρας ἢ πόδας ἢ δακτύλους, ἐνίοτε μὲν
ἅμα τῷ παντὶ σώματι σπασμένῳ γιγνομένους, ἐνίοτε δὲ μόνων

tempestive, ita continere, naturae officium est. Verum ex-
cretio sit, aperto quidem fluxionis meatu, reliquo vero con-
ceptaculo contracto et ad apertum jam meatum quicquid in
spatio continetur propellente; retentio vero, quum clau-
sus permanet meatus et contentum a continente handqua-
quam propellitur, sed contra per contractionem comprehen-
ditur et retinetur. Hoc modo contenti in cavis organis hu-
mores in iis qui secundum naturam se habent et excernun-
tur et retinentur, in illis autem, qui praeter naturam se
habent, retentio quidem ob excretriciis facultatis imbecillita-
tem, excretio vero ob retentricis facultatis infirmitatem eve-
nit, vel ob affectionem aliquam, quae haud secus quam na-
turalis ipsa excretrix facultas partes moveat, ut in semina-
riis vasibus accidit per comitiale morbum, vel alias convul-
siones, quae violenter irruunt. Caeterum videmus alias
quoque partes, ut manus aut pedes aut digitos convelli, mo-
do simul cum universi corporis convulsione, modo ipsis solis

Ed. Chart. VII. [526.]

Ed. Bal. III. (318.)

πασχόντων· οὐδὲν οὖν ἐστὶν ἄλογον, ἐν τοῖς σπερματικοῖς ἀγγείοις ποτὲ μόνοις γίγνεσθαι τοιαύτην διάθεσιν, ὥσπερ γε καὶ τὴν τῆς γονοδόρχειας; ἀνάλογον οὖρων ἐκκρίσεις· ἀκουσίους, ὅταν ἡ κατέχουσα δύναμις αὐτὴ παραλυθεῖσα τύχῃ. γονοδόρχεια μὲν οὖν, τῶν σπερματικῶν ὀργάνων ἐστὶ πάθος, οὐ τῶν αἰδοίων, οἷς ὁδῶ χρῆται πρὸς ἔκρουν ἡ γονή· ὁ πριαπισμὸς δὲ σαφῶς τοῦ αἰδοίου φαίνεται σύμπτωμα, δυνατόν δ' ἐστὶ καὶ μηδὲν αὐτοῦ πεπονθότος ἴδιον ἐξαίρετον πάθημα, τῶν ἀρτηριῶν εἶναι μόνον, τοιαύτην ἰσχυρῶν διάθεσιν ἐνίοτε παρὰ φύσιν, ὅποια αὐταῖς συμβαίνει, ὅτε ἡ κατὰ φύσιν ἔντασις ἐκίγνεται τοῦ παντός αἰδοίου. ὅτι μὲν γὰρ ὑπὸ πνεύματος ἐξοιδίσκεται, πρόδηλόν ἐστι τεκμαιρομένοις τῶ τάχει τῆς ὀγκώσεώς τε καὶ συστολῆς· ὑγρὸν γὰρ οὐδὲν οὕτω ταχεῖαν ἐφ' ἑκάτερα τὴν μεταβολὴν οἷον τέ ἐστι ποιεῖσθαι. τούτου δ' οὕτως ἔχοντος, καὶ φαινομένων ἐν ταῖς ἀνατομαῖς ἀρτηριῶν μεγάλων εἰς μικρὸν μόριον τὸ αἰδοῖον ἐμβαλουσῶν, φαινομένης δὲ καὶ τῆς οὐσίας τοῦ αἰδοίου τοιαύτης, ὅποιαν

affectis; proinde haudquaquam absurdum in seminariis vasis folis aliquando hujusmodi affectionem excitari, quemadmodum et gonorrhoeam, quae invitae urinarum excretioni proportionem respondet, quum retentricem facultatem resolvi contigerit. Igitur gonorrhoea spermaticorum vasorum affectio est, non pudendorum, quae seminis genitalis via sunt, qua excernatur; priapismus vero plane colis est symptoma; fieri potest etiam, ut nullo praecipuo proprioque ipsum affectu infestante, ad arterias solas referatur, quae solae interdum hujusmodi habeant praeter naturam affectionem, qualis ipsis accidit, quum secundum naturam totus colis intenditur. Quod enim a spiritu in tumorem attollatur, manifeste patet iis, qui ejus tum intumescens tum se contrahentis celeritatem perpendunt; nam nullus humor tam subitam in alterutram partem mutationem efficere potest. His sic se habentibus, quum in corporum dissectione magnae videantur arteriae in pudendorum exiguum partem ferri, sitque colis substantia talis, qualem in nulla alia parte videre est, corpus

Ed. Chart. VII. [526. 527.]

Ed. Bas. III. (318. 319.)

οὐδὲν ἄλλο μόριον ἔχει, σῶμα γάρ ἐστι νευρώδεις τὴν ἰδέαν, συριγγῶδεις ὅλον, χωρὶς τῆς καλουμένης βαλάνου, τί ἂν ἄλλο [527] τις ἐννοῇσαι δύναται παρὰ τὸ πληρούμενον ἀτμώδους πνεύματος ἐκ τῶν ἀρτηριῶν ἐπιζήρόντος τὸν ἐν ταῖς ἐντάσειν ὄγκον ἴσχειν, καὶ διὰ τοῦτο τὴν βάλανον ἴσον αἰετὸ μέγεθος ἔχειν, ὅτι τὸ συριγγῶδες αὐτῇ νεῦρον οὐκ ἐνυπάρχει; τίς οὖν αἰτία τοῦ κατὰ τὰς ἀφροδισίας ὁρμᾶς ἐντείνεσθαι τὸ αἰδοῖον; ἢ τίς καὶ κοιμωμένοις, ὅταν ὑπτιοὶ κατακείμενοι θερμανθῶσι τὴν ὀσφύν; εὐρεθείσης γὰρ αὐτῆς, ἐλπίς ἐστι καὶ τὴν τοῦ πριαπισμοῦ διάθεσιν εὐρήσειν ἡμᾶς. ὅτι μὲν γὰρ ἦτοι ἐκ τῶν ἀρτηριῶν, ἢ ἐκ τοῦ συριγγώδους νεύρου, τὴν ἀρχὴν αἰτίαν, ἢ καὶ συναμφοτέρου μεταβολὴν τινα σχόντος ἐκ τῆς ἔμπροσθεν καταστάσεως, ἀναγκαῖον ἐστι γίνεσθαι τὴν πλήρωσιν, ἀντικρὺς δῆλον· ἐξ ὁποτέρου δ' αὐτῶν μᾶλλον, ἢ εἰ καὶ (319) ἐξ ἀμφοτέρων, ἐφεξῆς σκοπῶμεν, ἀρχὴν τῷ λόγῳ τήνδε θέμενοι. τὰ μόρια τοῦ σώματος ἢ διαπλάσασά τε καὶ τελειώσασα φύσις ἐργάσατο χωρὶς διδασκαλίας ἐπὶ τὴν οἰκείαν ἐνέργειαν ἔρχεσθαι· καὶ βασανόν γε τούτου μεγίστην ἐποιησάμην ποτὲ θρόψας ἔριπον,

enim nervosum est atque undecunque fistulosum, excepta ea parte, quam glandem vocant, quid aliud cogitare quis possit, quam vaporoso spiritu ab arteriis affluente, per extensiones eum in tumorem attolli, ideoque glandem aequalem semper habere magnitudinem, quia fistulosus in ipsam nervus non ingreditur? Ergo quae causa est, cur quum libidinis impetu quis stimulatur, aut ob supinum decubitus calefacti sunt lumbi, colis extendatur? hac enim inventa, priapismi quoque affectionem inventum nobis iri sperandum. Quod enim necessario princeps causa sit plenitudo, vel articularum, vel nervi fistulosi, aut etiam utriusque, quum ex priore constitutione mutantur, palam constat; at vero, utrius eorum magis, aut num etiam amborum, deinceps consideremus, hinc sermonis nostri sumpto exordio. Natura corporis partes conformans perficiensque, ut ipsae citra doctrinam proprias actiones aggredierentur, effecit; cuius rei accuratissimum aliquando fecimus periculum, haedum ita

Ed. Chart. VII. [527.]

Ed. Bas. III. (319.)

ἀνευ τοῦ θιάσασθαι ποτε τὴν κνήσασαν. αἶγας γὰρ ἐγκύ-
μονας ἀνατεμιὼν ἐνεκα τῶν ἐξητημένων θεωρημάτων τοῖς ἀνα-
τομικοῖς ἀνδράσι περὶ τῆς κατὰ τὸ κνούμενον οἰκονομίας, εἰ-
ρῶν ποτε γενναῖον τὸ ἔμβρυον, ἀπέλωσα μὲν τῆς μήτρας,
ὥσπερ εἰώθαμεν· ἀρπάσας δὲ πρὶν θιάσασθαι τὴν κνήσασαν,
εἰς οἶκον μὲν τινα κομίσας κατέθηκα, πολλὰ μὲν ἔχοντα λεκά-
νια, τὸ μὲν οἶνον, τὸ δὲ ἐλαῖον, τὸ δὲ μέλιτος, τὸ δὲ γά-
λακτος, ἢ ἄλλου τινὸς ὑγροῦ πλήρες, οὐκ ὀλίγα δ' ἄλλα τῶν
δημητρίων καρπῶν, ὥσπερ γε καὶ τῶν ἀκροδρόων· ἐθιασά-
μεθα δὲ τὸ ἔμβρυον ἐκείνο· πρῶτον μὲν βαδίζον τοῖς ποσίν,
ὥσπερ ἀκηκοὺς ἐνεκα βαδίσεως ἔχειν τὰ σκέλη· δεύτερον δ'
ἀποσειόμενον τὴν ἐκ τῆς μήτρας ὑγρότητα· καὶ τρίτον ἐπὶ
τούτῳ κνήσάμενον ἐνὶ τῶν ποδῶν τὴν πλευράν· εἴτ' ὁσμώ-
μενον εἶδομεν αὐτὸ τῶν κειμένων κατὰ τὸν οἶκον ἐκάστου·
ὥς δὲ πάντων ὁσμᾶτο, τοῦ γάλακτος ἀπερρόφησεν, ἐν ᾧ καὶ
ἀνεκεκράγαμεν ἅπαντες, ἐναργῶς ὁρῶντες ὅπερ Ἱπποκράτης
ἔφη· φύσις ζῶων ἀδίδακτοι. καὶ τοίνυν καὶ ἀνεθρέψαμεν
ἐκείνο τὸ ζῳῖον, εἶδομέν τε προσφερόμενον ὕστερον οὐ τὸ

alendo, ut matrem quae ipsum in utero gestaverat, nunquam
vidisset. Quum enim gravidas capras dissècarem, dissècto-
rum virorum quaestionibus, quibus foetus in utero formatio-
nem speculantur, promotus, inveni generosum foetum, quem
a matre absolutum, ut solemus, abstuli, priusquam ipsam
videret; atque in domum quandam, ubi multae pelves erant,
deposui, quarum aliae vini, aliae olei, aliae mellis, aliae la-
ctis, aut alterius cujuscumque humoris erant plenae, fructuum
non paucae tum cerealium tum ab arboribus. Hunc itaque
haedum conspeximus, in primis quidem pedibus incedentem,
perinde ac si audivisset sibi incessus gratia crura fuisse con-
cessa; deinde excutientem quam a matre contraxerat humi-
ditatem; tertio postea pede latus scalpentem; eum deinde
singula per domum *vasa* olfacere vidimus, ac percepto omni-
um odore lac tandem sorbuit; quibus visis omnes exclama-
vimus, quod Hippocrates dixit, manifeste cernentes: *Ani-
malium naturae non edoctae*. Sic ergo haedum hunc edu-
catum non solum lac, sed multa insuper alia, quae forte of-

Ed. Chart. VII. [527.]

Ed. Bas. III. (319.)

γάλα μόνον, ἀλλὰ καὶ ἄλλα τινὰ τῶν κειμένων. ὄντος δὲ τοῦ καιροῦ, καθ' ὃν ἐξηρέθη τῆς μητρὸς ὁ ἔριφος, ἐγγὺς τῆς ἡρινῆς ἰσημερίας, μετὰ δὲ πον μῆνας εἰσεκομισάμην αὐτῷ μαλακούς ἀκρέμονας θάμνων τε καὶ φυτῶν, ὧν πάλιν καὶ αὐτῶν ὁσμησάμενος ἀπάντων ἐνίων μὲν εὐθέως ἀπέστη, πινῶν δὲ ἤξιωσε γένεσθαι, καὶ γενεσάμενος ἐπὶ τὴν ἰδωδὴν ἐτράπετο τῶν καὶ ταῖς μεγάλαις αἰξὶ σννηθῶν ἐδεσμάτων. ἀλλὰ τοῦτ' οὐ μὲν ἴσως μικρὸν, ἐκεῖνο δὲ μέγα· τὰ γὰρ φύλλα καὶ τοὺς μαλακούς ἀκρέμονας ἀποφαγὼν κατέπιεν, εἰτ' ὀλίγον ὕστερον ἐπὶ τὸ μηρυκάειν ἤκεν, ὃ πάλιν οἱ θεασάμενοι πάντες ἀνεβόησαν, ἐκπλαγέντες ἐπὶ ταῖς φυσικαῖς τῶν ζώων δυνάμεσι· μέγα μὲν γὰρ ἦν καὶ τὸ πεινῆσαν διὰ τε τοῦ στόματος καὶ τῶν ὀδόντων προσφέρεισθαι τὴν ἰδωδὴν, ἀλλ' ὅτι τὸ καταποθὲν εἰς τὴν γαστέρα, πρῶτον μὲν ἀναφέρειν εἰς τὸ στόμα προσῆκεν, ἔπειτα λαίνειν ἐν αὐτῷ μασσώμενον ἐν χρόνῳ πολλῷ, καὶ μετὰ ταῦτα καταπίνειν μηκέτι εἰς τὴν αὐτὴν κοιλίαν, ἀλλ' εἰς ἑτέραν, ἱκανῶς ἡμῖν ἐφαίνετο θαυμάσιον εἶναι. παρορῶσι δ' οἱ πολλοὶ τὰ τοιαῦτα τῆς φύσεως ἔργα, μόνον τὰ ξένα θεάματα θαυμάζοντες.

ferebantur, comesset postea vidimus. At quia non longe aberat vernum aequinoctium, quum eriperetur haedus a matre, exactis duobus fere mensibus, tenellos ei fruticum et plantarum ramos obtuli, quorum iterum omnium expertus odorem alios quidem contempsit, alios vero gustavit atque sic ad consuetos adultarum quoque caprarum cibos conversus est. Sed hoc fortasse parvi momenti est, illud vero magni, quod foliis et teneris ramusculis devoratis bibit, tum paulo post ruminare coepit; quod rursus omnes videntes exclamaverunt, naturales animalium facultates admirati. Magnum enim erat, quod impellente fame, per os atque dentes cibum assumpsisset; at illud vehementius admirati sumus, quod cibum in ventriculo jam contentum in primis quidem ad os sublevando reduceret, deinde multo tempore mandendo tereret, postremo rursus ipsum devoraret, non in eundem, sed in alium ventriculum. At multi hujusmodi naturae munera despiciunt, sola peregrina spectacula admirantes;

Ed. Chart. VII. [527. 528.]

Ed. Bas. III. (319.)

ἐπεὶ τοι πῶς οὐ θαυμαστὸν τὸ τοὺς μὲν ἀνατομικωτάτους
 τῶν ἱατρῶν ζητεῖν, ὑπὸ τίνος μὲν μυὸς ἐκτείνεται τόδε τὸ
 ἄρθρον, οἷον φέρε τὸ κατ' ἰσχίον, ὑπὸ τίνος δὲ κάμπτεται,
 τίνες δ' εἰσὶν οἱ ἐφ' ἑκάτερα πρὸς τὸ πλά[528]γιον ἀπάγοντες
 αὐτὸ, καὶ τίνες οἱ περιστρέφοντες ἐκατέρωσε· τὸ δ' ἐρίφιον
 ἦν ἂν ἐθελήσῃ κίνησιν ἐκάστης διαρθρώσεως εὐθέως ἐργά-
 ζεσθαι, καθάπερ γε καὶ τοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς, καίτοι γ'
 ἀγροοῦντας ὑπὸ τίνος μυὸς ἐκάστη γίνεται κινήσις; ἐπὶ γοῦν
 τῆς κατὰ τὴν γλῶτταν κινήσεως, ἵν' ὥς ἐν παραδείγματι ταύ-
 τῃς μνημονεύσω, πῶς οὐκ ἂν τις θαυμάσειεν τοὺς μὲν ἀνα-
 τομικοὺς διαφωνοῦντας ἀλλήλοις εὐρῶν οὐ μόνον περὶ τὸν
 ἀριθμὸν τῶν μυῶν, ἀλλὰ καὶ περὶ τὰς ἐνεργείας αὐτῶν, τὴν
 δὲ φύσιν εὐρῶν τὰ παιδία δεδιδαχῦιαν, ὅπως μὲν μιμήσῃται
 τήνδε τὴν φωνήν, ἢ τινα τῶν ἄλλων, ὅπως δὲ τὴν γλῶτταν
 κινήσῃται, καὶ διὰ τίνων μυῶν ἐργάσῃται τὴν αὐτὴν φωνήν;
 οὕτω δὲ καὶ περὶ πάσης τῆς ἄλλων φωνῆς τε καὶ ἀναπνοῆς,
 καὶ συνελόντι φάναι τῶν προαιρετικῶν ἐνεργειῶν θαυμάσειεν
 ἂν τις τὸ τῶν ὀργάνων αὐτοδίδακτον. οὐ μικρὰς οὖν οὐδὲ

quanquam quis non miretur, medicos in secandis corporibus
 peritissimos quaerere, a quo musculo articulus hic extenda-
 tur, exempli gratia coxae, aut a quo incurvetur, aut qui
 sint qui ipsam in utramque partem transversum abducunt,
 aut qui ipsam utroque circumvolvunt, haedum vero singulos
 articulos ad quamcunque motionem libitum fuerit excitare,
 quemadmodum et homines ipsos, quamvis a quo musculo
 quisque motus efficiatur non intelligant? Sed de linguae
 motione, ut hanc pro exemplo adducamus, quis non mira-
 bitur, dissectores inter se non solum de musculorum numero,
 sed de ipsorum etiam actione pugnantes videns, a natura ve-
 ro infantes edoctos, quo pacto hanc vocem aut aliam hujus-
 modi imitentur, quo pacto etiam linguam moveant, aut qui-
 bus musculis vocem eandem efficiant? Sic etiam in omni
 reliquorum animalium tum voce tum respiratione atque, ut
 summatim dicamus, voluntariis actionibus mirabitur quis-
 piam per se nullo docente instructa instrumenta; de quibus

Ed. Chart. VII. [528.]

Ed. Basl. III. (319.)

περὶ τούτων τῶν ἐνεργειῶν διαφωνίας γεγονυίας τοῖς ἀνατομικοῖς ἀνδράσιν, ὅπως τε γίνονται καὶ δι' ὧν τινῶν ὀργάνων, ὅμως ἀναπνεῖ καὶ φωνεῖ πάντα τὰ ζῶα μετὰ τὴν πρώτην γένεσιν εὐθείως. οὐδὲν οὖν θαυμαστόν ἐστι καὶ τὰ γεννητικὰ μόρια τὰς ἐνεργείας ὧν χάριν ὑπὸ τῆς φύσεως ἐρίγγετο γινώσκειν εὐθείως ἔξ ἀρχῆς, ἐπεὶ κατὰ τί συλλαβούσα μὲν ἡ μήτρα τὸ σπέρμα μέμνηται ἀκριβῶς ἄχρι τοῦ τελειωθῆναι τὸ ἔμβρυον, ἀνοίγνυσιν δὲ ἐπὶ πλεῖστον, αὐτοῦ τελειωθέντος, ἀνοίξασά τε δι' αὐτὸ τοῦτο τὸ ἔμβρυον ἐκκρίνει; καταφρονεῖται δὲ καὶ ταῦτα τῷ συνεχεῖ τῆς θέας, καὶ παροράται τοῖς πολλοῖς, ὥς τὸ μηδὲν εἰθικόσι θαυμάζειν, οὐτὰ θαυμάσια κατ' ἀλήθειαν, ἀλλὰ τὰ σπανίως αὐτοῖς ὁρώμενα. τί γὰρ ἂν εἴη τῇ φύσει θαυμασιώτερον τοῦ μησὶν μὲν ὅλοις ἐννέα μεμνῆναι τὸ τῆς μήτρας στόμιον οὕτως ἀκριβῶς, ὥς μηδὲ πυρῆνα μήλης παραδέχεσθαι, τελειωθέντος δὲ τοῦ κνίσκομένου διάστασιν ἴσχειν τηλικαύτην, ὥς ὅλον τὸ ζῶον ἐξέρχεσθαι δι' αὐτοῦ; οἴκουν ἀπιστεῖ τις αὐτοδίδακτον εἶναι καὶ τὴν τῶν αἰδοίων δύναμιν, ὥστε τὸ συριγγῶδες ἐκείνο

quidem actionibus non mediocris inter dissectores est pugna, quomodo fiant et quibus organis omnia animalia simul atque genita sunt et respirent et vocem edant. Igitur non mirum est genitales partes eas actiones, quarum gratia a natura institutae sunt, protinus ab initio cognoscere. Etenim quamobrem uterus, quum semen genitale conceperit, donec perfectus fuerit foetus, exacte clausus permanet, perfecto vero foetu, plurimum aperitur ac deinde sic apertus foetum excludit? Multi autem haec quod assidue conspiciantur, et contemnunt et despiciunt, ut qui nihil, quod re vera sit admirabile, sed ea duntaxat, quae raro vident, admirari consueverunt. Quid enim natura potest esse admirabilius, quam quod novem perpetuis mensibus claudatur os uteri adeo exacte, ut ne specilli quidem acumen admittat, perfecto autem foetu, usque adeo distendatur, ut totum animal per ipsum egrediatur? ... Ne igitur dubitet aliquis etiam pudendorum facultatem per se doctam esse, ut fistulosum illud nervosum-

Ed. Chart. VII. [528.]

Ed. Bas. III. (319.)

σῶμα, τὸ νευρῶδες τὴν ἰδίαν, ὅτ' ἂν ἐπὶ συνουσίαν ὁρμήσῃ τὸ ζῶον, εὐθέως διίστασθαι, φναικὴν ἔχον τὴν διαστελλοῦσαν αὐτὸ δύναμιν, ὥσπερ ἡ καρδία τε καὶ ἀρτηρία, πλὴν ὅτι διὰ παντὸς ἐκείνα μὲν κινεῖται, διότι καὶ τῆς ἐνέργειας αὐτῶν αἰεὶ χρῆζομεν, οὐ διὰ παντὸς δὲ τὸ συριγγῶδες νεῦρον κινεῖται, ἀλλ' ὅταν ἡ χρεία καλῇ διαστελλομένου δὲ αὐτοῦ, τὸ ἐκ τῶν ἀρτηριῶν ἔπεται πνεῦμα, καθάπερ ὁ πνεύμων τῷ θώρακι, τῇ πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθίᾳ. δύναιτο δ' ἂν τις ἴσως καὶ ταῖς ἀρτηρίαις ἀνατιθέναι τὴν δύναμιν τοῦ πληροῦντος πνεύματος τὸ συριγγῶδες νεῦρον, ὅτ' ἂν ὁρμήσῃ τὸ ζῶον ἐπὶ συνουσίαν· ἄμεινον δὲ πολὺ τοῦ νεύρου φάναι τὴν ἐνέργειαν εἶναι ταύτην, οὐ τῶν ἀρτηριῶν, εἴ γε τὰς ἐνεργείας ἐκ τῆς τῶν μορίων οἰκείας οὐσίας, οὐκ ἐκ τῆς θέσεως εὐλογόν ἐστι γίνεσθαι, καὶ τὴν τε καρδίαν, εἰ καὶ κατ' ἄλλο τι μέρος ἔκειτο, τὴν αὐτὴν ἐνέργειαν ἔχειν, ἥπάρ τε καὶ σπλῆνα, καὶ τὰ ἄλλα πάντα, καὶ τὰς ἀρτηρίας οὖν ἐν ἅπαντι μορίῳ τοῦ σώματος εὐλογόν ἐστι τὴν αὐτὴν ἐνέργειαν ἔχειν, ὥσπερ καὶ φαίνονται· καθ' ἓνα γέ τοι καιρὸν αἰ καθ' ὅλον τὸ ζῶον ἀρτηρίαι διαστελλονται παραπλησίως ἀλλήλαις· ὥστ' οὐκ εἰκός ἐστι,

que corpus, ubi ad coitum insurgit animal, protinus distendatur, naturali quae ipsum dilatet praeditum facultate, quemadmodum cor et arteria; nisi quod haec perpetuo moventur, quod necessaria sit nobis semper eorum actio, fistulosus vero nervus non semper movetur, sed quum usus requirit. Quum vero distenditur, sequitur ex arteriis spiritus, quemadmodum sequitur pulmo thoracem, vacuati consecutione. Verum posset etiam fortasse replentis fistulosum nervum spiritus facultas; quum ad coitum irrumpit animal, ad arterias referri; at multo satius est, huiusmodi actionem ad nervum, non ad arterias referre, si quidem actiones ex propria partium substantia, non ex earum situ provenire rationi consonum est, et cor; si in alia quapiam parte poneretur, nihilominus actionem suam obtenturum et jecur et lienem ac reliqua omnia. Universi igitur corporis arterias eandem habere actionem probabile est; quemadmodum et apparent; eodem nempe tempore omnes totius animalis arteriae inter sese similiter dilatantur. Itaque hand par est, arterias pu-

Ed. Chart. VII. [528. 529.]

Ed. Bas. III. (319. 320.)

τὰς εἰς τὸ αἰδοῖον ἐμφυόμενας ἀρτηρίας ἄλλην τινὰ δύναμιν ἐπικτᾶσθαι παρὰ τὴν ἐν ὅλῳ τῷ σώματι προϋπάρχουσαν αὐταῖς, ἀλλ' εὐρύτερα ἔχειν τὰ στόματα τῶν ἄλλων ἀρτηριῶν εὐλογον, εἰς τάχος τῆς πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθίας παρεσκευασμένας, αἰετὶ γὰρ ἡ φύσις φαίνεται τὸ χρήσιμον ἐκάστη τῶν ἐνεργειῶν πανταχόθεν ἐκπληροῦσα, [529] δύναμιν δὲ ἐνεργείας ἑξαίρετον οὐδεμίαν ἴσχειν ἑτέραν, ὅταν εἰς τὸ αἰδοῖον ἀφίκωνται· θερμανθείσης μέντοι τῆς ὀσφύος, εὐλογόν ἐστὶ θερμότερας τε γίνεσθαι τὰς ἀρτηρίας ἀναστομοῦσθαι τε μᾶλλον, ὥστε καὶ κατὰ τοῦτο προχεῖν πνεύματος οὐκ ὀλίγην οὐσίαν εἰς τὸ συριγγῶδες νεῦρον, ὅφ' οὗ κατ' ὀλίγον πληρούμενον ἐντείνεται τὸ αἰδοῖον, ὡς ἂν ὅλης τῆς οὐσίας αὐτοῦ κατὰ τὸ συριγγῶδες ὑπαρχούσης νεῦρον. τούτων ἡμῖν ἐγνωσμένων, ἐπὶ τὴν τοῦ πριαπισμοῦ διάθεσιν ἔλθωμεν. ὅτι μὲν γὰρ ἦτοι κατὰ τὰ στόματα τῶν ἀρτηριῶν εὐρυνόμενά γίνεται τὸ πάθος, ἢ κατὰ τὸ συριγγῶδες νεῦρον ἀτμῶδες πνεῦμα γεννησαν, ἐκ τῶν προεγνωσμένων φαίνεται· πότερον δ' αὐτῶν μᾶλλον ἢ τις (320) αἰτιάσαιο, ζητητέον. ἐμοὶ δὲ δοκεῖ κατ' ἀμφοτέρωθεν μὲν γίνεσθαι, πλεονάκεις δὲ τοῖς τῶν ἀρτηριῶν

dendis innatas aliam aliquam habere facultatem, praeter eam quam in toto corpore habent, sed rationi consonum est eas latiora quam reliquas arterias ora sortiri, ad celeritatem sequelae ad id quod evacuatur parata; semper enim natura videtur unicuique actioni id quod utile est undequaque explere, caeterum nullam aliam insuper praecipuam habere actionis facultatem, quum ad pudendum pervenerint. At calefactis lumbis par est ut et arteriae calidiores reddantur et magis pateant ipsarum ora; quamobrem non exiguam tunc spiritus substantiam in fistulosum nervum effundant, qui paulatim impletum colem intendit, quod tota ipsius substantia in fistuloso nervo consistat. His itaque nobis cognitis ad priapismi affectionem veniamus. Nam ex prius dictis constat vel ob arteriarum ora immodice patentia, vel flatulentum spiritum in fistuloso nervo ortum, hunc fieri affectum; sed utrum potius pro causa sit habendum, inquirere oportet. Certe ab utrisque mihi videtur, crebrius tamen arteriarum

Ed. Chart. VII. [529.]

Ed. Bas. III. (320.)

στόμασιν εὐρυννομένοις ἐπισθαι· ῥᾶον γὰρ εὐρυνθῆναι ταῦτα τοῦ πνεῦμα φυσῶδες ἐν τῷ συριγγῶδει νεύρῳ γεννηθῆναι· καὶ μοι δοκῶ τὴν μὲν κατὰ τὸ νεῦρον διάθεσιν ἅπαξ ἑώρακέναι, τὴν δὲ τῶν ἀρτηριῶν πολλάκις· ἔτεκμηράμην δὲ τοῦτο τοῖς τε προηγησαμένοις συμπτώμασι καὶ τῷ τρόπῳ τῆς θεραπείας. ὃ μὲν γὰρ οἱ παλμοὶ τοῦ αἰδοίου συνεχεῖς προηγούντο, πνεῦμα φυσῶδες ἦν αἷτιον, καὶ πρὸς τοῦτο τὴν θεραπείαν ἅπασαν ἁρμοσάμενος ἰασάμην τὸν ἄνθρωπον· οἷς δὲ τὰ στόματα τῶν ἀρτηριῶν ἠϋρύνθη, τοιοῦτον μὲν οὐδὲν προηγέτο σύμπτωμα, συμβεβήκει δὲ τῷ μὲν τινι πολλῷ χρόνῳ παρὰ τὸ ἔθος ἀφροδισίων ἀπέχεσθαι, τῷ δὲ κακοχύμων ἐδεσμάτων καὶ δριμέων ἐδωδῇ κεχρησθαι, τῷ δὲ τινι ζώνῃ καθ' ὁδοπορίαν δυοῖν μηνῶν, ἀήθει ζώνῃς ὄντι. τὴν οὖν ἀναστόμωσιν τῶν ἀρτηριῶν ἔτεκμηράμεθα τοῖς μὲν διὰ τὴν ἐκ τῆς κακοχυμίας δριμύτητα γεγονέναι, τοῖς δὲ διὰ πνεύματος φυσώδους γενέσιν ἀτάκτως τε καὶ βιαίως κινουμένου· καὶ γὰρ τοι καὶ τὰ φάρμακα τὰ τῶν αἰδοίων ἐντατικά, τὰ τε πινόμενα καὶ τὰ κατὰ τοῦ περιναίου καὶ τῆς ὀσφύος ἐπιβαλλό-

ora patentia sequi, nam facilius est haec dilatari quam flatulentum spiritum in nervo fistuloso generari. Ac mihi videor huiusmodi quidem nervi affectionem semel vidisse, arteriarum vero saepenumero, cuius rei conjecturam feci tum ex iis quae praecesserunt symptomatis tum ex modo curationis. In illo enim, cui assidua colis palpitatio praecesserat, causa erat spiritus flatulentus, ad quem quum omnem curationem convertissem, hominem sanavi; quibus vero *supra modum* arteriarum ora patebant, iis nullum huiusmodi symptoma praecedebat, acciderat autem cuidam, ut longo tempore praeter consuetudinem a concubitu abstineret; alteri vero, ut mali succi alimentis acribusque uteretur, alii etiam ut duobus mensibus praecinctus proficisceretur, quum antea cingi non consuevisset. Conjecimus itaque arteriarum ora nimis patefacta, illis quidem ob humorum vitia et acrimoniam, his vero flatulentum spiritum sine ordine et violenter commotum. Etenim medicamenta excitandae tentiginis vim obtinentia, tum epota tum etiam perinaeo lumbisque ad-

Ed. Chart. VII. [529.]

Ed. Basf. III. (320.)

μενα θερμὰ καὶ πνευματώδη πάντ' ἐστί· ὥσπερ αὖ τὰ ἐναν-
 τία πάντα ἀφύσαι καὶ ψύχοντα μᾶλλον ἢ θερμαίνοντα.
 προσέχειν δὲ χρὴ τῷ λόγῳ μὴ παρατρέχοντα· φάρμακα γὰρ
 εἶπον, οὐκ ἐδέσματα, διότι τῶν ἐδεσμάτων ἔνα μὲν γεννη-
 τικά πολλοῦ σπέρματος ὄντα, κατὰ τοῦτο καὶ τὰς εἰς τὴν
 λαγνείαν ὁρμὰς παροξύνει. ταῦτα μὲν οὖν μαρτυρεῖ τῷ λόγῳ,
 καθ' ὃν ἀρτίως ἐλέγετο καὶ τοὺς τῶν ἀφροδισίων ἀποσχομέ-
 νους ἐνίοτε τοῖς πριαπισμοῖς ἀλίσκεσθαι· συμβαίνει γὰρ τοῦτο
 τοῖς πολυσπέρμοις τε ἅμα καὶ παρὰ τὸ ἔθος ἀποσχομένοις,
 ὅτ' ἂν μὴ διαπονῶσι πλήθει γυμνασίων τὴν περιουσίαν τοῦ
 αἵματος, καὶ μάλιστα ἐξ αὐτῶν ὅσοι τῆς μὲν τῶν ἀφροδισίων
 ἐννοίας οὐκ ἀπλλάγησαν, ὥσπερ οἱ σωφρονικοὶ τε φύσει καὶ
 χρόνῳ πλέονι τὴν τοιαύτην ἐγκράτειαν ἀσκήσαντες, εἰς φαν-
 τασίαν δ' αὐτῶν ἀφικνούμενοι, διὰ τε θεαμάτων ἐξορμῶν αὐ-
 τοὺς δυναμένων καὶ δι' ἀναμνήσεως αὐτῶν· ἐναντιωτάτη γὰρ
 ἡ τούτων τῶν ἀνθρώπων διάθεσις ἐν τοῖς αἰδοίοις γίνεται τῇ
 τῶν οὐδ' ὅλως εἰς ἐννοιαν ἀφροδισίων ἐρχομένων. καί τιτι

mota, calida omnia atque flatulenta sunt; quemadmodum
 contraria omnia flatus sedant et refrigerant potius quam ca-
 lesfaciunt. Sed adverte, nec obiter hunc sermonem praeter-
 curre; nam medicamenta, non cibos dixi, quoniam sunt
 quaedam alimenta, quae plurimum seminis pariunt et ideo
 impetum ad libidinem excitant. Haec ergo sermonem illum
 quem nuper dicebamus, probabiliorem reddunt, quod a con-
 cubitu abstinentes interdum priapismis corripiantur; nam
 id accidit iis, qui plurimo semine abundant, simulque prae-
 ter consuetudinem a coitu abstinent, quum laboribus et ex-
 ercitationum multitudine sanguinis abundantiam non absu-
 munt; atque ex iis praecipue, quicumque a libidinis quidem
 cogitatione liberi non evaserunt (quemadmodum qui et na-
 tura casti sunt et longo tempore in ejusmodi continentia sese
 exercuerunt) ad libidinis autem imaginem perveniunt, tum
 ob spectacula, quae illos movere possunt, tum ob illorum
 recordationem. Nam horum hominum maxime contraria
 affectio in pudendis generatur eorum affectioni, qui nullo
 pacto libidinis cogitationibus sunt obnoxii. Atque amico

Ed. Chart. VII. [529. 530.]

Ed. Bas. III. (520.)

φιλω προειλομένω παρὰ τὸ πρόσθεν ἔθος ἀποσχέσθαι τελέως
 ἀφροδισίων εἰς ὄγκον ἐπεδίδω τὸ αἰδοῖον ἐμφυσώμενον, ὥς
 ἀναγκασθῆναι ἀνακοινώσασθαι μοι περὶ τοῦ συμπτώματος.
 ἔφη γὰρ θαυμάζειν, ὅπως τῷδε μὲν τῷ ἀθλητῇ [530] ἦυσσόν
 καὶ προσεσταλμένον ἐστὶ τὸ αἰδοῖον ἐκ τῆς εὐταξίας, ἐαυτῷ
 δ' ἀφ' οὗ τοῦτ' ἐνεστήσατο, τούναντίον συμβαίνει. τότε μὲν
 οὖν αὐτῷ συνεβούλευσα τὸ ἡθροισμένον ἐκκρῖναι σπέρμα, τοῦ
 λοιποῦ δὲ καὶ θεαμάτων καὶ διηγήσεως καὶ μνήμης ἐπεγεί-
 ρειν δυναμένης εἰς ἀφροδίσια πάνταπᾶσιν εἶργειν ἐαυτόν.
 ὅσοι δ' εὐθύς ἐξ ἀρχῆς ἢ ἀθλοῦντες ἢ φωνασκοῦντες ἄπειροι
 τῶν ἀφροδισίων διετέλεισαν, εἰρξάντες πάνταπᾶσιν ἐαυτοὺς
 ἀπάσης ἐννοίας τε καὶ φαντασίας τοιαύτης, ἰσχνὰ καὶ ἦυσσά
 τοῖς τῶν γερόντων ὁμοίως αὐτοῖς γίνεται τὰ αἰδοῖα. πρὸς
 γὰρ τοῖς ἄλλοις κακείνο συμβαίνει τοῖς ἐν νεότητι κατὰ τὸν
 πρῶτον χρόνον ἀφροδισίοις πολλοῖς χρησαμένοις, εὐρυννομέ-
 νων τῶν ἐν τούτοις τοῖς τόποις ἀγγείων, εὐρουν τε γίγνεσθαι
 πρὸς αὐτὸ τὸ αἷμα καὶ τὴν ὀρεκτικὴν δύναμιν τῶν ἀφροδι-
 σίων αὐξάνεσθαι, κατὰ τὸν κοινὸν λόγον ἀπασῶν τῶν δυνά-

cuidam, praeter antecedentem consuetudinem a concubitu
 prorsus abstinere volenti, in tumorem inflatus penis adeo
 excrevit, ut mihi symptoma declarare cogeretur. Mirari
 enim se dicebat, quomodo huic athletae ob continentiam ru-
 gosus collapsusque penis esset, sibi vero ex quo id instituis-
 set, eveniret contrarium. Tum equidem illi auctor fui ut
 collectum semen excerneret, postea vero a narrationibus et
 spectaculis et meditationibus libidinem suscitare potentibus
 omnino se abstineret. At cantoribus et athletic, qui jam inde
 ab initio nullam vitae partem venereis illecebris contamina-
 verunt, nullam admittentes hujusmodi vel cogitationem vel
 imaginationem, iis pudenda exilia et rugosa veluti senibus
 fiunt. Nam praeter caetera iis, qui protinus a prima juven-
 tute immodicae libidini sese permiserunt, id etiam evenit,
 ut horum locorum vasa amplius patentia, majorem ad se
 sanguinis copiam alliciant et coeundi cupiditas increseat,
 communi ratione facultatum omnium, quae a Platone etiam

Ed. Chart. VII. [53o.]

Ed. Baf. III. (32o.)

μεων, ὃν καὶ Πλάτων ἔγραψε, τὴν μὲν ἡσυχίαν ἐκλύειν λέγων, τὴν δ' ἐν τοῖς οἰκείοις ἔργοις διατριβὴν αὐξάνειν τὴν ῥώμην. οὕτως μὲν οὖν καὶ οἱ τιτθοὶ ταῖς μὲν μηδέποτε κυησάσαις προσεσταλμένοι διαμένουσι, ταῖς δὲ μετὰ τὸ κυῆσαι θηλαζούσαις παῖδια μέγιστοι γίνονται, καὶ διαμένουσί γε γάλα παρέχοντες, ἅχρῃς ἂν θηλάζωσιν, πανομέναις δὲ τοῦ θηλάζειν τὰ παῖδια καὶ ἡ τοῦ γάλακτος ἐν τοῖς τιτθοῖς γένεσις οὐ μετὰ πολὺν παύεται. ταῦτ' οὖν ἡμῖν ἅπαντα προδιασκευμένοις καὶ πρὸς τὴν θεραπείαν ἀφορμὰς παρέξει, διοριζόμενοις τὰς αἰτίας, ὑφ' ὧν ἐκάστῳ τῶν πασχόντων τὸ πάθος ἐγένετο· νῦν δ' οὐπω καιρὸς αὐτῶν, ἀλλ' ἤδη τέλος ἐχούσης τῆς προκειμένης πραγματείας, καταπαύσω τὸν λόγον ἐνταῦθα.

notata est, quum ait: *ignaviam quidem exolvere, propriarum autem functionum exercitationem robur augere.* Sic mammae quoque iis, quae nondum impraegnatae fuerunt, contractae permanent, a partu infantulos lactantibus valissimae redduntur, atque permanent lac emittentes, donec lactant, quum vero lactare definunt pueros, haud ita multo post lac etiam generari definit. Igitur omnia haec si bene considerentur, et causae ob quas in singulis affectis partibus affectus consiliit definiantur, ad curationis rationem ansum praebebunt. At nondum horum in praesentia tempus est, sed jam hoc opere ad finem perducto, hic orationi finem imponam.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΣΦΥΓΜΩΝ ΤΟΙΣ ΕΙΣΑΓΟΜΕΝΟΙΣ.

Ed. Chart. VIII. [1.]

Ed. Bas. III. (1.)

Κεφ. α'. "Ὅσα τοῖς εἰσαγομένοις, φίλτατε Τεῦθρα, χρήσιμον ἐπίστασθαι περὶ σφυγμῶν, ἐνταῦθα λεχθήσεται. τὴν δ' ὅλην ὑπὲρ αὐτῶν τέχνην ἐτέρωθι γεγραμμένην ἔχεις. πᾶσαι μὲν οὖν αἱ ἀρτηρίαι τὸν αὐτὸν τρόπον σφύζουσιν ἀλλήλαις τε καὶ τῇ καρδίᾳ, ὥστ' ἐκ μιᾶς αὐτῶν δύνασθαι περὶ πασῶν συλλογίζεσθαι, οὐ μὴν αἰσθέσθαι γε τῆς κινήσεως ὁμοίως ἀπασῶν δυνατὸν, ἀλλὰ τῶν μὲν ἐν τοῖς ἀσάρκοις μέρεσι προφανέστερον, τῶν δ' ἐν τοῖς σαρκώδεσιν ἀμυδρότερον. ὅσαι δ' ὑπὸ παχείας σαρκὸς καλύπτονται, ἢ ὁσῶν ἐν-

GALENI DE PULSIBVS LIBELLVS AD TIRONES.

Cap. I. Quaecunque tironibus, amantissime Teuthra, de pulsibus scire fuerit utile, hic exponentur, omnem autem de his artem alibi descriptam habes. Omnes igitur arteriae tum inter se tum cum ipso corde eodem modo pulsant; quamobrem ex earum una de omnibus possis concludere. Verum motum non perinde omnium sentias, sed in partibus nulla tectis carne clarius, in carnosis obscurius. Quae opertae crassa carne sunt, aut sub ossibus latent,

Ed. Chart. VII. [1.]

Ed. Bas. III. (1.)

δον εἰσὶν, ἣ ἐπίπροσθεν αὐτῶν ἔσιν ἄλλα σώματα, τούτων οὐκ ἂν αἰσθοιοι- τῆς κινήσεως, ἔν γε τῷ κατὰ φύσιν ἔχειν τὸ ζῶον. ἔκτακέντος δὲ τοῦ σώματος σφοδρῶς, ἣ τε κατὰ τὴν ῥάχιν ἐρτηρία πολλάκις τοῖς ἀπτομένοις τοῦ ἐπιγαστροῦ τὴν κίνησιν διασημαίνει καὶ τινες τῶν ἐν τοῖς κόλοις ἤσθησαν, ἀφανῶς πρότερον οὐσῶν. διαπαντὸς δ' αἶ τε κατὰ τοὺς κο- τάφους καὶ τῶν ποδῶν αἱ ἐπὶ τοῖς ταρσοῖς καὶ τῶν χειρῶν αἱ κατὰ τοὺς καρπὸν ἐντὸς αἰσθητὴν ἔχουσι τὴν κίνησιν. τού- των δ' ἔλαττον μὲν, οὐ μὴν ἀφανῶς οὐδ' αὐταὶ σφύζουσιν αἶ τε τῶν ὠτων ὀπισθεν ἐν τῇ κεφαλῇ καὶ τῶν βραχιόνων ἐν- τὸς. καὶ ἤδη τινὲς ἄλλαι, αἱ μὴ πάνυ τῇ πολλῇ σαρκὶ κα- λύπτονται, ἀλλ' οὔτε ἐτοιμότερον οὔτε εὐσημονέστερον οὔτε τῇ χρεῖα συμφερότερον ἄλλης ἂν ἄπτοι, τὰς ἐν τοῖς καρποῖς παρεῖς· αὐταὶ γὰρ ἐπιφανεῖς μάλιστα ὑπάρχουσι τῷ τ' ἀσάρκω τοῦ χωρίου καὶ οὐδὲν δι' αὐτὰς γυμνοῦν τοῦ σώματος ἀναγκαῖον, ὥσπερ δι' ἄλλας πολλὰς, καὶ ὅτι κατ' εὐθὺν τεταγμέναι εἰσὶν· οὐ μικρὸν δὲ τοῦτο εἰς ἀκρίβειαν δια- γνώσεως.

aut quibus corpora sunt alia objecta, harum, dum valet ani- mal, motum non percipias. Quod si vehementer emarcu- erit, arteria quae sita est secundum dorsum tangentibus ab- domen motum saepe numero repraesentat. Et quidam sensu perceperunt eas quae in artubus, quum prius non appare- rent. At semper arteriae temporum ac pedum secundum plantas, manuum in carporum parte interna sensibilem mo- tum habent. His minus, non illae tamen obscurae, pulsant arteriae capitis post aures et quae tenent brachii interiorem regionem ac jam etiam aliae nonnullae, quae non admodum multa carne obteguntur. Verum aliam neque promptius neque honestius neque ad usum commodius tangat, si eas quae carpis insunt praetereat; hae namque, quod praesertim locus carnem non habeat, apertissimae sunt, nec quod pro- pter alias multas est necessarium, detegere harum gratia ul- lam corporis partem necesse habeas; ad haec in rectum du- ctae sunt, id quod non parum ad exactam notitiam refert.

Ed. Chart. VIII. [2.]

Ed. Bas. III. (1.)

Κε φ. β'. Ἀπτομένῳ δέ σοι φανέται διαστελλομένη κατὰ πᾶσαν διάστασιν ἡ ἀρτηρία. τρεῖς δ' εἰσὶ διαστάσεις παντὸς τοῦ σώματος, εἰς μῆκος, βάθος καὶ πλάτος. ἀλλ' ἐν τῷ κατὰ φύσιν ἔχειν τὸ ζῶον συμμέτρως πᾶν διαστελλομένην εὐρήσεις τὴν ἀρτηρίαν· ἐν δὲ τῷ παρὰ φύσιν ἔχειν ἔστιν ὅπῃ τὸ μὲν ἐλλείπει, τὸ δ' ὑπερβάλλει, καθ' ἣντιναοῦν διάστασιν. ἐν τούτῳ χρὴ μνησθῆναι σε, οἷος ἦν ὁ κατὰ φύσιν σφυγμός, καὶ εἰ μὲν τῷ πλάτει μείζων ὁ παρὰ φύσιν εὐρίσκοιτο, πλατὴν καλεῖν, εἰ δὲ τῷ μήκει, μακρόν, εἰ δὲ τῷ βάθει, ὑψηλόν, καὶ τοὺς ἐναντίους αὐτοῖς τοὺς ἐλάττους τοῦ κατὰ φύσιν ὀνομάζειν ἀνάλογον, στενὸν καὶ βραχὺν καὶ ταπεινόν. τῶν δὲ ἐν πάσαις ταῖς διαστάσεσιν ὁμοίως εἰς τὸ παρὰ φύσιν τρεπομένων ὁ μὲν πάντῃ μειωθεὶς μικρός, ὁ δὲ πάντῃ αὐξηθεὶς μέγας ὀνομάζεται. αὗται μὲν αἱ κατὰ τὸ ποσὸν τῆς διαστολῆς ἐν σφυγμῷ διαφοραί.

Κε φ. γ'. Τῶν δὲ τῆς κινήσεως ἰδίων ἡ τε ταχύτης ἐστὶ καὶ ἡ βραδύτης, ἡ μὲν ἡπειγμένη τις οὔσα κίνησις, ἡ δὲ

Cap. II. Tibi autem tangenti videbitur distendi in omnem dimensionem arteria. Sunt autem cujuscunque corporis tres dimensiones, in longitudinem, profunditatem et latitudinem. Sed enim dum secundum naturam se habet animal, invenies arteriam distendi sane quam moderate; si autem praeter naturam se habeat, nunc deficit, nunc exuperat, in quacunque dimensione. Hic tibi memoria tenendum est, qui pulsus naturalis esset. Atque siquidem eum reperas, qui praeter naturam est, latitudine esse majorem; appellabis latum, si longitudine, longum; si profunditate, altum; et contrarios his, qui naturali minores sunt, simili modo vocabis angustum, brevem, humilem. At de his, qui ad statum praeter naturam tribus ex aequo dimensionibus deflectunt, qui undequaque est imminutus, parvus, qui auctus in omnem partem, magnus nominatur. Hae quantitatis distentionis in pulsu differentiae sunt.

Cap III. Propriae autem motus differentiae sunt celeritas et tarditas, quarum haec motus est exolutus, illa in-

Ed. Chart. VIII. [2.]

Ed. Bas. III. (1.)

ἐκλειυμένη. κριτέον δὲ καὶ ταύτας τῷ κατὰ φύσιν παραβάλλοντας. ἐν δὲ τῷ ποιῶ τῆς προσβολῆς ἢ τε σφοδρότης καὶ ἀμυδροότης συνίστανται, βιαίως μὲν ὠθουμένης τῆς ἀφῆς ἢ σφοδρότης, ἀρρώστως δὲ ἢ ἀμυδροότης. μαλακότης δὲ καὶ σκληρότης αὐτοῦ τοῦ χιτῶνος τῆς ἀρτηρίας ποιότητές εἰσιν· ἢ μὲν μαλακότης, ὅταν οἷον σαρκωδεστέρα καὶ κατὰ τὴν προσβολὴν ἢ ἀρτηρία φαίνεται· ἢ δὲ σκληρότης, ὅταν οἷον ξηροτέρα τε καὶ βυρσωδεστέρα. συνδιαγινώσκεται μὲν οὖν εὐθύς τῇ κινήσει τῆς ἀρτηρίας καὶ ἡ τοιαύτη τῶν σφυγμῶν διαφορά. οὐκ ἔστι δὲ αὐτῆς ἰδία, καθάπερ αἱ προειρημέναι τρεῖς. ἐκείνων γὰρ ἢ μὲν τοῦ τάχους καὶ τῆς βραδύτητος κατὰ τὸ ποιὸν ἦν τῆς κινήσεως, ἢ δὲ τῆς σφοδρότητος καὶ τῆς ἀμυδροότητος κατὰ τὸ τῆς πληγῆς ποιὸν, ἢ δὲ τοῦ μεγέθους καὶ τῆς μικρότητος κατὰ τὸ ποσὸν τῆς διαστολῆς. ἢ διαστολὴ δὲ οὐκ ἄνευ κινήσεως. τὸ δὲ μαλακὸν σῶμα καὶ σκληρὸν οὐ προσδίδται κινήσεως εἰς τὸ τοιοῦτον εἶναι. τέσσαρας οὖν ταύτας τὰς διαφορὰς τῶν σφυγμῶν κατὰ τὴν πληγὴν εὐρήσεις.

Κεφ. δ'. Πέμπτην δὲ ἄλλην κατὰ τὸ τῶν πληγῶν

citatus. De his faciendum est iudicium ex comparatione cum naturali pulsu. In qualitate occurfus vehementia consistit et remissio, vehementia quidem quum violenter tactus impellitur; quum debiliter, remissio. Mollities autem et durities sunt tunicae arteriae qualitates, mollities quum arteria quasi carnosior apparet in occurfu, durities ubi veluti siccior rigidiorque in modum corii. Atque haec quidem etiam differentia pulsuum una statim cum arteriae motu percipitur, non tamen ejus est, ut tres antedictae, propria. Illarum enim differentia celeritatis et tarditatis posita erat in qualitate motus, vehementiae et remissionis in ictus qualitate, magnitudinis parvitatique in quantitate diafoles. Atqui non caret motu diafole, molle vero corpus atque durum, ut sit tale, non requirit motum. Quatuor ergo has pulsuum differentias invenies in ictu.

Cap. IV. Quinetiam aliam in ictuum intervallo;

Ed. Chart. VIII. [2. 3.]

Ed. Bas. III. (1.)

διάλειμμα. καλεῖν γὰρ ἔθος οὕτω τοῖς ἰατροῖς τὸν μεταξὺ δύο πληγῶν χρόνον, ἐν ᾧ διαστέλλεται ἡ ἀρτηρία καὶ συστέλλεται. καὶ προσήκειν ἡγοῦμαι τοῖς εἰσαγομένους γυμνάσασθαι, πρῶτον μὲν, ὥς ἐπ' ἀναισθήτου τῆς συστολῆς. καλέσθω μοι τὸ μὲν τι πληγῇ, τὸ δὲ διάλειμμα. πληγῇ μὲν ἡ ἀπὸ τῆς ἀρτηρίας κινουμένης προσβολὴ τῇ ἀπ' ἡ γιγνομένη· διάλειμμα δὲ ἡ μεταξὺ δυοῖν πληγῶν ἡσυχία, καθ' ἣν ὁ πυκνὸς καὶ ἀραιὸς καὶ μέσος ἀμφοῖν, ἐφ' ᾧ περ οἱ κατὰ φύσιν συνίστανται σφυγμοί. γνωριᾶς δὲ καὶ τούτους τῷ ποσῷ τοῦ χρόνου. πυκνὸς μὲν γὰρ ἐστίν, ὅταν βραχὺς ὁ τῆς ἡσυχίας ἢ χρόνος· ἀραιὸς δὲ, ὅταν πολὺς. ἡσυχίαν δὲ λέγειν, ἡ διάλειμμα πληγῶν, ἡ συστολὴν, οὐ διοίσει.

Κεφ. ε'. [3] Ὁμαλότης δὲ καὶ ἀνωμαλία γίνεται κατὰ πάσας τὰς εἰρημένους διαφοράς. ἡ γὰρ ἐφεξῆς ἰσότης τούτων ὀμαλότης ἐστί· οἷον ὅταν τὸ μέγεθος τῶν ἐφεξῆς ἴσον ἢ, λέγοιτ' ἂν ὀμαλὸς εἶναι κατὰ τὸ μέγεθος ὁ σφυγμός· καὶ εἰ τὸ τάχος ἴσον, ὀμαλὸς κατὰ τὸ τάχος. ὡσαύτως δὲ καὶ εἰ κατὰ σφοδρότητα καὶ πυκνότητα καὶ ἀμυδρότητα. ἡ δὲ ἀνωμαλία

nam ita medici solent medium tempus inter duos ictus, quo distenditur contrahiturque arteria, appellare. Ego vero congruum esse duco tironibus, ut se primum, quasi insensibilis systole sit, exerceant. Vocetur a me alterum quidem ictus, alterum autem intervallum: ictum, arteriae motum tactui occurrentem; intervallum, quietem inter duos ictus, quae crebrum complectitur rarumque atque medium utriusque, in quo quidem naturales pulsus continentur. Quos etiam temporis quantitate cognosces; nam creber est, quum quietis sit breve tempus; rarus, quum longum. Quietem dicas, an ictuum intervallum, aut systolen, nihil intererit.

Cap. V. Aequalitas et inaequalitas omnibus his dictis differentiis accidunt. Nam continuata harum paritas est aequalitas; ut quum sese consequentium par est magnitudo, pulsus magnitudine aequalis dicetur; quum celeritas, aequalis celeritate. Ad eundem modum, si vehementia, remissio, crebritas. Inaequalitas paritatis corruptela est, in

Ed. Chart. VIII. [5.]

Ed. Basf. III. (1. 2.)

διαφθορά τῆς ἰσότητός ἐστι, καθ' ἣν ἂν τύχη διαφορὰν τῶν σφυγμῶν συνισταμένη. ἔσται γὰρ ὁ μὲν τις κατὰ τὸ μέγεθος ἀνώματος, ὁ δὲ τις κατὰ τὸ τάχος, ὁ δὲ κατὰ σφοδρότητα καὶ ἀμυδρότητα καὶ πυκνότητα, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως.

Κεφ. στ'. Ἔστι δὲ ὅτε καὶ διὰ τινος τάξεως ἀριθμοῦ πληγῶν ὠρισμένου τοῖς ἴσοις σφυγμοῖς εἰς ἄνισος παρεμπίπτει· καὶ τοῦτο γίνεται πολυειδῶς. καὶ γὰρ τρισὶν ἴσοις ὁ τέταρτος ἄνισος ἔπεται, καὶ τοῦτο ἐφ' ἑξῆς αἰ, ἢ τέτρασιν ὁ πέμ(2)πτος. καὶ κατὰ πᾶν ἄλλο πλῆθος ὡσαύτως. καὶ γὰρ πέντε πολλάκις ἴσοις ὁ ἕκτος ἄνισος ἔπεται, καὶ πάλιν ἑξ ἴσοις ὁ ἑβδομος οὐκ ἴσος. ἡ μὲν οὖν ἰσότης ἐν τοῖς τοιούτοις οὐκέτι σώζεται· καὶ διὰ τοῦτο ἀνώματος ὁ σφυγμὸς γίνεται, τάξις μέντοι τις σώζεται, καὶ διὰ τοῦτο τέταγμένος ἐστί. δι' ἴσου γὰρ αἰὶ πλῆθους τοῖς ἴσοις σφυγμοῖς εἰς ἄνισος παρεμπίπτων τὴν ἰσότητα διαφθείρει· ἢ γ' οὖν κατὰ τὰς περιόδους ἀναλογία φυλάττει τινὰ τάξιν. ἂν δ' ὅλως μηδεμία σώζηται περίοδος, ἄτακτος ὁ τοιοῦτος καλεῖται.

quamcumque cadat differentiam pulsuum. Erit enim quidam magnitudine inaequalis, alius celeritate, nonnullus vehementia et remissione et crebritate, atque in reliquis similiter.

Cap. VI. Nonnunquam etiam ordine quodam certo ictuum numero pulsibus paribus unus intercurrit impar; quod multis modis fit. Etenim tribus paribus quartus impar consequitur, idque ita semper deinceps, aut quatuor quintus. Ad eundem modum quovis in alio numero, siquidem comitatur saepe quinque pares impar sextus, et etiam sex pares septimus impar. Itaque in his aequalitas non amplius servatur; quamobrem pulsus inaequalis fit, tamen ordo retinetur quidam ideoque ordinatus est. Quum enim pari semper numero paribus pulsibus intercurrit unus impar, aequalitatem corrumpit, sed proportio circuituum quendam ordinem conservat; nam si circuitus prorsus servetur nullus, inordinatus hic vocatur.

Ed. Chart. VIII. [3.]

Ed. Bas. III. (2.)

Κεφ. ζ'. Γίνεται δὲ καὶ καθ' ἓνα σφυγμὸν ἀνωμαλία, περὶ τε τὰ μέρη τῆς ἀρτηρίας διαφερόντως ἔχοντα πρὸς ἀλλήλα, θέσει τε καὶ κινήσει, καὶ παρὰ τὴν ἐνὸς ἐκάστου σφυγμοῦ καθ' αὐτὸ κίνησιν. ἡ μὲν οὖν ἐν τῇ θέσει τῶν μορίων ἀνωμαλία συνίσταται παρὰ τὸ ἄνω καὶ κάτω, καὶ πρόσω καὶ ὀπίσω, καὶ δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ μετῆχθαι δοκεῖν τὴν ἀρτηρίαν· ἐν δὲ τῇ κινήσει θάπτον, ἢ βραδύτερον, ἢ πρωϊαίτερον, ἢ ὀψιαίτερον, ἢ σφοδρότερον, ἢ ἀμυδρότερον, ἢ ἐπὶ πλείονα χρόνον, ἢ ἐλάσσονα, ἢ αἰ, ἢ οὐδ' ὅλως κινουμένων. καθ' ἕκαστον δὲ μέρος ἐν μὲν τῷ διακεκόφθαι σαφῶς, ἔξ ὧν ἐστι καὶ ὁ δορκαδίζων· ὡσαύτως δὲ καὶ ἐν τῷ παλινδρομεῖν, ἔξ ὧν ἐστι καὶ ὁ δίκροτος. ἐν δὲ τῷ τῆς κινήσεως οὐκ ἴσοταχεῖ, ὅταν ἀρχομένη μὲν ὠκυτέρα, τελευτῶσα δὲ βραδυτέρα, καὶ ἀνάπαλιν ἀρχομένη μὲν βραδυτέρα, τελευτῶσα δὲ ὠκυτέρα, καὶ κατὰ σφοδρότητα καὶ ἀμυδρότητα καὶ μικρότητα καὶ μέγεθος ὡσαύτως, οὐκ εἰς δύο μόνους χρόνους τῆς κινήσεως μεριζομένης, ἀλλὰ καὶ εἰς πλείονας, ἐφ' ὅσον ἂν αἰσθήσῃ διαγνωστόν. αὗται μὲν οὖν αἱ ἀπλαῖ καὶ καθ' ἓνα σφυγμὸν ἀνωμαλίας.

Cap. VII. Accidit autem et in uno pulsu inaequalitas, tum pro mutua dissensione arteriae partium in situ et motu, tum pro uniuscujusque pulsus peculiari motu. In situ partium consistit inaequalitas, ex eo quod sursum, deorsum, antrorsum, retrorsum, dextrorsum, sinistrorsum, tracta arteria videatur; in motu, quum celerius, tardius, maturius, serius, vehementius, languidius, aut longiore tempore, aut breviori, aut perpetuo, aut nihil prorsus movetur. In singulis partibus, quum intercisas est manifeste, in quibus caprizans est; item quum reciprocatur, de quibus est dicrotus. In motus impari celeritate, quum initio celerior, in fine tardior sit, et e contrario, quum tardior initio, in fine sit celerior, in vehementia, remissione, parvitate, magnitudine ad eundem modum; neque in duo tantum tempora motus, sed et in plura, quoad assequi sensus possit; distribuitur. Atque hae quidem simplices sunt et unius pulsus inaequalitates.

Ed. Chart. VIII. [3. 4.]

Ed. Bas. III. (2.)

Κεφ. η'. Σύνθετοι δὲ καθ' ὅσον ἂν δυνατόν ἢ ἄλλην ἄλλην, καὶ μίαν μιᾷ, καὶ μίαν πλείοσι, καὶ πολλὰς πολλαῖς μίγνυσθαι. καὶ τινες αὐτῶν ἰδίου τετυχήκασιν ὀνόματος. ὥσπερ καὶ ὁ σκωληκίζων καὶ ὁ μυρμηκίζων καὶ ὁ ἔκτικος· ὁ μὲν σκωληκίζων, [4] ὅταν οἷον ἐρποντος τὴν ἀρτηρίαν σκώληκος ἔμφασις γίγνηται κυματωδῶς ἐγειρομένου, καὶ μὴ καθ' ἓνα χρόνον ὅλης διαστελλομένης τῆς ἀρτηρίας εἰ μὲν οὖν σὺν μικρότητι διαστολῆς τοῦτο γίγνοιτο, σκωληκίζων καλεῖται· εἰ δὲ σὺν μεγέθει, κυματώδης ἀπλῶς. δῆλον δὲ ὅτι καὶ ἀμυδρὸς καὶ πυκνὸς ἐστὶν ὁ σκωληκίζων. ὁ δ' εἰς ἐσχάτην καταπιπτωκῶς ἀμυδρότητα καὶ πυκνότητα καὶ μικρότητα μυρμηκίζων καλεῖται, ταχὺς μὲν εἶναι δοκῶν, οὐκ ὧν δὲ ταχὺς. ἔκτικος δὲ, ὥσπερ πυρετὸς, οὕτως καὶ σφυγμὸς καλεῖται, ὁ μηδεμίαν τροπὴν μεγάλην ποιούμενος, ἀλλ' αἰὲν παραπλήσιος μένων, συμπλεκόμενός τε καὶ μηδέποτε λυόμενος ὅλης τῆς ἔξεως τετραμμένης νοσῶδῶς, ἐν τοῖς τοιούτοις πυρετοῖς τε καὶ σφυγμοῖς. ταῦτά μοι ἀρκεῖν δοκεῖ περὶ τῶν σφυγμῶν διαφορᾶς τοῖς εἰσαγομένοις εἰρησθαι. εἰ γάρ τις ἐπὶ τὸ

Cap. VIII. Compositae fiunt, quatenus altera potest cum altera et una cum una et cum pluribus una, denique cum multis multae commisceri. Quarum nonnullae proprium nomen sunt sortitae, ut vermiculans, formicans et hecticus. Vermiculans, quum species exhibetur quasi perreptantis arteriam vermis, undarum in modum insurgentis, quumque non uno et eodem tempore tota distenditur arteria. Si igitur cum diaстоles parvitate hoc fiat, vocatur vermiculans; sin autem cum magnitudine, undosus simpliciter. Est vero vermiculans etiam aperte languidus et creber. At qui ad extremam devenit remissionem, crebritatem et parvitem, vocatur formicans: qui quum celer esse videatur, haud tamen est celer. Hectica vero quemadmodum febris, ita et hecticus pulsus vocatur, qui non magnopere ullo modo variat, caeterum manet in perpetuum similis, cohaeretque nec solvitur unquam, quod totus habitus morbum induit in ejusmodi febribus et pulsibus. Haec tironibus existimo de pulsum differentis sufficere. Quod si cognoscere haec exactius

Ed. Chart. VIII. [4.]

Ed. Bas. III. (2.)

ἀκριβέστερον αὐτὸ ἐρχεσθαι βούλοιο, βιβλίον ὅλον ἔχει περὶ τῆς τῶν σφυγμῶν διαφορᾶς ὑφ' ἡμῶν γεγραμμένον. οὐκ οὐτε περὶ πλήρους καὶ κενοῦ σφυγμοῦ νῦν λέγειν ἀναγκαῖον, οὐτε περὶ ῥυθμῶν, ἐν ταῖς γὰρ εἰρηται ἀκριβῶς περὶ αὐτῶν, καὶ ἔστιν ἀσαφέστερος ὁ λόγος τοῖς εἰσαγομένοις. ἀναλαμβάνοντες οὖν ἐν κεφαλαίῳ τὰ προειρημένα, τῶν ἐφεξῆς ἐχώμεθα. μέγας τοίνυν ἐστὶ σφυγμός ὁ κατὰ μῆκος καὶ πλάτος καὶ βάθος τῆς ἀρτηρίας ἐπὶ πολὺν διῡσταμένης γινόμενος, μακρὸς δὲ ὁ κατὰ μῆκος μόνον, πλατὺς ὁ κατὰ πλάτος, καὶ ὑψηλὸς ὁ κατὰ βάθος. σφοδρὸς δὲ σφυγμός ἐστὶν ὁ πλήττων εὐρώστως τὴν ἀφὴν· μαλακὸς δὲ, ἐφ' οὗ ὁ χιτῶν τῆς ἀρτηρίας ἀπαλὸς ἦ· καὶ ταχὺς μὲν ὁ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ διαστελλομένης τῆς ἀρτηρίας γινόμενος· πυκνὸς δὲ ὁ δι' ὀλίγον· καὶ ὀμαλὸς μὲν ὁ ἐφεξῆς ἴσος· τεταγμένος δὲ ὁ κατὰ περίοδον ἴσος· ὁ δὲ κατὰ μίαν πληγὴν ἀνισος ἀνώμαλος λέγεται κατὰ μίαν πληγὴν. εἶεν δ' ἂν σαφεῖς καὶ οἱ ἐναντίοι αὐτῶν μικρὸς καὶ βραχὺς καὶ στενὸς καὶ ταπεινὸς καὶ ἀμυδρὸς καὶ σκληρὸς καὶ βραδὺς καὶ ἀραιὸς καὶ ἀνώμαλος καὶ ἄτακτος. οὐκ ἄδηλον δὲ καὶ ὅτι τῶν μὲν ἄλλων ἐναντίων ἐστὶν

cupias, librum habes integrum a nobis conscriptum de differentiis pulsuum. Nec vero etiam causa est, cur de pleno hic et vacuo pulsu dicam, vel de calido et frigido, vel de rhythmis; illic enim accurate de his disserui, etiam is sermo tironibus est obscurior. Quare si quae commemoravimus, summatim repetierimus, reliqua persequemur. Magnus pulsus est qui fit ubi in longum arteria et latum profundumque distenditur multum; longus, quum in longum duntaxat; latus, quum in latum; altus, quum in altum. Vehemens est pulsus, qui valenter ferit tactum; mollis, quum tunica mollis est arteriae; celer fit, quum paucio tempore arteria distenditur; creber, quum parvo interposito spatio; aequalis, qui perpetuo sibi conflatur; ordinatus, qui per circuitum par est; qui in uno est ictu impar, inaequalis nominatur in uno ictu. Jam etiam horum contrarii sint aperti, parvus, brevis, angustus, humilis, languidus, durus, tardus, rarus, inaequalis, inordinatus. Nec vero hoc obscurum est, singulorum alio-

Ed. Chart. VIII. [4.]

Ed. Basf. III. (2.)

ἐκάστου μέσος· ὁμαλοῦ δὲ καὶ ἀνωμάλου μέσος οὐδεὶς ἐστίν, οὐδὲ τεταγμένον καὶ ἀτάκτον. καὶ ὅτι τῶν μὲν ἄλλων ἁπάντων οἱ μέσοι κατὰ φύσιν, ἐν τούτοις δὲ ὁ μὲν ὁμαλὸς κατὰ φύσιν ὁ μόνος, οἱ ἄλλοι οὐ κατὰ φύσιν, ὁ τε ἀνώματος καὶ ἀτακτός.

Κεφ. θ'. Ἐπεὶ δὲ πολυιδῶς οἱ σφυγμοὶ τρέπεσθαι πεφύκασιν, οὐδὲν γὰρ εὐροῖς, ὥς ἔπος εἰπεῖν, αἴτιον, ὃ μὴ καὶ τούτους τρέπει, δοκεῖ μοι τριττὴν αὐτῶν τῆς τροπῆς τὴν ἀνωτάτω διαφορὰν ποιησάμενον οὕτως ὑπὲρ ἐκάστης ἰδίᾳ κατὰ μέρος εἰπεῖν. πρώτη μὲν οὖν ἡ κατὰ φύσιν αὐτῶν ἐστὶ τροπή. δευτέρα δὲ ἡ οὐ κατὰ φύσιν μὲν, οὐ μὴν ἤδη παρὰ φύσιν. τρίτη δὲ ἡ παρὰ φύσιν. ἐπιγίνονται δ' αὐταὶ πᾶσαι ταῖς φυσικαῖς διαφοραῖς· ἄλλω γὰρ ἄλλως αἱ ἀρτηρίαι φύσει κινουῦνται· καὶ χρὴ πρώτας ταύτας ἐπίστασθαι τὸν μέλλοντα γνωρίζειν ἐπὶ τίνος αἰτίου καὶ μέχρι πόσου τετράφθαι συμβέβηκε τὸν σφυγμόν· ἄλλὰ τὸ μὲν ἴδιον ἐκάστων ἀκριβῶς ἂν τις περαθεῖς μάθοι. καὶ δεῖ πολλάκις ἥφθαι τῆς ἀρτηρίας, μάλιστα μὲν ὑγιαίνοντος ἀμέμπτος καὶ ἐν ἡσυχίᾳ

rum contrariorum medium esse; aequalis et inaequalis medium esse nullum, neque ordinati et inordinati. Praeterea aliorum omnium secundum naturam medios esse; at in his aequalis solus secundum naturam est, alii non secundum naturam, praeterea inaequalis et inordinatus.

Cap. IX. Quum autem multis modis pulsus mutari possint, nullam enim, ut verum fatear, causam invenias, quae hos non immutet, placet mihi triplici ac generalissima mutationis ipsorum differentia constituta, ita demum singulas ipsas seorsim ac figillatim pertractare. Prima igitur mutatio horum naturalis est, altera non illa quidem naturalis, nec tamen jam praeter naturam, tertia est praeter naturam. Verum omnes hae mutationes differentias naturales consistantur; alii enim aliter arteria natura movetur; quas quidem tenere ante omnes debet, qui cognoscere cupit qua de causa ac quatenus mutari pulsus contigit; at proprium cujusque ad unguem experiundo quis assequatur. Sane frequenter tangenda arteria est, praesertim integra sanitate praediti at-

Ed. Chart. VIII. [4. 5.]

Ed. Bas. III. (2.)

πάσης σφοδρᾶς κινήσεως, ἤδη δὲ καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις διαθέ-
σεσιν. ἐπειδὴ δὲ πάντων οὐκ ἐνδέχεται δι' ἐμπειρίας ἐληλυ-
θέναι, πολλοὶ γὰρ ἤδη πολλάκις ἐδεήθησαν ἰατρῶν [5] οἷς
ὑγιαίνοντες οὐκ ἐνέτυχον, ἄριστον δὲ κἀνταῦθα πλεῖον ἰδιώ-
του τὸν τεχνίτην ἔχειν. ἔχοι δ' ἂν πλεον, ἐπιστήμην πορι-
σάμενος τῶν τοῖς πολλοῖς ὁμοίως ὑπαρχόντων. ἔστι δέ τις,
ὡς τύπω φάναι, κοινὴ φύσις ἀνδρῶν, καὶ ἄλλη γυναικῶν,
καὶ ὅσοι θερμότερόν εἰσι κεκραμένοι καὶ ὅσοι ψυχρότερον.
καὶ τούτων ἑκατέρων κοινὴ φύσις, καὶ τῶν ἰσχνῶν πάντων
κοινὴ καὶ τῶν παχέων ὡσαύτως κοινὴ. καὶ σπάνιον ἐν ἐκά-
στη τῶν προειρημένων κοινοτήτων τὸ μὴ τοῖς πολλοῖς ἔοι-
κός. ὥστε καὶ τὸ ἁμαρτάνειν τοῦ ἀληθοῦς ἔστι σπάνιον τῷ
τὸ κοινὸν ἀκριβῶς ἐπισταμένῳ.

Ἄνδρες μὲν γυναικῶν ὡς ἐπίπαν μείζονα πολλῶ καὶ
σφοδρότερον ὡσαύτως πολλῶ καὶ βραδύτερον ὀλίγῳ καὶ
ἀραιότερον ἱκανῶς ἔχουσι τὸν σφυγμόν.

Οἱ δὲ φύσει θερμότεροι μείζονα μὲν καὶ ὠκύτερον καὶ
πυκνότερον πολλῶ, σφοδρότερον δὲ οὐ πολλῶ.

que vacui omnis vehementis motus, jam vero et caeteris in
statibus. At quum omnes experientia assequi non liceat, et-
enim multi jam medicos saepe desideraverunt, cum quibus
sani nullum habuerunt commercium, optimum hercle est
etiam hic imperito praestare artificem. Praestiterit autem,
si scientiam comparaverit eorum, quae in multis ex aequo
insunt. Est autem quaedam, ut summam dicam, commu-
nis virorum natura, alia mulierum. Etiam qui calidiore
sunt temperamento, quique frigidior, habent hi suam utri-
que communem naturam. Ad haec omnium communis na-
tura est gracilium, obesorum item communis est. Ac rarum
in singulis est, quas memoravi, communitatibus, quod non
assimile multis fit. Proinde etiam qui probe commune te-
net raro a vero aberret.

Viri mulieribus pulsus fere habent longo tum mayo-
rem tum vehementiorem, paulo tardior satsque rariorem.

Calidi natura multo habent majorem, celerior et
crebrior, vehementiorem non item multo.

Ed. Chart. VIII. [5.]

Ed. Bas. III. (2. 3.)

Οἱ δ' ἰσχνότεροι φύσει μείζονα μὲν, καὶ ἀραιότερον πολλῶ, σφοδρότερον δὲ οὐ πολλῶ. φύσει μὲν οὖν οὕτως διαφέρουσι.

Τρέπονται δὲ κατὰ μὲν τὰς ἡλικίας ὥδι πως. ὁ μὲν τοῦ νεογενοῦς παιδίου σφυγμὸς πυκνότερος· ὁ δὲ τοῦ γέροντος ἀραιότερος· οἱ δ' ἐν τῷ μεταξὺ πάντες ἀνά(3)λογον, ἔφ' ὅσον ἂν ἡ παιδίου ἢ γέροντος ἐγγύτεροι τυγχάνωσιν ὄντες. ὡσαύτως ταχύτατος μὲν ὁ τοῦ παιδίου, βραδύτερος δὲ ὁ τοῦ γέροντος· οἱ δὲ τῶν ἄλλων ἡλικιῶν μεταξὺ. πολλῶ δὲ μείζων ἢ κατὰ τὴν ἀραιότητα διαφορὰ γέροντος πρὸς παιδίον τῆς κατὰ τὸ τάχος. ἐν δὲ τῇ κατὰ μέγεθος καὶ σφοδρότητα διαφορᾷ μέγιστος μὲν ἐν ἡλικίαις ὁ τῶν ἀκμαζόντων, μικρότατος δὲ ὁ τῶν γερόντων, μέσος δὲ αὐτῶν βραχὺν μείζων ὁ τῶν παιδίων. καὶ σφοδρότατος μὲν ὁ τῶν ἀκμαζόντων, ἀμυδρότατος δὲ ὁ τῶν γερόντων, μέσος δὲ αὐτῶν ὁ τῶν παιδίων. οὕτως μὲν ἐν ταῖς ἡλικίαις οἱ σφυγμοί.

Κατὰ δὲ τὰς ὥρας τοῦ μὲν ἥρος τὰ μέσα μεγίστους καὶ σφοδροτάτους, ὡς ἐν ὥραις, τάχει δὲ καὶ πυκνότητι

Natura graciliores majorem rarioremque multo, vehementiorem paulo. Atque natura sic differunt.

Porro pro aetatibus hoc pacto immutantur. Infantis pulsus creberrimus est, rarissimus senis; omnes, qui inter hos intercedunt, proportionem servant, prout vel ad puerum, vel ad senem propius accedunt. Celerrimus item pueri pulsus, senis tardissimus; reliquarum aetatum *pulsus inter hos* medii sunt, At senex a puero longe magis raritate quam celeritate distat. In vehementiae et magnitudinis differentia maximus est, ut in aetatibus, pulsus juvenum, minimus senum, medius et paulo major pulsus puerorum. Jam vehementissimus juvenum, languidissimis senum, medius est inter hos puerorum pulsus. Atque pulsus in aetatibus sic habent.

Pro anni tempestatibus, medio vere pulsus maximi sunt et vehementissimi, ut in temporibus, celeritate et crebritate

Ed. Chart. VIII. [5.]

Ed. Bas. III. (3.)

συμμέτρους. ὡσαύτως δὲ καὶ τοῦ φθινοπώρου τὰ μέσα. προῖον δὲ τὸ ἔαρ ἀφαιρεῖται τοῦ μεγέθους καὶ τῆς σφοδρότητος, προστίθῃσι δὲ τῷ τάχει καὶ τῇ πυκνότητι. καὶ τέλος ἦν ἵκα ἂν ἐπιλάβῃ τὸ θέρος, ἀμυδροὶ καὶ μικροὶ καὶ ταχεῖς καὶ πυκνοὶ γίνονται. τὸ δὲ φθινοπώρον προῖον ἀπάντων ἀφαιρεῖ, μεγέθους, σφοδρότητος, τάχους, πυκνότητος, ὥστε καὶ τοῦ χειμῶνος ἐπιλθόντος, εἰς μικρότητα καὶ ἀμυδρότητα καὶ βραδύτητα καὶ ἀραιότητα τετράφθαι. ἔοικε δὲ τὰ μὲν πρῶτα τοῦ ἥρος τοῖς ὑστάτοις τοῦ φθινοπώρου, τὰ δὲ ὑστάτα τοῖς πρώτοις, καὶ τὰ μὲν πρῶτα τοῦ θέρους τοῖς ὑστάτοις τοῦ θέρους, καὶ τὰ πρῶτα τοῦ χειμῶνος τοῖς ὑστάτοις τοῦ χειμῶνος. ὥστε ὅσα θέρους μέσον καὶ μέσον χειμῶνος ἴσον ἐφ' ἐκάτερα ἀφέστηκεν, ὁμοίως τρέπει. μέσον δὲ θέρους πῇ μὲν ὡσαύτως ἐστὶ, πῇ δὲ ἐναντίως ἔχει μέσῳ χειμῶνι, μικροὶ μὲν γὰρ καὶ ἀμυδροὶ καθ' ἐκάτερον. ὡκεῖ δὲ καὶ πυκνοὶ θέρους καὶ βραδεῖς καὶ ἀραιοὶ χειμῶνος, οὐ μὴν οὕτω μικροὶ θέρους, ὥς χειμῶνος, ἀλλ' ἦττον θέρους, οὐδ' οὕτως ἀμυδροὶ χειμῶνος, ὥς θέρους,

moderati. Pari modo medio autumno. Progrediens autem ver nonnihil de magnitudine et vehementia detrahit, sed auget celeritatem atque crebritatem, tandemque ineunte jam aestate languidi, parvi, celeres crebrique fiunt. Autumni processus cuncta imminuit, magnitudinem, vehemenciam, celeritatem, crebritatem. Ita ineunte hieme in parvitatem convertuntur et remissionem et tarditatem et raritatem. Respondet autem initium veris fini autumni, illius finis initio hujus. Aestatis item principium suo et principium hiemis suo fini. Proinde quae pari spatio a media aestate et media hieme in utramque partem deflexerunt, similiter variant. Porro media aestas partim convenit cum media hieme, partim dissidet. Nam parvi utrobique et languidi sunt, sed celeres atque crebri aestate, tardi rarique hieme; non peraeque tamen parvi aestate, ut hieme; sed aestate minus, nec ita hieme languidi, ut aestate, caeterum

Ed. Chart. VIII. [5. 6.]

Ed. Bas. III. (3.)

ἀλλ' ἦτιον χειμῶνος. αὐταὶ μὲν οὖν αἱ κατὰ τὰς ὥρας τῶν σφυγμῶν τροπαί.

Περὶ δὲ τὰς χώρας ὁσαύτως ταῖς ὥραις. ἐν μὲν ταῖς ἄγαν θερμαῖς οἱ μέσου θέρους. ἐν δὲ ταῖς ἄγαν ψυχραῖς οἱ μέσου χειμῶνος. ἐν δὲ ταῖς ἐνκράτοις οἱ μέσου τοῦ ἥρος. ἀνάλογον δὲ καὶ ταῖς μεταξὺ. καὶ τῶν ἄλλων δὲ καταστάσεων τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς ἀέρος αἱ μὲν θερμοὶ ταῖς θερμαῖς ὥραις, αἱ δὲ ψυχροὶ ταῖς ψυχραῖς, αἱ δὲ μέσαι ταῖς μέσαις τοῦ ἥρος εἰκόασιν.

Ἐν δὲ τῷ κύειν οἱ σφυγμοὶ μείζονες καὶ πυκνότεροι καὶ [6] ὠκύτεροι γίνονται. τὰ δὲ ἄλλα κατὰ φύσιν φυλάττουσιν.

Εἰεν δ' ἂν, εἴπερ τι καὶ ἄλλο, καὶ ὕπνοι κατὰ φύσιν. τρέπουσι δὲ καὶ οὗτοι τοὺς σφυγμοὺς, ἀρχόμενοι μὲν μικρότερους καὶ βραδυτέρους καὶ ἀραιότερους καὶ ἀμυδροτέρους ἀπεργαζόμενοι, προϊόντες δὲ βραδύτητα μὲν ἐπιτείνουνσι καὶ ἀραιότητα, καὶ μάλιστα κατὰ τροφήν. μείζονες δὲ γίνονται καὶ σφοδρότεροι. χρονίσαντες δὲ πάλιν τρέπονται εἰς ἀμυδρότητα καὶ μικρότητα. φυλάττουσι δὲ βραδύτητα καὶ ἀραιότητα.

minus hieme. Ad hunc modum pro temporibus pulsus variant.

Pro regionibus perinde ut pro temporibus. In vehementer calidis, sicut media aestate. In magnopere frigidis ut media hyeme. In temperatis ita ut medio vere; ad horum proportionem in iis, quae medium locum sunt fortitae. Porro aëris nos circumdantis alii status, qui calidi sunt, calidis temporibus; frigidi frigidis, medii medio veri respondent.

Praegnantium majores, crebriores, celeriores pulsus sunt, caetera secundum naturam servantur.

Jam somni etiam sint, si quid aliud, naturales, qui et ipsi variant pulsus. Initio minores, languidiores, tardiores rarioresque reddunt. Postea tarditatem pedetentim augent et raritatem praesertim a cibo, at majores sunt et vehementiores. Tandem ad languorem et parvitatem redeunt; tarditatem et raritatem retinent.

Ed. Chart. VIII. [6.]

Ed. Bas. III. (3.)

Τῶν δ' ἔξ ὑπνου μεταπεπτωκότων εἰς ἐγρήγορσιν ἐν μὲν τῷ παραχρῆμα μεγάλοι καὶ σφοδροὶ καὶ ταχεῖς καὶ πυκνοὶ καὶ τινα κλόνον ἔχοντες· μετ' ὀλίγον δὲ εἰς σύμμετρίαν ἔρχονται.

Αἱ δ' ἐπίκτητοι σχέσις τοῦ σώματος ὁμοίως ταῖς φυσικαῖς τρέπουσι τοὺς σφυγμούς. ὁ μὲν γὰρ ἰσχνὸς φύσει, γινόμενος εὐσαρκος, ἀνάλογον τῷ τοιοῦτῳ φύσει τὸν σφυγμὸν ἔχει. ὁ δὲ εὐσαρκος, ἰσχνὸς γινόμενος, τοῖς ἰσχνοῖς φύσει παραπλήσιον ἔχει τὸν σφυγμόν. δῆλον δὲ ὅτι χωρὶς τοῦ τὴν δύναμιν ὑπαλλάττεσθαι, τὴν κατ' ἰσχνότητά καὶ εὐσαρκίαν διαφορὰν ἐξετάζειν χρὴ· καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὡσαύτως, ὥστε καθ' ἓν μόνον, ὑπὲρ οὗ τὸν λόγον ἐκάστοτε ποιούμεθα, τὴν τροπὴν γεγονέναι. ἅπερ δ' ἐπὶ τῶν εὐσάρκων εἴρηται, ταῦτα καὶ ἐπὶ τῶν παχέων εἴρησθαι δοκεῖν χρὴ, ἐπιτεταμένα μᾶλλον.

Καὶ αἱ κράσις δὲ τοῦ σώματος αἱ ἐπίκτητοι ταῖς φυσικαῖς κράσεσιν ἀνάλογον τρέπουσι τοὺς σφυγμούς.

Κε φ. ι'. Ἐξῆς δὲ καιρὸς ἂν εἴη λέγειν τὰς ἄλλας τροπὰς τὰς ἐπὶ τοῖς οὐ φύσει γινομένας αἰτίοις. γυμνάσια κατ'

Qui expergiscuntur; e vestigio pulsus magnos; vehementes, celeres, crebros et cum quadam vibratione habent, qui mox mediocritatem assequuntur.

Adscititiae habitudines corporis perinde ut naturales pulsus immutant. Nam gracilis natura, si quadratus evaserit, huic, qui talis natura est, assimilem pulsus habet. Sin autem quadratus factus gracilis sit, assimilem gracilibus natura. Constat vero gracilitatis et quadrati corporis, citra facultatis immutationem, aestimandam differentiam esse; etiam in omnibus eodem aliis modo, ut unum id tantum ubique, de quo in praesenti disputemus, mutetur. Quae diximus de quadratis, eadem etiam de corpulentis dicta fuisse est putandum; nisi quod magis sunt intensa.

Jam etiam temperamenta corporis adscititia pulsus ea proportionem mutant, qua naturalia temperamenta.

Cap. X. Nunc alias mutationes quae causas habent non naturales, recensamus. Exercitationes primo, quae

Ed. Chart. VIII. [6.]

Ed. Bas. III. (3.)

ἀρχὰς μὲν, καὶ μέχρι τοῦ μετρίου; σφοδρότερους τε καὶ μεγάλους καὶ ταχεῖς καὶ πυκνοὺς τοὺς σφυγμοὺς ἀπεργάζονται, πολλὰ δὲ καὶ ὑπὲρ τὴν δύναμιν τοῦ ποιοῦντος, μικροὺς καὶ ἀμυδροὺς καὶ ταχεῖς καὶ πυκνοτάτους ἐσχάτως. ὑπερβαλλόντως δ' ἄμετρα, ὥστε μόλις ἔτι κινεῖσθαι δύνασθαι, καὶ διὰ μακρῶν ἀναπαύσεων, ἢ μηδόλως· ἀλλ' ἱκανῶς ἐκλύεσθαι, πᾶν μικροὺς καὶ ἀμυδροὺς καὶ βραδεῖς καὶ ἀραιοὺς ἐργάζεται τοὺς σφυγμούς. εἰ δὲ εἰς διάλυσιν τῆς δυνάμεως καταστρέφοι, τοὺς ἐκείνης ἰδίους. εἰρήσεται δὲ μικρὸν ὕστερον, ὁποῖους διαλυομένη δύναμις ἐργάζεται σφυγμούς.

Λοιπὸν δὲ θερμὰ μὲν μεγάλους καὶ ταχεῖς καὶ πυκνοὺς καὶ σφοδρούς, ἔστ' ἂν εἴη σύμμετρα. τὰ δὲ ἄμετρα, μικροὺς καὶ ἀμυδροὺς, ὥκεις δ' ἔτι, καὶ πυκνοὺς. εἰ δ' ἐν τούτῳ μὴ παύσαιντο, μικροὺς καὶ βραδεῖς καὶ ἀραιοὺς καὶ ἀμυδροὺς.

Λοιπὸν δὲ ψυχρὰ παραχρῆμα μὲν μικροὺς καὶ βραδεῖς καὶ ἀραιοὺς καὶ ἀραιότερους. εἰς ὕστερον δὲ οἷον ἂν τι καὶ τύχη ἐργασάμενα. πάντως γὰρ ἢ νάρκωσιν, ἢ ῥῶσιν.

moderatae sunt, vehementes, magnos, celeres, crebros pulsus efficiunt. Si multae sint et vires excedant laborantis, parvos, languidos, celeres et crebros in summo. Nimium immodicae, adeo ut aegre jam se possit movere et multis interpositis quietibus, aut nihil prorsus possit, sed exolutae vires impense sunt, pulsus mire parvos et languidos tardosque et raros. Quod si ad virium dissolutionem perveniant, pulsus creant illi proprios. Quales autem excitet pulsus facultas, quae dissolvitur, dicemus paulo inferius.

Balnea vero calida quidem quamdiu sunt moderata, pulsus creant magnos, celeres, crebros, vehementes. Immoderata vero parvos et languidos, tamen adhuc celeres ac crebros. Quod si hic relinquantur, parvos, languidos, tardos atque raros.

Balnea frigida illico parvos ac languidiores et tardos pulsus efficiunt, postea prout id sit, quod induxerunt, omnino vel torporem inducent, vel robur.

Ed. Chart. VIII. [6. 7.]

Ed. Bas. III. (3.)

ταρκώσαντα μὲν οὖν καὶ καταψύξαντα μικροὺς καὶ ἀνδροὺς καὶ βραδεῖς καὶ ἄραιους, ἐκθερμῆναντα δὲ καὶ θύσαντα μεγάλους μὲν καὶ σφοδρούς, τάχει δὲ καὶ πυκνότητι συμμέτρους.

Σιτία πολλὰ μὲν, ὥστε βαρύναι τὴν δύναμιν, ἀνωμάτων τε καὶ ἀτάκτους τοὺς σφυγμοὺς ἐργάζεται. Ἀρχιγένης δέ φησιν, ὠκυτέρους πλεον καὶ πυκνοτέρους. τὰ δὲ σύμμετρα μεγάλους καὶ σφοδρούς καὶ ταχεῖς καὶ πυκνοὺς. τὰ δὲ ἐλάττωνα, ὥστε μὴ τρέφειν ἀντάρκως, οὐχ ὁμοίως τοῖς συμμέτροις, ἀλλ' ἐλάττωνα τὴν τροπὴν ἐργάζεται, καὶ μέχρι χρόνου βραχέος.

[7] Οἶνος τὰ μὲν ἄλλα παραπλησίως σιτίοις τρέπει τοὺς σφυγμοὺς, διαφέρει δὲ τῷ παραχρῆμα τὴν τροπὴν ἐργάζεσθαι καὶ τῷ προτέραν παύεσθαι τὴν ἀπὸ οἴνου τῆς ἀπὸ τῶν σιτίων, καὶ τῷ τὸ τάχος πλεον αὔξειν, καὶ τὸ μέγεθος, ἥπερ τὴν σφοδρότητα καὶ τὴν πυκνότητα. σχεδὸν γὰρ ὅσα σφοδρότεραν τε καὶ διαρκιστέραν τὴν ἰσχὺν τοῦ σώματος ἢ σύμμετρος τροφή παρέχει, τοσούτω τὸ μέγεθος ὁ οἶνος ἐξαίρει.

Quae torporem intulerunt et refrigerarunt, parvos et languidiores et tardos rarosque efficiunt. Quae excalfecerunt et robur conciliarunt, magnos, vehementes, celeritate et frequentia moderatos.

Cibus largus, ut etiam gravet facultatem, pulsas inaequales atque inordinatos concitat. Archigenes vult celeriores magis quam crebriores. Modicus, magnos, vehementes, celeres, crebros. Parcior quam qui satis nutriat, non aeque ac moderatus, caeterum minus mutat, neque id diu.

Vinum pulsus caetera quidem, ut cibus, variat; hoc vero interest, quod illico immutet et citius mutatio a vino profecta recedat, quam illa, quae a cibo: quod item celeritatem amplius et magnitudinem, quam vehementiam et crebritatem augeat. Quanto enim vehementius moderatus cibus constantiusque robur conciliat, tantum fere vinum extollit magnitudinem.

Ed. Chart. VIII. [7.]

Ed. Bas. III. (3. 4.)

Ἰδὼς ἀπάντων τῶν προσφερομένων βραχυτάτην τροπὴν ἐργάζεται, πλὴν ἀνάλογον σιτίοις, καὶ τοῦτο τρέπει.

Τὰ δὲ ἄλλα πάντα, καθ' ὅσον ἂν ἡ τρέφειν, ἡ θερμαίνειν, ἡ ψύχειν δύνηται, κατὰ τοσοῦτον καὶ τὴν τῶν ἀρτηριῶν κίνησιν μεταβάλλει. οὕτω μὲν ἐπὶ τοῖς οὐ φύσει καλούμενοις αἰτίοις οἱ σφυγμοὶ τρέπονται.

Κεφ. ια'. Τὰς δὲ ἐπὶ τοῖς παρὰ φύσιν αἰτίοις τροπὰς ἐφεξῆς λέγωμεν, ὑπομνήσαντες πρότερον ὅσα τῇ τοῦ λόγου κοινονία συνεγράφη τῶν παρὰ φύσιν. καταστάσεις οὖν ἄερος καὶ πλῆθος σιτίων, ὥστε βαρῦναι τὴν δύναμιν καὶ γυμνασίῳ καὶ λουτρῶν καὶ ὕπνων ἀμετρίαι παρὰ φύσιν, αἱ γὰρ κατὰ ποσὸν ὑπερβολαὶ τῶν κατὰ φύσιν καὶ τῶν οὐ φύσει λεγομένων αἰτίων εἰς τὸ παρὰ φύσιν μεθίστανται. τῶν δὲ οὐ μόνον τῷ ποσῷ παρὰ φύσιν, ἀλλὰ καὶ τῷ γένει, τὸ μὲν πλῆθος ἄπειρον, καὶ διὰ τοῦτο ἀπερί(4)ληπτον. ἡ δὲ τέχνη καὶ τούτοις συνίσταται καθ' ὅσον ἐνδέχεται γένεσι τε καὶ εἰδῆσιν ὠρισμένοις μετροῦσα τὸ ἄπειρον. ἕκαστον γὰρ τῶν παρὰ φύσιν αἰτίων οὐκ ἂν τις ἄπο τρόπου φαίη τὸ μὲν

Aqua minimam omnium ciborum et potuum mutationem inducit, quamquam perinde ut cibi et haec mutet.

Reliqua omnia, quatenus nutrire valent, vel calefacere vel refrigerare, hactenus arteriarum motum variant. Ad hunc modum ex causis, quae non naturales appellantur, pulsus immutantur.

Cap. XI. Nunc mutationes ex causis praeter naturam exponamus, illaque commemoremus prius quae jam de causis praeter naturam communitate orationis conscripsimus. Ac aëris status, ciborum copia, ut facultatem gravet, ad haec exercitationes et balneae somnique immodici praeter naturam sunt. Excessus enim in quantitate naturalium causarum et non naturalium desciscunt ad statum praeter naturam. At causarum quae non quantitate modo, sed et genere sunt praeter naturam, immensus est numerus; itaque nec potest comprehendi. Ars vero in his quoque constat generibus et speciebus, quantum fieri potest, certis, infinitum complectens. Etenim quamlibet causam praeter natu-

Ed. Chart. VIII. [7.]

Ed. Bas. III. (4.)

οἷον λύειν τε καὶ σκεδαννύειν τὴν ζωτικὴν δύναμιν, τὸ δὲ οἷον θλίβειν τε καὶ βαρύνειν. λύεται μὲν οὖν ἡ δύναμις τροφῆς ἀπορίας, καὶ νοσημάτων κακοηθείας, καὶ ψυχικῶν παθῶν ἰσχυρί, καὶ ἀλγημάτων σφοδρότησιν, ἢ μήκει, καὶ κενάσειν ἀμέτροις. βαρύνεται δὲ ὑπὸ τε πλήθους ὕλης καὶ ὑπὸ τῶν ἐν τοῖς ὀργάνοις παθῶν, οἷον φλεγμονῶν καὶ σκίδῶν καὶ ὀγκῶν καὶ ἀποστάσεων καὶ φθορῶν πολυειδῶν. ἡ μὲν οὖν λυομένη δύναμις μικρὸν καὶ ἀμυδρὸν καὶ πυκνὸν ἄγαν ἐργάζεται τὸν σφυγμὸν, ἡ δὲ θλιβομένη τε καὶ οἷον βαρυνομένη εἰς ἀνωμαλίαν τε καὶ ἀταξίαν τρέπει τοὺς σφυγμοὺς τὴν τε ἄλλην ἅπασαν καὶ τὴν κατὰ σφοδρότητα καὶ μέγεθος. αὗται γὰρ ἴδιαι μάλιστα θλιβομένης δυνάμεως ἀνωμαλῖαι, καὶ τῆς μὲν μέγας βαρυνομένης ἐπὶ πλείοσι διαφοραῖς, τῆς δ' ἐπ' ὀλίγον ἐν ὀλίγαις, καὶ πλείονες μὲν οἱ μεγάλοι σφυγμοὶ τῶν σμικρῶν καὶ οἱ σφοδροὶ τῶν ἀμυδρῶν ἐπὶ μικρᾷ τῇ βλάβῃ. τὸ δ' ἐναντίον ἐν τῇ μεγάλῃ. καὶ ἀπόλλυνται δέ τινες ὅλαι κινήσεις, καὶ παρεμπέπτουσιν ἐν ταῖς τοιαύταις διαθέσεσιν. ἀλλ' αἱ μὲν παρεμπέπτουσαι μικροτέραν

ram non abs re dixeris vel dissolvere vitalem facultatem et dissipare, vel quasi deprimere gravareque. Dissolvitur facultas alimenti inopia et morborum malignitate, animique affectuum vi, atque vehementia dolorum, vel diuturnitate, denique immodicis vacuationibus. Gravatur a materiae copia et ab instrumentorum affectibus, ut inflammationibus, scirrhis, tumoribus, abscessibus, variisque corruptionibus. Itaque fatiscens facultas pulsus parvum, languidum et crebrum admodum efficit. Depressa et quasi gravata vertit in inaequalitatem pulsus et in ordinem perturbatum cum omnem alium, tum vero vehementiae et magnitudinis. Hae siquidem in primis inaequalitates propriae sunt facultatis pressae, ac gravatae insigniter, in pluribus differentiis, parum in paucis. Etiam pulsus plures parvis magni sunt et languidis vehementes, quum parva sit offensa; contra, si magna. Jam nonnulli pereunt etiam integri motus in ejusmodi affectibus, intercurrentque; verum minorem intercurrentes noxam;

Ed. Chart. VIII. [7. 8.]

Ed. Bas. III. (4.)

τὴν βλάβην, αἱ δὲ ἀπολλύμεναι μείζονα δηλοῦσιν. αὐταὶ μὲν αἱ κοιναὶ τροπαὶ πάσης λύσεώς τε καὶ θλίψεως· τὸ δὲ ἴδιον ἐκάστη προσλαμβάνει παρὰ τὴν ποιήσασαν αἰτίαν. τῆς μὲν οὖν ὑπ' ἐνδείας λυομένης δυνάμειος ἡ τροπὴ τῶν σφυγμῶν, κατ' ἀρχὰς μὲν εἰς ἀμυδρότητα καὶ μικρότητα καὶ τάχος καὶ πυκνότητα γίνεται, μεσοῦσης δὲ εἰς ἀμυδρότητα καὶ μικρότητα καὶ βραδύτητα καὶ ἀραιότητα, τελευτώσης δὲ εἰς ἐσχάτην μικρότητα καὶ ἀμυδρότητα καὶ πυκνότητα καὶ τάχους ψευδῇ φαντασίαν. οὗτός ἐστιν ὁ μυρμηκίζων καλούμενος. ὁ δὲ σκοληκίζων σφυγμὸς γίνεται μὲν καὶ αὐτὸς λυομένης ἤδη τῆς δυνάμειος, ἀλλ' ἐπ' ὀλίγον ἀντιχοῦ[8]σης ἔτι. καὶ διαφέρει τοῦ μυρμηκίζοντος τῷ μηκέθ' ὁμοίως εἰς ἐσχάτην ἀμυδρότητα καὶ μικρότητα συνεστάλθαι, καὶ φανερόν ἔχειν τὴν κατὰ μίαν πληγὴν ἀνωμαλίαν, τὴν περὶ τὸ πρωταίτερον, ἢ ὀψιαίτερον τῶν μερῶν ἀρχομένων κινεῖσθαι γιγνομένην. ὅθεν ἦτιον βραδύς, ἢ μικρός ἐστι. ἔσθ' ὅτε δὲ οὐδ' ὅλως βραδύς. διόπερ καὶ ἥκιστα μοχθηρός ἐστι. αἱ μὲν οὖν ὑπὸ τῶν ὀλεθρίων καὶ ὀξέων πυρετῶν γιγνόμεναι συγκοπαὶ τὸν σκοληκίζοντα σφυγμὸν οὐκ ἴσχουσι, ταῖς δὲ

deperditi graviolem significant. Communes igitur sunt hae omnes tum dissolutionis, tum oppressionis facultatis mutationes. Peculiares accipit quaeque ex causa efficiente. Ergo quum dissoluta a penuria facultas sit, sunt pulsus primo languidi, parvi, celeres atque crebri; in medio languidi, parvi, tardi, rarique; tandem extreme parvi, languidi et crebri, praebentque celeritatis falsam speciem. Hic ille est, qui vocatur formicans. Vermiculans autem, fit ille quidem etiam fatiscente jam facultate, sed nonnihil tamen renitente adhuc, diffidetque hac re a formicante, quod non ita in extremam contractus est remissionem et parvitatem et quod aperte in uno ictu inaequalis est partibus, vel citius, vel tardius incipientibus moveri; quamobrem minus tardus quam parvus est, nonnunquam nequaquam tardus, quocirca, minime parvus est. Proinde quas exitiales febres et acutae concitant syncopas, hae pulsus vermiculantes prorsus non habent.

Ed. Chart. VIII. [8.]

Ed. Bas. III. (4.)

ἄλλαις λύσεισι τῆς δυνάμεως ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ μὲν οἱ σκωληκίζοντες ἔπονται, καὶ τούτων μάλιστα ταῖς χωρὶς πυρετῶν γινόμεναις, ἢ μετὰ μικρῶν πάνυ. ταῦτ' ἄρα καρδιακαῖς μὲν συγκοπαῖς οἱ μυρμηκίζοντες, χολέrais δὲ καὶ ἰσχυροῖς δυνάμει κοιλίας, καὶ αἰμορραγίαις, καὶ γυναικείῳ ῥῶ, καὶ πᾶσι τοῖς ὀξέως κενωτικοῖς πάθεσιν ἐπιπλείστον μὲν οἱ σκωληκίζοντες, ἐν ἰσχύει δὲ οἱ μυρμηκίζοντες ἔπονται. ὅταν δὲ χωρὶς πυρετῶν ταῦτα συμπίπτῃ, τότε δὴ καὶ μᾶλλον εὐρήσεις τὸν σκωληκίζοντα σφυγμὸν, σαφῆ τε ἅμα καὶ μέχρι πλείστον παραμένοντα. τοιαῦται μὲν αἱ κοινόταται τῶν παρὰ φύσιν αἰτίων τροπαί.

Κεφ. ιβ'. Καὶ κατ' εἶδος δὲ αὐτὰς ἐξῆς ἐροῦμεν.

Θυμοῦ μὲν ὑψηλὸς ἐστὶν ὁ σφυγμὸς καὶ μέγας καὶ σφοδρὸς καὶ ταχὺς καὶ πνικνός.

Ἰδονῆς δὲ μέγας καὶ ἄραιός, οὐ μὴν σφοδρότητί γε διάφορος.

Λύπης δὲ μικρὸς καὶ βραδὺς καὶ ἀμυδρὸς καὶ ἄραιός.

Φόβου δὲ τοῦ μὲν ὑπογυίου καὶ σφοδροῦ ταχὺς καὶ κλονώδης καὶ ἄτακτος καὶ ἀνώμαλος, τοῦ δὲ ἤδη κεχροτισμένου

Reliquas facultatis dissolutiones fere comitantur. vermiculantes, has potissimum, quae febribus non sunt conjunctae, aut quam minutis. Quare cardiacas syncopas, formicantes; choleras et validos ventris fluxus, sanguinis profluvia, profluvium muliebre, omnes denique vehementer vacuantes affectus, plurimum comitantur vermiculantes; extremos, formicantes. Et si his absint febres, tum verò multo magis vermiculantem pulsus invenies cum clarum, tum admodum diuturnum. Hae causarum praeter naturam communissimae mutationes sunt.

Cap. XII. Nunc speciatim eas explicabimus.

Irae altus est pulsus, magnus, vehemens, celer et creber.

Laetitiae magnus et rarus, at vehementia nihil differt.

Tristitiae parvus, languidus, tardus et rarus est.

Timoris recentis et vehementis celer et vibratus et inordinatus est, inaequalisque. Inveterati jam talis qualis est.

Ed. Chart. VIII. [8.]

Ed. Bas. III. (4.)

οἷος ὁ τῆς λύπης. ἅπασιν δὲ τούτοις εἰς μακρὸν χρονίζουσιν, ἢ σφοδροῖς ἄγαν γενομένοις, οἷοι διαλυομένης δυνάμεως ἔπονται σφυγμοί. καὶ γὰρ καὶ λύει τὴν δύναμιν ἅπαντα ταῦτα, συντόμως μὲν ὅσα ἰσχυρὰ, χρονίως δὲ ὅσα ἐναντία.

Ἀληθὲς δὲ τὸ τρέπον τοὺς σφυγμοὺς, τρέπει δὲ ἢ τὸ ἰσχυρὸν, ἢ τὸ ἐν μορίοις κυρίως, ὥσπερ καὶ ἡ φλεγμονή, μικρὸν μὲν ὅν ἐστι καὶ ἀρχόμενον μείζονα καὶ σφοδρότερον καὶ ὠκύτερον καὶ πυκνότερον τὸν σφυγμὸν ἐργάζεται, ἀνυψοῦν δὲ καὶ ἰσχυρὸν πάννυ γερόμενον, ὡς ἀδικεῖν ἤδη τὸν ζωτικὸν τόνον, μικρότερον καὶ ἀμυδρότερον καὶ ταχὺν καὶ πυκνόν. καὶ ὅσῳ ἂν ἐγχρονίζῃ μᾶλλον ἢ σφοδρότερον γίνηται, τῶν εἰρημένων ἕκαστον ἐπιτείνεται. τὸ δὲ ἤδη διαλύον τὴν δύναμιν εἰς ἀμυδρότητα καὶ μικρότητα καὶ τάχους ψευδῆ φαντασίαν, καὶ ὑπερβάλλουσαν πυκνότητα τὴν τροπὴν ἐργάζεται.

Φλεγμονῆς σφυγμὸς ὁ μὲν κοινὸς ἀπάσης οἷον ἐμπρίων ἐστίν, ὡς δοκεῖν τὸ μὲν τι διαστάλλθαι τῆς ἀρτηρίας, τὸ δὲ μὴ, σκληροτέρας δηλονότι φαινομένης αὐτῆς. ἔχει δὲ τι καὶ

tristitiaë. Haec omnia, si valde diuturna sint multumque vehementia, pulsus, ut dissoluta facultate, consequuntur. Etenim dissolvunt etiam facultatem haec omnia statim, si valida sint; diuturnitate, si non sint valida.

Dolor, qui quidem variet pulsus (variat autem ingens, aut qui principes partes tenet, ut etiam inflammatio) dum parvus est, atque initio pulsam edit majorem, vehementiorem, celeriozem, crebriorem. Auctus vero jam et admodum validus, ut etiam vitale robur offendat, minorem, languidiorem, celerem, crebrum. Ac quo diuturnior fuerit, vel vehementior factus, hoc praedictum quodque magis intenditur. Qui vero facultatem jam dissolvit, in remissionem et parvitatem et falsam celeritatis speciem ingentemque crebritatem commutat.

Inflammatio habet omnis communem pulsus veluti ferrantem, ut pars quidem arteriae dilatari videatur, alia vero minime, quae videlicet durior apparet. Habet etiam

Ed. Chart. VIII. [8. 9.]

Ed. Bas. III. (4.)

κλονῶδες ὁ σφυγμὸς οὗτος. καὶ ταχύς ἐστι καὶ πυκνός, οὐκ αἰεὶ δὲ μέγας. ὁ δὲ ἴδιος ἐκάστης ὁ μὲν τῆς ἀρχομένης μείζων τοῦ κατὰ φύσιν καὶ σφοδρότερος καὶ ἀκύτερος καὶ πυκνότερος. ὁ δὲ αὐξανομένης ἐτι ταῦτά τε προσανέξει πάντα καὶ σαφῶς τε ἤδη σκληρότερός ἐστι καὶ κλονωδέστερος. τῆς δὲ ἀκμαζούσης σαφέστερος μὲν ἐστι καὶ σκληρότερος καὶ κλονωδέστερος, μικρότερος δὲ ἢ πρόσθεν, οὐ μὲν ἀμυδρότερός γε, πλὴν εἰ μὴ ὑπὲρ τὴν δύναμιν εἴη τὸ πάθος. ἀλλὰ καὶ πυκνότερος γίνεται καὶ ταχύς. εἰ δ' ἱκανῶς χρονίζῃ, καὶ ἤδη σκληρύνειτο σκιρῶν, τοῖς εἰρημένοις [9] ἰσχνότης σφυγμοῦ καὶ σκληρότης προσγίνεται. ταῦτά ἐπὶ τῆς τὸν ἐν ὅλῳ τῷ ζῳῷ σφυγμὸν τρεπανύσης φλεγμονῆς ἢ διὰ τὸ μέγεθος, ἢ διὰ τὸ κύριον τοῦ μέρους ἐν ᾧ συνέστη. τῆς δὲ μὴ συγκινούσης τὸ πᾶν ὁ γε ἐν τῷ φλεγμαίνοντι μορίῳ σφυγμὸς οἷος εἴρηται. ἐπιτείνεται δὲ καὶ ἀνίσταται τῶν εἰρημένων ἕκαστον ἢ παρὰ τὸ ποσὸν τῆς φλεγμονῆς, ἢ παρὰ τὴν αὐτοῦ τοῦ φλεγμαίνοντος ὀργάνου φύσιν. τὰ μὲν γὰρ νευρωδέστερα μέρη σκληροτέρους καὶ μᾶλλον ἐμπρίοντας καὶ μικροτέρους

vibrationis aliquid hic pulsus; ac celer quidem et creber est, non autem perpetuo magnus. At vero cuique est proprius, incipienti quidem major eo qui secundum naturam et vehementior et celerior et crebrior. Augescenti adhuc, quum illa omnia increscunt, tum clare jam durior et magis vibratus est. Vigenti autem manifestior est duriorque atque vibratus magis; sed minor est, quam dudum, non tamen languidior, nisi facultatem excedat affectus; sed et creberrimus fit et celer. Quae si dinturnior sit, atque in scirrhum jam indurescat, accedit illis gracilitas pulsus et durities. Haec inflammatio habet, quae pulsus per totum corpus immutat, vel quia magna est, vel quia principem partem insidet. Si vero universum corpus non afficiat, pulsus in parte inflammata talis erit, qualem diximus. Crescunt autem quae commemoravimus singula diminuunturque, aut pro inflammationis quantitate, aut pro ipsius instrumenti natura inflammata. Siquidem partes nervosiores duriores edunt pulsus, magis-

Ed. Chart. VIII. [9.]

Ed. Bas. III. (4. 5.)

τοὺς σφυγμοὺς ἐργάζεται. τὰ δὲ φλεβωδέστερα καὶ ἀρτηριο-
 δέστερα τοὺς ἐναντίους. αὐτῶν δὲ τούτων μείζων ὁ ἐν τοῖς
 ἀρτηριώδεσι καὶ ῥαδίως ἀνώμαλος καὶ ἄτακτος γινόμενος.
 δῆλος οὖν ἦδη καὶ ὁ τῶν τὸ ἥπαρ φλεγμαινόντων σφυγμός,
 οἷος ἂν εἴη, καὶ ὁ τῶν τὸν σπλῆνα, καὶ ὁ τῶν τοὺς νε-
 φροὺς, ἢ τὴν κύστιν, ἢ τὴν γαστέρα, ἢ τὸ κῶλον, καὶ πλευ-
 ριτικῶν καὶ περιπνευμονικῶν καὶ πάντων ἀπλῶς εἰπεῖν ὥν
 τῇ τοῦ μέρους φλεγμονῇ πυρετὸς ἐπεται. πλὴν ὅσα διὰ μὲν
 τῶν συμπτωμάτων φύσιν τῶν τε ἐξ ἀνάγκης ἐπομένων αὐταῖς
 καὶ τῶν κατὰ τύχην συνδραμόντων, ὥς ἂν ἕκαστον τρέπειν
 δύνηται, καὶ τὸν σφυγμὸν ἐπὶ τοσοῦτον ἀλλοιοῦσθαι συμβή-
 σεται, μικτῆς ἐν αὐτῇ τροπῆς γενομένης, τῆς δὲ κατὰ τὸν
 λόγον φλεγμονῆς, καὶ ἦν ἡ τοῦ τόπου φύσις, καὶ ἡ τοῦ πα-
 ρόντος συμπτώματος ἐργάζεται. σπασθῆναι μὲν γὰρ τοῖς
 τὰς φρένας φλεγμαίνουσιν ἔτοιμον. πνιγῆναι δὲ τοῖς τὸν
 πνεύμονα. συγκοπῆναι δὲ τοῖς τὸ στόμα τῆς γαστρός. ἀτρο-
 φῆσαι δὲ τοῖς τὸ ἥπαρ. ἀπεπιτῆσαι δὲ τοῖς τὴν γαστέρα.
 ἐπιώχεσθαι δὲ τὰ οὖρα τοῖς τοὺς νε(5)φροὺς. καὶ τὰ μὲν
 αἰσθητικώτερα μέρη διὰ τὰς ὁδύνας τρέπει τοὺς σφυγμοὺς.

que ferrantes et minores. Quae autem venosae magis et ar-
 teriosae, contra; ac inter eos major est in magis arteriosis
 atque inaequalis facile fit inordinatusque. Ex his liquet,
 qui pulsus sit illorum quibus inflammatum jecur est, vel lien,
 renes, vesica, colon, ventriculus. Praeterea pleuriticorum
 et peripneumonicorum et breviter omnium in quibus partis
 inflammationem comitatur febris; nisi quibus in locis ob
 symptomatum naturam, quae tum necessario illas consequun-
 tur, tum casu adjuncta sunt, prout quodque possit mutare,
 ita pulsus contingat variari; ut mixta ibi mutatio fiat et quae
 inflammationi congrua est et quam loci natura, vel praesen-
 tis inducit symptomatis. Quibus enim inflammatum est se-
 ptum transversum, hi convulsionibus sunt opportuni; qui-
 bus pulmo, suffocationibus; quibus ventriculi os, syncopis;
 quibus jecur, atrophiae; quibus ventriculus, cruditati; qui-
 bus renes, urinae suppressioni. Ad haec partes exquisi-
 tiore praeditae sensu etiam propter dolores pulsus mutant;

Ed. Chart. VIII. [9.]

Ed. Bas. III. (5.).

τὰ δὲ ἀναισθητότερα κατὰ τὴν διάθεσιν μόνον. ἐκ τούτων οὖν ἀπάντων πολυειδεῖς αἱ ἀλλοιώσεις γίνονται τῶν ἐπὶ ταῖς φλεγμοναῖς σφυγμῶν, καὶ ὡς χρὴ διορίζειν αὐτάς, εἴρηται μὲν ἐν ἐτέραις τελείως, εἰρήσεται δὲ καὶ νῦν, εἰς ὅσον τοῖς εἰσαγομένοις χρήσιμόν ἐστι.

Τῶν μὲν οὖν πλευριτικῶν ταχὺς καὶ πυκνὸς καὶ οὐ λίαν μέγας. δόξει δὲ εἶναι καὶ σφοδρὸς. ὁ δὲ ἐστὶν οὐκ ἀμυδρὸς μὲν, οὐ μὴν ἤδη καὶ σφοδρὸς, ὅσον ἐπὶ τῷ πάθει. τούτου γὰρ ἐπὶ πάντων μεμῆσθαι χρὴ, τοῦ δεῖν ἐφ' ἑκάστῳ τῶν πραγμάτων, ὅσον ἐπ' ἐκείνῳ, τὴν τροπὴν ἐξετάζειν, διορίζοντας τὸ διὰ τι ἄλλο, καὶ μὴ δι' ἐκείνο συμβεβηκός. ὁ τοίνυν τῶν πλευριτικῶν σφυγμὸς νευρωδιστέραν πως καὶ σκληροτέραν ἐργαζόμενος τὴν ἀρτηρίαν, ὥς ἂν εἰς σφοδρότητα τρέπων, ἀπατᾷ τοὺς ἀγυμνάστους, οὐ δυναμένους διακρίνειν σκληρὰν πληγὴν σφοδρᾶς. οὕτω δὲ καὶ ἄλλας πολλὰς διαφορὰς σφυγμῶν ἀδυνατοῦντες διακρίνειν οἱ πολλοὶ τῶν ἱατρῶν τέχα ἂν μέμψονται τοῖς ἐνταῦθα γεγραμμένοις, ἐξ ὧν αὐτοὶ μὴ συνίασι τῶν ὁρθῶς λεγομένων καταγινώσκοντες. ἀλλ'

quae hebetiore sunt sensu, duntaxat propter affectum. Igitur in inflammationibus varie pulsus ex his omnibus mutantur. Quae quemadmodum discernenda sint, cum alio loco exaete tractavimus, tum vero in praesentia, quantum interest tironibus, persequemur.

Pleuriticorum celer pulsus est et creber, nec admodum magnus. Videbitur etiam vehemens esse. Est ille vero non languidus quidem, sed tamen non vehemens statim, quantum ad affectum refert. Siquidem ubique oportet meminisse, in quaque re mutationem esse quantum ad illam refert aestimandam, distinguendumque id, quod propter aliud quidpiam ac non propter illam accidit. Pulsus itaque pleuriticorum, quia nervosiorum quodammodo duriorumque efficit arteriam, quasi converteret in vehementiam, imperitis imponit, qui durum ictum nequeunt a vehementi discernere. Ita quoque vulgus medicorum, quod alias etiam differentias pulsuum discernere nesciat, has fortassis institutiones accusabit atque ex sua ignorantia damnabit recta praecepta. Ve-

Ed. Chart. VIII. [9. 10.]

Ed. Bas. III. (5.)

οὐ χρὴ μὴκύνειν ἐν τῷ νῦν λόγῳ περὶ αὐτῶν. γέγραπται γὰρ ἡμῖν ἰδίᾳ περὶ τῆς τῶν σφυγμῶν διαγνώσεως. ἀσκεῖν οὖν παρακλεύομαι τόν τε λογισμόν ἅμα καὶ τὴν ἀφῆν, ὥς ἐπ' αὐτῶν τῶν ἔργων γνωρίζειν δύνασθαι τοὺς σφυγμοὺς, οἱ λόγῳ διακρίνειν μόνον. ἀρχὴ δὲ τῆς ἐπὶ τῶν ἔργων τριβῆς ἢ διὰ τοῦ λόγου διδασκαλία. καὶ γάρ τοι καὶ τῆς πυκνότητος οὐχ ὅλον τε τὸ ποσὸν λόγῳ ἐρμηνεύσαι, καὶ τοι μεγάλην ἔχει διαφορὰν, ἢ ὑπερβαίνουσα τὸ εἰθισμένον μέτρον τῆς πλευρίτιδος, ἢ ἑλλείπουσα. τὰς μὲν γὰρ ὑπερβολὰς εἰς περιπνευμονίαν μεθισταμένης, ἢ συγκοπὴν ἀπειλούσης ἀνάγκη γίγνεσθαι. τὰς δὲ ἐνδείας, εἰς καταφορὰν, ἢ νεύρων βλάβην τελευτᾶν. οὕτως δὲ καὶ τὸ τῆς ἀνωμαλίας εἶδος, τὸ μὲν ὅλον ἐμπριστικόν, ἴδιον οὐχ ἥκιστα πλευριτικῶν ὑπάρχον, ἀνιέμενον μὲν μαλακῆς καὶ ῥαδίως πεφθησομένης. ἐπιτεινόμενον δὲ χαλεπῆς καὶ δυσπέπτου γνῶρισμα πλευρίτιδος. αἱ δὲ τοιαῦται [10] σὺν ἀσθενεῖ τῇ δυνάμει κινδυνώδεις ὀξέως· σὺν ἰσχυρᾷ δὲ ἢ χρονίως ἐπέφθησαν, ἢ εἰς ἐμπύημα μετέπεσον, ἢ φθινώδης αὐτὰς μαρασμὸς διεδέξατο. τῆς μὲν οὖν

rum non faciam, ut hic longior sim, quum separatim de pul-
libus dignoscendis scripserim. Quare ut rationem exerceas
simul et tactum admoneo, ut in ipsis operibus pulsus possis
cognoscere, non discernere solum ratione. Principium vero
exercitationis in ipsis operibus sermone expressa doctrina.
Quippe nequeas vel crebritatis quantitatem verbis explicare,
tametsi multum interfit, excedat iustum pleuritidis modum,
an non assequatur. Si quidem excessus, ubi in peripneu-
moniam migrat, aut denuntiat syncopen, necesse est fieri.
Defectus in soporem, vel nervorum desinere laesionem. Si-
mili modo illa inaequalitatis species, quae ferrantis imagi-
nem praebet, in primis pleuritidis proprium est signum: si
remissa est, mollis et quae facile maturetur: si vero magna,
difficilis et admodum crudae pleuritidis. Tales cum imbe-
cilla quidem facultate conjunctae periculum praesens habent,
si cum firma, aut tarde concoquantur, aut ad suppurationem
deslectent, aut tabidus eas excipiet marcor. Atque ejus

Ed. Chart. VIII. [10.]

Ed. Bas. III. (5.)

πεπτομένης ὁ σφυγμός πᾶσαν ἀποτίθεται καταβράχυν τὴν παρὰ φύσιν τροπὴν. τῆς δὲ εἰς ἐμπύημα μεταπιπτούσης οἱ τῶν ἐμπυημάτων ἴδιοι γίνονται. κατὰ ταῦτά δὲ καὶ τοῖς φθινωδῶς μαρανθησομένοις οἱ ἐπὶ τῶν μαρασμῶν.

Ἔστι δὲ τῶν ἐμπύων ὁ σφυγμός, ἄρτι μὲν ἀρχομένων οἶος ὁ τῆς ἀκμαζούσης φλεγμονῆς. αὕτη γὰρ καὶ αὐτῶν τῶν ἐμπυημάτων ἐστὶν ἔρχῃ. ἔσθ' ὅτε δὲ καὶ ἀνώμαλος καὶ ἄτακτος, ἐκτικὸς δὲ πᾶσιν. ἤδη δὲ τοῦ πύου παρακειμένου, τὰ μὲν ἄλλα παραπλήσιος, ἀλλ' ὁμαλῶτερος. ἐπὶ δὲ ταῖς ῥήξεσιν ἀμυδρότερος καὶ πλατύτερος καὶ βραδύτερος καὶ ἀραιότερος.

Ὁ δὲ τῶν μαραινομένων οὐ καθ' ἕν εἶδος τρέπεται σφυγμός. χρὴ δὲ ἐφ' ὅσον ἐνδέχεται, διαφοραῖς εὐδήλοισ διορίσασθαι περὶ αὐτῶν. οἱ μὲν δὴ ταῖς μὴ λυθείσαις φλεγμοναῖς κατὰ βραχὺν συναπομαρανθέντες ἀμυδρὸς καὶ θάττονας καὶ πυκνοὺς ἄγαν καὶ μυούρους κατὰ μέγεθος ἐν μιᾷ πληγῇ τοὺς σφυγμοὺς ἴσχουσιν. οὗς Ἀρχιγένης ἐπινενεκῶτας τε καὶ περινενεκῶτας καλεῖ, σαφῶς δηλοῦν βουλόμενος τὸ κατὰ τὴν διαστολὴν βραχὺν, μετὰ τῆς τῶν ἐκατέρωθεν περάτων

quae concoquitur, pulsus pedetentim omnem deponit illam praeter naturam mutationem. Quae deflectit ad suppurationem, habet pulsus suppuratorum proprios. Ita quoque quae tabide marcescet, pulsus marcorum.

Suppuratorum pulsus initio statim pulsum refert vigen-
tis inflammationis. Hoc enim initium est suppurationum. Nonnunquam inaequalis est et inordinatus, sed omnibus he-
cticus. Quum autem pus prope sit maturum, caetera similis est, nisi quod aequalior sit; at quum erumpit, languidior, latior, tardior, rariorque.

Marcescentium pulsus non uno modo variat. Quare differentiis hi quam apertissimis discernendi sunt. Qui una cum inflammatione quae non discussa sit, commarcuerint, languidos et celeriores mireque crebros pulsus habent ac decurtatos magnitudine in uno ictu. Quos Archigenes innu-
entes et circonnuentes appellat, ut aperte declaret distentionis brevitatem, cum utriusque extremitatis quasi inclinatione.

Ed. Chart. VIII. [10.]

Ed. Bas. III. (5.)

οἷον ἐπινεύσεως, οὐ γὰρ ὥς ἀποκεκομμένων ἀθρόως, ἀλλ' ὥς ἐπικεκαμμένων τῶν ἐκατέρωθεν μερῶν εἰς βραχὺ συνέσταλται, μύουρος ὣν τῷ μεγέθει καθ' ἑκάτερα τὰ μέρη. τοῦτο μὲν οὖν οὐ τούτοις μόνοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς πλείστοις τῶν ὁπασσούν μαραινομένων ὑπάρχει. τοῖς μὲν οὖν διὰ φλεγμονὰς πᾶσιν, ἤδη δὲ καὶ τῶν ἄλλων τοῖς πολλοῖς, εἰ μὴ τι ἄρα καὶ ἐκεῖνοι διὰ τινὰς φλεγμονὰς λανθανούσας μαραινόνται. καὶ εἴη ἂν οὗτος τῶν ἐπὶ φλεγμοναῖς μαραινομένων ἴδιος, οὐδενὶ τῶν ἄλλως μαρανθέντων ὑπάρχων. ἑκτικὸς δὲ ἅπασιν τοῖς μαραινομένοις σφυγμὸς ἐστι, καὶ τοῦτο αὐτοῖς κοινώτατον. ἐν δευτέρῳ δὲ ἢ κατὰ τὸ μέγεθος τῆς διαστολῆς ἀνωμαλία μνουρίζουσα. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο τοῖς πλείστοις ὑπάρχει. τρίτῳ δὲ τὸ τῆς πυκνότητος. ὑπάρχει γὰρ καὶ τοῦτο πᾶσι μὲν τοῖς ἐπὶ φλεγμοναῖς μαρανθεῖσιν ἀχώριστον. ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐπὶ καρδιακαῖς διαθέσεσιν, ἢ στομαχικαῖς συγκοπαῖς ὀξέως κινδυνεύουσιν, εἴτ' ἀπὸ οἴκου πόσεως διαφυγοῦσι μὲν τὴν ὀξύτητα, μαρανθεῖσι δὲ τῷ χρόνῳ, εἰ μὴ τις ἄρα καὶ τούτους φαίη τις ἐπὶ μικραῖς φλεγμοναῖς ἀδήλοισ ἡμῖν ἀπόλλυσθαι.

Neque enim ut praecifis affatim, sed ceu partibus utrinque inflexis, contrahitur decurtatus magnitudine et in utrisque partibus. Atque hoc quidem non hi modo, sed marcescentes qualibet ex occasione habent fere omnes; qui ex inflammatione marcescunt, omnes; et alii item multi; nisi illi sane, qui ex occulta quapiam inflammatione marcescunt, eritque hic marcescentium ex inflammatione proprius; nulli conveniens, qui aliam ob causam marcuerit. At hecticus omnibus marcescentibus pulsus est; qui quidem iis est communissimus; secundum illum, inaequalitas diaстоles magnitudine decurtata, quae etiam adest plerisque, tertia vero crebritas. Etenim haec quoque omnibus qui ex inflammatione marcuerint, perpetua adhaeret, omnibusque adeo qui ob synco-pen, ex corde, vel stomacho affecto profectam in praesens periculum venerunt ac deinde vini potione declinaverunt periculum, sed tempore tamen marcuerunt, nisi sane hos quoque dicas, ex parvis inflammationibus perire nobis incognitis.

Ed. Chart. VIII. [10.]

Ed. Bas. III. (5.)

καὶ γὰρ τινες αὐτῶν τὸν ἐπινευκτότα σφυγμὸν ἔχουσι, εἰ μὴ
 τι ἄρα πάλιν τούτους μὲν ἐπὶ φλεγμοναῖς, τοὺς δὲ ἄλλους
 ἄνευ φλεγμονῆς μαραίνεισθαι φήσιν τις. τοῦτο μὲν οὖν ἄπορον.
 ἔχουσι δὲ οὗτοι σφυγμὸν ἐκτικὸν ἥτοι ἀμυδρὸν, πυκνὸν ἄγαν,
 καὶ τινες αὐτῶν τὸν ἐπινευκτότα. δευτέρα μὲν δὴ αὕτη δια-
 φορὰ σφυγμοῖς τοῖς μαραινομένοις. ἄλλη δὲ τρίτη τῶν ἀραιῶν
 ἰσχόντων. ἀλλὰ καὶ τοῦτοις πάντως ὁ τε προηγησάμενος
 πυρετὸς ἐπύκνωσεν αὐτὸν, καὶ ἡ ἐσχάτη λύσις τῆς δυνάμεως
 ἱκανῶς πυκνοῖ. τοῦμμέσω δὲ πάντων μὲν πυρετῶν ὑποπυ-
 χθέντων, μηδέπω δὲ ἀπολλυμένων αὐτῶν τὴν εἰς ἀραιότητα
 τροπὴν εἰργάσατο. τοῦτο δὲ τὸ εἶδος τῶν μαρασμῶν πρεσ-
 βυτικῆς ἡλικίας ἴδιον, ἥνικα ἂν μάλιστα τῶν κατὰ θώρακα
 καὶ πνεύμονα πεπονθός τι τύχη. οὗτοι τὴν πυρεκτικὴν σκλη-
 ρότητα τοῦ σφυγμοῦ φυλάττουσι, καὶ ἀραιὸς ἤ. παντελῶς
 δὲ ὀλίγοις τῶν μαραινομένων εἰς ἄλλην ἀνωμαλίαν ὁ σφυγμὸς
 τρέπεται, πλὴν τῆς εἰρημένης κατὰ τὸ μέγεθος.

Ὁ δὲ τῶν φθισικῶν ὀνομαζομένων σφυγμὸς μικρὸς καὶ
 ἀμυδρὸς ἐστὶ καὶ μαλακὸς καὶ ταχὺς συμμέτρως καὶ ἐκτικὸς.

Siquidem sunt inter eos qui innuentem habeant pulsum;
 nisi etiam hos dicas ex inflammatione alios citra inflamma-
 tionem marcescere. Verum hoc in dubio est. Pulsum igitur
 hi habent hecticum, languidum, admodum crebrum, quem
 innuentem quidam appellant. Atque alteram hanc marces-
 centes differentiam pulsum sunt sortiti. Alia item tertia
 est eorum qui raram habent; verum et his quum antegressa
 febris pulsus reddidit crebros, tum facultatis extrema disso-
 lutio abunde efficit crebros. Quod autem intercedit, omni-
 bus quidem refrigeratis febribus, nondum tamen extinctis
 iis, in raritatem commutat. Genus hoc marcoris senibus
 proprium est, praesertim quum aliquid vitii pulmo et tho-
 rax contraxit. Hi febrilem retinent pulsus duritiem, etiam
 si rarus sit. Omnino paucis marcescentibus in aliam inae-
 qualitatem pulsus, ac illam quam diximus, magnitudinis
 vertitur.

Phthisicorum, quos vocant, pulsus parvus et languidus
 est mollisque et modice celer atque hecticus.

Ed. Chart. VIII. [10. 11.]

Ed. Bas. III. (5. 6.)

Ὁ δὲ τῶν περιπνευμονικῶν μέγας ἐστὶ, καὶ κυματῶδες τι ἔχων, καὶ ἀμυδρὸς καὶ μαλακὸς, ὁμοίως τῷ τῶν ληθαργικῶν, πλὴν ὅσα πλεονάζει τῇ ἀνωμαλίᾳ, τῇ τε [11] κατὰ μίαν πληγὴν καὶ τῇ συστηματικῇ καλουμένῃ· κατὰ μὲν τὴν μίαν πληγὴν ὅλον διακεκομμένος τε καὶ κυματίζομενος καὶ δίκροτος ἐστ' ὅτε γινόμενος· ἐν δὲ τῇ συστηματικῇ τὰς τε ἄλλας διαφορὰς ἔχει, καὶ ποτε μὲν διαλείπει, ποτὲ δὲ παρεμπίπτει. πυρεκτόντων δ' ἀπάντων τῶν περιπνευμονικῶν ὁξείως, καὶ τι καὶ κυματῶδες ἔχόντων, ὁπότερον ἂν αὐτῶν ἐπικρατῇ, κατ' ἐκείνο μάλιστα τὸ ποσὸν τῆς πυκνότητος εὐρίσκεται. πυρωδεστέρας μὲν ὑπαρχούσης τῆς περιπνευμονίας, ἱκανῶς ὁ σφυγμὸς πυκνὸς ἐστὶ· κωματωδεστέρας δὲ ἥτιον πυκνὸς ἐστὶ.

Ὁ δὲ τῶν ληθαργικῶν σφυγμὸς ὁμοίως ὢν τῷ τῶν περιπνευμονικῶν κατὰ τε μέγεθος καὶ ἀμυδρότητα καὶ μαλακότητα καὶ βραδύτερος αὐτοῦ ἐστὶ καὶ ἀμυδρότερος καὶ ἥτιον ἀνώμαλος καὶ διαλείπων μᾶλλον ἢ παρεμπίπτων. γίγνεται δὲ ἐστ' ὅτε καὶ δίκροτος. αἰ μέντοι κωματώδης ἐστὶ, ἐν γὰρ ταῖς βαθύταις καταφοραῖς, ἐφ' ὧν ταῦτα λέγεται. τῶν γὰρ (6) συμπεπληρωμένων ἅπασι τοῖς ἐαυτῶν γνωρίσμασι νοση-

Peripneumonicorum magnus est pulsus et undosus quid habens et languidus mollisque similiter atque lethargicorum pulsus; nisi quatenus praepollet inaequaliter et in uno pulsu et collectiva, quam vocant. In uno ictu, quum veluti interpellatur, et undosus est ac dicrotus interdum fit; in collectiva, quum alias differentias habet, tum modo intermittit, modo intercurrit. Quum autem acute omnes peripneumonici febricitant, tum nonnihil comatis habent; utrum excellat horum, ex ejus maxime ratione crebritatis quantitas invenitur. Ubi ardentior febris adjuncta peripneumoniae sit, pulsus abunde creber est; si comatosior, minus creber.

Lethargicorum pulsus similis peripneumonicorum est magnitudine, imbecillitate, mollitudine; sed eo est tardior rariorque ac minus inaequalis, intermittens potius quam intercurrent. Fit autem interdum dicrotus. At undosus semper in altis quidem soporibus est, de quibus haec dicuntur. Morborum enim pulsus exponimus, qui omnibus suis indi-

Ed. Chart. VIII. [11.]

Ed. Bas. III. (6.)

μάτων τοὺς σφυγμοὺς διεξιμεν, ἵνα καὶ τῶν ἑλλειπόντων κατὰ τι καὶ μηδέπω τελείων ἱκανῶς γνωρίζειν δυνηθῶμεν τὸ μέγεθος, ὅσον τε ἤδη ἔχουσι καὶ ὅσον οἷόν τε ἐστὶ προσγε-
νέσθαι αὐτοῖς. ἐπεὶ δὲ πολλάκις μὲν ἀνωμαλίας ἐμνήμο-
νέυσαμεν, ὀλγάκις δὲ ἀταξίας, εἰδέναι χρὴ τοῦτο καθόλου, ταῖς ἀνωμαλίαις ὥς τὸ πολὺ τὴν ἀταξίαν ἐπομένην. σπα-
νίως δὲ ἐστὶν εὐρεῖν ἀνώμαλον σφυγμὸν τεταγμένον. αἱ μὲν οὖν μικρότεραι βλάβαι τοὺς ἀνωμάλους καὶ τεταγμένους, αἱ δὲ μείζονες τοὺς ἀνωμάλους καὶ ἀτάκτους σφυγμοὺς ἐργάζονται.

Ὁ δὲ τῶν φρενιτικῶν σφυγμὸς μικρὸς ἐστὶ· σπανιώ-
τατα δὲ ὥφθῃ ποτὲ μέγας καὶ τόνου μετρίως ἔχει. καὶ σκληρὸς καὶ νευρώδης ἐστὶ καὶ πυκνὸς καὶ ἄγαν ταχύς. ἔχει δέ τι καὶ κυματῶδες. ἐνίοτε δὲ καὶ ὑποτρέμει σοι δόξειε· ποτὲ δὲ καὶ ἀποκεκόφθαι σπασμοδῶς. τὸ γὰρ τῶν πυρετῶν ἴδιον ἐν τῷ τάχει σύμπτωμα μάλιστα οὗτος ἐναργῶς ἐκτῆ-
σατο κατ' ἀμφοτέρω τῆς διαστολῆς τὰ πέρατα, καὶ μᾶλλον τὸ ἔξω. ἐστὶ δὲ καὶ τὸ τῆς κατὰ τὴν θέσιν ἀνωμαλίας εἶδος εὐρεῖν ἐν αὐτοῖς σφοδρῶς γενόμενόν ποτε. ἀλλὰ καὶ ὅλη σοι

ciis consent, quo, si qui aliquatenus deficient, neque dum sint integri, satis cognoscere magnitudinem, et qua jam sunt praediti et quae accedere iis potest, valeamus. Sed quoniam inaequalitatis saepe meminimus, raro autem perturbationis ordinis, hoc in universum sciendum est, fere inaequalitates comitari perturbationem ordinis. Ac inaequalem pulsum, qui sit ordinatus, raro invenias. At nimirum minores offensae inaequales et ordinatos, majores inaequales pulsus atque inordinatos creant.

Phreniticorum parvus pulsus est; rarissime autem conspectus est magnus esse. Validus est modice. Durus et nervosus est, valde est celer et creber. Habet praeterea nonnihil undosi. Interdum subtre mere tibi videbitur; interdum etiam praecisus cum convulsione quadam. Quod enim febres in celeritate proprium habent symptoma, hic obtinet clare in utroque termino distentionis, praecipue externo. Invenias etiam inaequalitatis in situ genus insigniter aliquando in illo apparere; imo totam subinde arteriam, sua

Ed. Chart. VIII. [11.]

Ed. Bas. III. (6.)

δόξει πολλάκις ἡ ἀρτηρία καταλειποῦσα τὸν ἑαυτῆς τόπον, ἄνω φέρεσθαι κλονωδῶς, ἀναβρασσομένη μᾶλλον, οὐ σφυγματωδῶς διαστελλομένη. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ κάτω χωρεῖ κατασπωμένη μᾶλλον ἢ συστελλομένη. τὸ δὲ ἄγαν πυκνὸν αὐτῆς ἐφεδρεύουσιν ἀπειλεῖ συγκοπήν.

Ἔστι δέ τι καὶ ἄλλο πάθος ὃ εἴτε μέσον ληθάργου καὶ φρενίτιδος ᾗ οὐνομάζειν, ὥς οὐδετέρῳ ταυτὸν ὄν, εἴτε κοινὸν ἀμφοῖν, ὥς μικτὸν ἔκ τε τῶν φρενίτιδος εἰδῶν ἔκ τε τῶν ληθάργου. τοῦτο μὲν ἰδίᾳ σκεψώμεθα. περὶ δὲ τῶν σφυγμῶν αὐτοῦ νῦν ἑροῦμεν. καὶ ἵνα μὴ ὥσπερ αἰνιγμά τι προβεβλημένον εἴη, τοῖς συνεδρεύουσιν αὐτῷ δηλώσω. τὰ μὲν πολλὰ μύουσι τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ὑπνώδεις εἰσὶ καὶ ῥέγχουσι. αὐτῶς δ' ἐπὶ πλείστον ἀτενὲς ὀρῶντες, διετέλσαν ἀσκαρδαμνκτὶ παραπλησίως τοῖς κατόχοις. καὶ εἰ πυκνὰ θάνοιτό τις, καὶ εἰ διαλέγεσθαι βιάζοιτο, δυσχερεῖς ἀποκρίνεσθαι καὶ ἀρχοί. τὰ πολλὰ δὲ καὶ παραφόρως φθεγγόμενοι, καὶ οὐκ ὀρθῶς ἀποκρινόμενοι, καὶ ληροῦντες εἰκῇ. τοιοῦτον μὲν ἔστι τὸ πάθος, ὃ καὶ νῦν βούλομαι δηλοῦν τοῖς συνεδρεύουσι γνωρισθὲν, ἀπορία οἰκείου ὀνόματος. οἱ σφυγμοὶ

fede deferta, conspicias attolli, potius cum vibratione ebullientem, quam more pulsus distentam; pari modo delabi, deductam potius quam contractam. At vero immodica ejus crebritas proximam denunciat syncopen.

Jam etiam alius est affectus, quem an medium lethargi et phrenitidis oporteat appellare, ut qui cum neutro in totum conveniat an communem utrique, ut ex phrenitidis speciebus et lethargi mixtum, suo loco considerabimus. Nunc de ejus pulsibus agemus. Ac ne quasi aenigma quoddam propositum sit, per signa assidentia eum ob oculos ponam. Connivent fere oculis, somnulentis sunt atque stertunt. Rursus oculis fixis ac inconniventibus diutissime, ut catochi intuentur. Et si quid roges atque ad colloquium compellas, difficiles sunt et tardi ad respondendum. Plerumque etiam stulte loquuntur, nec recte respondent, ac temere nugantur. Is est affectus quem dico, qui ex signis sibi adjunctis defectu proprii nominis cognoscitur. Pulsus ejus celeres sunt et

Ed. Chart. VIII. [11. 12.]

Ed. Bas. III. (6.)

δὲ αὐτοῦ ταχεῖς, καὶ πυκνοὶ παραπλησίως τοῖς φρενιτικοῖς, ἀλλ' ἥττον. οὕτω δὲ καὶ ἰσχύος ἥττον ἐκείνων ἔχουσι. πλατεῖς δὲ καὶ βραχεῖς, καὶ τὸ κατὰ τὴν ἔξω κίνησιν ἀθρόως ἀποκεκομμένον οὐκ ἔχοντες, ἀλλ' ἑτέρω μὲν τρόπῳ, καθάπερ εἰσω σπεύδοντες ὑποφεύγουσιν, ἐπιταχύνοντες μὲν τὴν συστολήν, ὑποκλύπτοντες δὲ τὴν διαστολήν. οὐ μὲν ὁμοίως γε κατ' αὐτὴν τοῖς φρενιτικοῖς. τὸ γὰρ οἷον ἀποκεκομμένον οὐκ ἔχουσιν.

[12] Οἱ δὲ τῶν κατόχων σφυγμοὶ, κατόχους γὰρ καὶ κατεχομένους ἐκάλουν αὐτοὺς οἱ παλαιοὶ, κατοχὴν δὲ καὶ κατάληψιν οἱ νεώτεροι τὸ πάθος ὀνομάζουσιν, εἰκόασι μὲν τὰ ἄλλα τοῖς ληθαργικοῖς, μεγέθους τε καὶ βραδύτητος καὶ ἀραιώτητος, ὥσπερ καὶ ὅλον τὸ πάθος τοῦ πάθους οὐ πόρρω τὴν ιδεάν ἐστίν. οὐ μὲν ἀσθενὴς ὁ τῶν κατόχων σφυγμὸς, οὐδὲ μαλακός. ἀλλ' ἐν τούτοις δὴ καὶ πάννυ διαφέρουσιν, ὥσπερ καὶ ἐν τῷ λύνεσθαι μὲν καὶ οἰδίσκεσθαι τὴν ὅλην ἔξιν τοῖς ληθαργικοῖς, ἐσφίχθαι δὲ καὶ συνέχεσθαι τοῖς κατόχοις. οὕτω δὲ καὶ ἀνωμαλίᾳ καὶ ὁμαλότητι διαφέρουσιν ἀλλήλων. ὁμαλὸς γὰρ ὁ τῶν κατόχων σφυγμὸς,

crebri, perinde ut phreniticorum, minus tamen. Et roboris item minus ac illi obtinent. Latè autem sunt et breves. Externum motum non habent subito truncatum, sed alio modo, veluti intro se proripientes, subterfugiant ac concitant contractionem et quasi suffurantur diastolen; verum in ea pulsui phreniticorum non sunt similes, quod truncatione illa careant.

Catochorum pulsus (catochos enim et detentos veteres Graeci appellant; juniores ipsum affectum catochen et catalepsi vocant) caetera lethargicis similes sunt magnitudine, tarditate, crebritate; ut nec totius hujus affectus species late ab illo diffidat. Catochorum tamen non imbecillus est pulsus, nec mollis; sed in his sane multum differt, ut etiam in hoc, quod laxatur lethargicis atque intumescit universum corpus; contra slipatur et cogitur catochis. Ad haec aequalitate et inaequalitate distant; aequalis enim pulsus est cat-

Ed. Chart. VIII. [12.]

Ed. Bas. III. (6.)

ἀνώμαλος δὲ ὁ τῶν ληθαργικῶν. Ἀρχιγένης δὲ φησι τὸν τῆς ἀρτηρίας τόπον ἰδίως ἐπ' αὐτῶν θερμότερον εὐρίσκεισθαι, καθάπερ τοῖς σπασθησομένοις μετὰ καταφορᾶς.

Τῶν σπώμενων αὐτὸ μὲν τὸ σῶμα τῆς ἀρτηρίας συνῆχθαι δοκεῖ, καὶ πανταχόθεν ἐσφηνῶσθαι, οὐχ ὥς τεθλιμμένον ὑπὸ τινος, ἢ στενοχωρούμενον. οὐ μὴν οὐδ' ὅλως πεφρικὸς οἷον τὸ πυρεκτικόν, καὶ μάλιστα, ὥς ἐν ἐπισημασίαις. οὐδὲ ὥς διὰ σκληρότητα δυσεπέκτατον, οἷον τὸ ἐπὶ χρόνου μήκει. καὶ μάλιστα σὺν ἁμαρτήμασί τισιν, ἢ σπλάγχνων κακώσεσιν, ἀλλ' ὥς ἂν εἰ σῶμα νευρῶδες κοῖλον, οἷον ἔντερον, ἢ τι παραπλήσιον ἔξ ἀμφοτέρων τῶν περάτων τεταμένον. οὕτω δὲ καὶ ἡ κίνησις ἀνώμαλος, ἄνω καὶ κάτω μεθισταμένης τῆς ἀρτηρίας, ὥσπερ χορδῆς. οὐδὲ γὰρ διαστολῆς, ἢ συστολῆς ἔμφασίς ἐστιν, ἀλλὰ κλόνω μᾶλλον ἔοικεν, οἷον ἐκπηδώσεως ἄνω, πάλιν δὲ εἶσω σπωμένης, καὶ οὔτε διακεκριμένως τοῦτο πασχούσης. ἀλλ' ἐνὶ χρόνῳ πολλάκις τὸ μὲν τι μέρος αὐτῆς ἄνω φέρεσθαι δοκεῖ, καθάπερ ἐκτοξενόμενον, τὸ δὲ εἶσω φέρεσθαι, καθάπερ ὑπὸ τινος ἐλκόμενον, καὶ τὸ

ochorum, inaequalis lethargicorum. Archigenes arteriae locum auctor est proprie in iis inveniri calidiorem, sicut illis quibus convulsio imminet cum sopore.

Convulforum ipsum corpus arteriae videtur contractum ac undequaque coarctatum, non ceu compressum sit a quopiam vel constipatum; nec etiam veluti rigidum, ut in febre, praesertim in accessionibus, nec vero ut prae duritie, ad intentionem contumax, veluti quod sit diuturnitate temporis; praesertim quum quid offensum sit, vel viscera vitata; sed ut corpus nervosum, cavumque veluti intestinum, aut simile, ex utroque fine extensum. Ad eundem modum inaequalis motus est arteriae, in modum chordae, sursum deorsumque agitatae. Neque enim species distentionis, vel contractionis repraesentatur, verum vibrationi potius similis est, ceu exilientis sursum iterumque retractae intro; quod ne constituto quidem tempore habet, sed uno saepe tempore altera ejus pars videtur ferri sursum veluti ejaculata, altera intro, ceu

Ed. Chart. VIII. [12.]

Ed. Bas. III. (6.)

μὲν ταχέως κινεῖσθαι, τὸ δὲ βραδέως. δοκεῖ δὲ καὶ σφοδρὸς εἶναι καὶ μέγας ὁ τῶν σπασμένων σφυγμός. ὁ δὲ ἔστι μὲν οὔτε ἀμυδρὸς, οὔτε μικρὸς, οὐ μὴν ἐφ' ὅσον φαντάζεται σφοδρὸς, ἢ μέγας. ἔξαπατᾷ γὰρ ἡ πληγὴ, διὰ μὲν τὴν τάσιν εὐρωστος φαινομένη, διὰ δὲ τὸν κλόνον ἐκπληκτικὴ· ὅθεν καὶ ὑψηλότερός ἐστ' ὅτε φαίνεται, καὶ οἷον ψόφον τινὰ τραχὺν ἀποτελεῖ πρὸς τὴν ἀφήν. καὶ οὐκ ἂν τινα λάθοι τῶν ἡσχημένων ὁ σφυγμός οὗτος. οὐδενὶ γὰρ ἔοικεν, οὔτε τὴν ἐφ' ἑκάτερα τάσιν οὔτε τὸ σπασμῶδες τῆς κινήσεως. μιννυμένου δὲ αὐτοῦ τῷ τῆς καταφορᾶς δυσφώρατος ἢ κινήσεως, καὶ μόνῳ τῷ καθ' ἑαυτὸν ἑκάτερον γνωρίζειν ἀκριβῶς ἡσχημένων, δυνατόν καὶ τὴν μίξιν ἐπιγινῶναι.

Παραλύσεως σφυγμός μικρὸς καὶ ἀμυδρὸς καὶ βραδύς. καὶ τισι μὲν αὐτῶν ἀραιὸς, τισὶ δὲ πυκνὸς μὲν, ἀλλ' ὑποδιαλείπων ἀτάκτως.

Ἐπιληπτικῶν δὲ καὶ ἀποπληκτικῶν οἱ σφυγμοὶ παρὰ πλῆσιοι. ὅσα οὖν περὶ τῶν ἐπιληπτικῶν ῥηθήσεται, ταῦτα καὶ περὶ τῶν ἀποπληκτικῶν εἰρησθαι δοκεῖν χρή;

a quopiam attracta, atque una moveri celeriter, altera tarde. Jam vehemens quoque et magnus convulforum pulsus videtur esse. Est vero hic non imbecillus, neque parvus; non perinde tamen, ut videtur, vehemens, vel magnus; ictus enim imponit, dum ob tensionem validus, ob vibrationem exilire apparet; quamobrem altior interdum videtur ac veluti strepitum quendam ad tactum edit asperum. Sane neminem qui quidem sit expertus, fugiat hic pulsus; quippe nulli est similis, vel tensione in utramque partem, vel convulsione motus. At quando cum pulsu cataphoræ commixtus est, difficillime commixtio deprehenditur; solusque qui adamussim utrumque cognoscere separatim meditatus est, poterit confusos cognoscere.

Paralyticorum parvus pulsus et imbecillus, tardusque est; nonnullis rarus quoque; aliis creber, sed nonnihil inordinate intermittens.

Comitialium et apoplecticorum similes pulsus sunt; quare de comitialibus quae exponemus, eadem de apoplecti-

Ed. Chart. VIII. [12. 13.]

Ed. Bas. III. (6.)

ἐπιτεταμένα δὲ μᾶλλον. ἐν μὲν δὴ τῷ μετρίως ἐνοχλεῖσθαι, καὶ μηδέπω τῆς φύσεως ἱκανῶς ἰσχυρότερον εἶναι τὸ πάθος, οὐδεμίαν εὐδηλὸν ἐστὶν εὐρεῖν τροπὴν ἐν μεγέθει καὶ σφοδρότητι καὶ τάχει καὶ πυκνότητι καὶ σκληρότητι. μόνον δ', ὥσπερ τεταμένη καθ' ἑκάτερόν ἐστιν ἡ ἀρτηρία τοῖς σπωμένοις εἰκότως. εἰ δ' ἰσχυρὸν εἴη τὸ πάθος, ὥς βαρύνειν τὴν δύναμιν, ἀντομαλίαν τέ τινα λαμβάνει καὶ τὰσιν ἰσχυρὰν καὶ μικρότερος γίνεται καὶ ἀμυδροτέρος καὶ ἀραιότερος. μεγάλως δὲ θλίψαν, καὶ καταβαλὼν τὴν δύναμιν, ἀμυδρὸν καὶ πυκνὸν καὶ ταχεὺς ἐργάζεται.

Ὁ δὲ τῶν συναγγικῶν σφυγμὸς τὰσιν μὲν τινα παραπλησίαν ἔχει τῷ σπασμῷ, μέγας δὲ ἐστὶ καὶ κυματώδης, ὡς τῶν περιπνευμονικῶν. καὶ ὁπότερον ἂν ἐπ' αὐτῷ μεγάλως ἐπικρατῇ, κατ' [13] ἐκείνο χρὴ προσδοκᾶν τὴν μετέπτωσιν. εἰ μὲν γὰρ τὸ περιπνευμονικὸν εἶδος ἐπικρατήσκειν, εἰς περιπνευμονίας, εἰ δὲ τὸ σπασμῶδες, εἰς σπασμόν ἢ συνάγγη τελήσει· ὅσοι δ' ἂν ἐξ αὐτῶν ἰσχυρῶς πνίγονται, μικρὸς τούτοις καὶ ἀραιὸς ὁ σφυγμὸς γίνεται· τελευτώντων δ' ἤδη πυκνὸς καὶ ἀνώμαλος.

cis, sed intensa magis accipienda sunt. Dum modice infestatur natura, neque dum eam multum superavit morbus, nullam invenies mutationem insignem magnitudinis, vehementiae, celeritatis, crebritatis, duritiei; tantum est convulsis intenta jure utrinque arteria. Sin autem gravis sit affectus, ut oneret facultatem, inaequalitatem quandam comparat atque tensionem validam, ac minor, languidior rariorque efficitur. Si comprimatur magnopere et facultatem dejiciat, languidos, frequentes ac celeres creat.

Angina laborantium pulsus tensionem quandam habet, convulsioni per similem; magnus est et undosus, ut pulsus peripneumonicorum; ac utrum insigniter in eo polleat, pro eo expectanda mutatio est. Nam si peripneumonica species superior sit, in peripneumoniam; si vero convulsiva, in convulsionem angina definit. Quicumque autem ex illis vehementer suffocantur, parvum hi habent et rarum pulsum; ubi jam animam agant, crebrum atque inaequale.

Ed. Chart. VIII. [13.]

Ed. Bas. III. (6. 7.)

Ὁρθοπνοίας ὀξείας σφυγμὸς ἀνώματος καὶ ἄτακτος καὶ ὑπεκλείπων. καὶ τῆς μὲν μέσης τῇ κακίᾳ πυκνός, τῆς δ' ἰσχύτως βίαιας βραδύς καὶ ἐκλείπων· τῆς δ' ἀναφύσεως ἤδη, πυκνός καὶ ἀμυδρός.

Ῥακτικῆς δὲ πνίξις (7) ἀποτεταμένος σπασμωδῶς καὶ ἀραιός. τῆς δ' ὀλεθρίας πυκνός καὶ ἄτακτος καὶ ὑπεκλείπων.

Στόμαχος πεπονηδώς, οὕτως γὰρ καλεῖσθαι καὶ ὑφ' ἡμῶν ἐν τῷ παρόντι τὸ στόμα τῆς κοιλίας διὰ τὴν τῶν πολλῶν σγήθειαν, οὐ κατ' ἐν εἶδος τρέπει τὸν σφυγμόν. ἀλλ' ὁ μὲν φλεγμαίνων μόνον, οἷαν ἐπὶ φλεγμονῆς νευρώδους σώματος εἵπομεν γίνεσθαι, τὴν τροπὴν τοιαύτην ἐργάζεται, ὁ δὲ θλιβόμενος, ἢ δακνόμενος, ἢ ἐκλύων, ἢ ἐμεικτός, ἢ ναυτιώδης, ἢ ἀνόρεκτος, ἢ ὀδυνώδης κατὰ τὸ τοῦ συμπτώματος εἶδος. αἱ μὲν γὰρ δῆξεις καὶ οἱ ἔμειτοι καὶ ναυτίαι καὶ οἱ λυγμοὶ καὶ οἱ ἀλυσμοὶ καὶ ἐκλύσεις ἰσχυρῶς πυκνοῦσι τὸν σφυγμόν, σὺν τῷ μικρὸν καὶ ἀμυδρὸν ἐργάζε-

Orthopnoea acuta inaequalem et inordinatum pulsum habet et nonnihil deficientem; quae mediocriter est gravis, crebrum; quae violentissima, tardum et deficientem; quae jam perimit hominem, crebrum et languidum.

Uterinae suffocationis pulsus, ut si convelleretur, protensus est et rarus; quod si exitialis sit suffocatio, creber, inordinatus et nonnihil deficiens.

Stomachus affectus (ut sic vocemus in praesentia os ventriculi, quod is usus apud vulgus obtinuit) non uno modo commutat pulsus. Nam si inflammatus sit duntaxat, ita mutat pulsum, ut corporis nervosi diximus pulsum solere; si comprimatur, vellicetur, languescat, singultiat, vomat, nauseat, fastidiat, doleat, pro genere symptomatis. Nam vellicationes, vomitus, nauseae, singultus, languor, non solum parvum et languidum efficiunt et interim etiam modice

Ed. Chart. VIII. [13.]

Ed. Bas. III. (7.)

σθαι· καὶ τισι μετρίως θάττονα. θλήπις δὲ μόνη χωρὶς τούτων τινὸς ἀραιὸν καὶ βραδὺν καὶ μικρὸν καὶ ἀμυδρόν. ἥ δὲ τοιαύτη θλήπις ἐπὶ τροφαῖς βαρυνούσαις γίνεται, μηδεμίαν ἐχούσαις ἰσχυρὰν δύναμιν, ἀλλὰ τῷ ποσῷ μόνῳ διολγούσαις, καὶ τισι ὑγροῖς συρρύνεισιν εἰς αὐτὸν ἀδήκτοις. εἰ δὲ καὶ ψύχοιτο πρὸς αὐτῶν, τότε δὴ καὶ μάλιστα τοιοῦτος ὁ σφυγμὸς ἔσται. καὶ ὁ τῶν βουλιμιάντων δὲ τοιοῦτός ἐστιν. αἱ μὲν οὖν εἰς πικνότητα τρέπουσαι διαθέσεις, ἅπασαι χρονίζουσαι, ἥ καὶ σφοδρότεραι γινόμεναι, τὸν σκωληκίζοντα σφυγμὸν ἐργάζονται. αἱ δὲ εἰς ἀραιότητα πρὸς τῷ τὰς ἐξημέρας διαφορὰς ἐπιτείνειν τοιοῦτόν τι σὺν αὐτοῖς εἶδος ἐν τῇ καθ' ἑνὰ σφυγμὸν ἀνωμαλίᾳ γεννῶσιν, ὥς εἰς πολλὰ δοκεῖν τετρῆσθαι τὸ σῶμα τῆς ἀρτηρίας, ὥς μηδὲν συνεχὲς δοκεῖν εἶναι, ἀλλ' οἷον ψάμμου προσπέσουσας αἰσθησιν γίνεσθαι τῇ ἀφ᾽ ἧς κατὰ τὴν διαστολήν.

Ἰδέρων ὁ σφυγμὸς τοῦ μὲν ἀσκίτου μακρὸς καὶ πικνὸς καὶ ὑπόσκληρος σὺν τινι τάσει· τοῦ δὲ τυμπανίτου μακρό-

celeriorem, verum etiam admodum crebrum; sola vero compressio, remotis illis omnibus, rarum, tardum, parvum et languidum. Ea compressio tum a cibis oritur gravantibus, neque ulla insigni praeditis virtute, sed sola abundantia molestis; tum ab humoribus quibusdam qui in eum confluant, non mordicantibus; qui ab his si semel refrigeretur, tum vero vel maxime talis pulsus existet. Ac bulimum patientium talis pulsus est. At omnes quidem affectus, qui in crebritatem mutant, si diuturni sint, vel evaserint graviores, pulsum vermiculantem creant. Qui vero in raritatem, praeterquam quod commemoratas differentias adaugent, talem praeterea speciem inaequalitatis in uno pulsu generant, ut multis locis pertusum corpus arteriae videatur; neque esse continuum; ac sentit tactus in distentione veluti arenae occursum.

Hydropum pulsus, ascitae, parvus, crebrior, subdurus cum quadam tensione est; tympanitae longior, non

Ed. Chart. VIII. [13.]

Ed. Bas. III. (7.)

περος, οὐκ ἄρρωστος, θάπτων, πυκνός, ὑπόσκληρος, σί-
νι τάσει· τοῦ δὲ ἀνὰ σάρκα κυματώδης πλατύτερος καὶ
μαλακός.

Ἐλεφαντιώντων σφυγμός μικρός καὶ ἄρρωστος καὶ βρα-
δὺς καὶ πυκνός.

Ἰκτεριώντων σφυγμός ἀνευ πυρετοῦ μικρότερος, πυ-
κνότερος, σκληρότερος, οὐκ ἀμυδρός, οὐ τάχως.

Τῶν δὲ ἐλλέβορον εἰληφότων, ὀλίγον μὲν πρὸ τῶν
ἐμέτων, ἥνίκα ἂν θλίβονται, πλατὺς, ἀραιός, ἀμυδρότε-
ρος καὶ βραδύτερος· ἐμούντων δὲ καὶ σπαραττομένων ἀνώμα-
λος καὶ ἄτακτος. ἤδη δὲ καὶ βελτιόνων γινομένων τεταγ-
μένος μὲν, ἀλλὰ καὶ ἔτι ἀνώματος, ἥτιον δὲ ἢ πρόσθεν.
ἔγγυς δὲ τοῦ κατὰ φύσιν ἐλθόντων ὁμαλός καὶ μεῖζων τοῦ
πρόσθεν καὶ σφοδρότερος. ὅσοι δὲ ἐξ αὐτῶν συγκόπον-
ται καὶ σπῶνται καὶ λύζουσι, μικρὸς τούτοις καὶ ἀμυ-
δρός καὶ ἄτακτος ὁ σφυγμός καὶ θάπτων καὶ πυκνός
ἄγαν. τοῖς δὲ πνηγομένοις αὐτῶν μικρὸς καὶ ἀμυδρός

imbecillus, celerior, creber, subdurus, cum quadam ten-
sione; anasarcae undosus, latior mollisque.

Elephantia laborantium pulsus parvus, languidus, tar-
dus creberque est.

Ictericorum pulsus est, si absit febris, minor, durior,
crebrior, non languidus, nec celer.

Veratrum qui sumpserint, hi paulo ante vomitum, ubi
comprimantur, pulsus habent latus, rarus, languidiorem,
tardiorem. Interea dum vomunt et divelluntur, inaequa-
lem et inordinatum. Quum melius habere coeperint, ordi-
natum quidem, sed inaequalem adhuc, minus tamen quam
antea. Ubi vero jam ad naturalem statum prope redierint,
aequalem ac majorem quam dudum vehementioremque. Qui
horum syncope corripuntur, convelluntur atque singultiant;
parvum hi et languidum inordinatumque et celerius atque
multum crebrum habent. Qui ex his suffocantur, parvum,

Ed. Chart. VIII. [13.]

Ed. Bas. III. (7.)

καὶ ἄτακτος καὶ ἀνώμαλος, οὐ μὲν πυκνός, οὐδὲ ταχύς,
ἀλλ' ἐπιβραδύνων μᾶλλον. ἐμφαίνει δέ τι καὶ κινησιώ-
δες καὶ πλατὺ καὶ ποτε καὶ τάσιν τινὰ τῆς ἀρτηρίας
βραχέαν.

languidum, inordinatum, inaequalem; non autem crebrum,
nec celerem, imo potius tardum; repraesentat etiam nonni-
hil undosi et lati atque parvam quandam interdum arteriae
tensionem.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΔΙΑΦΟΡΑΣ ΣΦΥΤΜΩΝ ΛΟΓΟΣ Α.

Ed. Chart. VIII. [14.]

Ed. Bas. III. (7.)

Κεφ. α'. *Εὐξαίμην μὲν ἂν καὶ μαθεῖν καὶ διδάξαι δύνασθαι τὰ πράγματα, χωρὶς τῶν ἐπ' αὐτοῖς ὀνομάτων, ἵνα μὴ πρὸς τῷ μακρᾷ εἶναι τὴν τέχνην διὰ τὴν οἰκίαν θεωρίαν, ἕξ ἐπιμέτρου γένοιθ' ἡμῖν ἢ περὶ τὴν λέξιν ἀσχολία. ἔπει δὲ ἀνάγκη διὰ τῶν ὀνομάτων δηλοῦν ἃ βουλόμεθα, τοῖς μὲν σοφισταῖς ἀφθονία κἀνθάδε σοφισμάτων, καὶ διατριβῆς ἀχρήστου, τοῖς δὲ ἄλλοις ὅσοι πραγμάτων ἐπιστήμην, οὐκ ὀνομάτων ἐμπειρίαν ἐξηλώκαμεν ἄκουσι μὲν, ἕξ ἀνάγκης δὲ ὁμως,*

GALENI DE PVLSVVM DIFFERENTIIS LIBER I.

Cap. I. *Optarem equidem et percipi et tradi posset citra ipsarum nomina, ne ad artis vel ex sua ipsius commentatione longitudinem veluti cumulus nobis accederet ea quae circa dictionem est occupatio. Sed quum necesse sit nominibus ea, quae volumus, significare, sophistis hinc commentorum et inutilis disputationis copiosa materia suppetatur: caeteri vero quicunque rerum scientiam, non usum vocum sectamur, inviti quidem tamen compellimur propter*

Ed. Chart. VIII. [14.]

Ed. Bas. III. (7.)

προσγίνεται διὰ τὰς τῶν σοφιστῶν ἐπηρείας ἢ περὶ τὴν λέξιν ἀσχολία. κάλλιστον μὲν γὰρ ἦν ὅπως οὖν περὶ τῶν ὀνομάτων συνθέμενον ἐπὶ τὴν θεωρίαν σπεύδειν, ὥς ἐπὶ τοῦ προγραφέντος ἡμῖν περὶ σφυγμῶν τοῖς εἰσαγομένοις ἐποιήσαμεν, τῶν δὲ ἐν ὀνόμασι μόνων δεινῶν, ἐπ' αὐτῶν δὲ τῶν ἔργων τῆς τέχνης ἀμαθεστάτων ἐνοχλούντων αἰεὶ, καὶ μηδὲ ἀναπνεῦσαι χωρὶς ἐπηρείας ἐπιτρεπόντων, ἀναγκαῖα σχεδὸν ἤδη καὶ ἡ περὶ τὴν λέξιν ἀσχολία. τοὺς μὲν οὖν παλαιοὺς ἀπλῶς ἔστιν εὐρεῖν χρωμένους τοῖς ὀνόμασιν, ἐνὸς μόνου φροντίζοντας αἰεὶ τοῦ δηλῶσαι τὸ νοούμενον. οἱ δὲ νεώτεροι μόνον καθ' ἑκάστην συλλαβὴν σοφίζονται τε καὶ φιλονεικοῦσι, καὶ οὐδὲ παύονται περὶ τῶν ὀνομάτων ἐρίζοντες, ὅλον εὐθίως, ἢ ἑξ ἐνὸς μορίου τῆς προκειμένης πραγματείας τὸ πᾶν ἐπιγνώμεν, ὃ μὲν τίς φησὶ τὸν ἰσχυρῶς πλήττοντα σφυγμὸν σφοδρὸν εἶναι. παρελθὼν δὲ ἕτερος οὐ τοῦτον, ἀλλ' ὃς ἂν καὶ μέγας ἦ καὶ πλήρης καὶ ταχὺς, ἐκείνον εἶναί φησὶ τὸν σφοδρὸν. ἄλλος δὲ τίς τὸν ἰσχυρὸν ἅμα καὶ ταχύν· καὶ τίς μάλ' αἰσινῶς ἐπιτιμήσας τούτοις τὸν μέγαν ἅμα καὶ ταχύν σφοδρὸν

sophistarum contumelias de nominibus laborare. Optimum liquidem esset, quavis conditione de nominibus convenire et ad contemplationem properare; quod in libro illo fecimus, quem antea tironibus de pulsibus scripsimus. Sed quando qui in nominibus tantum valent, in operibus artis interim imperitissimi, nunquam non interpellant, neque respirare non citra contumeliam sinunt, necesse prope jam nobis est nominibus ut immoremur. Majores nostros simpliciter vocabulis videas usos, hoc semper unum curantes, sensum ut aperirent. Juniores vero solum de singulis syllabis argute disputant atque contendunt, neque de nominibus desistunt digladiari. Exempli gratia, quo una ex parte hujus instituti summam perspiciamus, quidam pulsum ait valenter pulsantem vehementem esse; adest alius qui non hunc, caeterum qui magnus sit et plenus celerque, illum affirmat vehementem esse; alius validum simul ac celerem et qui hos mira gravitate infimulans, magnum pariter et celerem vehementem

Ed. Chart. VII. [14. 15.]

Ed. Basf. III. (7.)

εἶναί φησιν. [15] οὐκ ἀνασχόμενος δὲ τούτου πέμπτος τις ἄλλος ἔτι σεμνότερον ἐπιπλήξας, τὸν πλήρη τε ἅμα καὶ παχὺν σφοδρὸν εἶναί φησι. καὶ γαί μὰ Δία γε ἔκτος τις ἄλλος ἐπ' αὐτοῖς τὸν μέγαν ἅμα καὶ πλήρη, τοῦτον εἶναί φησι τὸν σφοδρὸν. εἰ δὲ καὶ ἑβδομὸς τις καὶ ὄγδοος παρεῖεν ἐν τούτοις, ὁ μὲν μηδὲν διαφέρειν λέγων τοῦ πλήρους αὐτὸν, ὁ δὲ τῷ σκληρῷ τὸν αὐτὸν εἶναι, πηλείην οἷε μάχην ἔσσεσθαι; ἢ δηλονότι τηλικαύτην, οἷαν πολλάκις ὀρῶμεν ἐν τε τῷ τῆς εἰρήνης τεμένει καὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν ἀρρώστων; ὥστε τινὰς μηδὲ τὴν χεῖρε κατέχειν ἔτι· τοσοῦτον ἀποδέουσιν αἰσχροῦ ῥήματος ἀποσχέσθαι. καὶ τὰ μὲν τούτων τῶν νῦν ἡμῖν ὀχλοῦντων ἦττον δεινὰ, καὶ περ ὄντα δεινότατα. τὰ δὲ τῶν συγγράφειν ἐπιχειρησάντων οὐκ ἀνασχετά. πρόχμρος μὲν γὰρ ὁ τῆς ἀχρηστίας τοῦ ζητήματος ἔλεγχος. οἱ δὲ οὐχ ὀρῶσιν αὐτὸν, ἀλλὰ πάντες ὡδί· πῶς γράφουσιν· ὁ τοιόσδε σφυγμὸς σφοδρὸς ἐστὶ, καὶ ὁ τοιόσδε πλήρης ἐστὶ, καὶ ὁ τοιόσδε πυκνός ἐστὶ, δεόν ἀφελεῖν μὲν τὸ ἐστὶ, προσθεῖναι δὲ μάλιστα μὲν, εἰ οἶόν τε, τὸ καλεῖται. τούτου δ' ἀποροῦντας τὸ καλεῖσθω, καὶ οὕτως ἤδη διδάσκειν, οἶόν τι

tem esse ait. Jam alius hunc non ferens, acerbius etiam objurgat, vultque plenum simul ac velocem vehementem esse. Et hercle praeter hos sextus magnum plenumque esse vehementem contendit. Quod si septimus huc et octavus accedant, hic asserens inter plenum et hunc nihil interesse, ille eundem cum duro esse, quam censes pugnam fore? anne talem qualem frequenter in templo Pacis et inter ipsos aegrotos conspiciamus? adeo ut etiam ad manum res veniat; tantum abest ut turpi dicto abstineant. Sed mihi qui nunc molles sunt, minus stomachum faciunt, tametsi sunt importunissimi; qui vero ad commentandum appulerunt, quis ferat? Ad manum enim est inutilis quaestionis confutatio: eam tamen illi non cernunt, sed sic omnes scribunt: Hic pulsus vehemens est, ille plenus est, is creber: quum *est* sit submovendum, adjungendum autem maxime, si fieri possit, *appellatur*; quo si careant, *appellatur*, ac tum demum docendum

Ed. Chart. VIII. [15.]

Ed. Basf. III. (7. 8.)

δηλοῦν πέφυκεν ὁ σφυγμὸς ὁ τοιοῦτος, ὃν ἐκάλεσαν, εἰ τύ-
χοι, σφοδρόν. οὐ γὰρ δὴ τοῦ καλέσαι γε χάριν, οὐδὲ τοῦ
θέσθαι τοῦνομα κυρίως, τὴν περὶ τοὺς σφυγμοὺς τέχνην αὐ-
τοῖ μετεχειρισάμεθα, ἢ ἑτέρους διδάσκειν ἐπιχειροῦμεν, ἀλλ'
ὅπως ἡμῖν γνωρίζοιτό τε τὰ παρόντα καὶ προγιγνώσκοιτο τὰ
μέλλοντα συμβῆσεσθαι τοῖς ἀρρώστοις. (8) ταῦτα δὲ ἐν τῶν
πραγμάτων, οὐκ ἐκ τῶν ἐπ' αὐτοῖς ὀνομάτων εὐρίσκεται.
καθόλου γὰρ πρὸς μὲν τὴν τῶν πραγμάτων ἐπιστήμην οὐδὲν
ἡμᾶς ὠφελεῖ τὰ ὀνόματα, πρὸς δὲ τὴν διδασκαλίαν μόνον,
ἣν καὶ κατὰ τὴν συνθήκην περαίνεισθαι δυνατόν. εἴτε γὰρ
μηδόλως τις ὀνόματα θέμενος τοῖς πράγμασιν, γνωρίζειν τε
αὐτὰ ἱκανὸς εἴη καὶ ὁ τι δηλοῦν πέφυκεν ἀκριβῶς ἐπίσταιτο,
τῶν ὀνομαζόντων οὐδὲν ἂν ἤττον φαίνοιτο τοῦτου ᾧ ἕνεκα
εἴτε διδάσκειν ἐπιχειρήσας ὀνόματα τίθεται τὰ δόξαντα
αὐτῷ, καὶ οὕτως οὐδὲν ἂν ἔχοι μείον. ἔμοι μὲν οὖν οἷδ'
εἰδίωνα, ἢ Θεονά τις καλεῖν σφοδρόν σφυγμόν ἐθέλοι,
μὴ σφάλλοιτο δ' ἐν τῷ διδάσκειν τίνες αἰτίαι γεννῶσιν αὐ-
τόν, καὶ τίνος διαθέσεώς ἐστι γνῶρισμα, καὶ ἐς ὃ τι
τελευτήσῃ, οὐδὲν οὐδὲ οὕτως δοκεῖ σφαλῆσεσθαι. τῷ μὲν

est, quid soleat is pulsus, quem vehementem forte vocave-
runt, significare. Neque enim, quo appellemus, aut nomen
proprium instituamus, artem nos de pulsibus tractamus, aut
alios docere conamur, sed ut praesentia cognoscamus et fu-
tura aegrotis praesentiamus; at ex rebus haec, non ex no-
minibus earum, inveniuntur. Omnino enim ad rerum co-
gnitionem nihil nomina referunt: sed tantum ad doctrinam,
quam et ex consensu possis absolvere. Sive enim rebus
haudquaquam dederis nomina, eas tamen cognoscere possis
et quid denotare possis, plane teneas; hac in re certe nomi-
nantibus non concesseris: sive quando docere institueris, no-
mina quaelibet ponas, ne sic quidem eris inferior. Equi-
dem si vel Dionem, vel Theonem velit aliquis vehementem
pulsum appellare: nec tamen fallatur in docendo, quae il-
lum causae generant et cujus est affectus indicium et quo
tandem evadet: nihil eum sic peccare censuerim. Proinde

Ed. Chart. VIII. [15.]

Ed. Bas. III. (8.)

δὴ οὕτω μέλλοντι διδάσκειν ὅτιοῦν ἀρκεῖ νομοθετεῖν ὀνόματα, τῷ δ' ἐπὶ τοὺς παλαιοὺς ἀναπέμποντι τὸ ἐκείνων ἔθος διδασκίον, οὐδὲν πάλιν οὐδ' ἐνταῦθα πολυπραγμοῦντα πότερον κυρίως, ἢ ἀκύρως ὀνόμασαν, ἢ ὑπαλλάττειν τολμῶντα, ἢ καταμεμφόμενον, οἷα δὴ δρωσιν οἱ σοφισταί. περιττὰ γὰρ ταῦτα ἅπαντα καὶ ἔξω τῆς ἡμετέρας τέχνης. οὐ γὰρ ὀνομάτων αὕτη γε ὀρθότητος ἐπιστήμη ἐστίν, ἀλλὰ πραγμάτων, οὐδὲ τοὺς μὴ καλῶς ὀνομάζοντας εἰς ἰατροὺς πέμπουσιν οἱ ἄνθρωποι, ἀλλὰ τοὺς ὑγείας δεομένους. οὐκοῦν οὐδὲ ὁ λόγος ὅδε πλεόν τῶν εἰθισμένων ἡμῖν τε καὶ τοῖς ἄλλοις ἰατροῖς ὀνομάτων ἐπαγγέλλεται διδάξειν, ἀλλ' ἀγαπῶν ἂν, εἰ τοίτου μετρίως τυγχάνοι.

Κεφ. β'. Πρῶτος μὲν οὖν ἅπαντων ὧν ἴσμεν Ἱπποκράτης τό τε ὄνομα τοῦ σφυγμοῦ γράφει καὶ τὴν ἐν αὐτῷ τέχνην οὐκ ἀγνοεῖν ἔοικεν, οὐ μὲν οὐτ' ἐπὶ πλεόν ἐξεργάσατο τοῦτο τὸ μέρος τῆς τέχνης οὐτ' ἐπὶ πάσης ἀρτηριῶν κινήσεως τοῦνομα φέρει. παραπλήσιον δέ τι φαίνεται ποιεῖν αὐτῷ καὶ ὁ Ἐρασίστρατος. ἀλλ' ἐνταῦθα μὲν τοῖς ἰδίοις

qui ita est aliquid docturus, huic satis sit nomina instituisse: qui ad veteres rejicit, illorum tradet institutum; nec hic curiosus sit, proprie an improprie appellarint; nec audeat immutare, nec incuset, quod faciunt sophistae: supervacanea sunt enim haec omnia et ab arte nostra remota. Neque sane haec nominum est constituendorum scientia, sed rerum: neque hos qui minus probum nomen dant, ad medicos mittunt homines, sed eos, qui opus habent sanitate. Quamobrem nihil haec disputatio ultra usitata et nobis et aliis medicis nomina profitetur: sed praeclare etiam cum ea agetur, si haec mediocriter assequatur.

Cap. II. Omnium itaque quos novimus primus nomen pulsus Hippocrates literis mandavit atque artem, quam complectitur, non videtur ignorasse: neque tamen hanc artis partem multum elaboravit, neque cuilibet arteriarum motui hoc tribuit nominis. Idem vero ac ipse fecisse videtur Erasistratus. Sed ubi de illis viris peculiariter sermonem

Ed. Chart. VIII. [15. 16.]

Ed. Bas. III. (8.)

περὶ τῶν ἀνδρῶν λόγοις εἰρήσεται, καθ' ὅτου τε μάλιστα τοῦνομα τίθενται καὶ ὅπῃ διαφέρουσι πρὸς ἀλλήλους, ἢ ὁμολογοῦσιν. ὁ δὲ τὸ περὶ παλμῶν ἐπιγεγραμμένον Αἰγίμιον βιβλίον συνθεῖς, εἴτ' αὐτὸς ἦν ὁ Ἡλεῖος Αἰγίμιος εἴτ' ἄλλος τις, ἰδίως κέχρηται [16] τῷ ὀνόματι, καὶ πολὺν παρὰ τὸ τῶν ἄλλων οὐκ ἱατρῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἰδιωτῶν ἔθος ἅπασαν ἄρτηριῶν κίνησιν παλμὸν ὀνομάζει. ἡ δὲ Πραξαγόρου τε καὶ Ἡροφίλου χρῆσις ἔτι καὶ εἰς τὰδε κρατεῖ. σφυγμὸν γὰρ οὗτοι πᾶσαν ἄρτηριῶν κίνησιν τὴν αἰσθητὴν καλοῦσιν. οὕτως δὲ καὶ οἱ μετ' αὐτοὺς ἅπαντες, εἰ καὶ τοῖς ὀρισμοῖς διαφέρονται. δειχθήσεται δὲ τοῦτο ἑτέρωθι. ὥστε καὶ ἡμεῖς ἐπόμενοι τῇ κρατοίῃ συνηθείᾳ σκοπῶμεν ἤδη, πόσαι μὲν αἱ πᾶσαι τῶν σφυγμῶν διαφοραὶ, τί δ' ἐκάστης αὐτῶν τοῦνομα. καίτοι καὶ κατ' αὐτὴν τὴν εἰρημένην ῥῆσιν φιλονοκοῦσιν, οἱ μὲν ὧδέ πως ἀξιοῦντες προβάλλειν, πόσα γένη τῶν σφυγμῶν, οἱ δὲ οὐ γένη φασὶ χρῆναι καλεῖν, ἀλλ' εἶδη, ποιότητος δ' ἄλλοι, καὶ διαφορὰς ἄλλοι. καὶ ὅτι ἂν ἐκάστω δόξῃ, τοῦτ' ὄνομα θέμενος, ἐρίξει μακρὰ καὶ ἀπέραντα

habebo, referam cui potissimum nomen hoc attribuant ac inter se quatenus dissentiant aut consentiant. Autor libri de palpitationibus, Aegimii nomine insigniti, sive ille Helienfis esset Aegimius, sive alius, proprie hoc nomen usurpat: atque longe praeter morem non medicorum tantum, sed et vulgi, quemvis motum arteriarum vocat palpitationem. Praxagorae usus et Herophili etiam ad hunc usque diem vigent. Pulsus enim omnem arteriarum motum sensibilem appellant. Ita etiam omnes eorum successores, tametsi definitionibus dissideant. Sed hoc alio loco ostendemus. Ergo nos quoque usum, qui invaluit, sequentes, videamus jam quot numero sint omnes pulsuum differentiae et quod singulis nomen. Etsi de hac etiam ipsa dictione quidam contendunt, quorum alii ita volunt, ut ponatur, quot genera sunt pulsuum? Alii non genera ajunt appellanda, sed species; quidam qualitates, nonnulli differentias. Et quod cuique visum est, hoc instituto nomine, diu disceptat de ejus recto

Ed. Chart. VIII. [16.]

Ed. Bas. III. (8.)

περὶ τῆς ὀρθότητος αὐτοῦ. καὶ ὥς περὶ γενῶν, οὕτω καὶ εἰδῶν καὶ διαφορῶν καὶ ποιότητων οὐκ ἀναγκαίαν ἐπεισάγουσι ζήτησιν, ἐπιλαθόμενοι τῆς χρείας τοῦ τοιούτου προβλήματος. ἦγον μὲν γὰρ ἐπ' αὐτὸ πάντες, ὥς οἶμαι, τοὺς σφυγμοὺς ἐρευνῆσαι βουλόμενοι, τί δηλοῦν πεφύκασι. τυχεῖν δὲ οὐ προῦθεντο καὶ χωρὶς τῆς περὶ γενῶν καὶ εἰδῶν ζητήσεως δυνάμενοι, πάντα μᾶλλον ἢ τοῦτο δρῶσιν. ἀλλ' ἡμεῖς κἀνταῦθα τὴν φιλαρίαν αὐτῶν φυγόντες, καὶ προβάλλειν ὅπως ἂν ἐθέλωσιν ἐπιτρέψαντες, ἐχώμεθα τοῦ χρησίμου, τοσοῦτον ἔτι προεἰπόντες, ὥς τοῖς βουλομένοις περὶ τῶν κατὰ τοὺς σφυγμοὺς ὄρων, ἥ καὶ περὶ τῶν ὀνομάτων αὐτῶν τῆς ὀρθότητος ἐκμαθεῖν, ἐν τοῖς μετὰ τοῦτο τὸ πρῶτον βιβλίον ἅπαντα γέγραπται. τουτὶ γὰρ αὐτὸ μόνον ἔχει τὸ χρήσιμον, οὐδενὸς τῶν σοφιστικῶν ζητημάτων ἐφαπτόμενον, ὥστ' εἰ καὶ τελέως τις ἐθέλοι παραλῆπειν ἐκεῖνα, δύναται ἂν. εἰς γὰρ τὰς ἄλλας πραγματείας, τὴν τε περὶ διαγνώσεως τῶν σφυγμῶν καὶ τὴν περὶ τῶν αἰτίων, καὶ ἔτι τὴν περὶ τῆς δι' αὐτῶν προγνώσεως, τοῦτο μόνον ἀναγκαῖον ἐστὶ τὸ βιβλίον. ἐκεῖνα δὲ πρὸς τε τὰς τῶν σοφιστῶν ἐνοχλήσεις γέγραπται

usu, nihilque non movet. Jam sicut de generibus, ita de speciebus, differentiis, qualitatibus, quaestionem inducunt non necessariam, obliti usum talis quaestionis. Omnes enim id mea opinione spectaverunt, qui de pulsibus instituerunt commentari, quid significare possint; assequi vero quum nec vel sine generum et specierum quaestione, quod intenderent, possint, quidvis potius quam hoc agunt. Verum omissis istorum nugis, quaestionem in medium pro suo arbitrio proferant, nos utilitatem sectemur. Sed hoc praedicamus etiam qui pulsuum definitiones et constitutionem eorum nominis discere volunt, in sequentibus hunc primum libris omnia eos tradita habere. Hic liber solum complectitur quod conducit, nec ullam attingit sophisticam quaestionem. Ita si quis semel illa velit repudiare, licet certe. Ad caeteras lucubrationes de dignoscendis pulsibus, de causis, de praesagitione ex iis, unus hic liber requiritur. Illi adversus sophistarum

Ed. Chart. VIII. [16.]

Ed. Bas. III. (8.)

καὶ πρὸς τὸ παρακολουθεῖν τοῖς τῶν ἄλλων συγγράμμασιν, εἰδὼτας καὶ ὅτου σημαينوμένου φέρουσιν ἕκαστον τῶν ὀνομάτων. λέγωμεν οὖν ἤδη πόσα μὲν τὰ πρῶτα γένη τῶν σφυγμῶν, ἐφεξῆς δὲ τὰς διαφορὰς αὐτῶν, ἀρχὴν τῷ λόγῳ τήνδε ποιησάμενοι.

Κεφ. γ'. Τῆς ἀρτηρίας σώματος οὔσης κοίλου καὶ μακροῦ καὶ περιφεροῦς, κινουμένης τε διὰ παντὸς διπλῆν κίνησιν ἐξ ἐναντίας σύνθετον μορίων, ἥ γὰρ εἰς ἑαυτὴν συρίζαντι πανταχόθεν, ἥ διαστέλλεται πανταχόσε, καὶ ταύτης τῆς διπλῆς κινήσεως ὀνόμαζομένης σφυγμοῦ, διττὰς ἀναγκαῖον αὐτῇ συμπέπτειν ἡρεμίας ἐφ' ἑκατέρᾳ· ἑτέραν μὲν ἐπὶ τῷ διασταλῆναι πρὸ τοῦ συστέλλεσθαι, δευτέραν δὲ ἐπὶ τῷ συσταλῆναι πρὸ τοῦ διαστέλλεσθαι, καὶ ταύτας τὰς δύο ἡσυχίας ἥ τε τῶν γεγυμνασμένων ἀφ' ἡ γνωρίζει καὶ ὁ λόγος οὐδὲν ἦτοιν ἀποδείκνυσιν. πρὶν γὰρ καταπαῦσαι τὴν προτέραν κίνησιν, οὐκ ἂν ὑπάροξαιτο τῆς ἐναντίας ἥ ἀρτηρία· ἀλλὰ μὴν τὸ καταπαῦσαι στήναι τε καὶ ἡσυχάσαι ἐστίν. ὥστε ἡσυχία μεταξὺ ἐστὶ τῶν κινήσεων. ἀνάγκη οὖν πᾶσα τὸν μὲν τινα χρόνον αὐτῶν εἶναι τῶν κινήσεων ἴδιον ἑκατέρας,

importunitatem scripti sunt et ad intelligenda aliorum scripta, ubi traditur, qua quodque nomen significatione usurpent. Itaque exponamus primum pulsuum prima genera, deinde eorum differentias, hinc auspicati.

Cap. III. Quum arteriae corpus sit cavum, longum et teres, habeatque perpetuum geminum motum ex contrariis constitutum partibus; aut enim in seipsam undique confidet, aut in omnem partem distenditur, qui duplex motus pulsus appellatur: in utroque ei gemina quies accadat necesse est, altera a distentione, priusquam contrahatur; altera a contractione, antequam distendatur. Quas quidem binas quietes expertorum tactus cognoscit, nec minus demonstrat ratio. Nam prius contrarium motum arteria, quam priorem sedaverit, non exorditur. Atqui sedare consistere est et in quiete esse. Sic motibus intercedit quies. Exprimit ergo necessitas quoddam esse tempus proprium utriusque motus;

Ed. Chart. VIII. [16. 17.]

Ed. Bas. III. (8.)

τὸν δέ τινα τῶν ἡσυχιῶν, καὶ τούτων πάλιν ἑκατέρως ἴδιον. ἐπεὶ δὲ καὶ τρεῖς διαστάσεις ἡ ἀρτηρία κέκτηται, καθάπερ πᾶν ἄλλο τι σῶμα, μῆκος καὶ πλάτος καὶ βάθος, ἀνάγκη πᾶσα καθ' ἑκάστην τῶν διαστάσεων γίνεσθαι τινα ποσότητα τῆς διαστολῆς καὶ τῆς συστολῆς. καὶ μὲν δὴ καὶ τόνου πῶς αὐτὴν ἔχειν ἀναγκαῖον, ὥστε ἢ μόγις καὶ ἀρρώστως, ἢ ἐτοιμῶς τε καὶ εὐρώστως ἐνεργεῖν, [17] εἶναι δὲ καὶ αὐτὸν τὸν χιτῶνα τῆς ἀρτηρίας ἢ μαλακὸν, ἢ σκληρὸν, ἀλλὰ καὶ τὴν εὐρύτητα τὴν ἐντὸς ἢ διάκενόν πως, ἢ πλήρη, καὶ κατὰ ταῦτα πάντα ποτὲ μὲν ὁμαλότητα, ποτὲ δὲ ἀνωμαλίαν συνίστασθαι, καὶ τινα λόγον τοῦ χρόνου τῆς διαστολῆς πρὸς τὸν τῆς συστολῆς, καὶ παρὰ ταύτας μηδεμίαν ἄλλην δύνασθαι συστήναι καθ' ἓνα σφυγμὸν διαφοράν. εἴτε γὰρ ἐξετάσαι χρή τὸν χρόνον τῶν κινήσεων ἢ τῶν ἡσυχιῶν, εἴτε τῶν διαστάσεων, καθ' ὧν κινοῦνται, τὸ ποσόν, εἴτε τῆς ἐνεργείας τὸ ποιόν, ἢ τοῦ χιτῶνος τῶν ἀρτηριῶν, ἢ τῆς κοιλότητος, ἢ τοῦ πῶς ἔχειν πρὸς ἄλληλα τὰ δυνάμενα παραβάλλεσθαι, δύναται δὲ δηλονότι τὰ ὁμογενῆ, πάντ' εἶρηται ταῦτα, καὶ

aliquod etiam quietum; et harum item utriusque proprium. Jam quia tres arteria dimensiones, ut omnia reliqua corpora; obtinet, longitudinem, latitudinem, profunditatem; non potest in singulis dimensionibus non fieri quantitas aliqua distentionis et contractionis. Et vero etiam contentionein quandam necessario habet, ut aut aegre et languide, aut prompte valenterque operetur. Est praeterea ipsa arteriae tunica aut mollis, aut dura. Quin etiam capacitas interna aut vacua quodam modo est, aut plena. Atque haec omnia aliquando aequalia, aliquando inaequalia sunt. Temporis item distentionis aliqua proportio est cum tempore contractionis. Aliam in uno pulsu differentiam constituas, praeter has, nullam. Sive enim motuum tempus est aestimandum, vel quietum, sive dimensionum in quibus moventur quantitas, sive qualitas actionis, aut tunicae arteriarum, aut cavitalis; sive qui mutuo conveniunt, quae conferri queunt; queunt autem cognata; omnia haec sunt recensita nec quic-

Ed. Chart. VIII. [17.]

Ed. Bas. III. (8. 9.)

οὐδὲν ἔτι λείπει τῷ λόγῳ κατ' οὐδένα τρόπον, ἀλλ' εἰσὶν αἱ πᾶσαι καθ' ἓνα σφυγμὸν συνιστάμεναι διαφοραὶ γενῶν αἰνῶν εἰρημέναι. δύο δὲ ἄλλαι προσέρχονται συστηματικαὶ καλούμεναι, καθ' ἃς ἐπὶ πλεόνων σφυγμῶν ἀλλήλοις παραβαλλομένων, ὁμαλότητά τε καὶ ἀνωμαλίαν, καὶ τάξιν, ἢ ἀταξίαν σκοποῦμεν.

Κεφ. δ'. (9) Ἐκάστου δὲ τούτων τῶν γενῶν αἱ κατ' εἶδος διαφοραὶ πλείους εἰσὶν, ἃς ἤδη διεξιμεν, ἀπὸ τοῦ κατ' αὐτὴν τὴν κίνησιν ἀρξάμενοι γένους. ἀνάγκη γὰρ ταύτην ἢ σύμμετρόν τε καὶ κατὰ φύσιν ὑπάρχειν, ἢ ὠκυτέραν πῶς, ἢ βραδυτέραν γεγονέναι, ὥς εἶναι κατὰ τοῦτο τὸ γένος τρεῖς τὰς πάσας διαφορὰς σφυγμῶν, ταχὺν μὲν τὸν ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ κινουμένης τῆς ἀρτηρίας γενόμενον, βραδὺν δὲ τὸν ἐν πολλῷ, σύμμετρον δὲ τὸν ἐν συμμέτρῳ. αἱ δὲ κατὰ τὸ ποσὸν τῆς διαστολῆς διαφοραὶ σφυγμῶν, αἱ μὲν κατὰ μίαν νοοῦμεναι διάστασιν ἐννέα τὸν ἀριθμὸν εἰσι, καθ' ἑκάστην τῶν τριῶν διαστάσεων τρεῖς, κατὰ μὲν τὸ μῆκος τῆς ἀρτηρίας, ὅστις σύμμετρος ἐν αὐτῷ, καὶ ὅστις ἂν ὑπερβάλλῃ τοῦδε, ἢ ἑλλείπῃ.

quam praeterea in nullam partem desiderat oratio; sed sunt omnes quae in unum pulsum incidunt, differentiae generales quas retulimus. Quibus duae accedunt aliae, quas collectivae appellant. Ex quibus in plurium pulsum mutua comparatione aequalitatem et inaequalitatem, ordinem atque ejus perturbationem aestimamus.

Cap. IV. Cujusque autem horum generum differentiae speciatim plures sunt, quas jam exponemus, a genere ipsius motus ingressi: quem aut moderatum esse et secundum naturam oportet, aut celeriores, vel tardiores. Itaque hoc genus efficit tres numero differentias pulsum; celerem, qui fit, quum paucis tempore movetur arteria; tardum, quum multo; moderatum, quum mediocri. Differentiae vero pulsum in distentionis quantitate, siquidem singulis concipiuntur dimensionibus, novem numero sunt, in unaquaque trium dimensionum tres. In longitudine arteriae, qui moderatus in ea est et qui hunc excedit, vel eo est inferior; vocatur qui

Ed. Chart. VIII. [17.]

Ed. Baf. III. (9.)

καλεῖται δὲ ὁ μὲν ὑπερβάλλον μακρός, ὁ δὲ ἐλλείπων βρα-
 χύς. κατὰ δὲ τὸ πλάτος ὁ τε σύμμετρος ἐν αὐτῷ καὶ οἱ
 ἄμετροι δύο, πλατὺς μὲν ὁ ὑπὲρ τὸ σύμμετρον, ὁ δ' ἐναν-
 τίος αὐτῷ στενός. κατὰ ταῦτα δὲ καὶ τῇ κατὰ βάθος δια-
 στάσει τῆς ἀρτηρίας ὁ μὲν ἔσται σύμμετρος, ὁ δὲ ὑψηλός,
 ὁ δὲ ταπεινός. αὗται μὲν ἐννέα διαφοραὶ σφυγμῶν τῶν κατὰ
 μίαν διάστασιν νενοημένων, αἱ δὲ κατὰ τρεῖς ἅμα διαστάσεις
 διαφοραὶ σφυγμῶν ἑπτὰ καὶ εἰκοσὶν εἰσιν. γνώσῃ δ' αὐτὰ
 σαφῶς ἐπὶ διαγράμματος, εἰς μὲν γὰρ ἔσται μακρός ἅμα καὶ
 πλατὺς καὶ ὑψηλός καὶ γεγράφθω πρῶτος ἅπαντων. ἕτερος
 δὲ μακρός ἅμα καὶ πλατὺς καὶ κατὰ βάθος σύμμετρος καὶ γε-
 γραφθω δεύτερος. ἄλλος δὲ μακρός καὶ πλατὺς καὶ ταπεινός
 καὶ γεγράφθω τρίτος. ἑξῆς δὲ τούτοις οἱ λοιποὶ πάντες
 ὁμοίᾳ μεθόδῳ γνωριοῦνται, τῶν δύο μὲν τῶν πρώτων διαστά-
 σεων τῶν αὐτῶν μενουσῶν, τρεῖς δὲ τῆς ἐσχάτης ὑπαλλαττο-
 μένης, ὅσον οὕτως, ὁ μὲν τέταρτος μακρός καὶ σύμμετρος τῷ
 πλάτει καὶ ὑψηλός· ὁ δὲ πέμπτος μακρός καὶ σύμμετρος τῷ
 πλάτει καὶ σύμμετρος τῷ βάθει. ὁ δὲ ἕκτος μακρός καὶ
 σύμμετρος τῷ πλάτει καὶ ταπεινός, εἴτ' ἄλλοι πάλιν τρεῖς
 ἐφεξῆς, τῆς μὲν πρώτης διαστάσεως τὸ μακρὸν φυλαττούσης,

excedit, longus; qui inferior est, brevis. In latitudine,
 qui moderatus in ea, et duo immoderati; latus, qui mode-
 ratum excedit; contrarius huic, angustus. Itidem in di-
 mensione profunditatis arteriae unus moderatus est, alius
 altus et alius humilis. Hae quidem novem sunt pulsum in
 una dimensione acceptorum differentiae; at differentiae pul-
 sum in trinis simul dimensionibus sunt xxvii. Perspicias
 has manifeste in tabella. Unus enim erit longus simul et la-
 tus altusque, qui omnibus praeponatur. Alius longus simul et
 latus et profunditate moderata, scribaturque secundus. Ali-
 us longus, latus, humilis, qui ordine tertius sit; similique
 omnes reliqui via et ratione cognoscentur: ut duae primae
 dimensiones maneant immotae, trifariam ultima variet, hoc
 pacto. Quartus longus, moderata latitudine et altus. Quin-
 tus longus, moderata latitudine, simulque moderata profun-
 ditate. Sextus longus, latitudine, moderata, humilis. De-
 inde alii tres, prima dimensione longum servante, secunda

Ed. Chart. VIII. [17. 18.]

Ed. Bas. III. (9.)

τῆς δὲ δευτέρας τὸ στενὸν, τῆς δὲ τρίτης ὑπαλλαττομένης
 τριῶν. οὗτοι μὲν ἐννέα, τῆς μιᾶς διαστάσεως τῆς κατὰ τὸ
 μῆκος μακρᾶς μενούσης, τῶν δὲ ἄλλων δυοῖν παντοίως
 ὑπαλλαττομένων. ἕτεροι δὲ ἑξῆς ἐννέα, τῆς μὲν κατὰ τὸ
 μῆκος διαστάσεως συμμέτρου μενούσης, τῶν λοιπῶν δ' ὑπαλ-
 λαττομένων. καὶ αὖθις ἐννέα, τῆς μὲν κατὰ μῆκος διαστά-
 σεως βραχείας μενούσης, τῶν δ' ἄλλων ὑπαλλαττομένων.

[18] α' μακρὸς	πλατὺς	ὑψηλὸς	μέγας
β' μακρὸς	πλατὺς	σύμμετρος	
γ' μακρὸς	πλατὺς	ταπεινὸς	
δ' μακρὸς	σύμμετρος	ὑψηλὸς	
ε' μακρὸς	σύμμετρος	σύμμετρος	ἰσχνὸς
ς' μακρὸς	σύμμετρος	ταπεινὸς	ἰσχνὸς
ζ' μακρὸς	στενὸς	ὑψηλὸς	
η' μακρὸς	στενὸς	σύμμετρος	ἰσχνὸς
θ' μακρὸς	στενὸς	ταπεινὸς	ἰσχνὸς

angustum, tertia trifariam variante. In his novem una di-
 mensio permanet longitudinis longae, aliae duae omnino
 commutantur. Mox alii novem dimensione longitudinis in
 mediocritate conservata, variantibus reliquis. Ad haec novem,
 ubi longitudinis brevis maneat mensio et aliae immutentur.

1 Longus	Latus	Altus	Magnus
2 Longus	Latus	Moderatus	
3 Longus	Latus	Humilis	
4 Longus	Moderatus	Altus	
5 Longus	Moderatus	Moderatus	Gracilis
6 Longus	Moderatus	Humilis	Gracilis
7 Longus	Angustus	Altus	
8 Longus	Angustus	Moderatus	Gracilis
9 Longus	Angustus	Humilis	Gracilis

Ed. Chart. VIII. [18.]

Ed. Baſ. III. (9.)

ι' σύμμετρος	πλατὺς	ὑψηλὸς	ἄδρὸς
ια' σύμμετρος	πλατὺς	σύμμετρος	
ιβ' σύμμετρος	πλατὺς	ταπεινὸς	
ιγ' σύμμετρος	σύμμετρος	ὑψηλὸς	
ιδ' σύμμετρος	σύμμετρος	σύμμετρος	μέσος
ιε' σύμμετρος	σύμμετρος	ταπεινὸς	
ισ' σύμμετρος	στενὸς	ὑψηλὸς	
ιζ' σύμμετρος	στενὸς	σύμμετρος	
ιη' σύμμετρος	στενὸς	ταπεινὸς	ισχνὸς
ιθ' βραχὺς	πλατὺς	ὑψηλὸς	ἄδρὸς
κ' βραχὺς	πλατὺς	σύμμετρος	ἄδρὸς
κα' βραχὺς	πλατὺς	ταπεινὸς	
κβ' βραχὺς	σύμμετρος	ὑψηλὸς	ἄδρὸς
κγ' βραχὺς	σύμμετρος	σύμμετρος	ἄδρὸς
κδ' βραχὺς	σύμμετρος	ταπεινὸς	

10 Moderatus	Latus	Altus	Turgidus
11 Moderatus	Latus	Moderatus	
12 Moderatus	Latus	Humilis	
13 Moderatus	Moderatus	Altus	
14 Moderatus	Moderatus	Moderatus	Medius
15 Moderatus	Moderatus	Humilis	
16 Moderatus	Angustus	Altus	
17 Moderatus	Angustus	Moderatus	
18 Moderatus	Angustus	Humilis	Gracilis
19 Brevis	Latus	Altus	Turgidus
20 Brevis	Latus	Moderatus	Turgidus
21 Brevis	Latus	Humilis	
22 Brevis	Moderatus	Altus	
23 Brevis	Moderatus	Moderatus	Turgidus
24 Brevis	Moderatus	Humilis	Turgidus

Ed. Chart. VIII. [18.]

Ed. Bas. III. (9. 10.)

κέ βραχὺς στενὸς

ὑψηλὸς

κς βραχὺς στενὸς

σύμμετρος

κζ βραχὺς στενὸς

ταπεινὸς

μικρὸς

(10) Ὅντων δὲ τούτων ἑπτὰ καὶ εἴκοσι σφυγμῶν, τῶν κατὰ τὸ ποσόν, ἐν ταῖς τρισὶν ἅμα διαστάσει συνισταμένων, δύο μὲν ἔχουσιν ἕξ αὐτῶν ὀνόματα πρὸς ἀπάντων ὁμολογούμενα, ὃ τε πρῶτος ἐν αὐτοῖς γεγραμμένος καὶ ὁ ἔσχατος. ὁ μὲν γὰρ μέγας, ὁ δὲ μικρὸς καλεῖται, τὸ δ' ἄλλο πᾶν πλῆθος οὐκ ἔχει. οὐδὲ γὰρ οἱ ἰσχνοὶ τε καὶ οἱ ἄδροι λεγόμενοι σφυγμοὶ ἕνα τινὰ τῶν ἐκ τοῦ διαγράμματος δηλοῦσι, ἀλλὰ κατὰ πολλῶν ἅμα γενικῶς κατηγοροῦνται. ἐφ' ὧν γὰρ ἂν ἡ κατὰ τὸ μῆκος διάστασις πλεονεκτῇ πως τῶν λοιπῶν δυοῖν, τούτους πάντας ἰσχνοὺς καλοῦσιν· ἐφ' ὧν δ' ἂν αἱ λοιπαὶ δύο ταύτης, ἅπαντας αὖ πάλιν ἐκείνους ἄδρους. ὥστε καὶ τὸν πέμπτον ἐν τῷ διαγράμματι καὶ τὸν ἕκτον, ἔτι δὲ πρὸς αὐτοῖς τὸν ὀγδοόν τε καὶ ἔννατον καὶ ἡ' ἰσχνοὺς καλεῖσθαι, ἔμπαλιν δὲ τοῖς αὐτοῖς ἄδρους τὸν τε δέκατον ἐν τῷ διαγράμματι καὶ τὸν ἑννεαδέκατον καὶ τὸν εἰκοστὸν καὶ προσέτι

25 Brevis

Angustus

Altus

26 Brevis

Angustus

Moderatus

27 Brevis

Angustus

Humilis

Parvus

Atque quum hi viginti septem pulsus, secundum quantitatem, in tribus dimensionibus consent, duo sunt nomina sortiti ab omnibus approbata qui primus relatus est et qui postremus; hic parvus appellatur, ille magnus. Reliqui alii omnes nomen non habent. Neque enim pulsus qui graciles et turgidi vocantur, certum ex tabella unum indicant, caeterum multis simul generatim tribuuntur. Nam in quibus longitudinis dimensio quodam modo duabus reliquis praeest, omnes hos graciles vocant. In quibus duae reliquae hac, contra turgidos hos appellant. Proinde quintus in tabella et sextus, insuper octavus et nonus ac octavus decimus graciles vocantur. E diverso turgidi decimus nonus, vigesimus item et vigesimus secundus et xxiii. Haec ergo sunt nomina ge-

Ed. Chart. VIII. [18. 19.]

Ed. Bas. III. (10.)

τὸν δεύτερον καὶ εἰκοστὸν καὶ τὸν τρίτον καὶ εἰκοστόν.
ὥστε γενικώτερα ταῦτ' ἐστὶ τὰ ὀνόματα καὶ πλείονων κοινά.
καλοῦσι δὲ ἤδη τοὺς αὐτοὺς τούτους σφυγμοὺς καὶ ἑτέρως,
λεπτὸν μὲν ἰσχνόν, παχὺν δὲ τὸν ἄδρὸν. ἀλλ' οὐδὲ τοῦ συμ-
μέτρου κατὰ τὰς τρεῖς διαστάσεις, ὅπερ μόνος ἐστὶν ὁ κατὰ
φύσιν ἐν τοῖς ἑπτὰ καὶ εἴκοσιν, ἴδιον ἔχομεν ὄνομα. λόγῳ δὲ
καὶ τοῦτον δηλοῦμεν, ἥτοι σύμμετρον εἶναι λέγοντες ἐν ταῖς
τρισὶ διαστάσεσιν, ἥ μέσον μεγάλου τε καὶ μικροῦ, ἥ κατὰ
φύσιν ἐν τῷ ποσῷ τῆς διαστολῆς, ἥ σύμμετρον ἐν τῷ ποσῷ
τῆς διαστολῆς, ἥ ὅπως ἂν μάλιστα ἄλλως σαφὲς ἐλπίσωμεν
ἔσεσθαι τὸ λεγόμενον. διό μοι καὶ θαυμάζειν ἐπέρχεται τῶν
ἐν ὀνόμασι μόνον δεινῶν, καὶ τί χρὴ καλέσαι τὸν τοιοῦτον
σφυγμὸν αἰετίζοντων, εἰ μὴ καὶ διὰ τοῦτο τῆς ἔριδος παύ-
σαιντο, πολλοὺς ὁρῶντες σφυγμοὺς ὄνομα μὲν ἴδιον οὐκ
ἔχοντας, οὐδὲν δ' ἐκ τούτου τὴν διδασκαλίαν βλάπτοντας,
ὅταν γε λόγῳ δηλοῦσθαι δύνωνται. [19] τὸ γοῦν σφυγμὸν
ὀνομάζειν τινὰς βραχὺν καὶ στενὸν καὶ ταπεινὸν ὁμοίον ἐστι
τῷ λέγειν ζῶον πεζὸν δίπουν. ὥς γὰρ ἐνταῦθα ὁ λόγος
μὲν τὸ ζῶον πεζὸν δίπουν, τὸ δὲ ὄνομα τοῦ πράγματος, οὗ

neraliora et pluribus communia. Jam vocant etiam hosce
pulfus aliter, tennem gracilem, et crassum turgidum.
Quin nec moderati quidem in tribus dimensionibus, qui unus
naturalis inter xxvii est, peculiare nomen habemus, sed de-
finitione hunc significamus, dicentes, aut moderatum tribus
dimensionibus, aut medium magni et parvi, aut naturalem
in quantitate distentionis, aut quacunque alia ratione fermio-
nem potissimum speramus fore clarum. Quare eos mihi in
mentem venit mirari, qui in nominibus tantum excellunt et
quo nomine sit vocandus is pulfus, per totam vitam quae-
runt, si non vel hac de causa contentionem deponant, quod
multos videant pulfus qui proprium quidem requirunt nomen,
nec hinc quicquam laedi tamen institutionem, cum definitio-
ne quidem indicari possit. Siquidem, quum pulsum appel-
lent quidam brevem, angustum humilemque, perinde fa-
ciunt ac illi qui dicunt animal pedestre bipes. Nam, ut
hic definitio est, animal pedestre bipes: et rei nomen, cujus

Ed. Chart. VIII. [19.]

Ed. Bas. III. (30.)

ὁ λόγος, ἄνθρωπος, οὕτω καὶ τοῖς σφυγμοῖς ὄνομα μὲν ὁ μέγας, λόγος δ' αὐτοῦ μακρὸς καὶ πλατὺς καὶ ὑψηλός. καὶ αὐθις ἑτέρου σφυγμοῦ λόγος μὲν, βραχὺς, πλατὺς, ταπεινός, ὄνομα δὲ οὐδέν ἐστιν. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων καὶ αὐθις ἐροῦμεν.

Κεφ. ε'. Νυνὶ δὲ μεταβάντες ἐπὶ τὸ τρίτον γένος τῶν σφυγμῶν τὸ κατὰ τὸν τόνον, εἰπωμεν καὶ τὰς τούτου διαφοράς. εἰσὶ δὲ τρεῖς, ὁ μὲν τις εὐρωστος τῷ τόνῳ. καλεῖται δὲ σφοδρός. ὁ δὲ τις ἄρρωστος, ὃν ἀμυδρὸν ὀνομάζουσι. τοῦ μέσου δ' αὐτῶν οὐκ ἐστιν ἴδιον ὄνομα, ἀλλὰ καὶ τοῦτον τῷ λόγῳ δηλοῦμεν. τὸ δὲ τέταρτον τῶν γενῶν τὸ κατὰ τὸ σῶμα τῆς ἀρτηρίας συνιστάμενον εἰς τρεῖς τέμνεται καὶ αὐτὸ διαφορὰς καὶ καλεῖται παρὰ μὲν τοῖς πλείστοις τῶν ἱατρῶν, καὶ μάλιστα τοῖς νεωτέροις, τῷ τοῦ πλήρους ὀνόματι καὶ τῷ τοῦ κενοῦ. τὸ γὰρ μέσον ἀμφοῖν ἀνώνυμον καὶ ἀνταῦθα. παρ' ἡμῖν δ' οὐχ οὕτως. ἀλλ' ὁ μὲν ἑτερος αὐτῶν σκληρὸς, ὁ δὲ ἑτερος μαλακὸς ὀνομάζεται, καὶ δηλοῦσιν ἀμφοτέρω τῆς ἀρτηρίας τὴν σύστασιν. εἰ δ' ὀρθότερον οὕτως, ἢ ἐκείνως ὀνομάζειν, ὅτῳ καὶ τούτων μέλει, διὰ

haec est definitio, homo; ita in pulsibus nomen est magnus; ejus definitio, longus, latus, altus. Item alius pulsus definitio, brevis, latus, humilis, sed nullum habet nomen. Verum de his agemus alias.

Cap. V. Jam nunc ad tertium pulsum genus, quod in robore consistit, descendamus et hujus etiam differentias exponamus. Sunt autem tres, unus validus robore, qui vehemens vocatur; alter imbecillus, quem languidum appellant; medio inter eos proprium non est nomen, sed hunc quoque explicamus definitione. Quartum genus, quod in arteriae consistit corpore, dividitur etiam in tres differentias, vocaturque a medicis plerisque, maxime a junioribus, plenum et vacuum; et quod inter utrumque medium est, ne hic quidem sortitum est nomen. A nobis non ita, sed alter durus, alter mollis appellatur: et declarat uterque arteriae statum. An vero rectius hoc sit modo appellandum, an illo, qui de

Ed. Chart. VIII. [19.]

Ed. Bas. III. (10.)

τῶν ἑξῆς μαθήσεται. νυνὶ δὲ τὸ προκείμενον περαντέον. ἄλλο γένος ἦν σφυγμῶν, ἐμφαῖνον, ὥς φασι, τὸ τῆς ἀρτηρίας ἑγγυμα, μακροῦ δεόμενον, ὥς ἔμοι δοκεῖ, εἰς διάγνωσιν ἀκριβῆ λόγου. τὸ δ' οὖν εἰς τε τὰ παρόντα χρήστον καὶ τοῖς εἰσαγομένοις ἱκανὸν εἰρήσεται κἀνταῦθα, τρεῖς νοεῖσθαι τούτου τοῦ γένους διαφορὰς σφυγμῶν, ὀνομάζεσθαι δὲ τὸν μὲν τινα πλήρη, τὸν δὲ κενόν. ὁ γὰρ μέσος ἀμφοῖν οὐδὲν ἴδιον ὄνομα κέκτηται. πλήρης μὲν οὖν ἐστὶ σφυγμός, ὥς ὁ Ἀρχιγένης ὀρίζεται, ὁ ναστοτέραν ἐπιδεικνὺς τὴν ἀρτηρίαν καὶ τὴν ὑπόπτωσιν αὐτῆς διασεισαγμένην ἐγγύλως, κενὸς δὲ ὁ πομφολυγώδῃ τὴν ἔγερσιν τῆς ἀρτηρίας ποιούμενος, ὥστε κατὰ τὸν ἐπιπνεσμὸν τῶν δακτύλων κενεμβάτησιν ὑποπίπτειν. ταῦτα μὲν οὖν τὰ πέντε γένη τῶν σφυγμῶν κατὰ μίαν κίνησιν τῆς ἀρτηρίας συνίσταται, καὶ ἡ καθ' ἕκαστον ὁμαλότης αὐτῶν τε καὶ ἀνωμαλία, ἥς τὰς διαφορὰς ἑροῦμεν, ὅταν καὶ περὶ τῆς ἐτέρας ἀνωμαλίας τῆς ἐν πλείοσι συνισταμένης σφυγμοῖς λέγωμεν.

Κεφ. στί. Αἱ δ' ἄλλαι διαφοραὶ τῶν σφυγμῶν τοῖς μὲν μὴδ' ὅλως αἰσθάνεσθαι λέγουσι τῆς συστολῆς, ἐν τε τῷ

hoc laborat, inferius discet. Nunc quod instituimus est absolvendum. Aliud genus erat pulsuum, arteriae perfusione, ut ajunt, declarans: quod longum requirit mea sententia sermonem ad absolutam notitiam; at quod ad propositum conducit atque sufficit tironibus, hoc loco exponemus. Tres et hujus generis differentias pulsuum fingi, quorum unus plenus, alter vacuus appellatur; nam medius utriusque nomine peculiari caret. Plenus ergo pulsus est, ut definit Archigenes, qui arteriam ostendit pleniorē et occursum humide tumidum; vacuus, qui arteriae elevationem facit bullosam, ut digitorum impressioni egressus per vacua occurrat. Haec quinque pulsuum genera in uno motu consistunt arteriae et singulae eorum aequalitates atque inaequalitates, quarum exponemus differentias, quum de altera agemus inaequalitate, quae in pluribus pulsibus posita est.

Cap. VI. Aliae differentiae pulsuum his qui se negant contractionem sentire, in tempore intervallorum con-

Ed. Chart. VIII. [19. 20.]

Ed. Bas. III. (10.)

χρόνον συνίστανται τῶν διαλειμμάτων, οὕτω γὰρ ὀνομάζουσι τὸν μεταξὺ χρόνον τῶν αἰσθητῶν κινήσεων, καὶ προσέτι τοῦ λόγου τοῦ τε τῆς κινήσεως αὐτῆς χρόνον καὶ τοῦ τῆς ἡσυχίας. καλοῦσι γὰρ καὶ οὕτως τὸ διάλειμμα. τοῖς δὲ καὶ τῆς συστολῆς αἰσθάνεσθαι λέγουσι, καὶ δηλονότι τῶν μεταξὺ δυοῖν ἡρεμήσεων, αἷς ἡσυχίας τε καὶ ἡρεμίας καὶ ἀκινήσιας καλοῦσιν, ἕτεραί τε συνίστανται καὶ πολλὰ πλείους γίνονται. δίκαιον οὖν ὑπὲρ ἑκατέρων ἰδίᾳ σαφέστερον εἰπεῖν, καὶ περὶ προτέρου γε τῶν μόνης τῆς διαστολῆς αἰσθάνεσθαι φασκόντων. [20] ἢ ἐν τοῖς ἐτοιμοτέροις γνωσθῆναι γυμνασάμενοι ῥᾶον ἐπώμεθα τοῖς χαλεπωτέροις. πληττομένης δὲ τῆς ἀφῆς κατὰ τὴν προσβολὴν τῆς ἀρτηρίας, τῶν τε ἄλλων ὧν εἶπον ἔμπροσθεν αἰσθανόμεθα καὶ χρόνου τοῦ παρεκτεινομένου τῇ κινήσει. δευτέρα; δ' αὖ κινήσεως ὑπαρξαμένης, ἄλλος ἡμῖν χρόνος ἐφωράθη μεταξὺ τοῦ τε τῆς προτέρας κινήσεως τέλους καὶ ἀρχῆς τῆς δευτέρας, ὥστε εἶναι δύο χρόνων διάγνωσιν ἐν τῇ τοῦ σφυγμοῦ συμπληρώσει, προτέρου μὲν τοῦ τῆς κινήσεως, ἣν καὶ πληγὴν καὶ διαστολὴν ὀνομάζουσι, δευτέρου δὲ τοῦ τῆς ἡσυχίας, ἣν καὶ διάλειμμα

fistunt, ita enim tempus, quod inter motus sensibiles intercedit, vocant; praeterea in proportionem temporis motus et quietis, nam ita etiam intervallum appellant. At illis qui se contractionem ajunt sentire ac medium utique quietis utriusque, quam quietem remissionem et cessationem a motu vocant, aliae prodeunt et longe efficiuntur plures. Sed faciendum mihi est, ut de utrisque separatim planius agam, et primum de his qui se solum dicunt distentionem sentire: quo in facilioribus cognitu exercitati, difficiliora facilius assequamur. Ubi tactus ab arteria insultante feritur, quum alia quae ante memoravi sentimus, tum tempus quod motu producit. Inde quando alter inceperit motus, aliud nos tempus deprehendimus inter exitum prioris motus atque alterius principium, ut duorum sit temporum in pulsu absoluto cognitio; prioris, quod motus est, quem et ictum et distentionem appellant; secundi, quod quietis est, quod et inter-

Ed. Chart. VIII. [20.]

Ed. Bas. III. (10.)

καὶ συστολὴν καλοῦσιν, γίνεσθαι δὲ κατὰ μὲν τὸ τοῦ προ-
 τέρου χρόνου ποσὸν ἢ ταχὺν, ἢ βραδὺν, ἢ τὸν μέσον αὐ-
 τῶν σφυγμὸν, κατὰ δὲ τοῦ δευτέρου πυκνὸν, ἢ ἀραιὸν,
 ἢ τὸν μέσον αὐτῶν, ὥστ' εἶναι ταχὺν μὲν σφυγμὸν τὸν ἐν
 ὀλίγῳ χρόνῳ τῆς ἀρτηρίας διαστελλομένης γινόμενον, πυκνὸν
 δὲ τὸν δι' ὀλίγου, καὶ βραδὺν μὲν τὸν ἐν πολλῷ χρόνῳ τῆς
 ἀρτηρίας διαστελλομένης γινόμενον, ἀραιὸν δὲ τὸν διὰ πολ-
 λοῦ, καὶ μέσον μὲν ὡκείος καὶ βραδέος τὸν ἐν συμμέτρῳ
 χρόνῳ τῆς ἀρτηρίας διαστελλομένης γινόμενον, μέσον δὲ
 πυκνοῦ καὶ ἀραιοῦ τὸν διὰ συμμέτρου χρόνου τῆς ἀρτηρίας
 διαστελλομένης ἀποτελούμενον. εἴτε δὲ διαστελλομένης, εἴτε
 διῤυσταμένης εἵπομεν, εἴτε ἐξαίρουμένης, εἴτε κινουμένης,
 οὐδὲν διαφέρειν ἡγοῦμαι. δῆλον οὖν ἤδη τίς τε ὁ πυκνὸς
 σφυγμὸς κατ' αὐτοὺς καὶ ὅπῃ τοῦ ταχείος ἑτερος, ὅς τίς τε
 ἀραιὸς καὶ ὅπῃ βραδέος διαφέρει. παραβαλλομένου δὲ τοῦ
 τῆς πληγῆς χρόνου τῷ τῆς ἡσυχίας, ὁ ὅρθμὸς γεννᾶται, λό-
 γος ὢν τοῦ χρόνου τῆς πληγῆς πρὸς τὸν τῆς ἡσυχίας. εἵπο-
 μεν δὲ ὅτι μηδὲν κατὰ τούτους διαφέρει πληγὴν λέγειν, ἢ

vallum contractionemque vocant. Fieri autem ex prioris
 temporis quantitate aut celerem, aut tardum, aut inter eos
 medium pulsum: ex quantitate alterius temporis frequen-
 tem, aut rarum, aut horum medium. Ut sit celer pulsus,
 qui quum modico tempore arteria distenditur fit; creber,
 qui quando parvo interposito intervallo; tardus, quum lon-
 go tempore arteria distenditur; rarus, quum interposito lon-
 go intervallo; medius velocis et tardi, qui quum moderato
 tempore distenditur arteria, fiat; medius crebri et rari, qui
 fit quum moderato interposito tempore arteria distenditur.
 Sive distenditur, sive dilatatur, sive attollitur, sive movetur,
 dicamus, nihil interesse puto. Liquet igitur qui creber sit
 pulsus illis et quemadmodum a veloci distet; tum qui rarus,
 quaque ratione a tardo discrepet. Comparato autem ictus
 tempore cum tempore quietis, gignitur rhythmus, qui pro-
 portio temporis est ictus ad tempus quietis. Diximus etiam
 nihil apud hos differre ictum, vel distentionem, vel motum

Ed. Chart. VIII. [20.]

Ed. Bas. III. (10. 11.)

διαστολὴν, ἢ κίνησιν. καὶ ἡσυχίαν, ἢ διάλειμμα, ἢ συστολὴν. καὶ μὲν δὴ καὶ ἀντὶ τοῦ λόγον φάναι τοῦ χρόνου τῆς διαστολῆς πρὸς τὸν τῆς συστολῆς (11) τὸν ῥυθμὸν εἶναι, τάξιν τινὲς ἔφασαν, ἑτέροι δὲ σχέσιν εἶναι δυοῖν χρόνων πρὸς ἀλλήλους, τοῦ τῆς πληγῆς πρὸς τὸν τοῦ διαλείμματος. αὕτη μὲν ἢ κατὰ τοὺς προτέρους διδασκαλία.

Κεφ. ζ'. Μεταβῶμεν δ' ἐπὶ τοὺς αἰσθάνεσθαι φάσκοντας τῆς συστολῆς, βραδύτητα μὲν καὶ τάχος ὁμοίως ἐκείνοις ἐν τῷ τῆς διαστολῆς χρόνῳ τιθεμένους, ἥδη δὲ καὶ ἐν τῷ τῆς συστολῆς, οὐ μὴν τὴν γε πυκνότητα καὶ τὴν ἀραιότητα καὶ τὸν ῥυθμὸν ἔθ' ὡσαύτως ἐκείνοις, ἀλλὰ τὴν μὲν πυκνότητα καὶ τὴν ἀραιότητα κατὰ τὰς ἡρεμίας ἑκατέρας, τὸν ῥυθμὸν δὲ κατὰ τὸν τῆς διαστολῆς χρόνον ἅμα τῷ τῆς μετ' αὐτὴν ἡσυχίας παραβαλλόμενον τῷ τῆς συστολῆς ἅμα τῷ τῆς μετ' αὐτὴν ἡρεμίας. ἔσθ' ὅτι δὲ καὶ τὸν τῆς διαστολῆς μόνης χρόνον τῷ τῆς συστολῆς μόνης παραβάλλοντες, οὕτω τὸν ῥυθμὸν γεννᾶσθαι λέγουσι. καὶ γὰρ περὶ τῆς πυκνότητος ἔνιοι μὲν αὐτῶν, ὡς εἴρηται, τινὲς δὲ τοῖς πρόσθεν

dicere; nec quietem, vel intervallum, vel contractionem. Et vero etiam pro hoc, proportionem temporis distentionis ad contractionis tempus rhythmum esse, quidam ordinem dixerunt, alii convenientiam duorum esse temporum inter sese, ictus cum intervalli. Haec sunt quae priores tradunt.

Cap. VII. Transeamus jam ad eos qui contractionem sentire se dictitant, qui tarditatem quidem et celeritatem non aliter atque illi in distentionis ponunt tempore et in contractionis etiam, crebritatem vero et raritatem rhythmumque non perinde ac illi, caeterum crebritatem atque raritatem in utraque quiete; rhythmum in distentionis tempore una cum tempore insequentis eam quietis, ad tempus collato contractionis simul cum tempore excipientis eam quietis. Nonnunquam solius distentionis tempus cum solius comparantes tempore contractionis, rhythmum ita dicunt gigui. Ac de crebritate quidam ex his, ut diximus, fense-

Ed. Chart. VIII. [20, 21.]

Ed. Bas. III. (11.)

παραπλησίως ἐν τῷ τῆς διαστολῆς χρόνῳ τὸ τάχος καὶ τὴν βραδύτητα γεννᾶσθαι φήσαντες, ἐν τῷ λοιπῷ παρτὶ τῷ συγκειμένῳ ἔκ τε τῶν δυοῖν ἡσυχιῶν καὶ τῆς συστολῆς τὴν πυκνότητα καὶ τὴν ἀραιότητα φασὶ συνίστασθαι. τινὲς δὲ καὶ τὸν ῥυθμὸν ὁμοίως τοῖς πρόσθεν οὐκ ὥκνησαν ἐν τῷ λόγῳ τοῦ τῆς διαστολῆς χρόνου πρὸς τὸν λοιπὸν ἅπαντα συνίστασθαι φάσκειν. οὐ μὲν οὐδ' ἐν τῷ πάσης αἰσθάνεσθαι τῆς διαστολῆς ἢ τῆς συστολῆς ὁμολογοῦσιν ἀλλήλοις, ἀλλ' εἰσὶ μὲν οἱ πάσης ἑκατέρως, εἰσὶ δὲ οἱ μῆτε τῶν πρώτων τῆς διαστολῆς μῆτε τῶν ἐσχάτων τῆς συστολῆς, εἴτα καὶ περὶ τῶν ὀνομάτων ἐρίζουσιν ἀλλήλοις. ἔν' οὖν ἡμεῖς μῆτε τι τῶν πραγμάτων αὐτῶν παραλεί[21]πωμεν μῆτ' ἐν τοῖς ἀχρήστοις ἐπὶ πλέον διατρέβωμεν, εἰπόντες τὸ ἀληθές τε ἅμα καὶ χρήσιμον, ἐπιτρέψωμεν ὀνόματα θέσθαι τοῖς τοῦτο ἔργον πεποιημένοις, τῶν δὲ ὄντως ἔργων τῆς τέχνης ἀμελοῦσιν, οὔτε τῆς διαστολῆς τῶν πρώτων οὔτε τῆς συστολῆς τῶν ἐσχάτων δυνατοῖς αἰσθάνεσθαι. πόσον δ' ἑκατέρου τὸ αἰσθητὸν καὶ διὰ τί, δείκνυμεν

runt. Aliqui non aliter ac priores in distentionis tempore celeritatem generari et tarditatem confirmaverunt, in toto reliquo conflato ex binis quietibus et contractione crebritatem et raritatem ajunt consistere. Sunt etiam qui rhythmum aequae ac priores in temporis distentionis proportionem ad omne reliquum non dubitent constituere. Verum inter eos tamen non convenit in sentienda omni distentione vel contractione, sed quidam omnem sentiri utramque ajunt, alii nec primas distentiones, nec contractiones extremas. Tum etiam de nominibus contendunt inter sese. Quare ne quam nos rem praetereamus, nec in rebus frivolis immoremur diutius, quod verum est et conducibile, exponamus. Nomina ponere his permittamus, qui de iis laborant et artis vera negligunt opera, nec distentionis primas partes nec contractionis postremas sentire valentibus. Quantum autem utriusque sentiat et quomobrem, in libris de pulsibus di-

Ed. Chart. VIII. [21.]

Ed. Bas. III. (11.)

ἐν τοῖς περὶ τῆς τῶν σφυγμῶν διαγνώσεως. ἔστι δὲ δηλονότι
χρήσιμον ἰατρῷ τὸ ὑπὸ τὴν αἰσθησιν ἐρχόμενον· ὥστε καὶ
χρόνον διαστολῆς ἢ συστολῆς τὸν αἰσθητὸν ἀναγκαῖον γνω-
ρίζειν αὐτῷ. τὴν μὲν οὖν ἡρεμίαν τὴν ἄνω καλουμένην, τὴν
ἐπὶ τῇ διαστολῇ πρὸ τῆς συστολῆς, ἀκριβῶς δυνατὸν ἥλικη
τίς ἐστι γινῶναι διὰ τῆς ἀφῆς, τὴν κάτω δὲ οὐκ ἔτι ἀκριβῶς,
διὰ τὸ προσλαμβάνειν ἑκατέρωθεν μόρια, κατὰ μὲν τὴν ἀρ-
χὴν τὸ τῆς συστολῆς πέρας, κατὰ δὲ τὴν τελευταίαν τὰ
πρῶτα τῆς διαστολῆς. μνησθῆναι δὲ χρὴ τῶν χρόνων τού-
των τό τε κατὰ φύσιν ἑκάστου μέγεθος καὶ τὸν πρὸς ἀλλή-
λους λόγον, καὶ γνωρίζειν δύνασθαι πόσον ἐν τῷ νοσεῖν ἀλ-
λοιοῦνται, καὶ τί δηλοῦν ἑκάστη τροπὴ πέφυκεν, ὃ τῇ τε τῆς
αἰτίας εὐρέσει καὶ τῇ μακρᾷ πείρᾳ λαμβάνεται, καὶ ἡμεῖς
περὶ αὐτῶν ἐτέρωθι λέγομεν.

Κεφ. η'. Ἐν δὲ τῷ παρόντι τὰς διαφορὰς ἔτι προσθέντες
τῶν δύο τούτων γενῶν τῶν νῦν εἰρημένων, τοῦ τε κατὰ τὴν ἡρε-
μίαν καὶ τοῦ κατὰ τὸν θυμὸν, ἐπὶ τὰ συνεχῇ τοῦ λόγου μετα-
βαίνωμεν. ἐν μὲν δὴ τῷ κατὰ τὴν ἡσυχίαν τῆς ἀρτηρίας γένει

gnoscendis ostendimus. Est vero utile medico quod sensui
occurrit, itaque distentionis tempus, vel contractionis sen-
sibile necesse habet cognoscere. Quo fit ut quietem quam
vocant superam, quae secundum distentionem contractionem
praecedat, quanta sit tactu queas ad unguem assequi; infe-
ram non item plane, quod utrinque sibi asciscat partes; ad
initium contractionis extremitatem, ad finem principium
distentionis. Recordari porro horum temporum oportet natu-
ralem cujusque magnitudinem et mutuam proportionem,
et posse cognoscere in morbo quantum immutentur, et quid
quaeque significare mutatio soleat. Quod et ex causae in-
ventione et ex longa experientia sumitur. De quibus alio
nos loco differuimus.

Cap. VIII. Nunc simulatque duorum generum, de
quibus jam verba fecimus, differentias, tum quietis tum
rhythmici, adjecerimus, ad ea quae sequuntur transibimus. In
genere quietis arteriae tres pulsum differentiae consistunt,

Ed. Chart. VIII. [21.]

Ed. Bas. III. (11.)

τρεις διαφοραι συνίστανται σφυγμῶν, ἄραιος, πυκνός, μέσος, ὧν καὶ τοὺς λόγους ὀλίγω πρόσθεν ἐμάθομεν. ἐν δὲ τῷ κατὰ τὸν ῥυθμὸν οὐχ ἀπλῶς οὕτως ἐγχωρεῖ εἰπεῖν τὰς συνισταμένας διαφορὰς, ἀλλὰ πρῶτον, ὅτι πᾶς σφυγμός ῥυθμὸν ἔχει, δηλωτέον, ἵνα μὴ τινα τὸ τῶν ἀρϋθμων καλουμένων σφυγμῶν ἐξαπατῇσαν ὄνομα ψευδῶς ὑπολαμβάνειν ποιήσῃ, παντὸς ἐστερῆσθαι ῥυθμοῦ τοὺς τοιούτους σφυγμούς. ὥς γὰρ ἀτράχηλος ἄνθρωπος καὶ κιθαρωδὸς ἄφρωνος, οὕτω καὶ σφυγμός ἀρϋθμος καλεῖται, κάκωσιν τοῦ κατὰ φύσιν ῥυθμοῦ δηλούσης τῆς προσηγορίας, οὐ στέρησιν παντελῆ. καὶ ἔστιν ἐναντίος τῷ ἀρϋθμῷ οὐχ ὁ ἐνρϋθμος, πᾶς γὰρ σφυγμός ἐν τινι ῥυθμῷ, ἀλλ' ὁ εὐρϋθμος καλούμενος. ἀμφοτέρων δὴ τούτων, ἀρϋθμου λέγω καὶ εὐρϋθμου, κοινὸν γένος ἐστὶν ὁ ἐνρϋθμος σφυγμός. ὁ μὲν οὖν εὐρϋθμος εἰς μένει καὶ ἄτμητος. τοῦ δὲ ἀρϋθμου τρεῖς εἰσι διαφοραὶ, παρὰρϋθμος, ἐτερόρϋθμος, ἑκρϋθμος. ὁλος δ' ἐστὶν ἕκαστος, ἐπὶ παραδείγματος μάθοις ἄν. ἐκάστη τῶν ἡλικιῶν

rarns, creber, medius; quorum paulo ante definitiones docuimus. At generis rhythmī non est perinde absolute explicare quae sint differentiae; caeterum prae omnibus pulsū omnem obtinere modulum quendam, est ostendendum: ne deceptus quis pulsū, qui modulum non servantes appellantur, nomine adducatur, ut omni esse orbatos rhythmō eos pulsus falso existimet. Nam ut sine collo homo atque citharoedus sine voce, ita etiam proportionem non servans pulsus vocatur; vitium enim nativi rhythmī non absolutam abolitionem significat. Atque contrarius est modulum non servanti non is qui proportionem habet, siquidem omnis in aliquo est rhythmō pulsus, sed ille, qui modulum servans vocatur. Utriusque porro horum, proportionem non servantis et servantis, is qui habet proportionem pulsus commune est genus. Atque proportionem habens quidem unus et indivisus manet: proportionem non servantis tres sunt omnes differentiae, pararhythmus, heterorhythmus, echrhythmus. Qualis vero quisque sit, exemplo discēs.

Ed. Chart. VIII. [21. 22.]

Ed. Bas. III. (11.)

ἔστί τις κατὰ φύσιν σφυγμός. τούτων οὖν ὁ μὲν σώζων τὸν ῥυθμὸν εὐρυθμος καλεῖται, ὁ δὲ διαφθείρων ἄρυθμος· καὶ τοῦ διαφθείροντος ὁ μὲν τὸν τῆς πλησίον ἡλικίας ῥυθμὸν μεταλαμβάνων παρὰρυθμος, ὁ δὲ τὸν τῆς ἐτέρας ἡστυροσὺν ἐτερόρυθμος, ὁ δὲ μηδεμιᾶς ὅλως ἡλικίας ἀποσώζων ῥυθμὸν ἐκρυθμος ὀνομάζεται. οὕτω δὲ καὶ περὶ φύσεων καὶ ὥρων καὶ χωρῶν καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων χρῆ νοεῖν. ἑκάστου γὰρ αὐτῶν ἔστί τις οἰκτιος ῥυθμός, οὗ διαφθειρομένου τό τ' ἄρυθμον χρῆ νοεῖν καὶ τὰς εἰρημένας ἐν αὐτοῦ διαφοράς. ἀπάντων δὲ τῶν ῥυθμῶν οἱ μὲν ἐν ἴσῳ λόγῳ συνίστανται, οἱ δὲ ἐν ἀνίσῳ· ἐν ἴσῳ μὲν, ὅταν ὁ τῆς διαστολῆς χρόνος ἴσος ὑπάρῃ τῷ τῆς συστολῆς· ἐν ἀνίσῳ δὲ, ὅταν θάτερος αὐτῶν ὑπερέῃ. [22] γίνεται δὲ τοῦτο ποτὲ μὲν ἐν ῥηταῖς, ποτὲ δὲ ἐν ἀρρήτοις ταῖς ὑπεροχαῖς· καὶ ἐν ῥηταῖς μὲν διχῶς, ἢ ὥς ἐν πολλαπλασίῳ λόγῳ, ἢ ὥς ἀριθμοῦ πρὸς ἀριθμὸν, ὅπερ καὶ ἐπιμόριος ὀνομάζεται. πολλαπλάσιος μὲν οὖν λόγος ἐστὶν ὁ διπλάσιος, ἢ τριπλάσιος, ἢ τετραπλάσιος, ἢ τις τῶν ἐξῆς.

Suus est cuique aetati naturalis pulsus; qui jam de his rhythmum servat, eurhythmus vocatur; qui labefactat, arhythmus. Atque labefactans interim rhythmum vicinae aetatis mutuatur, qui pararhythmus; interim cujusvis alterius, ac heterorhythmus hic appellatur; at qui rhythmum prorsus nullius aetatis retinet, hic ecrhythmus. Idem de naturis ac anni temporibus et locis omnibusque aliis statuendum. Suus est enim cuique horum certus quidam rhythmus, qui quum corrumpitur, arhythmum tum intelliges, et quas ejus diximus differentias esse. Jam vero inter omnes rhythmos hi pari proportionem, illi impari constant; pari, ubi distentionis tempus aequet tempus contractionis; impari, si alterutrum eorum excedat. Id quod modo certis, modo incertis fit excessibus; certis bifariam, aut multiplici proportionem, aut ut numeri ad numerum, qui et superpartialis appellatur; proportio quidem multiplex est dupla, vel tripla, vel quadrupla, vel aliqua insequentium;

Ed. Chart. VIII. [22.]

Ed. Bas. III. (11.)

ὡς ἀριθμοῦ δὲ πρὸς ἀριθμόν, ὅταν ἤλικον ἢ διαστολὴ δυοῖν ἢ χρόνων, τηλικούτων ἢ συστολῇ, πέντε, ἢ ἑπτὰ, ἢ ἑννέα, ἢ ἑνδεκά· ἀρρήτοις δὲ τριχῶς μὲν καθόλου· ἢ γὰρ ὁ τῆς διαστολῆς χρόνος ἀρρήτός ἐστιν, ἢ ὁ τῆς συστολῆς, ἢ ἀμφοτέροι. κατὰ μέρος δὲ τούτων ἕκαστος ποτὲ μὲν ἐπ' ὀλίγον παρηξημένους ἔχει τοὺς ἀρρήτους χρόνους, εἴτε πλείους εἴεν, εἴθ' εἷς ὁ πρῶτος, ποτὲ δὲ ἐπὶ πλεον, ποτὲ δὲ ἐπὶ πλείστον. ὅτι δὲ πρῶτον χρόνον οὐ πρὸς τὴν φύσιν αὐτὴν, ἀλλὰ πρὸς αἴσθησιν ἀκούειν χρῆ, πρόδηλον. οὕτω γὰρ ἔχει καὶ παρὰ τοῖς μουσικοῖς. ταῦτ' ἀρκεῖ τὸ νῦν περὶ ὀνθυμῶν. ὅσον γὰρ ἐκ τούτου τοῦ γένους τῶν σφυγμῶν, τὸ δυνατόν τε καὶ χρήσιμον, ἢ ἀδύνατόν τε καὶ ἄχρηστον, ἐν τε τοῖς περὶ διαγνώσεως αὐτῶν καὶ ἐν τοῖς περὶ προγνώσεως εἰρήσσεται.

Κεφ. θ'. Ἄλλ' ἐπὶ τὰ λοιπὰ δύο γένη μεταβαίνωμεν ἤδη· τὸ μὲν ἕτερον ἐν ᾧ τὴν τε ὁμαλότητα καὶ τὴν ἀνωμαλίαν ἐπισκοπούμεθα, τὸ δ' ἕτερον ἐν ᾧ τάξιν τε καὶ ἀταξίαν. ὁμαλότης μὲν οὖν καὶ ἀνωμαλία καθ' ἓνα τε σφυγμὸν καὶ

ut numeri ad numerum, quum quanta sunt duo distentionis tempora, tanta sint contractionis tempora, quinque, vel septem, vel novem, vel undecim; incertis in univcrsum tripliciter; nam aut distentionis est tempus incertum, aut contractionis, aut utrumque. Sigillatim vero quisque horum interdum paululum amplificata habet incerta tempora, sive plura sint, sive unum primum; interdum plus; est quum plurimum. Atqui tempus primum planum est non natura ipsa esse, sed sensu accipiendum, sic etenim apud musicos etiam fit. Haec quidem sufficiunt in praesentiarum de rhythmis. Nam ex hoc pulsum genere quid fieri possit et conducat, aut non possit et inutile sit, in libris de his dignoscendis et in libris de praesagitione dicemus.

Cap. IX. Porro ad genera jam reliqua duo transeamus: alterum, in quo aequalitatem spectamus et inaequalitatem; alterum, in quo ordinem et ordinis perturbationem. Atque aequalitas et inaequalitas tum in uno pulsu sunt

Ed. Chart. VIII. [22.]

Ed. Bas. III. (11. 12.)

περὶ πλείονας γίνεται. τάξις δὲ καὶ ἀταξία περὶ πλείονας μόνον. ἐπεὶ δὲ χαλεπὴ καὶ δυσθεώρητος ἐστὶν ἡ καθ' ἓνα σφυγμὸν ἀνωμαλία, περὶ τῆς ἐν πλείοσι συνισταμένης πρότερον εἰπωμένη συναποδόντες αὐτῇ καὶ τὸν περὶ τάξεως καὶ ἀταξίας λόγον, ἐπειδὴ παράκειται τε καὶ οἰκείος ἐστὶν, οὕτω καὶ ἐπὶ τὴν καθ' ἓνα σφυγμὸν ἀνωμαλίαν ἐπανελθόντες, ἀπάσας αὐτῆς εἰπεῖν πειρασόμεθα τὰς διαφοράς. ἡ τοίνυν ἐν πλείοσι σφυγμοῖς θεωρουμένη ὁμαλότης τε καὶ ἀνωμαλία, ἃς καὶ συστηματικὰς καλοῦσιν, ἐν τῷ παραβάλλειν τὰς ἐν τῷ πρώτῳ σφυγμῷ διαφοράς τὰς ἀπάσας ταῖς ἐν τοῖς ἐφεξῆς ποιοῦνται. εἰ μὲν γὰρ ἴσαι φυλάττειντο κατὰ πάντα, ὁμαλὸς ἀπλῶς ὁ τοιοῦ(12)τος καλεῖται σφυγμός· εἰ δὲ ἄνισοι κατὰ πάντα, ἀνώμαλος ἀπλῶς. εἰ δὲ κατὰ τινὰ μὲν, ἢ τινὰς ἴσαι, κατὰ τινὰ δὲ, ἢ τινὰς ἄνισοι, καθ' ἃς μὲν ἴσαι, κατὰ ταύτας ὁμαλὸς ὁ σφυγμός ῥηθήσεται, καθ' ἃς δ' ἄνισοι, κατ' ἐκείνας ἀνώμαλος, πολὺν διαφέροντος, ἢ ἀπλῶς ὁμαλὸν καὶ ἀνώμαλον εἰπεῖν, ἢ καθ' ἐν ὅτιοῦν γένος. ὁ μὲν γὰρ ἀπλῶς ὁμαλὸς οὔτε μέγεθος οὔτε τάχος οὔτ' ἄλλο οὐδὲν ἄνισον

tum in pluribus; ordo et perturbatio ordinis in pluribus duntaxat. Sed enim quod difficilis sit in uno pulsu, neque facile animadvertatur inaequalitas, primo loco de ea dicamus quae ex multis pulsibus constat, simulque de ordine et ordinis perturbatione explicemus, quando finitimum est hoc genus et affine; mox ad inaequalitatem nos in uno pulsu referamus, demusque operam ut omnes ejus differentias recensamus. Ergo quae pluribus in pulsibus aequalitas atque inaequalitas animadvertuntur, quas collectivās vocitant, in comparatione omnium differentiarum aestimantur primi pulsus cum reliquorum differentiis. Nam pares si omnino maneant, aequalis absolute is pulsus vocatur; sin omnino impares, inaequalis absolute. Quae si in una sint vel pluribus pares, et in una vel pluribus impares, quatenus pares sunt, hactenus pulsus aequalis appellabitur, quatenus impares, hactenus inaequalis. Nam absolute aequalem pulsum dicas et inaequalem, an aliquo in genere, multum refert; quod absolute aequalis neque magnitudinem neque velocitatem neque aliud habet impar

Ed. Chart. VIII. [22, 23.]

Ed. Bas. III. (12.)

ἔχει. ὁ δὲ καθ' ἐν ὁτιοῦν ἅμα τῇ ἐκείνου προσηγορίᾳ λέγεσθαι βούλεται κατὰ μέγεθος ὁμαλός, κατὰ τάχος, κατὰ σφοδρότητα, καθ' ἐν ὁτιοῦν ἄλλο. καὶ μέντοι καὶ ἀνώμαλος, ἥτοι κατὰ μέγεθος, ἢ τάχος, ἢ τι τῶν ἄλλων, ἔσθ' ὅτε δὲ καὶ κατὰ δύο τούτων, ἢ τρία, ἢ πλείω, ἢ καὶ πάνθ' ὁμοῦ πολλάκις, ὅταν ἀπλῶς ὁμαλός, ἢ ἀνώμαλος λέγεται. τοιοῦτοι μὲν ὁ τε ὁμαλός καὶ ἀνώμαλος. ὁ δὲ τεταγμένος καὶ ἄτακτος, τμηθέντος τοῦ ἀνωμάλου εἰς τε τὸ κατὰ περιόδους ἴσον καὶ εἰς τὸ παντοίως ἄνισον, καθ' ἑκάτερον τῶν τμημάτων τὴν γένεσιν ἴσχουσι· κατὰ μὲν τὸ τῶν περιόδων ἴσον ὁ τεταγμένος, κατὰ δ' αὖ τὸ παντοίως ἄνισον ὁ ἄτακτος. ὧδε γὰρ δὴ τὸ πᾶν αὐθις ἀναλαβόντες εἵπωμεν, ὑπὲρ τοῦ μηδὲν ἔτι διαφεύγειν ἀσαφές. αἱ καθ' ἓνα σφυγμὸν ἅπασαι διαφοραὶ ταῖς ἐν τοῖς ἐξῆς ἴσαι καθ' ἕκαστον γένος ἔστωσαν, ὁμα[23]λὸς ἀπλῶς ὁ τοιοῦτος λεχθήσεται σφυγμός. ἀλλὰ πᾶσαι πάσαις ἄνισοι τυγχανέτωσαν οὕσαι, ἀνώμαλος ἀπλῶς ὁ τοιοῦτος. ἀλλὰ τίς μὲν, ἢ τινὲς ἴσαι, τίς δ', ἢ τινὲς ἄνισοι, κατὰ τινὰ μὲν, ἢ τινὰς, ὁ σφυγμός ὁμαλός ἐσται, κατὰ τινὰ δ', ἢ τινὰς ἀνώμαλος.

quicquam. Ille vero qui in aliquo, quum illius vult nomine dici, magnitudine aequalis, celeritate aequalis, vehementia et alio quoquo modo: itidem inaequalis, aut magnitudine, aut velocitate, aut alio quopiam. Nonnunquam duobus horum, vel tribus, vel pluribus, vel omnibus saepe simul, quum absolute aequales, vel inaequales vocantur. Habes aequalem et inaequalem. Ordinatus vero et inordinatus, divisa inaequalitate in paritatem circuituum et in absolutam imparitatem, in utroque membro generantur; in circuituum paritate ordinatus, in absoluta imparitate inordinatus. Itaque universum repetamus, ne quid obscuri nos fugiat. Sint omnes unius pulsus differentiae, sequentium differentiis omni in genere pares, absolute aequalis hic appellabitur. Contra omnes sint omnibus impares, inaequalis absolute ille. Age sint aliqua vel aliquae pares, et aliqua vel aliquae impares; in aliqua pulsus vel aliquibus aequalis erit, in aliqua vel

Ed. Chart. VIII. [23.]

Ed. Bas. III. (12.)

ὁ μὲν οὖν ἀπλῶς ὁμαλὸς, ἢ ὁ κατὰ τινὰ διαφορὰν μίαν, ἢ καὶ πλείους, οὐ δέχεται τομήν. τὸν δ' ἀπλῶς ἀνώμαλον, ἢ κατὰ τινὰς ἰδέας, ἢ τινὰ τέμνοντες, τῷ κατὰ περιόδους ἴσῳ τε καὶ ἀνίσῳ τὸν τεταγμένον τε καὶ ἄτακτον εὐρήσομεν, ἢ ἀπλῶς, ἢ κατὰ τινὰς διαφορὰς, ἢ τινά. τὸ δὲ κατὰ περιόδους ἴσον οἶμαι μὲν ἤδη σαφὲς ὑπάρχειν, ἀπὸ τῶν ἐφεξῆς ἴσων διαορισμένον, οὐ μὴν ἀλλὰ ὑπὲρ τοῦ μηδὲν ἐλλείπειν τῷ λόγῳ καὶ τοῦτο προσκείσθω παραδείγματος ἕνεκα, προχειρισμένοις ἐν γένος σφυγμοῦ τὸ κατὰ τὸ μέγεθος. ἔστωσαν γὰρ ὁ μὲν πρῶτος σφυγμὸς καὶ ὁ δεῦτερος καὶ ὁ τρίτος ἴσοι κατὰ τὸ μέγεθος, ἄνθος δ' αὖ τοῖς ἐφεξῆς ἐπέσθω ὁ τέταρτος. δῆλον ὡς ἀνώμαλος κατὰ μέγεθος ὁ τοιοῦτός ἐστι σφυγμὸς, οὐ μὴν ἤδη πᾶσι δῆλον, εἰ καὶ ἄτακτος, ἀλλὰ χρὴ περιμένειν ἄλλους τέτταρας; ἔν εἰ μὲν οἱ τρεῖς οἱ δεῦτεροι καὶ ἀλλήλοις καὶ τοῖς ἐκ τῆς προτέρας περιόδου γεννηθεῖεν ἴσοι, καὶ μετ' αὐτοὺς ὁ τέταρτος τῷ τετάρτῳ, τεταγμένος ὁ τοιοῦτός λέγοιτο σφυγμὸς κατὰ μέγεθος, εἴ γε ὡσαύτως τὰς πρῶτας δύο περιόδους καὶ τὰς ἐξῆς ἀπάσας ἴσας διαφυλάττει. εἰ δὲ μὴ πάντες οἱ ἐκ τῆς δευτέρας περιόδου

aliquibus inaequalis. Qui absolute est aequalis, aut una differentia pluribusve, non recipit partitionem. Qui autem absolute inaequalis est, hunc per unam vel plures species dividentes, circuituum paritate et imparitate ordinatum reperiemus et inordinatum, vel absolute, vel pluribus in differentiis, vel in una. Ac paritatem circuituum puto jam clarum esse ab sese sequentibus distingui paritatibus. Caeterum ne quid oratio desideret, addam hoc etiam atque exempli gratia proponam unum pulsus in magnitudine genus. Sint primus pulsus et secundus et tertius magnitudine pares, contra sit in sequentibus quartus impar; eum pulsus liquet magnitudine inaequalem esse; ecquid tamen inordinatus sit, nondum clarum est, sed alii sunt quatuor expectandi: ubi si tres illi alteri mutuo sint inter se et illis prioris circuitus pares ac mox quarto quartus, ordinatus ejusmodi dicitur pulsus magnitudine; si quidem aequae primos duos circuitus sequentesque retineat pares omnes. Quod si non omnes

Ed. Chart. VIII. [23.]

Ed. Bas. III. (12.)

τοῖς ἐκ τῆς προτέρας ἴσοι γίνονται, τηλικαῦτα ἤδη καὶ ὁ σφυγμὸς ἄτακτος λέγοιτο κατὰ μέγεθος. οὕτω δὲ καὶ κατὰ τάχος καὶ πυκνότητα καὶ τὰς ἄλλας διαφοράς. ἔσθ' ὅτε δὲ δύο μὲν ἢ τρεῖς περίοδοι σφυγμῶν ἄνισοι κατὰ πᾶν ἀλλήλαις εἰσὶν, αἱ δὲ ἐξῆς οὐκ ἔτι τὸν τοιοῦτον σφυγμὸν ὅτι μὲν οὐ γὰρ καλεῖν τεταγμένον ἀπλῶς, ἀντικρὺς δὴλον, οὐ μὴν οὐδὲ ἀπλῶς ἄτακτον; ἀλλ' ἐπισκοπεῖσθαι γὰρ καὶ διορίζεσθαι μή τις τῶν κατὰ περιόδους ἐστὶ τεταγμένων. ἔσθ' ὅτε γὰρ τρεῖς, ἢ τέσσαρες περίοδοι ἀλλήλαις ἄνισοι γενόμεναι τὰς ἐξῆς ἴσας ἀνάλογον ἴσχυουσιν. ὥστ' εἰ τύχοι τὴν μὲν τετάρτην τῇ πρώτῃ, τὴν δὲ πέμπτην τῇ δευτέρᾳ, τὴν δ' ἕκτην τῇ τρίτῃ κατὰ πᾶν ἐξισοῦσθαι, τοιοῦτον τὸν σφυγμὸν εἰδῶθαμεν τεταγμένον κατὰ περίοδον καλεῖν, μέσον ὄντα τῶν ἀπλῶς λεγομένων τεταγμένων τε καὶ ἀτάκτων. τούτων μὲν γὰρ ἑκάτερος οὐδαμῇ τοῦ ἐναντίου μετέχει, οὐτ' οὖν ὁ τεταγμένος ἀταξίας οὐθ' ὁ ἄτακτος τῆς τάξεως. ὁ δὲ κατὰ περίοδον τεταγμένος ἐστὶν ἢ τάξεως, ἐστὶ δὲ ἢ ἀταξίας μετέχει, τάξεως μὲν τῆς ἐν ἀπάσαις ταῖς περιόδοις, ἀταξίας δὲ τῆς

alterius circuitus primi circuitus pulsibus sint pares, ibi pulsus jam dicitur inordinatus in magnitudine. Eadem est ratio in celeritate, crebritate caeterisque differentiis. Aliquando pulsuum duo, vel tres circuitus omnino inter se sunt impares, proximi non item, eum pulsuum in confesso est non appellandum esse absolute ordinatum, non tamen inordinatum absolute; sed equis ex ordinatis per circuitus sit, animadvertendum est. Est quum tres vel quatuor inter se circuitus sint impares et inferiores obtineant proportionem pares. Quare si fiat; ut quartus primo et quintus secundo et sextus tertio, unde quaque adaequetur, solemus hunc pulsuum ordinatum per circuitus appellare; qui quidem inter eos medius, qui absolute ordinati vocantur et inordinati, intercedit; nam uterque hic contrarii expertus est, ordinatus perturbationis ordinis, inordinatus ordinis. At per circuitus, qui ordinatus est, aliquam ordinis partem, aliquam etiam perturbationis ordinis habet; ordinis, quatenus in omnibus est circuitibus ordo, pertur-

Ed. Chart. VIII. [23.]

Ed. Bas. III. (12.)

καθ' ἐκάστην αὐτῶν. ὁ μὲν γὰρ ἀπλῶς τεταγμένος ἴσας ἀπάσας ἔχει τὰς περιόδους, ὁ δὲ κατὰ περιόδους τεταγμένος οὐχ ἀπάσας ἴσας, ἀλλὰ διὰ τινος ἀριθμοῦ. πάλιν δὲ ὁ μὲν ἄτακτος οὔτε πάσας ἐφεξῆς ἴσας ἔχει τὰς περιόδους οὔτε διὰ τινος ἀριθμοῦ. ὁ δὲ κατὰ περίοδον τεταγμένος ἐκάτερον μὲν αὐτῶν οὐκ ἔχει, θάτερον δ' ἔχει. καὶ οὕτω μέσος τε ἀμφοῖν γίνεται, τεταγμένου τε καὶ ἀτάκτου, καὶ τὸ μὲν ἔχει κοινὸν ἐκατέρου, τὸ δ' οὔ. δύναιτο δ' ἂν τις καὶ ἀπλῶς τεταγμένους τοὺς τοιούτους ἡγεῖσθαι σφυγμοὺς, εἰ τὰς κατὰ μέρος περιόδους τὰς διὰ τινος ἀριθμοῦ ταῖς ἐξῆς ἴσας εἰς μίαν ἀπάσας μεγάλην συναριθμοῖη περίοδον. ὅση δὲ καὶ οἷα ποικιλία καὶ πλοκὴ γένοιτ' ἂν τῶν περιόδων, ἐν διαφέρουσιν ἀριθμοῖς συνισταμένων, οὐ χαλεπὸν συνιδεῖν, καὶ μάλιστα τοῖς γεγυμνασμένοις τὰς ἐν τοῖς πυρετοῖς περιόδους ἐπιπλέκειν ἀλλήλαις. οὐκ οὖν ἐπὶ πλέον ἡμᾶς δεήσει ἔτι τὰς διαφορὰς αὐτῶν ἐπεξιέναι, ἀλλ' ἐπὶ τὰς κατὰ τὴν ἀνωμαλίαν ἔλθόντας εἰπεῖν προτέρας μὲν τὰς συστηματικὰς, ἐξῆς δὲ τὰς καθ' ἓνα σφυγμόν.

bationis ordinis, quatenus haec in singulis illis inest. Si quidem qui absolute est ordinatus, pares fortitus est circuitus omnes; qui per circuitus ordinatus est, non omnes aequales, sed certos. Rursus inordinatus absolute nec habet omnes deinceps pares circuitus, neque certos; per circuitus vero ordinatus ambo haec non habet, alterum habet. Ita utriusque medius fit, ordinati et inordinati, atque illud utriusque commune habet, hoc non habet. Dicas etiam absolute ordinatos ejusmodi pulsus, si singulos circuitus, qui certo sunt numero in sequentibus pares, in unum cogas universos magnum circuitum. Quanta vero et qualis fiat varietas et concursio circuituum ex diversis numeris constantium, facile quis, maxime qui febrium circuitus complicare mutuo est exercitatus, animadvertet. Quare nihil est quod pluribus etiam eorum differentias persequamur: sed ad differentias veniendum est inaequalitatis, declarandaeque primum collectivae, deinde minus pulsus inaequalitates.

Ed. Chart. VIII. [24.]

Ed. Bas. III. (12.)

Κεφ. ι'. [24] Αἱ μέντοι συστηματικάι τῶν ἀνωμαλιῶν, ἐν ἀθροίσματι, δ' αὐταὶ πλειόνων, ὥς ἔφαμεν, σφυγμῶν συνίστανται, πρῶτην μὲν ἔχουσι διαφορὰν, καθ' ἣν ὅτὲ μὲν ὀμαλῶς, ὅτὲ δὲ ἀνωμάλως γίνονται, καὶ οὐ χρὴ θανάμειν εἰ ὀμαλὴν τινα καλοῦμεν ἀνωμαλίαν. ἔχει γὰρ οὕτως οὐκ ἐν σφυγμοῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις σχεδὸν ἅπασιν, ὅσα τρέποντα τὴν ἐξ ἀρχῆς φύσιν, εἴτε κατὰ μέγεθος εἴτε κατὰ ποιότητα, ἢ ὀμαλὰς ποιῇ τὰς ἀνξήσεις, ἢ ἀνωμάλους. καθόσον μὲν γὰρ τρέπει διαφθείροντα τὴν ἰσότητα, λέγοιτ' ἂν ἀνώμαλα, καθόσον δὲ τὸ ἴσον αἰὲ τῆς τροπῆς ἐπιλαμβάνει, λέγοιτ' ἂν ὀμαλῶς τρέπεσθαι. τὰ δὲ μήτε ἐν τῷ προσθεν μένοντα μήτε τὸ ἴσον αἰὲ τῆς τροπῆς ἐπιλαμβάνοντα τελῶς ἀνώμαλα λέγεται. τοιοῦτον δὴ τι καὶ κατὰ τοῦσδε τοὺς σφυγμοὺς συμβέβηκεν, ἦτοι κατὰ βραχὺ καὶ ὀμαλῶς ἐκλυομένης αὐτῶν τῆς ἰσότητος, ἢ ἀθρόως καὶ κατὰ μέγαρα. γένοιτο δ' ἂν ἐφ' ἐνὸς γένους, ὥς ἐπὶ παραδείγματος, ὁ λόγος σαφής. ἔστω τοίνυν ὁ μὲν δεύτερος σφυγμὸς τοῦ πρώτου βραχὺ μικρότερος, ὁ δὲ τρίτος τοῦ δευτέρου τοσοῦτον πάλιν, ἀλλὰ καὶ ὁ τέταρτος τοῦ τρίτου τῷ ἴσῳ, καὶ τοῦτ',

Cap. X. Collectivae quidem inaequalitates quae in acervo, uti diximus, plurium pulsuum constant, primam habent differentiam, qua interim aequaliter, interim inaequaliter fiunt. Neque admirationis habet quicquam, quod aequalem quandam vocamus inaequalitatem, quum id usu veniat non pulsibus modo, sed et aliis prope omnibus quae pristinam naturam immutantia, sive magnitudine, sive qualitate, aequalia capiunt incrementa, vel inaequalia. Nam quatenus aequalitatem commutant, vocentur inaequalia; sed quatenus aequam semper mutationem assequuntur, aequaliter dicantur mutari; sed verò quae nec pristino constant statu, nec accipiunt parem mutationem, haec semel inaequalia vocantur. Ergo id ipsum pulsibus accidit, seu paulatim perdatur et aequaliter ipsorum aequalitas, seu affatim et insigniter. Ac id uno in genere, exempli gratia, planum fiat. Sit primo pulsu secundus paulo minor et tertius tanto secundo et vero etiam quartus tertio pari modo, idque ad plu-

Ed. Chart. VIII. [24.]

Ed. Bas. III. (12. 13.)

ἄχρι πλείονος ἐφεξῆς γενέσθω, τοὺς τοιούτους σφυγμοὺς μιουρίζοντας τε καὶ μιούρους καλοῦσιν, ἀπὸ τῶν εἰς ὃν τελευτώντων σχημάτων τοῦνομα μεταφέροντες. ὅσοι μὲν διὰ παντὸς αὐτῶν μιοῦνται καὶ οὐδέποτε παύονται τοῦδε τοῦ παθήματος, εἰς ἀκινήσιαν παντελῶς τελευτῶσιν, καὶ καλοῦμεν αὐτοὺς ἐκλείποντας μνούρους· ὅσοι δὲ παύονται, διττὴν ἔχουσι τὴν διαφοράν. τινὲς μὲν γὰρ αὐτῶν ἐν ᾗ περ πρῶτον ἐπαύσαντο μειούμενοι σμικρότητι, ταύτην διὰ παντὸς φυλάττουσιν, τινὲς δ' αὐξάνονται πάλιν, οὓς μνούρους παλινδρομοῦντας καλοῦσι. τούτων δ' αὐτῶν οἱ μὲν εἰς ἴσον τῷ καταρχᾷς ἐπανέρχονται μέγεθος, οἱ δ' εἰς ἕλαττον· καὶ τινὲς μὲν ἐν αἷς ἔμ(13)προσθεῖν ἐμειώθησαν ὑπεροχαῖς, ἐν ταύταις αὖθις αὐξάνονται· τινὲς δ' ἐλάττωσιν ἢ μείζωσι προσθέσεισι χρῶνται. τοιαῦται μὲν τινες αἱ ὁμαλαὶ τῶν ἀνωμαλιῶν εἰσι διαφοραί.

Κεφ. ια'. Τῶν δ' ἀνωμάτων ἀνωμαλιῶν τινὲς μὲν οὐδεμίαν ὅλως φυλάττουσιν ἰσότητα, τινὲς δὲ μέχρι μὲν τριῶν, ἢ τετάρων, ἢ πέντε σφυγμῶν φυλάττουσι, διαφθεύρουσι δ' ὕστερον. ἐν ἑκατέραις δ' αὐτῶν ἦτοι τάξις, ἢ ἀταξία συνίσταται·

res usque deinceps perveniat, hos pulsus vocant mutilos et quasi decurtatos, a figuris nomen, quae in acutum terminant, mutuantēs. Jam qui ex iis perpetuo diminuuntur, nec minui desistunt, ad quietem prorsus recidunt denique et in immobilitatem definunt, ipsosque deficientes decurtatos appellamus. At qui definunt, duplici sunt differentia; quidam, in qua primum parvitate diminui desiverunt, hanc servant constantissime, alii de integro augentur, quos appellant reciprocos decurtatos. Quorum quidem ipsorum quidam ad parem pristinae revertuntur magnitudinem, aliqui ad minorem, ac nonnulli quibus ante excessibus sunt imminuti, his augentur rursus; alii minoribus accessionibus utuntur. Tot inaequalitatum sunt aequales differentiae.

Cap. XI. Inaequalium inaequalitatum quaedam nullam prorsus aequalitatem retinent: aliquae retinent ad tres usque, vel quatuor, vel quinque pulsus, sed postea amittunt. In quorum inest utrisque vel ordo, vel perturbatio ordinis;

Ed. Chart. VIII. [24. 25.]

Ed. Basf. III. (15.)

τάξις μὲν, εἰ περιόδους τινὰς ἴσας φυλάττουεν· ἀταξία δὲ, εἰ καὶ ταύτας διαφθείρουεν. ἐκλείπουσι δὲ καὶ πὺν τούτων πολλὰ· κίς αἱ κινήσεις, ὥσπερ καὶ πὺν ὁμαλῶς κινουμένων, ἀλλ' ἐκείνους μὲν μνύρους ἐκλείποντας ὀνομάζομεν, τούτους δὲ ἀνωμάλους ἐκλείποντας. ἐν μὲν δὴ τῇ κατὰ τὸ μέγεθος καὶ σμικρότητα ἀνωμαλία πάνν σὺνηθες τοῖς ἱατροῖς ὄνομα τὸ μύουρον. ἐν δὲ τῇ κατὰ σφοδρότητα καὶ ἀμυδρότητα καὶ τοῖς ἄλλοις γένεσιν οὐκ ἔθ' ὁμοίως ἐν ἔθει. ἡ μέντοι τῶν πραγμάτων ἀναλογία καθ' ἕκαστον γένος ἡ αὐτή. ἦτοι γὰρ ὁμαλῶς διαφθείρουσι τὴν ἰσότητα, ἡ ἀνωμάλως. καὶ τὰς ἄλλας τὰς ἐν μέρει διαφορὰς, τὰς αὐτὰς ἴσχουσιν ἀκωνύμους τὰς πλείστας αὐτῶν. πλὴν γὰρ τοῦ παρεμπέπτοντός τε καὶ διαλείποντος οὐδενὸς τῶν ἄλλων ἐστὶν [25] ἴδιον ὄνομα. τούτων δὲ ὁ μὲν παρεμπέπτων ἐκ τῆς κατὰ πυκνότητα μόνης ἐστὶν ἀνωμαλίας, ὁ δὲ διαλείπων ἐν τε τῇ κατὰ ἀραιότητα καὶ μικρότητα συνίσταται, καθ' ἕτερον ἐν ἑκατέρᾳ τρόπον, ἐν μὲν τῇ κατὰ τὴν ἀραιότητα τῷ τὴν ἡσυχίαν ἐπὶ μήκιστον ἐκτετάσθαι, ἐν δὲ τῇ κατὰ σμικρότητα τῷ τὴν διαστολὴν

ordo, si circuitus servant aliquos pares; perturbatio ordinis, si et hos quoque violent. Atque hi quidem et ipsi motibus frequenter deficiuntur, ut illi, qui aequaliter moventur; caeterum illos decurtatos deficientes appellamus, hos inaequales deficientes. Nam in magnitudinis et parvutatis inaequalitate admodum medicis est decurtatum nomen usitatum, at in vehementiae inaequalitate et remissionis aliisque generibus, non ita jam celebre est. Nihilominus eadem rerum est in quoque genere convenientia; nam aut aequaliter aequalitatem, aut inaequaliter corrumpunt. Et caeteras habent quidem singulares easdem differentias, sed eas sine nomine plerasque, nam praeter intercurrentem et intermittentem alius nomen proprium habet nullus. Quorum intercurrentis ex sola inaequalitate est crebritatis; intermittens vero ex inaequalitate conflatur raritatis atque parvutatis, alio atque alio utrobique modo, in raritatis inaequalitate, quod quies sit longissime producta; in parvutatis, quod distentio minimum sit dila-

Ed. Chart. VIII. [25.]

Ed. Bas. III. (13.)

ἐπ' ἐλάχιστον ἰδιαστάλθαι. μᾶλλον δὲ πως ἐπὶ μὲν ταῖς συμ-
κρότησι τῶν σφυγμῶν οἱ ἐκλείποντες, ἐπὶ δὲ ταῖς ἀραιότη-
σιν οἱ διαλείποντες γίνονται. παράκεινται δὲ τοῖς διαλεί-
πουσιν σφυγμοῖς οἱ καλούμενοι παλινδρομοῦντες ἐκλείποντες,
ὅταν δύο, ἢ καὶ τριῶν, ἢ καὶ πλειόνων ἔτι σφυγμῶν χρόνον
ἀκίνητος εἶναι δόξασα παντάπασιν ἢ ἀρτηρία πάλιν ὑπάρξη-
ται κινεῖσθαι. ταυτὶ μὲν καὶ τὰ τῆς συστηματικῆς ἀνωμα-
λίας εἶδη.

Κεφ. ιβ'. Ὑπόλοιπον δ' ἂν εἴη τῆς καθ' ἓνα σφυγ-
μὸν ἀνωμαλίας εἰπεῖν τὰς διαφοράς. ἔστι δὲ κἄνταῦθα πα-
ραπλήσιος ὁ λόγος ἐφ' ἑκάστου τε τῶν γενῶν καὶ πάντων
ὁμοῦ. τὸν μὲν γὰρ ἀπλῶς ὁμαλὸν καλέσομεν, τὸν δὲ
ἀπλῶς ἀνώμαλον, τὸν δὲ καθ' ἓν ὁτιοῦν γένος, ἐν ᾧ δια-
φθείρεσθαι συμβαίνει τὴν ἰσότητα. λέγωμεν οὖν ἐπὶ τοῦ
κατὰ τὴν κίνησιν γένους πρῶτως τὰς διαφοράς. εἰ γὰρ ἐπὶ
τούτῳ γυμνασαίμεθα, ῥαδίως ἤδη καὶ περὶ τῶν λοιπῶν συνεί-
σομεν. τῆς οὖν κατὰ τὴν κίνησιν ἀνωμαλίας δύο μὲν καὶ κατὰ
τὰς πρῶτας διαφοράς τίθεται, τὴν μὲν ἐν ἐνὶ μορίῳ τῆς
ἀρτηρίας τὴν γένεσιν ἰσχοῦσαν, ἐν πλείοσι δὲ τὴν ἐτέραν.
ἑκατέρα δ' αὐτῶν αὐτῆς εἰς πλείους τέμνεται πέφυκεν, ὥς

taia; vel potius ex pulsuum parvitatibus deficientes eonstent,
intermittentes ex raritatibus. Jam pulsibus intermittētibz
affines sunt qui reciproci deficientes vocantur, ubi duorum
spatium vel trium, vel plurium etiam pulsuum motu omni-
no arteria non cieri visa, iterum agitari incipiat. Atque hae
sunt collectivae inaequalitatis species.

Cap. XII. Reliquum jam est, ut de inaequalitatis
dicamus unius pulsus differentiis: estque eadem etiam hic
ratio in singulis generibus et universis. Hunc enim absolute
aequalem appellamus, illum absolute inaequalem, alium pro
quoque genere, in quo perdi paritatem contingit. Igitur
explicemus primo loco generis motus differentias: nam ad
hoc si exercitati simus, nullo jam negotio percipiamus reli-
qua. Ac inaequalitatis motus duae constituendae primae dif-
ferentiae sunt, una in una arteriae parte gignitur, in pluri-
bus altera. Quarum iterum potest utraque in plures distri-

Ed. Chart. VIII. [25.]

Ed. Bas. III. (15.)

δίκαιον ἂν εἴη πάσας εἰπεῖν ἀρχαμένους ἀπὸ τῆς καθ' ἑν
 μόριον συσταμένης, οὐ κατὰ τὸν αὐτὸν δηλονότι χρόνον.
 ἀμήχανον γὰρ ἔν καὶ ταὐτὸ μόριον ἔν ἐνὶ καὶ ταὐτῷ χρόνῳ
 μὴ ὡσαύτως φαίνεσθαι κινούμενον, ἀλλ' ἔν διαφέρουσι και-
 ροῖς ἢ τοῦ ἐνὸς μορίου κινήσεως οὐχ ἢ αὐτὴ φαίνεται πολλά-
 κως, ὅταν ἀρχομένη μὲν βραδυτέρα, τελευτῶσα δὲ ὠκυτέρα,
 καὶ ἀνάπαλιν ἀρχομένη μὲν ὠκυτέρα, τελευτῶσα δὲ βραδυ-
 τέρα, πάνυ πολλῆς τοιαύτης ἀνωμαλίας καὶ πολλάκις ἐν τοῖς
 σφυγμοῖς εὗρισκομένης καὶ πολλὰ δηλοῦν πεφυκίας, ὡς
 ἐτέρωθι λέγεται. δειξομεν δὲ νῦν αὐτῆς ἀπάσας τὰς κατὰ
 μέρος διαφοράς. εἰσὶ δὲ τρεῖς μὲν αἱ πρώται, ποτὲ μὲν
 ἡσυχίας διακοπτοῦσης τὴν κίνησιν τοῦ μορίου, ποτὲ συνεχοῦς
 μὲν φαινομένης αὐτῆς, οὐ μὴν ἰσοταχοῦς, ποτὲ δὲ ἐπανερχο-
 μένης. ἐν ἐκάστη δ' αὐτῶν κατὰ μέρος ἕτεραι.

Κεφ. ιγ'. Περὶ πρώτης οὖν εἰπωμεν τῆς πρώτου ῥη-
 θείσης, ἐν ᾗ διακόπτεσθαι τὴν κίνησιν ὑπὸ τῆς ἡρεμίας συμ-
 βέβηκεν. εὗρίσκονται δὲ ἐν αὐτῇ διαφοραὶ σφυγμῶν ἑννέα,
 τρόπῳ τῷδε συνιστάμεναι. τῆς προτέρας κινήσεως ὠκείας

bui; quas sane par sit omnes recensere; auspicabimurque
 ab ea, quae unam partem tenet, sed non eodem tempore;
 qui enim una eademque pars uno et eodem tempore non mo-
 veri similiter videatur? Caeterum temporibus distinctis
 motus ejusdem partis saepenumero videtur non idem, quum
 initio tardior, postremo celerior sit, et contra initio celerior,
 tandem tardior. Quae certe admodum frequens inaequali-
 tas, saepeque in pulsibus invenitur, multaque denotare con-
 suevit, ut alio loco tradimus. Nunc jam singulas ejus dif-
 ferentias ob oculos ponemus. Sunt autem tres primae, mo-
 do, quum quies interpellat partis modum; modo, quum con-
 tinuus ille apparet, non paris tamen velocitatis; nonnun-
 quam quum recurrit. At hae habent alias singulae.

Cap. XIII. De prima ergo quae primo loco est com-
 memorata, agamus: in qua sit, ut abs quiete motus inter-
 pelletur. Novem in hac differentiae pulsuum inveniuntur,
 quae hoc pacto fiunt. Sit prior motus celer: alter trifariam

Ed. Chart. VIII. [25. 26.]

Ed. Bas. III. (13.)

οὔσης, ἢ δευτέρα τὰς τρεῖς τρεπέσθω τροπὰς, ἢ ὠκεία, ἢ βραδεία, ἢ σύμμετρος γινομένη. τρεῖς μὲν αὗται διαφοραὶ σφνγμῶν. αὐθις δ' ἄλλαι τρεῖς, τῆς προτέρας 'βραδείας μενούσης, ὑπαλλαττομένης δὲ τῆς δευτέρας τριχῶς, καὶ αὐθις δ' ἄλλαι τρεῖς, τῆς προτέρας μενούσης συμμέτρου, τῆς δὲ δευτέρας τριχῶς τρεπομένης.

Κεφ. ιδ'. [26] Τῶν δὲ μὴ διαλειπόντων κατὰ τὴν διαστολὴν ἀνωμάτων σφνγμῶν ἐν τῇ κινήσει, ἀλλ' ἐξῆς αἰετὴν μίαν τὴν ἀνωμαλίαν ἐχόντων μηδαμοῦ σχιζομένην ἀκινήσις, τινὲς μὲν ὠκείως ἀρχόμενοι κινήσεως, βραδύνουσι τελευτῶντες, ἄλλοι δ' ἔμπαλιν ἄρχονται μὲν βραδεῖς, ταχύνονται δὲ αἰετὴν καὶ μᾶλλον, ἑκατέροις δ' αὐτῶν ἢ ὁμαλῶς ἢ ἀνωμαλῶς τὸ τοιοῦτο γίνεται. προεῖρηται γὰρ ὅπως ὁμαλὴ τις ἢ ἀνωμαλία γίνεται. τῶν μὲν οὖν ὁμαλῶς ἐκλυόντων τὴν κίνησιν ἢ ἐπιτευνόντων οἱ μὲν ἀπὸ τῆς ἐσχάτης βραδύτητος ἐπὶ τὴν σύμμετρον κίνησιν ἔρχονται, τινὲς δὲ ἀπὸ τῆς συμμέτρου κινήσεως ἐπὶ τὴν ἐσχάτην βραδύτητα, καὶ τινὲς μὲν ἀπὸ τοῦ πρώτου τάχους τῆς συμμέτρου κινήσεως ἐπὶ τὴν ἐσχάτην βραδύτητα, τινὲς δὲ ἀπὸ ταύτης ἐπὶ τὸ ἔσχατον τάχος. ἄλλοι

convertatur, fiatque vel celer, vel tardus, vel moderatus. Hic tres differentiae pulsum emergunt. Rursus alterae tres, ubi prior manet tardus et trifariam secundus variat. Aliae item tres, si permaneat moderatus primus, varietur autem tribus secundus modis.

Cap. XIV. At vero inter non intermittentes in distentione inaequales motu pulsus, sed perpetuam habentes, nulla intercisa quiete inaequalitatem, quidam velociter motum exordientes, tarditate finiunt, alii contra tardi sunt initio, celeres semper magis ac magis evadunt; idque horum utrique habent, aut aequaliter, aut inaequaliter: nam superius, quemadmodum inaequalitas quaedam aequalis fiat, demonstratum est. Illorum ergo qui motum aequaliter minuunt vel augent, quidam ab extrema tarditate ad moderatum motum perveniunt; quidam a moderato motu ad ultimam tarditatem. Alii a prima celeritate ad tarditatem extremam, nonnulli ab hac ad summam celeritatem. Sunt

Ed. Chart. VIII. [26.]

Ed. Bas. III. (13.)

δέ τινες ἐφ' ἐκάτερα τῆς συμμετροῦ κινήσεως βραχὺν ἀποχωροῦσι διχῶς καὶ οὗτοι, ποτὲ μὲν ὠκύτεροι, ποτὲ δὲ βραδύτεροι γιγνόμενοι ὥστ' εἶναι τὰς πάσας αὐτῶν ἐξ διαφορᾶς, καίτοι πλείονες ἐπινοεῖσθαι δύνανται. ἀλλ' ἡμεῖς τὰς φαινομένας εἵπωμεν. οὐ γὰρ εὗρομεν οὐτ' ἀπὸ τῆς ἐσχάτης βραδύτητος εἰς ἔσχατον τάχος ἀφικνούμενον οὐδένα σφίγμον τῶν ὁμαλῆν τὴν ἀνωμαλίαν ἐχόντων οὐτ' ἔμπαλιν ἀπὸ τῆς ταχίστης κινήσεως εἰς τὴν βραδυτάτην. ἀλλ' ἐν τοῖς ἀνώμαλον τὴν τροπὴν ποιούμενοις σπανίως γίνεται τοῦτο. οὐ γὰρ ἐπὶ τῇ τυχούσῃ διαθέσει τηλικαύτη μεταβολὴ γίνεσθαι πέφικεν, ὥστε ἀρξαμένην βραδυτάτα κινεῖσθαι τὴν ἀρτηρίαν τελευτῶσαν εἰς ἔσχατον ἀφικεῖσθαι τάχος, ἢ τάχιστα κατὰ τὴν ἀρχὴν κινηθεῖσαν εἰς ἐσχάτην βραδυτάτην μεταστρέφειν. καὶ ὅταν τοῦτο γίνηται, καὶ ἡ τροπὴ τηνικάῃτα ἐξ ἀνάγκης ἀνώμαλός τέ ἐστι καὶ ἀθρόα κατὰ μεγάλας μεταβολὰς, καὶ οὐ κατὰ βραχὺν γενομένη, καθάπερ ἐξαλλομένης τῆς ἀρτηρίας, ὅταν ἐκ τῆς βραδύτητος εἰς τὸ τάχος μεταπίπτῃ, καὶ αὖθις ὅλον εἰργομένης καὶ δεσμουμένης καὶ κατεχομένης ὑπὸ τινος,

praeterea qui utrinque a moderato motu paululum deflectunt, hique bifariam; modo enim celeriores, modo tardiores fiunt; ut sex sint earum cunctae differentiae, tametsi excogitari plures possunt; verum nos quae advertuntur, referamus. Neque enim qui ab extrema tarditate ad extremam perveniret celeritatem, qui quidem de iis esset, qui aequalem habent inaequalitatem, pulsus invenimus nullum, nec item, qui ad tardissimum motum ex velocissimo. Verum qui variant inaequaliter, in iis illud, raro tamen accidit; non etenim quemlibet affectum tanta potest mutatio consequi, ut tardissime initio agitata arteria ad extremam denique celeritatem perveniat, aut primo concitata celerrime ad summam transeat tarditatem. Quod quum fit, mutatio tum non potest non esse inaequalis; eaque confertim magnis mutationibus et non pedetentim fit, veluti exiliente arteria, quum ex tarditate demigrat in celeritatem. Itidem, ut si vinciat et constringatur a quopiam comprimaturque, ubi ex celeri

Ed. Chart. VIII. [26.]

Ed. Bas. III. (13. 14.)

ὅταν ἐκ τοῦ ταχέως κινεῖσθαι μεταπίπτη ποτὲ ἀθρόως εἰς βραδύτητα, τὴν ἐν μέσῳ συμμετρίαν ὑπερβᾶσα. τίνες μὲν οὖν αἱ διαθέσεις καὶ τίνες αὐτῶν αἱ αἰτίαι καὶ εἰς ὃ τι τελευτῶσιν οἱ τοιοῦτοι σφυγμοί, τηρικαῦτα λεχθήσεται, ὅταν καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων ἢ τὰς αἰτίας ἢ ὃ τι δηλοῦν πεφύκασιν ἐπισκεπτώμεθα. νυνὶ δὲ τὰς διαφορὰς μόνον ἐπέξιμεν.

Κεφ. ιε'. Εἰρηκότες οὖν ἱκανῶς, ὅτι τῶν ἀνωμάλων καθ' ἐν μόριον σφυγμῶν, ὅταν ὁμαλὴν ποιῶνται τὴν ἀνωμαλίαν, ἐξ εἰσιν αἱ πᾶσαι διαφοραὶ, καὶ ὥς οὐχ εὗρήκαμεν οὐδένα τῶν τοιούτων οὐτ' ἀπὸ τῆς βραδυτάτης κινήσεως εἰς τὴν ταχίστην οὐτ' ἀπ' ἐκείνης εἰς τὴν βραδυτάτην τελευτήσαντα, περὶ τῶν ἀνώμαλον τὴν τροπὴν ποιουμένων ἤδη λέγωμεν, ἐν οἷς ποτὲ μὲν δύο, ποτὲ δὲ τρεῖς (14) σαφῶς φαίνονται διαφοραὶ τῆς κινήσεως. ἡμῖν δὲ καὶ τετάρτη ποτὲ ἀμυδρῶς ἐφαντιάσθη. τάχα δ' ἂν τις ἐπὶ πλεον τριβόμενος καὶ προσεδρεύων τῷ πράγματι καὶ ἀσκῶν τὴν ἀφὴν καὶ τέτταρας γνωρίσαι σαφῶς δυνηθείη.

motu in tarditatem subito, mediocritate quae intercedit superata, transit. Qui ergo affectus sint et quae causae horum atque quo tandem hi deveniant pulsus, illic dicemus, ubi etiam de aliis omnibus vel causas vel quid nunciare solent, commentabimur; nunc duntaxat differentias persequemur.

Cap. XV. Posteaquam igitur inaequalium una in parte pulsuum abunde diximus, ubi moliuntur aequalem inaequalitatem, sex esse differentias omnes, nec ullum nos ex iis invenisse nec a tardissimo motu ad velocissimum, neque ab hoc devenisse ad tardissimum, de illis nunc qui inaequali in mutatione sunt, verba faciamus: quorum interim duae aperte; tres interim differentiae motus manifeste apparent. Nos quartam praeterea aliquando, sed obscure animadvertimus. Possit, si quis diu versetur in hac re studiumque navet assiduum et exerceat tactum, cognoscere clare vel qua-

Ed. Chart. VIII. [26. 27.]

Ed. Basf. III. (14.)

ἀλλὰ νῦν περὶ τῶν ἐναργῶς φανισῶν πολλάκις καὶ ἡμῖν καὶ τοῖς ἄριστα τὴν περὶ τοὺς σφυγμοὺς τέχνην μεταχειρισσάμενοις πολλάκις ἐροῦμεν, ὅταν ᾗτοι [27] δύο διαφορὰς αἰσθητὰς ἢ κίνησεις τῆς ἀρτηρίας, ἢ τρεῖς ποιῇται. δύο μὲν γὰρ οὐσῶν ἔξ ἔσται συμπλοκῶν σχήματα, τριῶν δὲ τέτταρα καὶ εἴκοσι. τί δὴ ποτε δὲ τριῶν ὄντων σφυγμῶν ἐν ἑκατέρᾳ τῶν διαφερουσῶν κινήσεων, ὠκέος τε καὶ βραδέος καὶ συμμετρου, τὰς ἐκ τῆς συμπλοκῆς αὐτῶν οὐκ ἐννέα φάμεν, ἀλλ' ἔξ γίνεσθαι διαφορὰς, ὥδ' ἂν μάθοις, εἰ γνοίης ὅτι τὸν αὐτὸν σφυγμὸν ἐφεξῆς δις ὑποθέμενος γίνεσθαι, μηδεμιᾶς ἡσυχίας μέσης αὐτοῖς ὑπαρχούσης, ἕνα τὸν ὅλον ὁμαλὸν ἀπεργάσῃ, καὶ κατὰ τοῦτο τῶν ἐννέα συμπλοκῶν τρεῖς ἀποχωροῦσιν, ἐν αἷς οὐκ εἴ' ἀνώμαλος σφυγμὸς, ἀλλ' ὁμαλὸς γίνεται, ᾗτοι ταχὺς, ἢ βραδὺς, ἢ σύμμετρος, ὡς ἐπὶ τοῦ διαγράμματός ἐστι δῆλον. ὁ δεῦτερος γὰρ ἐν αὐτῷ καὶ ὁ τέταρτος καὶ ὁ ἕννατος ὁμαλοὶ γίνονται, ταχὺς μὲν ὁ δεῦτερος, βραδὺς δὲ ὁ τέταρτος, σύμμετρος δὲ ὁ ἕννατος. εἰ δέ τις καὶ αὐτῶν τούτων πρὸς ἀλλήλους ἐαὶ διαφορὰ, τοῦ ταχέος πρὸς τὸν ταχύν, ἢ τοῦ βραδέος

tuor. Sed de his nunc, quae manifeste tum nobis tum iis qui artem optime de pulsibus coluerunt, apparuerunt frequenter, sermo erit; ubi differentias motus arteriae duas sensibiles, vel tres efficit. Nam duae si sint, sex erunt formae connexionum: si tres, quatuor et viginti. Quid autem quum in utroque disparium motuum insint tres pulsus, velox, tardus, moderatus, ex connexionibus eorum non novem dicamus, sed sex prodire differentias, hac ratione intelliges, si noveris, qui eundem bis deinceps pulsum ponat, nulla intercedente quiete fieri, unum eum totum aequalem pulsum effecturum. Itaque de novem connexionibus tres detrahuntur, in quibus non inaequalis jam pulsus, sed redditur aequalis, vel celer, vel tardus, vel moderatus; id quod est ex tabella apertum. Nam secundus in ea et quartus et nonus sunt aequales, celer secundus, tardus quartus, nonus moderatus. Quod si quae est horum ipsorum mutua inter se diversitas, inter celerem et celerem, inter tardum et tardum,

Ed. Chart. VIII. [27.]

Ed. Bas. III. (14.)

πρὸς τὸν βραδὺν, τοῦτο νῦν παρείσθω. πλέονα γὰρ ἀσάφειαν παρέξει. ἀλλ' ὡς τῶν αὐτῶν καὶ ἴσων ἀλλήλοις ὑπαρχόντων ὁ παρὼν λόγος περαινέσθω.

α' ταχὺς	βραδὺς
β' ταχὺς	ταχὺς
γ' ταχὺς	σύμμετρος
δ' βραδὺς	βραδὺς
ε' βραδὺς	ταχὺς
ς' βραδὺς	σύμμετρος
ζ' σύμμετρος	βραδὺς
η' σύμμετρος	ταχὺς
θ' σύμμετρος	σύμμετρος

Οὕτω δὲ καὶ εἰ τρεῖς ὑποθέμενος διαφερούσας ἀλλήλων κινήσεις, καθ' ἑκάστην αὐτῶν τοὺς τρεῖς σφυγμοὺς ὑπαλλάττων

id in praesentia praetereatur, nimirum enim majorem obscuritatem afferret. Verum quasi iidem sint atque inter se pares, nostra oratio haec instituat.

1 Celer	Tardus
2 Celer	Celer
3 Celer	Moderatus
4 Tardus	Tardus
5 Tardus	Celer
6 Tardus	Moderatus
7 Moderatus	Tardus
8 Moderatus	Celer
9 Moderatus	Moderatus

Eadem ratione, si tribus positis inter se disparibus motibus, in singulis iis ternos pulsus commutatos committas,

Ed. Chart. VIII. [27.]

Ed. Baf. III. (14.)

συμπλέκοις, ἑπτὰ μὲν καὶ εἴκοσιν ἔσται τὰ πάντα σχήματα, τρία δ' ἔξ αὐτῶν εἰς ὁμαλότητα μεταπεσεῖν ἀναγκαῖον. ἔστι δὲ καὶ τοῦτο δῆλον ἐπὶ διαγράμματος.

α' ταχὺς	ταχὺς	βραδὺς
β' ταχὺς	ταχὺς	ταχὺς
γ' ταχὺς	ταχὺς	σύμμετρος
δ' ταχὺς	βραδὺς	βραδὺς
ε' ταχὺς	βραδὺς	ταχὺς
ς' ταχὺς	βραδὺς	σύμμετρος
ζ' ταχὺς	σύμμετρος	βραδὺς
η' ταχὺς	σύμμετρος	ταχὺς
θ' ταχὺς	σύμμετρος	σύμμετρος
ι' βραδὺς	ταχὺς	βραδὺς
ια' βραδὺς	ταχὺς	ταχὺς
ιβ' βραδὺς	ταχὺς	σύμμετρος

viginti septem numero formae erunt, ex quibus tres necesse est, in aequalitatem recidant. Estque id etiam ipsum ex tabella planum.

1 Celer	Celer	Tardus
2 Celer	Celer	Celer
3 Celer	Celer	Moderatus
4 Celer	Tardus	Tardus
5 Celer	Tardus	Celer
6 Celer	Tardus	Moderatus
7 Celer	Moderatus	Tardus
8 Celer	Moderatus	Celer
9 Celer	Moderatus	Moderatus
10 Tardus	Celer	Tardus
11 Tardus	Celer	Celer
12 Tardus	Celer	Moderatus

Ed. Chart. VII. [27. 28.]

Ed. Bas. III. (14.)

ιγ' βραδύς	βραδύς	βραδύς
ιδ' βραδύς	βραδύς	ταχύς
ιε' βραδύς	βραδύς	σύμμετρος
ισ' βραδύς	σύμμετρος	βραδύς
ιζ' βραδύς	σύμμετρος	ταχύς
ιη' βραδύς	σύμμετρος	σύμμετρος
ιθ' σύμμετρος	ταχύς	βραδύς
κ' σύμμετρος	ταχύς	ταχύς
κα' σύμμετρος	ταχύς	σύμμετρος
[28] κβ' σύμμετρος	βραδύς	βραδύς
κγ' σύμμετρος	βραδύς	ταχύς
κδ' σύμμετρος	βραδύς	σύμμετρος
κε' σύμμετρος	σύμμετρος	βραδύς
κς' σύμμετρος	σύμμετρος	ταχύς
κζ' σύμμετρος	σύμμετρος	σύμμετρος

13 Tardus	Tardus	Tardus
14 Tardus	Tardus	Celer
15 Tardus	Tardus	Moderatus
16 Tardus	Moderatus	Tardus
17 Tardus	Moderatus	Celer
18 Tardus	Moderatus	Moderatus
19 Moderatus	Celer	Tardus
20 Moderatus	Celer	Celer
21 Moderatus	Celer	Moderatus
22 Moderatus	Tardus	Tardus
23 Moderatus	Tardus	Celer
24 Moderatus	Tardus	Moderatus
25 Moderatus	Moderatus	Tardus
26 Moderatus	Moderatus	Celer
27 Moderatus	Moderatus	Moderatus

Ed. Chart. VIII. [28.]

Ed. Bas. III. (14. 15.)

Ὁμαλῶν οὖν ἐν τούτοις τριῶν γενομένων, τοῦ δευτέρου κατὰ τὸ διάγραμμα, καὶ τοῦ τρισκαιδέκατου καὶ ἐβδόμου καὶ εἰκοστοῦ, ταχὺς μὲν ὁ δεύτερος ἔσται, βραδὺς δὲ ὁ τρισκαιδέκατος, μέσος δὲ ὁ ὕστατος. ἤδη δὲ καὶ ἄλλοι δέκα δύο σφυγμοὶ μεταπίπτουσιν εἰς τὸ πρῶτον διάγραμμα. τῷ μὲν γὰρ ἐκ τοῦ πρώτου διαγράμματος πρώτῳ δύο ἂν γενηθεῖεν οἱ αὐτοὶ, τῶν ἐκ τοῦ δευτέρου πρώτος τε καὶ τέταρτος, ὁ μὲν τάχους τὸ πλεόν, ὁ δὲ βραδύτητος ἔχων. τῷ τρίτῳ δὲ ὁ τρίτος καὶ ὁ ἕννατος, ὁ μὲν τάχους τὸ πλεόν, ὁ δὲ συμμετρίας ἔχων. τῷ πέμπτῳ δὲ ὁ τε ἐνδέκατος καὶ ὁ τεσσαρεσκαιδέκατος, ὁ μὲν τάχους τὸ πλεόν, ὁ δὲ βραδύτητος ἔχων. τῷ ἕκτῳ δὲ ὁ τε πεντεκαίδε(15)κατος καὶ ὁ ὀκτωκαιδέκατος, ὁ μὲν βραδύτητος τὸ πλεόν, ὁ δὲ συμμετρίας κεκτημένος. τῷ ἐβδόμῳ δὲ ὁ τε εἰκοστός δεύτερος καὶ ὁ εἰκοστός πέμπτος, ὁ μὲν τῇ βραδύτητι πλεονεκτῶν, ὁ δὲ τῇ συμμετρίᾳ. λοιποὶ δὲ δύο τῶν ἐκ τοῦ δευτέρου διαγράμματος αἱ αὐτοὶ εἰσιν τῷ ἐκ τοῦ πρώτου διαγράμματος ὀγδῶν, εἰκοστός τε καὶ εἰκοστός ἕκτος, ὁ μὲν τῷ τάχει πλεονεκτῶν, ὁ δὲ τῇ συμμετρίᾳ καὶ γένοιτ' ἂν διαίρεσις ἐνταῦθα τῶν μὲν, εἰ δύο μόνον εἴεν ἐν τῇ διαστολῇ διάφοροι κινήσεις, εἰς τὸ πρότερον διά-

Itaque tres in his sunt aequales, secundus in tabella et tertius decimus et vigesimus septimus. Celer quidem secundus est, tardus tertius decimus, medius ultimus. Et jam alii duodecim pulsus in primam tabellam transeunt. Nam primo primae tabellae duo fient similes, primus ac quartus alterius tabellae, hic tarditatis plus, ille celeritatis habens, et tertio tertius et nonus, ille plus obtinens celeritatis, hic mediocritatis. Quinto undecimus et quartus decimus, ille majore celeritate, hic tarditate praeditus. Sexto decimus quintus atque decimus octavus, hic plus habens mediocritatis, ille tarditatis. Septimo vigesimus alter et vigesimus quintus, hic mediocritate, ille tarditate excellens. Reliqui de secunda tabella duo octavo sunt primae tabellae similes, vigesimus et vigesimus sextus, hic mediocritate praestans, ille celeritate. Atque controversia hic fuerit, quod aliqui, si duo tantum diversi in disentione motus sint, tales in prio-

Ed. Chart. VIII. [28.]

Ed. Bas. III. (15.)

γραμμα, τοὺς τοιοῦτους σφυγμοὺς ἀπαντας τιθέντων, τῶν δὲ τὰ μεγέθη προσλογιζομένων, καὶ οὕτως, ἴσων μὲν αὐτῶν ὄντων, εἰς τὸ πρότερον τιθέντων, θατέρου δὲ διπλασίονος, εἰς τὸ δεύτερον. ἐπεχείρησα δ' ἂν κρῖναι τὴν μάχην, εἴ τι μέγα κερδαίνειν ἤλπιζον· ἐπεὶ δ' ἀρκεῖ τοσοῦτο διορίσασθαι, τὸ ποτὲ μὲν τὴν ἑτέραν τῶν κινήσεων κατὰ μείζονος ἐννέχθαι διαστάσεως, ποτὲ δὲ τὴν ἑτέραν, ἥ καὶ ἀμφοτέρως ἕξ ἴσου, τούτου τις μεμνημένος, ἵν' αὐθις μάθῃ τί δηλοῦν ἐκάστη πέφυκεν, εἰς ὁπότερον βούλεται τῶν διαγραμμάτων τιθέσθω τοὺς εἰρημένους σφυγμούς. ὅτι δὲ οἱ λοιποὶ δώδεκα, οἱ ἐκ τοῦ δευτέρου διαγράμματος, οἱ κατὰ πᾶν ἀνώμαλοι, κατ' οὐδὲν τοῖς ἐν τῷ προτέρῳ κοινωνοῦσιν, ἀντικρὺς δὴλον, ἐφ' ὧν αὐτό γε τοῦτο προσγέγραπται τὸ τῆς ἀνωμαλίας, οὐχ ὡς τῶν ἄλλων τῶν δέκα δύο τῶν κοινωνούντων τῷ πρώτῳ διαγράμματι μὴ ὄντων ἀνωμάτων, εἰσὶ γὰρ, ἀλλ' ὅτι κατὰ τὰς τρεῖς διαφορὰς τῶν κινήσεων οὗτοι τὴν ἀνωμαλίαν ἔχουσι σαφῆ, τῶν ἄλλων κατὰ τὰς δύο διαφορὰς ἔχόντων, καὶ εἰσιν ἀπὸ τοῦ πρώτου κατὰ τὴν τάξιν ἀριθμοῦντι

rem tabellam pulsus omnes referant; alii magnitudinum etiam rationem ducant, itaque illi si pares sint, in priore ponant; sed si alter duplus sit, in altera. Equidem si magnopere ducerem ad rem pertinere hanc pugnam, darem operam ut dirimerem; verum quandoquidem tantum satis est declarasse, interim alterum motum majore spatio ferri, interim alterum, vel etiam utrumque ex aequo, hoc qui meminerit, ut possibac, quid solet significare quisque addiscat, locet, in utralibet tabella praedictos pulsus licet. Nam duodecim alterius tabellae reliquos, qui prorsus sunt inaequales, nihil cum illis prioris tabellae consentire clarissimum est, in quibus ipsa est inaequalitas adscripta; non quin alii illi duodecim, qui conveniunt cum prima tabella, inaequales sint; sunt enim; caeterum quod in ternis hi differentiis motuum aperta inaequalitate sint praediti, quum in binis differentiis eam habeant alii. Sunt autem, si ordine a primo numeres, quintus, sextus, septimus, octavus, decimus, duodecimus,

Ed. Chart. VIII. [28. 29.]

Ed. Bas. III. (15.)

πέμπτος τε καὶ στί καὶ ζ' καὶ ἥ' καὶ ι' καὶ ιστί καὶ ιθί,
καὶ κα' καὶ κγ' καὶ κδ'.

Κεφ. ιστί'. Ἀρχαῖν μοι δοκεῖ καὶ περὶ τούτων τὰ το-
σαῦτα. ἐπὶ γὰρ τὴν ἔτι λοιπὴν καὶ τρίτην διαφορὰν τῶν
καθ' ἐν μόριον ἀνωμάλων σφυγμῶν ἐπάνημεν αὐτίς, οὓς
Ἀρχιγένης μὲν ὥς ἕνα γράφει καὶ καλεῖ δίκροτον. εἰσὶ δὲ
πλείους. ὅσοι δέ τινες καὶ οἶοι, μετ' ὀλίγον ἐροῦμεν, ἂν
πρότερον ἐπισκεψώμεθα, πότερον τῶν κατὰ μίαν διαστολὴν
τῆς ἀρτηρίας συνισταμένων ἐστίν, ἢ δύο εἰσὶν ἐφεξῆς ἀλλή-
λων ἄνισοι σφυγμοί. τοῦτο δ' οὐχ οἷον τε κρῖναι καλῶς, εἰ
μὴ πρότερον ἀκριβῶς μάθωμεν, οἷός ἐστιν ὁ σφυγμὸς οὗτος,
ὁ πρὸς Ἀρχιγένους δίκροτος κεκλημένος. [29] ὅτι μὲν γὰρ
τῶν δις παίωντων τὴν ἀφὴν, ἄντικρυς, δῆλον. ἀλλὰ τοῦτο
μὲν καὶ τοῖς διαλείπονσι κατὰ μίαν πληγὴν ὑπάρχει, καὶ εἴ-
τις μόνῳ τῷ πλήττεσθαι προέχων, δύο σφυγμοὺς τὸν δις
παίοντα νομίζει, φανερώς ἀμαρτάνει. τοὺς γὰρ ἐν μιᾷ δια-
στολῇ διαλείποντας οὐκ ἂν φαίη δύο σφυγμοὺς εἶναι, καὶ
τοι δις πλήττουσιν. ἐναργῶς γὰρ ἐπ' αὐτῶν ἡ κίνησις ἀπολ-

decimus sextus, decimus septimus, decimus nonus, vigesi-
mus primus, vigesimus tertius, vigesimus quartus.

Cap. XVI. Haec ego de his esse satis puto. Siqui-
dem ad reliquam jam et tertiam pulsuum una in parte aequa-
lium differentiam redibimus, quos ut unum Archigenes de-
scribit vocatque dicrotum. Sunt vero plures. Quot autem
sint et quales, paulo post explicabimus, si expenderimus
prius, de illisne sit, qui ex arteriae una distentione constant,
an duo sint continentes impares pulsus. Sed id perbelle
judicare non est, nisi ad unguem; qui pulsus hic sit, teneamus;
quem Archigenes dicrotum appellavit. Nam in iis esse eum
qui iterum tactum feriunt, plane liquet. Atqui intermit-
tentes in uno ictu obtinent id ipsum. Et si solum quis ictum
attendens; duos pulsus censeat esse eum qui bis feriat, in
manifesto errore est; nam qui in una distentione intermit-
tuunt, quanquam iterum feriunt, non dixeris duos pulsus esse,
manifeste etenim in illis destitutus motus continuitate, quiete

Ed. Chart. VIII. [29.]

Ed. Bas. III. (15.)

λῦσα τὸ συνεχές ἀκινήσιάν μέση διακόπτεται. τὸ δὲ γένος τὸ τῶν δικρότων οὐχ οὕτως, ἀλλ' ἐπειδὴν πληρώσῃ τὴν διαστολὴν ἅπασαν, εὐθὺς ἀποχωρεῖ πρὸς βραχὺ, καὶ αὖθις παίει τὸ δεύτερον, ὥστε τῶν μὲν διαλειπόντων ἡσυχίαν μέσῃ εἶναι τῶν πληγῶν, τοῦ δὲ δικρότου συστολὴν ἢ σύνοδον, ἢ ὑπονόστησιν, ἢ ὅς ἂν τις ἐθέλῃ καλεῖν. διὰ τοῦτό τινες δύο σφυγμοὺς εἶναι φασί, οὐχ ἓνα, τὸν δικροτον. ἐροῦσι δὲ αὐτὸ μάλιστα οἱ μὴ παρακολουθοῦντες τῇ συστολῇ τῆς ἀρτηρίας, ἀλλ' ἐκ πληγῆς καὶ διαλείμματος τὸν σφυγμὸν συνεστάναι φάσκοντες. οὗτοι γὰρ μετὰ τὴν προτέραν προσβολὴν τῆς ἀρτηρίας ἀκινήσιάν βραχεῖαν ἐροῦσι γίνεσθαι, καὶ μετ' αὐτὴν ἑτέραν προσβολὴν, καὶ φήσουσιν ἀνώμαλον εἶναι τὸν τοιοῦτον σφυγμὸν κατὰ πυκνότητα. τούτους γὰρ ἀνωμάλους κατὰ πυκνότητα νομίζουσιν, ὅφ' ὧν ἄνισον τὸ μεταξὺ τῶν πληγῶν διάλειμμα, καθάπερ καὶ μετ' ὀλίγον ἐροῦμεν, ἀλλὰ νῦν γε, ὅτι καὶ κατὰ τούτους διοίσουσιν οἱ δικροτοὶ σφυγμοὶ τῶν ἐν μιᾷ διαστολῇ διαλειπόντων, πειραθῶμεν πρότερον ἀποδείξαι, συγχωρήσαντες αὐτοῖς τὴν ὑπόθεσιν, καθ' ἣν οὐ φασιν αἰσθητὴν εἶναι τὴν συστολὴν. εἰ

interrumpitur media. Dicrotorum genus non item: sed, simulatque omnem distentionem effecit, se paulisper subducit ac mox pulsat iterum, ut intermittentium quies media ictus intercipiat; dicroti contractio, vel congressus, vel reditus, vel ut libet appellare. Idcirco quidam duos pulsus esse dicrotum, non unum autumant. Hoc affirmabunt illi potissimum qui arteriae contractionem non animadvertunt, sed ex ictu ajunt pulsus et intervallo constare. Iidem enim ab arteriae primo occurfu fieri brevem quietem contendunt, sub quam alterum occursum, atque crebritate dicent eum pulsus inaequalem esse. Nam qui impar habent, quod ictus dividit, intervallum, hos crebritate inaequales vocant, ut dicemus paulo inferius. Quin nunc etiam, quod distabunt, vel horum sententia ab intermittentibus in una distentione pulsus dicroti, faciemus; ut demonstremus, et quod ponunt illi, contractionem non posse sentiri, dabimus; nam ut hoc con-

Ed. Chart. VIII. [29.]

Ed. Bas. III. (15.)

γὰρ καὶ τοῦτο δοθεῖη, τὸ γοῦν οὐκ ἀπὸ τῶν ἴσων διαστημάτων ἀνιούσαν φαίνεσθαι τὴν ἀρτηρίαν οὐκ ἂν τις ἀρνήσαιοτο. τοῦτο δ' ἐπὶ τῶν διαλείπόντων ἐναργῶς φαίνεται. κάτωθεν γὰρ ποθεν ἀρξαμένη τῆς κινήσεως ἡ ἀρτηρία, κἄπειτα παυσαμένη, τὴν ἀρχὴν αὐτῆς τῆς δευτέρας κινήσεως, ἵνα περ ἐτελεύτησεν ἡ προτέρα, ποιεῖται, τῶν διερότων οὐχ οὕτως πλητιόντων, ἀλλὰ φανερώς ἐκ βάθους πλέονος καὶ κατὰ μείζονος διαστάσεως ἡ προτέρα κινήσις ἐξηνέχθαι φαίνεται, αὐτόθεν δῆπουθεν ἐγγύθεν ἡ δευτέρα. τούτους μὲν οὖν τοσοῦτον ὁμολογοῦντας ἔχομεν, ὥς οὐ ταυτόν ἐστι διαλείπειν ἐν μιᾷ διαστολῇ σφυγμόν, ἢ δις παίειν, ὥς ὁ δίκροτος. οὐ μὴν ἀναγκάσαι γε αὐτοὺς ἄκοντας οἶόν τε, κατὰ μίαν πληγὴν ἀνωμάλους ὀνομάζειν τοὺς δικρότους. ἐροῦσι γὰρ ἀπομαχόμενοι δύο πληγῶν φανερώς αἰσθάνεσθαι, μήτε τὸ μέγεθος ἴσον μήτε τὸν χρόνον, ἀλλὰ μηδὲ τὸν τόνον. καὶ δι' ὀλίγου φήσουσι χρόνου τὴν δευτέραν ἐπὶ τῇ προτέρᾳ γίνεσθαι. καὶ ἀνώμαλον μὲν συγχωρήσουσιν εἶναι τὸν τοιοῦτον σφυγμόν, οὐ μὴν τὸν κατὰ μίαν πληγὴν· ἀλλὰ τὰς ἐν πυκνότητι καὶ σμικρότητι καὶ τόνῳ τῆς ἀνωμαλίας

cedatur, quin arteria ab intervallis non videatur se efferre paribus, non negaveris certe. Jam in intermittentibus hoc perspicuum plane est; etenim inferne arteria nonnunquam auspicata motum, mox simulatque desiterit moveri, initium iterum facit alterius motus, ubi prior desiit. Dicroti vero non ita pulsant, sed manifeste ex altiore profunditate et intervallo majore prior motus videtur cieri atque indidem continenter alter. Hanc ergo ab istis assensionem expressimus, non esse perinde in una distentione pulsus intermittere ac bis, ut dicrotus facit, ferire. At induci illi tamen inviti, ut in uno ictu inaequales appellent dicrotos, non possunt. Defendent enim binorum ictuum sentiri aperte, nec magnitudinem parem, nec tempus, imo nec robur quidem. Et paucio tempore dicent secundum excipere priorem. Atque admittent inaequalem illi quidem esse hunc pulsus, non uno in ictu tamen; sed differentias huic inaequalitatis, crebrita-

Ed. Chart. VIII. [29.]

Ed. Bas. III. (15.)

διαφορὰς αὐτῷ προσάψουσιν. τοῖς δὲ καὶ τῆς συστολῆς αἰσθανομένοις φανερῶς ὁ δίκροτος ἐκπίπτει τῆς συστηματικῆς καλουμένης ἀνωμαλίας. ἔοικε γάρ τὸ ἐπ' αὐτοῦ γιγνόμενον ταῖς τῆς σφυρᾶς διπλαῖς πρὸς τὸν ἄκμονα πληγαῖς, τῆς μὲν προτέρας ἐκ πολλοῦ μὲν διαστήματος καταφερομένης καὶ σφοδρῶς παιούσης, τῆς δευτέρας δὲ ὅλον ἀναπαλλομένης τῆς σφυρᾶς ἀπὸ τοῦ ἄκμονος οὐκ ἐπὶ πολὺν, καὶ αὐθις αὐτῷ προσπίπτουσας ἀρδυστότερόν τε ἢ πρόσθεν καὶ ἐξ ὀλίγης διαστάσεως. τοιοῦτον γάρ τοι καὶ οἱ δίκροτοι τυγχάνουσιν ἔχοντες τὸ εἶδος, ὅλον ὠθουμένης τῆς ἀρτηρίας εἰς τοῦπίσω κατὰ τὴν προσβολήν, εἴτ' αὐθις ἐπανερχομένης. ὁ δ' ἂν μάλιστα σαφέστατα τὴν τῶν δικρότων σφυγμῶν φύσιν ἐνδείξαιτο καὶ χωρίσειε τῆς συστηματικῆς ἀνωμαλίας, τὸ τῆς ἀποχωρήσεως ἔστιν εἶδος. οὐδὲ γὰρ συστέλλεται τότε ἡ ἀρτηρία, ἀλλὰ ὥς οἷον κλονουμένη καταφέρεται, καὶ τὴν καταφορὰν αὐτῆς ἀπὸ τοῦ πέρατος τῆς πρώτης διαστολῆς, οὐδεμία σαφὴς ἡσυχία διαιρεῖ, καθάπερ ἐπὶ τῆς συστολῆς φαίνεται, ἀλλ' εὐθὺς ἅμα τῷ παύσασθαι τῆς ἄνω φορᾶς ἡ ὑποχώρησις γίνεται, πρὸς ὀλίγον κλονουμένης αὐτῆς, εἴτ' αὐθις ἐμπίπτουσας· ὅλον τε

tis et parvitatís et contentiónis accommodabunt. Qui contractionem autem sentiunt, defleiscere hi manifeste a collectiva, quam vocant, inaequalitate dicrotum animadvertunt. Nam ista res instar habet geminorum ad incudem mallei ictuum, quum ex multo intervallo prior incutitur, valideque pulsat, secundus porro, quum quasi resultat ab incude malleus, non ita multum, reciditque in eam non ita ut antea, valenter et brevi intervallo. Ex eodem genere sunt dicroti; nam arteria in occurso quasi repellitur, moxque redit. Quod autem prae caeteris pulsuum dicrotorum clarissime naturam doceat et a collectiva inaequalitate sejungat, genus est recessus. Neque enim tum arteria contrahitur, sed quasi concuteretur, occidit; cujus delapsum a primae distentionis termino nulla dirimit manifesta quies, ut animadvertitur in contractione: sed simulatque attolli desinit, recedit, atque illa paulisper vibrata, mox occurrit iterum; id quod etiam

Ed. Chart. VIII. [30.]

Ed. Basl. III. (15. 16.)

[30] καὶ τοῖς πρὸς βίαν ἐλχθεῖσι κλάδοις, εἴτ' ἀφεθεῖσι γίγνεται. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι φέρονται μὲν ἐπὶ τὸν ἐξ ἀρχῆς τόπον, οὐ μὴν εὐθὺς ἐν αὐτῷ μένουσιν, ἀλλ' αὐθις ἀναχωροῦσιν ἐπὶ ταῦτό, ὅθεν ἡνέχθησαν, καὶ οὐδὲ ἴσην γε διάστασιν ἐπιλαμβάνουσι τῇ πρόσθεν, ἀλλ' ἐλάττωνα μικρῶ· καὶ πάλιν ἀπὸ τούτου τοῦ πέρατος ἐπὶ τὸν οἰκῆον ἀναφέρονται τόπον, καὶ δευτέρον γε ὑποχωροῦσιν αὐθις· καὶ ἐπανέρχονται πάλιν, καὶ τρίτον τε καὶ τέταρτον καὶ πολλάκις, ἔστ' ἂν κατὰ βραχὺ μειοῦντες τὴν ἐπάνοδον; εἰς ἡσυχίαν παντελῆ τελευτήσωσι τοιοῦτόν τι καὶ τῆς ἀρτηρίας κινήσει συμβέβηκεν ἐν τοῖς (16) δικρότοις σφυγμοῖς. ὥστ' ἔγωγε οὐ μόνον ἅπαξ ἐπανιοῦσαν, ἀλλὰ καὶ δευτέρον εἶδόν ποτε. καὶ τὸ σύμπαν φάναι, κλονώδη πάντως δεῖ τὴν κίνησιν εἶναι τοῦ δικρότου σφυγμοῦ, ὥστε καὶ κατ' αὐτὴν τὴν προτέραν πληγὴν οἷον ἐπαιφομένην καὶ τὸν τόπον ὅλον ἀλλάττουσαν τὴν ἀρτηρίαν ἄνω φέρεσθαι μᾶλλον ἢ διαστελλομένην· τοιοῦτοι γὰρ οἱ κλονώδεις. καὶ ὅταν γε σφοδρῶς αὐτοῖς τοῦτο τὸ πάθημα συμπίπτῃ, καὶ τὰ μόρια τῆς ἀρτηρίας διαφερόντως κινῶνται, τοῦ μὲν εἰ τύχοι πρώτου, τοῦ δὲ δευτέρου, τοῦ δὲ τρίτου καὶ πολλάκις τετάρτου καὶ πέμπτου μέρους αὐτῆς ἀναφερομένου

vi tractis ramis, inde dimissis, accidit, qui quidem contendunt ad pristinum locum: ubi non statim resistunt tamen, sed eodem, unde abierunt, revertuntur. Neque vero aequum sumunt ac antea intervallum, sed longe minus, iterumque ab hoc termino ad propriam sedem se conferunt, iterumque recedunt et redeunt et tertio et quarto et saepius, dum reditum paulatim imminuendo ad absolutam aliquando evadant quietem. Tale etiam quid in dicrotis pulsibus motui arteriae usu venit. Ego itaque non jam semel vidi reversum fuisse, sed iterum aliquando. Et breviter vibrari omnino motum oportet pulsus dicroti, ut in ipso primo ictu veluti evecta atque ex universo loco arteria demigrans potius effe-ratur quam distendatur; hujuscemodi enim sunt vibrati. Quod illis, ubi cum vi aliqua accidit, partes arteriae aliter atque aliter moventur; ut verbi gratia, prima, secunda, tertia et frequenter quarta et quinta ejus pars attollatur et

Ed. Chart. VIII. [30.]

Ed. Bas. III. (16.)

τε καὶ αὐθις καταφερομένον. ὥστε ἔστιν ὅτι καθ' ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν χρόνον τὰ μὲν ἀναφέρεσθαι σοι δόξει μόρια, τὰ δὲ καταφέρεσθαι. τοιαύτης οὖν οὔσης τῆς τῶν δικρότων σφυγμῶν ιδέας, αἱ διαφοραὶ γενήσονται κατὰ πάντα τὰ προγεγραμμένα γένη, πληρότητος, σκληρότητος, μεγέθους, σφοδρότητος, τάχους, καὶ τῶν ἐναντίων, ἐν αὐτῇ τε τῇ πρώτῃ κινήσει καὶ τῇ κατὰ τὴν ὑποχώρησιν ἐπανόδῳ. δύναται γὰρ μεγάλη καὶ οὐ μεγάλη, καὶ σφοδρὰ καὶ οὐ σφοδρὰ, καὶ ταχεῖα καὶ οὐ ταχεῖα, καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον εἰδῶν γίνεσθαι, καὶ ἦτοι ὁμαλῇ, ἢ ἀνώμαλος, ὥστε τὰς τοιαύτας ἐπαλλάττεις πολλὰ ποιεῖν εἶδη τῶν δικρότων σφυγμῶν. αὗται μὲν αἱ κατὰ διαστολὴν τῶν δικρότων σφυγμῶν τῆς ἐν ἐνὶ μορίῳ συνισταμένης ἀνωμαλίας διαφοραί.

Κεφ. ιζ. Μεταβάντες δ' ἐπὶ τὴν ἐν διαφέρουσι μορίοις, εἴπωμεν ἥδη καὶ τὰς ἐκείνης ἀπάσας διαφορὰς, πρώτας μὲν δύο, καθ' ἃς ἡ συνεχὴς ἔστιν ἢ κίνησις, ἢ διαλείπουσα κατὰ τι, τὰς δ' ἄλλας τὰς κατὰ μέρος ἐκ τῆς τούτων τομῆς συνισταμένας. ἡ μὲν γὰρ συνεχὴς ἦτοι ὁμαλῆς ἔστιν, ἡ

delabatur. Itaque fit aliquando ut uno eodemque tempore hae partes attolli, decidere illae appareant. Quae forma quum dicrorum pulsuum sit, differentiae in illis omnibus, quae retulimus, generibus erunt, plenitudinis, duritiei, magnitudinis, vehementiae, celeritatis et contrariorum; tam in ipso primo motu, quam in reditu a discessu. Nam magnus potest et non magnus, et vehemens et non vehemens, et celer et non celer, et aliarum quarumlibet specierum altera esse, etiam vel aequalis, vel inaequalis; quae certe commutationes multas species constituunt dicrorum pulsuum. Hae dicrorum pulsuum in una distentione sunt, inaequalitate unam partem occupante differentiae.

Cap. XVII. Jam ad inaequalitatem diversarum partium transeamus, ejusque explicemus omnes differentias ac primas duas, juxta quas aut continuus est motus, aut intercisus aliqua ex parte; alias singulares ex harum divisione genitas. Nam continuus aut est aequalis, aut inaequalis.

Ed. Chart. VIII. [30.]

Ed. Bas. III. (16.)

ἀνώμαλος. ἐμάθομεν γὰρ ὅπως ὁμαλῆς καὶ ἀνώμαλος ἀνωμαλία γίνεται. τῆς μὲν οὖν ὁμαλοῦς, ἥ ἐκλύεσθαι τὸ τάχος, ἥ ἐπιτείνεσθαι ἀναγκαῖον ἐξαχῆ, καθάπερ μικρῶ πρόσθεν ἐλέχθη, τῆς δ' ἀνωμάλου πλείους εἰσὶν αἱ διαφοραὶ παρὰ τὸ μακρὸν, ἥ βραχὺν, ἥ σύμμετρον κατὰ τὸ μῆκος εἶναι τὸν σφυγμόν. τοῖς μὲν γὰρ δύο δακτύλοις ὑποπιπτούσης τῆς κινήσεως ἕξ ἔσονται διαφοραὶ, τοῖς δὲ τρισὶ τέσσαρες καὶ εἴκοσι, τοῖς δὲ τέσσαρσιν ὀκτὼ καὶ ἐβδομήκοντα. ὅπως μὲν οὖν εἰ τοῖς δύο δακτύλοις ἡ κίνησις ὑποπίπτει, τὰς διαφορὰς ἕξ ἀναγκαῖον γενέσθαι, καὶ εἰ τοῖς τρισὶ, τέσσαρας καὶ εἴκοσι, τὰ προγεγραμμένα δύο διαγράμματα διδάσκει, πῶς δὲ καὶ εἰ τοῖς τέσσαρσιν, ὀκτὼ καὶ ἐβδομήκοντα, μάθοις ἂν, εἰ πρότερον γνοίης ὅτι τεττάρων πραγμάτων ὀντινωοῦν τρεῖς ἐκάστου διαφορὰς ἔχοντος ἀνάγκη τὰς πάσας συζυγίας γενέσθαι μίαν καὶ ὀγδοήκοντα. τοῦτο δ' οὐ χαλεπὸν εὐρεῖν ἐκ τοῦ γινώσκειν, ὅτι τῶν τρεῖς ἔχόντων διαφορὰς ἑπτὰ καὶ εἴκοσι συζυγίαι γίνονται. προσελθόντος γὰρ τοῦ τετάρτου τρεῖς ἔχοντος διαφορὰς, εὐλόγον ἐστὶ μίαν καὶ ὀγδοήκοντα

Docuimus enim qua ratione aequalis fiat et inaequalis inaequalitas. Aequalis itaque vel remittatur celeritas, vel increascat a primo sex modis necesse est, uti paulo ante declaravimus. Inaequalis sunt plures differentiae, pro pulsus magnitudine longa, vel brevi, vel moderata. Namque duobus digitis si motus occurrat, sex differentiae existent; si tribus, quatuor et viginti; si quatuor, septuaginta octo. At quemadmodum si occurrat duobus digitis, erunt necessario sex differentiae; si tribus, vigintiquatuor; duae illae superius delineatae tabellae planum faciunt. Jam quam ratione, si quatuor etiam, octo et septuaginta fient, assequeris, si prius perspexeris quatuor rerum quarumlibet, quarum ternas singulae differentias affectae sint, conjugationes necesse esse, numero ut octoginta una sint. Neque est difficile hoc inventu, modo noris eorum quae tres differentias habent, conjugationes esse viginti septem. Si jam quartum accedat, cui tres sint differentiae, unam et octoginta numero

Ed. Chart. VIII. [30, 31.]

Ed. Bas. III. (16.)

γενέσθαι τὰς πάσας, ὧν εἰ ἀφέλοιμεν τρεῖς τὰς ὁμαλοὺς ποιούσας τοὺς σφυγμοὺς, [31] οἱ λοιποὶ δηλονότι ὀκτὼ καὶ ἑβδομήκοντα γενήσονται. κατὰ ταῦτὰ δὲ τοῖς προγεγραμμένοις δύο διαγράμμασι δῆλον, ὥς καὶ τούτων τῶν εἴκοσι μὲν καὶ τεττάρων τινὲς τοῖς ἑξ τοῖς πρώτοις οἱ αὐτοὶ γενήσονται, τῶν δὲ ὀκτὼ καὶ ἑβδομήκοντα τοῖς τέσσαρσι καὶ εἴκοσιν, ὅτι τε καθάπερ ἐπ' ἐκείνων, οὕτω καὶ ἐπὶ τούτων αἰρέσεις δύο γενήσονται, τῶν μὲν οἰομένων κοινωνεῖν ἀλλήλοις τὰ διαγράμματα, τῶν δὲ μή.

Κεφ. ιη'. Λοιπὸν δ' ἂν εἴη τὰς διαλειπούσης τῆς κινήσεως γιγνομένης διαφορὰς ἐξαριθμῆσαι. γενήσονται δὲ τέτταρες μὲν αἱ πρώται, κατὰ μέρος δ' ἐκάστης αὐτῶν πλείους, αἱ μὲν τέσσαρες ὧδέ πως. ἡ γὰρ ὁ πρῶτος καὶ τρίτος ἀσθάνονται τῆς κινήσεως, οὐ μὴν ὁ δεύτερος καὶ ὁ τέταρτος, ἡ ὁ πρῶτος καὶ τρίτος καὶ τέταρτος, οὐ μὴν ὁ δεύτερος, ἡ ὁ πρῶτος καὶ δεύτερος καὶ τέταρτος, οὐ μὴν ὁ τρίτος, ἡ ὁ πρῶτος καὶ τέταρτος, οὐ μὴν οὐθ' ὁ δεύτερος οὐθ' ὁ τρίτος. ὅταν μὲν οὖν ὁ πρῶτος καὶ τρίτος αἰσθάνωνται μόνον, ἑννέα γίνονται διαφοραὶ σφυγμῶν καθ' ἕναστον γένος, ὅταν δ' ὁ πρῶτος καὶ ὁ τρίτος

ratio postulat esse. Quibus si tres, quae creant aequales pulsus, eripias, reliqui quidem septuaginta octo erunt. Itaque ex ante descriptis duabus tabellis constat, horum viginti-quatuor quosdam primis sex futuros similes, atque illorum octo et septuaginta, his vigintiquatuor. Praeterea ut in illis, et item quoque in his duae erunt sectae, ut hi convenire existiment inter se tabellas, illi secus.

Cap. XVIII. Restat nunc ut differentias recenseamus motus interrupti. Erunt autem primae quatuor, quarum singularum complures, atque quatuor in hunc modum. Aut primus et tertius digitus motum sentiunt, non secundus autem et quartus, aut primus et tertius et quartus, at non secundus, aut primus, secundus, quartus, non tertius tamen, aut primus atque quartus, secundus et tertius minime. Quum primus et tertius duntaxat sentiunt, novem in singulis generibus differentiae fiunt pulsuum, ubi vero primus et

Ed. Chart. VIII. [31.]

Ed. Bas. III. (16.)

καὶ τέταρτος, ἐπτά καὶ εἴκοσιν. ἴσαι δὲ τὸν ἀριθμὸν ταῖσδε καὶ ὅταν ὁ πρῶτος καὶ δεῦτερος καὶ ὁ τέταρτος. ὅταν δ' ὁ πρῶτος καὶ ὁ τέταρτος, ἐννέα. σαφὲς δὲ ὁ καθ' ἐκάστην ἀριθμὸς ἐκ τῶν προγεγραμμένων μεθόδων. αὕτη καὶ ἡ τῆς κατὰ τὰ διαφέροντα μόρια γινομένης ἀνωμαλίας τομή. γίνονται δὲ καὶ μῖξεις ἀμφοτέρων τῶν πρώτων διαφορῶν πρὸς ἀλλήλας πολυειδῶς, ὥστε μὴ μόνον ἐν διαφέρουσι μορίοις εἶναι τὴν ἀνωμαλίαν, ἀλλὰ καὶ καθ' ἐν ὅτιοῦν. εἰ δὲ τις τῶν ἐκ θατέρου γένους διαφορῶν τὰς ἐνδεχομένας μιγνύναι βούλοιο ταῖς ἐκ θατέρου, καὶ τοῦτο ποιῶν μὴ κάμνοι πρὶν ἀπάσας συμπλέξαι, γυμνάσαιτ' ἂν οὐκ ἀχρήστως. ἡγοῦμαι δὲ οὐδ' ἂν χαλεπῶς δρᾶσαι τινα αὐτὸ, εἰ μὴ ἀργῶς τὰ μέχρι τοῦδε ὑφ' ἡμῶν γεγραμμένα παρέδραμεν. οὕτως μὲν ἂν τις ἀπάσας μάθοι τὰς κατὰ τὴν κίνησιν ἐν μιᾷ διαστολῇ γινομένας ἀνωμαλίας.

Κεφ. ιθ'. Ἡ δὲ κατὰ τὸ ποσὸν τῆς διαστολῆς ἀνωμαλία περὶ μὲν τοῖς διαφέρουσι μορίοις τῆς ἀρτηρίας καὶ φαίνεται γινομένη. πολλάκις καὶ νοηθῆναι ῥάστη διαλείπουσά τε καὶ συνεχῆς, ὁμαλῶς τε καὶ οὐχ ὁμαλῶς, ἐξ οὗ

tertius et quartus, viginti septem: totidem, quum primus, secundus et quartus, quum primus et quartus, novem. Atqui singularum apertus est numerus ex viis rationibusque ante traditis. Haec est jam etiam inaequalitatis divisio, quae diversis in partibus fit. Commiscentur porro variis modis ambae inter se primae differentiae, ut non jam diversas tantum partes, verum etiam singulas teneat inaequalitas. Jam vero si quis unius generis congruas differentias cum alterius confundere volet, nec id laboris, dum omnes connexuerit, deprecabitur, operam non luserit. Equidem censeo, nisi haec obiter quae hactenus sunt tradita, percurreris, id nullo te negotio consequiturum. Hac ratione inaequalitates motus in una distentione omnes didiceris.

Cap. XIX. At vero inaequalitas quantitatis distentionis, diversas quidem arteriae partes occupans, quum animadvertitur crebro, tum percipitur facillime et interrupta et continua, aequaliter et inaequaliter. De quo genere qui

Ed. Chart. VIII. [31. 52.]

Ed. Bas. III. (16.)

γένους εἰσὶν οἳ τε μύουροι καλούμενοι κατὰ μίαν διαστολήν, οἳ τε πρὸς τινῶν ἐπινευυκότες τε καὶ περινευυκότες ὀνομασθέντες. ἐν ἐνὶ δὲ μόριον τῆς ἀρτηρίας οὐκ ἂν συσταίη κατὰ τοῦτο τὸ μέρος ἀνωμαλία καθ' ἓνα σφυγμόν. πρὶν γὰρ ἐπὶ τὸ τέλος ἐξικέσθαι τὴν κίνησιν, οὐδέπω τὸ μέγεθος δῆλον, ἀλλὰ μόνον τοῦτο τὸ γένος τῶν σφυγμῶν εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ τέλους προσδεῖται. σφοδρότητα μὲν γὰρ καὶ τάχος καὶ σκληρότητα καὶ τὰναντία τούτων καὶ τὰ μέσα δυνατόν ἐστι κινουμένης τῆς ἀρτηρίας γνωρίσαι, τὴν δὲ κατὰ τὸ μέγεθος καὶ σμικρότητα διαφορὰν οὐχ οἷον τε πρὸ τοῦ παύσασθαι κινουμένην. ἅμα μὲν γὰρ τῷ παύσασθαι πηλίκος ἐστὶν ὁ σφυγμὸς ἐγνώσθη, πρὸ τούτου δ' ἔτι ἄδηλον ἦν, μέχρι πόσον κινήσεται. πῶς οὖν οἷον τε καθ' ἓν μόριον ἀνώμαλον ἐν τούτῳ γένει συστῆναι σφυγμόν; ὅς γὰρ, ἢν οἷός τις ἐστι γνωσθῇ, δεῖται συμπεπερασμένης τῆς κινήσεως, οὗτος πῶς ἂν γνωσθεῖη γιγνομένης ἔτι;

Κεφ. κ'. [32] Ἡ δὲ κατὰ τὸν ζωτικὸν τόνον ἀνωμαλία τὴν αὐτὴν ἐπιδέχεται τομὴν τῇ κατὰ τὴν κίνησιν. ἥ γὰρ

decurtati vocantur, in una distentione sunt, et illi etiam qui ab aliquibus innuentes et circumnuentes appellantur. In una vero arteriae parte non recipiat huius generis inaequalitatem unus pulsus, quod priusquam finem motus attingat, nequaquam liqueat magnitudo: caeterum quo innotescat, hoc unum pulsum genus requirit finem. Nam vehementiam, dum movetur arteria atque celeritatem et duritiem horumque contraria et media cognoscas, magnitudinis et parvitatis differentiam, nisi jam moveri arteria destiterit, non possis. Nam simul ut destitit, quantus est pulsus, apertum est: antea incertum etiam erat, quousque moveretur. Qui fieri igitur potest, ut una efficiat pars inaequalem in hoc genere pulsum? Qui enim quo cognoscatur, quis sit, postulat motus exitum, hic in motu etiamnum quomodo perspicitur?

Cap. XX. Inaequalitas vero vitalis roboris eandem distributionem ac inaequalitas motus, habet. Nam aut ean-

Ed. Chart. VIII. [32.]

Ed. Bas. III. (16. 17.)

περὶ τὸ αὐτὸ μόριον, ἢ ἐν διαφέρουσι συνίσταται. περὶ μὲν τὸ αὐτὸ, τριχῶς, ἢ διαλειπούσης τῆς κινήσεως, ἢ συνεχοῦς μενούσης, ἢ δικρότου γινομένης, περὶ δὲ τὰ διαφέροντα διχῶς, ἢ συνεχοῦς μενούσης, ἢ διακοπτομένης. ἴσα δὲ καθ' ἕκαστον τούτων τῶν γενῶν αἱ κατὰ μέρος διαφοραὶ ταῖς ἐπὶ τῆς κινήσεως εἰρημέναις. καὶ μὲν δὴ καὶ μίγνυσθαι τὰς περὶ ἐν μόριον συνισταμένης ἀνωμαλίας ταῖς ἐν διαφέρουσι γιγνομένης ὡσαύτως, ἀναγκαῖον.

Κε φ. κα. Ἡ δὲ κατὰ τὸ σῶμα τῆς ἀρτηρίας ἀνωμαλία, καθ' ἣν μαλακός, ἢ σκληρός ὁ σφυγμός γίνεται, καθ' ἐν μὲν οὐχ οἷόν τε μόριον γενέσθαι, κατὰ δὲ διαφέροντα φαίνεται συνισταμένη δισσως, ὥσπερ ἡ τε κατὰ τὴν κίνησιν καὶ ἡ κατὰ τὸν τόπον, ἥτοι (17) συνεχοῦς μενούσης τῆς κινήσεως, ἢ διακοπτομένης. ὥστε καὶ τὰς διαφορὰς εἶναι τὰς αὐτὰς κατὰ τοῦτο τὸ γένος ταῖς ἐπ' ἐκείνων προειρημέναις. ἐν δὲ μόριον ἀρτηρίας οὐχ οἷόν τε κατὰ μὲν τὴν ἀρχὴν τῆς διαστολῆς μαλακὸν φαίνεσθαι, κατὰ δὲ τὴν τελευτὴν σκληρὸν, ἢ ἀνάπαλιν ἀρχομένης μὲν σκληρὸν, τελευτώτης δὲ μαλακόν.

dem partem, aut distinctas tenet; eandem tribus modis, aut interrupto motu, aut perpetuo, aut dicreto; distinctas bifariam, vel continuo motu, vel interciso. Singulorum praeterea horum generum totidem sunt singulares differentiae, quot motus. Quin' commisceri etiam possitas una in parte inaequalitates necesse est, ut illas, quae in diversis fiunt.

Cap. XXI. Sed inaequalitas corporis arteriae, ex qua pulsus aut mollis aut durus redditur, in una quidem non potest parte fieri; in diversis fieri duobus modis videtur, non aliter ac inaequalitas motus et roboris, ut aut continuus motus sit, aut intercissus. Quo fit ut et differentiae hujus generis sint eadem atque praedictae illorum. Verum arteriae pars una non potest initio esse distentionis mollis, dura in fine, aut contra primo dura, in exitu mollis.

Ed. Chart. VIII. [32.]

Ed. Bas. III. (17.)

ὥστε κατὰ γε τοῦτο διαφόρως ἔχει τούτῳ τῷ γένει τῶν σφυγμῶν, τῷ κατὰ σκληρότητα καὶ μαλακότητα, τὰ πρόσθεν δύο, τὸ τε κατὰ τὴν κίνησιν καὶ τὸ κατὰ τὸν τόνον.

Κεφ. κβ'. Τὸ δὲ κατὰ τὴν ἐγκεχυμένην οὐσίαν τῇ κοιλότητι τῆς ἀρτηρίας γινόμενον γένος σφυγμῶν, ἐν ᾧ καὶ ὁ πλήρης καὶ ὁ κενὸς συνίσταται, τὰς αὐτὰς ἐπιδέχεται ζητήσεως. τῷ προειρημένῳ, τῷ κατὰ τὸ ποσὸν τῆς διαστολῆς. δόξει γὰρ κἀνταῦθα περὶ μὲν τὰ διαφέροντα μόρια δύνασθαι συστήναι καθ' ἓνα σφυγμὸν ἀνωμαλίαν, περὶ δὲ τὸ αὐτὸ μὴ δύνασθαι. μακροῦ δὲ ὅλον τὸ γένος τοῦτο τῶν σφυγμῶν δεῖται λόγον, καὶ οὐ τοῦ παρόντος καιροῦ. ῥηθήσεται γὰρ ἐν τοῖς περὶ τῆς τῶν σφυγμῶν διαγνώσεως. ἔτι δὲ πλείονος δεῖται λόγου τὸ κατὰ τὸ τρίτον σημαινόμενον τῆς πληρότητος, ὑπὸ τε ἄλλων τινῶν καὶ τῶν περὶ τὸν Ἀσμιγένην λεγόμενον. ὥστε καὶ αὐτὸ εἰς αὐτῆς ἀναβεβλήσθω. τοσοῦτον δ' ἐτι τοῖς εἰρημένοις προσθέντις ἐπὶ τὰ ἐξῆς ἴωμεν.

Κεφ. κγ'. Ὅτι κατὰ τὸν τῆς ἀρτηρίας τόπον, ἐναργέστερον γνωρίζομένης τῆς τοῦ πυρετοῦ θερμότητος οἷα τίς

Quare hactenus quidem ab hoc pulsum genere duritiei et mollitiei duo genera dissident priora, motus et contentionis.

Cap. XXII. Porro pulsum genus quod efficit infusa materia in arteriae cavitatem, in quo plenus et vacuus est, easdem habet quaestiones ac superius, quod quantitate constabat distentionis; videbitur enim hic quoque obtinere diversas partes posse in uno pulsu inaequalitas, eandem non posse. Sed postulat genus totum hoc pulsum prolixam orationem neque est huius loci; in commentariis de pulsibus dignoscendis explicabitur. Jam etiam longiore tractatu opus est ad tertiam notionem plenitudinis; cuius quum alii quidam tum Archigenes auctor est. Proinde hoc quoque in aliud tempus rejiciamus. Adhuc tamen dictis tantum adjiciamus, inde ad reliqua proficiscamur.

Cap. XXIII. Quia evidentius in arteriae sede febris calor qualis sit, quam si aliam tangas partem, cognoscitur,

Ed. Chart. VIII. [32. 33.]

Ed. Bâle III. (17.)

ἔστιν, ἢ εἰ καὶ ἄλλο τι μόριον ἄπτοιο, πιθανὸν ἔδοξεν εἶναι
 τισι καὶ τοιοῦτον γένος σφυγμῶν συναριθμῆσαι τοῖς ἄλλοις;
 δι' οὗ τὴν ποιότητα τῆς θερμότητος γνωρίζομεν, οὗ δηλονότι
 γένους ὁμαλότης τε καὶ ἀνωμαλία συστήσονται κατὰ μίαν
 διαστολήν. καὶ διαφοραὶ τῆς ἀνωμαλίας γενήσονται πρώτη
 μὲν ἢ τε ἐν διαφέρονσι μορίοις καὶ ἢ περὶ ἐν ὅτιοῦν συνιστα-
 μένη, τούτων δ' αὐθις τεμνομένων κατὰ τὰς προγεγραμμέ-
 νας μεθόδους, ἑτεραί πλείους κατὰ μέρος.

Κεφ. κδ'. [33] Ἄλλο γένος ἀνωμαλίας τῆς καθ' ἓνα
 σφυγμὸν, οὐδενὶ τῶν ἐξημέρων ὑποπίπτον σφυγμῶν, πρὸ
 παρὰ τὴν θέσιν τῆς ἀρτηρίας. φαίνεται γὰρ ἔσθ' ὅτε τὸ μὲν
 τι μέρος αὐτῆς εἰς τὰ δεξιὰ παρῆσθαι, τὸ δὲ εἰς τὰ ἀριστερά;
 καὶ τὸ μὲν ὑψηλότερον εἶναι, τὸ δὲ ταπεινότερον, ἥτοι κατὰ
 δύο τόπους, ἢ πλείονας, τοῦ τοιοῦτου πάθους συνιστα-
 μένου. παράκειται δὲ τοῦτο κατὰ τὴν φαντασίαν τῇ κατὰ
 τὸ ποσὸν τῆς διαστολῆς ἀνωμαλίᾳ, καὶ ὥς χρὴ διορίζειν αὐτὸ,
 ἐν τοῖς περὶ τῆς τῶν σφυγμῶν διαγνώσεως λέγεται.

Κεφ. κέ'. Ἄλλο γένος ἀνωμαλίας τῆς καθ' ἓνα σφυγ-
 μὸν τὸ κυματῶδες καλούμενον, οὗ τὴν ἰδέαν δηλοῖ μὲν ἱκανῶς

ideo quibusdam probabatur inter alia hoc etiam genus pul-
 suum referri, quo caloris noscimus qualitatem; cuius qui-
 dem generis aequalitas et inaequalitas versantur in una dis-
 tentione, ac inaequalitatis erunt differentiae; prima, tum
 quae diversas partes, tum quae singulas tenet, quas iterum
 si ex praedictis viis et rationibus seces, alterae particulares
 plures.

Cap. XXIV. Aliud genus est uno in pulsu inaequali-
 tatis, nec ullum dictorum pulsuum amplectitur hoc, quod a
 sede arteriae proficiscitur. Siquidem est quum pars ejus
 dextrorsum, pars deflectatur sinistrorsum, alia etiam pars
 sursum, alia deorsum; quod accidit aut in duobus locis, aut
 pluribus. Est autem hoc specie finitimum distentionis in-
 aequalitati quantitatis, quae, ut sunt distinguenda, in libris
 de pulsibus dignoscendis explicatur.

Cap. XXV. Aliud item inaequalitatis unius pulsus
 genus est quod vocatur undosum: quod quale sit, abunde

Ed. Chart. VIII. [33.]

Ed. Basl. III. (17.)

καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα, χεῖρον δ' οὐδὲν ὑπὲρ σαφηνείας εἰπεῖν τι καὶ ἡμᾶς. οὐχ ἅμα φαίνεται κατὰ τὴν τοιαύτην ἀνωμαλίαν ἡ ἀρτηρία πᾶσα διαστελλομένη, ἀλλὰ τὸ μὲν τι πρῶτον αὐτῆς, τὸ δὲ δεύτερον, τὸ δὲ τρίτον, τὸ δὲ τέταρτον. καὶ οὐδὲ ταῦτα ὡς ἔτυχεν, ἀλλὰ σὺν τῷ τὴν ἐπαρσιν κυματώδη γενέσθαι, τοῦ δευτέρου κύματος αἰετὸν πρῶτον ἐκδεχομένου, καὶ ὅπῃ διαφέρει τῆς διακεκομμένης κινήσεως τὸ τοιοῦτον εἶδος τῆς ἀνωμαλίας, οὐ χαλεπὸν φωρᾶσαι. τὴν γὰρ τοῦ πρῶτου μέρους τῆς ἀρτηρίας διαστολὴν ἢ τοῦ δευτέρου διαδέχεται, μηδενὸς ἀκινήτου μορίου μεταξὺ πίπτοντος; ἀλλ' ἔγγυς μὲν ἀκινήσεως ἔχεται τῶν κυμάτων τὸ πέρας, οὐ μὴν παντελῆ· γε φωρᾶσαις ἂν ἡσυχίαν οὐδενὸς μορίου, τὰ γὰρ συνάπτοντα τὰς κινήσεις εἰς ἕνα, ὅσον κυματώδεις ἀναστάσεις, οὐκ ἔστιν ἀκίνητα παντελῶς, ἀλλὰ βραχεῖαν γοῖν τινα διασώζει κίνησιν. διαφέρει δὲ τοῦ σκωληκίζοντος ὁ σφυγμὸς οὗτος μέγεθι. τὸν γοῖν μέγιστον τῶν κυματωδῶν ἐπινοῶν αἰετὸν μειούμενον εἰς οὕτω πρὸς μικρὸν ἀφίξῃ; ὥστε ἀπορεῖν εἴτε κυματώδης, εἴτε σκωληκίζων ἐστὶν ἤδη. οὐ γὰρ κατὰ τὸ ποιοῦν εἰκόασιν ἀλλήλων διαφέρειν, ἀλλὰ κατὰ τὸ ποσόν.

declarat ipsum nomen. Nihil causae est tamen quin quo res evadat apertior, aliquid et nos dicamus. Non videtur simul arteria in ea inaequalitate distendi universa, sed primo prima ejus pars, deinde secunda, mox tertia, ab hac quarta; neque id temere tamen, sed cum elevatione quadam undosa, altera unda semper priorem excipiente. Neque vero ab interrupto motu, quid hoc genus absit, ullius est negotii deprehendere; nam prioris partis arteriae distentionem secundae consequitur, ut intercedat pars a motu libera nulla; verum propemodum quieti similis est undarum finis; at non reperiatur tamen ullam partem prorsus quiescere, nam quae motus connectunt in alto, veluti undosos aestus, non illae quidem prorsus immotae, sed brevem certe quandam refinent motum. A vermiculante hic pulsus magnitudine differt. Etenim maximum undosum si fingas perpetuo minui, tam pusillum invenies aliquando redditum, ut undosus sit, an vermiculans jam, dubites; neque enim qualitas eos, sed quantitas

Ed. Chart. VIII. [33.]

Ed. Bas. III. (17.)

ἔστι δὲ τὸ μὲν τι κοινὸν ἀμφοτέροις τε αὐτοῖς καὶ τοῖς εἰ-
 δεσιν ὅπασιν αὐτῶν, τὸ δὲ ἴδιον ἑκατέρων, κοινὸν μὲν ἀφ'
 οὗ καὶ τοῦνομα ἑκατέροις, τῷ μὲν κυματῶδει τὸ ὅλον κύματα
 ἐπανίστασθαι κατὰ τὴν ἀρτηρίαν, ἕτερον ἐφ' ἑτέρῳ, τῷ δὲ
 σκοληκίζοντι σκώληκος δοικέναι πορεία, καὶ αὐτοῦ τοῦ ζώου
 κυματωδῶς κινουμένου, καθάπερ καὶ Δημόκριτος λέγει που
 περὶ τῶν τοιοῦτων διαλεγόμενος, τῶν ὅσα κυματοειδῶς ἀνὰ
 τὴν πορείαν πλάζεται. καὶ δῆλον ὅτι ἡ ἀρχὴ τῆς ἐπιβρόχης
 ἀνωθεν ἔστιν αἰ καὶ τελευτᾷ πρὸς τὰ πέρατα τῆς ἀρτηρίας.
 τοῦτο μὲν οὖν τὸ κοινόν. διαφοραὶ δ' αὐτῶν αἱ κατ' εἶδος
 ὧδε πως συνίστανται. τινὲς μὲν εἰς εὐθύ τὸ κύμα φερόμενον
 ἔχουσι, τινὲς δὲ καὶ εἰς τὸ πλάγιον ἐκκλίνον, καὶ τινὲς μὲν
 ἐν βραχείᾳ τῇ κατὰ τὸ μῆκος διαστάσει τὸ ὕψος ἱκανόν,
 τινὲς δ' ἔμπαιιν ἐν μακροτέρᾳ τῇ διαστάσει τὸ ὕψος ταπει-
 νόν, καὶ οἱ μὲν πλατὺν, οἱ δὲ στενόν, καὶ οἱ μὲν ἰσοταχεῖς,
 οἱ δ' οὐ. οὕτω δὲ καὶ τόνου τῷ μὲν μᾶλλον, τῷ δὲ ἥττον
 μέτεστι τῶν κυμάτων. ἐνίοτε δὲ καὶ κατὰ πάσας ἅμα τὰς
 εἰρημένους διαφορὰς ἡ ἀνωμαλία συνίσταται. ἀλλ' οὐδὲ διὰ
 μίαν ἄλλην τῶν εἰρημένων ἀνωμαλιῶν οὕτως ὀνομάζονται,

disjungit. Est utrique tamen quiddam commune atque spe-
 ciebus eorum omnibus, aliquid etiam proprium utriusque.
 Commune, unde nomen uterque invenit, undoso, exurgere
 quasi undas in arteria alteram ab altera; vermiculanti, ver-
 mis assimilem esse gressui, quod ipsum etiam animal in mo-
 dum undarum movetur, ut Democritus quodam loco dicit,
 ubi de iis verba facit quae in modum undarum progrediun-
 tur. Initium fluctuationis perspicuum est superne semper
 esse et ad arteriae fines terminari. Atque hoc est commune.
 Differentiae vero eorum hoc modo speciatim fiunt. Qui-
 busdam recta fertur unda, quibusdam in obliquum deflectit.
 Quidam etiam brevi longitudine habent insignem altitudinem,
 sunt contra qui longiores, altitudinem humilem, aliqui la-
 tam, nonnulli angustam, alii etiam pari celeritate praediti,
 alii secus. Et roboris etiam haec unda plus, illa habet mi-
 nus. Interim simul omnium est illarum differentiarum in-

Ed. Chart. VIII. [33, 34.]

Ed. Bas. III. (17.)

οὐδ' ἔστιν οὐδ' ἑτέροις αὐτῶν, οὔτε τοῖς κυματάδεσιν οὔτε τοῖς σκώληκίζουσι, τὸ εἶναι τοιούτοις δι' ἄλλην τιὰ πλὴν τῆς κατὰ τὸ ποσὸν τῆς διαστολῆς. αὕτη γὰρ μόνη ἡ ἀνωμαλία [34] προσλαβοῦσα τὴν κατὰ τὸ πρότερον καὶ ὕστερον τῶν μορίων κίνησιν τοὺς τοιούτους συνίστησι σφυγμοὺς, ὥστ' εἶναι σύνθετον τὴν γένεσιν αὐτῶν ἐκ τε τῶν ἀνωμάτων κατὰ τὸ ποσὸν τῆς διαστολῆς ἐν διαφέρουσι μορίοις, καὶ τῶν μὴ ἅμα πάντα τὰ μόρια τῆς ἀρτηρίας ἔχόντων κινούμενα· οὐ μὴν εὐρηταί γέ πω καθ' ἑαυτὴν ἡ τοιαύτη ἀνωμαλία, ὥστε τὸ πρότερον μόριον τῆς ἀρτηρίας πρότερον φαίνεσθαι κινούμενον, ἀλλ' ὅταν γίννηται, πάντως τις αὐτῇ καὶ τῶν ἄλλων τῶν προειρημένων μίγνυται. τὸ γὰρ ὑπ' Ἐρασιστράτου λεγόμενον, ὡς αἰὲν τὸ πρότερον φαίνεται κινούμενον, οὐ τὸ τῆς αἰσθήσεως πάθος διδάσκει. πᾶν γὰρ τοῦναντίον καὶ καταφύδεται τοῦ φαινομένου, δόγματος δὲ ἕνεκα λέγεται, καθάπερ καὶ ἄλλα πολλὰ πολλοὶ τῶν δόγμασι συναγορευόντων ἀναπλάσαντες ἔγραψαν ὡς φαινόμενα μηδ' ὄναρ πώποτε πεφνηότα.

aequalitas. Sed enim de nulla alia commemoratarum inaequalitatum et habent utrique hi, tum undosi tum vermiculantes, ut tales sint ex sola distentionis inaequalitate, quantitatis. Una enim haec inaequalitas, adjuncto sibi, ut partem motus alter antevertat, alter cunctetur, hujusmodi pulsus gignit. Quo fit ut hos constituent inaequales quantitate in diversis partibus et illi, qui non habent omnes simul partes motas. Attamen haec inaequalitas haud dum est sola inventa, ut prior arteriae pars prae caeteris videretur moveri, quum autem incidat, omnino aliarum cum illa aliqua, quas ante commemoravimus, complicata est. Nam quod dicit Erasistratus, semper priorem moveri prius videri, sensus non probat. Imo vero longe aliud, ille adductus suo dogmate in re aperta mentitur. Sicut alia item multa commenta, multi qui pro placitis propugnant, pro testatis prodiderunt, quae ne per somnium quidem visa unquam sunt.

Ed. Chart. VIII. [54.]

Ed. Bas. III. (17. 18.)

Κεφ. κατ'. Ὡς περ δὲ τὸν κύματάδῃ σφυγμὸν ὁ σκολη-
κηκίζων διαδέχεται μικρότερον γενόμενον, οὕτω τὸν σκολη-
κηκίζοντα ὁ μυρμηκίζων, ὅταν ἀπολλυμένων τῶν κινήσεων τῶν
πολλῶν εἰς μίαν, καὶ ταύτην παντελῶς μικρὰν τελευτήσῃ,
καὶ διὰ τοῦτο οὐδ' ἀνωμάλιος παντελῶς φαίνεται, καίτοι πι-
θανόν ἐστίν ἐκ τοῦ γένους αὐτῶν εἶναι τῶν ἀνωμάτων, ἀλλὰ
διὰ τὴν μικρότητα λανθάνει ἢ ἀνωμαλία. κέκληται δ' οὗτος
ὁ μυρμηκίζων ἀπὸ τῆς πρὸς τὸ ζῶον τὸν μύρμηκα ὁμοιότη-
τος, ὡς μὲν τινὲς φασὶ κατὰ σμικρότητα, ὡς ἕτεροι δὲ διὰ
τὸν τρόπον τῆς κινήσεως, ἢ ὁμοίως τῷ σκοληκηκίζοντι καὶ
δορκαδίζοντι, καὶ οὗτος ἢ κεκλημένος. ἐκεῖνοί τε γὰρ ὁμοιό-
τητι κινήσεως τῆς πρὸς τὰ ζῶα ὧν τὴν ἐπωσυνμίαν ἔχουσιν
ἐκλήθησαν, οὗτός τε αὐτὸς ὁ μυρμηκίζων οὕτως. τινὲς δὲ
καὶ δι' ἄμφω φασὶν αὐτὸν οὕτως ὀνομάζεσθαι, διὰ τὴν
μικρό(18)τητα καὶ τῆς κινήσεως τὸ εἶδος. ἡμῖν δὲ περὶ μὲν
τούτων οὐ φιλοτιμητέον, ὅλος δ' ἐστίν ὁ μυρμηκίζων, λεπ-
τέον. ἐστὶ δὲ μικρὸς ἄγαν, οὗ μικρότερος ἄλλος οὐκ ἐστίν,
ὥσαύτως δὲ καὶ ἀμυδρότατος πάντως καὶ πυκνότατος, οὗ μὴν
ταχύς γε, ὡς τισι δοκεῖ. δειχθήσεται δὲ τοῦτο ἐν τοῖς περὶ

Cap. XXVI. Jam vero ut undoso pulsui succedit
vermiculans imminuto, ita formicans vermiculanti, quum
motibus amissis multis in unum eumque prorsus parvum ter-
minet. Quocirca nec inaequalem omnino dicas, quanquam
esse ex genere verihmile est inaequalium, sed inaequalitas,
propter exiguitatem, latet. Nomen invenit hic formicans a
similitudine, quae sibi cum animante est formica, ut quidam
volunt, parvitatibus; ut alii, speciei motus; ut hic sit nomina-
tus eadem ratione ac vermiculans et caprizans: quum illi
enim a similitudine motus, quae ipsis cum animalibus quorum
habent cognomen intercedit, sint nomen sortiti, tum ipse
hic formicans. Sunt qui propter utrumque sic ajunt appel-
lari eum, et quod parvus est et ob speciem motus. Nos de
his non contendemus, at formicans qualis sit, explicabimus.
Est mire parvus, quo haud est minor alius, juxtaque langu-
idissimus plane ac creberrimus, non tamen, ut quibusdam vi-
sus est, celer. At in libris de dignoscendis pulsibus hoc de-

Ed. Chart. VIII. [54.]

Ed. Bas. III. (18.)

σφυγμῶν διαγνώσεως. ἀλλὰ νῦν γε τὸ λείπον ἔτι προσθέν-
τες τῆς περὶ τῶν κατὰ μίαν διαστολὴν ἀνωμάτων σφυγμῶν
διαφορᾶς, ἐπὶ τοὺς ἄλλους μεταβῶμεν.

Κεφ. κζ'. Εἰσὶ δὲ οἱ τε κλονώδεις ἔτι καὶ οἱ σπασ-
μώδεις, ὁικότες μὲν ἀλλήλοις τῷ μὴ φυλάττειν ἓνα τόπον
τὴν ἀρτηρίαν, ἀλλ' ἄνω τε καὶ κάτω φέρεσθαι, τῆς
κατὰ φύσιν θέσεως ἑξισταμένης, διαφέροντες δὲ καὶ κατὰ
τοῦτο μὲν αὐτὸ, βραχὺ γὰρ τοῦ τοιούτου παθήματος οἱ
σπασμώδεις μετέχουσι, μέγα δὲ καὶ σαφὲς ἱκανῶς τοῖς κλονώ-
δεσιν ὑπάρχει, καὶ καθ' ὅσον δὲ οἱ μὲν σπασμώδεις ἐκατέ-
ρωθεν ἐκ τῶν περάτων ἀνθέλκεσθαι καὶ τείνεσθαι καὶ σπᾶ-
σθαι φαίνονται, τοῖς κλονώδεσι δὲ οὐδὲν τοιοῦτον ὑπάρχει.
καὶ προσέτι μεγάλη μὲν πολλάκις ἡ διαστολὴ τοῖς κλονώδεσι,
μικρὰ δ' αἰὲ τοῖς σπασμώδεσι. καὶ τῶν μορίων τῆς ἀρτη-
ρίας τὰ μὲν ἀναφέρεσθαι, τὰ δὲ καταφέρεσθαι καθ' ἓνα καὶ
τὸν αὐτὸν χρόνον ἐν τοῖς κλονώδεσι φαίνεται ἐναργῶς, τῶν
σπασμωδῶν παντελῶς ὀλίγοις καὶ ἀμυδρῶς τοῦ τοιούτου
συμπεπτόντος. καθ' ὅλου δὲ φάναι ὅλον χορδῆς τινος τετα-
μένης αἰσθησίς ἐστιν ἐπὶ τοῦ σπασμώδους σφυγμοῦ, καθ' ὃ

monstrabitur. Nunc si reliquam partem differentiarum pul-
suum in una distentione inaequalium addiderimus, ad alios
nos conferemus.

Cap. XXVII. Superfunt autem vibrati et convulsivi,
qui hactenus quidem sunt inter se similes, quod unum locum
arteria non teneat, sed sursum agitetur atque deorsum, na-
turali sede deserta. Distant tamen vel hoc ipso, quod non
adeo is affectus in convulsivos cadat, in vibratos magnopere
et admodum perspicue: jam etiam quatenus ex terminis
utrisque retrahi contendique et convelli videntur convulsivi,
vibrati omni isto vacant. Ad haec, magna frequenter est
vibratis distentio, parva semper convulsivis. Et partes ar-
teriae quaedam superiora petere, quaedam demitti uno eo-
demque tempore aperte in vibratis conspiciuntur; convul-
sivis vero id perpaucis et obscure accidit. Breviter, sentias
veluti fidem quandam intensam in pulsu convulsivo, quae

Ed. Chart. VIII. [34. 35.]

Ed. Bas. III. (18.)

καὶ οὐδενὶ τῶν ἄλλων ἔοικεν· ἐπὶ τῶν κλονωδῶν οὐδὲν τοιοῦτον φαίνεται. μάλιστα γὰρ [35] ἂν τις αὐτῶν τὴν κινήσειν εἰκάσει τοῖς ἀκοντίοις, ὅσα σφοδρῶς ἀφεθέντα ταχέως φέρεται κραδαινόμενα. καλοῦσι γὰρ οὕτως τὸν πυκνὸν αὐτὸν καὶ ἀνώμαλον σισμόν, ὅπερ οὐχ ὑπάρχει τοῖς σπασμώδεσι. τούτους δὲ πάντας τοὺς σφυγμούς, τοὺς ἔξω τῶν πέντε γενῶν τῶν πρώτων, κατὰ μίαν διαστολὴν ἀνωμάλους γενομένους, δύο ταῦτα προσιόντα συνίστησι, τό τε παρὰ τὴν θέσιν τῆς ἀρτηρίας εἶδος τῆς ἀνωμαλίας καὶ τὸ πρωϊαίτερον ἢ ὀψιαίτερον ἄρχεσθαι τῆς κινήσεως τὰ μόρια, τὸν μὲν πρωῒον ἐν αὐτοῖς ῥηθέντα, τὸν παρὰ τὴν θέσιν τῶν μορίων ἀνώμαλον, αὐτὸ τοῦτο μόνον, τοὺς δὲ ἄλλους καὶ τοῦτο μὲν, καὶ ἄλλαι δὲ τινες ἀνωμαλιῶν προσιοῦσαι διαφοραὶ τῶν πρώτων πέντε γενῶν. σύνθετοι γὰρ αἱ τε νοήσεις καὶ αἱ γενέσεις αὐτῶν, τοῦ τε κυματώδους καὶ τοῦ σκοληκίζοντος καὶ τοῦ κλονώδους καὶ τοῦ σπασμώδους. ὁ δὲ μυρμηκίζων, ὥς ἔφαμεν, ἀνώματος μὲν ἐστίν, οὐ μὴν καὶ φαίνεται γε.

illi res cum nullo alio convenit; in vibratis nihil tale animadvertas. Maxime enim jaculis motum eorum quae magna vi emissa, celeri impetu vibrantur, assimiles; nam ita crebram illam et inaequalem concussionem appellant: qua quidem convulsivi carent. Omnes autem hosce pulsus qui praeter quinque illa prima genera in una distentione inaequales sunt, duorum accessio horum constituit, quae sunt genus inaequalitatis in arteriae sede et quum maturius aut serius motum partes auspicantur. Primum quidem horum illum qui inaequalis est, quod sedem partium commutet, hoc ipsum solum, caeteros quum hoc tum aliae quaedam inaequalitatum adjunctae differentiae primorum quinque generum. Compositae enim tam notiones horum, quam generationes sunt, undosi, vermiculantis, vibrati, convulsivi. Formicans autem inaequalis quidem, ut diximus, est, non videtur tamen.

Ed. Chart. VIII. [35.]

Ed. Bas. III. (18.)

Κεφ. κή. Καὶ ὁ δορκαδίζων δὲ κληθεὶς ὑπὸ Ἡροφίλου σφυγμὸς ἔστι μὲν ἐκ τῶν κατὰ μίαν διαστολὴν ἀνωμάτων, σύνθετος δὲ καὶ αὐτός ἐστιν, οὐδετέρας ἐφαπτόμενος τῶν προσιουσῶν τοῖς πρώτοις πέντε γένεσιν ἀνωμαλιῶν, ἀλλ' ὅταν καθ' ἓν μόριον ὁτιοῦν διακόπῃται τὴν κίνησιν ἢ ἀρτηρία, τηρικαῦτα μάλιστα γενόμενος, οὐχ ἀπλῶς. οὐ γὰρ ὅλον τοῦτο τὸ γένος δορκαδίζων ἔστι σφυγμὸς, ἀλλ' ὅταν ἢ μετὰ τὴν ἡσυχίαν δευτέρα κίνησις ὠκντέρα τε καὶ σφοδρότερα τῆς προτέρας ᾖ. τῷ γὰρ τοιούτῳ μόνῳ τοῦτο ἐπικέεται τὸ ὄνομα, κατὰ τὴν πρὸς τὰ ζῶα τὰς δορκάδας ὁμοιότητα. καὶ γὰρ ἐκείνα τοῦτον φαίνεται πηδῶντα τὸν τρόπον, ὅλον διπλὴν τινα κίνησιν ποιοῦμενα. πρὸς βραχὺ γὰρ ὑψώσαντα ἑαυτὰ, καὶ τινα δόκησιν, ὥς αὐτοῦ που τὴν κίνησιν καταπαύσαντα παρασχόντα, δευτέραν ἀδόκητον ὁρμὴν κινήσεως ποιεῖται, πολὺ τῆς πρόσθεν ὠκντέραν, ὥς ὅλον ἐπεπηδῶντα ἑαυτοῖς. αὗται αἱ πᾶσαι κατὰ μίαν διαστολὴν ἀνωμαλίαι.

Κεφ. κθ'. Περὶ δὲ τῆς κατὰ πυκνότητα καὶ ἀραιότητα καὶ ῥυθμὸν νῦν ἐροῦμεν. οἴονται δὲ συστηματικῶς

Cap. XXVIII. Et qui pulsus caprizans ab Herophilo est appellatus, est ille de inaequalibus in uno pulsu; compositus item est, utriusque expers quae primis quinque generibus adjuncta erat, inaequalitatis, verum ubi motum arteria interpellat quapiam in parte, tum potissime existit, non simpliciter, neque enim universum hoc genus caprizans est pulsus, caeterum ubi motus a quiete alter celerior primo et vehementior sit. Ei siquidem soli ex similitudine quam cum animalibus habet capris, attributum hoc nomen est: quippe quae hoc modo videntur salire, quasi geminum quendam motum facientes; quod ubi aliquantulum sese extulerint et speciem desisti alicubi motus praeberint, alterum motus, nec opinatum impetum capiunt, priori longe citiorem, veluti in se ipsas insilientes. Hae quidem omnes in una disentione inaequalitates sunt.

Cap. XXIX. Nunc de inaequalitate crebritatis et raritatis rhythmique agemus. Collectivas dicunt tantum esse

Ed. Chart. VIII. [55, 56.]

Ed. Bas. III. (18.)

μόνον γίνεσθαι τὰς τοιαύτας ἀνωμαλίας. οὕτω δὲ καλοῦσι τὰς ἐν πλείοσι σφυγμοῖς συνισταμένας. εἰπωμεν δὲ πρότερον περὶ τῶν ἐν ἀθροίσματι γινόμενων, εἰδ' οὕτως ἐπὶ τὰς καθ' ἓνα μεταβησόμεθα, προχειρισάμενοι παραδείγματος ἕνεκα μίαν αἵρεσιν τῶν περὶ πυκνότητος γεγενημένων, ἥτις δὴ καὶ σαφειστάτη ἐστὶ, περὶ τὰ διαλείμματα τῶν πληγῶν συνίστασθαι νομίζουσα τὸ γένος τοῦτο τῶν σφυγμῶν. ὅταν οὖν ἕξῃς ἢ πάντα τὰ διαλείμματα ἴσα κατὰ πάντας τοὺς σφυγμοὺς, ὁμαλὸν τοῦτον εἶναι φασί, εἰ δὲ τὰ μὲν μείζω, τὰ δ' ἐλάττω, δηλονότι ἀνώμαλον, ἐν πυκνότητι καὶ ἀραιότητι καὶ τὸν θυμὸν δ' ὡσαύτως ἐν τῷ λόγῳ τοῦ χρόνου τῆς πληγῆς πρὸς τὸν τοῦ διαλείμματος συνιστάμενον, ὅταν ἐφεξῆς ὁ αὐτὸς μένῃ, τότε εἶναι φασὶν ὁμαλόν, εἰ δὲ μεταβάλλει τὸν ἕξ ἀρχῆς λόγον, ἀνώμαλον γίνεσθαι, καθάπερ εἰ καὶ τῶν διαλειμμάτων, ἃ καὶ ἡσυχίας καλοῦσιν, μεταπέσῃ τὰ μεγέθη, τὴν κατὰ πυκνότητα καὶ ἀραιότητα γίνεσθαι ἀνωμαλίαν. ταῦτα μὲν [36] οὖν ὀρθῶς λέγουσιν, καὶ ἐστὶν ἀπὸ τῆς εἰρημένης αἵρέσεως ἐπὶ τὰς ἄλλας μετιόντα γνωρίζειν ὁμαλότητά τε καὶ ἀνωμαλίαν ἐν ἀμφοτέροις τοῖς γένεσι, τὴν ἐν πλείοσι,

ejuscemodi inaequalitates, ita enim quae ex pluribus pulsibus conflatae sunt, appellant. Primum de his dicemus, quae acervatim fiunt, deinde ad eas descendemus, quae in uno pulsu. Atque hic unam exempli gratia sectam de his quae de crebritate sunt, quae scilicet est clarissima, sumamus, quae ex ictuum censet intervallo hoc genus pulsuum effici. Ubi ergo omnia ordine aequa sint intervalla per omnes pulsus, aequalem hunc dictitant esse; sin partim majora, partim minora, inaequalem nimirum esse in crebritate et raritate. Rhythmum jam etiam eodem modo ex proportionē temporis ictus ad intervalli tempus constantem, quum deinceps maneat eadem, aequalem jam dicunt esse: qui primam proportionem si variet, esse inaequalem; quomodo si intervallorum, quas et quietes vocant, mutantur magnitudines, inaequalitatem crebritatis raritatisque fieri. Haec sane recte dicunt; atque ab ista secta proficiscenti ad alias aequalitatem perspicere licet et inaequalitatem utriusque generis, quae com-

Ed. Chart. VIII. [36.]

Ed. Bas. III. (18.)

ὡς ἔφαμεν, σφυγμοῖς συσταμένην, ἣν καὶ συστηματικὴν καλοῦσιν.

Κεφ. λ'. . . Περί δὲ τῆς καθ' ἓνα σφυγμὸν ἀνωμαλίας αὐτῶν, ἣν ἅπαντες παραλελοίπασιν, οὐκ ἔθ' ὁμοίως σαφές, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ μηδὲν λείπειν τῇ προκειμένῃ πραγματείᾳ καὶ περὶ τούτων πειράσομαι καθ' ὅσον ὁλόν τε σαφῶς εἰπεῖν ἀρχὴν τοῦ λόγου τήνδε ποιησάμενος. τὰ μόρια τῆς ἀρτηρίας ἦτοι πάνθ' ἅμα τῆς κινήσεως ἄρχεται, ἥ τὰ μὲν αὐτῶν πρωταίτερον, τὰ δὲ ὑψαιτέρων. εἰ μὲν οὖν πάνθ' ἅμα κινῆσθαι ὑπάρξαιτο, εἴτα καὶ κινήθέντα μὴ ἐν ἴσοις χρόνοις αὐτίς τῆς δευτέρας διαστολῆς ἅμα πάλιν ἄρξαιτο, τῶν δύο γενῶν ἀνωμαλία καθ' ἓνα σφυγμὸν συστήσεται, ὅτι μὲν ἐγένετο, γνωρισθεῖσα, τῆς δευτέρας διαστολῆς ἄρξαμένης, οὐ μὴν ἐν τῇ γε δευτέρᾳ τὴν ὑπαρξίν ἔχουσα, ὥσπερ οὐδὲ ὁ ῥυθμὸς αὐτὸς, οὐδὲ τὸ κατὰ πυκνότητα καὶ ἀραιότητα γένος. καὶ γὰρ καὶ παῦτα καθ' ἓνα μὲν σφυγμὸν γίγνεται, δαῖται δὲ πάντως εἰς τὸ γνωσθῆναι τοῦ δευτέρου. πρὶν γὰρ ἄρξασθαι τοῦτον, οὐχ ὁλόν τε τοῦ προτέρου τὸ πέρας γνῶρῖσαι. ἔτι δ' ἀγνώστου μένοντος τοῦ πέρατος, οὔτε τὴν πυκνότητα δυνατόν,

plures, ut diximus, complēctitur pulsus, quam collectivam vocitant.

Cap. XXX. Inaequalitas vero illorum in uno pulsu, quam neglexerunt omnes, non perinde jam est aperta. . . Sed ut praesens lucubratio ne quid desideret, faciam, haec etiam ut quoad ejus fieri poterit, clare explicem, hoc sermonis initium faciens. Partes arteriae aut omnes una motum exordiantur, aut pars earum maturius, pars tardius. . . Si jam moveri omnes simul coeperint, mox motae minus aequis temporibus, iterum distentionem alteram simul inceperint, duorum generum in uno pulsu inaequalitas erit; quae, quod fuerit, cognita quidem sit, ut secunda distentio coepit, non tamen in secunda contineatur; sicut nec ipse rhythmus, nec genus crebritatis et raritatis; quum et haec ipsa fiant in uno pulsu, tamen omnino desiderant, quo cognoscantur, secundum; quod quidem ante hujus initium prioris nequeat finis cognosci. Jam incognito fine, nec crebritatem valeas, vel

Ed. Chart. VIII. [56.]

Ed. Bas. III. (18. 19.)

ἢ τὴν ἀραιότητα, οὕτε τὸν ῥυθμὸν ἐπιγινώσκειν. ὥστε καὶ περὶ τὴν τῆς ἀνωμαλίας γένεσιν, ἣν εἰρήκαμεν, οὐδὲν θαυμαστὸν ἀναμένειν τῆς δευτέρας διαστολῆς τὴν ἀρχήν. οὐ μὴν τούτου γε ἕνεκα συστηματικὴν αὐτὴν χρὴ νομίζειν. ἀμελεῖ πρὶν συμπραθῆναι τὴν δευτέραν διαστολήν, εὐθὺς ἀρχομένης αὐτῆς γινώσκεται, μηδὲν μήτε τοῦ δευτέρου σφυγμοῦ δεηθέντων ἡμῶν μήτε τοῦ τρίτου μήτε τῶν ἑξῆς. οὕτως ἐν τῷ πρώτῳ μόνῳ γίνεται. διὰ τοῦτ' οὖν ἔφαμεν, ὅτιαν ἅμα πάντων τῶν μορίων ἀρξαμένων κινεῖσθαι κατὰ τε τὴν προτέραν καὶ τὴν δευτέραν διαστολήν, μὴ ἴσος αὐτοῖς ὁ τῆς κινήσεως γένηται χρόνος, τῶν δύο γενῶν ἀνωμαλίαν συνίστασθαι, τὴν μὲν κατὰ πυκνότητά καὶ ἀραιότητα τῶν τῶν διαλειμμάτων ἀνίσω, τὴν δὲ κατὰ ῥυθμὸν τῷ λόγῳ τοῦ χρόνου τῆς πληγῆς πρὸς τὸν τοῦ διαλείμματος. ὁ μὲν γὰρ τοῦ πρώτου πάντων παυσάμενου τῆς κινήσεως μορίου χρόνος ἐλάχιστος ἔσται, μέγιστος δὲ ὁ τοῦ ὑστιάτου. οἱ δ' ἐν τῷ μέσῳ ἀνάλογον, ἐφ' ὅσον ἂν ἢ τοῦ πρώτου ἢ τοῦ ἐσχάτου ἀφιστηκότες ὣσιν. ἔκταλιν δὲ τοῖς τῶν κινήσεων χρόνοις (19) οἱ τῶν ἡσυχῶν μεῖζους μὲν ἔσονται περὶ τὰ πρῶτα παυσάμενοι,

raritatem, vel vero rhythmum assequi. Quare ad inaequalitatem constituendam, quam diximus, nil mirum est si secundae distentionis principium expectetur. Hac tamen de causa non est collectiva nominanda. Scilicet priusquam altera distentio finiatur, statim in ejus principio cognoscitur, ut nec altero nobis pulsu sit, nec tertio, nec reliquis opus. Atque sic in primo solo fit. Itaque diximus, si universae simul partes coeperint in prima et secunda distentione moveri, nec habeant par tempus motus, generari duorum generum inaequalitatem; unam crebritatis et raritatis, imparitate intervallorum; alteram rhythmī, proportionē temporis ictus ad intervalli. Tempus enim partis quae omnium partium prima moveri definit, minimum erit; maximum postremae; media proportionē, in quantum aut a prima aut a postrema absint. Contra ac tempora motuum, quietum tempora longiora sunt in illis, quae primae a motu desistunt,

Ed. Chart. VIII. [36. 37.]

Ed. Bas. III. (19.)

ἐλάττωτος δὲ περὶ τὰ ὕστατα. ὥστε ὁ μὲν κατὰ τὸ πρῶτον πανσάμενον μόριον χρόνος τῆς κινήσεως ἐλάχιστος ὢν μεγίστῳ παραβάλλεται χρόνῳ τῷ τῆς κατὰ τὸ αὐτὸ μόριον ἡσυχίας, ὁ δὲ κατὰ τὸ ὕστατον μέγιστος ὢν ἀπάντων τῶν τῆς κινήσεως χρόνων ἐλάχιστῳ τῷ τῆς κατὰ τὸ αὐτὸ μόριον ἡσυχίας παραβάλλεται, καὶ οὕτως ὁ ῥυθμὸς ὑπαλλάττεται καθ' ἑκάστην, εἰς ὅσον ὁ λόγος τοῦ τῆς κινήσεως χρόνου πρὸς τὸν τῆς ἡσυχίας οὐχ ὁ αὐτὸς ἐν ἅπασιν μένει. ἂν μὲντοι τῆς προτέρας διαστολῆς, ἅμα μὲν ἀπάντων τῶν μορίων τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως ποιησαμένης, οὐκ ἰσόχρονον δὲ πᾶσιν ἢ δευτέρᾳ διαστολῇ μὴ ἅμα πάντων ποιήσῃται τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως, ἀλλὰ προτέρου μὲν τοῦ προτέρου πανσαμένου, καὶ τοσούτῳ γε προτέρου, ὅσῳ πρότερον ἐπαύσατο, δευτέρου δὲ τοῦ δευτέρου, καὶ οὕτως ἑξῆς ἢ μὲν κατὰ τὸν ῥυθμὸν ἀνωμαλία γένοιτ' ἂν οὕτως, ἢ δὲ κατὰ πυκνότητα καὶ ἀραιότητα οὐκ ἔτι. τὸ μὲν γὰρ τῆς ἡσυχίας ἴσον ἐν ἅπασιν γινόμενον οὐδεμίαν ἐργάσεται κατὰ πυκνότητα καὶ ἀραιότητα διαφορὰν· οὐ μὴν [37] ὁ γε λόγος ὁ αὐτὸς ἔσται τοῦ τῆς κινήσεως χρόνου πρὸς τὸν τῆς ἡσυχίας, εἴ γε ὁ μὲν τῆς κινήσεως οὐκ ἴσος ἦν ἅπασιν, ὁ δὲ τῆς

in illis, quae postrema, breviora. Quare tempus motus, quem habuit pars, quae moveri prima desinit, minimum, cum maximo tempore quietis ejusdem partis comparatur et ultimae tempus, quod maximum erat omnium motus temporum, ad minimum confertur quietis ejusdem partis. Et ita rhythmus in singulis commutatur, quatenus proportio temporis motus ad quietis tempus non eadem in omnibus manet. Quod vero, si prior distentio ex omnibus simul partibus moveri coeperit, sed non pari in omnibus tempore, deinde altera distentio motum auspicata sit non una omnium partium, sed prius quidem ejus, quae prior quieverat, atque eo prius quo prius quievisset, secundo motum ejus quae secunda, atque ita deinceps, inaequalitas quidem ita rhythmici fiet, crebritatis et raritatis non item. Nam quies, quum omnibus aequa sit, differentiam in crebritate et raritate efficit nullam; non respondebit tamen motus tempus tempori quietis, si quidem motus non erat omnibus par tempus, quietis erat;

Ed. Chart. VIII. [57.]

Ed. Bas. III. (19.)

ἡσυχίας ἴσος, ὥστ' οὐδὲ ὁ ῥυθμὸς ἅπασιν ὁ αὐτός. εἰ δ' ἅμα πάντα τὰ μόρια τῆς ἀρτηρίας ἀρξάμενα κινῆσθαι, μήθ' ἅμα πάλιν ἄρξαιτο τῆς δευτέρας διαστολῆς μήθ' ἅμα παύσαιτο τῆς προτέρας, ἀλλὰ μηδὲ τὸ τῆς ἡσυχίας ἴσον ἐν ἅπασιν γένοιτο, διττὴν ἐν τῷ τοιοῦτῳ διαφορὰν ἀνάγκη συστήναι, τῆς μὲν κατὰ πυκνότητα καὶ ἀραιότητα καθ' ἑτέραν τῶν διαφορῶν ἀνωμαλία; συνισταμένης, οὐ μὴν τῆς γε κατὰ τὸν ῥυθμὸν ἐξ ἀνάγκης. ἐνδέχεται γὰρ ἐν τῷ αὐτῷ λόγῳ πάντων τῶν μορίων τοὺς τῆς κινήσεως χρόνους πρὸς τοὺς τῶν ἡσυχιῶν γενέσθαι. καὶ εἰ τοῦτο συμβαίνει, καὶ ὁ ῥυθμὸς ὁμαλὸς ἂν εἴη, μὴ σωζομένου δὲ τοῦ αὐτοῦ κατὰ πάντα τὰ μόρια λόγου, καὶ γὰρ καὶ τοῦτο ἐνδέχεται γενέσθαι, διαφθαρείη ἂν οὕτω καὶ ὁ ῥυθμὸς. εἰ δ' αὖ πάλιν ἅμα πάντων ἀρξαμένων τῶν μορίων κινῆσθαι, καὶ κινήθέντων ἐν ἴσῳ χρόνῳ τῆς δευτέρας διαστολῆς, μὴ ἅμα πάντα τὰ μόρια τὴν αὐτὴν ἀρχὴν ποιήσασιν, ἀλλὰ τὰ μὲν πρωϊαίτερον αὐτῶν ἄρξαιτο, τὰ δὲ ὀψιαίτερον, οὔτε ὁ ῥυθμὸς ἔτι ὁμαλὸς οὔτε ἡ κατὰ πυκνότητα καὶ ἀραιότητα διαφορὰ. ταύτην μὲν γὰρ ἀνώμαλον ποιεῖ τῶν ἡσυχιῶν τὸ ἄνισον, τὸν δὲ ῥυθμὸν

nec ergo idem omnibus rhythmus. Quod si quum moveri arteriae simul omnes partes coeperunt, non item simul omnes alteram distentionem ordiantur, neque priorem terminaverint simul, sed ne quies quidem in omnibus aequa sit, binas in eo necesse est differentias esse. Nam crebritatis et raritatis in alterutra differentia inaequalitas fit, at non rhythmum tamen necessario; possunt enim omnium partium tempora motus quietum temporibus respondere; et si hoc; erit item rhythmus aequalis. Sin autem eadem in omnibus partibus proportio non constet, sane enim potest etiam hoc fieri, simul perdetur rhythmus. Jam vero ubi una omnes partes moveri coeperint, motaeque aequo sint tempore, si alterae distentionis non idem omnes initium partes ordiantur, sed quaedam maturius, quaedam inceperint serius, non rhythmus jam aequalis erit, neque crebritatis raritatisque differentia, hanc enim impares quietes inaequalem efficiunt, rhythmum

Ed. Chart. VIII. [37.]

Ed. Bas. III. (19.)

ἢ τῶν λόγων ἑτερότης, ἀπ᾿ αὐτῶν μὲν τῶν μορίων ἐν ἴσῳ χρόνῳ κινήθენტων, οὐ μὴν καὶ ἡσυχασάντων ἐν ἴσῳ χρόνῳ. τοσαῦται μὲν ἀνωμαλίας αἱ διαφοραὶ, τῆς καθ' ἓνα σφυγμὸν ἀμφοῖν τοῖν γενοῖν, ὅταν ἅμα πάντα τὰ μόρια τῆς ἀρτηρίας ἄρξῃται διαστελλέσθαι· ὅταν δὲ τὸ μὲν πρότερον αὐτῶν, τὸ δὲ δεύτερον ἄρξῃται τοῦ διαστελλέσθαι, παυσάμενων μὲν ἀπ᾿ αὐτῶν ἅμα, καὶ αὐθις τῆς δευτέρας διαστολῆς ἄρξαμένων ἅμα, κατὰ θάτερον γένος τὸ τοῦ ρυθμοῦ μόνον, τὴν ἀνωμαλίαν ἀνάγκη γίνεσθαι. τὰ μὲν γὰρ διαλείμματα τῶν κινήσεων ἴσα πᾶσιν ἔσται τοῖς μορίοις, ὥστε οὐδεμία κατὰ γένος τοῦτο τὸ γένος ἀνωμαλία συστήσεται. ἴσῳ δὲ ὄντι τῷ χρόνῳ τῷ τῆς ἡσυχίας ἐν ἅπασι τοῖς μορίοις ἀνισος παραβαλλόμενος, ὃ τῆς καθ' ἕκαστον αὐτῶν κινήσεως ἐν διαφέρονσι λόγοις τὸν ἑκάστου μορίου ρυθμὸν ἀποτελέσει. εἰ δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἄρξαιτο τῆς δευτέρας διαστολῆς ἢ ἀρτηρία, καθ' ὃν καὶ τῆς προτέρας, ὥστε καθ' ἑκατέραν τῶν διαστολῶν ταὐτὸ μόριον ἄρχεσθαι πρωϊότερον ἑτέρου τῷ ἴσῳ, καὶ τοῦτ' ἐν ἅπασι τοῖς μορίοις φυλάττοιτο, παυσάμενων αὐτῶν ἅμα τῆς προτέρας διαστολῆς,

vero proportionum commutatio, quum aequo tempore omnes partes motae sint, non aequo tamen quieverint tempore. Tot sunt inaequalitatis utriusque uno in pulsu generis differentiae, quum omnes una partes arteriae distendi inceperint. At ubi haec primo, illa secundo distendi coeperit, si omnes simul quieverint ac deinde distentionem una alteram auspicatae sint, inaequalitas in altero tantum genere necesse est sit rhythmici, quandoquidem aequa omnibus partibus erunt intervalla motuum: sic inaequalitas in hoc quidem genere nulla erit. Et si cum tempore quietis, quod sit par in omnibus partibus, impar tempus conferatur cujusque partis motus, diversis proportionibus cujuslibet rhythmum partis conficiet. Quod si alteram distentionem arteria juxta orsa sit atque priorem, ut in utraque distentione eadem pars prior altera pari intervallo incipiat, idque in omnibus partibus sit constans ac illae una defierint priorem.

Ed. Chart. VIII. [37.]

Ed. Bas. III. (19.)

ἀνάγκη καθ' ἑκάτερον τῶν γενῶν γενέσθαι τὴν ἀνωμαλίαν. ὁ μὲν γὰρ πᾶς χρόνος ὁ συγκείμενος ἐκ τε τῆς κινήσεως καὶ τοῦ διαλείμματος ἴσος ἔσται πᾶσι τοῖς μορίοις τῆς ἀρτηρίας. ἄνισοι δὲ οἱ τῶν κινήσεων λόγοι πρὸς τοὺς τῶν ἡσυχιῶν, τῷ τὸν ὅλον χρόνον μὴ εἰς ἴσα τέμνεσθαι. τῶν μὲν γὰρ πρότερον ἀρξαμένων μορίων κινεῖσθαι ὁ μὲν τῆς κινήσεως χρόνος μείζων ἔσται τοῦ τῶν ὕστερον ἀρξαμένων, ὁ δὲ τοῦ διαλείμματος ἐλάττων. τῶν δ' ὕστερον ἀρξαμένων ἔμπαλιν ὁ μὲν τῆς κινήσεως χρόνος ἐλάττων, ὁ δὲ τῆς ἡσυχίας μείζων. ὥστε ἀνάγκη καὶ τὸν ῥυθμὸν ἄνισον εἶναι καθ' ἕκαστον τῶν μορίων, καὶ τὴν κατὰ πυκνότητα δὲ καὶ ἀραιότητα συνίστασθαι περὶ αὐτοὺς ἀνωμαλίαν, ἀνάγκη καὶ, εἰς ὅσον οἱ τῶν διαλειμμάτων χρόνοι διαφέρουσι. εἰ δ' ὁμοίως τῆς δευτέρας διαστολῆς τὴν ἀρχὴν τῆς τῶν μορίων κινήσεως ποιησαμένης, ἣν περ ἡ προτέρα ἐπεποίητο, τουτέστιν ἵνα καθ' ἑκατέραν τὸ αὐτὸ μέρος ἀρχῇται, τὸ μὲν πρότερον, τὸ δὲ ὕστερον τῆς κινήσεως, ἡ τελευταία τῆς προτέρας διαστολῆς, μὴ ἴση πᾶσι γένοιτο, δύο ἔσονται διαφοραί. δύναται γὰρ καὶ πολλῶ πρότερον παύσασθαι

distentionem, non potest non esse in utroque genere inaequalitas. Nam omne tempus, quod est ex motu et intervallo conflatum, omnibus est aequabile arteriae partibus. Sed motuum proportionales, quod totum tempus in aequas partes non distribuatur, non respondent quietum proportionibus. Etenim partium quae moveri primae coeperint, tempus motus excedet earum tempus, quae tardiores inceperint, intervalli vero minus erit; contra partes quae coeperint posterius, tempus habent motus minus, quietis majus. Quare simul inaequalis rhythmus necessario erit singularum partium, et quatenus tempora intervallorum differunt, etiam crebritatis atque raritatis conjungi cum iis inaequalitatem est necesse. Si vero altera distentio perinde ac prior fecerat, initium motus partium sit orsa, id est si eadem utrobique pars incipiat moveri, haec primo loco, illa posteriore, non sit autem finis prioris distentionis in omnibus aequus, duae erunt differentiae; potest enim et longe quidem quiescere

Ed. Chart. VIII. [37. 38.]

Ed. Bas. III. (19.)

τὸ πρότερον τῆς κινήσεως ἀρξάμενον μόριον, δύναται δὲ καὶ ὕστερον. εἰ μὲν γὰρ ἐν ἴσῳ παύσαιοτο τὸ πρότερον, ὅσῳ πρότερον ἤρξατο, κατ' ἄμφω τὰ γένη, γένοιτ' ἂν οὕτως ὁμαλὸς [38] σφυγμός. εἰ δὲ πολλῶ παύσαιοτο πρότερον, ἥπερ ἤρξατο, τὴν ἀνωμαλίαν οὕτω γεννήσει τῶν δύο γενῶν. πανσάμενον δ' ὕστερον τὸ πρότερον ἀρξάμενον πάντως ἐργάζεται τῶν δύο γενῶν τὴν ἀνωμαλίαν, ἂν τε πολλῶ τύχη πανσάμενον ὕστερον ἂν τε ὀλίγῳ. εἰ δὲ μήτε τῆς προτέρας διαστολῆς ἢ ἀρχῇ πᾶσιν ἅμα τοῖς μορίοις γένοιτο μήτε τῆς δευτέρας, ἐνδέχεται ποτὲ μὲν τὸν ῥυθμὸν ὁμαλὸν γίνεσθαι, ἐνδέχεται δὲ καὶ τὸ τῆς πυκνότητος καὶ ἀραιότητος γένος, εἰ μὲν οὕτω μερισθεῖεν οἱ τῶν κινήσεων χρόνοι πρὸς τοὺς τῶν ἡσυχιῶν. ὥστε τὸν αὐτὸν ἐν ἅπασιν εἶναι λόγον, ὁμαλοῦ τοῦ ῥυθμοῦ γιγνομένου. εἰ δ' οἱ τῶν ἡσυχιῶν χρόνοι μόνοι ἴσοι γενηθεῖεν, ὁμαλότης ἐν θατέρῳ γένει. ταῦτα μὲν οὖν σπάνια, τὰ δὲ τῶν ἀνωμαλιῶν ἱκανῶς πολλά. καὶ γὰρ ἅμα πάντα δύναται τῆς κινήσεως παύσασθαι τὰ μόρια καὶ οὐχ ἅμα, καὶ τῷ μὴ ἅμα παύσασθαι τὰ μὲν πρότερον, τὰ δ' ὕστερον, καὶ ἦτοι πολλῶ πρότερον, ἢ πολλῶ ὕστερον. οἷαι δὲ καὶ

prius, quae prior est pars motum auspicata, potest etiam posterius. Nam si tanto quieverit prius, quanto coepit, fiet ita aequalis in utroque genere pulsus. Sin multo prius, atque est auspicata, quieverit, duorum generum efficiet inaequalem pulsus. At si quae prior coepit, desistat posterior, duorum generum omnino inaequalitatem creabit, siue multo tardius, siue paulo quieverit. At vero, si neque prioris distentionis initium ex omnibus simul partibus fiat, neque secundae est; quum rhytmus possit aequalis esse, possit et crebritatis et raritatis genus, et si quidem ita motuum tempora cum quietum temporibus sint partita, ut eadem sit proportio in omnibus, fit aequalis rhytmus; si vero tempora sola paria fuerint quietum, aequalitas erit in altero genere. Sed haec infrequentia sunt, inaequalitates vero sunt permultae; nam omnes possunt simul partes a motu cessare et non simul, ac quum non cessant simul, hae prius, illae posterius, jam etiam vel longe prius, vel longe tardius. At quae et

Ed. Chart. VIII. [38.]

Ed. Bas. III. (19.)

ὅσαι γένοιντ' ἂν αἱ ἀνωμαλίας, κατὰ ταῦτα τοῖς προειρημένοις
 ἂν εὐρίσκοις. ὥστε οὐδὲν δεῖ μηκύνειν ἔτι. μόνον δὲ ἵπο-
 μνήσαντας, ὡς τὸ προτεθὲν ἀποδέδεικται, τὸ γίνεσθαι τινας
 καὶ καθ' ἓνα σφυγμὸν ἀνωμαλίας, ἔν τε τῷ κατὰ πυκνότητα
 καὶ ἀραιότητα γένει, καὶ τῷ κατὰ τὸν ῥυθμὸν, ἐνταῦθά που
 καταπαῦσαι καιρὸς ἤδη τὸν πρῶτον λόγον. ἃ γὰρ ἐπὶ μιᾷ
 αἵρέσει, τῆς μεριζούσης εἰς πληγὴν καὶ διάλειμμα τὸν σφυγ-
 μόν, ὡς ἐπὶ παραδείγματός εἰρήκαμεν, οὐδὲν χαλεπὸν καὶ
 ἐπὶ τὰς ἄλλας μεταφέρειν, ὁμοίως ἡμῶν καὶ κατ' ἐκείνας ἀπά-
 σας ἀποδείξαι δυναμένων ἐν τοῖς δύο γένεσι τούτοις, ὑπὲρ ὧν
 δὴ πέπαυμαι λέγων, τὰς καθ' ἓνα σφυγμὸν ἀνωμαλίας συνι-
 σταμένας.

quot hac ratione differentiae fient, ex superioribus invenias,
 quo me oportet breviorē esse. Itaque si commonuerim,
 quod institutum erat, esse demonstratum, habere suas etiam
 unum pulsū inaequalitates, tum in genere crebritatis et ra-
 ritatis, tum in genere rhythmī, finem hic jam primi libri
 faciam. Nam quae in una nos secta, quae in ictum et in-
 tervallum pulsū partitur, exempli gratia retulimus, nullo
 negotio ad alias traducamus; possumus enim perinde per
 omnes etiam illas in generibus his duobus, de quibus modo
 dixi, inaequalitates pulsus unius demonstrare.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΔΙΑΦΟΡΑΣ ΣΦΥΤΙΣΜΩΝ ΛΟΓΟΣ Β.

Ed. Chart. VIII. [39.]

Ed. Bas. III. (20.)

Κεφ. α'. Οὐ τὴν αὐτὴν χρεῖαν ἐπαγγέλλεται τόδε τὸ γράμμα τῷ πρόσθεν, ἀλλ' ὃν ἔχει λόγον ἡλέβορος, ἢ σκαμμονία πρὸς ἄρτον, ἢ κρέας, τοῦτον καὶ τὰ νῦν λεχθησόμενα πρὸς τὰ εἰρημένα. τρέφειν μὲν γὰρ ἐκεῖνα τὰς ὑγιαινούσας ἐδύνατο ψυχὰς, ἐκκαθαίρειν δὲ ταῦτα τὰς μοχθηρὰς δόξας, ὥσπερ τινὰ νοσήματα. συγκατασκευάζεσθαι δ' εἰκὸς τοῖς ἐλέγχοις τῶν διημαρτημένων πίστιν βεβαίαν τῶν ὀρθῶς εἰρημένων. ὥστ' εἴ τις τῷ παρόντι λόγῳ καὶ ταύτην προσθεῖη τὴν χρεῖαν, εὐρήσει τινὰ καὶ ὠφέλειαν ἐπομένην.

GALENI DE PULSVVM DIFFERENTIIS LIBER II.

Cap. I. Non eundem usum hic liber pollicetur ac primus, sed quam veratrum rationem habet, vel scammonium, cum pane et carnibus, eandem quae nunc dicemus cum superioribus habent. Nutrire enim mentes illa sanas, haec referare pravas sententias valent, ut morbos quosdam. Aequum est autem eorum quae perperam dicta sunt objur-
gationibus fidem recte dictis firmam comparari. Quare hanc utilitatem si propositae disputationi addas, inveneris compendii nonnihil adjunctum.

Ed. Chart. VIII. [59. 40.]

Ed. Bas. III. (20.)

Κεφ. β. Ἔστι δὴ πρῶτός μοι λόγος πρὸς τοὺς σοφιστὰς ὁ περὶ τῆς χρήσεως τῶν ὀνομάτων. ἡμεῖς γὰρ ἐπομέθα τῇ τῶν Ἑλλήνων συνηθείᾳ· καὶ γὰρ ἐτράφημεν ἐν αὐτῇ, περὶώμεθά τε διὰ τῶν σαφειστάτων ὀνομάτων ἐρηγεύειν αἰετὸ τοσοῦτον, οὐ μὴν ἐγκαλοῦμεν γε τοῖς ὀλιγοροῦσιν αὐτῆς, ἀλλ' εἰ καὶ καθ' ἑκάστην λέξιν ἐθέλοι τις βαρβαριστὶ φθέγγεσθαι, μὴ λυμαινόμενος τῷ σαφεὶ τῆς ἐρηγείας, οὐδὲν ἡμῖν μέλει. τοῦτον γὰρ ἕνεκα χρώμεθα τῇ πρὸς ἀλλήλους διαλέκτῳ, τοῦ νοῆσαι τὰ δηλούμενα, καὶ τοῦτον ἡγούμεθα κάλλιστα χρῆσθαι λόγῳ, τὸν ἐναργέστατα δηλοῦν αὐτὸ βούλεται δυνάμενον. ἡ μὲν ἡμετέρα προαίρεσις τοιαύτη, μέτριος, ὡς νομίζω, καὶ φιλόανθρωπος, οὐ μὴν ἐπιτρέπουσιν ἡμῖν οἱ σοφισταί, ἀλλ' ὥσπερ ἀλλήλοις ἐρίζουσι περὶ τῶν ὀνομάτων, ἀμελοῦντες αὐτῶν τῶν πραγμάτων, οὕτω καὶ ἡμῖν ἐπη[40]ρεάζουσιν ὑβρίζοντες αἰετὶ καὶ καταγελῶντες, εἰ μὴ χρῆσθαι μετὰ τοῖς ἐκείνων ὀνόμασιν. εἰ μὲν οὖν ἅπαντες συνθέμενοι μίαν διάλεκτον ὥσπερ νόμισμα καινὸν ὑπὸ ψηφίσματος εἰσηγήσαντο, τάχα ἂν ἐπειράθημεν ἐπιλαθίσθαι

Cap. II. Est autem primum mihi cum sophistis sermo de nominibus usurpandis. Graecorum namque nos institutum, etenim apud eos sumus educati, tenemus, conamurque ut clarissimis semper nominibus sensum interpretemur. Neque nos tamen scilicet in eos querimus, qui hoc floccipendunt; imo vero, si vel singula quis velit verba usurpare barbare, modo interpretationis lucem non offendet, nihil laboramus. Nam linguae qua inter nos commentamur, hoc nomine utimur proprietate, quo mentem alterius assequamur, atque ut clarissime quisque mentem suam potest significare, ita sermone censemus eum uti optime. Nostrium id est institutum, modestum ut arbitror et humanum; verum interpellant sophistae, qui sicut mutuo de nominibus contendunt, res ipsas negligentes, et iterum nos semper contumeliis insequuntur, nisi ipsorum vocabulis utamur. Qui si universi unam linguam constituant, eamque ut novam monetam rogatione ferant, conemur for-

Ed. Chart. VIII. [40.]

Ed. Bas. III. (20.)

μὲν τῆς τῶν Ἑλλήνων, ἐκμάθειν δὲ τὴν πρὸς ἐκείνων νομοθετηθεῖσαν. ἀλλ' οὐδ' εἰ τῶν βαρβάρων τινὰ μᾶλλον διαλέκτωρ συνέθεντο χρῆσασθαι, μαθεῖν ἂν οὐδὲ ταύτην ὠκνήσαμεν, ὑπὲρ τοῦ πάντ' αὐτοῖς χαρίσασθαι. ἐπεὶ δὲ οὐχ Ἑλληνικὴν διάλεκτον εἰλικρινῶς οὐδεμίαν, οὐδὲ βάρβαρον ἀπλῶς, ἀλλὰ τινὰ μικτὴν ἐξ ἀπασῶν, ὅσον καρύνην, ἢ τινὰ ποικιλωτέραν τε καὶ ἄλλοκοτέραν καρύνης συντιθέασιν, ὥς ἂν ἕκαστος αὐτῶν βούληται; τὰ μὲν ἐκ Φοινίκης τε καὶ Συρίας, τὰ δὲ ἐξ Αἰγύπτου τε καὶ Θράκης, ἢ ποθὲν ἄλλοθεν σύμφορῆσας, εἴτα τοῖς τῶν Ἑλλήνων ὀνόμασι μίγνυς, οὐδὲ τούτοις γνησίοις, ἀλλὰ πολυειδῶς παρεφθαρμένοις, ἐγὼ μὲν οὐκ ἔχω μὰ τοὺς θεοὺς, ὅ τι καὶ γένομαι, μήτ' ἐκμανθάνειν τὰς τοιαύτας διαλέκτους δυνάμενος μήτ' ἐκείνους πείθων μίαν ἐκμανθάνειν τὴν τῶν Ἑλλήνων, μήτ' ἐπειδὴ τούτων οὐδ' ἑτέρου τυγχάνω, τοῦ γοῦν τρίτου τε καὶ λοιποῦ τυχεῖν παρ' αὐτῶν δυνάμενος, τοῦ συγχωρεῖν ἡμῖν, ἐν ἣ τεθράμμεθα φωνῇ, ταύτῃ χρῆσασθαι. τὸ μὲν δὴ περὶ τὴν τῶν ὀνομάτων χρῆσιν κακὸν τηλικούτον.

tallis Graecae linguae oblivisci, edificere autem ab istis promulgatam. Quin ne si barbaram quidem linguam aliquam statuerent usurpandam, ut iis morem ubique geram, dubitem discere. Quando vero Graecam nullam integram linguam, nec etiam semel barbaram, sed confusam quandam ex omnibus, quasi carycam, aut si qua caryca varia magis et absurdior fieri potest, componunt, atque pro suo quisque voto partim ex Phoenicia et Syria, partim ex Aegypto et Thracia, aut aliunde contrahunt, inde Graecorum commiscent nominibus, nec iis sane integris et legitimis, caeterum varie corruptis, equidem quid agam me hercle non habeo, qui neque eas linguas possum edificere, neque adducere illos, ut unam addiscant linguam Graecam: nec posteaquam horum neutrum obtineo ab illis, tertium possum, et quod est unum reliquum, ut in qua sumus lingua educati, hac ut utamur, permittant. Atque hoc quidem habet tantum malum usus vocum.

Ed. Chart. VIII. [40.]

Ed. Bas. III. (20.)

Κεφ. γ'. Ἐτερόν δὲ τὸ περὶ τοῦς ὁρισμοὺς μακρόν
τούτου χαλεπώτερον. ἔνιοι γὰρ αὐτῶν δοκοῦσί μοι μηδὲ λά-
χανον ἂν πρίασθαι χωρὶς ὅρου, καὶ ταῦτα μέντοι μηδ' ὄναρ
διαλεκτικῆς ἡμέτεροι, καὶ προτείνουσιν, ὥς ἂν τοιοῦτοί τε καὶ
τοιούτοις τεθραμμένοι, τῶν ὀνομάτων τι τούτων τῶν καλῶν
τῶν ἐκ μέσης Συρίας, ἢ Κιλικίας, καὶ τοῦτο ὀρίξεσθαι κε-
λεύουσιν, ὃ μηδ' ἴσως ἤκουσε τὴν ἀρχὴν ἄνθρωπος Ἕλλην
μηδὲ πώποτε. εἶθ' ὃ μὲν, ὥς ἂν ξένον τε καὶ βάρβαρον
ἄγροεῖ, ὃ δ' ἤδη καταγελᾷ τε καὶ σκώπτει, καὶ τωθάξει καὶ
παῖδα καὶ μειράκιον ἀποκαλεῖ. πολλάκις δὲ τὸ μὲν προτα-
θὲν ὄνομα τῶν Ἑλληνικῶν ἐστίν, οὐ μὴν καθ' οὗ γε παρὰ
τοῖς Ἕλλησιν ἐπίκειται πράγματος, οὕτως αὐτὸ νοοῦσιν οἱ
δαιμόνιοι σοφισταί, κᾶπειτα κελεύουσιν ὀρίσασθαι. καί τις
ἴσως Ἕλλην ἀνὴρ ὀριεῖται κατὰ τὴν τῶν Ἑλλήνων συνήθειαν.
οἱ δὲ οὐ μόνον οὐ πείσονται, ἀνεκτὸν γὰρ ἂν ἦν, ἀλλὰ καὶ
καταγελᾶσονται, καὶ διαπαίξουσιν. οὗτός μὲν ὁ δεύτερος τρό-
πος τῶν περὶ τοῦς ὁρισμοὺς κακῶν. ὃ δὲ δὴ τρίτος ὁ μηκέτι
κατὰ τοῦ νόμα καὶ τὸ σημαινόμενον, ἀλλ' ἤδη καὶ κατ' αὐτὸ

Cap. III. Alterum de definitionibus longe hoc est diffi-
cilius. Sunt enim qui ne olus quidem citra definitionem
mihi videantur empturi, idque quum nec per somnium
dialecticam viderint; proferuntque, ut tales solent, et in
talibus enutriti, ex nominibus aliquod illis praeclaris, ex
media petitis Syria vel Cilicia, atque definiri hoc imperant;
id!quod non audivit fortasse quisquam homo Graecus. Hoc
si, ut peregrinum et barbarum, ignorat, ille iam ridet, ca-
villatur, exagitatque, et puerum et adolescentem appellat.
Saepe etiam nomen quod in medium adductum est, Grae-
cum quidem est, at non ut est rei cuiquam assignatum, ita
accipiunt miseri sophistae, moxque definitionem poscunt.
Hic si quis forte Graecus pro consuetudine Graecorum defi-
niat, tantum abest ut assentiantur, (sane enim tolerabile hoc
sit) quin irrideant etiam et illudant, et hoc est alterum circa
definitiones malum. At vero tertii qui non in nomine iam
et significatione, sed in ipsa errant re quum dialecticae

Ed. Chart. VIII. [40. 41.]

Ed. Bas. III. (20.)

τὸ ὑποκαίμενον σφαλλάμενος, ὅταν ἐπιχειρῇ τις ἀνὴρ διαλεκ-
 τικὸς τοὺς ὅρους αὐτῶν, τοὺς μὲν ἑλλειπεῖς, τοὺς δὲ περιτ-
 τοὺς, τοὺς δὲ ἀδιορίστους, τοὺς δὲ ἀσαφεῖς, τοὺς δὲ μα-
 κροὺς, τοὺς δὲ ψευδεῖς, τοὺς δ' ὅλως οὐδ' ὅρους δεικνύνειν,
 ἐξαίφνης, ὥσπερ ἐνθουσιῶντες, πικροὶ τῆς διαλεκτικῆς ἀνα-
 φαίνονται κατήγοροι, καὶ τότε αὐτοῖς μάτην καὶ πρὸς κακοῦ
 δοκεῖ τῷ τε βίῳ παντὶ καὶ ταῖς τέχναις ἐπιτηδένεσθαι. ὥστ'
 ἐγὼ μὲν πολλάκις, νῆ τοὺς θεοὺς, ἐξεπλάγην, εἰ παρὰ κα-
 λούντων μὲν ἡμῶν, μὴ πάντα δι' ὅρων πειρᾶσθαι μήτε δι-
 δάσκειν μήτε μαρθάνειν, οἱ δ' οὐ πείθονται· συγχωρη-
 σάντων δ' ὀρίσασθαι, κἄπειτα δεικνύντων ἡλίκον σφάλλονται,
 τηρικαῦτα τοὺς ὅρους ἀχρήστους εἶναι φασί, καὶ ταῦτ' οὐ
 μιᾶς ἡμέρας, ἢ δυοῖν ἐν τῷ μέσῳ γινομένων, ἀλλ' ἐν ἀκαρεῖ
 χρόνῳ, τὸ λεγόμενον δὴ τοῦτο μεταπεσόντος ὀστράκου, ποτὲ
 μὲν ὅρον ἔρωτῶσι προβάλλοντες ὄνομα, ποτὲ δὲ ἀχρήστους
 εἶναι τοὺς ὅρους φασί. τὸ δὲ τέταρτον αὐτοῖς ἐν τοῖς τοιού-
 τοις πλημμέλημα, μὴδ' ὅτι πάντων οὐκ εἰσὶν ὅροι γινώ-
 [41]σκων· εἰθ' ὥς ἂν τοῦτο ἀγνοοῦντες ἐπιχειρῶν ὀρίξεσθαι
 πάντα, καὶ πρὸς ἀλλήλους διαφέρεισθαι, καὶ κεκραγῆναι μάτην

quispiam peritus, horum definitiones aggreditur, aut non
 plenas, aut superfluas, aut non distinctas, aut obscuras,
 aut prolixas, aut falsas, aut omnino definitiones non esse,
 probare; subito tanquam insani, acerbè dialecticam accu-
 sant: ac tum frustra iis, et cum incommodo videtur illa in
 omnibus rebus artibusque coli. Quare frequenter hercle
 obstupui, si quum rogamus, ne cum definitionibus omnia
 contentur et docere et discere, illi quidem non adducuntur;
 ubi vero definitiones damus, et postea quantum falluntur,
 aperimus, ibi nihil conducere aiunt definitiones; neque id
 uno die, aut altero interposito, sed in puncto temporis, ut
 est in proverbio, mutata pelle, modo definitionem positi
 nominis quaerunt, modo esse definitiones inutiles confir-
 mant. Quartum iam istorum in hisce rebus peccatum est,
 quod non omnium nesciant esse definitiones: simulque ut
 qui id ignorant, definire studeant cuncta, et inter se alter-
 centur, vociferenturque ne quicquam de rebus quae defini-

Ed. Chart. VIII. [41.]

Ed. Bas. III. (20.)

ὑπὲρ πραγμάτων ὀρίσθῃναι μὴ θυνάμενων. τὸ δὲ δὴ πέμ-
 πτον καὶ θαυμασιώτατον αὐτῶν ἐν τοῖς ὀρισμοῖς ἁμάρτημα,
 πρὶν διελθεῖν τὴν ὁμωνυμίαν, ἕνα τῶν πολλαχῶς λεγομένων
 ὀρισμὸν ποιοῦνται, ὥσπερ οὐ τῶν πραγμάτων τοὺς ὅρους,
 ἀλλὰ τῶν ὀνομάτων ὄντας. ἐμὲ γοῦν ποτε τούτων τις τῶν
 ἐπιπολαζόντων σοφιστῶν ὀλίγου δεῖν ἀπέπνιξε. προβαλόντι
 γὰρ ὡδί πως αὐτῷ, τί ἐστι πλήρης σφυγμός, ἐγὼ μὲν ὑπολα-
 βῶν εἶπον τῶν πολλαχῶς λεγομένων εἶναι τοῦνομα, καὶ διὰ
 τοῦτο μὴδ' ἔχειν ὅρον ἕνα, πρὶν διελέσθαι τὴν ὁμωνυμίαν.
 ὁ δ' ἔτι μου ταῦτα λέγοντος, οὐκ οἶδ', ἔφη, τί ληρεῖς.
 ἀρχεῖ μοι μαθεῖν παρὰ σοῦ τί ἐστι πλήρης σφυγμός, τοὺς δ'
 ἐκ τῆς διαλεκτικῆς λήρους τοὺς ἐπιτρίψαντας τὴν ἰατρικὴν
 ἀπόλπει. καὶ μὴν, ἔφην, οὐδὲν πρόποτε ἤκουσας ἐμοῦ σπου-
 δάζοντος οὐδὲν τῶν κατὰ διαλεκτικὴν ὀρίζεσθαι. τοῦτο γάρ
 τοι, φησὶ, τὸ δεινότατόν ἐστιν, ὅτι μὴδ' ὀρίζεσθαι τολ-
 μᾶτε καὶ διαλεκτικῇ φλυαρίᾳ καταντλεῖν ἡμᾶς οὐκ ὀκνεῖτε.
 ἀλλ' εἰπέ, φθέγγαι, λάλησον, ἀποκρίναι τίς πλήρης ἐστὶ
 σφυγμός; οὐ δυνατὸν δ', ἔφην ἐγὼ, πρὶν διαστειλάσθαι

tionem non recipiunt. Quintus porro lapsus in definitioni-
 bus, quique praeter caeteros est singularis, anteaquam ho-
 monymiam explicaverint, unam faciunt eorum quae varia
 significant, definitionem; quasi vero non rerum sint, sed
 nominum definitiones. Me certe unus aliquando de his
 praeclaris sophistis parum absuit quin enecaret. Quum
 enim in hunc modum posuisset, Quid est plenus pulsus?
 Subjeci variae significationis nomen esse; quare nec definitio-
 nem unam habere, nisi distincta homonymia sit. Nondum
 haec dixeram, quum ille, nescio, inquit, quid nugeris:
 satis est mihi, si de te disco, quid plenus sit pulsus; dia-
 lecticas mihi istas nugas quae medicinam contaminant, mitte.
 At nihil me, inquam, audivisti unquam laborare, ut in dia-
 lectica definirem. Enimvero id ipsum, inquit, absurdissi-
 mum est, quod neque definire audetis, et dialecticis nobis
 nugis non desistitis obstrepere; sed dic, loquere, responde,
 quis plenus est pulsus? Non potest fieri, inquam, prius-

Ed. Chart. VIII. [41.]

Ed. Bas. III. (21.)

τὴν ὁμωνυμίαν. (21) ὁ δ' ἀνακραγὰν ὁμωνυμίας πάλιν ἔφασκε καὶ λήρους μακροὺς ἀφίχθαι, τὰ τὴν ἱατρικὴν ἐπι-
 τρέψαντα καὶ ἡμᾶς ἀπολέσαντα. οὐ μὲν οὖν ἡμᾶς, εἶπον,
 ἀλλ' ὑμᾶς ἀπώλεσε τοὺς ὀρίζεσθαι πάντα βουλομένους.
 ἰδού, φησὶ, καὶ λουδορεῖν ἡμᾶς ἐπιχειρεῖ. τί μᾶλλον, ἔφη, ἢ
 ἐμὲ σύ; κἄν τούτῳ διανίστατο τυπτήσων, ἀλλὰ τοῦτον μὲν
 ἐπέσχον οἱ παρόντες καὶ σοβαρῶς ἐπεγγελάσας ἐκεχώριστο,
 τῶν δ' ὑπολοίπων ἤδη τις πρεσβύτης, πώγωνά τε μέγιστον
 ἄχρι τῶν στέρνων καθεικώς, καὶ τᾶλλα πάνυ σκυθρωπός,
 τοῦτο γὰρ νῦν τὸ σεμνὸν νεόμισται, παύσασθε, ἔφη, καὶ
 μὴ θορυβεῖτε, ὦ παῖδες, ἀλλ' ἐάσατε τὸν ἑταῖρον ἡμῶν ἀπο-
 σαφῆσαι, τί ποτε καὶ λέγει. κἄγὼ προσβλέψας αὐτῷ, τί
 γὰρ, ἔφη, πυνθάνου; τοῦτ' αὐτὸ, εἶπεν, ὑπὲρ οὗ διαλέ-
 γεσθε, τὸ περὶ τοῦ πλήρους σφυγμοῦ. βούλει τοίνυν, εἶπον,
 μὴ πάνυ σπεύδειν, ἴν' ἐπωμαί σοι; βραδὺς γάρ εἰμι φύσει,
 καὶ τοῖς ἐπειγομένοις οὐ ῥαδίως ἀκολουθῶ. ὥς οὐ σπεύ-
 στοντος ἔφη, διαλέγου. ἄρ' οὖν, ἔφη, βραχὺ μοι συγγω-
 ρήσεις ἕνεκα παραδείγματος, ἐρέσθαι κοινῇ πάντας ὑμᾶς;

quam homonymiam explicaverim. Hic ille exclamabat,
 rursusque homonymiam aiebat atque immensas nugas ad-
 esse, quae medicinam labefactassent ac nos perdidissent.
 Imo non nos, inquam, sed vos, qui definire cuncta vultis,
 perdididerunt. Ecce autem, inquit, etiam convitiis nos in-
 cessit. Non magis, inquam, quam tu me. Ibi ille exiliit,
 manus allaturus; sed hic hominem qui aderant represe-
 runt. Ille, abi superbe insultasset, discessit. Senex au-
 tem quidam de illis qui adhuc remansissent, barba ad pectus
 promissa, atque caetera mire tetricus (haec enim nunc gra-
 vitas habetur) tacete, inquit, pueri: absque tumultu agite;
 finite locium nostrum aperire nobis, quid dicat. Ego ho-
 minem intuitus, quid vero, inquam, rogas? Id, inquit,
 ipsum de quo disputatis, de pleno pulsū. Vis igitur, in-
 quam, non properare nimium, ut te assequar? tardus enim
 natura sum, et festinantes non consequor facile. Age, in-
 quit, nihil properaverō. Ergo concedes, inquam, mihi,
 ut exempli gratia nonnihil ex omnibus vobis in communi

Ed. Chart. VIII. [41.]

Ed. Bas. III. (21.)

ἔξισται γὰρ ἀποκρίνασθαι τῷ βουλομένῳ. συνεχώρει. καὶ γὰρ
 συγχωρήσαντος ἐπυνθανόμην τί ἐστι γλῶττα, καὶ μετ' ὀλί-
 γον τις ἀποκρίνεται, ὄργανον ζώου γευστικόν. ἕτερος δὲ
 διαλεκτικὸν εἶπε. καὶ τις τρίτος γευστικόν θ' ἅμα καὶ δια-
 λεκτικόν. καὶ γὰρ πρὸς αὐτοὺς ἀποβλέψας, καὶ ἡ τοῦ ὑποδή-
 ματος, ἔφην, καὶ ἡ τοῦ αὐλοῦ γλῶττα ὄργανόν ἐστι ζώου
 γευστικόν ἢ διαλεκτικόν; ὥς δὲ διεσιώπησαν ἐπὶ τούτῳ,
 καὶ ὁ σκυθρωπὸς γέρων πολὺν δὴ τι σκυθρωπότερος ἐγεγόνει,
 πάλιν αὐτὸν παρεκάλουν ἐν ἔτι παραπλήσιον ἐρέσθαι. ὁ δὲ
 πάννυ μὲν σεμνῶς καὶ μόγις, ὑπέσχετο δ' ὁμως. καὶ γὰρ φο-
 βηθεὶς μὴ μεταγνῶ βραδύναντος, σπουδῇ προὔβαλον, τί ποτ'
 ἐστὶ κύων; ἀποκρινομένου δὲ τινος ἐκ τῶν παρόντων, ζῶον
 τετράπουν ὑλακτικόν, καὶ ὁ θαλάττιος, ἔφην, κύων, ζῶον
 ἐστὶ τετράπουν ὑλακτικόν, καὶ τὸ κατ' οὐρανὸν ἄστρον, καὶ
 τὸ κατὰ πρόσωπον πάθος; ἐπὶ τούτοις ὁ μὲν γέρων ὥσπερ
 ὄνος ἔσειεν ἤδη τὰ ὦτα. καὶ τοῖς ἄλλοις δὲ τοῖς παροῦσιν
 ἐδοκοῦμέν τι λέγειν καὶ πάντες ἡξίουσαν, ὧν περ ἕνεκα ταῦτα
 ἐπηρώτητο, περαίνειν, ἐπειδὴ καὶ καταρχὰς εὐθύς ὑπέσχό-

interrogem? nam, qui volet, respondeat licebit. Permit-
 tit. Ego, ut hoc dedisset, quid est lingua? quaerebam.
 Mox respondet quidam, instrumentum animalis gustui di-
 catum. Alter sermoni dicatum dixit. Tertius quidam gu-
 stui et sermoni attributum. Quos ego respiciens, etiam
 calcei, inquam, et tibiae lingua, instrumentum est animan-
 tis gustui et sermoni dicatum? Quum ad hoc obticissent,
 et senex ille austerus multo redderetur austerior, iterum
 orabam, ut unum adhuc simile liceret quaerere. Ille ad-
 modum quidem graviter hoc et aegre, tulit tamen. Ego
 vero ne cunctationem meam non ferret veritus, festina-
 bundus proposui, Quid est canis? Quum hic ex corona
 quidam responderet, animal quadrupes latrabile, Itaque
 marinus, inquam, canis animal est quadrupes latrabile, et
 sidus item caeleste, denique morbus faciei? Ad haec senex
 ut asinus aures jam concutiebat. Caeteris qui aderant ali-
 quid videbamur dicere, volebantque omnes, ut quo tan-
 dem haec spectarent, quae exquisiveram, expedirem; quan-

Ed. Chart. VII. [41. 42.]

Ed. Basf. III. (21.)

μην παραδείγματος ἕνεκα τῶν ἑξῆς ποιήσασθαι τὴν ἐρώτησιν. ὡς δὲ σιωπῶντας αὐτοὺς καὶ ποθοῦντας ἀκούειν ἔσχον, οἶμαι νοεῖν ὑμᾶς, ἔφη, ἤδη, πηλίκον ἐστὶν ἁμάρτημα, πρὶν διαστελλασθαι τὴν ὁμωνυμίαν, ἐπιχειρεῖν ὀρίξεσθαι. [42] οὐ γὰρ δὴ τῶν ὀνομάτων, ἀλλὰ τῶν πραγμάτων οἱ ὅροι εἰσίν. ὅταν οὖν ὑφ' ἑνὸς ὀνόματος πολλὰ δηλοῦται πράγματα, τοσοῦτους ἀνάγκη τοὺς ὅρους ὑπάρχειν, ὅσα περ καὶ τὰ πράγματα. φέρε γὰρ ἐπὶ τῆς γλώττης ὄνομα μὲν ἓν, τρία δ' ἑξ αὐτοῦ δηλοῦται, καὶ καθ' ἕκαστον αὐτῶν ἰδίως ἐστὶν ὀρισμός· αὐτίς δ' εἰ τύχοι, δύο μὲν ὀνόματα, καὶ πολλάκις γε τρία καθ' ἑνὸς πράγματος, ὡς ἐπὶ τοῦ ξίφος τε καὶ ἄορ καὶ φάσγανον· ὁ δ' ὅρος εἷς, οὐ τρεῖς, ὥσπερ τὰ ὀνόματα. ἴσον γὰρ αἰεὶ τὸ πλῆθος τῶν ὅρων τῷ πλῆθει τῶν πραγμάτων ἐστίν. ὥστ' οὐδ' ὅταν ἓν πρᾶγμα πολλοῖς ὀνόμασιν ᾗ κεκλημένον, ὅρους ἀξιῶσεις λέγεσθαι πολλοὺς, οὐδ' ὅταν ἓν μὲν ὄνομα, πολλὰ δὲ τὰ δηλούμενα, τὸν ὅρον ἀξιῶσεις ἓνα σοι ῥηθῆναι. μετρήσεις γὰρ αἰεὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν ὅρων τῷ πλῆθει τῶν πραγμάτων. εἰ μὲν δὴ τὸ, πλήρες, ὄνομα, καθ'

doquidem a primo statim quaestionem exempli gratia sequentium receperam instituturum. Ubi silerent et mihi aures darent, Tandem vos, inquam, animadvertere puto, accedere ad definiendum antequam homonymiam distinxerimus, quanta sit offensio: neque enim nominum sunt, sed rerum definitiones. Quando igitur ab uno nomine res indicantur multae, necessario erunt totidem definitiones, quot sunt res. Age sane, linguae nomen est unum, at tres sunt significationes, et sua cuique est definitio. Contra sit ut duo unius rei nomina, et vero non raro tria sint: ut hic, ensis, gladius, mucro: definitio vero una, non perinde ac nomina, tres. Semper enim numero rerum respondet definitionum numerus. Quare ubi multis nominibus res vocatur una, cave postules multas definitiones; neque quum unum sit nomen, sed significationes multae, unam definitionem flagites; pro numero enim rerum definitionum semper rationem subduces. Proinde si nomen, plenum, uni rei sub-

Ed. Chart. VIII. [42.]

Ed. Basl. III. (21.)

ἐνὸς ὑποκειμένου λέγεται πρᾶγματός, ἐνδέχεται προτεθέντος αὐτοῦ λέγειν ἤδη τὸν ὅρον. εἰ δ' οἱ περὶ τὸν Ἀρχιγένη μάλιστα δὴ πάντων οὐκ εἶσαν ἐν ἐκ τοῦ πλήρους ὄνομα δηλοῦσθαι, τάξαντες τε πολυειδῶς τὸν τόπον καὶ πλήθος ἐπισκυκλήσαντες σημασινομένων, οὐχ ἡμῖν ἐγκαλεῖν χρὴ μὴ τολμῶσιν ὀρίξισθαι, τοῖς δ' ἀπαρξαμένοις, εἴπερ ἄρα, τῆς τοιαύτης ταραχῆς. εὐρίσκω γὰρ τοὺς νεωτέρους ἰατροὺς, τοὺς μὲν, ὅταν ὁ τῆς ἀρτηρίας χιτῶν ὅπως ἔχει συστάσεως μηνῦσαι θελήσωσι, τῷ τε τοῦ πλήρους ὀνόματι καὶ τῷ τοῦ κενοῦ κατὰ τοῦτο χρωμένους, τοὺς δ' ὅταν τὴν ἐν τῇ κοιλότητι περιεχομένην οὐσίαν. καὶ ταύτης οἱ μὲν τὸ ποσὸν διὰ τῶν ὀνομάτων δηλοῦσθαι νομίζουσιν, οἱ δὲ τὸ ποιὸν, οἱ δ' ἀμφοτέρω. Ἀρχιγένει δ', ὡς ἔοικεν, οὐκ ἀρκεῖ μόνον ταῦτα, προσεπιπράγει δ' ἡμῖν καὶ τὸ τῆς τοῦ πνεύματος δυνάμεως σημασινομένον. οὐκ οὖν οὐδ' ὅρον ἓνα δυνατόν ποιήσασθαι πλήρους σφυγμοῦ, ἀλλὰ τοῦ μὲν τὸ ποσὸν, ἢ τὸ ποιὸν, ἢ τὰ ἀμφοτέρω τῆς ἐγκεχυμένης οὐσίας δηλοῦντος, ἑτέρους ὀρισμοὺς ποιητέον, τοῦ δὲ τὴν δύναμιν τοῦ πνεύματος ἑτέρου, τοῦ δὲ τὸ ποιὸν τοῦ χιτῶνος ἄλλους. ταῦτ' εἰπὼν ἐγὼ

jectae servit, tum ejus, si proponatur, potest definitio dari. Si vero Archigenes omnium sane minime, denotare nomen, plenum, unam rem admisit, nomenque varie posuit atque multas in eo complexus est significationes, non sumus nos infimulandi, qui a definiendo deterreamur, sed princeps scilicet eius turbationis. Nam juniores medicos invenio aliquos ubi declarare, quis status sit arteriae tunicae, statuerunt, nomine pleni ibi et vacui uti; alios, ubi materiam in capacitate contentam, cujus hi quantitatem significari per ista nomina, illi qualitatem, alii utrumque ducunt. Verum Archigeni haec scilicet sola non satisfaciunt: adiungit enim significationem facultatis spiritus. Unde relinquitur non unam pleni pulsus fieri definitionem posse, sed ejus qui quantitatem, vel qualitatem, vel utramque infusae substantiae significat, aliae definitiones faciendae sunt, aliae ejus qui vim spiritus, illius qui qualitatem tunicae, aliae. His ego ex-

Ed. Chart. VIII. [42.]

Ed. Bas. III. (21.)

μὲν ἐσιώπων· ἦνυστο γάρ μοι τὸ προτεθέν· οἱ δ' ἡξιούν
διελθεῖν αὐθις τὸν λόγον, ἐπειδὴ ἅπαξ ὑπερξάμην. ἐκείνοις
μὲν οὖν δεομένοις ἐχαρισάμην. ἐν δὲ τῷ παρόντι πάντα
μὲν οὐ προσήκει λέγειν ἐκείνα, μέλλοντά γε τὸ πλεῖστον αὐ-
τῶν καὶ τὸ χρησιμώτατον ἐν τοῖς περὶ τῆς τῶν σφυγμῶν δια-
γνώσεως ἔρεϊν.

Κεφ. δ'. Ὅσον δ' εἰς τὰ προκείμενα χρηστὸν, εἰρί-
σεται, τ' μήθ' ὀρίζεσθαι πάντα ἀξιούν μήτε πολλὰ σημαι-
νόμενα προειπόντα τὸν ὅρισμόν ἓνα ποιεῖν, ὅπερ ἐπὶ τοῦ
πλήρους σφυγμοῦ διημάρτηται τῷ Ἀρχιγένει. διὰ τοῦτο οὐδ'
αὐτὸς ὁ ὅρος αὐτοῦ σαφής ἐστι, οὐδ' ἔχει συμβαλεῖν, εἴτε
περὶ τοῦ σώματος τῆς ἀρτηρίας, εἴτε περὶ τῆς ἐν τῇ κοιλότητι
περιεχομένης οὐσίας διαλέγεται. κινδυνεύει γὰρ ὀνόματος
ὅρισμόν, οὐ πράγματος ποιῆσθαι. πάντως γὰρ ἂν εἴπερ
ἐτεθέατο τὰ πράγματα, πλείονας ἐποίησεν ὅρους, ἀλλ' ὅτι γε
τοῦνομα μόνον σκοπεῖ, μαθεῖν ἐνεστι καὶ ὧν εὐθὺς κατ' ἀρ-
χὰς τοῦ περὶ τῶν σφυγμῶν συγγράμματος ὁκτὼ λέγει ποιό-
τητας παρέπεσθαι τοῖς σφυγμοῖς, μέγεθος, σφοδρότητα, τάχος,

positis tacui, quia quod institueram, confectum mihi erat;
illi commentationem instabant, quando semel institueram,
ut persequerer. Illis igitur morem gessi rogantibus. Quae
hoc loco non debeo omnia referre, quod eorum maximam
partem et utilissimam sum expositurus in libris de digno-
scendis pulsibus.

Cap. IV. Quod ad institutum refert, non praeteribo.
Nolo definiri omnia: neque quum multas protuleris signifi-
cationes, facias unam definitionem; in quod Archigenes de
pleno pulsu incurrit. Quare ipsa est ejus obscura definitio,
neque an de corpore arteriae dicat, an de substantia, quae
in ejus cavitate continetur, possum conicere: videtur enim
nomen definivisse, non rem; omnino enim, si rerum du-
xisset rationem, plures faceret definitiones. Sed quod so-
lum nomen consideret, vel ex illis perspicias, quae statim
initio libri de pulsibus sic dicit: *Octo qualitates pulsus com-
mitari magnitudinem, vehementiam, celeritatem, crebri-
tatem, plenitudinem, ordinem, vel perturbationem ordi-*

Ed. Chart. VIII. [42, 43.]

Ed. Bas. III. (21.)

πυκνότητα, πληρότητα, τάξιν, ἢ ἀταξίαν, ὁμαλότητα, ἢ ἀνωμαλίαν, ῥυθμόν. ἂν γὰρ τὸ τῆς πληρότητος ὄνομα κατὰ πλειόνων λέγεται ποιότητων, οὐκ οἶδα πῶς ἔτι μένουσιν ὀκτώ. φέρε γ' οὖν, εἴ τις ἐπὶ ταῖς ἐπὶ ταῖς ἄλλαις προστι-
 [43]θεὶς τὴν τε κατὰ τὸ σῶμα τῆς ἀρτηρίας καὶ τὴν κατὰ τὸ καλούμενον ἔγχυμα, καὶ τὴν κατ' αὐτὸ τὸ πνεῦμα, δέκα λέγει τὰς πάσας εἶναι ποιότητας τῶν σφυγμῶν, τί πρὸς τοῦτον ἔρουμέν; ἵνα νῆ Δία, εἴ τις εἰς δύο τέμνων τὴν ἐγκεχυμένην οὐσίαν, ἐτέραν μὲν ἐπὶ τῷ ποσῷ ταύτης, ἐτέραν δ' ἐπὶ τῷ ποιῷ τιθῆται τὴν ποιότητα. οὕτως ἐπὶ τοῖς ὀνόμασιν ὁ Ἀρχιγένης ἔοικε καταμένειν, μὴ διαρθρῶν τὰ σημαινόμενα. καὶ δίκαιον ἦδη τὸ τῆς παροιμίας εἰπεῖν, ἰδιωτικὸν μὲν, ἱκανῶς δ' ἔοικὸς τοῖς παροῦσιν, ὅταν γὰρ, φησὶ, τὸ ὕδωρ πνίγη, τί ἐπιβροφῆσομεν; εἰ γὰρ Ἀρχιγένης ἀμαρτάνει τοιαῦτα, πρὸς τίνα πορευθῶμεν; τίς ἡμῖν ἐπανορθώσει τὰ τούτων σφάλματα; καὶ γὰρ οὐδὲ ταῦτα μόνον, ἀλλ' εἰ γρηὶ τάληθές εἰπεῖν, ἄλλα πλείω φαίνεται σφαλλόμενος. αὐτίκα γέ τοι κατὰ τὰς ὀκτὼ τὰς πρώτας ποιότητας, οὐδαμοῦ μνημονεύσας σκληρότητος καὶ μαλακότητος, ἐξῆς ὑπερ-

nis, aequalitatem, vel inaequalitatem, rhythmum. Namque plenitudinis si nomen de compluribus rebus dicitur, mirror, qui octo etiam maneant. Age enim, si septem illis aliis qualitatibus corporis arteriae addas, et infusionis quam vocant, et etiam ipsius spiritus, ac decem jam esse omnes qualitates pulsuum dicas, quid tibi respondebimus? Ut hercle, si in duo membra partiens infusam substantiam, unam quantitati hujus, alteram assignes qualitati qualitatem. Adeo in nominibus Archigenes non distinguendis significationibus videtur permanere. Ac par est iam proverbium proferre, plebejum illud quidem, non a proposito tamen alienum. Quum aqua, inquit, suffocet, quid sorbebimus? Nam si ita Archigenes labitur, quem adibimus? quis hujus nobis errata corrigit? Etenim non in his tantum videtur, sed, si verum fateri oporteat, in aliis offendere passim: ut nulla duritiei et mollitiei facta mentione inter primas octo

Ed. Chart. VIII. [43.]

Ed. Bas. III. (21. 22.)

αὐτῶν διαλέγεται. (22) πρῶτον μὲν γὰρ περὶ μεγέθους, δεύτερον δὲ περὶ σφοδρότητος, καὶ τρίτον περὶ πληρότητος, τέταρτον δὲ περὶ σκληρότητος διείλεκται. εἰ μὲν οὖν σύνθετον τινα ἐξ ἀπλῶν ἐργάζεται ποιότητων αὐτὴν, τάχ' ἂν τις ἀπειλογήσατο ὑπὲρ αὐτοῦ, δεόντως μὲν ἐν ἀρχῇ παραλειψάμενος φάσκων, ἥνίκα τῶν ἀπλῶν ἐμνημόνευσε μόνων, εὐλόγως δ' ἐξῆς ἐν τοῖς συνθέτοις γεγράφθαι. νυνὶ δὲ περὶ τετάρτης αὐτῆς τὸν λόγον ἐποίησατο, μέσην ὥς ἐνι μάλιστα τάξας ἀπασῶν τῶν ἀπλῶν ποιότητων. ἐξηγούμενος δὲ τί ποτ' ἐστὶ τὴν κατὰ σύστασιν, ἣ διάλυσιν τῆς ἀρτηρίας ἀντίληψιν εἶπεν, ἐξ ὧν δηλονότι τῶν ἀπλῶν αὐτὴν εἶναι βούλεται. ταῦτα μὲν οὖν εὐθύς κατ' ἀρχὰς ἡμάρτηται τῷ Ἀρχιγένει περὶ τὴν ἐξαρίθμησην τῶν πρώτων ποιότητων, ἃς οὐδ' ἀποδείξαι, πῶς τοσαῦται τὸν ἀριθμὸν εἰσιν, ἤξιωσεν, ἀλλ' ἀπλῶς ὡδί πως ἐῤῥόησε τὸν λόγον. ὅκτῳ λέγονται ποιότητες παρέπεσθαι τοῖς σφύμοις, αἱ διηχημέναι παρὰ γ' οὖν τοῖς καθαρείοις. ἐγὼ δὲ τί μὲν ἐστὶ τὸ διηχημέναι, ἀκριβῶς συμβαλεῖν οὐ δύναμαι. οὐδὲ γὰρ εὖρον τοῦνομα παρὰ τινι τῶν Ἑλλήνων. ὥστε οὐδὲ καθ' οὗ τέτακται πράγματος ὑπ' Ἀρχιγένους ἐπίσταμαι, καὶ

qualitates, postea de iis agit; primo enim loco de magnitudine, secundo de vehementia, tertio de plenitudine, quarto de duritie tractat. Quod si compositam aliquam ex simplicibus eam faceret, defendere hominem possis, si recte initio dicas praetermissam, ubi de simplicibus duntaxat meminit, sed mox iure in compositas relata. Nunc quarto eam loco statuit mediam, quantum potest maxime, inter simplices qualitates quam exponens, quidnam sit, occursum dicit solidae, vel dissolutae arteriae. Unde certe de simplicibus illam esse vult. Haec igitur Archigenes mox ab initio in recensendis primis qualitatibus errata commisit; quas ne demonstrare quidem, cur tot sint numero, voluit, verum ita temere sermonem effudit. Octo dicuntur qualitates pulsus comitari αἱ διηχημέναι quidem apud puros. Ego vero, quid sit ipsum διηχημέναι, conicere plane nequeo, neque enim nomen hoc apud quendam inveni Graecum. Quo minus, cui Archigenes rei tribuat, perspicio; idque quod de

Ed. Chart. VIII. [43.]

Ed. Bas. III. (22.)

ταῦτα μὴδὲ γράψαντος αὐτοῦ βιβλίον περὶ τῆς ἰδίας διαλέκτου, καθάπερ Χρύσιππος ὑπὲρ ὧν ἔθηκε κατὰ τὴν διαλεκτικὴν ὀνομάτων· μόνως γὰρ ἂν οὕτως συνίμεν αὐτοῦ. ἐκ μέντοι τῆς ὅλης λέξεως ὑπονοήσκειν ἂν τις, κατὰ τοῦ παρὰ πᾶσι λεγομένου τε καὶ πεπιστευμένου τὸ διηχημέναι φέρειν αὐτόν. καίτοι γε οὐδὲ τοῦτ' ἐστὶν ἀπλῶς ὑπονοῆσαι δυνατόν. οὐ γὰρ ἅπασιν, ἀλλὰ τοῖς καθαρείοις φησὶν, οὓς οὐδ' αὐτοὺς πάλιν ἐπίσταμαι, τίνες ποτέ εἰσι. καίτοι μαθεῖν γε ἐδεόμην, ἵνα σκέψωμαι πότερον πιστευτέον αὐτοῖς χωρὶς ἀποδείξεως, ἢ μή· παρὰ μὲν γὰρ Ἀριστοτέλους ἐνδοξα λήμματα ἤκουσα, τὰ πᾶσιν ἀνθρώποις, ἢ τοῖς πλείστοις, ἢ τοῖς σοφοῖς δοκοῦντα. νυνὶ δὲ, εἰ τοὺς καθαρείους ἀντὶ τῶν σοφῶν χρὴ νοεῖν, οὐκ οἶδα. κάλλιον δ' ἂν ἦν πολλῶ προσθεῖναι τινα, εἰ καὶ μὴ βεβαίαν ἀπόδειξιν, παραμυθίαν γ' οὖν ἱκανὴν τῷ λόγῳ περὶ τῶν ὀκτὼ ποιότητων, ἵνα μὴ τις εὐθύς κατ' ἀρχάς, ὥς εἰς Μωϋσοῦ καὶ Χριστοῦ διατριβὴν ἀφιγμένος, τόμων ἀναποδείκτων ἀκούῃ, καὶ ταῦτα ἐν οἷς ἤκιστα χρὴ. μέλλων γὰρ ἐρεῖν ὑπὲρ ἀπάντων τῶν σφνγμῶν, ὥς ἂν τις ἐξ ὧν

sua ipse lingua librum non conscripsit, ut fecit Chrysippus de nominibus, quae in dialectica finxit: hac enim sola via eum assequeremur. Tamen ex tota oratione pro eo, διηχημέναι, uti eum suspiceris, quod apud omnes est pervulgatum et creditum. Quanquam ne id quidem suspicari plane potes; nam non apud omnes ait, sed puros, quos ne ipsos quidem, qui sint, scimus; etsi scire nos oporteat, ut disceptemus, an credendum iis citra demonstrationem sit, necne. Apud Aristotelem, certe lemmata audiui probabilia, quae omnibus hominibus, vel plurimis, vel sapientibus probantur; hic an puri pro sapientibus accipiendi sint, me quidem praeterit. Multo certe praestaret aliquam apponere si non firmam demonstrationem, at, rationem sufficientem sermoni de octo qualitatibus, ut ne quis initio statim quasi in Moyse et Christi scholam impingat, leges audiat nulla constitutas demonstratione, idque ubi minime deceat. Nam quum dicere de omnibus pulvis, quod ex iis quae ante

Ed. Chart. VIII. [43. 44.]

Ed. Basf. III. (22.)

προὔγραψεν εἰκάσειεν, ὅποσοι γ' εἰσὶν, οὐδεμιᾷ μεθόδῳ λογικῇ προβιβάσειν ἡμᾶς ἡξιώσειν, ἀλλ' ἐμπειρικὴν ἐποιήσατο διδασκαλίαν ὁκτὼ τοῖς καθάρειον λέγων διηχεῖσθαι ποιότητας. τί δέ, εἰ ῥαθυμότερον οἱ καθάρειοι παρέλιπόν τινας ἐξ αὐτῶν, τούτου χάριν, οὐδὲ πρὸς τὴν φύσιν αὐτῆς, πλείους εἰσὶν, ἢ τὰ δοκοῦντα τοῖς καθάρειοις ἀπόχρη λέγειν, ὡς ἀληθῆ; καὶ ταῦτ' οὐκ εἰδότες τίνες ποτ' εἰσὶν οἱ καθάρειοι, πότερον οἱ γράμματα μεμαθηκότες, [44] ἢ οἱ τὰ πρῶτα μαθήματα, ἢ οἱ συνετοὶ, ἢ οἱ φρόνιμοι, ἢ οἱ σοφοί; ἀλλὰ καὶ τὸ ποιότητας ὀνομάζειν τὰς πρώτας καὶ γενικὰς τῶν σφνγμῶν διαφορὰς, ὀλίγωνρον. ἢ γοῦν κατὰ μέγεθος καὶ μικρότητα διαφορὰ ποιότητος οὐκ ἔστιν, εἰ μὴ καὶ τὸ τρίπληκτον ποιοῦν ἑρεῖς. ἐγὼ μὲν γὰρ ὥμην, προσόν. ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ μεγάλου καὶ μικροῦ οὐκ ὀλίγον οἶδα γεγονότα λόγον, πότερον ποσόν τι δηλοῦσιν, ἢ πρὸς τί, ἢ ὅπερ καὶ ἀληθές, πρὸς τί μὲν ἔν τε τῇ τοῦ ποσοῦ κατηγορίᾳ, οὐ μὴν τῇ τοῦ ποιοῦ γένους οὐδαμῶς, ὥσπερ οὐδὲ ῥυθμόν, οὐδ' ἀταξίαν καὶ τάξιν, οὐδ' ὁμαλότητα καὶ ἀνωμαλίαν.

scripsit conjicias, instituisse, quot sint, nulla nobis rationali methodo voluit ob oculos ponere, sed disciplinam instituit empiricam, octo apud puros dicens pervulgatas qualitates esse. Quid si quasdam illarum negligentius puri prae-terierint, statimne erunt nec ipsa quidem sua natura plures? an, quae puris placent, haec satis est retulisse pro veris, id-que quum incertum sit, quinam isti sunt puri? utrum qui literas didicerint, vel primas disciplinas, an cordati, vel prudentes, vel sapientes? ut nihili ducamus, quod qualitates appellavit principes et generales pulsuum differentias. Magnitudinis quidem et parvitatís certe differentia qualitas non est, nisi tricubitale etiam in qualitate popes; equidem quantum putarem. Sed et de magno et parvo non parvam scio disputationem extitisse, utrum quale significant, an ad aliquid, an, id quod res habet, ad aliquid in quantitatis praedicamento sit, nullo tamen pacto in qualitatís, uti nec rhythmus, nec ordinis perturbatio et ordo, nec aequalitas et inaequalitas, quae item ex genere ad aliquid manifestae sunt.

Ed. Chart. VIII. [44.]

Ed. Bas. III. (22.)

φανερῶς γὰρ καὶ ταῦτα τῶν πρὸς τί. τὸ δὲ καὶ κοινὸν
γένος νομίζειν τὸ μὲν μέγεθος τοῦ μεγάλου τε καὶ μικροῦ
σφυγμοῦ, τὴν δὲ σφοδρότητα τοῦ σφοδροῦ τε καὶ ἀμυδροῦ,
τὸ δὲ τάχος τοῦ ταχέος τε καὶ βραδέος, τὴν δὲ πυκνότητα
τοῦ πυκνοῦ τε καὶ ἀραιοῦ, καὶ αὐτὸς ἐφεξῆς ἐν τοῖς κατω-
τέρῳ, πληρότητα μὲν πλήρους τε καὶ κενοῦ, σκληρότητα δὲ
σκληροῦ τε καὶ μαλακοῦ, πῶς οὐχὶ ταῦτα δεινῶς ἄτοπα; εἰ
γὰρ ἐπιθυμῇ πάντως ἐνὶ τῷ γένει ὅλον ὀνόματι κατηγορεῖσθαι,
τί δὴ ποτ' ἐπὶ τάξεώς τε καὶ ἀταξίας, ὁμαλότητός τε καὶ
ἀνωμαλίας, οὐχ ὑπέμεινεν αὐτό; ἢ εἴπερ οὐκ ἔδειτο ἐπὶ τού-
των κοινῆς κατηγορίας, τίς ἦν χρεῖα δεηθῆναι κατὰ τὰς ἄλλας
διαφοράς; ἢ εἰ κατὰ τὰς ἄλλας ἀπαξ ἐτόλμησεν ὑπερβῆναι τὸ
τῶν Ἑλλήνων ἔθος, τί δὴ ποτε πυκνότητα μὲν πυκνοῦ κατη-
γόρησε καὶ ἀραιοῦ σφυγμοῦ, ὁμαλότητα δ' οὐκ ἐτόλμησεν
ὁμαλοῦ τε καὶ ἀνωμάλου κατηγορεῖσθαι; ταῦτ' οὖν ὅπως ἀλ-
λήλοις ὁμολογεῖ, βουλοίμην ἄν μαθεῖν. τὰ μὲν γὰρ ὥς αἰ-
δούμενος τὴν τῶν Ἑλλήνων συνήθειαν, τὰ δ' ὥς καταφρο-
νῶν καὶ ταράττων γράφει. ἐφ' ἐνὸς οὖν τοῦ πρώτου γένους
παρεΐσθυσιν πορισάμενος, ἐνεδείξατο μὲν ὥς ἐπὶ πάντα τὰ

Nam etiam commune genus existimare magnitudinem magni
et parvi pulsus, vehementiam vehementis et languidi, ce-
leritatem celeris et tardi, et crebritatem crebri et rari, ita-
que deinceps in sequentibus, plenitudinem pleni et vacui,
duritiam duri et mollis, quis negabit majorem in modum
esse absurda? Quod si uno cupiat nomine totum genus com-
plecti, quin hoc in ordine et perturbatione ordinis; in ae-
qualitate et inaequalitate sustinuit? Aut si in his commune
praedicamentum non desiderat; quae erat necessitas cur re-
quireret in aliis differentiis? aut si in aliis ausus semel
est Graecorum praeterire institutum, quid crebritatem de
crebro dixit et raro pulsu, aequalitatem autem dicere de ae-
quali et de inaequali non fuit ausus? Haec ego, quemadmo-
dum sibi consent mutuo, libenter didicerim; nam haec, ut
sic suspiciat Graecorum morem, illa, ut si contemnat et per-
turbet, scribit. In uno ergo primo genere, quia viam sibi
munivit, ostendit in aliis omnibus eandem rationem habitu-

Ed. Chart. VIII. [44.]

Ed. Bas. III. (22.)

ἀλλὰ τὸν αὐτὸν ἔξει λόγον, οὐ μὴν ἐνέμεινέ γε τῇ τόλμῃ, δέον
 ἔξ ἀρχῆς ἢ μὴ παράκóπτειν τῆς συνηθείας μηδὲν, ἢ τολμη-
 ρῶς καθ' ὅλης ἵέναι. τὸ γὰρ τοι μέγεθος τοῦ σφυγμοῦ γενι-
 κῶς φήσας λέγεσθαι, καὶ γὰρ τὸν μικρὸν ἔχειν ἴδιον μέγεθος,
 εἴτα καὶ τὴν σφοδρότητα γενικῶς εἰπὼν πως οὐ κατὰ τοῦ
 σφοδροῦ μόνου, ἀλλὰ καὶ κατὰ τοῦ ἀμυδροῦ κατηγορεῖσθαι,
 περὶ τῆς πληρότητος εὐθὺς ἀλλάξει γράφων ὥδι· τῷ πλήρει
 σφυγμῷ καὶ τῷ κενῷ ἐστὶ τι κοινὸν γένος. τοῦτ' ἔσθ' ὅτε
 πληρότης καλεῖται. τὸ γὰρ ἔσθ' ὅτε, προσέθηκεν ἐν τούτῳ
 τῷ γένει, μὴ προσθεῖς τοῖς ἔμπροσθεν, οἷον ἐπιτιμώμενος
 ἤδη τὴν τοῦ παλαιοῦ τῆς λέξεως ἔθους σύγχυσιν. ἐροῦντος
 γὰρ, οἶμαι, τινὸς πρὸς αὐτὸν τῶν παρ' Ἑλλήσι τεθραμμένων,
 ὦ ἄνθρωπε, τῷ κενῷ τίς ὑπάρχει πληρότης; τί ταῦτα παρα-
 νομεῖς εἰς τὰς κοινὰς τῶν Ἑλλήνων φωνάς; ἵνα μὴ τοῦτο γέ-
 νηται προσέθηκεν, ἔσθ' ὅτε καλεῖται. καὶ δῆλον, ὥς ἡμεῖς
 μὲν ἐρησόμεθα, πότε, καὶ ποῦ, καὶ πρὸς τίνων. τοῦτο γὰρ
 βούλεται τὸ, ἔσθ' ὅτε. ὁ δ' οὐδὲν μὲν ἔξει τῶν Ἑλλήνων
 δεῖξαι βιβλίον, ἔξ οὗ τὴν χρῆσιν πιστώσαιο, μόνον δὲ

rum, sed in audacia non permanſit. Oportebat vero a pri-
 mo aut nihil cōſuetudinem imminuere, aut perpetuo con-
 tra cōſuetudinem audacem eſſe. Nam q̄ni magnitudinem
 pulſus generatim affirmavit dici, etenim parvum etiam ha-
 bere ſuam magnitudinem, deinde etiam vehementiam con-
 firmavit generatim, quodam modo non ſolum de vehemente,
 ſed et de languido dici, ſtatim in plenitudine labas-
 cit, ſcribens ſic: *Plena pulſui et vacuo eſt commune quoddam ge-
 nus, hoc nonnunquam plenitudo vocatur.* Nam in hoc ge-
 nere, nonnunquam, addidit: quod ſuperioribus non adjecit,
 quaſi reprehendens jam veterem dictionis uſum confulum.
 Nam ſi illi quis objiciat qui apud Graecos eſt educatus: quae
 bone vir in vacuo plenitudo ineſt? quid haec designas in
 cōmmunes Graecorum dictiones praeter omnem morem? ut
 hoc declinaret, addidit, *nonnunquam vocatur.* Enimvero
 nos rogabimus, quando autem? ubi? a quibus? hoc enim
 vult illud, *nonnunquam.* Ille vero librum producere Grae-
 corum, ex quo uſum illum confirmet, habebit nullum; tan-

Ed. Chart. VIII, [44. 45.]

Ed. Basf. III. (22.)

ἴσως ἀρκέσει αὐτῶ λέγειν παρὰ τοῖς ναύταις, καὶ τοῖς ἐμπόροις, καὶ τοῖς καπήλοις, καὶ τοῖς βαλανεύσιν. αἰεὶ γὰρ ἐπὶ τούτους καταφεύγουσι μάρτυρας, ὅταν ὑπὲρ ὀνόματος ἢ ζήτησις ᾖ.

Κεφ. ε'. Τάχα τις ἐρεῖ πρὸς ἡμᾶς· σὺ δ' ὦ τῶν οὕτως ἄρα τὴν τῶν Ἑλλήνων συνηθειαν ὑπερτετίμηκας, ὥστε μὴδ' ἐπιτρέπειν μηδενὶ μηδὲ τοῦλάχιστον αὐτῆς παρακόπτειν; οὐ μὲν [45] οὖν, φήσω, μὰ τὸν Ἡρακλῆα καὶ πάντας θεούς· ἀλλ' εἰ καὶ βέκος ἐθέλοις τὸν ὄρτον καλεῖν, ὥσπερ οἱ Φρύγες, οὐδὲν ἡμῖν διαφέρει· μόνον δίδαζόν με πρῶτόν σου τὴν διαλεκτον, ἵν' ἐπωμαι, καὶ μὴ λέγε, καλεῖται. πάντως γὰρ ἐρήσομαί σε, παρὰ τίσιν; οὐ γὰρ δὴ γε παρὰ τοῖς Ἑλλήσιν. ἀλλὰ πῶς φασι, καλείσθω. καὶ εἰ τοῦτό που λέξαντος ἔτι γρούζων εὗρεθειν, ἐμαυτῶ θανάτου τιμῶμαι. νυνὶ δ' ἐπὶ μὲν τινῶν, καλεῖται, λέγεις, καταφευδόμενος τῆς συνηθείας τῶν Ἑλλήνων, ἐπὶ δὲ τινῶν οὐχ ἀπλῶς, ἀλλὰ μετὰ τοῦ, ἔσθ' ὅτε, καθάπερ ἐπὶ τῆς πληρότητος. τί γὰρ φῆς τοῦτ', ἔσθ' ὅτε πληρότης καλεῖται; ἀλλὰ περὶ μὲν δὴ τῆς πληρότη-

tum fortasse homini satis erit dicere, apud nautas, infilitores, caupones, et balneatores; nam ad istos semper testes confugiunt, ubi de nomine quaeratur.

Cap. V. Quaeres de nobis; quid? tibi tantine Graecorum est usus, ut nemini permittas de eo ne latum quidem unguem discedere? Non equidem, dicam, me hercle et per omnes deos; imo si vel βέκος velis panem appellare more Phrygum, nostra nihil refert, tantum me hoc primum doce idioma linguae tuae, ut assequar: neque dixeris, vocatur: omnino enim quaeram ex te, apud quos? certe quidem non apud Graecos. Sed forsitan dicunt, vocetur. At si quum hoc dixeris, hiscere me amplius audias, capitis me damno. Nunc vero a quibusdam vocatur, dicis; Graecorum morem falsi insinulans; a quibusdam autem non absolute, sed addito, nonnunquam, ut in plenitudine. Nam quid tandem ait, haec nonnunquam plenitudo vocatur? Verum de plenitudine quidem haec, quum falleretur jam, scri-

Ed. Chart. VIII. [45.]

Ed. Bas. III. (22. 23.)

τος ὀκλάζων ἤδη ταῦτ' ἔγραψεν, περὶ δὲ τῆς σκληρότητος οὐδ' (23) ὀκλάζων ἔτι. καταπεπτωκότος γὰρ ἤδη, καὶ νενηκμένου τελέως ὁ τοιοῦτος λόγος. ἔστι δὲ μαλακότητος καὶ σκληρότητος σφυγμοῦ κοινόν τι γένος, ὃ τάχ', ἂν τριβείη, σκληρότης καλεῖται. καὶ οὐκ ἔτ' ἐνταῦθα ἐτόλμησε προσθεῖναι τοῦτ', ἔσθ' ὅτε, σκληρότης καλεῖται. καίτοι οὐδὲν ἦν ἡ πληρότης τιμιωτέρα τῆς σκληρότητος, ἢ ἐπ' ἐκείνης τολμήσας, ἐνταῦθ' αἰδισθείη, ἀλλ' ὅπερ ἔφην, τοῖς κατὰ βραχὺ πέπτονουσιν ἔοικεν. γενναιότερον δ' ἦν, οἶμαι, μὴ κατὰ μικρόν, ἀλλ' ἀθρόως πεσεῖν, καὶ μήθ' ἡμῖν μήτ' αὐτῶν πράγματα παρέχειν. ὃ τάχ', ἂν τριβείη, φησί, σκληρότης καλεῖται. ὑπὸ τίνων τάχ', ἂν τριβείη; τῶν σῶν ἰσως κληρονομῶν. ἡμεῖς μὲν γὰρ, ὥσπερ νόμισμα καθ' ἐκάστην τῶν πόλεων ἴσμεν σύμβολον ὧνῃς καὶ πράσεως, ὃ τοὺς παραχαράττοντας οἱ νομοθέται κολάζουσιν, οὕτω καὶ διαλέκτων χαρακτῆρας ἴσμεν πολλοὺς, οὓς φυλάττειν ἀξιοῦμεν ἕκαστον τῶν ἐλομένων ὀντιναοῦν ἐξ αὐτῶν. ἡμεῖς μὲν οὖν συνηγήμεθα τὴν κοινὴν καλουμένην διάλεκτον, εἴτε μία τῶν Ἀτθίδων

psit, de duritie quum nondum laberetur. Scilicet dejecti jam victique prorsus ista verba sunt. Est autem mollitiei et duritiei pulsus commune quoddam genus; quae durities, si receptum sit, vocetur fortasse. Neque hic amplius ausus est addere hoc, *nonnunquam durities vocatur*. Tametsi nihilo erat plenitudo duritie praestantior, ut quod ausus illic est, hic vereretur: sed quod dixi, paulatim labentibus similis est. Atqui majoris erat strenuitatis, puto, praecipitem ruere, non labi pedetentim, neque nobis, neque sibi negotia facessere. Quae durities, inquit, si receptum sit, vocetur fortasse. A quibus fortasse, si receptum sit? a tuis fortassis haeredibus. Siquidem nos, quemadmodum monetam qualibet in urbe tesseram esse scimus emptionis et venditionis, quam qui adulterant, in hos legislatores animadvertunt, sic linguarum insignia multa esse scimus, quarum tueri, quam quisque elegerit, volumus. Nos defendimus communem linguam, quam vocant; sive una ea Atticorum est, mul-

Ed. Chart. VIII. [45.]

Ed. Bas. III. (23.)

ἐστὶ, πολλὰς γὰρ εἴληφε μεταπτώσεις ἢ τῶν Ἀθηναίων διά-
 λεκτος, εἴτε καὶ ἄλλη τις ὅλως. δείκνυμι γὰρ ἐτέρωθι τὴν
 ἡμετέραν περὶ τούτου γνώμην. καὶ ταύτην τὴν διάλεκτον
 περὶφράμεθα διαφυλάττειν, καὶ μηδὲν εἰς αὐτὴν παρανομεῖν,
 μηδὲ κίβδηλον ἐπιδάγειν φωνῆς νόμισμα, μηδὲ παραχαράττειν.
 σὺ δὲ, εἰ μὲν ἐπιθυμεῖς κατ' αὐτὴν ἡμῖν διαλέγεσθαι, πρότε-
 ρον ἐκμαθεῖν αὐτὴν περὶφράττει, εἰ δ' ἄλλη τινὶ χρᾶς, καὶ
 τοῦτο μήνυσον. εἰ μὲν γὰρ τῶν Ἑλληνίδων ἐστὶ μία, πάν-
 τως πον καὶ ταύτην γνωρίζομεν· καὶ γὰρ καὶ τὰ τῶν Ἰώνων
 καὶ τὰ τῶν Αἰολέων καὶ τὰ τῶν Δωριέων ἀνελξαμένα γράμ-
 ματα· εἰ δ' οὐδεμία τούτων, ἀλλὰ τις τῶν βαρβάρων, καὶ
 τοῦτ' εἶπε, μόνον περὶφρὰ φυλάττειν αὐτὴν ἄχραντον, ἢ τις
 ἂν ᾗ, καὶ μή μοι τρία μὲν ἐκ Κιλικίας φέρειν ὀνόματα, τέσ-
 σαρα δ' ἐκ Συρίας, πέντε δ' ἐκ Γαλατίας, ἕξ δ' Ἀθήνηθεν.
 ἐγὼ γὰρ οὕτω πολλὰς ἐκμανθάνειν οὐ δύναμαι διαλέκτους,
 ἢ ἀνδράσιν εἰς τοσοῦτον πολυγλώττοις ἐπωμαι. δίγλωττος
 γάρ τις ἐλέγτο πάλοι, καὶ θαῦμα τοῦτο ἦν, ἄνθρωπος εἰς
 ἀκριβοῶν διαλέκτους δύο· σὺ δὲ ἡμᾶς ἀξιοῖς πολλὰς ἐκμαθεῖν,
 δύο αὐτὸν ἐκμανθάνειν μίαν, οὕτω μὲν ἰδίαν, οὕτω δὲ

tas enim sumpfit Atheniensium lingua mutationes, siue om-
 nino alia quaequam, nam alio in loco de hac re meam sen-
 tentiam aperio, et hanc sündemus linguam servare, neque in
 ejus leges quicquam committere, neque monetam inducere
 vocis adulterinam, neque depravare; qua si mecum cupis
 colloqui, primum eam fac addifcas. Sin alia quapiam ute-
 ris, id ipsum demonstra. Nam si de Graecis est, sane nec
 illa nos fugit, siquidem et Ionum et Aeoliorum et Dorio-
 rum revolvimus scripta. Sin autem nulla harum, sed est
 barbara aliqua, id ipsum dic: tantum ago, eam ut serves in-
 tegram et puram, quaecunque illa sit. Nec tria mihi ex
 Cilicia verba affer, quatuor ex Syria, ex Galatia quinque,
 Athenis sex. Equidem tot linguas ediscere nequeo, ut ho-
 mines intelligam adeo multarum linguarum. Bilinguis olim
 aliquis dicebatur, quod habebatur miraculum, homo unus
 duas callens linguas, tu multas nos vis ediscere, quum
 ediscere te oporteat unam, tam propriam, tam vero com-

Ed. Chart. VIII. [45. 46.]

Ed. Bas. III. (23.)

κοινήν ἅπασιν, οὕτω δ' ἐγγλωττον, οὕτω δ' ἀνθρωπικῇν. ὅπερ εἰν προσήκῃς τὸν νοῦν ταῖς φωναῖς τῶν βαρβάρων διαλέκτων, εἴη σαφῶς, τὰς μὲν ταῖς τῶν συνῶν, τὰς δὲ ταῖς τῶν βατράχων, ἢ κολοιῶν, ἢ κοράκων εἰκνίας, ἀσχημονούσας τε καὶ κατ' αὐτὸ τὸ τῆς γλώττης τε καὶ τῶν χιλέων καὶ παντὸς τοῦ στόματος εἶδος. ἢ γὰρ ἔσωθεν ἐκ τῆς φάρυγγος τὰ πολλὰ φθέγγονται τοῖς ῥέγχουσι παραπλησίως, ἢ τὰ χεῖλη διαστρέφουσι καὶ συρίττουσιν, ἢ κατὰ πᾶσαν αὖξουσιν τὴν φωνήν, ἢ κατ' οὐδεμίαν ὅλως, ἢ κεχῆνασι μέγιστον, καὶ τὴν γλῶτταν προσσείουσιν, καὶ διανοίγειν οὐδαμῶς δύνανται τὸ στόμα, καὶ τὴν γλῶτταν ἀργὴν καὶ δυσκίνητον καὶ ὥσπερ δεδεμένην ἔχουσιν. εἴτα σὺ [46] παρὶς τὴν ἡδίστην τε καὶ ἀνθρωπικωτάτην διάλεκτον, ἢ τοσοῦτον κάλλος ὁρᾶται καὶ χάρις ἐπανθεῖ, ἐκ πολλῶν ἀτόπων καὶ δεινῶν ἀθροίσσεις ὀνόματα; πολὺν ῥᾶον ἦν μίαν ἐκμαθεῖν τὴν καλλίστην ἢ μυρίας μοχθηράς. ἀλλ' οὐ μόνον αὐτοὶ μανθάνειν ὀλιγοροῦσιν, ἀλλὰ καὶ ἡμᾶς ἀναγκάζουσιν, ἐν ᾗ τιθράμμεθα καὶ πεπαιδευμένα φωνῇ, ταύτην καταλεπόντας, ἐκμανθάνειν τὰς ἐκείνων. οὐ βούλει μαθεῖν ἀνθρωπε τὴν τῶν Ἑλλήνων διά-

munem omnibus, tam etiam facundam, tam denique humanam. Quod si linguarum voces barbararum advertas, perspicies plane, alias porcorum linguas, alias ranarum, vel graculorum, vel corvorum repraesentare, turpes et inhonestas, vel ipsa figura linguae, labiorum, totiusque adeo oris. Aut enim ex intimis fere faucibus non aliter ac qui ssertunt, loquuntur, aut labia disflorquent sibilantque, aut ubique vocem intendunt, aut nunquam profus, aut maxime hiant, et linguam jactant, et os aperire nequaquam valent, linguamque habent otiosam, nec facile motam atque quasi vinctam. Et tu jucundissimam negligis humanissimamque linguam, ea florentem elegantia atque gratia, et ex multis importunis et absurdis congeris nomina? Unam longe erat proclivius ornatissimam addiscere quam sexcentas depravatas. At non tantum ipsi repudiant, sed et nos cogunt, in qua educati et instituti lingua sumus, hac dimissa, ediscere suam. Quid tu non vis bone vir addiscere lin-

Ed. Chart. VIII. [46.]

Ed. Bas. III. (25.)

λεκτον; ὡς ἐπιθυμῶ, βαρβάριζε. μόνον, ὥσπερ ἐγὼ συγ-
χωρῶ καθ' ὃν αὐτοῖς προήρησαι τρόπον λαλεῖν, οὕτω καὶ μοι
συγχώρησον ὡς ἔμαθον διαλέγεσθαι. πατὴρ ἦν ἐμοὶ ἀκρι-
βῶν τὴν τῶν Ἑλλήνων διάλεκτον, καὶ διδάσκαλος καὶ παι-
δαγωγὸς Ἑλλήν. ἐν τούτοις ἐτράφην τοῖς ὀνόμασιν. οὐ
γνωρίζω τὰ σά. μήτ' ἐμπόρων μοι, μήτε καπῆλων, μήτε
τελωνῶν χρῆσιν ὀνομάτων ἔπαγε, οὐχ ὥμιλησα τοιούτοις ἀν-
θρώποις. ἐν ταῖς τῶν παλαιῶν ἀνδρῶν βίβλοις διετράφην.
καὶ ταῦτα λέγω, μηδενὶ πώποτ' εἰπὼν, μήθ' ὅτι βαρβαρίζεις
ᾧ οὗτος, μήθ' ὅτι σολοικίζεις, μήθ' ὅτι κακῶς καὶ οὐ κυρίως
ὀνόμασας, ἀλλ' ἐπιτρέπω πᾶσιν ὡς βούλονται φθέγγεσθαι.
καὶ ὁ κυβερνήτης εἶπη φέρε τὸν πόνε, οὐδὲν ἐμοὶ διαφέρει.
ταῦτα! Φαβωρῖνος καὶ Δίων, οὐκ ἐγὼ μέμφομαι· συνιέναι
μόνον βούλομαι τοῦ λεγομένου. ὅταν δέ ποτε καὶ κατ' αὐτὸ
τοῦτο ταράττωμαι, τότε ἀναγκαίως πυνθάνομαι, τίς δηλοῦν
βούλεται τὸ ὄνομα, καὶ μηνύσαντος ὃ βούλεται, σιωπῶ, μήτ'
ἐξελέγχων, μήτε μεμφόμενος, εἰ παρὰ τὴν τῶν Ἑλλήνων εἴ-
ρηται συνήθειαν. ἐνὸς γάρ μοι μόνου φροντίς, τοῦ γινῶναι

quam Graecam? Barbare, ut velis, sonaveris. Tantum,
ut ego permitto pro tuo tibi arbitrio loqui, sic mihi, ut do-
ctus sum, concede, ut dicam. Patrem habui, qui adamus-
sim teneret Graecam linguam, essetque doctor et paedago-
gus Graecus; in his altus vocabulis sum, nescio tua. Nec
mercatorum mihi, aut cauponum, aut publicanorum usum
nominum adducas. Non usus sum istorum hominum con-
suetudine, a puero in veterum versatus sum libris. Atque
haec dico, nec ulli dixi tamen unquam, vel heus tu barbare
sonas, vel soloecismum committis, vel parum bene et pro-
priè appellasti. Imo loqui, ut volunt, omnibus per me
quidem licet, ut etiam gubernator dicat: Adducas pes, nil
laboro. Phavorinus haec et Dion, non ego reprehendo;
tantum sermonem volo intelligere. Qui si me quando per-
plexum habet, ibi necessum quaerere mihi est, qui interpre-
tari nomen velit. Si aperit sensum, taceo: neque incuso,
vel exprobro, quod a consuetudine desciverit Graeco-
rum. Una duntaxat mihi cura, capiendi sensum sermonis.

Ed. Chart. VIII. [46.]

Ed. Baf. III. (23.)

τὸν νοῦν τοῦ λεγομένου. τοῖς δὲ, ὡς ἔοικεν, οὐκ ἀρκεῖ τὸ τοιοῦτον, ἀλλ' ὅταν ἡμεῖς τοῖς τῶν Ἑλλήνων ὀνόμασι χρῶμεθα, τὰ ἐκείνοι πρῶτον μέφονται, τὰ μὲν ὡς διαλεκτικοί, τὰ δὲ ὡς φυσικοὶ τινες ἄνδρες, τὰ δ' ὡς ῥήτορες, τὰ δὲ ὡς γραμματικοί. πολυειδῶς γὰρ ἐπηρεάζουσιν. εἰθ' ὅταν τις αὐτοὺς, εἰς μακρότερον ἀναγκασθεὶς ἀφικέσθαι διάλογον, ἐξελέγῃ μηδὲν γινώσκοντας, ὧν ὡς γινώσκοντες ἐθρυσύνοντο, παραχορῆμα σφῶν αὐτῶν ἐπιλανθανόμενοι, κατηγοροῦσι τῶν αὐτῶν τούτων, ὑπὲρ ὧν ἔξ ἀρχῆς ὡς χρησίμων διελέγοντο. τίς γὰρ ἡμῖν οὐκ ἐπιπηδᾷ τῶν θρασέων τούτων, ἐπειδὴν εἰπωμεν τὰς διαφορὰς τῶν κατὰ τοὺς σφυγμοὺς γενῶν εἶναι τοσαύτας, κακῶς φάσκων διαφορὰς ἡμᾶς εἰρηκέναι, καὶ πολὺ χεῖρον ἔτι γενῶν. φεύγοντες δὲ αὐτῶν ἡμεῖς τὴν μεταίαν ἐπήρειαν, ἀλλ' εἰ βούλει φαιμέν, ποιότητας αὐτὰς κάλεσον, ἢ ὅ τι ἂν ᾖ σοι φίλον. οὐ γὰρ ὑπὲρ ὀνομάτων ὁ λόγος ἡμῖν, ἀλλὰ περὶ πραγμάτων. πόσα γὰρ τὰ πρῶτα γένη τῶν σφυγμῶν χρηστὸν εἶδέναι, μή πως εὐθὺς ἐν τῇ πρώτῃ διαιρέσει γένος ὅλον παραλίπωμεν. οἱ δὲ οὐκ ἐπιτρέπουσιν

Istis hoc, ut videtur, non satis est; sed quum nos utamur Graecorum nominibus, tum nos illi primum accusant, atque nunc dialecticos agunt, nunc physicos quosdam, alias oratores, nonnunquam grammaticos. Variis enim modis nos divexant. Deinde quum quis in longiorem cum iis disputationem necessario deductus, imperitiam detegat omnium quae quasi nossent, jactabant, statim sui ipsi obliti, quae initio esse utilia defendebant, haec ipsa accusant. Quis est de istis audacibus, qui nobis non insultet, quando differentias dicamus pulsum generum tot esse, male differentias contendens nos dixisse, et multo etiam pejus generum. Nos autem ut inanem contumeliam istorum vitemus, age qualitates, dicimus, eas vocaveris, aut quomodocunque cordi tibi sit; neque enim de nominibus nos, sed de rebus disputamus. Nam quot pulsum sint prima genera, nosse refert, ne jam in prima forte divisione genus integrum praetereamus. Hi ne haec quidem dicere nobis permittunt, sed

Ed. Chart. VIII. [46. 47.]

Ed. Bas. III. (23.)

ἡμῖν οὐδ' αὐτὰ ταῦτα εἰπεῖν, ἀλλ' εὐθύς ἐπιστομίζουσι
 πράγματος ὅλου λέγοντας, οὐκ ὀνόματος εἶναι τὴν ἄγνοιαν.
 εἴτα ἀναγκάζουσιν ἡμᾶς λέγειν πρὸς αὐτοὺς, ἃ μηδέ ποτ' ἂν
 ἐκόντες εἴπομεν. κἄπειτ' ἐξελεγχόμενοι, πρῶτον μὲν ὅτι περὶ
 ὀνόματος, οὐ περὶ πράγματος ἐστὶν ἡ ζήτησις, ἔπειθ' ὅτι
 κακῶς αὐτοὶ κέχρηται τοῖς ὀνόμασιν, οὐχ ἡμεῖς, ἀγανακτοῦσι
 δεινῶς, καὶ ὥσπερ ἐξ ὑπνου διεγερθέντες, ἄχρηστον εἶναι λέ-
 γουσι τὴν ἐν τοῖς ὀνόμασιν μικρολογίαν, ὥσπερ ἡμῶν ἐξ ἀρχῆς
 ἄλλο τι λεγόντων, ἢ βουλομένων, ἢ οὐκ αὐτοὶ κατάρξαντες
 τῆς τοιαύτης ψυχρολογίας. ὅκτι λέγεις ποιότητας, ἄνθρωπε,
 τῷ σφυγμῷ παρέπεσθαι. συγχωρήσω σοι τῷ τῆς ποιότητος
 ὀνόματι καλῶς κερῆσθαι, μηδὲν περὶ τούτου φθιγξάμενος,
 ἐπιδειξῶ πῶς οὐκ εἰσὶν ὅκτι. περὶ πράγματος αὕτη ἡ ζήτη-
 σις, εἰς ἣν ἐγὼ προσκαλοῦμαι τοὺς γενναίους τούτους σοφι-
 στάς. οἱ δ', ἴν' ἐκ ταύτης διαλύσεις πορίσωνται, λέγοντος
 ἂν μου μεταξὺ κατὰ τὸν λόγον, ὀνόματος τινος ἐπιλάβοντο.
 εἴθ' ὅταν ἐξελεγχθῶσιν ὑπὲρ ἀμφο[47]τέρων, τῶν τε πραγμά-
 των ἅμα καὶ τῶν ὀνομάτων, ἀγανακτοῦσι, δέον, οἶμαι,
 περὶ μὲν τῶν πραγμάτων τὴν μοχθηρὰν ἀποθέσθαι δόξαν,

statim os obturant, ac rei totius confirmant, non nominis,
 esse ignorance. Inde ea nos in se cogunt dicere, quae
 diceremus inviti. Mox convicti, primum non de re, sed
 de nomine quaeri; deinde nominibus usurpandis ipsos offen-
 disse, non nos, indignissime ferunt, et inutilem vocant, vel-
 ut de somno excitati, argutam illam et anxiam de nomini-
 bus sedulitatem; quasi vero aliud nos a primo dixerimus,
 aut contenderimus, ac non ipsi initium introduxerint ista-
 rum ineptiarum. Octo dicis tu qualitates pulsum comitari.
 Dabo tibi hoc, qualitatis te nomine recte usum: de eo ver-
 bum non faciam. Ostendam non esse octo. Haec de re
 quaestio est, ad quam ego egregios hos sophistas provoco.
 Isti, quo hinc sese expediant, dum ego disputo, nomen ali-
 quodprehendunt. Quum jam in utrisque coarguti sint, re-
 bus simul et nominibus, stomachantur. Erat vero prava
 de rebus sententia abjicienda, et ipsi nobis, ut nos ipsis no-

Ed. Chart. VIII. [47.]

Ed. Bas. III. (24.)

(24) τοῖς δ' ὀνόμασιν, ὥσπερ ἡμεῖς ἐκείνοις χρῆσθαι συγχωροῦμεν, οὕτω καὶ αὐτοὺς ἡμῖν ἐπιτρέπειν. ἀλλ' οὐκ ἐπιτρέπουσι. διὰ τοῦτο καὶ γὰρ βραχέα περὶ τῆς φωνῆς αὐτῶν ἀναγκασθεῖς εἶπον.

Κεφ. στ'. Καὶ νῦν ἔτι δεῦρομαι παρέντας τὸ περὶ τῶν ὀνομάτων ἐρῖξιν, καὶ συγχωρήσαντας ἡμῖν κατὰ τὸ τῶν Ἑλλήνων ἔθος διαλέγεσθαι, μαθεῖν ὅτι κακῶς ὀκτὼ ποιότη-
τας λέγουσιν. οὐ γάρ ἐστιν ἅπαντα τὰ πρῶτα γένη τῶν σφυγμῶν ποιότητες, ὥς ἐδείξαμεν. ἀλλὰ πῶς λέγειν χρῆ, φασίν. ἐρωτῶσι δὲ ταῦτα, οὐχ ἵνα μάθωσιν, ἀλλ' ἵν' ἀρχὴν ἔχωσιν ἀμφισβητήσεως. σὺ τοίνυν ἀποκριθήσῃ, διαφορὰς χρῆναι λέγειν τῶν πρώτων ἐν τοῖς σφυγμοῖς γενῶν, ἥ καὶ νῆ Δία οὕτως, τῶν ἐν τοῖς σφυγμοῖς διαφορῶν τὰ πρῶτα γένη. οἱ δ' ἔξ ἀνάγκης ποῖα πρῶτα γένη φήσουσι, καὶ τίνα, καὶ ποίας διαφορὰς. σὺ δὲ καὶ πρὸς ταῦθ' ὡδί πως αὐτοῖς ἀποκρίναι, πρῶτον ἄκουσον εἰπὼν ὥ τῶν, ὅτι γενῶν, καὶ τότε ἀκούσεις, ὅτι πρώτων, καὶ μετὰ τοῦθ', ὅτι διαφορῶν. ὅτι μὲν οὖν γενῶν, ἐντεῦθεν εἴσῃ. λέγεται τις μέγας σφυγμὸς,

minibus uti pro arbitrio permisimus, concedere deberent. Sed non permittunt. Quare et ego de voce illorum pauca, necessitate adductus, dixi.

Cap. VI. Ac nunc etiam orabo, ut deposita de nominibus contentione, concedant nobis ex Graecorum instituto loqui, addiscantque male octo se qualitates dicere. Neque enim omnia prima genera pulsum qualitates, ut demonstravimus, sunt. Quomodo igitur, inquirunt, dicendum est? Hoc non, quo discant, quaerunt, sed ansam ut habeant controversiae. Tu ergo respondebis, differentias dicendum esse primorum generum pulsum; aut sic certe differentiarum pulsum prima genera. Illi qualia genera, necessario rogabunt, et quae, et quales differentias? Tu etiam ad hoc illis responde in hunc modum: Primum quaeso audi, quod generum: inde audies, quod primorum; postea, quod differentiarum. Atque quod generum, hinc cognosces.

Ed. Chart. VIII. [47.]

Ed. Bas. III. (24.)

καὶ ἐναντίως αὐτῷ μικρός. καὶ τις ἀμφοῖν μέσος, ὁ σύμμετρος αὐτῶν. καὶ νῆ Δία γε μακρός τις καλεῖται σφυγμός καὶ βραχὺς καὶ πλατὺς καὶ στενός καὶ ὑψηλός καὶ ταπεινός καὶ οἱ μέσοι τούτων ἀπάντων οἱ σύμμετροι. δοκεῖ σοι τούτων τῶν εἰρημένων σφυγμῶν εἶναι τι κοινὸν γένος, ὁποῖον φήσουσι δηλαδὴ θρασυνόμενοι τῇ φωνῇ. σὺ δὲ, μὴ ταραχθεῖς ἐν τούτῳ, λαβὼν ἀνάγνωθι τὸ τοῦ Ἀρχιγένους βιβλίον αὐτοῖς, πρῶτον μὲν τὸ ἐπίγραμμα τοῦ κεφαλαίου τοιοῦτον ἔχον. περὶ μεγέθους σφυγμοῦ. εἶτα καὶ αὐτὴν τὴν ἀρχὴν τοῦ λόγου κατὰ λέξιν ὡδί πως γεγραμμένην· τὸ μέγεθος τοῦ σφυγμοῦ γενικῶς λέγεται. ἔχει γὰρ μέγεθος καὶ ὁ μικρός σφυγμός καὶ ὁ μέγας. εἶτα μικρὸν ἐπιειξας τὸ βιβλίον, αὐτίς ἐκ τοῦ περὶ σφοδρότητος ἀνάγνωθι ταύτην τὴν λέξιν· οὐκοῦν γένος μὲν ἡ σφοδρότης, εἶδη δ' αὐτῆς ὁ τε σφοδρὸς σφυγμός καὶ ἀμυδρὸς καὶ ὁ μέσος. εἶτα πάλιν ἐπιειξας τὸ βιβλίον ὀλίγον τὴν ἀρχὴν ἀνάγνωθι τοῦ περὶ τῆς πληρότητος λόγον, τοιαύτην οὖσαν· τῷ πλήρει σφυγμῷ καὶ τῷ κενῷ ἔστι κοινὸν γένος. τοῦτ' ἔσθ' ὅτε πληρότης καλεῖται. καὶ

Dicitur quidam magnus pulsus, et ei contrarius parvus, ac quidam inter utrumque medius, moderatus in hoc genere. Et hercle est, qui longus vocatur, est qui brevis et latus et angustus et altus et humilis et qui horum medii sunt moderati. Horum tibi, quos commemoravimus, unum esse pulsuum genus censes qualitatem? Innuent scilicet audace et confidenti voce: tu cave, hac re commoveare; sume et recita Archigenis illis librum primum, qui capitis hunc habet primum titulum, De magnitudine pulsus. Deinde initium tractatus sic ad verbum scriptum: *Magnitudo pulsus generatim dicitur; obtinet enim magnitudinem et parvus pulsus et magnus.* Tum paulum revolvito librum et rursus ex tractatu de vehementia hoc caput recita: *Igitur genus est vehementia; ejus species vehemens pulsus et languidus et medius.* Iterum librum aliquantum revolve ac principium recita tractatus de plenitudine, quod est huiusmodi: *Plenus pulsus et vacuus commune habent genus: haec nonnunquam plenitudo vocatur.* Ac paulisper

Ed. Chart. VIII. [47. 48.]

Ed. Bas. III. (24.)

μικρὸν ἐπισχὼν τὸν λόγον, τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ βιβλίου, φάθι πρὸς αὐτοὺς, ὡς οὐδὲν ἡμεῖς καινὸν λέγομεν, ἀλλ' ὅπερ εἴρηται καὶ Ἀρχιγένει. καθ' ἕκαστον γὰρ τῶν σφυγμῶν ἔστι τι κοινὸν πλειόνων διαφορῶν γένος, ὥσπερ ἐν τῷ παρόντι τρία ταυτὶ πρὸς Ἀρχιγένους εἴρηται, μέγεθος, σφοδρότης, πληρότης. εἰδ' ἔξης φάθι τέταρτον αὐτὸν γράφειν γένος τὴν σκληρότητα, καὶ τὴν λέξιν ἀνάγνωθι τόνδε τὸν τρόπον ἔχουσαν· ἔστι δὲ μαλακότητος καὶ σκληρότητος σφυγμοῦ κοινὸν γένος, ὃ τάχ', ἂν τριβείη, καλεῖται σκληρότης. ἔτι δὲ σαφέστερον ἐν τῷ περὶ τάξεως καὶ ἀταξίας ὁμαλότητός τε καὶ ἀνωμαλίας λόγῳ, τὰ γένη τούτων τῶν διαφορῶν ἀκατονόμαστα λέγων εἶναι, τόνδε τὸν τρόπον ἄρχεται. ὃ δὲ Ἡρόφιλος κατὰ γένος τὰς ἄλλας διαφορὰς τῶν σφυγμῶν ἐκθέμενος οὕτως· μέγεθος, τάχος, σφοδρότης, ῥυθμός. ἀσυνζύγως κατ' εἶδος τάξεως ἐμνήσθη καὶ [48] ἀταξίας ὁμαλότητός τε καὶ ἀνωμαλίας. ἐγκαλεῖται τοίνυν ὑπὸ τῶν μικραιτίων ὡς γένεσιν εἶδη ἀντιδιαστειλάμενος. ταῦτα μὲν κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ λόγου· κατωτέρω δὲ οὐκέτι τὸ

intermitte recitationem libri, atque dic istis nihil novare nos, sed sequi Archigenem. Est enim omni in pulsu commune plurium differentiarum genus, ut hoc loco sunt ab Archigene tria haec genera commemorata, magnitudo, vehementia, plenitudo. Tum quartum dic deinceps eum scribere genus, duritiem. Atque caput recita, quod ita habet: *Mollitiei est et duritiei pulsus commune genus, quae durities, si receptum sit, vocetur fortasse.* Clarius jam etiam in tractatu de ordine et perturbatione ordinis aequalitate et inaequalitate, genera dicens harum differentiarum nomen non sortita, hoc modo orditur Herophilus, qui generatim pulsuum protulit alias differentias hoc pacto: *Magnitudo, celeritas, vehementia, rhythmus: non conjunctim, sed speciatim ordinis meminit et perturbationis ordinis atque aequalitatis et inaequalitatis.* Unde curiosiores illum, qui generibus in partitione species opponat, reprehendunt. Haec ad initium tractatus. Inferius, quum non

Ed. Chart. VIII. [48.]

Ed. Bas. III. (24.)

Ἡροφίλῳ δοκοῦν ἐξηγούμενος, ἀλλὰ τὴν ἑαυτοῦ γνώμην γράφων ἐν τῷ περὶ τάξεως καὶ ἀταξίας λόγῳ, τί φησι; μᾶλλον οὖν ῥητέον, ὅτι τὸ γένος ἐστὶν ἀκατονόμαστον. τοῦτο δὲ δὴ τί βούλεται αὐτῷ, ὅτι μεγέθους μὲν καὶ μικρότητος τὸ κοινὸν γένος ὠνόμασε μέγεθος, καὶ σφοδρότητος καὶ ἀμυδρότητος σφοδρότητα, καὶ πληρότητος καὶ κενότητος πληρότητα, καὶ σκληρότητος καὶ μαλακότητος σκληρότητα, καὶ τάχους καὶ βραδύτητος τάχος, καὶ πυκνότητος καὶ ἀραιότητος πυκνότητα, τάξεως δὲ καὶ ἀταξίας τὸ γένος ἐπινοεῖ μὲν, ὄνομα δὲ οὐδὲν ἔχει κατ' ἀμφοῖν τοιοῦτον εἰπεῖν, οἷον κατὰ μεγέθους καὶ μικρότητος τὸ μέγεθος; οὐ γὰρ ὥσπερ ἐκεῖ τῷ μικρῷ σφυγμῷ μέγεθος ὑπάρχειν ἔφησεν, οὕτω κἀνταῦθα τῷ ἀτάκτῳ τάξιν τολμᾷ φάναι συμβεβηκέναι· κατὰ ταῦτα δὲ οὐδὲ τῷ ἀνωμάλῳ ὁμαλότητα. ὅθεν οὐδὲ τούτων τὸ γένος τὸ κοινὸν ὁμαλότης ὠνόμασται. καὶ διὰ τοῦτο ἀκατονόμαστὰ φησι τούτων τῶν διαφορῶν εἶναι τὰ γένη. γένη μὲν δὴ κατὰ τὰς τῶν σφυγμῶν διαφορὰς οὐχ ἡμεῖς μόνον, ἀλλὰ Ἀρχιγένης εἶναι φησι καὶ Ἀγαθίνος

Herophili alterius, sed suam ipsius tradit mentem in capite de ordine et perturbatione ordinis, quid ait? Citius enim affirmaverim genus esse sine nomine. Hoc autem quid sibi vult, quod magnitudinis et parvitatís commune genus magnitudinem appellavit, vehementiæ et remissionis vehementiam, plenitudinis et vacuitatis plenitudinem, duritiæ et mollitiæ duritiem, celeritatis et tarditatis celeritatem, crebritatis et raritatis crebritatem, at ordinis et perturbationis ordinis mente quidem concipit, sed nomen non potest amborum tale exprimere, quale magnitudinis et parvitatís, magnitudinem? Neque enim, ut illic parvo pulsui magnitudinem ait suppetere, et hic dicere audet in inordinatum cadere ordinem, neque vero etiam in inaequalem aequalitatem. Quare nec genus horum commune nominatur aequalitas. Itaque nomine ait vacare harum genera differentiarum. Genera ergo secundum pulsum differentias non nos modo, sed Archigenes esse dicit, sed Agathinus,

Ed. Chart. VIII. [48.]

Ed. Bas. III. (24.)

καὶ πάντες σχεδὸν οἱ περὶ σφνγμῶν γράψαντες ὑπομνήματα. πῇ τοίνυν αὐτῶν διαφέρομεν; ὅτι κυρωτέροις ἡμεῖς χρώμεθα τοῖς ὀνόμασιν. ἐλπόντος γὰρ Ἀρχιγένους κατὰ μέγεθος εἶναι τινα ποιότητα, καὶ αὐθις ἐτέραν κατὰ σφοδρότητα, καὶ τρίτην κατὰ πληρότητα, καὶ τετάρτην κατὰ σκληρότητα, καὶ τινὰς ἐπὶ ταύταις κατὰ τάχος καὶ πυκνότητα, τὴν μὲν κατὰ μέγεθος ἡμεῖς κατὰ τὸ ποσὸν τῆς διαστολῆς ὀνομάσομεν. οὐ γάρ ἐστι κοινὸν γένος μεγέθους καὶ μικρότητος μέγεθος, οὐ μᾶλλον ἢ λευκότητος καὶ μελανότητος λευκότης. ἀλλ' εἴπερ τούτων γένος τι τὸ χρῶμα, ζητητέον τί ποτ' ἐστὶ τοῦ μεγάλου καὶ μικροῦ γένος. ἢ γὰρ τὸ ποσὸν ἐστίν, ἢ τὸ πρὸς τί, ἢ σύνθετον ἅμα τῷ πρὸς τί καὶ τὸ ποσόν. ἴσμεν γὰρ ὅτι κατὰ πολλὰ γένη συνίστατο τὸ πρὸς τί. καὶ γὰρ λευκότερον καὶ μελάντερον ἐν τῷ γένει τοῦ χρώματος. ποῖον δὲ τὸ χρῶμα. καὶ ἄνωτέρω καὶ κατωτέρω πάλιν ἐν τῷ τοῦ ποῦ γένει. καὶ πρωϊαιτέρον καὶ ὀψιαιτέρον ἐν τῷ τοῦ πότε, καὶ κατ' ἄλλας πλείους γενικὰς κατηγορίας τὸ πρὸς τί συνίσταται. τί δὲ θαυμαστὸν, εἰ καὶ κατὰ τὴν τοῦ ποσοῦ συνέστη;

sed qui de pulvis commentati sunt, pene omnes. Ubi ergo ab illis diffidemus? quod vocabulis nos magis utimur propriis. Nam quum quandam Archigenes magnitudinis qualitatem dicat esse, alteram vehementiae, tertiam plenitudinis, quartam duritiei, et quasdam praeterea celeritatis atque crebritatis, magnitudinis qualitatem nos quantitatem distentionis nominavimus. Neque est enim commune magnitudinis et parvutatis genus magnitudo potius quam albedinis et nigritiei albedo. Sed si harum est color genus, quodnam magni sit et parvi genus, quaerendum est; nam aut quantitas est, aut ad aliquid, aut conjuncta cum ad aliquid quantitas. Neque enim fumus nescii multis generibus esse commune ad aliquid: liquidem albius et nigrius sunt in genere coloris, et qualitas color est; jam superius atque inferius etiam in genere ubi, maturius item et tardius in genere quando. Et vero etiam aliis in pluribus generalibus praedicamentis ad aliquid versatur. Quid igitur admirationis habet, si et in praedicamento quantitatis locum habet?

Ed. Chart. VIII. [48.]

Ed. Bas. III. (24.)

μάλιστα γὰρ ἂν ἐβουλήθημεν, εἴπερ ἦν δυνατόν, ὠρισμένῳ μέτρῳ τὸ ποσὸν τῆς διαστολῆς ὀνομάσαι, καθάπερ ἐπὶ πολλῶν ποδιαίων τε καὶ πηχυαίων, ἢ διπηχυαίων, καὶ τὰ τοιαῦτα καλοῦμεν. ἐπεὶ δὲ οὐδὲν εὗρομεν τοιοῦτον ἐκ τῶν ἐνόντων, ἐγγυτάτω προσίεμεν ὠρισμένων. γινώσκοντες γὰρ, οἶμαι, τὸν θ' ἀπλῶς καὶ τὸν καθ' ἕκαστον ἡμῶν σύμμετρον σφυγμὸν, τοὺς ὑπερβάλλοντας ἢ ἐλλείποντας ὀνομάζειν σαφῶς πειρώμεθα, ποτὲ μὲν οὕτωςι λέγοντες, ἢ καὶ μὴ λέγωμεν πρὸς ἀλλήλους, ἐν ἡμῖν γοῦν αὐτοῖς νοοῦντες, οὗτος ὁ σφυγμὸς βραχὺ τοῦ συμμέτρου μείζων ἐστίν, αὐθις δὲ πάλιν, οὗτος ὁ σφυγμὸς οὐκ ὀλίγον τοῦ συμμέτρου μείζων ἐστί. τὸ δ' αὐτὸ καὶ οὕτως λέγωμεν, ἄξιολόγως τοῦ συμμέτρου μείζων, ἢ ἱκανῶς μείζων· ἢ πάλιν ἀπλῶς, οὗτος μείζων ἐστίν ὁ σφυγμός· ἢ καὶ οὕτως, ὁ σφυγμὸς οὗτος ἱκανῶς μείζων ἐστί· ἢ καὶ νῆ Δία οὕτως, πάνυ μείζων ὁ σφυγμὸς οὗτός ἐστι· ἢ μᾶλλον ἔτι προσαύξοντες τὴν νόησιν πάνυ σφόδρα μέγαν εἶναι φαμεν, ἢ καὶ νῆ Δία μέγιστον. ἅπασαι γὰρ αἶδε αἰ λέξεις τὸν τοῦ συμμέτρου μείζονα δηλοῦσαι, τὸ μᾶλλον τε καὶ

Sane nihil mallet, si quidem posset, quam certo termino quantitatem distentionis appellare, sicut in multis pedale, cubitale, bicubitale, et ejuscemodi vocamus. Atqui quando ejuscemodi ex accidentibus nihil invenimus, quamproximo ad certos accessimus. Nam quum teneamus quidem pulsus moderatum absolute, et moderatum ad singulos nos: excedentes modum, et qui infra modum sunt, damus operam ut clare nominemus: atque sic interim dicimus: aut, si cum nemine loquamur, nobiscum certe cogitamus: Hic pulsus aliquanto est moderato major: alias, non paulo hic pulsu moderato major est. Idem etiam sic dicimus, bene major moderato, aut satis major, aut etiam absolute, hic magnus est pulsus: vel hoc modo, pulsus hic satis magnus est: vel hercle, admodum est magnus hic pulsus: aut quum longius etiam intelligentiam protendimus, majorem in modum dicimus magnum esse, aut denique maximum. Nam omnes hae dictiones moderato majorem denuntiantes, mayo-

Ed. Chart. VIII. [48. 49.]

Ed. Bas. III. (24. 25.)

ἥττον ἐμφαίνουσιν, ὥστε τινὰ τὸ πρὸς τὴν χρεῖαν σύμμετρον αὐταρκέστατον δηλοῦν, εἰ μόνον ἐπιστάμενος εἴῃ τὸ σύμμετρον. ἀρκεῖ γὰρ ἐν αὐτῷ τῷ μείζονι [49] τοῦ συμμέτρου, πέντε ποιησάμενον, ἢ καὶ νῆ Δία εἰς διαφορὰς, τὸν μὲν ὑπὲρ ἅπαν(25)τας, ὃν ἡμῖν καὶ αὐτὸν ἐγνώσθαι χορῇ, καθάπερ τὸν σύμμετρον, ὀνομάζειν μέγιστον, τὸν δ' ὥσπερ μέσον τοῦ μεγίστου καὶ τοῦ μέσου μέγαν ἀπλῶς. μεταξὺ δὲ τούτου τε καὶ κείνου καθ' ἑκάτερον ἄλλους δύο τάξαι, τὸν μὲν ὀλίγω τοῦ συμμέτρου μείζονα, τὸν δ' ἀπολειπόμενον ὀλίγω τοῦ μεγάλου, καὶ τὸν μὲν ὑπὲρ τὸν μέγαν τὸν ἐγγυτάτω τοῦ μεγίστου. ταῦτα εἴρηται μοι πρὸς ἐνδειξιν τοῦ δηλωτικὸν ποσότητος εἶναι τὸν τε μέγαν καὶ τὸν μικρὸν, καὶ ὅτι μάλιστα δοκῶσι τῆς τοῦ πρὸς τὴν κατηγορίας ἔχεισθαι. διὰ τοῦτο οὖν ἡμεῖς τοῦ σαφοῦς τῶν μανθανόντων πεφροντικότες, κατὰ τὸ ποσὸν τῆς διαστολῆς ἅπαντα τὰ τοιαῦτα ὀνομάσθαι λέγομεν, ἅμα μὲν τὴν χρεῖαν αὐτοὺς διδάσκοντες τῶν ὀνομάτων, ἅμα δὲ οὐ ταράττοντες, ὅταν τῷ μικρῷ τὸ μέγεθος ὑπάρχειν λέγωμεν. ἂν τε γὰρ καὶ ἰδιώτης τις ἢ καὶ ἀγύμναστος τῶν

rem excessum et defectum ostendunt. Quare optime valeas moderatum, qui requiritur, ostendere, modo moderatum cognoscas. In ipso enim majore, quam est moderatus, satis est quinque facere, aut certe sex differentias. Eum qui excēdat omnes, qui nobis animadvertendus etiam est, non secus ac moderatus, maximum vocabimus; qui medius est inter maximum et medium, magnum simpliciter. Jam interponendi huic et illi utrinque alii duo: unus paulo major moderato, alter, qui magno paulum concedit; alius jam qui magnum superet, alius qui proximus sit maximo. Haec adduxi, ut demonstrarem magnum et parvum, ut videantur esse quam maxime praedicamenti ad aliquid, quantitatem significare. Quocirca nos, qui ut clare intelligant discipuli, curamus, ex quantitate distentionis omnia dicimus illa nominata esse; simulque usum eos nominum docemus, nec perturbamus, quum parvitati dicamus magnitudinem inesse. Nam si vel idiota sis et primarum disciplinarum im-

Ed. Chart. VIII. [49.]

Ed. Bas. III. (25.)

πρώτων μαθημάτων, πᾶν μᾶλλον ἢ τοῦτο προσήσεται, ἂν δ' ἢ τι καὶ προεμαθηκὼς, εὖρηκέν, οἶμαι, μυριάκις παρὰ τοῖς Ἑλλήσι γεγραμμένα μέγεθος καὶ μικρότητα. καὶ συνείθι-
σται τῷ μὲν μεγάλῳ μέγεθος ὑπάρχειν νοεῖν, τῷ δὲ μικρῷ μι-
κρότητα. καὶ τινα οἷδ' αὖ ποτε ἐξηγούμενόν μοι τὸ τοῦ Ἀρχι-
γένους περὶ τῶν σφυγμῶν βιβλίον, ὑπολαβόντα μηδαμῶς
ὑπάρχειν μέγεθος τῷ μικρῷ. εἰ γὰρ δὴ τούτῳ τι, φησὶν,
ἢ μικρότης ὑπάρξει, καὶ ἀμφοτέρω τῷ αὐτῷ. διασικωπήσαν-
τος δέ μου, ποσότητα μὲν ἔφησεν, ἢ πηλικότητα, ἢ τι τοιοῦ-
τον ἄλλο δύνασθαι νοεῖν ὑπάρχειν τῷ μικρῷ, μέγεθος δὲ
οὐδαμῶς. ταῦτ' ἐγὼ μήτε διαβάλλειν ἔχων, ὥς οὐκ ὀρθῶς
εἰρημένα, μήτε παρὰ καιρὸν ταράττειν βουλόμενος τοὺς πρώ-
τον μανθάνοντας, ἐν τῷ διδάσκειν αὐτοὺς, ὅτι τῶν ὁμωνύ-
μων τε καὶ διχῶς λεγομένων τὸ μέγεθος ἐστίν, ὀρθότερον
ἐνόμισα λέγειν δεῖν, κατὰ τὸ ποσὸν τῆς διαστολῆς συνίστα-
σθαι πολλὰς διαφορὰς σφυγμῶν. οὕτως γὰρ οἶδα τὴν μι-
κρότητα δι' ἔθους τοῖς Ἑλλήσιν οὖσαν, ὥς τι συμβεβηκὸς
καὶ ἀχώριστον τῶν μικρῶν. ὥστε πού Πλάτων καὶ ἰδέας

peritus, quidvis potius quam hoc concedes; quas si antea
attigisti, profecto millies offendisti scriptas apud Graecos
magnitudinem et parvitatem, esque ad concipiendum affue-
tus, magnum habere magnitudinem atque parvum parvita-
tem. Equidem novi quendam qui olim Archigenis mihi de
pulsibus librum interpretaretur, qui parvo credebatur nullam
suppetere magnitudinem. *Nam si, inquit, cuipiam adsit
parvitas, etiam eidem adserunt ambae.* Hic ego quum ta-
cuisse, quantitatem, inquit, aut tale aliquid parvo cogeris
suppetere, magnitudinem nequaquam. Haec ego, quia ut
parum recta non valeo calumniari, neque instituentes ti-
rones volo importune confundere, quando homonymum est
magnitudo, et de his, quae bisariam dicuntur, satius esse
dicendum duxi, distentionis quantitatem multas differentias
pulsuum complecti. Nam eum scio parvitatibus esse apud
Graecos usum, ut quoddam accidens et inseparatum a par-
vis. Itaque Plato etiam ideas efficiebat magnitudinis et

Ed. Chart. VIII. [49.]

Ed. Bas. III. (25.)

ἐποίει μεγέθους τε καὶ μικρότητος, καὶ τῇ τούτων μεταλήψει τὸ μέγα καὶ τὸ μικρὸν ἐγέννα τῷ λόγῳ. καὶ ταῦτα εἴ τις πάντα παρελθὼν, συγχωρήσειε μεγέθους τι καὶ τοῖς μικροῖς ὑπάρχειν σφυγμοῖς, κατὰ θάτερον τῶν κατὰ τὴν ὁμωνυμίαν σημαινομένων τὸ σπανιώτερόν, ἀλλὰ τοῖς γε μακροῖς καὶ βραχεῖσι καὶ πλατέσι καὶ στενοῖς καὶ ταπεινοῖς καὶ ὑψηλοῖς ἐκ ταύτου γένους οὔσι τῷ τε μεγάλῳ καὶ μικρῷ πῶς ἂν ὑπάρχειν λέγοιτο μέγεθος; ὁ μὲν γὰρ μακρὸς ὁ κατὰ μῆκος ἐστὶν ἐπιπλέον ἡνῆχμένος τῷ κατὰ φύσιν, ὁ δὲ πλατὺς ὁ κατὰ πλάτος, καὶ ὑψηλὸς ὁ κατὰ βάθος, οὐδεὶς αὐτῶν κατὰ τὰς τρεῖς διαστάσεις νοοῦμενος τῆς ἀρτηρίας, ὧν οὐκ ἄνευ μέγεθος συνίσταται. τὸ γὰρ κατὰ μίαν διάστασιν πόσον οὐ μέγεθος, ἀλλὰ μῆκος ἐστὶ, καὶ μακροὺς καὶ βραχεῖς κατὰ τοῦτό τινας λέγομεν, οὐ μεγάλους, οὐδὲ μικροὺς. οὐδὲ γὰρ γραμμὴν οὕτω ποτὲ καλοῦμεν, ἀλλ' ἥτοι μακράν, ἥτοι βραχεῖαν. ὅσα δὲ τριγῇ διέστηκε σώματα, ταῦτα μόνα μεγάλα τε καὶ μικρὰ λέγεται. αὐτὸς γοῦν ὁ Ἀρχιγένης μέγεθος εἶναι φησι σφυγμοῦ τὸν ὄγκον τῆς ἐπαναστάσεως τῶν ἀρτηριῶν.

parvitatē; ac harum vicissitudine magnum et parvum generabat ratione. Atque his si quis omnibus praeteritis, magnitudinem parvis pulsibus aliquam inesse concedat secundum alteram homonymorum significationem rariorem: sed et longis jam et brevibus et latis et angustis humilibusque, et altis, quum ejusdem sint generis cum magno et parvo, inesse dicat magnitudinem? Nam longus est, qui longitudinem naturalem excedit; latus, qui latitudinem; altus, qui profunditatem; quorum intelligitur nullus in tribus dimensionibus arteriae, citra quas nulla constet magnitudo. Si quidem quantitas unius dimensionis non magnitudo, sed longitudo est, ex qua aliquos longos et breves vocitamus, non magnos vel parvos. Neque vero ita lineam unquam appellamus, sed aut longam, aut brevem. Verum enim vero illa demum quae trifariam corpora dimensa sint, magna dicimus et parva. Atque adeo ipse Archigenes magnitudinem esse pulsus ait tumorem assurgentis arteriae. Atqui tumo-

Ed. Chart. VIII. [49. 50.]

Ed. Bas. III. (25.)

ὄγκος δὲ οὐχ ὑπάρχει γραμμῇ, ἀλλὰ μόνοις τοῖς τριχῶς διε-
 στῶσι. φανερώς γοῦν καὶ κατ' ἐκείνον τοῦ κατὰ μέγεθος γέ-
 νους ἐκπεπτώκασι πάντες οἱ κατὰ μίαν διάστασιν λεγόμενοι
 σφυγμοί. ἢ τοίνυν ἴδιον ἕξῃς ποιησάτω γένος, ὥσπερ τῷ
 μεγάλῳ τε καὶ μικρῷ τὸ μέγεθος, ἢ μὴ ποιῶν, ζητησάτω μὴ
 μεγάλου μόνον καὶ μικροῦ κοινὸν γένος, ἀλλὰ καὶ μακροῦ
 καὶ βραχείος καὶ πλατέος καὶ στενοῦ καὶ ὑψηλοῦ καὶ [50] τα-
 πεινοῦ, καὶ τῶν ἄλλων ἐν ἅπασιν αὐτοῖς συμμέτρων. ἀλλ'
 οὐδὲν ἕξει κατὰ πάντων κοινῇ κατηγορήσασθαι πλὴν τοῦ ποσοῦ.
 γίνοιτο δ' αὖν οὕτω καὶ ἡ διδασκαλία πᾶσα σαφὴς καὶ διηρ-
 οωμένη. τίς γὰρ εἰς τοσοῦτον σκαιός ἐστιν, ὥς μὴ συνιέ-
 ναι τῶν οὕτως λεγομένων, τὸ ποσὸν τῆς διαστολῆς τῶν ἀρ-
 τηριῶν, ὅταν μὲν τὸ κατὰ μίαν διάστασιν ἦντιναοῦν δηλῶσαι
 βουλήθῳμεν, ὀνόμασι τοῖσδε χρῶμεθα, τὸν μὲν ὑπερβάλλοντα
 τὸ κατὰ φύσιν μήκος μακρὸν, τὸν δ' ἑλλείποντα βραχὺν
 καλοῦμεν, ὡσαύτως δὲ καὶ τὸν μὲν ὑπὲρ τὸ κατὰ φύσιν πλά-
 τος πλατὺν, τὸν δὲ ἐναντίον αὐτῷ στενὸν, καὶ ὑψηλὸν
 αἶ καὶ ταπεινὸν ἀνάλογον τούτοις ἐν τῇ κατὰ βάθος

re linea caret, quae folis trifariam dimensis convenit. Pro-
 inde omnes clare, vel de illius sententia, a magnitudinis
 genere, qui ex una dimensione nomen sortiti pulsus sunt,
 rejiciuntur. Quare aut peculiare faciat ipsis genus, ut ma-
 gno et parvo magnitudinem; aut, nisi faciat, non magni
 tantum et parvi quaerat commune genus, sed etiam longi
 et brevis, lati et angusti, alti et humilis, caeterorumque
 adeo iu iis moderatorum. Verum praeter quantitatem,
 quod de omnibus dicatur in communi, nihil habebit. At-
 que ita evadet quoque clara doctrina et distincta. Nam
 quis est tam plumbeus, ut non assequatur, quum dicitur,
 quantitatis arteriarum distentionis? Ubi quantitatem unius
 dimensionis demonstrare volumus, haec usurpamus nomina;
 eum qui superat naturalem longitudinem longum; qui infe-
 rior est ea, brevem appellamus. Simili modo qui iusta la-
 titudine est latior latum; qui ei contrarius est, angustum;
 atque proportionem horum altum et humilem in profundi-

Ed. Chart. VIII. [50.]

Ed. Bas. III. (25.)

διαστάσει. τὸ δὲ κατὰ τὰς τρεῖς ἅμα διαστάσεις ποσὸν ὡδὲ πῶς ὀνομάζομεν, τὸν μὲν ἐπὶ πλεῖον τοῦ κατὰ φύσιν ἡϋξημένον πάντῃ μέγαν, τὸν δὲ πάντῃ μεμειωμένον μικρόν. ὅστις δ' ἂν φυλάττῃ πάντῃ τὸ κατὰ φύσιν μέτρον, σύμμετρον τὸν τοιοῦτον καλοῦμεν. ὅταν δὲ μὴ φυλάττωσι τὴν ἀναλογίαν αἱ τρεῖς διαστάσεις, ἀλλὰ τις ἔξ αὐτῶν ἢ τινες ἐλλίπωσιν, ἢ πλεονεκτήσωσι, τέτταρες καὶ εἴκοσι διαφοραὶ σφυγμῶν γίνονται, αἷς ἡμεῖς ἐπὶ διαγράμματος ἐξεθέμεθα μετὰ τῶν προειρημένων τριῶν, ἵνα δεῖξωμεν ἑπτὰ καὶ εἴκοσιν εἶναι τὰς πάσας τῶν κατὰ τὰς τρεῖς ἅμα διαστάσεις συνισταμένων σφυγμῶν διαφοράς. τοῦτο γὰρ ἦν, οἶμαι, χρήσιμον τοῖς ἀρχομένοις μανθάνειν τὴν κατὰ τοὺς σφυγμοὺς θεωρίαν, ἀπάντων γινῶναι τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν καθ' ἕκαστον γένος, ὅπερ οἱ πρὸ ἡμῶν παραλελοίπασιν. ἀλλὰ τοῖς μὲν ἄλλοις συγγνώμη. τί γὰρ ἂν τις τοῖς τελέως καταπεπτωκόσι προσπαλαιοί; τοῖς δὲ περὶ τὸν Ἀρχιγένην πῶς οὐκ ἂν ἐγκαλέσαιμεν εἰκότως; οἷς δέον εἰς τὴν τῶν τοιούτων εὗρεσιν χρῆσθαι τῇ διαλεκτικῇ, οἱ δ' ἐν οἷς οὐ χρὴ παρεπιδείκνυνται κακῶς

tatis dimensione. At vero quantitatem in trinis dimensionibus ad hunc modum vocamus, majorem in modum undique ultra moderatum auctum magnum, et omni ex parte diminutum parvum; qui modum servet prorsus aequum, moderatum hunc appellamus. Quum vero a proportione tres illae dimensiones discedunt, atque aliqua vel aliquae illarum imminuuntur vel exuperant, quatuor et viginti nascuntur differentiae pulsuum; quas nos quo viginti septem esse obtinentium tres dimensiones pulsuum universas differentias ostenderemus, cum praedictis tribus in tabella proposuimus. Namque hoc visum mihi est horum referre, qui jam primum ad commentationem addiscendam de pulsibus appulerunt, omnium tenere eorum singulis in generibus numerum; id quod priores neglexerunt. Sed his sane venia danda est: quid enim cum istis lucteris qui omnino conciderunt? Archigenem vero qui non jure accussem? quem ad ea oportebat invenienda dialectica uti; ille ubi minimè de-

Ed. Chart. VIII. [50.]

Ed. Bas. III. (25.)

αὐτὴν, ταράττοντες μόνον τοὺς μανθάνοντας, διδάσκοντες δ' οὐδέν. ἄμεινον γὰρ ἦν ἔχοντάς γε διαιρετικὴν καὶ συνθετικὴν μέθοδον, ἔξευρίσκειν μὲν αὐτῇ τὸ πλῆθος ὁπᾶντων τῶν ἐν τοῖς σφυγμοῖς διαφορῶν, μὴ μέντοι παρεπιδείκνυσθαι γ' ὀψιμαθῶς, ἀλλὰ μηδὲ δηλοῦν αὐτὸ τοῦτο τοῖς εἰσαγομένοις, ὥς ἐστὶ τις μέθοδος καθ' ἣν συνέστη τὸ διάγραμμα. τοῖς μὲν γὰρ μὴ μεμαθηκόσι τὰ παιδικὰ μαθήματα μάτην ἑρεῖς, οἱ μεμαθηκότες δὲ καὶ πρὸ τοῦ σε μηνῦσαι γνωρίζουσιν ἐκ τῶν ἔργων τὴν μέθοδον. τί δὴ ποτ' οὖν οὐδεὶς αὐτῶν οὔτε τῇ διαιρετικῇ φαίνεται κεχρημένος μεθόδῳ πρὸς τὴν ἑξαριθμῆσιν τοῦ καθ' ἕκαστον γένος πλῆθους οὔτε τῇ συνθετικῇ πρὸς τὴν τῶν πρώτων εὑρεσιν; καίτοι διαλεκτικοῖς λόγοις ταύταις ἐστὶ χρῆσθαι μεθόδοις, ποτὲ μὲν ἀπὸ τῶν ἀτόμων τε καὶ ἀπεράντων τὸ πλῆθος ἐπὶ τὸ ἐν ἐκείνῳ τὸ πρῶτον ὁπᾶντων γένος ἀνιόντα διὰ τῶν ἐν μέσῳ γενικῶν τε καὶ εἰδικῶν διαφορῶν, ποτὲ δ' ἀπ' ἐκείνου πάλιν ἐπὶ τὸ ἀπειρον ἴοντα διὰ τῶν αὐτῶν τῶν ἐν μέσῳ. ἀλλὰ τούτων

cet, illic male eam ostentat, obtundens tantum discipulos, nihil interim docens. Atqui praeftabat, parata dividendi componendique via et ratione, numerum per eam omnium differentiarum pulsuum investigare, non tamen ostentare iis qui jam senes demum ad discendum sese conferunt, sed ne indicare quidem hoc ipsam tironibus, esse rationem et viam qua constat tabella. Nam iis qui humanis studiis non sunt instituti, nequicquam dicas: qui illis imbuti sunt, prius ex rebus ipsis quam tu admoneas, rationem illam et viam cognoscant. Qui ergo factum est, ut nemo istorum quisquam dividendi videatur ratione usus ad numerum cujusque generis differentiarum ineundum, neque ad invenienda prima componendi? Quanquam dialecticis solis utendi facultas datur harum viarum rationumque, interim ab indivisis et numero infinitis ad primum illud ascendentes omnium genus, per eas quae in medio sunt, genericasque ac speciales differentias; interim vero ab illo primo genere rursus ad infinitum perguntibus per easdemmet, quae in medio sunt, differentias. Sed horum est ausus nullus ulla constituere

Ed. Chart. VII. [50. 51.]

Ed. Bas. III. (25. 26.)

οὐδεὶς ἐτόλμησεν οὐδεμιᾶ μεθόδῳ πιστώσασθαι τὸν ἀριθμὸν, ἢ τῶν πρώτων γενῶν, ἢ τῶν ἐκ τῆς τούτων τομῆς γινομένων διαφορῶν. ἀλλ' ἡμεῖς γε πεποιήκαμεν αὐτὸ, καὶ ὡς ἂν ὁδῶ βαδίζοντες εὕρομεν τῶν ἐπτά καὶ ἑκοσι σφυγμῶν τῶν κατὰ τὰς τρεῖς διαστάσεις λεγομένων καὶ τῶν ἑννέα τῶν κατὰ μίαν ἐν κοινὸν γένος τὸ ποσὸν ἐν τῇ διαστολῇ τῆς ἀρτηρίας. εἰ δὲ καὶ τὴν συστολὴν ἔγχεσιν ἀφῇ γνωρίζειν, γένοιτο ἂν, οἶμαι, καὶ ταύτῃ τὸ (26) ἴσον πλῆθος τῶν διαφορῶν. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτου ζητήσομεν ἐν τοῖς περὶ διαγνώσεως.

Κεφ. ζ'. [51] Ἀρχιγένης δὲ, τούτου γὰρ πρώτου δίκαιον μνημονεύειν, μετὰ γε τὸν Ἡρόφιλον ἐπιφωνήσαντας τὸν Ὅμηρον·

Οἷος πέπνυται, τοὶ δὲ σκιαὶ αἵσσουσιν,

οὐ μόνον ἐν τοῖς ὀνόμασιν ἔοικεν, ἀλλὰ καὶ πολὺν πρότερον ἐν τοῖς πράγμασιν αὐτοῖς τεταράχθαι. καὶ διὰ τοῦτο παρὰ πόδας ἑαυτῷ τὰναντία λέγων οὐκ αἰσθάνεται· μάθοις δ' ἂν ἐξ αὐτῆς τῆς λέξεως, ἐχούσης ὧδε· εἰσὶ δὲ τινες ἄλλοι

via et ratione numerum, vel primorum generum, vel ab distributis proficiscentium differentiarum. Verum nos quidem hoc effecimus, et quasi via progredientes, viginti septem pulsuum reperimus qui tres habent dimensiones; et eorum novem qui unam, unum commune genus, quantitatem distentionis arteriae. Quod si etiam contractionem est tactu cognoscere, et in hac quoque erunt scilicet totidem differentiae. Sed de hac re in libris De dignoscendis pulsibus disceptabimus.

Cap. VII. At vero Archigenes, hujus enim solius aequum est meminisse, post Herophilum inclamantes Homerum illud,

Unicus ille sapit, tibi mens involvitur umbris,

non in nominibus modo videtur, sed longe etiam in rebus prius confusus esse. Quo fit, ut passim se non percipiat secum pugnare. Discas id ex his ipsis verbis: *Sunt porro alii*

Ed. Chart. VIII. [51.]

Ed. Basf. III. (26.)

σφυγμοὶ οὔτε μέσοι οὔτε μεγάλοι οὔτε μικροὶ κατὰ μέγεθος θεωρούμενοι, ἢ τὰς γὰρ τοῦ μεγέθους διαστάσεις. εἰδ' ἐξῆς φησιν· ἔστι γὰρ σφυγμὸς κατὰ μῆκος τῆς ἀρτηρίας διῤσταμένης ἐφ' ἱκανὸν, στενουμένης δὲ κατὰ τὸ πλάτος καὶ ταπεινότερον ἐγειρομένης. καλείσθω μακρός. ἕτερος δὲ πλατείας μὲν τῆς διαστολῆς, ταπεινῆς δὲ κατὰ τὸ μῆκος βραχείας ὑποπιπτούσης, καλείσθω πλατύς. τρίτος ἱκανῶς εἰς ὕψος ἐπαιρομένης, στενῆς δὲ καὶ βραχείας κατὰ μῆκος σπάνιος ὢν, ὑψηλὸς λεγέσθω. ἐν τούτοις προὔθετο μὲν εἰπεῖν τοὺς κατὰ μίαν διάστασιν λεγομένους, μὴ συνεπινοουμένων τῶν λοιπῶν δυοῖν. ἀπεπλανήθη δὲ καὶ περὶ τῶν κατὰ τὰς τρεῖς διαστάσεις νενοημένων γραφῶν. τὸν μὲν γὰρ πρῶτον αὐτῶν οὐ μακρὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ στενὸν καὶ ταπεινὸν πεποίηκεν, οὐ τῇ νοήσει μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτοῖς τοῖς ὀνόμασι. τί γὰρ φησι; κατὰ μῆκος μὲν τῆς ἀρτηρίας διῤσταμένης ἐφ' ἱκανὸν, στενουμένης δὲ κατὰ πλάτος, καὶ ταπεινότερον ἐγειρομένης, τὸ μὲν γὰρ στενουμένης κατὰ πλάτος τὸν στενὸν σφυγμὸν δηλοῖ, τὸ δὲ, καὶ ταπεινότερον ἐγειρομένης τὸν τα-

pulsus, lique nec medii, nec magni, nec parvi, ex magnitudine censentur, vel ex magnitudinis dimensionibus. Mox subdit: Est enim pulsus, quum longitudine arteria distenditur insigni, sed latitudine angusta, et humiliter etiam sublata; vocetur longus. Alter, quum lata quidem distentio, sed humilis et longitudine brevis occurrit; appelletur latus. Tertius, ubi admodum attollitur, angusta tamen et longitudine est brevis, est autem hic rarior; vocetur altus. Hic erat illi de iis propositum dicere qui unam habent dimensionem, remotis reliquis duabus: sed de instituto argumento abductus est, quod de illis etiam scribat qui tribus dimensionibus intelliguntur. Nam eorum primum non longum modo, verum etiam angustum et humilem fecit, neque id tantum conceptione, sed et verbis. Nam quid ait? Quum longitudine arteria distenditur insigni, sed latitudine angusta et humiliter est sublata. Nam latitudine angusta angustum pulsus significat, et humiliter sublata humilem.

Ed. Chart. VIII. [51.]

Ed. Bas. III. (26.)

πεινόν. πάλιν δ' αὖ τὸν δεύτερον οὐ πλατὺν μόνον, ἀλλὰ καὶ ταπεινόν καὶ βραχὺν ἐποίησεν, οὐ τῇ νοήσει μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦτον τῇ λέξει. καὶ τὸν τρίτον δὲ κατὰ τὰ αὐτὰ οὐχ ὑψηλὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ στενὸν καὶ βραχὺν. εἰσὶ δὲ οἱ τρεῖς οὗτοι τῶν κατὰ τὰς τρεῖς διαστάσεις ἅμα λεγομένων τῶν ἑπτὰ καὶ εἴκοσιν, οὓς ἐπὶ τοῦ διαγράμματος ἐξεθέμεθα. γέγραπται δὲ ὁ μὲν πρῶτος ἐν τούτοις εἰρημένος ἔννατος ἐν τῷ διαγράμματι τόνδε τὸν τρόπον· μακρὸς, στενὸς, ταπεινός. ὁ δὲ δεύτερος ἐν τούτοις πρῶτος καὶ εἴκοστός ἐν τῷ διαγράμματι γέγραπται τόνδε τὸν τρόπον· βραχὺς, πλατὺς, ταπεινός. ὁ δὲ τρίτος ἐν αὐτοῖς πέμπτος καὶ εἴκοστός ἐστιν ἐν τῷ διαγράμματι, γέγραπται δὲ οὕτως· βραχὺς, στενός, ὑψηλός. ἡ τοίνυν τὴν ἀρχὴν τοῦ περὶ αὐτῶν ὑπαλλοξάτω λόγον, ἐν ᾧ φησι κατὰ μέγεθος αὐτοὺς θεωρεῖσθαι, ἡ τὰς γε τοῦ μεγέθους διαστάσεις ἀπλῶς γραψάτω κατὰ μέγεθος, ἡ προσκειμένου τοῦ κατὰ τὰς τοῦ μεγέθους διαστάσεις, μηκέτι ἐκ τῶν κατὰ μέγεθος διαφορῶν αὐτοὺς ἡγεῖσθω. τί γὰρ καὶ βούλεται, πότερα τῶν κατὰ τὰς τρεῖς ἅμα διαστάσεις νοουμένων ὑπάρχειν αὐτοὺς, ἢ τῶν κατὰ μίαν μόνην; ἑκατέρως

Inde secundum, non latum tantum, sed etiam humilem et brevem fecit, tam conceptu quam verbis. Eodem tertium modo, non altum solum, verum etiam angustum et brevem; quum sint hi tres de iis qui trinis dimensionibus dicuntur viginti septem quos in tabella proscripsimus. Scriptus est autem, qui hic primus relatus est, in tabella nonus, hoc pacto: Longus, angustus, humilis. Qui hic secundus est, primus et vigesimus est in tabella descriptus in hunc modum: Brevis, latus, humilis. Tertius hic in tabella est vigesimus quintus, qui sic scriptus est: Brevis, angustus, altus. Quare aut initium de iis sermonis immutet, ubi magnitudinem dicit eorum spectari; aut magnitudinis certe dimensiones simpliciter tradat pro magnitudine; aut quando appositum est, ex dimensionibus magnitudinis, ne in magnitudinis amplius differentiis eos numeret. Nam quid quaerit, utrum de his illos esse qui trinis simul dimensionibus aestimantur, an de illis qui tantum una? Utrobique

Ed. Chart. VIII. [51, 52.]

Ed. Baf. III. (26.)

γὰρ ἄπορον, εἰ μὲν τῶν κατὰ τὰς τρεῖς ἀκούοιμεν, ἀπάντων
 μὲν τῶν κατὰ μίαν διάστασιν παραλειμμένων ἐννέα τὸν
 ἀριθμὸν ὄντων, ἄλλων δ' ὀκτωκαίδεκα τῶν κατὰ τὰς τρεῖς
 ἅμα. ἐννέα γὰρ οὕτω φανῆται μόνων μνημονεύων, τριῶν
 μὲν τῶν πρώτων ῥηθέντων, μεγάλου τε καὶ μικροῦ καὶ τοῦ
 μέσου αὐτῶν· τριῶν δὲ τῶν νῦν ῥηθέντων, καὶ τριῶν ἄλ-
 λων τῶν τούτοις ἐναντίων, ὧν ἕξῃς μνημονεύει, καὶ πρὸς
 τούτοις ἔτι μᾶτην προσκείσεται τῷ λόγῳ τῷ κατὰ τὰς τοῦ
 μεγέθους διαστάσεις. ἦρκει γὰρ ἅπλῳς εἰπεῖν κατὰ μέγεθος.
 ἂν δ' αὖ πάλιν περὶ τῶν κατὰ μίαν διάστασιν νοουμένων,
 οἰηθῶμεν αὐτὸν ταῦτα γράφειν· [52] πρῶτον μὲν ἄτοπον τὸ
 μεμνησθαι καὶ τῶν λοιπῶν δυοῖν καθ' ἕκαστον, ἔπειτα δὲ
 οὐκ ὀκτωκαίδεκα μόνους, ἀλλὰ τέτταρας καὶ εἴκοσι φανῆται
 παραλειποῦς τῶν ἐκ τοῦ διαγράμματος. καὶ τρίτον ὅτι
 μοχθηρῶς δόξει λέγειν κατὰ μέγεθος αὐτοὺς θεωρεῖσθαι, δεόν
 οὐ κατὰ μέγεθος, ἀλλὰ κατὰ τὰς διαστάσεις τοῦ μεγέθους
 εἰπεῖν, εἴ γε, ὥς αὐτὸς εἶρηκεν, ὅγκος τίς ἐστι τὸ μέγεθος. οὐ
 μὴν τό γε μῆκος αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ μόνον, ἀλλ' οὐδὲ τὸ βάθος

est enim defectus. Si eos qui trinis aestimantur dimen-
 sionibus, accipimus, quum omnes praetermittuntur unius di-
 mensionis, qui novem numero sunt; tum alii desiderantur
 octodecim, qui trium simul aestimantur dimensionum. Ita
 enim novem tantum videbitur mentionem fecisse; trium qui
 primi commemorati sunt, magni, parvi medique inter
 eos; deinde trium, quorum hic meminit; ad haec trium
 aliorum qui his sunt oppositi, quos postea adducit. Ad
 haec frustra hoc orationi additum est, *ex magnitudinis di-*
ensionibus, sat enim dicere absolute erat, *ex magnitudine*.
 Contra si de his qui una dimensione aestimantur, existime-
 memus eum haec scribere: Primum alienum sit reliquorum
 duorum in singulis meminisse. Deinde non jam octodecim
 caeterum quatuor et viginti illos ex tabella reliquerit. Ter-
 tio male videbitur dicere ex magnitudine censeri eos: quum
 non ex magnitudine sit dicendum, sed ex magnitudinis di-
 mensionibus; si quidem tumor, ut ipse asseruit, est magni-
 tudo. Quanquam non solum longitudo per se, sed nunc

Ed. Chart. VIII. [52.]

Ed. Bas. III. (26.)

ἢ τὸ πλάτος ὄγκος ἐστίν, ἀλλ' ὥσπερ καὶ ὀνομάζεται διάστασις. οὐ ταῦτόν δὲ δῆπουθεν ὄγκος τε καὶ ὄγκου διάστασις μία. ἑκατέρως μὲν δὴ σφάλλεται πάντως ὁ τοῦ Ἀρχιγένους λόγος, διὰ τὸ σύγκυμμένως τε καὶ ἀδιαρθρώτως εἰρησθαι, καὶ οἷον ἐπαμφοτερίζειν τῇ νοήσει. κατὰ τί δὲ μᾶλλον ἠθέλησεν εἰπεῖν, εἰ χρὴ μαντευσάμενον ἀποφύνασθαι, καὶ τοῦτο τολμήσω. δοκεῖ μοι τοὺς κατὰ μίαν διάστασιν νοουμένους ἐπιχειρῆσαι γράφειν, καὶ διὰ τῆς ἀρχῆς γε αὐτὸ τοῦτο ἐνδείξασθαι, ἢ τὰς γε τοῦ μεγέθους διαστάσεις εἰπεῖν, σφαλῆναι δὲ περὶ τὴν ἐρμηνείαν, ὥς ἂν ἐν ὅλῳ τῷ γράμματι συγκυμένος τε καὶ τετραγυμένος τὴν διάνοιαν. τὸ γὰρ ἄγνοεῖν ἑπτὰ καὶ εἴκοσιν εἶναι τοὺς κατὰ τρεῖς ἅμα διαστάσεις νοουμένους, μέγιστον τεκμήριον τοῦ παχεῖ λόγῳ καὶ ἀδιαρθρώτῳ περὶ αὐτῶν ἀποφύνασθαι. ὅτι δὲ ταύτης μὲν ἔχεται τῆς προαιρέσεως, ἁμαρτάνει δ' αὐτῆς ἄκων, ἐκ τῶν ἐπιφερομένων ἐστὶ δῆλον. τί γὰρ φησιν εὐθὺς ἐφεξῆς; συντρεχουσῶν γὰρ πολλάκις καὶ δυοῖν τινῶν διαστάσεων, ὥσθ' ἅμα βραχὺν καὶ ταπεινὸν εἶναι, ἢ βραχὺν καὶ στενὸν, ἐπὶ τε

profunditas vel latitudo est tumor, caeterum, ut etiam appellatur, dimensio. Neque sane perinde est tumor, et tumoris una dimensio. In utrumque igitur incurrit plane Archigenis oratio, quod nec distincte, nec distribute dixit, sed intelligentia veluti ambigua. Caeterum in quam ille partem potius acceperit, si divinando oportet pronunciare, vel id audebo. Equidem voluisse dixerim hos describere qui una dimensione intelliguntur: idque adeo ipsum initio innuisse, quum dicit, *Vel ex magnitudinis dimensionibus*; sed in narrando offendisse, uti toto in libro, et animo conturbato fuisse et attonito. Nam quod hominem lateret esse septem et viginti eos qui tribus simul dimensionibus intelliguntur, maximum est argumentum, crassa ratione minimeque distincta de illis statuisse. Nam ejus esse hoc institutum, et ab hoc illum deflectere invitum. ex suprapositis liquet. Nam quid tandem mox subdit? Etenim, quum etiam duae aliquae saepenumero dimensiones concurrant, ut simul et bre-

Ed. Chart. VIII. [52.]

Ed. Basf. III. (26.)

τῆς ἐτέρας συζυγίας μακρὸν καὶ πλατὺν, ἢ μακρὸν καὶ ὑψηλόν. δῆλος γὰρ ἐκ τούτων ἐστὶ τοὺς προειρημένους κατὰ μίαν μόνην διάστασιν νοεῖσθαι βουλόμενος. τούτου γ' οὖν κατὰ τὰς δύο μόνας γράφει, τὴν τρίτην ὅπως ἂν ἔχει παραλειπών. τί γάρ φησι; συντρεχουσῶν πολλάκις καὶ δυοῖν τιῶν διαστάσεων, ὥσθ' ἅμα βραχὺν καὶ ταπεινὸν εἶναι. δεῖ γὰρ ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ προεγνῶσθαι, τίς ὁ βραχὺς ἀπλῶς, καὶ τίς ὁ ταπεινὸς ἀπλῶς. ἢ οὐκ ἔσται σαφὴς ὁ βραχὺς ἅμα καὶ ταπεινός. ἀλλ' οὐδὲ μακρὸς ἅμα καὶ πλατὺς γένοιτ' ἂν ποτε σαφὴς, μὴ προνοηθέντος ἰδίᾳ καὶ κατὰ μόνας ἐκατέρου. χορὴ γὰρ πρότερον μὲν νοῆσαι τὸν μακρὸν ἰδίᾳ, μετὰ ταῦτα δ' αὖ τὸν πλατὺν, ἰδίᾳ καὶ τοῦτον, ἔπειτα συντιθέναι τὰς νοήσεις αὐτῶν εἰς ταῦτόν, καὶ οὕτως λέγειν μακρὸν ἅμα καὶ πλατὺν, ᾧ καὶ δηλονότι τεταραγμένος ἐναντία παρὰ πόδας αὐτῷ λέγει. τὸν μὲν γὰρ μακρὸν οὐκ ἤρκεσθαι κατὰ μῆκος φάναι τῆς ἀρτηρίας ἐπὶ πολὺν διῆσταμένης γίνεσθαι. καίτοι γ' ἤρκει τοῦτο μόνον, ἀλλὰ προσέθηκεν ἐν περιττοῦ, στενουμένης δὲ κατὰ πλάτος καὶ ταπεινότερον

vis fit et humilis, vel brevis et angustus, atque in alia conjugatione longus et latus, vel longus et altus, profecto hinc planum est eos illum, quos diximus, una tantum dimensione accipi velle. Hos liquidem duabus dimensionibus dumtaxat scribit, tertiae statum praetermittit. Nam quid dicit? Etenim quum etiam duae aliquae saepenumero dimensiones concurrant, ut simul et brevis fit et humilis. Nam in hac oratione, qui brevis simpliciter fit, cognoscendum est, et qui humilis simpliciter; alioqui nos fugiet brevis simul et humilis. Quin nec longus pariter ac latus, nisi ante utrumque separatim commentere, erit clarus. Primum enim longus seorsum est intelligendus, deinde seorsum ipse etiam latus; postea illorum intelligentiae committendae una sunt; ac tum dices denique longum simul et latum. Quapropter fit, ut a se ipse quidem confusus manifeste dissideat. Nam longum non satis habuit dicere, *quum longitudine arteria distenditur insigni*, fieri; etsi hoc unum sufficiebat; sed frustra addidit, *sed latitudine angusta et humilior*

Ed. Chart. VIII. [52. 53.]

Ed. Bas. III. (26. 27.)

ἐχειρομένης. τὸν δὲ πλατὺν πάλιν οὐδ' αὐτὸν ἠρκέσθη φά-
 ναι πλατείας τῆς διαστάσεως γινομένης, ἀλλὰ προσέθηκε,
 ταπεινῆς δὲ καὶ κατὰ μῆκος βραχείας. ἀλλ' εἰ ταύτας μετὰ
 τὰς ἐννοίας φυλάττειν, ὥς Ἀρχίγενης, πῶς νοήσω τὸν αὐτὸν
 ἅμα γινόμενον μακρὸν καὶ πλατὺν, ὡς ἐξῆς γράφεις; ἀφεί-
 λες γὰρ αὐτὸς σὺ τῆς μὲν τοῦ μακροῦ νοήσεως τὴν πλατύ-
 τητα, τῆς δὲ τοῦ πλατέος τὴν ὡς ἂν τις εἴποι μακρότητα.
 ταῦτα οὖν ἐναργῶς ἀλλήλοις διαφέρεται, κατὰ μὲν τὸν πρό-
 τερον λόγον ἐξαιρουῦντος αὐτοῦ τῆς κατὰ τὸν μακρὸν ἐννοίας
 τὴν πλατύτητα, κατὰ δὲ τὸν δεύτερον φυλάττοντος. καὶ
 κατὰ τὸν πλατὺν καὶ ὑψηλὸν ὡσαύτως, ἐν μὲν τῷ προτέρῳ
 λόγῳ τῶν ὑπολοίπων καθ' ἑκά(27)τερον δυοῖν διαστάσεων
 ὥστε τὴν ποσότητα, κατὰ δὲ τὸ δεύτερον φυλάττει. ταῦτα
 δὲ πάντα σφάλματα πέπονθεν ἐν τῇ τῶν ὀνομάτων ἐξηγήσει,
 διὰ τὸ πολὺν πρότερον ἐν αὐτοῖς τοῖς πράγμασι εἰσφάλθαι.
 φαίνεται γὰρ οὔτε τῇ διαιρετικῇ μεθόδῳ κεκορημένος οὔτε τῇ
 συνθετικῇ κατ' οὐδεμίαν τῶν διδασκαλιῶν. κινδυνεύω δ' εἰ-
 πεῖν, ὅτι τὸ τῶν πολλῶν καὶ περὶ λόγους ἀγυμνάστων
 πέπονθεν, ὥστε πολλάκις μὲν ἐπι[53]χειρεῖν τὸ φύσεως
 σύνθετον ἀναλύειν εἰς τὰ πρῶτά τε καὶ ἅπλῃ, πολλάκις

etiam sublata. Rursus latum parum erat dicere, *quum
 lata quidem distentio; verum subjicit, sed humilis et lon-
 gitudine brevis occurrit.* At si hae mihi sunt, Archige-
 nes, notiones observandae, quum longum eundem et latum
 intelligam, quod subdis fieri? Nam a longi notione tu ipse
 latitudinem disclusisti, et a lati longitudinem, ut sic dicam.
 Atqui haec inter se pugnant plane: quum primo loco a longi
 notione abstrahat latum, retineat secundo. Non aliter in
 lato et alto, primum a reliquis duabus dimensionibus sepa-
 rat longitudinem, deinde servat. In has ille omnes offen-
 siones nominibus exponendis, eo quod in ipsis rebus multo
 ante lapsus sit, incidit. In nulla enim disciplina videtur
 usus ratione, vel dividendi, vel componendi. Ne dicam
 illi usu venisse, quod vulgo solet et indoctis, ut naturae
 frequenter compositionem in prima et simplicia dissolvere

Ed. Chart. VIII. [53.]

Ed. Bas. III. (27.)

δὲ, ἐπεὶ μηδὲν τούτων ἰδίᾳ τε καὶ καθ' ἑαυτὰ δυνατόν ὑπάρχειν, ἴσασθαι τε καὶ παλινδρομεῖν ἐπὶ τὸ σύνθετον· αὐθις δ' αὖ πάλιν, ἐπειδὴ σύνθετον ἀδιάρθρωτόν τε καὶ ἀδιώριστον ἔχει τὴν διδασκαλίαν, καὶ παντάπασιν ἰδιωτικὴν τε καὶ ἄτεχνον, μὴ διαιρεθὲν εἰς τὰ πρῶτα, τοῦ διαιρεῖν ἀποστῆναι μὴ δύνασθαι, εἴτ' ἐντεῦθεν πάλιν ἐπὶ τὸ σύνθετον ἀνακάμπειν, ὥς ἂν ἀκριβῶς τῇ νοήσει τῶν ἀπλῶν ἕκαστον ἀδυνατοῦντα διορίζεσθαι· καὶ τοῦτον τὸν δίαυλον κάμπτοντά τε καὶ κυλινδούμενον ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἄκρων, διαπαντὸς ἐπαμφοτερίζειν τε ταῖς νοήσεσι καὶ ταῖς εἰρημέναις ἐναντιολογίαις ἐξ ἀνάγκης συνέχεσθαι. χρὴ δ' οἶμαι, τὸν γε διαλεκτικὸν εἶναι προσποιούμενον ἕξιν ἱκανὴν ἔχειν, ὥστε τὸ προχειρισθὲν ἅπαν, ὅταν ἡ σύνθετον, ἀναλύειν εἰς τὰ πρῶτά τε καὶ ἀπλᾶ κατ' ἐπίνοιαν, οὐχ ὥς ἰδία καὶ μόνα πόθ' ὑπάρξαντα, τοῦτο γὰρ ἀμήχανον, ἀλλ' ὥς νοηθῆναι μόνα δυνάμενα, μὴ συνεπιβαλλόντων ἡμῶν ἐν τῷ νοεῖν αὐτὰ μηδεμιᾷ διαφορᾷ τῶν ἐξ ἀνάγκης ἔξενυμένων. ὥς γὰρ σιμὸν ἄνθρωπον νοοῦμεν καὶ γρυπὸν, οὐτ' εἰ μέγας ἐστὶν ὁ τοιοῦτος, οὐτε εἰ μικρὸς, οὐτε εἰ λευκὸς, οὐτ' εἰ μέλας, οὐτ' εἰ παχὺς, οὐτ' εἰ

conetur; frequenter autem, quando nihil horum separatim, vel per se potest esse, resistat, et se ad compositum recipiat. Rursus quando compositum indigestam nec distinctam obtinet disciplinam, omninoque plebejam et rudem, ni in prima dissectum sit, a divisione nesciat manum abstinere, inde ab compositum iterum divertat; quod intelligentia nequeat distinguere singula simplicia. Atque hunc orbem repetens et volutatus semper inter extrema, intelligentiis ambiget, nec ulla ratione his se pugnantibus possit explicare. Omnino qui dialecticum se facit, hoc volo meditatum plane esse, ut quicquid aggrediatur, si sit compositum, redigat ad prima notione et simplicia; non quod separatim unquam et sola appareant, nam hoc effici non possit, sed quod mente sola concipi possint, nec cogitando haec cum ulla conjungamus differentia, quibus sunt necessario alligata. Nam ut sumum hominem intelligimus et aquilum, neque magnus is sit an parvus, albus an niger, corpulentus an gracilis sit,

Ed. Chart. VIII. [53.]

Ed. Bas. III. (27.)

λεπτὸς, δεόμενοι, οὕτως ὑψηλὸν τινα νοοῦμεν σφυγμὸν, οὐ
 δεόμενοι πῶς ἔχει μήκους ἢ πλάτους εἰδέναι. ταῦτ' ἄρα καὶ
 οἱ φάσκοντες μηδὲνα μακρὸν ἀπλῶς ἐπινοεῖν σφυγμὸν, δεῖν
 γὰρ αὐτὸν ἐξ ἀνάγκης ἔχειν πῶς πλάτους τε καὶ βάθους,
 ἄγροικοι καὶ ἁμαθεῖς εἰσι τῶν πρώτων μαθημάτων, ἃ ἐχρῆν
 αὐτοὺς μεμαθηκότας καὶ γεγυμνασμένους γε κατ' αὐτὰ πρὸς
 ἡμᾶς ἦκειν οὕτως. ἐκ γὰρ τοῦ μὴ δύνασθαι συστῆναι τὸν
 μακρὸν ἰδίᾳ, μὴδ' ἐννοηθῆναι δύνασθαι φασὶν αὐτὸν ἰδίᾳ.
 μὴ τοίνυν μηδὲ σιμὸν ἄνθρωπον, μηδὲ γρυπὸν ἰδίᾳ νοεῖτω-
 σαν, ἂν μὴ μάθωσιν ἅπαντ' αὐτοῦ τᾶλλα, πότερον μέγας,
 ἢ μικρὸς ἐστιν, ἢ παχὺς, ἢ λεπτὸς, ἢ μέλας, ἢ λευκός, ἢ
 Ἕλλην, ἢ βάρβαρος, ἢ ποιηρὸς, ἢ ἀγαθός, ἢ ὑγιαίνων, ἢ
 νοσῶν, ἢ νέος, ἢ πρεσβύτερος. πῶς δ' οὐκ ἄτοπον, μακρὸν
 μὲν τινα καὶ ὑψηλὸν καὶ πλατὺν ἅμα νοεῖν ὁμολογεῖν καὶ
 καλεῖν δι' ἑνὸς ὀνόματος μέγαν, μακρὸν δὲ μὴ δύνασθαι φά-
 σκειν νοεῖν ἰδίᾳ καὶ μόνον, ὥσπερ οὐ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν
 ἔχοντος καὶ τοῦ μεγάλου πρὸς τὸν ὅλον σφυγμὸν, ἣν περ ὁ
 μακρὸς πρὸς τὸν μέγαν; ὥς γὰρ μακρὸς ἰδίᾳ καὶ κατὰ μόνας

nosse nobis est opus, sic altum quendam intelligimus pul-
 sum, non desiderantes longitudinem vel latitudinem ejus
 cognoscere. Quapropter qui nullum ajunt longum simpliciter
 pulsam se complecti animo (nam omnino oportere eum
 aliqua praeditum esse latitudine et profunditate) rudes sunt
 primarum disciplinarum: quas didicisse eos et in illis tri-
 tos oportebat esse, atque ad nos tum denique se conferre.
 Quia enim solus non possit longus consistere, continuo, nec
 intelligi confirmant solum posse. Quin ergo nec simum ho-
 minem cogitent separatim, nec aquilum, nisi ejus norint
 omnia reliqua, magnus sit an parvus, corpulentus an gra-
 cilis, niger an albus, Graecus an barbarus, malus an bo-
 nus, valens an aegrotus, juvenis an senex. Quid hoc au-
 tem? nonne importunum est, longum se quendam et altum
 et latum simul fateri intelligere ac uno nomine magnum
 appellare, longum non posse seorsum et solum concipere?
 Quasi vero non eadem ratio sit cum toto pulsu magni ac
 longi cum magno. Nam ut longus separatim et solus stat

Ed. Chart. VIII. [53.]

Ed. Bas. III. (27.)

οὐδεὶς ἔστιν ἄνευ τοῦ πῶς ἔχειν βάθους τε καὶ πλάτους, οὕτως οὐδὲ μέγας σφυγμός ἐστί τις χωρὶς τοῦ ταχύς, ἢ βραδύς, ἢ σφοδρὸς, ἢ ἀμυδρὸς ὑπάρχειν, ἢ τινα τῶν ἄλλων ἔχειν διαφορῶν. ἀλλ' οὐδ' εἰ μετὰ πάσων τῶν διαφορῶν νοήσαις κινουμένην τὴν ἀρτηρίαν, ἰδίᾳ δύναται ποτε γενέσθαι κινουμένη. τίς γὰρ εἶδεν ἀρτηρίαν. ἔξω τοῦ σώματος ἔτι σφύζουσαν; ἀνάγκη τοίνυν αὐτὴν ἐν τῷ ὅλῳ σώματι οὔσαν, ἐπικεῖσθαι μὲν τινι νέρῳ, καὶ τοῦτο εἶναι ποιὸν καὶ ποσὸν, ὑποκεῖσθαι δὲ φλεβί, καὶ ταύτην εἶναι καὶ ποιὸν καὶ ποσὴν, περικεῖσθαι δ' αὐτῇ σώματα πολλὰ. καὶ πάντα τις ἐντεῦθεν ἀρξάμενος δύναται λέγειν, ὥν χωρὶς οὐχ οἷόν τε εἶναι τὸν σφυγμόν. ἀλλ' οἶμαι, νοῦν ἔχων ἄνθρωπος, ἐὰν ὑπακούσῃ τοῦ ταῦτα λέγοντος, ἐρήσεται τινα τῶν παρόντων, ἄρ' αὖ γε παίζων ἢ μαινόμενος τὰ τοιαῦτα ληρεῖ. πῶς γὰρ οὐ διωλύγιος ὄντως καὶ μακρὰ φθναρία, τὰ χωρὶς ἐτέρων ὑπάρχειν μὴ δυνάμενα, μὴδ' ἐπινοεῖσθαι χωρὶς ἐκείνων ὁμολογεῖν; ὅτι μὲν οὖν ἄνευ τοῦ πῶς ἔχειν βάθους καὶ πλάτους οὐ δύναται μακρὸς εἶναι σφυγμός, οὐδεὶς ἀντιλέγει. ἀλλ' οὐ τοῦτο ἦν

nullus sine aliqua profunditate et latitudine, ita neque magnus est ullus pulsus, nisi simul celer, vel tardus, vel vehemens, vel languidus sit, vel particeps aliarum sit differentiarum. Imò vero, ut cogites omnibus differentiis arteriam moveri, separatim non possit unquam moveri; quis enim extra corpus arteriam etiam conspexit pulsare? Omnino itaque est in toto corpore, et nervo alicui incumbit, isque qualitatem habet et quantitatem; subjicitur porro venae, et haec est qualitatis et quantitatis particeps; circumjiciuntur jam corpora illi multa atque omnia, hinc progressus sine quibus consistere pulsus non valet recenseas. Sed vir prudens, si haec subaudiat differentem, de assistentibus aliquem rogaverit, Num iste scilicet ludit, vel insanit, qui haec nugetur? Quid? quae sine aliis esse non possunt, nonne mera fatuitas est et magna vanitas, ne cogitatione quidem repraesentari citra illa profiteri? Nam longum quidem pulsum, nisi aliqua conjuncta sit profunditas et latitudo, non esse posse, nemo causam dicit. Atqui hoc non erat

Ed. Chart. VIII. [53. 54.]

Ed. Bas. III. (27.)

τὸ ζητούμενον, ἀλλ' εἰ μὴδὲ νοεῖσθαι χωρὶς ἐκείνων δύναται.
 τοῦτο γὰρ εἴ τις λέγοι, λέληθεν αὐτὸν ἀπάσας μὲν ἀνατρέ-
 πων τὰς τέχνας, ἀπασαν δὲ τὴν ἐν τῷ βίῳ χρείαν τῶν ὀνο-
 μάτων. [54] τίς γὰρ ἡμῶν ποτε τὴν θεραπευτικὴν τέχνην
 ἔμαθε πλευριτικοῦ Δίονος; οὐδεὶς. οὐ μὲν οὐδ' ἀπλῶς ἀν-
 θρώπου πλευριτικοῦ, ἀλλ' ἐν ταῖς ἰδικαῖς τε καὶ γενικαῖς ἐπι-
 νοαῖς αἱ τέχναι συνίστανται, πρῶτον μὲν κατ' αὐτὸ τὸ πά-
 θος ἰδίων διορισμῶν παραληφθέντων· ἦτοι γὰρ πρὸς κλεῖν
 τὴν ὁδύνην, ἢ εἰς ὑποχόνδριον ἐνοήσαμεν τελευτῶσαν, καὶ
 οὐδαμοῦ Δίον ἐνταῦθα ἢ Θεῶν συνεπινοεῖται· ἔπειτα δὲ
 τὰ προηγούμενα καὶ τὰ συμπαρόντα πληθωρικός ἐστιν ὁ
 πλευριτικός, ἢ τούναντίον ἐνδεὴς ἔχων χυμῶν; εἴχνημος, ἢ
 κακόχνημος. καὶ τούτων ἑκάτερον, ἄρά γε νῦν, ἢ πάλαι;
 καὶ εἰ πάλαι, πότερον ἐκ διαίτης, ἢ φύσει; καὶ οὐδαμοῦ
 πάλιν ἐνταῦθα Δίον ἢ Θεῶν, ἀλλ' οὐδ' ὅταν περὶ κράσεως
 τοῦ γαστρῆτος ὁ λόγος ἡμῖν ᾖ, Δίονος ἢ Θεῶνος ἀνάγκη
 μνημονεύειν, ἢ ὅπως ἐπινοεῖν, ἢ δεῖσθαι τι γεωμετρία δ'
 ὅπως ἀπόλλυται, τί δεῖ καὶ λέγειν, εἴαν τις μήτε γραμμὴν

propositam; sed annē intelligi quidem possit absque illis.
 Nam hoc si quis dicat, artes imprudens evertat omnes, at-
 que adeo omnem in vita usum nominum. Etenim curandi
 artem quis unquam vestrum pleuritici Dionis didicit? nemo
 vero. Omnino non in homine pleuritico, sed in commen-
 tatione specierum et generum artes positaе sunt; primum
 propter affectu certis sumptis distinctionibus; siquidem
 vel ad claviculam dolorem, vel ad praecordia pertinere co-
 gitamus; neque hic Dionem usquam vel Theonem una
 concipimus; deinde superiorem statum et praesentem spe-
 ctamus. Abundantia laborat pleuriticus, aut contra de-
 fectu humorum; bonos succos habet, vel malos; atque
 utrunque scilicet nuncne primum, an jampridem? Et si
 jampridem, utrum a victus ratione, an natura; neque hic
 quidem usquam Dion vel Theon. Neque vero etiam, ubi
 de temperamento aegroti agimus, Dionem necesse est vel
 Theonem appellare, aut animo concipere, aut aliquo modo
 desiderare. Nam ea ratione Geometriam sustolli quid atti-

Ed. Chart. VIII. [54.]

[Ed. Bal. III. (27.)

φῆ νοεῖν μήτ' ἐπιφάνειαν, ὅτι χωρὶς στερεοῦ σώματος ἀδύνατον. ὑπάρχειν αὐταῖς; τί δὲ τὰ κατὰ τὸν βίον σύμπαντα, τὰ χωρὶς ἀλλήλων εἶναι μὴ δυνάμενα; πῶς οὐκ ἂν τις ἄτοπος εἴη μηδὲ νοεῖσθαι κατὰ μόνας συγχωρῶν; ἀλλὰ τὴν μὲν τοιαύτην ἀγροικίαν οὐκ ἂν ποθ' ὑπέμεινεν ὁ Ἀρχιγένης. φαίνεται γοῦν αὐτὸς τούναντίον αἰὶ δρῶν, ἀναλύων ἕκαστον εἰς τὰ πρῶτά τε καὶ ἅπλᾳ. σφάλλεται δὲ τοῦ σκοποῦ, καὶ διαμαρτάνει πολλάκις ἄκων, ὑπ' ἀγνυμνασίας; ἔμοι δοκεῖ. ἔνεστι γοῦν ἐπ' αὐτοῦ τοῦ νῦν προκειμένου σαφῶς ὁ λέγων τεκμήρασθαι. συντρεχουσῶν γάρ, φησὶ, πολλάκις καὶ δυοῖν διαστάσεων, ὥσθ' ἅμα βραχὺν καὶ τἀπεινὸν εἶναι. ἡμεῖς δὲ τούτους κατὰ σύνδυο νοουμένους; τοῖς μὲν κατὰ μίαν, ὅτι τε τοὺς κατὰ τὰς τρεῖς διαστάσεις νοουμένας ἑπτὰ καὶ εἴκοσιν ὄντας οὐκ ἦν διδάξαι πρὸ τοῦ μίαν ἑκάστην τῶν διαστάσεων ἰδίᾳ νοεῖν ἐθίσαι, ποτὲ μὲν αὐξανομένην, ποτὲ δὲ μειουμένην, ποτὲ δὲ σύμμετρόν τε καὶ νῦν κατὰ φύσιν διαμένουσαν, καὶ προσέτι διὰ τὸ πολλὰ δύνασθαι διαγινώσκειν ἡμᾶς ἀπὸ μιᾶς διαστάσεως. ὥς γὰρ ὁ μέγας σφυγμὸς

net referre, si quis se nec lineam nec superficiem dicat concipere, quod carere solido corpore non possint. Quid cunctas res mundi, quae a se divelli mutuo non possunt, anne absurdum, si ne intelligi quidem separatim admittas? Sed eam importunitatem nunquam ferret Archigenes, imo contra facere ille semper advertitur, dissolvens singula in prima et simplicia: verum deflectit ab instituto interdum et aberrati invitus, quod parum, ut equidem censeo, sit exercitatus. Certe in re proposita, quod dico, perspicias non obscure. Etenim quum etiam duae, inquit, aliquae saepenumero dimensiones concurrant, ut simul et brevis sit, et humilis; nos separavimus hos, qui duabus intelliguntur, ab illis qui singulis dimensionibus: tum quod hos, qui trinis dimensionibus intelliguntur, qui sunt viginti septem, prius docere non possem, quam singulas dimensiones intelligere separatim assuecisssem, nunc augeri, nunc minui, nunc moderatas esse, et in naturali statu persistere; tum quod multa nos ex una dimensione cognoscere possumus. Nam ut cer-

Ed. Chart. VIII. [54.]

Ed. Bas. III. (27. 28.)

ἰδιὸν τι πέφυκε δηλοῦν, οὕτω καὶ ὁ ὑψηλὸς αὐτὸς καθ' ἑαυ-
 τὸν, οὐ συνεπινοουμένων αὐτῷ τῶν ἄλλων διαστάσεων. οἱ
 δὲ κατὰ δύο διαστάσεις οὔτε πρὸς τὴν τῶν κατὰ τὰς τρεῖς
 ἅμα νοουμένων ἔχουσί τι χρήσιμον, ἐκπεπτώκασί τε τῆς διαι-
 ρετικῆς μεθόδου, καὶ διὰ τοῦτο καὶ διδασκαλίας ἀτέχνου,
 μάτην κατατρίβοντες τὸν εἰσαγόμενον, ὥσπερ εἰ καὶ οὕτως
 τις ἐδίδασκε σφυγμὸν εἶναι, λέγων τὸν μὲν τινα μέγαν ἅμα
 καὶ ταχὺν, ἄλλον δὲ μέγαν ἅμα καὶ σφοδρὸν, καὶ ἄλλον
 ταχὺν καὶ σφοδρὸν, καὶ οὕτω κατὰ σύνδυο προῖων ἐξέν-
 γνουεν, ὅπερ οὐδ' αὐτὸς ὁ Ἀρχιγένης ἐποίησεν, ὥς ἂν
 ἀτεχνόν τε καὶ ἀμέθοδον ἱκανῶς καὶ ἄχρηστον. τό τε γὰρ
 ἐξ ἀπασῶν τῶν δια(28)φορῶν σύνθετον καὶ νοεῖν ἡβουλό-
 μεθα καὶ ἡ τέχνη ζητεῖ γινῶναι, πρὸς τὸ τὴν ὅλην εἰδέναι
 τοῦ προκειμένου πράγματος φύσιν, τό τ' εἰς τὰς ἀπλᾶς
 ἀναγόμενον διαφοράς. ἄνευ γὰρ τούτου τὸ σύνθετον οὐχ
 οἶόν τε διηκριβωμένως ἐκμαθεῖν. τὸ δὲ μήτε τὴν ὅλην
 τοῦ πράγματος φύσιν εἰς ἓν συλλαμβάνειν μήτ' ἐπὶ μίᾳς

tam rem demonstrare magnus pulsus solet, ita etiam altus
 solus, non simul cum ipso aliis dimensionibus animo con-
 ceptis. At vero pulsus duarum dimensionum nec ad viam
 et rationem quicquam faciunt eorum qui trinis simul dimen-
 sionibus intelliguntur, et a dividendi sunt methodo abducti;
 unde etiam disciplinam habent, quae nulla arte constat,
 frustra tironem detinentes; ut si quis ita doceat, pulsum
 dicens esse aliquem magnum simul et celerem, alium ma-
 gnum simulque vehementem, alium item celerem et vehe-
 mentem; itaque progressus duos copulet: quod ne ipse fe-
 cit Archigenes, ut quod nullius sit artis nulliusque prope
 rationis et usus. Interdum enim ex omnibus differentiis
 tum nos volumus constitutum intelligere tum ars requirit
 ut cognoscamus, ut propositae rei totam naturam perspiciamus.
 Interdum in simplices reducimus differentias, quod
 absque eo exacte compositum non intelligamus. Nam nisi
 totam rei naturam in unum complecti atque in una disse-

Ed. Chart. VIII. [54. 55.]

Ed. Baf. III. (28.)

καὶ ἀπλῆς καταμένειν διαφορᾶς, ἄτεχρόν τε καὶ ἀμέθοδον καὶ ἄχρηστον.

Κεφ. η'. [55] Διὰ τοῦθ' ἡμεῖς πρῶτον μὲν τὴν ὅλην φύσιν τῶν σφυγμῶν ἀνελύσαμεν εἰς τὰς συντιθείσας αὐτὴν διαφορὰς, τὴν μὲν τινα κατὰ τὸ ποσὸν τῆς διαστολῆς ὀνομάσαντες, τὴν δὲ κατὰ τὸ ποιὸν τῆς πληγῆς, ἄλλην δὲ κατὰ τὸ τοῦ χιτῶνος ποιὸν, καὶ ἄλλας τὰς ἑξῆς εἰρημένας. εἰτ' ἐν αὐταῖς ταύταις πάλιν ἐξητήσαμεν ἀπλᾶς νοήσεις, ἣν ὅν ἔχει λόγον ἢ κατὰ τὸ ποσὸν τῆς διαστολῆς διαφορὰ πρὸς τὴν ὅλην τοῦ σφυγμοῦ φύσιν, τὴν ἐκ πάντων συγκεκλιμένην, οὕτως ἡμῖν εὐρεθῇ τι παραπλησίως ἔχον ἄλλο πρὸς αὐτὴν ταύτην. ὥς γὰρ τοῦτο τὸ γένος συμπληρωτικὸν ἐστὶ τῆς ὅλης τοῦ σφυγμοῦ φύσεως, οὕτως αὐτὸ πάλιν τοῦτο τῶν διαστάσεων ἐκάστην συμπληροῖ. σύνδυο δὲ διαστάσεις ἅμα νοεῖν, οὐθ' ὥς πρὸς τὴν τοῦ ὅλου σφυγμοῦ συμπλήρωσιν ἀναγκαῖον οὐθ' ὥς πρὸς μίαν τὴν κατὰ τὸ ποσὸν τῆς διαστολῆς. διὰ τοῦτο περιττὸς ὁ περὶ αὐτῶν λόγος, καὶ καλῶς μὲν ὑφ' ἡμῶν ἐκόντων παρελήφθη, κακῶς δ' ὁ Ἀρχιγένης οἷον ἐσπάραξεν αὐτὸ, καὶ μόνας ἑξ εἰπὼν συζυγίας, τὰς ἄλλας μίαν οὔσας

rentia et simplici valeas consistere, nulla erit ars, nulla via, vel ratio, nulla etiam utilitas.

Cap. VIII. Quamobrem nos primum pulsuum universam naturam deduximus in differentias, quae ipsam constituunt, atque hanc quantitatis distentionis appellavimus, illam qualitatis ictus, aliam qualitatis tunicae, aliasque ordine commemoratas. Deinde in his ipsis rursus simplices requisivimus notiones, ut quam habet rationem differentia quantitatis distentionis ad totam pulsuum ex omnibus conflata naturam, ita aliud reperiamus similiter habens ad hanc ipsam. Nam hoc genus, ut universam pulsus naturam conficit, ita idem iterum dimensionem efficit quamlibet. Sed duas concipere dimensiones nihil refert, nec ad totum pulsuum absolvendum, nec ad unam quantitatem distentionis; unde supervacaneum de iis sit sermonem habere, et nos dedita opera praetermisimus. Contra male Archigenes eum veluti dilaceravit, et sex duntaxat commemoratis conjuga-

Ed. Chart. VIII. [55.]

Ed. Bas. III. (28.)

καὶ εἴκοσι παρέλιπεν. ἀπάσας γὰρ δεῖ τὰς διαφορὰς ἐκάστης τῶν διαστάσεων ἀπάσαις ταῖς διαφοραῖς τῶν ἄλλων ζευθῆναι, ὥστε γενέσθαι καθ' ἐκάστην δυοῖν διαστάσεων σύζευξιν ἐννέα διαφορῶν, τὰς πάσας δ' ἑπτὰ καὶ εἴκοσι. παραγράφω δὲ μίαν, ἧς καὶ περὶ τῶν λοιπῶν ἐρέσται μαθεῖν.

α' μακρὸς

πλατὺς

β' μακρὸς

σύμμετρος

γ' μακρὸς

στενὸς

δ' πλατὺς

σύμμετρος

ε' σύμμετρος

σύμμετρος

ς' στενὸς

σύμμετρος

ζ' βραχὺς

πλατὺς

η' βραχὺς

σύμμετρος

θ' βραχὺς

στενὸς

tionibus, aliam unam supra viginti praeteriit. Siquidem differentiae uniuscujusque dimensionis sunt omnes omnibus aliarum copulandae, ut in unaquaque binarum dimensionum copulatione existant novem differentiae, omnes viginti septem: Adscribam unam, ex qua de reliquis etiam licebit discere.

1 Longus

Latus

2 Longus

Moderatus

3 Longus

Angustus

4 Latus

Moderatus

5 Moderatus

Moderatus

6 Angustus

Moderatus

7 Brevis

Latus

8 Brevis

Moderatus

9 Brevis

Angustus

Ed. Chart. VIII. [55.]

Ed. Bas. III. (28.)

ἐν τούτῳ μὲν οὖν τῷ διαγράμματι τὰς κατὰ τὸ μήκος τρεῖς διαφορὰς ταῖς κατὰ τὸ πλάτος τρισὶ συμπλέξαντες ἐννέα συζυγίας ἐποιήσαμεν. ἕτερον δ' αὖ διάγραμμα κατὰ τὸν αὐτὸν γένοιτο τρόπον ταῖς τοῦ μήκους τρισὶ διαφοραῖς, τὰς τοῦ βάθους τρεῖς ἔχον ἔξενυμένας, καὶ ἄλλο τρίτον, ἐν ᾧ ταῖς τοῦ βάθους τρισὶν αἱ τοῦ πλάτους τρεῖς συμπλακῇσονται. καὶ πρόδηλον, ὥς καθ' ἕναστος αὐτῶν ἐννέα γενήσονται συζυγίαι. ὥστ' εἶναι τὰς πάσας ἐπτὰ καὶ εἴκοσι. δῆλον οὖν ἤδη γέγονεν, ὥς καὶ τούτων τῶν κατὰ σύνδυο νοουμένων παμπόλλους παρήκειν ὁ Ἀρχιγένης, ὥσπερ καὶ τῶν ἄλλων. ἡμεῖς δὲ τούτους μὲν παρήκαμεν δι' ἃς εἵπομεν αἰτίας, ἐγράψαμεν δὲ τοὺς τε κατὰ μίαν διάστασιν νοουμένους ἐννέα τὸν ἀριθμὸν ὄντας καὶ τοὺς κατὰ τὰς τρεῖς ἅμα, τοὺς ἐν τῷ διαγράμματι, τοὺς ἐπτὰ καὶ εἴκοσιν. ἀπάντων δὲ τούτων κοινὸν γένος ἐποιήσαμεν οὐ τὸ μέγεθος, ἀλλὰ τὸ ποσὸν τῆς διαστολῆς, δηλοῦμέν τε τῶν κατὰ τοὺς σφυγμοὺς διαφορῶν τὰς μὲν ὀνόματι, τὰς δὲ λόγοις. οὔτε γὰρ ἔχουσιν ὀνόματα πᾶσαι καὶ νομοθετεῖν καινὰ περιττὸν ἡγούμεθα,

In hac ergo tabella longitudinis tres differentias complicantes cum tribus latitudinis novem effecimus differentias. Altera erit eodem modo tabella, cum tribus longitudinis differentiis conjunctas profunditatis tres habens. Tertia praeterea, in qua profunditatis tribus tres copulabuntur latitudinis. Neque est obscurum quin singulae tabellae novenas complectantur conjugationes, itaque omnes viginti septem sint. Jam igitur apertum, horum qui bini intelliguntur, praetermisisse Archigenem permultos; ut etiam aliorum. Nos autem hos omisimus ob causas quas exposuimus, sed tradidimus eos qui singulis dimensionibus intelliguntur, numero novem; atque eos qui trinis simul, quos in tabella descripsimus, septem et viginti. Quorum fecimus omnium commune genus, non magnitudinem, verum quantitatem distensionis, explicamusque pulsuum differentias quasdam nominibus, aliquas definitionibus; neque enim nomina omnes sortitae sunt et imponere abs re ducimus nova, quan-

Ed. Chart. VII. [55. 56.]

Ed. Bas. III. (28.)

μηδέν γε δὴ χεῖρον τῶν λόγων δηλοῦν δυναμένων. ἐμοὶ μὲν γὰρ δοκοῦσι μὴ πολὺ χεῖρον, ἀλλὰ καὶ πολὺ βέλτιον [56] τῶν ὀνομάτων διδάσκειν οἱ λόγοι. τὰ τε γὰρ ἄλλα καὶ τὰς πλείστας τῶν διαφορῶν τέμνουσιν εἰς ἄλλας πλείους, καθάπερ εἰρήκαμεν ἐπὶ τοῦ μεγάλου σφυγμοῦ. τούτου γὰρ αὐτοῦ πάλιν ἕξ διαφορὰς ἔστι καὶ νοῆσαι καὶ λόγῳ διεξηγηθεῖν, τὸν μὲν τινα μέγιστον ἐν αὐταῖς νοήσαντα καὶ καλέσαντα τὸν πλείστον ἀπέχοντα τοῦ συμμετρου, τὸν δ' ἀπλῶς μέγαν, τὸν μετὰξὺ τοῦ μεγίστου καὶ τοῦ συμμετρου. μετὰξὺ δ' ἑκατέρων ἄλλας θεῖναι δύο διαφορὰς ἐγχωρεῖ, τὴν μὲν ὀλίγῳ μείζονα τοῦ συμμετρου, τὴν δ' ἀπολειπομένην ὀλίγῳ τοῦ μεγίστου. τὸ δ' οὕτως τέμνειν ὅτι μὲν ἔστιν εἰς τὰς προγνώσεις χρησιμώτατον, ἅπαντι δῆλον ὅτι καὶ μικρὸν ἐμέλησε τῶν ἔργων τῆς τέχνης. καὶ γὰρ ἐπὶ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ καὶ ξηροῦ καὶ ὕγρου καὶ πάντων ἀπλῶς τῶν κατὰ τὴν τέχνην τὸ διαφεῖν ἐπὶ μικρότητα δύνασθαι καὶ ταῖς κατ' ὀλίγον ὑπεροχαῖς περᾶσθαι παρακολουθεῖν ἀνδρός ἔστιν ἄλλως τε συνετοῦ καὶ προσέτι γεγυμνασμένου κατὰ τὰ ἔργα καὶ περὶ

do definitiones commonstrare nihilo sane fecius valent. Equidem non multo pejus existimem, sed multo etiam docere quam ipsa nomina definitiones melius, quod, ut alia omit- tam, plerasque etiam differentias in alias plures, ut in ma- gno pulsu demonstravimus, dissindunt; quippe cujus rursus sex concipias differentias et definitione explices, si quen- dam ex illis maximum et conceperis et vocaveris eum qui a moderato distat quam plurimum; aliquem simpliciter ma- gnum, qui inter maximum et moderatum medium locum tenet; ac inter utrunque alias duas differentias statuas, licet unam paulo moderato maiorem, alteram, quae paulum in- fra maximum sit. Nam hujuscemodi divisionem, neminem fugit qui operam vel studium in operibus artis posuit, ma- gno usui esse ad praefagiendum. Etenim in calido, frigido, sicco, humido, breviter omnibus quae ad artem pertinent, in- minima facultas dividendi et parvorum excessuum observa- tio viri est cum prudentis tum vero experti in operibus,

Ed. Chart. VIII. [56.]

Ed. Basf. III. (28.)

παντός ποιουμένου τὸ στοχαστικὸν τῆς τέχνης εἰς στενὸν ὥς ἐνὶ μάλιστα συγκλείειν. οὐ μὲν ἔν γε ταῖς ἀρχαῖς τῆς διδασκαλίας τηρεῖται οὕτως. τοῖς μὲν γὰρ ἀσυνέτοις τῶν μαθητῶν ταραχὴν οὐκ ὀλίγην παρῆξει, τοῖς δὲ συνετοῖς εἰς ἐκ τῶν εἰρημένων ἐπινοηθήσεται. διὰ τοῦτο οὐδὲ ἡμεῖς ἐμνημονεύσαμεν αὐτῶν ἐν τῷ πρώτῳ τῶν ὑπομνημάτων, ἀλλ' οὐδὲ νῦν ἂν εἴπομεν, εἰ μὴ πᾶν τὸ πλῆθος τῶν κατὰ τὸ ποσὸν ὀνομαζομένων τε καὶ νοουμένων σφυγμῶν ἡβουλήθημεν ἐνδείξασθαι. καὶ γὰρ τῶν κατὰ μίαν διάστασιν νοουμένων τὰς θ' ὑπερβολὰς καὶ τὰς ἐνδείας ἕξ ἀρχῆς τέμνειν δυνατόν, ὥσπερ ἐπὶ τοῦ μεγάλου συνεδείξαμεν. ὁ γὰρ σύμμετρος μόνος ἐν ἑκάστῳ τῶν γενῶν εἰς ἐστὶ καὶ ἄτμητος, οἱ δὲ ἄλλοι πλείστας τομὰς δέχονται δύνανται, πρὸς μὲν γε τὴν φύσιν αὐτῶν ἀπείρους, κατὰ γὰρ τὸ μᾶλλον τε καὶ ἥττον ἐν παντὶ γένει τῷ δεξαμένῳ τὴν ὑπερβολὴν καὶ ἑλλειψιν ἀπείρους ἀναγκαῖον εἶναι τὰς διαφορὰς, οὐ μὲν πρὸς γε τὴν αἰσθησιν οὕτως ἔχει, ἀλλὰ παρὰ τὸ βέλτιον ἢ χεῖρον αὐτοὺς ἡσκήσθαι, τῇ μὲν καὶ τὰς παρὰ μικρὸν ἐνέσται διαφορὰς

nihilque potius ducentis quam scopum artis in angustum quam maxime cogere. Non tamen in principio institutionis ea est sumenda divisio, nam discipulis ea res minus doctis non parum confusionis asseret; docti unum ex commemoratis intelligunt. Quae causa fuit quamobrem nec eorum in primo commentario meminerimus: sed ne nunc quidem dixerimus, nisi omnem pulsum qui ex quantitate nominantur et intelliguntur, statuissemus acervum ob oculos ponere. Siquidem excessus pulsum qui una dimensione intelliguntur, et defectus a principio potes dividere, ut in magno demonstravimus. Nam moderati foli singulis generibus singuli sunt et indivisi; alii plures divisiones recipiunt, sua quidem natura infinitas; quod enim genus majorem vel minorem excessum et defectum obtinet, infinitas necesse est habeat differentias. At non ad sensum tamen sic habent, sed ut ad illos te melius vel pejus exercitaveris, ita modo vel minutulas differentias percipere poteris, modo insignes tan-

Ed. Chart. VIII. [56.]

Ed. Bas. III. (28.)

γνωρίζειν, τῇ δὲ τὰς ἀξιολόγους μόνον. καὶ γὰρ καὶ τὰς
 τῆς φωνῆς ὑπεροχὰς ὁ μὲν μουσικὸς οὐκ ἄχρι τόνου καὶ
 ἡμιτονίου μόνον, ἀλλὰ καὶ μέχρι διέσεως ἱκανῶς διαγινώσκει,
 ὁ δ' ἰδιώτης οὐδὲ δυοῖν τόνοις ὑπεροχὴν ἀκούειν οἷός τε.
 καὶ γοῦν καὶ ἡμεῖς τό γε νῦν εἶναι τὴν ἡμετέραν αἰσθήσιν
 ἐξηγησάμεθα, παρακολουθοῦμεν γὰρ ἐν τῇ τοῦ συμέτρου
 καθ' ἕκαστον γένος ὑπερβολῇ τε καὶ ἐνδεείᾳ διαφοραῖς σφυγ-
 μῶν ἕξ. ἀλλ' ἄρκει τοῖς εἰσαγομένοις, τὰ μὲν πρῶτα μιᾶς
 ἐτέρας αἰσθάνεσθαι καὶ χωρίζειν αὐτὰς δύνασθαι τῆς συμ-
 μέτρου· χρόνῳ δ' ἂν, οἷμαι, τριβομένοις αὐτοῖς περὶ τὸ
 πρᾶγμα πρῶτον μὲν ἴσως δευρὶ τέμνειν αὐτὰς, εἶτα δὲ καὶ
 τριχῇ καὶ τετραχῇ περιέσται. ταῦτα πάντα μάλιστα μὲν
 ὑπὲρ τοῦ δεῖξαι πολλῶν σφυγμῶν ἐν γένος κοινὸν εἴρηται,
 χρήσιμα δ' ἐστὶ καὶ αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ γινώσκεσθαι, καὶ ἡμεῖς
 τοῖς ἤδη προήκουσιν ἐν τοῖς μαθήμασι τὰ τοιαῦτα λέγομεν,
 ὧν περ δὴ καὶ μόνων ἐστὶν ἀκούσματα. ὅτι μὲν οὖν ἐστὶ τι
 γένος σφυγμῶν τῶν κατὰ τὸ ποσὸν τῆς διαστολῆς συνιστα-
 μένων, αὐτάρκως δέδεικται.

tum. Siquidem et musicus vocis excessus non ad tonum et
 semitonum tantum, sed et ad elementum ipsum usque et
 minimum sonum satis assequitur, idiota nec duorum exces-
 sum tonorum potest audire. Nam nos quidem, ut nunc est,
 nostrum sensum exposuimus. Assequimur in moderati ex-
 cessu et defectu cujusque generis differentias pulsum sex;
 sed tironibus primum unam aut alteram, satis est de illis
 sentire et discernere a moderato illas posse. Tractu certe
 temporis, si hac in re versentur diu, primum in duas par-
 tes fortasse eas partiri, deinde in tres et quatuor poterant.
 Haec ideo omnia, ut multorum pulsum esse declaremus
 unum genus differuimus. Refert tamen etiam suo nomine
 ea cognoscere: nosque his, qui in disciplinis profectum jam
 fecerunt, haec dicimus, quibus scilicet solis dictavimus.
 Ergo esse quoddam genus pulsum, qui in quantitate disten-
 tionis consistunt, satis ostensum est.

Ed. Chart. VIII. [56. 57.]

Ed. Bas. III. (28. 29.)

Κε φ. θ'. Ὅτι δὲ καὶ τῶν πρώτων ἐστὶ γενῶν, οἶδα γὰρ καὶ τοῦτ' ἐπαγγελάμενος δείξαι, ὥδ' ἂν μάλιστα μάθοις, εἰ πειραθείης καθ' ἕκαστον τῶν ἄλλων γενῶν τὴν αὐτὴν ποιήσασθαι γυμνασίαν, (29) ἣν ἐπὶ [57] τούτου νῦν ἐποιησάμεθα. ποιήσεις δὲ μάλιστα οὕτως, εἰ καθ' ἕκαστον αὐτῶν προχειρίζομενος, ἐπισκοποῖτο τί κοινὸν γένος ἀνωτάτω ἐνδέχεται συστήναι, τούτου τε κατὰ τὸ ποσὸν τῆς διαστολῆς καὶ τοῦ σὺν αὐτῷ προτεινομένου. φέρε γὰρ ἐπειδὴ ταχύς τις ἐστὶ καὶ βραδύς καὶ σύμμετρος ἐν τῇ κινήσει τῆς ἀρτηρίας σφυγμός, καὶ τοῦτο κοινὸν γένος ἐστὶ τὸ ποῖον τῆς κινήσεως, ὥς καὶ τοῖς περὶ διαγνώσεως σφυγμῶν ἐπιδείκνυνται, σκεπτέον ἡμῖν ἐστὶ, τί ποτε κοινὸν γένος εὑρεῖν δυνησόμεθα ποιοῦ τε καὶ ποσοῦ. μὴ δυνηθέντες γὰρ ἐν τοῖς πρώτοις γένεσι τάξομεν τό τε ποσὸν τῆς διαστολῆς καὶ τὸ ποῖον τῆς κινήσεως. ἀλλ' ἐπεὶ καὶ τὸ ποῖον τοῦ σώματος τῆς ἀρτηρίας ἄλλο γένος ἢ σφυγμῶν, ἐν αὐτῷ γὰρ ὁ τε μαλακὸς καὶ ὁ σκληρὸς καὶ ὁ σύμμετρος κατὰ τὴν σύστασιν τοῦ χιτῶνος τῆς ἀρτηρίας ἦσαν, ἐπισκεπτέον αὖ πάλιν, τί καὶ τούτων ἐστὶ κοινὸν γένος,

Cap. IX. Jam de primis esse generibus, memini enim hoc quoque recepisse demonstraturum, hac potissimum ratione perspicias, si in singulis perinde aliis generibus coneris commentari, atque nunc in hoc fecimus. Id quod in hunc modum maxime feceris, si in singulis tractandis confideres, ecquod supremum genus esse possit et hujus generis, quod est quantitatis distentionis, et ejus quod cum illo proponitur. Age enim, quandoquidem celer quidam est et tardus et moderatus in arteriae motu pulsus, atque horum commune genus qualitas est motus, quod in commentariis De dignoscendis pulsibus demonstramus, ecquod invenire commune genus valeamus qualitatis et quantitatis, attendendum nobis est. Si nequeamus, in prima referemus genera; tum quantitatem distentionis, tum qualitatem motus. Sed quando et qualitas corporis arteriae aliud genus sit pulsum, scilicet in quo mollis sit et durus et moderatus in statu arteriae tunicae, videndum est rursus quodnam horum sit

Ed. Chart. VIII. [57.]

Ed. Baf. III. (29.)

λέγω δὲ τούτου τε τοῦ νῦν εἰρημένου καὶ τοῦ κατὰ τὸ πο-
 σὸν τῆς διαστολῆς. ἂν δὲ μηδὲν φαίνεται, τῶν πρώτων
 ἡμῖν καὶ αὐτὸ θετέον εἶη. ὅτι δ' ἐν τῷ περὶ τῶν τοιούτων
 σκοπεῖσθαι γεγυμνάσθαι χρή διαγινώσκειν τὰς κατηγορίας,
 ἡγοῦμαι πρόδηλον ὑπάρχειν· ἵν' ὅταν ὑπὸ μίαν μὲν ἄμφω
 ἄγῃται κατηγορίαν τὰ ζητούμενα, μὴ μέντοι κοινὸν γένος τι
 ἐπ' αὐτοῖς ᾗ, μὴ ταραττώμεθα τῷ κοινῷ τῆς κατηγορίας,
 ὥς τοὺς γε πλείστους τῶν ὀψιμαθῶν τε καὶ ἀγυμνάστων ψευ-
 δοδιαλεκτικῶν, ἐνθα κατηγορία κοινὴ, καὶ γένος ἐνταῦθα
 κοινὸν εὐρήσεις νομίζοντας, ὥς ἂν μὴ θναμένους διαφρεῖσθαι
 τὴν ὁμωνυμίαν. οὕτω γοῦν ἔχει κατὰ τοῦ κατὰ τὴν κίνησιν
 καὶ τὸ σῶμα τῆς ἀρτηρίας ποιοῦ. κατηγορία μὲν ἡ τοῦ
 ποιοῦ κοινὴ καὶ ἄμφοιν τοῖν γενοῖν, οὐ μὴν καὶ γένος γέ
 τι κοινὸν ἐπ' ἄμφοιν. ὁμωνύμως γάρ, οὐ συνωνύμως ἄμφω
 ποιά λέγεται. οἱ γὰρ ἐν ταῖτόν ἐστιν ἐν ἄμφοτέροις τὸ
 ποιοῦν, καθάπερ ἐν λευκῷ καὶ μέλανι, ἢ ἐν ψυχρῷ καὶ
 θερμῷ, ἀλλὰ κινήσει μὲν τὸ ποιοῦν ἴδιον καὶ γένους
 ἄλλου, τῷ δὲ σώματι τῆς ἀρτηρίας ἴδιον καὶ γένους ἄλλου.

commune genus: hujus dico de quo nunc egimus et illius
 qui in distentionis quantitate consistit. Si nihil reperiatur,
 ex primis etiam est hoc censendum. Nam quod exercitatum
 requirit in praedicamenti horum commentatio, apertum
 puto esse ut quum, quae in quaestionem venerunt, in unum
 ambo praedicamentum cogantur, non commune tamen ul-
 lum genus habeant, ne communitas nos praedicamenti mo-
 veat; ut plerosque, qui sero ad literas se conferunt, et in-
 exercitatos pseudodialecticos, ubi praedicamentum sit com-
 mune, genus etiam reperies hic commune existimare esse,
 ut qui distinguere homonymiam non valeant. Sane sic ha-
 bet in qualitate motus et corporis arteriae. Praedicamen-
 tum est qualitatis commune utrique generi, tamen genus
 non item ambo ullum obtinent commune. Nam per homo-
 nymiam utrunque, non synonymiam qualitas dicitur, ne-
 que enim eadem est in ambobus qualitas, sicut in albo et
 nigro, atque frigido et calido. Caeterum motui peculiaris
 est qualitas et diversa, et corpori arteriae peculiaris di-

Ed. Chart. VIII. [57.]

Ed. Basl. III. (29.)

οὐ γάρ ἐστιν ἐν ταύτῳ γένει κίνησις τε καὶ σύστασις ἀρτηρίας σώματος. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων τάχ' ἂν ἐν τοῖς ἐξῆς πλείον ῥηθῇ. περὶ δὲ τοῦ κατὰ τὸ ποσὸν γένους τῶν σφυγμῶν ἤδη δῆλον ὅπως χρὴ σκοπεῖσθαι, πότιρα τῶν πρώτων ἐστὶ γενῶν, ἢ τῶν δευτέρων. τοῦ μὲν γὰρ κατὰ τε τὴν κίνησιν καὶ τὸ σῶμα τῆς ἀρτηρίας φανερώς ἕτερον ὑπάρχει, εἴ γε καὶ τὸ ποσὸν ἕτερον τοῦ ποιού. διὰ ταῦτά γε καὶ τοῦ κατὰ τὸν τόνον, ἐν ᾧ σφοδροὶ τέ τινες καὶ ἀμυδροὶ γίνονται σφυγμοί. καὶ γὰρ οὗτοι κατὰ τὸ ποιὸν ἦτοι τῆς πληγῆς, ἢ τοῦ ζωτικοῦ τόνου συνίστανται. καὶ μὴν καὶ ὀνθμοῦ καὶ τοῦ κατὰ τάξιν τε καὶ ἀταξίαν, ὁμαλότητά τε καὶ ἀνωμαλίαν. ὑπὸ γὰρ τὴν τοῦ πρὸς τὴν κατηγορίαν ἔρχεται ταῦτα σύμπαντα. λοιπὸν δ' ἂν εἴη παραβάλλειν αὐτὸ τῷ κατὰ τὴν πυκνότητα καὶ ἀραιότητα γένει. φαίνεται γὰρ τοῦτο κατὰ τὸ ποσὸν τοῦ χρόνου τῆς ἡσυχίας συνιστάμενον. ἀλλὰ κἀνταῦθα πάλιν ὑπὸ μὲν τὴν αὐτὴν κατηγορίαν ἀναχθήσεται, γένος δ' οὐ ταῦτόν ἀμφοῖν γενήσεται. γένει γὰρ ὅλω δια-

versaque: scilicet non generis sunt ejusdem motus et status corporis arteriae. Verum de his inferius fortassis amplius agetur. De pulsuum nunc genere in quantitate, qua ratione animadvertendum est, liquet: primorumne generum, an secundorum sit. Nam a genere motus corporisque arteriae plane distat, siquidem quantitas a qualitate diffidet; atque idcirco etiam a genere contentionis, in quo vehementes quidam et languidi sunt pulsus, (etenim qualitate hi vel ictus vel vitalis roboris constant) sed et a rhythmo etiam et a genere ordinis et perturbationis ordinis, aequalitatis, et inaequalitatis; quae quidem praedicamento ad aliquid attribuuntur universa. Hoc jam superest ut illud comparemus cum genere crebritatis et raritatis: nam hoc constitutere quantitas videtur temporis quietis. Sed sub idem sic rursus praedicamentum reducentur, genus ambobus tamen non erit idem; nam genere toto quantitas dimensionis corporis a quantitate abest temporis. Ac nullum esse apertum est in pulsibus ge-

Ed. Chart. VIII. [57. 58.]

Ed. Bas. III. (29.)

φέρει τὸ ἐν διαστάσει σώματος ποσὸν τοῦ κατὰ χρόνον ποσοῦ, καὶ δῆλον ὥς οὐδὲν ἀνωτέρω γένος ἐν σφυγμοῖς ἐστὶ τοῦ κατὰ τὸ ποσὸν τῆς διαστολῆς, ὥσπερ οὐδὲ τῶν ἄλλων τῶν εἰρημένων οὐδενός. ὅστις δὲ ἀκριβῶς τούτοις ἐπιεσθαι βούλεται, γυμνᾶσθαι πρότερον αὐτὸν χρὴ περὶ τὰς κατηγορίας. τὸ γὰρ τοῦ Ἀρχεσίλαου καλὸν, ὥς οὐδεὶς πόκον εἰς γναφεῖον φέρει. τάξις γάρ ἐστιν ὥσπερ ἐρίων ἐργασίας, οὕτω καὶ μαθημάτων διδασκαλίας. καὶ οὐδεὶς οὐτ' ἀναγινώσκειν διδάσκεται, πρὶν πάσας ἐκμαθεῖν τὰς συλλαβὰς, [58] οὐτε τὰς συλλαβὰς αὐτὰς, πρὶν ἅπαντα τὰ στοιχεῖα τῆς φωνῆς, οὐτε τὰ σύντονα παλαισμάτα πρὸ τῶν ἀπλῶν καὶ ῥαδίων, οὐδὲ ταῦτα, πρὶν τρέψασθαι καλῶς, οὐδὲ τοῦτο, πρὶν ἀλείψασθαι γυμναστικῶς, ἀλλ' ἕκαστον αὐτῶν τὸ μὲν πρῶτον, τὸ δὲ δεύτερον, τὸ δὲ τρίτον ἐστὶν ἐν ἁπάσαις ταῖς τέχναις. οὕτω δὲ καὶ τοῖς κατὰ τὴν διαλεκτικὴν οὐκ ἐνδέχεται τινα, πρὶν ἐν τοῖς πρώτοις καὶ οἷον στοιχείοις γυμνάσασθαι, ταῖς τῶν ἐξῆς ἀποδείξεσιν ἐπιεσθαι. περὶ μὲν τούτων εἰς γε τὸ παρὸν ἱκανὰ καὶ ταῦτα.

nus altius quantitatis genere distentionis, ut nec aliorum quoquam commemoratorum. At exercitatum oportet prius esse, qui assequi haec volet, ad praedicamenta. Nam scitum est Arcefilai dictum: *Nemo vellus portat ad fullonem.* Ordo est enim ut lanificii, sic institutionis disciplinarum. Nec legere quisquam prius docetur, quam syllabas omnes didicerit; nec syllabas ipsas prius, quam vocis cuncta elementa. Neque validas luctas ante simplices et leves; neque has ante, quam probe sit frictus; imo ne id quidem, nisi praecefferit more athletarum unctio; sed omnium horum aliud primum est, aliud secundum, aliud tertium in omnibus artibus. Sic etiam in dialectica, antequam quis ad primam se et veluti elementa exercitaverit, sequentium non valeat assequi demonstrationem. Sed haec hoc loco satis de his sunt.

Ed. Chart. VIII. [58.]

Ed. Bas. III. (29.)

Κεφ. ι'. Λοιπὸν δ' ἂν εἴη περὶ τοῦ τῆς διαφορᾶς ὀνόματος εἰπεῖν. πρὸ τὸν μὲν ὅτι μὴ καινοτομοῦμεν ἡμεῖς περὶ τοῦνομα, δείξομεν· ἔπειτα δὲ καὶ οἷόν τι δηλοῖ παρὰ τοῖς Ἑλλήσιν ἐξηγησόμεθα. τοῦ μὲν δὴ μὴ καινοτομεῖν πρῶτος Ἀρχιγένης μάρτυς, ὡδί πως γράφων κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ περὶ τάξεώς τε καὶ ἀταξίας ὁμαλότητός τε καὶ ἀνωμαλίας γένους· Ἡρόφιλος κατὰ γένος τὰς ἄλλας διαφορὰς τῶν σφυγμῶν ἐκθέμενος οὕτως· μέγεθος, τάχος, σφοδρότης, ῥυθμός, ἀσυνζύγως κατ' εἶδος τάξεως ἐμνήσθη καὶ ἀταξίας ὁμαλότητός τε καὶ ἀνωμαλίας. ἐν ταύτῃ τῇ λέξει σαφῶς ὁ Ἀρχιγένης οὐ μόνον ὅτι διαφοραὶ περὶ τοὺς σφυγμούς εἰσιν, ἀλλὰ καὶ ὥς αἱ μὲν τινες αὐτῶν κατὰ γένος, αἱ δὲ κατ' εἶδος ἐμνημόνευσεν. οὐ μόνον δὲ κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦτο ἐποίησεν, ἐπελάθετο δὲ ἐν τῷ μετὰ ταῦτα λόγῳ παντί. μυριάκις γὰρ μνημονεύει τοῦ τε τῆς διαφορᾶς ὀνόματος τοῦ τε τῶν γενῶν καὶ εἰδῶν, ὀρθότατα φρονῶν καὶ γινώσκων ὅτι τῶν διαφορῶν αἱ μὲν τινὲς εἰσι γενικαὶ, αἱ δὲ εἰδικαί, καὶ αὐτῶν γε τούτων αἱ μὲν γενικώτεραι, αἱ δὲ εἰδικιώτεραι.

Cap. X. Restat ut de nomine differentiae dicam. Primum in nomine nos nihil innovare ostendemus, deinde quid apud Graecos significet interpretabimur. Nam novi nos nihil designare primus est Archigenes testis, qui in hunc modum in principio scribit tractatus de ordine et perturbatione ordinis, aequalitatis et inaequalitatis: *Herophilus qui generatim pulsuum protulit alias differentias hoc pacto: Magnitudo, celeritas, vehementia, rhythmus, non conjunctim, sed speciatim ordinis meminit, et perturbationis ordinis; aequalitatisque et inaequalitatis.* Hoc loco aperte Archigenes non modo differentias esse in pulsibus, sed et aliquas generum esse, quasdam specierum memoravit. Neque initio hoc tantum fecit; oblitus autem postea est in toto sermone; millies enim nominis meminit differentiae, et generum, et specierum; rectissime sentiens sciensque differentiarum quasdam genericas; quasdam esse specificas; ac harum etiam ipsarum has magis genericas, illas specificas

Ed. Chart. VIII. [58.]

Ed. Bas. III. (29.)

ὀλίγας οὖν παραγράφουμεν ῥήσεις αὐτοῦ εἰς ἀπόδειξιν τοῦ προκειμένου, πρῶτον μὲν ταύτην ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου περὶ τάξεως καὶ ἀταξίας· οἱ μὲν γὰρ τὴν ὁμαλότητα ἐπὶ τινῶν διαφορῶν ἤκουον μόνον, ἐγὼ δ' ἐπὶ πασῶν ἐφ' ὧν καὶ τὴν τάξιν. εἴθ' ἑξῆς· ἀνωμαλία μὲν ἀνισότης σφυγμῶν κατὰ τινα τῶν παρεπομένων αὐτοῖς διαφορῶν, ἀταξία δὲ ἀσυστασία χρονικῇ κατὰ τινα τῶν τοῦ σφυγμοῦ διαφορῶν. ἐν ταύτῃ μὲν γὰρ τῇ ῥήσει δις ἔγραψε τὸ τῆς διαφορᾶς ὄνομα. εἴτα μετ' ὀλέγον· οὐδ' εἰρήκασιν οὐδ' ὑπὲρ τούτων, εἴ γὰρ δεῖ τὸν κατὰ πᾶσαν διαφορὰν ἴσον ὁμαλὸν λέγειν. αὐτὸς δ' ἐπεξῆς· καὶ ὁ μὲν καθὰ παρατεταγμένος, οὗτος καθ' ἡμᾶς ἔσται ἴσος μεγέθει, σφοδρότητι, τάχει, ἑνθυμῶ, καὶ εἴ τιτι ἄλλῃ τοιαύτῃ διαφορᾷ σχέσιν ἔχων θεωρεῖται κατὰ πάσας· πρὸς τὶ δὲ ὁ κατὰ μίαν τινὰ τούτων διαφορὰν ἐν σχέσει θεωρούμενος, ἢ κατὰ δύο, ἢ κατὰ πλείονας. ἐν ταύτῃ γὰρ πάλιν τῇ ῥήσει δις ἐμνημόνευσε τοῦ τῆς διαφορᾶς ὀνόματος. συνάπτων δ' αὐτῇ τὸν ἑξῆς λόγον, πρῶτον μὲν οὕτως ἐρεῖ· ἢ μὲν γὰρ καθάπαξ καὶ ἀπολελυμένη πασῶν τῶν διαφορῶν

magis. Quare paucula ejus verba adscribamus ad confirmandum propositum: primum hoc ex eodem de ordine et perturbatione ordinis tractatu: *Quidam sane aequalitatem acceperunt in certis tantum differentiis; ego vero in omnibus, in quibus ordinem.* Mox addit: *Inaequalitas est imparitas pulsuum in aliqua succedentium eis differentiarum; perturbatio vero ordinis, conturbatio dispositionis temporaria in aliqua pulsus differentia.* Bis in hoc quidem capite scripsit differentiae nomen. Paulo post: *Neque aperuerunt, ne de his quidem, an qui omni in differentia sit par, sit aequalis dicendus.* Inde rursus: *et qui est absolute ordinatus, hic nobis erit par magnitudine, vehementia, celeritate, rhythmo; et si qua alia ejusmodi differentia dispositus attenditur in omnibus esse, sed aliqua ex parte, qui in una horum differentia dispositus videtur esse, vel duabus, vel pluribus.* Hoc rursus loco nomen differentiae bis appellavit, cui annectens sequentem orationem, primum sic dicit: *Nam illa integra et omnium*

Ed. Chart. VIII. [58. 59.]

Ed. Bas. III. (29. 50.)

ἐστιν ἰσότης. ποτὲ δὲ οὕτως· καὶ ἀνώμαλον μὲν σφυγμὸν τὸν καθάπαξ καὶ κατὰ μίαν διαφορὰν ἄνισον λεγόμενον. ποτὲ δ' οὕτως· ἔσθ' ὅτι δὲ τὰ μὲν ἄλλα διὰ τριῶν, ὡς εἶπον, ἀναλογεῖ. ἡ σφοδρότης δὲ ὡς ἂν ἀμφημερινός ἐστιν, ὁμαλὴς οὖσα καὶ ἴση. ἐφεξῆς, ἡ ἄλλη τις τῶν λοιπῶν διαφορῶν, ἡ ἄλλη. τούτοις δὲ συνάπτων τὸν ἐξῆς λόγον ἐρεῖ· ἀναλογούντων τῶν σφυγμῶν ὁμοῦ τε πάσαις ταῖς διαφοραῖς καὶ τινι ἢ τισιν. εἴτ' ἐφεξῆς· ἔσθ' ὅτι δὲ τὰ μὲν ἄλλα πάντα τετρα(30)γμῆνα ἐστίν, ἡ νῆ Δι' [59] ὁμαλὰ· μία δέ τις διαφορὰ, οἷον τὸ μέγεθος, ἡ δύο, ἡ πλείους, ἅτακτοι τε-λίως εἰσίν. εἴτα ἐπὶ τῇ τελευτῇ τοῦ λόγου· νοεῖσθαι γὰρ δεῖ, φησὶν, ἃ ἔφην περὶ τάχους καὶ βραδύτητος ἐπὶ πάσης ἄλλης διαφορᾶς σφυγμοῦ. τούτῳ μὲν ἐκ τούτου τοῦ λόγου παραγεγράφθω. τί γὰρ ἂν τις πλείονων μνημονεύοι; μεταβῶμεν δὲ αὖθις ἐφ' ἕτερον, ὑπὲρ τοῦ μὴ δοκεῖν ἐξ ἑνὸς τόπου μαρτυρίας λαμβάνειν. παραγράφωμεν οὖν ῥήσεις ἐκ τῶν ἐξῆς καὶ πάλιν ἐκ τῶν ἔμπροσθεν. ἐξῆς μὲν οὖν ἐστι πρόγραμμα τοιοῦτον· τίς ἢ καθ' ἓνα σφυγμὸν ἀνωμαλία.

differentiarum absolutā paritas. Interim sic: Et inaequalem pulsum eum qui prorsus, vel una differentia est impar vocamus. Interim hunc in modum: Nonnunquam alia per tres, ut dixi respondent. Vehementia vero, quasi quotidiana est, quum sit aequalis, et per deinceps, aut alia quaeperiam reliquarum differentiarum; aut alia: Hic subdens proximam orationem dicit: Convenientibus pulsibus; et simul omnibus differentiis, et una, vel pluribus. Postea: interim sunt alia omnia ordinata, aut certe aequalia; una autem aliqua differentia, ut magnitudo: vel duae, vel plures semel inordinatae sunt. Post haec exitu tractatus: Accipienda sunt enim, inquit, quae retuli de celeritate et tarditate, denique de omni pulsus alia differentia. Atque haec ex hoc tractatu adducta sint: quid enim plura cites? Digrediamur jam ad alium, ut ne ex uno loco testimonia videamur capere. Ascribamus igitur capita ex sequentibus atque etiam ex praecedentibus. Ac sequitur quidem hic titulus: quae sit uno in pulsu inaequalitas.

Ed. Chart. VIII. [59.]

Ed. Bas. III. (30.)

γράφει δ' εὐθὺς μετὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ λόγου τόνδε τὸν τρόπον· εἰσὶ δ' αὐτῆς πλείους διαφοραὶ, τῆς καθ' ἓνα δηλοῦντι σφυγμὸν ἀνωμαλίας. εἴθ' ἑξῆς· τὰ πολλὰ δὲ ταύταις ταῖς διαφοραῖς καὶ ταῖς κατὰ μέγεθος συντρέχουσιν ἀνωμαλίαις· καὶ πάλιν ἐφεξῆς· ἄλλη δ' ἐστὶ διαφορὰ κατὰ μέγεθος ἀνωμαλίου ἐνδὲς σφυγμοῦ. ταῦτα μὲν καὶ ἐκ τούτου τοῦ λόγου λαβεῖν ἐστι. προσπαράγραψωμεν δ' αὐτοῖς ἑτ' ὀλίγα τῶν εὐθὺς κατ' ἀρχὰς εἰρημένων τοῦ βιβλίου. μία μὲν οὖν ῥῆσις ἐν τῷ περὶ σφοδρότητος σφυγμοῦ λόγῳ τοιαύτη τις· ἐστὶ δὲ κατὰ τὴν σφοδρότητα τοιαύταις καὶ ἄλλαις ἐντυγχάνειν διαφοραῖς· ἑτέραν δὲ ταύτην ἀμυδροῦ σφυγμοῦ διαφορὰν θείη τις ἄν. καὶ ἑξῆς ἄλλην. εἰ δ' οὐκ ἐκλύτος μὲν, ἀλλ' οἷον παραπεποδισμένη καὶ εἴσω ῥέπον τὸ βάρος ἔχουσα, πεποδισμένη καὶ δεδυνκῖα διαφορὰ, κατὰ σφοδρότητα ἂν εἴη σφυγμοῦ. ἑξῆς δ' ἐν τῷ περὶ πληρότητος λόγῳ ποτὲ μὲν οὕτως γράφει, τοσούτων διαφορῶν, ποτὲ δ' οὕτως· ἡ διαφορὰ μόνον πρὸς τὸν διανεγεμένον ψιλῶς θεωρεῖσθω. πάλιν δ' ἐν τῷ περὶ πυκνότητος καὶ τάχους ὡδὶ πως γράφει· ὀλίγοι

Statimque scribit ab initio tractatus in hunc modum: *Sunt enim plures differentiae inaequalitatis, puta in uno pulsū. Inde: frequenter autem cum hisce differentiis, et cum magnitudinis conjunguntur inaequalitatibus. Mox: Alia porro est differentia in magnitudine unius pulsus inaequalis. Haec ex hoc tractatu proferas. Porro adscribamus his pauca adhuc ex ipso initio libri. Unum quidem est caput hoc, Tractatus de pulsus vehementia. In vehementia autem ejuscemodi invenias praeterea alias differentias. Alterum jam: Hunc in pulsus languidi differentias referas. Et inde aliud; Quidam non remissus quidem, sed quasi impeditus, et intro vergente praeditus gravitate, repressus et demersus, differentia erit vehementiae pulsus. Postea ubi de plenitudine agit, interim sic scribit: Numerus tot differentiarum. Interim sic: Differentia tantum ad contrarium simpliciter aestimetur. Rursus in tractatu de crebritate et raritate in hunc modum scribit: Non-*

Ed. Chart. VIII. [59.]

Ed. Bas. III. (30.)

δέ τινες ἐμφαίνουσι σαινόμενοι διαφοράς. καὶ κατὰ τὴν τελευτὴν τοῦ παντὸς λόγου· ταχύτητος μὲν δὴ καὶ πυκνότητος διαφοραὶ αὗται. πάλιν δ' ἐν τῷ, τίς ὁ δι' ἴσου καὶ οὐ δι' ἴσον σφυγμός· οὐκ ἔστι δὲ ἰδία τις διαφορὰ σφυγμοῦ αὕτη, ἀλλ' ἐν εἶδει κεῖται ἢ ῥυθμοῦ ἢ τάξεως. ἄλλος ἤδη γε διαφορὰς, μὴ πως λάθωμεν εἰς ἐκφορὰν ἐκπεσόντες. εἰ γάρ τις βούλεται τὸ περὶ σφυγμῶν βιβλίον ὅλον ἀναγινώσκειν τοῦ Ἀρχιγένους, ἄλλο βιβλίον ἐξ αὐτοῦ πληρῶσαι δυνήσεται τοῦ τῆς διαφορᾶς ὀνόματος· νῦν μὲν γὰρ ἡμεῖς οὐδ' ἐκ τοῦ πέμπτου μέρους ἐξελέξαμεν ταῦτα. καὶ πολλὸς παρεγράψαμεν ῥήσεις, οὐχ οὕτως ὑπὲρ τοῦ τῆς διαφορᾶς ὀνόματος σπουδάσαντες, ἀλλ' ἵν' ἐπιδείξωμεν τὸ σημαίνόμενον πολυειδὲς ὄν. καὶ γὰρ τὰ γένη πολλάκις διαφορὰς κέκληκε, τὰ τε πρῶτα καὶ τὰ δεύτερα, καὶ τὰ εἶδη τῶν γενῶν οὐδὲν ἦττον. καὶ ὅσα δὲ μῆτε γένη μῆτ' εἶδη τέταχεν ὄντα, διαφοραὶ δ' αὐτὸ τοῦτο μόνον καὶ ταύτας διαφορὰς κέκληκεν, ἐν ᾧ καὶ ἡ παρακοὴ τῶν ψευδοδιαλεκτικῶν ἐστι. τοῦ γὰρ τῆς διαφορᾶς ὀνόματος παρὰ τε τοῖς ἄλλοις Ἑλλήσιν ἅπασιν καὶ παρὰ τοῖς

nulli videntur turbare differentias. Et ad finem totius tractatus: Habes celeritatis et tarditatis differentias. Rursum ubi agit qui sit pulsus per par et non par: At enim non est haec peculiaris pulsus differentia, sed speciem ea complectitur vel rhythmici vel ordinis. Sed satis jam de differentia, ne imprudentes forte a proposito aberremus. Nam Archigenis si de pulsibus velis totum librum revolvere, alterum ex eo librum conficias de nomine differentiae; nam nunc quidem ne ex quinta parte quidem haec excerpimus; ac multa protulimus capita, non adeo quo de nomine differentiae laboraremus, sed ut significationem esse variam ostenderemus. Etenim genera non raro differentias appellavit cum prima tum secunda; et species item generum. Ac quae neque genera, neque statuit species esse, quae quidem differentiae sunt solae, etiam vocavit has differentias, quae pseudodialecticis res imponit. Nam quando differentiae quum apud alios Graecos, tum apud priscos philosophos de

Ed. Chart. VIII. [59. 60.]

Ed. Bas. III. (30.)

παλαιοῖς φιλοσόφοις κατὰ τῶν τριῶν τούτων ὧν εἵπομεν ἄρτι λεγομένου, κατὰ μὲν τῶν γενῶν καὶ τῶν εἰδῶν κοινότερον, κατὰ δὲ τῶν μὲν ἐν ταῖς διαιρέσεσιν εὗρισκομένων, ὄντων δὲ μήτ' εἰδῶν μήτε γενῶν ἰδικώτερον, τοῦτο μόνον τὸ σημαινόμενον ἐμνημόνευσαν, τοῦ κοινοῦ παντάπασιν ἐπιλαθόμενοι, ἀλλ' ὑπὸ τῆς Ἀδραστείας νειμεισώμενοι ταῖς σφετέραις ἐαυτῶν οὐκ ἐμμένουσι νομοθεσίαις. διὰ τοῦτ' ἐγὼ ὥν οὐ παρὰ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων τὰ σημαινόμενα τῶν ὀνομάτων ἀναμνήσκω, ῥᾶστον ὃν μοι παρὰ πάντων λαβεῖν, ἀλλὰ παρ' αὐτῶν τούτων τῶν ψευδοδιαλεκτικῶν. τοὺς γὰρ ἐπαγγελλομένους μὲν ἐξηγεῖσθαι τὰς ἐννοίας τῶν ὀνομάτων καὶ ταύτην ἀρχὴν τῆς διαλεκτικῆς θεωρίας τιθεμένους, οὐκ ἐξηγουμένους δὲ, ἀλλὰ νομοθετοῦντας μόνον, οὕτως ὀνομάζειν εἶωθα. καὶ γὰρ Ἀρχιγένης οἶδ' ὅτι θᾶττον ἂν ὀτιοῦν παθεῖν εἴλετο, πρὶν ὁμολογῆσαι τὸ τῆς διαφορᾶς ὄνομα καὶ κατὰ τῶν εἰδῶν λέγεσθαι. [60] τὰ τε γὰρ ἄλλα καὶ ἡ αἰρεσις αὐτῶν θᾶττον πόλιν ἢ δόγμα φησὶ χρῆναι προδιδόναι, ἀλλ' ἐὰν σιωπῆσης νομοθετούντων καὶ μηδόλως ἀντείπης, εἴτ' ἐπιτρέψης περὶ τινος διαλέγεσθαι, παραχοῆμα

tribus his quae modo memoravi, accipiantur, de generibus et speciebus communius; sed de illis quae in divisionibus reperiuntur, quae nec species sunt nec genera, peculiariter; hujus isti tantum significationis meminerunt, communi omnino neglecta. Enimvero stimulante eos conscientia in suis ipsorum placitis non constant. Quapropter nunc non ex aliis Graecis nominum significata suggero, quum tamen mihi promptissimum esset ab omnibus mutuari, sed ex iis ipsis pseudodialecticis. Nam qui recipiunt se nominum notiones expositueros, et dialecticae hoc commentationis principium constituunt, quum non exponunt, sed quasi leges solum ferunt, hoc nomine sum solitas eos appellare. Nam Archigenes quidem, sat scio, omnia citius subeat quam differentiae nomen attribui speciebus quoque fateatur. Etenim, ut praeteream alia, vel secta eorum civitatem prius quam placitum ait esse prodendam. At tu si, dum leges illi ferunt, fileas, nec resistas quicquam, inde de re quapiam fa-

Ed. Chart. VIII. [60.]

Ed. Bas. III. (50.)

ταῖς ἐαυτῶν νομοθεσίαις. ἐναντία φθέγγονται. πολὺ δὲ τοῦτ' ἔστι παρὰ τῷ προπάππῳ τῆς αἰρέσεως αὐτῶν Χρυσίππῳ. νομοθετεῖ μὲν γὰρ ὀνόματα πλείον ἢ Σόλων Ἀθηναίοις ἰστέον τοῖς ἄξιοι νομίσματα. συγγεῖ δ' αὐτὸς πρῶτος αὐτά. καὶ εἰ ἔροισι τοὺς διαδόχους αὐτοῦ τῆς νομοθεσίας, τί δὴ ποτε οὐκ ἐμμένει τοῖς ἐαυτοῦ παραγγέλμασι, καταχρῆται, φασίν. ἔξεστιν οὖν, ὦ βέλτιστοι, καταχρῆσθαι, καὶ οὐκ ἁμαρτάνουσιν οἱ τοῦτο ποιοῦντες; ἔξεστι, φασί. τί γὰρ ἄλλο εἰπεῖν ἔχουσιν, ὅταν ἐν φρέατι, τοῦτο δὴ τὸ τοῦ λόγου, συσχεθῶσι; τί δὴ ποτ' οὖν τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις οὐκ ἐπιτρέπουσιν; ἢ μόνῳ Χρυσίππῳ καὶ τοῖς ἀπ' αὐτοῦ τοῦτο δρᾶν ἔξεστι; διὰ τί πρὸς τῶν θεῶν; ὅτι δηλαδὴ γηγενὴς Ἀττικὸς ἦν τῶν ἀμφὶ Κόδρον τε καὶ Ἐρεχθέα. ἀλλ' εἰ τῶν τοιούτων ὄντως ἦν, οὐκ ἂν παρεχάραττεν οἷον νόμισμά τι τὸ τῆς παλαιᾶς φωνῆς ἔθος. νυνὶ δὲ τὸ δεινότατον οὔτε γεννηθεὶς Ἀθήνησιν οὔτε τραφεὶς, ἀλλὰ χθὲς καὶ πρῶτως ἦκων ἐκ Κιλικίας, πρὶν ἀκριβῶς αὐτὸν ἐμαθεῖν ἠγνισαοῦν Ἑλλάδα φωνήν, Ἀθηναίοις ὑπὲρ ὀνομάτων ἐπιχειρεῖ νομοθετεῖν

cias potestatem differendi, cum suis ipsi statim decretis pugnant. Quod sane proavo hujus eorum sectae frequens est Chrysippo, de nominibus enim ipse diligentius sanxit quam Atheniensibus de appendendis nummis Solon suis tabulis; confundit autem ipse ea primus. Et si quaeras de successoribus ejus placiti, quid non tneatur sua decreta? abutitur, inquit. At licet, o viri boni, abuti, an ne qui hoc admittunt, peccant? licet, inquit; nam quid dicant aliud, ubi in puteo, ut in proverbio est, sint oppressi? Qui autem aliis hoc hominibus minus permittant? An uni Chrysippo istud ejusque facere permissum est aemulis? At quam quaeso ob rem? quod terra sit natus scilicet Atticus de Codri familia et Erechthei? Atqui, si quidem illorum sit nepos, non adulteraret, quasi numum aliquem, antiquae institutum vocis. Nunc vero (quod quis ferat?) neque Athenis natus, nec altus, sed ex Cilicia nuper adveniens, priusquam probe Graecam vocem didicerit nullam, Atheniensibus studet

Ed. Chart. VIII. [60.]

Ed. Bas. III. (30.)

ἂ κίττα τὰν σειρήνα μιμουμένα, ἵνα κίτταν εἴπωμεν, μὴ κολοῖον, μηδὲ κόρακα, μηδ' ἄλλο μηδὲν ὧν οἰκειότερον ἦν εἰπεῖν τὸν οὕτω θρασύν. ὅσα μὲν οὖν Χρύσιππος εἰς τὴν τῶν Ἀθηναίων ἐξυβρίζει διάλεκτον, τάχ' ἂν ποτε καὶ αὐθις ἡμῖν διελθεῖν γένοιτο· τὰ δ' Ἀρχιγένους ταυτὶ τὰ νῦν ἡμῖν προκείμενα θαυμαστῶς ὀρθῆς ὁμολογα, φόβηθέντος μὲν εἰπεῖν πρῶτα γένη καὶ πρῶτας διαφορὰς καὶ γενικὰς διαφορὰς καὶ γένη διαφορῶν, καίτοι τούτων ἀπάντων συνήθων μὲν τοῖς Ἑλλήσιν ὄντων, ὑπὸ Ἡροφίλου δὲ καὶ τῶν Ἡεροφιλέων σχεδὸν ἀπάντων μυριάκις εἰρημένων, ἐξευρόντος δὲ τὸ τῆς ποιότητος ὄνομα κατὰ πάντων κοινόν. καὶ μὴν τὸ μὲν τῆς διαφορᾶς ἐγχωρεῖ κατὰ πάντων λέγειν, καὶ τῶν ποιῶν καὶ τῶν ποσῶν καὶ τῶν πρὸς τί, καὶ ὅλως ἀπαξἀπάντων· παρὰ γὰρ τὸ διαφέρειν ἕτερον ἐτέρου τὸ τῆς διαφορᾶς ὄνομα γέγονέ τε καὶ γενόηται. διαφέρει δ' ἀλλήλων τὰ μὲν εὐθὺς ἐν τοῖς πρώτοις γένεσι τῶν κατηγοριῶν, ὥς ἄνθρωπος καὶ λευκὸν καὶ δίπληξ καὶ δεξιόν. τὸ μὲν γὰρ αὐτῶν οὐσία, τὸ δὲ ποιόν, τὸ δὲ πρὸς τί, τὸ δὲ πρὸς τί. τὰ δ' ἐν τοῖς ὑπ' αὐτὰ, καθά-

legem de nominibus ferre, pica Sirenem imitans; ut picam, non graculum dicamus, vel corvum, vel quippiam aliud, quem verius appellaveris tam audacem. Sed Chrysippi in linguam Atticam contumelias posthac fortasse detegemus. Archigenis errata haec quae nunc in manibus habemus, mire confitearis aperta esse; qui veretur dicere prima genera et primas differentias, genericasque differentias, et genera differentiarum, tametsi frequentia apud Graecos haec sint nomina, ab Herophilo vero et Herophilis prope omnibus millies prolata; sed omnibus commune nomen commentus est qualitatibus. Atqui differentiae nomen potest omnibus assignari qualitatibus, quantitativis, relationibus, uno verbo universis; nam ab eo quod differat alterum ab altero, nomen differentiae factum est et conceptum. Differunt autem quaedam statim primis generibus praedicamentorum, ut homo, album, bicubitale, dextrum; nam unum illorum est substantia, alterum qualitas, aliud quantitas, aliud ad aliquid. Quaedam subjectis generibus sub his, ut album et

Ed. Chart. VIII. [6a.]

Ed. Bas. III. (30, 31.)

περ τὸ λευκὸν καὶ τὸ τρίγωνον. τοῦ μὲν γὰρ τὸ χρῶμα
γένος, τοῦ δὲ τὸ σχῆμα. πέπτωκε δ' ἄμφω ταῦτα πάλιν ὑπὸ
τὴν τοῦ ποιοῦ κατηγορίαν, ὥστε τὸ λευκὸν τῷ τριγῶνι
κατὰ μὲν τὴν πρώτην κατηγορίαν ὡσαύτως ῥηθήσεται· ποῖον
γὰρ ἐκάτερον· ἐν γένει δ' ἔσται διαφέροντι, τὸ μὲν τῶν
χρωμάτων, τὸ δὲ τῶν σχημάτων. ἄλλα δ' αὖ κατ' εἶδος δια-
φέρει, τῷ γένει μὴ διαφέροντα, καθάπερ τὸ λευκὸν καὶ τὸ
ξανθόν. τῷ μὲν γὰρ γίνεαι ταῦτα, χρώματα γὰρ, εἰδικὴν δέ
τινα ἔχει διαφοράν. εἶδη γὰρ χρώματος ὥσπερ τὸ μέλαν
καὶ τὸ ἐρυθρὸν καὶ τὸ κυανοῦν, οὕτως τὸ λευκόν τε καὶ
ξανθόν. ἄλλα δ' αὖ κατὰ τὸ ἄτομόν τε καὶ ἀριθμῶ ἐν, δια-
(31)φέρει, καθάπερ καὶ τὸ λευκόν, ὃ δειχθῆναι δύναται, τοῦ-
δὲ τοῦ λευκοῦ, τοῦ δειχθῆναι δυναμένου, διαφέρει μὲν τινα
διαφορὰν ἰδίαν, ὑπὸ δὲ ταῦτόν πέπτωκεν εἶδος τὸ λευκόν.
ἄλλα καὶ γένος αὐτῶν ταύτων, τὸ χρῶμα, καὶ κοινὴν κατηγο-
ρίαν, τὸ ποῖον. οὕτως πᾶν παντός, ἕτερον ἑτέρου πάντως
κατά τι διαφέρει. ἐπεὶ οὖν ἡ διαφορὰ παρὰ τὸ διαφέρειν
εἴρηται καὶ νερόηται, τὸ διαφέρειν δὲ καὶ τοῖς ἀτόμοις καὶ
τοῖς εἶδεσι καὶ τοῖς ὑπ' ἄλληλα γένεσιν εὐρίσκεται, καὶ περὶ

triangulare; color enim illius est genus, hujus figura. Haec
rursus ambo, praedicamento subjecta qualitatis sunt, itaque
albo primum praedicamentum cum triangulari convenit; est
enim utrunque qualitas: caeterum generis sunt diversi, hoc
figurarum, illud colorum. Alia jam specie differunt quum
non differant genere, ut album et flavum; genere sunt enim
eadem, nam colores sunt; sed speciei habent quandam dif-
ferentiam; nam species coloris ut nigrum, rubeum, coe-
ruleum, ita album et flavum sunt. Jam alia differunt in-
dividuo et uno numero, verbi gratia, album, quod ostendi
potest, ab hoc albo, quod potest ostendi, peculiari quadam
distat differentia; sed eidem speciei tamen subditum est albo:
et idem eorum etiam genus color est, atque commune prae-
dicamentum qualitas; adeo quodlibet a quovis, alterum ab
altero prorsus aliquatenus differt. Quandoquidem igitur
differentia a differendo est appellata et inventa, differre
autem tum individua, tum species, tum genera inveniuntur

Ed. Chart. VIII. [60. 61.]

Ed. Bas. III. (31.)

πάνθ' ἀπλῶς τὰ ὅπως οὖν ὄντα, ἀνάγκη καὶ τὴν διαφορὰν
 ἐν ἅπασιν ὑπάρχειν τοῖς οὖσι, οὐ μὴν τὴν γε ποιότητα.
 [61] διὰ τοῦτο Ἀρχιγένης μὲν κακῶς τὰ πρῶτα γένη τῶν ἐν
 τοῖς σφυγμοῖς διαφορῶν ποιότητας ὠνόμασεν, ἡμεῖς δὲ ὀρθῶς
 καὶ ταῦτα καὶ τὰλλα πάντα διαφορὰς, ὅθεν καὶ τοῦ πί-
 γραμμα τῷ λόγῳ παντὶ περὶ σφυγμῶν διαφορᾶς ἐποιησάμεθα.
 τί λοιπὸν ἐτι λείπει τῶν ἀναβληθέντων; οὐδὲν ἢ τὸ δεῖξαι
 τὴν τε παρὰ τοῖς παλαιοῖς ἰατροῖς καὶ τοῖς ἄλλοις Ἑλλήσι
 περὶ τοῦνομα τῆς διαφορᾶς συνήθειαν. ὁ μὲν γὰρ ἔμπροσθεν
 λόγος παρ' Ἀρχιγένους αὐτοῦ τὰς πίστις ἐποίησατο, καὶ οὐδ'
 ἔξ ἁπάντων μέντοι τῶν βιβλίων αὐτοῦ, ἀλλ' οὐδ' ἐκ τοῦ
 περὶ σφυγμῶν ὅλου. ὥς εἶγε καὶ πρὶ τὰλλα τις ἔρχοιτο τοῦ
 Ἀρχιγένους συγγραμματα, καὶ πυρετῶν διαφορὰς εὐρήσει
 καλοῦντα τὸν ἄνδρα καὶ παθῶν καὶ διαιτημάτων καὶ μυριά-
 νικς χρώμενον καθ' ὧν εἵπομεν πραγμάτων τῷ τῆς διαφορᾶς
 ὀνόματι. τὸ δὲ καὶ παρὰ τῶν ἄλλων τε ἰατρῶν καὶ ὅλως
 Ἑλλήνων χρήσεις παρὰγράφειν, οὕτω μοι δοκεῖ μακρὸν ὑπάρ-
 χειν, ὥστε βίβλους μεγίστας δύνασθαι πληρῶσαι. κάλλιστον

subalterna, et semel omnia quae aliquo modo sunt, etiam
 differentia oportet in omnibus sit, quae sunt, non item
 qualitas. Male ergo prima genera Archigenes differentia-
 rum pulsum vocavit qualitates, nos recte atque ordine
 quum haec tum alia omnia differentias; quare etiam uni-
 verso operi titulum fecimus De pulsum differentiis. Quid
 jam superest eorum, quae distulimus? nihil, nisi ut vete-
 rum medicorum aliorumque auctorum usum nominis diffe-
 rentiae declaremus. Nam superior quidem oratio ipsius te-
 stimonio Archigenis fidem fecit, neque ex omnibus tamen
 ejus libris, ne ex illo quidem de pulsibus toto. Quod si
 alia opera inspicias Archigenis, etiam februm differentias
 reperias hominem appellare, et morborum, victuumque:
 atque uti millies in his, quas memoravimus, rebus, nomine
 differentiae. Quod si aliorum medicorum usum et omnino
 Graecorum adscribam, res mihi tam fore videtur prolixa,
 ut libros conficere maximos possit. Omnium ergo primum

Ed. Chart. VIII, [61.]

Ed. Bas. III, (31.)

οὐν αὐτῶν ἕκαστον ἐκλέγειν, εὐθὺς γὰρ καὶ τοῖς ἄλλοις τῶν Ἑλλήνων ὀνόμασιν ἐθισθήσεται καὶ ἥτιον ἡμῖν πράγματα παρέξει πρὸς τὸν ἑξῆς λόγον. καὶ ἡμετέρας δὲ δύο πραγματείας ὁ βουλόμενος ἔχει, τὴν τε περὶ Ἀττικῶν ὀνομάτων καὶ τὴν περὶ τῶν ἱατρικῶν. ἴσως δ' ἂν ποτε καὶ περὶ τῶν Ἰωνικῶν ποιήσαιμ' ἄν, ὥστε ἔξ ἐκείνων ὅσα περὶ λέξεώς τε καὶ ὀλώς ὀνομάτων ζητεῖται, μανθάνειν. γυνὴ δὲ τὸ συνεχὲς τοῦ λόγου περαινεσθῶ, τοῦτο μὲν ἐνταῦθα καταπανσάντων ἡμῶν, ἐν δὲ τοι τοῖς ἑξῆς ὅσα λείπει προσθέντων.

sit, ut quisque excerpat; nam se statim authorum vocabulis affuefecerit, minusque nobis exhibuerit negotiū ad sequentem disputationem. Etiam duae cuilibet ad manum sunt lucubrations nostrae, et de Atticis nominibus et de medicis. Potest fieri ut de Ionicis quoque conscribam aliquando: ut quae de dictione et omnino de nominibus quaeruntur discas ex illis. Nunc seriem orationis persequamur, atque hunc librum quidem hic finiamus, in sequentibus libris addamus reliqua.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΔΙΑΦΟΡΑΣ ΣΦΥΤΜΩΝ ΛΟΓΟΣ Γ.

Ed. Chart. VIII. [61. 62.]

Ed. Basl. III. (31.)

Κεφ. α'. Τὸ μὲν δὴ περὶ τῶν πραγμάτων ἡμᾶς διαφέρεισθαι, τῷ μὲν ἴσως ἀναγκαῖον εἶναι δόξει, τῷ δ' ἐν λόγον, τῷ δέ τινι καὶ συγνώμης ἄξιον. κατὰ μὲν γὰρ τὸν τραγικὸν ποιητὴν;

Εἰ πᾶσι ταῦτ' οὐ καλὸν ἔφην σοφὸν θ' αἶμα,

Οὐκ ἦν ἂν ἀμφίλεκτος ἀνθρώποις ἔρις.

[62] νυνὶ δ' ἐπεὶ οὐδὲ δοκεῖ πᾶσι ταῦτόν οὔτε καλὸν οὔτε σοφὸν οὔτε ἀληθὲς εἶναι, ἀναγκαῖον, οἶμαι, διαφέρεισθαι. κατὰ δὲ τὸν φιλόσοφον τὸν εἰπόντα· ἦν γὰρ καὶ τὰ μέγιστα

GALENI DE PULSVVM DIFFERENTIIS LIBER III.

Cap. I. Controversia nobis de rebus, cuiusdam necessaria fortasse videatur esse, alii iusta esse, alicui etiam condonanda. Nam ut ait Poëta Tragicus,

Anceps foret contentio haud mortalibus,

Effet si idem bonum atque sapiens omnibus.

Nunc quia non videtur omnibus idem neque honestum, neque sapiens esse, neque etiam verum, necessarium puto dissentire. Ut vero philosophus dixit, *Etenim si vel maxi-*

Ed. Chart. VIII. [62.]

Ed. Bas. III. (31.)

εὐχῇ τετέλεισμένα, εἰπὼν αὐτὸς, ὅμως οὐκ οἶδε, δοκὸς δ' ἐπὶ
 πᾶσι τέτυκται. διὰ τὸν δοκὸν τοῦτον εὐλογον διαφέρεισθαι.
 κατὰ δὲ τοὺς ἡγουμένους εἶναι βεβαίως τε καὶ ἀραρότως γνω-
 στὸν, ἀλλὰ χαλεπὸν εὐρεθῆναι τοῖς πολλοῖς, συγγνωστός ὁ
 μὴ τυγχάνων αὐτοῦ. τὸ δὲ καὶ περὶ τῶν ὀνομάτων διαφέρει-
 σθαι, καὶ μηδὲ μετρίως τοῦτο, μηδ' ὥς ἔτυχε, ποιεῖν, ἀλλὰ
 βίβλους ὅλας μεγίστας ἀναπιμπλάναι τῆς περὶ ταῦτα τερθρείας,
 οὐτ' ἀναγκαῖον οὐτ' εὐλογον οὐτε συγγνώμης ἄξιον ἐμοὶ
 γοῦν εἶναι δοκεῖ. τοσαύτης γὰρ οὔσης τῆς ἐν τοῖς πράγμα-
 σιν ἀσαφείας, ὥστε εἰ καὶ τριπλασίονα βίον ζήσαιμεν οὐ νῦν
 ζῶμεν, οὐδὲ τότ' ἂν ἴσως ἀπάντων ἡμῖν ἀκριβῶς γνωσθέν-
 των, καὶ διὰ τοῦτ' εἰπόντος Ἱπποκράτους, ὁ βίος βραχύς,
 ἡ δὲ τέχνη μακρὴ, πῶς οὐκ ἄτοπος ὁ περὶ τὰ μηδὲν προσή-
 κοντα τρίβων τὸν χρόνον; ὥσπερ οὕτω πολλὴν ἔχων, ὥστε
 καὶ τοῦτ' ἐκ περιττοῦ μανθάνειν, καὶ τὰ ἀναγκαῖα κατὰ σχολὴν
 ζητεῖν. ἄρ' οὖν οὐ τοῦτο δρῶσιν οἱ τὰ τοιαῦτα γράφοντες,
 οἵα περ καὶ ὁ Ἀρχιγένης ἐν τῷ περὶ σφοδροῦ σφυγμοῦ λόγῳ;
 ἔστι δὲ ἡ ῥῆσις μακρὰ καὶ πᾶσαν παραγράφειν ἐν ταῦτα

ma sint, inquit, definita, non tamen scio, sed est in om-
nibus opinio; ex opinione hac par est nasci diffidum. Ut
autem sentiunt illi qui scientiam firmam esse et congruentem
ducunt, sed non facile inveniri; qui eam non assequitur,
huic est habenda venia. At de nominibus pugnare, nec
ullum hic modum facere, et multum laborare, solidosque
implere libros maximos hisce praeftigiis, nec necesse esse,
nec par, nec venia dignum mihi videtur. Nam rerum
quum sit ea obscuritas, ut si vel in triplum haec vita nostra
prorogetur, ne tunc quidem exacte nos omnia cognosca-
mus, et hac adductus re dixerit Hippocrates, Vita brevis,
ars longa, quomodo qui in his quae abs re sunt, tempus
suum ponit, non absurdus videatur? quasi vero tantum ei
superesset temporis, ut et hunc ei liceat cumulum addiscere,
et necessaria per otium indagare. Quid? hoc nonne faciunt
qui ejusmodi conscribunt, ut Archigenes in libro de vehe-
mente pulsu? Est vero proluxa ejus oratio, nec convenit

Ed. Chart. VIII. [62.]

Ed. Bas. III. (31.)

αὐτὴν ἄτοπον, ἀλλ' ὅμως ὁ βούλούμενος ἐκ τοῦ περὶ τῶν
σφυγμῶν συγγράμματος ἀναγινωσκέτω. τέταρτον γάρ ἐστιν
ἀπὸ τῆς ἀρχῆς κεφάλαιον. ἄρχεται δ' αὐτοῦ τοῦτον τὸν τρό-
πον· τὴν σφοδρότητα τοῦ σφυγμοῦ οὐκ εἶναι ἀπλῶν ποιο-
τήτων φησὶ Μάγνος. ὥς οὖν ἀπεγνωκότε σοι τοῦτον ἅπαντα
τὸν λόγον τὸν περὶ τῆς σφοδρότητος, ἥδη πειράσσομαι λέγειν
ἃ γινώσκω. θαυμάζω γὰρ οὐ τοῦτο μόνον ὅτι περὶ ὀνόματος
ἐρίζει· τοῦτο μὲν γὰρ τὸ ἁμάρτημα σχεδὸν ἥδη τοῖς πλεί-
στοις οὐκ ἰατροῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ φιλοσόφοις σύννηθες·
ἀλλ' ὅτι μὴδ' αὐτὸ τοῦτ' αἰσθάνεται, ὅτι περὶ ὀνομάτων ἐρί-
ζει, καὶ διὰ τοῦτο, οἶμαι, νομίζων περὶ πράγματος διαλέ-
γεσθαι, μακροὺς ἀποτείνει λόγους. οἱ πρὸς τοῖς ἄλλοις
ἀτόποις, ἔτι καὶ ἀσαφῶς κειμένοις, βιβλίου τινὸς ἐτέρας ἐξη-
γουμένης αὐτοὺς οὐ μικρὰς δέονται, ἢν αἰ κατατριβόμεθα
δηλαδὴ περὶ ὄνου σκιᾶς ἀμφισβητοῦντες, μὴδὲ τοσοῦτον ἄρα
πρὸς τῆς διαλεκτικῆς ὠφελήθεντες, ὥς γνωρίζειν δύνασθαι,
τίς μὲν ὑπὲρ ὀνοματός ἐστι, τίς δὲ ὑπὲρ αὐτοῦ ζήτησις τοῦ
πράγματος. ὅντος γάρ τινος σφυγμοῦ βιαίου κατὰ τὴν προσ-
βολὴν, ὥς ὠθεῖν τε καὶ ἀνατρέπειν τὴν ἀφῆν, τὸ μὲν ὅπως

omnem hic adscribere; nihilominus qui eam requirit, ex
opere de pulsibus legat. Nam quartum est a principio ca-
put, quod orditur in hunc modum. Vehementiam pulsus
non esse simplicem qualitatem confirmat Magnus. Proinde,
quasi hoc de vehementia caput legeris, quae sentio aggre-
diar dicere. Miror enim non hoc modo, quod de nomine
certet; nam hoc quidem delictum plerisque jam solenne est;
verum quod ne id ipsum quidem percipiat, sibi de nomini-
bus esse litem. Quapropter quam arbitretur, puto, de re
disputare, extendit orationem, quae praeter alia absurda,
etiam scripta obscure, librum alium quaerit, neque eum
parvum, qui ipsam exponat; ut perpetuo haereamus scilicet
de asini umbra ambigentes, neque tantum in dialectica nobis
sit profectum, ut quae de nominibus, quae de ipsa sit re
quaestio, perspiciamus. Siquidem ubi pulsus aliquis sit vio-
lento occurso, ut impellat tractum et evertat, si qua ipsum

Ed. Chart. VIII. [62.]

Ed. Basf. IH. (31. 32.)

ἂν τις αὐτὸν ἀκριβῶς διαγινώσκει ζητεῖν, καὶ προσέτι τὰς αἰτίας ὑφ' ὧν γίνεται, καὶ τί δηλοῦν πέφυκεν ὁ τοιοῦτος σφυγμός, περὶ πράγματός ἐστι σκοπεῖσθαι· τὸ δὲ τί κλητέον αὐτὸν, ὑπὲρ ὀνόματος. Ἰν' οὖν σαφῶς ἐπιγνώμεν, ὅτι τὸ μὲν ὑπὲρ ὀνομάτων ἐστὶ, τὸ μηδὲν ζητεῖν, τὸ δ' ὑπὲρ αὐτῶν τῶν πραγμάτων σκοπεῖσθαι τὰς τέχνας αὖτις, καλέσωμεν τὸν προειρημένον σφυγμὸν Δίωνα. κἄπειτα λέγωμεν, ὅπως μὲν ἀκριβῶς διαγινώσκειται, τουτέστι ὅτι θλιβόντων τὴν ἀρτηρίαν, οὐκ ἐπιπολῆς ψαυόντων, ἔπειθ', ὅτι γίνεται τῇ ῥώμῃ τῆς ζωτικῆς δυνάμεως, ὥς ἐν τοῖς περὶ σφυγμῶν αἰτίας ἐνδείκνυμεν. εἴθ' ὅτι σημεῖόν ἐστιν ἐν νόσοις ἀγαθόν, καὶ ἄλλα τέ τινα καὶ κρίσεις οἷας πέφυκε δηλοῦν. εἰς τέταρτα γάρ τοι μέρη νενεμημένης ἀπάσης τῆς περὶ τοὺς σφυγμοὺς θεωρίας, εἰς τε τὸ περὶ τῆς διαφορᾶς αὐτῶν καὶ τὸ περὶ διαγνώσεως καὶ τὸ περὶ τῶν αἰτίων καὶ τέταρτον τὸ περὶ τῆς δι' αὐτῶν προγνώσεως, οὐδὲν αὐτῶν παραβλάπτεται, καλεσάντων ἡμῶν τὸν ἰσχυρῶς πλήττοντα σφυγμὸν Δίωνα. καὶ γὰρ ὅπη τῶν (32) ἄλλων διαφέρει μεμαθήκαμεν, ἂν τε Θέων, ἂν τε Δίων, ἂν τ' ἄλλό τι καλεῖται, καὶ ὅπως

ratione dignoscas quaeris, et praeterea causas, a quibus proficiscitur, et quid denunciare is pulsus solet, de re tum commentaris; sin autem, quo sit appellandus nomine, de nomine. Quo igitur intelligamus, de nominibus laborare, operam esse ludere, ipsas vero res considerare, artes augere, vocemus illum pulsum Dionem. Inde dicamus, quemadmodum exacte dignoscatur, hoc est, si comprimamus arteriam, non leviter attingamus; deinde robore fieri vitalis facultatis, ut in commentariis docemus de causis pulsuum; postea signum in morbis salubre esse, et alia quaedam; etiam quas judicationes solet promittere. Nam quando in quatuor partes sit omnis distributa de pulsibus commentatio; in partem de differentiis eorum, de cognoscendis iis, de causis, et quartam de praesagitione per eos; ut pulsus valenter pulsantem appellemus Dionem illorum nihil labefactatur. Siquidem, quatenus ab aliis distat, perspeximus, sive Theon, sive Dion, sive quid aliud vocetur; et quomodo

Ed. Chart. VIII. [63.]

Ed. Bas. III. (32.)

[63] διαγνωσθήσεται, καὶ ὑπὸ τίνος αἰτίας γίνεται, καὶ τί δηλοῖ. φιλονεικίῳ δὴ λοιπὸν ὑπὲρ αὐτοῦ πρὸς Μάγνον Ἀρχιγένους, τάχα μὲν παρανομοῦντα καὶ αὐτὸν εἰς τὸ τῶν Ἑλλήνων ἔθος τὸ περὶ τὰς προσηγορίας, ὅμως δὲ συνιέντα τό γε τοσοῦτον, ὥς τὸ πλεῖστον αὐτῷ τῆς πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους ἀμφισβητήσεως ὑπὲρ ὀνόματος ἐστὶ. τί γὰρ δὴ καὶ φησιν ὁ Μάγνος αὐτῇ λέξει; χρὴ τοίνυν καὶ μέγεθος ἀξιόλογον εἶναι τοῖς σφυγμοῖς καὶ πληρότητα καὶ μετὰ τάχους προσπίπτειν τοῖς δακτύλοις, εἰ μέλλει τις κυριολογῆν σφοδρὸν σφυγμὸν ὀνομάζων. οἶδεν οὖν σαφῶς ὁ Μάγνος ὅτι μὴ περὶ πράγματος, ἀλλὰ τοῦ κυρίως ὀνομάζειν, ἢ μὴ κυρίως, πρὸς τοὺς ἄλλους ἰατροὺς ἀμφισβητεῖ. σαφέστατον δ' ἔτι ποιεῖ τοῦτο διὰ τῶν ἐφεξῆς. ἀξιοῖ γὰρ τὸν Δημήτριον, ὃ ταῦτα τὰ βιβλία τὰ περὶ τῶν ἐφευρημένων μετὰ τοὺς Θεμισωνος χρόνους ἀνέθηκε, συνεπισκεύασθαι καὶ αὐτὸν, ὥς ἂν φιλόσοφόν τε ὄντα καὶ τί τὸ κύριον ὄνομα καὶ τί τὸ μὴ τοιοῦτον ἀκριβέστερον εἰδότα. λέγει δ' οὕτως, οὐδὲν γὰρ χεῖρον ἢ νῦν ταῦτα παραγράψαι τὴν ῥῆσιν αὐτῇ τοῦ Μάγνου. πῶς οὖν τοῦτον καλῶς ἐν ταῖς ἀπλάις διαφοραῖς κατέταξαν,

dignoscitur, et a qua gignitur causa, ac quid significat. Disputet jam licet de ipso in Magnum Archigenes, contaminantem et eum fortasse consuetudinem Graecorum in nomine, at tantum certe intelligentem, controversiam fere cum veteribus sibi de nomine esse. Nam quae sunt Magni verba? *Debent igitur magnitudinem pulsus insignem habere et plenitudinem, velociterque digitis occurrere, si proprie vocare vehementem pulsam velis.* Probe igitur hoc novit Magnus, non sibi de re, sed de proprio; vel non proprio nomine concertationem cum medicis esse. Apertius hoc etiam inferius declarat; nam Demetrium vult, cui libros hos de inventis post Themisonis tempora dicavit, simul etiam hoc considerare; nempe qui quum philosophus etiam esset, et quod proprium nomen esset et quod secus exactius teneret. Atque ejus haec sunt verba; nihil enim caesae est quin ipsa verba adscribamus Magni: *Qua ratione ergo recte in simplicibus differentiis hunc statuit.*

Ed. Chart. VIII. [63.]

Ed. Bas. III. (32.)

σύ μοι διαίτησον. σοὶ γὰρ ἐπιβάλλει μᾶλλον τὰς κυριολογίας κρίνειν καὶ ἀπὸ τῶν ὀνομάτων τεκμηρίασθαι τὴν ὑπόστασιν τῶν σημαινόμενων. εἰδ' ἑξῆς μᾶλλον σαφέστερον ποιεῖ λέγων ὡδί· ἐγὼ δ' οὐκ ἀλλάσσω τὴν ἐμαυτοῦ γνώμην μέχρι τοῦδε. φημί δὲ τὸ τῆς σφοδρότητος ὄνομα σημαίνειν οὐχ ἀπλὴν διαφορὰν σφυγμῶν, σύμμετρον δὲ ἐκ μεγέθους καὶ τάχους καὶ πληρότητος· οὐκοῦν κἄνταῦθα περὶ τοῦ τί σημαίνει τὸ ὄνομα τὸ τῆς σφοδρότητος ἀμφισβητεῖν ὁμολογεῖ. καὶ ὅλως εἴ τις βούλεται τὸν πάντα λόγον ἀναλεῖσθαι, γέγραπται δὲ ἐν τῷ τρίτῳ τῶν ἐφευρημένων μετὰ τοὺς Θεμίσωνος χρόνους, εὗροι αὐτὸν αἰσθανόμενον ὅτι περὶ ὀνόματος ἡ ζήτησις ἐστὶ. τάχ' οὖν τινι θαυμάζειν ἔπεισι τῆς καινοτομίας τοῦ Μάγνου. τί γὰρ ἔδει μετατιθέναι τὰ σημαινόμενα τῶν ὀνομάτων, εἴτε ὀρθῶς εἴτε οὐκ ὀρθῶς οἱ πρόσθεν ἰατροὶ κατεχρήσαντο αὐτοῖς; θεωρίαν μὲν γὰρ τινα ἐφευρίσκειν εἰς τὰ τῆς τέχνης ἔργα διαφέρουσιν ἀνεμέσητον οὐ Μάγνῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ παντὶ τῷ δυναμένῳ, κἄν τήμερόν τις ἢ τοιοῦτος, κἄν μετὰ μυριάδας ἐτῶν παμπόλλας γίνηται.

tu mihi expedi; nam ad te pertinet magis proprietatem verborum judicare, et ex nominibus conjicere significatorum substantiam. Postea clarius etiam facit hisce verbis: Equidem de mea sententia hactenus non discedo. Tantum dico vehementiae nomen significare non simplicem differentiam pulsuum, sed moderatum ex magnitudine et celeritate atque plenitudine. Proinde hoc etiam loco se disceptare fatetur de hoc, quid scilicet hoc nomen vehementia, significet. Ac omnino si quis totam velit disputationem colligere (Scripta enim est in tertio inventorum post Themisonis tempora libro) ipsum sentientem intelliget hanc esse de nomine quaestionem. Fortasse ergo cuiquam veniet in mentem innovationem mirari Magni. Quid enim transposuisse oportebat nominum significationes, siue recte his, siue secus prisca medici sint abusi? Nam meditationem indagare quae ad artis opera interest, non solum Magno non est verendum in vitium, sed nec cuiquam, qui facultatem eam habet, siue hodie sit is, siue a sexcentis annis nascetur.

Ed. Chart. VIII. [63.]

Ed. Bas. III. (32.)

τὸ δ' ὑπὲρ ὀνομάτων ἐρῖζειν οἷς τοσούτων περὶ ἡ σκέψις, οὐκ ὀρθόν. ἀλλ' εἴ τις ταῦτα θαυμάζει τε καὶ μέμφεται, καλῶς μὲν ἴσως ποιεῖ, δοκεῖ δὲ ἀγνοεῖν τὴν προαίρεσιν τῶν ἀνδρῶν. ἀρέσκονται γὰρ οὗτοι πάντες οἱ Πνευματικοὶ καλούμενοι τοῖς ἀπὸ τῆς στοῆς δόγμασιν. ὥστ' ἐπεὶ Χρύσιππος αὐτοὺς εἵθισεν ἀμφισβητεῖν περὶ τῶν κατὰ τὴν φιλοσοφίαν ὀνομάτων, οὐδ' αὐτοὶ περὶ τῶν κατὰ τὴν ἰατρικὴν ταῦτα ποιεῖν ὀκνοῦσι. καὶ Ζήνων δὲ ὁ Κιτιεὺς ἔτι πρότερον ἐτόλμησε καινοτομεῖν τε καὶ ὑπερβαίνειν τὸ τῶν Ἑλλήνων ἔθος ἐν τοῖς ὀνόμασιν. οὐκοῦν ἔτι θαυμαστὸν οὐδὲν, εἰς τοσοῦτον ἐκπεπτωκέναι τῆς ἐν αὐτοῖς φιλοφεικίας τοὺς νεωτέρους ἰατροὺς τε καὶ φιλοσόφους. ἀλλὰ τί θαυμάζειν αὐτῶν ἄξιον, εἰ μὴδ' ὅτι περὶ ὀνόματος ἐρῖζουσι συγῖαι; ὥσπερ οὖν οἶδ' ὁ Ἀρχιγένης, καὶ τοι τᾶλλα συνετὸς ὢν, οὐκ ἠξίωσεν, αὐτὸ τοῦτ' ἐπισημνῶν, ὅτι καινοτομεῖ περὶ τοῦνομα τῆς σφοδρότητος ὁ Μάγνος, οὕτω παρελθεῖν ἐπὶ τι τῶν χρησιμωτέρων, ἀλλ' ἄνω καὶ κάτω στρέφεται κατὰ τὸν τόπον, τὰ τ' ἄλλα διαμαρ-

Verum de nominibus pugnare, quibus tantarum rerum est proposita commentatio alienum est. Sed si haec mireris ac reprehendas, facis tu quidem probe, caeterum institutum te videtur istorum hominum fugere, nam omnibus qui Pneumatici vocantur decreta Stoicorum placent. Proinde ut Chrysippus eos de nominibus contendere, quorum in philosophia usus est, assuefecit, nec medicis ipsis nominibus haec dubitant facere. Jam vero Zeno Citienſis prius etiam novare sustinuit et praeterire Graecorum usum in nominibus. Quare nihil habet admirationis, si eo devenerunt contentionis de eis juniores philosophi et medici. Sed quid habes quod de iis mireris, nisi quod ne de nominibus se quidem animadvertunt digladiari? Quemadmodum nec Archigenes, alioqui prudens, noluit, quum hoc ipsum ostendisset in nomine vehementiae Magnum innovationem facere, tum accedere denique ad utiliora; sed sursum atque deorsum id loci versatur, quum in aliis offendens tum quod

Ed. Chart. VIII. [63. 64.]

Ed. Bas. III. (52.)

τάνων καὶ ὅτι μὴδ' αὐτὴν τὴν ῥῆσιν ἐκάστοτε τοῦ Μάγνου παρατίθεται, πολὺ σαφεστέραν οὖσαν ὥν αὐτὸς γράφει, μεταλαμβάνων. ἄλλο δέ τι μῆζον ἁμάρτημα τῆς ἐν τοῖς ὀνόμασι μικρολογίας ἁμαρτάνουσι σχεδὸν ἅπαντες [64] οἱ μεθ' Ἡρόφιλον περὶ τῶν σφυγμῶν γεγραφότις. δέον γὰρ, ὡς ὀλίγω πρόσθεν ἡμεῖς διεκίόμεθα, καὶ αὐτοὺς οὕτω διελομένους, ἰδίᾳ μὲν περὶ τῆς διαφορᾶς τῶν σφυγμῶν, ἰδίᾳ δὲ περὶ τῆς διαγνώσεως αὐτῶν, ἰδίᾳ δ' ἔτι περὶ τῶν ἐν αὐτοῖς αἰτίων, καὶ περὶ τῆς ἰδίᾳ περὶ τῆς δὲ αὐτῶν προγνώσεως διδάσκειν, οὐκ οἶδ' ὅπως ἅπανθ' ὁμοῦ συγχέουσι τε καὶ ταράττουσι, τὰ μὲν παραλιπόντες ὅλως, τῶν δ' ἐπὶ σμικρὸν κομιδῇ μνημονεύοντες, τὰ δ' ἀκρῆστως τε καὶ περιττῶς ἀπομηκύνοντες, τὰ δ' ἄλόγως εἰς ταὐτὸ συναγαγόντες, ὥσπερ ἐν ὄντα, καὶ τοι πάμπολυ διαφέροντα. κατὰ γ' οὖν τοῦτον αὐτὸν λόγον τὸν περὶ τῆς σφοδρότητος ὁ Ἀρχιγένης. ὅταν μὲν γράφῃ ὡς ἐκ τοῦ καθ' ἓνα χωρισμοῦ φανερὰ γίγνεται καθ' αὐτὴν ἡ σφοδρότης οὕσα ὁ τόπος, ὡς εἶπον, τῆς τῶν ἀρτηριῶν κινήσεως, τὸ τῆς σφοδρότητος αἷτιον εἰπὼν αὐτὴν οἶεται δεδηλωμέναι

ipsa verba non semper Magni profert; quae quum sunt iis quae scripsit ipse, multo clariora immutat. Jam vero aliud majus crimen hac de nominibus curiositate committunt qui post Herophilum de pulsibus scripserunt prope omnes. Nam quum debuissent, uti paulo ante nos divisimus, et ipsi item dividentes, seorsim de pulsum differentiis, seorsim de dignoscendis iis, separatim etiam de eorum causis, separatim jam de praesagitione per eos docere omnia simul nescio quomodo confundunt atque conturbant; ac partem eorum semel omiserunt, partem leviter attigerunt; nonnulla abs re et praeter modum extenderunt; alia temere coegerunt, ut si unum sint, in unum, quum multum intersit inter illa. Atque hoc ipso in capite de vehementia Archigenes, ubi scribit, si per se aestimetur, manifeste apparere sua sponte vehementiam contentionem esse, ut dixi, arteriarum motus; quum causam explicavit vehementiae, ipsam putat se aperuisse vehemen-

Ed. Chart. VIII. [64.]

Ed. Bas. III. (32.)

τὴν σφοδρότητα. εἰ γὰρ δὴ τοῦτό ἐστιν, ὥς Ἀρχιγενες, ἡ σφοδρότης, ἀποκρίναι τὴν αἰτίαν ἡμῖν αὐτῆς. ἀλλ' οὐχ ἔξεις. ἢ πάλιν ταῦτόν ἀναγκασθήσῃ λέγειν τὸν τόνον. καὶ ἔσται σοι ὁ τόνος τῆς τῶν ἀρτηριῶν κινήσεως ἅμα μὲν αἰτία τῆς σφοδρότητος, ἅμα δὲ ἡ σφοδρότης αὐτή. πολλὰ τοίνυν ἄμεινον οἱ πρὸς Ἀρχιγένους περὶ σφυγμῶν γράψαντες, οἱ μὲν τὸ ἀντιβατικόν, οἱ δὲ τὸ βίαιον, οἱ δὲ τὸ ἰσχυρόν, οἱ δὲ τὸ ἀνατρεπτικόν τῆς προσβολῆς τῶν ἀρτηριῶν ἐκάλεσαν σφοδρότητα. καὶ τοῦτο καὶ αὐτὸς ὁ Ἀρχιγένης ἐπίσταται. τί γοῦν φησι; δοκεῖ δέ τις ἐν τῇ τῆς ἀφῆς πληγῇ κέεσθαι, καθ' ὃ καὶ πληγὴν ἀπ' ἀρτηρίας φασὶν αὐτὴν τινες. εἴτ' οὐκ οἶδ' ὅπως οἶεται διαβάλλειν αὐτῶν τὴν δόξαν, ὡς πῶς γράφων· φαίνεται δὲ καθ' ὅλην τὴν διαστολὴν τὸ στεγανὸν τῆς ὁρμῆς, καθ' ὃ καὶ εἰ προσπίεσαι μὲν τοὺς δακτύλους, στερεωτέρα ὑποπίπτει ἡ πληγὴ, οὐ κατὰ τὸ πέρας τῆς διαστολῆς, ἀλλὰ κατωτέρω τότε γινομένη. ἡ μὲν λέξις αὕτη. πάρεστι δὲ ἐπισκοπεῖσθαι, ὥς οὐδὲν ἡ ἀντιλογία περαίνει. τί γὰρ πρὸς ἔπος, εἰ καὶ πρὸ τοῦ πέρατος τῆς διαστολῆς ἡ τῆς

tiam. Nam quidem, si hoc, Archigenes, est vehementia, da mihi ejus causam. At non poteris, aut eandem iterum dicere cogeris contentiōnem, eritque contentiō tibi motus arteriarum simul et causa vehementiae et ipsa vehementia. Ita multo scripserunt rectius qui antecesserunt Archigenem de pulsibus, quorum aliqui renisum, alii violentiam, alii robur, nonnulli impulsus occursum arteriarum vocitarunt vehementiam. Nec hoc quidem ipsum latet Archigenem; nam quid ait? *Sunt quibus in tactus ictu videtur posita esse: unde et ictum quidam arteriae illam appellant.* Mox haud scio, quomodo putat illorum se sententiam premere, ubi sic scribit: *Apparet vero per totam distentionem firmitas impetus, ex qua si objiciamus digitos, etiam firmior occurrit ictus, qui non ad finem distentionis, sed etiam ante eum fit.* Haec ejus sunt verba. Jam attendendum est, nihil eum efficere contradicendo. Nam quid ad rem facit, si etiam ante finem distentionis qualitas

Ed. Chart. VIII. [64.]

Ed. Bas. III. (32. 53.)

πληγῆς ποιότης δῆλη γίνεται, τὸ μὴ οὐκ εἶναι πληγὴν ἀπ' ἀρτηρίας, τὴν σφοδρότητα; εἰ μὲν γὰρ τοῦτ' ἔλεγον οἱ πρὸ Ἀρχιγένους, ὥς ἔστιν σφοδρότης ἀντιβατικῇ πληγῇ κατὰ τὸ πέρας τῆς διαστολῆς γινομένη, καλῶς ἀντέλεγεν αὐτὸς ὑπομνήσκων ὅτι καὶ πρὸ τοῦ πέρατος ἤδη φαίνεται τὸ βίαιον τῆς προσβολῆς, ἐπεὶ δ' ἀπλῶς ἔφασαν ἀντιβατικὴν εἶναι πληγὴν τὴν σφοδρότητα, τὸ δεικνύειν ὅτι καὶ πρὸ τοῦ πέρατος τῆς διαστολῆς ἤδη φαίνεται τοιαύτη, μάταιον.

Κεφ. β'. Ἀλλ' ἔστω τοῦθ' ὅπερ ὁ Ἀρχιγένης βούλεται, τόνος μὲν τις ἡ σφοδρότης, τὸ δ' ἰσχυρὸν τῆς πληγῆς, οὐκ εἶναι σφοδρότης. ἐρωτήσωμεν αὐτὸν, τίς αἰτία σφοδρότητος σφυγμῶν; οὐ γὰρ δὴ πού ταυτὸν ἔστι σφοδρότης τε καὶ σφοδρότητος αἰτία. τὸ μὲν γὰρ φαίνεται καὶ πᾶς ἱατρὸς ζητεῖ ἐπὶ νοσοῦντος· ὃ γε μὴν παντάπασιν ἀγύμναστος εὐθύς γνωρίζει τὸν σφυγμὸν ἢ σφοδρὸν ἢ ἀμυδρὸν εἶναι, οὐ μὴν ἢ γε (33) αἰτία φαίνεται. καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲν ὑπὲρ αὐτῆς ὠμολόγηται. Ἡρόφιλος μὲν γάρ φησι ῥώμην τῆς κατὰ τῆς ἀρτηρίας ζωτικῆς δυνάμεως αἰτίαν εἶναι σφοδροῦ σφυγμοῦ.

ictus fiat manifesta, nequaquam ictum arteriae esse vehementiam? Nam hoc si illi ante Archigenem dixissent, vehementiam esse renitentem ictum, qui in fine distentionis sit, recte contradiceret, ac ipse subjiceret jam ante finem etiam apparere occursum violentiam; sed quandoquidem dixerunt absolute, renitentem ictum esse vehementiam, stultum sit jam ante etiam finem distentionis animadverti talem, demonstrare.

Cap. II. Verum demus hoc quod contendit Archigenes, contentionem et robur quoddam esse vehementiam, sed vim ictus non esse vehementiam; rogemus eum quae sit causa vehementiae pulsuum, neque enim idem vehementia est et vehementiae causa. Nam illa quidem aperta est et omnis medicus in aegroto quaerit; ac vero, quantumlibet imperitus, statim pulsuum cognoscit vel vehementem vel languidum esse; causa tamen non statim perspicitur. Unde sit ut de ea nihil conveniat. Siquidem Herophilus vitalis facultatis robur arteriarum affirmat causam vehementis pul-

Ed. Chart. VIII. [64. 65.]

Ed. Bas. III. (33.)

Ἀθήναιος δὲ τοῦ ζωτικοῦ τόπου τὴν ἰσχύ· Ἀσκληπιάδης δὲ ἀμφοῖν καταγέλασται, καὶ τόνους καὶ δυνάμεις καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα καινὰ φάσκων ὑπάρχειν ὀνόματα, τὴν δ' αἰτίαν τῆς σφοδρότητος εἰς πλῆθος καὶ λεπτότητα πνεύματος ἀνοίσει, καθάπερ, οἶμαι, καὶ Ἐρασίστρατος. οὐδὲ γὰρ οὗτος τοῖς χιτῶσιν αὐτοῖς τῶν ἀρτηριῶν μεταδίδωσι τῆς τοτικῆς δυνάμεως, ἀλλὰ [65] τῆς καρδίας ἰσχυρῶς ἐκθλιβούσης τὸ πνεῦμα, τῇ τούτου διὰ τῶν ἀρτηριῶν φορᾷ τὸ ἀντιβατικὸν ἐν τῇ πληγῇ φησι γεννᾶσθαι. καὶ τί δὲ τούτων μνημονεύειν; ὁ γὰρ τοι Μάγνος, καὶ αὐτὸς ἀπὸ τῆς πνευματικῆς αἰρέσεως εἶναι προσποιούμενος, ἐτέρως τὸ ἰσχυρὸν τῆς πληγῆς γίνεσθαι φησιν ἢ ὥς Ἀρχιγένης. ἀλλὰ περὶ μὲν τῆς τοιαύτης διαφωνίας οὐ νῦν ὁ καιρὸς. ὑπομεμνήσθω δ' οὖν εἰς τὰ παρόντα τό γε τοσοῦτον, ὥς τὸ μὲν ἰσχυρὸν τῆς πληγῆς ἐν τῷ τὴν ἀφὴν ὠθεῖν καὶ ἀντιβαίνειν καὶ ἀνατρέπεν κείμενον ἀπασιν ὁμολόγηται, τὸ δ' ὑπὸ τίνος αἰτίας γίνεται διαφωνεῖται. γέλοϊον δ' ἐστὶν ἐν τῇ διαφωνίᾳ τοῦ τί ποτ' ἐστὶν ὅδε τις ὁ σφυγμὸς μὴ τοῦτο διδάσκειν, ἀλλ' ὑπὸ τίνος γίνεται γράφειν. τὸ μὲν γὰρ τί ποτ' ἐστὶ φαίνεσθαι

ius esse; Athenaeus vitalis contentionis vim; Asclepiades utrumque deridet, et contentiones et virtutes, eaque dicit omnia esse inania nomina; at causam vehementiae ad copiam refert et subtilitatem spiritus, quemadmodum etiam, ut opinor, Erasistratus. Nam nec hic quicquam tunicis ipsis arteriarum contentae virtutis assignat: sed quum spiritum valenter cor exprimat, hujus per arterias transitu renisum ait in ictu gigni. Sed quo haec afferimus? quum Magnus, qui se quoque esse Pneumaticae sectae fingit, aliter dicat ac Archigenes, ictus fieri vim; verum ea dissensio non est hujus loci. Tantum referamus tamen ad rem praesentem, quod robur ictus in tactus impulsu, repulso, subversioneque positum esse, omnibus est in professo; at a qua causa fiat, controversum est. Ridiculum vero est; ubi disceptatur, quidnam sit quispiam pulsus, non hoc docere, sed a quo fiat tradere; nam quid sit, clarum oportet esse; a quo gigna-

Ed. Chart. VIII. [65.]

Ed. Basf. III. (33.)

δεῖ, τὸ δ' ὑπὸ τίνος γίνεται λόγῳ φωρᾶσθαι, δῆλον οὖν ὥς οὐδ' ὅπῃ διήνεγκεν ὁ σφοδρὸς σφυγμὸς τῆς αἰτίας ὑφ' ἧς γίνεται, διηρθρωμένως ἐγίνωσκεν ὁ Ἀρχιγένης. καὶ διὰ τοῦτο ἐν τῷ τόνῳ τῆς κινήσεως τῶν ἀρτηριῶν τὴν σφοδρότητα τίθεται, θέον τοῦτο μὲν αἰτιον εἶπεν σφοδρότητος, αὐτὴν δὲ κατὰ τὸ ποιὸν τῆς πληγῆς φάναι συνίστασθαι βιαιὸν τινα οὔσαν καὶ ἀντιβατικὴν προσβολήν. ὅτι δὲ συγκέχυται περὶ τὰ πράγματα καὶ διηρθρωμένως οὐδὲν λέγει, δῆλον ἔξ ὧν ἐπιφέρει, προελόμενος ὀρίσασθαι τοὺς σφυγμούς. τί γάρ φησι; σφοδρὸς μὲν οὖν σφυγμὸς ὁ μείζονα τόνον ἔχων τῆς κινήσεως καὶ ῥοιζώδης ὢν· ἀμυδρὸς δὲ ὁ ἐκτελυμένον τὸν τόνον ἔχων καὶ ἀσύστροφον τὴν πληγὴν. οὐ γὰρ ἀπλῶς εἶπε, σφοδρὸς μὲν οὖν ἐστὶ σφυγμὸς ὁ μείζονα τὸν τόνον ἔχων τῆς κινήσεως, ἀλλὰ προσέθηκε, καὶ ῥοιζώδης ὢν· ὃ τί ποτ' αὐτῷ βούλεται, μὰ τοὺς θεοὺς, οὐκ ἀκριβῶς συνίημι. ποιητικὸν γὰρ τοῦνομά ἐστιν ὁ ῥοιζός, οὐ πολιτικόν, οὔτε συνεχῶς λεγόμενον οὐδὲν, οὐδὲ τί ποτε σημαίνει, προδηλοῦν. ἀλλ' εἰ μὲν τι χρὴ τοῖς γραμματικοῖς

tur, ratione investigare. Planum est ergo, nec quid inter pulsum vehementem interfit, et causam quae ipsum constituit, probe Archigenem tenere. Quapropter in contentione motus arteriarum vehementiam statuit, quum hanc causam debuisset vehementiae dicere esse, et illam in ictus qualitate positam esse, ac violentum quendam esse et renitentem occursum. Nam quod confundat res, nec quicquam distincte doceat, ex illis quae insert, cernas, quum pulsus instituisset definire. Nam quid ait? *Vehemens ergo pulsus est, qui majorem contentionem habet motus et stridulus est; languidus, qui remissam habet contentionem, et ictum non incitatum.* Neque enim dixit simpliciter, *vehemens ergo pulsus est, qui majorem contentionem habet motus*, sed addidit, *et stridulus est*; quod medius fidius non intelligo quid significet: nam poeticum est nomen stridor, non civile; neque etiam vulgare est, nec quid denotat, ostendit. Verum grammaticis

Ed. Chart. VIII. [65.]

Ed. Bas. III. (33.)

πιστεύειν ἔξηγουμένοις τὸ παρὰ τῷ ποιητῇ λεγόμενον ἐπὶ τοῦ Κύκλωπος,

Πολλῶ δὲ ῥοῖζῳ πρὸς ὄρος τρέπε πύονα μῆλα,

τάχος κινήσεως ὁ ῥοῖζος δηλοῖ. οὐ μὴν ἐβούλετό γε τοῦτο Ἀρχιγένης αὐτὸς, ὅπου ἀντέλεγε τῷ Μάγνῳ, πλὴν εἰ παραπλήσιόν τι τοῖς ῥήτορσι ποιῇ, κατηγορεῖ πολλάκις ὧν οὐκ ἔγνωκεν. ἀλλ' οὐκ ᾤμην ἔγωγε. τί ποτ' οὖν ἐστὶν ὃ βούλεται δηλοῦν ὁ ῥοῖζος, εἰ μὴ τὸ τάχος; ἀλλ' ἄρά γε τὸ ἰσχυρὸν τῆς πληγῆς; ἀλλ' οὕτως πάλιν ἅμα δυοῖν ἐσται τὸν ὄρισμόν πεποιημένος, αἰτίου τε τοῦ ποιούντος καὶ γιγνομένου πρὸς αὐτοῦ, καὶ μείζων ἢ ἀπορία. πότερον ἐκάτερον αὐτῶν βούλεται τὸν σφοδρὸν εἶναι σφυγμόν, τό τε τοῦ τόνου μέγεθος καὶ τὸ βίαιον τῆς πληγῆς, ἢ τὸ συναμφοτέρων, ἂν τε γὰρ ἐκάτερον ἂν τε συναμφοτέρων, οὐ καλῶς, ὅτι μὴ δυνατόν, ὥς ἐλέχθη, τὴν αἰτίαν τῷ γιγνομένῳ πρὸς αὐτῆς ταῦτόν εἶναι. καὶ γὰρ δὴ τὸ φάναι, μείζονα τόνον ἔχειν τῆς κινήσεως τὸν σφοδρὸν σφυγμόν, ἀσαφές. οὐδὲ γὰρ οὐδ' ἐν ταῦθα συνίημι τί λέγει, πότερον ὑπὸ μείζονος τόνου γίγνεσθαι

si habenda fides est, enarrantibus, quod est apud poetam de Cyclope:

Ad montem cogit pingues stridore bidentes.

celeritatem motus stridor significat. At non hoc sane Archigenes ipse voluit, quando in Magnum disputat; nisi oratorem agit, frequenter reprehendit quae non intelligit. Sed mihi quidem non sit verisimile. Quid tandem igitur est, quod significare vult stridor, nisi celeritatem; num vim ictus? Atqui ita duorum rursus fecerit definitionem, causae efficientis et effectus; ac maior erit haesitatio, utrumquene horum esse velit vehementem pulsum, tum contentione magnitudinem tum vim ictus, an simul ambo. Nam siue utrumque, siue simul ambo, non recte; quod nequeat, ut ostensum est, causa eadem esse cum suo effectui. Sed enim quod dicit maiorem contentionem motus habere vehementem pulsum, obscurum est. Nam quid vel hic dicat equidem non allequor: utrum a maiore contentione et robore vehemen-

Ed. Chart. VIII. [65. 66.]

Ed. Bas. III. (33.)

τὸν σφοδρὸν σφυγμὸν, ἢ τὸν μείζονα τόνον σφοδρὸν εἶναι σφυγμὸν. κατὰ μὲν γὰρ τὸ πρότερον τῶν σημαινομένων, οὐ τί ποτ' ἐστὶν ὁ σφοδρὸς σφυγμὸς, ἀλλ' ὑπὸ τίνος γίνεται, δεδολωμένον ἂν εἴη· κατὰ δὲ τὸ δεύτερον, ἀδήλου τε καὶ ἀμφισβητούμενον κατὰ τὰς αἰρέσεις ἢ διδασκαλίας. χρὴ δ' εἰπεῖν τι καὶ ἄλλο, καὶ τὸν σφοδρὸν σφυγμὸν ἔν τι τῶν αἰσθητῶν εἶναι πραγμάτων. ἀλλ' ὁ τόνος οὐκ αἰσθητὸς, ἢ πάντως ἂν ἅπασιν ὁμολόγητο. τινὲς μὲν γὰρ οὐδὲ συνιέναι φασὶν ὅλως, τί ποτε σημαίνεται πρὸς τοῦ τόνου ὀνόματος, καὶ τοὶ συνιέντες τι καὶ αἰσθανόμενοι σφοδροῦ σφυγμοῦ. τινὲς μὲν ὁμολογοῦσι τὸ λεγόμενον, ὑπάρχειν δ' οὐ συγχωροῦσιν. οὕτως οὐ ταῦτόν ἐστι τόνος κινήσεως καὶ σφοδρὸς σφυγμὸς, εἴγε τὸ μὲν αὐτῶν αἰσθήσει φαίνεται, τὸ δὲ οὐ μόνον ἀδήλου ταῖς αἰσθήσεσιν, ἀλλὰ καὶ διαμφισβητούμενον καὶ ἀσαφὲς ὅλως ἐστίν.

Κε φ. γ'. [66] Ἄρ' οὖν ἡ μὲν τοῦ σφοδροῦ σφυγμοῦ διδασκαλία καὶ ἀσαφὴς καὶ ψευδὴς κατὰ πάντα τὰ σημαινόμενα; σαφιστέρα δὲ καὶ ἀληθεστέρα ἢ τοῦ ἐναντίου αὐτοῦ τοῦ ἀμυδροῦ; τάχα γὰρ ἐκ τῆς ἀντιθέσεως συνιέναι τινὸς τῶν ἐν

tem pulsus fieri, an maiorem contentionem esse vehementem pulsus. Nam priore significatione, non quid sit vehemens pulsus, caeterum a quo fiat, explicatum sit; altera rem obscuram et controversam inter sectas docet. Vehementem vero pulsus oportet, si quid aliud, esse de rebus sensibilibus. Atqui contentio non est sensibilis, aut omnino apud omnes esset pro confesso; quando sunt, qui se a nomine contentionis quid significetur, quum intelligant pulsus vehementem sentiantque, plane affirmant non assequi: quidam se intelligentia assequi id quod dicitur, fatentur, sed negant esse. Adeo non idem est contentio motus et vehemens pulsus; siquidem hic sensu percipitur, illa non modo sensus latet, sed ambigua est et prorsus obscura.

Cap. III. Quid ergo? quod de vehementi pulsu docuit, et obscurum est et omnibus significationibus falsum; de ejus contrario quod scribit languido, apertiusne est atque verius? forte enim ex oppositione aliquid intelligere pote-

Ed. Chart. VIII. [66.]

Ed. Bas. III. (33.)

τῷ προτέρῳ λόγῳ δυνησόμεθα. τί δὴ φησιν; ἀμυδρὸς δὲ ὁ ἐκλελυμένος τόνον ἔχων καὶ ἀσύστροφον τὴν πληγὴν. ἐνταῦθα δὴ φανερώς τῷ μὲν μεγάλῳ τόνῳ τὸν ἐκλελυμένον ἀντέθηκε, δέον οὐ τοῦτον, ἀλλὰ τὸν μικρὸν ἀντιτείνειν. ἢ κακῶς ἐν τῷ σφοδρῷ τὸν μέγαν εἶπε, τῷ δὲ ῥοιζώδει ἀσύστροφον τῆς πληγῆς. εἰ μὲν οὖν ἐνόουν τί ποτ' ἐστὶν τὸ ἀσύστροφον, ἴσως ἂν συνῆκα τοῦ ῥοιζώδους. νυνὶ δ' αὐτὸ τοῦτο πάλιν ἀσαφέστερόν ἐστι πολλῶ τοῦ ῥοιζώδους. ὥστ' οὐδέτερον αὐτῶν ἐξηγητικὸν γίνεται θατέρου. πότερον γὰρ τὸ βραδὺ νομίσομεν λέγειν αὐτὸν ἀσύστροφον, ἢ τὸ ἄρρωστον, ἢ τὸ μαλακόν, ἢ τὸ εὐανάτρεπτον, ἢ τὸ διαλελυμένον, οὐκ ἔχω συμβαλεῖν. ἐν δὲ μόνον ἐν τούτῳ τῷ τρόπῳ πλέον μοι νομίζω γεγονέναι, τὸ καὶ τὴν ποιότητα τῆς πληγῆς αὐτὸν εἰς τὴν ἐννοίαν τῆς σφοδρότητος παραλαμβάνειν, καὶ τοι κατ' ἀρχάς, ὅπότ' ἀντέλεγε τῷ Μάγνῳ, μόνον τόνον εἰπόντι τῆς τῶν ἀρτηριῶν κινήσεως. ἀλλὰ νῦν καὶ ἀσύστροφον ἔφη τὴν πληγὴν καὶ μὴν ἀντεῖπεν ὀλίγῳ πρόσθεν τοῖς ἐν τῇ τῆς ἀφῆς πληγῇ κείσθαι νομίζουσιν αὐτόν. ἐμοὶ μὲν δὴ καὶ ταῦτα

rimus eorum, quae in superiori oratione dixit. Cedo ergo ejus verba. *Languidus est qui remissam habet contentionem, nec incitatum ictum.* Hic manifeste quidem magnae contentioni remissam opposuit, par erat vero non hanc, sed parvam opponere, aut male in vehemente magnam dixit; praeterea stridulo non incitatum ictum. Jam si quidnam non incitatum sit, caperem, fortassis stridulum intelligam; nunc stridulo hoc ipsum multo obscurius est. Itaque neutrum interpretatur alterum; an enim pro tardo accipendum sit non incitatum, an pro imbecillo, an molli, an facile subverso, an dissoluto, quid conjiciam, non habeo. Unum quidem certe mihi quiddam profectum, hoc modo arbitror, qualitatem etiam illum ictus ad notionem vehementiae assumere, tametsi a primo, quum reselleret Magnum, solam contentionem dixit arteriarum motus, hic autem etiam non incitatum dixit ictum, atqui cum illis paulo ante pugnabat qui in tactus ictu eum ponunt. Equidem haec om-

Ed. Chart. VIII. [66.]

Ed. Bas. III. (35.)

πάντη τεταραγμένον καὶ μηδὲν ἀκριβὲς ἔχοντος εἰπεῖν εἶναι δοκεῖ. σοὶ δ' εἰπερ μὴ ταῦτα, τὰ δ' οὖν ἐφεξῆς αὐτῶν οἶδ' ὅτι λῆρος εἶναι δόξει μακρὸς, ἂν γε μὴ σοφιστὴς τις ᾗ καὶ αὐτός, ἀλλὰ τῶν τῆς ἰατρικῆς ἔργων ἐραστῆς. ἡ μὲν οὖν ῥῆσις αὕτη τοῦ Ἀρχιγένους τόνδε τὸν τρόπον ἔχει· ἔστι δὲ κατὰ τὴν σφοδρότητα τοιαύταις καὶ ἄλλαις ἐντυγχάνειν διαφοραῖς, ἐν αἷς ἐκλελυμένη ἐμπίπτει ἡ πληγὴ καὶ ἀβαρὴς, ὃν ἀμαυρὸν σφυγμὸν ἤδη τινὲς ἐκάλεσαν. ἄλλη δὲ βαρεῖα μὲν ἐκλυτος ταύτην ἀμυδροῦ σφυγμοῦ διαφορὰν θείη τις ἂν, ἡ δ' οὐκ ἐκλυτος μὲν, ἀλλ' οἷον παραπιποδισμένη καὶ εἴσω ῥέπον τὸ βάρος ἔχουσα, πεπυσμένη καὶ διδυνκῖα. διαφορὰ κατὰ σφοδρότητα εἴη ἂν σφυγμοῦ καὶ κατὰ τὸν σφοδρὸν, ἡ μὲν τις πληγὴ εἴη ἂν ἐξερυστική, ὑγρότερον ἐξωθοῦσα τὴν ἀφὴν, οἷα ἀπὸ τροφῆς μάλιστα νιαρᾶς ἐγγίνεται. ἡ δὲ δύσθραυστός ἐστι μᾶλλον, οἷον διηγκωνισμένου τοῦ κινουόντος. ἡ δ' ἐν πείσεισί τισι καὶ ἐπὶ τοῖς ἐν σαρκὶ πλεονασμοῖς (34) φαίνεται. ταῦτ', ὧς πρὸς θεῶν, πότερον θαυμαστά τις, ἢ ληρόματα φήσει; τὸν γοῦν βίον βραχὺν ὥς πρὸς τὸ τῆς τέχνης ὄντα

nia attomiti esse nihilque certi quod diceret habentis duco. Tu, si quidem sentis aliter, at proxima, non dubito, si non ipse sane sophista es etiam, sed mediocrum operum studiosus, quin meras nugas dicas. Porro caput hoc Archigenis hujuscemodi est: *In vehementia autem ejuscemodi invenias praeterea alias differentias, in quibus remissus occurrit ictus et levis, quem obscurum pulsum nunc nonnulli vocitarunt. Alius gravius ille quidem, cacterum remissus; hunc in differentias languidi pulsus referas. Quidam non remissus quidem, sed quasi impeditus, et intro vergente praeditus gravitate, repressus et demersus; differentia erit vehementiae pulsus. Atque in vehementi quidam fuerit ictus connitens, humidius impellens tactum, qui maxime a cibo recente efficitur. Alius est qui aegrius frangitur, veluti motore cubitis propellente. Et qui in affectibus quibusdam et in carnis superfluitatibus apparet. Haec per Deos utrum miracula dices, an deliramenta? Vitam quidem pro artis prolixitate brevem, hic scilicet non*

Ed. Chart. VIII. [66, 67.]

Ed. Bas. III. (34.)

μέγεθος οὐ βραχὺν οὗτός γε, ἀλλὰ τὸ μηδὲν ποιεῖ, τοσοῦτον ὄχλον ἐπείσάγων αὐτῇ ψευδοῦς θεωρίας. πόθεν γοῦν οὗτοι πάλιν ἤκουσιν ἡμῶν οἱ σφυγμοὶ, βαρὺς καὶ ἄβαρής; τί δ' οὐ καὶ ταύτην ἐν ἀρχῇ τὴν διαφορὰν ἐδήλωσεν, ἥνικ' ὀκτὼ ποιότητος ἔλεγεν ὑπάρχειν τοῖς σφυγμοῖς; ὥς γὰρ μέγεθος καὶ τάχος καὶ σφοδρότητα καὶ τᾶλλα, τί τὸ κωλύον ἦν καὶ βαρύντητα προσγράψαι; πόθεν αὐτῇ πάλιν ἡ καινὴ τραγωδία, βαρὺς σφυγμός ἐστί τις; πόσων μνῶν, ὦ Ἀρχιγενες, ἐρμήνευσον ἡμῖν, εἴ γε μὴ μόνον ὀνόματα γεγραφώς ἔσθ', πρᾶγμα δ' οὐδὲν εἰρηκώς. ἔστι τις σφοδρὸς σφυγμός, ὥς οἱ μὴ τραγωδοῦντες ἔγραψαν, ἀντιβατικὸς κατὰ τὴν πληγὴν, διάγνωσις δ' αὐτοῦ, θλιβόντων τὴν ἀρτηρίαν, οὐκ ἐπιπολῆς ψαρόντων. αἰτία δ' ἄλλη μὲν κατ' ἄλλον, ἄλλη δὲ κατὰ τοὺς πνευματικοὺς ὑμᾶς, ἡ ῥώμη τοῦ τόπου. λῆξον μοι καὶ περὶ τοῦ βαρέος ὡσαύτως, τὴν τε φύσιν αὐτοῦ καὶ τὴν διάγνωσιν καὶ τὴν αἰτίαν. ἥ γελοιότατος ἂν εἴης [67] τίς μὲν ἔστι σφοδρὸς σφυγμός καὶ ταχὺς καὶ μέγας, ἐξηγούμενός τε καὶ ὀριζόμενος, οὗς καὶ χωρὶς ὀρισμῶν ἐνόησαμεν ἂν; εἴ γε

brevem facit, sed nihili facit, qui tanto oneret eam acervo falsae meditationis. Unde nobis ergo rursus hi adfunt pulsus gravis et levis? Quin hanc initio prodidit differentiam, quum diceret octo pulsuum qualitates esse? Nam ut magnitudinem, celeritatem, vehementiam et reliqua, quo minus gravitatem quoque adjungeret, quid causae erat? Unde haec denuo nova tragoedia? Gravis pulsus quis est? quot ponderum? o Archigenes, explica nobis, quod ni facias, nomina tantum scripseris, remi dixeris nullam. Est quidam vehemens pulsus, ut illi tradiderunt, qui monstrum non prodiderunt, in ictu renitens. Cognoscas, si premas arteriam, non leniter tangas. Causam alius aliam facit, aliam etiam vos Pneumatici vim contentionis. De gravitate mihi itidem expedi, naturam, rationem, dignoscendi ejus causam. Nam ridiculosissimus sis, quum, qui vehemens pulsus sit, qui celer, qui magnus exponas et definias, quos etiam citra definitiones intelligemus, nisi semel sumus Graecae

Ed. Chart. VIII. [57.]

Ed. Basf. III. (34.)

μη παντάπασιν ἀήθεις ἡμιν Ἑλληνικῆς λέξεως, τίς δ' ἐστὶν ὁ σφυγμὸς ὁ βαρὺς οὗτος, ὃν ἐπεισάγεις ἡμῖν καινόν, οὐκ ἐξηγούμενος, ἀλλ' ὑπολαμβάνων, εἰ τοῦνομα μόνον γράψαι, εἰρηκέναι τι πλέον. τοῦτο δὲ οὐ λέγειν, ἀλλὰ λαλεῖν ἐστί. εἰ μὲν οὖν βούλει κατὰ τὸν Κωμικόν,

Λαλεῖν ἄριστος, ἀδυνατώτατος λέγειν,

ἕτερος ἂν εἴη λόγος· εἰ δ' οὐ λαλεῖν, ἀλλὰ λέγειν, τί καὶ διδάσκειν ἐθέλεις, δῆλωσον ἡμῖν, τίτι τῶν αἰσθήσεων, καὶ πῶς διαγνωσόμεθα τὸν βαρὺν τοῦτον σφυγμόν; ἐγὼ μὲν γὰρ οὐδὲ λίθου βάρος, οὐδὲ ξύλου δύναμαι διαγῶναι, μὴ ταῖς χερσὶν ἀράμενος, ἢ ἀναθέμενος τοῖς ὤμοις, ἢ ἐξαρτησάμενος τοῦ πραχήλου. πότερον οὖν καὶ τὴν ἀρτηρίαν τοῦ νοσοῦντος ἐν ταῖς χερσὶ βαστάζοντας ἡμᾶς, ἢ ἀναθεμένους, δεήσει διαγιγνώσκειν οὕτως τὸ βάρος τῶν σφυγμῶν, ἢ τί κελύεις ὦ Ἀρχίγενης; πρὸς δὲ ταῦτα τῶν ἀπ' αὐτοῦ τις, γέρον σεμνὸς, ἐννενηκοντούτης, ὦ τὰν, ὦ τέκνον ἔφη, ἐκλελυμένος καὶ νοχελὴς καὶ βραδὺς καὶ μέλλων σφυγμὸς ἂν εἴη. πάλιν οὖν ἡμεῖς ἔφαμεν, ὦ πάτερ, ἐκλελυμένον τίνα λέγεις; ἄρά γε

linguae rudes; gravis vero hic pulsus qui sit, quem novum inducis nobis, non exponas, sed si nomen scripseris tantum, arbitreris aliquid consecuturum te. Enimvero non est hoc dicere, sed blaterare. Si igitur vis, ut dixit Comicus, esse,

Garrire doctus, verum ineptus dicere,

alia erit ratio; quod si non garrire velis, sed dicere aliquid ac docere, quonam sensu, quaque ratione in notitiam veniemus gravis hujus pulsus, demonstres fac nobis. Equidem certe ne lapidis quidem valeo gravitatem vel ligni cognoscere, nisi manibus sustollam, vel humeris imponam, vel appendam collo. Num igitur etiam manibus nostris arteria est aegroti libranda, aut attollenda, ut cognoscamus ita demum pulsuum gravitatem? aut quid imperas, Archigenes? His quidam ab illius schola senex nonagenarius, Heus tu fili, respondit, remissus et segnis et tardus et cunctans pulsus erit. Rursus hic requisivimus. Quemnam tu re-

Ed. Chart. VIII. [67.]

Ed. Bas. III. (34.)

τὸν βραδὺν, ἢ τὸν ἄραιόν; οὐ γὰρ συνίμεν. ὀλίγον οὖν διασιωπήσας, τὸν βραδὺν ἀπεκρίνατο. καὶ μὴν περὶ γε τοῦ νοχελούς, ἔφην, οὐκ ἂν ἐροίμην σε. δῆλον γὰρ ὅτι καὶ τοῦτον βραδὺν εἶναι φήσεις. ἀλλὰ καὶ ὁ μέλλων, ἔφην, οἶμαι, βραδύς ἐστι. ἐκ τούτων συνεῖς ὁ γέρων, ὡς ἐξ ἀπάντων τῶν τεττάρων ὀνομάτων ἐν ἐδείκνυτο δηλούμενον πρᾶγμα, βραδύτης σφυγμοῦ, ταράττεσθαι τε καὶ φιλονεικεῖν ὑπῆρξατο. καὶ πρῶτον μὲν τὸν μέλλοντα πρὸς αὐτοῦ κληθέντα σφυγμὸν οὐ κατὰ τὸ βραδὺ τῆς κινήσεως, ἀλλὰ κατὰ τὸ τῆς ἡσυχίας ἔφασκε μῆκος κεῖσθαι. τοῦτο γὰρ εἶναι τὸ μέλλειν, ὀκνεῖν ἄρξασθαι· μετὰ δὲ ταῦτα καὶ τὸν ἐκλελυμένον καὶ τὸν νοχελῇ τὸν οἶον ἄρῶστον ἔλεγεν. ἐκλελυσθαι γὰρ καὶ ἀδυνατεῖν καὶ ἀσθενεῖν ταῦτόν δηλοῦν. ἐγὼ τοίνυν πρὸς αὐτὸν ὑπολαβὼν, οὐδὲν, ἔφην, πρᾶγμα. καὶ γὰρ εἰ δεύτερον καὶ τρίτον ἀναθέσθαι περὶ τῶν αὐτῶν ἐθέλεις, συγχωρήσομέν σοι. ζητοῦμεν γὰρ ἐξευρεῖν τὰληθῆς, οὐκ ἀμφισβητοῦμεν φιλονεικοῦντες. ἔστωσαν δὴ, ἔφην, ὁ μὲν μέλλων κατὰ τὸ τῆς ἡσυχίας μῆκος νενοημένος ὁ δὲ ἐκλελυμένος καὶ νοχελῆς κατὰ τὴν ἀρῶστίαν. ἀναμνήσθητι τοίνυν, ὡς

missum, pater, appellas? tardumne an rarum? nam non assequimur. Qui postquam aliquantisper conticuisset, tardum respondit. Sane quidem de segni, inquam, te non rogarim, quem plane etiam dices tardum esse. Imo etiam cunctans, inquit, tardus mea sententia est. Hinc senex, quum ex omnibus his quatuor nominibus rem declarari unam animadvertisset, tarditatem pulsus, stomachari coepit rixari-que. Atque primum, quem cunctantem appellasset pulsus, non in tarditate motus dixit, sed in quietis longitudine esse positum, nam cunctari esse incipere tardare, deinde remissum et segnem veluti imbecillum esse, nam remitti, fatiscere et imbecillum esse atque debilem idem denotare. Tum illi subjeci: nil laboro. Etenim si iterum ac tertio eandem rem narrare velis, dabimus tibi; veritatem nos indagamus, non litigamus contentiose. Age cunctantem, inquam, de quietis longitudine accipiamus, et remissum segnemque de imbecillitate. Proinde gravem pulsus memi-

Ed. Chart. VIII. [67.]

Ed. Bas. III. (34.)

βαρὺν ἔφησθα σφυγμὸν εἶναι τὸν ἐκλελυμένον καὶ νωχελῇ καὶ
 βραδὺν καὶ μέλλοντα. σαφέστερον δέ μου περὶ τῶν σημαι-
 νομένων ἀξιώσαντος μαθεῖν, ἐν ἀρχῇ μὲν οὐδὲν πλέον ἅπαν-
 τος τοῦ βραδέος ἐφαίνετο δηλοῦν, νυνὶ δὲ τὸν μὲν ἐκλελυ-
 μένον καὶ νωχελῇ τὸν οἶον ἄρῶστος ἐφαιμεν εἶναι, τὸν
 μέλλοντα δὲ κατὰ τὸ μῆκος τῆς ἡσυχίας νενοῆσθαι, τὸν βρα-
 δὺν δὲ βραδὺν καὶ νῦν ἔτι μένειν. αὐτοῖς οὖν ἀπόκριναί μοι,
 τὸν ἄραιον, εἰ μὴ τὸν ἀμυδρὸν λέγεις; ἀλλὰ λέγω, φησί.
 τί δὲ τὸ τὸν ἡσυχάζοντα μέγρι πολλοῦ; ἄρ' οὐ καὶ τοῦτον
 ἄραιον ἐρεῖς; ὡμολόγει. περαίνουτ' ἂν οὖν, ἔφην, ἐκ τῶν
 ὡμολογημένων ὁ βαρὺς σφυγμὸς ἀμυδρός τις ἅμα καὶ
 βραδὺς εἶναι καὶ ἄραιός. ἐσιώπησεν ἐπὶ τούτοις ὁ προειβύ-
 της μάλα σεμνῶς. ἀλλ' εἰ καὶ τοῦτ', ἔφην, οὐκ ἂν εἴη ποιό-
 της ἑτέρα τις παρ' ἧς ἅπαντες λέγουσιν ἢ τοῦ βαρέος, εἰλλ'
 ὄνομα κατὰ τριῶν ποιότητων συνόδου κείμενον. τὸν γὰρ
 ἀμυδρὸν ἅμα καὶ βραδὺν καὶ ἄραιον βαρὺν εἶναι φήσομεν.
 οὐκ οἶδ', ἔφη, τί λέγεις, καὶ φιλονικεῖς μάτην, καὶ τοῦτ'
 εἰπὼν ἀπηλλάττετο, προσβλέψας ἡμῖν ἐπιτιμητικόν τι καὶ

neris te remissum confirmasse esse et segnem et tardum et
 cunctantem. Quumque de significationibus explicatius cu-
 perem discere, primo plane praeter unum tardum nihil de-
 monstrabat. Hunc autem remissum et segnem diximus
 quasi imbecillum esse; cunctantem de quietis longitudine ac-
 cipi; tardum tardum adhuc manere. Quare hoc quoque
 mihi denuo responde, an rarum esse languidum dicas. Ve-
 rum, inquit. Quid autem diu quiescentem? nonne hunc
 etiam dices rarum? Annuit. Igitur ex confessis, inquam,
 efficitur, gravem pulsam languidum pulsam simul et tar-
 dum esse rarumque. Conticuit ad haec senex sane cum ma-
 gna gravitate. Verum si hoc, inquam, sic habet, non
 erit qualitas distincta ab iis quas omnes in ore habent, ea
 quae est gravitatis, sed nomen concursui trium qualitatum
 attributum; quandoquidem simul languidum et tardum at-
 que rarum esse dicimus gravem. Quid dicas, inquit, non
 intelligo, et rixas concitas inanes; simulque his dictis dis-
 cessit, oculisque nos acerbis intuitus est ac minacibus.

Ed. Chart. VIII. [67. 68.]

Ed. Bas. III. (34.)

καταγνωστικόν. ἀλλ' ἡμεῖς μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐπὶ νοσοῦν-
 τός τινος αὐτοῦ τε παρόντος ἐκείνου τοῦ [68] γέροντος καὶ
 ἄλλων πολλῶν εὐδοκίμων ἰατρῶν, καὶ πάντων ταραττομέ-
 νων ἐπὶ τοῖς ὑπάρχουσι τῷ κάμνοντι συμπτώμασι, κοιλίαν
 ἐκταραχθήσεσθαι προειπόντες, εἴτ' ἐρωτώμενοι πρὸς αὐτῶν,
 ὁπόθεν αὐτὸ προειρήκαμεν, πόκον, εἴπομεν, εἰς γναφεῖον
 οὐδεὶς ἀποφέρει, δηλοῦντες αὐτοῖς, ὡς πολλοῦ δέουσι τὰ τη-
 λικαῦτα μανθάνειν, μηδὲ τὰ βραχύτατα γινώσκοντες, ὀλί-
 γων δ' ὕστερον ἡμερῶν ἕξ ἀριστεροῦ μυκτῆρος αἰμορροαγίαν
 προειπόντες, εἴτ' αὐθις παρωτίδας ἐσομένας, εἴτα ἄλλο τι
 καὶ ἄλλο, τὸ μὲν προγνόντες, τὸ δὲ θεραπεύσαντες, ὧν ἡδυ-
 νάτον ἐκείνοι, δεομένοις αὐτοῖς εἰπεῖν, ἐκ τίνος τὰς τοιαύ-
 τας θωροῖας προλέγετε καὶ πράττετε, διὰ παντός ἐσωποῶμεν,
 ἐκείνοις μὲν οὐδὲν ἀποκρινόμενοι, πρὸς δὲ ὑμᾶς αὐτοὺς λέ-
 γοντες τὸ τοῦ Κωμικοῦ,

Ὡς οὔτε στρεβλὸν ὀρθοῦται ξύλον,

Οὔτε γερανδοῖον μετατεθὲν μωχεύεται.

At paucis diebus apud aegrotum quendam quum hoc illo ipso
 praesente sene tum aliis multis magni nominis medicis,
 quum de symptomatibus quae tenerent aegrotum, omnes at-
 toniti essent, ventris fluxum praediximus. Mox illi, unde
 id praediceremus, requirebant. Quibus respondimus: vel-
 lus ad fullonem nemo portavit, innuentes iis multum abesse
 ipsos ut hoc intelligerent, qui ne levissima quidem scirent.
 Paucis post diebus de sinistra nare praesagivimus sanguinis
 profluvium, deinde etiam parotidas; postea alia atque alia
 tum praediximus tum curavimus, quorum illi erant impe-
 riti. Ubi quum illi instarent ut ex qua re eas commentatio-
 nes praenunciatis et obitis, aperirem, perpetuo silui, nec
 quicquam illis responsi dedi, sed nobis ipsis dixi Comici
 illud,

Ut ligna tortuosa nunquam corrigas,

Virides nec arbor vetus, alio si transferas,

Produxerit stolones.

Ed. Chart. VIII. [68.]

Ed. Bas. III. (34.)

Θάπτοι γὰρ ἂν τις τοὺς ἀπὸ Μωϋσοῦ καὶ Χριστοῦ μεταδιδάξαιεν ἢ τοὺς ταῖς αἰρέσεσι προστετηκότας ἰατροὺς τε καὶ φιλοσόφους. ὥστ' ἐγὼ τελευτῶν ἔγνων κερδαίνειν μακρὰν ἀδολεσχίαν περὶ μηδενὸς αὐτοῖς ὅλως διαλεγόμενος· καὶ μοι τοῦτο πράττεται καὶ πραγθήσεται. καὶ τάδε τὰ γράμματα σαφῶς εἰδὼς ἀνωφελῇ πᾶσιν ὀλίγου δεῖν ἐσόμενα, πλὴν ἐνὸς ἴσως τινὸς, ἢ δυοῖν, οἳ ἂν καὶ φύσει θαυμαστῇ καὶ διδασκαλίᾳ καὶ μελέτῃ χρήσωνται, καὶ πρὸ τούτων ἀπάντων ἔξω τῆς περὶ τὰς αἰρέσεις καταστῶσι μανίας, ὅμως γράφω, ἅμα μὲν παιδιὰν οὐκ ἄμουσον παῖζων, ἅμα δὲ εἰς τὸ τῆς λήθης γῆρας, ὡς ὁ Πλάτων φησὶν, ὑπομνήματα· ἐαυτῷ παρασκευαζόμενος, ἅμα δὲ καὶ τισι τῶν ἑταίρων δεηθεῖσι χαριζόμενος. ἀλλὰ περὶ μὲν τῆς ἐπιπολαζούσης ἀμαθίας ἅμα καὶ φιλονεικίας ἀρκεῖ καὶ ταῦτα.

Κεφ. δ'. Περὶ δὲ ὧν προϋθέμεθα λέγειν ἐπ' ἀνίμεν αὐτίς, ἐπιδεικνύντες τοῖς ἔπεσθαι δυναμένοις, ὡς ὁ βαρὺς σφυγμὸς ὄνομα μόνον ἐστὶ, πρᾶγμα δὲ οὐδὲ ἐν. εἰ γὰρ ὡς ὁ σοφώτατος τῶν καθ' ἡμᾶς Ἀρχιγενείων ἀναγκαζόμενος αὐτὸν

Potius enim alii Moyfis et Christi sectatores decedant de sua disciplina quam qui sectis sunt addicti et consecrati medici et philosophi. Itaque tandem ego cognovi magnas me et importunas ineptias lucrari, de re nulla cum illis disputando; egoque in eo sum et ero; et hos libros quum certo sciam, nisi uni forte, aut alteri, qui singulari ingenio sit, doctrinaque utatur et meditatione et prae his omnibus infania liber sit illa circa sectas, nemini propemodum fore usui; attamen scribo, simul nec indocte ludens, et praesidio obli-viosae senectuti, ut dixit Plato, commentarios mihi ipse comparans; simul familiarium etiam quorundam precibus gerens morem. At de insigni imperitia atque etiam contentione hactenus est satis.

Cap. IV. Jam ad institutum redeamus ac ostendamus illis qui id valent assequi nomen tantum esse gravem pulsum, rem vero nullam. Nam si ut ex Archigenis nostra memoria sapientissimus, quum ad eum exponendum compell-

Ed. Chart. VIII. [68.]

Ed. Bas. III. (34. 35.)

ἐξηγεῖσθαι, μετελάμβανεν, ἀμυδρὸς ἔσται καὶ (35) βραδὺς καὶ ἀραιός. εἰ δὲ τὸν τοιοῦτον σφυγμὸν ἐνδείκνυσθαι φαῖεν ὑπὸ πλήθους βαρύνεσθαι τὴν φύσιν, καὶ διὰ τοῦτο καλεῖσθαι δεῖν βαρὺν σφυγμὸν, ὥρα καλεῖν αὐτοὺς οὐ βαρὺν μόνον, ἀλλὰ καὶ ὥμον αὐτὸν καὶ ψυχρὸν, ὃς οὐδὲν ἤτιον πλήθους ὥμότητα χυμῶν καὶ κατάψυξιν ἐνδείκνυσθαι δύναται ἂν. οὕτω δ', οἶμαι, καὶ χολώδη τινὰ καὶ φλεγματώδη σφυγμὸν ὀνομάζειν οὐκ ὀκνήσομεν, ἂν ἅπαξ τῶν ποιούντων αὐτοὺς αἰτίων τὰς προσηγορίας αὐτοῖς τοῖς σφυγμοῖς ἐπιφέρειν ἐθίσωμεν. ὅπερ οὖν αἰ λέγεται, τὸ μὴ διωρίσθαι παρ' αὐτοῖς ἰδίᾳ μὲν τὴν περὶ διαφορᾶς σφυγμῶν πραγματείαν, ἰδίᾳ δὲ τὴν περὶ διαγνώσεως, ἰδίᾳ δὲ τὴν περὶ τῶν ἐν αὐτοῖς αἰτίων, ἰδίᾳ δὲ τὴν περὶ προγνώσεως, εἰς τὰς τοιαύτας ἀδολεσχίας ἐμβάλλει. ὃ γ' οὖν Ἀρχιγένης περὶ πρώτου πάντων γράφων τοῦ κατὰ τὸ μέγεθος γένους τῶν σφυγμῶν, οὔτε τῶν ποιούντων αὐτοὺς αἰτίων οὔτε τῆς ἐξ αὐτῶν προγνώσεως ἐμνημόνευσεν, ἀλλὰ τὰς διαφορὰς τῶν κατὰ τὸ γένος τοῦτο συνισταμένων σφυγμῶν καὶ τοῦνομα ἐκάστης αὐτῶν ἐδίδαξε, βραχεία μὲν που παρεμβάλλων αὐτοῖς τῆς διαγνώσεως, ἀλλ' οὐδὲ αὐτὸ τοῦτο

leretur, sumebat, languidus erit et tardus et rarus; ac si hunc pulsuum ostendere dicant a repletionem naturam onerari; atque eo esse appellandum gravem pulsuum, eadem opera non gravem modo, sed et crudum vocent et frigidum, ut qui non lecus, atque repletionem, cruditatum humorum possit et frigiditatem arguere. Itidem certe biliosum quoque et pituitosum pulsuum non dubitabimus appellare, si semel apud nos sit receptum causarum illos efficientium ad eos esse nomina transferenda. Quare quod semper testor, quia apud illos non distinctum est peculiariter de differentiis pulsuum opus, separatim de dignoscendis iis, privatim etiam de praesagitione, eo in has ineptias impelluntur. Ac Archigenes quidem in primo omnium genere pulsuum, quod in magnitudine consistit, de causis eos efficientibus, vel praesagitione per eos verbum nullum fecit: sed differentias docuit hujus generis pulsuum, nomenque earum cujusque tradidit, pauca quidem nonnullis locis de dignoscendo inferens, sed ne

Ed. Chart. VIII. [68. 69.]

Ed. Bas. III. (35.)

γινώσκων, ὥς ἐν τοῖς ἑξῆς ἀποδειχθῆ[69]σεται. δευτέρου δὲ τοῦ κατὰ τὴν σφοδρότητα γένους μνημονεύων, τὰς τρεῖς ὁμοῦ διδασκαλίας συνέχειν, οὐ περὶ διαφορᾶς μόνον καὶ διαγνώσεως, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν ποιούντων αὐτῶν αἰτίων διαλεχθεῖς. καὶ τῇ περὶ πληρότητος ἔτι μᾶλλον ταραχθεῖς, ἑξῆς ἐν τῇ περὶ ὁυθμῶν ὀλίγα μὲν προσήψατο τῆς διαγνωστικῆς θεωρίας, τὰ πλεῖστα δὲ ἐν τῇ πρώτῃ κατέμεινεν· ἐν μόνῃ δὲ τῇ περὶ τάξεώς τε καὶ ἀταξίας ὁμαλότητός τε καὶ ἀνωμαλίας τὸ πρῶτον μέρος τῆς περὶ τοὺς σφυγμοὺς θεωρίας ἠδυνήθη φυλάξαι καθαρὸν, μήτε περὶ διαγνώσεως καὶ προγνώσεως τῆς ἑξ αὐτῶν, ἀλλ' οὐδὲ περὶ τῶν αἰτίων οὐδὲν εἰπὼν ἐνταυθοῖ. ἐν δὲ τῷ περὶ τοῦ βαρέος τε καὶ ἁβαροῦς, ὥς αὐτὸς ὀνομάζει, λόγῳ, πρὸς τοῖς ἄλλοις ἔτι καὶ τοῦτο θαυμαστῶς οὕτως ἔγραψεν· ὃν ἁμαυρὸν σφυγμὸν ἤδη τινὲς ἐκάλεσαν. τίνες, ὦ οὗτος, ἐχρῆν εἰπεῖν· ἐκ ποίας Σκυθίας ἦγοντες; ἵνα γινῶσιν ὥς οὐδὲν πλέον δηλοῖ τὸ ἁμαυρὸν ὄνομα τοῦ ἁμυδροῦ, ἅμῳ γὰρ κατὰ τοῦ αὐτοῦ λέγουσιν οἱ Ἕλληνες, ἀλλὰ συνηθέστερον αὐτοῖς τὸ ἁμυδρὸν.

id quidem sciens, ut inferius demonstrabimus. At vero de secundo genere, quod in vehementia consistit, ubi agit, tres simul tractatus confundit, non tautum de differentia et dignoscendo, sed et de causis eorum efficientibus differens: ubi de plenitudine, confusior est etiam. Deinde, quando de rhythmo tractat, pauca de dignostica speculatione adjecit, ut plurimum vero in prima fere perstitit. In solo vero tractatu de ordine et perturbatione ordinis, aequalitate et inaequalitate, primam partem de pulsibus commentationis servare sinceram potuit, nec dignoscendi rationem hic, nec praefagitionem ex iis, imo nec causas attigit. At quo loco de gravi et levi, ut vocat, narrat, inter alia etiam id mirifice scripsit ad hunc modum: *Quem obscurum pulsus nunc nonnulli vocitarunt.* Quinam, bone vir, erat dicendum; in quam illi nati Scythia: ut cognoscant nomen obscurum ultra languidum nihil significare. Ambo enim eidem rei tribuunt Graeci; sed apud eos τὸ ἁμυδρὸν est fre-

Ed. Chart. VIII. [69.]

Ed. Bas. III. (35.)

οὗτοι μὲν δὴ δύο σφυγμοί, βαρὺς τε καὶ ἄβαρής, Ἀρχιγένεια
 δῶρα, μέχρι τοῦ λαληθῆναι προελθόντες, οὐδεμίαν ἔχουσι
 διάγνωσιν· οἱ δ' ἐφεξῆς αὐτῶν ἐτ' ἄλλοκοτώτερον σύγκειν-
 ται. τίς γάρ ἐστιν ἡ ἔσω ῥέπον τὸ βάρος ἔχουσα διαφορὰ
 σφυγμῶν, ἐγὼ μὲν οὐκ οἶδα. καὶ διὰ τοῦτο πάλιν ἠναγκά-
 σθην ἐρωτᾶν τοὺς ἀπ' αὐτοῦ, τί ποτε εἴη τὸ αἶνιγμα. τῶν
 δ' αἶνιγματῶδ' ἐστὶν τε καὶ ἄλλοκοτώτερον ἐτ' αὐτοῦ τοῦ
 συγγράψαντος ἀποκριναμένων, ἔγνων βεβαίως, ὥς εἰσὶν ἄρα
 τινὲς ἄνθρωποι θαυμάζοντες ἅ μὴ νοοῦσι. καὶ μοι δοκεῖ
 τοῦτ' αὐτὸ κατανοήσας ὁ Ἀρχιγένης ἔκων εἶναι πολλαχόθι
 γράφων ἁσαφῶς. ἐγὼ μὲν οὖν οὐδὲ χωρὶς τοῦ γελᾶν δύνα-
 μαι μνημονεύσαι ποτε τοῦ ῥέποντος ἔσω βάρους. δῆλον γάρ
 ὥς ἕτερόν τι βάρος ἔξω ῥέπον ἐστὶ. καὶ τοῦτο μὲν, ὡς οἶ-
 μαι, τῷ δέρματι τοῦ ἀνθρώπου βαρὺ, τὸ δ' ἕτερον τοῖς
 ὀστοῖς ἐστὶ· πῶς γὰρ ἂν ἄλλως τὸ μὲν ἔξω, τὸ δ' εἰσὼ
 ῥέπειν λέγοιτο; τὸ δὲ παραπεποδισμένην καὶ πεπιεσμένην καὶ
 δεδυκυῖαν ὀνομάζειν τινὰ διαφορὰν σφυγμοῦ, ἃρ' οὐ καὶ αὐτὰ
 τῶν ἐξηγησομένων δεῖται; τίς γάρ ἐστιν ἡ παραπεποδισμένη;

quentius. Ita duobus his pulsibus, gravi et levi, Archigenis
 muneribus tantum est profectum, ut prolati temere sint et
 nullum habeant, quo dignoscantur, vestigium. Qui conse-
 quuntur, longe adhuc absurdius conflati sunt. Nam quae
 sit differentia pulsuum, quae gravitatem obtineat intro ver-
 gentem, me sane praeterit. Quae me res de integro coëgit
 ex illius discipulis quaerere, quodnam sit aenigma. Qui
 quum intricatius et absurdius responderent ipso auctore,
 animadverti plane esse homines, qui quae non intelligunt
 suspiciant; quo Archigenes cognito, mihi videtur de indu-
 stria scripta sua obscurare multis in locis. Equidem, quo-
 tiens vergentis intro gravitatis mihi in mentem venit, non
 possum me a risu abstinere. Apertum est enim aliam, quae
 foras vergit, gravitatem esse; atque haec cuti scilicet homi-
 nis gravis est, altera ossibus; alioqui quomodo una foras, al-
 tera diceretur intro vergere? Quid jam? impeditam et re-
 pressam et submersam appellare pulsuum aliquam differen-
 tiam, nonne interpretes etiam desiderat? Quaenam impe-

Ed. Chart. VIII. [69.]

Ed. Bas. III. (35.)

καὶ γὰρ ἡ βραδύτερα ἢ χρὴν κινουμένη παραπεπόδιται,
καὶ ἡ ἀραιότερα ἢ προσήκει καὶ ἡ διαλείπουσα καὶ ἡ ἐκλεί-
πουσα καὶ ἡ ἀνόματος πᾶσα καὶ ἡ ἄτακτος καὶ ἡ ἄρρυθμος,
ἀλλὰ καὶ ἡ μικρότερα τοῦ δέοντος καὶ ἡ ἀμυδροτέρα, πάν-
τως δὴ πού καὶ αὗται τῶν παραπεποδισμένων εἰσίν. ὅλως
γὰρ τὸ παραπεποδίσθαι μᾶλλον αἰτίας ἐστὶν ἢ διαφορᾶς
σφυγμοῦ δηλωτικόν. ἡ δ' αὖ πεπιεσμένη, καὶ αὕτη πότερον
ἀμυδρά τις ἐστὶν ἢ σμικρά; ἡ τί μέντοι βούλεται κἄν τῃς
δεδυκνίας διαφέρειν; δόξαιε γὰρ ἂν ἡ δεδυκνία μικρά τις ὑπάρ-
χειν. ἀλλ' ἴσως μὲν ἡμεῖς σκαιοὶ παντάπασιν ἐσμεν, Ἀρχι-
γένους δὲ μονογόνον αὐτὸς ὁ Ἑρμῆς, ἔνθα συνέσειος ἐχρὴν
οὖν αὐτὸν ὥς θεὸν ἀνθρώπους διδάσκειν ἐπιχειροῦντα, μὴ
μόνον ὀνόματα γράφειν, ἀλλὰ καὶ διαγνώσεις, ὥς ἐπὶ τῶν
σαφιστέρων ἐποίησεν. ἀλλ' εἴπερ ὅλως ἐπεχείρησεν αἰσθη-
τοῖς γνωρίσμασι διακρίνειν αὐτοὺς, οὐκ ἂν οὕτως μάταια
λέγων ἐλάνθανεν, ὥσπερ οὖν καὶ ἡμῶν ἑτέρους πλείονας ἄχρη
λόγου συνθιῖναι δυναμένων. καὶ δὴ λέγω πρῶτον μὲν τὸν
ἀναπεπτάμενον σφυγμόν. οὐ γὰρ δέπου δεδυκνότε μὲν ἐκείνῳ

dita est? Sane quae tardius ac par est movetur, impe-
dita est; et quae rarior justo est, tum quae intermittit et
quae deficit; praeterea omnis inaequalis et inordinata,
arhythmia etiam adhaec justo minor atque languidior; omni-
no haec scilicet in impeditis sunt; nam impediri quidem cau-
sam potius quam differentiam pulsus, denunciat. Repressa
verum utrum ipsa quoque languida est, an parva? aut quid
tandem a demersa vult differre? siquidem demersam dixeris
parvam aliquam esse. At enim tardi prorsus nos fortasse
sumus; Archigenes vero solus imple Mercurius est, propter
prudentiam. Ergo eum par erat, quasi deus sit, homines
ut doceret operam dare; non ut nomina tantum conscri-
beret: sed quod in clarioribus fecit et indicia quibus di-
gnoscamus, adscriberet. Verum si omnino studuisset aper-
tis indicibus eos discernere, non tam inania verba fudisset im-
prudens, quasi vero non possimus nos item alios verbo te-
nus plures fingere. Ac jam dico primum volantem pulsus.
Nam qui illi magis demersum licebit dicere quam volantem

Ed. Chart. VII. [69. 70.]

Ed. Bas. III. (35.)

λέγειν ἔξεστιν, ἀναπεπτάμενον δ' ἡμῖν οὐ; καὶ νῆ Δι' ἄλλον νηχόμενον. ἤδη δὲ καὶ γλίσχρον καὶ κραῦρον ἐρῶ καὶ μέλανα καὶ λαμπρὸν καὶ καθαρὸν καὶ θολερὸν καὶ δεινὸν καὶ ἰλαρόν. καὶ πον καὶ βλιτυριζόμενον ἐρῶ σφυγμὸν καὶ σκινδαψιζόμενον, εἰ χρή λέγειν ὀνόματα μόνον. [70] ἀλλὰ καὶ τὸ βλίτυρι, φασί, καὶ τὸ σκινδαψὸς ἄσημα παντελῶς ἐστι, τὰ δ' Ἀρχιγένους δηλα. τί ληρεῖς ἀνθρωπε ἐκόν, καὶ γὰρ τὸ βλίτυρι κροῦμά τι δηλοῖ καὶ τὸ σκινδαψὸς οὐκ οἰκέτου μόνον, ἀλλὰ καὶ ὄργανον τινός ἐστιν ὄνομα. τί δὴ τοῦτο φήσῃ τις, οἶμαι, πρὸς τοὺς σφυγμούς; τί δὲ ἂν σὺ λέγεις ὀνόματα πρὸς αὐτοὺς ἐστὶ, τὰ τε μικρῶ πρόσθεν εἰρημένα καὶ ὁ ἀποκεκρημνισμένος καὶ ὁ τρύζων καὶ ὁ ὑγροφανῆς καὶ ὁ καρώδης καὶ βομβῶν καὶ ὁ ἐκτεθαμβημένος καὶ ὁ ἀναλυθείς καὶ ὁ ἀτενῆς καὶ ὁ ἀδρανῆς καὶ ὁ ἀποπεπηγὼς καὶ ὁ διαπεφυσμημένος καὶ ὁ διηγκωνισμένος καὶ ὁ ἐγκαλυπτόμενος καὶ ὁ ἐξώστης καὶ ὁ ἐμβριθῆς καὶ ὁ ἐγκρέων καὶ ὁ νότυλος καὶ ὁ κατανεναγμένος καὶ ὁ διανεναγμένος καὶ ὁ λαγαρίζων καὶ ὁ ὑποκλεπτόμενος καὶ ὁ ῥακώδης καὶ ὁ σεσοβημένος καὶ ὁ σκυθρωπῶς ἀποχωρῶν, ὅ τε τῆς ἀρτηρίας ὀλκίμου προσ-

nobis? et hercle nutantem alium. Jam glutinosum etiam quendam et friabilem dicam; praeterea nigrum, splendidum, purum, turbidum, difficilem, hilarem. Quinetiam βλιτυριζόμενον pulsus dixero et σκινδαψιζόμενον, si nomina tantum requirunt. Sed enim τὸ βλίτυρι, ajunt, et τὸ σκινδαψὸς plane nihil significant, Archigenis clara sunt nomina. Quid tu bone vir dedita opera nugaris? Etenim τὸ βλίτυρι pulsationem quandam significat et τὸ σκινδαψὸς non tantum servi, sed etiam instrumenti cujusdam est nomen. Sed quid (dices, ni fallor) haec ad pulsus? Quid vero quae tu profers nomen ad illos faciunt, quum illa, quae paulo ante recensui, tum praecipitatus, stridens, humidus apparens, soporosus, bombans, stupefactus, resolutus, intentus, inefficax, congelatus, diffilatus, cubitis propellens, occultatus, expulso, gravis, crepens, madidus, congregatus, disgregatus, languescens, subfuratus, lancinosus, exagitatus, tetrice recedens, et qui est cum arteria tractili occurrente, atque id

Ed. Chart. VIII. [70.]

Ed. Bas. III. (35.)

πιπτούσης, ἄλλων τε τοιούτων ὀνομάτων πάμπολυ πλῆθος, ἅπερ ἰδίᾳ μὲν τι καὶ καθ' αὐτὰ δηλοῖ, κοινὸν δὲ αὐτοῖς πρὸς τοὺς σφυγμοὺς οὐδέν ἐστιν, ὥσπερ οὐδὲ τὸ ὑγρότερον ἔξωθεὶν λέγεσθαι τινα σφυγμόν; ἐνταῦθα γὰρ πάλιν ἀποπλανᾶται τῆς τῶν σφυγμῶν διδασκαλίας ὁ Ἀρχιγένης, ὑγρότητος μνημονεύων, εἰς μὲν τὰς προγνώσεις χρησίμου πράγματος, ἀλλ' οὐκ ἐκ τῆς περὶ σφυγμῶν θεωρίας. μίξας οὖν αὐτῇ τῇ ἔξεριστικῇ πρὸς αὐτοῦ κληθείσῃ πληγῇ μηδὲν διαφορῶσιν τοῦ σφοδροῦ σφυγμοῦ, διαφορὰν τινα προσποιεῖται ἐτέραν ταύτην διδάσκειν, οὔσαν οὐχ ἑτέραν, ἀλλὰ σφοδρὸν σφυγμόν μεθ' ὑγρότητος. εἶτα ἔξαπατᾷ τὸν ἰδιώτην τῆς θεωρίας, ὡς μέγα τι πρόσγράψας, τὸ οἷα ἀπὸ τροφῆς μάλιστα νεαρᾶς ἐγγίνεται· ἡ γὰρ ἔξεριστικὴ πληγὴ, φησὶν, αὐτὴ μεθ' ὑγρότητος ἀπὸ τροφῆς μάλιστα νεαρᾶς γίνεται. τίς λόγος καὶ φησιν, ὦ Ἀρχιγενεῖς, ἀληθὲς τοῦτο λέγεις, ἀλλὰ ἀδιαρθρώτως τε καὶ συγκεχυμένως, καὶ διὰ τοῦτο ἄσαφῶς. ἐχορῆν γὰρ οὕτως εἰπεῖν, ἐπὶ τροφαῖς προσφάτοις σφοδρὸς γίνεται σφυγμὸς μεθ' ὑγρότητος. τοῦτον δ' οὐκ

genus nominum immensus numerus, quae separatim et sola aliquid significant, sed cum pulsibus nihilipfis convenit, sicut nec quod dicitur humidius impellere quendam pulsum. Nam hoc rursus loco Archigenes a pulsuum doctrina desleclit, quum humiditatis meminit, rei illius quidem ad prae-fagiendum conducentis, at non ex pulsuum commentatione. Miscuit ergo eam cum connitente, quem ille vocat, ictu, qui a vehemente pulsu nihil distat; ac differentiam quandam se hanc fingit aliam docere, quum non alia sit; caeterum vehemens pulsus cum humiditate. Deinde ignaro speculationis hujus imponit, quasi mirificum quid sit, quod adscripsit, qui a cibo potissimum recente efficitur; nam connitens ictus, inquit, cum humiditate ab humidiori cibo potissimum recente fit. Hic subest aliqua, Archigenes, ratio, dicisque verum: indistincte tamen et confuse, itaque obscure. Nam sic erat dicendum: ex cibis recenter mactatis vehemens generatur pulsus cum humiditate: atqui hoc non est alium pulsum a

Ed. Chart. VIII. [70.]

Ed. Bas. III. (35. 36.)

ἔστιν ἄλλον τινὰ παρὰ τὸν σφοδρὸν σφυγμὸν εἰπεῖν, ἀλλὰ σφοδρὸν σφυγμὸν, καὶ ἄλλο τι, ὃ οὐκ ἔστιν ὅλως (36) σφυγμὸς, πρὸς τῷ καὶ ἀκαίρως ἅπτεσθαι κοινῆς θεωρίας, τοῦ τε περὶ τῶν ἐν τοῖς σφυγμοῖς αἰτίων τόπου καὶ τοῦ περὶ τῆς δι' αὐτῶν προγνώσεως. ἐν ἐκείνοις γὰρ ἄμεινον ἦν εἰπεῖν, ἐπὶ τροφῇ ποῖός τις σφυγμὸς γίνεται. καὶ ἡμεῖς λέγομεν, ὡς Ἀρχίγενης, οὐκ οὕτως ῥαθύμως, ὥς σὺ νῦν, ἀλλὰ μετὰ τῶν οἰκείων διορισμῶν. οὐ γὰρ ἀπλῶς ἐπὶ τροφῇ πάσῃ σφοδρὸς μεθ' ὑγρότητος γίνεται σφυγμὸς, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῇ συμμέτρῳ μὲν κατὰ ποσὸν, ὑγρᾷ δὲ κατὰ τὸ ποιόν. οὔτε γὰρ ἡ πλείων τροφῇ σφοδρὸν τὸν σφυγμὸν, ἀλλ' ἀνώμαλον ἔξ ἀμυδρῶν καὶ σφοδρῶν καὶ μέσων, οὔτε ἡ ξηρὰ τὸν ὑγρὸν ἐργάζεται. ὥστε τῇ μὲν ὑγρότητι τῆς τροφῆς, ὑγροτέρου ποτὲ γενομένου τοῦ δέρματος, οὐδὲ γὰρ διὰ τοῦτο διαπαντός, ἀλλὰ δεῖται τινος διορισμοῦ, τῇ συμμέτρῳ δ' αὖ κατὰ τὸ ποσὸν τροφῇ πάντως ἐπομένης σφοδρότητος, ἄμεινόν ἐστιν, ὑγρότητος μὲν μηδόλως μνημονεύειν, ἥ γε οὐδὲ τρέπει ποτὲ κατὰ τὸν ἑαυτῆς λόγον τοὺς σφυγμοὺς, τροφῆς δὲ συμμέτρου μνημονεύοντας σφοδρὸν ὑπ' αὐτῆς λέγειν

vehementi dicere, sed usum vehementem vel aliud quiddam, quod omnino pulsus non est. Jam etiam importune hoc loco tractat de commentatione, quae tractatui communis est De pulsuum causis et De praesagitione per eos. Sane praestabat illic retulisse, a cibo qui fiat pulsus: nosque, Archigenes, dicimus, ut hic, ut nunc tu, negligenter, sed adhibitis propriis distinctionibus. Neque enim omnino fit a cibo quidem omni vehemens cum humiditate pulsus, sed modico quantitate et qualitate humido; nam copiosior cibus non vehementem pulsū, sed inaequalem ex languidis et vehementibus mediisque. Neque humidum efficit ficcus, proinde humiditate alimenti, quum humidior aliquando evaserit cutis. Neque enim ideo semper, sed inest aliqua discretio. Etiam moderatum quantitate quum cibus excipiat vehementia, humiditatem praestat nequaquam appellare; quae per se quidem pulsus nunquam innuat, sed mentione cibi mode-

Ed. Chart. VIII. [70. 71.]

Ed. Bas. III. (36.)

γίνεσθαι τὸν σφυγμόν. ἀλλὰ τοῦτο, καὶ ἄληθές ἤ; πρώτης μὲν τῆς τῶν ἐν σφυγμοῖς αἰτίων ἐστὶ διδασκαλίας, ἐφεξῆς δὲ τῆς προγνωστικῆς. οὐ μὴν προὔκειτό σοι περὶ τούτων λέγειν. εἰ δ' ἀδιορίστως ἅμα καὶ οὐκ ἐν καιρῷ γράφειν συγχωρεῖται, μὴ μόνον ἐπὶ νέα τροφῇ τὸν τοιοῦτον ἴσθι γινόμενον σφυγμόν, ἀλλὰ καὶ τοῖς βαλανείοις ποτὲ, καὶ τοῖς γυμνασίοις, καὶ τοῖς θυμοῖς. γίνεται γὰρ καὶ τούτοις ἔσθ' ὅτε. καὶ πῶς καὶ τίνι τρόπῳ [71] γίνεται, εἰ μὲν μόνον εἰπόντες ἀρκεσθείημεν, οὐδὲν δῆπου πλέον ἐδιδάξαμεν, εἰ δὲ διοριζόμεθα, τῆς προκειμένης ἀποστησόμεθα πραγματείας. μὴ τοίνυν παραφλυαρώμεν, ἀλλ' εἴ τινα ἔχεις ἡμᾶς διδάξαι διαφορὰν σφυγμῶν ἑτέραν ὣν ἴσμεν, δίδασκει, μὴ μόνον ὀνόματα λέγων, ἀλλὰ καὶ τὸ σημαινόμενον αὐτῶν καὶ τὴν διάγνωσιν ὅλου τοῦ πράγματος. ἐπεὶ τοι πάλιν, ἵνα ταῦτά τις παραλήπῃ, συνάπτεις αὐτοῖς ἐξῆς τὸν διηγκωνισμένον σφυγμόν, παραλιπὼν τὸν διεζωσμένον τε καὶ ἀποπεπλεγμένον καὶ προβεβηκότα καὶ ἀποβεβηκότα καὶ λακτίζοντα καὶ γονατίζοντα καὶ γαστριζοντα.

rati facta, vehementem dicere ex eo pulsus oriri. At hoc, etsi verum sit, tamen praecipue ad commentationem pertinet pulsuum causarum, deinde ad praesagia. Sed de his non institueras agere. Quod si confuse datur facultas simul et intempestive scribendi, non tantum a recente cibo scito eum pulsus, sed et a balneis interdum et ab exercitationibus, iraque generari; est enim, quum ex his generetur. Atque quomodo generatur et qua ratione, si exposuisse tantum habeamus satis, nihil ad docendum nobis profectum est: si distincte explicemus, recesserimus ab instituta tractatione. Quare inanes istas nugas mittamus. At si quam nobis aliam potes differentiam pulsuum, ac scimus, tradere, trade; neque tantum nomina profer, sed significationem etiam eorum et totius modum dignoscendae rei. Caeterum rursus, ut haec omittamus, iis mox adjungit cubitis pulsanter pulsus distinctum, relinquens et applicatum et progressum et regressum et calcitrantem et geniculantem et ventriculantem.

Ed. Chart. VIII. [71.]

Ed. Bas. III. (36.)

τίς γάρ ἡ νομοθεσία διηγκωνισμένον μὲν τινα καλεῖν, τοὺς δ' ἄλλους παραλείπειν; ἀλλὰ διηγκωνισμένον μὲν, φησὶ, λέγομεν τὸν οἷον τεθυμωμένον. οὐκοῦν πάλιν κακῶς παραλείπεις τὸν οἷον λυπούμενον καὶ ὀργιζόμενον καὶ μηνιῶντα. μὴ παῖζε, φησὶ, τὸν γὰρ ἰσχυρὸν οὕτως καλοῦμεν. οὐ παῖζω, βέλτιστε. σὺ δ' ἐπιτρέπεις ἡμᾶς, ἐνὸν ἰσχυρὸν εἰπεῖν, διηγκωνισμένον λέγειν. εἰ γὰρ ἰσχυρὸν εἰρήκεις, ἐπνυθόμην ἄν σου, τίς ποτέ ἐστιν οὗτος ὁ ἰσχυρὸς, καὶ πῶς αὐτὸν διαγνῶσόμεθα. τὸν μὲν γὰρ σφοδρὸν, ὅταν ἐν τῷ θλίβειν ἡμᾶς τὴν ἀρτηρίαν ἀντιβαίῃ, καὶ τὸν ἐναντίον αὐτῷ τὸν ἀμειδιρὸν, ὅταν ἀφανίζηται, θλιβόντων διαγιγνώσκομεν, τὸν δ' ἰσχυρὸν ἐὰν εἴπῃς, καὶ τοῦτον ὅπως διαγνῶσόμεθα, διδάξεις τι πλέον. εἰ δὲ μὴ, κἄνταῦθα ὄνομα μόνον, οὐ πρᾶγμα προσθήσεις. ὅταν βιαίως, φησὶν, ἀνατρέπῃ, καὶ ὠθῇ τὴν ἀφήν. ἀλλὰ καὶ ὁ σφοδρὸς ἀνέτρεπεν, ἀλλ' ἥττον, φησὶ, τούτου βιαίως, οὐκοῦν ἐπιτεταγμένον σφοδρότητι λέγεις τὸν ἰσχυρὸν δὴ τοῦτον καὶ διηγκωνισμένον σφυγμόν; ναι, φησὶν, αὐτῷ λέγομεν. ὥρα τοίνυν ἡμῖν καὶ τὸν ἐπιτεταμένον τῷ

Nam quae est ista nominum lex, quendam vocare cubitis pullantem, et praeterire caeteros? Quin cubitis pullantem, inquit, quasi indignantem pulsum vocamus. Jam male praeteris quasi tristantem, irascentem et succensentem. Extra jocum, inquit, nam validum sic appellamus. Serio ago, bone vir, tu vero, quum validus dicendus sit, cubitis pullantem vis nos dicere. Nam validum si diceres, qui sit hic validus, te rogem et qua illum ratione dignoscamus; nempe vehementem quidem, ubi quum premimus arteriam, renititur; et contrarium illi languidum, quum obscuratur prementibus nobis, dignoscimus. Validi vero, si etiam explices rationem dignoscendi, fructum tulerit aliquem tua doctrina; si minus, etiam nomen hic modo, rem tradideris nullam. Ubi magna vi, inquit, subvertat tactum et impellat. Atqui subvertebat et vehemens. At minus, inquit, quam hic, violenter. Ergo intense vehementem appellas validum hunc et cubitis pullantem pulsum? Scilicet, inquit, hoc ipsum. Igitur jam etiam magnopere velocem fa-

Ed. Chart. VIII. [71.]

Ed. Bas. III. (36.)

τάχει μὴ τάχιστον, ἀλλ' ἄλλο τι καλεῖν, καὶ τὸν ἐπιτετα-
 μένον μεγέθει μὴ μέγιστον, ἀλλ' ἑτερόν τι, καὶ τοὺς ἄλλους
 ὡσαύτως. εἰ δ' ἐκείνοις ἀρκεῖ τάχιστον εἰπεῖν καὶ μέγιστον
 καὶ βραδύτατον καὶ ἀραιότατον καὶ πυκνότατον, ἀρκεῖ καὶ
 ταῦθα σφοδρότατον εἰπεῖν, καὶ μὴ νομίζειν, παρακειμένης
 τινὸς τῇ σφοδρότητι μνημονεύειν ἐτέρας διαφορᾶς. αἱ γὰρ
 ἐν ἐκάστω τῶν γενῶν ἐπιτάσεις οὐκ εἰσὶν ἔξω τοῦ γένους.
 οὔτε γὰρ τὸ λίαν λευκὸν ἄλλό τι καὶ οὐ λευκὸν ἐστὶ οὔτε
 τὸ λίαν μέλαν ἄλλό τι καὶ οὐ μέλαν. οὐκοῦν οὐδὲ τὸ λίαν
 σφοδρὸν ἄλλό τι καὶ οὐ σφοδρόν. ἅπαντ' οὖν τὰ τοιαῦτα
 ληρός ἐστι μακρός, ἔξ ἀνάγκης ἐπόμενα τῷ μὴ διηρθρῶσθαι
 καλῶς ἀπ' αὐτῶν μήτε τὴν ἔννοιαν ἐκάστου τῶν σφυγμῶν
 μήτε τὴν οὐσίαν μήτε τὴν διάγνωσιν μήτε τὰς αἰτίας ὑφ'
 ὧν γίνονται. χρη γὰρ, ὥς ἤδη πολλάκις εἰρηταί μοι, τὸν
 ἀληθείας ἐφιέμενον ἀπὸ τῶν πραγμάτων αὐτῶν ἀρξάμενον
 ὅποσα τε ταῦτά ἐστι καὶ ὅποια διορίσασθαι, καὶ περὶ ἑξῆς
 αὐτοῖς ὀνόματα θέσθαι, καὶ μετὰ ταῦτα περὶ τῆς διαγνώ-
 σεως εἰπεῖν, εἴτ' ἐπὶ τοῖσδε τῆς αἰτίας, εἴτα τῆς προγνώ-

ciendum est nobis, ut non velocissimum, sed aliud quid ap-
 pellemus et magnopere magnum, non maximum, sed alio
 nomine, itaque reliquos. Quod si illis hoc satis est, si ve-
 locissimum dicant et maximum, tardissimum, rarissimum,
 creberrimumque, quin hic quoque sufficiat vehementissimum
 dicere? Neque est ducendum, finitimam aliquam vehe-
 mentiae memorari aliam differentiam; nam quae in unoquo-
 que genere fiunt intensiones, non sunt extra genus: neque
 enim admodum album aliud ac album est neque admo-
 dum nigrum quicquam est praeter nigrum: itaque nec ad-
 modum vehemens aliud est atque vehemens. Quare sunt
 haec omnia mera deliramenta, quae necessario consequun-
 tur, quod isti ordine non distinguant ac digerant, nec no-
 tionem singulorum pulsuum, nec causas quae eos efficiunt.
 Namque quod saepe jam diximus, qui veritatem spectat, de-
 bet ab ipsis rebus ingressus, quot hae sint et quae explicare,
 deinde nomina ipsis ponere, mox de iis dignoscendis agere,

Ed. Chart. VIII. [71. 72.]

Ed. Bas. III. (36.)

σεως, ὅπερ ἡμεῖς πεποιήκαμεν, ἐν μὲν τῇδε τῇ νῦν ἐνεστώσῃ πραγματείᾳ τὰς διαφορὰς ἀπάσας ἐπελθόντες τῶν σφυγμῶν, ἐν δὲ τῇ περὶ διαγνώσεως, ὅπως χρῆ τοὺς δακτύλους ἐπιβάλλοντα, κατ' ἐκάστην αὐτῶν ἀκριβῶς αἰσθάνεσθαι, καὶ μετὰ ταῦτα τὴν περὶ τῶν αἰτίων πραγματείαν συνθέντες, εἴτα τὴν προγνωστικὴν. ἀλλὰ νῦν γε περὶ μὲν τῆς πρώτης ὁ λόγος ἡμῶν ἐστι, ἥς τὸ χρήσιμον αὐτὸ πρὸς τὰ τῆς τέχνης ἔργα διὰ τοῦ πρώτου βιβλίου δεδήλωται, κεφαλὴν ἐπιθῶμεν ἤδη τῷ περὶ σφοδρότητος λόγῳ.

Κεφ. ε'. [72] Ἔστι δέ τις σφυγμὸς ὁ ἀνατρέπων τὴν ἀφῆν, τουτέστιν ἰσχυρῶς τε καὶ ἀντιβατικῶς πλήττων. τοῦτον εἴτε σφοδρὸν εἴτ' εὐτονον εἴθ' ὅτι βούλεται καλεῖν τις, οὕτω θέμενος ἴστω διαγιγνοσκόμενον αὐτὸν, ἐρειδόντων ἐπὶ πλεῖον τοὺς δακτύλους, οὐκ ἐπιπολῆς ψαυόντων. αἰτία δ' αὐτοῦ ῥώμη τῆς τοὺς σφυγμοὺς ἐπιτελούσης δυνάμεως. εἰ μὲν οὖν ἡμεῖς πρῶτοι τὴν ὅλην ἐξουσίαν εἶχομεν τῆς θέσεως τῶν κατὰ τὴν ἰατρικὴν ὀνομάτων, εὐτονον ἂν, οὐ σφοδρὸν ἐκαλέσαμεν τὸν τοιοῦτον σφυγμόν. ἐπεὶ δ' ἔφθασεν ὑπὸ τῶν

ab his de causis, postea de praesagitione; id quod nos fecimus. Atque in hoc opere, pulsuum differentias persequenti omnes sumus. In opere de pulsibus dignoscendis, quo pacto in quaque harum applicatis digitis, exacte debeant sentiri. Inde lucubrationem de causis composuimus. Secundum hanc de praesagitione. Sed hoc loco, quandoquidem agimus de prima, quae quid referat ad artem colendam, primo in libro explicavimus, summam jam faciamus disputationis de vehementia.

Cap. V. Pulsus est quidam qui tactum subvertit, id est valde et cum renifu quodam pulsat. Hunc sive vehementem, sive contentum, sive quicquid visum est vocare, hoc constituto, dignosci scito eum, ubi plurimum digitos infigimus, non leniter palpamus. Causa ejus facultatis robur pulsus efficientis. Proinde si de medicis vocabulis primo omnis nostra potestas sit instituendis, contentum eum pulsum, non vehementem appellemus; nunc quia a pluri-

Ed. Chart. VIII. [72.]

Ed. Bas. III. (36.)

πλείστων ὀνομάζεσθαι σφοδρὸς, ὃν μετατίθεμεν τοῦνομα, καὶ τοὶ γινώσκοντες παρὰ τοῖς Ἕλλησι τὸ τῆς σφοδρότητος ὄνομα κατ' ἐνεργείας αἰεὶ λεγόμενον ἰσχυρᾶς τε αἶμα καὶ ταχείας· παλαισμάτα τε γὰρ ὀνομάζεται σφοδρὰ τὰ μετὰ συντονίας τε αἶμα καὶ τάχους γινόμενα καὶ ἄνθρωποι κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὅταν εὐτόνως τε αἶμα καὶ ταχέως ἐνεργῶσι, σφοδροὶ προσαγορεύονται. καὶ δὴ καὶ τὸ τῶν λέόντων γένος ἅπαντες ὀνομάζουσι σφοδρὸν, ὅτι καὶ τοῦτο μετὰ συντονίας τε αἶμα καὶ τάχους ἐνεργοῦν ὀρῶσιν, ὥστ' εἴπερ ἦν ἐπ' ἐμοὶ θέσθαι τοῦνομα, τὴν μὲν ἀπλὴν ποιότητα τῶν ἀντιβατικῶν τε καὶ ἀνατρεπτικῶν τῆς ἀφῆς τῶν σφυγμῶν ἰσχὺν αὖν, ἢ ῥώμην, ἢ εὐτονίαν, ἢ τι τοιοῦτον ἕτερον ὠνόμασα, τὴν δ' ἐκ ταύτης αἶμα καὶ τάχους σύνθετον οὐκ ἐκάλεσα σφοδρότητα. νυνὶ δ' ἐπειδὴ τὸ τῆς σφοδρότητος ὄνομα δι' ἔθους ἐγένετο τοῖς πλείστοις τῶν ἰατρῶν ἐπὶ μιᾶς τῶν πρώτων λέγεσθαι διαφορῶν, ἔγνωσαν χρῆναι μὴ φεύγειν αὐτό· καὶ διὰ τοῦτο τὸν μὲν εὐρώστως πλήττοντα σφυγμὸν ὠνόμασα σφοδρὸν, τὸν δ' ἀρρώστως ἀμυδρὸν, οὐδὲν διαφέρον,

mis jam pridem vehemens est vocitatus, nomen nihil mutamus; tametsi non simus nescii apud Graecos vehementiae nomen actioni semper tribui validae simul et citatae; siquidem luctae vocantur vehemens quae cum contentione et celeritate fiunt. Ac eodem modo homines vehementes appellantur, qui cum contentione et celeritate operantur. Et hercle genus leonum appellant omnes vehemens, quoniam hujus quoque contentam actionem atque citatam conspiciunt. Quamobrem si mihi nomen sit instituere liberum, simplicem pulsum qualitatem renitentiam et evertentium tactum vim, vel robur, vel contentionem appellem, vel quid tale aliud; quae vero ex hac est et celeritate conflata, non vocem vehementiam. Nunc vero, quandoquidem vehementiae nomen maxima pars medicorum usurpavit, pro una de primis differentiis esse, illud statui non vitandum; atque ea re pulsam valide pulsum nominavi vehementem, remisse languidum; neque quicquam interest, ro-

Ed. Chart. VIII. [72.]

Ed. Bas. III. (36. 37.)

ἢ εὐρώστως, ἢ ἰσχυρῶς, ἢ βιαίως, ἢ εὐτόνως εἰπεῖν. αἰτίαν δ' αὐτοῦ ῥώμην τῆς κινούσης τὰς ἀρτηρίας δυνάμειος εἶναι φησι, διάγνωσιν δὲ τῶν δακτύλων εἰς βάθος ἐρειδομένων. ἐν γὰρ τῷ τοιούτῳ τρόπῳ τῆς ἐπαφῆς ὁ μὲν ἰσχυρὸς σφυγμὸς (37) ἰσχυρότερος φαίνεται, βιαιότερον ἀνθιστάμενος τοῖς θλίβουσι δακτύλοις, ὁ δ' ἀσθενὴς οὗτος ἐνίοτε καταπίπτει τε καὶ νικᾶται πρὸς αὐτῶν, ὡς ἄσφυκτον δοκεῖν εἶναι τὸν ἄνθρωπον. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἐν ταῖς ἐχομέναις πραγματείαις ἐροῦμεν· ὁ δὲ νῦν ἐνεσθηκὼς λόγος ἤδη μοι πέρας ἔχέτω.

Κεφ. σί'. Βούλομαι γὰρ ἐξῆς ἐπὶ τὴν πολυθρύλλητον ἀφικέσθαι πληρότητα, πολλὰ πράγματα παρειαυκνύαν ἅπασιν τοῖς ἰατροῖς τοῖς νεωτέροις, μέλλουσάν γε δὴ πού καὶ ἡμῖν οὐκ ὀλίγα παρέξουσιν, οὐκ ἐν τῇδε τῇ νῦν ἐνεστώσῃ πραγματείᾳ μόνον, ἀνεκτὸν γὰρ ἂν ᾔην, ἀλλὰ πολὺ δὴ μᾶλλον ἐν τῇ διαγνωστικῇ. τὴν μὲν γὰρ ἐννοίαν αὐτῆς ὁμολογοῦμεν ὑπάρχειν ἐναργῆ, διάγνωσιν δὲ οὐδεμίαν αἰσθητὴν εἶναι φαινομένην. ἀλλὰ περὶ μὲν τῆς διαγνώσεως αὐτῆς εἰρησέται, περὶ δὲ τῆς ἐννοίας, ἐπειδὴ καὶ ταύτην ἐνιοὶ συγχέουσιν,

hufte dicas, an valenter, an violenter, an contente. Hujus causam moventis arterias robur dico facultatis esse: dignosci, si digitos alte infigas. Nam quum ita attractes, validus pulsus videtur validior, quod acrius digitis prementibus resistat; at imbecillus adeo nonnunquam concidit et dejicitur ab illis, ut privatum pulsu hominem dicas. Verum in sequentibus lucubrationibus de his tractabimus. Hic mihi finis esto hujus disputationis.

Cap. VI. Nam ad decantatam illam volo jam me conferre plenitudinem, in qua omnes sudarunt medici juniores, nec minus nobis certe negotii exhibituram, non in hoc quidem solum opere, nam hoc quidem feras, sed multo plus, ubi de dignoscendo differemus; cujus fatemur quidem esse evidentem notionem, sed notitiam ejus repraesentari negamus sensui ullam; verum de ea dignoscenda posthac dicemus. De notione nunc, quandoquidem et sunt qui hanc

Ed. Chart. VIII. [72. 73.]

Ed. Bas. III. (37.)

ἤδη λέγωμεν. ἀπὸ μὲν οὖν τῶν πραγμάτων ἀρχομένοις, ἦτοι τοῦ τῆς ἀρτηρίας σώματος ἔσται τις ποιότης ἢ πληρότης, ἢ τῆς ἐγκεχυμένης οὐσίας· [73] ἀπὸ δὲ τῶν ὀνομάτων, ἐν-θὲνδ' ἂν μάλιστα τις ὑπάρξαιτο. πλήρῃς φαμεν εἶναι τὸ κεράμιον οἴνου, καὶ πλήρῃ τὸν θύλακα ἀλφίτων. οὕτω δὲ καὶ τὸ θέατρον, ἢ τὸ στάδιον, ἢ τὸ βουλευτήριον, ἀνθρώπων πλήρῃ λέγωμεν ὑπάρχειν, ὥσπερ αὖ καὶ κενά. οὕτω δὲ καὶ τὴν γαστέρα καὶ τὸ στόμα ποτὲ μὲν φαμεν πλήρῃ εἶναι, ποτὲ δὲ κενά.

Πλήρῃς τοι μέλιτος τὸ καλὸν στόμα Θύρσι γένοιτο,

Πλήρῃς τοι σχαδόνων, καὶ ἀπ' Αἰγίῳ ἰσχάδα τρώγοις.

καὶ ὅλως ἅπαν ἀγγεῖον ἐντὸς αὐτοῦ περιέχων εὐρυχωρίαν ἦτοι πλήρῃς, ἢ κενὸν εἶναί φαμεν· ἐπειδὴ μὲν ὑφ' ἑτέρου τι-νὸς σώματος, εἴθ' ἑνὸς, ἢ καὶ πλειόνων, ἢ εὐρύτης αὐτοῦ καταλαμβάνηται, πλήρῃς· ἐπειδὴ δὲ μόνον ἀέρα περιέχῃ, κενόν. οὕτω μὲν ἅπαντες ἄνθρωποι κυρίως τε καὶ πρῶ-τῃς ὀνομαζουσι. μεταφέροντες δ' ἐντεῦθεν ἤδη τινὲς ἐπὶ τὰς ἑαυτῶν τέχνας, οὐκέτι δηλονότι κυρίως, οὐδὲ πρῶτως,

conturbent, verba faciamus. Itaque a rebus ipsis exordia-
mur. Aut arteriae corporis erit quaedam qualitas pleni-
tudo, aut infusae substantiae. A nominibus hinc maxime
incipias. Plenum dicimus dolium vini esse et plenum fari-
nae culeum; sic etiam theatrum, sic curriculum, vel curiam
esse plenam hominum dicimus, et contra vacuum. Haud
aliter ventrem et os interdum dicimus plena esse, interdum
vacua.

Os tibi sit plenum, Thyrsis mea, mella decorum,

Atque favis plenum, Aegiali tibi carica cibus.

In summa quodvis vas, quod quidem internam habet ullam
capacitatem, vel plenum, vel vacuum dicimus esse; quum
ejus ab alio corpore uno, vel pluribus capacitas occupetur,
plenum; vacuum, si praeter aërem contineat nihil. Ita
proprie omnes mortales et praecipue vocant. Hic jam qui-
dam ad suas artes, qui traducunt, non jam proprie utique

Ed. Chart. VIII. [75.]

Ed. Bas. III. (37.)

ἀλλὰ δευτέρως τε καὶ τροπικῶς ὁ μὲν ἕριον ὠνόμασε πλήρης, ὁ δὲ οἶνον, ὁ δὲ ἄλλο τι τῇ χρείᾳ κρίνων ἕκαστος τὸ πρᾶγμα. τὸ μὲν γὰρ διαρκῇ τε καὶ μόνιμον ἔχον αὐτὴν ὀνομάζουσι πλήρης, ὥσπερ τὸν οἶνον οἱ γευσάμενοι μέχρι πλείστου παραμένουσῃς αἰσθάνονται τῆς ποιότητος, εἰ δ' ἂν ἐν τάχει παύηται τε καὶ ἀπολύηται ἢ ποιότης, ἢ δύναμις, ἢ χρεία, κενὸν ἐκείνον προσαγορεύουσι. οὕτως οὖν καὶ τοὺς λόγους ἐνίοτε ψευδεῖς ὀνομάζουσι κενούς, οὐ μὴν γε ὅταν κενὸν εἶναι τινα λέγουσιν νοῦ μεταφορᾷ χρῶνται τηνικαῦτα, καθάπερ οὐδ' ὅταν τοὺς μὲν ἰσχνούς ἀνθρώπους κενὸν ἔχειν τὸ σῶμα σαρκῶν φάσκωσι, τοὺς δὲ παχῆς πλήρεις. ἀλλ' ἐν τούτοις φυλάττουσι τὴν ἀγγείου τε καὶ περιεχομένου νόησιν. ἐφ' ὧν, ἃς ἐξῆρέθη, κυρίως τε καὶ πρώτως εἰθίσται λέγεσθαι τὸ πλήρες τε καὶ τὸ κενόν. ἕτερα δ' αὖ σώματα διάκενα λέγουσιν, οἱ κενὰ, καθάπερ σπόγγον τε καὶ κίσσηριν. οὐδὲ γὰρ σῶμα νομίζουσι εἶναι τὸν αἶρα, χώραν δὲ τινα καὶ τόπον κενόν, ἐπιτήδειον ὑποδέχεσθαι σώματα. οὐ μὴν οἱ τῷ λόγῳ δυνάσκοντες ὁρᾶν οὐδὲ σκεψάμενοί τι περὶ τοῦ αἵρος, ἱατροί τε καὶ φιλόσοφοι, κενόν

neque prima ratione, sed secunda et tropice, hic lanam appellavit plenam, vinum ille, alius aliud, usu quisque rem aestimans; nam illa quae perseverantem eum et constantem habet, hanc plenam vocant. Ut qui vinum gustarant, quum duntissime sentiant qualitatem perdurare, cujus si abeat ex templo et pereat vel qualitas, vel vis, vel usus, vacuum illud vocant. Et vero sic sermonem quoque aliquando falsum vacuum appellant. Non tamen quum quempiam mente vacuum esse dicant, metaphora jam utuntur; nec item, quum graciles homines corpus habere vacuum carne dicant et crassos plenum; sed intelligentiam in his vasis servant et contenti, in quibus, ut exposuimus, proprie et praecipue plenum et vacuum recepta sunt. Jam alia corpora fistulis inanibus cavernosa dicunt, non vacua, ut spongiam et pumicem; namque aërem non numerant corpus, sed regionem quandam et locum vacuum ad excipienda corpora appositum. At non qui ratione quicquam sunt de aëre commentati medici juxta, ac philosophi, vacuum eum prorsus esse

Ed. Chart. VIII. [73.]

Ed. Basl. III. (37.)

εἶναι παντάπασιν ὑπολαμβάνουσιν αὐτὸν, ἀλλ' οἱ μὲν τινες, ὧν τῆς δόξης καὶ ἡμεῖς μετέχομεν, ἐν ὑπάρχειν σῶμα συνεχὲς ἑαυτῷ πάντῃ; μηδαμόθι κενοῦ παραπλοκὴν ἔχον· οἱ δέ τινες ἐν κενῷ πολλὰ σώματα, τὰ μικρὰ, τὰ πρῶτα προσφερόμενα, προσκρούοντά τε καὶ ἀποπαλλόμενα, μὴ μέντοι περιπλεκόμενά τε καὶ συγκρινόμενα. καὶ τοίνυν καὶ τὸν κενὸν σφυγμὸν οὕτω μὲν ἡμῖν ἀδύνατον ὀνομάζειν, ὥς οἱ πολλοὶ λέγουσι τὸν ὄντως κενόν, οὐδὲν γάρ ἐστιν ἐν κόσμῳ τοιοῦτον, ἀλλ' οὐδὲ κατ' ἐπικράτειαν. οὐδενὸς γὰρ ὑπάρχοντος ὅλως ἐν κόσμῳ κενοῦ, πῶς ἂν εἴη τι κατ' ἐπικράτειαν κενόν; ὑπόλοιστον δὴ, κενὸν ἡμᾶς λέγειν σφυγμὸν ὥσπερ θύλακον, ἢ ἀσκὸν, ἢ τάλαρον, ἢ σάκκον, ἢ ὅλως ἀγγεῖον ὅτιοῦν. ἀλλ' εἴπερ οὕτω λέγοιτο, διχῶς ἐπινοηθήσεται τοιοῦτος γινόμενος, ἓνα μὲν τρόπον ὥσπερ ὁ πίθος, ὅταν ἀέρα μόνον ἐν αὐτῷ ἔχῃ, ἕτερον δὲ καθάπερ ἀσκὸς, ἢ θύλακος, ἢ τι τοιοῦτον ἕτερον, οὗ δυνατόν ἐστι συμπίπτειν ἐπ' ἀλλήλους τοὺς χιτῶνας, ὥσπερ τὸν πεφυσημένον ἀσκὸν οἴνου μένειν αἰεὶ κενόν, ἀέρος δὲ μεστόν· εἰ δὲ καὶ τοῦτον ἐκκενώσεις, ὥς συμπίσειν πανταχόθεν ἀκριβῶς, τήνικαῦτα ἀκριβῶς γίνεσθαι κενόν. καὶ

putant, sed quidam, in quorum etiam nos sententia sumus, unum esse corpus undique sibi continuum, quod nusquam habet quicquam intextum vacui; alii multa corpora in vacuo parva et prima committi, concurrere et repelli, non connecti tamen nec confundi. Sed enim vacuum pulsum ita non queas appellare ac vulgus dicit vere vacuum; quippe tale non fit quicquam in orbe, ne per excellentiam quidem; nam quum nullum existat omnino vacuum in mundo, qui sit per excellentiam quicquam vacuum? Quare vacuum relinquitur, ut vocemus, quomodo culeum, vel utrem, vel calathum, vel faccum, vel omnino quodlibet vas. Quod si ita accipiamus, bifariam talem pulsum interpretabimur; uno modo, ut dolium, ubi aërem contineat tantum; altero, ut utrem, vel culeum, vel aliud tale, cujus possunt tunicae confidere, quemadmodum inflatus uter vino manet perpetuo vacuus, sed aëris plenus: quem si tamen evacues, ut undique confidat plane, ibi fit vacuus. Itaque arteriam esse

Ed. Chart. VIII. [73. 74.]

Ed. Bas. III. (37.)

τοίνυν καὶ τὴν ἀρτηρίαν ἣ οὕτως ἐροῦμεν ὑπάρχειν κενὴν, ὡς αἶρα περιέχουσαν, ὥστε καὶ ἐπιπλείστον ἢ διαπεφυστημένη τε καὶ διεσπασα, κενὴν ὀνομάζεσθαι, ἣ οὐχ οὕτως, ἀλλ' ὥσπερ ἐλέγομεν ἐπὶ τῶν ἀσκάων, ἐπειδὴν καὶ τὸν αἶρα τις ἐξ αὐτῶν ἐκκενώσῃ. κατὰ μὲν δὴ τὸ πρότερον τῶν σημαινομένων ὁ κενὸς σφυγμὸς ἔσται τοιοῦτος, οἷόν περ Ἐρασίστρατος· αἰεὶ βούλεται κατὰ φύσιν ὑπάρχειν αὐτόν· κατὰ δὲ τὸ δεύτερον οὐδὲν διοίσει τοῦ μικροῦ· τὸ γὰρ δὴ τρίτον τῶν σημαινομένων οὔτε Ἀρχιγένης οὔτε Ἀγαθῖνος οὔτε Μάγνος οὔτ' Ἀθήναιος [74] οὔτε ἄλλος οὐδεὶς τῶν πνευματικῶν ἱατρῶν ἀληθῆς ὁμολογήσει. λέγω δὲ ὅταν ὀλίγα μὲν σώματα περιέχῃ ἐν αὐτῇ ἡ ἀρτηρία, πλείστην δὲ τὴν κενὴν χώραν. οὐ γὰρ εἶναι τοιαύτην οὐδεμίαν ἐν κόσμῳ νομίζουσιν, ἀλλ' ἡνωσθαι τὴν ὅλην οὐσίαν ἑαυτῇ. λοιπὸν οὖν, ὡς ἔφασκεν, ἦτοι τὸν μικρὸν σφυγμὸν, ἢ τὸν αἰρώδη κενὸν ὀνομάσομεν. οὕτω δὲ καὶ τοὺς ἐναντίους αὐτοὺς πλήρεις, τὸν τε μέγαν καὶ τὸν οἷον ὑγροφανῆ. ἀλλὰ τούτους μὲν κατὰ τὴν ἐγκεχυμένην οὐσίαν, καθ' ἣν δὴ καὶ μάλιστα ἂν τις ὀνομάσειε κυρίως ἢ πλήρεις ἢ κενὸν ἀγγεῖον· ἐτέρως δὲ καθ'

aut eo modo vacuum dicemus, ut quae aërem contineat, ut quanquam sit plurimum inflata et distenta, vacua sit tamen appellanda, aut non sic, verum ut de utribus retulimus, quando et aërem iis exhaurias. Prima quidem significatione vacuus pulsus erit talis, qualem Erasistratus natura semper asserit ipsum esse; altera nihil a parvo differet; nam tertiam significationem nec Archigenes, nec Agathinus, nec Magnus; nec Athenaeus, nec alius ex Pneumaticis medicis agnoscet ullus, quum pauca, inquam, corpora arteria contineat, regionem autem vacuum plurimam, nullam enim in mundo respiriri existimant talem; unitam vero sibi totam substantiam. Restat ergo, sicuti diximus, ut aut parvum pulsum, aut aëreum vocemus vacuum; itemque contrarios iis plenos, magnum et eum qui humidam speciem habet. Sed hos scilicet infusae substantiae ratione, cujus quidem maxime ratione appelles proprie vel plenum vel vacuum vas; at aliter arteriae corporis ratione, id est ejus tunica-

Ed. Chart. VIII. [74.]

Ed. Bas. III. (37.)

αὐτὸ τῆς ἀρτηρίας τὸ σῶμα, τουτέστι τοὺς χιτῶνας αὐτῆς, οὓς ἄμεινον ἦν, οἶμαι, σκληροὺς καὶ μαλακοὺς, οὐ πλήρεις ἢ κενοὺς ὀνομάζειν. οὐδὲν γὰρ ὁμοιομερὲς σῶμα κενὸν ἢ πλήρες καλεῖται, πλὴν εἰ μὴ κατὰ μεταφοράν, ἧς οὐ χρὴ προσάπτεσθαι κατὰ τὰς ἐπιστημονικὰς διδασκαλίας. ἀλλ' εἰ μὲν ἔχοιμεν ὀνόματα κύρια, τούτοις χρῆσθαι προσῆκεν· εἰ δὲ μὴ, λόγῳ μᾶλλον ἐρμηνεύειν ἕκαστον τῶν πραγμάτων, οὐκ ἐκ μεταφορᾶς ὀνομάζειν, ὅταν γε διδάσκειν τις βούληται. καὶ μὴ περιλαλεῖν, ἐπεὶ τῷ γε μεμαθηκότι τὸ πρᾶγμα συντόμου δηλώσεως ἔγκεν ἐγγωρεῖ καὶ διὰ τῶν ἐκ μεταφορᾶς ὀνομάτων καὶ διὰ τῶν ἐκ καταχρήσεως ἐνδείκνυσθαι τὸ λεγόμενον. ἡ πρώτη μὲντοι διδασκαλία τῶν τεχνικῶν ἀπάντων πραγμάτων ὑπὲρ τοῦ σαφὲς τε εἶναι καὶ διηρθρωμένη κυρίων ὀνομάτων δεῖται. τὸ τοίνυν σῶμα τῆς ἀρτηρίας, τουτέστιν ὁ χιτῶν αὐτοῦ, ἥτοι σκληρότερός ἐστι τοῦ δέοντος, ἢ μαλακώτερος, ἢ δηλονότι σύμμετρός τε καὶ κατὰ φύσιν ἔχων. οὐ γὰρ δὴ κατ' αὐτό γε τοῦτο πάλιν ἢ αἰρώδῃ τινὰ φήσομεν περιέχεσθαι οὐσίαν, ἢ ὑγρὰν. ἐν γὰρ ἐστὶ τὸ συνεχὲς ἐξ αὐτῷ πανταχόθι, πλὴν εἴ ποιν τρήματά τινα πάνυ

rum, quas rectius sane duras et molles et non plenas voces vel vacuas, quod simile corpus (nisi per metaphoram, quae in disciplina quae scientia est locum non habet) quod vacuum vocetur, vel plenum, sit nullum. At si nomina propria suppetant, his uti nos par sit; si non, definitione praefet singulas res explicare quam a metaphora nomina mutari, si quidem docere instituas, non obtundere. Tamen apud eum quidem, qui jam rem didicit, quo compendiosius explices, nominibus a metaphora sumptis et abusu nihil est causae quin rem exprimas; verum omnium doctrina prima rerum artificialium, quo aperta sit et distincta, propria nomina quaerit. Ergo arteriae corpus, hoc est ejus tunica, aut justo durior est, aut mollior, aut moderata certè et in nativo flatu. Nec vero in hoc ipso jam vel aëraem quandam dicemus, vel humidam contineri substantiam; unum est enim quod undequaque sibi cohaeret, nisi foraminibus quibusdam

Ed. Chart. VIII. [74.]

Ed. Bas. III. (37. 38.)

σμικρὰ κέκτεται. ἀλλὰ καὶ ταῦτα ἢ αἰρώδη τινὰ περιέχεν οὐσίαν, ἢ ὑγρὰν, ἢ ἀτμώδη πάντως ἀναγκαῖόν ἐστιν, ἢ συμπεπτωκέναι παντάπασιν. ἀλλὰ συμπεπτωκότια μὲν εἰς ἴσον τοῖς οὐδ' ὅλως ἔχουσι καθίσταται· περιέχοντα δὲ ὑγρὸν ἢ ἀτμὸν, ἢ αἶρα, μαλακώτερον ἐργάσεται τὸ τῆς ἀρτηρίας σῶμα ὥστε ἐκ (38) περιόδου πάλιν εἰς τοῦθ' ἦκειν ἡμᾶς, ὅπερ ἔξ ἀρχῆς ἐλέγομεν, ὡς ἦτοι σκληρός ἐστιν ἢ μαλακὸς ὁ τῆς ἀρτηρίας χιτὼν, ὁ γὰρ ἐν τῷ μεταξὺ λόγος οὐκ ἄλλην τινὰ τρίτην ἐδήλωσε φύσιν, ἀλλὰ τῶν εἰρημένων δυοῖν διαφόρους τῆς γενέσεως αἰτίας. ἦν δὲ οὐ τοῦτο τὸ προκείμενον, οὐδὲ χρήσιμον ὅλως εἰς τὰ παρόντα, ὡς ἔγωγε καὶ πάσας εἶπεν ἑτοιμός εἰμι τὰς τῶν σκληρῶν τε καὶ μαλακῶν γενέσεις, εἰ μέλλοιμί τινας ἐντεῦθεν ἀπολαύειν εἰς τὰ παρόντα χρηστοῦ. πειράσομαι δ' ὡς ἐνι μάλιστα διὰ βραχυτάτων αὐτὸ πρᾶξαι. πάντων τῶν σωμάτων ἐκ γῆς καὶ ὕδατος καὶ αἵρος καὶ πυρὸς συνεστώτων, ἐν οἷς μὲν ἂν ὑπάρχῃ πλεῖστον, ἦτοι τὸ γεῶδες στοιχεῖον, ἢ τὸ ἰδατῶδες ὑπὸ ψύξεως πεπηγὸς, ἀναγκαῖον εἶναι τὰ τοιαῦτα σκληρά· ἐν οἷς δ' ἂν ἢ τὸ πυρῶδες,

praeditum sit valde minutis; quae tamen omnino completantur etiam necesse est vel aëream substantiam, vel humidam, vel halituosam, vel confidant undique. Verum quae considerunt, instar sunt nulla plane obtinentium foramina; quae humorem vero, vel vaporem, vel aërem continent, mollius reddunt corpus arteriae. Itaque eodem revolvimur, quod dicebamus a principio aut duram! esse arteriae tunicam aut mollem; nam qui intercurrit sermo, nullam demonstrat tertiam naturam aliam, sed duarum commemoratarum diversas generationis causas. Sed haec res quam dico nihil ad institutum pertinet. Equidem vel omnes libenter exposuerim durorum et mollium generationes, si id mihi ullum fructum posset ad praefens institutum ferre, idque dabo operam, ut quantum facere possim, brevissime explicem. Quandoquidem omnia corpora ex terra, aqua, aëre et igne conflata sunt, in quibus exuperat vel terrestre elementum, vel aquosum, si gelu concreverit, non possunt ea non dura esse; in quibus igneum, vel aërum, vel humidum

Ed. Chart. VIII. [74. 75.]

Ed. Bas. III. (38.)

ἢ τὸ ἀερῶδες, ἢ τὸ ὑγρὸν στοιχεῖον ἀπαγὲς ἐπικρατῇ, μα-
λακὰ ταῦτ' εἶναι πάντα. οὕτω δὲ καὶ εἰ τρημάτά τινα καὶ
πόρους ἔχοιεν, εἰ μὲν ἦτοι γεώδους οὐσίας ἢ ὑδατώδους πε-
πηγυίας ἐπικρατούσης ἐν αὐτοῖς, ἀναγκαῖον εἰς σκληρότητα
τοῦ παντὸς σώματος συντελεῖν· εἰ δ' ἦτοι λεπτομεροῦς τινας
ἢ ὑγρὰς ἀπαγοῦς, εἰς μαλακότητα. τούτων οὕτως ἐχόντων,
ἤδη δίκαιον ἐρέσθαι τοὺς ἄνδρας, ἐπὶ τί μάλιστα φέρουσιν
ὑποκείμενον πρᾶγμα τὸ τῆς πληρότητος ὄνομα. πάντως
γὰρ ἢ τὴν σκληρότητα καλοῦσιν πληρότητα ἀπλῶς, ἢ τινα
τῶν εἰρημένων αὐτῆς διαφορῶν. αἱ διαφοραὶ δ' ἦσαν, ὅταν
ἦτοι ξηρότης ἐπικρατῇ γεώδους, ἢ πῆξις ὑδατώδους. εἴτ' οὖν
ἔχει πόρους τινὰς τὸ ὑποκείμενον ἐν ἑαυτῷ εἴτε μή. κατὰ
ταῦτα δὲ καὶ τὴν κενότητα πότερον τὴν μαλακότητα λέγου-
σιν, ἢ τινα τῶν διαφορῶν αὐτῆς. [75] ἦσαν δ', οἶμαι, καὶ
αἱ ταύτης διαφοραὶ κατ' ἐπικράτειαν ἦτοι λεπτομεροῦς οὐ-
σίας ἢ ὑδατώδους ἀπαγοῦς. ἀλλ' οὐδεμίαν ἀποκρίσασθαι
τούτων τολμῶσιν. εἰεν γὰρ ἂν οὕτως δῆπου μήτε τῆς σκλη-
ρότητος ἑτερόν τι τὴν πληρότητα μήτε τῆς μαλακότητος
τὴν κενότητα τιθέμενοι. φεύγουσι δ' ἀπὸ τοῦ λόγου πάντα

elementum inconcretum excellat, mollia haec omnia esse.
Et item si foraminibus sint praedita, vel meatibus: si supe-
rior ibi sit terrestris substantia, vel aquosa concreta, facit
necessario ad totius corporis duritiem; si subtilis vel humi-
da, sed non concreta, ad mollitiem. Quae quum sic ha-
beant, jure jam de illis quaesierimus, cuinam potissimum rei
subjectae assignent nomen plenitudinis. Sane enim aut du-
ritiem vocant plenitudinem absolute, aut aliquam de com-
memoratis ejus differentiis; differentiae erant, quum vel
siccitas excellit terrestris, vel concretio humida. Aut ergo mea-
tus quosdam haec res habet, aut non habet. Similiter vacui-
tatem, utrum mollitiem vocent, an quam ejus differentiam; cu-
jus quidem erant etiam differentiae in excellentia aut tenuis
substantiae, aut aquosae inconcretae. Verum nullam harum
committent, ut respondeant; nam ita nihil profecto esse
plenitudinem aliud ac duritiem statuerint, et vacuitatem ni-
hil aliud ac mollitiem. Recedunt verò a ratione omnibus

Ed. Chart. VIII. [75.]

Ed. Bas. III. (38.)

τρόπον, ἐνιοι μὲν αὐτῶν ἀναισχυντότερον, εἰσὶ δ' οἱ καὶ μετ' αἰδοῦς τινος. ἡ δ' ἀπόδρασις ἡ γοῦν εὐσχήμων εἰς τὴν τοῦ πνεύματος καταφεύγει δύναμιν. ὥς γὰρ οἶνον, φασὶ, ποιότης λέγεται πληρότης, οὕτω καὶ τοῦ πνεύματος ἐστὶ τις πληρότης. ἀλλ' ἐνταῦθα πάλιν ἡμῶν ἀξιούντων, οἶνον τίνα πληρότητα καλοῦσιν, ἀποσαφεῖν αὐτοὺς, ἄρρόητον εἶναι φασὶ τὸ πρᾶγμα. πῶς οὖν, ὧς πρὸς Διὸς, ἡ ὀνομάζειν ἐπιχειρεῖτε τὸ ἄρρόητον, ἡ διδάξειν ἡμᾶς ἐλπίζετε; εἰ γὰρ μήτε διδάξαι δύνασθε τὸ πρᾶγμα μήθ' ἐρμηνεῦσαι λόγῳ, πῶς ἂν ἡ μάθοιμὲν τι τῶν γραφομένων ὑφ' ὑμῶν, ἡ κρίναιμεν; καὶ μὴν ἰδοί, φασίν, ἐπ' αὐτῶν τῶν νοσοῦντων δεικνυμί σοι τὸν πλήρη σφυγμόν. καλῶς τοίνυν ποιήσεις, ὧς οὗτος, εἶπερ, ἐστὶν ἄρρόητος μὲν, δεικτὸς δὲ, μηδὲν μὲν γράφων ὑπὲρ αὐτοῦ, δεικνὺς δὲ μόνον ἡμῖν τὸ πρᾶγμα. καὶ μὴν καὶ γράφεις, ὥς ἐρμηνεῦσαι δυνάμενος, καὶ δεικνύειν ἀδυνατεῖς. οὐδὲ γὰρ συστήναι δύναται κατὰ δεῖξιν οὐδεμία διδασκαλία χωρὶς ἐξηγήσεως. ἐπιβάλλειν οὖν με κλεῖναι τοὺς δακτύλους, ὥς οἶμαι, ἐπὶ τὴν ἀρτηρίαν, εἴτ' ἐρεῖς, ἰδοὺ πλήρης ὁ σφυγμὸς ὁ τοιοῦτός ἐστιν, οὗ νῦν αἰσθάνη. τοῦτο δὲ εἰ μὲν ἀπλῆ τις

modis quidam impudentius; nonnulli sane verecunde; fuga honesta quidem illa ad spiritus recipit se facultatem, nam quemadmodum vini, ajunt, qualitas dicitur plenitudo, si spiritus quaedam est plenitudo. Atqui quum jam hic petimus, vini quam plenitudinem appellent, ut declarent, non posse dicunt rem explicari. Quomodo igitur cedo audetis nominare quod explicari non valet, aut discere de vobis nos speratis? Nam si nec docere rem valetis, nec explicare oratione, qui tandem aliquid discamus de scriptis vestris, aut judicemus? Enimvero en vobis, inquiunt, in aegrotis ostendo plenum pulsus. Recte igitur feceris, mihi crede, si quidem exprimi oratione nequeat, sed monstrari, si nihil de eo conscripseris, rem autem nudam ostenderis nobis. At et scribis ut, si explicare possis, et ostendere non vales, si quidem doctrina constare citra interpretationem in ostendendo nulla potest. Admoovere igitur me digitos jubes; scilicet arteriae inde subjicis. En tibi plenus hic pulsus est, quem nunc sentis. At hoc, si

Ed. Chart. VIII. [75.]

Ed. Bas. III. (38.)

ὑπῆρχε καὶ μία ποιότης τοῖς σφυγμοῖς, ἀληθῶς ἂν ἐλέγετο. νυνὶ δὲ ἐπειδὴ πολλαὶ μὲν αὗται καὶ καθ' ὑμᾶς εἰσιν, ἀπασαι δ' ὑποπίπτουσιν ἀθρόως, οὐκ ἔθ' οἷόν τε χωρὶς ἐξηγήσεως οὐδεμίαν αὐτῶν ἐκμαθεῖν. ἰδοὺ γοῦν ἄπτομαι τῆς ἀρτηρίας, ὥς κελεύεις, ἀλλ' οὐκ εἰδὼς ὅ τί ποτε τῶν συμβεβηκότων αὐτῇ πληρότητα καλεῖς, οὐδὲ μᾶλλον ἐπὶ τῇ δεῖξει σου συνίημι τοῦ πράγματος ἢ πρόσθεν, ὅτ' οὐκ ἐδείκνυνες. ἔστω γάρ, ὅπότ' ἐπιβάλλω τοὺς δακτύλους τῷ σφυγμῷ, διαίρεσθαι μὲν ἐπὶ πλείστον αὐτὸν εἰς μῆκος τε καὶ κύκλον· εἰ δὲ καὶ θλίψαιμι καὶ πιέσαιμι, βιαίότερον ἐμπίπτειν τῇ ἀφῇ, φαίνεσθαι δὲ καὶ σκληρὸν ταχύν. εἰτά με τὴν βίαιον αὐτοῦ προσβολὴν ἵκονοῦσαι λέγεσθαι πληρότητα, πῶς οὐκ ἄτοπόν τι συμβαίη κατὰ τὴν δεῖξιν; ὃν γάρ ἐν τοῖς ἐμπροσθεν ἐμάθομεν ὀνομάζειν σφοδρὸν σφυγμὸν, τοῦτον νῦν μεταδιδασκόμεθα πλήρη καλεῖν. ἢ τοίνυν ἑτερόν τι σύμπτωμα τῆς διαστελλομένης ἀρτηρίας εἶπε, καθ' οὗ κελεύεις με τὸ τοῦ πλήρους ὄνομα φέρειν, ἢ εἴπερ παρὰ ταῦτα οὐδὲν ἄλλο ἐστίν, ὄνομα μὲν ἐπιεσάγεις τοῖς σφυγμοῖς, πρᾶγμα δ' οὐδὲν διδάσκεις.

simplex accadat et una pulsibus qualitas, recte dicatur: nunc quando variae hae vel vestra sententia sint, occurrant vero repente omnes: absque interpretatione non potest fieri ut jam ullam ex illis intelligamus. Atqui jam tango, ut vis, arteriam, sed quia quid tu ex accidentibus ejus voces plenitudinem, me latet, nihilo ego ex tua ostensione intelligo clarius rem ac nuper quum ostenderes nihil. Distendatur sane quum admoveam pulsui digitos, plurimum in longitudinem et circulatim: si stringam etiam et premam, violentius in tactum incurrat: videatur praeterea durus et velox. Et si violentum ejus occursum putem plenitudinem appellari, quid an non res ostensioni accadat absurda? nam quem ante didicimus vehementem pulsus vocare, hunc jam obliviscimur, ac discimus appellare plenum. Quare aut aliud symptomata distentionis arteriae adducas, cui plenitudinis me jubes vocabulum tribuere; aut si nullum praeterea sit aliud, nomen invehis pulsibus, rem doces nullam. Nam si tibi

Ed. Chart. VIII. [75.]

Ed. Basf. III. (38.)

εἰ δ' ἀρκεῖ σοι λέγειν ἄρρόητον εἶναι τὸ πρᾶγμα, συγχωρήσεις
 δήπου καὶ μοι λέγειν ἄλλας ἐπὶ ταῖς εἰρημέναις ὑφ' ἡμῶν
 ποιότητας ἐν τοῖς σφυγμοῖς ὑπάρχειν, κατὰ τὴν διαστολὴν
 τῆς ἀρτηρίας φαινομένας, τρεῖς τὸν ἀριθμὸν, οὐκ ὁρθῶς ὑφ'
 ἡμῶν παραλελειμμένας. εἰ δ' ἐρωτήσετέ με, τίνας ταύτας,
 ἄρρόητους εἶναι φήσω κυρίοις ὀνόμασιν. ἐκ μεταφορᾶς δ' εἰ
 βούλοισθε, διδάξειν ὑφέξομαι. καθάπερ γὰρ φωνὴν τὴν
 μὲν λευκὴν εἶναι, τὴν δὲ μέλαιναν φάμεν, οὕτω καὶ τῶν
 σφυγμῶν τὸν μὲν τινα λευκὸν ὑπάρχειν ἐρῶ, τὸν δὲ μέλανα,
 καὶ ταύτην πρώτην εὐθέως τὴν ποιότητα παραλελειφθαι πρὸς
 ὑμῶν, ἐτέραν δὲ δευτέραν, καθ' ἣν ἦτοι γλυκύτης τις, ἢ
 πικρότης αὐτῶν ὁρᾶται, χρῆναι δὲ καὶ τούτων τῶν ὀνομά-
 των ἀκούειν ἐκ μεταφορᾶς, ἄρρόητον γὰρ εἶναι τὸ πρᾶγμα,
 δειχθῆναι μέντοι δυνάμενον. ἰδού γέ τοι δείκνυμι σοι τὸν
 σφυγμὸν τοῦτον τὸν πικρόν. ἀλλὰ καὶ ἡ τρίτη ποιότης ἄρρόη-
 τοῦ μὲν ἐστὶ, δειχθῆναι μέντοι δυναμένη. καλῶ δ' αὐτὴν
 ὑπογραφῆς ἕνεκα στρυφνότητα. καθάπερ γὰρ ἐν τῇ γεύσει
 τὸν στρυφνὸν χυμὸν διαγινώσκομεν, οὕτω καὶ τῇ ἀφῇ τὴν

hoc satisfaciat, si rem dicas non esse explicari oratione, da-
 bis certe mihi quoque ut dicam alias esse praeter illas, quas
 vos recensuistis, qualitates pulsum, quae in distentione ar-
 teriae advertantur, numero tres, male a vobis neglectas. Si
 me rogatis quasnam has? nominibus propriis exprimi dicam
 non posse, sed metaphora, si vultis, audebo docere. Nam
 ut vocem quandam albam, esse aliquam nigram dicimus, sic
 pulsum etiam quandam album dixero esse, quandam nigrum:
 atque hanc primam statim qualitatem a vobis esse praeter-
 missam: alteram porro secundam, ex qua vel dulcedo ali-
 qua eorum, vel amaritudo conspicitur: esse autem per
 metaphoram accipienda etiam haec nomina, quod exprimi
 oratione res non possit, demonstrari possit tamen. Ecce ti-
 bi pulsum ostendo hunc amarum. Jam tertia qualitas est,
 non illa quidem verbis expressa, sed quae tamen possit mon-
 strari. Voco eam, ut eam describam, acerbitem: nam
 in gustu ut animadvertimus acerbum succum, ita in tactu

Ed. Chart. VIII. [75. 76.]

Ed. Bas. III. (38.)

οἷον στρυφνὴν τῆς ἀρτηρίας προσβολήν. [76] τούτῳ τῷ τρόπῳ τις χρώμενος οὐ τρεῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ τριάκοντα φήσιν παραλελειφθαι διαφορὰς σφυγμῶν. καὶ πρὸ πάντων ἐκείνῳ μοι πρόσεχε τὸν νοῦν, ὅτι στρυφνὸς ἢ μὲν τις χυμὸς κυρίως ὀνομάζεται, πλήρης δ' οἶνος οὐδεὶς κυρίως· ἀλλ' εἴ τις οὕτω προσαγορεύει, μεταφορᾷ χρῆται καθ' ὃν ὀλίγον ἔμπροσθεν ἐξηγησάμεθα τρόπον. ἀπὸ μὲν δὴ τῶν κυρίως ὀνομασμένων ἅπασιν ἀνθρώποις ἔγχωρεῖ μεταφέρειν, οὐ μὴν ἀπὸ τῶν μετενηγεγμένων αὐτοῖς ἑτέρας ποιῆσθαι μεταφορὰς. οὐδὲ γὰρ ποιηταῖς τοῦτό γε συγχωρητέον ἐστίν, μή τί γε τοῖς ἐπιστημονικόν τι καὶ τεχνικὸν ἐπαγγελλομένοις διδάξειν. ὥσθ' ὁ μὲν ἀπὸ τῶν χυμῶν ἐπὶ τὴν ἀφὴν μεταφέρων τὸ στρυφνὸν ὄνομα συγγνωστὸς ἀπὸ τῶν χυμῶν κυρίως ἀρχόμενος, ὁ δ' ἀπὸ τοῦ κατὰ γεῦσιν πλήρους ἐπὶ τὸ κατὰ τὴν ἀφὴν πλήρης ἀξιών μεταβαίνειν, οὐδὲ κατὰ νόμον οὗτός γε ποιῆται τὴν μετάβασιν, ἀλλὰ καὶ τῆς τῶν ποιητῶν ἔξουσίας ἐπέκεινα πρόεισιν, ἀπὸ τῆς προτέρας μεταφορᾷ ἑτέραν ποιῶν δευτέραν μεταφοράν. εἰ γὰρ ἅπαξ τοῦτο συγχωρηθῇ, καὶ τρίτην ἀπὸ τῆς δευτέρας, οἶμαι, τολμήσει καὶ τετάρτην

arteriae occursum quasi acerbum. Qua si quis via infislat, non solum tres, verum etiam triginta dicet praetermissas esse pulsum differentias. Et hoc mihi praeter caetera fac attendas, esse humorem qui proprie acerbus appelletur: plenum vinum proprie nullum, quod si sic quis appellet, metaphora utitur, quemadmodum superius exposuimus. Sane omnibus hominibus a propriis nominibus potestas est transferendi: a translatitiis autem alias ducendi metaphoras, non item: neque enim hoc est permittendum ne poetis quidem, nedum his, qui scientiam aliquam et disciplinam profitentur. Quare ab humoribus transferenti ad tactum nomen acerbum, quod ab humoribus proprie incepit, ignoscendum est. At si a plenitudine, quae in gustu est, ad plenitudinem velis traducere, quae percipiatu tactu, parum legitime sane facies transitum. Quin etiam, qui ducit alteram a prima metaphora, licentiam is superat poetarum. Nam hoc si semel concessum sit, hercle etiam tertiam a secunda audebit et

Ed. Chart. VIII. [76.]

Ed. Bas. III. (38. 39.)

ἀπὸ τῆς τρίτης καὶ πέμπτην ἀπὸ τῆς τετάρτης ποιήσασθαι μεταφορὰν, ὥστε εἰς ἐκφορὰν ὄντως ἐμβάλλειν τοὺς ἐπιτριβομένους ὑπ' αὐτῶν. καίτοι γε οὐδ' ἀπὸ τῶν κυρίων ὡς ἔτυχε μεταφέρειν ἔξεστιν οὐδὲ τοῖς ποιηταῖς, ἀλλὰ καὶ Πίνδαρος εἴη τις, ἣ Ὀκεανοῦ τὰ πέταλα τὰς κρήνας λέγων, οὐκ ἐπαινέται, καὶ πολὺ μᾶλλον ἐπει(39)δὲν ἀψευδῇ πρὸς ἄκμονι χαλκεύειν γλῶσσαν, ἣ τι τοιοῦτον ἕτερον εἶπη. ἀλλὰ γὰρ, ὡς ἔοικεν, οὐδὲν οὕτω πολυλογίας ἐστὶ ποιητικὸν ὡς ἐπιτολμῶν ἀνὴρ οἷς ἄγνοεῖ. διαφορὰς γοῦν ἐκάστου τῶν πραγμάτων ἐξυρεῖν, ὅσαι τ' εἰσὶ τὸν ἀριθμὸν καὶ ὅποιαι τὸ εἶδος, ἀνδρὸς ἔργων ἐστὶ θεωρίαν λογικὴν ἡκριβωκότος· ἐφεξῆς δ' ὀνόματα κατ' αὐτῶν θέσθαι, ῥητορικοῦ τινος, ἣ τὰληθέστερον φάναι, διαλεκτικοῦ. ὅταν οὖν ἄνθρωποι μήτε λογικὴν θεωρίαν ἡκριβωκότες μήθ' ἐρμηνεύειν ἱκανοὶ τολμῶσιν ἀπείθεσθαι πολὺν μειζόνων ἢ καθ' ἑαυτοὺς πραγμάτων, αὐτοὶ τε πολυλογοῦσι καὶ τοὺς ἐξελέγχοντας ἀναγκάζουσι, καὶ ὅτι μάλιστα βραχυλογίαν ἀσκοῦσιν, εἰς τὴν αὐτὴν ἐκείνοις ἐμπίπτειν μακρολογίαν; ὅπερ, οἶμαι, καὶ γὰρ νῦν πάσχω. διὰ γάρ τοι τὸ πλῆθος ὧν ἡμαρτήκασιν ἐξίσταμαι τῆς συνήθους

quarlam a tertia atque quintam a quarta facere metaphoram; nec plane enecentur quos obtundunt. Tametsi nec a propriis licet quibuslibet nec poetis transferre; imo si quis vel Pindarus sit et Oceani folia dicat fontes, non collaudetur; ac multo magis, quum Veracem super incudem fabricare linguam, aut aliud quid tale dicat. Sed enim nihil ita loquacitatem efficit ut qui designat quicquam et temerarius est in illis quae ignorat. Nam differentias cujusque rei, quot sint numero qualesque specie, viri est invenire logicam naviter meditati; deinde nomina eis insituere, rhetoris partes, aut verius dialectici sunt. Ubi ergo homines, qui nec logicam speculationem exacte tenent, nec interpretari valent, ad res aspirare quae superant ipsorum facultatem audeant, quum ipsi verba funditant, tum reprehensores impellunt, licet maxime studeant brevitati, in eandem orationis prolixitatem; id scilicet quod mihi nunc usu venit. Siquidem a mea perpetua brevitate divellit ipsorum me numerus erratorum;

Ed. Chart. VIII. [76.]

Ed. Bas. III. (39.)

ἐμαυτῷ βραχυλογίᾳς. ἀλλὰ κἄνταῦθα καθ' ὅσον οἶόν τε συντέμνειν πειράσομαι. γένοιτο δ' ἂν τοῦτο τὰ μὲν καθόλου καὶ κοινὰ πάντων ἁμαρτήματα διελέγχοντός μου, τὰ δὲ κατὰ μέρος ἐκάστου παραλείποντος. ἔστι δὲ κοινὰ καὶ καθόλου ταυτὶ, πότῃρα ποιότητά τινα τοῦ τῆς ἀρτηρίας χιτῶνος ὁ πλήρης σημαίνει σφυγμός, ἢ τῆς ἐγκεχυμένης οὐσίας τὸ ποσόν, ἢ τὸ ποιόν, ἢ τοῦ συμφύτου πνεύματος· ὥς καὶ τοῦτό τινες ἐτόλμησαν εἰπεῖν, ἦτοι δυνάμιν τινα, ἢ ποιότητα. τοῦ μὲν γὰρ σώματος αὐτοῦ τῆς ἀρτηρίας αἱ ποιότητες, ὥς ὀλίγον ἔμπροσθεν ἐδείκνυμεν, οὐ πληρότης ἂν οὐδὲ κενότης, ἀλλὰ σκληρότης τε καὶ μαλακότης ὠνομάζοντο δικαιοτέρον· τῆς δ' ἐγκεχυμένης οὐσίας αὐτῆς τὸ ποσὸν ὀρθῶς μὲν ἂν τις ὀνομάσειε πληρότητα καὶ κενότητα. διαφέρουσι δ' οὐδὲν αὗται μεγέθους τε καὶ σμικρότητος. εἰ δὲ μὴ τὸ ποσόν, ἀλλὰ τὸ ποιόν τῆς περιεχομένης ἐν αὐτοῖς οὐσίας ὑπὸ τῶν ὀνομάτων φάσκοιεν δηλοῦσθαι, κυρίως μὲν οὐκ ἂν ὀνομάζοιεν, ὑπάρχουσιν μέντοι τινὰ ἐροῦσι διαφορὰν, οὐ μὴν αἰσθήσει γε διαγνωστέην, ὥς ἐν τοῖς περὶ διαγνώσεως

tamen faciam etiam hic ut sim quantum possum brevis: quod quidem assequar, si generalia peccata atque communia omnium reprehendam et singulorum privata praetermittam. Communia et generalia haec sunt: utrum certam qualitatem arteriae tunicae denunciet plenus pulsus, an infusae substantiae quantitatem, vel qualitatem, an innati spiritus (nam et hoc sunt aucti quidam dicere) aut facultatem quandam, aut qualitatem. Ipsius enim corporis arteriae qualitates, quod paulo ante demonstravi, neque plenitudo vocari, neque vacuitas, sed durities et mollities iustius debuerunt: ipsius vero infusae quantitatem substantiae recte quidem plenitudinem voces et vacuitatem, at inter has nihil interest et magnitudinem parvitatemque. Quod si non quantitatem, sed qualitatem substantiae contentae in illis denotari a nominibus istis dixerint, haudquaquam appellaverint proprie: esse tamen confirmaverint quandam differentiam, sed eam sensui incognitam, ut in libris De dignoscendis pulsibus ostende-

Ed. Chart. VIII. [76. 77.]

Ed. Bas. III. (39.)

ἐπιδείξομεν. ἡ δὲ τοῦ πνεύματος πληρότης τε καὶ κενότης
 ἔτι δὴ καὶ μᾶλλον ἀναίσθητός ἐστιν αὐτὴ καθ' αὐτήν, εἰ δ'
 ὥς αἰτιὸν τις αὐτὴν ἐνδείξει λαμβάνοι, τῆς μὲν ῥώμης αὐτοῦ
 τὸν σφοδρὸν σφυγμὸν θήσεται σημεῖον, τῆς δ' ἀδρῶστίας
 τὸν ἀμυδρόν. εἴη δ' ἂν ὁ ταῦτα τιθέμενος ἐκ τῆς πνευμα-
 τικῆς αἰρέσεως. ὥστε καὶ νῦν δῆλον, ὥς οὐ κοινὴν ἐν-
 [77]νοίαν, οὐδ' αἰσθήσεως πάθος εἰς διάγνωσιν ἤκον ἔρεϊ τις,
 ἀλλ' ἐαυτοῦ δόγμα πρὸςβένσει. χρὴ δὲ οὐτ' ἐν ταῖς τῆς ἐν-
 νοίας τοῦ πράγματος ἀποδώσειν οὔτε ἐν ταῖς διαγνώσεσι
 περιέχεσθαι δόγμα, κοινὰ γὰρ ἀπάντων ἐστίν, ἀλλ' ἐν μόναις
 ταῖς αἰτίαις λέγεσθαι, καθάπερ ἡμεῖς ποιήσομεν ἐν τοῖς περὶ
 τῶν ἐν τοῖς σφυγμοῖς αἰτίων ὑπομνήμασιν. ἐν ἐκείνοις μὲν
 γὰρ ἀπάσας διεξιόντες τὰς ἀλλοιούσας τοὺς σφυγμοὺς αἰτίας,
 ἀναγκασθησόμεθα δογμάτων ἐφάπτεσθαι· κατὰ μέντοι τὴν
 νῦν ἐνιστώσαν αὐτὸ τοῦναντίον, οὐδενὸς χρὴ ψαῦσαι τὸν
 λόγον, οὐδ' ἐπ' ἐλάχιστον δόγματος. ἀρκεῖν ἡγοῦμαι ταῦτα
 καὶ περὶ πληρότητός τε καὶ κενότητος εἰς γε τὰ παρόντα.
 λεχθήσεται γὰρ ἐπὶ πλεον ὑπὲρ αὐτῶν ἐν τοῖς περὶ δια-
 γνώσεως. καὶ μὲν δὴ καὶ ὅσα περὶ αὐτῶν ἐπὶ πλείστον

inus. Spiritus vero plenitudo et vacuitas sola longe etiam
 minus percipi potest. Nam si quis, ut causam, eam in
 ostendendo sumat, roboris ejus vehementem pulsum statuet
 signum et imbecillitatis languidum: qui autem haec posuerit,
 de secta erit Pneumatica. Quare vel hic, quod liquet, nec
 communem notionem, nec sensus affectum ad cognitionem
 pervenientem proferet, sed suum placitum colet. Atqui non
 est in explicanda rei notione, neque in dignoscenda ea ad-
 mittendum placitum, sunt enim communia omnium: sed in
 solis causis praedicandum: quod nos faciemus in commenta-
 riis. De causis pulsum: in quibus ut causas, quae pulsus
 variant, omnes referamus, placita attingere cogemur: hoc
 loco contra nullum debet oratio vel levissime attingere
 decretum. Haec duco hic de plenitudine et vacuitate suffi-
 cere, quarum in libris de dignoscendis pulsibus ampliorem
 mentionem faciemus. Et etiam quae longissime nugatur de

Ed. Chart. VIII. [77.]

Ed. Bas. III. (39.)

Ἀρχιγένης περιλαλεῖ, καὶ ταῦτ' ἐν τῷ κρίνειν αὐτοῦ τὸ περὶ τῶν σφυγμῶν βιβλίον εἰρήσεται. διεγνώκειν μὲν γὰρ ἐγὼ τὸ τε κατ' ἀρχὰς ἀρκεσθῆναι ταῖς τέτρασι ταύταις πραγματείαις, ὑπὲρ ὧν ἤδη πολλάκις ἐμνημόνευσα, πρώτης μὲν τῆς ἐνεστώσης, δευτέρας δὲ τῆς διαγνωστικῆς, καὶ τρίτης τῆς αἰτιολογικῆς, καὶ τετάρτης τῆς προγνωστικῆς, ἀλλ' ἕτεροι πολλοὶ βιαζόμενοι τε καὶ καταναγκάζοντες ὑπὲρ τοῦ περὶ σφυγμῶν Ἀρχιγένους βιβλίου γράψαι με, καὶ δεικνύντες, τίνα μὲν ὀρθῶς αὐτῷ, τίνα δὲ οὐκ ὀρθῶς εἴρηται, συντομωτέραν εἰργάσαντο τὴν νῦν ἐνεστῶσαν ἡμῖν διεξοδον. ἀποχωρήσας γὰρ ἐν αὐτῇ τῶν κατὰ μέρος ἀπάντων, αὐτὰ τὰ καθόλου δίδειμι κατὰ τὸν ἑξῆς λόγον, οὐχ ὥσπερ ἐν τε τῷ δευτέρῳ τῷ πρὸ τοῦδε. καὶ κατ' αὐτὸ δὲ τοῦτο τὸ βιβλίον ἐν τῷ περὶ τῆς σφοδρότητος λόγῳ τὰς ῥήσεις παρέγραψα τοῦ Ἀρχιγένους, ὑπὲρ τοῦ δεῖξαι τὰ κακῶς εἰρημένα.

Κεφ. ζ'. Μεταβὰς οὖν ἤδη πρὸς τὸν περὶ τῆς σκληρότητός τε καὶ μαλακότητος λόγον, ἐπιδεῖξαι πείρασμαι κἀνταῦθα τὴν περὶ τὰ ὀνόματα πλημμύλειαν τῶν ἀνδρῶν, δι' ἣν ἀναγκάως καὶ περὶ τὴν διαγνωσίν τε καὶ

eis Archigenes, in examinando ejus libro De pulsibus explicabimus. Nam ita a primo statueram, ut quatuor his lucubrationibus essem contentus, quarum jam mentionem frequenter feci, primae hujus, quam nunc in manibus habemus, alterius de dignoscendis pulsibus, tertiae de causis, quartae de praesagitione. Verum quia alii me multi induxerunt et impulerunt, ut in librum Archigenis De pulsibus scriberem, atque demonstraverunt modo bene illum dixisse, alicubi etiam offendisse, reddiderunt hanc nobis compendiosiore narrationem. Nam hic a singulis separatim discedemus, ac ipsa generalia posthac persequemur, non perinde ut in secundo ante hunc. Etiam hoc ipso in libro, quo loci de vehementia dixi, ut errata declararem, ipsa verba citavi Archigenis.

Cap. VII. Quare ad disputationem jam de duritie et mollitie digressus faciam ut hic quoque istos ostendam in nominibus esse lapsos: quamobrem in dignoscendo etiam

Ed. Chart. VIII. [77.]

Ed. Bas. III. (39.)

πρόγνωσιν ἐσφάλησαν. Ἐν γὰρ κυρίως σημαίνοντος ἑκατέρου τῶν ὀνομάτων, οὐκ οἶδ' ὅπως ἐκ μεταφορῶν οὗτοι μεταφορὰς ποιοῦσι. τίς γοῦν οὐκ οἶδεν ὥς τὸν μὲν σίδηρον καὶ τὸν λίθον καὶ τὸ ξύλον σκληρὰ σώματα εἶναι φαινομένους, ἔλαιον δὲ καὶ μέλι καὶ γάλα καὶ ὕδωρ μαλακά; κριτήριον γὰρ, οἶμαι, πάντες ἄνθρωποι σκληροῦ καὶ μαλακοῦ σώματος ἔχουσαν τὴν ἀφήν. ταύτην οὖν ἐπιβάλλοντες τοῖς ἐντὸς ὑποκειμένοις, ὅσα μὲν ἂν αὐτὴν εὐρίσκωμεν ὑποδεχόμενα καὶ ὅλον ἐγκαταβαίνουσι πῶς ὑπέκοντα, μαλακὰ προσαγορεύομεν· ὅσα δ' ἔμπαλιν αὐτὰ τὸ ἡμέτερον δέρμα βιάζεται τε καὶ ὠθεῖται, τὸ δ' ὑπέκον εἰς αὐτὸ δέχεται τὰ βιαζόμενα, σκληρὰ ταῦτα προσαγορεύομεν. εἰ μὲν γὰρ ἀπλῶς εἴκοι τε καὶ ἀνατρέποντο πρὸς τοῦ βιαζομένου, τὸ μὲν ἀνατρεπόμενον ἀσθενέστερον ἅπαντες ὀνομάζουσι, τὸ δ' ἀνατρέπον ἰσχυρότερον· οὕτω γὰρ καὶ ἄνεμος ἰσχυρὸς οὐχ ἡμᾶς μόνον ἀνατρέπειν τε καὶ καταβάλλειν πέφυκεν, ἀλλὰ καὶ δένδρα μέγιστα καὶ πλοῖα. καὶ ἡμεῖς δ' αὐτοὶ καὶ χαλκὸν καὶ σίδηρον καὶ λίθους καὶ ξύλα, καὶ εἴ τι τούτων ἔτι ἢ σκληρότερον ἀνατρέπομεν, ἐπειδὴν τοῖς ὄγκοις ἢ μέτρια. καὶ ταύτῃ διήνεγκε τὸ

praeſagiendoque hallucinati. Nam quum una ſignificatio ſit propria utriusque nominis, miror e metaphoriſ hos metaphoras ducere. Nam quem fugit, ferrum, lapidem, lignum dura nos corpora vocare, oleum vero et lac et aquam mollia? Arbitrum enim omnes nos homines habemus duri corporis et mollis tactum. Hunc quum extrinſecus objectis applicamus, quae illum offendimus recipere et quaſi ſubeunti cedere, mollia appellamus: contra quae vim afferunt cuti noſtrae et protrudunt, ſi haec cedens urgentia intus excipiat, dura illa vocamus. Nam omnino ſi cedat et dejiciatur ab urgente, quod concidit, imbecillius omnes, quod dejicit validius vocant: nam hoc modo validus ventris non nos tantum proſternere et deturbare ſolet, verum etiam arbores maximas atque naves. Et etiam nos ipſi aes, ferrum, lapides, ligna et ſi quid his ſit durius, ſi modica ſint mole, facile diruimus. Atque hactenus diſtat a duro validum;

Ed. Chart. VIII. [77. 78.]

Ed. Bas. III. (39.)

ἰσχυρὸν τοῦ σκληροῦ· τὸ μὲν γὰρ, ὥς εἴρηται νῦν ἤδη, τῆς ἀρχαίας ἑδρας ἐξίστησί τε καὶ ἀνατρέπει τὸ πλησιάζον, τὸ δὲ σκληρὸν μὲν, οὐ μὴν καὶ ἰσχυρὸν, οὐκ ἐξίστησι μὲν, ἐγκαταβαίνει δὲ τῷ μαλακωτέρῳ, κοιλαίνον τε καὶ βοθροῦν καὶ πιλοῦν αὐτό. ταῦτά τοι καὶ ὁ Πλάτων ἔλεγε, σκληρὰ μὲν οἷς ἂν ἡμῶν ἡ σὰρξ ὑπέικοι, μαλακὰ δὲ ὅσα ἂν τῇ σαρκί. πολὺ δ' ἀκριβέστερον ὁ Ἀριστοτέλης, οὐ τὸ ὑποκείμενον ὀνομάζων μαλακόν, ἀλλὰ προστιθεὶς αὐτῷ ποτὲ μὲν τὸ εἰς ἑαυτό, ποτὲ δὲ τὸ μὴ μεθιστάμενον. ἂν τε [78] γὰρ οὕτως εἴπωμεν, μαλακόν ἐστὶ τὸ ὑπέικον εἰς ἑαυτό· ἂν δ' οὕτω, μαλακόν ἐστὶ τὸ ὑπέικον ἄνευ τοῦ μεθίστασθαι, καλῶς ὀριοῦμεθα. καὶ μέντοι καὶ εἰ τὸ συνάμφοτερον ἅμα προσθέντες, ὥς ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ γενέσεώς τε καὶ φθορᾶς ὁ Ἀριστοτέλης ἐποίησε, μαλακόν εἶναι φαίμεν τὸ ὑπέικον εἰς ἑαυτό καὶ μὴ μεθιστάμενον, ἔτι σαφέστερον ὀριοῦμεθα, διὰ δυοῖν οἰκείων συμπτωμάτων ἐνδείξάμενοι τὸ μαλακόν. εἰς ἑαυτό τε γὰρ ὑπέικει καὶ οὐ μεθίσταται. ἐκάτερον δ' ἐστὶν αὐτῷ μόνῳ συμβεβηκός· ὥς τό γε ὑπέικειν κοινὸν ὑπάρχει σύμπτωμα μαλακοῦ

hoc enim, ut modo diximus, exturbat pristina sede et evertit, si quid attingat: durum, sed non validum, non exturbat quidem, sed subit rem molliorem, excavans, suffodiens cogensque eam. Atque haec Plato etiam dixit dura esse, quibus cedit nostra caro: mollia quae carni. At multo haec Aristoteles elimatius, qui non quod cedit vocat molle, sed ei addit modo, quod in seipsum, modo, quod loco non movetur. Sive enim sic dicamus, Molle est quod in se ipsum cedit: sive hoc modo, Molle est quod cedit, nec de loco migrat: bene definierimus. Jam si etiam simul utrumque addamus, ut in secundo libro Aristoteles De generatione et interitu fecit, ac molle dicamus esse quod cedit in se ipsum, nec migrat: adhuc definiemus apertius: quod duobus propriis symptomatibus ob oculos ponamus: molle etenim tum in se ipsum cedit tum loco non movetur. Utrumque autem soli accidit illi: nam cedere quidem commune symptoma

Ed. Chart. VIII. [78.]

Ed. Bas. III. (39. 40.)

τε καὶ ἀσθενούς, τὸ δὲ εἰς ἑαυτὸ, μόνου τοῦ μαλακοῦ, καθάπερ τὸ μὴ εἰς ἑαυτὸ, μόνου τοῦ ἀσθενούς: καὶ μὲν δὴ καὶ ὥσπερ εἰς τὸ περιέχον μεθίστασθαι τοῦ ἀσθενούς ἴδιον, οὕτω τὸ μὴ μεθίστασθαι μόνου τοῦ μαλακοῦ. τὸ μὲν οὖν ὑπέκρινον εἰς ἑαυτὸ καὶ μὴ μεθιστάμενον ἅπαντες Ἕλληνες ὀνομάζουσι μαλακὸν, τὸ δ' οὕτως αὐτὸ διατιθεὶν σκληρόν. οὐδὲ ἔστιν ὥσπερ ἄλλων τινῶν ὀνομάτων πλείω τὰ σημαίνοντα κυρίως ὀνομάζονται καὶ μὴ τροπικῶς, οὕτως καὶ μαλακοῦ καὶ σκληροῦ. ἥ γὰρ ἂν αὐτὰ καὶ ὁ πάντων δεινότατος εἰς σημαينوμένου διαίρεισιν εἶπεν Ἀριστοτέλης, ὥσπερ ἀμέλει τούτων ἐφεξῆς ἐν ταύτῳ βιβλίῳ τῷ δευτέρῳ περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς ὑπὲρ ὕγρου τε καὶ ξηροῦ διαλεγόμενος, ἐκάτερον αὐτῶν ἐδίδαξε πλεοναχῶς λεγόμενον, ἀλλ' οὐ σκληρόν τε καὶ μαλακὸν οὐδ' ἐν ἐκείνῳ τῷ συγγράμματι πολλαχῶς ὀνομάζεσθαι φησιν, ὥσπερ οὐδὲ ἐν ἄλλῳ τινί, καθάπερ οὐδὲ ὁ Πλάτων. ἀλλ' ἐν ἐκατέρῳ τῶν ὀνομάτων ἄμφω τὸ ἄνδρ' εὐρίσκειτον σημανόμενον, ὅταν γ', ὡς εἴρηται, κυρίως τις ὀνομάξῃ καὶ μὴ τροπικῶς, ἐπεὶ κατὰ γε

est mollis et imbecilli: at in se ipsum, solius est mollis: et non in seipsum, imbecilli tantum. Itemque ut in vicinum locum migratio proprium infirmi est, ita non demigrare unius mollis. Proinde quod cedit in seipsum, nec migrat tamen, omnes Graeci vocant molle, et id quod eo illud adigit, durum. Neque sunt ut aliorum quorundam nominum diversae significationes; si proprie appelles, non tropice, mollis et duri. Omnino enim ea peritissimus omnium in distinguendis significationibus exponeret Aristoteles, quomodo inferius hoc in ipso secundo libro De generatione et interitu differens, de humido et sicco utrumque docuit hoc varias significationes habere: at non durum et molle nec illo in libro multis dixit attribui, neque vero alio in ullo: nec etiam Plato. Caeterum nominis unam utriusque ambo illi viri repererunt significationem, siquidem proprie, ut diximus, utaris, non tropice. Metaphora enim immensum signi-

Ed. Chart. VIII. [78.]

Ed. Bas. III. (40.)

τὰς μεταφορὰς ἀναρίθμητον ἔσται τι πλῆθος σημαυνομένων, οὐ τούτων μόνον τῶν ὀνομάτων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων σημαυνομένων ἀπάντων. αὐτὰ γέ τοι Πλάτων αὐτὸς φησιν ἐν Σοφιστῇ, σκληροὺς λέγεις καὶ ἀντιτύπους ἀνθρώπους, οὐ κατὰ τοῦ σώματος δὴ, πον φέρων ἐκάτερον τῶν ὀνομάτων, οὐτ' οὖν τὸ σκληρὸν οὐτε τὸ ἀντίτυπον, ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς ψυχῆς, καὶ ταύτης μάλιστα τοῦ ἥθους τε καὶ τοῦ τρόπου. οὕτω δὲ καὶ οἶνον ἔφη σκληρὸν τις ἐκ μεταφορᾶς ὀνομάζων, καὶ φωνὴν σκληρὰν, ἐπιτήδευμά τε καὶ βίον, ἔθος τ' αὖ καὶ νόμον, ἀνεμόν τε καὶ ὕδωρ, ἦτοι τὸ ἀπηνές, ἢ τὸ δύσμηκτον, ἢ τὸ δυσξύμβολον, ἢ τὸ ἀηδές, ἢ τὸ δυσκατέργαστον, ἢ τὸ δυσκαταγώνιστον, ἢ τι τοιοῦτον ἕτερον ἐκ μεταφορᾶς ὀνομάζων. τὸ δὲ σκληρὸν σῶμα τὸ κυρίως τε καὶ πρῶτως λεγόμενον ἀντίτυπόν τέ ἐστι καὶ κατ' οὐδὲν εἴκει τῷ πλησιάζοντι τὸν αὐτὸν, οἶμαι, τρόπον ἀνθρώπου μὲν σκληρὸν λέγουσι τὸν μονότροπον καὶ δυσπειθῆ καὶ πρὸς ἅπαν ἀντιτίκοντα· νόμον τε σκληρὸν καὶ δικαστὴν οἷς μηδὲν μέτεστι συγγνώμης· οἶνον μὲντοι σκληρὸν, ὅταν ἰσχυρὸς ᾖ τῇ ποιότητι καὶ

ficationum numerum suppeditabit, non horum tantum nominum, sed et significationum aliarum omnium. Adeoque Plato ipse ait in Sophista: Duros mihi narras et renitentes homines, neutrum corpori quidem vocabulum tribuens, nec durum, nec renitens, verum animo, ejusque praesertim moribus. Ad eundem modum vinum dixeris durum, per metaphoram quidem: et vocem duram, studium etiam et vitam: praeterea institutum, legem, ventum, aquam, si aut saevum, aut solitarium, aut morosum, aut triste, aut concoctu aut superatu difficile, aut ejuscemodi quid aliud, ex metaphora voces. At durum corpus, quod proprie et primarie appellatur, renititur et nihil tangenti cedit. Eodem vero modo hominem durum vocant, qui est solitarius et difficilis atque ubique repugnat; legem etiam duram et judicem, qui a venia danda sunt omnino alieni; at vinum durum, quum forti sit qualitate et violenter pungat vel ca-

Ed. Chart. VIII. [78. 79.]

Ed. Bas. III. (40.)

πλήττων βιαίως ἤτοι τὴν κεφαλὴν ἢ τὴν αἰσθησιν τὴν γευστικὴν, ὕδωρ δ' αὖ σκληρόν τὸ δυσκατέργαστόν τε καὶ βραδύπορον, ὥς ἐπιπλεῖστον ἐν τοῖς ὑποχονδρίοις μένον, ἕκαστόν τε τῶν ἄλλων ὅσα σκληρὰ λέγομεν οὐ κυρίως οὐδὲ πρώτως, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός τε καὶ μεταφέροντες ἀπὸ τινος ὁμοιότητος οὕτως ὀνομάζομεν. ἐπειδὴ δὲ πολλὰ συμβέβηκε τῷ σκληρῷ σώματι, καθ' ἕκαστον αὐτῶν αἱ μεταφοραὶ γίνονται· οὐ μὴν τούτου γε ἔνεκεν ἐπιλαθέσθαι προσήκει τοῦ πρώτου τε καὶ κυρίου τῶν σημαινομένων. ἅπτον γάρ τοι τὸ σκληρόν ἐστι καὶ ἡ σκληρότης ἅπτη ποιότης. ὅταν οὖν ἐπὶ γεῦσιν, ἢ ὄσφρησιν, ἢ ὄψιν, ἢ ἀκοὴν, ὁ λέγων μεταφέρῃ τοῦνομα, τηνικαῦτα χορὴ τὸν ἀκούοντα τῆς πρὸς τὸ κύριον ὁμοιότητος ἀναμνησέσθαι. καὶ γὰρ καὶ ἡ κρίσις αὕτη τῶν μεταφορῶν ἐστὶν εἴτε ὀρθῶς εἴτε οὐκ ὀρθῶς εἰσιν εἰρημέναι. τὰς μὲν γὰρ ἐναργῆ τὴν ὁμοιότητα καὶ πρόδηλον ἐχούσας ἐπαινοῦμεν, ὅσαι δὲ ἀμυνδραὶ τέ εἰσι καὶ ἄδηλοι, ἀπολείπομεν ἅπαντες. ἀλλ' οὐτ' ἄλλο τι τοῖς νεω[79]τέροις ἰατροῖς

put, vel sensum gustatorium. Jam aquam duram, quae non facile concoquitur tardeque in corpus permeat et diutissime in praecordiis subsistit, et quicquid aliud, quod durum vocamus, non quidem proprie vel praecipue, sed per accidens et a quadam traducentes similitudine, eo pacto appellamus. Quia vero multa corpori duro accidunt, unumquodque eorum metaphoras suppeditat; nihilo magis iccirco tamen prima est negligenda significatio propria. Tangibile est etenim durum ac durities qualitas tangibilis. Quum ad gustum jam, vel olfactum, vel visum, vel auditum derives in oratione nomen, ibi auditorem oportet similitudinis cum proprio recordari. Etenim examen hoc est metaphorarum, recte sint, an secus sumptae: nam apertam quae similitudinem illustremque habeant probamus: obscuras et tectas repudiamus omnes. At neque quicquam norunt aliud recentiores medici probatae interpretationis, quo illis sit, ut nihil

Ed. Chart. VIII. [79.]

Ed. Bas. III. (40.)

ἀγαθὸν ἐρμηνείας ἔγνωσται, διόπερ ἀσαφεῖς ἐσχάτως εἰσὶν, οὐδ' ὥς ἐν καιρῷ χρηστέον ἐστὶ ταῖς μεταφοραῖς. εἰ μὲν οὖν ἀσαφῇ μόνον ἦν αὐτῶν τὰ συγγράμματα, τάχ' ἂν τις ἦτιον ἐμέμψατο· νυνὶ δ' ἐπεὶ καὶ τὴν ἀλήθειαν αὐτὴν τῶν πραγμάτων ὧν διδάσκειν ἐπιχειροῦσι διαφθείρουσι ταῖς ἀκαιροῖς μεταφοραῖς, δίκαιον ἤδη μέμψασθαι μειζόνως αὐτοῖς. ὅταν δ' ἔτι πρὸς τούτῳ τις εἰς τοσοῦτον ἐμπληξίας ἦκῃ, ὥστε αὐτὰ τὰ πρῶτά τε καὶ κυριώτατα τῶν ὀνομάτων ἐπιφέρων τοῖς οἰκείοις πράγμασιν ἐκ μεταφορῶν λαμβάνει τὰ σημαινόμενα, πῶς ἂν τις ἀνάσχοιτο; φωνὴν μὲν γὰρ λευκὴν ἐκ μεταφορᾶς νοήσκειν ἂν τις, οὐ μὴν χρῶμά γε λευκὸν ἔθ' ὁμοίως ἐκ μεταφορᾶς ἀκούειν ἐγγωρεῖ· εἰ μὴ γὰρ τοῦτο λέγεται κυρίως λευκὸν, οὐδ' ἄλλο τῶν κυρίως οὐδέν. οὕτω καὶ ἄνθρωπον μὲν στρυφνὸν ἐκ μεταφορᾶς, οἶνον δὲ στρυφνὸν οἰκέτ' ἐκ μεταφορᾶς, ἀλλὰ δηλονότι πρῶτως τε καὶ κυρίως. ὥσπερ οὖν εἴ τις τὸν Θηραῖον οἶνον ὀνομάσας στρυφνὸν, εἴτ' ἐξελεγχόμενος ὡς ψευδῶς δοξάζει, γλυκὺν οἶνον, ᾧ μὴδὲ βραχὺ μέτεστι στρυφνότητος, οὕτω προσαγορεύων, ἀπίθανος ἂν εἶναι δόξειεν, εἰ

fit obscurius: neque quod metaphorae, nisi in tempore, non sunt usurpandae. Sed enim si obscura sint duntaxat scripta istorum, minus fortasse culpes; nunc quandoquidem ipsam veritatem rerum, quas aggrediuntur docere, ineptis istis metaphoris labefactant, acerbius eos jure reprehendas. Quum vero eo insuper quis deveniat stuporis, ut quum prima et peculiarissima nomina suis assignet rebus, accipiat per metaphoram significationes, qui feras? Nam vocem albam ex metaphora intelliges, caeterum colorem album etiam aequae ex metaphora non accipere potes: nam hic nisi proprie albus dicatur, quid jam aliud ex illis, quae proprie dicuntur? Sic etiam hominem acerbum vocamus per metaphoram: vinum vero acerbum non item per metaphoram, sed praecipue et proprie. Nam ut si quis vinum Theraeum acerbum vocet, mox reprehensus sit perperam censere, qui vinum dulce, quod prorsus abest ab omni acerbitate, sic vo-

Ed. Chart. VIII. [79.]

Ed. Bas. III. (405)

κατ' ἐκεῖνο τὸ σημαινόμενον φαίη εἰρησθαί οἱ στρυφνὸν τὸν οἶνον, ὥσπερ καὶ ἀνθρώπους ἐρίοτε λέγομεν εἶναι στρυφνοὺς, ἐν ἴσῳ τῷ ἀηδεῖς, οὕτω καὶ ὅστις ἀπίον ὀτιοῦν σῶμα σκληρὸν, εἰπὼν οὕτω κελύσειεν ἀκούειν τῆς προσηγορίας, ὡς οἶνος λέγεται σκληρὸς, οὐκ ἂν, οἶμαι, δόξειε σώφρων εἶναι. πασῶν γὰρ τῶν ἀπίων ποιότητων ἐχουσῶν ὀνόματα, λῆρος μακρὸς ἐστιν ἐκ μεταφορῶν αὐταῖς ἕτερα ἐπεισάγειν. κατὰ μὲν τὰς ὁσμάς ὄντως οὐκ ἐστιν ἀπασῶν τῶν ποιότητων ὀνόματα, καὶ συγχωρήσειεν ἂν τις ἄλλοτρίοις χρήσασθαι μεταφέροντα. κατὰ μέντοι τὴν ἀφῆν ἅπαντα ὀνόμασται, καθάπερ πον καὶ τοῦτ' Ἀριστοτέλης ἐδίδαξεν, ἀπάσας ἐκθέμενος ἐφεξῆς αὐτῶν τὰς προσηγορίας, αἷς καὶ γὰρ νῦν ἐρῶ· θερμότης, ψυχρότης, ξηρότης, ὑγρότης, βαρύτης, κουφότης, σκληρότης, μαλακότης, γλισχρότης, κραυρότης, τραχύτης, λειότης, παχύτης, λεπτότης. οὕτω μὲν οὖν αἱ ἀπταὶ ποιότητες ἀπασαι ῥηταί. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τὰ μετέχοντα αὐτῶν σώματα. καὶ γὰρ καὶ τούτων ἐπὶ τὰ μὲν αἱ κατ' ἐναντίωσιν εἰσι συζυγίαι, τεσσαρεσκαίδεκα δὲ τὰ ὀνόματα. πρώτη μὲν οὖν ἐναντίωσις

cet, ineptus videatur, si ea se significatione dicat usurpasse acerbum vinum, qua homines interim esse dicimus acerbos, perinde ac injucundos, ita si quis tangibile aliquod corpus appellaverit durum, ac eo modo vocabulum velit interpretari, quomodo vinum dicitur durum, hic sane parum mihi sapere videatur. Nam posteaquam omnes qualitates tangibiles sortitae nomina sunt, ex metaphora stultum est alia illis accommodare. In olfactu vero omnium qualitatū sunt nomina, ubi translatis nominibus permittas uti. In tactu omnibus sua nomina sunt: id quod quodam loco Aristoteles docuit, atque nomina eorum ordine omnia exposuit: quae ipse quoque narrabo: Calor, frigus, siccitas, humiditas, gravitas, levitas, durities, mollities, lentor, friabilitas, asperitas, laevis, crassities, tenuitas. Itaque exprimi tangibiles omnes qualitates possunt et corpora non secus iis praedita; quippe horum pariter septem sunt oppositae conjugationes et nomina XIV. Prima est oppositio calidi et frigi-

Ed. Chart. VIII. [79.]

Ed. Bas. III. (40.)

θερμοῦ καὶ ψυχροῦ, δευτέρα δὲ ξηροῦ καὶ ὑγροῦ, τρίτη δὲ βαρέος τε καὶ κοῦφου, τέταρτη σκληροῦ τε καὶ μαλακοῦ, πέμπτη γλίσχρου καὶ κραύρου, ἕκτη τραχείος καὶ λείου, ἑβδόμη παχείος καὶ λεπτοῦ. μὴ τοίνυν, ὧ οὗτος, ἐμπληκτα λήρει μὴδ' ὀνόμασιν Ἑλληνικοῖς τε καὶ κοινοῖς ἀπάντων οἰκοθεν ἐπίφερε καὶ παρὰ σαντοῦ τὰ σημαινόμενα, ἀλλὰ τὸ μὲν σῶμα τῆς ἀρτηρίας ἢ σκληρὸν, ἢ μαλακὸν εἴτε πρώτως καὶ μάλιστα· τὸν δ' ὅπως ἔχει τοῦτο δεικνύντα σφυγμὸν οὐ κυρίως μὲν, οὐδὲ πρώτως ἔτι, κατὰ συμβεβηκὸς δ' ἐξέσται σοι καλεῖν σκληρὸν, ἢ μαλακόν. εἴτε γὰρ ἡ κίνησις αὐτῇ τῶν ἀρτηριῶν ὁ σφυγμὸς ἐστίν, οὐκ ἂν τις εἴποι κυρίως ὀνομάζων σκληρὰν κίνησιν, εἴθ' ἢ ἀπ' αὐτῆς πληγῇ κατὰ τὴν ἡμετέραν ἀφῆν, εἴτε ἢ τῆς πληγῆς αἰσθήσις, οὐδὲν οὐδὲ τοῦτο λέγεται κυρίως οὐδὲ πρώτως σκληρὸν, ἀλλὰ παρονομάζεται δηλονότι τοῦ σκληροῦ σώματος ὁ σκληρὸς σφυγμὸς· ἐκεῖνο δὲ μόνον, οὐκ ἄλλω τινὶ παρονομάζοντες, οὔτε κατὰ συμβεβηκὸς οὔτε μεταφέροντες, ἢ καταχρώμενοι, προσαγορεύομεν σκληρὸν, ἀλλὰ κυρίως τε καὶ πρώτως. ὅταν οὖν τις σκληρὸν σφυγμὸν ἢ κατὰ τὴν τοῦ πνεύματος λέγῃ

di, altera sicci et humidī, tertia gravis et levis, quarta duri et mollis, quinta lenti et friabilis, sexta asperi et laevis, septima crassi atque tenuis. Quare infalsi nihil, obsecro, nugeris, nec vocabulis latinis et omnium Graecorum communibus privatim abs te imponas significationes, sed corpus arteriae vel durum, vel molle primum et praecipue, at pulsum ejus flatum denunciantem non proprie nec primo, sed per accidens durum vel mollem voces licet. Sive enim ipse arteriarum motus pulsus est, non proprie dixeris, si motum appelles durum, sive is quem tactui nostro infligit ictus, sive sensus ictus, nihilo magis hic proprie et praecipue durus dicitur: sed denominatur scilicet duri corporis durus pulsus; illud v̄ro solum non aliunde denominantes, neque per accidens, aut per metaphoram, aut abusum, appellamus durum, sed proprie et praecipue. Proinde ubi quis pulsum durum, aut ex qualitate spiritus dicat reprae-

Ed. Chart. VIII. [79.]

Ed. Bas. III. (40.)

ποιότητα φαίνεσθαι τοιοῦτον, ἢ καὶ κατὰ τὴν ιδιότητα τῆς
θερμότητος, ἢ κατὰ ἄλλο τι τῶν λαληθῆναι μὲν δυναμένων,
διδασθῆναι δὲ ἀδυνάτων, οὐκ ἀνεξόμεθα τοῦ τὰ τοιαῦτα δη-
λονότι ληροῦντός τε καὶ περιλαλοῦντος, ὥσπερ οὐδ' Ἀρχι-
γένους ἐν τε τῷ περὶ σφυγμῶν αὐτοῦ γράμματι καὶ τῷ
δευτέρῳ τῆς τοῦ πυρετοῦ σημειώσεως.

sentari talem, aut ex proprietate caloris, aut alia de re,
quae enunciari verbis valet, non doceri tamen, rejiciemus
eum, qui ista nugetur et garriat: quod etiam facit Archige-
nes in suo de pulsibus libro et in secundo de signis febris.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΔΙΑΦΟΡΑΣ ΣΦΥΤΜΩΝ ΛΟΓΟΣ Δ.

Ed. Chart. VIII. [8o.]

Ed. Baf. III. (41.)

Κεφ. α'. Εἰρηταί μοι καὶ κατὰ τὴν ἀρχὴν εὐθέως τοῦ δευτέρου γράμματος, ὅσον εἰς τὰ τῆς τέχνης ἔργα χρήσιμον ἐν τῷ πρώτῳ πεπλήρωται βιβλίῳ· καὶ γὰρ ὁπόσον ἐστὶ τὸ πᾶν πλῆθος τῶν σφυγμῶν, ἐδείχθη, καὶ τὰς προσηγορίας, ὅσον γέ εἰσι προσηγορίαι, διήλθομεν, ἡξίωσά τε τὸν βουλόμενον τοῦ ἐπὶ τὸ χρήσιμον ἵναί τι τῆς θεωρίας τὴν περὶ τῆς διαγνώσεως τῶν σφυγμῶν πραγματείαν, ἐφεξῆς τῇδε γεγραμμένην ἐν τέτταρσι βιβλίοις, ἀναλεξάμενον, εἴτ' ἐπ' ἐκείνη τὴν περὶ τῶν αἰτίων ἐν

GALENI DE PULSVVM DIFFERENTIIS LIBER IV.

Cap. I. Quantum ad artis opera complexus sit utilitatis primus liber, diximus initio statim secundi libri. Et enim quantus sit universus numerus pulsuum, declaravimus, atque appellationes, quatenus quidem appellationes sunt, recensuimus; jussique illi, qui ad commentationis hujus voluerit commoditatem aspirare, opus revolvere de pulsibus dignoscendis, quod secundum hoc quatuor libris est explicatum: ab illo de causis lucubrationem quatuor libris:

Ed. Chart. VIII. [80. 81.]

Ed. Bas. III. (41.)

τέτταρσιν ἄλλοις, οὕτως ἐπὶ τὴν ἐξ αὐτῶν ἡμῖν γινομένην ἀφαινεῖσθαι πρόγνωσιν, γεγραμμένην καὶ αὐτὴν ἐν τέτταρσιν ἄλλοις βιβλίοις. τὰ δὲ μετὰ τὸ πρῶτον ἐν τῇδε τῇ πραγματείᾳ τῇ περὶ τῆς διαφορᾶς τῶν σφυγμῶν εἰρημένα, καθάπερ καὶ ταυτὶ τὰ νῦν γραφησόμενα, διὰ τὴν περιέρχον φλυαρίαν τῶν νεωτέρων ἰατρῶν εἴρηται, δεηθέντων τινῶν ἑταίρων, καίτοι γ' ἀντιτείνοντος αὐτοῖς ἐμοῦ μέχρι πολλοῦ. βέλτιον γὰρ ἐνόμιζον εἶναι μηδόλως ἄχρηστα γράφειν καὶ περιττά, μῆθ' ἐκόντα μῆτ' ἄκοντα τοῖς φλυαροῦσιν ἀντιφλυαρεῖν. ἀλλὰ γὰρ ὅντως ἀφόρητόν ἐστιν ἐγίνων τὸ θράσος, ἀγνοούντων μὲν ὅποσας ἀπορίας ἔχει τὰ κατὰ τοὺς ὀρισμούς, προχείρως δ' ὀριζομένων οὐ τοὺς σφυγμούς μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰλλα ξύμπαντα. καίτοι γε οὐδεμιᾶς χρείας οὔσης τῶν ὄρων, ὅταν καὶ πρὸ ἐκείνων σαφῶς νοῆται τὰ πράγματα, καθάπερ ἐπὶ τῆς τοῦ σφυγμοῦ προσηγορίας, ἦν οὐ μόνον ἰατροὶ νοοῦσιν, ἀλλὰ καὶ πάντες ἄνθρωποι. ὅταν γοῦν ἐκτείνοντες τὴν χεῖρα παρέχῳσιν αὐτοῖς τὸν καρπὸν, ἄψασθαι κελεύοντες τοῦ σφυγμοῦ τὸν ἰατρὸν, ἃρ' οὕτως αὐτοὺς οἰσθῆναι χρὴ λέγειν [81] τοῦ σφυγμοῦ τὴν προσηγορίαν, ὥς εἰ καὶ σκινδαπὸν

denique ad praefagitionem ex iis institutam pergere, quae quatuor etiam libris continetur. Nam quae in hoc opere de differentiis pulsuum a primo libro disputavi, et hercle quae nunc institui scribere, propter recentiorum medicorum inanem loquacitatem differui, amicorum, quibus equidem multum reluctatus sum, precibus adductus. Satius enim stuebam esse nequaquam inania et supervacanea attingere, nec volentem nolentem cum nugatoribus pugnare nugis. Sed enim quidam audacia sunt intoleranda: qui nescii quum sint, quantum in definiendo infit difficultatis, temere tamen definiunt non pulsus tantum, sed alia cuncta, tametsi definitionum sit nullus usus, ubi res ipsae et ante definitiones intelliguntur, ut in pulsus nomine, quod intelligunt etiam omnes mortales, nedum medici. Nam ubi manum protendentes iis porrigunt carpum, medicosque iubent pulsus tangere, est verum arbitrandum pulsus eos nomen usurpare, ut si σκινδαπὸν

Ed. Chart. VIII. [81.]

Ed. Bas. III. (41.)

εἶπον, ἥ πρᾶγμά τι σημαίνοντες ἐφθέγγαντο τὴν φωνὴν τήνδε; δοκεῖ μοι βέλτιον εἶναι φάναι, νοοῦντάς τι πρᾶγμα, κατ' ἐκείνου τίθεσθαι τοῦνομα τοῦ σφυγμοῦ. πότερον οὖν οὕτω λέγουσι τὸν σφυγμὸν, ὥς τὸν Ἰπποκένταυρον καὶ τὰς Σειοῖνας, ἥ τὴν Σκύλλαν, ἥ κατὰ τινας πράγματος ὑπάρχοντος ἐπιφέρουσι τοῦνομα; ἐμοὶ μὲν κἄνταῦθα βέλτιον εἶναι δοκεῖ φάναι, κατὰ τινας ὑπάρχοντος πράγματος ὑπ' αὐτῶν λέγεσθαι τὸ τοῦ σφυγμοῦ ὄνομα, καὶ τοῦτ' εἶναι τὸ πρᾶγμα τὴν κίνησιν τῶν ἀρτηριῶν, ἣν ὁρῶνται κινουμένην δι' ὅλου τοῦ βίου πᾶσιν ἀνθρώποις, ἐν ᾧ παντὶ μορίῳ τοῦ σώματος, ἔνθα περ ἂν οὔσαι τύχωσι. καὶ μέντοι καὶ κατὰ τὰ φλεγμαίνοντα μόρια σφυγμοῦ τινας αἰσθάνεσθαι φασὶ καὶ κροτάφων σφυζόντων, ἐν τε πυρετοῖς διαπύροις καὶ πλείονος ἀκράτου πόσει καὶ κεφαλαλγίαις τισὶ καὶ μάλιστα ταῖς ἐξ ἐγκαύσεως ἡλίου. καὶ ταῦτα ἀλλήλοις ἐρμηνεύοντες, οὐ δέονται μακρῶν λόγων, ὧν ἐπλήρωσαν οἱ νεώτεροι τῶν Ιατρῶν τὰ βιβλία, μετὰ τῶν θαυμαστῶν ἀντιλογιῶν ὧν πρὸς ἀλλήλους ποιοῦνται περὶ τε τοῦ κατ' αὐτὸν τὸν σφυγμὸν ὅρου καὶ τῶν ἐν μέρει διαφορῶν αὐτοῦ πασῶν, οἷον τοῦ σφοδροῦ

dicerent, aut rem aliquam designantes, eam vocem proferrent? Equidem rectius dixerim, rem eos certam intelligere, illique assignare nomen pulsus. Utrum jam ita proferunt pulsus, ut Hippocentaurum et Sirenas, vel Scyllam, an rei certae, quae extat, nomen tribuunt? Rectius est hic quoque dicendum, si quid sentio, certae rei, quae reperiatur, eos attribuere nomen pulsus, atque hanc rem esse arteriarum motum, quas quidem moveri omnibus hominibus, dum vivunt, conspiciunt omni in parte corporis, ubi certe iusunt. Jam in partibus etiam inflammatis pulsus quendam se ajunt animadvertere: ad haec tempora pulsare per febres urentes et a potu meri largiore, praeterea in quibusdam doloribus capitis, maxime a solis ardore profectis. Quae quum sibi invicem declarant, non requirunt multa verba, quibus scitent juniorum medicorum libri cum praeclaris istis confutationibus, quas invicem instituunt de definitione pulsus et de singulis ejus differentiis, ut vehe-

Ed. Chart. VIII. [81.]

Ed. Bas. III. (41.)

καὶ μεγάλου καὶ πλήρους, ὁμαλοῦ τε καὶ τεταγμένου τῶν ἄλλων, ὑπὲρ ὧν ἐπὶ πλέον εἴρηται δι' ἐκείνων καὶ τῶν ὑπομνημάτων, ἐν οἷς ἐξηγοῦμαι τε ἅμα καὶ κρίνω τὸ περὶ σφυγμῶν Ἀρχιγένους βιβλίον, ἐπεὶ καὶ τοῦτον τὸν ἄνδρα σὺν τοῖς ἄλλοις ἰατροῖς τοῖς νεωτέροις τὸ τῆς φιλορισιτίας ἐπενείματο νόσημα· καινὴν γὰρ ἐγὼ τήνδε τὴν προσηγορίαν ἐπὶ τῷ καινῷ πράγματι τέθειμαι· καίτοι γε οὐκ ἦν ἄξιος Ἀρχιγένους παθεῖν τοῦτο τὸ κακόν, οὐκ ἀμελῶς ἐσχηκὼς ἀνὴρ περὶ τὰ τῆς τέχνης ἔργα. ἀλλ' ὥσπερ ψώρας καὶ ὀφθαλμίας ἀπολαύουσιν ἔνιοι τῶν πλησιαζόντων ἄκοντες, οὕτω καὶ ὁ ἀνὴρ οὗτος εἰς τὴν περὶ τῶν ὁρίσεων φλυαρίαν ὑπεσύρῃ, καίτοι μᾶλλον τῶν ἄλλων ἀντιποιοῦμενος τῶν ἔργων τῆς τέχνης. ὅτι τοίνυν ὧν μάλιστα ἀγροοῦσι, τούτων ἐφίενται, δείκνυμι διὰ συντόμων αὐτοῖς, ἀξιῶν ὧν βούλονται προβάλλειν ὄνομα, ἐπειδὴν δὲ τοῦτο πράξωσι, κελύων αὐτοῖς ἀριθμὸν ἐπῶν εἰπεῖν, ἐν ὁπόσῳ βούλονται μέτρῳ ἔλθειν ὑπὲρ τοῦ κατὰ τὸ προβληθὲν ὁρισμοῦ. τιτρώσκονται γὰρ ἐκ τῆς τοιαύτης ἐπιδείξεως, καίτοι γε ἀναισθησίας ἐπὶ πλεῖστον ἤκοντες. ὥς γὰρ ἐγγωρεῖ μὲν ὑπὲρ ἐκάστου τῶν ὀνομάτων ἐν ὅλον ποιῆσθαι.

mente, magno, pleno, aequali, ordinato et reliquis: de quibus amplius in illis disputavi commentariis, quibus enarro pariter et examino Archigenis de pulsibus librum, quando etiam cum aliis medicis junioribus hunc virum amoris definitionum morbus est depastus, ut novam in re nova vocem usurpem. Et si isto malo Archigenes esset indignus, in colenda arte vir non ignavus. Sed ut psora et lippitudine, qui propius accedunt quidam corripuntur inviti, sic ad istas definitionum nugas vir ille illectus est, tametsi ad artem colendam praeter caeteros ille contenderet. Quod ergo quae maxime ignorant, haec affectant, brevi illis ostendo, jubeoque, ut nomen quorumlibet ponant. Deinde ubi haec egerint, versiculorum ab iis numerum requiro, quanto velint intervallo percurrere definitionem ejus, qua de re agitur. Sane quanquam mire stupidi sunt, pungit hoc tamen illos specimen. Nam haec si de omnibus perinde dicamus, singulis de nominibus singuli libri conscribi pos-

Ed. Chart. VIII. [81. 82.]

Ed. Bas. III. (41.)

βιβλίον, ἔσται δὲ ἔπη πλείω τῶν χιλίων. ταῦτα περὶ πάντων ἡμῶν ὁμοίως διερχομένων, ἀλλὰ νῦν γε δεινὸν ἔοικα πείθεσθαι, προβάλλειν ἀναγκαζόμενος ἑμαυτῷ τι τῶν κατὰ τοὺς σφυγμοὺς, εἰς ἐπίδειξιν αὐτῶν τῆς ματαίας φλυαρίας.

Κεφ. β'. Ἔστω δὲ τοῦτ' αὐτὸ τὸ πρῶτον καὶ σαφέστατον ὁ σφυγμός. εἰ γὰρ ἐπὶ τούτου δείξαιμι, πόσῃν ἐποιήσαντο ματαιολογίαν, οὐδὲ περὶ τῶν ἄλλων ἔτ' ἄδηλος ὁ λόγος μενεῖ. τὸν γοῦν σφυγμὸν κίνησιν ἀρτηριῶν ὠρίσαντό τινες, οἷς ἀντιλέγοντες ἔνιοι πρῶτον μὲν ἡμαρτῆσθαι τὸν ὄρον ἔφασαν, ἐπειδὴ παραλείπεται τὸ, καὶ τῆς καρδίας. ἐχρῆν γὰρ οὕτως ὀρίσασθαι· σφυγμός ἐστιν ἀρτηριῶν καὶ καρδίας κίνησις. ἔνιοι δὲ οὐ καρδίας φασὶ δεῖν, ἀλλὰ τοῦ τῆς καρδίας ἀρτηριώδους μέρους προστιθέναι, ὥς γίνεσθαι τὸν ὄρον τοιοῦτον, σφυγμός ἐστι κίνησις ἀρτηριῶν καὶ τῆς κατὰ τὴν καρδίαν ἀρτηριώδους κοιλίας, ἢ νῆ Δί' οὕτως· [82] σφυγμός ἐστι κίνησις ἀρτηριῶν καὶ τῆς ἀρτηριώδους κοιλίας τῆς καρδίας. οἷς αὖθις ἕτεροι μεμφόμενοι κακῶς εἰρησθαί φασι τὸν σφυγμὸν κίνησιν ἀπλῶς· εἶναι γὰρ καὶ ἄλλας κινήσεις ἀρτηριῶν καὶ καρδίας, οἷον τὴν τε πεπτικὴν τοῦ

sint: sint porro versiculi amplius mille. At nunc indignam rem videar subiisse, qui inducar, quo illorum inanes nugae detegam, de pulsibus mihi aliquid proponere.

Cap. II. Sit ergo hoc ipsum primum atque clarissimum pulsus: in quo si demonstrum, in quam inciderunt loquacitatem, simul de aliis apertus erit sermo. Pulsus igitur motum definiverunt arteriarum esse. In quos disputantes aliqui, primum peccatum esse in definitione contendunt, quod praeteritum sit et cordis; nam in hunc modum definire oportebat: Pulsus est arteriarum et cordis motus. Alii non cordis ajunt, sed arteriosae cordis partis addendum esse, ut haec sit definitio: Pulsus est arteriarum motus et ventriculi in corde arteriosi. Aut hercle sic: Pulsus est arteriarum motus et arteriosi ventriculi cordis. Quos rursus insimulant alii, qui volunt male dictum esse, pulsus esse motum absolute, esse scilicet praeterea arteriarum alios

Ed. Chart. VIII. [82.]

Ed. Bas. III. (41. 42.)

περιεχομένου κατ' αὐτὰς αἵματος, ἐλκτικήν τε τούτου καὶ προσθετικήν, ἀποκριτικήν τε τῶν περιττωμάτων. ἔχρῃ οὖν, φασί, προσκεῖσθαι τῷ ὄρῳ τὸ τῆς τῶν σφυγμῶν κινήσεως εἶδος, ἵν' ἴδιος αὐτῶν ᾗ καὶ μὴ πολλῶν κινήσεων κοινός· καὶ τοίνυν αὐτοὶ τὸν ὄρον ἐποίησαντο τοιόνδε· σφυγμός ἐστιν ἀρτηριῶν καὶ καρδίας διαστολή τε καὶ συστολή, καὶ δηλονότι καὶ τούτου πάλιν αὐτοῦ τοῦ ὄρου τοσαῦται γέγονασιν ἐπαγορθώσεις, ὅσαι τοῦ πρόσθεν, ἐνίων μὲν αὐτῷ προστιθέντων καὶ τὸ τῆς καρδίας, ἐνίων δ' οὐχ ἁπλῶς καρδίας, ἀλλὰ τοῦ κατ' αὐτὴν ἀρτηριώδους γένους, ἐνίων δὲ τῆς ἀρτηριώδους κοιλίας τῆς ἀριστερᾶς. εἰσὶ γὰρ οἱ καὶ τοῦτο προσέθεσαν, ὥς γινεσθαι τοὺς ὄρους τοσούτους· σφυγμός ἐστιν ἀρτηριῶν καὶ καρδίας διαστολή τε καὶ συστολή. σφυγμός ἐστιν ἀρτηριῶν, καὶ τοῦ τῆς καρδίας ἀρτηριώδους μέρους διαστολή τε καὶ συστολή. σφυγμός ἐστιν ἀρτηριῶν καὶ τῆς ἀρτηριώδους κοιλίας τῆς καρδίας διαστολή τε καὶ συστολή. πολεμοῦσι δὲ τούτοις ἅπασιν ἕτερος χορὸς ἀνδρῶν, οὐ ταῦτα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς μήνιγγας (42) σφύζειν λέγοντες· ἐνιοὶ δὲ καὶ τὸν ἐγκέφαλον·

motus et cordis; ut qui concoquit sanguinem in illis contentum et attrahit eum apponitque, praeterea qui excernit recrementa; quare definitioni adjiciendum fuisse speciem arteriarum motus, ut propria illorum et non multorum motuum sit communis. Itaque hanc ipsi definitionem instituerunt: Pulsus est arteriarum et cordis distentio atque contractio. Cujus quidem etiam definitionis tot fuerunt correctiones, quot superioris; quum ei quidam adjungerent cordis; alii non simpliciter cordis, sed arteriosae partis cordis; nonnulli arteriosi ventriculi; alii sinistri ventriculi; sunt enim qui et hoc annectant ut tot exstant definitiones. Pulsus est arteriarum et cordis distentio contractioque. Pulsus est arteriarum et cordis arteriosae partis distentio ac contractio. Pulsus est arteriarum arteriosique ventriculi cordis distentio et contractio. Pulsus est arteriarum et sinistri ventriculi cordis distentio contractioque. Jam cum omnibus his bellum est alii virorum catervae, qui non tantum haec, sed et membranas cerebri confirmant pulsare; sunt qui etiam ce-

Ed. Chart. VIII. [82.]

Ed. Bas. III. (42.)

ἄλλοι δὲ ἀμφοτέρων· τινὲς δὲ πρώτως μὲν τὸν ἐγκέφαλον, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ τὰς μὴνιγγας· ἄλλοι δὲ αὖ πάλιν οὔτε τὰς μὴνιγγας οὔτε τὸν ἐγκέφαλον ἡγοῦνται σφύζειν πρώτως, ἀλλὰ ταῖς μὲν ἀρτηρίαις ὑπάρχειν τοῦτο, κατὰ συμβεβηκὸς δ' ἐκείνοις. συνεξαίρεσθαι γὰρ αὐτὰ ταῖς ἐν αὐτοῖς ἀρτηρίαις φασί, παμπόλλαις οὔσαις. εἰ μὲν οὖν συνεξαίρεται μόνον, οὐδεμίαν αὐτὰ δύναμιν ἔχοντα τῆς προειρημένης τοιαύτης κινήσεως, οὐδὲν ἔτι δεήσει προστιθέναι τοῖς προειρημένοις ὅροις· εἰ δ' ἔχει τινὰ δύναμιν οἰκείαν ὁμοίαν ταῖς ἀρτηρίαις, ἀναγκαῖον ἔσται μνημονεύειν κατὰ τὸν ὅρον ἐγκεφάλου καὶ μηνίγγων, ὥς γενέσθαι τὸν ὅλον ὀρισμὸν τοιόνδε, σφυγμός ἐστι διαστολὴ καὶ συστολὴ καρδίας καὶ ἀρτηριῶν ἐγκεφάλου τε καὶ μηνίγγων. εἰ δὲ τὸ ἕτερον αὐτῶν μόνον ἔχει τὴν τοιαύτην δύναμιν, ἐκείνου μόνου μνημονεύσομεν, ἥτοι γ' οὕτω ποιοῦντες τὸν ὅρον· σφυγμός ἐστι διαστολὴ καὶ συστολὴ καρδίας καὶ ἀρτηριῶν καὶ μηνίγγων, ἢ οὕτω· σφυγμός ἐστι διαστολὴ καὶ συστολὴ καρδίας καὶ ἀρτηριῶν καὶ ἐγκεφάλου, καὶ καθ' ἕκαστον γένος τῶν ἔμπροσθεν

rebrum; alii utraque; aliqui praecipue cerebrum, membranas per accidens. Contra alii nec membranas censent, nec cerebrum pulsare praecipue, caeterum ad arterias hoc pertinere, atque per accidens ad illa; nam attolli illa una cum arteriis ajunt, quas habent plurimas. Quamobrem si cum illis tantum attolluntur, nullam ipsa obtinentia facultatem ejus quem commemoravimus motus, nihil superiores definitiones amplius accessionis desiderant. Quod si quam ut arteriae obtinent facultatem peculiarem, cerebri et ejus membranarum in definitione erit necessaria mentio, atque tota definitio haec erit: Pulsus est distentio et contractio cordis et arteriarum atque cerebri et ejus membranarum. Sin autem alterum modo illorum ea est facultate, ejus faciemus unius mentionem atque vel hunc in modum definiemus, Pulsus est distentio et contractio cordis et arteriarum atque membranarum; vel sic: Pulsus est distentio et contractio cordis arteriarum cerebrique, ac similis unoquoque

Ed. Chart. VIII. [82.]

Ed. Baf. III. (42.)

εἰρημένων ὄρων ὁμοία προσθήκη γενήσεται. τινὲς μὲν γὰρ, ὡς ἔφην, ἠρκέσθησαν εἰπεῖν· σφυγμός ἐστι διαστολὴ καὶ συστολὴ καρδίας καὶ ἀρτηριῶν· ἔνιοι δὲ οὐχ ἁπλῶς οὕτως, ἀλλ' ἦτοι τῆς ἀρτηριώδους ἐν τῇ καρδίᾳ κοιλίας, ἢ τῆς ἀριστερᾶς, ἢ τοῦ μέρους αὐτῆς τοῦ ἀρτηριώδους προσέθεσαν. ἐκάστου δὲ τούτων τῶν ὄρων οἱ μὲν ἐγκέφαλον, οἱ δὲ μήνιγγας, οἱ δ' ἀμφοτέρω προσθήσουσι· καὶ γενήσεται πλῆθος ὄρων οὐκ ὀλίγων· ἡμφισβήτῃται δὲ οὐδὲν ἦττον αὐτοῖς καὶ περὶ τῶν τῆς καρδίας κοιλιῶν· ἔνιοι γὰρ ἡγοῦνται μὴ σφύζειν τὴν δεξιάν· εἰσὶ δὲ οἱ σφύζειν μὲν, οὐ μὴν πρῶτως οὐδὲ δι' αὐτήν, ἀλλὰ τῇ πνευματικῇ καλουμένῃ συγκινουμένην· ὥσθ' ὅσοι τῆς ἀριστερᾶς κοιλίας τῆς καρδίας, ἢ τῆς ἀρτηριώδους, ἢ ὅπως οὖν ἄλλως ὀνομάζοντες μνημονεύουσι, διανεχθήσονται τοῖς κατὰ τὴν δεξιάν ἡγουμένοις σφύζειν. ἔτι δὲ μείζων ἄλλη διαφορὰ τοῖς ἰατροῖς ἐκ παλαιοῦ περὶ τῶν ἀρτηριῶν ἐγένετο, τινῶν μὲν ἡγουμένων αὐτὰς ἐξ ἑαυτῶν σφύζειν, σύμφυτον ἔχούσας ὁμοίως τῇ καρδίᾳ τὴν τοιαύτην δύναμιν, ὣν ἐστὶ καὶ ὁ Πραξαγόρας, ἐνίων δὲ σφύζειν μὲν αὐτοῦ,

in genere commemoratarum definitionum accessio fiet; nam quibusdam satis, ut dixi, fuit dixisse: Pulsus est distentio et contractio cordis et arteriarum; quidam non ita absolute, sed vel arteriosi cordis ventriculi, vel sinistri, vel partis arteriosae ejus adjecerunt. Jam cuilibet harum definitionum hi cerebrum, illi meningas; alii utrunque adjungent, existentque definitionum numerus non paucarum. At vero de cordis ventriculis est non minor illis disceptatio, quia aliqui dextrum non arbitrantur pulsare, alii pulsare quidem, at non primo et sua sponte, sed una cum illo, qui spiritualis vocatur, moveri. Proinde qui sinistri ventriculi cordis, aut arteriosi, aut quoquo modo aliter appellent, fecerint mentionem, ab illis hi dissidebunt, qui etiam putant dextrum pulsare. Alia praeterea major dissensio medicis jam olim de arteriis fuit; nam eas quidam sua sponte dicebant pulsare, ingenita praeditas, perinde ac cor, ea vi: de quorum numero est Praxagoras: alii pulsare quidem, nam ipsam dis-

Ed. Chart. VIII. [82. 83.]

Ed. Bas. III. (42.)

τοῦ χιτῶνος αὐτῶν διαστελλομένου τε καὶ συστελλομένου, καθάπερ ἡ καρδία, τὴν δύναμιν δὲ οὐκ ἔχουσῶν σύμφυτον ἢ τοῦτο δοῶσιν, ἀλλὰ παρὰ καρδίαν λαμβανουσῶν. ἥς γνώμης ἔχεται καὶ Ἡρόφιλος. Ἐρασι[83]στράτῳ δὲ οὐδέτερον ἀρέσκει· βούλεται γὰρ ἔμπαλιν τῇ καρδίᾳ τὰς ἀρτηρίας σφύζειν, ἐκείνης μὲν, ὅτε διαστελλεται πληρουμένης τῇ πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθία, τῶν δὲ ἀρτηριῶν, ὅτε πληροῦνται διαστελλομένων, πληροῦσθαι δὲ αὐτὰς τοῦ παρὰ καρδίας ἐπιπυμπομένου πνεύματός φησιν. ἅμα μὲν οὖν ἀναγκαῖον ἐστίν· ἀμφοτέρω γίνεσθαι, τὴν τε διαστολὴν καὶ τὴν πλήρωσιν αὐτῶν, ἡγεῖσθαι δὲ τὸ ἕτερον θατέρον λόγον αἰτίας ἔχον ἐν μὲν τῇ καρδίᾳ τὴν διαστολὴν, ἐν δὲ ταῖς ἀρτηρίαις τὴν πλήρωσιν, ὥσπερ ὁρᾶται καὶ ἐν τῶν ἐκτός. αἱ μὲν γὰρ τῶν χαλκίων φύσαι διότι διαστελλονται, διὰ τοῦτο πληροῦνται, οἱ σάκκοι δὲ καὶ οἱ θύλακοι καὶ οἱ ἄσκοι διότι πληροῦνται, διὰ τοῦτο διαστελλονται. τὸν ὁρισμὸν οὖν εἶπερ ὅλην τὴν οὐσίαν ἀκριβῶς τοῦ πράγματος μέλλει δηλώσειν, οὐδὲν αὐτῆς τῶν κυριωτάτων παραλείπειν προσήκει· τῆς δ' οὐσίας ἀμφισβητουμένης, ἀναγκαῖον ἔσται καθ' ἑκάστην αἵρεσιν ἴδιον

tendi tunicam earum, contrahique non secus ac cor; sed facultatem non habere, quā hoc agunt, innatam, sed cordi referre acceptam; in qua opinione Herophilus est. Erasistratus neutrum probat: contendit enim pulsare contra ac cor arterias, illud quum distenditur, repleti eo quod consequitur ad vacuatum; arterias, quum replentur, distendi; repleti autem immisso a corde dicunt spiritu. Simul itaque fieri utramque est necesse, distentionem et repletionem earum, verum alteram antecedere alteri rationem causae obtinentem, in corde distentionem, repletionem in arteriis, ut cernitur et in externis rebus. Folles fabrorum, quia distendantur, proinde replentur; sacci, culei, utres, quod impleantur, idcirco distendantur. Quare definitio, quae totam rei essentiam est ob oculos positura, nihil debet eorum quae illi praecipua sunt et propria maxime omittere. Sed quandoquidem controversia de essentia est, necessario sua

Ed. Chart. VIII. [83.]

Ed. Bas. III. (42.)

ὁρισμὸν γίνεσθαι· ὥστε τοῖς Ἑρασιστρατείοις οὕτως ὀρι-
 στέον ἐστίν, ὡς ἐνδείκνυσθαι τὸ ἴδιον ἐξ Ἑρασιστράτου δόγμα
 περὶ τῆς τῶν σφυγμῶν οὐσίας, τοῖς δ' Ἡεροφιλείοις, ὡς τὸ
 ἴδιον Ἡεροφίλῳ, καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ὡσαύτως οἰκείον
 ἑκάστοις ἐστὶν ὅρον ποιητέον τῷ σφετέρῳ δόγματι. τοῦτο δὲ
 εὐθέως αὐτὸ οὐδεὶς σχεδὸν αὐτῶν ἐπίσταται, καὶ τούτου γ'
 ἐτι μᾶλλον ἀναγκαῖον ἐγνώσθαι δύο γένη τὰ πρῶτα τῶν ὀρι-
 σμῶν εἶναι, τὸ μὲν ἕτερον ἐξηγούμενον σαφῶς τὴν τοῦ πράγ-
 ματος ἔννοιαν, ἣν ἔχουσιν οἱ ὀνομάζοντες αὐτὸ, τὸ δ' ἕτε-
 ρον, ὡς εἴρηται, τὸ τὴν οὐσίαν διδάσκον. ἀρετὴ δ' ἑκατέρου
 τῶν ὅρων ἴδια τοῦ μὲν τὴν ἔννοιαν ἐρμηνεύοντος ὁμολογεῖ-
 σθαί τε πᾶσι τοῖς ὁμοφώνοις καὶ μὴ προσάπτεσθαι τῆς οὐ-
 σίας τοῦ πράγματος, τοῦ δὲ τὴν οὐσίαν διδάσκοντος ὁμο-
 λογεῖν μὲν τῷ κατὰ τὴν ἔννοιαν, ἕτερον δὲ ὑπάρχειν αὐτῷ.
 πρῶτον οὖν τοῦτό σοι γιγνέσθω γνώρισμα τῶν εἰκῇ φλυα-
 ρούντων, ὅταν ἕνα τοῦ προκειμένου πράγματος ἀκούσης αὐ-
 τῶν λεγόντων ὅρον. ἐπὶ τινῶν μὲν γὰρ οὐ δύο μόνον, ἀλλὰ
 καὶ τρεῖς καὶ τέσσαρας ἄμεινόν ἐστι ποιεῖσθαι· πρῶτον μὲν

erit cuique sectae definitio; proinde est Erasistrati discipulis
 ita definiendum, ut Erasistrati peculiare placitum ac dogma
 in pulsum essentia simul appareat; Herophili affeclis, ut
 peculiare Herophili; aliisque similiter omnibus definitio si-
 gillatim efficienda est suo placito constans; ac vero jam hoc
 ipsum qui sciat, est illorum prope nemo. Atque est ope-
 rae pretium magis scire definitionum esse genera duo prima;
 alterum quod plane rei notionem explicat; quam qui po-
 nunt rei nomen habent; alterum, ut dictum est, quod docet
 essentiam. Virtus est sua utrique definitioni; illi quae no-
 tionem explicat, ut omnibus probetur, qui eadem utuntur
 lingua, nec ad rei essentiam aspires; huic quae essentiam
 docet, ut ei quae notionem subjicit, consentiat, non sit ta-
 men eadem cum ea. Itaque hoc tibi primum sit indicium
 hominum inanium et vanorum, ubi eos rei propositae afferre
 unam definitionem audias. Nam sunt in quibus non jam
 duas, sed tres praestat vel quatuor facere; primam quae

Ed. Chart. VIII. [83.]

Ed. Bas. III. (42.)

τὸ ὁμολογούμενον ἅπασι τοῖς ὁμοφώνοις, ὅστις οὐδὲν ἀποφαίνεται περὶ τῆς τοῦ πράγματος οὐσίας, ἐπὶ ψιλῆς καταμέ-
νων τῆς ἐννοίας· ἕτερον δ' ἐπ' αὐτῷ, βραχὺ μὲν τι τῆς ἐν-
νοίας ἀποχωροῦντα, βραχὺ δέ τι καὶ τῆς οὐσίας ἐφαπτόμενον·
καὶ τρίτον ἐπὶ τῷδε, πλεόν μὲν ἤδη τῆς ἐννοίας, πλεόν δὲ
καὶ τῆς οὐσίας ἐρμηνεύοντα· καὶ τέταρτον ἐπ' αὐτοῖς τὸν
τὴν οὐσίαν ὅλην διδάσκοντα. τοῦτον μὲν οὖν δείκνυσθαι δεῖ
τὴν ἀναφορὰν ἐπὶ τὸν τρίτον ἔχοντα, τοῦτον δ' αὖ πάλιν
ἐπὶ τὸν δεύτερον, καὶ κεῖνον αὖθις ἐπὶ τὸν πρῶτον, αὐτὸν
δὲ τὸν πρῶτον ἔξ αὐτοῦ πιστεύεσθαι, φαινομένων ἐναργῶς
πραγμάτων ἐρμηνείαν ἔχοντα. διὸ καὶ λόγον αὐτὸν ὀνομα-
τώδη κέκληκεν ὁ Ἀριστοτέλης, ὥς εἰ καὶ λόγον ὀνόματος ἐρ-
μηνευτικὸν εἰρήκει. τὸν δ' ἕτερον ὄρον, οὐσιώδη τινὲς ἐκά-
λεσαν, λόγον εἶναι φησιν τὸν τί εἶναι δηλοῦντα. τί μὲν
γὰρ ἐστὶν ἐκάστῳ τῶν ὀριζομένων τὸ εἶναι τοῦτον ἐρμηνεύειν
φησὶ, τὰ συμβεβηκότα δὲ ἰδίως αὐτῷ συνδιέρχεσθαι τὸν ἐν-
νοηματικόν. ὑπολαμβάνει δὲ καὶ ἄλλον ὀρισμὸν εἶναι τὸν
καὶ τὴν οὐσίαν τοῦ πράγματος διδάσκοντα. καὶ τί με δεῖ λέ-
γειν μακρότερον ἔτι περὶ τηλικούτων πραγμάτων, ἃ δυοῖν

ejusdem linguae omnibus hominibus probetur, quae quidem
de rei essentia nihil statuit, sed in nuda quiescit notione;
alteram jam, quae aliquantum recedat a notione, atque non-
nihil accedat ad essentiam; ad haec tertiam, quae amplius
cum de notione tum de essentia ostendat ac aperiat; po-
stremo quartam, quae doceat totam essentiam. Atque hanc
quidem ostendendum est ad tertiam referri, quam rursus ad
secundam, atque illam quoque ad primam, prima vero
debet ex se ipsa habere fidem, res perspicuas explicans ma-
nifestasque. Unde definitionem eam Aristoteles nominis ap-
pellavit, ut si definitionem diceret nomen interpretantem;
alteram definitionem (quidam essentialem vocaverunt) defi-
nitionem dicit esse, quae quid sit explanat: nam quae sit cu-
jusque definiti essentia, hac dicit docere; propria vero acci-
dentia ejus una complecti definitionem notionis. Pu-
tat aliam praeterea esse definitionem, quae essentiam rei do-

Ed. Chart. VIII. [83. 84.]

Ed. Bas. III. (42.)

ἔδεήθη βιβλίων, τοῦ τρίτου καὶ τετάρτου τῶν ὑπομνημάτων
 ὧν ἐποιησάμην εἰς τὸ δεύτερον Ἀριστοτέλους τῶν δευτέρων
 ἀναλυτικῶν. ἐπ' αὐτοῦ δέ σοι τοῦ σφυγμοῦ περάσομαι δεῖξαι
 τούτων ἕκαστον ὅσον οἶόν τέ μοι διὰ βραχυτάτων· ὅστις δὲ
 οἷς εἶπον ὑπομνήμασι πρότερον ὠμίλησεν, οὗτος ῥᾶον ἀκο-
 λουθήσει τοῖς λεχθησόμενοις. αἰσθανόμεθα κατ' ἓνα μέρος
 τοῦ δέρματος κινήσεώς τις, οὐ μόνον ἐπιβάλλοντες αὐτῷ τὴν
 ἀφῆν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς ἐνίοτε. καὶ ἢδ' ἡ κίνησις
 ἐπὶ πάντων [84] φαίνεται τῶν ὑγαινόντων ἐν πολλοῖς μέ-
 ρεσι τοῦ σώματος, ὧν ἓν ἐστὶ καὶ τὸ κατὰ τὸν καρπὸν τῆς
 χειρός. ἐναργῶς μὲν οὖν ἀνιόντος τινὸς ἐκ βάθους ἐπὶ τὸ
 δέσμα καὶ πλήττοντος ἡμᾶς αἰσθανόμεθα, μετὰ δὲ τὴν
 πληγὴν ἐνίοτε μὲν ἀποχωροῦντος αὐτοῦ σαφῶς, εἴθ' ἡσυ-
 χάζοντος, ἐνίοτε δ' εὐθέως ἀπ' ἀρχῆς ἡσυχάζοντος ἔμφασις
 γίνεται, καὶ μετὰ ταῦτα πάλιν ἀνιόντος τε καὶ πλήττοντος,
 εἴτ' αὖθις ἀπιόντος τε καὶ ἡσυχάζοντος, καὶ τοῦτο διὰ παν-
 τὸς ποιοῦντος, ἀφ' ἧς ἂν ἡμέρας γεννηθῇ τις, ἕως θανάτου.
 τὴν τοιαύτην κίνησιν οἱ ἄνθρωποι πάντες ὀνομάζουσι σφυγμόν.

ceat. Sed quid orationem produco tantis de rebus, quae commentaria flagitaverunt duo, quae in Aristotelis librum secundum conscripsi posteriorum analyticorum? In ipso tibi pulsu haec faciam, ut sigillatim quam potero brevissime ob oculos ponam; qui vero versatus exercitatusque prius est in illis commentariis, facilius quae paro dicere assequetur. Quibusdam in partibus cutis percipimus motum quendam, non modo si attingamus, sed interim oculis etiam. Hic in omnibus valentibus motus multis corporis partibus cernitur, de quibus est carpus manus. Atque palam quidem animadvertimus quiddam de profundo ascendere et nos ferire, ab ictu interdum aperte id recedere, inde requiescere. Interdum a primo statim species repraesentatur requiescentis, ac deinde ascendentis iterum ferientisque atque mox recipientis se rursus atque quiescentis, idque jam inde a nativitate hominis ad obitum usque facientis. Eum motum omnes homines pulsus appellant. Hunc qui brevibus

Ed. Chart. VIII. [84.]

Ed. Bas. III. (42. 43.)

καὶ ὅστις ἂν αὐτὴν διὰ ταχέως ἐρμηνεύσαι δυνήθῃ, κάλλιστα τὸν ἐννοηματικὸν ὅρον ὁ τοιοῦτος ἐργάσεται, μήτε παραλιπὼν δηλονότι μήτε προστιθείς ἐκ περιττοῦ παρ' αὐτῷ διηλθὼν ἀρτίως. εἰ δέ γέ τι προσθείη, καὶ ἡ (43) σμικρὸν, εἰ μὲν ἄχρηστον εἴη τὸ προστιθέμενον, ἀδολεσχήσει μάτην, εἰ δὲ χρήσιμον, ἀποχωρήσει κατ' ἐκεῖνο τῆς ἐννοίας ἐπὶ τὴν οὐσίαν τοῦ πράγματος· οἷον εἰ φαίη τὴν τῶν ἀρτηριῶν τοιάνδε κίνησιν εἶναι σφυγμόν. ὁ γὰρ τοιοῦτος ὅρος οὐ τὴν κίνησιν μόνον, ἀλλὰ καὶ τίνων ἐστὶν ἐρμηνεύει, καίτοι τῶν ἰδιωτῶν ὅτι μὲν ἐστὶ τις ἐν τῷ σώματι τοιάδε κίνησις ἐναργῶς αἰσθανομένων, ἀγνοούντων δ' αὐτὸ τὸ κινούμενον σῶμα. εἰ δέ τις οὐ μόνον εἶδε τὴν ἀρτηρίαν γυμνώσας τοῦ δέρματος ἀπλῶς οὕτως κατὰ τὴν ἔξωθεν αὐτῆς περιγραφὴν, ἀλλὰ καὶ τοὺς χιτῶνας, ὅποσοι τέ εἰσι καὶ ὅποιοι, κατεσκέπαστο, περαιτέρω προὐχώρησεν οὗτος ἢ κατὰ τὴν ἐννοίαν, ἔτι καὶ μᾶλλον ἐκείνου τοῦ πρόσθεν, ὃς ἔξωθεν αὐτὴν ἑώρα μόνον. εἰ δὲ δὴ καὶ τὴν δύναμιν εὗροι, καθ' ἣν αἱ ἀρτηρίαι σφύζονται, καὶ πότερον ἐξ ἑαυτῶν ἔχουσι τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως, ἢ παρὰ τῆς καρδίας, καὶ εἰ παρὰ ταύτης, ὅπως ἄρά γε πνευματικὴν

poterit interpretari, optime definitionem ille notionis effecerit, modo ut praetereat nihil, nec quicquam addat superflui ultra quae commemoravi modo. Nam si quid etiam pusillum addiderit, si quidem additio sit inutilis, inaniter garriat; si vero sit utilis, discedat ea re a notione ad rei essentiam; ut si dicat, talem motum arteriarum esse pulsum. Ea enim definitio non motum tantum, sed et quorum est, declarat; quum aperte sentiat quidem vulgus esse talem in corpore motum, sed non corpus ipsum cognoscat, quod movetur. Quod si quis non solum sic leviter arteriae viderit detracta cute externam figuram, sed tunicas etiam quot sint et quales perspexerit, hic praetergressus notionem est et longe vero etiam illo priore magis, qui foris eam tantum viderat. - At vero si facultatem quoque repererit, qua pulsant arteriae, atque motus utrum principium a se ipsis habeant, an a corde, ac si ab hoc, qui tandem spiritualemne

Ed. Chart. VIII. [84.]

Ed. Bas. III. (43.)

ὕλην ἐπιτεμπούσης κατὰ τὴν ἐντὸς κοιλότητα τῶν ἀγγείων, ἢ δύναμιν τινα διὰ τῶν χιτώνων αὐτῶν, ἔτι τε πρὸς τούτοις, ἢ τίς ποτέ ἐστιν ἡ χρεία τῆς κινήσεως αὐτῶν, οὗτος ἀκριβῶς εἴσεται τὴν οὐσίαν ὅλην τῆς τῶν σφυγμῶν γενέσεως. οὐ μὴν ἀπαντὰ γε ταῦτα δυνατόν ὄρω περιλαβεῖν· οὐ γὰρ βούλονται μακροὺς εἰς τοσοῦτον γίνεσθαι τοὺς ὅρους οἱ χαίροντες αὐτοῖς· ἅσπερ οὐδέ ἐστι πᾶς ὅρος σφυγμῶν οὐσιώδης ἀκριβῶς, ἢ πάνυ μακρὸς ἐσται· πρόσκειται δὲ τῷ λόγῳ τὸ ἀκριβῶς, ὅτι τῶν κατὰ τὴν οὐσίαν ἄλλος ἄλλο προσθέντες ἐνιοι τῶν νεωτέρων ἱατρῶν οὐσιώδη νομίζουσιν ὅρον εἰρηκέναι τοῦ σφυγμοῦ, πρὸς τῷ κακῆϊνο μέγιστον ἡμαρτηκέναι, τὸν μόνον εἰρηκέναι τὸ ὀριζόμενον ὑπ' αὐτῶν οὐσιώδη, μὴ προειρημένου τοῦ κατὰ τὴν ἐννοίαν, ὃς ἐν τοῖς περὶ τούτων λογισμοῖς ἡμῖν ἐπιδέδεικται κριτήριον γενόμενος τοῦ κατὰ τὴν οὐσίαν. ἀλλ' οὐδὲ τοῦτ' αὐτὸ γινώσκοντες, εἰκότως ἀποφαίνονται τὸ δόξαν ἄλόγως ἑαυτοῖς. ἀρξώμεθα οὖν ἀντις ἀπὸ τῶν ἐννοηματικῶν ὅρων, οὓς οὐδὲν ἔφαμεν ἐρμηνεύειν πλέον ὢν ἅπαντες ἄν-

materiam immittente in vasorum internam cavitatem, an facultatem quandam per tunicas illarum, ad haec qui usus demum sit earum motus, is plane tenebit universam essentiam pulsuum generationis. Veruntamen ista quidem nequeas definitione universa complecti; neque enim volunt definitiones quibus illae sunt cordi adeo esse immensas; unde fit ut nulla pulsuum sit definitio prorsus essentialis, aut praelonga erit. Addidi prorsus, quod quum illorum quae ad essentiam pertinent, quidam ex junioribus medicis, aliis aliud adjecerunt, essentialem arbitrantur se definitionem pulsus explicavisse. Ubi praeterea in eo maxime peccant, quod solam definitionem protulerunt, quam vocant ipsi essentialem, nec ante dederunt definitionem quae explicet notionem, quam, ubi de his egimus, arbitram nos definitionis essentialis ostendimus. Ad hujus etiam ignorance merito pronuntiant quod stulte in mentem ipsis venit. Quare de integro exordiamur a notionis definitionibus, quas praeter quod perspectum est omnibus hominibus nihil de-

Ed. Chart. VIII. [84. 85.]

Ed. Bas. III. (43.)

ἄνθρωποι γινώσκουσιν. ἔοικε δ' οὐδεὶς εἰρῆσθαι τοιοῦτος οὐδ' ὑπὸ τῶν ἐμπειρικῶν, οἷς ἔπρεπε μάλιστα πάντων ὅροις χρῆσθαι τοιούτοις, οὓς οἱ δεινοὶ περὶ τὰς προσηγορίας οὐδ' ὅρους ἀξιούσιν, ἀλλ' ὑπογραφάς τε καὶ ὑποτυπώσεις ὀνομάζειν. ἐγένοντο δ' ἂν αἱ ὑπογραφαὶ τοιαῖδε τινές. κίνησις ἀπροαίρετος ἔν τισι μορίοις ὑπάρχουσα τῶν ἐναίμων ζώων ἡσυχία διακοπτομένη. καὶ μὲν δὴ καὶ εἰ φυσικὴν εἴποι τις τὴν κίνησιν, ἢ οὐχ ἐκουσίαν, ἢ οὐ καθ' ὁρμὴν, οὐ διοίσει. εἰ δὲ καὶ ὅτι κατὰ τὰ σμικρὰ μόρια γίνεται τοῦ δέσματος, ἢ ὅτι βραχυχρόνιος, ἐν τῷ τῆς ὑπογραφῆς λόγῳ περιλάβοι, τελεώτερον ἀποδώσει τὴν ἔννοιαν. εἰ οὐδὲ καὶ τὰς τῶν σοφιστῶν ἐπηρείας φυλάττοιο, [85] προσθήσει τῷ τῆς κινήσεως ὀνόματι τὸ αἰσθητὴ· καίτοι γε αἱ τοιαῦται προσθήκαι δειλίας ἀλόγου μᾶλλον εἰσιν ἢ ἀσφαλείας ἐν λόγῳ σημεῖον. τὸ γὰρ τῆς κινήσεως ὄνομα πάντες ἄνθρωποι κατὰ τῆς ἐναργῶς φαινομένης αἰσθήσει λέγειν εἰώθασιν, ἐπεὶ τοὶ τὰς λόγῳ θεωρητὰς ἔστι τις λόγος πιθανὸς ἐπιδεικνὺς ὑπάρχειν αἰ τοῖς σώμασιν

monstravimus explicare. Talem autem invenio nullam pro-
ditam, ne ab empiricis quidem, quorum erat praeter caeteros
hisce uti definitionibus, quas artifices isti graves in ap-
pellationibus ne quidem definitiones dignantur, sed descri-
ptiones et illustrationes vocare. Ac fiant quidem descriptiones
tales: motus involutarius, qui in partibus est quibusdam ani-
malium sanguine praeditorum quiete interpellatus. Quin-
etiam si naturalem dixeris eum motum, vel non volunta-
rium, vel citra apppetitionem, nihil refert. Si item ad par-
vas partes cutis fieri, aut non diuturnum esse, in descrip-
tione colligas, perfectiorem notionem reddas. Jam si nondum
declinaveris sophistarum calumnias, appones motus nomini,
sensibilis; quanquam hercle stultum potius timorem istae ad-
ditiones quam probatam fiduciam arguunt. Nam motus
nomen omnes homines illi solent tribuere, quem aperte
sensus animadvertit, quandoquidem illos quos ratione per-
spicimus, argumentum est quoddam probabile, quod semper

Ed. Chart. VIII. [85.]

Ed. Bas. III. (43.)

ἅπασιν, καὶ μὴ φαίνεται κινούμενα. καὶ αὐτὸ δὲ τοῦτο τὸ αἰσθητὸν ὄνομα δύο σημαίνει, τὸ θ' ὑποπίπτειν αἰσθήσει πρᾶγμα νῦν ἤδη, καθ' ὃν ἂν λέγοιτο χρόνον, ἑτερόν τε πρὸς τούτῳ τὸ δυνάμενον αἰσθητὸν γενέσθαι, καὶ νῦν ἢ μηδέπω· καθ' ὃ καὶ τὸν ἐν τῷ βυθῷ λίθον αἰσθητὸν εἶναι λέγομεν ὅσον ἑαυτῷ, διὰ τὸ τῆς φύσεως εἶναι δηλονότι τῶν αἰσθητῶν. ἢ τοίνυν αἰσθητὴ κίνησις, ἐν τισι μέρεσι τοῦ σώματος ἕως ἂν ζῶμεν ἡμῖν φαινομένη, σφυγμὸς ὀνομάζεται· διακόπτεται δὲ, ὡς ἔφη, ἡσυχία. τοῦτο γὰρ ἀσφαλὲς εἶναι νομίζουσι λέγειν μᾶλλον ἐνιοι τῶν ἱατρῶν ἥπερ ἐκ διαστολῆς τε καὶ συστολῆς συγκλῖσθαι τὴν ὅλην κίνησιν, καίτοι γε οὕτως ἔχει τὸ φαινόμενον ἐναργῶς, εἰς ὕψος τε καὶ πλάτος καὶ μῆκος ἐκτεταμένης τῆς κινήσεως ἐπὶ τῶν ἰσχνῶν τε καὶ μεγαλοσφύκτων. ἑτέροι δὲ τούτων ἀτολμότεροι τῶν ἰδίων παθῶν τῆς ἀφῆς αἰσθήσειν αὐτοῖς εἶναι φασί, διδιότες ἀποφύνασθαι περὶ τινος τῶν ἐκτὸς ὡς ὑπάρχοντος, ἐκ τῆς τῶν σκεπτικῶν καὶ ἀπορητικῶν ὀνομαζομένων ἀγωγῆς ἐπὶ τοῦτό γε ἡγμένοι. τούτους μὲν οὖν ἀπολεπτεύον ἡμῖν ἐστίν. ἴσως γὰρ οὐδ' ὅτι φαίνεται τις αὐτοῖς κίνησις ἀποφύνασθαι τολμήσουσιν, εἰ τὰ

adesse omnibus corporibus, licet non videantur moveri, demonstrat. Jam ipsum nomen hoc, sensibile, duo denotat, rem sensui repraesentari jam nunc, quo tempore dicatur; alteramque etiam, quae licet non sentiatur in praesenti, possit tamen: quomodo lapidem in alto dicimus sensibilem sua sponte esse, nimirum quod de natura sit sensibilibium. Sensibilis ergo motus, quem quibusdam in partibus corporis per totam vitam animadvertimus, pulsus appellatur. Hic quiete, ut diximus, interpellatur; quod cautius quidam medici putant dici quam distentione et contractione constare totum motum. Et quidem nihil est apertius quam motum in altum, latum et longum extendi in gracilibus magnisque pulsibus. Porro alii his timidiores peculiare affectus sentire se tactus ajunt, pronunciare veriti rem externam ullam esse: quo illos scepticorum et haesitantium, qui vocantur, induxit institutio. Quare ab his discedamus: fortassis enim ne ullum se percipere motum dicere sustinebunt, si illis

Ed. Chart. VIII. [85.]

Ed. Bas. III. (43.)

πάντα πείθονται τοῖς ἀπορητικοῖς· ἐκείνων γοῦν ἔνιοι φα-
σιν οὐδὲ τὰ σφῶν αὐτῶν πάθη βεβαίως γινώσκειν, οὓς κα-
λοῦσιν εἰκότως ἀγροικοπυρρῶνείους. ἐπὶ δὲ τοὺς ὁμολογοῦν-
τας πεπεῖσθαι κίνησιν ὄραν ἐναργῶς ὑπὸ τῷ δέρματι σώμα-
τός τινος εἰς μῆκος καὶ πλάτος καὶ βάθος ἐκτεινομένου μετα-
βάντες, ἐπειδὴ μετρώτεροι τῶν ἄλλων εἰσι, παρακαλέσομεν
αὐτοὺς διαιρεθέντος τοῦ δέρματος, ἢ κατὰ τὴν ἡμετέραν
προαίρεσιν, ἢ κατὰ τύχην ποτὲ, σκέψασθαι, τί ποτ' ἐστὶ
τὸ φαινόμενον ὑπ' αὐτῷ κινεῖσθαι. δῆλον γὰρ ὅτι παραπλή-
σιον ἀγγεῖον ὄψονται τῇ φλεβί, πλην ὅσῳ τὸν χιτῶνα διττόν
τε καὶ πολὺν ῥωμαλεώτερον ἔχον, ὃ καλοῦμεν ἀρτηρίαν. ὄψον-
ται δὲ ἐναργῶς καὶ τὸ πρόσθεν αὐτοῖς ἀμυδρῶς ὁρώμενον,
ὥς κατὰ κῆκλον τοῦτο τὸ ἀγγεῖον διαστέλλεται. κατὰ δὲ τὸν
αὐτὸν τρόπον ἢ τε καρδία γυμνωθεῖσα φανέται κινουμένη
καὶ ὁ ἐγκέφαλος, ὥστε τολμῆσαί ποτε λέγειν αὐτοὺς, τὴν
ὁρωμένην κίνησιν ἐν τῇ τῶν σφυγμῶν γενέσει περὶ σώματα
γίνεσθαι τὰ προειρημένα. πότερα δὲ πρῶτως τε καὶ καθ'
αὐτὸ ἢ δεξιὰ κοιλία τῆς καρδίας, ἢ συγκινουμένη τῇ ἀριστερᾷ,

haesitatoribus credunt undequaque. Sunt quidem certe
nonnulli in his, qui ne suos quidem ipsorum affectus probe
fatentur se agnoscere, quos vocant jure agrestes Pyrrhonios.
Ad illos vero nos conferamus, qui non dissimulanter motum
videre se putant cujusdam subter cutem corporis in longum,
latum profundumque extensi, quando aliis sunt moderatio-
res, atque admoneamus eos discissa cute, vel de industria
nostra, vel casu aliquando, ut attendant quid sit sub ea
quod moveri videtur. Sane enim vas aperte cernent assimi-
le venae, nisi quatenus duplicem tunicam et longe robu-
stiores habet, quod arteriam vocamus. Clare etiam
quod obscurius videbant antea perspicient, hoc vas in
omnes partes distendi. Hand aliter denudatum moveri cor
conspicietur, ac cerebrum etiam, ut audeant dicere tandem
motum, quem in pulsum generatione animadvertunt, in
corporibus fieri quae commemoravimus; sed an primo et
per se cordis dexter ventriculus, an una simul cum sinistro

Ed. Chart. VIII. [85. 86.]

Ed. Bas. III. (43.)

κατὰ τὸν αὐτὸν ἐκείνη ῥυθμὸν φαίνεται σφύζουσα, παραιτή-
 σεται ζητεῖν ὁ κατὰ τὴν πρώτην μετάβασιν ἀπὸ τῆς ἰδιω-
 τικῆς ἐννοίας ἐπὶ τὴν οὐσίαν προερχόμενος. ὡσαύτως δὲ καὶ πρὸς
 τοῦ κατὰ τὸν ἐγκέφαλον φαινομένου σφυγμοῦ παραιτήσεται
 ζητεῖν, εἴτε πρώτως τε καὶ ἔξ ἑαυτοῦ τὴν ἐνέργειαν ἔχει ταύ-
 την εἴτε συνεξαίρόμενος ταῖς κατ' αὐτὸν ἀρτηρίαις, πολλαῖς
 καὶ μεγάλαις οὖσαις. ὁ δ' ἐπὶ μᾶλλον τοῦδε τολμῶν ἀποφύ-
 νασθαι περὶ τῆς τῶν σφυγμῶν οὐσίας καὶ τοῦτο προσθήσει.
 τέλειον δ' ἂν τις ὁρισμὸν ποιοῖτο τοῦ σφυγμοῦ προσθεὶς τοῖς
 εἰρημένοις τὴν χρεῖαν τῆς γενέσεως αὐτῶν, ἣν ἡμεῖς ἐν τῷ
 περὶ χρεῖας σφυγμῶν ὑπομνήματι φυλακὴν τε τῆς ἐμφύτου
 θερμασίας ἔφαμεν εἶναι, γινώσκοντος δηλονότι τοῦ τὸν τοιοῦ-
 τον ὅρον ποιουμένου, κατὰ τῖνα τρόπον γίνεται τὸ φυλάτ-
 τεσθαι τὴν συμμετρίαν τῆς ἐμφύτου θερμασίας, ἅρα γε τῷ
 διπλῆσθαι κατὰ τὴν κίνησιν, ἢ διὰ τὴν πρόσπτωσιν τοῦ ψύ-
 χοντος ἀέρος συναγομένης; ὥς μὴ διαφορεῖσθαι ῥαδίως, ἢ
 καθαιρομένης τὸ καπνῶδες τε καὶ λιγνῶδες περιττώμα.
 [86] χρεῖα δ' ἐδείχθη τῆς κατὰ τὰς ἀρτηρίας πνευματικῆς οὐ-
 σίας καὶ πρὸς τὴν τοῦ ψυχροῦ πνεύματος γένεσιν. τῆς δ' οὐσίας

motus, iisdem atque ille modulis pulsare videatur, nolet
 inquirere qui primo transitu a notione vulgari progressus
 est ad essentiam. Nec secus in pulsu, qui in cerebro ani-
 madvertitur, indagare deprecabitur, utrum primo id et per
 se agat, an una cum suis arteriis attollatur, multis illis ac
 ingentibus. Qui autem hoc est audacior in discernendo de
 pulsibus, istud addet etiam. Integram definitionem pulsus
 facias, si superioribus jungas usum eorum generationis:
 quem in commentario nos de usu pulsum innati caloris
 esse diximus tutelam; si quidem sciat qui eam definitionem
 facit, quo fiat pacto, ut nativi caloris mediocritas servetur;
 utrum quod motu ventiletur, an quod frigidi aëris cogatur
 occursum, ut dissolvatur difficilior, an quod fumosis purgetur
 atque fuliginosis excrementis. Facere praeterea ad anima-
 lem procreandum spiritum ostendimus substantiam, quam
 spiritualement habent arteriae. Jam et ad essentiam pulsum

Ed. Chart. VIII. [86.]

Ed. Bas. III. (43. 44.)

τῶν σφυγμῶν ἐστὶ καὶ πότερον, ὅταν αἱ ἀρτηρίαι διαστελλωνται, τηρικαῦθ' ἔλκεσθαι συμβαίνει τὰς ὕλας αὐτὰς, ἢ ὅταν συστέλλωνται. καὶ πάλιν περὶ τοῦ ἐκκρίνεσθαι τι τῶν ἀρτηριῶν ὁ αὐτὸς λόγος. ἡμεῖς γὰρ ἐδείξαμεν, ἔλκεσθαι μὲν διαστελλομένων, ἐκκρίνεσθαι δὲ συστέλλομένων. οἱ δ' ἀπὸ τῆς πνευματικῆς καλουμένης αἰρέσεως συστέλλομένων μὲν ἔλκεσθαι νομίζουσι, διαστελλομένων (44) δ' ἐκκρίνεσθαι. προσθήσει δ' ἄλλος τούτοις ὀριζόμενος τὸν σφυγμὸν καὶ τὴν ποιητικὴν αἰτίαν αὐτοῦ. περὶ ἧς αὐτῆς ἐξήγεται, πότερον ζωτικὴ τίς ἐστίν, ἢ ψυχικὴ δύναμις, ἢ ὅλως οὐδὲ δύναμις, ὥς Ἀσκληπιάδης κατασκευάζει. δῆλον οὖν ἐστίν, ὥς ὁ οὐσιώδης ὀνομαζόμενος ὄρος, ὅσπερ ἐστὶ λόγος διδασκαλικὸς τῆς τοῦ πράγματος οὐσίας, τό τε γένος ἐρεῖ τοῦ σφυγμοῦ καὶ τὰς διαφορὰς, τὴν τε χρεῖαν τῆς γενέσεως καὶ τὴν ποιητικὴν αἰτίαν, ἔτι τε πρὸς τούτοις ὕλικήν, ἢ ὀργανικὴν, ἢ ὅπως ἂν τις ὀνομάζειν ἐθέλῃ· οἷον τὸ μὲν γένος ἦτοι κίνησιν, ἢ ἐνέργειαν, ἢ πάθος ἀρτηριῶν, τὰς δὲ διαφορὰς, ὅτι κατὰ διαστολὴν καὶ συστολὴν καὶ ὅτι χωρὶς προαιρέσεως, τὴν δὲ χρεῖαν, ὅτι τῆς ἐμφύτου θερμοσίας ἔνεκεν, ἢ πνεύματος

pertinet, utrum quum arteriae distenduntur, tum accadat in ipsas materias allici, an ubi confidant. Atque de excretionem alicujus ex arteriis, eadem est ratio, siquidem attrahi demonstravimus quum distenduntur, et quum contrahuntur excerni. Qui vero de secta sunt, quam pneumaticam vocant, in contractione putant attrahi, in distentione excerni. Alius porro his in definiendo pulsu causam ejus efficientem addet, de qua in quaestionem venit, vitalisne sit, an animalis facultas, an omnino ne facultas quidem, ut asserit Asclepiades. Quare definitionem, quam vocat, essentialem, quae est oratio essentiam rei docens, planum est genus explicaturam esse et differentias et usum generationis, causam item efficientem, ad haec materialem aut instrumentalem, aut quoquo modo velis appellare, ut genus, aut motum, aut actionem, aut passionem arteriarum; differentias, quod per distentionem et contractionem quodque sponte; usum, quod innati caloris nomine, vel spiritus vitalis generandi, aut

Ed. Chart. VIII. [86.]

Ed. Bas. III. (44.)

ζωτικοῦ γενέσεως, ἥ καὶ νῆ Δία ψυχικοῦ, τὴν ποιητικὴν δ' αἰτίαν, ὅτι δυνάμεις τίς ἐστι διαστελλούσα τὴν τε καρδίαν καὶ τὰς ἀρτηρίας, ἥτοι ζωτικὴ τις, ἥ ψυχικὴ, ἥ ἀμφοτέρω, τὴν ὑλικὴν δὲ καὶ ὀργανικὴν, τὴν κατασκευὴν τῶν ἀρτηριῶν, εἰς ἣν εἶπον ἐνέργειαν ἐπιτηδεῖαν δεῖξαι. καὶ γενήσεται δηλονότι καθ' ἐκάστην αἵρεσιν λογικὴν ἴδιος ὅρος. ὁ μὲν γὰρ Ἐρασίστρατος ἐρεῖ τὸν σφυγμὸν εἶναι κίνησιν ἀρτηριῶν κατὰ διαστολὴν καὶ συστολὴν ὑπὸ ζωτικῆς τε καὶ ψυχικῆς δυνάμεως γινομένην, ἐπιπληρώσεως ἕνεκεν ἀρτηριῶν, ἔχουσῶν ἐν αὐταῖς πνεῦμα ζωτικόν· ὁ δ' Ἀσκληπιάδης κίνησιν ἀρτηριῶν κατὰ διαστολὴν καὶ συστολὴν, πληρουμένων μὲν πνεύματος τῇ πρὸς τὸ λεπτομερές φορᾷ, κενουμένων δὲ τῇ καταπτώσει τοῦ χιτῶνος αὐτῶν. ἡμεῖς δὲ φήσομεν, ἐνέργειαν εἶναι τὸν σφυγμὸν ἰδίαν, πρῶτως μὲν τῆς καρδίας, δευτέρως δὲ τῶν ἀρτηριῶν κατὰ διαστολὴν καὶ συστολὴν κινουμένων ὑπὸ ζωτικῆς δυνάμεως, ἕνεκα τοῦ φυλάττεσθαι μὲν τὴν συμμετρίαν τῆς ἐμφύτου θερμοσίας, γεννᾶσθαι δὲ ἐν ἐγκεφάλῳ πνεῦμα ψυχικόν. ἀνάλογον δὲ τοῖς ὅροις τοῖσδε καὶ οἱ ἀπὸ

hercle etiam animalis; causam efficientem, quod vis sit quaedam cor distendens et arterias, aut vitalis, aut animalis, aut utraque; materialem et instrumentalem, conformationem arteriarum ad actionem, quam dixi appositam. Ita suam quaeque secta rationalis fortietur definitionem. Namque pulsus dicet Erasistratus motum esse arteriarum per distentionem et contractionem, quem facultas efficit vitalis et animalis, ad implendas arterias spiritum continentes vitalem; Asclepiades, motum esse arteriarum per distentionem et contractionem, quae spiritu implentur, quum extenuantur, quum confidunt earum tunicae, evacuantur. Nos vero dicemus actionem esse pulsus peculiarem, praecipue cordis, deinde arteriarum, quae distentione et contractione moventur a facultate vitali, quo caloris nativi mediocritas retineatur, generetur autem in cerebro spiritus animalis. Atque ad modum harum definitionum, qui de aliis sectis

Ed. Chart. VIII. [86.]

Ed. Bas. III. (44.)

τῶν ἄλλων αἰρέσεων ὀριοῦνται τὸν σφυγμὸν, ἕκαστος δη-
λονότι κατὰ τὰς οἰκείας ὑποθέσεις. ἔαν μὲν οὖν τελέως
ὀρίζωνται, συμφωνήσουσιν ἀλλήλοις· ἔαν δὲ ἑλλειπῶς, ἢ
περιτῶς, ἢ κατὰ τι μοχθηρῶς, διενεχθῇσονται. τούτου
δέ σοι πίστις μεγίστη τὸ τοὺς Ἡροφιλίους, οἵπερ δὴ
καὶ πρῶτοι τὸν σφυγμὸν ἐπεχείρησαν ὀρίζεσθαι, διενεχθῇ-
ναι πρὸς ἀλλήλους, ἀντιπαρεξάγοντας δὲ αὐτοῖς καὶ
τοὺς Ἐρασιστρατεῖους, ἤκμασε γὰρ ἄμφω ταῦτα τὰ δι-
δασκαλῆα μετὰ τὸν Ἡροφίλου θάνατον, ἐτέρως πάλιν
καὶ αὐτοὺς ποιῆσθαι τὸν ὅρον τοῦ σφυγμοῦ, διαφω-
νοῦντας ἀλλήλοις τε καὶ τοῖς Ἡροφιλίοις. αὐτοὶ μὲν
γὰρ οἱ παλαιοὶ χωρὶς ὅρων ἐποιοῦντο τὰς διδασκαλίας,
ἐνδεικνύμενοι τὰ σημαινόμενα τῶν ὀνομάτων ὧν ἔλεγον
αὐτῇ τῇ κατὰ τὴν ἐρμηνείαν ἰδέα, καθ' ἣν δηλονότι καὶ
τὰς παρ' Ὀμήρῳ λέξεις ἅπασί τε τοῖς ἄλλοις παλαιοῖς οἱ
γραμματικοὶ σαφηνίζουσι. τὸ γὰρ τῇδε τῇ ἐρμηνείᾳ μήπω
σαφές ἐξ ἐτέρας εὐδὴλον γίνεται, καθάπερ ἐπὶ τοῦ πίσυρης.
ἐν μὲν γὰρ τῷ,

— — Πίσυρης ἐριάνχενες ἵπποι,

sunt, definiunt pulsam, ubique pro suis quisque suppositio-
nibus. Proinde si perfecte definiant, consenserint mutuo;
sin angustius, vel latius, vel aliqua ex parte minus bene,
non convenerint. Hujus habes argumentum maximum,
quod Herophili discipuli, qui quidem pulsam aggressi primi
sunt definire, inter se disceptarunt; tum vero etiam quod
cum his Erasistrati discipuli digladiantes (nam floruerunt
ambae hae scholae ab Herophili obitu) aliam etiam pulsus
definitionem institunt, dissidentes et inter se mutuo et a dis-
cipulis Herophili. Nam veteres quidem relictis definitioni-
bus docebant, significationes declarantes nominum, quibus
utebantur, ea interpretandi forma, qua Homeri dictiones
grammatici aliorumque antiquorum omnium explicant.
Nam in hac interpretatione, quod haud dum liquet, ex al-
tera declaratur; ut in dictione πίσυρης, nam hoc in
versu,

— — Πίσυρης ἐριάνχενες ἵπποι,

Ed. Chart. VIII. [86. 87.]

Ed. Bas. III. (44.)

σαφές οὐδέπω τὸ σημαινόμενόν ἐστιν, ἐν μέντοι τῷ,

"Ἐνθεν τέσσαρα μὲν σάκε' εἶλον, δούρατα δ' ὀκτώ,

— — καὶ πίσυρας κυνέας,

εὐδηλον ἐγένετο. τεττάρων γὰρ ὄντων τῶν καθοπλίζομένων, ὥσπερ σάκη τέσσαρα λαβεῖν αὐτοὺς φησιν, οὕτω καὶ περικεφαλαίας τέσ[87]σαρας. ὡσαύτως οὖν ὅταν ἀναγνώμην ἐν τινι τῶν παλαιῶν ἱατρῶν βιβλίῳ, σφύζειν τὸ φλεγμαῖνον μόνον μόριον, ἢ τὴν ἐπὶ φλεγμονῇ κίνησιν τῶν ἀρτηριῶν σφυγμὸν ὀνομάζοντας μόνην, ἐπὶ δὲ τοῦ κατὰ φύσιν ἔχοντος τοῦ σώματος οὐδέποτε χρωμένους τῇ προσηγορίᾳ, λογιζόμεθα μὴ πᾶσαν ἀρτηριῶν κίνησιν, ἀλλ' ἥτοι τὴν μεγάλην καὶ σφοδράν, ἢ τὴν αἰσθητικὴν αὐτῷ τῷ κάμνοντι, προσαγορεύεσθαι σφυγμὸν. οὕτω δὲ δοκεῖ τῇ προσηγορίᾳ τοῦ σφυγμοῦ κεχρησθαι καὶ ὁ Ἑρασίστρατος. ὅταν δ' αὖ πάλιν ἀναγνώμην Αἰγυμίου τὸ περὶ παλμῶν βιβλίον, εὐρίσκομεν, ὃ νῦν ἡμεῖς καλοῦμεν σφυγμὸν, ὑπ' ἐκείνου παλμὸν ὀνομαζόμενον. ἐναντίας δ' αὐτῷ τὸν Ἡρόφιλον εὖροις ἂν εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τῆς περὶ σφυγμῶν πραγματείας διορίζοντα σφυγμὸν παλμοῦ.

nondum quid significet constat. Sed ibi:

"Ἐνθεν τέσσαρα μὲν σάκε' εἶλον, δούρατα δ' ὀκτώ,

— — καὶ πίσυρας κυνέας,

explicatum est. Dum enim essent quatuor, qui armarentur, tum scuta illos quatuor accepisse dicit tum galeas etiam quatuor. Hoc modo, quando legimus apud veterem aliquem medicum, solam pulsare inflammata[m] partem, aut motum tantum in inflammatione arteriarum appellare eos pulsam, in corpore autem sano hoc vocabulo uti nunquam, non omnem motum arteriarum colligimus, sed aut magnum et vehementem, aut quem ipse potest aegrotus animadvertere, pulsam vocari. In hunc modum videtur et Erasistratus pulsus nomen usurpavisse. Sed enim ubi legimus rursus Aegimii De palpitationibus librum, quem hic pulsam nos vocamus, palpitationem ab illo invenimus appellari. At vero Herophilum contra videas statim a principio libri de pulsibus a palpitatione pulsam separare; videtur enim om-

Ed. Chart. VIII. [87.]

Ed. Bas. III. (44.)

φαίνεται γὰρ ὁ ἀνὴρ οὗτος ἅπασαν ἀρτηριῶν κίνησιν, ἣν ὁρῶμεν ἐξ ἀρχῆς ἡμῖν ἕως τέλους ὑπάρχουσαν, ὀνομάζων σφυγμὸν, ἐξ οὗ καὶ τὰς διαγνώσεις τῶν παρόντων καὶ τὰς προγνώσεις τῶν ἐσομένων ποιούμεθα, μηδὲν τοῦ κατὰ τὴν καρδίαν, ἢ τὸν ἐγκέφαλον, ἢ τὰς μήνιγγας δεόμενοι σφυγμοῦ. κυριωτάτη μὲν οὖν ἔννοια τοῦ σφυγμοῦ πᾶσι τοῖς νῦν ἰατροῖς ἐστὶν ἡ εἰρημένη· καὶ γὰρ δέονται ταύτης, ὥς εἶπον ἄρτι, τὸ δ' ἐπὶ τῇδε πᾶν ἤδη σοφιστικόν. ὅθεν οὐδὲ ὀρίξεσθαι προσήκει τὰ τοιαῦτα τῶν πραγμάτων, οὐδ' αὐτὸν ἐμβάλλειν εἰς λόγους καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς διαλεκτικοῖς διαπεφωνημένους ἐξεῶς τε μεγάλης δεομένους, ἵν' ἀκριβῶς τις αὐτοὺς κατορθώσῃ, πρὸς τῷ μηδ' ἀναγκαῖον εἶναι δι' ὅρων οὐσιωδῶν ποιῆσθαι τὰς διδασκαλίας. οἱ δ' ἐννοηματικοὶ καλούμενοι τῶν ὅρων τοῖς μὲν ἤδη γινώσκουσι τὸ πρᾶγμα περιττοὶ, τοῖς δ' ἀγνοοῦσιν οὐκ ἀναγκαῖοι, δυναμένης γε δὴ τῆς διδασκαλίας διὰ μακροτέρου λόγου γενέσθαι σαφέστερον. εἰ μὲν γάρ τις δύναται διὰ βραχείας θ' ἅμα καὶ σαφοῦς λόγου περιλαβεῖν ἀκριβῶς τὴν ἔννοιαν τοῦ δηλουμένου πράγματος ὑπὸ τῆς

nem vir ille motum arteriarum, quem habere nos a primis vitae temporibus ad mortem usque perspicimus, pulsus appellare: ex quo praesentem statum cognoscimus futurumque providemus, nec pulsus, qui in corde est, vel in cerebro, vel in membranis ejus, requirimus. Sic praecipua pulsus est omnibus hujus aetatis medicis notio, quam nunc explicavimus: nempe hanc, ut modo dixi, desiderant; quod hanc sequitur, omne jam cavillationibus plenum est. Quo minus ejuscemodi res definiendae sunt: nec se ipsum debet quisquam conjicere in definitiones, de quibus nec inter ipsos convenit dialecticos et quae ut omnibus numeris absolvas usum magnum postulant, ne dicam nihil opus esse ad tradendas disciplinas definitione essentiali. Definitiones, quas vocant, notionis, his, qui jam rem cognoscunt, sunt supervacaneae; ignorantibus non necessariae, quod doceri certe pluribus verbis possunt apertius. Nam notionem qui rei significatae a vocabulo brevi potest et aperta oratione accurate complecti, doctor sit hic quidem praestantissimus,

Ed. Chart. VIII. [87.]

Ed. Bas. III. (44.)

προσηγορίας, ἄριστος ἂν εἴη διδάσκαλος, οὐ μὴν ὁ γ' ἀπο-
 λεπόμενος τῆς τοιαύτης ἔξεως ἄχρηστος, ὥσπερ οὐδ' ὁ μὴ
 καλῶς ἐρμηνεύων. ἄριστον μὲν γὰρ οὕτω σαφῶς ἐρμηνεύειν,
 ὥς οἱ περὶ Λυσίαν τε καὶ Δημοσθένη ῥήτορες· οὐκ ἄχρηστοι
 δέ εἰσι καὶ οἱ νῦν ἐν τοῖς δικαστηρίοις λέγοντες· οὐκ οὖν
 κωλύω τοὺς δυναμένους τὰ σημαινόμενα πράγματα πρὸς
 ἐκάστου τῶν ὀνομάτων ἐναργῶς τε ἅμα καὶ ταχέως ἐρμη-
 νέειν τοῖς ἀγνοοῦσιν, ὥς γε καὶ αὐτὸς ἔργῳ φαίνομαι τοῦτο
 σπουδάζων, ἀλλ' ὅτι περιττόν ἐστι πράττειν οὕτως, ἐν οἷς
 ἤδη γινώσκουσι τὸ ἐρμηνευθῆσόμενον ἅπαντες, οὐδ' ὅλως τε
 χρεὶ τοὺς οὐσιώδεις ὅρους λέγεσθαι τοῖς ἀρχομένοις ἥστινος-
 οὖν μαθήσεως, ἀλλ' ὅταν ἀπὸ τῆς ἐννοίας ἀρξάμενοι προσ-
 ἄγωμεν αὐτοὺς ἐπὶ τὴν τῆς οὐσίας γνῶσιν, εἴη ἂν ἤδη χρήσι-
 μον ἐν βραχεὶ λόγῳ περιλαβεῖν τὸ σύμπαν, ἕνεκα προχείρου
 μνήμης. ὅσοι τοίνυν ἱατροὶ καὶ φιλόσοφοι τοῖς ἀρχομένοις
 ὁτιοῦν μανθάνειν ἀπὸ τῶν οὐσιωδῶν ὄρων τὴν ἀρχὴν τῆς
 διδασκαλίας ποιοῦνται, καὶν ὅτι μάλιστα δυνατοὶ λέγειν ὥσι,
 καὶν σαφῶς ἐρμηνεύσωσιν, ὅμως ἀσαφεῖς γίνονται, μὴ δυνα-

non tamen qui abest ab illa perfectione malus est, nec ve-
 ro qui minus probe interpretatur. Nam ita aperte rem ob
 oculos ponere, ut Lysias et Demosthenes oratores fecerunt,
 optimum sit; non contemnendi sunt tamen qui nunc in ju-
 diciis causas agunt. Equidem nihil obisto illa facultate
 praeditis, quin clare simul et compendiose quae singulis no-
 minibus denotantur declarent ignorantibus, quippe qui
 hoc videor ipse agere: sed quod inanem ibi laborem subeas,
 ubi omnes jam cognoscunt, quod instituis declarare. Om-
 nino vero apud tirones cujusvis disciplinae ne proferen-
 dae quidem definitiones essentiales sunt, verum ubi a notio-
 ne exoriri ad essentiae eos notitiam deducamus, hic jam
 promptae memoriae gratiae rem universam limitata comple-
 cti oratione fuerit commodum. Quare quicumque medici
 et philosophi initiatis primum cujuscumque disciplinae ini-
 tium faciunt docendi ab essentialibus definitionibus, ut elo-
 quentissimi sint, ut clare interpretentur, obscuri evadunt
 tamen; quod assequi auditores, quae amplam explanatio-

Ed. Chart. VIII. [87. 88.]

Ed. Bas. III. (44. 45.)

μένων νοεῖν τῶν ἀκουόντων ἐν ὅροις βραχεσί λεγόμενα πράγματα, μακρᾶς ἐρμηνείας εἰς νόησιν δέοντα. προαποδειχθῆναι γὰρ χρὴ διὰ λόγων πολλῶν τὴν οὐσίαν τοῦ ζητουμένου πράγματος, ἵνα γνωσθεῖσά τε καὶ πιστευθεῖσα νοηθῇ ποθ' ὕστερον ἐν βραχείᾳ λέξει. ταῦτα οὖν εἰκότως μεμφόμενος αἰ τοῖς ἐπιχειροῦσιν ἅπαντα δι' ὅρων διδάσκειν εἵνεκα παραδείγματος ἐπὶ τόνδε τὸν λόγον ἤκον, ἔργῳ πολλάκις ἐπιδείξαιμενος, ὥς ὃ τι περ ἂν προβάλλῃ τις ὄνομα, βιβλίον ὅλον ποιεῖν ἐπιδεικνύντα πῶς ὀριστέον ἐστὶ τὸ δηλούμενον ὑπ' αὐτοῦ πρᾶγμα. λέγωμεν οὖν αὐθις ἀναλαβόντες ὑπὲρ τοῦ κατὰ τὸν σφυγμὸν ὅρου, μνημονεύοντες ὀνομαστὶ τῶν δοξάντων αὐτὸν ὠρίσθαι καλῶς. [88] (45) ἤρξαντο μὲν οὖν, ὥς ἔφην, τῆς τοιαύτης περιεργίας οἱ Ἡεροφίλαιοι· διεδέξαντο δ' αὐτοὺς ἔνιοι τῶν Ἑρασιστρατείων· εἶθ' οἳ τε πνευματικοὶ καλοίμενοι καὶ τινες τῶν μεθοδικῶν. εἰ μὲν οὖν ἅπαντων μνημονεύω, δυοῖν, οὐχ ἑνὸς, ἔσται χρεία βιβλίων. βουλομένῳ δέ μοι τὴν οὐκ ἀναγκαίαν ταύτην πολυλογίαν ἐν ἐνὶ καταπαῦσαι γράμματι, τοσοῦτους αὐταρκέες ἐστὶ διελθεῖν ὅρους, ἅμα τοῖς ἐμποῦσιν ἀνδράσιν αὐτοὺς, ὅσους ἂν ὑπο-

nem, quo intelligantur, quaerunt, quum brevibus haec definitionibus referuntur, nequeant. Longa enim oratione prius rei, qua de agitur, aperienda essentia est, ut cognita jam et perspecta brevibus tandem verbis accipiat. Haec ergo quia jure exprobro illis semper, qui definitionibus omnia docere conantur, huc exempli gratia veni: qui re ipsa declaravi multis locis, quodcunque quis ponat nomen, solidum librum esse faciendum, ut declaret, quomodo sit res, quae ab illo significatur, definienda. Itaque de pulsus definitione agamus de integro, ac, qui recte definire nisi sunt eum, hos nominatim appellemus. Ergo hujus curiositatis discipuli Herophili, ut dixi, principes fuerunt: quibus successerunt de Erasistrati familia nonnulli: secuti sunt qui pneumatici vocantur et ex methodicis quidam: quos omnes si appellem, duobus erit, non uno libro opus. Quia vero certum est mihi hanc verbosam inanemque disputationem uno volumine limitare, tot sufficet definitiones recensuisse,

Ed. Chart. VIII. [88.]

Ed. Bas. III. (45.)

δέξασθαι δύνηται τὸ βιβλίον. ἐκ τούτων γὰρ οὖν ἐνέσται καὶ τοὺς ἄλλους ἀπαντας κρίνειν.

Κεφ. γ'. Ὁ μὲν Ταραντῖνος Ἡρακλείδης ἐμπειρικῶς πρέπουσαν ὑπογραφὴν ποιούμενος τὸν σφυγμὸν εἶναι φησὶ κίνησιν ἀρτηριῶν καὶ καρδίας. ἴσμεν δ' ὅτι τὴν ἀρχὴν οὐδ' ὀρίζεσθαι σπουδάζουσιν οἱ ἀπὸ τῆς ἐμπειρικῆς αἰρέσεως, ἀλλ' ὑποτυπώσεσσι τε καὶ ὑπογραφαῖς χρῶνται. καλοῦσι δ' οὕτως αὐτοὶ τοὺς λόγους, ὅσοι διὰ βραχέων ἐρμηνεύουσι τὴν ἔννοιαν τοῦ πράγματος, οὗ τὴν προσηγορίαν φθεγγόμεθα. ταύτην οὖν ἡγεῖται τοὺς ἀνθρώπους ἔχειν ἔννοιαν περὶ τὴν τοῦ σφυγμοῦ προσηγορίαν, αὐτοὺς τε προτείνοντας ἐνίοτε τὴν χεῖρα καὶ τῶν σφυγμῶν ἀξιούντας ἀψασθαι τὸν ἱατρόν. ὅταν δέ τινα λέγωμεν ἄσφυκτον, ἐκ τῆς φωνῆς ταύτης ἡγούμεθα σημαίνεσθαι τὸν οὕτω διακείμενον ἄνθρωπον, ὥς μηδεμίαν ὑποπίπτειν κίνησιν ἐν μηδενὶ μέρει τοῦ σώματος ἀρτηρίας μηδεμιᾶς. εἰ δ' ἔστι τις ἄλλη κίνησις ἐν ταῖς ἀρτηρίαις αὐξανομέναις τε καὶ τριφομέναις καὶ πληρουμέναις καὶ κενουμέναις, οὐδὲν αὐτῷ μέλει, διότι μηδ' ὑποπίπτει μηδεμιᾶ τῶν

una cum earum auctoribus, quot liber sit capiundis: nam ex his iudicium etiam de aliis facias licet.

Cap. III. Nam Tarentinus quidem Heraclides empirico descriptionem dignam faciens pulsus inquit motum arteriarum esse et cordis. Atqui non latet nos, qui sunt in empirica secta, nequaquam de definitione laborare, sed delineationibus et descriptionibus uti. Ita enim orationes illas appellant, quae breviter notionem subjiciunt rei, cujus appellationem proferimus. Atque hanc ille homines putat notionem de pulsus nomine habere, eosque protendere manum interdum ac tangendam praebere medico. Quum vero quem privatum pulsu dicamus, hoc nomen designare illam arbitramur, qui ita est affectus, ut nullus motus nostrum sensum cadat in ulla corporis parte cujuscunque arteriae. Si quis alius est motus in arteriis augendis, nutriendis, implendis et vacuandis, hoc non laborat, quod fugiat

Ed. Chart. VIII. [88.]

Ed. Bas. III. (45.)

ἡμετέρων αἰσθήσεων τὸ γένος τοῦτο τῶν κινήσεων, ἀλλ' ἔστι λόγῳ θεωρητόν. ὃ λόγῳ καὶ τὰ φυτὰ πάντα φασὶν οἱ φυσιολογοῦντες αἰεὶ κινεῖσθαι, καὶ τό γε τούτου μέγιστον, ὅτι καὶ τὰλλα πάντα μέχρι τῶν σκληροτάτων λίθων, καὶ γὰρ καὶ τούτων ἀπορρῆι τι διαπαντός. ἔνιοι δὲ καὶ προσκρίνεσθαι φασιν αὐτοῖς ἐκ τοῦ περιέχοντος. τὴν μὲν οὖν τοιαύτην κίνησιν οὐ μόνον ἔτι ζῶντος; ἀλλὰ καὶ τεθνεώτος ἤδη τῶνθρώπου, κατὰ τοὺς ταῦτα φυσιολογοῦντας, ἀναγκαῖον ὑπάρχειν, ὥστε οὐκ ὀρθῶς ἐροῦμεν ἀκινήτους ὑπάρχειν τὰς ἀρτηρίας ἐπὶ τῶν τεθνεώτων, οὐδ' ἀσφύκτους ἐνίοις φαίνεσθαι τῶν ἔτι ζώντων. εἰ δὲ λέγοιντο πρὸς ἀπάντων οὕτως, εὐδῆλον εἶναι κίνησιν ἡμᾶς νοεῖν τε καὶ ὀνόμαζεν, οὐ τὴν λόγῳ θεωρητὴν, ἀλλ' ἣ τις ἂν εἰς ἐναργῆ γινῶσιν ἡκὴ διαθέσειας ἐκ τοιούτων μὲν οὖν λογισμῶν ὃ τε Ταραντίτος Ἡρακλείδης καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν ἐμπειρικῶν ἑαυτοὺς πείσαντες ὑπεγράψαντο τὸν σφυγμὸν εἶναι κίνησιν ἀρτηριῶν καὶ καρδίας, ἐπειδὴ καὶ ταύτην ἑώρων αἰσθητῶς κινουμένην ὡσαύτως ταῖς ἀρτηρίαις. ἀντεῖπον δ' αὐτοῖς ἔποι τῶν δογματικῶν, οὐκ ἀξιοῦντες αἰσθήσει μόνῃ κρίνεσθαι τὴν κίνησιν, ἀλλ' ἐνίοτε

id genus motuum omnes nostros sensus, quod quidem assequimur ratione. Quo adducti stirpes omnes qui de natura commentantur perpetuo confirmant moveri, atque adeo cuncta alia, vel durissimos lapides; etenim et ab his desinit perpetuo aliquid. Quidam haec etiam ex aëre autumant iis attribui. Quare hunc motum non modo adhuc viventi, sed demortuo etiam homini, ut placet physicis, qui de horum natura tractant, oportet adesse. Itaque non moveri arterias male dicemus demortuis et non pulsare in quibusdam videri adhuc supersitibus. Quod si omnes sic loquantur, motum constet nos eum et appellare et intelligere, non ratione perspectum, caeterum qui apertam notitiam praebet status. His adducti rationibus quum Tarentinus Heraclides tum empirici nonnulli alii pulsus descripserunt esse motum arteriarum et cordis, quando hoc plane videbant non secus ac arterias moveri. Cum his pugnant quidam dogmatici, qui nolunt aestimari solo sensu motum, sed interim

Ed. Chart. VIII. [88, 89.]

Ed. Bas. III. (45.)

καὶ τῷ λόγῳ· τὸν γοῦν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην καὶ τοὺς
 ἀστέρας ἅπαντας ὁμολογεῖσθαι μὲν ἅπασιν ἀνθρώποις κί-
 νηῖσθαι, μὴ γὰρ ἂν ἀπ' ἀνατολῆς εἰς δύσιν ἀφικνεῖσθαι το-
 σαύτην φορὰν ἄνευ κινήσεως, οὐ φαίνεσθαι δὲ κινουμένους.
 ἔχρην οὖν, φασίν, εἰ καὶ μηδὲν ἄλλο, τοῦτο γοῦν προσκεί-
 σθαι τῷ λόγῳ τῶν ἐμπειρικῶν, τὸ τὴν κίνησιν τῶν ἀρτηριῶν
 καὶ τῆς καρδίας αἰσθητὴν εἶναι, καὶ λέγειν αὐτοὺς, τὸν
 σφυγμὸν εἶναι κίνησιν τῶν ἀρτηριῶν καὶ καρδίας αἰσθητὴν.
 ἔνιοι δ' ἀντιλέγοντες αὐτοῖς κινήσεις αἰσθητάς φασι κατὰ
 τε τὴν καρδίαν καὶ τὰς ἀρτηρίας οὐ τὰς σφυγμώδεις μόνον,
 ἀλλὰ καὶ τὰς παλμώδεις φαίνεσθαι, καὶ ταύτας οὖν ἔχρην
 περιλαμβάνεσθαι κατὰ τὴν ὑπογραφὴν τῶν σφυγμῶν, ἐάν θ'
 ἀπλῶς εἴπωσιν ἀρτηριῶν καὶ καρδίας εἶναι τὸν σφυγμὸν κί-
 νησιν· ἐάν τε προσθῶσι τὴν αἰσθητὴν. [89] ἔνιοι δὲ καὶ
 σπασμῶν καὶ τρόμων μνημονεύουσιν, ὥς καὶ τοιούτων τινῶν
 κινήσεων ἔστιν ὅτε κινουμένων ἐν ἀρτηρίαις τε καὶ καρδίᾳ,
 παρὰ φύσιν δηλοῦνται. καὶ διὰ τοῦτο ἀξιούσι προσκείσθαι
 τῷ ὅρῳ τὸ φυσικὴ, τοιοῦτον ὅλον αὐτὸν ἐργαζόμενοι·

370

et ratione; nam soli, lūnae, stellis omnibus motum ab
 omnibus mortalibus tribui; neque enim tantum spatium vi-
 deri citra motum ab oriente ad occidentem obire; tamen
 motus eorum non apparere. Quare, inquiunt, si nihil
 aliud, hoc certe empiricorum definitioni oportebat adje-
 ctum, motum arteriarum cordisque sensibilem esse, debebant-
 que dicere, pulsū esse motum arteriarum et cordis
 sensibilem. Huic definitioni quidam contradicentes, mo-
 tus sensibiles in corde et arteriis confirmant non tan-
 tum qui pulsant animadverti, sed et qui palpitent. Ita-
 que comprehendendi etiam hi erant in pulsuum descri-
 ptione, sive absolute dicant arteriarum et cordis esse pulsuum
 motum, sive adjiciant sensibilem. Sunt qui convulsiones
 tremoresque narrent: quippe hos quoque interdum motus
 in arteriis fieri et in corde, praeter naturam quidem. Quam-
 obrem addi definitioni volunt naturalis, atque totam eam

Ed. Chart. VIII. [89.]

Ed. Bas. III. (45.)

σφυγμός ἐστιν ἀρτηριῶν τε καὶ καρδίας κίνησις φυσική. τούτοις ἀντιλέγοντες οἱ συναγορεύοντες τῷ τοῦ Ταραντίνου ὄρω, φασί, μηδέποτε ἐν ἀρτηρίαις, ἢ καρδίᾳ τὰς τοιαύτας γίνεσθαι κινήσεις, μόνον τῶν νευρωδῶν σωματίων οὐσας. ἀλλ' ὅτι μὲν ὁ τε σπασμὸς καὶ ὁ τρόμος ἐν νέρουσιν μόνον γίνονται, κἀγὼ σύμφημι. παλμὸς δὲ προφανῶς ὁράται καὶ περὶ τὸ δέρμα συνιστάμενος. ἐναργῶς δὲ καὶ ἐν τοῖς σαρκώδεσι μορίοις, ἅπερ ἐστὶ μυῶν μέρη, καὶ κατὰ γε τοὺς φόβους καὶ τὰς ἀγωνίας ἐναργῶς ἡ καρδία φαίνεται παλλομένη. οὐ σμικρὰ δ' ἀντιλογία περὶ τῶν παθῶν τούτων γέγονεν Ἡροφίλω πρὸς τὸν διδάσκαλον Πραξαγόραν, οὐκ ὀρθῶς ἀποφηνάμενον ἀρτηριῶν πάθος εἶναι καὶ παλμὸν καὶ τρόμον καὶ σπασμὸν, οὐ γένει διαφέροντα τῆς σφυγμώδους ἐν αὐτοῖς κινήσεως, ἀλλὰ μεγέθει. κατὰ φύσιν μὲν γὰρ ἐχόντων ἄνευ πάσης περιστάσεως γίνεσθαι τοὺς σφυγμοὺς, αὐξηθείσης δὲ τῆς κινήσεως αὐτῶν εἰς τὸ παρὰ φύσιν πρῶτον μὲν σπασμὸν ἀποτελεῖσθαι, δεύτερον δ' ἐπ' αὐτῷ τρόμον, καὶ τρίτον τὸν παλμὸν, ἀλλήλων διαφέροντα μεγέθει πάντα ταῦτα τὰ πάθη. διὰ τοῦτ' οὖν

efficiunt ejuscemodi: Pulsus est arteriarum et cordis motus naturalis. Ab his diffident qui pro definitione Tarentini propugnant, qui in arteriis negant et corde tales unquam motus existere, ad nervosa autem corpora pertinere. At convulsionem tremoremque in solis fieri nervis equidem comprobo; palpitationem vero insidere perspicue etiam in cute cernas; clare autem etiam in carnofis partibus, quae partes sunt musculorum; etiam in timore et angore plane cor videtur palpitare. Jam contentio de affectibus his non parva Herophilo adversus praeceptorem suum extitit Praxagoram, qui non recte pronunciavit affectus arteriarum esse palpitationem, tremorem et convulsionem; ac non genere a motu earum pulsante differre, caeterum magnitudine. Nam quum secundum naturam se habent extra omnem casum, fieri pulsus; aucto vero praeter naturam motu, primum effici convulsionem, deinde tremorem, mox palpitationem; magnitudine inter se omnes hos affectus differentes. Quam-

Ed. Chart. VIII. [89.]

Ed. Bas. III. (45.)

Ἡρόφιλος εὐθέως ἐν ἀρχῇ τῆς περὶ σφυγμῶν πραγματείας ἀνατρέπειν πειρᾶται τὴν τοῦ διδασκάλου δόξαν, ἀλλ' ὡς ἔθος Ἡροφίλῳ, δι' ἐρμηνείας ἀσαφοῦς, ἣν ἐπὶ τὸ σαφές οἱ ἀπ' αὐτοῦ μεταλαμβάνοντες ἔγραψαν ἐν αἷς ἐποίησαντο πραγματείας περὶ τῆς Ἡροφίλου αἰρέσεως. ὥστε εἰ μνημονεύω τῶν αὐτῆς Ἡροφίλου ῥήσεως, ἣν ἐν ἀρχῇ τοῦ πρώτου περὶ σφυγμῶν ἔγραψεν, ἢ τῶν εἰρημέτων τοῖς ἀπ' αὐτοῦ, μέγεθος ἐνός βιβλίου γενήσεται, περὶ μόνων τούτων ἐπιμελῶς διερχομένου, ὅπου καὶ χωρὶς τοῦ μνημονεύσαι τούτων ἐν ὅλον ἕμὸν ἔστιν ὑπόμνημα περὶ τρόμου καὶ παλμοῦ καὶ σπασμοῦ καὶ ῥίγους. ἀρκεῖ δέ μοι κἄνταῦθα τὸ πλῆθος ἐνδεδειγμένῳ τῶν ἐπεισαχθησομένων λόγων εἰς τὸ προκείμενον ζήτημα καταλιπεῖν αὐτὸ, τοσοῦτον μόνον εἰπόντι, κατὰ φύσιν μὲν ἔχόντων ἡμῶν, αἱ κατὰ τὴν καρδίαν τε καὶ τὰς ἀρτηρίας κινήσεις, διαστελλομένων τε κατὰ κύκλον αὐτῶν καὶ αἰθις εἰς ἑαυτὰς συναγομένων, γίνονται, παρὰ φύσιν δὲ ἔχόντων, κἄν παλμώδης, ἢ κλονώδης, ἢ σπασμώδης, ἢ τρομώδης ἢ κίνησις φαίνοιτο τῶν ἀρτηριῶν, οὐδὲν ἄτοπον εἶναι τὸν σφυγμὸν ὀνομάζεσθαι ποτὲ

obrem Herophilus statim initio operis de pulsibus magistri sui evertere sententiam molitur, verum quod solenne Herophilo est, obscura oratione; quam ipsius discipuli mutantes, apertius scripserunt iis in lucubrationibus, quas de Herophili secta conscripserunt. Quod si referre hic ipsa verba Herophili velim, quae in principio libri primi de pulsibus fecit, aut quae attulerunt ejus discipuli, requirant integrum librum qui haec accurate persequatur; quum vel nulla de his facta mentione integer meus liber extet, De tremore, palpitatione, convulsione et rigore. Mihi vero hoc quoque loco satis sit, numero definitionum explicato, quae in praesentem quaestionem conveli possunt, illa praeterire. Tantum dicam, quum valemus; cordis et arteriarum motus, quando illa distendantur undequaque rursusque in se confidunt, obeuntur: sin autem aegrotemus, ut palpitans, ut concutiens, vel convulsibus, vel tremulus motus arteriarum appareat, quid novi est, si pulsum vocemus modo convulsi-

Ed. Chart. VIII. [89. 90.]

Ed. Bas. III. (45. 46.)

μὲν σπασμώδη, ποτὲ δὲ κλονώδη, ποτὲ δὲ παλμώδη, ποτὲ δὲ τρομώδη. καὶ γὰρ οὖν καὶ καλεῖν ἔθος ἡμῖν ἐστί τινα κλονώδη σφυγμὸν, οὐκ ὀλιγάκις φαινόμενον ἐναργῶς, οὐ τὴν φύσιν ἡρμήνευσα κατὰ τὸ πρῶτον γράμμα τῆσδε τῆς πραγματείας, ὥστε καὶ κατὰ τοῦτον τὸν λόγον οὐκ ὀρθῶς ἂν τις προσθεῖη τῷ ὄρω τοῦ σφυγμοῦ τὸ φυσική. περὶ δὲ τῆς αἰσθητῆς, ἐπειδὴ καὶ ταύτην ἐνιοὶ τὴν προσθήκην ἀξιοῦσι ποιῆσθαι, τὸ πολλάκις εἰρημένον ὑπ' Ἀριστοτέλους ἀξίον εἰπεῖν. ἐκεῖνος γὰρ ὁ ἀνὴρ ἀντάρκως ἐνίῳτε διελθὼν, τί προστιθέσθαι φησὶ δεῖν αὐτῷ διὰ τὰς σοφιστικὰς ἐνοχλήσεις ἔξωθεν ἄλλο τὸ δοκοῦν ἐκάστοτε συμφέρειν τῷ λόγῳ, καὶ διὰ τοῦτο ἀγῶν τοῦπίπταν ὑπογράφομαι τὸν σφυγμὸν ἀρτηριῶν καὶ καρδίας κίνησιν αἰσθητὴν, καὶ μάλιστα ὅτι καλοῦμεν ἀσφύκτους οἷς οὐκ ἔστιν ἡ κίνησις αἰσθητὴ, καίτοι σωζομένης αὐτῆς πολλάκις, ὥς πρὸς τὴν οἰκίαν ὑπαρξιν. οὐ γὰρ ἂν ἔζησαν εἰ παν(46)τάπασις ἡ κίνησις ἀπωλώλει τῆς καρδίας καὶ τῶν ἀρτηριῶν.

Κε φ. δ. [90] Ὁ γε μὴν Ἡροφίλειος Ἀλέξανδρος, ὁ

vum, modo vibratum, interdum palpitantem, interdum tremulum? Quinimo vocare quendam solemus vibratum pulsum, qui aperte identidem conspicitur; cujus in libro primo hujus operis declaravi naturam. Sic vel hac ratione apposueris parum recte definitioni pulsus naturalis. De sensibili vero, posteaquam hoc quoque additum nonnulli volunt, quod saepe apud Aristotelem refertur, operae pretium est meminisse. Nam rem ille vir cumulate nonnunquam persecutus, addendum ei dicit aliud quiddam ob sophisticas cavillationes externi, quod videatur semper ad definitionem facere. Atque ob id ego fere pulsum describo arteriarum esse et cordis sensibilem motum, maxime quod appellemus pulsa privatos quibus motus non sentitur; tametsi ille saepe servetur, quod ad suam pertinet essentiam; neque enim viverent, si omnis periisset motus cordis et arteriarum.

Cap. IV. At Herophilus tamen Alexander, Philale-

Ed. Chart. VIII. [50.]

Ed. Bas. III. (46.)

Φιλαλήθης ἐπικληθεὶς, διτιτὸν ἐποιήσατο διὰ τὰς τοιαύτας ἐπηρείας τὸν ὅρισμόν τοῦ σφυγμοῦ, τὸν μὲν ἕτερον ἔξ αὐτοῦ τοῦ πράγματος ἔξ οὐκείας φύσεως, ὃν ὥς ἐν ὑποκειμένοις ὀνομάζει, τὸν δὲ ἕτερον ὥς ἐν ἐπισκέψει. τὸν μὲν οὖν ὥς ἐν ὑποκειμένοις σφυγμὸν εἶναι φησι καρδίας καὶ ἀρτηριῶν συστολὴν καὶ διάστασιν ἀπροαιρέτως, οἷαν τε φαίνεσθαι· τὸν δὲ ὥς ἐν ἐπισκέψει τὴν ἐκ τῆς τῶν ἀρτηριῶν διαπαντὸς ἀπροαιρέτου κινήσεως πρὸς τὴν ἀφὴν πληγὴν καὶ τὸ μετὰ τὴν πληγὴν γινόμενον διάλειμμα. καὶ λέγει γέ τινας λογισμοὺς ἐπ' αὐτοῖς, ὥς οἶται, πιθανοὺς ἐν τῷ ἐ τῶν ἀρεσκόντων, ὥσπερ καὶ ὁ Ταραντῖνος Ἡρακλείδης ἐν οἷς ἀντιλέγει πρὸς τὸ περὶ σφυγμῶν Ἡροφίλου. ἀντιλογίαι δ' οὐχ ἥμισυ πρὸς τοὺς τοῦ Φιλαλήθους ὅρους ἐγένοντο τοῖς μετ' αὐτὸν, ἔναι μὲν ἀπίθανοι πάντῃ καὶ προφανῶς ἐριστικάι, τινὲς δὲ ἥττον τε καὶ μᾶλλον πιθαναί, πρὸς αἷς ἀπῆντησάν τινες τῶν ἀπ' αὐτοῦ, καὶ μακρὸς γε λόγος ἐκατέρωις περαίνεται. διὰ κεφαλαίων δὲ καὶ γὰρ περὶ αὐτῶν ἴσως ὀλίγον ὕστερον ὁλως ἐρῶ, πρότερόν γε παραγράψας τοὺς

thes cognomine, quo istas calumnias declinaret, definitionem duplicem pulsus fecit, alteram ex ipsius rei propria natura, quam ut in subjectis appellat, alteram ut in consideratione. Ac pulsus ut in subjectis esse cordis ait et arteriarum contractionem atque dilatationem spontaneam, quae animadverti possit, pulsus vero ut in consideratione ictum ex arteriarum perpetuo spontaneo motu ad tactum et intervallum, quod ictum excipit. Porro confirmat haec rationibus, ut putat, probabilibus quinto in libro Placitorum. Quod etiam fecit Heraclides Tarentinus, ubi librum confutat Herophili De pulsibus. Multis autem argumentis Philalethis definitionem, qui ejus memoriam secuti sunt, oppugnaverunt, quibusdam illis mire levibus ac plane contentiosis, aliquibus plus et minus probabilibus, quae quidam de illius familia confutaverunt, multaque verba ultro citroque facta sunt. De his ego summatim paulo inferius fortasse pertractabo. Ascribam tamen prius definitio-

Ed. Chart. VIII. [99.]

Ed. Bas. III. (46.)

τοῦ Δημοσθένους ὅρους, ὡσαύτως τῷ διδασκάλῳ Φιλαλή-
θους ἐπωληθέντος,

Κεφ. ε'. οὗ καὶ τὰ τρία περὶ σφυγμῶν ἐστὶ συγ-
γράμματα, παρὰ πολλοῖς εὐδοκιμοῦντα. διαφεύται δ' οὖν
καὶ οὗτος τὸν σφυγμὸν ὁμοίως τῷ Ἀλεξάνδρῳ, καὶ φησὶν
εἶναι τὸν μὲν κατὰ τὸ ὑποκείμενον καρδίας καὶ ἀρτηριῶν
διαστολὴν, ἢ συστολὴν φυσικὴν, φαίνεσθαι δυνάμεν· τὸν
δὲ ἔξ οὗ ποιοῦμεθα τὰς ἐπισκίψεις, καρδίας ἢ ἀρτηριῶν
πρὸς τὴν ἀφὴν πληξίν φυσικὴν καὶ τὸ μετὰ τὴν πληγὴν
γερόμενον διάλειμμα. χρῆται δὲ κατὰ τοὺς ὅρους τῷ ἢ συν-
δέσμῳ παραδιαζευκτικῷ, νομίζων τὸν καὶ συμπλεκτικὸν ὄντα
τὸ μὲν συγκείμενον ἔξ ἀμφοῖν ὁρίζεσθαι μόνον, ἰδίᾳ δ' ἐκά-
τερον οὐχ ὁρίζεσθαι. βούλεται δ' αὐτὸς τὴν τῶν ἀρτηριῶν
κίνησιν εἶναι σφυγμὸν αὐτὸν καθ' ἑαυτὸν μόνον, εἶναι δὲ
δηλονότι καὶ τὴν τῆς καρδίας, αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν μόνην καὶ
ταύτην, εἶναι δὲ καὶ τὸ συναμφότερον σφυγμὸν· ὡσαύτως
δὲ καὶ τὴν διαστολὴν μόνην σφυγμὸν ὀνομάζεσθαι καὶ τὴν
συστολὴν καὶ τὸ συναμφότερον. ἐπίσθη δ' οὕτως ὀνομά-
ζεσθαι τὸν σφυγμὸν, ἐπειδὴ κατὰ τὴν διαστολὴν μέγας τε

nes Demosthenis, qui et ipse non secus, ac ejus doctor;
Philalethes cognominabatur.

Cap. V. Hic tres reliquit de pulsibus librōs apud
multos commendatos. Qui quidem etiam pulsus juxta ac
Alexander dividit, dicitque illum quidem pro subjecto esse
cordis et arteriarum distentionem, vel contractionem natu-
ralem, quae valeat animadverti; alterum vero ex quo con-
siderationes instituimus, cordis vel arteriarum ad tactum,
ictum naturalem, intervallumque, quod ictum excipit. Hic
in definitionibus conjunctione utitur disjunctiva *vel*, arbitra-
tus copulativam *et*, quod ex ambobus constituitur, tantum de-
finire, utrumque vero separatim non definire. Est autem ejus
sententia, arteriarum motum per se solum esse pulsus, et cordis
item per se solum; esse etiam utrumque simul pulsus; ita solum
distentionem vocari pulsus et contractionem, et utramque
simul. Inductus est sic pulsus appellari, quod ex distentio-

Ed. Chart. VIII. [90. 91.]

Ed. Bas. III. (46.)

καλεῖται καὶ μικρὸς καὶ σφοδρὸς καὶ ἀμυδρὸς καὶ ταχὺς καὶ βραδύς, κατὰ δὲ τὴν συστολὴν ἀραιὸς καὶ πυκνός. ὅταν μὲν οὖν κατὰ τὸ ὑποκείμενον τὰ μέρη λέγῃ τοῦ σφυγμοῦ, διαστολὴν ὀνομάζει καὶ συστολὴν. ὅταν δ' ὥς ἐν ἐπισκέψει, πληγὴν καὶ διάλειμμα, νομίζων ἀδιάγνωστον αἰσθήσει τὴν συστολὴν εἶναι. μεγάλη δὲ πάλιν ἐνταῦθα γέγονεν ἐναντιολογία τοῖς ἰατροῖς, οὐ περὶ ὀνόματος μόνον ἔτι, καθάπερ εἶναι τῶν εἰρημένων, οὐ μὴν οὐδὲ περιεργός τε καὶ περιττὴ ταῖς πολλάς αὐτῶν ὁμοίως, ἀλλὰ τὸ μέγιστον αὐτὸ καὶ κυριώτατον ἐπισκεπτομένη τῆς θεωρίας. καὶ κρῖναι ἀδεκάστως ἐχόν, καθάπερ καὶ τᾶλλα περὶ ὧν διεφώνησαν οἱ ἰατροὶ, προειλόμενος, οὕτως καὶ τοῦτο παμπόλλοις ἔτεσιν ἀπορῶν διετέλεσα. χρόνῳ δ' ὕστερον οὐκ ὀλίγῳ τὴν τ' αἰτίαν τῆς διαφωνίας αὐτῶν εὑρον, ἐν τε περὶ τούτου μόνου βιβλίον ἔγραψα, τὸ πρῶτον περὶ τῆς τῶν σφυγμῶν διαγνώ[91]σεως. ἐν ᾧ διώριστα, τίνες μὲν σφυγμοὶ τὴν συστολὴν αἰσθητὴν ἔχουσι, τίνες δ' οὐ. φαίνεται δ' οὖν ὅ κατ' ἐκείνο τὸ βιβλίον ἅπας λόγος ἐπισαγόμενος τοῖς οἰομένοις αὐτὸν ἐκ πληγῆς τε καὶ

ne magnus vocatur et parvus, vehemensque et languidus, celer et tardus, ex contractione rarus atque creber. Proinde ubi pro subjecto partes pulsus exponit, distentionem et contractionem vocat, quum vero pro consideratione, ictum et intervallum, sensu putans contractionem non posse percipi. At vero magna hic denuo contentio medicis fuit non jam de nomine tantum, uti multae superius, nec vero anxia et inanis, ut pleraeque illarum, verum quae ad caput ipsum et summam pertinet commentationis. Equidem quum meo instituto expenderem, citra pronunciationem tamen, ut alia, quae apud medicos sunt controversa, sic hoc quoque per multos annos haesitatio mea non potuit explicari; tandem aliquando reperi causam eorum dissensionis: unumque de hoc solo librum scripsi, primum De dignoscendis pulsibus, ubi explicatum est, qui contractionem pulsus sensibilem obtineant et qui non. Unde universa disputatio illius libri ad eos plane dirigitur, qui ex ictu pulsus

Ed. Chart. VIII. [91.]

Ed. Bas. III. (46.)

διαλείμματος συγκεῖσθαι. τινὲς γὰρ καὶ χωρὶς τοῦ διελέσθαι τὸν ὥς ἐν ὑποκειμένῳ τοῦ κατὰ τὰς ἐπισκέψεις ἀπλῶς ἀπεφάνησαν τὸν σφυγμὸν ἐκ πληγῆς καὶ διαλείμματος συγκεῖσθαι. καίτοι καὶ ἐκ διαστολῆς τε καὶ συστολῆς λέγεται συγκεῖσθαι, ζήτημά τι γίνεται περὶ τῶν ἡρεμιῶν, ἣν ἔ' ἐπὶ τῇ διαστολῇ πρὸ τῆς συστολῆς καὶ ἣν ἐπὶ τῇ συστολῇ πρὸ τῆς διαστολῆς ἢ τε καρδία καὶ αἱ ἀρτηρίαι ποιοῦνται. καὶ παραλείπωμεν δέ ποτε τὸ τῆς καρδίας ὄνομα, μόνον τῶν ἀρτηριῶν μνημονεύσαντες, ὑπακούειν χρὴ κατ' ἐκείνης εἰρησθαι τὰ αὐτά· καθάπερ καὶ ἐπὶ τῆς καρδίας εἵπωμέν τι παραλιπόντες τὰς ἀρτηρίας, ἡγεῖσθαι χρὴ καὶ ἐπ' ἐκείνων λελέχθαι τὸ αὐτό. τὴν δ' αὐτὴν ἀπορίαν ἔσχηκε καὶ ἡ κατὰ τὴν ἀναπνοὴν ἡρεμία διττὴ τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων. ἡσυχάζει γὰρ ὁ τε θώραξ ὁ τε πνεύμων ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ τῆς εἴσω τε καὶ ἔξω φορᾶς τοῦ πνεύματος, καὶ κατὰ γε τὸν χρόνον τῶν ἡσυχιῶν τούτων ἀραιὰν, ἡ πυκνὴν ὀνομάζουσι τὴν ἀναπνοήν. ἡ γε μὴν διάγνωσις οὐχ ὁμοία τούτων ἐστὶ τῶν ἡσυχιῶν καὶ τῶν ἐν τοῖς σφυγμοῖς. ἑναργῶς μὲν γὰρ αἰ ἐπὶ τῆς ἀναπνοῆς

et intervallo putant constare: nam sunt qui etiam absque distinctione definitionis pro subiecto, a definitione pro considerationibus, absolute dixerunt pulsus ex ictu et intervallo conflatus esse. Atqui ut dicatur ex distentione et contractione constare, quaestio existit quaedam de quietibus, et quam a distentione ante contractionem et quam ante distentionem a contractione cor molitur et arteriae. Quod si quando etiam cordis nomen praetereamus, solas autem commemoremus arterias, interpretandum est de illo dici eadem, quemadmodum, si de corde quid referamus, omissis arteriis, accipere oportet dictum de illis idem. Idem habet dubium in respiratione quies duplex respiratoriorum instrumentorum: quiescunt enim et thorax et pulmo id temporis, quod intercedit inter ingressum spiritus et exitum: atque pro tempore quidem harum quietum raram appellant vel crebram respirationem. Veruntamen non similiter hae quietes dignoscuntur atque pulsus: perspicuae enim sem-

Ed. Chart. VIII. [91.]

Ed. Bas. III. (46.)

φαίνονται; τῶν δ' ἐν τοῖς σφυγμοῖς ἡρεμιῶν ἐνίοις μὲν ἔδοξεν οὐδ' ὅλως εἶναι διάγνωσιν, ἐνίοις δὲ τοῖς ἐκτὸς μόνοις. ἦν περ δὴ αἰσθητὴν καὶ ἡμεῖς εἶναι φάμεν, οὐ μὴν ἐπὶ πάντων γὰρ τῶν σφυγμῶν. ὅτι μὲν οὖν, ὥσπερ ἀναπνοὴ πυκνὴ καὶ ἀραιὰ τῶν ἐπικαίρων ἐστὶ σημίον, οὕτω καὶ σφυγμὸς πυκνὸς καὶ ἀραιὸς, ὡς ἐν τῇ δι' αὐτῶν προγνώσει μαθήσῃ. τὸ δὲ μέρη τὰς ἡσυχίας εἶναι τῆς ὅλης ἀναπνοῆς τε καὶ τῶν σφυγμῶν, ἀμφισβητεῖται. καὶ γὰρ οἱ δοξάζοντες οὕτως οὐ πρῶτως, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκὸς εἶναι μέρη φασὶν ἐν ταῖς ἐνεργείαις ταύταις τὰς ἡσυχίας. ἐν μὲν γὰρ ταῖς εἰσπνοαῖς τε καὶ ἐκπνοαῖς ἐνεργεῖ προφανῶς τὰ τῆς ἀναπνοῆς ὄργανα, κατὰ δὲ τοὺς σφυγμοὺς διαστελλομένης τε καὶ συστελλομένης τῆς καρδίας, τὰς μεταξὺ τῶν ἐνεργειῶν τούτων ἡσυχίας παρὰ πλήσιόν τι πρᾶγμα εἶναι τῇ κατὰ τῶν τεθνεώτων αὐτοῖς ὑπαρχούσῃ· ὥσπερ καὶ οἱ λέγοντες ἐνέργειαν εἶναι ἀρτηριῶν τε καὶ καρδίας τὸν σφυγμὸν, ἢ κίνησιν ἀρτηριῶν τε καὶ καρδίας, ἢ διαστολὴν καὶ συστολὴν ἀρτηριῶν τε καὶ καρδίας, δόξουσι παραλιπεῖν τὰς ἡσυχίας, οὐ μικρὰν μοῖραν ἐχούσας

per in respiratione sunt: at quietes in pulsibus quidam dixerunt nullo posse modo dignosci: quidam solam externam, quam quidem et nos vocamus sensibilem, at non in omnibus tamen pulsibus. Itaque ut respiratio crebra et rara in signis est magnis, ita etiam pulsus creber atque rarus, ut discas in praefagitione ex iis: quietes autem partesne totius respirationis sint et pulsuum, in controversia est. Etenim non primo, sed per accidens, qui in ea opinione sunt, in partibus numerant harum functionum quietes: nam in inspirationibus quidem expirationibusque perspicuo operari instrumenta respirationis; in pulsibus, distento et contracto corde: quietes autem interpellantes has actiones instar esse quietis, quae illis etiam instrumentis defunctis inest. Quemadmodum etiam, qui pulsuum asserunt actionem esse arteriarum et cordis, vel motum arteriarum et cordis, vel distensionem et contractionem arteriarum atque cordis, omittere quietes videbuntur, quae non parvum ad praefagendum

Ed. Chart. VIII. [91.]

Ed. Bas. III. (46.)

εἰς πρόγνωσιν. οἱ γοῦν ἀραιὸς καὶ πυκνὸς σφυγμὸς κατὰ τοῦτο τὸ γένος εἰσὶ, μετὰ τῆς ἐν αὐτοῖς ὁμαλότητός τε καὶ ἀνωμαλίας, ἀταξίας τε καὶ τάξεως, οὐ σμικρὰ δηλοῦντες, ὥσπερ καὶ ὁ διαλείπων καὶ ὁ παρεμπύπτων, κατ' αὐτὸ τὸ γένος τοῦτο συνιστάμενοι, σημεῖον οὐ σμικρὸν οὐδ' αὐτοῖς τῶν ἐσομένων ὄντες, ἐὰν οὖν τις ἐθέλῃ τὸν σφυγμὸν ὀριζόμενος ἐπειράγειν αὐτῷ τὸν περὶ τῶν ἡσυχιῶν λόγον, εἴτε μέρος τίθεσθαι χρὴ τῶν σφυγμῶν αὐτὰς, εἴτε μὴ, καὶ εἰ μέρος, πότερον πρῶτα καὶ κατὰ τὸν ἴδιον αὐτῶν λόγον, ἢ κατὰ συμβεβηκός, οὐκ ὀλίγον ἀναλώσει χρόνον. ἀλλ' ἡμεῖς ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἄχρι τοῦ δεῖξαι τὴν καθ' ἕκαστα μακρολογίαν ἀφικόμενοι μετέβημεν ἐφ' ἑτερόν τι, καὶ νῦν οὕτω πράττομεν, ἐπανελθόντες ἐπὶ τοὺς Ἀλεξάνδρου καὶ Δημοσθένους ὅρους, οὓς ἐποίησαντο τοῦ σφυγμοῦ. φαίνεται γάρ, εἰ καὶ μὴ τῇ λέξει, τῇ γε δυνάμει ταῦτά τῳ διδασκάλῳ βουλόμενος ὁ Δημοσθένης. ὁ μὲν γὰρ Ἀλέξανδρος ἀπροαίρετον ἔφη τὴν τῶν σφυγμῶν ἐνέργειαν ὑπάρχειν, ὁ δὲ φυσικὴν· καὶ ὁ μὲν οἶαν τε φαίνεσθαι, ὁ δὲ φαίνεσθαι δυναμένην. οὕτως μὲν οὖν ἐν τῷ κατὰ τὸ ὑποκείμενον ὅρῳ τοῦ σφυγμοῦ φαίνεται τῷ δι-

momentum habent. Rarus itaque et creber pulsus cum aequalitate sua et inaequalitate, cum perturbatione ordinis et ordine, sunt hujus generis, qui non parva nunciant. Itidem intermittens pulsus et intercurrent, ex eodem hoc genere, futurorum sunt non parva signa. Ergo si definiendo pulsui voles orationem de quietibus inferere, partesne habendae illae sint pulsuum, an secus, quod si partes sint utrum primae et per se, an per accidens: multum profecto temporis in eo pones. Verum quod in aliis fecimus, ut quum progressi usque ad cognitam ac detectam ubique loquacitatem essemus, ad aliud transiremus, idem nunc faciemus, reversi ad Alexandri et Demosthenis quas de pulsibus fecerunt definitiones. Sane videtur, si non verbis, at sententia, cum doctore suo Demosthenes consentire. Namque functionem Alexander pulsuum spontaneam esse dixit, hic naturalem: et ille quae possit animadverti, hic quae animadverti valeat. Nec vero aliter in definitione pulsus pro subjecto cum magistro

Ed. Chart. VIII. [91. 92.]

Ed. Bas. III. (46. 47.)

δασκάλῳ συμφερόμενος ὁ (47) Δημοσθένης, ὡσαύτως δὲ καὶ τῷ κατὰ τὰς ἐπισκέψεις. [92] εὐδηλον γὰρ ὡς οὐδὲν διαφέρει πληγὴν ἢ πληξίν εἰπεῖν, ὥσπερ οὐδ' ἀπροαίρετον ἢ φυσικήν. ὅτι δὲ μόνῳ τῷ τὸν ἢ σύνδεσμον εἰς τὸν ὅρον παραλαβεῖν ἀπέστη τοῦ διδασκάλου, πρόσθεν εἴρηται, καὶ καθ' ὃν τινα λογισμόν οὕτως ἔπραξεν. ἔξῃς οὖν ἐπισκεψόμεθα τοὺς ὑπὸ τῶν ἁλλων Ἡροφιλείων εἰρημένους ὅρους.

Κε φ. σί. Ὁ μὲν οὖν Βακχεῖος ἐν ταῖς ἄλλαις ἀκροάσει τὸν σφυγμὸν εἶναι φησι συστολὴν καὶ διαστολὴν ἅμα ἐν ἀπάσαις ταῖς ἀρτηρίαις γιγνομένην. πρὸς ὃν ὅρον ἐπηρεαστικῶς μὲν ἀντιῖπον οἱ Ἑρασιστράτειοι, τὸ σφέτερον ἀμάρτημα κατηγορίας ἀρχὴν ποιησάμενοι. δοκεῖ γὰρ αὐτοῖς ἢ μὲν καρδία πρώτη διαστέλλεσθαι τε καὶ συστέλλεσθαι τῶν ἀρτηριῶν ἀπασῶν, ἐπιπεμπομένον δὲ τοῦ πνεύματος ἀπ' αὐτῆς εἰς τὰς ἀρτηρίας, κατὰ τὴν ἐπιπλήρωσιν αὐτῶν γίνεσθαι τὴν διαστολὴν, πρῶτον μὲν τῶν πλησίον αὐτῆς τῆς καρδίας, δευτέρον δὲ τῶν ἐφεξῆς ταύταις, εἰθ' ἔξῃς τῶν ἐπὶ ταῖσδε, καὶ οὕτω κατὰ τὸ συνεχές ἐπὶ τὰς ἐσχάτας ἀπασῶν ἀρτηριῶν

videas Demosthenem sentire: eodem modo in definitione pro considerationibus. Constat enim, ictum dicas an percussum, nil interesse: nec etiam, spontaneam dicas, an naturalem. Nam eo tantum, quod conjunctionem *vel* in definitionem intulit, ante diximus a praeceptore eum dissidere, quaque id ratione fecit. Deinceps jam quas attulerunt alii Herophilii attendamus definitiones.

Cap. VI. Bacchius quidem aliis in auscultationibus pulsus dicit distentionem et contractionem esse, quae simul fiat in omnibus arteriis. In hanc definitionem disputarunt cum contumelia Erasistratii, a suo errore criminationis ducentes exordium. Siquidem illorum est opinio, cor primum prae omnibus arteriis distendi atque contrahi, immisso autem in arterias spiritu ab illo, simul atque impleantur, distendi primum ipsi cordi vicinas, deinde quae has consequuntur, mox his proximas, atque ita continenter ad extremas omnium arterias motum penetrare, omni ipsis

Ed. Chart. VIII. [92.]

Ed. Bas. III. (47.)

δι᾿ ἐκνήϊσθαι τὴν κίνησιν, οὐδεμίαν αὐτῶν τῶν ἀρτηριῶν ἔχουσιν δύναμιν οὔτε ἰδίαν οὔτε παρὰ καρδίας ἐπιπεμπομένην αὐταῖς, ἥ χρῶμεναι διαστελλουσί τε καὶ συστελλουσιν ἑαυτάς, ὥσπερ ἡ καρδία. τοῖς δὲ περὶ τὸν Ἡρόφιλον ἀρέσκει τὰς ἀρτηρίας συνεχεῖς οὔσας τῇ καρδίᾳ διὰ τῶν χιτώνων ἐπιζόρουσαν ἔχειν τὴν παρ' αὐτοῖς δύναμιν, ἥ χρῶμεναι παραπλησίως αὐτῇ τῇ καρδίᾳ διαστελλόμεναι μὲν ἔλκουσι πανταχόθεν, ὅθεν ἂν δύνωνται, τὸ πληρῶσον αὐτῶν τὴν διαστολήν, συστελλόμεναι δὲ ἐκθλίβουσι, καὶ διὰ τοῦτο φαίνεσθαι καθ' ἕνα χρόνον ἅμα πάσας αὐτάς διαστελλομένας τε καὶ συστελλομένας, τὴν αὐτὴν προθεσμίαν τῇ καρδίᾳ τῶν κινήσεων ἀμφοτέρων φυλαττούσας. Ἐρασιστράτῳ δὲ ἀκολουθεῖ μὲν, οὐχ ἅμα φαίνεσθαι τὴν τε καρδίαν καὶ τὰς ἀρτηρίας διαστελλομένας τε καὶ συστελλομένας. ἔχει δ' οὐχ οὕτως τὸ φαινόμενον· ὥστ' οὐκ ὀρθῶς ἐνικάλεσαν οἱ Ἐρασιστράταιοι τῷ Βακχείῳ τὸ φαινόμενον εἰπόντι. βέλτιον δ' ἀντειπὼν ὅσοι φασὶ μόνων τῶν κατὰ φύσιν σφνυγμῶν ὑπ' αὐτοῦ γεγονέναι τὸν ὀρισμόν· ἐν γὰρ τῷ παρὰ φύσιν ἔχειν τὸ ζῶον ἐνίοτε φαίνεσθαι μὴ πάσας ἅμα διαστελλομένας τὰς ἀρτηρίας.

arteriis facultate vacantibus, tum peculiari, tum a corde ipsis suppeditata, cujus se ipsas ope distendant, ut cor, contrahantque. At Herophiliis in arterias placet, quia sunt cum corde continuæ, per tunicas influere ab illo vim, cujus ope perinde atque cor, dum distenduntur, ex omnibus partibus, unde possint, attrahunt, quod impleturum sit suam capedinem; dum contrahuntur, excernunt: itaque eas simul uno tempore omnes videri distendi et contrahi, idemque præscriptum ac cor utriusque motus servare. Erasistrato autem consentaneum est, non una videri cor et arterias distendi contrahique, quod res ipsa aperte negat. Quo minus Erasistratii probe Bacchium accusarunt, id asserentem, quod res ipsa monstrat. Illi contradicerent melius qui solorum naturalium pulsum contendunt institutam ab eo definitionem: nam quum aegrotat animal, attendi interim non simul pulsare omnes arterias.

Ed. Chart. VIII. [92.]

Ed. Bas. III. (47.)

Κε φ. ζ. Ἀριστόξενος δὲ ὁ Ἡροφίλειος οὐ τοῦτο μόνον ἐνεκάλεσεν, ἀλλὰ καὶ τὸ παραλείφθαι μὲν τὸ γένος τῶν σφυγμῶν κατὰ τὸν ὅρον, ἐκ διαιρέσεως δ' αὐτοῦ λελέχθαι τι περὶ διαστολῆς καὶ συστολῆς· αὐτὸς γὰρ ἄξιοι τὸν σφυγμὸν λέγειν ἐνέργειαν ἀρτηριῶν. τοῦτο γὰρ εἶναι τὸ πρῶτον γένος. εἴτ' ἐπεὶ καὶ ἄλλαι τινὲς ἐνέργειαι εἰσι τῶν ἀρτηριῶν, αὐξανομένων τε καὶ τρεφομένων, προστίθῃσι τὴν ἰδίαν, ὥς εἶναι τὸν ὅλον ὅρον τοιόνδε· σφυγμός ἐστιν ἐνέργεια καρδίας καὶ ἀρτηριῶν ἴδιος. ὅτι μὲν οὖν τὸ γένος τοῦ πράγματος, οὐ περ ἂν ὀριζόμενοι τύχοιμεν, ἀπάντων πρῶτον λέγεσθαι χρὴ κατὰ τὸν ὅρον, ὁρθῶς εἶπεν ὁ Ἀριστόξενος· ἐπεὶ δ' ἐστὶ τὸ μὲν τι προσεχὲς αὐτοῦ γένος, οὕτω γὰρ ὀνομάζουσι τὸ διὰ μηδενὸς ἑτέρου μέσου, τὸ δὲ ἐτι δι' ἑνός, ἢ δυοῖν μέσων, ἢ καὶ τὸ πάντων ἀνωτάτω, ζήτησις οὐ μικρὰ γέγονε, ποῖον χρὴ γένος λέγεσθαι πρῶτον ἀπάντων κατὰ τὸν ὅρον, ἄρά γε τὸ ἀνωτάτω, μεθ' ὃ μηδὲν ἐστιν ἐτι γενικώτερον, ἢ τὸ προσεχὲς, ἢ καὶ τι τῶν μεταξὺ τούτων, ὅταν ἀμφοτέρων τῶν εἰρημένων ἢ σαφέστερον. εἰκότως οὖν ἐνίοις ἤρκεισε τὸ

Cap. VII. Quod Aristoxenus Herophilus non solum reprehendit, verum etiam genus pulsum in definitione desiderari, ex ejus vero divisione aliquid dictum de distentione et contractione esse. Nam pullum ille dicere vult functionem arteriarum esse; scilicet primum hoc genus esse. Deinde quia functiones arteriis praeterea aliae sunt (crescunt enim et nutriuntur) addit peculiarem. Ita haec est tota definitio: Pulsus est functio cordis et arteriarum peculiaris. Sane genus rei, quamcunque definiamus, exprimendum in definitione esse ante alia, recte Aristoxenus dixit. At quia quoddam ejus est genus continuum, ita enim vocant, ante quod nullum aliud intercedit: quoddam autem uno, vel altero intercedente, aut etiam omnium supremum: quodnam genus non parum quaesitum est caeteris in definitione sit praeponendum, supremumne genus, a quo amplius nullum est generalius, an continuum, an aliquod etiam, quod inter haec intercedat, ubi sit utroque manifestius. Quamobrem merito quidam contenti fuerunt continuum et

Ed. Chart. VIII. [92. 93.]

Ed. Bas. III. (47.)

προσιχὲς γένος τῶν σφυγμῶν κίνησιν εἰπεῖν. [93] οὐσῶν δὲ
 κινήσεων πολλῶν, ἥ τε γὰρ φορὰ καὶ ἡ ἀλλοίωσις, ἥ τε
 αὐξησίς τε καὶ φθίσις, ἔτι τε πρὸς τούτοις γένεσις τε καὶ
 φθορά, κινήσεις εἶναι δοκοῦσιν, ἀκόλουθον ἦν εἰπεῖν ἦν τινα
 κίνησιν εἶναι βούλονται τὸν σφυγμόν. εἶπον γὰρ ἂν δηλονότι
 φορὰν. εἴτα τῆς φορᾶς πολλὰς ἐχούσης διαφορὰς, ἐχρῆν
 ἐφεξῆς εἰπεῖν ἦν τινα φορὰν εἶναι βούλονται τῶν τοὺς σφυγ-
 μούς ἀποτελούντων ὀργάνων. ἄνωθεν δὲ τις ἀρξάμενος ἀπὸ
 τοῦ πρώτου γένους, εἰ τοῖς διαλεκτικοῖς ἐπισθαι βούλοιτο,
 τὸν σφυγμόν ἂν ὠρίσατο καρδίας καὶ ἀρτηριῶν ἐνέργειαν εἶναι
 κατὰ κίνησιν τὴν κατὰ φορὰν γινομένην ἐν τῷ διαστελλεσθαι
 καὶ συστέλλεσθαι. τάχα δὲ ἀξιώσει τις τούτοις προσθεῖναι καὶ
 τὰς ἡρεμίας, ὥσπερ οὖν καὶ ἡξίωσαν ἔνιοι. τινὲς δ' ἀφαιροῦσιν,
 ὥς κατὰ συμβεβηκός, οὐκ ἀπὸ τῶν γινομένων. ἀλλὰ πρὸς
 Ἀριστόξενον ἱκανὰ καὶ ταῦτα, διαλεκτικῶς μὲν ὀρίζεσθαι βου-
 λόμενον, οὐ φυλάττοντα δὲ τοὺς διαλεκτικούς νόμους οὐδ'
 αὐτόν. ἀξιούσι γὰρ οἱ δεινοὶ περὶ τοὺς ὀρισμούς ἀπὸ τοῦ
 πρώτου γένους ἀρξαμένους ἡμᾶς, εἴτα διὰ τῶν μεταξὺ
 προϊόντας ποιῆσθαι τὸν ὅλον ὅρον. ἔγραψα δ' ἂν ἴσως τὸ

proximum genus pulsuum motum dixisse. Sed enim quod
 motus varii sunt. (nam latio et alteratio, auctio, tabes, ad-
 haec generatio interitusque, videntur motus esse) quemnam
 velint motum esse pulsuum, par erat aperire. Dicent sane
 lationem. Deinde quia multas habet latio differentias, ad-
 dendum erat, quam lationem velint esse efficientium pulsus
 instrumentorum. Superne aliquis a primo genere exorsus,
 si dialecticos sequi volet, definiat pulsuum cordis et arteria-
 rum functionem esse, quae motu lationis obitur dislentis il-
 lis contractisque. Erit fortasse, qui his quietes censebit ad-
 dendas, ut certe voluerunt quidam: alii contra detrahunt,
 quasi quae per accidens, non primo fiant. Verum in Ari-
 stoxenum haec sufficiunt, qui quum dialectice voluit defini-
 re, leges praeteriit ipse dialecticas. Volunt enim qui defi-
 niendi periti sunt a primo nos genere exordiri, deinde per
 media progredi et ita facere definitionem. Equidem exem-

Ed. Chart. VIII. [93.]

Ed. Bas. III. (47.)

παράδειγμα τοῦ τοιούτου τρόπου τῶν ὄρων, εἰ μὴ τὰ Πλάτωνος ἦν δύο βιβλία πᾶσι γνῶριμα, καθ' ἃ διδάσκει τε καὶ γυμνάζει τῇ διαιρητικῇ μεθόδῳ χρωμένους ποιῆσθαι τοὺς ὀρισμούς. ἐπιγράφει δὲ τῷ βιβλίῳ τούτῳ, τῷ μὲν ἑτέρῳ Σοφιστῆς, τὸ δ' ἑτέρῳ Πολιτικός.

Κεφ. η'. Ἐπὶ δὲ τὸν ὑπὸ τοῦ Ζήνωνος εἰρημένον ὄρον ἔλθωμεν, ἀνδρὸς οὐδενὸς δευτέρου τῶν Ἡεροφιλείων. οὗτος δὴ τὸν σφυγμὸν φησιν εἶναι τῶν ἀρτηριοδῶν μερῶν μικτὴν ἐνέργειαν ἐκ συστολῆς καὶ διαστολέως, καθ' ἣν ἐν ἅπασιν τοῖς μέρεσι τὴν αὐτὴν ὑπάρχειν τάξιν ἠκολούθησεν, ἕαν τε ἐν τοῖς ἴσοις ἕαν τε ἐν τοῖς ἀνίστοις ἐκείνῃ συντελῇται χρόνοις· καὶ οὕτως οὖν ἐνέργειαν μὲν εἰπὼν εἶναι μικτὴν, οὐ μόνον τὸ γένος ἀπεφήνατό τῶν σφυγμῶν, ἀλλὰ καὶ τὴν, ὥς οἴεται, προσεῖχῃ διαφορὰν, ὑπερβὰς μὲν, ὅτι κατὰ κίνησιν ἢ ἐνέργειαν γίγνοιτο, καὶ τῆς κινήσεως κατὰ φορὰν, τῶν δὲ τῆς φορᾶς εἰδῶν ἢ διαφορῶν μνημονεύσας, συστολῆς τε καὶ διαστολῆς. εἰδηλον γὰρ ὅτι τὴν διάστασιν ἀντὶ τῆς διαστολῆς εἴρηκεν. οὐ κακῶς δ' εἶπε μικτὴν εἶναι τὴν κίνησιν, οὐκ ἀπλήν,

plum fortassis adducerem istiusmodi definitionum, nisi Platonis extarent duo libri, quos habent omnes in manibus; in quibus docet nos atque exercet, ut ex dividendi via et ratione faciamus definitiones. Titulum dedit horum librorum alteri Sophista, alteri Politicus.

Cap. VIII. Sed ad Zenonis nos definitionem, viri Herophiliorum nemini secundi, conferamus. Hic pulsus dicit esse partium arteriosarum mixtam ex contractione et dilatatione functionem: ex qua eundem omnibus in partibus ordinem consonum fuit esse, siue aequalibus illa, siue inaequalibus temporibus absolvetur. Itaque functionem ille dicendo mixtam esse, non genus modo dixit pulsus, sed et proximam, ut credit, differentiam; ubi praeteriit quod motu functio obeatur, eoque lationis; meminit autem lationis specierum vel differentiarum, distentionis et contractionis, neque enim obscurum est dilatationem pro distentione eum accepisse. At non male mixtum dixit esse motum, non sim-

Ed. Chart. VIII. [95.]

Ed. Bas. III. (47. 48.)

οὐδὲ μονοειδῆ, σύνθετος γάρ ἐστιν ἐξ ἐναντίων μορίων, ὡσαύτως τῇ κατὰ τὴν ἀναπνοήν. εὐδὴλον δὲ καὶ ὅτι τὸ ἑτερον μέρος μόνον τῆς συνθέτου ταύτης κινήσεως οὐ βούλεται σφυγμὸν ὀνομάζειν, ἀλλὰ μέρος σφυγμοῦ. τὸ γὰρ οἶσθαι διὰ τοῦτο καὶ τὴν διαστολὴν ὅλην ὀνομάζεσθαι σφυγμὸν, ὅτι μέγας σφυγμὸς λέγεται κατ' αὐτὴν, οὐκ ἐννενοηκότων ἐστίν, ὥς ἀπὸ τῶν ἐν τοῖς μέρεσι συμβεβηκότων ἐνίστε τὴν ἐπωνυμίαν ἴσχει τὸ σύμπαν. ἐν γοῦν τῇ σιμὸς ἄνθρωπος καὶ γρυπὸς καὶ γλανιὸς καὶ χαροπὸς καὶ φαλακρὸς ἑτέροις τε παμπούλοις ἀπὸ τῆς κατὰ τὰ μόρια διαθέσεως ἐπωνυμία τῷ ὅλῳ γίγνεται. τῶν δ' ἄλλων σχεδὸν ἀπάντων Ἡροφιλείων ἢ ἀρτηριῶν, ἢ καρδίας, ἢ ἀμφοτέρων τούτων τὴν διαστολὴν καὶ συστολὴν σφυγμὸν ὀνομαζόντων, οὗτος οὐ καρδίας καὶ ἀρτηριῶν, ἀλλὰ τῶν ἀρτηριωδῶν μερῶν ἔφη, διὰ τὴν περὶ τῆς καρδίας ζήτησιν, ἣν ἔμπροσθεν εἶπον. ἐκπέφυκε γὰρ ἡ μεγίστη τῶν κατὰ τὸ ζῶον ἀρτηριῶν ἐκ τῆς ἀριστερᾶς κοιλίας αὐτῆς. αὐτὸ δὲ τὸ σῶμα τῆς κοιλίας ταύτης ὅτι μὴ ταυτόν ἐστι τῷ τῶν ἀρτηριῶν, ὁμολογεῖται καὶ αὐτοῖς τοῖς ἀρτηριώδη (48) καλοῦσιν αὐτήν.

plicem, neque unius formae, liquidem ex contrariis partibus constat, ut motus in respiratione. Etiam illud liquet, alteram partem illum nolle compositi hujus motus appellare pulsum, caeterum pulsus partem. Nam qui putant quia magnus pulsus ex distentione denominatur, continuo distentionem etiam totum appellari pulsum, hi non animadvertunt interdum ex his quae accidunt partibus totum invenire cognomen; ut hic, simus homo, aquilus, caesus, flavis oculis, calvus, in aliisque permultis, a partium affectu cognomen totum mutuatur. Jam quum alii Herophilii prope omnes vel arteriarum, vel cordis, vel horum amborum distentionem et contractionem appellent pulsum, hic non cordis et arteriarum, sed partium dixit arteriosarum, quaeffione quam dixi superius, quae de corde est, adductus. Exoritur enim animantis maxima arteria ex cordis sinistro sinu. Ipsum autem corpus hujus ventriculi non esse idem cum eo arteriarum, vel illi fatentur, qui arteriosum eum vocant.

Ed. Chart. VIII. [94.]

Ed. Bas. III. (48.)

[94] ὥς γὰρ νευρώδές τι σῶμα λέγομεν ἕτερον. ὃν νέρου, οὕτω καὶ ἀρτηριώδη τὴν κοιλίαν ταύτην ἐκάλεσαν ἑτέραν προφανῶς ἔχουσαν οὐσίαν τῶν ἀρτηριῶν. οὐ συγχωρεῖται δ' αὐτοῖς ὑπὸ τῶν ἀντιλεγόντων οὐδ' ἀρτηριώδης ὀρθῶς ὀνομάζεσθαι. τὴν αὐτὴν γὰρ ἔχει φύσιν τῇ δεξιᾷ, σαρκοειδὴ τὴν οὐσίαν οὖσιν. διὸ καὶ τοῖς μυσίν ἔνιοι τὴν καρδίαν ἐνερρίδωσαν, ἀλλ' οὗτοι μὲν ὅπως σφάλλονται, δι' ἑτέρων δέδεικται· λέγειν δ' οὕτως ἐτόλμησαν διὰ τὴν ὁμοιότητα τῆς σωματικῆς οὐσίας αὐτῶν. ὁμοιότατον γὰρ ἐστὶ τὸ τῆς καρδίας σῶμα τῷ τῶν σκληρῶν μυῶν. καὶ μέντοι καὶ φαίνεται σαφῶς ἀμφοτέραις ταῖς κοιλίαις σφύζουσα, καὶ καθ' ὃν ἔγκειται καιρὸν ἔτι τῷ ζῳῷ καὶ μετὰ τὴν ἐξαίρεσιν ἄχρι χρόνου τινός. ἀλλὰ καὶ ὅτι τὸν κατὰ φύσιν μόνον ὄρισται σφυγμὸν ὁ Ζήνων, καὶ κατὰ τοῦτο εἰκότως ἐγκέκληται· τὸ γὰρ ἐν ἅπασιν τοῖς μέρεσι τὴν αὐτὴν ὑπάρχειν τάξιν τῆς κινήσεως τῶν ἀρτηριῶν, ἐπὶ μὲν τῶν κατὰ φύσιν ἔχόντων ἀληθές, ἐπὶ δὲ τῶν παρὰ φύσιν ἐνίοτε ψεῦδος. ἐγκαλεῖ δ' Ἀριστοτέξενος εἰκότως τῷ Ζήνωνι, καθάπερ καὶ ἄλλοις πολλοῖς, τῆς περιττῆς προσθήκης ἐν τῷ φάναι, ἔάν τε ἐν τοῖς ἴσοις ἔάν τε ἐν τοῖς

Nam ut nervosum appellamus aliquod corpus, quod tamen distat a nervo, sic arteriosum hunc sinum vocaverunt, substantia plane diversa praeditum ab arteriis. Verum non obtinent ab adversariis ut recte vel arteriosus vocetur, quod eadem natura sit ac dexter, qui est carneus; quocirca cor quidam in musculis posuerunt, quorum errorem alio loco deteximus. Id autem ut dicere auderent, similitudo eos corporeae substantiae induxit, quae illis est; simillimum enim est cordis corpus durorum musculorum corpori. Ac verum etiam manifeste utroque sinu videtur pulsare, et dum in corpore adhuc est et quum exemptum est, aliquantis per. Quinetiam quod pulsus naturalem tantum Zeno definivit, merito et in eo est culpatus. Nam eundem in omnibus partibus esse ordinem motus arteriarum, in valentibus quidem verum est, in affectis fit quum falsum fit. Insinuat porro Arisfoxenus Zenonem, ut multos alios, de additione super-
vacua hac, quum dicat, sive aequalibus illa, sive inaequali-

Ed. Chart. VIII. [94.]

Ed. Bas. III. (48.)

ἀνίστοις ἐκείνη συντελῆται χρόνοις. κατὰ γὰρ τὴν κοινὴν καὶ γενικὴν ἔννοιαν τῶν σφυγμῶν μὴ περιέχεσθαι μήτε τοῦτο μήθ' ὅλως ἄλλο τι τῶν κατὰ τὴν διαίρεσιν τοῦ προκειμένου πράγματος εἰς τὸν ὁρισμόν. ὁ γοῦν εἰπὼν τὸν ἄνθρωπον εἶναι ζῶον, εἴτα προσθεῖς αὐτῷ διαφορὰν τὸ πεζόν, εἴθ' ἕξης τὸ δίπουν, οὐκέτι δείται τὰς ἐν αὐτοῖς τοῖς ἀνθρώποις προσθεῖναι διαφορὰς, ὥς γενέσθαι τὸν ὄρρον τοιοῦτον. ἄνθρωπός ἐστι ζῶον πεζόν δίπουν, καθ' ὃ τεχνῖται καὶ ἄτεχνοι καὶ σοφοὶ καὶ ἁμαθεῖς γίνονται. μόνων μὲν γὰρ ἀνθρώπων ὄντως εἰσὶν αἱ τοιαῦται διαφοραὶ, περιτταὶ δὲ ὥς πρὸς τὸν οἰκτεῖον ὁρισμόν. ἀρκεῖ γὰρ ἥτοι ζῶον πεζόν δίπουν εἰπεῖν, ἢ ζῶον λογικὸν θνητόν. οὐ γὰρ τὸ προκειμένον εἰς τὸν ὁρισμόν πρᾶγμα τέμνεσθαι χρή, καθάπερ ἔφην, ἀλλὰ τὸ γένος αὐτοῦ, καὶ μέχρι τοσούτου τέμνεσθαι, μέχρις ἂν ἐπὶ τὸ προκειμένον ἀφικώμεθα πρᾶγμα. συμπληρωθείσης δ' ἀκριβῶς αὐτοῦ τῆς ἐννοίας καὶ τοῦ λόγου τὴν οὐσίαν ἀντάρκως δηλοῦντος, ἄχρηστος ἢ μετὰ ταῦτα προσθήκη πᾶσα, καὶ μάλιστα ἢ κατὰ τὴν διαίρεσιν αὐτοῦ τοῦ μέλλοντος ὀφείζεσθαι πράγματος

bus absolvatur temporibus, siquidem communem notionem et generalem pulsum non complecti nec hoc nec aliud prorsus quicquam eorum quae ex divisione rei quae definienda est proficiscitur. Nam hominem qui animal esse dixit, inde ei addidit differentiam pedestre, postea bipes, non opus habet etiam differentias ipsorum hominum ut addat, ut haec sit definitio: Homo est animal pedestre bipes, in quo artifices et inertes, sapientes et indocti continentur. Solorum enim hae hominum quidem sunt differentiae, inutiles illae tamen, quod ad propriam definitionem attinet, quod sufficiat vel animal pedestre bipes dicere, vel animal rationale mortale. Neque enim definienda quae res proponitur est, ut dixi, partienda, sed genus ejus, atque hactenus dividendum, dum quod intendimus assequamar. Cujus si exacte notio completa sit, definitioque abunde essentiam declaret, inutile est quicquid deinde addatur, maxime si ex divisione ejus rei adjiciatur, quae definienda est.

Ed. Chart. VIII. [94.]

Ed. Bas. III. (48.)

γιγνομένη. τὸ γὰρ κοινὸν ἁπάντων σφύγμων προσήκει δηλοῦσθαι κατὰ τὸν ὅρον, ὅπερ ἐστὶ καθ' ὃ σφυγμοὶ νοοῦνται τε καὶ λέγονται, οὐ καθ' ὃ τοιοῖδε τινὲς σφυγμοί. ὥς ἂν γέ τις ἐφάπηται διαφορᾶς ὃ κατὰ τὸν ὅρον λόγος, ὑποκάτω τοῦ προκειμένου πράγματος οὔσης, ἀφορμὴν παρέξει τοῖς ἐγκαλεῖν βουλομένοις ὡς κακῶς τῶν ἄλλων παραλελειμμένων. ὥς γὰρ ὁ Ζήνων προσέθηκεν, ἂν τε ἐν τοῖς ἴσοις ἂν τ' ἐν τοῖς ἀνίστοις χρόνοις συντελῇται, τὴν κατὰ χρόνον ἐν γε τοῖς σφυγμοῖς διαφορὰν ἐνδεικνύμενος, οὕτως ἄλλος προσθήσει τὴν κατὰ μέγεθος, εἴτ' ἄλλος τὴν κατὰ σφοδρότητα, καὶ ἄλλος μὲν γε τὴν κατὰ πυκνότητα, τὴν κατ' ἀριθμὸν δ' ἄλλος, ἅπασας δὲ τὰς ἐπολοῖπους διαφορὰς ἄλλος τις καὶ ἄλλος. ταῦτα μὲν οὖν εἰκότως ἐμέμφαντο τῷ τοῦ Ζήνωνος ὅρῳ, πλεονασθέντι περιττῶς. εἶχον δ' ἐγκαλεῖν, εἴπερ ἐβούλοντο, καὶ τὰ παρὰ τοῖς διαλεκτικοῖς εἰρημένα περὶ τῶν πλεονάζοντων ὅρων κατὰ τὴν λέξιν. ἐπιδεικνύουσι γὰρ οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι τὴν τῆς λέξεως αὐξήσιν, μείωσιν ἐργαζομένην τοῦ κατὰ τὸν ὅρισμὸν πράγματος, καθάπερ εἰ καὶ τὸν ἀνθρωπὸν τις εἴποι πεζὸν δίπουν ζῶον γεωμετροῦν. οἱ γὰρ μὴ γεωμετροῦντες οὐκ ἔσονται

Namque quod commune est omnibus pulsibus, id debet in definitione proferri, quae est res, per quam pulsus concipiuntur et dicuntur, non per quam certi quidam pulsus. Nam si quam attingat differentiam definitio subjectam propositae rei, reprehendendi cuiusvis ansam praebebit, non recte praetermissas caeteras esse. Nam sicut Zeno adjecit, sive in aequalibus, sive in inaequalibus temporibus absolvatur, temporis pulsuum scilicet subjiciens differentiam, ita alius addet magnitudinis, alius vehementiae, erit qui crebritatis, alius numeri, denique omnes differentias reliquas alius atque alius. Quamobrem jure illi definitionem Zenonis nimium exuberantem et superfluum criminati sunt. Habuissent etiam, si libuisset, illa objicere, quae dialectici prodiderunt de definitione, in qua dictio abundat. Demonstrant enim viri illi dictionis accessionem, de re quae definitur, detrachere, ut hominem si dicas esse animal pedestre bipes geometriae peritum, nam geometrae qui non sunt, non erunt

Ed. Chart. VIII. [94. 95.]

Ed. Bas. III. (48.)

ἄνθρωποι. προδήλον γεγενυίας ἤδη καὶ τῆς κατὰ τοῦτον τὸν ὅρον ἀντιλογίας αὐτῶν, εἰς ὅσον ἐκτείνεσθαι δύναται, μεταβῶμεν ἀπὸ τοῦ Ζήνωνος ἐπὶ τὸν Χρύσειρμον, ὀριζόμενον οὕτως τὸν σφυγμόν·

Κεφ. θ'. [95] Σφυγμός ἐστι διάστασις καὶ συστολὴ ἀρτηριῶν, πάντοθεν τοῦ χιτῶνος ἐπανίσταμένου καὶ πάλιν εἰς ἑαυτὸν συντρέχοντος ὑπὸ ψυχικῆς καὶ ζωτικῆς δυνάμεως, παρεπομένη διαπαντός ἐν τῷ ὑγιαίνειν καὶ νοσεῖν, πρὸς αἰσθησιν ληπτή. φαίνεται δὲ καὶ οὗτος ὁ ἀνὴρ παραλελοιπώς μὲν τὴν καρδίαν, τὴν δὲ τοῦ χιτῶνος τῶν ἀρτηριῶν κατὰ κύκλον ἐπανάστασιν τε καὶ συνίζησιν ὀνομαζέων σφυγμόν, ὥσπερ οἱ πλεῖστοι συστολήν τε καὶ διαστολήν ἐκάλεσαν. ὁ δ' ἄλλοι τινὲς ἐκ τῶν Ἡεροφιλείων παρέλιπον, αὐτὸς προσέθηκεν ὑπὸ γὰρ ψυχικῆς καὶ ζωτικῆς δυνάμεως ἔφη γίνεσθαι τὴν εἰρημένην τῶν ἀρτηριῶν κίνησιν, ἐκ περιττοῦ μὲν προστιθέμενον, εἰ τὸν ἐννοηματικὸν ὀνομαζόμενον ὅρον ἀποδιδόη τις, οὐκ ἐκ περιττοῦ δὲ τοῖς ἀξιοῦσι τοὺς ὅρους οὐσιώδεις λέγεσθαι. τῶν γὰρ ἐν γενέσει πραγμάτων ὁ περιέχων τὸ ποιοῦν

homines. Nunc quando confutationem hujus definitionis, quam porro possit produci, aperuimus, transeamus a Zenone ad Chrysermum, cujus haec est definitio pulsus:

Cap. IX. Pulsus est dilatatio et contractio arteriarum, exurgente undique tunica et in se ipsam rursus confidente, ab animali facultate atque vitali, comitans perpetuo tam sanitatem quam morbum, ad sensum perceptibilis. Videtur enim hic etiam vir praeteriisse cor et tunicae arteriarum circularem elevationem et concidentiam pulsus appellare, quas plerique distentionem et contractionem vocaverunt. Quod vero praetermiserunt quidam de familia Herophili, hic addidit, ab animali enim et vitali, inquit, facultate hunc arteriarum motum proficisci; superflue illud additum quidem, si definitioni, quam vocant, notionis assignes, quod tamen non abundat his, qui definitiones essentiales postulant. Nam rerum quae positae in generatione sunt definitio causam complectens efficientem optima habetur;

Ed. Chart. VIII. [95.]

Ed. Bas. III. (48.)

αἴτιον ὅρος ἄριστός εἶναι δοκεῖ. τῶν τοιούτων δ' ἐστὶ καὶ ὁ σφυγμός, ἐν τῷ γίνεσθαι τὴν ὑπαρξιν ἔχων, ὥσπερ καὶ πᾶσα κίνησις. εἰ δ' ἀληθῶς, ἢ οὐκ ἀληθῶς ὑπὸ ψυχικῆς καὶ ζωτικῆς δυνάμεως ἔφη γίνεσθαι τὸν σφυγμόν, οὐ μικρὰ ζήτησις ἐκδέχεται τὸν λόγον, ἣν ὁ πάντ' ἐν πᾶσι λέγειν βουλόμενος ἐπιστάξει τῇ προκειμένῃ σκέψει, καίτοι γ' οὐκ οὔσης ἀνάγκης· οἱ γὰρ τὴν οὐσίαν τοῦ πράγματος ἐρμηνεύοντες ὅροι κατὰ τὰ δόγματα τῶν ὀριζομένων γίνονται, πρὸς ᾧ τὴν μὲν ἀντιλογίαν ἰδίᾳ χρὴ ποιῆσθαι, δι' αὐτὰ δὲ τὸν ὅρον, ὥς οὐ νομίμως γεγονότα μὴ συκοφαντεῖν. ἐν δὲ τῇ περὶ τῆς ἀληθείας σκέψει τῶν εἰρημένων, ἐν αὐτῇ περιέχεται καὶ ἡ τοιαύτη πᾶσα μακρολογία· εἰ δ' ἐγκαλεῖν τις ἐθέλοι διότι συνέχεν εἰς ἓνα λόγον ἀμφοτέρους τοὺς ὅρους, τὸν τε ἐννοημάτων ὀνομαζόμενον, ὃς κατὰ τὴν κοινὴν ἐννοιαν προέρχεται, καὶ τὸν οὐσιώδη καλούμενον, ὃς τὴν οὐσίαν ἐρμηνεύει τοῦ πράγματος, ὀρθῶς τ' ἐγκαλέσει καὶ πολλοὺς τῶν εἰρημένων ὅρων ὑπενθύνους ἀποδείξει τῇ τοιαύτῃ κατηγορίᾳ. τὴν ἀρχὴν μὲν γὰρ ἀπάσης τῆς διδασκαλίας ἀπὸ τίνος κατὰ τὴν ἐννοιαν ὀρισμῶν γίνεσθαι προσῆκεν, ἀπ' ἐκείνης δ' ἦτοι

de quibus est pulsus, qui ut caeteri motus, dum fit est. At rectene an secus, ab animali et vitali facultate effici dixerit pulsus, non parvam ea oratio quaestionem habet; quam quidem qui omnia vult ubique dicere, praesenti lucubrationi infereret, etsi non sit necessarium. Nam quae rei exponunt essentiam definitiones, placita consequuntur definitionum; quae confutari privatim debent, nec ob illa definitionem quasi haud legitime factam improbare: at ubi veritas illorum quae dicta sunt investigatur, tum maxime longior omnis disputatio locum habet. Quod si quis vitio vertendum ducat, quod in unam ambas definitiones confuderit, et notionis, ut vocant, quae posita est in communi intelligentia, et essentiali, quam vocant, quae essentiam rei aperit, recte sane accusabit, et vero etiam complures definitiones, quas retulimus, recte criminabitur. Nam omnis disciplina ab aliqua notionis definitione ducere initium debebat; ab

Ed. Chart. VIII. [95.]

Ed. Basf. III. (48.)

κατὰ βραχὺ μεταβαίνειν ἐπὶ τοὺς οὐσιώδεις, ἢ ἀθρόως ἐπὶ τὸν ἀκριβῶς ἐρμηνεύοντα τὴν οὐσίαν τοῦ προκειμένου πράγματος. εἴρηται δέ μοι κατὰ τὴν ἀρχὴν εὐθέως τοῦδε τοῦ πράγματος, ὅποιον μὲν τινα τὸν ἀκριβῶς τὸν ἐννοηματικὸν ὅρον προσῆκεν εἶναι, ὁποίους δὲ τοὺς ἀποχωροῦντας αὐτοῦ κατὰ βραχὺ. διόπερ οὐδὲ χρονίζειν ἔτι κατὰ τὸν λόγον ἀναγκαῖον. ὥσπερ γὰρ τοῦτο λέλεκται πρόσθεν, οὕτω καὶ περὶ τῶν ἄλλων ὅλων, ὅσα κατὰ τὸν ὅρον ὁ Χρύσειρος εἶπεν.

Κεφ. ι'. "Ο γε μὴν Ἐρυθραῖος Ἡρακλείδης, ἐνδοξότατος τῶν μαθητῶν αὐτοῦ γενόμενος, οὐ πάντῃ φαίνεται προσιέμενος τοῦ διδασκάλου τὸν ὅρον. συστολὴν γὰρ ἔφη καὶ διαστολὴν ἀρτηριῶν καὶ καρδίας εἶναι τὸν σφυγμὸν ὑπὸ ζωτικῆς καὶ ψυχικῆς δυνάμεως πλειστοδυναμούσης αποτελούμενον. τὸ μὲν οὖν διαστολὴν ἀντὶ διαστάσεως εἰπεῖν ἐν φωνῇ μόνον, οὐκ ἐν πράγματι διαφωνοῦντός ἐστι, τὸ δ' ἀφελεῖν ἐξ αὐτοῦ τὸ παρεπομένην διαπαντός ἐν τῷ ὑγιαίνειν καὶ νοσεῖν ἐν πράγματι. παραλείπει γὰρ ὡς περιττὸν τοῦτο, καθάπερ γε καὶ τὸ πρὸς αἰσθησιν ληπτὴν εἶναι τὴν εἰρημένην κίνησιν τῶν ἀρτηριῶν καὶ τῆς καρδίας, καίτοι τὸ

illa vel paulatim ad essentielles progredi, aut repente ad eam quae adamussim explicet rei propositae essentiam. Equidem initio statim dixi hujus libri, qualis esse notionis definitio debeat, quales autem quae pedetentim ab illa recedunt: quo est hic minus nobis inhaerendum, quod quum hoc declaratum ante sit, tum alia etiam omnia, quae in definitione Chrysermus posuit.

Cap. X. At Erythraeus Heraclides, clarissimus ejus discipulorum, parum videtur magistri definitionem probare; distentionem enim dixit et contractionem arteriarum atque cordis pulsum esse, a vitali et animali facultate plurimum valente effectum. Nam quod distentionem dixit pro dilatatione, verbo tantum dissidet ab illo, non re; quod vero de illa detraxit, comitans perpetuo tam sanitatem quam morbum, in re dissentit. Omittit hoc enim pro supervacaneo, sicut illud, sensu perceptibilem esse illum motum arteriarum

Ed. Chart. VIII. [95, 96.]

Ed. Bas. III. (48. 49.)

μὲν διαπαντὸς ἐν τῷ ὑγιαίνειν φαίνεσθαι τὸν σφυγμὸν κατὰ τὴν ἐννοίαν ἐστὶν αὐτοῦ μάλαστα, καὶ μέντοι (49) καὶ κατὰ τὰς πλείστας τῶν νόσων, οὐ γὰρ δὴ πάσας γε. [96] τὸ δὲ πρὸς αἰσθησὶν ληπτὴν εἶναι τὴν κίνησιν αὐτῶν εἴρηται μοι πρόσθεν, οἷοιου χρήζει διορισμοῦ κατὰ τὸν λόγον ἐκείνον, ἐν ᾧ περὶ τῶν ὑπὸ Ἀλεξάνδρου τε καὶ Δημοσθένους εἰρημένων ὄρων ἐσκοπούμην. ἀφείλε δὲ καὶ τὸ πάντοθεν τοῦ χιτῶνος ἐπανισταμένου καὶ πάλιν εἰς ἑαυτὸν συντρέχοντος, ὡς ἐν τῷ διαστέλλεσθαι τε καὶ συστέλλεσθαι διδηλωμένων αὐτῷ. τῷ δ' ὑπὸ ζωτικῆς καὶ ψυχικῆς δυνάμεως γίνεσθαι τὸν σφυγμὸν ὑπὸ Χρυσέρμου λελεγμένῳ προσέθηκεν ὁ Ἡρακλείδης τὸ πλειστοδυναμούσης, ἐπειδὴ καὶ ἄλλα τινα συντελεῖν εἰς τὴν τῶν σφυγμῶν γένεσιν ὁ Ἡρόφιλος αὐτὸς φησὶ καὶ πάντες οἱ ἀπ' αὐτοῦ κληθέντες Ἡροφίλιοι. μέμφεται γε μὴν ὁ Ἀριστόξενος καὶ τούτῳ καὶ Ἀπολλωνίῳ τῷ Μυτῷ, προσθέντι καὶ αὐτῷ τὸ πλειστοδυναμούσης. οὐ γὰρ ἐχρῆν, φησὶ, τὸ κοινὸν ἀπάσης ἐνεργείας φυσικῆς ὡς ἴδιον τῶν σφυγμῶν λέγεσθαι. μέμφεται δὲ καὶ τῷ πάντῃ τὸν χιτῶνα τῆς ἀρτηρίας κυκλο-

et cordis, tametsi perpetuo in sanitate animadverti pulsum ad ejus pertinet notionem, nec non in aliis plerisque aegritudinibus, at non in omnibus. Illud vero, a sensu perceptibilem esse motum eorum, declaravimus anteaquam requirat discretionem, eo loco, ubi definitiones Alexandri et Demosthenis examinarem. Demit praeterea, insurgente undique tunica et in se ipsam rursus confidente; quod illa scilicet per distentionem et contractionem significentur. Ad illud vero quod dixit Chrysermus, a vitali et animali facultate effici pulsum, adjungit Heraclides, plurimum valente; quatenus alia etiam quaedam facere ad generandum pulsum, cum ipse confirmat Herophilus tum omnes qui ab eo sunt Herophilii nominati, tametsi reprehendat Aristoxenus et hunc et Apollonium Murem, qui etiam addit, plurimum valente. Neque enim inquit, quod erat commune cujuslibet naturalis functionis, par erat ut proprium pulsibus attribueretur. Reprehendit etiam undique tunicam arteriae circu-

Ed. Chart. VIII. [96.]

Ed. Bas. III. (49.)

τερῶς διαστασθαι λελέχθαι κατὰ τὸν ὄρον, οὐ μόνον, ὥσπερ ὁ Ἡρακλείδης, ὡς περιττῶ, ἀλλ' ὅτι καὶ τῶν παρὰ φύσιν σφυγμῶν ἔνιοι τὴν διαστολὴν τῆς ἀρτηρίας οὐχ ὁμαλὴν ποιοῦνται, καθάπερ ἑαυτῶν μέρος. ἐπηρεάζει δὲ τῷδε προδήλως· εἰ γὰρ αὐτὸς ὁ Χρύσειρμος ἐνεγεγράφει τῷ ὄρω τὸ ὁμαλῶς, εἰκότως ἂν ἤλεγχεν αὐτὸν ἀναμιμνήσκων τῶν ἀνώμαλον ἔχόντων τὴν κίνησιν σφυγμῶν, ἐπεὶ δ' ἀπλῶς ἔφη, πάντοθεν τοῦ χιτῶνος ἐπανισταμένον καὶ πάλιν εἰς ἑαυτὸν συντρέχοντος, οὐκέτ' εὐλόγως ἐγκαλεῖ. βέλτιον δ' ἦν, εἴπερ ὅλως ἐφιλοτιμεῖτο διελέγχειν τὸν Χρύσειρμον, ἐπὶ τοὺς τοιοῦτους τῷ λόγῳ ἀφικέσθαι σφυγμοὺς, ἐν οἷς ὁ χιτῶν τῆς ἀρτηρίας ὥσπερ χορδὴ φαίνεται τεταμένος, ἄνω μὲν καὶ κάτω τῆς ἀρτηρίας ὅλης φερομένης, οὐ μὴν διαστελλομένης γε. τοῦτο γὰρ εἴρηταί τισιν εἰς μὲν ἐξήγησιν τοῦ τοιοῦτου σφυγμοῦ χρησίμως, οὐ μὴν εἰς ἀκριβῆ γε ἐπιστήμην. ἀδύνατον γοῦν ἔστι μὴδ' ὅλως διαστελλέσθαι τε καὶ συστέλλεσθαι τὰς ἀρτηρίας ἔτι ζῶντος τοῦ ζώου. δυνατόν δὲ μὴ φαίνεσθαι τοῦτο πασχούσας ἑναργῶς διὰ τε τὴν βραχύτητα τῆς διαστο-

latim dilatari, in definitione dictum esse, non modo, ut Heraclides, tanquam supervacaneum, sed quod etiam pulsus quidam non naturales arteriae distentionem non aequalem moliantur, veluti sui partem. Sed vero calumniatur hunc planissime. Nam si ipse in definitione Chrysermus poneret, aequaliter, iusta sit ejus objectio subjicientis praeditos pulsus motibus inaequalibus, verum quando simpliciter dixit, insurgente undique tunica et in se ipsam rursus confidente, nullus crimini relictus est locus. Omnino si id agebat, ut Chrysermum reprehenderet, praesliterat orationem ad illos pulsus deflectere, in quibus in modum fidis videtur tensa arteriae tunica, ubi fertur sursum deorsum arteria, non distenditur tamen, nam hoc dixerunt quidam ad declarandum eum pulsus, non abs re illi quidem, parum tamen ad absolutam scientiam. Atqui ut prorsus non distendantur nec contrahantur vivo adhuc animali arteriae, plane fieri non potest; quo minus autem animadvertatur hoc arterias

Ed. Chart. VIII. [96.]

Ed. Bas. III. (49.)

λῆς καὶ τὸν ἐξευγμένον κλόνον ταῖς τοιαύταις ἀρτηρίαις. ἐλέγομεν γοῦν τηρικᾶντα ταῖς τεταμέναις χορδαῖς ὁμοίως φαίνεσθαι τὰς ἀρτηρίας ἀνιούσας τε καὶ κατιούσας, οὐ μὴν διαστελλομένας τε καὶ συστελλομένας σαφῶς. ὥστε οὐδὲ κατὰ τοῦτον τὸν λόγον εἰκότως ἂν τις ἐγκαλέσειεν ὡς ψευσαμένῳ τῷ Χρυσέρμῳ περὶ τῆς κατὰ κύκλον διαστολῆς τε καὶ συστολῆς τῶν ἀρτηριῶν, οὐ περὶ τῆς αἰσθητῆς κινήσεως αὐτῶν ποιησαμένῳ τὸν ὅρον, ἀλλὰ περὶ τῆς οὐσιώδους ὑπάρξεως τοῦ σφυγμοῦ. ἀλλὰ γὰρ εἴ τις βούλοιτο καὶ περὶ τούτων ἢ αὐτὸς γινῶναι τὰ λελεγμένα τοῖς ἀνδράσιν, ἢ μεταστρέφειν εἰς ὑπομνήματα, τοῦ μὲν Ἑρυνθραίου τὸ ἔβδομον ἀναγνώτω περὶ τῆς Ἡροφίλου αἰρέσεως, τοῦ Ἀπολλωνίου δὲ τὸ εἰκοστὸν ἔννατον, Ἀριστοξένου δὲ τὸ τρισκαιδέκατον. ἐμοὶ δ' ἀρκεῖ καθ' ἑκάστην ἀντιλογίαν ἐνδεικνυμένῳ τὰ κεφάλαια τῶν λόγων ἐφ' ἑτερόν τι μετέρχεσθαι· καὶ γὰρ καὶ οὕτω πράττοντι τὸ βιβλίον ὅλον ὑποπληρώσεται. κάλλιον δὲ ἴσως μὴδὲ τοῦτο παραλιπεῖν, ὡς αὐτὸς ὁ Ἀριστόξενος, Ἀλεξάνδρου τοῦ Φιλαλήθους γεγωνὸς μαθητῆς, ἐλέγξας τε τοὺς τῶν πρεσβυτέρων ἑαυτοῦ πάντας ὅρους, ὡς οἶται, κάλλιστα δ'

habere, fieri potest et brevitae distentionis et adjuncta iis arteriis vibratione. Diximus itaque tum contentarum fidium arterias speciem habere, attollique atque demitti, non distendi tamen et contrahi aperte. Sic ne hac quidem ratione mendacii postulet Chrysermum de circulari distentione et contractione arteriarum, qui non de sensibili eorum motu definitionem, sed de essentiali substantia pulsus fecerit. At cui etiam haec cordi est, vel ipsi legere quae illi viri scripta reliquerunt, vel in commentarios referre, Erythraei septimum librum legat de Herophili secta, Apollonii vigesimum nonum, Aristoxeni tertium decimum. Mihi quidem satis est si in singulis disensionibus capita orationum prodam, itaque alio me conferam, sic enim fiet tandem ut totum librum conficiam. Sed fuerit non incongruum, si hoc apponam. Ipse Aristoxenus, qui Alexandri Philalethis fuerit discipulus, et priorum se omnes, ut putabat, definitiones coarguisset, atque hanc confirmasset esse optimam:

Ed. Chart. VIII. [96. 97.]

Ed. Bas. III. (49.)

ἔχειν εἰπὼν τόνδε· σφυγμός ἐστι καρδίας καὶ ἀρτηριῶν ἐνέργεια ἰδίας, ὅμως αὐτὸς ἐφεξῆς, οὐδὲν κωλύει, φησὶ, καὶ τοιοῦτον ὅρον ποιήσασθαι· σφυγμός ἐστι καρδίας καὶ ἀρτηριῶν ἐνέργεια ἰδίας, μικτὴ, ἀπροαίρετος. ἐπαινεῖ δὲ τοῦτον τὸν ὅρον ὡς σαφέστερον τοῦ πρόσθεν, ἐκείνῳ μαρτυρῶν τὸ σύντομόν τε καὶ τεχνικόν. [97] οἶεται γὰρ ἀπροαιρέτους κινήσεις πολλάκις ὅμως ἔχειν τι καὶ προαιρετικόν· ὅπερ εὐδελόν ἐστιν ὁπόσας ἀντιλογίας ἔχει καὶ ζητήσεις. ἀλλὰ τὰ μὲν τοιαῦτα πρὸς τοὺς ἀπ' ἐτέρων αἰρέσεων ἀμφισβητεῖται καὶ τούτῳ καὶ τοῖς ἄλλοις Ἡροφίλοις, αὐτῷ δὲ τῷ Ἡροφίλῳ φαίνοιτ' ἂν διαφερόμενος ἐν τῷ τὸν σφυγμόν ἐνέργειαν μὲν εἶναι νομίζειν ἀρτηριῶν καὶ καρδίας, μέρη δ' αὐτῷ τίθεσθαι τὴν διαστολὴν τε καὶ συστολὴν καὶ ποτε καὶ τὰς ἡρεμίας. ἐὰν γὰρ ἀκριβῶς ἐπῆται τοῖς Ἡροφίλου δόγμασιν, ἡ συστολὴ μὲν ἐνέργεια τῶν ἀρτηριῶν ἐστίν, ἡ διαστολὴ δὲ εἰς τὴν οἰκίαν τε καὶ φυσικὴν κατάστασιν τοῦ σώματος αὐτῶν ἐπάνοδος. βούλεται γὰρ, ὥσπερ ἐπὶ τῶν τεθνεώτων ὁρᾶται διεστῶς ὁ χιτὼν τῆς ἀρτηρίας, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ζώντων

Pulsus est functio cordis et arteriarum peculiaris: idem postea tamen, nihil causae est, inquit, quin etiam talem definitionem faciamus: Pulsus est cordis et arteriarum functio peculiaris, mixta et involuntaria. Hanc etiam extollit definitionem ut priore clariorem, illi compendium tribuit et artificium. Ducit enim saepe involuntarios motus habere tamen aliquid voluntarii; quod quidem non obscurum est quam multis implicatum sit controversiis et quaestionibus. Sed de istis cum aliis sectis disceptat hic et reliqui Herophilii; ab ipso autem Herophilo dissidere in eo videatur, quod pulsus esse existimet functionem arteriarum et cordis, et partes ejus statuatur distentionem et contractionem, nonnunquam etiam quietes. Nam si undequaque Herophili placita tueatur, contractio sit functio arteriarum, dilatatio in proprium statum et naturalem earum corporis reditus, nam ejus haec est sententia, quemadmodum distenta in demortuis cernitur tunica arteriae et in vivis item, quantum ex se

Ed. Chart. VIII. [97.]

Ed. Bas. III. (49.)

ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ διαστάναι, τοῦναντίον Ἀσκληπιάδου δοξάζοντος· οἶται γὰρ ὁ ἀνὴρ οὗτος καὶ τὴν καρδίαν καὶ τὰς ἀρτηρίας διαστελλέσθαι πληρουμένας πνεύματος, εἰσρέοντος αὐταῖς διὰ λεπτομέρειαν, ἣν ἐντὸς ἑαυτῶν ἔχουσιν, ὅταν δὲ πληρωθεῖσιν εἰς τὸ ἔμπροσθεν οὐκέτι ῥέῃ, καταπέπτειν αὐθις εἰς τὴν ἔμπροσθεν ὑπάρχουσαν ἑαυταῖς κατάστασιν φύσει τὸν χιτῶνα. καὶ τοῦτο ἐν παρέρῳ τὸ ζήτημα παρεσέρχεται δύναται τοῖς ἀπέραντα μακρολογεῖν ἐθέλουσι σοφισταῖς. ὥσπερ δ' ἐνταῦθα πολλῶν λόγων ὑπόθεσιν ἑαυτῷ τις πορίσασθαι δύναται, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ἐὰν τὰ γεγραμμένα Φιλωνίδῃ τῷ Σικελῷ κατὰ τὸ περὶ τῆς ἱατρικῆς ὀκτωκαιδέκτον προχειρίζηται τις, ὧν ἐπὶ βραχὺ καὶ Ἀγαθῖνος ἐμνημόνευσε μεμφόμενος αὐτῷ πρῶτον μὲν ὡς μοχθηρῶς ἀποφηνάμενῳ τὸν σφυγμὸν ἐν ἀρτηρίαις μόναις γίνεσθαι, δεύτερον δὲ ὡς καὶ τὸν Βακχεῖον οὐκ ὀρθῶς ἑαυτῷ συνεπισπώμενῳ, τὴν πολυλογίαν αὐξήσεις δηλονότι καὶ τοῦ τοιούτου τρόπου τῷ λόγῳ. πρῶτον μὲν γὰρ δεήσει τὰ ἐπιχειρήματα λέγειν οἷς πεισθεῖς ὁ Φιλωνίδης ἀρτηριῶν μόνων τὸν σφυγμὸν οἶται εἶναι, δεύτερον δ' ἐξελέγχειν αὐτὰ, καὶ τρίτον ἐπι-

ipsa est, distentam esse. In contraria opinione est Asclepiades. Hic vir cor et arterias arbitratur distendi, quum spiritu implentur in ea influente per subtilem contextum, quo praedita intus sunt; ubi jam in eorum os repletorum nihil influat amplius, ibi recidere tunicam in priorem suum statum illum naturalem. Atque haec obiter subire quaestio sophistis potest, qui sermonem in immensum volunt producere. Et ut verbosam materiam tibi hic paratam habes, ita si quae Philonides Siculus scripta reliquit in libro de medicina decimo octavo, in manus accipias (quorum etiam Agathinus brevibus meminit, ei obijciens, primum quod male pulsus asseruit in solis arteriis fieri, deinde quod Bacchium parum recte secum conjungat) magnum certe cumulum loquacitatis hac ratione addideris orationi. Primum enim epicheremata sunt commemoranda, quibus adductus arteriarum solarum Philonides pulsus arbitratur, deinde illa refellenda, tertio Bacchium demonstrabimus in hunc

Ed. Chart. VIII. [97.]

Ed. Basf. III. (49.)

δεικνύναι τὸν Βακχείον ἐν μὲν ταῖς ἀκροάσειν οὕτως εἰρη-
 κέναι τὸν σφυγμὸν εἶναι συστολὴν καὶ διαστολὴν ἐν ἀπάσαις
 ταῖς ἀρτηρίαις γινομένην. ἐν δὲ τῇ τῶν σφυγμῶν ἐπιτομῇ
 κατὰ λέξιν οὕτως γράφει· σφυγμὸς δὲ καὶ πᾶν πάθος σφυγ-
 μοῦ μόνον ἐν ἀρτηρίαις καὶ καρδίᾳ συμβαίνει. καὶ μετ' ὀλίγα
 πάλιν· ὁ μὲν γὰρ σφυγμὸς, καθάπερ ἐξῆρθη, διάστασις τῆς
 ἐστὶ τῆς ἀρτηρίας, ἣ τοῦ ἀρτηριώδους μέρους τῆς καρδίας.
 καὶ πρὸ πάντων ἐκείνου μέμνησο τοῦ μέχρι δεῦρο μόνων σχε-
 δὸν τῶν Ἡροφιλίων ἡμᾶς τοὺς ὄρους προκεχειρίσθαι, πολ-
 λῶν καὶ τοῖς Ἑρασιστρατείοις καὶ τοῖς Ἀσκληπιαδείοις γε-
 γονότων· ὥσπερ γε καὶ τοῖς ἀπ' Ἀθηναίου τοῦ Ἀτταλέως,
 οὓς πνευματικούς ὀνομάζουσιν, εἰ καὶ μὴ τοσοῦτων ὄρων,
 ὅμως γοῦν οὐ τοσοῦτων εἰρημένων. ὁ γοῦν Ἀγαθίνος, οὗ
 σμικρὸν ἔμπροσθεν ἐμνημόνευσα, καίτοι τοῖς δι' ὄρων ἐπιχει-
 ροῦσιν ἅπαντα διδάσκειν ἐπιτιμῶν, ὅμως καὶ αὐτὸς ἐν ἔγγρα-
 ψεν ὅλον βιβλίον τὸ πρῶτον περὶ σφυγμῶν, ἐξηγούμενος
 ἕκαστον τῶν ἐν τοῖς σφυγμοῖς ὀνομάτων ἅμα τοῖς οἰκείοις
 ὄροις τῶν πραγμάτων. ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν ἄλλων σιωπῶ.
 πρόκειται γὰρ ἐν τῷδε τῷ γράμματι τοῦ κατὰ τὸν σφυγμὸν

modum locutum in auscultationibus, pulsus esse contractio-
 nem et distentionem omnium arteriarum. In compendio
 vero pulsuum sic ad verbum scribit: *Pulsus et omnis pul-
 sus affectus arteriis duntaxat et cordi accidit.* Rursus
 paulo post: *Nam pulsus quod dictum est, dilatatio est ar-
 teriae, vel arteriosae partis cordis.* In primis hoc tibi
 fac haereat, hactenus solorum fere Herophiliorum nos
 commemorasse definitiones, quum etiam Erasistratii mul-
 tas et Asclepiadii fecerint. Etiam hercle Athenaei Atta-
 lensis alleclae, quos pneumaticos vocant, etsi non ita mul-
 tas definitiones, tamen non quantas diximus fecerunt. Aga-
 thinus quidem certe, de quo paulo ante feci mentionem,
 quanquam improbet istos, qui omnia definitionibus student
 docere, ipse tamen librum primum conscripsit de pulsibus,
 ubi singula quae ad pulsus pertinent, nomina cum propriis
 definitionibus rerum interpretatur. Caeterum alias quidem
 praetereo, nam hoc in libro solius pulsus statui definitionem

Ed. Chart. VII. [97. 98.]

Ed. Bas. III. (49. 50.)

ὅρου μόνου μνημονεύειν, ἐπιδεδει(50)χότος μου πολλάκις, οὐδέν ἦττον τοῦδε καθ' ἐκάστην διαφορὰν σφυγμῶν ὁμοίως δύνασθαι πληρωθῆναι βιβλίον, ἔάν τε τις ὀρίξῃται τὸν μέγαν σφυγμὸν, ἅμα τοῖς παρακειμένοις αὐτῷ, κατὰ τὸ πηλίκον τῆς διαστολῆς, ἔάν τε τὸν μικρὸν, ἅμα τοῖς κατὰ τοῦτο παρακειμένοις. οὕτω δὲ καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας· καὶ νῦν, ὥς ἔφην, ὑπὲρ αὐτοῦ μόνου τοῦ σφυγμοῦ πρόκειται διελθεῖν ἐπὶ κεφαλαίων.

Κεφ. ια'. [98] Ὁ τοίνυν Ἀγαθίνος ἐπιτιμῶν τοῖς πάντως ὀρίξεσθαι τὸν σφυγμὸν βουλομένοις, ὅμως καὶ αὐτὸς εἰς μακρολογίαν οὐκ ἀναγκαίαν ἐνέπεσε μετὰ τοῦ καὶ σφάλλεσθαι φανερῶς, οἰόμενος ὁμωνύμως λέγεσθαι τὸν σφυγμὸν. ἄλλως μὲν γὰρ, φησὶ, τὴν τῆς καρδίας καὶ τῶν ἀρτηριῶν κίνησιν λέγομεν σφυγμὸν, ἄλλως δὲ τὴν ἐν ταῖς φλεγμαναῖς γινομένην αὐτῷ τῷ κάμνοντι συναίσθησιν. καὶ γὰρ καὶ ταύτην ὁμωνύμως φησὶ καλεῖσθαι σφυγμὸν· ἀλλὰ καὶ τὴν διαστολὴν τῆς ἀρτηρίας μόνην, καὶ ταύτην ὀνομάζεσθαι σφυγμὸν, ἐπειδὴν ἦτοι μέγαν, ἢ σφοδρὸν εἶναι λέγωμεν αὐτὸν, οὐ γινόμενων τούτων ἐν τῇ συστολῇ. καὶ μέντοι καὶ τὸν Ἀθηναίων

memorare. Certe quidem demonstravi ego multis in locis, librum de singulis differentiis pulsuum posse non secus ac hunc confici, si magnum pulsuum definias una cum his, quae ei ex quantitate distentionis sunt conjuncta, et si parvum una cum adjunctis ex hac, atque hoc modo omnes alios. Sed in praesenti, ut dixi, de solo pulsu statui summam verba facere.

Cap. XI. Hic ergo Agathinus qui eos accusat, pulsuum qui volunt omnino definire, tamen in loquacitatem et ipse incidit inanem, atque etiam liquido in eo lapsus est quod homonymum pulsuum putarit esse. Alio enim loco ait: *Cordis et arteriarum motum dicimus pulsuum esse.* Alias: *sensum illum quem in inflammationibus aegrotus percipit, nam et hunc ait pulsuum per homonymiam vocari, quin etiam solam arteriae distentionem nominari pulsuum, quando vel magnum, vel vehementem eum dicimus esse, qui in contractione non fiunt.* Et vero etiam Athenaeum ait cen-

Ed. Chart. VIII. [98.]

Ed. Basf. III. (50.)

φησιν οἶσθαι καὶ τὴν συστολὴν ὀνομάζεσθαι σφυγμόν, ὃ
σημαινομένῳ κλέυει τὸν Ἡρόδοτον ἐπιστῆναι. τούτῳ γὰρ
ἀνδρὶ προσεφώνησε τὸ βιβλίον, ἑαυτοῦ μὲν ὄντι μαθητῇ, πάντῃ
δ' ἐπιφανῶς ἰατρούσαντι κατὰ τὴν τῶν Ῥωμαίων πόλιν.
ἀλλὰ τὸν σύνθετον ἐκ πλειόνων διαστολῶν ὀνομάζεσθαι φησι
σφυγμόν, ἔτι τε πρὸς τούτοις οὐ μόνον τὸν ἐκ τῶν διαστο-
λῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν συστολῶν. ὅρα δὲ, φησὶ, μὴ τις καὶ ὁ
κατὰ τὸν καρπὸν ἴδιος ὀνομάζεται σφυγμός. δοκεῖ δέ μοι,
φησὶ, σφυγμός λέγεσθαι καὶ ἡ τῶν ἐν προχείρῳ τεταμένων
ἀρτηριῶν κίνησις. ἐπὶ τούτοις ἀπασι καὶ τοῦ κατὰ τὰ ὑπο-
χόνδρια γινομένου παλμοῦ μνημονεύει ζητῶν, εἰ καὶ τοῦτον
ἄμεινόν ἐστιν ὀνομάζειν σφυγμόν. γίνεσθαι μὲν γὰρ αὐτὸν
ἐνίοις τῶν παρακοπτικῶν, εἶναι δὲ τῆς κατὰ τὴν ῥάχιν ἀρτη-
ρίας τῆς παχείας. καὶ εἵπερ καὶ ταύτην, φησὶ, τὴν κίνησιν
ὀνομάζομεν οὐ σφυγμόν, ἀλλὰ παλμόν, ἔσται τις ἀρτηριῶν
κίνησις, οὐ σφυγμός, ἀλλὰ παλμός ὀνομαζόμενῃ. καθ' ὃ
σημαινόμενον καὶ ὁ Ἡλῆος Αἰγίμιος ἐπέγραψε τὸ περὶ παλ-
μῶν βιβλίον, ἐν ᾧ περὶ τῶν σφυγμῶν διαλέγεται. παρσιέρ-
χεται δὲ κἄνταῦθα πάλιν λόγος ἕτερος τοῖς μακρολογεῖν

ferè contractionem quoque pulsū appellari; quam signifi-
cationem jubet Herodotum attendere; huic enim viro suum
librum nuncupavit, suo quidem discipulo, apud Romanos
tamen in medicina exercenda claro. Sed conflatum ex
compluribus distentionibus appellari pulsū dicit; ad haec
non solum ex distentionibus constitutum, sed et ex contra-
ctionibus. Quid, inquit, si etiam qui proprius est carpi,
vocetur pulsus? Equidem existimo, inquit, pulsū dici
etiam evidentium arteriarum motum. Ab his omnibus pal-
pitationis secundum praecordia meminit, ecquid hanc quo-
que par sit appellare pulsū; quam quidem habeant non-
nulli deliri; esse autem crassae dorfi arteriae. Quem in
motu, inquit, vocamus non pulsū, verum palpitation-
em, erit jam quidam arteriarum motus, qui non pulsus,
sed palpitatio appelletur; qua etiam significatione Aegimius
Helienſis inscripsit librum de palpitationibus, in quo tractat
de pulsibus. Sed hoc rursus loco obrepit aliud argumentum

Ed. Chart. VIII. [98.]

Ed. Bas. III. (50.)

ἐθέλουσι, σκοπούμενοις εἰ γνήσιον ὄντως ἐστὶν Αἰγίμιον τὸ βιβλίον, ἢ εἰ πρῶτος Αἰγίμιος ἀπάντων ἔγραψε περὶ σφυγμῶν βιβλίον, ἢ καὶ τις ἄλλος πρὸ αὐτοῦ. τοῦτο μὲν ὄντως περιττόν, οὐ περιττόν δ' ἴσως δόξει εἶναι, καίτοι περιττόν ὄν, ἐπισκέψασθαι πότερον ἐν τι σημαίνεται πρὸς τοῦ σφυγμοῦ ὀνόματος, ἢ πολλά. φαίνεται γὰρ καὶ ὁ Ἀρχιγένης ἠκολουθηκέναι κατὰ τοῦτο τῷ διδασκάλῳ, πολλαχῶς οἰόμενος λέγεσθαι τὸν σφυγμόν. ἵνα δέ τις ἐπικρίνῃ τοὺς τοιούτους λόγους, ἀναγκαῖόν ἐστιν αὐτὸν ἐν τῇ τῶν γενῶν εἰς εἶδη τε καὶ διαφορὰς τομῇ γεγυμνάσθαι. μόνως γὰρ οὕτως τὰ ἴδια καὶ τὰ κοινὰ σημαινόμενα τῶν ὀνομάτων ἐκάστου δυνατόν εὕρισkein ἐστὶ. πολλαχόθι γ' οὖν μοι δοκοῦσι καὶ οἱ δόξαν ἐπὶ διαλεκτικῇ μεγάλῃν ἔχοντες ἡμαρτηκέναι, τοσαῦτα σημαινόμενα τῶν γενικῶν προσηγοριῶν οἰηθέντες ὑπάρχειν, ὅσαι πέρ εἰσιν αἱ καθ' ἐκάστην αὐτῶν οἰκεῖται διαφοραί. λέγω δὲ, εἴ τις οἰηθείῃ τὴν, ζῶον, φωνήν, οὐχ ἐν τι σημαίνειν· ἄλλως μὲν γὰρ λέγεσθαι ζῶον ἀθάνατον, ἄλλως δὲ θνητόν, καὶ λογικὸν μὲν ἄλλως, ἄλογον δὲ ἄλλως, καὶ δὴ καὶ ἄγριόν τε καὶ

his qui sermones fludent ducere, si disceptent, an Aegimii ille germanus liber sit, aut utrum caeterorum Aegimius scripserit de pulsibus primus, an alius ante illum. Hoc vero omnino est frivolum, illud fortasse non inane censebitur, tametsi est inane, indagare unumne pulsus nomen, an multa significet; videtur enim etiam Archigenes in eo cum praeceptore sentire, multis modis putans pulsus dici. De quibus sermonibus quo aliquis cognoscat, ad genera eum in species et differentias partienda necessarium est exercitatum esse; nam propriarum et communium significationum nominum haec una est via inveniendi. Itaque multis mihi locis videntur etiam qui illustres in dialectica sunt lapsi esse, qui totidem esse generalium nominum significationes sunt arbitrati, quot in iis singulis contineantur propriae species. Dico autem, si quis putaverit nomen animal non rem unam significare; aliter enim dici animal immortale, aliter mortale, et rationis particeps aliter, expers rationis aliter, et

Ed. Chart. VIII. [98. 99.]

Ed. Bas. III. (50.)

ἡμερον, ἀγελῶν τε καὶ μονότροπον, ὅσα τ' ἄλλα τοιαῦτα, ὥστε ἐάν τις ἐπέξεισι τῷ λόγῳ τῷδε καὶ γυμνάσῃ τὸν μαθητὴν ἐπὶ παραδειγμάτων πλειόνων ἐτοιμῶς ὁρᾶν τό τε κοινὸν ἐν πολλοῖς καὶ τὸ καθ' ἕκαστον ἴδιον, οἷον ὀλίγον τριβήσασθαι χρόνον. καὶ μὴν οὐχ οἷον τε χωρὶς τοιαύτης διδασκαλίας ἐπιδειξαι τὴν τοῦ σφυγμοῦ προσηγορίαν ἐν τι σημαίνειν, ὥσπερ τὴν τοῦ ζώον, [99] καὶ ὅτι μάλιστα κατὰ τὴν ἑκατέρου τομὴν εὐρίσκονται διαφοραὶ πολλαί. πρόδηλον οὖν ἤδη κἀνταῦθα τὸ μῆκος τῶν λόγων καὶ τιнос ἐνὸς ὅλου καὶ αὐτὸ δεόμενον βιβλίου τῷ βουλομένῳ διελθεῖν, ἀφ' ὧν ὁρμηθέντες οἱ ἄνδρες οἶδε νομίζουσι πολλαχῶς λέγεσθαι τὸν σφυγμὸν, ὅτι τε τὸ παρακρουσάμενον αὐτούς ἐστιν. εἴρηται μὲν οὖν μοι περὶ τούτων ἐπ' ὀλίγον καὶ τῷ πρώτῳ τῶν ἐξηγητικῶν ὧν εἰς τὸ περὶ σφυγμῶν Ἀρχιγένους πεποίημαι, τὸν ἀριθμὸν ὄντων ὀκτώ. καὶ νῦν δὲ ἀρκέσει, καθάπερ ἐπὶ τῶν ἔμπροσθεν, ἐν δεδειχθαι τὸ μῆκος τῶν ἐσομένων λόγων, ἐὰν ἅπαντά τις ἐπεξέροχηται τὰ τοιαῦτα. φαίνεται δ' οὖν καὶ ὁ Ἀγαθίνος, εἰ καὶ ὅτι μάλιστα τοῖς ἐπιχειροῦσιν ὀρίζεσθαι τὸν σφυγμὸν ἐπιτιμᾷ, δι' αὐτῶν τῶν λεγομένων ὑπ' αὐτοῦ

ferum etiam mansuetumque, ad haec gregale et solitarium, et id genus reliqua. Proinde si hanc disputationem persequere, discipulumque exercites ad multa exempla, ut statim quod multis commune est cernat et quod unicuique proprium, non parum impendes temporis. Atqui sine tali institutione ostendi non potest, pulsus vocabulum unam rem significare, ut animalis, etsi ex utriusque divisione quam plurimae prodeant differentiae. Itaque hic jam perspicias etiam longitudinem sermonis, qui integrum item librum requireret, si exponere velis, unde inducti illi pulsus multis modis putent dici, et quid sit quod iis imposuit. De quibus ego nonnihil etiam in primo commentariorum, quae in librum Archigenis de pulsibus conscripsi, numero octo, dixi; hic satis erit, sicut antea, si unam sermonis prolixitatem demonstrarem, qui ei habebitur, si quis talia persequi omnia velit. Nam videtur Agathinus, etsi incuset illos quam vehementissime, qui pulsus conantur definire, ex suis ipsius

Ed. Chart. VIII. [99.]

Ed. Bas. III. (50.)

ποτὲ μὲν ἐνέργειαν ἀρτηριῶν τε καὶ καρδίας αὐτὸν εἶναι νομίζων, ποτὲ δὲ κίνησιν ἀρτηριῶν τε καὶ καρδίας, ἔστι δ' ὅτε καὶ διαστολὴν καὶ συστολὴν ἀρτηριῶν καὶ καρδίας, οὐ μαχομένων ἀλλήλοις τῶν εἰρημένων λόγων, ἀλλὰ τοῦ μὲν, ὡς ἂν εἴποι τις, ὄντος γενικωτέρου, τῶν δ' εἰδικωτέρων.

Κεφ. ιβ'. Ὁ γοῦν Ἀρχιγένης ἐξεργάσθαι δοκῶν τὸν περὶ τῶν σφυγμῶν λόγον ἐν ἐνὶ μεγάλῳ βιβλίῳ κατὰ τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ τόνδε τὸν ὅρον ἔγραψε· σφυγμός ἐστι καρδίας καὶ ἀρτηριῶν διαστολὴ φυσικὴ τε καὶ συστολὴ φυσικὴ, προσθεῖς δηλονότι τὸ φυσικὴ τῷ τοῦ Ἀγαθίνου λόγῳ δι' ἣν ἐμπροσθεν αἰτίαν εἶπον. ἐκ διαστολῆς τε καὶ συστολῆς ὡς μερῶν συγκεῖσθαι νομίζουσι τὸν σφυγμὸν οἱ πνευματικοὶ πάντες, ἐνεργείας ἡγούμενοι τὰς κινήσεις ἀμφοτέρᾳς εἶναι, τῶν περὶ τὸν Ἡρόφιλον τε καὶ Ἀσκληπιάδην οὐχ ὁμοίως δοκοῦντων φέρεσθαι. τὸν μὲν οὖν Ἡρόφιλον περὶ διαστολῆς τε καὶ συστολῆς ἀρτηριῶν ζήτησιν ἰδίαν ἔχειν μακροτέραν· ἐνίοτε μὲν γάρ σοι δόξει καὶ τὴν διαστολὴν καὶ τὴν συστολὴν ἐνέργειαν νομίζειν, ὡς τὸ πολὺ δὲ μόνην τὴν συστολὴν.

verbis, nunc functionem arteriarum et cordis eum putare esse, nunc motum arteriarum et cordis, non quod inter se hae definitiones pugnent, sed quod una est, ut ita dicam, generalior, aliae specialiores.

Cap. XII. Et jam Archigènes, qui commentationem de pulsibus in uno praegrandi libro confecisse existimatur, in ejusdem initio definitionem hanc scripsit: Pulsus est cordis et arteriarum distentio atque contractio naturalis. Addidit hanc dictionem, naturalis, ad definitionem Agathini, ob causam quam ante explicavi. Ex distentione atque contractione ut partibus arbitrantur constare pulsum pneumatici omnes, actionem putantes utrumque motum esse, quum Herophilus et Asclepiades laud aequae sentire videantur. Ac Herophilus quidem de distentione et contractione arteriarum peculiarem quaestionem institueret videtur prolixior; nam subinde putabis eum et distentionem et contractionem censere actionem esse, fere tamen unam contra-

Ed. Chart. VIII. [99.]

Ed. Bas. III. (50.)

ὁ δὲ Ἀσκληπιάδης, οὐδεμίαν ὑπολαμβάνων δύναμιν ὑφ' ἧς ἢ τε καρδία καὶ αἱ ἀρτηρίαι κινεῖνται, ποικίλος ἐστὶ κατὰ τὴν λέξιν ὥσπερ ἐν ταῖς ἄλλαις ἀπάσαις ἐνεργείαις φυσικαῖς τε καὶ ψυχικαῖς, οὕτω καὶ τῇδε. ποτὲ μὲν γὰρ σοι δόξει μὴ ἐνεργείας αὐτὰς τίθεσθαι, καίτοι γε ἀκόλουθον αὐτοῦ ταῖς ὑποθέσεισι τοῦτ' ἐστὶ, ἐνίοτε δὲ ἐνεργείας αὐτὰς τίθεσθαι, ὥς καταχρώμενος, ἢ τῷ ἔθει συγχωρῶν. οἱ δ' ἀπ' Ἀθηναίου πάντες, ὥς εἴρηται, τὰς κινήσεις ἀμφοτέρας ἐνεργείας ἡγοῦνται, τὴν τε ἐν τῷ διαστέλλεσθαι γιγνομένην καὶ τὴν ἐν τῷ συστέλλεσθαι, οὕτω τε καὶ ἡμεῖς ὑπολαμβάνομεν, οὐκ ἐπὶ μόνων τῶν ἀρτηριῶν τε καὶ τῆς καρδίας, ἀλλὰ καὶ τοῦ θώρακος. καὶ γὰρ καὶ τοῦτον ἐνεργεῖν ἐδείξαμεν ἐν τε τῷ διαστέλλεσθαι καὶ συστέλλεσθαι. διορίζομαι δὲ ὥς ἐπὶ τοῦ θώρακος, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ἀρτηριῶν τὰς ἐπὶ τὴν μέσσην κατάστασιν ἀπὸ τῶν ἄκρων φορὰς, ἐνίοτε μὲν ἐνεργείας χωρὶς, ἐνίοτε δὲ σὺν ταύτῃ γινομένας. ἔαν οὖν καὶ τὰς περὶ τούτων ἀποδείξεις ἐπεισάγῃ τις τῷ λόγῳ, καὶ κατὰ τοῦτ' αὐτὸν εἰς μῆκος προάξει μακρότερον. ἔαν δὲ καὶ τῆς τῶν ὀνομάτων ὑπαλλαγῇς,

ctionem. Asclepiadis vero qui nullam ducit facultatem esse, abs qua cor et arteriae moveantur, varia est oratio, quum in aliis functionibus naturalibus animalibusque omnibus tum in hac. Dicas enim interim statuere eas illum ne actiones quidem esse, quanquam hoc consequens est suppositionibus ipsius; interim vero functiones esse ponere, veluti abutens nomine, aut consuetudini concedens. At vero familia Athenaei, ut dixi, omnis utrumque motum in functionibus habet, et distentionis et contractionis. In qua etiam nos sententia sumus, neque tantum de arteriis et corde, sed etiam de thorace, quippe quem etiam demonstravimus agere distendendo se et contrahendo. Distinguo autem tum in thorace, tum in arteriis lationes in medium statum ab extremis, quae nunc citra actionem, nunc cum illa fiunt. Horum si jam demonstrationes in hunc sermonem conjicias, hac re ad longitudinem tibi multum proficietur. Ad haec, si nominum varietatem, qua in definien-

Ed. Chart. VIII. [99. 100.]

Ed. Bas. III. (50. 51.)

ἦν ἐποιήσατο κατὰ τοὺς ὅρους, ἃς αὐθις προσέθισαν αἰτίας
εὐλόγους διέρχεται τις, εἰθ' ἕξῃς ὅπως ἐμέμψαντό τινες αὐ-
τὰς, εἰθ' ὅπως ἀπελογήσαντο περὶ τῶν εἰπόν(51)των, ἕτερον
μῆκος ἔτι καὶ τοῦδε περιττὸν τῷ λόγῳ προστεθήσεται.

Κεφ. ιγ'. [100] Μάγνος οὖν οὐ διαστολὴν καὶ συ-
στολὴν, ἀλλὰ καὶ διόγκωσιν καὶ συνῆλξιν αἰσθητὴν καρ-
δίας καὶ τῶν ὁμοιοπαθούντων αὐτῇ τὸν σφυγμὸν εἶναι
φησιν.

Κεφ. ιδ'. Αὐτὸς δὲ ὁ τῆς αἰρέσεως αὐτῶν ἡγεμὼν
'Αθήναιος τὸν σφυγμὸν ὀρίζεται κίνησιν κατὰ διαστολὴν φυ-
σικὴν καὶ ἀπροαίρετον τοῦ ἐν ἀρτηρίαις καὶ καρδίᾳ θερμοῦ,
ἕξ ἑαυτοῦ τε καὶ εἰς ἑαυτὸ κινουμένου, καὶ συγκινοῦντος καρ-
δίαν καὶ ἀρτηρίας, οὐ μόνον οὐσινώδη τὸν ὅρισμόν ποιησάμε-
νος, ἀλλὰ καὶ μετὰ τοῦ τῆς αἰτίας λογισμοῦ, καθ' ὃν τρόπον
ὀρίζεσθαι κελεύουσιν οἱ διαλεκτικοὶ τὰ ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ
εἶναι κτώμενα. καὶ συντομώτερον δὲ τὸν σφυγμὸν εἶναι φησι
διαπνοὴν φανεράν πρὸς αἰσθησιν ληπτὴν ὅσον ἐφ' ἑαυτῇ
καρδίᾳ καὶ ἀρτηρίῳ. ἔστι δὲ καὶ ὁδε ὁ ὅρος 'Αθηναίου.

do sunt usi, et hercle quas adduxerunt probabiles causas re-
censueris, deinde quemadmodum eas quidem reprehende-
runt, postea quomodo dicta sua alii defenderunt, hinc ora-
tioni accedet frivolae prolixitatis cumulus.

Cap. XIII. Magnus itaque non distentionem et con-
tractionem, sed etiam inflationem et concidentiam sensibi-
lem cordis, eorumque quae illi afficiuntur similiter, dixit
pulsam esse.

Cap. XIV. At ipse sectae illorum princeps Athe-
naeus pulsam definivit motum per distentionem naturalem
et involuntariam caloris, qui in arteriis est et in corde, qui-
que ex se ipso et in se ipsum movetur, unaque cor movet
et arterias. Ubi non essentialem modo definitionem fecit,
sed addidit et causam, quemadmodum definiri dialectici vo-
lunt ea quae dum fiunt sunt. Et compendiosius etiam pul-
sam dicit esse manifestum perspiratum, a sensu per se qui-
dem perceptibilem, cordis et arteriarum. Jam Athenaei

Ed. Chart. VIII. [100.]

Ed. Bas. III. (51.)

σφυγμός ἐστι διαστολὴ καὶ συστολὴ κατὰ διάπνοιαν καρδίας καὶ ἀρτηριῶν. ἔξεστι δὲ τῷ βουλομένῳ καὶ τὸν περὶ τούτων τῶν ὅρων λόγον ἐκτείνειν ἐπὶ πλείστον ἀνασκευάζοντί τε καὶ κατασκευάζοντι. καὶ ἄλλοι δὲ τινες τῶν ἀπὸ τῆς πνευματικῆς αἰρέσεως ὅρους ἐποίησαντο τοῦ σφυγμοῦ βραχὺ τῶν προειρημένων παραλλάττοντας, ὡς εἶπον, ὥστ' οὐ χρὴ μνημονεύειν αὐτῶν ἐπειγομένους καθ' ὅσον οἶόν τε διαδραμεῖν τὸν λόγον.

Κεφ. ιε'. Ὡσαύτως δὲ καὶ τοῖς ἀπ' Ἀσκληπιάδου διαφωνία ἐγένετο πρὸς ἀλλήλους, τοῖς μὲν προστιθεῖσι τι τοῖς εἰρημένοις ὑπ' Ἀσκληπιάδου, τοῖς δ' ἀφαιροῦσι, τοῖς δ' ὑπαλλάττουσιν. αὐτὸς μὲν γὰρ ὁ Ἀσκληπιάδης τὸν μὲν σφυγμὸν εἶναι συστολὴν καὶ διαστολὴν καρδίας τε καὶ ἀρτηριῶν, οὐκ ὀλίγοι δὲ τῶν ἀπ' αὐτοῦ γινομένων προστιθέασιν, οὐχ ἅπαξ, ἀλλὰ πολλάκις γιγνομένην κατὰ μίαν εἰσπνοήν, ὡς εἶναι τὸν ὅλον ὅρον τοιόνδε· σφυγμός ἐστι διαστολὴ καὶ συστολὴ καρδίας τε καὶ ἀρτηριῶν οὐχ ἅπαξ, ἀλλὰ πολλάκις γιγνομένη κατὰ μίαν εἰσπνοήν. ἐξηπατήθησαν δὲ ὑπὸ

etiam haec est definitio: Pulsus est distentio et contractio cum perspiratu cordis et arteriarum. Si cui autem cordi est, hisce definitionibus confutandis confirmandisque longissime orationem extendat licet. Jam vero alii quidam de pneumatica secta definitiones pullus fecerunt aliquantum ab antedictis, ut dixi, variantes; quò minus eas eommemorare statui, quod perstringere quam brevissime orationem studeam.

Cap. XV. Asclepiadis etiam discipuli fuerunt inter se discordes, quod definitionibus quidam Asclepiadis aliquid adjicerent, alii detraherent, alii immutarent. Nam ipse Asclepiades quidem pulsum dicit esse distentionem et contractionem cordis et arteriarum. Hic multi ejus discipuli addunt, quae non semel, sed identidem in una inspiratione fiat, ut tota definitio haec sit: Pulsus est distentio et contractio cordis et arteriarum, quae non semel, sed identidem in una inspiratione fiat. Sed decepti quidam sunt ab

Ed. Chart. VIII. [100. 101.]

Ed. Bas. III. (51.)

τοῦ γεγράφθαι κατὰ τὸ περὶ τῆς ἀναπνοῆς καὶ τῶν σφυγμῶν αὐτοῦ βιβλίον οὕτως τὴν λέξιν, ἐπιλαθόμενοι τοῦ λόγου ἐν ᾧ τοῦτ' ἔγραψε. πρόκειται γὰρ αὐτῷ δεῖξαι, τίνα μὲν ὁμοίως γίνεται κατὰ τε τὰς ἀναπνοὰς καὶ τοὺς σφυγμοὺς, τίνα δὲ ἑτέρως τε καὶ διαφερόντως. ἐν ᾧ τοίνυν ἐπιδείκνυσι τὰ διαφέροντα, καὶ ἡ προκειμένη γέγραπται λέξις, εἰς διορισμὸν ἀναπνοῆς τε καὶ σφυγμῶν ἔχουσα προσκείμενον, οὐχ ἅπαξ, ἀλλὰ καὶ πολλάκις γιγνομένη κατὰ μίαν εἰσπνοήν.

Κεφ. ισ'. Ἔνοι δὲ καὶ αὐτοῖς τούτοις προσέθεσάν τινα, καθάπερ καὶ Μοσχίων ὁ διορθωτὴς ἐπικληθεὶς, ἐπειδὴ τίνα τῶν ὑπ' Ἀσκληπιάδου λελεγμένων ἐπληρωθοῦτο, μὴ πάντῃ πειθόμενος τάνδρῃ, καθάπερ οὐδ' ὁ Ἀλέξανδρος Ἡροφίλῳ. τίς οὖν ὁ τοῦ Μοσχίωνος [101] ὄρος εἰπόντες ἀπαλλαγῶμεν ἤδη καὶ τῶν Ἀσκληπιάδου σφυγμός ἐστι κίνησις ἰδίου καρδίας καὶ ἀρτηριῶν καὶ φλεβῶν καὶ ἐγκεφάλου καὶ τῆς περὶ αὐτὸν μήνιγγος κατὰ μίαν εἰσπνοήν, οὐχ ἅπαξ δὲ, ἀλλὰ πολλάκις γιγνομένη. καὶ σοὶ καὶ τῆς

eo, quod in libro suo de respiratione et pulsibus scripserit in eum modum ista verba, obliti orationis ubi hoc scripsit. Nam demonstrare instituit, quae simili modo fiunt in respirationibus et pulsibus et quae alio diversoque, ac ubi diversitatem declarat, ista commemorata verba sunt scripta, quo respirationem separaret a pulsibus, quibus hoc est adscriptum: quae non semel, sed identidem in una inspiratione fiat.

Cap. XVI. Alii porro quaedam adjecerunt praeterea, de quibus Moschion est, cognomine corrector, quod Asclepiadis scripta quaedam corrigeret, non ubique cum eo sentiens, sicut nec cum Herophilo Alexander. Ego vero simul ut Moschionis definitionem narravero, recedam a schola Asclepiadis: Pulsus est motus peculiaris cordis, arteriarum, venarum, cerebri, ambientisque hoc membranae, qui in una inspiratione non semel, sed identidem fiat. Atqui

Ed. Chart. VIII. [101.]

Ed. Bas. III. (51.)

ἐξηγήσεως ἐκάστου τῶν κατὰ τὸν ὅρον εἰρημένων οὐκ οἶμαι δεήσειν, εἰ μέμνησαι τῶν ἄχρι δεῦρο λελεγμένων.

Κεφ. ιζ. Ἀξίον οὖν ἴσως ἐστὶ καὶ τῶν περὶ τὸν Ἐρασίστρατον μνημονεύσαι, διενεχθέντων καὶ αὐτῶν πρὸς ἀλλήλους οὐχ ἦττον ἢ οἱ ἄλλοι. τὸ γὰρ τοι θαυμάσιον τοῦτ' ἐστίν, ὅτι μὴ μόνον ἀπὸ διαφερουσῶν αἰρέσεων, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν ἀφ' ἐνὸς ἀνδρὸς ἀναγομένων οἱ πλεῖστοι διεφάνησαν, ἔνιοι δὲ καὶ δύο καὶ τρεῖς ὅρους ἔγραψαν, ὥσπερ Ἀπολλώνιος ὁ ἀπὸ Στράτωνος ἕνα μὲν τόνδε· σφυγμός ἐστι κατὰ τὴν ἐπιπλήρωσιν τοῦ ἀπὸ καρδίας πνεύματος ἐκπεμπομένου περὶ τὴν ἀρτηρίαν διάστασις γινομένη. δεύτερον δὲ τόνδε· σφυγμός ἐστίν ἡ ἀπὸ τῆς ἀρτηρίας διάστασις καὶ συστολὴ ἀπὸ τῆς ἐν αὐταῖς παρακιμένης καὶ ἀνάλογον δυνάμει. τρίτον δ' ἄλλον· σφυγμός ἐστι διάστασις, καθ' ἣν πρὸς τὴν ἀφὴν ἡ ἀρτηρία προσπέπτει. οὗτος μὲν οὖν ὁ τρίτος ὅρος ὅτι τὴν αὐτὴν ἔχει δύναμιν τῷ κατὰ τὸν ἐν ἐπισκέψει σφυγμὸν ὁρισμῷ πρόσθεν ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Ἀλέξανδρον εἰρημένων, παντὶ δῆλον· ὁ δὲ πρῶτος ὑπ' αὐτοῦ γεγραμμένος οὐσιώδης ἐστὶ κατὰ τὴν Ἐρασιστράτου

non puto desiderare te interpretem horum quae definitio habet, si quid memores hactenus dictorum.

Cap. XVII. Quare sit operae pretium fortasse transire ad Erasistrati discipulos, qui inter se non minus ac alii dissenserunt. Siquidem hoc quidem mireris, non tantum diversarum sectarum medicos, sed illos etiam qui unum virum sectarentur, dissensisse plerosque; quosdam etiam duas et tres definitiones conscripserunt, ut Apollonius Stratonis filius unam hanc: Pulsus est dilatatio arteriae, quae completionem fit spiritus a corde emissi. Alteram hanc: Pulsus est arteriae dilatatio et contractio, a facultate quae illi conjuncta est ac proportionem respondet. Ac tertiam aliam: Pulsus est dilatatio quae facit ut tactum arteria feriat. Atque hanc definitionem tertiam aequipollere definitioni pulsus in consideratione positi, nuper ab Alexandro allatae, nemo est qui nesciat. Prima autem quam scripsit essentialis est, consentiens Erasistrati sententiae, quandoquidem pu-

Ed. Chart. VIII. [101.]

Ed. Bas. III. (51.)

δόξαν συγκείμενος, ἐπειδὴ καὶ τὰς ἀρτηρίας, ὡς καὶ πρόσθεν ἔφην, οἶται διαστελλέσθαι κατὰ τὴν ἐπιπλήρωσιν τοῦ παρὰ τῆς καρδίας ἐπιτεμπομένου πνεύματος. ἀξιοῦσι γὰρ ἡμᾶς ἐπιπλήρωσιν, οὐ πλήρωσιν λέγειν, ἵνα μὴ τις ὑπονοήσῃ πᾶν ἐκκενοῦσθαι τὸ πνεῦμα τῶν ἀρτηριῶν ἐν ταῖς συστολαῖς. ὁ δὲ δεύτερος ὅρος ἐφάπτεται καὶ τοῦ τῶν δυνάμεων λόγου, βέλτιον ὑπ' ἄλλων Ἑρασιστρατείων συντεθείς, ὅσοι τὸν σφυγμὸν ἔφασαν εἶναι διαστολὴν καὶ συστολὴν ἀρτηριῶν τε καὶ καρδίας, ὑπὸ ζωτικῆς τε ψυχικῆς δυνάμεως ἐπιτελουμένην. αὐτὸς γὰρ ὁ Ἑρασίστρατος ἐν τοῖς περὶ πυρετῶν ἀπεφήνατο σαφῶς, οὐ μόνον ζωτικὴν δύναμιν εἶναι κατὰ τὴν καρδίαν, ἀλλὰ καὶ ψυχικὴν. ἐνίοις δ' αὐτῶν ἤρκεσε τὸν σφυγμὸν εἰπεῖν κοινὴν ἐνέργειαν καρδίας τε καὶ ἀρτηριῶν. ἐνιοὶ δὲ περιεργότερον ἀντιδιαστολὴν ἀρτηριῶν πρὸς καρδίαν ἔφασαν εἶναι τὸν σφυγμὸν, ἐν ᾧ μὲν χρόνῳ διαστελλέσθαι συμβαίνει τὴν καρδίαν, ἐν τούτῳ συστέλλεσθαι τὰς ἀρτηρίας οἰόμενοι, καθ' ὃν δ' ἐκείνη συστέλλεται, τὰς ἀρτηρίας διαστελλέσθαι. ὁ γὰρ μὴν πρῶτος τῶν ἀπὸ τοῦ Ἀπολλωνίου ῥηθέντων τὴν διαστολὴν μόνην σημαίνει σφυγμὸν εἶναι, ἣν αὐτὸς ὠνόμασε διάστασιν,

tat arterias, ut superius etiam memini, ideo distendi, quod compleantur spiritu a corde suppeditato. Nam completionem volunt nos, non impletionem dicere, ne quis omnem in contractionibus existimet spiritum evacuari. Secunda definitio facultatum etiam sermonem tangit, quam alii rectius Erasistratii fecerunt, qui pulsum esse dixerunt distentionem et contractionem arteriarum et cordis, quam vitalis facultas et animalis efficit. Nam ipse Erasistratus in commentariis de febribus aperte affirmavit etiam animale esse in corde, nedum vitalem facultatem. Nonnullis illorum satis fuit dixisse, pulsum communem actionem esse cordis atque arteriarum. Quidam anxie magis distentionem arteriarum, cordi contrariam, esse pulsum affirmaverunt, quando attollitur cor, eodem tempore contrahi arterias existimantes et quum illud contrahitur, tum distendi arterias. At vero Apollonii prima definitio solam declarat distentionem esse pulsum, quam dilatationem appellavit, hisce verbis:

Ed. Chart. VIII. [101. 102.]

Ed. Bas. III. (51.)

ᾧ δὲ πῶς γράψας· σφυγμός ἐστι κατὰ τὴν ἐπιπλήρωσιν τοῦ ἀπὸ καρδίας πνεύματος ἐκτεμπομένου περὶ τὴν ἀρτηρίαν διάστασις γιγνομένη. ὃ γε μὴν Ἐρασίστρατος ἔοικεν οὐ τὴν κατὰ φύσιν ἐν ἀρτηρίαις κίνησιν ὀνομάζειν σφυγμόν, ἀλλὰ μόνην τὴν ἐπὶ φλεγμονῇ. δῆλον δὲ ἐκ τῶν ῥήσεων αὐτοῦ τῶν ἐν τῷ πρώτῳ περὶ πυρετῶν, ἐν αἷς κίνησιν μὲν ἀρτηριῶν ὀνομάζει τὸν κατὰ φύσιν ὑφ' ἡμῶν καλούμενον σφυγμόν, ὃν δ' αὐτὸς ἐπὶ φλεγμονῇ τὴν μεταβολὴν ἔχειν φησὶ, σφυγμόν φαίνεται καλῶν, ὥς οὐ κατὰ πάσης κινήσεως ἀρτηριῶν ἐπιφέρειν ἡγούμενος χρῆναι τὴν τοῦ σφυγμοῦ προσηγορίαν, ἀλλ' ἐπ' ἐκείνης μόνης, ἥ τις ἐξίσταται τοῦ κατὰ φύσιν ὑπὸ τῆς κατὰ τὴν φλεγμονὴν διαθέσεως. εὐδῆλον οὖν ἤδη τὸ πλῆθος τῶν ἐσομένων λόγων, εἴαν τις ἐπιξέρχηται τὰ πάντα καὶ μνημονεύῃ τῶν τε πρὸς ἀλλήλους εἰρημένων τοῖς Ἐρασιστρατείοις καὶ τῶν πρὸς τοὺς ἄλλους, ὅσα τε πάλιν ἐκεῖνοι πρὸς αὐτοὺς ἀντεῖπον. ὁπότ' οὖν τὰ κεφάλαια μόνον αὐτὰ λέγων ἐγὼ νῦν ἐπλήρωσα ὅλον [102] βιβλίον, οὐδ' οὖν οὐδὲ πάντας ἐπαλθὼν τοῖς εἰρημένους ὅρους, ἅρ' οὐ πρόδηλον, ὥς τῷ πάντ' ἐπιξέρχεσθαι βουλομένῳ καὶ τρία καὶ τέτταρα

Pulsus est dilatatio arteriae, quae completionē fit spiritus a corde emissi. Erasistratus vero videtur non naturalem arteriarum motum appellare pulsum, verum motum duntaxat in inflammatione, id quod ejus verba arguunt in primo commentario de febribus, ubi vocat motum arteriarum, quem naturalem nos pulsum appellamus; quem vero in inflammatione ille immutationem dicit habere, pulsum videtur vocare, non censens scilicet cuivis arteriarum motui esse pulsus nomen attribuendum, sed soli ei qui ab affectu in inflammatione a naturali statu deducitur. Cernis igitur verborum copiam, qua abundabis, si cuncta haec persequare et quae in se Erasistratii mutuo ac quae in alios disputarunt, commemorare, et quae item illi responderunt his. Quum igitur in capitibus ego tantum recensendis librum jam totum confecerim, idque multis etiam praeteritis illorum definitionibus, quid qui exequi omnia velit, nonne tres libros,

Ed. Chart. VIII. [102.]

Ed. Bas. III. (51. 52.)

πληρωθήσεται βιβλία; καὶ τοίνυν νόμιζε πεπληρωῖσθαι τὰ τοιαῦτα, καὶ τι μειράκιον εἰς φλύαρον ἐμπειρὸν σοφιστὴν ἅπαντα λέγειν ἐσπουδακότα καὶ μηδὲν ὅλως παραλαττεῖν τῶν εἰρημένων τοῖς λατροῖς ἐν πολλῷ χρόνῳ φιλοπόνως ἐκμαθεῖν αὐτὰ, καὶ περὶ συγχεῖν ἐπ' ἀρρώστου τινὸς ἑτέρῳ μειράκιῳ παρ' ἑτέρου διδασκάλου, πῶς τε χρὴ διαγιγνώσκειν ἕκαστον τῶν σφυγμῶν καὶ τί δηλοῦν πεφύκασι μεμαθηότι, πότερόν σοι δοκεῖ χρήσιμόν τι πρὸς τὴν τέχνην εἰς πρόγνωσιν ἐπὶ τοῦ νοσοῦντος εὐρήσειν; ἢ πότερον εἰδοκμήσειν παρ' αὐτῷ τε τῷ κάμνοντι καὶ τοῖς παροῦσι; τὸ μὲν γὰρ ἕτερον μειράκιον ὅπως ὀρίζεσθαι χρὴ τὸν σφυγμὸν διήξει λόγους μακροὺς, εἴτε δ' ἀκινδύνως, εἴτε κινδυνωδῶς ὁ (52) κάμνων ἔχει, καὶ πότερον εἰς χρόνον μῆκος αὐτῷ προελθεῖν, ἢ διὰ ταχέων κριθῆναι συμβήσεται, παντάπασιν ἀγνοήσῃ· τὸ δ' ἕτερον μειράκιον ἀκριβῶς μὲν ταῦτα προγνώσεται τε καὶ προερεῖ τοῖς παροῦσιν, ἀγνοήσῃ δὲ πῶς ὀρίζεσθαι χρὴ τὸν σφυγμόν. ἐκ παραβολῆς δ' οὕτως ἐναργῶς διαγνωσθήσεται ποῖον μὲν τι τὸ ἄχρηστόν ἐστι τῆς διδασκαλίας εἶδος, ὁποῖον

atque adeo quatuor habebit conficiendos? Fac vero confectos esse, et adolescentem quempiam qui in nugatorem incurrisset praeceptorem, qui omnia dicere velit, nihilque praeterire eorum quicquam quae tradiderunt medici, longo tempore illa et summo studio edidicisse, postea congressum apud aegrotum aliquem esse cum alio adolescente, qui ab alio praeceptore didicerit rationem cujusque pulsus dignoscendi et quid denuntiare soleant, uter tibi videatur commodi aliquid inventurus ad praefagiendum de aegroto? aut uter nomen affecuturus apud aegrotum et praesentes? Nam alter adolescens, qui pulsus sit definiendus, multis verbis aget; at morbus periculone vacet, an cum periculo sit, et diuturnusne sit futurus, an brevi judicatio sit expectanda, plane nesciet: alter adolescens exacte haec praesentiet, praedicetque praesentibus, sed eum ratio definiendi pulsus fugit. Hoc autem aperte declarabit comparatio, quae ratio docendi utilis, quae inutilis sit. Verum ut est in proverbio, Dulce

Ed. Chart. VIII. [102.]

Ed. Bas. III. (52.)

δὲ τὸ χρήσιμον· ἀλλ' ὡς ἡ παροιμία φησί, γλυκὺς πόλεμος ἀπείρω, οὕτω μοι δοκοῦσι καὶ οἱ πάνθ' ὀρίζεσθαι προαιρούμενοι μηδόλως ἐγνωκέναι τὰς γεροντίας ζητήσεις τοῖς διαλεκτικοῖς περὶ τοῦ πῶς ὀρίζεσθαι προσήκει. τὸ μὲν οὖν ἐρμηνεύειν λόγῳ τὸ δηλούμενον ἐκ τοῦ ῥηθέντος ὀνόματος, ὅταν γε μὴ πάνυ τι τοῦ προκειμένου πράγματος ἐναργῇ πάντες ἔχωσι τὴν νόησιν, οὐ μόνον χρήσιμον, ἀλλὰ καὶ ἀναγκαῖόν ἐστιν· ἀναγκαῖον δὲ ἀπείδαν ἦτοι γ' ἔκόν τις αὐτὰ ὑπὸ πανουργίας, ἢ ἄκων ὑπὸ ἡλιθιότητος ἐναλλάττει τὰ σημαίνόμενα πρὸς τῶν ὀνομάτων, ἐπιφέρων αὐτὰ καθ' ἐτέρων πραγμάτων ἢ πάντες ἀνθρώποι. μηδετέρου δὲ τούτων ὄντος, οὐδὲ λόγῳ χρὴ δηλοῦσθαι τὸ πρᾶγμα, τῆς ἰδίας προσηγορίας αὐτάρκως αὐτὸ σημαίνουσης. τὸ δὲ ὀρίζεσθαι πάντως ἐθέλειν ἅπαν πρᾶγμα σοφιστικῆς διδασκαλίας ἔργον ἐστί. καὶ ταῦτα ἔξεστι λέγειν ἐμοὶ μάλιστα πείραν ἱκανὴν ἐν αὐτοσχέδιοις προβλήμασι δεδοκότε. περὶ παντὸς γὰρ αἰ τοῦ προβληθέντος εἰς ὄρισμόν ἐδείξα δι' ὅλης ἡμέρας δύνασθαι τινα λέγειν. οὐκ οὖν ἀπορία λόγων εἰς ὄρους ἐπιτηδεῶν ἐγκαλῶ τοῖς εὐποροῦσιν, ἀλλ' ἐπιδείξας ἑμαυτὸν ἀπάντων

bellum inexperto, sic isti videntur mihi, qui omnia volunt definire, prorsus quaestiones ignorare quas dialectici de ratione definiendi instituerunt. Nam definitione quidem significationem explicare propositi nominis, si quidem propositam rem non omnes plane assequantur, non dico conducit, sed necessarium est. Necessarium etiam ubi quis vel versutia de industria, vel imprudens prae stupiditate, significationes commutet nominum, tribuens aliis rebus ea ac omnes homines. Si absque utroque horum fit, omnino res definitione non est aperienda, quod suum ipsa nomen abunde declarat, nam definire plane omnia velle ad sophisticam disciplinam pertinet. Mihi quidem haec licet dicere, qui frequentissime in quaestionibus improvisis feci periculum; nam de quavis re ad definiendum proposita dici demonstravi posse totum diem. Quare non quo verbis deficiam ad definiendum accommodatis, inabundantes queror, sed quum probavi omnium me ad eam loquacitatem esse instructissimum, hu-

Ed. Chart. VIII. [102.]

Ed. Bas. III. (52.)

εὐπορώτατον εἰς τὴν τοιαύτην ἀδολεσχίαν, φιλάνθρωπον ἡγησάμεν εἶναι, τῶν μανθανόντων ἕνεκα τῆς ὀφελείας τὰς τέχνας, ἐπιδείξαι τὴν ἀλήθειαν, οὐχ ὥσπερ οἱ πολλοὶ τῶν ὁτιοῦν ἐπισταμένων ἐπιχειροῦσιν αὐτὸ σεμνύνειν, ἀλλ' ἐκείνοι καὶ σφᾶς αὐτοὺς ἡγούμενοι φανεῖσθαι σεμνοτέρους, ἀλλ' αἰὲν τῶν ἐγνωσμένων ἐμμενῶ, διακρίνειν ἀπὸ τῶν ἀχρήστων τὰ χρήσιμα. πλὴν γὰρ ὀλίγων ἅπαντες οἱ διδάσκοντες τὰς τέχνας ἐν τοῖς ἀχρήστοις πλεονάζουσιν; ὧν ἐν καὶ τοῦτ' ἐστιν, ὃ νῦν ἐν ἅπαντι τῷ διηγουμένῳ λόγῳ προεχειρισάμεν, ἐπινειμαμένου τοῦ τῆς φιλοριωτίας νοσήματος οὐ μόνον τοὺς ἰατροὺς καὶ φιλοσόφους, ἀλλὰ καὶ ῥήτορας καὶ μουσικοὺς καὶ γραμματικούς. ἅπασιν οὖν, ἐὰν σωφρονῶσιν, ἐφ' ἐνὸς παραδείγματος τοῦ κατὰ τὸν σφυγμὸν ὀφείλμον ἡγοῦμαι πεποιοῦσθαι βοήθειαν. ἐὰν δ' αὐθις ποτε δόξη κατὰ πολλὴν σχολὴν ἅπαντα τὰ περὶ τῶν ὄρων ἀμφισβητούμενα διελεῖν τε καὶ κρῖναι, καὶ τοῦτ' ἀόκνως πράξω. τινὲς μὲν γὰρ αὐτοὺς ἀχρήστους εἶναί φασι, τινὲς δὲ χρησίμους μὲν εἶναι λέγουσιν, ὅπως δ' ὀρίεσθαι χρὴ διαφέρονται. καὶ νῦν δὴ ἤδη δύο βιβλία περὶ αὐτῶν ἐστὶ

manitatis duxi esse, si artibus insudantium haberem rationem, veritatemque aperirem, non quod plerique faciunt sciolī, qui suspici, quod sciant, quaerunt, sed et ipsi se ipsos venerandos magis apud alios putant fore, sed quae cognovissem semper, distinguerem utilia ab inutilibus. Omnes enim, quum a paucis discessum est, qui artes tradunt, nugis omnia refarferunt: de quibus hoc est, quod hactenus tractavimus. Nam pervasit amoris definiendi morbus non medicos tantum ac philosophos, sed oratores etiam et musicos grammaticosque. Quibus ego, si sapiant, omnibus uno de pulchris exemplo medicinam sane praesentem feci. Quod si quando per otium multum sit visum omnes persequi et judicare controversias de definitionibus, ne id quidem facere dubitabo, siquidem inutiles quidam dictitant illas esse, alii utiles illas quidem, sed de ratione disceptant definiendi. Sed jam libros etiam de his duos conscripsi, tertium et quar-

Ed. Chart. VIII. [102.]

Ed. Bas. III. (52.)

μοι γεγραμμένα, τῶν εἰς τὰ περὶ ἀποδείξεως Ἀριστοτέλους
ὑπομνημάτων τοῦ δευτέρου τὸ τρίτον καὶ τέταρτον. ἐπι-
γράφεται δ' ὑπὸ τῶν πλείστων ἀναλυτικῶν δεύτερον ἢ
τοιαύτη πραγματεία, καθάπερ ἡ περὶ συλλογισμοῦ προτέ-
ρων ἀναλυτικῶν.

tum commentarium in secundum librum Aristotelis De de-
monstratione. Cui libro titulum multi indiderunt Analyti-
corum posteriorum, sicut et libro De syllogismo priorum
Analyticorum.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΔΙΑΓΝΩΣΕΩΣ ΣΦΥΓΜΩΝ ΛΟΓΟΣ Α.

Ed. Chart. VIII. [103.]

Ed. Bas. III. (52.)

Κεφ. α'. Τῆς περὶ τοὺς σφυγμοὺς θεωρίας εἰς τέ-
ταρα μέρη νενεμημένης τὸ μὲν πρῶτον ἐξαριθμεῖται τὰς κατ'
εἶδη τε καὶ γένη διαφορὰς αὐτῶν, τὸ δὲ δεύτερον αὐτὸ δὴ
τοῦτο, ὃ νῦν ἐστὶν ἡμῖν προκείμενον, τὸ περὶ τῆς διαγνώσεως
αὐτῶν, τὸ δὲ τρίτον τὰς αἰτίας τῆς γενέσεως ἐκάστου δι-
δάσκει, τὸ δὲ τέταρτον τε καὶ ἔσχατον, οἷόν τι δη-
λοῦν πέφυκεν ἰατροῖς μὲν ἀπάντων τὸ τιμιώτατον, ὥστε
καὶ τᾶλλα διὰ τοῦτο μεταχειρίζονται, φιλοσόφοις δ', ὅσοι
τὴν περὶ φύσεως ἐπιστήμην ἐζήτησαν, οὐ παντελῶς ἄτιμον·

GALENĪ DE DIGNOSCENDIS PULSIBVS LIBER I.

Cap. I. De pulsibus commentationem in quatuor
partes sumus partiti. Prima specierum et generum illorum
differentias recenset. Altera, quae est haec ipsa, quam nunc
in manibus habemus, agit de iis dignoscendis. Tertia cau-
sas aperit a quibus quisque generatur. Quarta et postrema,
quid denunciare solent, medicis sane prae caeteris honora-
tissima, quo fit ut reliquas partes hujus nomine tractent, et
a philosophis, qui scientiam naturalem investigarunt, non

Ed. Chart. VIII. [103. 104.]

Ed. Bas. III. (52.)

ὁθεν εἰκότως τὸ μὲν πρῶτον ἀπάντων μόριον κοινὸν ἐξ ἴσου
 ἰατροῖς τε καὶ φιλοσόφοις, τὸ δὲ δεύτερόν τε καὶ τέταρτον
 ἰατρῶν μᾶλλον ἴδιον, ὥσπερ τὸ τρίτον φιλοσόφων. ταῦτ'
 ἄρα τὸ μὲν τρίτον ἰκανῶς ἀμφοτέροις ἐσπούδασται, τοῖς
 μὲν αὐτὸ δὴ τὸ τιμιώτατον ὑπάρχον, τοῖς δ' ἐγγύτατα τοῦ
 τιμιωτάτου, τὸ δὲ τέταρτον ἦττον μὲν τούτου, μόνων ἰα-
 τρῶν ὑπὲρ αὐτοῦ γραψάντων, μᾶλλον δὲ τῶν ἄλλων. τὸ δὲ
 πρῶτον ὑπὸ μὲν τῶν σοφιστῶν ἀμετρότερον, ἰατροῖς δὲ,
 ὅσοις τῶν ἔργων τῆς τέχνης πλείων φροντίς ἢ τοῦ ληρεῖν ἐν
 διατριβαῖς, αὐτάρκως ἐσπούδασται. λοιπὸν δὲ τὸ δεύτερον,
 οὔτε φιλοσόφων τις ἔγραψεν, οὐ γὰρ δὴ τῷ τρίτῳ γε, ἀλλὰ
 τῷ τετάρτῳ χρήσιμον ἦν, οὔτε ἰατρῶν, πλὴν ἐπὶ βραχὺ παν-
 τελῶς οἱ περὶ τὸν Ἀρχιγένην. [104] δεῖται δὲ λόγου μὲν
 ἥκιστα συγχοῦ τοῦτο, χρόνου δ' ὁμοῦ τῶν ἄλλων ἀπάντων
 μακροτέρου. πρὸς γὰρ τὸ χρῆναι τὴν ἀφὴν ἀσκήσαι, ὥστε
 τῆς παρὰ μικρὸν ἀκριβῶς αἰσθάνεσθαι διαφορᾶς, οὐδ' ἐφ'
 ἡμῖν ἐστὶν ἡ ἀσκήσις αὐτῆς. τὴν μὲν γὰρ τῶν ἀρμένων τε καὶ
 ὀργάνων χρῆσιν, ἔτι τε τὰς ἀνατομὰς, καὶ τὴν περὶ τοὺς

plane neglecta. Quamobrem merito omnium prima pars
 ad medicos juxta et ad philosophus pertinet, sed secunda et
 quarta medicis est propria magis, ut tertia philosophis.
 Quocirca magnopere utrique in tertia elaborarunt, quod hi
 honoratissimam partem esse censerent, illi proximam sta-
 tuerent honoratissimae. In quarta non perinde quidem ac
 in hac, eo quod soli de ea medici scripserunt, plus tamen
 quam in reliquis laboratum est. At in prima sophistis
 plus satis, medicis qui magis artis opera spectant quam nu-
 gas, satis inter disputandum laboris fuit. Reliquam secun-
 dam partem nec philosophorum, neque enim ad tertiam,
 sed ad quartam faciebat, nec medicorum praeter Archige-
 nem, idque plane leviter, attigit quisquam. Flagitat autem
 haec non prolixam quidem orationem, sed tempus aliis si-
 mul omnibus longius. Nam quum tactu nobis opus est
 exercitato, ut parvam etiam exacte differentiam sentiamus,
 tum non est in manu nostra ejus exercitatio. Nam compa-
 ginum usum et instrumentorum, et vero dissectiones, usum-

Ed. Chart. VIII. [104.]

Ed. Bas. III. (52.)

ἐπιδέσμονς τε καὶ βρόχους ἐμπειρίαν, ὅσαι τ' ἄλλαι χειρουργίαι τοῖς ἰατροῖς ἀναγκαῖαι, τάχ' ἂν τις καὶ χωρὶς τῶν ἔργων ἐκμάθοι. καὶ τὰ γε πολλὰ οὕτω δρῶμεν, μιμήματα τῶν ἀληθινῶν μηχανώμενοι, δι' ὧν εἰς μὲν τὸ τέλειον ἐλθεῖν οὐχ οἶόν τε, πλεῖστον δ' οὖν προελθεῖν καὶ πλησίον τοῦ τέλους ἀφικέσθαι δυνατόν. ἐν δὲ τῇ περὶ τοὺς σφυγμοὺς τριβῇ, τί ἂν τις ἐξεύροι μίμημα δορκαδίζοντος, ἢ σκοληκίζοντος, ἢ τινος τῶν ὀπανίως μὲν γινόμενων, μέγα δέ τι δηλούντων; οὐδὲν οὐδ' ἐγγύς· ἀλλὰ λόγῳ μὲν αὐτῶν τὴν φύσιν ἐρμηνεύσαι δυνατότερος ἕτερος ἐτέρου. ὥστε δ' ἀσκήσαι γνωρίζειν ἐντυχόντα ῥᾶστα καὶ ἀκριβέστατα, χωρὶς τῆς ἐπ' αὐτῶν τῶν ἔργων τριβῆς, οὐδὲν ἂν εὖροις τοιοῦτο μηχανήμα τοῖς ἰατροῖς ἐπινενοημένον, οἷα περὶ τὰς ἄλλας χειρουργίας. διὰ τε οὖν τοῦτο χρόνον δεῖται μακροῦ καὶ προσέτι διὰ τὴν τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων ἀκρίβειαν. εἰ γὰρ οἱ πλαστικοὶ μὲν καὶ γραφικοὶ τὴν ὄψιν, οἰνοτροπικοὶ δὲ καὶ μαγειρικοὶ τὴν γεῦσιν, τὴν ὀσφρησιν δὲ οἱ περὶ τὴν τῶν μύρων σκευασίαν, καὶ τὴν ἀκοὴν οἱ μουσικοὶ, καίτοι τὴν ὕλην τῆς τέχνης ἀφθονον ἔχοντες,

que fasciarum et laqueorum, praeterea reliquas chirurgias medico necessarias, citra tuam operam fortasse discas. Et fane multa ipsi hoc pacto obimus, imitamenta molientes, per quae etsi ad summam pervenire non possumus, at plurimum tamen progredi ac prope finem pervenire possumus. In meditando vero ad pulsus, quid invenias, quod caprizantem, vel vermiculantem, vel omnino quenquam imitetur minus frequentium, non vulgarem tamen rem indicantium? nihil hercle, nec quod accedat quidem. Sed ad naturam eorum alius alio praestat oratione declarandam: ut exerceas autem te ad quempiam facillime simul et exacte dignoscendum, nisi ipse tuam operam naves, nihil reperias machinae a medicis ita commentum, ut in caeteris fecerunt operibus manu obeundis. Itaque quum ob id tempus requirit longum, tum ob absolutam naturae rerum scientiam. Nam si figuli pictoresque visum, si caupones et coci gustum, olfactum unguentarii, auditum musici, tametsi artis habent ubique promptam materiam, multos non dies dico, aut men-

Ed. Chart. VIII. [104.]

Ed. Bas. III. (52. 53.)

οὐχ ἡμεραις, οὐδὲ μηνσιν, ἀλλ' ἔτεσι συγχοῖς εἰς ἀκρίβειαν ἀσκοῦσιν, πόσον χρόνῳ δοκεῖν δεῖσθαι χρόνου τὸν ἰατρὸν εἰς τὴν τῆς ἀφῆς ἀσκησιν; ὃν καθ' ἓνα χρόνον πάμπολλα χρόνῳ γνωρίσαι παθήματα τῆς ἀρτηρίας, οὐχ ὥς οἱ πλαστικοὶ τὰ σχήματα μόνον, ἢ οἱ γραφικοὶ τὰς χροάς, ἀλλὰ πρῶτον μὲν τὸ ποσὸν τῆς διαστάσεως, εἶτα τὴν τε ποιότητα καὶ τὸν χρόνον τῆς κινήσεως, καὶ περὶ (53) οὕτω τὸν τόνον τῆς κινούσης αὐτὰ δυνάμει, εἰτ' αὐτὸν τὸν χιτῶνα τῆς ἀρτηρίας, ὅπως ἔχει. ταῦτα γὰρ πάνθ' ἅμα γνωρίζειν χρόνῳ, διαστελλομένης αὐτῆς. καὶ μὲν δὴ καὶ τὴν τῆς θερμοσίας ποιότητα σαφέστερον ἢ διὰ τῆς κινήσεως προσβολὴ τῆς ἀρτηρίας γνωρίζει, καὶ εἰ ὁμαλῶς, ἢ ἀνωμάλως ἅπαντα τὰ εἰρημένα γίνεται καθ' ἓν τι μόριον καὶ κατὰ διαφέροντα. ταῦτα μὲν ἐν τῷ διαστέλλεσθαι χρόνῳ γνωρίσαι, παραπλήσια δ' αὐτοῖς ἐν τῷ συστέλλεσθαι καὶ τὸν μεταξὺ χρόνον ἀμφοῖν ὃν ἡρεμεί διττὸν ὄντα, τὸν μὲν ἐπὶ τῷ διασταλῆναι πρὸ τοῦ συστέλλεσθαι, τὸν δ' ἐπὶ τῷ συσταλῆναι πρὸ τοῦ διαστέλλεσθαι, καὶ τὸν τούτων πρὸς ἀλλήλους λόγον, τοῦ τε τῆς κινήσεως χρόνου πρὸς τὸν τῆς κινήσεως καὶ τοῦ τῆς ἡσυχίας πρὸς

ses, sed annos, ut accurate artem calleant, exercent, ad tactum exercendum quantum scilicet censeas temporis medicum quaerere? cui plurimi uno tempore affectus arteriae sunt attendendi, non ut figulis solae figurae, aut ut pictoribus colores, sed primum distentionis quantitas, deinde qualitas et tempus motus, tum moventis eam contentio facultatis, postea ipsius tunicae arteriae status. Haec simul atque illa attollitur, omnia sunt cognoscenda. Quinetiam caloris qualitatem occurfus arteriae motu excitatus apertius indicat, et etiam aequaliter an inaequaliter illa quae memoravimus omnia una in parte et in diversis fiant. Atque in distentione haec consideranda sunt. In contractione sane similia illis, praeterea tempus inter utramque medium, quo quiescit, duplex illud, unum a distentione ante contractionem, alterum a contractione ante distentionem, et horum mutuam proportionem, temporis motus ad tempus motus,

Ed. Chara. VIII. [104. 105.]

Ed. Bas. III. (53.)

τὸν τῆς ἡσυχίας καὶ συναμφοτέρου πρὸς συναμφότερον, ἃ
 σύμπαντα πρὸ τοῦ δευτέρου πλήττειν τὴν ἀρτηρίαν ἐγνώ-
 σθαι χρὴ τοῦ πρώτου συμπληρουμένου σφυγμοῦ. τοῦ γὰρ
 δὴ δευτέρου ὑπαρξαμένου ταῦτά τε χρὴ σκοπεῖσθαι περὶ ὧν
 ἐπὶ τοῦ πρώτου δεδήλωται καὶ παραβάλλειν τὰ κατ' ἐκείνον
 ῥηθέντα τοῖς κατὰ τοῦτον, ἵν' ὁμαλότητα καὶ ἀνωμαλίαν αὐ-
 τῶν γνωρίσης καὶ ἀπάσας τὰς διαφορὰς, εἴτα καὶ τρεῖς καὶ
 τέτταρας καὶ πέμπτους καὶ πολλοὺς ἑξῆς ἰδεῖν σφυγμοὺς, ἵνα
 σοι τάξις τε καὶ ἀτάξια γνωρισθῇ. ταῦτ' οὖν ἅπαντα πόσης
 οἶα δεῖσθαι τριβῆς; ἔμοι μὲν γὰρ, εἰ χρὴ μὴ ψευδάμενον εἰ-
 πεῖν, ἅπαντος τοῦ ἀνθρωπίνου βίου δεῖσθαι δοκεῖ πρὸς γε
 τὴν τελειοτάτην ἐπιστήμην, εἰς δὲ τοσαύτην ὅση καὶ ἡμῖν ἤδη
 ἐστὶν οὐχ ἑξ μηνῶν μόνον, ἐν ὅσοις οἱ σοφώτατοι μεθοδικοὶ
 τὴν ἰατρικὴν ὅλην ἐπαγγέλλονται διδάξαι, ἀλλ' ἐτῶν πάν-
 των πολλῶν. ἐγὼ μὲν γε ἀφ' οὗ τὸ πρῶτον εἰς ἰατροὺς φοιτᾶν
 ἡρξάμην παῖς ἔτι ὢν, θαυμαστὴν τινα ἐπιθυμίαν ἔσχον τῆς
 περὶ τοὺς σφυγμοὺς τέχνης. [105] εἰτ' ἑξ ἐκείνου μέχρι καὶ

temporis quietis ad tempus quietis et utriusque simul ad
 utrumque: quae sunt universa ante alterum arteriae ictum
 cognoscenda confecto primo pulsu. Nam quum jam alter
 inceperit, quum haec ipsa sunt attendenda, quae declarata
 jam primo sunt, tum vero, quo aequalitatem eorum et in-
 aequalitatem perspicias, omnesque differentias, quae in illo
 sunt exposita cum iis quae in hoc conferenda sunt. Inde
 tres, quatuor, quinque atque adeo multi deinceps pulsus
 sunt videndi, ut ordo tibi atque confusio sit explorata.
 Quid haec quantae censes esse omnia exercitationis? Equi-
 dem ut verum dicam, ad exactissimam quidem et absolutissi-
 mam cognitionem requiri totam humanam vitam putem: ut
 autem tantam assequaris, quantam nunc paravimus nobis,
 non sex menses tantum, quibus universam medicinam pro-
 fitentur sapientissimi se isti methodici tradituros, sed annos
 permultos. Mihi quidem certe, ut primum medicis coepi
 operam dare, primis adhuc aetatis temporibus mirifica cupi-
 ditas incessit artis de pulsibus cognoscendae: atque inde us-

Ed. Chart. VIII. [105.]

Ed. Basf. III. (53.)

εἰς τόδε μελετῶν οὐδέπω μοι δοκῶ πᾶσαν αὐτὴν ἐκμεμαθη-
 κέναι. πολλοῖς μὲν γὰρ ἔτισιν οὐδ' εἰ σαφῶς ἐστὶ τῇ ἀφῇ
 διαγνώσθαι τὴν συστολὴν τῆς ἀρτηρίας ἡπιστάμην, ἀλλ' ἦν
 ἄπορόν μοι πότερον οἱ περὶ τὸν Ἀρχιγένην καὶ Ἡρόφιλον,
 ἢ οἱ περὶ τὸν Ἀγαθῖνον καὶ σχεδὸν ἅπαντας τοὺς ἐμπειρι-
 κοὺς ἀληθεύουσι, τοσοῦτον ἀπὲλεπόμην τοῦ πότερον ὅλης
 αὐτῆς αἰσθάνεσθαι δυνατόν ἐστιν, ἢ μορίου τινός, καὶ πό-
 σον τούτου, σαφές τι γινώσκειν. ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν τῆς
 διαστολῆς οὐδὲν ἥττον ἢ πόρουν παραπλήσια. καίτοι ταῦτά
 γε τὰ πρῶτα καὶ οἶον στοιχεῖα τῆς ἐν τοῖς σφυγμοῖς τέχνης
 ἐστίν, ὧν ἀγνοουμένων οὐδὲ τῶν ἄλλων οὐδὲν οἶόν τ' ἦν
 γινῶναι βεβαίως. τοσοῦτον δὲ μόνον ἡπιστάμην αἰσθῆσαι δια-
 γινώσκειν, ὅτι διαστελλεται ἡ ἀρτηρία καὶ οὐκ ἀνέρχεται
 καὶ κατέρχεται, καθάπερ οἱ ἐμπειρικοὶ καλούμενοι λέγουσιν
 ἐνδέχεσθαι, καὶ τοῦτ' ἀληθὲς εἶναι. μὴ γὰρ διαστολῆς, ἀλλὰ
 πληγῆς μόνον αἰσθάνεσθαι τὴν ἀφῆν· εἴτε δ' ἀνιόντος τινός,
 εἴτε διαστελλομένου, μηκέτι φαίνεσθαι. μόνον δὲ σχεδὸν τοῦθ'
 ἡμῖν ἐν πολλοῖς ἔτισιν ἔγνωστο, καὶ περὶ τῶν ἐφεξῆς ἐν, ἢ τοῦ

que in hanc diem, eam commentatus, haud dum mihi om-
 nem artem videor assecutus. Siquidem multos annos etiam
 dignoscerene esset tactu clare arteriae contractionem, incer-
 tus eram. Quin incertum mihi erat, an Archigenes, Hero-
 philus et qui Agathini temporibus erant, omnesque prope
 empirici vera dicerent; tantum aberat ut plane scirem,
 possetne tota sentiri, an pars aliqua, eaque quanta. Jam
 in distentione de similibus perinde implicatus tenebar, quum
 tamen haec fundamenta sunt et veluti elementa totius de pul-
 sibus artis: quibus incognitis nihil esset praeterea quicquam,
 quod cognosci certo possit. Tantum sensu noveram di-
 gnoscere distendi arteriam, non ascendere et descendere,
 quod confirmant isti, qui empirici vocantur, probari, at-
 que id esse verum. Neque enim distentionem, sed ictum
 tantum percipere tactum: ascendentisne cuiuspiam, an dis-
 tenti, non item animadverti. Hoc quidem multis annis
 prope solum assecutus sum, postea unum etiam, vehemen-

Ed. Chart. VIII. [105.]

Ed. Bas. III. (53.)

σφοδρῶ σφυγμοῦ διάγνωσις, τῶν δ' ἄλλων οὐδὲν οὐδέπω γνῶριμον ἦν, ἀλλ' ἐν βαθείᾳ τινὶ κυλιανδουμένοις ἀπορία συγχῶν εἰῶν, οὐ μὴν ἀφισταμένοις γε τῆς ζητήσεως, ἀλλ' αἰ καὶ μάλλον λεπταῶς ἐγκειμένοις ἐφ' αὐτὰσθι ποτὲ συστολῇ σαφῆς τῇ ἀφῇ. τούντεῦθεν ἀσκοῦσιν ἐπὶ πλέον οὐ φάντασμα εἶτι ἀμυδρόν, ἀλλ' ἐναργῆς ἡ διάγνωσις αὐτῆς οὐδὲν ἥτιον τῆς διαστολῆς ἐγένετο. ἐπὶ ταύτῃ δ' εἰπεῖν οὐτ' ἔχω τὸ τάχος τῆς τῶν ἄλλων διαγνώσεως, ἐπιδῶρ' γὰρ ἅπαντα, καὶ σαφῶς λοιπὸν φαίνεται καθάπερ ἐν σκότῳ λαμπροῦ φωτός ἀθρόως ἐκλάμπαντος. εἴ τις δὲ τοῦτον τὸν λόγον ὡς ἀληθῆ λόγον καὶ μὴ μῦθον δέξαιτο, κερδαίνει μεγάλα μὴ προαπογινώσκων τῆς τῶν ζητουμένων εὐρέσεως, μηδὲ προαφιστάμενος, καὶ ὅτι μάλιστα παμπόλλῳ χρόνῳ ζητῶν ἐτ' ἀγνοῇ. λεληθυῖα γάρ τις ἐν αὐτῷ τῷ ζητεῖν ἕξις ὑποτρέφεται κατὰ βραχὺ προϊοῦσα, πρὸ μὲν τοῦ τελειωθῆναι μηδ' εἰ ἄρχεται πῶ δῆλῃ τυγχάνουσα, τελειωθείσα δ' ἀθρόως ἐκφαίνεται πάντων τῶν προπονηθέντων τὸν καρπὸν ἀποδιδούσα διὰ

tem pulsum: alia. in omnia adhuc fugiebant. Itaque in profunda haesitatione multos annos volutatus, nihilo magis indagare desisti: sed quum acrius etiam, atque etiam in id incubui, tandem aliquando species contractionis tactui aperte repraesentata est. Deinde quum in ea meditatione diutius immorarer, non speciem adhuc obscuram, sed clarissimam notitiam ejus non concedentem distentionis notitiae consecutus sum. Postea quid commemorem, quam alia similia affecutus? Omnia enim ultro se offerebant et plane posthac perspicua erant, ut quum in summis tenebris lux subito splendida eluxit. Quod si quis haec accipiat ut vera et non ut fabulam, magnum fructum capit, ne eum desperatio subeat inveniendi quae indagat: neque eo deterreatur, quod multis etiam annis inquirendo nihil dum profecerit. Nam quidam in quaerendo clam obducitur callus, ususque comparatur, qui progreditur pedetentim, neque prius quam absolutus sit unquam coepisse apparet. Simul atque completus est, cumulate fert omnium exhaustorum la-

Ed. Chart. VIII. [105.]

Ed. Bas. III. (53.)

ταχέων, καὶ εἰ ἀγροικότερον φάναι, σὺν αὐτοῖς τοῖς τόκοις. προσγεγενημένης δὲ τοῖς μεθ' ἡμᾶς ἀνθρώποις οὐ σμερᾶς μοίρας τῆς ἐμῆς εἰς ταῦτα προθυμίας ἄχρι τοῦ καὶ λόγῳ πάντα τὰ τῆς αἰσθήσεως ἐπιχειρεῖν ἐρμηνεύσαι πάθῃ, ἐν ἐλάττονι ἂν χρόνῳ καὶ ἀταλαιπωρότερον ἢ περὶ τοὺς σφυγμοὺς ἀσκοῖτο τέχνη. Ἐγὼ γὰρ τὰ ἑτέρα καὶ τὰς ὁδοὺς πειράσομαι ἐνδείξαι δι' ὧν ἂν τις μάλιστα τοῦ σκοποῦ τυγχάνοι, μόνον εἴη τῆς ἀπλήστου περὶ πλοῦτόν τε καὶ δόξαν σπουδῆς τῆς νῦν κατεχούσης χαλάσαι τοὺς ἀνθρώπους. καὶ οὐδὲν οὐδὲ τῆσδε τῆς πραγματείας πλεόν, ἔστ' ἂν ἀπορῇ τῶν σπουδαζόντων ἀλήθειαν. ἀπορήσει δὲ μέχρις ἂν ἡδονὴ μὲν κρατῇ καὶ βασιλεύῃ, τὸ καλὸν δ' ἀπεξοριμμένον τε καὶ ἄτιμον ἦ. οὐ γὰρ τρυφώντων ὅδε ὁ λόγος, ἀλλ' ἐκανῶς συντεταμένων τε καὶ προθύμων δαίται. τοιοῦτοι δ' εἰσι παντελῶς ὀλίγοι τῶν νῦν. ἀλλὰ κατὰ τὸν Ἡράκλειτον· εἰς ἔμοι μύριοι, καὶ ἡδιον ἂν τοὺς λόγους πρὸς τοῦτον τὸν ἕνα ποιησαίμην ἢ πρὸς τοὺς μυρίους τοὺς ἐνὸς ἢ οὐδενὸς ἀξίους. οὐ γὰρ δὴ πλήθει τὸ ἀληθές, ἀλλὰ φρονήσει κρίνεται. λέγωμεν

borum quam citissime fructum, adeoque ut rudius dicam cum ipsa usura. Jam quum posteris nostris non mediocrē momentum accesserit promptitudo nostrā atque industria in hisce rebus, qui non dubitaverim vel ipsos affectus tactus aperire oratione, breviorē tempore ad artem se exerceant pulsuū et minore cum labore. Faciam enim ut praeter aliam viam muniam qua votum assequaris potissimum: liceat tantum ab immensa divitiarum atque gloriae siti, quae nunc dominatur, mortales abducere. Neque sane quicquam erit profectum hac lucubratione, si veritatis studiosos desiderabit: quos scilicet hactenus desiderabit, dum voluptas superior sit et regnet, honestas autem nulli curae, nullo numero sit; neque enim voluptarios haec commentatio, sed egregie gnavos industriosque quaerit. At talis quotusquisque est? Sed enim, ut dixit Heraclitus, Unus mihi instar est mille. Profecto libentius cum uno illo egero ac cum istis mille, qui unum vel etiam nullum valent: nam non numero veritas, sed sapientia aestimatur. Ergo ad unum

Ed. Chart. VIII. [105. 106.]

Ed. Bas. III. (53.)

οὐν ἤδη πρὸς τοῦτον τὸν ἕνα τὸν τῆς ἀληθείας ἐραστὴν, ὅστις
 πότ' ἂν ἢ νῦν ἢ τοιοῦτος ἢ αὐθις γενήσεται, πρῶτον μὲν,
 ὥς οὐδ' ἀδύνατόν ἐστι λόγῳ πολλὰ τῶν τῆς αἰσθήσεως ἐρμη-
 νεῦσαι παθῶν, ἔπειτα δ', ὅτι καὶ ἀδύνατον ἦ, οὐ χρὴ τού-
 του γ' ἕνεκα τῆς ἡμετέρας σπουδῆς καταγινώσκειν. [106] εἰ
 γὰρ καὶ μὴ κατὰ πᾶν ἀκριβῶς, ἀλλ' ἐγγυτέρω γε τοῦ μηδόλως
 ἀφίκοιτ' ἂν τις διὰ τοῦ λόγου πρὸς τὴν ἐπίγνωσιν αὐτῶν.
 τίς γοῦν ἀκριβῶς τὴν ἰδέαν ἐκάστου τῶν ἀνθρώπων διδάξει
 λόγῳ δύναται; οὐδ' εἰς δῆπουθεν· ἀλλ' ὅμως καὶ τοὺς
 ἀποδιδράσκοντας οἰκέτας κηρύττουσιν ὅσημέραι κατὰ τὰ
 τῆς ἰδέας γνωρίσματα· καὶ τινι καὶ τοῦτο μόνον ἤρκειεν
 ἀκοῦσαι,

Γυρὸς ἔην ὥμοισι, μέλαγχροος, οὐλοκάκητος.

καὶ γὰρ μηδέποτε τοῦ γλυκέος Φαλερίνου πρὶν εἰς τὴν Ῥώμην
 ἀφικέσθαι γεγόμενος, ἥνικα πρῶτον ἐνέτυχον οὐκ ἠγνόησα
 δι' ὧν ἀνεγνώκειν αὐτοῦ γνωρισμάτων ἔξευρών. ἡμέτερος δέ
 τις ἑταῖρος τὸν ἐν τῇ Λυδίᾳ γεννώμενον οἶνον γλυκὺν, τὸν
 Καρύϊνον ὑπὸ τῶν ἐπιχωρίων καλούμενον, ἐγνώρισε ῥαδίως

hunc verba nunc facimus cupidum veritatis, quisquis ille sive
 nunc sit sive posthac existet. Primum multa ad sensum
 pertinentia fieri non posse ut verbis explanentur: dein-
 de tametsi non possit fieri, nihil eo tamen causae esse, quam-
 obrem nostrae te diligentiae poeniteat. Nam si minus unde-
 quaque accurate sermone ad eorum notitiam, propius tamen
 quam nihil aspiraveris. Nam quis tandem faciem cujusque
 hominis depingere oratione exacte possit? haud sane quis-
 quam: tamen servos fugitivos quotidie ex notis faciei pro-
 clamant, adeoque fuit, cui hoc esset satis tantum exau-
 disse:

Crassus erat, nigris humeris, crispisque capillis.

Atque ego quum prius quam Romam profectus essem dulce
 Falernum nunquam gustassem, tamen me, quum est primum
 oblātum mihi, non fefellit, quod signis deprehenderem ea
 quae legeram. Quidam etiam meus familiaris vinum, quod
 crescit in Lydia (dulce Caryinum vocatur ab incolis) facile

Ed. Chart. VIII. [106.]

Ed. Bas. III. (53. 54.)

τοσοῦτον μόνον παρ' ἡμῶν προακηκοῶς, ὥς ἔοικε τῷ τε γλυ-
κεῖ τῷ Κρητικῷ καὶ τῷ Σκυβελλίτῃ καλουμένῳ κατὰ τε τὴν
χρῶαν καὶ γλυκύτητα καὶ πάχος, στύψιν δέ τινα θαν-
μασθὴν καὶ ἡδίστην παρ' ἐκείνους εἰσφέρειται. τοιαῦτ' οὖν
καὶ ἡμεῖς ἐρεῖν ἐπαγγελλόμεθα τῆς τῶν σφυγμῶν διαγνωσεῶς
σημεῖα· καὶ προσέτι, πῶς ἂν τις ἐπιβάλλῃ τὴν χεῖρα καθ'
ἕκαστον· ἐπὶ τινῶν μὲν γὰρ χρὴ βιαίως ἐρεῖδειν, ἐπὶ τινῶν
δὲ μαλακῶς ἅπτεσθαι, καθάπερ ἐπὶ τοῦ σφοδροῦ τε καὶ ἀμυ-
δροῦ, τὸν μὲν γὰρ οὐκ ἂν γνωρίσῃς, εἰ μὴ θλίβῃς τὴν ἀρ-
τηρίαν, τὸν δ' οὐχ ὅπως ἂν γνοίης θλίβων, ἀλλὰ καὶ παν-
τάπασιν ἀκίνητος εἶναι σοι δόξει τοῦτο δρῶντι. καὶ μὲν δὴ
καὶ ὅσοι μεγάλοι θ' αἶμα καὶ ἀμυδροὶ σφυγμοὶ, καθάπερ ἐπὶ
τῶν ληθαργικῶν, καὶ τούτων τὸ μέγεθος οὐκ ἂν γνοίης, εἰ
μὴ πάνυ μαλακῶς ἅπτοιο. ὅτι δὲ καὶ τοὺς ὑψηλοὺς τῶν
ἀδρῶν καὶ (54) μεγάλων καὶ σκληρῶν καὶ σφοδρῶν ἱκανὸς
ὁ λόγος διδάξαι διακρίνειν, εἰ μέγαν εἴποιμί σοι τοῦτον ὑπάρ-
χειν, ὃς ἂν εἰς τὰς τρεῖς διαστάσεις ἀνάλογον ἡῤῥημένος ᾗ, εἰς
μῆκος καὶ πλάτος καὶ βάθος, ἀδρὸν δὲ τὸν εἰς τὰς δύο μόνας,

cognovit, hoc duntaxat a me admonitus, dulce vinum Cre-
ticum et quod Scybellite appellant, colore repraesentare et
dulcedine crassitieque, praeterea mirificam quandam ju-
cundissimamque adstringendi vim praeter illa habere. Il-
luscemodi nos quoque signa recipimus pulsuum dignoscen-
dorum tradituros: ad haec manus quam ratione erit
cuique pulsui admovenda, siquidem hic firmitus infigenda
est, illic lenius applicanda, ut in vehementi et languido
pulsu. Nam illum nisi premas arteriam, non dignoscas:
hunc tantum abest ut cognoscas premendo, ut semel etiam,
si ita facias, videatur immotus. Nec vero magnorum simul
et languidorum pulsuum, quos lethargici habent, cognove-
ris magnitudinem, nisi admodum attingas molliter. Quod
autem a turgidis et magnis et duris vehementibusque altos
discernere oratio possit docere, si magnum dicam tibi hunc
esse qui increvit ex aequo in tres dimensiones, in longitudi-
nem; latitudinem profunditatemque, turgidum autem qui
in duas tantum, latitudinem et profunditatem, altum qui in

Ed. Chart. VIII. [106.]

Ed. Baf. III. (54.)

πλάτος τε καὶ βάθος, ὑψηλὸν δὲ τὸν εἰς μίαν μόνην τὴν ἄνω, καὶ τὸν μὲν σκληρὸν βίαιον ποιῆσθαι τὴν πληγὴν τῇ τοῦ χιτῶνος τῆς ἄρτηρίας ποιότητι, τὸν δὲ σφοδρὸν τῇ βιῳμῇ τοῦ ζωτικοῦ τόπου, οὐκ ἂν εἴποις ὥς οὐκ ἀρκεῖ τιμι συνετῶ καὶ μὴ ῥαθύμῳ παντάπασιν ἀπὸ τούτων ὁρμωμένῳ κτήσασθαι ποτε βεβαίαν ἐπιστήμην τῆς διαγνώσεως αὐτῶν, εἰ μόνον περὶ τὰ πρῶτα καὶ οἷονεῖ στοιχεῖα τῆς τέχνης ἱκανῶς εἴη τετριμμένος, ὑπὲρ ὧν καὶ ἡμεῖς πρῶτον εἰπόντες οὕτως ἐπὶ τὰ λοιπὰ κατὰ τὴν προσήκουσαν τάξιν μεταβησόμεθα.

Κεφ. β'. Ἔστι δὲ τέτταρα ταῦτα. τὸ μὲν πρῶτον ἐπάντων, ὅπερ ἔφαμεν ἐρίζοντας μᾶλλον ἢ ἀληθεύοντας λέγειν τοὺς ἐμπειρικούς, ὥς πληγῆς μόνης αἰσθάνονται, διαστολὴν δ' ἄρτηρίας οὐ γνωρίζουσι. καὶ διὰ τοῦτο τινὲς ἐξ αὐτῶν τὸν σφυγμὸν ὀρίζονται μνήμην παθῶν ἀφῆς ἐκ κινήσεως ἄρτηριῶν· οὐ γὰρ ἐκ διαστολῆς ἄρτηριῶν, ἀλλ' ἐκ κινήσεως ἔφασαν δι' οὐδὲν ἄλλο ἢ ὅτι τὰ τῆς διαστολῆς οὐχ ὁμολογοῦσιν αἰσθάνεσθαι. ἀλλὰ λόγῳ μὲν, φασὶν, ἴσως ἂν τις πιστώσαιτο αὐτὴν, οὐ μὴν τῇ γ' ἀφῇ κατάδηλον

unam tantum, altam, et durum violentum ictum elicere qualitate arteriae tunicae, vehementem vitalis robore contentionis, haud dixeris prudentem virum atque gnavum omnino ab his initiis ingressum non posse dignoscendorum illorum confirmatam scientiam parare, modo ad principia et veluti elementa artis hujus probe exercitatus sit. De quibus nos primo loco dicemus, deinde congruo ordine ad reliqua progrediemur.

Cap. II. Sunt haec quatuor. Omnium primum, quod empiricos diximus contentiole potius quam vere asserere, ictum se tantum sentire, distentionem autem ignorare arteriae. Quocirca pulsus quidam ex illis definiunt, memoriam affectuum tactus ex arteriarum motu. Nam non ex distentione arteriae, sed ex motu dixerunt, nulla de re alia quam quod distentionem se negant sentire. Verum ratione, inquiunt, constituas eam licet, non percipit tamen eam

Ed. Chart. VIII. [106. 107.]

Ed. Bas. III. (54.)

γίγνεσθαι. τὸναντίον δ' ἅπαν ἐχρῆν αὐτοὺς λέγειν, εἴπερ ὅλως φιλονεικεῖν ἐσπουδάκασιν, ὥς ἡ μὲν ἀφῆ διαστελλομένης αἰσθάνεται τῆς ἀρτηρίας, εἰ δὲ καὶ κατ' ἀλήθειαν διαστέλλεται, τοῦτ' οὐκέτι γινώσκειν ἀκριβῶς. τὸ δ' ὅτι μὴ φαίνεται φάσκειν καταπνευδομένων ἐστὶ τῆς αἰσθήσεως. εἰ γὰρ τις αὐτοὺς ἔροιτο, ποῖός τις ὁ σπασμώδης σφυγμὸς φαίνεται, τί ἂν ἄλλο ἔχοιεν εἰπεῖν ἢ ὅτι τεταμένης ἐφ' ἐκάτερα [107] τῆς ἀρτηρίας οἷον χορδῆς προσβολή τις ὑπ' αὐτῆς γίνεται τῇ ἀφῇ, μηδὲ φυλαττούσης ἀκριβῶς τὴν ἀρχαίαν ἔδραν, ἀλλ' ἡρέμα πως ἄνω καὶ κάτω φερομένης. εἰ δὲ δὴ καὶ περὶ τοῦ κλονώδους ἐροίμεθα, καὶ τοῦτον ὁμολογήσουσιν, εἴπερ ὅλως παρεφύλαξαν τὰ πάθη τῆς ἀφῆς, ἀπολιπούσης τῆς ἀρτηρίας τὴν ἰδίαν χώραν φαίνεσθαι γινόμενον. ἐναργῶς γὰρ ἄνω τε καὶ κάτω φερομένης αὐτῆς αἰσθανόμεθα κατὰ τοὺς τοιοῦτους σφυγμούς. καὶ μὲν δὴ καὶ τὴν καθ' ἓνα σφυγμὸν ἀνωμαλίαν, τὴν παρὰ τὰ μὲν ὑψηλότερα φαίνεσθαι κείμενα τῆς ἀρτηρίας μόρια, τὰ δὲ ταπεινότερα, εἰ μὴ ὁμολογοῖεν γνωρίζειν, ἀμαθεῖς ἐξελεγχθήσονται τῆς ἐμπειρίας ἣν αἰεὶ πρεσβεύουσιν. οὐ γὰρ δὴ τῶν ἐκ λόγου δεικνυμένων ἐστὶ τὸ τοιοῦτον,

tactus. Contra vero debebant omnino dicere, si id tantum agebant ut contenderent, tactum arteriae distentionem sentire, sed verene distendatur, hoc se non plane scire; nam confirmare non percipi mentientium est de sensu. Etenim si istos roges, quis tandem convulsivus pulsus videatur, quid aliud respondeant ac intentae utroque arteriae quasi fidis quendam occursum illum efficere tactui, quae ne pristinam quidem sedem plane retineat, sed sensum sursum deorsumque jactetur? Jam etiam si de vibrato requiramus, latebuntur hunc quoque, si quidem illis certe tactus affectus non exciderunt, fieri quum deseruit arteria suam sedem. Nam in iis pulsibus sursum ferri arteriam atque deorsum sentimus plane. Quinimo pulsus inaequalitatem eam, in qua arteriae quaedam partes editiore loco appareant, quaedam humiliore, si nescire se dicant, experientiae deprehenduntur inanes, quam semper venditant. Neque enim de illis hoc est, quae ratione ostenduntur; caeterum tactus id

Ed. Chart. VIII. [107.]

Ed. Bas. III. (54.)

ἀλλὰ φαίνεται μὲν σαφῶς τῇ ἀφῇ, τὴν δὲ αἰτίαν αὐτοῦ ζη-
τοῦντες οἱ δογματικοὶ κληθέντες ἰατροὶ διαφέρονται πρὸς
ἀλλήλους, διενεχθέντες ἂν καὶ περὶ τοῦ φαίνεσθαι, εἰ μὴ
πάνυ ἐναργὲς ᾔην. ἀλλὰ καὶ κατὰ μέγεθος ἀνώμαλός ποτε
γίνεται σφυγμός ἐν τῇ μιᾷ διαστολῇ, τῶν μὲν ἐπὶ πλεόν, τῶν
δ' ἐπ' ἔλαττον αὐτοῦ μορίων διῷσταμένων, οὐκ ὅν γενόμενος,
εἰ μὴ τὸ φαίνεσθαι διαστελλομένην τὴν ἀρτηρίαν ἀληθὲς ᾔην.
μακρολογῶν δ' ἴσως σοφώτερον αὐτοῖς ἢ ἐναργέστερον δια-
λεγόμενος συνίημι. ἀρεῖ γὰρ εἰπεῖν ὥς μακρὸς ἢ βραχὺς,
καὶ ὑψηλὸς ἢ ταπεινός, καὶ πλατὺς ἢ στενός, καὶ μέγας ἢ
μικρός, καὶ ἄδρὸς ἢ ἰσχνός, καὶ δηλονότι ὅτι οἱ μέσοι αὐτῶν
οὐκ ἂν ἐγένοντο σφυγμοὶ μὴ κατὰ πᾶν μέρος φαινομένης
διαστελλεσθαι τῆς ἀρτηρίας, καθ' ὃ δοξάζουσι μόνην κίνησιν
γίνεσθαι, ἀλλὰ μόνον ἂν ἢ ὑψηλός, ἢ ταπεινός, ἢ ὁ μέσος
αὐτῶν ἐγίγνετο, τῶν δ' ἄλλων οὐδεὶς. οἷος οὖν ὁ σπασμώ-
δης σφυγμός ἐστι σπανίως γινόμενος, τοιοῦτους ἀξιούσιν ἀεὶ
φαίνεσθαι πάντα· οἱ μὴ συγχωροῦντες αἰσθητὴν εἶναι τὴν
διαστολήν. ὅντως γὰρ ἐπὶ τοῦ σπασμώδους ἢ οὐδόλως
αἰσθησις γίγνεται τῆς διαστολῆς, ἢ ἐπὶ βραχὺ καὶ ἀμυδρῶς,

percipit dilucide, in cujus quaerenda causa medici qui vo-
cantur dogmatici dissentiunt mutuo, dissensuri etiam in eo,
an percipiatur, nisi ea sit rei evidentia. Quinetiam est
quum magnitudine inaequalis pulsus fiat in una distentione,
quum ejus partes quaedam plus, quaedam minus distendan-
tur, qui non fieret, nisi distendi arteriam revera videremus.
At intelligo producere illis me ingeniosius fortasse sermo-
nem, quam aperte agere; nam satis hoc sit dixisse, longum
vel brevem, altum vel humilem, latum vel angustum, ma-
gnum vel parvum, crassum vel gracilem, et praeterea horum
medios fieri non posse, quum non omni ex parte distendi
arteria conspiciatur, quoniam solum fieri motum arbitran-
tur; tantum vel altus, vel humilis fieret, vel eorum me-
dius, alius nullus. Igitur qualis convulsivus pulsus est qui
raro contingit, tales contendunt qui negant sensibilem dis-
tentionem esse, semper omnes videri, revera enim in con-
vulsivo aut nequaquam sentitur dissentio, aut parum et

Ed. Chart. VIII. [107.]

Ed. Basl. III. (54.)

οἷον χορδῆς τῆς ἀρτηρίας ἄνω τε καὶ αὐθις κάτω φερομένης. τὸ δ' ὑπὸ τοῦ Ἀρχιγένους λεγόμενον, ὅτι καὶ τῶν ἰσχνῶν ἀνθρώπων αἱ ἐν τοῖς ἀσάρκοις μέρεσιν ἀρτηρίαι φαίνονται τῇ ὄψει διαστελλόμεναι καὶ συστελλόμεναι, πρὸς μὲν αἰδήμονας ἀνθρώπους ὀρθῶς λέγεται, πρὸς δὲ τοὺς, ὅταν αὐτοῖς δόξη, μηδὲ τῶν φαινομένων πεφροντικίας οὐκ ὀρθῶς. ἢ γὰρ οὐδὲ τοῦτο φαίνεσθαι φήσουσι, τῶν αὐτῶν γὰρ ἔστιν ἐκείνων καὶ τοῦτ' ἀρνεῖσθαι, ἢ εἰ καὶ ὁμολογήσαιεν, ὄψει μὲν φαίνεσθαι διαστελλομένην ἐροῦσι τὴν ἀρτηρίαν, ἀφ' ἧ δ' οὐκ ἔτι, περὶ ταύτης δ' εἶναι τὴν ζήτησιν. ὅθεν ἡμεῖς οὐκ ἐπὶ τὴν ὄψιν τὸν λόγον ἄγομεν, ἀλλ' ἐξ αὐτῶν τῶν κατὰ τὴν ἀφῆν φαινομένων ὑπομνησκοντες αὐτοὺς πειράμεθα δυσώπειν. εἰ δὲ χρὴ τάληθές εἰπεῖν, οὐ τοσοῦτον ἐκείνων ἔνεκεν, ὅσον τοῦ διωρθωμένην ποιῆσθαι τοῖς εἰς τὴν θεωρίαν ταύτην εἰσαγομένοις τὴν διάγνωσιν τῶν αἰσθητῶν παθῶν ὑπεμνήσαμεν, τῶν τε φανεράν ἐχόντων τὴν διαστολὴν τῆς ἀρτηρίας σφυγμῶν καὶ τῶν ἀφανῆ, καθάπερ οἱ σπασμώδεις. ἔτι δὲ καὶ ὅπως τῶν κατὰ τὸ πρῶτον τῆς διαστολῆς συνισταμένων σφυγμῶν μὴ συγκεχυμένην ποίωνται τὴν ἐπί-

obscure arteria in fidis modum sursum deorsumque jactata. At vero quod tradit Archigenes, hominum gracilium in partibus non carnofis oculis cerni arterias distendi et contrahi, apud homines quidem verecundos recte dicitur, apud eos vero qui de rebus conspicuis, quando sibi ipsis libuerit, non laborant secus. Etenim vel conspici negabunt hoc, quod quidem eorumdem sit illorum hoc quoque inficias ire, aut si etiam annuant, oculis videri dicent arteriam distendi, tactu non item; atqui de hoc quaestionem esse. Quare non ad visum sermonem derivemus, verum propositis his quae tactu percipiuntur, placare homines conemur. Atque ut verum dicam, non tam istorum nomine, quam ut veram traderem rationem dignoscendi tironibus hujus meditationis affectus sensibiles, memini pulsuum manifestam distentionem arteriae obtinentium et obscuram, de quibus convulsi sunt; praeterea ut pulsuum qui in quantitate positi distentionis sunt ne confundant considerationem, sed semper in me-

Ed. Chart. VIII. [107. 108.]

Ed. Bas. III. (54.)

σκεψιν, ἀλλ' αἰὲ μεμνημένοι τῶν τριῶν διαστάσεων ἔχουσι παραβάλλειν τὸν νῦν γινόμενον σφυγμὸν τῷ πρόσθεν ὑπάρχοντι πότερον κατὰ τὰς τρεῖς διαστάσεις ὁ αὐτός ἐστι, ἢ κατὰ τινὰς αὐτῶν, ἢ τινά. τοὺς γὰρ ἐπὶ τὰ καὶ εἴκοσι σφυγμούς, οὓς κατὰ τὸ ποσὸν τῆς διαστολῆς συνισταμένους ἐν τῷ πρώτῳ περὶ τῆς τῶν σφυγμῶν διαφορᾶς ἐπὶ διαγράμματος ἐξεθέμεθα, κατὰ τοῦτον ἂν τις μάλιστα γνωρίζῃ τὸν τρόπον, εἰ μεμνημένος εἴη τῶν διαστάσεων ἐκάστης ἰδίᾳ τὸ ποσόν. ὅτι δ' αὐτῶν τούτων τῶν εἰρημένων καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων τῶν ἕξῃς μελλόντων λέγεσθαι προηγῆσθαι χρὴ ἐκεῖνο τὸ βιβλίον, καὶ κατ' [108] ἀρχὰς εὐθὺς τοῦδε τοῦ λόγου προειρήκαμεν, ὥσθ' ὅστις πρὶν ἐκεῖνα ἐκμαθεῖν ἐπὶ τάδε ἦκει τοῦ παντὸς ἀμαρτάνει. τοῦτο μὲν δὴ καὶ ἡμῖν παρὰ πάντα τὸν λόγον ὑπαρχέτω· νυνὶ δὲ τὸ προεείμενον περαινέσθω, τὸ σαφῶς ὑποπίπτειν τῇ ἀφ᾽ ἧς τὴν διαστολὴν τῆς ἀρτηρίας, οὐ πληγὴν μόνην, ὥς οἱ πρὸς ἅπαντας φιλονεικοῦντες ἐμπειρικοὶ φασίν. ὥστε πεισθέντες ἑμοὶ, τὰναντία τοῖς ἐμπροσθεν λέγοντες, εἰ μὴ που σοφισταὶ τινες, καὶ πιθανοὶ εἶναι δοκεῖν γλίσχονται, τὴν μὲν διαστολὴν τῆς ἀρτηρίας φαίνεσθαι πρὸς γε

moria habitis tribus dimensionibus contendere praesentem pulsum cum superiori valeant in tribusne dimensionibus illi, an in eorum aliquibus, vel aliqua respondeat. Nam qui ex distentionis quantitate viginti septem pulsus constant, quos in tabella libro primo De pulsum differentiis proposui, hac maxime ratione cognoscas, si dimensionum quantitatem singularum teneas memoria. Porro autem tum haec ipsa quae nunc commemoravimus, tum reliqua quae posthac dicenda sunt, omnia praecedere ille liber debet, ut initio statim hujus libri admonuimus. Itaque prius huc qui se conferat quam illa edidicerit, errat planissime; atque hoc sit in toto sermone constitutum. Nunc quod instituimus, exigamus: aperte distentionem arteriae a tactu, non ictum modo (quod qui cum omnibus disceptant, affirmant empirici) animadverti. Quare adducti rationibus meis contra ac prius dicentes, faleantur (ni sophistae certe et arguti gestiant haberi) arteriae animadverti quidem a tactu distentio-

Ed. Chart. VIII. [108.]

Ed. Bas. III. (54. 55.)

τὴν ἀφῆν, οὐ μὴν εἴ γε καὶ πρὸς τὴν φύσιν οὕτως ἔχει γινώσκειν. ἢ γὰρ ἂν οἰκειότερα ταῦτ' εἴη τῇ αἰρέσει τῶν ἀνδρῶν, ἢ τί παθίντες ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις ἅπασι λόγοις τὸ φαίνεσθαι τιθέντες ἀποροῦσι τὸ πρὸς τὴν φύσιν, ἐνταυθοῖ δὲ οὐκέτι ποιήσουσιν αὐτό; καὶ μὴν εἰ τοῦτο δράσουσιν, οὐκ ἐγχωρήσει λέγειν, ἴσως μὲν διαστελλεται ἡ ἀρτηρία, οὐ μὴν καὶ φαίνεται, ἀλλ' ἐμπαλιν, ἴσως μὲν οὐ διαστελλεται, φαίνεται μέντοι. τοῦτο γὰρ ἀκόλουθόν ἐστι τοῖς τὸ φαινόμενον μόνον, καὶ μὴ, αὐτὸ τὸ πρὸς, τὸ δοξαζόμενον αὐτῶν τιθεῖσιν, εἴ γε τὸ φαινόμενον πάντῃ σθένει οὐ περ ἂν ἔλθῃ, κατὰ τὸν Τίμωνα. τί ποτ' οὖν νῦν πλασθὲν οὐ σθένει; καὶ μὴν ἐχρῆν γε, εἴπερ πάντῃ σθένει. κοινὴν οὖν ἀρχὴν λαβόντες τὸ φαίνεσθαι διαστελλομένην τὴν ἀρτηρίαν, ὅταν γὰρ μὴ σπασμωδῶς κινῆται, μετὰ τοῦτ' ἂν ἴσως διαφεροί(55)μεθα πρὸς ἀλλήλους, εἰ ἡμεῖς μὲν ἐκείνῳ πιστεύοιμεν, ἐκείνῳ δ' ἀπιστοῖεν. ἴσως δὲ κἀνταῦθα πάλιν αὐτοὺς ὑπομνήσαντες τῶν σφετέρων λόγων, εἰς ὁμολογίαν κοινὴν παρακαλέσομεν. τί γὰρ δὴ καὶ βούλονται; μὴ ἄλλο τι ἢ φαίνεσθαι μὲν ἕκαστον

nem, tamen itane revera habeat, se haesitare; sane enim haec consentanea magis sint cum eorum secta. Aut quomobrem cum omnibus aliis in disputationibus, quod cernunt, constituunt, de natura vero haerent, hic non faciunt idem? Atqui si hoc faciant, non est quod dicant, distenditur fortassis arteria, sed non est conspicuum. Verum e diverso, fortassis non distenditur illa, tamen percipitur; siquidem consentit hoc cum illis qui quod cernunt tantum et non quod cohaeret, cum placito suo ponunt. *Siquidem quod conspicimus, ubique locorum*, ut dixit Timon, *valet*, qui fit igitur, quo minus nunc quod cernitur valeat? Atqui siquidem valet ubique, pro communi igitur principio aperte dilatari arteriam sumpto, quum scilicet non convulsione moveatur, inde dissentiamus fortasse inter nos, an fidem illi nos habebimus, illi non habebunt. Fortassis hic quoque, si suam illis auctoritatem subjiciamus, ad concordiam in communi ineundam auctores fuerimus. Quidnam igitur volunt? nihil aliud, quam singula evidentia conspici et scru-

Ed. Chart. VIII. [108.]

Ed. Bas. III. (55.)

τῶν φαινομένων, ἀπιστεῖσθαι δὲ μάλιστα μὲν εἰ οἷον φαίνεται καὶ ἔστιν, ἔπειτα δ', εἰ καὶ τὴν ἀρχὴν ὅλως ἔστι λαβέτωσαν οὖν καὶ παρ' ἡμῶν ὁμολογούμενον τοῦτο· πάντα γὰρ αὐτοῖς βούλομαι χαρίζεσθαι· καὶ μήτ' εἰ ἔστιν ὅλως ἥλιος, ἢ σελήνη, ἢ γῆ, μήτ' εἰ θάλαττα, μήτ' εἰ ἐρηγόμεν, ἀλλ' εἰ μηδὲ φρονοῦμεν, ἢ ζῶμεν, μηδ' ὅλως μηδὲν ἀπάντων ὥς ἔχει φύσει γινώσκειν ἡμᾶς. οὐκ οἶδα εἰ ταύτης ἔτι μείζονος ἀπορίας ἐπιθυμοῦσιν, ἐχέτωσαν αὐτὴν παρ' ἡμῶν ἐκόντων, μὴ καμνέτωσαν τῷ λόγῳ δεικνύναι, θαυσιλῶς εὐωχεῖσθωσαν τῆς περὶ φύσιν ἀγνοίας, μόνον ἡμῖν ἀποκρινάσθωσαν βραχύ τι, πότερον καὶ πρὸς τὴν χρῆσιν τῶν πραγμάτων τὴν κατὰ τὸν βίον ἀπορεῖν ἀξιούσι, καὶ μήθ' ὅταν ἀνατέλλων ὁ ἥλιος ἐναργῶς φαίνεται, πράττειν ἡμᾶς ἃ πράττομεν ὥς ἐν ἡμέραις, ἀλλ' ἡσυχάζειν ἐπὶ τοῦ σκίμποδος κατακειμένους, ἀποροῦντας εἴτε νύξ ἔστιν ἔτι εἴθ' ἡμέρα, μήθ' ὅταν ἐν πλοίῳ καὶ πελάγει τυγχάνωμεν ὄντες, οὕτω καὶ πράττειν, ἀλλ' ἀπιστοῦντας ἐκπηδᾶν τολμᾶν εἰς τὴν θάλατταν, ὥς ἴσως μὲν οὔσαν θάλατταν, ἴσως δ' οὐ,

pulum habere maximum, an, qualia videntur, etiam sint, deinde an ulla etiam ratione sint. Sumpserint sane et id a nobis confessum, nihil enim illis denegatum volumus. Quin nec ecquid omnino sit sol, luna, terra, nec an mare, neque an vigilemus, sed ne an sapiamus quidem, vel vivamus, nec quicquam nobis prorsus qua sit natura constare. Equidem haud sciam, hac quam desiderant majorem haesitationem. Obtinuerunt hanc a nobis libentibus, supersedeant hoc labore orationis, ut demonstrent, habeant suam naturae ignorance, ac abunde fruuntur licet, tantum respondeant nobis rem non sane prolixam, an simul de usu nos rerum ad vitam pertinentium haesitare velint, neque ubi solem perspicue oriri cernamus, obire solita nos negotia, quae quum dies est, an in grabato conquiescere, dubitantes noxne etiam an dies, nec quum navem conscenderimus ac simus in alto hoc agere, sed nihil credentes audere in mare proflire, quasi id fortassis mare, fortassis non

Ed. Chart. VIII. [108. 109.]

Ed. Bas. III. (55.)

μηδ' ὅταν ἤδη καταγώμεθα καὶ ἡ ναῦς ἐν τῷ λιμένι πλησίον
 τῆς γῆς καταφέρηται καὶ πάντας περὶ τὴν γῆν ἐξιόντας ὁρῶ-
 μεν, πιστεύειν ταῖς αἰσθήσεσι καὶ μέχρι τῆς χρείας, ἀλλ'
 ἔνδον καθέζεσθαι σκεπτομένους καὶ ἀποροῦντας καὶ λέγον-
 τας, ἴσως γε φαίνεται μὲν ἡμῖν γῆ, οὐκ ἔστι δὲ γῆ. καὶ
 κατ' αὐτοὺς ἐκείνους ἅπαντα τὰ τοιαῦτα μέχρι μὲν τῆς
 χρείας πιστὰ, πρὸς δὲ τὴν φύσιν ἀπορεῖται. καὶ ἡμεῖς δ'
 αὐτοὶ τοῦτο δῆπου βουλόμεθα, χρῆσθαι δ' αὐτοῖς ὡς πι-
 στοῖς. τὸ δ' ἐπέκεινα τῆς χρήσεως περιττὸν εἶναι φαιμεν.
 εἰ οὖν ὁ βουλόμεθα συγχωροῦσιν ἡμῖν, οὐκ οἶδα περὶ τίνος
 ἔτι διαφερόμεθα. περὶ τοῦ πρὸς τὴν φύσιν, φασί. παῦσαι
 ἄνθρωπε. οὐδὲ φθεγξόμεθά ποτε τοῦτο, εἰ καὶ κελύεις.
 ἀλλὰ σε καὶ εἰς συνθήκας ἑτοιμός εἰμι προσκαλέσασθαι.
 καὶ τοῦ λοιποῦ προῖτω καθάπερ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις,
 [109] οὕτω καὶ ἡμῖν, εἰ βούλεισθε, τά τε τῶν πράξεων καὶ
 τὰ τῶν λόγων, ἐπειδὴ καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς ὁρῶ περὶ πολλοῦ
 ποιουμένους, μηδὲν τῶν κατὰ τὸν βίον ὡμολογημένων τοῖς
 ἀνθρώποις ἅπασιν ἀνατρέπειν. ὥς οὖν ἐκείνοις περαίνεται

fit, neque ubi in portum ex alto invehamur appellaturque
 navis ad terram omnesque videamus in terram exire, fidem
 dare sensibus usque ad ipsum usum, caeterum intus nos con-
 tinere haesitantes et dubitantes dicentesque, Forte quidem vi-
 detur nobis terra, non est tamen. Atque omnia illa ipsis illis au-
 ctoribus ad experientiam usque fidem habent, at de natura in
 dubitationem adducuntur. Quin hoc nos scilicet ipsi volumus,
 uteis pro certis utamur: quod vero excedit usum, superfluum
 dicimus esse. Quamobrem si quod cupimus nobis dant, de
 quo amplius diffideamus invenio nihil. Quod ad naturam
 pertinet, de eo scilicet inquirunt. Define quaeso, nec de eo
 verbum unquam faciemus, si voles. Imo vel ad foedus fe-
 riendum te adhortemur et procedant posthac, si vultis, non
 minus nobis quam aliis mortalibus, qua res, qua verba,
 quando vos etiam ipsos animadverto laborare, ne quid de
 illis, quae omnibus hominibus testata in vita sunt, evertatis.
 Proinde sicut illi negocia obeunt, et item nos obeamus, nec

Ed. Chart. VIII. [109.]

Ed. Bas. III. (55.)

τὰ κατὰ τὰς πράξεις, οὕτω καὶ ἡμῖν περαινέσθω, μὴ πολυπραγμονοῦσι περὶ τὸ φαινόμενον ἐναργῶς μηδὲν, ἀλλ' ἐκ προχείρου πιστεύουσὶ τε καὶ ἐπομένοις, ὥς εἴ γέ τινος ἀπαγγέλλοντος ὑετοῦ γενομένου τὸν ποταμὸν ἀνέξηθέντα τὴν γέφυραν ἀνατρέψαι, παρὼν τις ὑμῶν κωλύει οὕτως ἀπλῶς, ὑετοῦ γενομένου, λέγειν, ἀλλὰ τοῦ φαινομένου γεγονέναι, μηδὲ ποταμὸν, ἀλλὰ τὸν φαινόμενον καὶ δοκοῦντα, μηδ' ἀνέξηθέντα, ἀλλὰ ἠνέχσθαι δόξαντα, μηδὲ τὴν γέφυραν καταβαλεῖν, ἀλλὰ φαίνεσθαι καταβεβληκῶτα, πῶς οὐκ ἂν δόξειε μαίνεσθαι; τί ποτ' οὖν τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις ἅπασιν ἑτέρως διαλεγόμενοι μόνοις ἡμῖν πράγματα παρέχετε, καίτοι ταῖς αἰσθήσεσι χρωμένοις ἐπὶ τε τῶν κατὰ τὴν ἰατρικὴν καὶ τῷ λοιπῷ βίῳ; εἴτα τὸν μὲν ἄσκον, εἰ οὕτως ἔτυχε, καὶ τὴν κύστιν καὶ τὸν θύλακον καὶ τὰς τῶν χαλμῶν φύσας τί διαστελλέσθαι λέγοντες καὶ συστελλέσθαι τὸ φαίνεσθαι παραλείψατε, τῇ δ' ἀρτηρίᾳ μόνῃ, τῇ τί ποθ' ὑμᾶς κακὸν ἐργασαμένη, πράγματα παρέχετε, καὶ τὴν ἀπιστίαν τῶν φαινομένων κατ' αὐτῆς κινήσετε, καὶ οὐχ ἀπλῶς ἐρεῖτε, διέσταλται καὶ διαστελλεται, καὶ συνέσταλται καὶ συστελλεται, ἀλλὰ φαίνεται

curiosi sumus ulla in re, quae aperte conspicitur, sed statim credamus et assentiamur, ut si quis annunciet ab imbris qui deciderunt fluvium auctum evertisse pontem, hic quispiam de vobis praesto ita vetet absolute ab imbris qui deciderunt dicere, sed qui visi sunt decidere: neque fluvium, sed qui videtur et apparet: neque auctum, verum, qui videbatur auctus esse, neque diruisse pontem, sed videri diruisse, quis hunc sanum dicat? Quid igitur, quando cum caeteris omnibus mortalibus alio modo disputetis, negotia solis nobis faceffitis, quum iisdem utamur sensibus tam in arte medica quam reliqua in vita? Et utrem verbi gratia et vesicam, culeum, atque fabrorum folles quid distendi dicitis ac contrahi, videri praetermittitis, arteriae vero soli innocenti estis molesti, atque in ea de apparentibus scrupulum injicitis, quominus absolute pronuncietis, distenta est et distenditur, contracta est et contrahitur, sed videtur

Ed. Chart. VIII. [109.]

Ed. Basf. III. (55.)

διαστελλομένη, εἰ δὲ καὶ ὄντως διαστέλλεται, οὐκ οἶδα; παύσασθε πρὸς τοῦ Διὸς ἤδη ποτὲ μηδὲν προσήκουσι λήροις ἐπιφορτίζοντες τὴν τέχνην, ὥς οὖσαν καθ' ἑαυτὴν μακράν. εἰ σχολὴν ἄγετε, καὶ τὸν βίον οὐκ ἀνατρέπειν, ἀλλ' ὠφελεῖν προήρησθε, καὶ τὴν τέχνην οὐ κωλύειν, ἀλλ' αὖξιν ἐσπουδάσατε, τὴν φιλοτιμίαν ταύτην εἰς τὰ χρηστότερα τρέψατε. πολλὰ τῆς ἱατρικῆς εὐρήσετε ζητήσεως οὐ μικρᾶς δεόμενα, περὶ ταῦτα δεινοὶ γίγνεσθε, τὴν σύνεσιν ἐν τούτοις ἐπιδείκνυσθε, τὴν δὲ τῶν ἐναργῶς φαινομένων ἀπιστίαν ἤδη ποτὲ μισήσατε, πλεόν οὐδὲν ἔξιν ἀπ' αὐτῆς μέλλοντες, ἀναγκασθήσεσθε γὰρ ἐκόντες τε καὶ ἄκοντες ὥς πιστοῖς χρῆσθαι τοῖς ἐναργέσιν, ἢ οὐδὲ φθιέξασθαι ὑμῖν οὐδὲ τὸ βραχύτατον ἔσται. ὅταν οὖν ζητήσαντάς γε καὶ μὴ ζητήσαντας ἢ αὐτὴ χρῆσις ἐκδέχεται, περιπτὸν τὸ ζητεῖν. εἰσὶ δ' ἕτεραι πολλαὶ τοῖς ἀνθρώποις αἱ μὲν τῶν αἰσθήσεων ἀσκήσεις, αἱ δὲ καὶ τοῦ λογισμοῦ, περὶ ταύτας σπεύσατε, τὴν σχολὴν περὶ ταῦτα διάθεσθε, τοῖς δ' ἐναργέσι χωρὶς ζητήσεως ὥς τοιούτοις οὖσι οἷα φαίνεται πιστεύετε. συγχωρήσαντες οὖν μοι λέγειν τὴν ὀρθοῖαν εἰς μῆκος καὶ πλάτος καὶ βάθος διαστέλλεσθαι,

distendi, verene distendatur me latet? Desistite per deos tandem aliquando inanibus nugis artem onerare, vel sua sponte longam. Si otiamini et vitam non labefactare, sed esse usui instituisiis, artemque non interpellare, sed augere conamini, rebus hanc commodioribus contentionem reservate. Multa offendetis in medicina, quae magnae sint quaestionis, huc conferte vim vestram, hic ingenium ostendite et dubitationem de rebus evidentibus tandem abjicite, quando nihil ea re profectus sitis facturi. Compellemini enim, velitis nolitis, evidentia pro certis habere, aut ne hiscere quidem vobis potestas erit: nam quum, sive quaeramus, sive non quaeramus, idem consequitur usus, ne quicquam inquiramus: Sunt vero permultae aliae hominibus tum sensus, tum rationis exercitationes, hic laborate, in his tempus ponite, res autem evidentes citra scrupulum pro iis, quae esse illae videantur, numerate. Facite itaque ut mihi arteriam concedatis in lon-

Ed. Chart. VIII. [109. 110.]

Ed. Bas. III. (55.)

τὸ ἐπὶ τῷδε διασκεῖσθαι, πότερον αἰσθήσεσθαι δυνατόν ἐστι τῆς συστολῆς, ἢ οὐ. ἀλλ' ὑμεῖς, ἵνα μὴδὲ τοῦτο, μὴδ' ἄλλο ζητήσητε, τὴν περὶ τῆς ὑπάρξεως τῶν ἐναργῶν ἀπορίαν ἐκινήσατε, συγχρὸν μὲν τινα λόγων ἐσμὸν ἔχουσας, οὐ μὴν καταβαλεῖν γε δυναμένην οὐδ' ἀνατρέψαι τὴν χρεῖαν τῶν ἐναργῶν. ἡμεῖς οὖν ἔμπαλιν ὑμῖν πράξομεν· ἀπασι μὲν τοῖς φαινομένοις ἐναργῶς χωρὶς ζητήσεως χρησόμεθά τε καὶ πιστεύσομεν ὡς τοιούτοις οὖσιν οἶα καὶ φαίνεται, τὰ δ' ἀμυδρότερα διασκεψόμεθα, τὰ μὲν τῷ λόγῳ, τὰ δὲ ταῖς αἰσθήσεσι, τὰ δ' ἀμφοτέροις ἐπιχειροῦντες ἐλεῖν. ἥτις μὲν οὖν ἡ ὁδὸς τῆς εὐρέσεως αὐτῶν, ἐπὶ πλέον ἐτέρωθι λέγομεν, ἐν δὲ τῷ παρόντι τὸ χρήσιμον εἰς τὰ προκείμενα λεχθήσεται μόνον.

Κε φ. γ'. Ἀγαθίνου τοίνυν λέγοντος ἀναίσθητον εἶναι τὴν συστολὴν τῆς ἀρτηρίας, Ἡροφίλου δὲ διὰ παντὸς ὡς ὑπὲρ αἰσθητῆς διαλεγόμενον, χαλεπὸν ὄντως ἦν καὶ ἀπορον ἐτέρῳ πρὸ θατέρου πιστεῦσαι, τρσαύτην μὲν ἀμφοτέρων σπουδὴν εἰσηγηγμένων εἰς τε τὰλλα [110] τῆς ἱατρικῆς καὶ

gum, latum et profundum distendi: postea jam dispicite, an sentire contractionem, necne possitis. Vos vero, ut nec hoc; nec aliud inquireretis quicquam, sintne omnino res evidentes, in dubium vocatis: unde vobis suppeditat magnus quidem verborum acervus, sed qui non possit labefactare tamen neque convellere usum evidentium. Nos igitur contra faciemus ac vos. Omnibus quae clare cernuntur, utemur citra ullam haesitantiam et credemus talia esse qualia videntur, quae obscurius, haec in quaestionem vocabimus, atque partim ratione, partim sensibus, partim etiam amborum ope aggrediemur eruere. Verum horum viam inveniendi alio loco amplius tradimus: hic tantum quod ad institutum nostrum interest referemus.

Cap. III. Nam quum Agathinus dicat arteriae non posse contractionem sentiri, Herophilus autem constantissime ut de re sensibili differat, res hercle plena erat difficultatis uni magis quam alteri accedere, praesertim quorum tantum uterque studii quum ad alias partes medicinae

Ed. Chart. VIII. [110.]

Ed. Bas. III. (55.)

τὴν περὶ τοὺς σφυγμὸν τέχνην αὐξῆσαι, μακρῷ τε χρόνῳ
 τὸν τε λογισμὸν καὶ τὴν αἰσθησιν ἱκανῶς γυμνασμένων.
 ἐδόκει δὴ μοι δίκαιον εἶναι πρῶτον μὲν ἀσκήσαι τὴν ἀφὴν
 τῆς παρὰ μικρὸν αἰσθάνεσθαι διαφορᾶς, ἵν' εἴπερ ἡμῶν αὐ-
 τοῖς ποτε καταφανὴς ἐναργῶς γένοιτο ἡ συστολή, μηκέτ' ἄλ-
 λου διοίμεθα μάρτυρος· δεύτερον δὲ καὶ τὴν τῶν πρεσβυτέ-
 ρων ἱστορίαν ἀναλέξασθαι. τῶν πλείστων μὲν γὰρ καὶ τῶν
 ἀξιοπίστων αἰσθητὴν λεγόντων, μηδ' ἂν ὅτι μάλιστα πολ-
 λῷ χρόνῳ τριβομένοις ἡμῶν εἴ' ἀναίσθητος φαίνεται, προα-
 φίστασθαι τε καὶ ἀπογινώσκειν τῆς εὐρέσεως, εἰ δὲ μηδεὶς ἄλ-
 λος ἢ ὀλίγοι παντελῶς καὶ ἄπιστοι τοῦτο λέγοιεν, ἡμῶν τε
 περὶ αὐτὸ ἔχουσιν ἀδιάγνωστον φαίνεται, τηνικαὐτ' ἤδη καὶ
 ἀπογινώσκειν τῆς εὐρέσεως αὐτοῦ καὶ ἀναίσθητον ὁμολογεῖν
 ὑπάρχειν. εὐρίσκοντες οὖν τοὺς μὲν Ἡεροφίλειους σχεδὸν
 ἅπαντας αἰσθητὴν εἶναι λέγοντας, τοῦ δὲ περὶ τὸν Ἐρα-
 σίστρατον χοροῦ τοὺς μὲν ὁμολογοῦντας, τοὺς δ' ἄρ-
 νουμένους, καὶ τρίτους τοὺς ἀπ' Ἀθηναίων τοῦ Ἀττα-
 λέως, ὧν εἷς ἦν καὶ Ἀγαθῖνος, ὡσαύτως πρὸς ἀλλήλους

contulisset tum ad artem de pulsibus augendam, ac etiam
 rationem multis annis sensumque mire exercitasset. Itaque
 operae pretium esse duxi, primum quidem ita tactum exer-
 cere, ut parum abesset quin *pulsuum* differentias sentiret,
 ut si quando nobis ipsis manifeste contractio appareret,
 alium ne testem desideraremus; deinde ut veterum scripta
 revolveremus. Nam si plurimi hanc atque probatissimi
 sentiri confirmarent, si ne quam diutissime quidem commen-
 tantibus haud dum videretur tamen nobis sentiri, desistere-
 mus et deponeremus spem inveniendi. Sin autem nullus
 alius, aut plane pauci ac leves hoc affererent, nobisque
 in hoc incumbentibus non dignosc ivideretur posse, abjicere-
 mus jam tum ejus spem inveniendae, atque non sentiri posse
 fateremur. Ergo quum familiam inveniremus Herophili
 prope omnem sentiri affirmantem, scholam autem Erasistra-
 tiorum partim annuentem, partim euntem inficias, ac ter-
 tios illos ab Athenaeo Attalensi, de quibus Agathinus erat,

Ed. Chart. VIII. [110.]

Ed. Bas. III. (55. 56.)

διαφερομένους, ὅσον μὲν ἐπὶ τῇ τῶν πρεσβυτέρων ἱστορίᾳ πλεον οὐδὲν (56) ἡμῖν ἔγνωμεν ἐσόμενον, ἴσων σχεδὸν ἀριθμῷ τε καὶ ἀξιῳματι τῶν ὁμολογούντων τοῖς ἀρνούμενοις ὑπαρχόντων· ἐφ' ἡμῶν δ' αὐτῶν ἅμα τοῖς διδασκάλοις διεσκοπούμεθα, μηδ' αὐτοῖς ὁμολογοῦσι σαφῇ διάγνωσιν ἐσχηκέναι ποτὲ τῆς συστολῆς. ἐν τούτῳ δ', οἷα εἰκός, καὶ λόγῳ τινὲς ἐκινούντο, καὶ πᾶσι μὲν αὐτοῖς ἐδόκει πιθανὸν εἶναι μὴ δύνασθαι τῆς ἀποχωρούσης ἀρτηρίας αἰσθάνεσθαι τὴν ἀφῆν· ἦτοι γὰρ τῆς κινήσεως αὐτῆς, ἣ τῆς αἰσθῆς πληγῆς αἰσθησιν ἡμῖν γίνεσθαι κατὰ τὴν διαστολὴν, ἀποχωρούσης δὲ καὶ συστελλομένης οὔτε πληγῆς ἔθ' ἡμᾶς οὔτε κινήσεως αἰσθάνεσθαι· τῶν γὰρ ὁμιλούντων αὐτῇ καὶ προσιόντων καὶ ψανόντων, οὐ τῶν ἀφισταμένων εἶναι διαγνωστικὴν, ἐπεὶ οὕτως ἂν καὶ τῶν ἐκ μακροῦ διαστήματος εἰς ἐπίγνωσιν ἔλθειν, εἴπερ ἅπαξ αὐτῇ συγχωρηθεῖη τῶν οὐχ ἀπτομένων αἰσθάνεσθαι. ταῦτα καὶ τοιαῦτα λέγοντες, ἀνέπειθόν με ῥαδίως, ὥς ἂν καὶ αὐτὴν τὴν ἀφῆν μάρτυρα ὧν ἔφασκον ἔχοντες. οὐ γὰρ ἡσθανόμην τῆς συστελ-

inter se eodem modo dissidentes, nihil nos sane ex veterum scriptis quidem consequenti opis sumus, quod numero et dignitate qui affirmarent et negarent propemodum aequarent. Itaque apud me adhibitis praeceptoribus considerabam, qui etiam se negabant ipsos in apertam cognitionem venisse unquam contractionis. Jam haec etiam nonnullos ratio, ut fit, movebat, ac iis probabatur omnibus, ut recedentem tactus arteriam sentiat fieri non posse: quippe aut motum ipsum in distentione, aut conjunctum cum eo ictum, nos sentire; atqui neque ictum jam nos, ubi recipiat se illa contrahiturque, neque sentire motum: scilicet ea illum, quae consuetudinem habent secum, adeuntque ac contingunt, non quae discedant, dignoscere: alioqui ad remotorum aspirare notitiam posse, si hoc sit ei semel concessum, quae non tangantur, sentire. His et talibus me verbis facile in suam sententiam adduxerunt, ut qui testem a se, ut jactabant, tactu haberent; neque enim contractionem sen-

Ed. Chart. VIII. [110.]

Ed. Basf. III. (56.)

λομένης τῆς ἀρτηρίας καὶ ὀλίγου δαῖν ἀπέστην ὥς οὐκ αἰσθη-
 τῆς αὐτῆς, εἰ μὴ μοί ποτε καθάπερ ἐκ παρατρίψεως πυκνῆς
 πῦρ ἔξαφθὲν καὶ λάμψαν ἐναργῶς ἔδειξε τὸ ἀληθές, ὥστε
 μηκέτι ἐτέρων δεῖσθαι μαρτύρων καὶ κριτῶν, ἀλλ' αὐτὸν ἱκα-
 νὸν ἔμαντῶ γενέσθαι. δηλώσω δὲ τὸ σύμπαν; ἐντεῦθεν
 ἀρξάμενος, ὅθεν περ καὶ αὐτὸν ἐμὲ ὁ λόγος ἐποδήγησεν.
 ἐπειδὴ τῶν ἀπτομένων σωμάτων τὰ μὲν ἐπιπολῆς ἀλλήλων
 ἄπτεται ψάνοντα μόνον, ἑτερά τε βιάζεται καὶ ὠθεῖ καὶ ἀνα-
 τρέπει, κἀνταῦθα τὸ μὲν ἰσχυρότερόν τε καὶ σκληρότερον
 οἶον ἐγκαταβαίνει τῷ ἀσθενεστέρω τε καὶ μαλακωτέρω, θά-
 τερον δ' εἴκει τε καὶ ἀνατρέπεται καὶ οἶον περισχῖζεται τῷ
 βιάζομένῳ τὴν διάλυσιν αὐτῶν ἀπ' ἀλλήλων, οὐ τὸν αὐτὸν
 ἐνδέχεται γίνεσθαι τρόπον, ἀλλὰ τὰ μὲν ἐπιπολῆς ἀπτόμενα
 καὶ ἀποχωρεῖ ἀθρόως, ὅσα δ' εἰκοντος τοῦ μαλακωτέρου
 προσωτέρω ἴοντα οἶον ἐγκαταβαίνει αὐτῷ, ταῦτα οὐκ ἔξ'
 ἀθρόως ἀφίσταται, ἀλλ' ὅσον ἀπὸ τῆς πρώτης προσβολῆς
 ἐσωτέρω χωροῦντα ἐβιάσατο, τοσοῦτον ἀποχωριζομένοις
 αὐτοῖς αἰσθητὸν φυλάττεται. χρόνος γάρ τις ἐν τῷ μεταξὺ

tiebam arteriae. Sic nihil factum est propius, quam ut ab
 illa me removerem, ut ea, quae sentiri non posset, nisi mi-
 hi tandem veluti ex assidua collisione ignis incensus et elu-
 cens clare veritatem monstrasset, ut alios jam testes non
 quaererem, nec arbitros, sed mihi ipse satisfacerem. Sed
 rem omnem explicabo, hinc adeo exorsus, unde me ipsum
 ratio duxit. Quando corpora tangentia partim leniter sese
 mutuo tangunt, palpantia tantum, partim vero urgent, im-
 pellunt, evertuntque, itaque quod fortius est et durius,
 veluti subit imbecillius et mollius, alterum autem cedit ever-
 titurque ac veluti amplectitur id, quod urget, discessus
 eorum mutus non potest eodem modo effici. Caeterum,
 quae in superficie tangunt, discedunt subito; at quae ce-
 dente molliore longius progressa illud veluti intrant, non
 revertuntur item subito, sed quanto a primo occurso pro-
 gressa penitius urgebant, tantum illis discedentibus sensi-
 bile superest. Tempus namque intercedet inter primum

Ed. Chart. VIII. [110. 111.]

Ed. Bas. III. (56.)

γενήσεται τῆς τε πρώτης ὁρμῆς τοῦ ἀφίστασθαι καὶ τῆς ἐσχάτης τελευτῆς, μεθ' ἣν οὐκέτ' ἀφίστασθαι, ἀλλ' ἐφεστάναι ἤδη λεχθήσεται, ἐν ᾧ χρόνῳ παντὶ κατὰ βραχὺ μὲν ἀποχωροῦντος τοῦ ἐτέρου, κατὰ βραχὺ δὲ τῆς θατέρου θλίψεως ἐκλυομένης, ἐκατέρων ἡ κίνησις αἰσθητὴ γενήσεται. εἰ δὲ δὴ καὶ τοῦτο προσείη, ὥστε τὸ μὲν κινούμενον κάτωθεν ἄνω φέρεσθαι, τὸ δ' ἀπτόμενον ἄνωθεν ἐπικεῖσθαι, πρὸς τῷ τῆς θλίψεως ἀφαιρῆσθαι τὸ ἐπικείμενον ἔτι καὶ οἷον καταπίπτειν αὐτῷ συμβήσεται, τοῦ πρότερον ἀντρείδοντός τε καὶ ὠθοῦντος ἄνω νῦν κάτω φερομένου.

Κεφ. δ'. [111] Ταῦτα διὰ τε κύστεων καὶ ἀσκῶν καὶ φυσῶν καὶ τῶν τοιούτων ἀπάντων ὀργάνων ἐνεστι πείρα μαθεῖν, ὅτῳ μὴ πάντῃ ἐναργῆς ἢ διὰ τοῦ λόγου ἐνδείξις. εὐρεθήσεται γὰρ ἐπὶ πάντων ἐνθα μὲν ἀβίαστος ἢ τῶν ἀπτομένων ὁμίλια καὶ ἡ ἀποχώρησις ἄνευ χρόνου γιγνομένη, θατέρου δ' ὑπάρχοντος ἰσχυροτέρου, εἰς ὅσον ἂν ὠθούμενον εἴη τὸ ἀσθενέστερον, εἰς τοσοῦτο καὶ τὸ κινούμενον, ὅταν ἀφίστηται τὸ βιασάμενον. εἰ δὲ δὴ καὶ κάτωθεν ἄνω τὸ θλίβον ἔρχοιτο, πολὺν δῆπου ῥᾶόν τε καὶ θᾶττον τηνικαῦτα

impetum discedendi et extremum finem secundum quem non discedere amplius, sed discessisse jam dicentur. Quo tempore toto, paulatim discedente altero, paulatim etiam alterius remisso pressu, utriusque sentietur motus. Jam si hoc accedat, ut quod ab imo movetur, feratur sursum, et quod tangit, superne incumbat; praeter quod compressio ei quod incumbit detrahetur, etiam accidet ei ut veluti subsidat, quia quod prius excipiebat et sursum impellebat nunc defertur.

Cap. IV. Haec ex vesicis, utribus, follibus et id genus instrumentis experientia ducta ei licet ediscere, cui non satis perspicua est ex oratione declaratio. Nam in omnibus invenies, ubi languidus est tangentium concursus, ibi momento temporis fieri discessionem: at alterum si validius sit, quanto spatio impellebatur infirmius, tanto movebitur, scilicet ubi se, quod urgeret, recipiat: at vero, si ex inferiore loco etiam premens ascendat, longe tunc proclivius

Ed. Chart. VIII. [111.]

Ed. Bas. III. (56.)

τὸ ἀσθενέστερον ἀκολουθήσει τῷ ἰσχυροτέρῳ, σύμμαχον τῆς ἀκολουθήσεως προσλαβὼν τὴν εἰς τὸ κάτω ῥοπήν. δυνήσκει δὲ πληρώσας ἢ ἀσκὸν ἢ κύστιν ἢ τι τοιοῦτον ἄλλο ὑγρᾶς οὐσίας ἢ αἵρος ἐπιπολῇ· μὲν ψάνειν αἵρων τε καὶ αὐθις προσφέρων μὲν δακτύλους, ἔπειτα δ' ἤδη καὶ ὠθεῖν τε καὶ βιάζεσθαι πρόσω; κἄνταῦθα πάλιν ἐναλλάξ αἵρων τε καὶ προσφέρων. ὅψει γὰρ ἐναργῶς τὴν μὲν ἐτέραν τῶν ἀποχωρήσεων τὴν ἐπὶ τῇ ψάνσει χωρὶς αἰσθητοῦ χρόνου, τὴν δ' ἐτέραν τὴν ἐπὶ τῇ θλίψει μετὰ τινος αἰ χρόνου γιγνομένην. καὶ κατὰ μὲν τὴν προτέραν ἀκίνητον ὅψει τὸ ἀγγεῖον, εἴτε προσάγοις εἴτ' ἀπάγοις τὸν δάκτυλον, ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ κινούμενον οὐ προσβάλλοντος μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀφαιρούντος. ἀνάλογον δὴ μοι τίθει τῷ μὲν δακτύλῳ ἀρτηρίαν, τῷ δ' ἀγγεῖῳ τὸ ἐφαπτόμενον αὐτῆς σῶμα, καὶ μένοντος δηλονότι τοῦ ἀπτομένου καθ' ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν τρόπον, ἢ ἀρτηρία κινουμένη προσίτω τε καὶ ἀποχωρεῖτω. γιγνέσθω δὲ ἢ μὲν τις προσβολὴ τῆς ἀρτηρίας τῷ ἔξωθεν ἀπτομένῳ σώματι οἷον ψαῦσις τε καὶ ἐπαφή, καθάπερ ἐπὶ τῶν ἀμυδροῶν

sane et citius tunc imbecillius sequetur, id quod validius, socio ad persequendum adjuncto momento ad inferna. Poteris autem, si humida materia, vel aëre utrem, vel vesicam, vel simile vas impleveris, leniter attingere, auferendis ac rursus admovendis digitis; deinde etiam trudere et impellere prorsus, admovendis hic quoque vicissim applicandisque digitis. Profecto alterum discessum, quum tantum palpaveris, clarissime animadvertes momento temporis fieri, alterum a compressione, nunquam citra aliquod spatium. Praeterea in priore nihil moveri conspexeris, sive admoveas digitum, sive removeas, at vero in altero moveri, non modo si imprimas digitum, sed et si retrahas. Age jam compares arteriam digito et vasi corpus, quod arteriam contingit, ac eo, quod arteriam contingit, de loco suo nihil moto, arteria mota accedat et recedat. Ac nunc occurrat arteria corpori, quod foris eam tangit, quasi palpet con-

Ed. Chart. VIII. [111.]

Ed. Bas. III. (56.)

ἔχει σφυγμῶν, ἥ δέ τις οὐ ψαῦσις μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ βάθος ὥσις, ὡς ἐπὶ τῶν σφοδρῶν. ἀνάγκη τοίνυν ἐπὶ μὲν τῆς προτέρας, ὅταν ἡ ἀρτηρία συστέλληται, τὸ μὲν, ὅτι ἀπεχώρησε τοῦ ἔξωθεν ἀπτομένου δύνασθαι λέγειν, τὸ δ', ὅτι νῦν ἀποχωρεῖ μὴ δύνασθαι. χρόνον γὰρ ἡ τοιαύτη χορῆζει διάγνωσις, ἀθρόως δὲ καὶ χωρὶς αἰσθητοῦ χρόνου τῶν ἐπιπολῆς ἀπτομένων σωμάτων αἱ ἀποστάσεις γίνονται. κατὰ δὲ τὴν ἑτέραν προσβολὴν τῆς ἀρτηρίας τὴν ἐπὶ τῶν σφοδρῶν σφυγμῶν, ὑφ' ἧς ἀπωθεῖσθαι τὴν ἀφ' ἧς ἡμῶν συμβέβηκε, πρότερον μὲν τοῦ χωρίζεσθαι ἢ αἰσθῆσις, ἐφεξῆς δ' αὐτοῦ τοῦ κεχωρίσθαι ἢ διάγνωσις, οὐκέτι τῆς αἰσθήσεως τοῦτο γνωρίζουσης, ἀλλὰ τῷ πάνεσθαι τὸ ταύτης πάθος τοῦ νοῦ τότε ὡς χωριζόμενον νῦν κεχωρίσθαι συλλογισαμένον, τοῦ δ' ἐπιπολῆς ἀπτομένου τὸ μὲν χωρίζεσθαι παντάπασιν ἀδιάγνωστον, τὸ κεχωρίσθαι δὲ καὶ ἐπὶ τούτων συλλογισμῷ ληπτέον.

Κεφ. ε'. Ὅτι δ' οὐ προσιόντος, ἢ ἀπιόντος, ἢ θλίβοντος, ἢ ἀπτομένου, ἢ ἀπωθουμένου πρῶτην αἰσθήσιν ἔχομεν, ἄνευ τῶν κατὰ τὸ ἡμέτερον σῶμα παθημάτων, οὐδ'

trectetque, quod in languidis pulsibus usu venit, nunc non palpet tantum, sed et in altum impellat, ut in vehementibus. Hic in priore occurſu necesse est, ubi arteria contrahitur, hoc possis dicere, recessisse illam ab eo, quod eam foris tangebatur: hoc non possis, nunc recedere: tempus enim ea cognitio postulat: discedunt autem subito quae leviter sese corpora tangunt, momentoque temporis, quod nequeas attendere: sed in altero arteriae occurſu in vehementibus pulsibus, a quo sit ut tactus noster repellatur, prius recedere sentimus, deinde recessisse jam dignoscimus: id quod non sensus etiam animadvertit, sed mens ibi ex eo, quod affectus abiit ipsius sensus, colligit quod tum recederet nunc recessisse. At leviter attingentis animadvertere discessum non possis, discessisse etiam ibi conjicias.

Cap. V. Porro autem non accedentis, vel prementis, vel tangentis, vel repulsi primum nos sensum habere, sed asse-

Ed. Chart. VII. [111. 112.]

Ed. Bas. III. (56.)

αὐτὸ οἶομαι λανθάνειν. αἰσθανόμεθα μὲν γὰρ ἀνατρεπομένης ἡμῶν τῆς σαρκὸς ἅμα τῷ περικειμένῳ δέρματι κατὰ τὴν προσβολὴν τῶν σφοδρῶν σφυγμῶν, συνεισέρχεται δὲ αὐτῷ κινουμένου τε καὶ βιάζομένου ἡ γνῶσις. καὶ μὲν δὴ καὶ ἀποχωρούσης τῆς ἀρτηρίας, ἥ μὲν αἰσθησίς ἐστι τῆς ἐν αὐτῷ τῷ ἡμετέρῳ σώματι κινήσεως. ἔπεται γὰρ τὸ εἶσω θλίβεν ἡ τοῦ δέρματος ἡμῶν ἢ τῆς σαρκὸς μόριον ἀφισταμένη τῇ ἀρτηρίᾳ, τὴν ἐξ ἀρχῆς χώραν, ὅθεν ἀπεώσθη, καταλαμβανομένη, ἡ δὲ τοῦ χωρῖσθαι γνῶσις συνεπινοεῖται. πρῶτα γάρ ἐστιν αἰσθητὰ ἐν τοῖς ἡμετέροις [112] σώμασι τὰ παθήματα, δευτέρα δὲ τὰ τούτων ποιητικὰ, ἐκτὸς ὑποκείμενα. τῆς τε οὖν μετὰ τὴν θλίψιν ἀποχωρούσης τῆς ἀρτηρίας γινομένης ἡμῖν ἐν τοῖς ἀπτομένοις μορίοις κινήσεως αἰσθανόμενοι πρότης ἐπὶ τῶν σφοδρῶν σφυγμῶν, κατὰ τοῦτο καὶ τὴν συστολὴν τῆς ἀρτηρίας ὑποπίπτειν αἰσθήσει φαμέν, ὥς τῶν ποιούντων δηλονότι τὰ ἐν ἡμῖν πάθη συγκεχωρημένων αἰσθητῶν καλεῖσθαι· τό τε τῆς θλίψεως ἄνισον ἐνδείκνυται τὴν τοῦ θλίβοντος ἐπάνοδον. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τὴν ῥώμην οὐδὲ τὴν κίνησιν αὐτοῦ δι' ἄλλου τινὸς ἐγνωρίσαμεν ἢ διὰ τοῦ τῆς

ctuum corporis nostri, neminem etiam esse puto, quem fugiat. Sentimus enim ab impressione vehementium pulsuum carnem nostram una cum ambiente illam cute impelli; huic autem est adjuncta moti et prementis cognitio. Quinetiam recedente arteria sentimus in ipso corpore nostro motum, liquidem intro compressa, sive ea cutis est, sive carnis pars, arteriam discedentem comitatur, pristinam sedem, qua dejecta erat, occupans, simulque fit ut in recessus cognitionem veniamus. Nam sentimus primos omnium affectus corporum nostrorum, deinde quae nos induxerunt foris objecta. Quare quum recedit a premendo arteria, quia secundum partes nostras attingentes eam motam sentimus primum in vehementibus pulsibus, ea dicimus ratione contractionem etiam occurrere sensui, concessio scilicet ut, quae affectus nobis creant, sensibilia appellemus, atque compressionis inaequalitas prementis annunciat reditum; neque enim vel robur, vel motum ejus quicquam erat quo cognosceremus, nisi

Ed. Chart. VIII. [112.]

Ed. BaL III. (56. 57.)

θλίψεως ἀνίσουν. ἐπιβαλλόντων γὰρ ἡμῶν τοὺς δακτύλους τοῖς σφοδροῖς σφυγμοῖς, ἡ μὲν πρώτη προσβολὴ βραχὺ παντελῶς ὠθεῖ τὴν ἀφὴν, ἀπὸ ταύτης δ' αἰεὶ καὶ μᾶλλον ἄχρι τῆς τελευτῆς ἐπιτείνεται ἡ θλίψις, ἣτις ἐνδείκνυται δηλονότι τὴν τε κίνησιν καὶ τὴν ῥώμην τοῦ ἀπωθουμένου. θαυμαστὸν γὰρ δὴ, ὅπως οἱ ἀμυδροὶ σφυγμοὶ, καὶ μέγιστοι τυγχάνωσιν ὄντες, οὐχ ὅπως μικροὶ παν(57)τελῶς φαίνονται θλιβόντων, ἀλλὰ καὶ παντάπασιν ἀφανίζονται. καὶ τις ἴσως ἀγνοῶν, ὡς χρὴ τῶν τοιούτων ἐπιπολῆς ψάμειν, ἄσφυνκτον εἶναι φήσει τὸν ἄνθρωπον, ἐξ ὧν αὐτὸς κακῶς ἤψατο ψευδῶς ἀποφηνάμενος. οἱ σφοδροὶ δ' ἅπαν τοῦναντίον ἐρειδόντων ἰσχυρῶς δέονται τῶν ἀπτομένων εἰς τὴν τῆς ῥώμης αὐτῶν διάγνωσιν. ἀπωθεῖσθαι γὰρ τηνικαῦτά σοι μᾶλλον δόξουσιν, ὅταν ἐπὶ πλείον αὐτοὺς βιάῃ. καὶ γοῦν καὶ τὴν συστολὴν αἰσθητὴν οἱ σφοδροὶ μὲν ἅπαντες ἔχουσι, τῶν ἀμυδρῶν δ' οὐδεὶς, αὐτῶν δὲ τῶν σφοδρῶν ἄλλος ἄλλου μᾶλλον, ἢ παρ' αὐτὸ τὸ μᾶλλον τε καὶ ἥττον ἐν τῇ σφοδρότητι, ἢ διὰ μέγεθος καὶ μικρότητα, ἢ διὰ σκληρότητα καὶ μαλακότητα,

compressio inaequalis. Nam vehementibus pulsibus, ubi digitos injicimus, primus occurfus admodum impellit parum tactum, ab hoc etiam atque etiam ad finem usque comprimit magis, unde sane motus arguitur et robur ejus, quod repellitur. Mira enim res est, quonam modo languidi pulsus, ut sint maximī, non parvi tantum, si premas, videantur, verum etiam omnino sensum fugiant. Quod si quis leniter esse illos tangendos ignoret, fortasse abolitum homini pulsus dicat esse, qui quidem mentiatur inde, quod non recte eos tetigerit. Contra plane vehementes, quo ipsorum deprehendatur robur, requirunt ut qui tangunt digitos valide infigant; repelli enim hoc tibi tum magis videbuntur, quo eos urgeas magis. Unde etiam contractionem omnes vehementes pulsus sensibilem habent, languidorum vero nullus; atque inter vehementes alius alio magis, prout major, vel minor sit vehementia, aut pro magnitudine et parvitate, aut pro duritie et mollitie, aut pro celeritate et tar-

Ed. Chart. VIII. [112.]

Ed. Bas. III. (57.)

ἢ διὰ βραδύτητα καὶ τάχος. ὅστις γὰρ ἂν μέγιστός θ' ἅμα καὶ σφοδρότατος καὶ σκληρὸς, καθ' ὅσον οἶόν τε μεγέθει μυχθῆναι σκληρότητα, καὶ μὴ ταχὺς, σαφειστάτην οὗτος ἔχει τὴν συστολήν. οἱ δ' ἄλλοι πάντες καθ' ὅσον ἂν τούτων τινὸς ἔλαττον ἢ πλεόν μετέχωσι, κατὰ τοσοῦτον ῥᾶον ἢ χαλεπώτερον γνωσθήσονται. προσεθήκαμεν δ' ἐπὶ τῆς κατὰ τὴν σκληρότητα καὶ τὸ μέγεθος μίξεως τὸ, καθ' ὅσον ἐνδέχεται, τοῦδε χάριν, ἵνα μή τις ὑπονοήσῃ δύνασθαι ποτε γενέσθαι τὸν αὐτὸν ἅμα σφυγμὸν ὥσπερ μέγιστόν τε καὶ σφοδρότατον, οὕτω καὶ σκληρότατον. οὐ γὰρ οἶόν τε συνελθεῖν ὥσπερ σφοδρότητι τὸ μέγεθος, οὕτω καὶ σκληρότητι, μεγίστους μὲν γὰρ καὶ σφοδροτάτους σφυγμοὺς πολλάκις ἂν εὗροις, σκληροτάτους δ' ἅμα καὶ μεγίστους τοὺς αὐτοὺς οὐκ ἂν εὗροις, οὐ μὲν οὐδὲ σκληροὺς ἅμα καὶ μεγίστους, ἀλλ' ὁ μέσος σκληροῦ καὶ μαλακοῦ σφυγμὸς, ὁ σύμμετρός τε κατὰ φύσιν, ἅμα τῷ μεγίστῳ πολλάκις εὗρίσκεται. καὶ μὲν δὴ καὶ σκληρόν θ' ἅμα καὶ σφοδρὸν τὸν αὐτὸν εὗρήσεις πολλάκις, καὶ σκληρὸς θ' ἅμα καὶ σφοδρότατος ἔστιν ὅτε φαίνεται,

ditate. Nam qui maximus simul et vehementissimus durusque fit, quatenus conjungi cum magnitudine durities valeat, atque non velox, hic apertissimam habet contractionem. Omnes alii, quatenus plus vel minus de illorum aliquo habeant adjunctum, hactenus facilius percipientur vel aegrius. Addidimus autem eo in commiscenda duritie et magnitudine, quatenus valeat, ne adducatur quis posse unquam fieri, ut idem simul pulsus tum maximus et vehementissimus tum evadat durissimus; neque enim conjungatur sicut cum vehementia magnitudo, ita cum duritie. Maximos enim et vehementissimos pulsus subinde invenias, at durissimos eosdemque maximos nunquam reperias, ac ne duros quidem pariter et maximos: caeterum, qui inter durum et mollem medius est pulsus, qui et moderatus est secundum naturam, cum maximo connexus frequenter invenitur. Etiam durum simul ac vehementem non raro eundem cernas, adeoque durus idemque vehementissimus non-

Ed. Chart. VIII. [112, 113.]

Ed. Bas. III. (57.)

σφοδρότατον δὲ καὶ σκληρότατον οὐκέτ' ἂν εὗροις τὸν αὐτὸν, ὥσπερ οὐδὲ μέγιστόν τε ἅμα καὶ σφοδρότατον καὶ ταχύτατον, ἀλλ' οἱ μέγιστοι καὶ σφοδρότατοι τοῦτέπαι μὲν καὶ ταχεῖς εἰσιν, εἰ δὲ μὴ, ἀλλ' οὐδὲ βραδεῖς γε. εἰ μὲν οὖν ἐνεδέχετο τὸν αὐτὸν ἅμα γενέσθαι σφυγμὸν σφοδρότατόν τε καὶ μέγιστον καὶ σκληρότατον καὶ βραδύτατον, ἡ πασῶν σαφιστάτη τῶν συστολῶν ἐπὶ τῶν τοιούτων ἐφαίνειτ' ἂν. ἐπεὶ δ' ἀδύνατος ἡ μίξις, ὁ σφοδρότατος ἔτι καὶ μέγιστος καὶ μὴ μαλακὸς καὶ μὴ ταχὺς ἐναργεστάτην ἔξει τὴν συστολήν. σαφῆ δὲ καὶ ὁ σφοδρότατος γε καὶ μέγας καὶ σκληρός· καὶ μὲν δὴ καὶ ὅσοι σφοδροὶ θ' ἅμα καὶ μεγάλοι καὶ σκληροὶ, καὶ τούτων ἦττον μὲν ἢ τῶν πρόσθεν, ὅμως δ' ἔτι σαφὴς ἱκανῶς ἡ συστολή. τούτων δ' ἦττον, ἀλλὰ καὶ αὕτη σαφὴς ἡ τοῦ σφοδροῦ καὶ μέγαλον καὶ μαλακοῦ. σαφὴς δ' ἔτι καὶ ἡ τοῦ σφοδροῦ τε ἅμα καὶ συμμέτρου κατὰ μέγεθος καὶ σκληρότητα· τούτου δ' ἀσαφιστέραν ἔχει τὴν συστολήν, [113] οὐ μὴν ἀδιάγνωστόν γ' ὁ μέγας μὲν, σύμμετρος δ' ἐν ταῖς λοιπαῖς δύο διαφοραῖς. καὶ ὅστις δὲ κατὰ τὰς τρεῖς διαφορὰς συμμέτρως ἔχει, δῆλη

nunquam existit, at vehementissimum et durissimum nunquam eundem invenias: neque etiam qui maximus et idem vehementissimus tardissimusque sit, sed maximi et vehementissimi plurimum etiam celeres sunt; sin minus, at non tardi. Atqui si idem posset pulsus vehementissimus fieri et maximus et durissimus et tardissimus, appareret in talibus pulsibus omnium apertissima contractio. Quae quando non potest mixtio fieri, vehementissimus adhuc et maximus, qui neque mollis, neque velox sit, clarissimam adducet contractionem. Claram etiam vehementissimus certe et magnus et durus; et etiam vehementes simul et magni et duri, quorum minus quidem quam superiorum, manifesta adhuc satis tamen contractio est: praeterea his minus, sed evidens tamen contractio vehementis, magni et mollis: manifesta adhuc vehementis simul et moderati magnitudine et duritie; sed hoc obscuriorem habet contractionem, non tamen quin possit dignosci magnus et moderatus in reliquis duabus differentiis. Imo vero qui tribus differentiis est moderatus,

Ed. Chart. VIII. [113.]

Ed. Bas. III. (57.)

καὶ ἡ τοῦδε συστολή. δυσγνώριστος δ' ἢ τε τοῦ σφοδροῦ τε καὶ μικροῦ. πάντως δ' ὁ τοιοῦτος καὶ σκληρὸς ἐστι, καὶ ἡ τοῦ μικροῦ μὲν καὶ σκληροῦ, συμμέτρον δὲ κατὰ τὸν τόνον, ἐτι μᾶλλον ἀσαφής. εἰ δὲ μακρὸς καὶ μὴ σκληρὸς εἴη, καὶ σύμμετρος κατὰ τὸν τόνον, ἱκανῶς γεγυμνασμένης αἰσθήσεως ὁ τοιοῦτος δεῖται πρὸς τὴν γνῶσιν, ἐτι δὲ μᾶλλον εἰ μακρὸς καὶ μαλακὸς ὢν, μετρίως ἔχει τοῦ τόνον. ἀμυδρὸς δὲ σφυγμὸς, εἴτε μεγάλῳ μινύμενος, εἴτε μικρῷ, δῆλῃν ἔχει τὴν συστολήν. τῷ μὲν οὖν μεγίστῳ τὴν ἀρχὴν οὐδὲ μίγνυται ποτε, καθάπερ οὐδὲ τῷ σκληροτάτῳ, μεγάλῳ δὲ μίγνυται μὲν ποτε, ἀλλὰ πάντως ὁ τοιοῦτος ἐσχάτως μαλακὸς ἐστιν. εἰ δὲ τῷ σκληρῷ μεθτίη, μικρότατος ὁ τοιοῦτος ἐξ ἀνάγκης ἔσται. χρὴ τοίνυν τὸν βουλόμενον ἀσκήσαι τὴν ἀφὴν, αἰσθάνεσθαι τῆς συστολῆς ἐναργῶς, αὐτό τε τοῦτο πρῶτον ἐπίστασθαι τὸ παραλειφθὲν ὑπὸ τῶν πρεσβυτέρων, ὥς οὔτε παντὸς σφυγμοῦ δυνατόν αἰσθάνεσθαι τῆς συστολῆς, οὔθ' ὢν αἰσθάνεσθαι δυνατόν ὁμοίως ἐστὶν ἀπάντων σαφές, ἔπειτα δὲ καὶ τοὺς διορισμοὺς μεμνησθαι τοὺς ὑφ' ἡμῶν ἄρτι

perspicuam adhuc contractionem habet. Verum non facile vehementis et parvi contractio cognoscitur, qui omnino etiam durus est. Ac parvi durique, sed contentione moderata, etiam est obscurior. Jam si parvus, nec durus sit et moderato robore, ut deprehendatur is, sensum flagitat probe exercitatum, atque adhuc magis, qui parvus et mollis contentusque moderate sit. At languidus pulsus, neque cum magno conjunctus, neque cum parvo, apertam obtinet contractionem. Omnino is cum maximo unquam commiscetur, nec vero cum durissimo: cum magno fit ut commisceatur, sed prorsus eum mollem oportet esse: quod, si cum duro conjungatur, is necesse est sit minimus. Quare qui exercitare tactum volet ad manifeste sentiendam contractionem, hoc in primis scire debet, quod praeteritum ab antiquis est, non cujusvis pulsus posse contractionem sentiri, nec quorum possit perinde omnium esse claram. Ad haec distinctiones quas tradidi modo memoria sunt tenen-

Ed. Chart. VIII. [113.]

Ed. Bas. III. (57.)

γεγραμμένους, ἵνα μήτ' ἐφ' ὧν ἀδύνατον αὐτῆς αἰσθῆσθαι, γλιχόμενος ἐξευρίσκῃ, εἴτ' ἀπορῶν ἀποστῇ τελευτῶν ἀπάσης ὡς ἀναισθήτου, μήτ' ἐφ' ὧν δυνατὸν μὲν αἰσθῆσθαι, μὴ σαφῶς δὲ, πρῶτοις αὐτοῖς ἐγχειρεῖν, αὐτῶν τε τοιούτων ἀπογνώ τῆς εὐρέσεως, καὶ πρὸς τὴν τῶν ἄλλων ζήτησιν ἀποκνέοι παντάπασιν. ἀλλ' ἐφ' ὧν ἐναργεστάτην συστολὴν φαίνεσθαι συμβέβηκεν, ἀπὸ τούτων ἄρξασθαι, τὴν τε τῆς χειρὸς ἐπιβολὴν, ὡς εἴρηται, ποιούμενος καὶ μεμνημένος ὧν εἴρηται σκοπῶν, ὡς χρὴ πάντως ἢ σφοδρὸν, ἢ οὐκ ἀμυδρόν γε τὸν σφυγμὸν εἶναι τὸν μέλλοντα ποιήσῃ αἰσθητὴν τοῖς ἀπτομένοις τὴν συστολὴν. καὶ τοῦτο μὲν ἀχώριστον ὑπάρχειν αὐτῷ δεῖ, πρὸς δὲ τὴν σαφεστέραν διάγνωσιν οὐ σμικρὰ συντελεῖ τὸ μέγεθος, εἶναι δέ τινα καὶ παρὰ τῆς σκληρότητος ὠφέλειαν καὶ τῆς βραδύτητος. ὥστε μήτ' ἐν ἀμυδρῷ ποτε σφυγμῷ συστολὴν αἰσθητὴν δύνασθαι γενέσθαι μήτ' ἀναισθητον ἐν σφοδρῷ, μᾶλλον τε καὶ ἥτιον ἐναργῆ παρὰ ταῦτ' ὅν τὸν ζωτικὸν καλούμενον τόνον, ἥτιόν τε καὶ μᾶλλον ἐνταθέντα καὶ παρὰ τὸ ποσὸν τῆς διαστολῆς καὶ παρὰ τὸ ποιὸν τοῦ τε χιτῶνος τῆς ἀρτηρίας καὶ τῆς κινήσεως.

dae, ut ne, ubi sentiri nequeat, invenire avens, deinde deposita spe, omnem tandem, ut non sensibilem, relinquat, neque ubi possit sentiri, non aperte tamen, hos primo aggre-
diens, quum horum desperet inventionem, tum alios eum plane pigeat investigare. Verum in quibus apertissima cerni contractio solet, ab his initium sumat, atque manum, ut praescripsimus, applicet, cum memoria propositorum, quae tradidimus, plane vel vehementem, vel non languidum certe oportere esse, qui sensibilem tangentibus sit representaturus contractionem, atque hoc habere fixum debet et certum: ad clariorem autem notitiam non parum magnitudinem referre, accidere item a duritie nonnullam opem et hercle a tarditate etiam. Proinde nec in languido unquam pulsu sentiri contractionem, nec in vehementi non sentiri, idque magis et minus clare, prout ipsa vitalis, ut vocant, contentio major sit vel minor et pro distentionis quantitate ac pro qualitate arteriae tunicae et motus.

Ed. Chart. VIII. [113. 114.]

Ed. Bas. III. (57.)

Κεφ. στ'. Ἰν' οὖν ὁλόκληρον ἔχωσιν οἱ φιλομαθεῖς τὴν ὁδὸν τῆς ἀσκήσεως, μὴ τὸ καθόλου μόνον ἀρκεσθῶμεν αὐτῆς εἰρηκότες, ἀπὸ τίνων ἀρχεσθαι σφυγμῶν προσήκει γυμνάζειν τὴν ἀφὴν ἐν τῷ ζῆτεῖν τὴν συστολήν, ἀλλὰ καὶ οὔστις ὑπάρχουσιν οὗτοι νοσοῦσί τε καὶ ὑγιαίνουσιν, ἐφεξῆς εἰπωμεν. εἰ γὰρ ἔτι τοῦτο μάθοιεν, ῥᾶον, οἶμαι, τοῦ προκειμένου τύχοιεν. ἐπὶ μὲν οὖν τῶν ὑγιανόντων ὅσοι σύμμετροί τε τὴν ἔξιν εἰσὶ καὶ τὴν φύσιν εὐκρατοί, καὶ τῆς ἡλικίας ἐν ἀκμῇ μάλιστα, καὶ τῶν ὥρων τοῦ ἔτους ἐν τῷ ἤρῃ καὶ γῆν ἐποικοῦσιν εὐκρατον, εὐρωστοῦσί τε καὶ λύπης καὶ δέους καὶ πλησμονῆς καὶ κινήσεως ἐκτός εἰσιν, οὗτοι πάντες σφοδρὸν καὶ μέγαν ἔχουσι τὸν σφυγμόν. εἰ δὲ καὶ γυμνάσαιντο σύμμετρα καὶ λουτροῖς μετρίοις θαλφθεῖεν, ἢ οἶνον μὴ πολὺν πάνυ προσενηνεγμένοι τύχοιεν, ἢ θυμοῖντο, ἢ ἀνδρίζοιντο, οὐ μεγάλους ἔτι καὶ σφοδροὺς ἀπλῶς, ἀλλ' εἰς ἄκρον μεγίστους τε καὶ σφοδροτάτους ἔξουσιν τοὺς σφυγμούς. [114] οἱ αὐτοὶ δὲ νοσοῦντες οὗτοι τὸν ἀκριβῆ τρίτατον, ἢ καῦσον τὸν ἐπιεικῆ καὶ ἀπλοῦν, ἢ τινα ἄλλον θερμὸν ἰσχυρῶς

Cap. VI. Quare ut studiosi absolutam exercitandi viam habeant, non solum generale praeceptum explicavisse contenti simus, a quibusnam initium ordiendum sit tactus in contractione indaganda exercendi, sed etiam quibus hi infint in aegrotis et valentibus, deinceps aperiamus. Nam hoc si etiam didicerint, minori negotio votum, arbitror, assequuntur. Ac de sanis quidem qui moderato sunt habitu et natura temperata, in vigore aetatis, maxime vero ex anni temporibus, regionemque incolunt temperatam, robustique sunt et omni moerore, metu, saturitate, motu vacui, hi pulsum vehementem et magnum omnes habent. Qui se moderate si exercitaverint, sotiue sint modicis balneis, vel vini non permultum hauserint, vel irati sint, vel operam strenuam aliquam naverint, non magnos jam et vehementes tantum, sed quam maximos vehementissimosque pulsus habebunt. Idem, si laborent sincera tertiana, vel ardente miti et simplici, aut quia alia magnopere calida et veluti

Ed. Chart. VIII. [114.]

Ed. Bas. III. (57. 58.)

καὶ οἷον ζέοντα πυρετὸν, καὶ τῶν ἡμετέρων τινὰ τῶν ἐπὶ
 βουβῶσι καὶ ἐγκαύσεσι καὶ κόποις μετρίοις συνισταμένων, με-
 γίστους καὶ τόθ' ἔξουσιν καὶ σφοδροτάτους σφυγμούς. εἰ
 δὲ τινὰ μὲν ὧν εἶπον παρὰ αὐτοῖς, τινὰ δὲ μὴ, σφοδρὸς
 μὲν καὶ μεγάλους ἔτι ἔχουσιν ἂν, ἀλλ' ἦτον, εἰ οὕτως ἔτυχεν,
 εἴ τις ἀκράζοντος καὶ ὑγιαίνοντος, οὐ μὴν συμμέτρου τῇν
 ἔξιν, ἀλλ' ἦτοι πίονος, ἢ ἰσχυροῦ, χωρίου οἰκοῦντος ψυχρὸν,
 ἄπτοιο τῶν σφυγμῶν, σφοδρὸς μὲν εὐρήσεις αὐτοὺς καὶ
 μεγάλους, ἀλλ' οὐχ ὁμοίους τοῖς προειρημένοις. οὐ μὴν ἀλλὰ
 καὶ τῶν τοιούτων ἀπάντων, ἐφ' ὧν ὁ σφυγμὸς ἔτι μένει
 σφοδρὸς καὶ μέγας, εἰ καθ' ὃν εἶπομεν τρόπον ἄπτοιο τῆς
 ἀρτηρίας, αἰσθήσῃ τῆς συστολῆς, ἐναργέστατα δ' ἐφ' ὧν
 εἴρηται μέγιστός τε καὶ σφοδρότατος. ὅτι μὲν οὖν εἰ σφοδρό-
 τатος (58) εἴη, μᾶλλον ἐμπίπτει τῇ ἀφῇ, καὶ διὰ τοῦτο ἡ
 ἔφοδος αὐτοῦ σαφέστερα γίννεται, πρόσθεν ἐλέχθη· ὅτι δὲ
 καὶ εἰ μέγιστος, ὥδ' ἂν μάλιστα μάθοις, εἰ νοήσεις, ὅτι το-
 σοῦτον ἐν ταῖς συστολαῖς ἡ ἀρτηρία κάτω πέφυκε φέρεσθαι,

fervente febre, praeterea diariarum aliqua, quae ex bubone
 proficiscuntur et ex adustionibus, modicisque lassitudinibus,
 maximos etiam tum et vehementissimos pulsus habebunt.
 Porro si quaedam horum quae retuli, eos teneant, quae-
 dam non, vehementes quidem et maguos vel tum obtine-
 bunt, non perinde tamen. Exempli gratia, si cujus ju-
 venis, qui sanus sit, non tamen habitu moderato, sed vel
 pinguis, vel gracilis, loci incolae frigidi pulsus tangas, ve-
 hementes eos et magnos invenies, at non similes tamen
 prioribus. Verum enimvero in iis omnibus, in quibus pul-
 sus adhuc manet vehemens et magnus, si quo diximus modo
 tangas arterias, senties contractionem clarissime autem in
 illis, quibus maximum esse et vehementissimum diximus.
 Atque si sit vehementissimus, facere majorem eum sic in
 tactu impressionem, itaque manifestiorem esse ejus impetum,
 superius explicavimus. Quin etiam si maximus sit, hac
 facillime via cognoscas, si intelligas tantum in contractioni-
 bus solere arteriam descendere, quantum in distentionibus

Ed. Chart. VIII. [114.]

Ed. Baf. III. (58.)

ὅσον ἐν ταῖς διαστολαῖς ἄνω φέρεται. εἰ δὲ τοῦτο, μετὰ
 μεγίστης διαστάσεως ἐκατέραν ἀνάγκη φέρεσθαι τὴν κίνησιν,
 ἄνω μὲν ἐν τῷ διαστέλλεσθαι, κάτω δ' ἐν τῷ συστέλλεσθαι,
 ὥστε τὴν μὲν ἄνω θεῖν ἐπὶ πλεῖστον, τὴν δ' ἀφίστασθαι.
 τοῦ δ' ἀφίστασθαι τὴν αἰσθῆσιν ἐλέγομεν, οὐ τοῦ ἀφιστάναι
 γίνεσθαι· ἐφ' ὅσον οὖν αὐξηθῇ τὸ ἀφίστασθαι τῷ τε τῆς
 διαστάσεως καὶ τῷ τοῦ χρόνου μεγέθει, καὶ ἡ διάγνωσις ἐπὶ
 τοσοῦτον αὐτοῦ σαφεστέρα γενήσεται. διὰ τοῦτο ἔφαμεν
 εἶναι τὴν πρώτην ἄσκησιν τῆς ἀφῆς οὐκ ἐπὶ τῶν σφοδροτά-
 των μόνον, ἀλλὰ καὶ μεγίστων ἅμα ποιῆσθαι σφυγμῶν, καὶ
 μηδ' ὠκείως πάνυ κινουμένων. ἐλέχθη δ' ὅτι καὶ ἡ σκληρό-
 της συντελεῖ τι πρὸς τὴν τῆς συστολῆς διάγνωσιν, οὐ μὴν
 τὴν αἰτίαν εἶπομεν ἐκεῖ. νῦν δ' οὐδὲν κωλύει καὶ ταύτην ἤδη
 προσθεῖναι. τῷ γὰρ πληγῆς βιαίῳ μέγα συμβάλλεται καὶ ἡ
 τοῦ χιτῶνος τῆς ἀρτηρίας σκληρότης. εἴση δ' αὐτὸ καὶ πρὸς τῶν
 ἐκτὸς σαφῶς, εἰ τῇ ἴσῃ ῥώμῃ χρώμενος, ἢ λίθον σκληρό-
 τατον ἐπεριείδῃς ὁτρωοῦν, ἢ ξύλον, ἢ τι τῶν μαλακῶν.
 ἀνάγκη γάρ, οἶμαι, πολὺ θάττον τε καὶ μᾶλλον ὑπὸ τοῦ

ascenderit. Quod si est, non potest maximis intervallis
 non ferri uterque motus, sursum, dum distenditur, dum
 contrahitur, deorsum, ita ut ille quam longissime sursum
 currat, hic recedat. Diximus autem nos sentire recedere
 arteriam, non recessisse, itaque ut maximum recessus spa-
 tium et tempus erit, ita ejus erit apertissima cognitio. Quod
 fuit in causa cur dicerem esse primam tactus exercitatio-
 nem, non in vehementissimis tantum, sed et in maximis
 simul pulsibus subeundam, qui non perinde moveantur ve-
 lociter. Diximus etiam nonnihil ad contractionem perci-
 piendam facere duritiem: cujus tamen illic causam praeter-
 ivimus, quam hoc loco nihil causae est quin adscribamus;
 nam ad vim ictus magnopere refert durities quoque arteriae
 tunicae. Id etiam in rebus extra corpus positis aperte per-
 spexeris, si aequis viribus vel lapidem cuiquam durissimum
 impegeris, vel lignum, vel aliud, quod molle sit. Sane
 multo citius et magis prematur necesse est a lapide et ever-

Ed. Chart. VIII. [114.]

Ed. Bas. III. (58.)

λίθου θλιφθῆναι τε καὶ ἀνατραπῆναι τὸ ἐπερείδον ἢ πρὸς τοῦ ξύλου. τῷ δ' ἀνάλογον ἔχειν αἰτῇ κατὰ τὸ διαστέλλεσθαι βίᾳ τὴν αἰσθησιν τοῦ συστέλλεσθαι σαφέστεραι γενήσονται τῶν συστολῶν αἱ διαγνώσεις, ὅποσαι βριαυτέραις ἔπονται διαστολαῖς. μέγας δὲ σφυγμὸς οὔτε ῥαδίως μίγνυται τῷ σκληρῷ, καὶ τὰς διαθέσεις ἐν αἷς εἰς ταῦτόν ἤκουσιν ἐν τε τῇ περὶ τῶν κατὰ τοὺς σφυγμοὺς αἰτίων πραγματείᾳ καὶ τῇ περὶ τῆς δι' αὐτῶν προγνώσεως ἐροῦμεν. ἐν δὲ τῷ παρόντι τοσοῦτον ἀρκέσει τοῖς εἰσαγομένοις, παραδείγματος ἕνεκα, μαθεῖν, ὥς τοῖς ἰσχυροῖς μὲν τὴν ζωτικὴν δύναμιν, ἣν καὶ ζωτικὸν τόνον ἔννοι τῶν ἰατρῶν καλοῦσι, πλημμελήσουσι δὲ κατὰ τὴν δίαιταν ἄλλα τέ τινα, οὐχ ἥμισυ δὲ καὶ περὶ τὰς τῶν οἴνων οὐκ ἐν καιρῷ πόσεις εἰ τοιοῦτοι συμπίπτουσιν σφυγμοί. καὶ γὰρ οὖν καὶ ἐπὶ τούτων ὥσπερ καὶ πρὸς τῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων ἡ συστολή τῆς ἀρτηρίας ἐναργής. ὅτι δὲ καὶ ἡ βραδύτης ἐφ' ὅσον αὖξει τὸν χρόνον τῆς ἀποχωρήσεως, ἐπὶ τοσοῦτον ἐναργεστέραν ἐνδείξεται τὴν κίνησιν, οὐδ' αὐτὸ χαλεπὸν συλλογίσασθαι καὶ διὰ τοῦτο καὶ αὕτη συντελεῖ τι πρὸς τὴν διάγνωσιν. οἷον μὲν οὖν εἶναι χορῇ σφυγμὸν τὸν αἰσθητὴν μέλλοντα ποιήσῃν τὴν συστολήν, αὐτάρκως εἴρηται.

tatur quod impetum sustinet quam a ligno. Jam quod violentiae distentionis semper respondeat contractionis sensus, hoc contractiones clarius dignoscantur, quo violentioribus succedant distentionibus. At non facile magnus pulsus commiscetur cum duro, et affectus, in quibus congruuntur, in opere de causis pulsuum et in opere de praefatigatione per eos explicabimus: hoc loco tantum satis sit tironibus exempli gratia didicisse: quibus valida facultas vitalis est, quam eandem quidam medici vitalem contentionem appellant, sed in victu offendunt et nonnullis in aliis, in primis in vini intempestivo potu, his tales pulsus accidunt. Itaque in his, ita ut in prioribus, aperta est arteriae contractio. Jam etiam tarditatem, quantum tempus auget recessus, tanto ostensuram esse manifestiorem motum, ne id quidem collectu est difficile; quam ob rem et haec usum ad cognitionem aliquem praestat. At qui debeat pulsus esse qui sensibilem contractionem est redditurus, abunde declaravimus.

Ed. Chart. VIII. [115.]

Ed. Bas. III. (58.)

Κεφ. ζ'. [115] Ποίῳ δέ τινι τρόπῳ τὴν ἐπιβολὴν τῆς χειρὸς προσήκει ποιῆσθαι, μετὰ τοῦτο ἡμῖν ζητητέον ἐστίν, ἅρᾳ γε διὰ παντὸς ἄνωθεν τῆς ἀρτηρίας, ἢ κάτωθεν, ἢ ποτὲ μὲν οὕτως, ποτὲ δ' ἐκείνως, καὶ πότερα θλίβοντας, ἢ ψάλλοντας, ἢ ἐπιτιθέντας ἀπλῶς, ἢ ποτὲ μὲν οὕτως, ποτὲ δ' ἐκείνως, ὥς ἂν ἡ τοῦ σφυγμοῦ δέχται φύσις. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ περὶ τούτων οὐδὲν διωρίσται τοῖς πρὸ ἡμῶν. ἡμεῖς δὲ καὶ ταῦτα ζητήσαντες, ὅσα τῷ τε λογισμῷ καὶ τῇ πείρᾳ περὶ αὐτῶν ἐξείρομεν, εἰς τὸ κοινὸν φέροντες καταθήσομεν, ἵν', εἰ μὲν αὐτάρκη φαίνοιτο, πᾶν ἤδη τὸ δέον ἔχοι παρ' ἡμῶν ὁ λόγος, εἰ δὲ μὴ, ἀλλ' ἐπὶ πλείοσί γε τοῖς χρηστοῖς εὖρημένοις ἄλλός τις καὶ ἄλλος ῥᾶον ἐξευρίσχοι τὸ λεῖπον. εἰ μὲν δὴ μετὰ τοῦ θλίβειν ἐπιβάλλοιμεν τὴν ἄφῃν, οὐδεμίαν εὖρίσχοιμεν αἰσθητὴν διαφορὰν ἐκ τοῦ κάτωθεν, ἢ ἄνωθεν τῆς ἀρτηρίας ἐπιφέρειν τὴν χεῖρα. καὶ εἰ ψάλλοντες δὲ μόνον, ὅλον αἰωροῦντες τοὺς δακτύλους, οὐδ' οὕτως οὐδεμιᾶς αἰσθανόμεθα διαφορᾶς. ὁ δὲ τρίτος τρόπος τῆς ἐπιβολῆς, ὁ μεταξὺ τοῦ θλίβειν τε καὶ ψάλλειν ἐπιπολῆς, οὐδὲ συστήναι δύναται

Cap. VII. Deinceps quo modo sit applicanda manus, nobis inquirendum est, an perpetuo super arteriam, an subter, aliquando hoc modo, aliquando illo, et utrum comprimendo, an palpando, an applicando tantum, an interdum hoc modo, interdum illo, ut natura pulsus ferat; nam nec de his quicquam majores nostri explicarunt. Nos autem his inquirendis, quae ratione et usu consecuti sumus, in medium proferemus; quo, si sufficere quidem videantur, omnibus suis partibus et numeris doctrina a nobis sit absoluta: sin minus, complurium quidem et utilium inventorum certe ope alius atque alius quod reliquum est inveniit. Itaque si comprimendo applicemus tactum nulla differentia sensibilis ex manus super arteriam vel subter applicatione inveniatur: vel, si palpando tantum, veluti suspensis digitis, ne tum quidem ullam animadvertamus differentiam. Ac tertius applicandi modus, qui medius est inter compressionem et palpitationem levem, ne obiri quidem

Ed. Chart. VIII. [115.]

Ed. Bas. III. (58.)

κάτωθεν ἀπτομένοις τῆς ἀρτηρίας. ἐκλῦσαι γὰρ ἀπασῶν τη-
νικαῦτα χρὴ τὴν χεῖρα τῶν κατὰ προαίρεσιν κινήσεων ὅλον
πάρειτον ἐπιθέντα. τοῦτο δ' εἰ δράσαιμεν, ὑπὸ τοῦ βάρους
καταφερομένης τῆς κατὰ τὴν ἀρτηρίαν ἐπαφῆς, ἀποξήνσε-
ται. κατὰ τοῦτον οὖν τὸν τρόπον τῆς ἐπιβολῆς μόνον ἄνω-
θεν ἔστιν ἄψασθαι, κάτωθεν δ' οὐδέποτε. γίνεται δ' ἐν
αὐτῷ πολλάκις μὲν καὶ πάνυ σαφῆς ἡ συστολή, πολλάκις δ'
ἀμαυρά μὲν, οὐ μὴν ἀδηλός γε τοῖς ἡσκημένοις, ἐπὶ μὲν τῶν
σφοδρῶν καὶ μεγάλων καὶ μὴ ταχέων ἐναργῆς, ἐπὶ δὲ τῶν
συμμέτρων ἐν ἅπασι τοῖς εἰρημένοις γένεσιν ἀμαυρά. τὸ δ'
ὅτι θλιβόντων τοὺς σφοδροὺς καὶ μεγάλους καὶ μὴ ταχεῖς
σφυγμοὺς ἐναργεστάτη πασῶν ἔσται συστολή, πρόσθεν εἴ-
ρηται, τὰς δ' αἰτίας τούτων οὐ χαλεπὸν ἔξ ὧν ἐν ἐκείνοις
εἶπον ἐξευρίσκειν. εἰς ὅσον γὰρ ὑπὸ τῆς ἀρτηρίας διαστελλο-
μένης ἀνατρέπεσθαι συμβαίνει τὴν ἀφῆν, εἰς τοσοῦτον ἀπο-
χωρούσης αὐτῆς αἰσθητὴν ἀνάγκη γίνεσθαι τὴν συστολήν.
ἀνατρέπεται δ' ἐν μὲν ταῖς θλίψεσιν ἐπὶ πλεόν γ' ἐν τοῖς
προειρημένοις σφυγμοῖς, ἐν δὲ ταῖς ψαύσεσιν εἰς ἴσον τῷ
μυθόλως. κατὰ δὲ τὰς μεταξὺ τούτων ἐπιβολὰς, ὥς ὅλον

potest; si inferne tangas arteriam, siquidem liberare oportet
tuum manum omnibus voluntariis motibus et veluti languis-
dam admoveere: quod si fecerimus, ne arteriam contrectet,
a gravitate depressa delabetur. Proinde hoc modo attin-
gendi superne tantum licebit, inferne nunquam tangere. In
eo autem frequenter contractio multum aperte patet, saepe
etiam obscura existit, non tamen quin exercitatis animad-
verti possit. In vehementibus et magnis, nec velocibus ma-
nifesta est. In moderatis per omnia haec dicta genera ob-
scura. Nam si vehementes et magnos vel veloces pulsus
comprimamus, fore manifestissimam omnium contractionem
nuper diximus. Quorum causas ex iis quae de illis narra-
vimus facile invenies. Nam quatenus tactum ab arteriae
distentione accidit repelli, hactenus recedente ea sensibilis
contractio fiat necesse est: qui repellitur, si compressuris
majorem in modum, in pulsibus quidem commemoratis: si
palpaveris tantum, perinde ac nihil: at in manus applica-

Ed. Chart. VIII. [115.]

Ed. Basl. III. (58.)

παρειμένης τῆς χειρὸς ἔλεγον γίγνισθαι, συμμέτρως ἀνατρέπεται. ὥστε καὶ τῆς συστολῆς μᾶλλον ἐπὶ ταῖς θλίψεσι ἤπερ ἐν ταῖς ἀπλαῖς ἐπιβολαῖς αἰσθῆσεται, καὶ οὐδὲν ἦττον κάτωθεν ἀπτομένων ἢ ἄνωθεν. ὁμοίως γὰρ ἀκολουθεῖ καθ' ἑκάτερον ἡ ἀφῆ συστελλομένη τῇ ἀρτηρίᾳ. χρὴ δὲ καὶ αὐτὴν εἶναι τὴν ἀπτομένην χεῖρα μὴ μόνον εὐαἰσθητον, ἀλλὰ καὶ μαλακὴν. οὕτω γὰρ ὑπάρξει ῥαδίως αὐτῇ καὶ τῶν ἐλαχίστων αἰσθάνεσθαι κινήσεων. ὅτι μὲν οὖν ὥσπερ ὁρῶμέν τε καὶ ἀκούομεν ἑτέρων ἕτεροι φύσει βελτίον τε καὶ χεῖρον, οὕτω καὶ διὰ τῆς ἀφῆς αἰσθανόμεθα, πρόδηλον, οἶμαι, παντὶ τοῦτό γε ὑπάρχει· ὅτι δ', εἰ πρὸς τοῦτό καὶ μαλακή τις ἡ σύστασις εἴη τῆς ἐν τοῖς δακτύλοις σαρκώδους φύσεως, ἐτοιμότερόν τε καὶ μᾶλλον ἐν τῷ προσπίπτειν τὴν ἀρτηρίαν ἀνατρεπομένην κατὰ μείζονος ἐν τῷ συστελλεσθαι διαστάσιως ἐνεχθήσεται, οὐδ' αὐτὸ νομίζω τοῖς μεμνημένοις τῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων ἀσαφὲς εἶναι. οὐ μὲν οὐδ' ὅτι κατὰ μείζονος φερόμενη διαστάσιως ἐναργέστερον αἰσθήσεται τῆς συστολῆς, οὐδὲ τοῦτ' ἄδηλον. ὥστ' εὐλογον τὴν μαλακωτέραν

tionibus mediis inter illas, quas fieri quasi remissa manu diximus, moderate repellitur. Quo magis contractionem comprimendo quam tantum attingendo senties, nec minus, si inferne tangamus, quam si superne; quod perinde utrobique arteriae contractionem tactus sequatur. At enim manus, quae tangat, non modo prompte sentiat oportet, verum etiam mollis sit: nam sic demum facile consequatur ut motus vel minimos animadvertat. Nam hoc sane quemadmodum natura est comparatum, ut alio alius videatur melius deteriusque et audiamus, ita etiam tangere nos, equidem fugere neminem puto. Huc jam si status quidam mollis accedat carnosae digitorum naturae, promptius et magis in occurso arteriae evervae, intervallo majore, dum contrahitur illa, fore ut ablegetur, nec hoc puto ante dictorum memori obscurum esse. Nec vero etiam quum per longius fertur intervallum, clarius sensuram esse contractionem, hoc fugit quenquam. Quare molliorem manu

Ed. Chart. VII. [115. 116.]

Ed. Bas. III. (58. 59.)

χειρὰ τῆς σκληροτέρας τῶν ἄλλων ἐπίσης ἔχόντων ἀκριβέστερον αἰσθάνεσθαι τῆς [116] συστολῆς. κεφαλὴν οὖν ἤδη ἐπιθέντες τῷ λόγῳ μεταβαίνωμεν ἐφ' ἕτερον. ζητήσεως οὕσης τοῖς ἰατροῖς περὶ τῆς κατὰ τὰς ἀρτηρίας συστολῆς καὶ τῶν μὲν λεγόντων αἰσθητὴν, τῶν δ' ἀναίσθητον ὑπάρχειν αὐτὴν, ἐδείξαμεν ἡμεῖς μὴτε διαπαντὸς αἰσθητὴν μὴτ' ἀναίσθητον εἶναι διαπαντός. καὶ πρῶτον μὲν τοὺς σφυγμοὺς εἶπομεν ἀφ' ὧν ἐστὶν αἰσθητὴ, δεύτερον δὲ τὰς διαθέσεις ἐν αἷς τοὺς τοιοῦτους ἐξευρήσομεν σφυγμοὺς, μετὰ ταῦτα δὲ πῶς μὲν ἀπτεσθαι προσήκει τὸν βουλόμενον ἀκριβῶς αἰσθάνεσθαι τῆς συστολῆς, ὅποιαν δ' εἶναι χρὴ τὴν ἐπιβαλλομένην χεῖρα.

Κεφ. η'. Τούτων δ' οὕτως ἔχόντων ἕξῃς ἂν εἴη σκοπεῖσθαι, πότερον ὅλης αἰσθανόμεθα τῆς τε διαστολῆς καὶ τῆς συστολῆς, ἢ μόνον ἡμᾶς ἑκατέρας διαλανθάνει, καὶ εἰ διαλανθάνει, τί τοῦτό ἐστι καὶ πόσον. ἀρχὴν δὲ καὶ τούτῳ τῷ λόγῳ τὴν περὶ τῆς διαστολῆς κίνησιν ποιησόμεθα καὶ πρῶτον μὲν ἀναμνήσομεν ἡμᾶς αὐτοὺς, ὥς πολλάκις ἐπὶ (59) πολλῶν ἀρρώστων μικροὺς καὶ ἀμυδροὺς ἔχόντων τοὺς σφυγμοὺς, οἳ μάλιστα τοῖς τε συγχοπιτομένοις γίνονται

duriores, si reliquorum aequa fors sit, ratio dicat exactius contractionem sentire. Itaque si summam orationis fecerimus, alio transibimus. Quandoquidem inter medicos controversia est de arteriae contractione, quorum pars eam sentire confirmat, pars non sentire, ostendimus nos neque perpetuo sensibilem, neque perpetuo insensibilem esse; ubi primum pulsus, in quibus sentitur, aperuimus, deinde status, in quibus illos indagabimus pulsus: denique, qui sentire plane contractionem cupiat, quomodo tangere ille debeat, qualemque esse manum conveniat applicandam.

Cap. VIII. His constitutis, deinceps erit explicandum, totamne sentiamus distentionem atque contractionem, an pars nos utriusque fugiat, et si fugiat, quae haec sit et quanta. Atque hujus etiam instituemus orationis initium a motu distentionis. Ac primum nobiscum repetemus saepe numero in multis aegrotis, quibus pulsus parvi sunt languidique (quales habent praeceteris ii, qui syncope corri-

Ed. Chart. VIII. [116.]

Ed. Basf. III. (59.)

σχεδὸν ἅπασι τοῖς ἀποθνήσκουσι, τινὲς μὲν τῶν ἱατρῶν ἐπὶ βραχὺ τῆς κινήσεως αἰσθάνονται, τινὲς δ' οὐδ' ὅλως· δεύτερον δ', ὅτι καὶ ὁ αὐτὸς ἱατρὸς πολλάκις παρὰ τὸ προσηκόντως τε καὶ ἀκριβῶς, ἢ ῥαθύμως τε καὶ ἀμελῶς ἄπτεσθαι, ποτὲ μὲν αἰσθάνεται τῆς κινήσεως, ποτὲ δ' οὐ. ὅταν οὖν τὴν αὐτὴν ἀρτηρίαν ὁ μὲν τις τῶν ἱατρῶν ἄσφυκτον ὑπάρχειν, ὁ δὲ τις σφύζειν ἔτι λέγει, καὶ πολλάκις ὁ αὐτὸς ἱατρὸς ἐν ἐνὶ καιρῷ παρὰ τὰς διαφορὰς ἐπιβολὰς τῆς χειρὸς ἐν μέρει τὰναντία φησὶ, δῆλον ὡς διαφεύγει μόριόν τι τῆς κινήσεως τὴν ἀφήν. ἴσως τις ἐρεῖ τὸν ἄριστα μὲν πεφυκότα, κάλλιστα δ' ἐπιβάλλοντα τὴν χεῖρα, τετριμμένον δ' ἀκριβῶς, ἀπάσης αἰσθάνεσθαι τῆς διαστολῆς. καὶ πῶς τοῦτον εὐρήσομεν; τίς ἡμῖν ἐγγυήσεται φύσιν ἀνθρωπίνην εἰς τοσαύτην ἀκρίβειαν αἰσθήσεως ἔχειν, ὡς μηδὲν αὐτὴν μηδὲ τοῦλάχιστον παρελθεῖν; ἐγὼ μὲν γὰρ οὐδ' ἐπὶ τῶν ἐκτὸς τούτων σωμάτων, ὧν ἐστὶν αὐτῶν ἄψασθαι μηδενὸς ἐπίπροσθεν ὄντος ἑτέρου, δυναίμην ἂν ἀλαζονεῖσάσθαι βεβαίαν διάγνωσιν, οὐχ ὅπως ἐπὶ σώματος, οὐ πιμελὴ καὶ ὑμένες καὶ δέρμα πρόκειται

piuntur et qui de vita decedunt prope omnes) quosdam medicos motum aliquantisper sentire, alios haudquaquam: secundo loco, prout accurate et sedulo, vel segniter atque negligenter tangit, eundem medicum interdum motum sentire, interdum non sentire. Proinde, quum eandem arteriam quidam medicus non pulsare, alijs pulsare etiamnum dicat, atque idem frequenter medicus eodem tempore pro diversis manus applicationibus vicissim contraria dicat, partem motus fugere constat tactum. Dices, praeclarissima natura praeditum et manum rectissime applicantem experientque totam sentire distentionem. At hunc quomodo inveniemus? Quis nobis humanam naturam spondebit eam integritatem sensus affecutam, ut nihil illam ne subtilissimum quidem praetereat? Ego quidem certe nec exteriorum corporum horum, quae licet praeter ullum impedimentum ipsa tangas, jactem consummatam notitiam esse, nedum corporis, quod adeps, membranae, cutis munit crassior

Ed. Chart. VIII. [116.]

Ed. Bas. III. (59.)

παχύτερον αὐτοῦ πολλάκις τοῦ τῆς ἀρτηρίας σώματος. εἰ δέ τις οὕτως ἐστὶ θρασύς, ὥς ἀπανθαδίσασθαι τε καὶ φάναι τὴν πρώτην ὁρμὴν τῆς κινήσεως γνωρίζειν ἐν ταῖς διαστολαῖς τῆς ἀρτηρίας, ἡδέως ἂν αὐτοῦ πνυθοίμην, κατὰ ποίαν ἐπιβολὴν τῆς χειρὸς τοῦτο διαγιγνώσκει, πότερον ἐπιπολῆς ψαύων, ἢ θλίβων, ἢ ἀβιάστως ἐπιβάλλων. ἴσως μὲν οὖν, ἔάν τις τῶν μεγάλων ἢ σοφιστῶν, ὅσοι τὰ μὲν ἔργα τῆς τέχνης μέχρι τοσούτου τρίβοντές εἰσιν, ὥστε μὴδ' εἰ πυρέττει τὴν ἀρχὴν ὁ ἄνθρωπος εἰδέναι, τῷ λόγῳ δ' ὑπερφθέγγονται τὴν ἀλήθειαν, οὐδὲ εἰ πλείους εἰσὶν ἐπιβολαὶ τῆς χειρὸς, οὐδ' εἰ καθ' ἑκάστην αὐτῶν διαφορὰν τινα λαβεῖν ἔστιν, ὁ τοιοῦτος ἐπίσταται. καὶ λῆρος αὐτῷ μακρὸς εἶναι δόξει τὰ ἡμέτερα καὶ οὐδ' ὑπομενεῖ τὴν ἀρχὴν ὑπακοῦσαι τῶν λόγων. ἀλλ' ἡμεῖς ὥσπερ καὶ τᾶλλα τὰ πρόσθεν, οὕτω καὶ ταῦτα πρὸς τὸν τῆς ἀληθείας ἐραστὴν, καὶν εἰς ἣ, λέγωμεν, ὥς ἡ μὲν μέση τῶν ἐπιβολῶν, ἢ ἀβιάστος, τοσούτον αἰσθητὸν ἔξει τῆς κινήσεως, ἐν γε τοῖς οὐκ ἀμυδροῖς σφυγμοῖς, ὅσον καὶ ἡ ὄψις· ἐν γὰρ τοῖς ἀμυδροῖς καὶ τῆς ὀψεως αὐτῆς ἔλαττον αἰσθῆσεται. ἡ δευτέρα δέ, καθ' ἣν θλίβομεν, ἐν μὲν

ipso subinde corpore arteriae. Quod si quis tam sit audax et arrogans, ut dictitet in distentionibus arteriae primum se motus cognoscere impetum, libenter de isto quaesierim, quam ipse hunc manus applicatione deprehendat, utrum leviter palpando, an premendo, an nulla vi admovendo. Sane si de magnis ille sophistis forte sit, qui in operibus artis hactenus versati sunt, ut omnino an homo febricitet ignorent, verborumque jactatione ipsam veritatem superent, haud iste scilicet, nec an plures sint applicandae manus rationes, nec an inter se illae mutuo distent, noverit, nostraque stomachum illi fecerint, nec ullo modo me sustinuerit audire. Verum enimvero uti alia, quae ante tradidimus, ita haec veritatis studioso, etiam si solus sit, dicemus. Nempe media applicatio quae citra ullam vim fit, hactenus motum sentiet in pulsibus certe non languidis, quatenus visus: in languidis vero sentiendis etiam visui concedet. Al-

Ed. Chart. VIII. [116. 117.]

Ed. Bas. III. (59.)

τοῖς ἀμυδροῖς ἔτι καὶ μᾶλλον τῆς προτέρας ἀφανῆ τὴν κίνησιν ἐργάζεται τῆς ἀρτηρίας, ἐν δὲ τοῖς σφοδροῖς προτέρα διαγνώσεται. ἡ δὲ τρίτη, καθ' ἣν οἷον αἰωροῦμεν τὴν χεῖρα, παντελῶς ὀλιγοχρονίου τῆς κινήσεως αἰσθήσεται. [117] τούτων δὲ καὶ τὰς ἀποδείξεις πειραθῶμεν εἰπεῖν, ἀπ' αὐτῶν τῶν ἐναργῶν λαμβάνοντες τὰς ἀρχάς. τί δ' ἂν ἐναργέστερον εἴη τοῦ πάσας τὰς ἀρτηρίας μὴτ' ὄψει μὴτ' ἀφῇ φαίνεσθαι κινουμένας, ἀλλὰ μόνας ὅσας τὸ δέρμα καλύπτει, καὶ τοῦτο μὴ πάνυ παχὺ, τὰς δ' ὑπὸ σαρκὸς κρυπτομένας, ἥ καὶ τινων ἄλλων σωμαίων, ἀφανῆ τὴν κίνησιν ἔχειν, πλὴν εἴ ποτε τῶν ἐπικειμένων ἐκτακέντων ἰσχυρῶς αἰσθητὴ γένοιτο; καὶ αὐτῶν δὲ τῶν αἰσθητῶν αἰεὶ τὴν κίνησιν ἔχουσῶν ἀρτηριῶν ὅσα γυμνότερα μόρια καὶ ὑπ' αὐτῶ τῷ δέρματι, σαφεστέραν ὄψει τε καὶ ἀφῇ τὴν κίνησιν ἐνδείκνυται. καὶ ἡ μεγίστη τῶν ἀρτηριῶν ἥ κατὰ τὴν ῥάχιν ἀφανῆ τέως ἔχουσα τὴν κίνησιν, ἐκτακέντος τοῦ ζώου διασημαίνει κατὰ τὸ ἐπιγαστριον· ὃ δὴλλον ὅτι τὰ μὲν κουφότερα σώματα ῥαδίως συνεξαίρουσιν αἱ ἀρτηρίαι διαστελλόμεναι, τὰ δὲ βαρύτερα δυσχερέστερον.

tera, quum premimus, in languidis supra primam motum arteriae obscurabit: in vehementibus prae caeteris percipiet. At tertia, qua veluti suspendimus manum, motum sane quam brevissimum sentiet. Sed haec faciamus quoque ut demonstrationibus confirmemus, ab rebus evidentibus exoriri. Quid vero clarius hoc sit, quam omnium arteriarum nec visu nec tactu motum videri, sed earum duntaxat, quas cutis contegit, neque ea crassior, at sub carne abditas, aut sub aliis corporibus, occultum habere motum, nisi quando magnopere intabuerint quibus sunt illae subjectae corpora, itaque sentiantur? Imo vero quarum sentitur motus, quo sunt arteriarum nudiores partes ipsi subjectae cuti, hoc visui clariorem motum tactuique repraesentant. At maxima quidem arteria, quae secundum dorsum sita est, cujus fugit pridem motus, simul atque contabuit animal, ad abdomen motus apparet. Unde liquet leviora corpora arterias facile, ubi distenduntur, una secum attollere, gra-

Ed. Chart. VIII. [117.]

Ed. Bas. III. (59.)

ὅσα δ' ἱκανῶς βαρέα, ταῦτ' οὐδόλως κινούσιν. ἔτι δ' ἂν μᾶλλον ὃ λέγω μάθοις σαφῶς, εἰ ἐν ταῖς ἐπιφανῇ τὴν κίνησιν ἐχούσαις ἀρτηρίαις ἔξωθεν ἐπιβάλλοις τι κατὰ τοῦ δέρματος ἕτερον σῶμα λεπτόν, οἷον φύλλον, ἢ ὑμένα, ἢ ὀθόνιον, ἢ ῥάκος, ἢ τι τοιοῦτον ἄλλο. φανεῖται γάρ σοι κινούμενον αὐτῇ διαστελλομένην. δεύτερον δ' αὐθις ἴσον ἐπιβάλλοντι τῷ προτέρῳ, πολλὰ νῦν ἥττον ἄμφω φανεῖται κινούμενα, καὶ εἰ τρίτον ἐπιβάλλοις, ἥττον ἔτι μακρῶ, καὶ εἰ τέταρτόν γε καὶ πέμπτον, ὥστε καὶ εἰ παντάπασιν ἀκίνητα εἶναι σοι δοῖται τὰ ἐπικείμενα γεγονέναι. καὶ εἰ μὲν ἔτι μᾶλλον σφοδρὸς ὁ σφυγμὸς εἴη, πλείονων ἐπίθεσιν ἀνέξεται σωμαίων, εἰ δ' ἥττον, ἐλαττόνων, εἰ δὲ μηδόλως εἴη σφοδρὸς, ἴσως ἂν οὐδὲ τὴν ἐνὸς ἀνάσχοιτο σώματος ἐπιβολήν. εἰ δὲ καὶ ἀμυδρὸν αὐτὸν ἐπινοήσαις γινόμενον, οὐχ ὅπως τι τῶν ἔξωθεν ἐπικειμένων τῷ δέρματι οὐ κινήσει σωμαίων, ἀλλ' οὐδ' αὐτὸ πολλάκις τὸ δέρμα. καὶ γὰρ οὖν καὶ φαίνεται τοῦθ' οὕτως γινόμενον, εἰς ὅσον γὰρ ἂν ἐνρωστότερος ὁ τόπος ἢ τῆς ἀρτηρίας, εἰς τοσοῦτον ὅψει τὸ δέρμα κινούμενον. ἐκλυθέντος δ' ἱκανῶς

viora aegrius, praegravia vero non movere prorsus. Quod dico multo animadvertes manifestius, si arteriis praeditis illustri motu foris corpus aliud subtile ad cutem imponas, ut folium, membranam, linteum, panniculum, aut aliud tale quid: scilicet una cum arteria distenta moveri cernes: si iterum priori tantundem apponas, jam multo amborum obscurior motus erit: si vero tertium addas, adhuc longe obscurior: itidem si quartum et quintum, tandem impo-
sitorum motum omnino abolitum putabis. Jam si vehementior pulsus sit, plurimum onus corporum feret: sin minus vehemens, pauciorum: quod si nequaquam sit vehemens, fieri potest ut nullo onerari corpore sustineat. At vero si praeterea languidum esse finxeris, non modo foris cuti corpus impositum non movebit, sed nec ipsam interdum cutem. Id quod sic constat habere: nam arteria quam fuerit contentissima, tam maxime cutem conspicias moveri: contra quam exoluta multum contentio sit, plane non mo-

Ed. Chart. VIII. [117.]

Ed. Bas. III. (59.)

τοῦ τόνου, παντάπασιν ἀκίνητον φαίνεται. ὥς οὖν ἡ μὲν
 ἰσχυροτέρα κίνησις τῆς ἀρτηρίας οὐ τὸ δέρμα μόνον, ἀλλὰ
 καὶ πολλὰ τῶν ἔξωθεν ἐπιτιθεμένων σωμάτων ἠδύνατο συγ-
 κινεῖν, ἡ δ' ἀσθενεστέρα τὸ δέρμα μόνον, ἡ δ' ἔτι μᾶλλον
 ταύτης ἀρρώστοιτέρα οὐδὲ τὸ δέρμα, τί θαυμαστόν, εἶναι
 ταύτης ἑτέραν πάλιν ἀσθενεστέραν, ἡ μὴδὲ τοὺς ὑποκειμένας
 ὑμένας ταῖς ἀρτηρίαις, μὴδὲ τὴν πιμελὴν ἑξαίρειν δυνήσεται;
 τίς οὖν ἀφ' ἧς τοιαύτης αἰσθηθήσεται κινήσεως; οὐδεμία δη-
 λονότι. πρὸς γὰρ αὐ τοῖς εἰρημένοις οὐδὲ τοῦτ' ἔστιν εἰπεῖν,
 ὥς θλίψαι προσήκει τὸ κατὰ τῆς ἀρτηρίας δέρμα πύσαντα
 τοῖς δακτύλοις, ἵν' ἀπαντήσωμεν ἑλλειπῶς ἀναφερομένῳ τῷ
 σφυγμῷ. καὶ γὰρ ἐπὶ τῶν ἐχόντων αἰσθητὴν κίνησιν, ἀμυδροῶν
 δὲ, θλιψάντων ἡμῶν τὸ δέρμα παντελὴς ἀσφυξία γίνεται.
 τί ποτ' οὖν οἶει πείσεσθαι τὴν μὴδὲ τὸ δέρμα κινεῖν δυναμέ-
 νην ἀρτηρίαν, εἰ προσέτι βαρύνοιμεν αὐτὴν τοῖς δακτύλοις;
 ἢ δῆλον ὅτι καὶ τὸ σωζόμενον τῆς κινήσεως προσαπολέσθαι;
 τὸ δ' ὅλον ἀγνοεῖν μοι δοκοῦσι τὴν ἐκ τῆς ἀνατομῆς θέσιν τῶν
 ἀρτηριῶν οἱ διστάζοντες ὥς τὸ πρῶτον μέρος τῆς διαστο-
 λῆς αἰσθητόν ἐστιν. οὐδεμία γὰρ αὐτῶν τοῦ δέρματος ἀπτε-

veri videbis. Quum igitur arteriae validior motus etiam
 multa corpora extrinsecus imposita, nedum cutem, secum
 movere valuit, languidior autem tantum cutem, et qui sit
 multo hoc imbecillior, ne cutem quidem, quid habet admi-
 rationis, si alius etiam hoc infirmior existat, qui neque
 membranas, quae arterias contegant, neque adipem subve-
 here possit? At quis tanget hunc motum tactus? nempe
 nullus. Neque vero ad haec illud respondeant, compri-
 mendam digitis cutem esse quae arteriam tegit, ut pulsui non
 satis ascendenti occurramus; quum in his, quorum sentitur
 motus, sed languidis tamen, si cutem comprimas, omnino
 pulsus consistat: quid jam illa, cedo, arteria fiet, quae ne
 cutem quidem potest movere, si digitis eam insuper premas?
 an non reliquam partem motus etiam amittet? Omnem igno-
 rare mihi videntur isti arteriarum sedem, quae ex dissectione
 perspicitur, qui primam distentionis partem sensibilem pu-
 tant esse, quum cutem nulla ex illis attingat. Immo si quae

Ed. Chart. VIII. [117. 118.]

Ed. Bas. III. (59. 60.)

ται, ἀλλ' εἰ καὶ τὰς πάνυ δοκούσας προφανεῖς εἶναι καὶ πλησίον αὐτοῦ παραδείρας ἐκατέρωθεν ἐθέλοις ἐπισκοπεῖσθαι, πολὺ τούν μέσῳ φανεῖται σοι τοῦ τε δέρματος καὶ τοῦ χιτῶνος τῶν ἀρτηριῶν. καὶ γὰρ ἂν καὶ ἀτόπως ἐπέπρακτο μόρον τοῦτο τῇ φύσει, καίτοι μηδὲν εἰκῇ δημιουργούσῃ, κατασκηάσαι μὲν ὄργανον πάντῃ διαστελλέσθαι δυνάμενον, χώραν δ' αὐτῷ μηδεμίαν παρασχεῖν ἐν ᾗ κινήσεται. ἀλλ' οὐκ ἔχει ταῦθ' οὕτως, πολλοῦ γε καὶ δεῖ· φαίνεται γὰρ ἐν ταῖς ἀνατομαῖς εὐρυχωρία τις ἱκανὴ περὶ τὴν ἀρτηρίαν, εἰς ἣν ἐν ταῖς ἀμετροτέραις σαρκώσεσιν [118] ἡ σὰρξ ἀποχεομένη κωλύει διαστελλέσθαι τὸ ἀγγεῖον εἰς ὅσον ἐπιφύκει. καὶ διὰ τοῦτο μικρὸς ἐστὶν ὁ τῶν παχέων σφυγμός· τὸ μὲν γὰρ μῆκος αὐτοῦ βραχύτερον γίνεται, καὶ τὸ πλάτος στερότερον, τῷ πλήθει τῆς σαρκὸς θλιβόμενον· ἡ δ' εἰς ὕψος ἀνοδος κωλύεται τῇ τῶν ἐπικειμένων σωμάτων εὐτροφίᾳ βαρυνθείσα. τῶν δ' ἱσχνῶν μὲν τὴν ἔξιν, τᾶλλα δ' εὐρώστων, ἱκανὸν μὲν τό γε πλάτος καὶ τὸ μῆκος ὁ σφυγμός ἔχει, ἀξιόλογον δὲ καὶ τὴν εἰς ὕψος ἀνάβασιν. ἔτι δὲ μᾶλλον ἐφ' ὧν χαλαρόν ἐστι τὸ δέρμα κατάδηλον γίνεται τὸ τοῦ δια(60)στήματος αὐτοῦ τε

admodum videntur conspicuae esse, eique propinquae, has velis excoriatas utrinque inspicere, multum cernes spatii inter cutem et tunicam arteriarum interpositum. Etenim temere hoc natura unum condidisset, quae tamen citra rationem molita nihil est, si instrumentum creasset quod in omnem partem posset distendi, neque locum ei ubi moveretur destinasset ullum. Atqui aliter res se habet, et longe quidem. Siquidem monstrant dissectiones circum arteriam spatium esse satis amplum, quod caro, dum ejus moles augetur immodice quum subeat, ne distendatur vas, quantum solet, interpellat. Unde fit, ut crassis parvus pulsus sit, quod longitudo ejus imminuatur et latitudo fiat angustior, quum a multa carne constringatur; ascensus item ubertate corporum incumbentium depressus inhibetur. Illorum vero qui gracili corpore sunt, alioqui robusti, insignem latitudinem et longitudinem pulsus habet, insignem etiam ascensum. Ac magis etiam in his, quibus cutis laxa est, perspicuum inter-

Ed. Chart. VIII. [118.]

Ed. Bas. III. (60.)

καὶ τοῦ τῆς ἀρτηρίας χιτᾶνος. εἰ γὰρ οὕτως ἔχοντος σφοδρὸς ὁ σφυγμὸς, ἢ μὴ ἀμυδρὸς γ' εἴη, δυνήσῃ τὸ κῶλον ὑπαλλάττων καὶ ποτὲ μὲν ὑπτιον, ποτὲ δὲ προηνὲς ποιούμενος τὰς διαφορὰς τῶν τῆς ἀρτηρίας διαστάσεων, ἃς ἐγὼ νῦν εἶπον, φωράσαι σαφῶς τῇ θλίψει. τῷ μὲν γὰρ πλάτει καὶ τῷ μήκει τὸ πρηνὲς σχῆμα πλεονεκτεῖν σοι φανέται, τῷ δ' ὑψει καὶ τῷ χρόνῳ τὸ ὑπτιον. αἷτιον δ' ἀμφοῖν τὸ χαλαρὸν τοῦ δέρματος, ἐν μὲν τοῖς ὑπτίοις σχήμασι τῆς χειρὸς ὥς ἂν ἄνωθεν ἐπικείμενον καὶ καταπύπτον ἐπὶ τὴν ἀρτηρίαν, ἐν δὲ τοῖς προηνέσιν ὥς ἂν κάτω ῥέπον ἐκκρεμαννύμενόν τε καὶ πλείστον ἀφιστάμενον. διὰ τοῦτο ἐν μὲν τοῖς ὑπτίοις σχήμασιν ἐν τῷ δῦστασθαι τὴν ἀρτηρίαν ἀπὸ τῶν ὑψηλοτέρων ἐπὶ τὰ πλάγια περιῶρέον, διπλοῦνται τε καὶ οἶον ῥυτιδοῦνται, καὶ πλείστον ἀθροίζόμενον ἐνταῦθα κωλύει κατὰ ταῦτα μάλιστα τὰ μέρη, τὸ μέγεθος τοῦ σφυγμοῦ. ἐν δὲ τοῖς πρηνέσιν οὐδαμοῦ βαρύνον, οὐδὲ διακωλύον τὴν κίνησιν τῆς ἀρτηρίας, οὐδὲ τοῦ μεγέθους τοῦ κατὰ τὸν σφυγμὸν ἀφαιρεῖται. πῶς οὖν οὐ καὶ κατὰ τὸ βάθος ἐπὶ πλέον ἐνταῦθα φαίνεται διαστελλόμενος ὁ σφυγμὸς, ἢ εἰ μὴ πλέον,

vallum est inter eam et arteriae tunicam. Nam ejus, qui in statu illo est, si vehemens pulsus, aut non languidus certe sit, poteris membro convertendo, atque interim supino, interim prono figurando, differentias, quas nunc retuli arteriae dimensionum, manifeste premendo assequi; nam longitudine et latitudine pronam figuram attendes praestare, altitudine et tempore supinam. Causa utriusque cutis est laxitas, ut quae in supinis manus figuris superne incumbat et decidat in arteriam, in pronis deorsum vergat et dependeat plurimumque distet. Quamobrem in supinis figuris, quum distenditur arteria, in obliquum ex altioribus circumfluens complicatur et quasi rugas agit, atque hic in magnum acervum collecta, magnitudini pulsus in his maxime partibus obstitit, in pronis vero, quia minime deprimit, nec interpellat arteriae motum, nihil quoque de pulsus detrahit magnitudine. Quomodo ergo non et hic plus in profunditate item distendi pulsus videtur, aut si non amplius, at aequè

Ed. Chart. VIII. [118.]

Ed. Bas. III. (60.)

ἀλλὰ τό γ' ἴσον τῇ κατὰ τὸ ὑπτίον; ὅτι τῇ τοῦ πλάτους τε καὶ τῇ τοῦ μήκους ἀνξήσει κατακρύπτεται τὸ βάθος. καὶ ἄλλως, οὐπερ ἔνεκα πάντα ταῦτα λέγεται, χρόνῳ πλείονι φαινόμενης ὥς πρὸς τὴν ὄψιν κινεῖσθαι τῆς ἐν τοῖς ἄνω μέρεσι τοῦ κόλου τεταμένης τῆς ἀρτηρίας, συμφαντάζεται καὶ ἡ εἰς ὕψος ἀνοδος μείζων γίνεσθαι. τὸ γὰρ ἐν χρόνῳ πλείονι φαινόμενον ἄνω φέρεσθαι ῥαδίως ἀναπεῖθει τὴν ὄψιν, ὥς κατὰ μείζονος διαστάσεως ἐνηνεγμένον, τὸ δὲ φέρεται μὲν κατὰ τῆς ἴσης, πρὸς γε τὴν ἀλήθειαν, ὅπως ἂν ἔχη θέσεως ἡ ἀρτηρία, τῷ δὲ προτέραν εἰς τὸ δέριμα διαδίδοσθαι τὴν ἐν τοῖς ὑπτίοις σχήμασι κίνησιν ὁ χρόνος ἀνξανόμενος, ὥς πρὸς τὴν ὄψιν, ὁ τῆς διαστολῆς τὴν τοῦ βάθους οὕτως συναύξει φαντασίαν. ταῦτά τε οὖν τὰ φαινόμενα καὶ ἄλλα τινὰ παραπλήσια τὰ πρῶτα μέρη τῆς διαστολῆς ἐκφεύγειν ἐνδείκνυται τὴν ὄψιν. ὅσον δὲ ἐστὶ ταύτης τῆς κινήσεως τὸ τῇ ὄψει αἰσθητὸν, τοσοῦτον καὶ τῇ ἀβιάστῳ ἀφῇ κατὰ γε τοὺς σφοδροὺς σφυγμοὺς, ἐπὶ τῶν γε ἀμυδρῶν, ἔλαττον πολλάκις. φανερόν μὲν γὰρ, ὥς οὐκ ἐνδέχεται κατὰ τὸν τοιοῦτον

ut in supina figura? quod scilicet sub latitudinis longitudinisque incremento latet profunditas. Et alioqui, quum (cujus haec omnia nomine commemorantur) longiori tempore videatur, quantum ad conspectum, arteria moveri, quae in superioribus artus regionibus locata est, simul intelligitur major in altum etiam ascensus fieri. Quod enim in ascendendo longius tempus videtur ponere, hoc facile visum inducit longiore se spatio profectum esse. Atqui hoc velitur per aequale spatium, ut vult quidem veritas, quomocumque locata arteria sit: sed quia prior nimirum in supinis figuris motus sub eptem fuit dissipatus, tempus auctum distentionis, quantum visus judicat, speciem simul auget profunditatis. Atque haec quidem evidentia exempla aliaque id genus declarant distentionis primas partes effugere aciem. Quantum autem hoc in motu a visu sentitur, tantundem etiam in non violenta tactione in vehementibus certe pulsibus: nam in languidis quidem subinde minus. Siquidem in conspicio est

Ed. Chart. VIII. [118. 119.]

Ed. Bas. III. (60.)

τρόπον τῆς ἐπαφῆς αἰσθῆσθαι τῶν πρώτων τῆς διαστολῆς, ἀλλ' οὐδ' εἰ ψαύοις ἐπιπολῆς, οἷον αἰωρῶν τὴν χεῖρα. λοιπὸν οὖν, εἴπερ ἄρα, ἐν ταῖς θλιβούσαις ἐπιβολαῖς τῆς χειρὸς αἰσθῆσθαι δυνατόν τῶν πρώτων τῆς διαστολῆς. ἀλλ' ὅτι γε μὴ κατὰ πάντας τοῖς σφυγμοῖς, ἀλλ' εἴπερ οἷόν τε, κατὰ μόνους τοὺς σφοδροὺς, ἄντικρυς δῆλον, εἴ τι μεμνήμεθα τῶν εἰρημένων. τοῦτο μὲν δὴ ἡμῖν μέχρι τοσούτου προελήλυθε, τὸ μηκέτ' ἄλλην τινα ἐπιβολὴν μήτ' ἄλλον σφυγμὸν ὡμολογήσθαι τὴν ἀρχὴν τῆς διαστολῆς αἰσθητὴν ἐγκωρεῖν ἐργάζεσθαι, πλὴν τῆς μετὰ θλίψεως ἐν τοῖς σφοδροῖς γινομένης, ἕξῃς δ' ἰδῶμεν, εἰ τοῦτ' αὐτὸ τὸ ἐνδεχόμενον ὄντως ἀληθές ἐστιν, ἢ μόνον πιθανόν. ἐμοὶ μὲν γάρ δοκεῖ καὶ τούτοις διαφεύγειν ἔτι τὰ πρῶτα τῆς διαστολῆς, οὐ μὴν ὁμοίως γ' ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων σφυγμῶν, ἀλλὰ [119.] παντελῶς ἐλάχιστον εἶναι τὸ λαμβάνον. μάθοις δ' ἂν, εἰ νοήσαιοις, ὥς ἀναγκαῖόν ἐστι τὴν ἐκ τῆς ἀρτηρίας ἀρχομένην κίνησιν διαδοθῆναι, πρώτοις μὲν τοῖς περικειμένοις σώμασιν, εἴτα τῷ δέρματι παντὶ, καὶ τότ' ἤδη τοῖς ἡμετέροις δακτύλοις.

non esse eo attingendi modo primas distentionis partes sentiendas, ac ne si palpes quidem leniter, velut suspenfa manu. Restat igitur, si modo possit, ut manibus cum compressione applicatis sentiri primae partes distentionis possint. Atqui non in omnibus pulsibus posse, sed, siquidem possint, tum in solis vehementibus, si quam memoriam habemus superiorum, plane testatum est. Ac hoc quidem hactenus ductum est, eo quod aliam manus applicationem nullam in confesso sit, nec alium pulsus (si a manus applicatione, quae compressione in vehementibus pulsibus obitur, discessum sit). distentionis initium offerre sensibus posse. Deinceps vero videamus, an id, quod praestari videtur posse, plane sit. verum, an verisimile tantum. Equidem vel in his latere nos censeo distentionis principium, sed non perinde tamen atque aliis in pulsibus: verum esse. quod fugiat quam minimum. Id intelliges, si cum animo tuo cogitaveris motum quem arteria orditur, impertiri necessario primum corporibus, quae illam cingunt, deinde universae cuti, tum digitis

Ed. Chart. VIII. [119.]

Ed. Bas. III. (60.)

οὐκ οὖν ἐνδέχεται παντάπασιν ἄχρονον εἶναι τὴν οὕτω γινομένην τῆς κινήσεως μετάληψιν. εἰ δὲ τοῦτ' ἀληθὲς εἴρηται, λανθάνειν ἀναγκαῖον ἐστὶ τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως. ἀλλὰ καὶ τοῦ πολὺ μακροτέρας αἰσθάνεσθαι τὴν ἀφὴν τῆς μετὰ τὸ συνῆλθαι τὴν ἀρτηρίαν πρὸ τοῦ διαστελλέσθαι γινομένης ἡσυχίας ἥπερ τῆς μετὰ τὸ διασταλῆναι πρὸ τοῦ συνῆλθαι οὐκ ἀλόγως ἂν τις ὑπονοήσειεν, ἐκφευρόντων ἡμᾶς μορίων τινῶν τῆς ἐντὸς κινήσεως τοῦτο γίνεσθαι. δῆλον γάρ, ὥς εἴπερ ἀληπτον τὸ πρῶτον τῆς διαστολῆς, εἴη ἂν καὶ τὸ τῆς συστολῆς ἔσχατον ἀδιάγνωστον. οὐ γὰρ ἂν ποτε πλείονος, ἢ μείζονος αἰσθοίτο κινήσεως κατὰ τὴν συστολὴν ἢ ἀφὴ, εἴ γε ἀσμενιστέον ἐστὶ καὶ τῆς ἴσης αἰσθέσθαι τῆς διαστολῆς. δηλοῦσι δὲ τοῦτο οἱ μηδόλως αὐτὴν αἰσθητὴν εἶναι λέγοντες, οὐκ ὀλίγοι τὸν ἀριθμὸν ὄντες, οὗτ' εὐκαταφρόνητοι κατὰ τὴν ἐν τῇ τέχνῃ τριβὴν. ἡμεῖς δ', ὅτι μὲν αἰσθητὴ, καὶ πότε, μάλιστα φθάνομεν ἤδη δεδιδαχότες, συναπεδείξαμεν δὲ καὶ ὥς οὐκ ἐνδέχεται πλείονος αἰσθάνεσθαι κινήσεως τὴν ἀφὴν ἐν

nostris denique. Quamobrem non potest in illa distributione motus nihil poni temporis. Et si hoc vere dictum est, necesse est motus initium lateat. Imo etiam (quia tactus quietem percipit, quae postquam confederit arteria, ante distentionem fit, multo illa quiete longiorem, quae a distentione prius, quam confideat, fit) recte putes hoc eo confequi, quod interni motus nos aliquae praetereant partes. Neque enim hoc obscurum est, si initium deprehendi distentionis non potest, quin contractionis quoque incognitus finis sit. Etenim ampliorem nunquam, aut maiorem motum in contractione sentiat arteria, praeclare enim agitur scilicet, si parem liceat ac in distentione sentire. Testes huic rei illi sunt, qui plane illam negant percipi posse sensu: quorum numerus late patet, virorum sane in artis commentatione non contemnendorum. Nos vero sentiri illam et quando potissimum, jamdudum docuimus, simulque demonstravimus ampliori motui non esse tactum sentiendo in contractionibus, quam in distentionibus, nisi fiat ut quantitas

Ed. Chart. VIII. [119.]

Ed. Bas. III. (60.)

ταῖς συστολαῖς ἥπερ ἐν ταῖς διαστολαῖς, πλὴν εἰ μεταβολή ποτε κατὰ τὸ ποσὸν τῆς διαστολῆς ἢ τῆς συστολῆς γίγνοιτο. τοῦτο δ' ἐν ταῖς συστηματικαῖς ἀνωμαλίαις συμβαίνει. κείσθω τοίνυν καὶ διὰ τὸ τῆς ἐντὸς ἡρεμίας μέγεθος ἐκφεύγει τὴν αἰσθησίν ποτε τό τε τῆς συστολῆς πέρας καὶ τὴν τῆς διαστολῆς ἀρχήν, καὶ ἡμῖν ἤδη καὶ τὸ ἕτερον τῶν ζητημάτων τὴν προσήκουσαν ἐχέτω τελευτήν. ἔξῃς γὰρ ἦν τῷ περὶ τῆς διαστολῆς, εἰ ἔστιν αἰσθητὴ πᾶσα, τὸ περὶ τῆς συστολῆς ὁμοίως ἐπισκέψασθαι. φαινόμεθα δ' ἐξ ὧν περὶ τῆς διαστολῆς εἵπομεν ἤδη καὶ τὸν περὶ τῆς συστολῆς πεπληρωμένον λόγον. εἰ γὰρ οὐκ ἐνδέχεται πλείονος αἰσθῆσθαι κινήσεως ἐν ταῖς συστολαῖς, ἀλλ' ἥτοι τῆς ἴσης τῇ κατὰ τὰς διαστολὰς, ἢ ὅπερ ἀληθές, ἐλάττονος, πάσης δ' οὐκ αἰσθανόμεθα τῆς ἐν ταῖς διαστολαῖς, δηλον ὥς οὐδὲ πάσης αἰσθανόμεθα τῆς ἐν ταῖς συστολαῖς.

Κε φ. θ'. Λοιπῶν δ' ὄντων δυοῖν προβλημάτων, τοῦ τε πόσον ἀναίσθητόν ἐστι τῆς διαστολῆς εἰπεῖν καὶ τοῦ πόσον τῆς συστολῆς, εἰκάμεν καὶ περὶ τούτων ἐξ αὐτῶν εἰρῇ-

distentionis, vel contractionis incidat in mutationem; quod quidem in collectivis inaequalitatibus usu venit. Age jam hoc constitutum etiam esto, sensum aliquando ob internae quietis magnitudinem tum finem sugere contractionis tum distentionis initium, sicque jam altera nobis quaestio recte atque ordine esto confecta. Nam quaestioni quam de distentione, an tota sentiat, habuimus proximum erat de contractione similiter quaerere; sed quum tractaverim de distentione, videor mihi etiam quod de contractione erat dicendum affecutus esse. Nam majorem motum si in contractionibus non sentimus, sed vel parem ac in distentionibus, vel quod verum est, minorem, omnem autem in distentionibus non percipimus, planum est nec totum nos in contractionibus sensuros.

Cap. X. Porro de duabus quaestionibus, quae etiam restabant, ut quanta distentionis pars non sentiat, explicarem et quanta contractionis, videmur ex antedictis sum-

Ed. Chart. VIII. [119. 120.]

Ed. Bas. III. (60.)

καμεν ἔχειν ἤδη τὸ καθόλου. τοσοῦτο γὰρ ἀναίσθητον τῆς διαστολῆς ὁ λόγος ἀπέδειξεν, ὅσον ἐν τῷ μεταξὺ γίνεται τῆς τε πρώτης ὁρμῆς τοῦ κινεῖσθαι τὴν ἀρτηρίαν καὶ τοῦ διαδοθῆναι τὴν πληγὴν ἄχρι τῆς ἡμετέρας ἀφῆς. κατ' εἶδη δὲ τέμνοντες αὐτὸ, πλεῖστον μὲν ἐν τοῖς ἀμυδροῖς τε ἅμα καὶ μεγάλους εὐρήσομεν, ὧν ἐπιπολῆς ἐπαύομεν, ἐλάχιστον δ' ἐν τοῖς σφοδροῖς, οὓς θλίβοντες διεγινώσκομεν, μέσον δ' ἀμφοῖν ἐν ταῖς μέσαις ἐπιβολαῖς τῆς χειρὸς, καὶ ταύταις δὲ παρα τὸ σφοδρὸν ἢ οὐ σφοδρὸν εἶναι τὸν σφυγμὸν ἀνίσουν. ἐπειδὴ τοὶ ἴσον αἰσθανόμεθα τῆς συστολῆς, ὅσον περ καὶ τῆς διαστολῆς, ἢ βραχεῖ τινι μείον, εἴη ἂν καὶ τὸ τῆς συστολῆς ἀναίσθητον ἦτοι τοσοῦτον, ὅσον καὶ τὸ τῆς διαστολῆς, ἢ βραχεῖ τινι πλεόν. τὰ μὲν οὖν πρῶτα ζητήματα καὶ οἰοῖν στοιχεῖα τοῦ λόγου.

(Κεφ. ι.) τὰ περὶ τῶν κυριωτάτων μερῶν τοῦ σφυγμοῦ σχεδὸν ἤδη τέλος ἔχει. τὰ γὰρ ὑπόλοιπα δύο κατὰ τι συμ[120]βεβηκὸς μᾶλλον, οὐ κυρίως οὐδὲ πρῶτως ἐστὶ μόρια τοῦ σφυγμοῦ, ἢ τ' ἐντὸς καὶ ἢ ἐκτὸς ἡσυχία τῆς ἀρτηρίας.

mam jam consecuti. Tantam scilicet partem ostendit oratio non sentiri distentionis, quanta inter arteriae primum impetum motus et ictus usque ad nostrum tactum distributionem intercedit. Quam si speciatim disseceamus, plurimam in languidis simul et magnis, quos tangimus leviter, reperiemus, minimam in vehementibus, quos comprimendo dignoscimus, mediam inter utramque in manus mediis applicationibus, in hisque prout vehemens erit, vel non vehemens pulsus, imparem. Jam quando tantam sentimus contractionis partem, quantam distentionis, aut paulo minorem, erit etiam contractionis pars illa, quae non sentitur, par distentionis parti, aut aliquanto major. Habes de primis quaestionibus et veluti elementis disputationis.

Cap. XI. Quae de pulsus principibus partibus dicenda erant, pene jam percurrimus, nam duae quae reliquae sunt per accidens potius, non proprie, nec per se partes pulsus sunt, arteriae externa et interna quies; sed

Ed. Chart. VIII. [120.]

Ed. Basf. III. (60. 61.)

ἐπεὶ δὲ καὶ διὰ τούτων προγινώσκειται τινα, περὶ τῆς διαγνώ-
σεως αὐτῶν ἀναγκαῖον εἰπεῖν. τὴν μὲν οὖν ἐκτὸς ἡσυχίαν
ἀπλῶς ἐπιβάλλων τὴν χεῖρα μάλιστα ἂν γνωρίσῃς πηλίκη τίς
ἐστίν, ἢ εἰ καὶ θλίβειν ἐθέλοις ἐν τοῖς σφοδροῖς δηλονότι
σφυγμοῖς, εἰς τοσοῦτον βιαζόμενος, εἰς ὅσον οὐδὲν κωλύσαι
τῆς κινήσεως· τὴν δὲ ἐντὸς εἰ θλίβεις εἰς ὅσον ἡ παρούσα
σφοδρότης ἐγχωρεῖ, μάλιστα ἂν οὕτως διαγνοίης. καὶ τὴν μὲν
ἐκτὸς ἡρεμίαν ὅλην ἀκριβῶς διαγνώσῃ δεόντως ἀπτό(61)μενος,
τὴν δ' ἐντὸς, ὡς καὶ πρόσθεν εἴρηται, σὺν τοῖς ἀναισθητοῖς
μορίοις ἐκατέρας τῶν κινήσεων, τοῦ τε τῆς συστολῆς πέρατος
καὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ διαστελλεσθαι. τὰς δ' αἰτίας τούτων οὐ
χαλεπὸν μὲν οὐδ' αὐτῷ τινι τῶν ἐντυγχανόντων ἐξευρίσκειν,
εἰ μὴ μάτην τῶν ἔμπροσθεν ἤκουσεν, εἰρήσονται δὲ καὶ πρὸς
ἡμῶν οὐδὲν ἥττον διὰ βραχείων. ἐπεὶ τοίνυν οὐκ ἐνδέχεται
γνῶναι, εἰ τοιαύτην τινὰ τὴν ἐκτὸς ἡρεμίαν ὁ σφυγμὸς ποιῶ-
ται, μὴ συγχωρήσαντες κινήθῃναι τὴν ἀρτηρίαν ὡς ὅσον
οἶόν τε, κωλύομεν δ', ὅταν ἀμετρότερον ἐπιθλίβωμεν, δῆλον
ὡς οὐκ ἂν ποτε σαφῶς αἰσθησόμεθα τοῦ ποσοῦ τῆς ἐκτὸς

quoniam quaedam denunciant, de iis dignoscendis operae
pretium est ut verba faciamus. Ac externam quidem quie-
tem, simpliciter manum admovens, maxime quanta sit
percipias, aut si premere etiam libeat, in vehementibus qui-
dem pulsibus hactenus urgendo, ut ne motui obsis, inter-
nam autem si premas quoad tibi per praesentem vehemen-
tiam liceat, ita maxime dignoscēs. Externam certe totam
quietem, si ordine attingas, plane animadvertes, internam,
quod etiam ante dictum est, una cum partibus, quae non
possint sentiri, utriusque motus, sine contractionis et initio
distentionis. Quorum causas non magno negotio etiam qui-
libet inveniat, si attente auscultavit superiora, faciam ta-
men ut summam ipse quoque explicem. Nam postea
quam fieri non possit, ut cognoscamus, quantam pulsus ex-
ternam quietem effecturus sit, si moveri arteriam, quatenus
potest, prohibeamus (prohibemus porro, ubi nimium com-
primamus) profecto, quam magna sit externa quies si prae-
terquam concedit nobis praesens vehementia premamus,

Ed. Chart. VIII. [120.]

Ed. Bas. III. (61.)

ἡρεμίας, εἰ θλίβομεν ὑπὲρ τὴν παροῦσαν σφοδρότητα. ἀλλὰ ἵσως τις ἐρεῖ τὸ μὲν τῆς διαστολῆς μέγεθος θλιβόντων κολλέσθαι, τὴν δὲ κίνησιν ἐμφαίνεσθαι μέχρι παντός, ἀπωθεῖσθαι γὰρ ὑπὸ τῆς ἀρτηρίας ἀνιούσης τὴν ἀφὴν, καὶ τότε παύεσθαι πρῶτον ὠθουμένην τε καὶ κινουμένην ὑπ' αὐτῆς, ὅταν κἀκείνη παύσῃται. τοῦτο δ' ὅτι ψεῦδός ἐστιν ἐν τῷ καθόλου καὶ διορισμοῦ δεῖται, γνωσόμεθα ῥᾶδιως, ἂν τῶν ἐμπροσθεν ἀναμνησθῶμεν, ἥνικ' ἐλέγομεν, ὥς κινουμένην τὴν ἀρτηρίαν ἐκίστε συμβαίνει μὴ συγκινεῖν ἑαυτῇ τὰ ἐπικείμενα, νικηθεῖσαν ὑπὸ τοῦ βάρους αὐτῶν. οὐκ οὖν οὐδ' ὁπόταν πιέζωμεν, εὐλογόν ἐστιν ἄχρι τοσούτου χρόνου προῖεναι τὴν κίνησιν αὐτῆς αἰσθητὴν ἐν ἅπασιν τοῖς σφυγμοῖς, εἰς ὅσον ἄθλιπτός τε καὶ ἀβίαστος οὔσα προῖη. ὥστε κινουμένης κατὰ τὸν ἑαυτῆς λόγον τῆς ἀρτηρίας ἡσυχάζειν πολλάκις ἡμῖν ἤδη δόξουσιν οἱ σφυγμοὶ, καὶ τοσούτῳ θᾶττον ἄρχεσθαι τῆς ἡρεμίας, ὅσῳ τῆς αἰσθητῆς κινήσεως ἡκολούθησαν. ἐπεὶ δ' ὅσον ὠθεῖ τὴν ἀφὴν ὁ σφυγμὸς ἐν τῷ διαστέλλεσθαι τὴν ἀρτηρίαν, τοσούτον καὶ τῷ συστέλλεσθαι γίνεται τὸ αἰσθητὸν, ἀνάγκη πᾶσα μηδὲ τῶν πρώτων μορίων τῆς συστολῆς

non percipiemus perspicue unquam. At fortasse dices distentionis magnitudinem compressione prohiberi, motum tamen perpetuo apparere, rejici enim ab ascendente arteria tactum, ibique desistere primum impelli ab ea moverique, ubi illa simul quieverit. Sed hoc falsum esse, si univérse dicatur, ac requirere distinctionem facile perspicuemus, si quid priorum meminimus, quum diceremus, arteria dum movetur, fieri interim ut secum incumbéntia sibi corpora non moveat, eorum oppressa pondere. Quare nec quum premamus ratio dictat tam diu sensum durare ejus motus in omnibus pulsibus, quamdiu, quum non premeretur, vel urgeretur, progrediebatur. Proinde quum arteria sua ipsius ratione movetur, quiescere jam nos subinde arbitramur pulsus, atque eo quietem ocius ingredi, quo sensibili motu prohibiti fuerunt. Quum vero quantum pulsus tactum in distentione arteriae impellit, tantum, dum contrahitur, sentiatur, omnino necesse est, quum finis non sentiatur disten-

Ed. Chart. VIII. [120.]

Ed. Basl. III. (61.)

αἰσθάνεσθαι, ἀναισθήτων γενομένων τῶν ἐσχάτων τῆς διαστολῆς. πῶς οὖν δυνατόν ἀκριβῶς διαγινῶναι τὴν ἐκτὸς ἡρεμίαν τὸν οὕτως ἐπιτόμενον ὥς οὐκ ἐνδέχεται; μετρεῖν γὰρ δεῖ τὰ ποσὸν τῆς θλίψεως πρὸς τὴν ῥώμην τῆς ἀρτηρίας, εἰς τοσοῦτον θλίβοντας, εἰς ὅσον μηδὲν τῶν ἐσχάτων τῆς κινήσεως μορίων ἀναισθητόν ἔσται. δῆλον οὖν ὡς οὐκ ἐνδέχεται θλίβειν ἐν ἅπασιν, ἀλλ' ἐν τοῖς σφοδροῖς μόνοις, οὐδ' ἐν τούτοις εἰς τοσοῦτον, ὥς κινήσαι τῷ βιαίῳ τῆς ἐπιβολῆς τὴν ῥώμην τῆς ἀρτηρίας. ἀσφαλέστατον οὖν, ὅταν τὴν ἐκτὸς ἡσυχίαν διαγινώσκειν ἐθέλῃς, ἀβιάστως ἐπιβάλλειν τὴν ἀφήν· τὴν δ' ἐντὸς ἐκ τῶν ἐναντίων, εἰ μὴ βιάζοιο καὶ θλίβοις, οὐκ ἂν γνωρίσαις. ἀκολουθῆσαι γὰρ δεῖ τὴν ἀφήν μέχρι παντὸς συστελλομένη τῇ ἀρτηρίᾳ, θλίβειν δ' ἐν τοῖς σφοδροῖς μόνοις ἐγχωρεῖ. δῆλον οὖν ὡς καὶ ἐν τούτοις μόνοις διαγνωρίσει τὴν ἐντὸς ἡσυχίαν, οὐ μὴν οὐδ' ἐν τούτοις ἀκριβῶς, ἀλλὰ πολλάκις μὲν συχνῶ μείζονος ἥπερ ὄντως ἐστὶ, πολλάκις δ' ὀλίγῳ μὲν, ὅμως δ' οὖν ἔτι μείζονος αὐτῆς ἐπαισθήσει. προσέρχονται γὰρ ἐξ ἀνάγκης δύο χρόνοι τῶν ἀναισθήτων μορίων ἑκατέρας τῶν κινήσεων, ὁ μὲν ἐπὶ πέρατι τῆς

tionis, nec contractionis initium sentiri. Qui ergo non convenienter tangit, quomodo dignoscere plane externam quietem possit? Nam quantitas compressionis ad robur metiendi arteriae est, ut eatenus comprimamus, quatenus extrema motus pars nulla sensum effugiat. Unde constat non esse in quibusvis premendum, sed solis in vehementibus: neque hic tamen adeo, ut vi applicatae manus arteriae superetur robur. Quare cautissimum erit, ubi dignoscere externam quietem voles, citra ullam vim applicare tactum, contra internam, ni urgeas comprimasque, non cognoscas, nam contractioni arteriae constantissime tactus adhaerere debet, premere vero nisi in vehementibus non licet. Ita liquet in his etiam solis dignosci posse internam quietem, imo ne hic quidem exacte, sed nunc multo majorem quam vera est, nunc paulo attamen adhuc eam majorem animadvertes. Necessario enim duo ei tempora accedunt partium insensibilium utriusque motus, et quod ad finem contractio-

Ed. Chart. VIII. [120.]

Ed. Bas. III. (61.)

συστολῆς, ὃ δ' ἐν ἀρχῇ τῆς διαστολῆς, ὧν ἄλλοι ἄλλο μῆκος
 ἔχοντων, ὥς ἐμπροσθεν εἰδείξαμεν, οὐτ' ἴσον αἰὲ τὸ προσιὼν
 ἔσται τῷ χρόνῳ τῆς ἐντὸς ἡσυχίας οὐτ' ἀκριβὲς ποθ' ἡ
 διάγνωσις.

nis est et quod in principio distentionis: quae quum aliam
 alias longitudinem habeant, ut ante explicavimus, neque
 parem semper accessionem tempus internae quietis habe-
 bit, neque exacte unquam dignoscetur.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΔΙΑΓΝΩΣΕΩΣ ΣΦΥΓΜΩΝ ΛΟΓΟΣ Β.

Ed. Chart. VIII. [121.]

Ed. Bas. III. (61.)

Κεφ. α'. Ὅπως μὲν οὖν χρή τὰ μέρη τοῦ σφυγμοῦ διαγινώσκειν ἐν τῷ πρὸ τοῦδε λόγῳ δεδήλωται· ὥς δ' ἂν τις καὶ τὰ τοῖς μέρεσιν αὐτοῖς ὑπάρχοντα γνωρίζειν ἱκανὸς εἴη, νῦν ἐροῦμεν, ἀπὸ τοῦ τῆς διαστολῆς ἀρξάμενοι λόγου. καὶ γὰρ κυριώτατον τοῦτο τῶν τοῦ σφυγμοῦ μερῶν καὶ πλείστην μὲν ἔχον τὴν ποικίλιαν τῆς διαγνώσεως, πλείστην δὲ τῆς δι' ἑαυτοῦ προγνώσεως τὴν χρείαν. ὄντων δὲ πλείονων τῶν ὑπαρχόντων ταῖς διαστολαῖς, κυριώτατον ἀπάντων καὶ κατὰ τὸν

GALENI DE DIGNOSCENDIS PULSIBVS LIBER II.

Cap. I. Superiore commentario de partibus pulsum dignoscendis egimus: nunc explicabimus rationem, qua in partibus ipsis, quae insunt, possis perspicere, adeoque initio ducto orationis a distentione, quod maxime princeps haec pulsus partium sit et plurimam habeat cognitionis varietatem, plurimum etiam ad praefagiendum ex se praestet usum. Nam quando complura sunt, quae distentionibus insunt, praeter caetera est peculiaris proprieque ad

Ed. Chart. VIII. [121.]

Ed. Bas. III. (61.)

τῆς οὐσίας τῶν σφυγμῶν μάλιστα λόγον ἢ κίνησις ἐστίν.
 ἀπάσῃ δὲ κινήσει χρόνος τε τις ἐν ᾧ γίνεται συμβέβηκε καὶ
 τάχος, ἢ βραδύτης, ἢ ὁμαλότης, ἢ ἀνωμαλία, καὶ πρὸς
 τούτοις ἔτι διάστημα καθ' οὗ φέρεται. περὶ τούτων οὖν
 πρῶτον λεγέσθω. καὶ γὰρ οὐδὲ δοκεῖ τοῖς πλείστοις τῶν ἰα-
 τρῶν ἑτέρα μὲν ἢ τοῦ χρόνου τῆς κινήσεως εἶναι διάγνωσις,
 ἑτέρα δ' ἢ τοῦ τάχους τε καὶ τῆς βραδύτητος. εἰ γὰρ γνω-
 σθείη πόσος τις ἐστίν ὁ χρόνος, εὐθὺς καὶ πότερα ὠκείως, ἢ
 βραδέως, ἢ συμμετρως κέκίνηται, δῆλον ὑπάρχειν φασίν.
 ἔμοι δ' ἑτέρα μὲν ἢ τοῦ χρόνου φαίνεται διάγνωσις, ἄλλη
 δὲ ἢ κατὰ βραδύτητα καὶ τάχος. οὐ γὰρ εἰ βραχύτερος ὁ τῆς
 κινήσεως εἴη χρόνος, ἤδη καὶ τὸν σφυγμὸν ὠκύτερον εἶναι
 φημι. τὴν δ' ἀπάτην τοῖς οὕτως ὑπολαμβάνουσιν ἐκ τοῦ
 κατὰ τὸν ταχὺν καὶ βραδὺν σφυγμὸν ὄρου νομίζω γεγονέναι,
 ὅς, εἰ μὲν τοῦθ' ὁ νοοῦσιν οὗτοι δηλοῖ, μοχθηρὸς ἐστίν,
 εἰ δ' ὥς ἡμεῖς ἀκούομεν, ὁ μὲν ὄρος ὀρθὸς, οὗτοι δ' οἱ
 συνιᾶσιν αὐτοῦ. λέγει μὲν γὰρ ὁ ὄρος, ταχὺν εἶναι σφυγμὸν
 τὸν ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ τὴν κίνησιν περιγράφοντα καὶ βραδὺν
 τὸν ἐν πολλῷ. τοῦ δ' ὀλίγου καὶ τοῦ πολλοῦ πρὸς τι λεγο-

eas ex ratione substantiae pulsuum motus pertinet. Om-
 nis porro motus tempus habet quo fit, et celeritatem, vel
 tarditatem et aequalitatem, vel inaequalitatem, ad haec ubi
 feratur spatium. Quare de his dicamus primum. Néque
 enim putavit medicorum maxima pars, distinctam rationem
 esse tempus motus dignoscendi et celeritatis tarditatisque;
 nam si quantum tempus est, perspectum sit, statim etiam ce-
 lerne, an tardus, an moderatus motus sit, planum ajunt
 esse. Mihi vero aliter tempus videtur dignosci, aliter tar-
 ditas et celeritas: néque enim si motus sit brevius tempus,
 continuo pulsus dixerō celeriores esse. Sane quod illis
 imposuit, qui in illa opinione sunt, ego definitionem esse
 celeris et tardi pulsus duco: quae si ut illi accipiunt, ita
 significat, non valet; sin ut eam nos intelligimus, haec
 constat, illi parum bene assequuntur. Definitio haec est:
 celer pulsus est qui paucō tempore motum finit, tardus
 qui multo. Nam quum paucum et multum ad aliquid refe-

Ed. Chart. VIII. [121. 122.]

Ed. Bas. III. (61.)

μένων, οὗτοι μὲν οἴονται τοὺς τῶν σφυγμῶν χρόνους ἀλλή-
 λους παραβάλλεσθαι. [122] τὸ δ' ἀληθές οὐκ οὕτως ἔχει.
 πολλάκις γὰρ ἢ τοῦ μακρότερον τὸν χρόνον ἔχοντος σφυγμοῦ
 κινήσεις ὠκντέρα τῆς τὸν βραχύτερον ἐχούσης ἐστίν. καὶ
 τοῦτ' εἰ μὴ τις ἀκριβῶς διαγνοίῃ, πολλὰ καὶ μεγάλα τῶν ἐκ
 τῆς διὰ σφυγμῶν προγνώσεως εὐρισκομένων ἀγνοήσει. τοῖς
 μὲν οὖν ἡμῶν πεπειραμένοις ἐπ' αὐτῶν τῶν ἀρρώστων καὶ
 τόπους πεπονθότας πολλάκις εἰρηκότων, πρὶν γυμνᾶσαι τὰ
 μέρη, καὶ τῶν ἐπιγινομένων τε καὶ προγεγονότων αἰτίων
 καὶ συμπτωμάτων ἕκαστον οἶδ' ὅτι τῶν νῦν λεχθησομένων
 οὐδὲν ἄπιστον εἶναι δόξει. τὴν γὰρ ἀκριβεστάτην ἀπασῶν πί-
 στεων ἐσχρήκασιν οὗτοι διὰ τῆς τῶν προζήθέντων ἀληθείας,
 τοῖς δ' ἄλλοις ἄπιστος τὴν γε πρώτην ὁ λόγος φαίνεται
 καὶ θρασὺς, εἰ τοσούτους τε καὶ τοιούτους ἰατροὺς σφάλλα-
 σθαι λέγοιμεν ἐν ταῖς τοῦ τάχους τε καὶ τῆς βραδύτητος δια-
 γνώσεσιν. εἰ δ' ἀνάσχοιτό τις καὶ προσοίτο τῶν νῦν λεγο-
 μένων ἐπακοῦσαι λόγων, οἶδ' ὅτι καὶ μὴ τελέως αὐτὸν πείσω
 πιστεῦν, ἀλλ' ἀποστήσω τοῦ παντάπασιν ἀπιστεῖν τοῖς λε-

rantur, hi pulsum tempora inter se mutuo arbitrantur con-
 ferri. At res se ita non habet, quia motus longiore tem-
 pore praediti pulsus est non raro velocior eo qui brevius
 obtinet. Sane multas res et praeclaras, quae ex praesagi-
 tione per pulsus aperiuntur, nisi hoc probe dignoscas, igno-
 rabis. At qui quidem nostri fecerunt periculum, quum in
 ipsis aegrotis saepe locos affectos prius declararemus quam
 partes inspexissemus, praeterea unamquamque causam et
 symptomata, quae consequerantur antecesserantque, his nihil,
 sat scio, eorum quae nunc narrabo novum videbitur, nam
 hi habuerint fidem omnium certissimam, adducti praedicto-
 rum veritate, aliis autem primo suspecta erit oratio et te-
 meraria videbitur, si tot talesque medicos in pulsu celeri et
 tardo dignoscendo lapsos dicemus. Quod si quis sustineat
 et animum inducat, quae dicam audire, profecto si non
 omnino fidem faciam illi, eum dimovebo certe ne omnibus
 quae a me dicentur fidem deneget, neque enim quae apud

Ed. Chart. VIII. [122.]

Ed. Bas. III. (61. 62.)

γομένοις. οὐ γὰρ οἷόν τε μεταπεῖσαι ῥαδίως περὶ τῶν ἐκ μακροῦ χρόνου παμπόλλοις ὁμολογημένων, καὶ μάλιστα, ὅταν οὕτω παμπόλλης τε καὶ ἀκριβοῦς δέηται θεωρίας. καὶ εἰ τῇ θεωρίᾳ δέ τις αὐτῶν παρακολουθή(62)σειεν, ἀλλ' ἵνα καὶ τῇ πείρᾳ γε κρίνῃ, παμπόλλης γε δέεται κατὰ τὴν ἀφὴν τριβῆς. ὁ γοῦν μυρμηκίῳ καλούμενος σφυγμὸς, ἀκριβοῦς αἰσθήσεως δεόμενος εἰς διάγνωσιν, ὡς ὅν εἰς ἐσχάτην ἀμυδρότητα τε καὶ μικρότητα καταπεπτωκὸς, τὴν ἀρχὴν ὅλως ἐστὶ λανθάνων τοὺς ἀγυμνάστους τὴν ἀφὴν. ὥστε πολλὰκις ἀσφύκτους εἶναι λέγουσι τοὺς ἀνθρώπους ἐφ' ὧν ὁ τοιοῦτος εὐρίσκεται σφυγμός. εἰ τοίνυν τοῖς ταχὺν εἰποῦσιν αὐτὸν ἀντιλέγοιμι, καὶ πόθεν ἐσφάλην δεικνύοιμι, τίς ἂν μοι κριτὴς γένοιτο; τοὺς γὰρ μὴδ' εἰ τὴν ἀρχὴν ὁ σφυγμὸς οὗτος ὑπάρχει τῷ νοσοῦντι διαγινῶναι δυναμένους πῶς ἂν ποῖός τις ἐστὶ διδάξαιμι; ταῦτ' ἄρα καὶ λέγειν ὁκνῶ περὶ τῆς τοιαύτης θεωρίας. ἀρκεῖ γὰρ ἐπὶ τῶν ἔργων δεικνύναι τὴν ὑπαρξιν αὐτῆς. ἐπεὶ δ', ὅπερ ἔλεχθη καὶ καταρχὰς, οὐ πρὸς τοὺς πολλοὺς ταῦτα τὰ γράμματα σύγκειται, ἀλλὰ τὸν ἕνα τῶν μυρίων

multos confessa jamdiu et certa habita sunt, de his facile est quempiam abducere, idque maxime, quum adeo multam speculationem accuratamque postulent. Quin si speculatione etiam ea assequaris, ut experientia tamen aestimes, omnino multum desideres tactum exercitatum. Nam pulsus, qui formicans appellatur, quum sensum, quo dignoscatur, exactum quaerat, quippe qui in extremam recidat imbecillitatem parvitatemque, semel lateat in tangendo rudes adeo, ut homines frequenter confirment, in quibus talem pulsus animadvertunt, pulsus non habere. Itaque si hos qui celerem eum defendunt esse refutem et unde factum sit declarem ut errarint, quemnam feram judicem? Nam eos qui ne hoc quidem dignoscere valent, adfitne omnino hic pulsus aegroto, qua ratione qualis sit docebo? Quamobrem non faciam, ut de istiusmodi speculatione narrem, satis est enim, si operibus comprobem esse eum. At vero quod initio testati sumus, quia hosce libros vulgo non paramus, sed unum qui instar sit mille expectant, commentationem ejus

Ed. Chart. VIII. [122.]

Ed. Bas. III. (62.)

ἄξιον ἀναμένει, δι' ἐκείνον γραπτόν τοὺς λόγους, οἱ μυριάκις πρότερον ὥς ἀδύνατοί τε καὶ ἀλάζονες προσηλακισθήσονται, πρὶν εἰς τὸν ἄξιον ἀφικέσθαι. δέομαι γὰρ ἐγὼ νῦν ἀκροατοῦ τινός, ὅστις ἦν Ἀρχιγένης, ἵν' εἴπω πρὸς αὐτὸν οὕτως· τί δὴ ποῦ, ὦ γενναϊότατε, ταῦτα γράφεις ἐν τῷ περὶ σφυγμῶν σου γράμματι, περὶ τοῦ μυρμηκίζοντος σφυγμοῦ διαλεγόμενος ὥδι πῶς κατὰ λέξιν; σύνθετος δέ μοι δοκεῖ εἶναι ἐκ μικρότητος, ἀμυδρότητος, πυκνότητος, ἀναγκαίως δὲ καὶ ταχύτητος. οὐ γὰρ οἶδα τί σοι βούλεται τὸ πάντων ἔσχατον εἰρημένον. ὥστε τά γε πρὸ τούτου συνήμῃ τε καὶ ἀποδέχομαι παντὸς μᾶλλον ἀληθῆ τε ὄντα καὶ σοι πρέποντα. τὸ δ' ἀναγκαίως ἐξεῦχθαι ταχύτητα τῷ μυρμηκίζοντι πῶς εἴρηται ζητῶ. πλέον γάρ ἐστι τοῦ ψιλῶς ῥηθέντος ἂν, χωρὶς τοῦ προσκείσθαι τὸ ἀναγκαίως, καὶ ἦν μὲν ἂν καὶ τοῦτο ψεῦδος. ἀλλ' ἄνευ προσθήκης εἰρημένον ἐν μόνῃ τῇ τῆς ἀφῆς ἀμαρτίᾳ ἐφαίνειτ' ἂν ἔχειν τὴν ἀπάτην, τὸ δ' ἀναγκαίως προσκείμενον λογικὴν τιν' ὑπόληψιν ἐμφαίνει. τίς οὖν ἐστὼ αὕτη μαθεῖν ἰδεόμην. ἐγὼ μὲν γὰρ οὐδὲ μίαν ἀνάγκην ὄρω, δι' ἣν ἄρῶστόν τε καὶ συννήν

nomine scriptis mandabimus, quae prius ut absurda et infolentia sexcentis convitiis conscinduntur quam incident in dignum. Talem vero ego in praesentia, qualis Archigenes erat, desiderem auditorem, ut ita hominem appellem: Quid tu haec tandem vir egregie in libro tuo de pulsibus scribis, quum de pulsu formicante his verbis differis? Conflare mihi ex parvitate, imbecillitate, crebritate videtur et vero necessario ex celeritate. Non enim extremum illud omnium satis quid velit capio, nam priora assequor proboque verissima esse et personam tuam decere: hoc vero, cum formicante conjunctam necessario celeritatem esse, quomodo interpreteris quaero. Nam plus valet ac si absolute dictum sit, non addito necessario: tamen sit mendacium nihilominus: sed si nihil esset adjectum, error manasse ex tactus offensione videatur; nunc quando additum, necessario, est, rationalem prae se fert aliquam suspicionem. Quae autem haec sit discere optarem. Equidem nullam video necessitatem, qua adductus imbecillum, crebrum et parvum

Ed. Chart. VIII. [122. 123.]

Ed. Bas. III. (62.)

καὶ μικρὰν κίνησιν εὐθὺς καὶ ταχέϊαν εἶναι νομιῶ. οὐδὲ γὰρ αὐτὸς ὁ μύρμηξ, ὃ παρώνυμος ὁ σφυγμὸς, τῶν ὠκείως κινουμένων ἐστίν, ἀλλὰ βραχείας μὲν αὐτοῦ καὶ ἀμυδράς καὶ πυκνάς τὰς κινήσεις ὁρῶμεν, ὠκείας δὲ οὐδαμῶς. [123] τίτι γὰρ τούτων ἔξ ἀνάγκης ὠκύτης ἐπιταί; πότερον τῇ ἀμυδροτητι; ἀλλὰ θαυμάζοιμ' ἂν, εἴ τις τῶν ἄλλων ἀπάντων ἐπίσης ἐχόντων, διὰ τὴν ἀρρώστίαν τῆς δυνάμεως ὠκείως κινήσεται, τοῦναντίον γὰρ ἅπαν ἐπὶ τοῖς ἄλλοις ὡσαύτως ἔχουσιν ἡ ῥώμη τῆς δυνάμεως προσιοῦσα ταχέϊαν τὴν κίνησιν ἐργάζεται, ὥς καὶ τοῖς περὶ σφυγμῶν αἰτίοις ἀποδείκνυμεν. ἀλλ' οὐδ' ἡ πυκνότης αἰτία τοῦ τάχους. τίς γὰρ ἀνάγκη τὸν πυκνῶς Ἀθήνηθεν εἰς τὸν Πειραιᾶ πορευόμενον εὐθὺς καὶ τρέχειν; ἄλλαι μὲν γὰρ αἰτίαι τοῦ πυκνῶς τι πράττειν, ἄλλαι δὲ τοῦ ταχέως. ἀλλ' ἴσως διὰ τὴν μικρότητα φησιν ἔξ ἀνάγκης εἶναι τὸν μύρμηκίζοντα σφυγμὸν ταχύν. τί γὰρ ἄλλο τίς ἐπινοήσει; εὐλόγον' μὲν οὖν τό γε τοιοῦτον, εἰ δὲ καὶ ἀληθὲς ἦδη σκόπιοιμεν. ἀναγκαῖον μὲν γάρ ἐστι τὴν ἀρτηρίαν κατὰ βραχυτάτης διαστάσεως φερομένην ἐλάττωνα χρόνον ἀναλοῦν

motum. statim putem celerem esse. Neque vero ipsa, de qua nomen pulsus invenit; formica celeriter movetur: sed breves ejus esse et languidos motus crebrosque conspiciamus: celeres autem nequaquam. Quam autem harum celeritas necessario comitatur? imbecillitatemne? imo vero mirabor, si quicquam, quum caetera omnino pari momento sint, ob virium imbecillitatem movebitur velociter, quum plane contra aliis simili in sorte positis robur facultatis conjunctum motum celerem reddat, quod in causis pulsuum ostendimus. Quin nec crebritas causa celeritatis est, nam quis Athenis iter Piraeum crebro faciens continuo etiam currat necessario? etenim crebrae actionis aliae sunt causae, aliae celeris. Sed parvitatem fortasse dicet esse in causa, cur necessario formicans pulsus celer sit, nam quid aliud excogites? Habet sane hoc certam quandam rationem, sed verumne etiam sit, hic quaerimus, nam fieri non potest, quin arteria quae brevissimo vehatur intervallo, minus consumat

Ed. Chart. VIII. [123.]

Ed. Bas. III. (62.)

ἥπερ ὅτε κατὰ μεγίστης ἐφέρετο, οὐ μὴν ἦτις ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ περιγράφεται κίνησις, ἀναγκαῖόν ἐστι ταύτην ὠκείαν εἶναι. τὴν οὖν ἐν πολλῷ χρόνῳ γινομένην ὠκείαν εἶναι λέγεις; ἴσως ἂν τις ἐπανέροιτο. ἐγὼ δ' οὐ ταύτην φημί. καθόλου γὰρ οὐκ ἀξιῶ τοῦ χρόνου τὸ ποσὸν ἐπισκοπεῖσθαι μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς διαστάσεως. ὅταν οὖν ἐθέλης πυθέσθαι μου τὴν ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ γινομένην κίνησιν, ὅποιαν τινὰ εἶναί φημι, πρόσθε εὐθέως τὸ ποσὸν τῆς διαστάσεως, ἢ ἀποκρίνω καὶ σοι. εἰ δὲ μὴ, ἀλλ' ἐγὼ προσθήσω καὶ διωρισμένως ἐρῶ, τὰς ἐν ἐλάττω χρόνῳ γινομένας κινήσεις οὐκ ἔξ ἅπαντος εἶναι τῶν ἐν πλείονι συντελουμένων ὠκυτέρας. ἀλλ' εἰ μὲν ὁ αὐτὸς ὑπάρχει λόγος τῷ τε χρόνῳ πρὸς τὸν χρόνον καὶ τῇ διαστάσει πρὸς τὴν διάστασιν, ἰσοδρομοῦσιν· εἰ δ' ἦτοι τοῦ χρόνου πρὸς τὸν χρόνον, ἢ τῆς διαστάσεως πρὸς τὴν διάστασιν ὁ λόγος μείζων γένοιτο, τὴν μὲν ὠκυτέραν οὕτως, τὴν δὲ βραδυτέραν ἔσεσθαι φημι κίνησιν. ἔμοι μὲν εἴρηται τὸ πᾶν· σὺ δ' εἰ μὲν ἐνόησας, ἔχοι τάχ' ἂν ἤδη τὴν προσήκουσαν ὁ λόγος τελευτήν· εἰ δ' οὐκ ἐνόησας, ἐξηγήσομαί σοι διὰ

temporis quam quum feratur maximo, nihilo magis tamen qui paucio tempore motus circumscribitur, simul celeris is necessario erit. Quid tu, quaeres, num ergo, qui multo tempore fiat, esse dicis celerem? Ego vero neque hunc dico, omnino enim non modo dico rationem habendam quantitatis temporis, sed et spatii. Quum jam motum, qui paucio obitur tempore, de me quaeras, qualem dicam esse, quod responsum tibi dem, continuo quantitatem fac spatii addas. Si supprimes, addam ego, atque distincte dicam, cauteque motus, qui brevi tempore obeuntur, non esse prorsus his citatiores, qui majore efficiuntur. At si proportioni temporum spatiorum respondeat proportio, neuter alterum antevertit; si vero aut temporis ad tempus, aut intervalli ad intervallum major proportio sit, tum unum celeriore fore, alterum tardiore motum dico. Habes rem universam: quam tu si es affecutus, recte forsitan hic finem faciam orationis, si non intellexisti, accipe prolixius quod paucis

Ed. Chart. VIII. [123.]

Ed. Bas. III. (62.)

μακροτέρων τὸ ταχέως εἰρημένον. ὅσαι μὲν ἐν ἴσοις χρόνοις ἴσα μήκη διέρχονται, κινήσεις ταύτας ἰσοχρόνους τε καὶ ἰσοδρομούς οὐνομάζομεν· ὅσαι δ' ἐν ἴσῳ μὲν χρόνῳ, μείζονα δ' ἀνύουσι διαστήματα, ταύτας ὠκύτερας. ὁμοίως δὲ καὶ ὅσαι διάστημα μὲν ἴσον, ἐλάττωσι δὲ χρόνῳ. παραδείγματος ὃ ἐνεκα δύο τινὲς ἄνθρωποι σταδίους πεντήκοντα διέρχέσθωσαν ὥρᾳ μιᾷ, ἰσοδρομούς ἂν εἴποις τοὺς τοιούτους· εἰ δ' ὁ μὲν ἕτερος ὥρᾳ μιᾷ διανύσειεν, ὁ δ' ἕτερος τριάκοντα, δῆλον ὡς θᾶπτον ἂν εἴη κινούμενος ὁ πρότερος ὁ τὴν μείζονα διάστασιν ἐν ἴσῳ χρόνῳ διελθών. εἰ δὲ τοὺς πεντήκοντα σταδίους ὁ μὲν ὥρᾳ μιᾷ, ὁ δὲ τρισὶν εἰ οὕτως ἔτυχε διέλθοι, δῆλον ὡς ὁ πρότερος ὠκύτερος, εἴ γε τὸ ἴσον διάστημα θᾶπτον ἦνυσεν. ἐν μὲν δὴ τούτοις οὐδὲν ἄσαφές. ἴσως δ' ἐν τοῖς ἐφεξῆς, ἂν γε μὴ προσέχῃσι τὸν νοῦν· προσέχουσι δὲ καὶ κεῖνα παραπλησίως τούτοις ἔσται σαφῇ. ποιήσωμεν γὰρ δυοῖν τιῶν κινήσεων τὴν μὲν ἐν ὥρᾳ μιᾷ πεντήκοντα, τὴν δ' ἐν τρισὶν ἑκατὸν πεντήκοντα διανύουσιν σταδίους. ἄρα οὖν καὶ ταύτας ἂν εἴποιμεν ἰσοδρομούς; πάννυ μὲν οὖν. εἰ γὰρ ἢ τοὺς πεντήκοντα κινήθῃσα σταδίους ἐν ὥρᾳ μιᾷ

perstrinxi. Qui pari tempore par spatium conficiunt, motus hos appellamus aequae diuturnos et celeres, qui vero pari tempore majora intervalla emetiuntur, hos celeriores: haud aliter qui par spatium, sed minore tempore. Atque exempli gratia, duo quidam homines stadia quinquaginta una hora percurrant, aequae veloces hos dixeris. Sin alter una hora haec confecerit, alter triginta horis, liquet celerius se priorem movisse, qui majus pari tempore spatium percurret. At vero si quinquaginta stadia hic una hora, alter tribus perficiat, plane prior celerior est, si quidem par spatium confecit citius. Nihil sic difficultatis inest, sed post-hac erit fortasse, nisi animum intendas: nam nihilo secius attendentibus illa non secus atque haec aperta erunt. Ergo faciamus in duobus motibus alterum una hora quinquaginta conficere stadia, quid hos, nonne aequae celeres esse dicemus? Verum. Nam si ille, qui confecerat una hora,

Ed. Chart. VIII. [123. 124.]

Ed. Bas. III. (62.)

ταῖς τρισὶν ἔτυχε κινουμένη, πάντως ἂν που καὶ αὕτη πρὸς τοὺς πενήκοντα τοὺς ἑκατὸν ἐκινήθη. καὶ εἰ τούτους ἐν τρισὶν ὥραις κινουμένη μιᾷ μόνον ὥρᾳ κινήθεισα ἔτυχε, πάντως ἂν καὶ ἥδε τοὺς πενήκοντα μόνους ἐκινήθη. ὥστ' εἰν ἂν ἰσοδρόμοι αἱ ἐν ἴσοις χρόνοις ἴσα διαστήματα περαινόνσαι. προσέχειν οὖν δεῖ τοῖς τε τῶν διαστάσεων μήκεσι καὶ τοῖς τῶν χρόνων, ἵν' εἰ μὲν ὃν ἔχει λόγον ἢ διάστασις πρὸς τὴν διάστασιν, τὸν αὐτὸν ὁ χρόνος ἔχοι πρὸς τὸν χρόνον, ἰσοδρόμους εἶναι λέγωμεν τὰς κινήσεις. [124] εἰ δ' ἦτοι μείζον ἔχοι τὸ διάστημα πρὸς τὸ διάστημα ἥπερ ὁ χρόνος πρὸς τὸν χρόνον, ἢ ὁ χρόνος πρὸς τὸν χρόνον ἥπερ ἢ διάστασις πρὸς τὴν διάστασιν, μηκέτι ἰσοδρόμους αὐτὰς εἶναι νομίζομεν. ἔστω γὰρ ἢ μὲν διάστασις τῆς διαστάσεως τετραπλάσιος, ὁ δὲ χρόνος τοῦ χρόνου διπλάσιος· δῆλον ὥς μείζονα λόγον ἢ διάστασις ἔξει πρὸς τὴν διάστασιν ἥπερ χρόνος πρὸς τὸν χρόνον, καὶ οὕτως γένοιτ' ἂν ἢ ἑτέρα τῶν κινήσεων ὠκυτέρα. φέρε γὰρ εἶναι τῆς μὲν τὴν διάστασιν τετρακοσίων πηχέων, τῆς δὲ ἑκατὸν, τὸν δὲ χρό-

stadia quinquaginta, tres sit horas motus, omnino etiam supra quinquaginta confecisset centum. Si item qui tribus horis haec pereurreret, unam tantum horam fuisset motus, hic scilicet quoque quinquaginta sola progressus esset. Sic aequae erunt celeres qui paria spatia paribus temporibus obeunt. Quare advertendae spatiorum sunt longitudines et temporum, ut si quomodo spatium spatio, ita tempori respondeat tempus, aequae celeres esse dicamus motus. Si vero maiorem proportionem habet spatium ad spatium quam tempus ad tempus, vel tempus ad tempus quam spatium ad spatium, non amplius aequae celeres hos motus esse existimamus. Nam sit spatium spatii quadruplum, tempus vero temporis duplum, certum est spatii proportionem ad spatium maiorem esse quam temporis ad tempus. Itaque alter motus velocior erit. Jam illius esto spatium cubitorum quadringentorum, huius centum, ac tempus

Ed. Chart. VIII. [124.]

Ed. Bas. III. (62. 63.)

νον τῆς προτέρας μὲν δυοῖν, τῆς δ' ἑτέρας μιᾶς ὥρας, εἰ τοίνυν ἡ μὲν ἑτέρα τῶν κινήσεων ἐν δυοῖν ὥραις τετρακοσίους διῆλθε πήχεις, ἡ δ' ἑτέρα ἐν μιᾷ τοὺς ἑκατὸν, δηλον ὥς, ἐὰν μὲν τὴν προτέραν τοὺς ἑκατὸν μόνους κινουμένην νοήσωμεν, ἐν ὥρας ἡμίσει μέρει κινήθήσεται. καὶ οὕτως ὠκυτέρα τῆς δευτέρας γενήσεται, τὴν ἴσην διάστασιν ἐν ἐλάττω χρόνῳ κινήθεισα. ἐὰν δὲ τὴν δευτέραν τοὺς τετρακοσίους νοήσωμεν κινουμένην, τεττάρων ὥρῶν αὕτη δεήσει, καὶ (63) οὕτως ἔσται βραδυτέρα τῆς προτέρας, εἴ γε τὸ ἴσον διάστημα πλεονι χρόνῳ κινήσεται. φανερόν οὖν ὥς, ὅταν ἡ διάστασις τῇ διαστάσει παραβαλλομένη μείζονα λόγον ἔχη, τῷ χρόνῳ τοῦ χρόνου παραμετρομένου τὴν τοιαύτην κίνησιν ὠκυτέραν ἀναγκαῖον ὑπάρχειν· εἰ δ' ἔμπαλιν ἡ τῆς προτέρας κινήσεως διάστασις πρὸς τὴν τῆς δευτέρας ἐλάττωνα λόγον εἶχεν ἥπερ ὁ χρόνος πρὸς τὸν χρόνον, ἀναγκαῖον ἂν ᾔην τὴν προτέραν εἶναι βραδυτέραν. εἰρήσεται δὲ καὶ αὐτοῦ τούτου παράδειγμα. νόησον γάρ μοι τῆς προτέρας κινήσεως τὸ μὲν διάστημα τοῦ τῆς δευτέρας διαστήματος εἶναι διπλάσιον, τὸν δὲ χρόνον τοῦ χρόνου

prioris duarum, alterius unius horae, si jam duabus horis alter motus cubita quadringenta confecerit, alter centum una, constat, si priorem centum tantum cubita moveri fingamus, hora dimidia confecturum: itaque altero erit celerior, quod par spatium breviori tempore emensus sit. Si vero secundum quadraginta faciamus progredi, quatuor hic horas requireret, quo nomine erit priore tardior, quippe par spatium percurret longiore tempore. In conspicuo igitur est, ubi spatii cum spatio collati major sit proportio quam temporis comparati cum tempore, eum motum necessario celerioresse. Contra si prioris motus spatium minorem habeat proportionem ad spatium alterius quam tempus ad tempus, priorem necesse sit tardioresse. Atque hujus etiam exemplum proponam. Fac mihi prioris motus spatium spatii secundi motus duplum esse, tempus autem temporis quadruplum. Si jam prior quatuor cubita progredietur quatuor horis, alter una hora duo, planum est, si duo

Ed. Chart. VIII. [124.]

Ed. Bas. III. (65.)

τετραπλάσιον, ἅστ' εἰ τύχοι τὴν μὲν προτέραν τέτταρας πή-
χεις τέτταρσιν ὥραις κινεῖσθαι, τὴν λοιπὴν δὲ δύο πήχεις
ὥρα μιᾷ, δῆλον ὥς, ἐὰν τὴν προτέραν τοὺς δύο μόνους πή-
χεις νοήσωμεν κινουμένην, δυοῖν ὥραις κινήσεται ἂν, καὶ οὕ-
τως ἔσται τῆς δευτέρας τῆς τοὺς αὐτοὺς δύο πήχεις ὥρα μιᾷ
κινουμένης βραδυτέρα. ἂν θ' ἡ δευτέρα τοὺς τέτταρας πή-
χεις κινήθῃ, δυοῖν ὥραις κινήθήσεται, καὶ οὕτως ἔσται τῆς
τοὺς τέσσαρας τέσσαρσι κινουμένης ὠκυτέρα. τὸ γὰρ ἴσον
διάστημα θάττον ἀνύσει. τοῦτου τοίνυν ὑποκειμένου, δύο
τινὰς ἐννοήσωμεν ἤδη σφυγμοὺς ἀνίσους τῆς εἰς ὕψος ἀνόδου.
ταύτης γὰρ μάλιστα τῆς διαστάσεως εἰς τὸν λόγον δεόμεθα,
καὶ ποιήσωμεν εἰ βούλει παραδείγματος ἕνεκα τὸ μὲν βάθος
τοῦ βάθους δεκαπλάσιον, τὸν δὲ χρόνον τοῦ χρόνου διπλά-
σιον· ἃρ' οὐ φανερώς ἡμῖν, εἴ τι μεμνήμεθα τῶν προειρημέ-
νων, ὁ σφυγμὸς ὁ δεκαπλάσιον ἔχων τὸ ὕψος ὠκυτέρως
ἔσται πολὺ θατέρου; εἰ γὰρ τὴν αὐτὴν κίνησιν διαφυλάττων
ὁ ταπεινὸς δεκάκις ἀνιξθεῖη κατὰ τὴν τοῦ βάθους διάστασιν,
ὁμοίως μὲν ὑψηλὸς γενήσεται θατέρω, χρόνῳ δὲ πολλῷ πλείονι
ἢ κατ' ἐκείνον. εὐρέθη τοίνυν ταπεινὸς τις σφυγμὸς βραχυ-
χρόνιος ὑψηλοῦ πολυχρονίου βραδυτέρος, καὶ τοῦτ' ἦν τὸ

tantum cubita priorem fingamus progredi, duabus ea horis
confecturum, quo tardior altero erit, qui eadem duo cubita
percurreret una hora: et alterum, si quatuor cubita eme-
tiatur, duabus id horis facturum, unde illo, qui quatuor
cubita quatuor progressus horis est, velocior erit, si qui-
dem par spatium ocyus confecerit. Quo quidem constituto,
duos jam fingamus ascensu impares pulsus, nam hanc in
primis dimensionem in hac disputatione quaerimus, ac facia-
mus, si lubet, exempli gratia, esse profunditatem profun-
ditatis decuplam et tempus temporis duplum, nonne aperte
perspicias, modo superiorum memineris, pulsus cujus de-
cupla est altitudo multo fore altero celeriore? Nam hu-
milis, si in eodem constans motu, decuplo in profunditatis
dimensione increverit, fiet ille quidem aequae ac alter altus,
sed tempore longe maiore quam ille. Inventus igitur qui-
dam est humilis pulsus brevi tempore durans, qui alto diu-

Ed. Chart. VIII. [124. 125.]

Ed. Bas. III. (63.)

λεγόμενον ἐξ ἀρχῆς, ὥς ἑτέρα μὲν ἢ τοῦ χρόνου τῆς κινήσεως, ἑτέρα δ' ἢ τοῦ χρόνου τοῦ τάχους ἐστὶ διάγνωσις. ἀλλ' ἴσως μέχρι μὲν λόγου ἐπινοεῖται ταῦτα, ταῖς δ' ἀληθείαις οὐ φαίνεται. καὶ μὴν εἰ παραβάλλοις ἀκμάζοντος ὑγιαίνοντος σφυγμὸν παιδὸς σφυγμῷ μυρμηκίζοντι, δεκαπλάσιαν τὴν εἰς ὕψος εὐρήσεις ἀνοδόν. εἰ δέ γε τὸν αὐτὸν τοῦτον ἀκμάζοντα διαθερμύνας μετρίως, ἢ λουτροῖς, ἢ τρίψεσιν, ἢ γυμνασίῳ εἰς θυμὸν τινα καὶ ἀγανάκτησιν ἐμβάλλοις, οὐ δεκαπλάσιον, ἀλλὰ πέντε καὶ δεκαπλάσιον εὐρήσεις αὐτοῦ τὸ ὕψος τῆς κατὰ τὸν ἐν τῷ παιδί μυρμηκίζοντα σφυγμὸν ταπεινῆς διαστάσεως. ἀλλ' ὁ μὲν ἐν τῷ παιδί μυρμηκίζων ὑπὸ τῆς ἡλικίας ἐπιβοηθεῖται πρὸς τὸ μὴ παντελῶς βραδὺς εἶναι, τὸν δ' ἐν τῷ γέροντι μυρμηκίζοντα τίς ἂν εἰδὼς ἀπτεσθαι σφυγμοῦ [125] ταχὺν εἶναι λέγοι οὐ μᾶλλον ἢ τὸν σκωληκίζοντα; τούτου μὲν γε βραδύτερος οὐκ οἶδ' εἴ τις ἄλλος ἐναργῶς φαίνεται σφυγμός. ὁ μὲν γὰρ μυρμηκίζων διὰ βραχύτητα τὴν ἐναργῆ διάγνωσιν ἐκπέφυγε, ὁ δὲ σκωληκίζων οὐδ' ἀσαφῶς ἐστὶ βραδὺς, ἀλλ' εἴπερ τις ἄλλος ἱκανῶς σαφές. τί δὴ ποτ' οὖν καὶ τοῦτον ἐν τοῖς ταχέσι οἱ πλείστοι καταριθμοῦνται, εἰ μὴ τι

turno sit tardior, id quod est, de quo initio agebatur, aliam rationem dignoscendi temporis. esse motus, aliam temporis celeritatis. At enim haec verbotenus fortassis finguntur, a vero autem absunt. Imo si juvenis valentis compares pulsum cum pueri formicante, decuplum ascensum offendes. Quod si hunc ipsum juvenem excalfacias moderate, vel balneis, vel frictionibus, exercitationibusve, ac tum bilem moveas illi, et stomachum facias, non decuplam, sed quindécuplam ejus profunditatem inveneris humilis dimensionis pulsus in puero formicantis. Verum in puero formicans, ne sit semel tardus, subsidium ab aetate habet, at in senes formicantem, si pulsum nosti tangere, celerem non magis dicas quam vermiculantem. Nam hoc haud scio, an tardior clare ullus pulsus videatur. Formicans enim qua est brevitate, apertam cognitionem fugit, vermiculans non obscure quidem est tardus, sed si quis alius, abunde perspicuus. Quid igitur inter celeres hunc quoque plerique re-

Ed. Chart. VIII. [125.]

Ed. Basf. III. (65.)

πρὸς τὸν μυρμηκίζοντα διασώζειν ὁμολογίαν βουλευθέντες ὥς ὑπὲρ ἀναισθήτων ἑαυτῶν ἀποφαίνονται; μεταπιπτόντων γὰρ εἰς ἀλλήλους τῶν σφυγμῶν τούτων ῥαδίως καὶ τῆς μὲν τοῦ σκωληκίζοντος ῥαδίως ἐσχάτης καταπτώσεως τὸν μυρμηκίζοντα γεννώσης, τῆς δὲ τοῦ μυρμηκίζοντος πρώτης ἀνέξσεως τὸν σκωληκίζοντα, φανερῶς ἄτοπον αὐτοῖς ἐδόκει ταχὺν μὲν εἰπεῖν τὸν ἕτερον αὐτῶν, βραδὺν δὲ τὸν ἕτερον. ἐπεὶ τοίνυν ἐτύγχανον οὐκ ὀρθῶς ταχὺν εἰρηκότες τὸν μυρμηκίζοντα, διὰ τοῦτ' ἐξ ἀκολουθίας ὑπέμειναν οὕτω ψευδῶς τε καὶ φανερῶς ἔναργῇ μαχόμενον ὁμολογῆσαι τὸ καὶ τὸν σκωληκίζοντα ταχὺν εἶναι, καίτοι σκώληκος εἰκάζουσιν αὐτὸν πορείᾳ, καθάπερ τὸν μυρμηκίζοντα μύρμηκος, ὅρα πᾶς ὠκείων ζώων, εἴθ' ἅμα μὲν οὕτως εἰκάζουσιν, ἅμα δὲ ταχεῖς εἶναι φασιν οὐκ αἰσθανόμενοι τῆς πρὸς ἑαυτοὺς μάχης. ἐπεὶ δ' ἄπαξ εἰς τηλικαῦτ' ἐνέπεσον ἁμαρτήματα καὶ τοὺς ἐπὶ ταῖς στομαχικαῖς διαθέσεσι σφυγμοὺς ἅπαντας ταχεῖς εἶναι λέγουσιν, οὐδ' αὐτοὺς ἅπαντας ὄντας ταχεῖς, καὶ ἄλλους μυρίους, οὓς ἐτέρωθι μᾶλλον εἰπεῖν οἰκειότερόν ἐστιν.

ferunt, nisi consensionem cum formicante studentes servare eos non sentiri statuunt? Nam quando in se facile hi pulsus mutuo convertuntur et vermiculantis facile extremus delapsus formicantem gignit, similiter primum formicantis incrementum vermiculantem, plane illi novum putaverunt, si eorum alterum dicerent celerem, tardum alterum. Ac quia semel non probe celerem appellarunt formicantem, idcirco rem ex consequenti tam falsam, tam etiam plane dissonam sustinuerunt admittere, vermiculantem etiam celerem esse. Et quidem vermis eum gressui comparant et formicantem item formicae; animantium vide quam velocium, et qui simul ita comparant, simul esse celeres contendunt, nec animadvertunt, quam secum pugnent. Postquam vero in tantos se errores semel demiserunt, non dubitant etiam in stomachicis affectibus confirmare omnes esse pulsus celeres, quum ne hi quidem sint celeres omnes, ac vero alios etiam sexcentos, de quibus alio loco dicere magis convenit.

Ed. Chart. VIII. [125.]

Ed. Bas. III. (63.)

ἅπαντα δ' αὐτοῖς ἠκολούθησε τὰ τοιαῦτα σφάλματα διὰ τὸ τῆς ἐννοίας τοῦ τάχους ἀδιάρθρωτόν τε καὶ πάντη συγκυμένον. μόνη γὰρ τῇ βραχύτητι τοῦ χρόνου κρίνοντες τὸν ταχὺν σφυγμὸν, μὴ προσδιορίζοντες δὲ πῶς ἔχει μεγέθους, ἀφ' ὧν ψευδῶς ἐδόξασαν, ἀπὸ τούτων ἐν τῇ διαγνώσει σφάλονται. ἀλλ' ἡμεῖς ἐπεδείξαμεν, οἶμαι, σαφῶς ἕτερον μὲν εἶναι τὸν ὀλιγοχρόνιον, ὥς ἂν τις οὕτω καλέσειε, σφυγμὸν, ἕτερον δὲ τὸν ταχὺν. ὥσαύτως δὲ καὶ τῶν ἐναντίων αὐτοῖς ἕτερον μὲν τὸν πολυχρόνιον, ἕτερον δὲ τὸν βραδύν. ἴσως οὖν οἶε τὸ πᾶν ἤδη πεπληρωσθαι τοῦ λόγου, καὶ γινώσκειν σαφῶς ὅτι ταχὺς σφυγμὸς βραδέος διενήνοχεν. ἐγὼ δ' ἠνξάμην μὲν ἀποχωρῆσαι τῷ σκέμματι τοσοῦτον λόγον, οὐ μὴν γ' οὕτως ἔχει τάληθές, ἀλλ' ἔστι τὰ νῦν εἰρημένα προοίμιόν τι τῆς τοῦ ταχείος τε καὶ βραδέος σφυγμοῦ διαγνώσεως. ἐν ἅπαντι γὰρ τούτῳ τῷ προειρημένῳ λόγῳ παραβάλλοντες ἀλλήλαις δύο κινήσεις, τὴν μὲν βραδυτέραν, τὴν δ' ὠκυτέραν ἀπεδείξαμεν, οὐ μὴν περὶ τε βραδείας καὶ ταχείας εἰπομέν τι. πάμπολυ δ'

Qui errores mutuo consecuti illos sunt ob notionem non distributam, nec distinctam celeritatis, prorsusque confusam. Nam quum illi de celeri pulsu ex sola temporis existimarent brevitate, neque etiam de ejus magnitudine statuerent, quae falso illis in mentem venerant, haec in errorem ipsos in dignoscendo impulerunt. Sed nos clare, ni fallor, alium ostendimus brevi tempore durantem esse, ut sic appellem pulsum; alium celerem, similiter contrarios his alium diuturnum, alium tardum esse. Hic tu putas fortasse absolutam omnibus partibus esse disputationem, teque manifesto cognoscere, celerem pulsum differre a tardo. Ego vero nihil magis in votis habeam, quam ut de commentatione tanta disputatio detrahatur. At re vera ita non habet, sed est habitata oratio ad celerem pulsum et tardum dignoscendum, veluti quoddam praeludium. Nam per totam hanc quidem habitam orationem duobus inter se motibus conferendis unum tardiozem esse, alterum celeriozem ostendimus: nusquam verba fecimus tamen de tardo et celeri. Sane quam-

Ed. Chart. VIII. [125. 126.]

Ed. Bas. III. (63.)

ὅσον διενήνοχεν ἢ βραδυτέραν λέγειν κίνησιν, ἢ βραδεῖαν, καὶ αὐθις ὠκυτέραν; ἢ ὠκεῖαν. ἀντίκα τὸν μὲν εἰπόντα βραδυτέραν εἶναι τήνδε τὴν κίνησιν ἐπανερωτῶμεν ἥστινός φησιν αὐτὴν εἶναι βραδυτέραν· αἶ· γὰρ ἑτέρας ἢ βραδυτέρα λέγεται βραδυτέρα. τὸν δ' εἰπόντα βραδεῖαν εἶναι τήνδε τινὰ κίνησιν οὐκ ἔτ' ἐπανερωτῶμεν ἥστινος, ἢ γελοῖοι δόξομεν εἶναι. καὶ σφυγμὸν δ' εἰ φαίμεν εἶναι βραδύτερον, ἢ θάττονα, πάντως τις ἡμᾶς ἐρήσεται, τίνος βραδύτερον λέγομεν, ἢ τίνος θάττονα. βραδὺν δ' εἰπόντων, ἢ ταχὺν, οὐκέτ' οὐδεὶς ἐπανερωτᾷ τίνος. ἄρ' οὖν ὁ μὲν ταχύς καὶ βραδὺς τῶν ἀπλῶς λεγομένων εἰσὶν, ὁ δὲ θάττων τε καὶ βραδύτερος τῶν ἑτερον; ἴσως μὲν τις ἐκ προχείρου θήσῃ τοῦθ' ὡς ἀληθές, ἔμοι δ' οὐχ οὕτως ἔχειν δοκεῖ, ἀλλὰ παμπόλλης δέχεται σκέψεως τὰ τ' ἄλλα καὶ ὅτι κοινὴ πλειόνων πραγμάτων ἐστὶν ἡ τοιαύτη θεωρία. οὐ γὰρ δὴ περὶ ταχέος τε καὶ βραδέος, ἢ θάττονος καὶ βραδυτέρου διορίσασθαι χρὴ, [126] περὶ μεγάλου δὲ καὶ μικροῦ καὶ μείζονος καὶ μικροτέρου καὶ τῶν

plurimum interest, tardiozem dicas motum an tardum, nec non celeriozem an celerem: Exempli gratiā, si quis aliquem dicat motum tardiozem esse, quaerimus, quonam dicatur esse tardiozem eum, semper enim qui tardior est, alio dicitur tardior: sin tardum dicat aliquem motum esse, haudquaquam interrogamus quonam, nam ridiculi habeamur. Sic si pulsum tardiozem esse dicamus aut celeriozem, erit omnino qui de nobis, quonam tardiozem dicamus, vel celeriozem, requirer; sed tardum quum dicimus, vel celerem, nullus jam rogat quonam. Nunquid igitur celer et tardus absoluto sermone proferuntur, at celerior vero tardiorque referuntur ad alterum? Sane hoc fortasse quis prompte pro vero probabit. Mea vero longe alia ratio est. Adeo multae est res cogitationis deliberationisque, quum aliis de causis, tum quod ad plures res pertinet ea speculationio, neque enim de celeri et tardo, vel celerioze et tardioze, distincto et definito est opus, de magno autem parvoque et majore atque minore aliisque quorum idem usus est negli-

Ed. Chart. VIII. [126.]

Ed. Basf. III. (63. 64.)

ἄλλων τῶν οὕτω λεγομένων παραλιπεῖν, ἀλλ' ἐπισκέψασθαι
 πότερα ταῦτόν ἐστι μείζονα φάναι καὶ μέγαν σφυγμόν, καὶ
 μικρότερον αὖ καὶ μικρόν, ἢ διαφέροντα πράγματα ὑπόκειν-
 ται τούτοις τοῖς ὀνόμασι. καὶ τὸν μὲν μείζονα νοοῦμεν αἰ-
 τοῦ μικροτέρου μείζονα, καὶ τὸν μικρότερον τοῦ μείζονος
 μικρότερον, τὸν μέγαν δ' οὐδενὸς μέγαν, ἀλλ' ἀπλῶς, ὥσπερ
 οὐδὲ τὸν μικρόν οὐδενὸς μικρόν, ἀλλ' ἀπλῶς. τὰ δ' αὐτὰ
 καὶ περὶ βραχυτέρου καὶ βραχείος καὶ μακροτέρου καὶ μακροῦ
 καὶ πλατυτέρου καὶ πλατέος καὶ στενοτέρου καὶ στε(64)νοῦ
 καὶ νῆ Δία μαλακωτέρου καὶ μαλακοῦ καὶ σκληροτέρου καὶ
 σκληροῦ καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων οὕτω λεγομένων ἄξιον
 διορίσασθαι. σχεδὸν γὰρ εἰς ὅλην τὴν ἱατρικὴν καὶ τὰς ἄλλας
 δὲ τέχνας ἀπάσας ἐκτείνεται τὸ σῆμα. καὶ γὰρ θερμότερον
 λέγομεν καὶ θερμόν καὶ ψυχρότερον καὶ ψυχρόν καὶ ξηρότερον
 καὶ ξηρόν καὶ ὑγρότερον καὶ ὑγρόν, καὶ τό γ' ἐπὶ πᾶσι τού-
 τοις πλεόν γε καὶ πολὺν, καὶ πάλιν ἑλαττόν γε καὶ ὀλίγον.
 ἐφ' ἐνὸς οὖν τινος τὸν λόγον ὥς ἐπὶ παραδείγματος βασανί-
 σαντες, εἰ μὲν τύχοιμεν εὐρόντες τι πλεόν, οὕτως ἤδη καὶ πρὶ

gere par est. Imo attendendum est, perindene sit, si ma-
 jorem dicas ac magnum pulsum, et item minorem ac par-
 vum, an diversae res sub his nominibus lateant. Majorem
 quidem semper accipimus minore majorem, atque minorem
 majore minorem, magnum vero nullo magnum, sed abso-
 lute, itemque parvum nullo parvum, caeterum absolute.
 Eodem modo de brevior et brevi, longior et longo, latior
 atque lato, angustior angustoque et hercle etiam de molliore
 et molli, durior et duro, denique de omnibus aliis, quae
 in eum usurpantur modum, distinctione est opus. Quippe
 haec consideratio pene pertinet quum ad totam medicinam,
 tum vero ad alias artes omnes: etenim calidius dicimus et
 calidum, frigidius et frigidum, siccus et siccum, humidus
 et humidum, denique plus et multum, similiterque minus et
 parum. Una igitur in re sermonem pro exemplo explora-
 bimus, ubi si indagando nobis quid profectum sit, ad alia
 tum omnia viam et rationem hanc faciemus, ut traduca-

Ed. Chart. VIII. [126.]

Ed. Basf. III. (64.)

τᾶλλα πάντα μεταφέρειν πειρασόμεθα τὴν μέθοδον, εἰ δ' ἀπορήσομεν, αὐτὴν γοῦν τὴν ἀπορίαν ἐπὶ πάντα μετοίσομεν, καὶ δυοῖν θάτερον, ἢ χρησιμωτάτην εἰς πολλὰ μέθοδον ἐξεύρησομεν, ἢ τὴν οἴησιν τοῦ δοκεῖν γινώσκειν ἃ μὴ γινώσκομεν ἀποθησόμεθα. φέρε δὴ προχειρισθῶ γὰρ ἡμῖν εἰς τὴν σκέψιν τό τε μέγα καὶ τὸ μικρόν, ὅπῃ διαφέρει τοῦ μέζονός τε καὶ μικροτέρου. καὶ πρῶτον μὲν ἀπάντων τῶν κατὰ τὸν βίον λεγομένων, ἐν οἷσπερ εἰθίσμεθά τε καὶ τεθράμμεθα, τί νοοῦμεν τὸ μέγα καὶ τί τὸ μικρόν, ἀναμνήσομεν αὐτοῖς. ἄρά γε περὶ τὸ μέζον τε καὶ μικρόν. ἢ μέζον μὲν οὐκ ἀνασχόμεθα τοῦ λέγοντος ἀπλῶς, εἰ μὴ προσθῇ τὸ τίνος λέγει μέζον, μέγα δ' ἀπλῶς αὐτοὶ τε λέγομεν καὶ τῶν ἄλλων ἀκούομεν ἄνευ προσθήκης; ἄρ' οὖν τῶν καθ' ἑαυτὰ λεγομένων ἐστὶ τὸ μέγα καὶ τὸ μικρόν; ἀλλ' εἰ τοῦτο, πάντως δῆπουθεν ἢ οὐσίας ἐστὶ δηλωτικὰ, ἢ ποιότητος, ἢ τίνος τῶν κατὰ τὰς ἄλλας κατηγορίας λεγομένων. οὐσίας μὲν οὖν οὐκ ἐστὶ δηλωτικὰ, καθάπερ Σωκράτης ἢ Πλάτων ἢ Ἱπποδῆμος ἢ ἄνθρωπος, οὐ μὲν οὐδὲ ποιοῦ τίνος, οὐτ' οὖν σχήματος,

mus, fin haereamus, ipsam etiam hanc haesitationem transferemus ad omnia. Alterutrum quidem certe, aut viam rationemque invenerimus ad multa accommodatissimam, aut inanem scientiae eorum persuasionem, quae ignoramus, deponerimus. Age jam sumamus in manus magnum et parvum, ut expendamus, quatenus a majore et minore distent. Et primum de rebus omnibus mundi, in quibus quidem versati sumus et educati, quid intelligamus magnum et quid parvum, nobis ipsis subjiciamus: simili modo, quid majus et minus. Nonne majus, ut quisquam absolute dicat, non ferimus, nisi addat, quo dicat majus, magnum autem absolute sermone et ipsi proferimus et alios citra additionem audimus? Nunquid igitur per se dicuntur et absolute sermone magnum et parvum? At si est, nimirum vel substantiam scilicet denotabunt, vel qualitatem, vel aliquod aliud praedicamentum? Atqui substantiam non significant, ut Socrates, Plato, equus, homo. Nec vero etiam quali-

Ed. Chart. VIII. [126.]

Ed. Bas. III. (64.)

οὐδὲ χρώματος, οὐδὲ θέσεως, οὔτε διαπλάσεως, οὐδ' ὁλως οὐδενὸς τῶν οὕτω λεγομένων. ἀλλ' οὐδὲ τὸ ποῦ δηλοῦν πέφυκεν, ἢ τὸ πότε, οὐ μὴν οὐδὲ τὸ κείσθαι, ἢ ἔχειν, ἢ ποιεῖν, ἢ πάσχειν, ἀλλ' ἐν μόνοις αὐτὰ δεῖ ζητεῖν τοῖς κατὰ τὸ ποσόν, ἢ πρὸς τὶ λεγομένοις. εἰάν οὖν, ὥσπερ ὀλίγω πρόσθεν ἐφαίμετο, μὴ δοκῇ τῆς πρὸς τὶ κατηγορίας ἔχασθαι, κατὰ τὴν τοῦ ποσοῦ ζητητέον αὐτά. καὶ μὴν ἐπορωτάτον ἐστίν ὁρίσασθαι πηλίκον χρὴ νοεῖν ἐκάτερον αὐτῶν, ἅρα γε τὸ μὲν σταδιαῖον μέγα, τὸ δὲ πηχναῖον μικρόν. καὶ μὴν τὸ μὲν ὄρος μικρόν λέγομεν, καὶ σταδιαῖον ἢ, τὸν δὲ μύρμηκα μέγαν, πάμπολυ δηλονότι πῆγος ἀπολειπόμενον. ἀλλ' ἴσως φησί τις, ὅπερ τῶν ἡμετέρων ἐταίρων ἤρκεσέν τι, ποσὸν μὲν τι δηλοῦσθαι πρὸς αὐτῶν, οὐ μὴν ἀφωρισμένον γε τοῦτο, καθάπερ τὸ ποδιαῖον, ἀλλ' ὡς ἐκεῖνος ἔλεγεν, ἐν πλάτει τε καὶ ἀορίστως· ἄρ' οὖν ἔχομεν ὄροις περιλαβεῖν τὸ πλάτος αὐτῶν, ὥσπερ τῶν ἄλλων τῶν οὕτως λεγομένων οἶον χοροῦ καὶ πόλεως καὶ ὄρους καὶ στρατιᾶτος καὶ λίμνης; ἕκαστον γὰρ τούτων

tatem ullam, neque figuram igitur, neque colorem, neque positionem, neque conformationem et paucis nihil istius generis. Quin nec ubi indicare vel quando possint; nec item situm, nec habitum, nec actionem, nec passionem. Sed in illis haec solis sunt quaerenda, quae in praedicamento quantitatis, aut ad aliquid sunt. Atque si, quae nuper nostra sententia erat, non videantur ad praedicamentum relationis pertinere, in quantitatis erunt quaerenda. Porro plenum est difficultatis statuere, quantum intelligere utrumque oporteat, anne instar stadii magnum, et cubitale parvum. Atqui montem, etiam si magnitudine sit stadii, parvum dicimus, et formicam magnam, longe quidem cubito minorem. Dices fortasse, quod familiarī cuidam meo satisfecit; quantitatem quidem ab iis significari, non certam tamen illam, ut pedale, caeterum ut ille dicebat, latam et indefinitam. Nunquid igitur finibus altitudinem eorum complecti possumus, ut alia id genus, nimirum chori, civitatis, montis, exercitus, stagni? quippe quae cum quantitate incerta om-

Ed. Chart. VIII. [126. 127.]

Ed. Bas. III. (64.)

μετὰ ποσότητος ἀορίστου λέγεται. δυνατόν μὲν εἰπεῖν, ὥς οὔτε τοὺς τρεῖς, ἢ τέτταρας χορευτὰς ἤδη νοοῦμεν χορόν, οὐ μὴν οὐδὲ τοὺς μυρίους ἔτι. [127] καθάπερ οὐδὲ πόλιν, οὔτε τὴν ἐκ τριῶν οἰκιῶν συγκεκλιμένην οὔτε τὴν εἰς χιλίους σταδίοις ἐκτεταμένην, οὐδ' ὄρος οὐ τὸ πηγμαῖον μόνον, ἀλλὰ τι μείζον, οὐδ' αὖ πάλιν τὸ μέχρι τῆς σελήνης ἀνατεταμένον, οὔτε λίμνην συστατικὴν ὕδατος ἀμφορῶν τριῶν, οὐ μὴν οὐδ' ὥστε τὴν γῆν ὅλην ἐπικλύζειν. ἐκάστου γὰρ τούτων εἰ καὶ μὴ δυνατόν ἀκριβῶς ἀφορίσαι τὸ ποσόν, ἀλλ' ἐξυρεῖν γε δυνατόν πολλὰ σώματα παντελῶς ἐκπεπτωκότα τῆς νοήσεως αὐτῶν ἐφ' ἐκάτερον, τὰ μὲν τῷ μηδέπω, τὰ δὲ τῷ μηκέτ' εἶναι τηλικαῦτα.

Κεφ. β'. Τίνας οὖν ὄροι τῷ μεγάλῳ τε καὶ μικρῷ, καθάπερ ἐκάστῳ τῶν εἰρημένων, οὐκ ἔχομεν εἰπεῖν, ἀλλ' εἰς τοσοῦτον ἔτι πλάτος ἢ νόησις ἐκτέταται τοῦ μεγάλου, ὥστε καὶ αὐτοῦ τοῦ κόσμου παντὸς εἰπεῖν, εἴ τι μείζον δύναιτό τις νοῆσαι, καὶ τοῦτο δεῖξεται τὴν τοῦ μεγάλου κατηγορίαν. ἀλλὰ καὶ μύρμηξ καὶ κώνωψ καὶ κέγχρος καὶ εἴ τι τούτου

nia dicantur. Possumus dicere non tres nos, aut quatuor saltatores chorum intelligere, non tamen jam mille: nec etiam civitatem, si qua tribus constet domibus, nec quae mille stadiis exporrecta est: neque montem, qui cubitalis sit, sed qui major, neque tamen qui lunam attingat: neque stagnum collectionem aquae trium amphorarum, non tamen ut universam terram inundet. Nam uniuscujusque horum quanquam adamussim nequeas quantitatem constituere, multa tamen invenias corpora, quae ab eorum notione utrinque deflexerunt, haec quod nondum, illa quod non amplius sint talia.

Cap. II. Qui ergo termini magno et parvo statuantur, ut commemoratis omnibus, non est quid dicamus; imo vero adeo intelligentia patet late magni, ut ipso etiam universo mundo, verbi gratia, si quid excogitari majus possit, hoc magni sit obtenturum nomen. Nihilominus formica, culex, milium, et si quod hoc minus sit animal, vel gra-

Ed. Chart. VIII. [127.]

Ed. Bas. III. (64.)

μικρότερον εἴη ζῶον, ἢ σπέρμα, δέχεται τὴν τοῦ μεγάλου κατηγορίαν. οὐ γὰρ μύρμηξ μόνον, ἀλλὰ κέγχρος τις καὶ κώνωψ μέγας λέγεται. δῆλον οὖν τό γε τοσοῦτον, ὥς ἕκαστον τοῖς ὁμογενέσι παραβαλλόμενον ἢ μικρόν, ἢ μέγα λέγομεν, ἀπλῶς δ' οὐδέν. καὶ ταύτῃ διήνεγκε τὸ μείζον τοῦ μεγάλου, τὸ μὲν μείζον παντὸς τοῦ μικροτέρου δύνασθαι μείζον λέγεσθαι, τὸ μέγα δ' οὐ πάντως, οὐ τινος μείζον, ἀλλὰ τὸ μόνον τῶν ὁμογενῶν. οὕτω δὲ καὶ περὶ μικροτέρου καὶ μικροῦ χρὴ διορίζεσθαι καὶ περὶ ταχέος καὶ θάττονος καὶ βραδέος καὶ βραδυτέρου τὸν αὐτὸν τρόπον, εἴ γε καὶ ἵππος βραδὺς λέγεται τις καὶ μύρμηξ ταχύς. ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον ὀνομασμένων εὐρήσεις ἐν τε τοῖς τῶν σφυγμῶν γένεσιν ἅπασι καὶ κατὰ τὴν ὅλην ἱατρικὴν. ἤδη δὲ καὶ κατὰ τὸν σύμπαντα βίον τῶν ἀνθρώπων καὶ σκληρόν καὶ σκληρότερον καὶ μαλακὸν καὶ μαλακώτερον καὶ πυκνὸν καὶ πυκνότερον καὶ τᾶλλα πάντα παραπλήσια τὰ μὲν πρὸς ἕτερον ὃ τι δῆποτε παραβάλλεται, τὰ δὲ πρὸς μόνα τὰ κατὰ τὸ ἐν αὐτοῖς γένος. ἃ οὖν ἤδη τὸ πᾶν ἔχομεν, ἢ καὶ τούτω τις

num, accipiat magni nomen: neque enim formica tantum, sed et milium et culex magnus dicitur. Tantum ergo constat, unamquamque rem cum ejusdem generis rebus collatam vel parvam vel magnam dici, absolute nihil. Atque hoc quidem inter majus interest et magnum, quod majus omni minore possit majus dici, magnum vero non quolibet majus, sed tantum eis, quae sunt ejusdem generis. Eadem de minore et parvo distinctio est, nec non de celeri et celeriore, nec secus de tardo et tardiore, siquidem equus quispiam tardus dicatur et formica velox. Simili ratione alia cuncta videbis appellata esse quum in pulsum omnibus generibus tum per totam medicinam, et hercle per totam mortalium vitam, durum durius, molle mollius, crebrum crebrius, breviter alia id genus omnia partim cum altero quolibet comparata, partim cum iis tantum, cum quibus conveniunt genere. Quid jam igitur summamne affecti sumus, an vero hic etiam sermo postulat distinctionem?

Ed. Chart. VIII. [127.]

Ed. Bas. III. (64.)

τῷ λόγῳ λείπει διορισμός; οὐ γὰρ ἅπασι τοῖς ἐκ ταύτου γένος τὸ μέγα παραβάλλοντες οὕτως ὀνομάζομεν. οὐ γὰρ ἄν Ἀχιλλεύς θ' ἅμα καὶ Αἴας ἐλέγοντο μεγάλοι καὶ Πολυδάμας καὶ Μίλων, εἴ γε τοῦ μὲν Αἴαντος ὁ Ἀχιλλεύς, τοῦ δὲ Μίλωνος Πολυδάμας ἦν μείζων, ἀλλὰ δῆλον ὅτι τῷ μέσῳ τε καὶ μετρίῳ καὶ συμμέτρῳ προσαγορευομένῳ καθ' ἕκαστον γένος ὥσπερ κανόνι καὶ κριτηρίῳ τᾶλλα παραβάλλοντες, ὅσα μὲν ὑπὲρ αὐτὸ, μεγάλα πάντ' εἶναι λέγομεν, ὅσα δ' ἐναντία, σμικρά. καὶ τοῦτ' ἔστιν μὲν καὶ τῷ βίῳ παντὶ; μάλιστα δ' οὖν ἐν ταῖς τέχναις· περὶ γὰρ τὴν τοῦ συμμέτρου θῆραν ἔχουσιν ἅπασαι, καὶ τοῦτ' ἐκπορίζειν σπεύδουσι ταῖς οὐσίαις περὶ αἷς καταγίγνονται, καὶ πολὺν σιτίον ἐδηδοκέναι τόνδε τινά φησιν ὁ ἱατρὸς, ὅταν ὑπὲρ τὴν τοῦ τρεφομένου σώματος ἢ φύσιν, καὶ ὀλίγον αὐθις, ὅταν ἀπολίπηται συμμετρίας τοῦ τρεφομένου. οὕτω γοῦν ἀθλητῇ δύο μνᾶς κρεῶν ὀλίγον εἶναι λέγοντες, τῷ νοσοῦντι πολλάκις ἀπαγορεύομεν χυλοῦ πτισάνης ἐκροφῆσαι λεκάνιον, ὥς πλέον ὢν τοῦ συμμέτρου. καὶ μέγαν οὖν σφυγμὸν καὶ μικρὸν ἐροῦμεν τὸν

neque enim si cum omnibus, quae sunt ejusdem generis, magnum comparemus, statim sic nominamus. Neque enim simul Achilles et Ajax dicentur magni, nec Polydamus et Milo, si quidem Ajace Achilles, Milone erat major Polydamas, sed plane cum medio et mediocri atque moderato, quod vocant, unoquoque in genere, veluti cum regula arbitroque caetera conferemus: tum quae illud excedunt, magna esse dicemus omnia: quae contra, parva. Id quod usu venit in omni vita, in artibus quidem utique maxime, nam ad moderati omnes examen referuntur: atque hoc suppeditare essentiis, in quibus versantur, student. Ac multum cibi dicit medicus sumpsisse quempiam, ubi corporis naturam nutriendi excedat, rursus parum, ubi infra mediocritatem ejus sit. Nam ea ratione athletae duas minas carnis parum dicimus esse, et frequenter aegroto interdicimus cremoris ptisanæ pelvim exorbere, ut supra mediocritatem. Ita magnum etiam pulsum et parvum dicimus, qui a medio-

Ed. Chart. VIII. [127, 128.]

Ed. Bâf. III: (64. 65.)

ἔξιτάμενον τῆς συμμετρίας, καὶ τούτους μὲν πολλοὺς ἑκατέρους; ἓνα δὲ τὸν σύμμετρον, ὃν χρὴ θηρᾶσαι τε καὶ τῇ μνήμῃ παραθεμένους ἐπάγειν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν [128] οἷον μέτρον τι δίκαιον ὑπὲρ αὐτῆς τῆς φύσεως ὀρισμένον. ὅπως οὖν αὐτὸν ἐξεύρωμεν, ἤδη σκοπῶμεν. ἐπὶ τοῦτο γὰρ ὁ πᾶς σπεύδει λόγος καὶ τούτου χάριν εἴρηται τὰ πρόσθεν ἅπαντα. εἴρομεν δ' ἂν αὐτὸν, εἴπερ δυναίμεθα, μεθόδῳ. χρήσιμον γὰρ τοῦτο πρὸς τὸ κατὰ πάντων τῶν συμμέτρων ἓνα λόγον ἔχειν, καὶ μὴ ζητεῖν αὐθις, ὅπως μὲν εὐρίσκειν χρὴ τὸ κατὰ τὴν κίνησιν σύμμετρον, ὅπως δὲ τὸν κατὰ τὴν (65) ἡσυχίαν, ἢ τὸ τῆς ἀρτηρίας σῶμα. καὶ πρῶτον μὲν τοῦτ' ἴδωμεν, εἰ χρὴ καθ' ἕκαστον γένος σφυγμὸν ἓνα ζητεῖν τὸν σύμμετρον, ἢ πλείους, ἄλλον μὲν ὥς ἐν ἡλικίᾳ σύμμετρον, ἄλλον δ' ὥς ἐν ἔξει σωμάτων, ἄλλον δ' ὥς ἐν κράσεσιν, ἄλλον δ' ὥς ἐν ὥραις, ἢ χώραις, ἢ καταστάσεσιν, ἢ ἐπιτηδεύμασιν, ἢ ψυχικαῖς διαθέσεσιν. ἐν ἅπασιν γὰρ τούτοις τοὺς μὲν μεγάλους, τοὺς δὲ μικροὺς, τοὺς δὲ συμμέτρους λέγομεν εἶναι

critate deflectit, atque hujus utriusque magnum numerum esse, moderatum unum, qui indagandus nobis et ob memoriam ponendus, omnibusque aliis applicandus est veluti mensura quaedam aequa ab ipsa constituta natura. Quem quomodo invenire possimus reliquum est ut consideremus: nam eo tota oratio properat, cujus quidem nomine retulimus quicquid ante dictum est. Invenerimus autem illud, modo possimus, via et ratione. Quippe hoc ad illud interest, ut unam viam ad omnia moderata unamque rationem habeamus, nec denno necesse habeamus quaerere, quo pacto inveniendus sit in motu moderatus, quo pacto in quiete, vel in contentione, vel in arteriae corpore. Ac primum hoc videamus, utrum singuli in singulis generibus quaerendi pulsus moderati sint, an plures, alius pro aetate moderatus, alius pro habitibus corporis, alius pro temperamentis, alius pro anni temporibus, alius pro locis, flatibus, vitae institutis, vel animi affectibus. Pro his enim omnibus alios magnos, alios parvos, alios mo-

Ed. Chart. VIII. [128.]

Ed. Bas. III. (65.)

σφυγμούς, καὶ τοὺς μὲν ταχείς, τοὺς δὲ βραδεῖς, τοὺς δὲ
 συμμέτρους, καὶ κατὰ τὰς ἄλλας διαφορὰς ὡσαύτως. καὶ
 τὰς ἂν τινι δοξέει τοῦτ' εὐλογώτερον εἶναι καὶ τῇ χρείᾳ μάλ-
 λον ὁμολογοῦν, τὸ καθ' ἕκαστον γένος σφυγμῶν ἕνα ποιῆν
 τὸν σύμμετρον. ἐπισκεψώμεθα οὖν ἀκριβέστερον αὐτὸ, καὶ
 προχειρισάμενοι γένος ἓν σφυγμῶν ὥς ἐν παραδείγματι τὸ
 τῶν μεγάλων τε καὶ μικρῶν, ὑπὲρ ὧν ὀλίγον ἔμπροσθεν ἔλέ-
 γομεν, τὸν μέσον αὐτῶν, καὶ τὸν σύμμετρον ἔξευρεῖν πειρα-
 θῶμεν, ἰδίᾳ μὲν ἐν ἡλικίαις, ἰδίᾳ δ' ἐν ὥραις τε καὶ χῶ-
 ραῖς καὶ φύσει καὶ κράσει καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι τοῖς τοιοῦ-
 τοις. ἀρκέσει γὰρ, εἰ τοῦθ' εὗρομεν, εἰς τὴν χρείαν, εἴ τε
 πρόκειται μὲν ἡμῖν τὸν οἰκῆον ἕκαστον τῶν εἰρημένων σφυγ-
 μῶν εἰδέναι, καὶ τὰς εἰς τὸ παρὰ φύσιν ἐκτροπὰς αὐτοῦ δια-
 γινώσκειν. ἡ δὲ νῦν εἰρημένη διδασκαλία φαίνεται τοῦθ'
 ἡμῖν ἐκπορίζουσα. σκεψώμεθ' οὖν ἀκριβῶς, εἰ δυνατόν ἔξευ-
 ρεῖν αὐτό. φαίνεται γὰρ ἐμοὶ μὲν χαλεπώτατον, ἴσως δὲ καὶ
 ἀδύνατον. ἡ χαλεπότης δ' ἐν τῷ μηδὲν τῶν εἰρημένων ἰδίᾳ

deratos dicimus pulsus esse: jam hos celeres, illos tardos,
 quosdam moderatos, parique modo in caeteris differen-
 tiis. Forsan autem hoc probabilius alicui videbitur ma-
 gisque consonum usui, si cuilibet generi unum assignemus
 moderatum. Ergo accuratius hoc disceptemus, atque unum
 sumamus genus pulsum pro exemplo, scilicet magnorum et
 parvorum, de quibus egimus paulo superius; ac medium
 eorum et moderatum demus operam ut inveniamus, sigilla-
 tim pro aetatibus, sigillatim pro anni temporibus, regioni-
 bus, naturis, temperamentis, aliisque id genus omnibus:
 nam hoc nihil desideremus ad usum amplius, si inventum
 sit, sive proprium instituiamus cujusque memoratorum pul-
 sum scire, sive etiam ejus a natura recessus dignoscere.
 Quod praesens nobis doctrina videtur suppeditare. Quare
 etiam atque etiam videamus, possitne hoc inveniri. Mihi
 quidem sane difficillimum videtur atque adeo non posse
 fortasse inveniri: ac difficultas quidem in eo est, quod nihil
 ex his, quae commemoravimus, separatim licet et solum

Ed. Chart. VIII. [128.]

Ed. Bas. III. (65.)

καὶ καθ' αὐτὸ λαβεῖν δύνασθαι. πότε γὰρ ἰδίᾳ καὶ καθ' αὐτὴν ἔστιν ἰδεῖν τὴν ἐν ταῖς ὥραις διαφορὰν τῶν σφυγμῶν ἄνευ σώματος, ὃ καὶ μὴ κράσεως πῶς ἔχει καὶ ἔξωθεν καὶ ἡλικίας καὶ τῶν ἄλλων τῶν εἰρημένων; ὥστ' οὐκ ἂν ἔχοις εἰπεῖν, ἦρι μὲν τηλικούτος σφυγμὸς οἰκεῖος, θέρει δ' ὁ τηλικούτος. ἐρωτηθεὶς γὰρ ἐν τίνι καὶ λέγεις σώματι, πότερον ἐν θερμότηρῳ τὴν κρᾶσιν, ἢ ψυχροτέρῳ καὶ ἰσχνῷ, ἢ παχεῖ καὶ ἀκμάζοντος, ἢ γέροντος, ἢ ψυχρῷ χωρίῳ, ἢ θερμῷ, καὶ ἀνδρὸς, ἢ γυναικὸς, καὶ κατὰ τὰς ἄλλας διαφορὰς ὡσαύτως, ὥστε φαίνεται δεῖν κατὰ τὴν ὅλην τῶν ὑποκειμένων σωματίων φύσιν ἐπισκοπεῖσθαι τὸν οἰκεῖόν τε καὶ οὐκ οἰκεῖον σφυγμὸν, ἵνα εἰδῶμεν, εἰ οὕτως ἔτυχεν, ὅτι Δίῳνι μὲν ὁ σφυγμὸς τηλικούτος ἔστι φύσει, Θεῳνι δὲ τηλικούτος. ἀλλὰ καὶ τοῦτ' ἄτοπον, οὐ μόνον τῷ χρῆναι καθ' ἕκαστον ἄνθρωπον ἰδίαν ἡμᾶς ἔχειν μνήμην τε τῶν οἰκεῖων σφυγμῶν καὶ μὴ δύνασθαι περὶ μηδενὸς διαγνῶναι μηδὲν ἢ πρῶτον οὐκ ἐντυγχάνομεν, ἀλλὰ καὶ τῷ μὴδ' ἀπ' αὐτοῦ τοῦ Δίῳνος, εἰ τύχοι, τὸν ἕνα τοῦτον τὸν οἰκεῖον σφυγμὸν ἐν ἑκάστῳ γένει δυνατὸν ἰδίᾳ

sumere. Nam quando separatim et solam cernas pulsuum pro temporibus anni differentiam citra corpus, quod jam suum temperamentum habeat et habitum et aetatem et alia quae diximus? Itaque fit ut non possis dicere, hic pulsus peculiaris veri est, ille aestati: nam te quis roget, quo tu nam in corpore dicas, in calidiore temperatura, an frigidiore, gracili an corpulento, juvenis an senis, in frigida regione an calida, et viri an mulieris, nec secus in reliquis differentiis. Quocirca in omni natura videtur propositum corporum proprius esse animadvertendus pulsus et non proprius quo sciamus Dionis verbi gratia pulsus talis natura est, Theonis talis. At hoc absurdum fit, non tantum quia necesse esset, qui peculiares singulis hominibus pulsus sint et qui non peculiares, separatim meminisse, et nihil nos posse de quoquam, nisi usus nobis cum eo intercessisset, cognoscere; verum etiam quod ne in ipso Dione quidem verbi gratia unum hunc proprium pulsuum in unoquoque genere separa-

Ed. Chart. VIII. [128. 129.]

Ed. Bas. III. (65.)

καὶ χωρὶς τῆς τῶν ἐξωθεν πραγμάτων περιστάσεως λαβεῖν. πότε γὰρ καὶ λήψει; πότερα τοῦ ἐν χειμῶνι Δίωνος, ἢ τοῦ κατὰ τὸ θέρος, καὶ πότερα τοῦ ἐν Ῥώμῃ, ἢ τοῦ ἐν Διβύῃ, καὶ τοῦ ἰσχυρότερου γεγονότος, ἢ τοῦ παχυτέρου, καὶ ἀργότερον, ἢ ἐπιπονώτερον διηγημένου, καὶ ἐνδεέστερον, ἢ θαυμάσιον διητημένου, καὶ οἶνον, ἢ ὕδωρ πεπωκότος, ἢ διψῶντος; οὐ γὰρ ἔστιν ἄνευ τούτων καὶ ἄλλων μυρίων περιστάσεων ἰδίᾳ ποτὲ καὶ ταῦτὸ λαβεῖν τὸ Δίωνος σῶμα. μένει τοίνυν καὶ νῦν ἔτι ἡ ἐξ ἀρχῆς ἀπορία. τὸν γὰρ τῇ ὅλῃ φύσει τοῦ ὑποκειμένου σώματος οἰκεῖον σφυγμὸν, ὃν δὴ καὶ σύμμετρον ἐκαλοῦμεν, ἐν ἴσῳ τῷ μέτριον εὐρεῖν ἀδυνατοῦμεν. ἄμεινον οὖν [129] ἴσως μὴ ταύτῃ μετιέναι τὴν περὶ τοῦ σφυγμοῦ διάγνωσιν, ἀλλ' ὥς τοῖς εἰσαγομένοις ἐγράψαμεν, ἐφ' ἐκάστου τῶν εἰρημένων αἰτίων τὴν τροπὴν ἐκμαθεῖν. ἔστι γάρ τιν' εὐρεῖν τοῦ τοιούτου μέθοδον, ἣν καὶ νῦν παραγράψαντες πρότερον ἐφεξῆς ἐπισκεψώμεθα, πότερ' αὐτάρκης ἔστιν εἰς ἅπαν, ἢ καὶ αὐτὴ κατὰ τι ἑλλειπής. εἴη δ' ἂν ἡ μέθοδος τοιάδε, προχειρισμένων ἡμῶν ἕνεκα παραδείγματος

tim possemus et praeter rerum externas circumstantias sumere. Nam quando sumes tandem? Dionisne hieme, an Dionis aestate, et utrum Dionis Romae, an in Africa; jam gracilioris, an corpulentioris? praeterea ejus qui otiosus egerit, an laboriosius, durius an lautius vixerit? tum vinum, an aquam potaverit, an sitiverit? Neque enim est ab his aliisque circumstantiis sexcentis separatim sumere et solum corpus Dionis. Itaque nondum explicata prima dubitatio est, siquidem pulsum totius naturae propositi corporis proprium, quem quidem moderatum, hoc est mediocre appellavimus, non valeamus invenire. Praestiterit igitur non ambire hac ratione pulsum notitiam, sed ut praescripti tironibus, in singulis quas narravi causis ediscere variationem. Nam aliquam possis ejus viam atque rationem invenire, quam hoc loco prius adnotabimus; deinde inspicemus utrum omnia praestare queat, an aliqua ex parte etiam claudicet. Porro via ratioque haec, ut exem-

Ed. Chart. VIII. [129.]

Ed. Bas. III. (65.)

ἐν τι τῶν τρέπειν τοὺς σφυγμοὺς πεφυκότων αἰτίων, οἷον
 γυμνάσιον. προτεθέντος γὰρ σκοπεῖσθαι, τίνα τρόπον τῶν
 σφυγμῶν ἐργάζεται γυμνάσιον τὴν τροπὴν, λαβὼν οὖν τιν'
 ἄνθρωπον, ἀπάσας αὐτοῦ τὰς διαφορὰς τῶν σφυγμῶν ἐπί-
 σκεψαι πρότερον, εἴτα γυμνάσας αὐτῷ ἐπίσκεψαι, τίς μὲν
 αὐτῶν ἐξετάθη, τίς δ' ἐξελύθη, καὶ μέχρι πόσου, καὶ οὕτως
 ἐξευρῆσαι, ὅπόσον πέφυκε γυμνάσιον τρέπειν τοὺς σφυγμούς.
 ὁμοίως δὲ καὶ περὶ λουτρῶν καὶ πομάτων καὶ ἐδεσμάτων καὶ
 τῶν ἄλλων ἁπάντων, ἐκ τῆς καθ' ἕκαστον ἄνθρωπον πείρας
 ἔτοιμον εὑρεῖν τὰς τροπὰς. οὕτω μὲν ἡ πείρα ῥᾶστη, τὰ δὲ
 τῶν ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ πείρᾳ λογισμῶν οὐκέτι ῥᾶδια. κίνδυνος
 γὰρ ὥσπερ ἐν πάσῃ πείρᾳ σφαλῆναι παρὰ τὸ ἀδιόριστον,
 οὕτω κἀνταῦθα. διχῶς δὲ τοῦτ' αὐτὸ ἀδιόριστον γίνεται,
 τὸ μὲν τῷ μὴ τέμνειν τὸ κοινὸν εἰς τὰς ἐν αὐτῷ πάσας δια-
 φορὰς, τὸ δὲ τῷ μὴ σκέπασθαι τοῖς τρέπουσιν αἰτίαις τίνα
 μὲν προηγουμένως, ἢ πρώτως, ἢ ὅπως ἂν τις ὀνομάζων ἐθέ-
 λῃ, τίνα δὲ κατὰ συμβεβηκὸς ἠκολούθησεν. τὸ μὲν δὴ μὴ
 τέμνειν τὸ κοινὸν εἰς τὰς ἐν αὐτῷ πάσας διαφορὰς τοιόνδε·

pli gratia viam sumamus de causis quae alterandis sunt pul-
 sibus, ut exercitationem. Nam si considerandum venit,
 quemadmodum pulsus exercitatio immutet, delige hominem,
 cujus attendas prius omnes pulsus, inde exercites, tumque
 de integro attendas, qui illorum sit intensus et quis exolu-
 tus et quantum, atque sic invenies, quantum exercitatio pul-
 sus possit immutare. Haud aliter in balneis, potu cibusque
 omnibus facto de singulis hominibus periculo, facile altera-
 tiones inveniemus. Haec facillima experientia est; verum
 quae ab experientia ineundae rationes sunt, non perinde fa-
 ciles. Nam quod est in omni experientia, id hic item, ne,
 dum nihil distinguimus et confuse rem tractamus, offendamus
 periculum est. Quod sit bifariam, ut res non distributa, vel
 distincta sit, partim quod commune non dispartiamus in suas
 omnes partes, partim quod alterantibus causis non attenda-
 mus, quae praecipue, vel primo vel quocunque velis no-
 mine vocare, et quae per accidens successerunt. Atque
 commune non secare in omnes suas differentias tale est,

Ed. Chart. VIII. [129.]

Ed. Basl. III. (65.)

δεῖται γὰρ ὁ λόγος, ἵν' ᾗ σαφὴς, παραδείγματος. εἴ τις ἀπο-
φῆναιτο τῶν γυμνασασμένων τοὺς σφυγμοὺς τοιούτῳδε γίγνε-
σθαι, μὴ διορισάμενος, μήθ' ὅτι τινι λέγῃ τῷ γυμνασασμένῳ
μήτε πῶς γεγυμνασμένῳ μήτε πότε μήθ' ὁπόσα, παρὰ τὸ
μὴ τέμνειν τὸ κοινὸν εἰς τὰς διαφορὰς ἐσφάλη· τίνι γὰρ καὶ
λέγω τῷ γυμνασασμένῳ, πῶς ἡλικίας ἔχοντι, πῶς δὲ λεγύς,
ἢ ἀσθενείας, πῶς δὲ χυμῶν, πῶς δὲ ἐξέως, πῶς δὲ
κράσεως, πῶς δὲ τῆς τῶν μορίων τοῦ σώματος συμπηγίας,
πῶς δὲ τοῦ πρὸς τὸ γυμνάσιον ἔθους. εἰς τοσαῦτα γὰρ
διαιρεῖται τὸ τίνι. τὸ δὲ πῶς ἐγυμνάσαστο πάλιν εἰς ἄλλας
τέμνεται διαφορὰς, ἅρά γε συντότως, ἢ οὐ, καὶ ὀξέως, ἢ οὐ,
καὶ ὁμαλῶς, ἢ οὐ. καθ' ἕναστον γὰρ τούτων οὐχ ὡσαύτως τρα-
πῆσεται. ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τὸ πότε διαφέρουσιν ἀνάγκη
γενέσθαι τὴν τροπὴν. οὐ γὰρ ἐστὶ ταυτόν ἐδηδοκότα γυμνά-
ζειν ἢ νῆστιν, καὶ λυπούμενον ἢ χαίροντα, καὶ πρόθυμον
ἢ ὑπόθυμον, καὶ ἐρρεγνικότα ἢ διατετριμασμένον, καὶ πλεονα
τοῦ δέοντος ἢ ἐλάττονα, ἢ σύμμετρα κεκοιμημένον. ὁμοίως
δὲ καὶ περὶ τὸ ποσὸν τῶν γυμνασίων ἢ τροπὴ διάφορος γενή-
σεται. οὐ γὰρ ὡσαύτως τὰ σύμμετρα τοῖς πλείοσιν, ἢ ἐλάτ-

nempe requirit oratio ad claritatem exemplum. Si quis
exercitatorum tales dicat esse pulsus, neque distinxerit, nec
cuinam dicat exercitato, neque quando, neque quantum,
hic eo quod non divisit commune in differentias lapsus est.
Cuinam exercitato inquam, qua aetate, quo robore, aut in-
firmitate, quibus humoribus praedito, quo corpore, qua
compage corporis partium, quam ad exercitationem consue-
to: scilicet in tot membra dividitur cuinam. Jam quomodo
exercitatus est in alias etiam differentias scinditur, an valide,
necne; celeriter, necne; aequaliter, necne; in quibus omnibus
non eodem modo mutabitur. Jam etiam diversam esse pro tem-
pore alterationem oportet; neque enim a cibo subire exer-
citationem perinde est ac jejūnum; nec perinde est tristē
atque hilarem, alacrem ac segnem, rigidum ac excalfactum,
item eum qui plus iusto ac qui intra modum vel mediocri-
ter dormivit. Similes immutationis differentiae manabunt
ex quantitate exercitationum, siquidem moderatae aliter,

Ed. Chart. VIII. [129. 130.]

Ed. Bas. III. (65. 66.)

τοσιν ὑπαλλάξει τοὺς σφυγμούς. τὸ δὲ κατὰ συμβεβηκός, ἢ πρῶτως γίνεσθαι τὴν τροπὴν, ὥδε χρὴ διορίζεσθαι. μή τι ἄρα περὶ τῶν μὲν ἦν μεστός, ἀρξάμενος δ' αὐτῷ γυμνάζεσθαι ῥυέντων εἰς τὴν γαστέρα πλείονων χυμῶν μοχθηρῶν, ἢ δάκνεσθαι τὸ στόμα συνέβη τῆς γαστρὸς τῇ κακίᾳ τῶν χυμῶν, ἢ βαρυνθῆναι τῷ πλήθει, ἢ ἀνατρέπεσθαι τε καὶ ναυτιᾶν, καὶ διὰ ταῦτα τὸν ἄνθρωπον ἢ ἀναλύειν, ἢ ἐκλύεσθαι, ἢ καταψύχεσθαι, ἢ πνίγεσθαι. τούτων γὰρ ἕνα-στον ἁλλοιῶσει τοὺς σφυγμούς καὶ τις ἴσως οἰήσεται κατὰ τὸν τοῦ γυμνασίου λόγον αὐτοὺς τετράφθαι. καὶ γὰρ εἰ πληθωρικὸς ὢν, καὶ τοῖς κατὰ θώρακα καὶ πνεύμονα νοσοδέστερος, ἀρξάμενος ὥκέως γυμνάζεσθαι, δύσπνοος γένοιτο, (66) τραπήσονται μὲν οἱ σφυγμοὶ κατὰ τὸν τῆς δυσπνοίας λόγον, ἴσως δ' οἰήσεται καὶ τὰ γυμνάσια. πῶς οὖν χρὴ διορίζεσθαι πρὸς τὸ μηδὲν ἐν τῇ πείρᾳ σφάλλεσθαι, εἰρηται μὲν ἐτέρωθι μακρότερον, εἰρήσεται δὲ κἀνταῦθα διὰ βραχέων. [130] πάσας τὰς εἰρημένους διαφορὰς εἰς τρεῖς ταύτας ἀναγαγεῖν χρὴ τὰς καθόλου, τὸ μὲν ὑποκείμενον σῶμα παραλαμβάνοντα εἰς τὴν πείραν, ὑγιαῖνόν τε καὶ κατὰ μηδεμίαν τῶν

atque plures, vel pauciores, commutant pulsus. At per accidens, an per se, mutatio fiat, ita est distinguendum; ecquid fuisset excrementis plenus et quum coepit exercitari, fluente in ventrem vitiosorum humorum copia, vellicari contigit os ventriculi humorum vitio, aut copia opprimi, aut everti, ac nauseare, eoque vel fatiscere hominem, vel languescere, vel refrigerari, vel suffocari; horum enim alterat quodque pulsus, quos aliquis forsitan ab exercitatione existimabit profectos. Nam si qui plethoricus sit ac thorace et pulmone affecto, simul ut coepit velociter exercitari, in dyspnoeam inciderit, pro dyspnoea variabunt pulsus, et tu putabis fortassis pro exercitationibus. Ergo ut in experiundo non fallaris quomodo sit distinguendum, et si alio loco sim longius persecutus, summam hic tamen perstringam. Omnes commemoratas differentias ad tres has reducemus generales; corpus propositam designabimus ad experientiam, quam sanum sit ac nulli obnoxium externae

Ed. Chart. VIII. [150.]

Ed. Bas. III. (66.)

ἔξωθεν τροπὴν δυναστευόμενον, τὸ προσαγόμενον δ' αὐτῷ
 γυμνάσιον σύμμετρον τῇ ποσότητι φυλάττοντας, ἐν δὲ τῇ
 τροπῇ σκοπούμενους, μή τι κατὰ συμβεβηκὸς ἀπήντησεν, καὶ
 οὐ κατὰ ταύτην τοῦ γυμνασίου τὴν φύσιν. ἂν γὰρ εἰς ταῦτα
 τὰ τρία βλέπῃς, ῥαδίως ἐξευρήσεις, πῶς καὶ μέγροι πόσον τρέ-
 πει τὸ προσιὸν αἷτιον. καὶ οὕτως ἐξέσται σοι καθ' ἕκαστον
 εἶδος αἰτίου τῇ πείρᾳ τὴν τροπὴν ἐκμαθόντι χρῆσθαι πρὸς
 τὰς ἐν ταῖς νόσοις διαγνώσεις, ῥαδίως εὐρίσκοντι, πόσον μὲν
 ἀπὸ τῶν ἔξωθεν αἰτίων ἐτράπησαν οἱ σφυγμοί, πόσον δ'
 ἀπὸ τοῦ νοσήματος. ὥστ' οὐκέτι σοι δεήσει προγιγνώσκειν
 ἅσιος ὁ φύσει σύμμετρος, ἀλλὰ τὸν ἕκαστῳ τῶν ὑποκειμένων
 οἰκείον ἐπιστάμενος, εἰς ὅσον οὕτως ὑπὸ τε τῶν ἄλλων αἰ-
 τίων καὶ αὐτοῦ τοῦ νοσήματος ἐτράπη, γνωρίζειν δυνήσῃ.
 καὶ μὴν εἰ μὴ πρὸς ταῦτα δεοίμεθα τῆς τοῦ συμμέτρου γνώ-
 σεως, ἐκ περιττοῦ ζητήσομεν αὐτόν. πῶς οὖν ἐροῦμέν τινα
 μέγαν, ἢ ταχὺν, πρὶν τὸν σύμμετρον ἐξευρεῖν; ἔτι γὰρ ἔοικε
 τὸ ἔξ ἀρχῆς φυλάττεσθαι ζήτημα. τί δὲ καὶ δεοίμεθα τοῦ μέ-
 γαν, ἢ ταχὺν λέγειν; ἀποχρήσει γὰρ ἡμῖν τῶν τρόπων μόνων

alterationi, tum exercitationem, qua ad id utemur, mode-
 ratam quantitate servabimus, atque in mutatione hoc atten-
 dimus, ecquid casu inciderit, non ex ipsa natura exercita-
 tionis. Si enim tria haec respicias, nullo negotio invene-
 ris, quemadmodum et quatenus adventitia causa immutet.
 Itaque si omni in genere causae, alterationem experiundo
 addidiceris, utendi tibi ad dignoscendos in morbis pulsus fa-
 cultas erit, facile quantum ab externis causis alterati pulsus
 sunt, exploranti, quantum item a morbo. Itaque nihil
 erit quod labores, ut qualis sit qui natura moderatus est,
 praescias; sed si qui sit singulis, de quibus agitur, peculia-
 ris, teneas, quatenus mutatus hic est, cum ab aliis causis,
 tum vero ab ipso morbo, nosse poteris. Atqui nisi ad
 haec usus nobis moderati pulsus erit, nequicquam eum quae-
 remus. Qua igitur ratione aliquem magnum dicemus, vel
 celerem incognito moderato? nam manere etiamnum vide-
 tur prima dubitatio. Quid autem magnum nobis opus est,
 aut celerem dicere, cum alterationum nobis tantummodo

Ed. Chart. VIII. [150.]

Ed. Bas. III. (66.)

μνημονεύειν ὧδε πως λέγουσι· γυμνάσια σύμμετρα τοὺς σφυγμοὺς εἰς μέγεθος καὶ τάχος καὶ σφοδρότητα καὶ πυκνότητα πρέπει, καὶ τοῦτο φήσομεν καὶ τοὺς ἄλλους βουλομένους δηλοῦν ἐν γυμνασίοις φάσκειν μεγάλους καὶ ταχεῖς καὶ σφοδροὺς καὶ πυκνοὺς γίγνισθαι τοὺς σφυγμούς. ἀλλ' ἡμᾶς πρῶτον μὲν οὐχ ἀπλῶς ἐροῦμεν ἐν γυμνασίοις, ἀλλ' ἐν τοῖς συμμέτροις προσθήσομεν. τὰ γὰρ πλείω τῆς φύσεως τοῦ γυμναζομένου σώματος εἰς ἕτερον εἶδος τροπῆς μεθίστησι τοὺς σφυγμούς. Ἐπειτα δ' οὐδ' ἀπλῶς οὕτω μεγάλους καὶ ταχεῖς ἐροῦμεν, ἀλλὰ καὶ μείζονας καὶ θάττονας καὶ σφοδροτέρους καὶ πυκνοτέρους καὶ τἄλλα πάντα φήσομεν οὕτως χρῆναι λέγειν, ὅσον ὅτι κατὰ μὲν τὰς ἡλικίας μέγιστοι μὲν οἱ τῶν ἀκμαζόντων, μικρότατοι δ' οἱ τῶν γερόντων, οἱ δὲ τῶν παρακμαζόντων μείζονες μὲν τῶν ἐν τοῖς γέρονσιν, ἐλάττους δὲ τῶν ἐν τοῖς ἀκμαζούσιν. καὶ κατὰ τὰς ὥρας ὡσαύτως καὶ κατ' ἄλλα πάντα τὴν αὐτὴν ποιησόμεθα διδασκαλίαν, ἐν ἑκάστῳ τῶν γένων τοὺς σφυγμοὺς ἀλλήλοις παραβάλλοντες, οὐχ ἀπλῶς ὑπὲρ αὐτῶν ἀποφανόμενοι. τῷ μὲν οὖν ἐμπειρικῷ τάχα ἂν ἀρκέσειεν ἡ τοιαύτη διδασκαλία. καὶ

fatiss' sit meminisse, ut dicamus in hunc modum: Exercitationes moderatae pulsus in magnitudinem, celeritatem, vehementiam et crebritatem convertunt? Quod dicemus alios quoque, quum id significare volunt, in exercitationibus dicere, magnos, celeres, vehementes, crebrosque fieri pulsus. Nos vero primum non absolute in exercitationibus dicemus, sed in moderatis addemus. Nam naturam quae corporis exercitati excedunt, pulsus in aliud vertunt genus mutationis. Deinde non ita dicemus absoluto sermone magnos et celeres, sed majores, celeriores, vehementiores, crebriores, aliaque dicemus ita esse omnia usurpanda, ut, pro aetatibus, maximos juvenum esse, senum minimos; eorum quorum inclinatur aetas majores quidem quam senum, tamen minores quam juvenum. Pro regionibus eodem modo et pro reliquis omnibus idem praescribemus, inter se omni in genere pulsus conferentes, non absolute de his decernentes. Ad empirico forsitan satisfaciatur haec institutio, de qua accura-

Ed. Chart. VIII. [130.]

Ed. Basf. III. (66.)

μετ' ὀλίγον ἀκριβέστερον ὑπὲρ αὐτῆς ἐπισκεψόμεθα· τῷ δὲ
 τὰς πρώτας καὶ συνεκτικὰς ὀνομαζόμενας αἰτίας ἐκάστου
 τῶν σφυγμῶν ἐξευρεῖν βουλομένων καὶ σὺν λόγῳ τε καὶ με-
 θόδῳ τὴν τέχνην ἀσκοῦντι τὸ σύμμετρον ἐκάστῳ τῶν γενῶν
 ἀναγκαῖον ἐπίστασθαι. φέρε γὰρ ζητεῖσθαι διὰ τί μικρὸς ὁ
 τοῦ παιδίου σφυγμὸς, εἴτα ἀπορεῖν ἡμᾶς αἰτίας εὐλόγους·
 καὶ γὰρ καὶ ἀπορήσομεν, ἂν μὴ φθάνομεν ἀκριβῶς ἐξητακό-
 τες τὰς τῶν μεγάλων τε καὶ μικρῶν σφυγμῶν τῆς γενέσεως αἰ-
 τίας· οὐ γὰρ εὐρήσομεν ἐπὶ τῶν παίδων τὰς τοὺς μικροὺς
 γεννώσας· καὶ μὴν εἰ καὶ καθ' ἐν ὅτι οὖν ὁ τῆς αἰτίας λο-
 γισμὸς σφάλλοιτο, καὶ τοῖς ἄλλοις ἐν οἷς εὐπορεῖν δοκεῖ δι-
 καίως ὑποπτευθήσεται. πάντῃ γὰρ ὁμολογεῖν αὐτὸν, εἴπερ
 ἀληθὴς ἐστίν, ἐαυτῷ προσήκει. διὰ ταῦτ' οὖν ἀναγκαῖον
 ἐπίστασθαι τὸν σύμμετρον. ἴσως γὰρ καὶ ὁ τοῦ παιδὸς ὑπὲρ
 τὸν σύμμετρόν ἐστιν. Ἡρόφιλος γοῦν ποτὲ μὲν εὐμέγεθι τὸν
 σφυγμὸν τοῦτον ὀνομάζει. τί δὴ ποτ' οὖν, φησί τις, ὁ Ἀρχι-
 γένης μικρὸν αὐτὸν εἶναι φησιν; ἴσως ἂν εἴποίμ' σοι τὴν αἰ-
 τίαν τῆς διαφωνίας, ἂν πρότερον γνῶς, ὅτι τὸ προκείμενον
 ἀποδέδεικται, τὸ δεῖν εἰς τὴν περὶ τῶν ἐν σφυγμοῖς αἰτίων

tius nos paulo post viderimus. At qui primas studeat et con-
 tinentes quas vocant, causas investigare cujusque pulsus et
 ratione artem viaque tractet, huic cujusque generis modera-
 tum operae pretium est nosse. Quaeratur enim cur par-
 vus pueris sit pulsus; deinde causae nos probabiles deficient,
 nempe enim nos deficient, ni sedulo prius causas quae ma-
 gnos pulsus et parvos gignunt, expenderimus; neque enim
 in pueris causas reperiamus, quae parvos generent. Atqui
 si vel una in re, quamvis levi, causae ratio claudicet, simul
 in reliquis, ubi videatur abundare, merito titubabit, ubique
 enim sibi, si quidem vera est, constare illa debet. Quo ma-
 gis necessarium est nosse moderatum, nam potest etiam pueri
 pulsus moderatum superare. Herophilus certe insigniter
 magnum interdum hunc pulsus vocat. Quid tandem igitur;
 quaeres, parvum Archigenes illum nominat? Fortasse cau-
 sam tibi dissensionis aperiam, si noveris prius institutum pro-
 batum esse, debere ad commentandas pulsuum causas virum

Ed. Chart. VIII. [131.]

Ed. Bas. III. (66.)

[131] θεωρίαν ἐπιστάσθαι τὸν σύμμετρον ἀνδρὶ λογικῶς εἶναι βουλομένῳ καὶ σὺν τῷ τῆς αἰτίας λογισμῶ πάντ' ἐπιστάσθαι προηρημένῳ. καὶ τοῦτο μὲν ἴσως ἦττον, (ἐρεῖ γάρ τις μὴ βούλεσθαι λογικὸς εἶναι,) τὸ δ' ὀλίγῳ πρόσθεν ἀναβληθὲν, ὥς ἄξιον σκέψεως, ἥδη θεωσώμεθα, τὸ μηδένα τῶν ἐμπειρικῶν δύνασθαι τὴν τήρησιν ἀκριβῆ καὶ διηρθρωμένην ποιήσασθαι, πρὶν τὸν ἀπλῶς σύμμετρον ἐξευρεῖν. ἐπεὶ γὰρ αὐτῷ πρόκειται μὴ μόνον εἰ τρέπει τοὺς σφυγμοὺς εἰς τάχος, ἢ μέγεθος, ἢ τι τῶν ἄλλων ἢ παρούσα περὶστάσις, ἀλλὰ καὶ μέχρι πόσου τρέπει γινώσκειν, ἢ γὰρ ὅλη χρεῖα τῆς διὰ τῶν σφυγμῶν προγνώσεως ἐν τούτῳ μάλιστα περιέχεται, τὸ δ' ἄχρι πόσου τρέπει διαγινώσκειν ἀμύχανον ἀγνοοῦντα τὸ κατὰ φύσιν, ἀνάγκη προεπίστασθαι τὸ κατὰ φύσιν ἐκάστου τῶν νοσοῦντων, εἰ μέλλει τὸ ποσὸν τῆς παρούσης τροπῆς διαγινώσκεισθαι. οὐ μὲν ἅπασι γε τοῖς νοσοῦσιν ὑγιαίνουσιν ἐνέτυχεν, ἵν' ἐκ τῆς πείρας μάθοι, εἴτα μεμνημένος παραβάλλοι τοῖς νοσοῦσι τὴν φύσιν. πῶς οὖν ἐτι δυνήσεται δι' ἐμπειρίας ἔχειν τὸ προκείμενον; ἢ πάλιν κεν-

qui rationem sequatur et cum causae consideratione omnia instituat scire, pulsus moderatum tenere. Sed hoc levius est fortasse, dices enim nolle rationalem te esse. Quod vero paulo ante rejecimus, ut rem magnae considerationis, nunc discutiamus, nisi vere moderatum prius pulsus inveniatur, neminem posse empiricum diligenter observationem et accurate instituere. Nam posteaquam propositum est illi, non modo an mutet in celeritatem pulsus, vel magnitudinem, vel quid aliud, praesens circumstantia, ut cognoscat, verum etiam quatenus alteret (nam praesagiendi ex pulsibus in hoc potissimum omnis usus vertitur) quatenus autem alteret, nisi naturam perspexerit, nulla ratione cognoscat, necesse erit, cujusque aegroti naturam praesciat, modo nosse magnitudinem velit praesentis alterationis. At enim non omnium aegrotorum usus est consuetudine per sanitatem, quo experientia eam addisceret, et inde memor, illius cum aegrotantibus compararet naturam. Qua igitur ratione poterit etiam experientia quo intendit aspirare? an hic

Ed. Chart. VIII. [131.]

Ed. Bas. III. (66.)

ταῦθα κατὰ κοινότητάς τινάς ἢ τήρησις ἔσται; πῶς καὶ τίνα τρόπον; οὐ γὰρ ἔθ' ὁμοίως ἐνταυθοῖ δυνατόν, ὥς ἐπὶ τῶν ἔξωθεν αἰτίων, τὰ μὲν ἄλλα φυλάττειν ἄτρεπτα, μόνον δ' ὑπαλλάττειν καθ' ὃ τὴν τήρησιν ἐποιοούμεθα. καὶ γὰρ καὶ χρώματα καὶ σχήματα καὶ ὄσμαι καὶ μήκη καὶ πλάτη καὶ βάθη σωμάτων καὶ λεπτότητες καὶ πάχη καὶ ἡ κατὰ γένη τε καὶ ἡλικίας καὶ χώρας καὶ ὥρας καὶ τὴν παροῦσαν κατάστασιν διαφορὰ πᾶσιν ἔξ ἀνάγκης ὑπάρχει τοῖς ἀνθρώποις, ὥστ' ἐπειδὴ χωρὶς μὲν τούτων οὐκ ἂν εὖροις οὐδένα, τὴν τήρησιν δὲ τὴν ἐν αὐτοῖς χαλεπὸν ἀγαγεῖν ὑπὸ τῶν ὀλίγων πρόσθεν εἰρημέων, ἐπὶ τῶν ἔξωθεν αἰτίων τροπῶν ἐτέρας τινὸς ἡμῖν δεήσει μεθόδου. ὅτι δὲ χαλεπὸν ἐπὶ τούτου τὴν τήρησιν ποιήσασθαι, μάθοις ἂν, εἰ μὴ λόγῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ δι' αὐτῶν τῶν ἔργων ἐθέλοις ἔξευρίσκειν ἀνθρώπους δύο καθ' ἓν τι μόνον ἐκάστοτε διαφέροντας, ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ὡσαύτως ἔχοντας. οὐ γὰρ εὐρήσεις ῥαδίως πρὸς τῷ καὶ παμπόλλας γίνεσθαι τὰς τῶν ἐπαλλάξεων συζυγίας καὶ μακροῖ μὲν χρόνου δεῖσθαι πρὸς τὴν τήρησιν, ἀμυχάνου δὲ τίνος καὶ

etiam ex communitatibus quibusdam erit observatio? At quomodo et quonam pacto? neque enim perinde hic atque in causis externis, alia fixa ferves, unum quod observas immutes. Quippe colores, figurae, odores, longitudines, latitudines, profunditates corporum, gracilitates, corpulentiae, differentia generum, aetatum, regionum, temporum anni, praesentis etiam status, necessario omnibus adsunt hominibus. Quare quandoquidem quin habeat haec reperias neminem, difficulterque sub pauca illa, quae paulo ante recensui, reducas horum observationem, in externarum causarum mutationibus alia nobis opus est via et ratione. Jam quam ardua sit horum observatio, cognosces, si non ratione tantum, sed et velis experiundo investigare duos viros semper una aliqua in re differentes, in aliis omnibus convenientes; sane enim aegre invenias, ut omittam quam multae existant alterationum conjugationes et quantum observatio temporis requirat, quantam autem memoriam et quam prae-

Ed. Chart. VIII. [131.]

Ed. Bas. III. (66. 67.)

θαυμαστῆς μνήμης. τὰ τε γὰρ ἄλλα καὶ τὰ μηδὲν εἰς τὴν τροπὴν τῶν σφυγμῶν διαφέροντα παραφυλάττειν ἀναγκαῖόν ἐστι μέχρι πλείστου τοῖς ἐμπειρικοῖς, ὃν αὐτό γε τοῦθ', ὅτι μηδὲν διαφέρει, βεβαίως ἐπιγνώσι. καὶ τοῦτ' ἐστι τὸ μάλιστα τὴν ἄλογόν τε καὶ ἀμέθοδον κίνησιν εἰς ἀπέραντόν τι χρόνον μῆκος ἐκτοπίζον, καὶ διὰ τοῦτ' αἰεὶ φάμεν, ὥσπερ οὖν καὶ δι' ἑτέρων ἐπέδειξα, τηρήσει μόνῃ συστήσασθαι τὴν τέχνην, ἄνευ λογισμοῦ τῶν ἀδυνάτων ὑπάρχειν. καὶ εἰ συγχωρηθεῖν γε ταῦτα πάντα, τὸ γοῦν ποσὸν τῆς καθ' ἕκαστον αὐτῶν τροπῆς ἀμνημόνευτον γενήσεται πρὸς μηδὲν μέτρον ὁρισμένον ἀναφέρειν ἡμῶν τὰς θ' ὑπερβολὰς καὶ τὰς ἐνδεείας δυναμένων. πῶς γὰρ ἂν τις μνημονεύσειεν ἅπαντα ταῦτα, συμπλέξας. (67) ἀλλήλοις τὰ τοῖς σώμασιν ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχοντα μετὰ τοῦ καθ' ἕκαστον αὐτῶν ποσοῦ; πάντως γὰρ ἢ σύμπλοκόν τοιᾶδε, τις ἔσται· τῷ λευκῷ μὲν ἐπὶ τοσοῦτον, εὐρυστέρῳ δὲ ἐπὶ τοσοῦτον· ὁμοίως δὲ παχεῖ μέχρι τοσοῦδε καὶ πλάτους καὶ βάθους τοῦ κατὰ τὸ σῶμα μέχρι τοσοῦδε, προήκοντι, ἄρῃεν ὄντι καὶ παιδί καὶ ἐν ὥρᾳ θερινῇ καὶ ἐν χωρίῳ φύσει ψυχρῷ

claram. Nam praeter alia etiam quae nihil referunt ad pul-
suum mutationem, observare empiricos quam diutissime
oportet, ut hoc saltem, interesse nihil, certo sciant; atque
hoc illud est quod in primis observationem istam a ratione
et compendio remotam in immensam prolixitatem temporis
producit. Quod est cur semper clamemus, ut etiam alias
docuimus, ut observatione tantum artem constituas, remota
ratione, fieri minime posse. Et ut ista omnia admittantur
certe, quod nullum habeamus certum modum, ad quem ex-
cessus et defectus referamus, magnitudinem alterationis in
iis singulis nunquam complectetur memoria. Qui enim
possit quisquam memoria haec omnia tenere, connexis inter
se his, quae corporibus necessario comitantur una cum
quantitate singulorum? Omnino connexio huiusmodi erit;
albo eatenus, lato pectore eatenus, item corpulento hactenus,
corporis latitudine et profunditate tanta, masculo et puero,
tempore aestivo, in loco natura frigido, in statu sicco talis

Ed. Chart. VIII. [131. 132.]

Ed. Bas. III. (67.)

καὶ ἐν καταστάσει ξηρᾷ τοιόσδε τις ὁ σφυγμός ἐστι. τοιαύτας γὰρ τινὰς συμπλοκὰς ἀπεράντους τὸ πλῆθος ὑπὸ μηδενὸς ἀνθρώπων μῆτε τηρηθῆναι μῆτε μνημονευθῆναι δυναμένας, ἀλλ' ἄχρι λόγου μόνον ἐν ταῖς τῶν σοφιστῶν διατριβαῖς τὸ δυνατόν ἐχούσας, [132] ἐπ' αὐτῶν δὲ τῶν ἔργων τῆς τέχνης ἀδυνάτους ἐξελεγχόμενας, ἀναγκαῖον ἐστὶ συμπλέκειν. εἰ δὲ δὴ καὶ τῷ μᾶλλον τε καὶ ἥττον ἅπασι τοῖς εἰρημένοις αἰ τοιαῦται συζεύξεις μέλλοιεν ἀλλήλων διαφέρειν, ὥσπερ οὖν διαφέρουσιν, εἰς ὅσῃν ἀμηχανίαν ἄξουσιν τὸν τηρητικόν, οἶμαι πρόδηλον ὑπάρχειν. ἄμεινον οὖν ἴσως μὴ διατρίβειν ἔτι, μηδ' ἐγγρονίζειν, ἐνδεικνύμενον τὸ χαλεπὸν καὶ ἀπεράντων τῆς ἐμπειρικῆς τηρήσεως, ἀλλ' αὐτὸν δεῖξαι μέθοδόν τινα λογικὴν, ἣ χρώμενοι τὸ παρὰ τῆς ἐμπειρίας χρηστὸν ἐτοιμῶς ληφόμεθα. τίς δ' ἂν εἴη μέθοδος; ἢ τοιάδε· μάλιστα τὴν ἀρίστην τοῦ σώματος ἡμῶν ἐξευρόντας κατασκευὴν πρῶτα μὲν ἐπισκιάσθαι χρὴ, ποῖοί τινες οἱ κατ' αὐτὴν εἰσι σφυγμοί, καὶ τοῦθ' οὐχ ἀπλῶς οὐδ' ὥς ἔτυχε ποιητέον, ἀλλ' ἐν τοιαύτῃ καταστάσει λαβόντας τὸν ἄνθρωπον, ἐν οἷα τὴν οἰκίαν κίνησιν οἱ σφυγμοὶ φυλάττουσιν ὑπὸ μηδενὸς τῶν

pulsus erit. Eas enim complicationes infinitas numero (quas nemo mortalium nec observaverit, nec complexus memoria fuerit, sed in disputando tantum comparari posse sophistae jactent, in arte vero administranda inanes deprehendantur, nec ulla posse facultate parari) erit contexere necesse. Jam secundum magis et minus in omnibus, quae narravimus, istae inter se conjugationes different, ut certe differunt, ad quem stuporem observationem adducent apertum esse cenfeo. Proinde satius fortasse sit, ne hic longior sim, nec immorer in demonstranda difficultate empiricae observationis et immensa longitudine, verum rationem ut aliquam et viam tradam, cujus praesidio omnem facile, quem experientia ostendit, fructum capiamus. Quenam tandem est illa via? haec est. Ubi optimam constitutionem invenerimus corporis nostri, primum animadvertendum est, qui ejus pulsus sunt, neque obiter id vel negligenter, sed in eo statu hominem accipiemus, ubi suum proprium motum

Ed. Chart. VIII. [132.]

Ed. Basf. III. (67.)

ἔξωθεν αἰτίων τετραμμένοι. γένοιτο δ' ἂν τοῦτο μήτ' ἀργία μακροῦ κατεσχημένου μήθ' ὑπόγυιον γεγυμνασμένου, ἀλλὰ μηδ' ἐν ἀσιτία μακροῦ γεγονότος, ἢ ἀρτίως ἐδηδοκότος. εἶναι δὲ χρὴ καὶ τὸ περιέχον εὐκρατον δηλοῦν καὶ τὸν ἄνθρωπον ἔξω τῶν ψυχικῶν παθημάτων, ἐν γαλήνῃ καθαροῦ τὴν ψυχὴν ἔχοντα. μετὰ δὲ ταῦτα τὰς μοχθηρὰς τοῦ σώματος κατασκευὰς εὐρόντα πρῶτον μὲν ἐξαριθμήσασθαι τὰς διαφορὰς αὐτῶν, ἔπειτα δὲ τὰς τε ὑπερβολὰς, καὶ τὰς ἐνδείας τὰς ἐν αὐταῖς κατιδόντα τῇ συμμετρῷ τε καὶ ἀρίστῃ παραβάλλειν, καὶ λογίσασθαι μὲν πρῶτον, ὅσον εἰκὸς διαλλάττειν τοὺς ἐν ταῖς τοιαύταις φύσει σφυγμοὺς τῶν ἐν τῇ ἀρίστῃ, ἔπειτα καὶ δι' αὐτῆς τῆς πείρας βασανίσαι τὸν λόγον, εἰ ὁμολογεῖ τοῖς ἐναργέσι, καὶ τοῦτο πολλάκις ποιήσαντα καὶ δι' ἀσκήσεως μακροῦς τὸν τε λογισμὸν καὶ τὴν ἀφὴν γυμνάσαντα, τότε νομίζειν ἤδη βεβαίως ἐπίστασθαι τὸν τε σύμμετρον ἐν ἅπασιν τοῖς γένεσιν τῶν σφυγμῶν καὶ τοὺς ὅπως οὖν ὑπερβάλλοντας τοῦδε, ἢ ἐλλείποντας. ἐμοὶ μὲν εἴρηται τὸ πᾶν· ὅστις δὲ ἢ τὴν φύσιν τοῦ σώματος ἡμῶν, ἢ τὰς μοχθηρὰς οὐκ

pulsus a nulla externa causa immutati retineant. Hoc fiat, si non in longo otio sit versatus, nec recens exercitatus, nec vero etiam diu jejunaverit, vel modo comederit, aër praeterea temperatus sit oportet, ipseque omnibus liber animi affectibus et tranquillissimam mentem habeat. Postea investigandae sunt corporum vitiosae constitutiones, tumque primum earum recensendis differentias, deinde quos in illis excessus repereris atque defectus, hos ad moderatam et optimam conferes. Jamquē quum animo reputabis primum, quantum oporteat istarum naturarum pulsus dissidere ab optimae pulsus, deinde ab ipsa experientia rationem hanc, si constet veritati, explorabis. Quod quum subinde feceris et longo usu rationem exercitaveris et tactum, tum putabis deum certo te moderatum tenere in omni genere pulsuum, illosque etiam qui aliquo modo ultra hunc sunt et citra. Habes summam. Proinde quicumque aut corporis nostri optimam naturam, aut vitiosas non novit, aut ratione qui-

Ed. Chart. VIII. [132.]

Ed. Bas. III. (67.)

οἶδεν, ἣ λόγῳ μὲν αὐτὰς ἐπισκέψατο, διαγινώσκειν δ' ἐντυ-
 χάνων οὐκ ἐμελέτησεν, οὐδὲ ἂν ἔχοι πλέον ἐκ τοῦ παρόντος.
 λόγου. δικαίως οὖν ἐστὶν ἐκεῖνα πρότερον ἐκμαθὼν οὕτως
 ἐπὶ τὰδε ἦκειν. καὶ γὰρ οὐ τὴν τυχοῦσαν ἐν αὐταῖς εὐρῇ-
 σει διαφωνίαν τοῖς τε παλαιοῖς ἰατροῖς πρὸς ἀλλήλους τοῖς
 τε νεωτέροις οὐ πρὸς ἀλλήλους μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς
 παλαιούς. οὔτε γὰρ τίς ἡ ἀρίστη φύσις ὁμολόγηται πᾶσιν
 οὔτε τῶν μοχθηρῶν ὁ ἀριθμὸς εὖρηται πως. καὶ τὰ σημεῖα,
 δι' ὧν τις ἡ τὰς ἀρίστας, ἡ τὰς μοχθηρὰς γνωρίζοι, παν-
 τάπασιν ὀλίγοι τῶν ἰατρῶν ἔγραψαν. εἰ δὲ καὶ ταῦτα πάντα
 τοῖς ἔμπροσθεν ὁμολόγητό τε καὶ δεόντως εὖρητο, διαγι-
 νώσκειν γοῦν ἐπ' αὐτῶν τῶν ἔργων τὰς φύσεις ἐχρῆν πρότερον
 ἀσκήσαντας, καὶ οὕτως ἐπιχειρεῖν τῇ περὶ τοὺς σφυγμοὺς
 τέχνῃ. τάχα τινὲς ἀχθεσθήσονται τῷ πλήθει τῆς ἐπισαγομέ-
 νης θεωρίας, ἀλλ' ἡμεῖς γ' οὐκ ἀχθεσθήσόμεθα προπηλακί-
 ζομένου τοῦ πράγματος. οὐδὲ γὰρ ἡλπισαμέν ποτε πάντας
 ἀρέσκειν, ἢ ὠφελήσειν αὐτό. πάνν δὲ τοῦτο σαφῶς καὶ ἀκρι-
 βῶς ἐπιστάμενοι, πλὴν ἐνὸς τοῦ τῆς ἀληθείας ἐραστοῦ, τοῖς

dem perspexit eas, sed usu ut dignosceret non laboravit,
 nihil huic fructus feret hic sermo, siquidem illa prius sunt
 ediscenda, postea huc veniendum. Etenim in non parvam
 incidet controversiam, quam veteres medici de his inter se
 habuerunt, et juniores non solum inter se, sed cum veteri-
 bus etiam. Nam nec optima natura, quae sit inter omnes
 convenit; neque dum vitiosarum est inventus numerus, et
 signa quibus vel optimas, vel pravas cognoscas, admodum
 pauci medici literis prodiderunt. Quod si vel haec omnia
 apud majores nostros confessa sint et ordine inventa, debe-
 rent tamen naturas discere prius experiundo, itaque ad ar-
 tem se de pulsibus conferre. Erunt fortasse quibus longita-
 do displicebit hujus, quam induco, contemplationis. Nos
 vero si institutum nostrum sugillant, non offendemur; ne-
 que enim probatum unquam iri speravimus omnibus, aut
 usui futurum. Nam quum admodum liquido et certo sci-
 rem, praeter unum veritatis amatorem, reliquos omnes

Ed. Chart. VIII. [132. 133.]

Ed. Bas. III. (67.)

ἄλλοις ἅπασιν λῆρον εἶναι μακρὸν δόξαι τοὺς τοιούτους λόγους, ἐπὶ τὴν διεξοδὸν αὐτῶν ἐτραπόμεθα τὸν ἕνα τῶν πολλῶν προτιμήσαντες. εἰ δὲ δὴ καὶ ἡμᾶς τις αὐτοὺς ἐθιάσατο περὶ τοῖς νοσοῦσι τὰ τε προγεγονότα καὶ μέλλοντα προλέγοντας, οἶμαι καὶ τοῦτον, εἰ μὴ παντάπασιν εἴη κηφὴν, ἐρασθήσεσθαι τῆς θεωρίας, εἰ καὶ μακροτέρα φαίνοιτο, χρησίμον οὕτω καὶ καλὸν τέλος ἐπαγγέλλομένης.

Κεφ. γ'. [133] Μαθὼν οὖν τις πρότερον ὥς χρὴ τὴν ἀρίστην τοῦ σώματος ἡμῶν γνωρίζειν φύσιν, ἐτέρωθι δ' αὐτῆς εἴρηται τὰ γνωρίσματα, τὸν ἐν ταύτῃ σφυγμὸν μέσον ἁπασῶν τῶν ἄλλων ἴστω καὶ οἷόν τι μέτρον καὶ κανόνα τοῦτον ἐν ἁπάσαις ταῖς περὶ σφυγμῶν πραγματείαις, τὸν σύμμετρόν τε καὶ μέτριον ὑφ' ἡμῶν μεμνήσθω λέγομενον, ὃ παραβάλλοντες τοὺς ἄλλους ἅπαντας ταχεῖς καὶ βραδεῖς καὶ μεγάλους καὶ μικροὺς εἶναι φαμεν. ὁ δ' ἐν τῇ συμμέτρῳ τε καὶ κατὰ πᾶν ἀρίστη φύσει, τοῦτον οὐδὲ καλεῖσθαι δίκαιον οὔτε μέγαν οὔτε μικρὸν οὔτε ταχὺν οὔτε βραδὺν, ἀλλ' οὐδὲ σκληρὸν, ἢ μαλακὸν, ἢ τι τῶν ἄλλων τῶν τὰς ἀμετρίας δηλούντων ὀνομάτων. ἀλλ' ὥσπερ ἐν τῷ περὶ κράσεων

pro nugis meris habituros quae doceo, tamen aggressus sum ad haec explicanda, ac unum illum multis praeposui. Porro autem si nos ipsos quis de aegrotis vidit praeterita et futura praedicere, hunc etiam puto, nisi plane sit fucus, etiam si videatur longior, quum tam utilem exitum tamque praeclarum polliceatur, hanc commentationem amplexaturum.

Cap. III. Qui ergo ante intellexit naturam corporis nostri optimam cognoscendam esse (cujus nos alio loco indicia prodidimus) hujus sciat pulsum esse inter omnes alios medium; et veluti mensuram quandam regulamque in omnibus lucubrationibus de pulsibus hunc moderatum et medium a nobis meminerit appellari, cum quo ubi alios omnes comparamus, celeres, tardos, magnos, parvos dicimus esse. At pulsum moderatae naturae et undequaque optima non recte vocaveris magnum, parvum, celerem, tardum, nec etiam durum, vel mollem, nec quoquam alio nomine, quod immoderationem interpretetur. Imo ut in

Ed. Chart. VIII. [133.]

Ed. Bas. III. (67.)

λόγῳ τὴν ἀρίστην ἀπασῶν κρᾶσιν οὔτε θερμὴν ἔφαμεν οὔτε ψυχρὰν οὔτε ξηρὰν οὔθ' ὑγρὰν οὔτε μαλακὴν οὔτε σκληρὰν ὑπάρχειν, (ἀπάσας γὰρ ταύτας ὑπερβολαῖς τέ τισι καὶ ἐλλείψεσι τῆς τε μιᾶς ἐκείνης τῆς εὐκράτου τε καὶ συμμετροῦ συνίστασθαι,) οὕτω καὶ νῦν οὔτε μέγαν οὔτε μικρὸν οὔτε παχὺν οὔτε βραδὺν οὔτ' ἄλλ' οὐδὲν ὅσα τῆς μετριότητος ἐξίσταται τὸν ἐν τῇ καλλίστῃ φύσει σφυγμὸν οὔτε προσαγορεύσομεν οὔτε νοήσομεν. οὔδε γὰρ αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον, ἐν ᾧ τὸν τοιοῦτον εὐρίσκομεν σφυγμὸν, οὐδενὶ τῶν τὰς ἀμετρίας δηλούντων ὀνομάτων προσαγορεύομεν· οὔτε γὰρ παχὺν οὔτ' ἰσχνὸν οὔτε θερμὸν οὔτε ψυχρὸν; ἢ ὑγρὸν, ἢ ξηρὸν, οὔτε ἄλλ' οὐδὲν τοιοῦτον, ἀλλ' εὐκράτὸν τε καὶ σύμμετρον ἅπασι τοῖς μορίοις τοῦ σώματος ὀνομάζομεν. ἐν τούτῳ τοίνυν, ὅταν γε μάθῃς αὐτὸν διαγινώσκειν, ἀπάσας τὰς διαφορὰς τῶν σφυγμῶν ἐπισκεψάμενος, μέμνησό τε καὶ κρίνων πρὸς αὐτοὺς τοὺς ἄλλους ἅπαντας σφυγμοὺς, ἢ σκληροὺς οὕτως, ἢ μαλακοὺς, ἢ ἄραιους, ἢ πυκνοὺς, ἢ τι τῶν ἄλλων ἀνάλογον κάλει. ὁποῦ οὖν ἤδη ἔχειν τὸ πᾶν δοκοῦμεν, οὐ χεῖρον

opere de temperamentis omnium optimam temperaturam nec calidam esse docuimus, nec frigidam; nec siccam, nec humidam, neque mollem, neque duram, (quippe hasce omnes quibusdam excessibus defectibusque constare unius illius temperatae et moderatae) sic nunc etiam nec magnum, nec parvum, nec celerem, nec tardum, nec quicquid aliud quod a mediocritate desleat, pulsus optimae naturae vel appellabimus vel intelligemus. Nec vero etiam ipsum hominem in quo eum pulsus reperimus, ullo nomine quod quidem moderationem non significet, nominabimus. Non enim crassum, non gracilem, non calidum, frigidum, humidum, siccum, nullo denique alio nomine, verum nominamus omnibus partibus corporis temperatum et moderatum. Ad quem quum dignoscere quidem illum didicisti, pulsuum omnes differentiae perpenae cave excidant, et ubi aestimes ad illas reliquos omnes pulsus, vel duos ita, vel molles, vel raros, vel crebros, vel alio nomine ad eundem modum voca. -- Nunc ergo, quando summam consecuti videmur esse,

Ed. Chart. VIII. [133.]

Ed. Bas. III. (67. 68.)

ἂν εἴη κινῆσαι τινα ἀπορίαν ἀναγκαίαν, ἵνα δόξαντες μηδὲν εὐρῆσθαι μηδέπω, προσθεῖναι τινα τῷ λόγῳ περὶ αὐτῶν διορισμὸν, ὃς ἡμᾶς πείσει τε ἅμα καὶ διδάξει, πρῶτον μὲν, ὥς ἤδη τὸ πᾶν ἔχομεν, ἐφεξῆς δὲ τὴν τελειωτάτην τῶν προκειμένων ἐνδείξεται διάγνωσιν. ἀρκτέον οὖν ἤδη τῆς ἀπορίας καὶ ῥητέον, ὥς οὐκ ἐνδέχεται πάσας τὰς ἐν τῷ σώματι περικυίας ἀρτηρίας οὐτ' ἴσας ἀλλήλαις ὑπάρχειν οὐτ' εἰς ἴσον διαστολῆσθαι. πῶς γὰρ ἐνδέχοιτο τὴν ἐπὶ τῆς ῥάχιδος ἀρτηρίαν ταῖς κατὰ τὸν τράχηλον, ἢ τὰς μασχάλας τε καὶ τοὺς βουβῶνας, ἢ αὐτὴν ἴσην ὑπάρχειν, ἢ τὴν διαστολὴν αὐτῆς ταῖς ἐκείνων διαστολαῖς; πολὺν δὲ δὴ μᾶλλον οὐδὲ ταῖς κατὰ τοὺς ἀγκῶνας τε καὶ ἰγνύας, καὶ μᾶλλον ἔτι ταῖς κατὰ τοὺς καρπούς τε καὶ τοὺς ταρσοὺς, καὶ πολὺν δὴ μᾶλλον ἔτι ταῖς κατὰ τοὺς κροτάφους τε καὶ τοὺς δακτύλους. οὐκ οὖν ἐνδέχεται κατὰ τὸ πο(68)σὸν τῆς διαστολῆς ἓνα σφυγμὸν εἶναι τὸν σύμμετρον οὐδ' ἐν αὐταῖς ταῖς ἀρίσταις φύσεσιν, ἀλλὰ τὸ μὲν ἐν τῇ κινήσει τε καὶ τῷ τόπῳ καὶ τοῖς ἄλλοις γένεσιν ἓνα τυγχάνειν εἰκὸς ὑπάρχοντα κατὰ πάσας τὰς ἀρτηρίας. οὐ γὰρ οἷόν τε κατὰ φύσιν ἔχοντος τὰνθρώπου, καὶ μάλιστα

non sane incommodum erit si dubitationem quandam necessariam exeitem; quo si nihil dum inventum arbitremur, explicationem sermoni apponere conemur, quae adducat nos, simulque doceat, primum summam nos jam obtinuisse; deinde absolutissimam eorum notitiam, de quibus agimus, commonstret. Ac exordienda quidem modo dubitatio est, dicendumque non posse omnes, quae in corpore sunt, arterias neque esse aequales inter se, nec aequaliter distendi. Qui enim posset dorsi arteria arteriis colli, aut alarum et inguinum, vel ipsa par esse, vel ejus distentio illarum distentionibus? ac multo vero minus arteriis ulnarum atque poplitum, adhucque etiam minus arteriis carporum et tarso-
rum, adhucque minus arteriis temporum digitorumque. Non potest itaque pulsus unus in quantitate distentionis moderatus esse, ne si optima quidem sit natura, sed in motu et robore, caeterisque generibus usus esse per omnes arterias potest. Neque enim possunt, dum in natura sua con-

Ed. Chart. VIII. [133. 134.]

Ed. Bas. III. (68.)

τοῦ τὴν ἀρίστην κεκτημένου κατασκευὴν, τὰς μὲν τινὰς τῶν ἀρτηριῶν θᾶπτον, τὰς δὲ τινὰς βραδύτερον, ἢ τὰς μὲν σφοδρότερον, τὰς δ' ἀμυδρότερον, ἢ τὰς μὲν σκληρότερον, τὰς δὲ μαλακώτερον, ἢ τὰς μὲν πυκνότερον, τὰς δ' ἀραιότερον σφύζειν· ἀλλὰ παραπλησίως ἀλλήλαις τε καὶ τῇ καρδίᾳ πάσας ἀναγκαῖον κινεῖσθαι, τῷ δ' ὄγκῳ [134] καθάπερ τὰ σώματα αὐτῶν διήνεγκεν, οὕτω καὶ τὰς διαστολὰς εἰκὸς εἶναι διαφερούσας. ἴσως οὖν τις ἡγήσεται πρόχειρον εἶναι τῆς ἀπορίας τὴν λύσιν. οὐδὲν γὰρ κωλύει ἥτοι τῶν κατὰ τοὺς καρποὺς μόνων ἀρτηριῶν ἀπτόμενον αἰὲν πηλίκος μὲν ἐν ταῖς ἀρίσταις φύσειν ὃ ἐν αὐταῖς ἔστι σφυγμὸς ἐπίστασθαι, πηλίκος δὲ τῶν ἐν ταῖς ἄλλαις ἕκαστος ὃ τούτῳ παραβαλλόμενος, ἢ καὶ νῆ Δί' εἴ τις ἐθέλοι, καὶ τῶν κατὰ τοὺς ταρσοὺς, ἢ τι μέρος ἄλλο τοῦ σώματος, μεμῆσθαι χρὴ τοῦ ποσοῦ τῆς διαστολῆς, ἐπὶ γε τῆς ἀρίστης φύσεως, ἢ ἔξῃ μετρεῖν τούτοις τοὺς ἐν τοῖς αὐτοῖς μέρεσιν ἐν ταῖς ἄλλαις φύσεισι γιγνομένους σφυγμοὺς, οὐδὲν ἄτοπον οὔτε χαλεπὸν οὔτε δύσγνωστον ἔσεσθαι· ἀλλ' ὃ ταῦτα λέγων οὐκ οἶδεν ἐν τοῖς περὶ τῆς ἀρίστης τοῦ

stat homo, praesertim si optimam adeptus constitutionem sit, quaedam celerius arteriae, aliae tardius, vehementius, languidius, durius, mollius, crebrius, rarius pulsare; sed similem quum inter se mutuo, tum cum corde motum omnes necesse est habeant; magnitudine vero, ut eorum differant corpora, ita distentiones par est esse diversas. Putabis igitur ad manum esse solutionem haesitationis, quod nihil caulae sit, quin qui corporum tantum arterias semper tangat, quantus in optimis naturis sit pulsus earum noscat, et vero etiam quantus in aliis quisque, si cum hoc comparetur. Et hercle si velis arterias etiam tarso-
rum pedum tangere, aut partium aliarum corporis, distentionis retinenda quantitas est in optima quidem natura, quo possis ad hos aestimare earundem partium pulsus, qui in alias naturas incidunt; neque hic quicquam consecuturum absurditatis aut difficultatis, neque multum laboris in cognoscendo fore. Verum haec qui dicit, in libro De optima corporis constitutione

Ed. Chart. VIII. [134.]

Ed. Bas. III. (68.)

σώματος κατασκευῆς ἀποδεδειγμένον, ὥς ἐν τε μεγάλοις καὶ μικροῖς σώμασιν ὁμοίως συνίστασθαι πέφυκεν ἡ τοιαύτη φύσις. εἰ γὰρ τοῦτ' ἐγίνωσκεν, οὐκέτ' ἂν οὔτε τῶν ἀρτηριῶν αὐτῶν τῶν καθ' ἕκαστον μόριον οὔτε τῶν κατ' αὐτὰς διαστολῶν τὸν ἴσον ἐνόμιζεν ὄγκον ἐν ἀπάσαις εἶναι ταῖς ἀρίσταις φύσεσιν, ἀλλ' ἐξαλλάττεσθαι κατὰ τε τὰ μεγέθη τῶν σωμάτων καὶ τὰς μικρότητας, ὥστε μένειν τὸ ἐξ ἀρχῆς ἄπορον, οὐ δυναμένων ἡμῶν ἓνα σύμμετρον ἐξευρεῖν κατὰ τὸ ποσὸν τῆς διαστολῆς. Ἄρ' οὖν ἄξιον ἐπειδὴ τελέως ἠπορήκαμεν, ἀπάντων θαυμάσαι τῶν ἱατρῶν, μεγάλους μὲν αἰεὶ καὶ μικροὺς, ὥς ἔτυχεν, ὀνομαζόντων σφυγμοὺς, πηλίκος δέ τις ὁ σύμμετρος, ᾧ παραβάλλοντες αὐτοὺς εὐρήσομεν, οὐ διδασκόντων; εἰκότασι γὰρ οὐδ' εἰς ἐννοιάν τινα διηρθρωμένην ἀφίχθαι τοῦ τοιοῦτου σφυγμοῦ, ἀλλὰ μᾶλλον ἐν τῷ πρὸς τὴν κατηγορεῖν μέγα, ἢ μικρόν, ἐν ἴσῳ τῷ μείζονά τε καὶ μικρότερον. ἐγὼ γοῦν καὶ τῶν καθ' ἡμᾶς ἀρίστων ἱατρῶν, ὅταν ἀψάμενοι τίνος μέγαν, ἢ μικρόν εἴπωσι τὸν σφυγμόν, εἶωθα πολλάκις πυνθάνεσθαι, τίνος αὐτὸν μείζονα λέγουσιν,

ignorat demonstratum esse, aequè in magnis corporibus ac in parvis constare eam naturam posse. Quod si sciret, nequaquam neque ipsas arterias singularum partium putaret neque distentiones earum parem possidere in omnibus optimis naturis magnitudinem; caeterum prout magna sint corpora vel parva, ita variare. Unde fit ut nondum discussa prima sit haesitatio, quia moderatum unum invenire in distentionis quantitate non valemus. Proinde operae pretium est, quandoquidem hic prorsus haeremus, omnes medicos demirari, qui magnos temere appellant perpetuo et parvos pulsus; quantus autem moderatus sit, ex cuius comparatione alios reperiemus, non tradunt. Videantur enim parum distincte illi ejuscemodi pulsus concepisse, sed referentes potius ad aliquid, magnum vel parvum dicere, perinde ut majorem et minorem. Equidem etiam nostrae memoriae soleo praestantissimos medicos, ubi tangentes aliquem magnum vel parvum esse dicant, frequenter rogare, quoniam

Ed. Chart. VIII. [134.]

Ed. Basf. III. (63.)

ἢ τίνος μικρότερον. οἱ δὲ τοῦ κατὰ φύσιν φασίν. αὐτοῖς δ' ἂν ἐρωτήσαντος ἐμοῦ, τοῦ τίνος κατὰ φύσιν, οὐχ ὅπως ἀξίαν ζητήσεως εἶναι νομίζουσι τὴν ἐρώτησιν, ἀλλὰ καὶ θαυμάζουσιν, εἴ τινος ἄλλου νομίζοιμι λέγειν πλὴν αὐτοῦ τοῦ νοσοῦντος, οὐπερ ἂν ἐν τῷ παρόντι τυγχάνωσιν ἀπτόμενοι, ἐπεὶ τοῦτό γε καὶ τοὺς παῖδας ἤδη γινώσκουσιν φασίν, ὥς ἄλλος ἄλλου μείζονά τε καὶ μικρότερον ἐν αὐτῷ τῷ ὑγιαίνειν ἔχει σφυγμόν. ἄρ' οὖν οὗτοι μὲν οὕτως, οἱ δὲ τούτων βελτίους, οἱ τὰ περὶ σφυγμῶν ἡμῖν συγγράμματα καταλιπόντες ἑτέρως ὑπολαμβάνουσιν, ἢ κακῆϊνο παραπλησίως; οἱ γε δὴ λέγουσιν ἥρος μὲν καὶ φθινοπώρου τὰ μέσα μεγίστους ἐργάζεσθαι τοὺς σφυγμούς, χειμῶνος δὲ καὶ θέρους ὀλαχίστους; οἱ δὲ μεταξὺ τῶν εἰρημένων καιροὶ μέσους μεγάλων τε καὶ μικρῶν. οὐδὲ γὰρ οὐδ' οὗτοι δοκοῦσί μοι λέγειν ἀπλῶς ἢ μεγάλους, ἢ μέσους, ἀλλ' ἐν τῷ πρὸς τί. διὰ τοῦτο γοῦν καὶ προστιθέασιν αὐτῶν τινες ἐν τῷ λόγῳ τὸ ὡς ἐν ὥραις, ὡδί πως γράφοντες· ἥρος μὲν καὶ φθινοπώρου τὰ μέσα μεγίστους ὡς ἐν ὥραις ἐργάζεται τοὺς σφυγμούς. οἱ δ' αὐτοὶ καὶ ταῖς

illum dicant majorem, aut quo minorem. Illi naturali respondent. Iterum quum quaesivi, quo illo naturali? non modo existimant non dignam investigatione quaestionem, verum etiam demirantur, cujus putem eos alius dicere ac ipsius aegroti, quem in praesenti tetigerint. Quin hoc latere ne pueros quidem autumant, alio alium per commondam valetudinem majorem et minorem pulsus habere. An sic quidem hi, qui vero his praestant, qui libros nobis de pulsibus reliquerunt conscriptos, aliane sunt in opinione, an in eadem illa? Hi quidem certe dicunt veris medium et autumnus efficere maximos pulsus, hiemis et aestatis minimos, quae inter haec tempora intercedunt, medios inter magnos et parvos. Nam videntur mihi ne hi quidem absolute sermone proferre maguos, vel parvos, sed referre ad aliquid. Itaque ex illis sunt quidam qui sermoni addant illud (pro anni temporibus) et scribant in hunc modum, Veris medium et autumnus maximos, pro anni temporibus quidem, pulsus efficiunt. Idem nec in aetatibus scribunt ab-

Ed. Chart. VIII. [134. 135.]

Ed. Bas. III. (68.)

ἡλικίαις οὐχ ἀπλῶς γράφουσιν, ὥσπερ ἕτερος, μεγάλους μὲν εἶναι τοὺς ἀκμαζόντων, μικροὺς δὲ τοὺς τῶν παίδων καὶ τῶν γερόντων, ἀλλὰ κἀνταῦθα προσγράφουσιν, ὡς ἐν ἡλικίαις. ὥσθ' οὕτως λέγουσι τοὺς μεγάλους καὶ μικροὺς, ὡς εἰ καὶ μεῖζονας ἔλεγον καὶ μικροτέρους, ἀλλήλοις παραβάλλοντες δηλονότι αὐτοὺς, οὐκ ἐν τῷ συμμέτρῳ. ὅτι δ' ἀλλήλοις, δῆλον οἶμαι καὶ αὐτῆς ὑπάρχειν τῶν πραγμάτων τῆς φύσεως, ὑπὲρ ὧν δια[135]λέγονται. οὐ γὰρ δὴ πάντων γε τῶν ἀνθρώπων ὡσαύτως οἱ σφυγμοὶ μέγιστοι τυγχάνουσιν ὄντες ἐν τοῖς μέσοις τοῦ ἥρος, ἀλλ' ἐκάστου κατὰ τὴν ἰδίαν φύσιν. καὶ τοῦτο μέγτοι καὶ αὐτὸ παχεῖ λογισμῷ παντάπασιν ἀδιάρθρωτον καὶ συγκεχυμένον. λῆρος γὰρ οὐ μικρὸς, εἴ τις οἴοιτο τῷ χολώδει τε καὶ θερμῷ καὶ διακαεῖ τὴν φύσιν, ἣ τὸ ἐναντίον αὐτοῦ τῷ φλεγματώδει τε καὶ ψυχρῷ μεγίστους ἐν ἥρος μέσῳ γίνεσθαι τοῖς σφυγμοῖς. ἐν μὲν γὰρ ταῖς διατριβαῖς καὶ μέχρι λόγου τάχ' ἂν ἴσως δόξειε γίνεσθαι, πειρωμένοις δ' οὐκ ἂν εὐρεθεῖεν. τοὺς μὲν γὰρ θερμότερους καὶ ξηροτέρους τὴν κρᾶσιν οὐκ ἀναμένοντας ὄψει τὰ μέσα τοῦ ἥρος, ἀλλὰ πολὺν πρότερον τοὺς σφυγμοὺς μεγίστους σφῶν αὐτῶν ἴσχοντας, τοὺς δ' ἐναντίους αὐτοῖς τοὺς ὑγροτέρους

solute, ut alii magnos esse juvenum, puerorum parvos et senum, sed addunt hic quoque, pro aetatibus. Proinde sic pronunciant magnos et parvos, ut si majores dicant et minores; nimirum eos inter se invicem conferentes, non cum ipso moderato. Nam mutuo ipsam puto demonstrare rerum, de quibus differunt, naturam, nam non omnium mortalium medio vere aequè pulsus maximus fuit, sed cujusque pro sua natura. Porro id ipsum quoque crassa ratione omnino indistinctum est et confusum, nugae enim sint merae, si censeas illi, qui biliosa, sicca, calida et adusta natura est, aut contra, qui pituitosa atque frigida, maximos medio vere pulsus esse. In disputationibus ita utique et verbotenus forsitan videantur habere; quod si periculum facias, non reperiantur. Quippe calidiores et sicciores temperamento non expectare conspicias medium ver, sed multo habere ante suos maximos pulsus, jam contrarios his humidiores et

Ed. Chart. VIII. [135.]

Ed. Bas. III. (68.)

τε καὶ ψυχροτέρους ἐπέκεινα πολὺ τῶν μέσων τοῦ ἥρος, ἥδη τοῦ θέρους ἀρχομένου. μόνους δὲ τοὺς τὴν ἀρίστην κατασκευὴν τοῦ σώματος ἔχοντας ἐν τοῖς μέσοις τοῦ ἥρος ἔστιν εὐρεῖν μεγίστους σφῶν αὐτῶν τοὺς σφυγμοὺς ἴσχοντας. οὕτω δὲ καὶ κατὰ τὰς ἡλικίας ἔχει. καὶ γὰρ τούτων αἱ μὲν εὐκρατοι τοῖς μέσοις τοῦ ἥρος, αἱ δὲ δύσκρατοι πρότερον, ἢ ὕστερον, μεγίστους ἔχουσι τοὺς σφυγμούς. ἀλλ' οὐδεὶς τῶν ἱατρῶν οὐδὲν ἡμῖν τούτων διαορίσατο, ἀλλ' ὥς ἂν πάντων ἀνθρώπων ὁμοίως διατιθεμένων ἐν ἐκάστη τῶν ὥρῶν, οὕτως ἀποκρίνονται. καίτοι τὰ γ' Ἱπποκράτους οὐκ οἶμαί τινα λανθάνειν, ὅσα τε καὶ οἷα περὶ τῶν ὥρῶν εἴρηται παρ' αὐτῷ, σαφῶς ἐνδεικνυμένων, μήτε φύσεις μήθ' ἡλικίας ἀπάσας πρὸς τῶν αὐτῶν ὥρῶν ὡσαύτως διατίθεσθαι. τοὺς μὲν γὰρ ὁ χειμῶν ἰσχυροτέρους καὶ ὑγιεινοτέρους καὶ κατὰ πάντα βελτίους, τοὺς δὲ τὸ θέρος ἐργάζεται. πῶς οὖν ἐνδέχεται τὸν ὠφελούμενον τῷ βλαπτομένῳ τὴν αὐτὴν ἔχειν τροπὴν τῶν σφυγμῶν; πῶς δ' οὐκ αἰδοῦνται γράφοντες ἡμῖν ἀπλῶς οὕτως καὶ ἀδιορίστως, ἥρος τὰ μέσα μεγίστους ἐργάζεται τοὺς σφυγμούς; εἰ γὰρ μὴ προσθεῖη τίσι μεγίστους, οὐδὲν ἐμάθομεν. πῶς δ',

frigidiores longe ultra medium ver, ineunte jam aestate; soli vero, qui optimam sunt nacti constitutionem corporis, inveniuntur medio vere maximos suos pulsus obtinere. Eadem in aetatibus ratio est, inter quas temperatae medio vere, intemperatae ante vel post habent pulsus maximos. Vtrum nullus haec quisquam medicus distinxit, adeo ut si omnes homines parem statum in unoquoque anni tempore haberent, ita respondeant. Tametsi Hippocratis scripta neminem puto latere, quae ille et quam multa de anni temporibus reliquerit; qui aperte ostendit, nec naturas, nec aetates ab iisdem anni temporibus perinde omnes affici, quosdam enim robustiores simul hiems sanioresque et in omnes partes meliores, aliquos aestas reddit. Qui fiet igitur ut quod commodat juxta atque id quod officit, mutet pulsus? Quin autem illos pudeat adeo nobis nude scribere et praeter omnem distinctionem, medium ver pulsus creat maximos; nam ni additum sit, quibusnam maximos, nihil didicerimus. Quin porro,

Ed. Chart. VIII. [135.]

Ed. Bas. III. (68. 69.)

ὅταν εἴπωσιν θέρους καὶ χειμῶνος μικροὺς γίνεσθαι τοὺς σφυγμοὺς, οὐδ' ἄχρὶ τοῦ, ποτέρα τῶν ὥρων τοὺς σφυγμοὺς μικροτέρους ἐργάζεται, τολμῶσι προσπαράγραφειν; οὐ γὰρ δήπου μικράν γε φήσουσιν εἶναι τὴν διαμαρτίαν, εἴ τις τὸ θέρος τοῦ χειμῶνος οἴοιτο μικροτέρους ἐργάζεσθαι τοὺς σφυγμοὺς, τὸ δ' εἰ τύχοι μέζονας ἐργάζοιτο, ἢ εἰ τὸν χειμῶνα τοῦ θέρους, ἔμπαλιν ἔχοντος τάληθοῦς. ὅ τι γὰρ ἂν τις εἴπῃ τῶν τριῶν τούτων, εἴτε τὸ θέρος τοῦ χειμῶνος, εἴτε τὸν χειμῶνα τοῦ θέρους, ἢ ἐπίσης ἐν ἀμφοτέροις εἶναι τοὺς σφυγμοὺς, οὐκ ἀληθεύσει, μὴ προσθεῖς τὸ τίσιν. εἰ δὲ προσθείη τε καὶ διορίσαιτο, κατὰ τε τὰς φύσεις τῶν σωμάτων καὶ τὰς ἡλικίας, ἕκαστον τῶν τριῶν ἀληθὲς γενήσεται, καθάπερ ἡμῖν ἐν τοῖς ἰδίοις περὶ τούτων λόγοις διορίζεται. ἀλλ' οὐθ' αὐτὸν ἕκαστος οὐτ' ἀλλήλους ἐξελέγξει (69) περὶ τούτων ἡδυνήθησαν, ὥς πολλὰ μὲν ψευδῆ, πολλὰ δ' ἀδιόριστα λέγουσιν, οὐδὲ διὰ μίαν ἄλλην αἰτίαν τὸ τοιοῦτο παθόντες ἢ ὅτι τοῦ συμμέτρου καθ' ἕκαστον γένος σφυγμοῦ παντάπασιν ἀμαθῶς εἶχον. ἢ διὰ τί, καίτοι περὶ πάντων οὕτω πικρῶς ἀλλήλοις ἐρίζοντες, περὶ τούτων οὐδὲ ζητοῦσιν ὄλως,

quum dicant, aestate et hieme parvos pulsus fieri, hoc certe, utrum tempus reddat minores pulsus, non sustinent adjungere? Neque vero parvum scilicet peccatum dicent, si hieme putes aestatem minores pulsus efficere, haec vero forte majores efficiat, vel si hiemem aestate, quum contra se res habeat. Nam quodcumque dicas de his tribus, sive aestatem hieme, sive hiemem aestate, sive pares utrobique pulsus effo, nisi addas, quibus, mentieris. Sin apposueris et distinxeris pro naturis corporum et aetatibus, unumquodque ex tribus verum sit, quemadmodum nos, ubi de his privatim egimus, explicavimus. At neque se ipsum quisque, neque sese illi mutuo potuerunt hic coarguere, quod tum multa falsa, tum multa indistincta dixerint; quod illis nulla alia re usu venit, praeterquam quod moderatum cujusque generis pulsus ignorarent prorsus. Nam quamobrem, quum inter se mutuo, tam decertent acerbe, de hoc ne ver-

Ed. Chart. VIII. [135. 136.]

Ed. Basl. III. (69.)

ἀλλὰ ταλαιπώρως παρατρέχουσιν; δι' οὐδὲν ἄλλο ἢ ὅτι πε-
 φθημένον τε καὶ ἀδιάρθρωτον ὑπὲρ αὐτῶν ἔχοντες τὸν νοῦν,
 ἐνί γε τῷ πρώτῳ σφαλέντι πάντες ἠκολούθησαν, εἴτα περὶ
 τῶν ἀξιολόγων οὐδεμίαν εἰς αὐτὰ τὰ τῆς τέχνης ἔργα βλάβην
 ἢ ὠφέλειαν εἰσφερομένων πικρῶς ἐριζόντων οὐκ ἀλλήλοις
 μόνον, ἀλλὰ καὶ Ἡροφίλῳ. καὶ ταῦτα μέντοι τῆς ἐριδος
 ὑπὲρ ἀδήλων πραγμάτων συνισταμένης καὶ πολλῶν καὶ μα-
 κρῶν λόγων, ἣν ἀποδειχθῇ, δεομένων, [136] περὶ τῶν οὕτως
 ἐναργῶν, ὥς καὶ διὰ μόνης τῆς αἰσθήσεως ἔνεστι λαβεῖν, οὐτ'
 αὐτοὶ διωρισμένως γράφουσιν οὔτε τοὺς σφαλέντας ἐλέγχου-
 σιν, οὐδ' εἴ τις τῶν παλαιῶν ἕτερόν τι παρὰ τὸ δοκοῦν αὐ-
 τοῖς ἔγραψε, μνημονεύουσιν. ἀλλὰ μικρὸν μὲν τὸν τοῦ παι-
 δὸς εἰρήκασι σφυγμὸν, ὡσαύτως δὲ καὶ τὸν τοῦ γέροντος
 μικρὸν, ὁπότερος δ' αὐτῶν μικρότερος, οὐκέτι γράφουσι,
 καίτοι σαφῶς Ἡροφίλου τοῖς τε μὴ παρέργως ἐντυχάνουσιν
 αὐτοῦ τοῖς βιβλίοις ὑπὲρ ἀμφοτέρων γεγραφότος. ἢ καὶ
 γελοῖον ἴσως ποιῶ τὰ τοιαῦτα διορίζεσθαι βουλόμενος αὐτοῖς,
 οἷς οὐδὲ τὰ πρῶτα καὶ ἀπλουστερα καλῶς εἴρηται. μικρὸν

bum quidem faciunt, sed praetermittunt misere? Nullam
 fane aliam ob causam, nisi quia nihil eorum quum intelligen-
 rent liquido, sed confuse omnia et minime distincte, unum
 scilicet qui primo hallucinatus est, sequuti omnes sunt; et
 de illis quae nihil prope artis administrationibus nec obsunt
 nec accommodant, acriter non mutuo tantum inter se, sed
 cum Herophilo etiam digladiantur, idque quum contentio
 illis de rebus obscurius existat, quae longam quaerunt quo
 declarentur et prolixam orationem; de rebus vero tam cla-
 ris, ut vel solo sensu deprehendi possint, neque scribunt
 eliminate, neque reprehendunt errantes, nec vero si quis ve-
 terum quicquam scripsit, quod a sua sententia abhorreat,
 meminerunt. Caeterum pueri esse confirmaverunt parvum
 pulsum et item senis parvum, utrius autem sit eorum minor,
 praetereunt, tametsi de utroque Herophilus plane, si dili-
 genter ejus libros revolvas, conscripsit. At ridiculus sim,
 qui haec explicata ab illis postulem, quum ne prima qui-
 dem, nec simplicissima recte atque ordine tradiderint. Ita-

Ed. Chart. VIII. [136.]

Ed. Bas. III. (69.)

γ' οὖν λέγουσι τὸν τοῦ παιδὸς σφυγμὸν, Ἡροφίλου μηδέ-
 πώποτε μικρὸν εἰρηκότος, ἀλλὰ ποτὲ μὲν ἱκανὸν τῷ μεγέθει,
 ποτὲ δὲ ἀξιώλογον, ἢ πως οὕτως ὀνομάζοντος. εἴτα τίς μὲν
 ἢ κινουσα τὰς ἀρτηρίας αἰτία ζητοῦσι καὶ τῶν εἰς τοῦθ'
 Ἡροφίλου γεγραμμένων οὐδὲν παραλείπουσι, τῶν δ' εἰς τὰ
 ἔργα τῆς τέχνης διαφερόντων θεωρημάτων, οὐτ' εἰ καλῶς
 οὐτ' εἰ μὴ καλῶς ἔγραψεν Ἡρόφιλος, οὐδενὸς ἔτι μέμνηται.
 ὦ πρὸς τῶν θεῶν, οὐ πολὺ μέντοι βέλτιον ἦν, μὴ περὶ τοῦ
 τέτταρας ὑφ' Ἡροφίλου λέγεσθαι τὰς διοικούσας τὰ ζῶα δυ-
 νάμεις ζητεῖν, μηδὲ πικρῶς ἐρίζειν τε καὶ ἀντιλέγειν αὐτῷ
 περὶ γε τούτων, ἀλλ' εἵπερ ἰβούλοντο καταβάλλειν τε καὶ
 διεξιλέγξαι αὐτὸν εἰκῇ ληροῦντα, τῶν τοιούτων αὐτοῦ μνημο-
 νεύειν, ἃ φανερώς τοῖς ἐναργέσι μάχεται, καὶ ταῦτα μαρτύ-
 ρων ἀριθμὸν οὐκ ὀλίγον ἀθροῖσαι κατ' αὐτοῦ δυνάμενοι;
 τοὺς τε γὰρ μεθ' Ἡρόφιλον τὰ περὶ σφυγμῶν πραγματευσα-
 μένους καὶ σχεδὸν τοὺς νῦν ἅπαντας ἔξουσι μαρτυροῦντας,
 ὥς ὁ τῶν παιδῶν σφυγμὸς μικρότερός ἐστι τοῦ τῶν γερόν-
 των, καὶ πολλῷ γέ τις μικρότερος. ὥστε τίς ἐμοὶ πρόωγ

que parvum dicunt pullum pueri, quem nunquam Herophi-
 lus parvum appellavit, sed modo satis magnum, modo in-
 signiter, vel ejuscemodi quopiam nomine vocavit. Tum
 quae causa sit, inquirunt, quae arterias moveat et eorum
 quae de hoc scripsit Herophilus, praetermittunt nihil, de
 praeceptis vero quae ad artis opera interfunct, rectene He-
 rophilus, an secus tractaverit, verbum nullum, o Dii im-
 mortales, fecerunt. Atqui nonne longe praestiterat, si quod
 quatuor statuit Herophilus facultates, quae animalia guber-
 nant et moderantur, de hoc nihil quaerent, nec atrociter
 rixarentur, vel eum oppugnarent, sed si consultatum homi-
 nem vellent et convictum inanum suarum nugarum, ea
 proferrent quae refragantur his quae sunt plane evidētia,
 idquē quum adversus illum tantum possint cogere testium
 numerum? Etenim quum illos, qui post Herophili aeta-
 tem de pullibus sunt commentati, tum superstites pene om-
 nēs testes habebunt, pullum puerorum minorem senum esse,
 atque adeo multo quidem minorem. Etiam quidam mihi

Ed. Chart. VIII. [156.]

Ed. Bas. III. (69.)

ἔφασκε καταγελῶν ὅλον τοῦ ἔρωτήματος, οὐδὲ ζητήματος ἄξιον εἶναι τὸ πρᾶγμα. πολὺν γὰρ μικροτέρους ὑπάρχειν τοὺς τῶν παίδων, καὶ διὰ τοῦτο καλῶς μηδὲ γεγράφθαι τι περὶ αὐτῶν. τοιοῦτους οὖν μυρίους ἔχοντες μάρτυρας καὶ τᾶλλα φιλονεικοῦντες αἰετὶ πρὸς Ἡρόφιλον, οὐκ οἶδ' ὅπως τὰ τοιαῦτά παραλελοίπασι τὴν ἀρχὴν, οὐδ' εἰ γέγραφεν αὐτὰ γινώσκουσιν. οὐδὲ γὰρ αὐτῆς τῆς ἱατρικῆς αὐτοῖς πάννυ φροντίς ἐστιν, ἀλλὰ μόνον ἐκείνων τῶν δογμάτων, αἱ τὰς ἐν ταῖς διατριβαῖς φλυαρίας ἀνῆλθαι δύναται. ταῦτ' οὖν ἐκλέγουσι μόνον τῶν Ἡροφίλου βιβλίων τὰ κεφάλαια, τὰ δὲ ἄλλα παντάπασιν ὑπερβαίνουνσι, καὶ διὰ τοῦτ' οὐδ' ὅλως ἴσασι τί γέγραφεν Ἡρόφιλος, εἰς μὲν τὰ τῆς τέχνης ἔργα μεγάλως διαφέρον, ἐναντίον δ' οἷς οὗτοι λέγουσι. διὰ τοῦτο γοῦν καὶ περὶ τῶν ῥυθμῶν ὅσα μὲν ἔχρην αὐτοῖς ἔτι παῖδας ὄντας ἐν τοῖς τῆς μουσικῆς διδασκαλείοις ἐκμαθεῖν, ταῦτ' οὐδόλως εἰς τὰ τῆς ἱατρικῆς συγγράμματα φέρουσι, τὸ τῶν ὀψιμαθῶν πάθημα πάσχοντες, οὐδὲ σιωπῆσαι δυνάμενοι, κἄν ἐτέρας ἢ τέχνης. πῶς δ' ἀπὸ ῥυθμοῦ δεῖ σημειοῦσθαι, οὐκέτ' οὐδεὶς ἔγραφεν αὐτῶν. ἀλλ' Ἡρόφιλος γε τὴν ἐναντίαν ὁδὸν ἰὼν αὐτοῖς

nuper ridens, universam quaestionem dictitabat non dignam esse rem, de qua disputaretur, longe siquidem puerorum minores esse, quo rectius nihil de his proditum literis esse. Tales quum habeant sexcentos testes et alioqui Herophilum perpetuo oppugnent, ista miror, quid semel praeterierint, nec etiam an haec scripserit sciant. Nimirum non multum de medicina laborant, sed de his duntaxat sententiis quae nugae cumulare in disputationibus possunt. Quare haec tantum ex Herophili scriptis capita decerpunt, caetera repudiant prorsus, quod in causa est, cur ignorent Herophili scripta, si quae mirifice ad artis opera faciunt, sed repugnant suis decretis. Ideoque de rhythmis etiam quae prima aetate debebant in musicis ludis addiscere, haec temere inferunt libris medicinae. Quibus accidit quod sero discentibus solet. Nam tacere etiam si ad aliam artem spectet, non valent, rhythmus vero quae suppeditet signa, nullus illorum scripsit. At Herophilus, qui aliam viam ac illi

Ed. Chart. VIII. [136. 137.]

Ed. Bas. III. (69.)

παραλείπει μὲν ἃ παρὰ τοῖς μουσικοῖς ἐχρῆν μεμαθημέναι τὸν ἀξίως τῆς τέχνης πεπαιδευμένον, ὥς ἐπισταμένους δ' αὐτοῖς διαλέγεται, τὸ χρήσιμον εἰς τὴν ἰατρικὴν ἐξ αὐτῶν λαμβάνων. οἱ δ' ὅταν τὴν θαυμαστὴν ταύτην, ὥς αὐτοὶ καλοῦσι, τεχνολογίαν τὴν περὶ τῶν ὁνθμῶν διεξέλθωσιν, οὐκέτ' αὐτοῖς μέλει δείξαι, πῶς ἂν τις ἱκανὸς προγγῶναί τι δι' αὐτῶν, ἢ σημειώσασθαι γένοιτο. ταῦτ' ἄρα καὶ τὸν παίδων σφυγμὸν μικρὸν λέγουσιν, Ἡροφίλου τὰναντία γράφοντος, οὐδὲ μέχρι τοσούτου διασκέπασθαι σπουδάζοντες, ὥς ἐννοῆσαι δυνηθῆναι, ποία τις παρὰ τοῖς ἀνθρώποις μεγάλη καὶ μικρὰ διαστολὴ λέγεται. καὶ γὰρ ἐπὶ κύστιων καὶ φνσῶν χαλκινευτικῶν καὶ ἄσκων καὶ γαστέρων καὶ μηρῶν [137] καὶ παντὸς ἀπλῶς τοῦ κοιλότητά τινα κεκτημένου μεγάλας τε καὶ μικρὰς εἰώθαμεν διαστολὰς ὀνομάζειν. καὶ πολλάκις γε μικρὸν μὲν τὸν ὄγκον εἶναι φάμεν τῆς γαστρός, μέγαν δ' εἰ τύχοι τὸν τῆς κύστεως, καὶ μικρὸν μὲν τὸν τοῦ ἄσکوῦ, μέγαν δὲ τὸν τῆς γαστρός· εἵπομεν δ' ἂν ποτε καὶ τὴν κύστιν εἰς ὄγκον τε μέγαν καὶ διαστολὴν ἀφικέσθαι μεγίστην, τὸν δ' ἄσκον καὶ τὸν σάκκον

secutus est, praetermittit quae discenda de musicis erant, imbutis probe in arte, mox, ut si ea teneant, apud eos differit, quod medicinae conducit ex iis accipiens. Illi vero ut praecelaram istam, quemadmodum isti appellant, τεχνολογίαν de rhythmis enarrarunt, nihil postea student ostendere, qua ratione ex illis praefagiendi quid, vel denunciandi compares facultatem. Itaque etiam puerorum esse ajunt parvum pulsum, contradicente Herophilo, nec vero hactenus student perpendere, ut quae apud mortales magna et parva distentio dicatur, queant assequi. Quippe vesicarum, follium fabrorum, utrium, uterorum, omnium denique rerum quae praedita cavitate aliqua sunt, magnas et parvas distentiones solemus vocare. Itaque parvum saepe esse tumorem ventris dicimus, magnum etiam, verbi gratia, vesicae et parvum utris, ventris magnum. Dicemus etiam interdum magnopere vesicam intumuisse et distentam esse maxime: utrem autem et saccum qui viginli ex ejusce-

Ed. Chart. VIII. [137.]

Ed. Bas. III. (69.)

εἴκοσι πολλάκις ἑαυτῶν ἐντὸς τοιαύτας κύνσεις δέξασθαι δυνατόμενος μηδέπω τὴν μερίστην ἔχειν διαστολήν. λογιζόμεθα γὰρ, οἶμαι, πρὸς τὴν ἐκάστων τῶν σωμάτων κοιλότητα τὴν διάστασιν αὐτοῦ χρῆναι παραβάλλειν; οὐχ ἁπλῶς ἀποφαίνεσθαι κατὰ πάντων ἐνὶ μέτρῳ χρωμένους; ἔστι γὰρ τι τὸ μέτρον ἐν ἐκάστῳ, καθ' ὃ μήτε τείνεσθαι τοὺς τὰς κοιλότητας ἑαυτῶν ἐντὸς ἔχοντας χιτῶνας μήτε χαλαροὺς εἶναι συμβέβηκεν. ὅταν οὖν ᾗτοι τάσις ἐν αὐτοῖς, ἥ κοιλότης ἐμφαίνεται, τότε μεγάλας καὶ μικρὰς λέγομεν ὑπάρχειν τὰς διαστολάς; ἥνίκα δὲ μήτε αἰσθητὴν κοιλότητα δυνατόν ἔτι θεάσασθαι μήτ' ἤδη πονοῦσιν οἱ χιτῶνες ὑπὸ τῆς διαστολῆς τειρόμενοι, μετρίαν τέ τινα καὶ σύμμετρον καὶ κατὰ φύσιν τῷ σώματι τὴν τοιαύτην διάστασιν εἶναι φάμεν. τί δὲ οὖν χαλεπὸν ἐκ τούτων ὀρμηθέντας ἐννοῆσαι περὶ τῆς ἀρτηρίας, ὥς καὶ ταύτην σῶμα κοῖλον ὑπάρχουσαν, ἀναγκαῖον ὅρους ἔχειν τῆς ἐφ' ἐκάτερα κινήσεως, καὶ μήτ' εἰς ἄμετρον διῆσθαι (ῥαγῆναι γὰρ ἂν) μήτ' εἰς ἐλάχιστον συστέλλεσθαι; κωλύειν γὰρ τὴν τῶν χιτῶνων φύσιν, σκληρὰν καὶ δυσσύμπτωτον ὑπάρχουσαν;

modi vesicas capiant, nondum maximam distentionem esse consecutos. Censemus enim, ni fallor, ad cujusque cavitatem corporis esse distentionem aestimandam, non absolute pronunciandam ad eundem ubique modum. Nam est certus in qualibet re modus, in quo nec intendi tunicas, quae cavitatem ipsam complectuntur, nec remitti contingit. Ergo ubi advertitur tensio et in illis, vel cavitas, tum magnas dicimus et parvas distentiones esse, quamdiu nec sensibilem etiam cavitatem cernere possis, neque dum tunicae laborent distentae, modicam illam et moderatam et nativam corporis distentionem dicimus esse. Quid ergo est difficultatis ex his progressos arteriam intelligere, quum sit corpus et hoc concavum, habere terminos oportere motus sui in utramque partem, nec nimium distendi (rumperetur enim) neque in arctissimum confidere; obflare scilicet naturam tunicarum duram, quae aegre contrahitur?

Ed. Chart. VIII. [137.]

Ed. Bas. III. (69. 70.)

Κε φ. δ. Ἔστιν οὖν τις αὐτάρκης διαστολή τῆς ἀρτηρίας, ἥς μήτε διατείνειν μήτ' ἀπολατίνει τι χαλαρὸν αὐτῆς μόριον, ἣν σύμμετρόν τ' εἶναι φήσομεν καὶ κατὰ φύσιν· εἰ δὲ μὴ, καθ' ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν ἄνθρωπον ἀναγκασθησόμεθα λέγειν μεγάλους τε καὶ μικροὺς καὶ συμμέτρους ὑπάρχειν σφυγμοὺς, καίτοι δεινὸν ἐν ἀρίστη φύσει τὸ μὴ πάντα εἶναι συμμέτρους, πολὺ δὲ δεινότερον τὸν αὐτὸν σφυγμὸν μέγαν θ' ἅμα καὶ μικρὸν καὶ σύμμετρον γίνεσθαι, τοῖς μὲν μικροτέροις παραβαλλόμενον μέγαν, τοῖς δὲ μείζονσι μικρὸν, ἀμφοτέροις δ' ὁμοῦ σύμμετρον, θέον, ὅταν μὲν τῷ μικροτέρῳ παραβάλληται, μείζονα καλεῖν αὐτὸν, ὅταν δὲ τῷ μείζονι, μικρότερον; ἀμφοῖν δὲ μέσον. οὕτως (70) γὰρ ἡμῖν ἔξεστι καλεῖν τοὺς ἐν ταῖς ἀρίσταῖς φύσει σφυγμοὺς, ἀλλήλων μὲν μείζονάς τε καὶ μικροτέρους, συμμέτρους δ' ἅπαντας, εἴπερ τι τῶν ἀνωτέρω λεχθέντων μνημονεύοιμεν, ὁπόταν πρὸς τὴν φύσιν τοῦ ὑποκειμένου σώματος ἀποβλέπειν ἐφάσκομεν· δεῖν, ὅταν τὸ σύμμετρόν τε καὶ τὸ μέγα καὶ τὸ μικρὸν ἐξευρεῖν ἢ προκείμενον, ὅταν δ' ἀπλῶς ἀλλήλοις παραβάλλωμεν

Cap. IV. Quare est quaedam iusta arteriae distentio, ut neque contendantur, neque laxam quampiam suam partem relinquat, quam esse moderatam et naturalem dicemus; si minus, in uno eodemque homine dicamus necesse erit magnos, parvos et moderatos pulsus esse. Atqui in optima natura absurdum est non omnes moderatos esse; et longe hercle absurdius, si idem sit pulsus magnus simul et parvus ac moderatus, magnus, si cum minoribus comparetur, si cum maioribus, parvus, utrisque simul moderatus. Oportebat vero, quum minori confertur, eum majorem appellare, quum maioribus, minorem, quum utrisque, medium. Eo enim pacto nobis vocare licet optimarum naturarum pulsus, inter se illos quidem majores et minores, omnes tamen moderatos, si quid antedictorum meminimus, quum naturam diceremus propositi corporis spectandam esse, ubi indagare moderatum, magnum et parvum instituimus. Quod si corporum inter se simpliciter comparemus magnitudines,

Ed. Chart. VIII. [137. 138.]

Ed. Bas. III. (70.)

τοὺς ὄγκους τῶν σωμάτων, μείζον μὲν καὶ ἑλάττω καὶ μέσον ἀμφοῖν ὀνομάζειν, μέγαν δὲ καὶ μικρὸν καὶ σύμμετρον μηδέπω. τὸ μὲν γὰρ μείζον τοῦ ἑλαττονός ἐστιν ὑπερέχον, τὸ δὲ μέγα τοῦ ὁμογενοῦς συμμέτρου μείζον, ὥστ' ἀμφοῖν μὲν ἐν τῷ πρὸς τὶ λεγεσθαι, ἀλλὰ τὸ μὲν μείζον πρὸς ἅπαντα τὰ μικρότερα παραβάλλωμεν, τὸ δὲ μέγα πρὸς ἕν μόνον τὸ ὁμογενὲς μέτριον· εἰ γὰρ ἐκείνου μείζον εἶη, μέγα καλεῖται. ἀντίστροφά δὲ τούτοις ἐπὶ τε μικροτέρου καὶ μικροῦ χρὴ νοεῖν. σύμμετρον δὲ καὶ μέτριον εἶναι λεκτέον τὸ κατὰ τὴν οἰκίαν φύσιν ἔχον, ὥσπερ ἀσύμμετρόν τε καὶ ἄμετρον τὸ παρὰ τὴν φύσιν. ἐπεὶ τοίνυν ἐστὶ σῶμα κοῖλον ἢ ἀρτηρία, τὴν διάστασιν αὐτῆς ἀνάγκη ποτὲ μὲν οἰκείως τε. [138] καὶ συμμέτρως τῆς τε χρείας, ἧς ἕνεκα πρὸς τῆς φύσεως ἐγένετο τοιαύτη, καὶ προσέτι τῶν χιτῶνων τῶν αὐτῆς, ποτὲ δ' ἄμετρως ἐπιτελεῖσθαι. δέικνται δ' ἐν ἑτέροις, ὥς ἐν ταῖς ἀρίσταις φύσεσιν εἰς τοσοῦτον διαστέλλεσθαι πέφυκεν, εἰς ὅσον τὴν τε χρείαν ἱκανῶς πληρῶσαι καὶ μηδὲν τοὺς χιτῶνας λυπῆσαι. τὸν οὖν βουλόμενον ἐνὶ κανόνι προσέχειν ἐν ταῖς τῶν μεγάλων τε καὶ

majus, minus, medium inter utrumque nominabimus, magnum autem, vel parvum, vel moderatum haudquaquam; majus enim est quod minus excedit, at magnum quod moderatum sui generis. Itaque refertur utrumque ad aliquid, sed majus ad cuncta minora comparamus, magnum ad unum duntaxat ejusdem generis moderatum, quo si majus sit, vocatur magnum. Idem vice versa in minore et parvo accipiendum est. Moderatum et mediocre esse dicendum est quod in sua propria natura constat, et immoderatum immodicumque quod naturam suam relinquit. Quando igitur corpus est cavum arteriae, distentio ejus necesse est interim proprie et moderate, ut postulat usus, cujus gratia creata a natura talis est, praeterea ut ejus postulant tunicae, interim immodice perficiatur. Ostendi autem alio loco hactenus eam in optimis naturis solere dilatari, quoad usus abunde impleatur et nihil offendantur tunicae. Proinde qui regulam velit attendere in magnis pulsibus et parvis digno-

Ed. Chart. VIII. [138.]

Ed. Bas. III. (70.)

μικρῶν σφυγμῶν διαγνώσει; τὴν ἀρίστην φύσιν ἐξευρόντα, καὶ γνόντα μίᾳς ἀρτηρίας ἥστιν ὁρᾶν, ἐν αὐτῇ τὸν τε τοῦ σώματος ὄγκον τὸν τε τῆς διαστολῆς μεμνησθαι χρὴ καὶ συλλογίζεσθαι, μέχρι πόσου τὴν μείζονα ταύτης ἀρτηρίαν εἰκὸς ἔχειν μείζονα, καὶ τὴν διαστολὴν ἐν ταῖς ἀρίσταις φύσεσιν· εἴτ' εἰ μὲν εὐρίσκειτο τηλικαύτην ἡλικίαν ἔσσεσθαι στοχάζοιτο, σύμμετρον οὕτω καλεῖν τὸν σφυγμὸν· εἰ δ' ἦτοι μείζονα ταύτης, ἢ ἐλάττωνα, μέγαν, ἢ μικρόν. εἴσεται δὲ τὸ τῆς ἀρτηρίας μέγεθος ἐπὶ τῆς ἀρίστης φύσεως ἦτοι διὰ τῆς ἀνατομῆς, εἴτ' οὖν κατὰ περίπτωσιν εἴτε κατ' ἐπιτήδευσιν γιγνομένης, ἢ συλλογισάμενος ἐκ τῶν ἐν τοῖς περὶ τῆς ἀρίστης κατασκευῆς εἰρημένω. καίτοι καὶ εἰ μὴ γινώσκῃ τίς ἐστὶν ἡ ἀρτηρία τοῖς τὴν ἀρίστην φύσιν ἔχουσιν, ἀλλὰ τὸν γε σφυγμὸν αὐτῶν μεμνημένος, εἴτ' αὐθις συντυχὼν ἑτέρῳ τινὶ καὶ δυνάμενος συλλογίσασθαι, πότερον εἰκὸς μείζονα τοῦτον ἢ μικροτέρας ἔκλεινον τὰς ἀρτηρίας ἔχειν, οὕτως ἤδη παραβάλλειν τε τῷ κατὰ τὴν διαστολὴν ὄγκῳ δυνήσεται καὶ στοχάζεσθαι, πότερα σύμμετρος, ἢ μέγας, ἢ μικρὸς ὁ σφυγμός ἐστιν. εἰ μὲν γὰρ ὅσῳ φαίνεται μείζονα τὰς ἀρτηρίας ἔχειν ὁ παρα-

cendis, optima natura inventa, cognitoque unius in illa arteriae cujuscunque tumore, corporis atque distentionis, recordandum illi et aestimandum est, arteriam hac majorem quanto oporteat majorem habere distentionem in optimis naturis. Quae si tanta reperiatur esse, quantam fore conjiciebat, sic moderatum pulsus appellabit: sin vel majorem hac, vel minorem, magnum, vel parvum. Arteriae deprehendat in optima natura magnitudinem, aut per dissectionem, sive ea casu, sive de industria fiat, aut colligendo ex signis, quae in libello de optima corporis constitutione prodidimus. Quod si nesciat etiam quanta sit arteria praeditis optima natura, pulsus quidem certe eorum memor; si in alterum postea incidat et colligere possit, utrum par sit majores hunc, an minores quam illum habere arterias, cum tumore jam distentionis conferre poterit, atque conjectare, an magnus, an parvus, an moderatus pulsus sit. Etenim si quo videtur arterias majores habere homo qui compara-

Ed. Chart. VIII. [138.]

Ed. Bas. III. (70.)

βαλλόμενος ἄνθρωπος, τοσούτω καὶ τὴν διαστολὴν αὐτῶν ἔχει μείζονα, σύμμετρον ἐροῦμεν τὸν σφυγμόν· εἰ δ' ἦτοι πλείονι τὸ τῆς ἀρτηρίας μέγεθος ἥπερ τὸ τῆς διαστολῆς ὑπερβάλλειν δόξειεν, ἢ ἔλαττον εἴη, μέγαν οὕτως ἢ μικρόν· καλέσομεν· εἰ μὲν τὸ τῆς ἀρτηρίας σῶμα φαίνοιτο μείζον ἥπερ τὸ τῶν σφυγμῶν, μικρόν· εἰ δὲ τὸ μὲν τῆς ἀρτηρίας ἔλαττον, τὸ δὲ τῶν σφυγμῶν μείζον, μέγαν. οὕτω δὲ καὶ κατὰ τὰ λοιπὰ γένη τῶν σφυγμῶν τό τε κατὰ τὴν κίνησιν αὐτὴν, ἐν ᾧ τάχος τε καὶ βραδύτητα διαγιγνώσκουμεν, καὶ τὸ κατὰ τὴν ἡρεμίαν, ἐν ᾧ πυκνότητα καὶ ἀραιότητα, καὶ τὸ κατὰ τὸν τόνον, ἐν ᾧ σφόδρότητα καὶ ἀμυδρότητα, καὶ προσέτι τὸ κατὰ τὸ σῶμα τῆς ἀρτηρίας, ἐν ᾧ σκληρότητα καὶ μαλακότητα. ἐν ᾧ πᾶσι γὰρ τούτοις τὸν τε σύμμετρον ἐπὶ τῆς ἀρίστης φύσεως ἔξευρήσομεν τοὺς τε ἀμέτρους ἢ δι' ὑπερβολὴν, ἢ δι' ἔλλειψιν, οὐκ ἄλλήλοις, ἀλλὰ τῷ συμμέτρῳ παρεξετάσομεν.

tur, hoc majorem etiam habeat distentionem, moderatum dicemus pulsus esse. Quod si arteriae magnitudo videatur superare magnitudinem distentionis, aut sit minor, magnum tunc vel parvum vocabimus; si arteriae appareat majus corpus esse quam pulsus, parvum; sin arteriae minus et pulsus major, magnum. Haud aliter in reliquis generibus pulsuum, ut in genere ipsius motus, in quo celeritatem et tarditatem dignoscimus; in genere quietis, in quo crebritatem et raritatem; contentionis, in quo vehementiam et remissionem; ad haec corporis arteriae, in quo duritiem et mollietiem. Nam per haec omnia tum moderatum inveniemus in optima natura tum immoderatos vel ob excessum, vel ob defectum, non inter se, sed cum moderato comparabimus.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΔΙΑΓΝΩΣΕΩΣ ΣΦΥΤΜΩΝ ΛΟΓΟΣ Γ.

Ed. Chart. VIII. [139.]

Ed. Bas. III. (70.)

Κεφ. α'. Ὅτι μὲν ἡ τοῦ συμμετροῦ καθ' ἕκαστον
γένος σφυγμοῦ νόησις τε καὶ διάγνωσις ἡγείται τῆς τῶν ἀμέ-
τρων καὶ ὡς ἐν τοῖς ἄριστα κατεσκευασμένοις σώμασιν αἱ
ἀρτηρίαι πᾶσαι σύμμετρον σφύζουσιν, ἐν τῷ πρὸ τούτου
λόγῳ διήλθομεν· εἰς τίνα δὲ χρὴ σκοπούμενον γνωρίσματα,
καθ' ὃν τινα χρὴ τρόπον ἐπιβάλλοντα τοῖς σφυγμοῖς τοὺς
δακτύλους ἀσκεῖν τὴν ἀφ' ἧν διαγνωστικὴν ἐξ ἐτοίμου γίνε-
σθαι τῆς τε συμμετρίας αὐτῶν καὶ τῆς ἀμετρίας, ἐφ' ἧς
ἐροῦμεν, ἀπὸ τοῦ κατὰ τὴν κίνησιν ἀρξάμενοι γένους. ὅτι

GALENI DE DIGNOSCENDIS PULSIBVS LIBER III.

Cap. I. Moderatum pulsum in quovis genere in-
telligentia et dignotione priorem immoderatis esse atque ar-
terias in corporibus optime comparatis cum mediocritate
quadam pulsare, in superiore libro declaravimus. At quae
respicienda sint indicia et quomodo pulsibus applicandi di-
giti, ut tactum exerceas ad facile promptequē cum medio-
critatem eorum dignoscendam, tum excessus et defectus,
deinceps dicemus, inducto a genere motus exordio. Atque

Ed. Chart. VIII. [139. 140.]

Ed. Bas. III. (70.)

μὲν οὖν τὸ ποσὸν τοῦ χρόνου· μόνον οὐχ ἱκανὸν γνώρισμα
 συμμέτρου τε καὶ ἀσυμμέτρου κινήσεως, ἀλλὰ καὶ τὰς δια-
 στάσεις καθ' ὧν ἡνέχθη τὸ κινούμενον ἐπιβλέπειν χρὴ, διὰ
 τῶν ἔμπροσθεν αὐτάρκως ἐπεδείξαμεν, ἔνθα καὶ τοὺς ἐξηγου-
 μένους κακῶς τὸν ὅρον τοῦ ταχέος σφυγμοῦ διηλέξαμεν, οὐ
 μὴν αὐτοί γ' εἶπομεν ὅπως ἀκούειν χρὴ βέλτιον, ἀλλὰ νῦν
 ἐροῦμεν. οὔτε γὰρ μακροῦ δεησόμεθα λόγου, φθάνοντες ὅσα
 πρὸς τὴν νόησιν αὐτοῦ συντελεῖ διὰ τῶν ἔμπροσθεν ἐξηγή-
 σασθαι, καὶ ἄλλως χρήσιμος ἡμῖν ὁ λόγος ἔσται πρὸς τὰ πα-
 ρόντα. τοῦ τοίνυν ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ περιγράφοντος ἡμῖν τὴν
 κίνησιν σφυγμοῦ ταχέος λεγομένου καὶ βραδέος αὖ τοῦ ἐν
 πολλῷ, πρὶν μὲν διορισθῆναι τὰ σημαίνόμενα τῶν ὀνομάτων
 εἰκότως ἐσφάλλοντό τινες, οἰόμενοι ταῦτόν ἐκ τε τοῦ πολλοῦ
 καὶ τοῦ πλείονος, ὀλίγου τ' αὖ πάλιν καὶ ὀλιγωτέρου δη-
 λοῦσθαι. δεξιάντων δ' ἡμῶν τὰ πρὸς ὅτιον τὸ τυχὸν ἐκά-
 στοτε λεγόμενα, τὰ δὲ πρὸς τὸ σύμμετρον ὁμογενὲς μόνον,
 [140] οὐκέτι χαλεπὸν οὐδὲ νῦν εἶναι, πῶς ἐν ὀλίγῳ μὲν χρό-
 νῳ τὴν τοῦ ταχέος σφυγμοῦ κίνησιν περιγράφεσθαι λέγομεν,

temporis quantitatem solam moderati motus et immoderati
 non idoneum signum esse, sed et per quae vectum intervalla
 sit; quod movetur, respiciendum esse, supra abunde de-
 monstravimus, quo etiam loco illos confutabimus, qui defi-
 nitionem perperam celeris pulsus interpretantur, at nos ta-
 men ipsi, quemadmodum potissimum accipienda sit, non
 aperuimus, sed nunc id faciemus. Neque enim multis ver-
 bis opus erit, quod quae ad eam pertinent intelligendam
 jam ante exposuerimus; nam etiam interest ad rem praesen-
 tem haec narravisse. Quum ergo quis terminat pulsus pau-
 co tempore motum, nobis celer vocetur, et tardus, qui
 multo. Ante horum nominum explicatas significationes non
 injuria quidam sunt hallucinati, existimantes idem multum
 ac plus, paucum et paucius significare. Nunc quia osten-
 dimus haec quidem ad rem quamlibet semper referri, illa
 vero ad moderatum tantum sui generis; omnis jam sublata
 est difficultas intelligendi, quemadmodum celeris pulsus
 paucio tempore motum dicamus terminari et multo motum

Ed. Chart. VIII. [140.]

Ed. Bas. III. (70. 71.)

ἐν πολλῷ δὲ τὴν τοῦ βραδέος· εἰ γὰρ φθάνομεν γινώσκον-
τες ἐπὶ πόσῳ χρόνῳ πόσῃν ἤνυσε διάστασιν ὁ σύμμετρος σφυγ-
μὸς, εἴθ' ἑτέρου τὸν ἴσον ἔχοντος χρόνον, ἐλάττονα τὴν διά-
στασιν εὗρομεν, ἐν πολλῷ χρόνῳ τὸν τοιοῦτον ἐροῦμεν κεκι-
νῆσθαι. θαυμαζέτω δὲ μηδεὶς, εἰ δυοῖν κινήσεων τὸ ποσὸν
τοῦ χρόνου ταῦτόν ἐχουσῶν, τὴν ἑτέραν μόνον ἐν πολλῷ
χρόνῳ γεγονέναι φάμεν, οὐ μὴν ἀμφοτέρως ὁμοίως· καὶ γὰρ
δυοῖν ἅμα παίδων πεμφθέντων εἰς διαφέροντας τόπους, εἴτ'
ἐπανελθόντων ἅμα, τὸν μὲν ἕτερον ἐπηγέσαμεν, ὥς ἐν ὀλίγῳ
χρόνῳ τὴν ὁδὸν ἀνύσαντα, τὸν δ' ἕτερον ἐψέξαμεν, ὥς ἐν
(71) πολλῷ. πρὸς γὰρ τὸ τῆς ὁδοῦ μῆκος ἀποβλέποντες ὀλί-
γον ἢ πολὺν τὸν χρόνον εἶναι φάμεν, οὐχ ἀπλῶς· κατὰ
τοῦτο μὲν δὴ καὶ σφυγμὸν ἐροῦμεν ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ γινόμε-
νον ταχὺν εἶναι, καὶ βραδὺν ἐν πολλῷ, καὶ τοὺς ὄρους τοὺς
εἰρημένους ἀποδεξόμεθα καθ' ὃν εἰρήκαμεν τρόπον ἐξηγοί-
μενοι· εἰ δέ τις βίαιος ὁ τοιοῦτος εἶναι δοκεῖ τρόπος, ἀναμνη-
σθεὶς ὅτι κατὰ θάτερον σημαινόμενον ἀκουόντων τῆς λέξεως,
ἀπεδείχθησαν ψευδεῖς οἱ ὁρίσμοι, πειράσθω ποιεῖν ἑτέρους

tardi. Nam si hoc prius nobis conflet moderatus pulsus
quanto tempore quantum confecerit spatium, deinde alte-
rius offendamus, qui par habuit tempus, minus interval-
lum, multo hunc tempore dicemus motum esse. Atqui ne-
mo mirari debet, si duorum motuum, quorum temporis
quantitas par sit, alterum tantum multo tempore dicamus
factum esse, non perinde utrumque. Etenim si duo pueri
dimissi in diversa loca sint et simul reversi, alterum quod
iter paucio tempore absolverit, collaudamus, alterum culpa-
mus, quod multo. Nam ex viae longitudine aestimamus,
quum paucum vel multum temporis dicamus, non absoluto
sermone. Eodem etiam modo pulsus dicemus, qui paucio
tempore fit, celerem esse, ac tardum qui multo, definitio-
nesque probabimus illas ita interpretando, ut diximus. Quod
si cui modus ille videatur coactor, memoria repetat demon-
strasse nos, si altera significatione dictio accipiatur, defi-
nitiones falsas esse, detque operam, ut alias definitiones

Ed. Chart. VIII. [140.]

Ed. Basl. III. (71.)

ὄρους. οὐ γὰρ πῶς ἂν ὀρίσαιοτο, νῦν ἡμῖν πρόκειται σκοπεῖν, ἀλλὰ τὰς ἐννοίας τῶν πραγμάτων ἀκριβῶς διαρθρῶσαι, μὴ πη σφαλέντες ἐν ταύταις καὶ περὶ τὴν διάγνωσιν αὐτῶν τῶν σφυγμῶν σφαλῶμεν. ὅπερ οὖν ἀναγκαῖον ἦν εἰς τὴν διάγνωσιν, ὅφ' ἡμῶν εἰρημένον. εἰ δέ τις βούλοιο μαθεῖν ἐπ' αὐτῷ συντιθέναι τινὰς ὀρισμούς, οὐκ ἄχαρι μὲν ἴσως γυμνάσιον γυμνάσαιτ' ἂν, οὐ μὴν τοῖς γε προκειμένοις ἀναγκαῖον. ὅθεν οὐδ' ἡμεῖς περὶ τοῦ πῶς ὀρίξεσθαι χρὴ τοὺς τοιούτους σφυγμοὺς ἐροῦμεν. οὔτε γὰρ ἀναγκαῖον ὅλως οὔτ', εἴ τω καὶ ἀναγκαῖον φαίνοιτο, τῆς προειρημένης πραγματείας οἰκείον, ἀλλ' ἐν τῷ τετάρτῳ περὶ διαφορᾶς σφυγμῶν ἱκανῶς εἴρηται περὶ αὐτῶν. τῆς δ' ἐννοίας μόνης ἀξιόσαντες εἰς τὰ προκειμένα μνημονεύειν, ἐπὶ τὸ συνεχὲς τοῦ λόγου μεταβῶμεν. ἤδη γὰρ ὅπερ ἡμεῖς εὖρομεν ἐν αὐτοῖς, εἰπεῖν καιρὸς; εἰς τὴν διάγνωσιν αὐτοῦ συντελοῦν μέγα. μᾶλλον δ' εἰ χρὴ τάληθές εἰπεῖν, τὸ πᾶν ἤδη ῥηθήσεται. ἀξιούμεν γὰρ οὐδὲ τοῦ χρόνου καὶ τῆς διαστάσεως τὸ ποσὸν σκοπεῖν, ἀλλ' οὐδὲ τὰς ἐν

singat. Neque enim quomodo definiendum sit, hic institui-
mus disceptare, caeterum ut rerum diligenter atque accu-
rate notiones constituamus, ut ne si in his offenderimus,
simul in dignoscendis pulsibus offendamus. Proinde quid
requiratur ad dignoscendum, declaratum a nobis est. Jam
si discere etiam cupias haec definire, non illa quidem for-
tassis ingrata exercitatio sit, non ad institutum tamen ne-
cessaria. Quo nos minus de istorum pulsuum ratione defi-
niendi agemus: etenim quum omnino non est necessarium
tum etiam si cui necessarium videtur, nihil cum hac insti-
tuta commentatione est conjunctum, verum in quarto libro
de pulsuum differentiis sufficienter nos de his tractavimus.
Notionis tantum in praesenti, quando instituimus mentio-
nem facere, seriem orationis persequamur, nam nunc qui-
dem, quod in iis invenimus, locus est dicendi, ad eum di-
gnoscendum magnopere faciens, atque adeo, si verum di-
cendum est, summam jam aperiam. Nec quantitatem tem-
poris, nec intervalli respiciendam censemus: imo ne pro-

Ed. Chart. VIII. [140.]

Ed. Bas. III. (71.)

αὐτοῖς ἀναλόγως, ὑπὲρ ὧν ἐν τῷ πρὸ τοῦδε βιβλίου διεληλυ-
 θαμεν; ἥνίκα τὸν θάττονα καὶ τὸν βραδύτερον ἐδιδάσκομεν
 σφυγμόν. ἐκεῖ μὲν γὰρ ἀναγκαίως εἴρηται πρὸς τὸ τῆς πλά-
 νης ἐπισχεῖν τοὺς τῷ ποσῷ τοῦ χρόνου μόνῳ διακρίνοντας αὐ-
 τοὺς, εἰς δὲ τὴν διάγνωσιν χαλεπὰ καὶ μακρὰ καὶ δυσσυνλό-
 γιστα καὶ δύσκριτα καὶ σχεδὸν ἀδύνατα ἐμοὶ γ' ὄντα ἐφάνη.
 τὸ μὲν γὰρ τάχος τε καὶ τὴν βραδύτητα κατὰ τὴν πρώτην ὁρ-
 μὴν τῆς ἀρτηρίας γνωρίζομεν, τὸν δὲ λόγον τοῦ χρόνου πρὸς
 τὸν χρόνον καὶ τῆς διαστάσεως πρὸς τὴν διάστασιν ἴν' ἐξεύ-
 ροιμεν, παμπόλλου δεόμεθα χρόνου. ὥστ' οὐδ' ἀναμένομεν
 αὐτὰ λογιῆσθαι πρὸς τὴν ἐπὶ τῶν ἀρρώστων διάγνωσιν, ἀλλ'
 ὥσπερ εἰ καὶ παρόντα τινὰ θεασάμενοι τύχοιμεν, αὐτὸς ὁ ῥοῖ-
 ζος τῆς ὁρμῆς ἱκανὸς τὸ τάχος ἐνδείξασθαι, οὕτως ἔχει καὶ ἐπὶ
 τῆς ἀρτηρίας. καὶ γὰρ ἡ ἡπικυμένην, ἡ ἐκλελυμένην ἔστιν
 εὐρεῖν τὴν κίνησιν αὐτῆς. ἕκαστον γὰρ τῶν κινουμένων σω-
 μάτων ἐκ τῶν τόπων ἐν οἷς ἐκάστοτε γίγνεται διαγνωσόμεν
 ὅπως κινεῖται. ὅταν μὲν γὰρ ἐγχρονίζῃ τοῖς τόποις, βραδεῖαν
 εἶναι τὴν κίνησιν φαμεν· ὅταν δ' ἀπαλλάττηται ῥαδίως,

portiones quidem illorum, de quibus verba fecimus in supe-
 riore libro, quum celeriores pulsus et tardiores docere-
 mus. Illic enim non potui illa praeterire, quo errorem
 praedicarem his qui ex solius temporis quantitate de iis ex-
 istimant, quae ad dignoscendum laboriose mihi et longa dif-
 ficilisque aestimationis et iudicii adeoque impossibilia prope
 visa sunt. Nam celeritatem quidem et tarditatem, ut pri-
 mum occurrit arteria, noscimus; rationem vero temporis
 ad tempus et intervalli ad intervallum ut exploremus, opus
 nobis longo tempore est. Itaque ista nihil nos morantur,
 ut expendamus ad pulsus in aegrotis dignoscendos. Sed
 ut si ante oculos quempiam videamus, impetus motus
 celeritatem potest ostendere, ita usu venit in arteria, nam
 aut incitatum, aut remissum ejus motum invenias. Om-
 nia enim corpora quae moventur, ex locis, ubi moven-
 tur semper, dignoscimus quomodo moveantur; quae ubi
 in locis remorantur, tardum esse motum praedicamus,
 ubi facile discedunt, celerem. Hic scio futurum, ut

Ed. Chart. VIII. [140. 141.]

Ed. Basf. III. (71.)

ὥκειαν. οἶδα δὲ φυσικὴν ἐκδεχομένην ζήτησιν τὸν λόγον, εἰ τὸ κινούμενον σῶμα καὶ μένει κατὰ τί. δείκνυται μὲν οὖν καὶ αὐτὸ τοῦτο παντὸς μᾶλλον ἀληθὲς ἐν τοῖς περὶ τῆς κινήσεως. [141] ἀλλὰ νῦν φυλαξώμεθα τηλικούτοις ἡμᾶς αὐτοὺς προσαρτᾶν ζητήμασι. ὅπερ δὲ φαντάζεται μόνον ἢ αἰσθήσις εἰς τὴν διάγνωσιν τῶν ταχέων τε καὶ βραδέων σφυγμῶν, τοῦτο ἀρκεῖ λεχθῆναι, τὸ τὴν μὲν ἀπολιπούσαν φαίνεσθαι τοὺς τόπους ἐν οἷς ἐκάστοτε γίνεται ῥαδίως, τὴν δ' ἐπιπλέον ἐν αὐτῷ μένουσαν, καὶ καλεῖσθαι τὴν μὲν ὥκειαν οὕτως, τὴν δὲ βραδεῖαν. κατὰ τὰς ἐκ τῶν τόπων μεταβάσεις, τῆς αἰσθήσεως τὴν διάγνωσιν ποιουμένης οὐ κατὰ τὸν τῆς ὅλης κινήσεως χρόνον, οὐτ' ἰδίᾳ καὶ μόνον οὐθ' ὅσα τῷ ποσῷ παραβάλλεται. καὶ κατὰ τοῦθ' ἡμῖν ἐχοίμη τοῦ τάχους τε καὶ τῆς βραδύτητος ἢ διάγνωσις γίνεται, οὐκ ἂν γενομένη, εἴπερ ἀνεμένομεν ποσότητα χρόνων τε καὶ διαστάσεων λαβόντες τὰς ἐν αὐτοῖς ἀναλογίας σκοπεῖσθαι, ἀλλ' οὐκ ἀναμένομεν δηλονότι. κατὰ γὰρ τὴν πρώτην ἐπιβολὴν τῆς ὀψεως ἀρρήτων τινὲ χρόνου βραχύτητι προσχρησάμενοι τὴν μονὴν τοῦ κινουμένου σώματος ἐγνωρίσαμεν, ἐφ' ἣ συνειλογισάμεθα τὴν

quaestio se physica offerat, an corpus, dum movetur, etiam maneat aliquo modo; atqui in commentariis de motu illud ita ut quod maxime probatur verum esse. At a tantis in praefens quaestionibus declinemus, ne implicemus nos. Quod informat tantum sensus ad dignoscendos celeres et tardos pulsus, hoc satis est si dicamus, nimirum unum motum cedere videri locis facile, in quibus semper fit, alium diutius inibi commorari, itaque hunc tardum, illum celerem vocari. Nam ex locorum transitu sensus dignoscit, non ex totius motus tempore, nec separatim et solo, nec quatenus cum quantitate comparatur. Itaque celeritatis et tarditatis facile notitiam consequimur, non perinde consecuturi, si quantitate temporis et intervallorum aucupata, eorum sustineremus proportionem observare. Enimvero non sustinemus, nam ut primum aciem intendimus, momento temporis moram nos corporis quod movetur, deprehendi-

Ed. Chart. VIII. [141.]

Ed. Bas. III. (71.)

μετάβασιν. ὅσα γοῦν πόρρωθεν ὁρῶμεν, ἔστιν ὅτι ταῦτα μέχρι πλείονος ἡμῶν μέγοντα φαντάζεται, καὶ ὅτι τάχιστα κινῆται, ὃ καὶ δήλον ὅτι συλλογισμῷ τὴν κίνησιν, οὐκ αἰσθήσει γνωρίζομεν. ὅταν μὲν γὰρ ἕκαστον τῶν πρώτων αἰσθητῶν μορίων τοῦ κινουμένου σώματος ἐν τῷ πρώτῳ αἰσθητῷ τόπῳ τὸν πρώτον αἰσθητὸν χρόνον ὑπομένη, τηνικαῦτα ἀκίνητον εἶναι δοκεῖ τὸ βλέπόμενον· ὅταν δὲ τὸ πρῶτον αἰσθητὸν μόριον ἐν τῷ πρώτῳ αἰσθητῷ τόπῳ τοῦ πρώτου αἰσθητοῦ χρόνου βραχύτερον ὑπομένη χρόνον, τηνικαῦτα κινεῖσθαι δοκεῖ. ἕκαστον μὲν γὰρ τῶν εἰρημένων εἰς ἄπειρον τέμνεσθαι δύναται, πρὸς γε τὴν φύσιν, αἰσθήσει δὲ μετρούμενα, πρῶτά τινα καὶ ἄτμητα κέκτηται μόρια, ὃ καὶ δήλον ὅτι συλλογισμῷ μὲν ἅπαντα κίνησις, οὐκ αἰσθήσει διαγιγνώσκεται. τῷ δὲ παρακείσθαι μὲν αἰσθήσει τὸν συλλογισμόν, τάχιστην δ' εἶναι τοῦ νοῦ τὴν μετάβασιν, οὐ συλλογισμῷ πολλάνυς, ἀλλ' αἰσθήσει διαγιγνώσκεσθαι δοκεῖ. ὦν γὰρ ἐν τῷ πρώτῳ πρὸς αἰσθησιν χρόνῳ τὸ πρῶτον αἰσθητὸν μόριον ἐν τῷ πρώτῳ πρὸς αἰσθησιν τόπῳ μένει, τούτων μόνων τὰς κινήσεις ἐναρ-

mus, ex qua conjicimus transitum. Quo fit ut quae eminus cernimus, haec nobis interim diutius videantur consistere, licet agitentur velocissime; unde liquet ratione nos motum colligere, non sensu deprehendere. Siquidem quum prima quaeque sensibilis pars corporis quod movetur in primo sensibili loco subsistat primo sensibili tempore, tum immobile, quod cernimus, videtur esse; at vero ubi prima sensibilis pars in primo sensibili loco quam primo sensibili tempore subsistat breviori tempore, tum videtur moveri. Singula enim quae diximus dissectari, quod ad naturam attinet, in infinitum possunt, sensu vero si aestimes, primas certas habent et indivisas partes. Quod planum facit, ratione omnem motum, non sensu dignosci. Quia vero sensui ratio conjuncta est et mentis est transcursus velocissimus, saepenumero non ratione, sed deprehendi sensu videtur. Nam quorum primo sensibili tempore prima sensibilis pars in primo sensibili loco manet, horum tantum nos motus

Ed. Chart. VIII. [141.]

Ed. Bas. III. (71.)

γῶς ὁμολογοῦμεν, οὐκ αἰσθήσεσιν, ἀλλὰ συλλογισμῷ λαμβάνειν, ὥσπερ τῆς τε ἐπὶ γνώμονος σκιᾶς καὶ σελήνης καὶ ἡλίου καὶ τῶν ἄστρον ἀπάντων, ὅσα τ' ἄλλα πλεῖστον ἡμῶν ἀφέστηκεν. ὧν δ', ὡς ἐξῆρέθη, βραχυτέρος ὁ χρόνος τοῦ πρώτου πρὸς αἰσθησιν, ἄχρονος ἢ τε μονῇ καὶ ἢ ἐξάλλαξις τῶν τόπων δοκεῖ, πᾶν γὰρ ὃ τι ἐν ἐλάττονι τοῦ πρώτου πρὸς αἰσθησιν χρόνῳ γίγνεται, τοῦτ' ἄχρονον εἶναι φαντάζεται. ταῦτα μὲν οὖν ἰδίᾳ κάλλιον πεφίλοσοφῆσθαι τῷ προηρημένῳ τά τε νῦν προκείμενα καλῶς ἐκμανθάνειν ἄλλα τε πολλὰ τῆς ἱατρικῆς. ἡμῖν δ' ἀρκέσει καὶ τὰ τοσαῦτα πρὸς ἐνδειξιν τοῦ μὴ χρόνον καὶ διαστημάτων ἐπισκοπεῖσθαι τὸ ποσόν, ἀλλ' αὐτὸ τὸ ποιὸν τῆς κινήσεως, ὅπερ ἐστὶ μὲν δύσρητον, ἐξ ὧν δ' εἵπομεν ὁρμώμενος, ἂν γε μὴ παντάπασιν ἀδύνατός τε καὶ ἀταλαίπωρος ᾖς, οὐ χαλεπῶς τεύξῃ τάληθοῦς, εἰς δύναμιν ἀνθρωπίνην. ἔτι δὲ μᾶλλον, εἰ τοὺς ἀνωμάλους κατὰ τάχος καὶ βραδύτητα σφυγμοὺς διαγινώσκειν μελετῶης, εἴροις ἂν ὡς ἐν τῷ ποιῷ κινήσεως ἢ γένεσις αὐτοῖς. μιᾶς γοῦν διαστολῆς πολλάκις ἢ μὲν ἀρχὴ τῆς κινήσεως ἐναργῶς ὠκυτέρα φαίνεται, τὸ δ'

aperte fatemur non sensibus, sed ratione animadvertere, ut gnomonis umbrae, lunae, solis, omniumque siderum quae a nobis longissime remota sunt. Quorum autem, ut dixi, brevius est tempus primo sensibili, nullo tempore praedita horum mansio migratioque videtur; quippe quod minus primo sensibili tempus habet, omni mora hoc putatur carere. Sed haec privatim praestiterit commentari eum, qui cum haec de quibus agimus aveat probe ediscere tum alia in medicina multa. Nobis vero satis haec erunt ad demonstrandum non esse temporum et intervallorum respiciendam quantitatem, sed ipsam qualitatem motus; quae est explicatu quidem difficilis, sed horum quae docuimus ope, nisi sis prorsus stupidus et iners, non magno negotio verum, ut homini licet, consequere. Multoque magis, si dignoscendos inaequales celeritate et tarditate pulsus mediteris, originem ducere eos invenias ex qualitate motus. Ac unius quidem distentionis saepe initium motus plane celerius vide-

Ed. Chart. VII. [141. 142.]

Ed. Bas. III. (71. 72.)

ἔξης βραδύτερον, αὐθις δὲ τὸ πέρας ὠκύτερον οὐ ποσότητάς
 τινας, ἢ χρόνων, ἢ δυνάμεων, ἢ διαστάσεων ἀριθμούντων
 ἡμῶν, ἀλλ' αὐτὸ μόνον τὸ ποιὸν τῆς κινήσεως σκοπούμενων.
 οὐκ οὐδ' ἐπιπολῆς ψαυστέον, ὅποταν τὸ γένος τοῦτο τῶν
 σφυγμῶν ἐπισκοποίμεθα. τοῦ γὰρ ἔξω πέρατος τῆς κινήσεως
 οὕτως ἂν αἰσθανοίμεθα μόνον, οὐ πάσης αὐτῆς. ἐκ δὲ τού-
 των οὐκ ἄδηλον ἤδη τὸ τοὺς τοιούτους σφυγμοὺς δεῖν εἶναι
 πάντως μήτε μικροὺς μήτε ἀμυδρούς. [142] οὐ γὰρ οἷον
 τε τριγῇ τέμνειν τὴν κίνησιν, οὔτε ἐν ταῖς μικραῖς διαστάσεσιν
 οὔτ' ἐν ταῖς ἀρρώστοις δυνάμεσι. κωλύει γὰρ ἐπὶ μὲν τῶν
 πρότερον ἢ σμικρότης, οὐχ ὑπομένουσα τομὴν εἰς αἰσθητὰ
 μόρια, ἐπὶ δὲ τῶν δευτέρων ἢ ἀρρώστια τῆς φύσεως, ὀκλά-
 ζουσα πρὸς τὴν θλίψιν. διὰ τοῦτο γοῦν οὐδ' ἐπὶ τῶν λη-
 θαργικῶν σφυγμῶν ἔστιν φωρᾶσαι τινὰ ἀνωμαλίαν, ἴσως οὐ-
 σαν, ὅτι δαῖται μὲν πάν(72)τως θλίψεως εἰς τὴν διάγνωσιν,
 οὐχ ὑπομένει δ' αὐτὴν ὑπ' ἀρρώστιας. συνετὸν οὖν ἱκανῶς καὶ
 τετριμμένον ἅμα περὶ τὰς διαγνώσεις εἶναι χρῆ τὸν μέλλοντα
 τὴν πρόσήκουσαν ἐκάστου τῶν σφυγμῶν ἐξευρῆσειν ἐπαφήν.

tur, proximum tardius, iterum finis celerior, nec hic quan-
 titates quasdam aut temporum, aut intervallorum, sed ipsam
 unam motus qualitatem attendimus. Quo minus leviter
 palpandum est, ubi genus hoc perpendimus pulsum, ni-
 mirum sic extremum motus finem sentiamus duntaxat, non
 integrum motum. Ex quibus jam liquet ejuscemodi pulsus
 prorsus non oportere parvos esse, nec languidos; neque
 enim trifariam possis motum diffecare, nec in parvis inter-
 vallis, nec in facultatibus imbecillis, quod obstat illis parvi-
 tas, quae dividi sensibiles partes non patitur, hic impediatur
 facultatis infirmitas, quae concidit ad pressum. Quamobrem
 nec in pulsibus lethargicis deprehenderis inaequalitatem,
 quae tamen adest forsitan, quia omnino quo dignoscatur,
 vult comprimi; at hoc prae imbecillitate non sustinet. Qua-
 re qui cuique pulsui inventurus sit contrectationem apposi-
 tam, hunc singulari prudentia esse et expertum in digno-

Ed. Chart. VIII. [142.]

Ed. Bas. III. (72.)

εἰ γὰρ ὁ μὲν μέγιστός θ' ἅμα καὶ σφοδρότατος ἰσχυρῶς ἀνέχεται θλίψεως, τῶν δ' ἄλλων ἕκαστος εἰς ὅσον ἂν ἦτοι σφοδρότητος, ἢ μεγέθους ἐνδεῶς ἔχῃ, εἰς τοσοῦτον ἐλάττονος, πρῶτον μὲν ἀκριβῶς χρὴ πόσον ἀπολείπονται τοῦ μεγίστου θ' ἅμα καὶ σφοδροτάτου διαγινώσκειν, δεύτερον δὲ συλλογίσσθαι πόσον ἀρκεῖ τῆς θλίψεως ἐπενεῖναι τοῖς οὕτως ἔχουσιν. ἕκαστῶς γὰρ ἀμαρτάνειν ἀναγκαῖον, εἴθ' ὑπερβάλλομεν τῆς ἀναλογίας, εἴτ' ἐλλείπομεν· ἐφ' ὧν μὲν γὰρ ἂν ἐλάττω ἦδη θλίψωμεν, ἐκφεύξεται τι τῆς ἐντὸς ἡμᾶς κινήσεως, ἐφ' ὧν δ' ἂν πλέον, τῆς ἐκτός. ὥστε πρῶτον μὲν ἀνώμαλόν ποτε τὴν κίνησιν οὕσαν οὐ γνωρίζομεν, ἔπειτα δὲ καὶ ψευδῶς ὑπὲρ ὅλης ἀποφανόμεθα πολλάκις ἀφ' ὧν ἐν τοῖς μέρεισι κακῶς διέγνωμεν. εἰ γὰρ ἦτοι τὸ πρότερον αὐτῆς μόριον ὠκύτερον, ἢ τὸ δεύτερον ὑπάρχει, γιγνώσκοιτο δ' ἡμῖν αὐτῶν θάτερον μόνον, ἀνάγκη πρῶτον μὲν ὡς ἀνώμαλός ἐστιν ἢ σύμπασα κινήσεις ἀγνοεῖν, ἔπειτα δ' ἦτοι ταχεῖαν, ἢ βραδεῖαν αὐτὴν εἶναι νομίζομεν, οὐδ' ἐτέραν ἀπλῶς ὑπάρχουσιν. ἥς γὰρ κινήσεως τὸ μὲν πρότερον ἢ μόριον ὠκὺ, τὸ δὲ δεύτερον βραδὺ,

scendo oportet. Nam si maximus pariter et vehementissimus validam fert compressionem, atque alius quisque, quantum a vehementia vel magnitudine abest, tanto minorem; primum quantum a maximo et vehementissimo recesserunt; ad unguem perspiciendum est; deinde ratio ineunda est quantum sufficiat compressionis id genus pulsibus impertivisse; utrobique enim offendamus necesse est, siue excedamus proportionem, siue non allequamur; quod ubi minus jam premamus, praeteritura nos sit interni pars motus, ubi vero amplius, externi. Itaque primum motum aliquando inaequalem esse non percipiemus, deinde male etiam de toto motu saepe judicabimus, eo quod male perpenderimus partes. Si enim vel pars ejus prima, vel altera celerior sit et nobis earum tantum altera sit explorata, non possumus primum universum inaequalem motum esse scire, deinde vel celerem, vel tardum arbitramur eum esse, quum neuter planum sit; siquidem cujus celeris erat pars prima et altera tarda, hunc nec celerem absolute, nec tar-

Ed. Chart. VIII. [142.]

Ed. Bas. III. (72.)

ταύτην οὐκ ἂν τις οὐτ' ὠκείαν ἀπλῶς οὔτε βραδείαν ἐν δίκῃ καλέσειεν. οὐκ οὖν, κεφαλὴν γὰρ ἐπιθέντας τῷ λόγῳ χρὴ μεταβαίνειν ἐφ' ἕτερα, τὸν σύμμετρον κατὰ τὴν κίνησιν σφυγμὸν ἐπὶ τῆς ἀρίστης κατασκευῆς ἑξετάσαι προσῆκεν, οὐ κατὰ διαστάσεως καὶ χρόνων ποσότητα, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ ποιὸν, ὡς εἵπομεν, ὅπως ἀπαλλάττεται τῶν τόπων ἐφάσκομεν δεῖν σκοπεῖσθαι, καὶ τούτου μνημονεύοντας, ὃς μὲν ἂν θάττον ἀπαλλαιττόμενος φαίνεται, ταχύν, ὃς δ' ἂν βραδύτερον, βραδύν ὀνόμασαι· ἐμφαίνεσθαι δὲ τοῦτο κατ' αὐτὴν τὴν πρώτην ἐπιβολὴν τῆς ἀφῆς, πρὶν κατὰ πάσης τῆς διαστάσεως ἐννεύχθαι τὴν ἀρτηρίαν· ὥστ' εἴπερ ὁμαλὸς ὁ σφυγμὸς εἴη, οὐ περιμείναντας τὴν ὅλην διαστολὴν ἐκ τοῦ μέρους αὐτῆς περὶ πάσης ἔχειν τεκμήρασθαι· ἀνωμάλου δ' ὄντος ἀπάσῃ τε χρῆναι παρακολουθεῖν ἐλέγομεν, ἐπιβαλεῖν τε τὴν ἀφὴν διαφερόντως, ὡς ἂν ἔχοι μεγέθους τε καὶ σφοδρότητος ὁ σφυγμὸς. περὶ μὲν δὲ τοῦ κατὰ τὴν κίνησιν γένους ἱκανὰ καὶ ταῦτα πρὸς γε τὸ παρόν. αὐθις γὰρ ἡμῖν ἐν ταῖς περὶ τῶν σφυγμῶν διαγνώσεσιν ἀναγκαῖον αὐτῆς ἔσται μνημονεῦσαι.

Κεφ. β'. Περὶ δὲ τοῦ κατὰ τὸ ποσὸν τῆς διαστολῆς ἐφεξῆς λέγωμεν· τριῶν δὲ διαστάσεων οὐσῶν τοῦ σώματος

dum jure vocaveris. Quare, ut oratione in summam collecta alio me conferam, in optima constitutione moderatus motu pulsus erat, non ex intervalli nec temporum quantitate explorandus; sed ex ipsa, ut diximus qualitate, quo pacto discedat ex locis, dicebamus animadvertendum esse; cujus memores, qui decedere celerius videatur, celerem; qui tardius, tardum appellemus; repraesentari autem hoc, ut primum est ad motus tactus, prius quam totum arteria spatium confecerit. Proinde, si pulsus aequalis sit, non expectamus universam distentionem, sed ex parte ejus facere de tota conjecturam possumus; qui si inaequalis sit, omnem assequi dicebamus oportere, tactumque pro magnitudine pulsus et vehementia varie explicare. Atque de genere motus haec in praesentia satis sunt: ejus enim nos iterum in pulsibus dignoscendis mentionem necesse est faciamus.

Cap. II. Deinceps de quantitate distentionis agamus, nam quum corporis arteriae dimensiones tres sint, longitudo,

Ed. Chart. VIII. [142. 143.]

Ed. Bas. III. (72.)

τῆς ἀρτηρίας, μήκους καὶ πλάτους καὶ βάθους, οὐδεμιᾶς οἷον
 τε πάσης αἰσθέσθαι. τῆς μὲν κατὰ τὸ μήκος ἀντικρυς δηλόν,
 μέχρι μὲν γὰρ ἐσχάτου πέρατος ἐκατέρωθεν ἡ ἀρτηρία σφύ-
 ζει, βραχεὶ δ' αὐτῆς μέρει τὴν ἀφὴν ὑπερβάλλομεν, ὅσον ἂν
 ὑπερκύπτῃ τὸν ὄγκον τοῦ προκειμένου σώματος. αὐτὸ δὲ
 τοῦτ' ἐστὶ τὸ ποιοῦν ἢ μακρόν, ἢ βραχὺν εἶναι τὸν σφυγμόν,
 τὸ μὴ πάσης ἄψασθαι δύνασθαι τῆς ἀρτηρίας κατὰ τὸ μήκος,
 [143] ἀλλ' εἶναι τι πάλιν κἀνταῦθα καθ' ἐκάστην φύσιν σώ-
 ματος ἐπιφανὲς ὑπὸ τῷ δέρματι, τῇ δ' ἀρίστη φύσει δηλονότι
 τὸ σύμμετρον, οὗ τὸ μὲν πλεόν μακρόν, τὸ δ' ἔλαττον
 βραχὺν ποιεῖ τὸν σφυγμόν, οὐκ ἀριθμῶ δακτύλων ὁρισθῆναι
 δυνάμενον, ὥσπερ τινὲς, εἰ μὲν τοῖς τέτταρσιν ὑποπίπτοι,
 μακρόν εἶναι λέγουσιν, εἰ δὲ τοῖς τρισὶ, μέσον, εἰ δὲ τοῖς δύο,
 βραχὺν. οὐ γὰρ ἐστὶν ἐν μέτρον σώματος ἀρίστης φύσεως,
 ἀλλὰ καθ' ἐκάστην οὐ χαλεπῶς ἐξευρήσεις τὸ ποσόν, ἀπὸ
 μιᾶς ὀρμηθεὶς, εἰ μόνον συλλογίσασθαι δυνατός εἴης τὸ ἀνά-
 λογόν. ἐκείνη δὲ πάλιν τοὺς ἄλλους παραβάλλων ἀνθρώπους,
 τοὺς ἴσους κατὰ τὸ τοῦ παντός τοῦ σώματος μήκος οὕτως
 ἐρεῖς ἢ μακροὺς, ἢ βραχεῖς ἔχειν τοὺς σφυγμούς· ὡσαύτως

latitudo et profunditas, nullam possumus totam sentire. De
 longitudine apertissimum est, utrinque enim arteria usque
 ad terminum extremum pulsatur. At parvae ejus parti inji-
 cimur tactum, quanta extat ex objecti corporis mole; quae
 quidem ipsa efficit ut longus vel brevis pulsus sit, eo quod
 non possit attingi omnis arteriae longitudo. Sit tamen hic
 etiam aliquid in qualibet corporis natura, quod elucescat
 sub cute, in optima natura moderatum; si quid supra hoc
 sit, longum; si quid infra, brevem reddit pulsus, qui non
 potest numero digitorum definiri; sicuti quidam, si quatuor
 digitis obviet, esse dicunt longum; si tribus, medium; si
 duobus, brevem. Neque enim corporis optimae naturae
 una est mensura, sed in una qualibet facile quantitatem asse-
 quere, unius ope, modo colligere proportionem possis; cum
 qua postea si alios homines conferas pares totius corporis
 magnitudine, dices vel longos vel breves pulsus habere; eo-

Ed. Chart. VIII. [143.]

Ed. Bas. III. (72.)

δὲ ἢ πλατεῖς, ἢ στενοὺς, ἢ ὑψηλοὺς, ἢ ταπεινοὺς, καὶ κατὰ τὰς τρεῖς διαστάσεις ἅμα μεγάλους, ἢ μικροὺς, πανταχοῦ γὰρ ἐπὶ τὸ σύμμετρον ἀναφέρων τοὺς ἄλλους κριθεῖς. ὅτι δὲ καθ' ἕκαστον μὲν τῶν ἄλλων ἐν τοῖς σφυγμοῖς γενῶν εἰς ὁ σύμμετρος, ἐν μόνῳ δὲ τῷ κατὰ τὸ ποιὸν οὐχ ἀπλῶς εἰς, ἀλλὰ καθ' ἕκαστον μέρος σώματος ἰδίου, ἔμπροσθεν εἴρηται. νῦν δ' οὐ τοῦτο προὔκειτο λέγειν, ἀλλ' εἰρημένον ὑπομνήσαντας ἐπ' αὐτὸ τὸ προκείμενον ἐπανελθεῖν ἤδη προσήκει· προὔκειτο δ', οἶμαι, λέγειν, ὡς οὐδεμιᾶς διαστάσεως ἀκριβῶς οἶόν. τε τὸ ποσὸν αἰσθήσει διαγνώσκειν. ἡ δὲ αἰτία τὸ μὲν τι κοινὸν ἐν ἀπάσαις ἔχει, τὸ δ' ἰδίον ἐν ἑκάστη, πρότερον δ' εἰρήσεται τὸ κοινόν. ἐπεὶ τοίνυν οὐδεμία μὲν ἐστὶ τῶν ἀρτηριῶν γυμνή, περικείται δὲ πάσαις αὐταῖς πολλαχόθι μὲν ἐλάττω τε καὶ λεπτότερα σώματα, πολλαχόθι δὲ πλείω τε καὶ παχύτερα, παντί που δῆλον, ὡς οὐκ ἴσον ἀπάσαις τὸ αἰσθητὸν ἔσται τῆς κινήσεως, ἀλλὰ ταῖς μὲν πλείον, ὅσαις ἐλάττω τε καὶ λεπτότερα, ταῖς δ' ἑλαττον, ὅσαις πλείονα τε καὶ παχύτερα περικείται σώματα. τὸ μὲν δὲ κοινὸν τοῦτο, τὸ δ' ἰδίον ἑκάστης τῶν διαστάσεων, τῆς μὲν

dem modo latos, angustos, altos, humiles, ac in tribus simul dimensionibus, magnos, vel parvos, ubique enim ad moderatum referemus, quum alios aestimamus. At enim singulos esse in singulis aliis pulsuum generibus moderatos; sed in sola quantitate non plane unum, sed suum cuique corporis parti, antea explicavimus. Hoc tamen non est hujus loci, sed volui dicti vos admonere, itaque ad institutum jam par est reverti. Institui vero, ut puto, docere, sensu nullius dimensionis exacte dignosci posse quantitatem; cujus rei causa partim omnibus communis, partim sua cuique est. Primo loco communem exponam. Nam quandoquidem inter arterias, quae nuda sit nulla est, sed velliunt eas multis locis pauciora et subtiliora corpora, multis etiam locis plura et crassiora, plane in aperto est, non perinde omnes arteriarum motus posse sentiri, sed illarum magis, quas pauciora tenuioraque; harum minus, quas circumjiciunt plura ac crassiora corpora. Atque haec communis est. Propria vero singu-

Ed. Chart. VIII. [143.]

Ed. Bas. III. (72.)

κατὰ τὸ μῆκος παμπόλλην εἶναι διαφορὰν τοῦ κατ' ἀλ-
θιαν ὑπάρχοντος πρὸς τὸ φαινόμενον, τῆς δὲ κατὰ τὸ πλά-
τος ὀλίγην, ἐλαχίστην δὲ τῆς κατὰ τὸ βάθος. ἐν μὲν γὰρ τῷ
μῆκει δύο καὶ τρεῖς πῆχεις πολλάκις ἐπεχούσης ὅλης τῆς ἀρ-
τηρίας, τρισὶν ἢ τέτταρσι μόνοις δακτύλοις ἢ κίνησις φαίνε-
ται τῆς ἀρτηρίας, τοῦ λοιποῦ παντὸς διὰ τὸ πλῆθος τῶν
προκειμένων σωμάτων ἐγκαλυπτομένου. κατὰ δὲ τὸ πλάτος,
ὅταν ὑπὸ τῶν ἐκατέρωθεν ἐν αὐτῇ περικειμένων πολλῶν ἢ
παχέων ὑπαρχόντων μὴτ' αὐτῷ τῷ σώματι τῆς ἀρτηρίας δυ-
νατὸν ἢ τὴν ἀφὴν ἐπιβάλλειν μήτε διὰ τὸ πάχος αὐτῶν, ἢ
τὸ πλῆθος, εἰς τοῦκτὸς ἢ κίνησις διακνῆται, πολλαχόθι μὲν
ἀπώλεια παντελὴς γίνεται, πολλαχόθι δ' εἰς ἐλάχιστον ἢ κί-
νησις στενοῦται, ὅλη δ' οὐδαμοῦ φαίνεται, διὰ τὸ μηδὲ τὴν
ἀρτηρίαν εἶναί που γυμνήν. οὐ μὲν οὐδὲ τὸ βάθος ἀκριβῶς
ἐστὶ που γυμνὸν, ἵνα κατὰ τοῦτο γοῦν ἢ κίνησις αὐτῆς ἀπασα
σαφὴς φαίνεται· ἀλλ' εἰ καὶ μηδὲν ἄλλο, δέρμα γοῦν αὐτῷ
περίκειται, δι' οὗ τὸν σφυγμὸν αἰσθανόμεθα, πάντως που καὶ
αὐτὸ κατακρύπτει. ὁπότ' οὖν οὕτως ἔχει ταῦτα, πειρατέον
ἐνδείξασθαι τὸν τρόπον τῆς ἀρίστης διαγνώσεως ἐν ἐκάστῃ

larum dimensionum, longitudinis quod permultum interfit
inter veram et apparentem; latitudinis quod parum; pro-
funditatis, quod minimum. Nam quum saepe longa tres
cubitos univērſa arteria ſit, tres vel quatuor duntaxat digiti
percipiunt arteriae motum, reliqua pars a corporum obje-
ctorum numero occultatur. In latitudine quum prae cor-
poribus, quae illam utrinque cingunt, multis illis et crassis,
neque tactus ipſi corpori arteriae applicari poſſit, neque per
crasſitiem illorum et multitudinem foras motus perrumpat,
multis locis omnino motus perit, multis etiam in maxime
angustum cogitur; totum vero, quod arteriam nullo loco
videas nudam. At vero ne profunditas quidem usquam
plane eſt nuda, ut poſſit ſaltem in ea elucere ejus univērſus
motus; ſed ſi nihil aliud, cutis certe ambit eam, per quam
pulſum ſentimus; itaque tecta fuerit haec quoque certe ali-
quatenus. Quae quum ita ſint, dabimus operam ut opti-
mam rationem monſtrems dignoscendarum ſingularum di-

Ed. Chart. VIII. [143. 144.]

Ed. Bas. III. (72. 73.)

διαστάσει· καὶ περὶ πρώτης γε λεγέσθω τῆς κατὰ τὸ μήκος.
ὅτι μὲν δὴ καὶ ταύτην ἀρίστην ἡγήτεον, ἥτις ἂν πλείστης
αἰσθάνηται κινήσεως, ἀντικρὺς δῆλον. ὥς γὰρ εἰ καὶ πάσης
αἰσθέσθαι δυνατόν ἦν, τοῦτ' ἂν ἦν ἄριστον, οὕτως, ἐπειδὴ
τοῦτ' ἀδύνατον, ὅταν μηδὲν τῶν ἐνδεχομένων αὐτῆς γνωσθῇ-
ναι μορίων διαφεύγη, τὴν ἀφὴν ἀρίστην νομιστέον. ὅπως δ'
ἂν τις αὐτὴν ποιήσαστο, πειρατέον εἰπεῖν ὑπομνήσαντας πρό-
τερον ὥς ἐν τρισὶ τούτοις αἱ τῶν αἰσθητικῶν γνώσεων ἀπα-
σαι συνίστανται διαφοραὶ, φύσει τε καὶ ἀσκήσει καὶ τρόπῳ
τῆς ἐπιβολῆς. [144] ὅς μὲν γὰρ ἂν εὐαισθητότατον φύσιν τε
καὶ τὸ αἰσθητήριον ἔχῃ γεγυμνασμένον ἱκανῶς καὶ καθ' ὃν
χρὴ τρόπον ἐπιβάλλῃ τοῖς αἰσθητοῖς, οὗτος ἂν ἄριστος εἴη
γνώμων τῶν ἐντὸς ὑποκειμένων· ὅς δ' ἂν κατὰ τι τούτων
ἀπολίπῃται, καθ' ὅσον ἂν ἀπολίπῃται, κατὰ τοσοῦτο χείρων
εἰς ἀκριβῆ διάγνωσιν. εἰρήσεται δ' οὖν τῷ πεφυκότι μὲν ἄρι-
στα, γεγυ(73)μνασμένῳ δὲ μὴ ῥαθύμως, ὅπως ἂν ἐπιβάλλων
τὴν ἀφὴν ἀκριβῶς αἰσθάνοιτο τῆς κατὰ τὴν ἀρτηρίαν κινήσεως
εἰς δύναμιν ἀνθρωπίνην. καὶ ἐπειδὴ περὶ πρώτης τῆς κατὰ

mentionum; ac primo dicemus de longitudine. Atque esse
hanc censendam optimam, quae motus maximam partem
sentiat, clarissimum est; nam ut si sentire omnis valeat, pri-
mum hoc fit, ita posteaquam hoc non potest, ubi nulla pars
ejus, quae quidem animadverti possit, lateat, tactum existi-
mamus optimum esse. Quomodo autem enim possis insti-
tuere, faciam ut declarem; si ob oculos prius proponam in
tribus his omnes positas esse sensibilibus cognitionum diffe-
rentias, in natura, exercitatione et modo applicationis. Nam
qui tactum natura appositissimum ad sentiendum et probe
exercitatum habet, tum etiam sensibilibus decenter admo-
vet, optimus hic explorator sit eorum quae intus sunt con-
dita; qui hoc est aliquatenus inferior, quam maxime ab
illo abest, tam pessime absolutam cognitionem consequetur.
Explicabo igitur huic, qui optime natura comparatus
est et exercitatus non segniter, qua applicatione tactus ad
unguem, ut homo potest, motum sentiat arteriae. Et quia

Ed. Chart. VIII. [144.]

Ed. Basf. III. (75.)

τὸ μήκος διαστάσεως προϋθέμεθα λέγειν, τὸν εἰς ταύτην ἐπι-
 τηδειότατον τρόπον τῆς ἐπαφῆς ἐροῦμεν. ἄθλιπτος μὲν οὖν
 πάντως ἔστω, πολλαχόθι δὲ καὶ ψαύων ἐπιπολῶς καὶ οἷον
 αἰωρῶν τὴν χεῖρα. χρηστὸς δ' ὁ τοιοῦτος μάλιστα χρόπος
 ἐν τοῖς μικροῖς ἅμα καὶ ἀρρώστοις σφυγμοῖς. θλίψάντων
 γὰρ τούτους κατὰ τι, πολὺ τῆς κινήσεως ἀπόλλυται, πολλὰκις
 δὲ καὶ σύμπασα. παρὰ τε γὰρ τὸ ποσὸν τῆς θλίψεως καὶ
 προσέτι τὸ ποιὸν τοῦ κατὰ τὴν ἀρτηρίαν τόπου ποτὲ μὲν
 πολὺ ἀπολείπεται τῆς κινήσεως, ποτὲ δ' ἔλαττον, ἔστι δ'
 ὅτε καὶ πᾶσα, καὶ διὰ ταῦτα ἀσφαλέστατόν ἐστιν εἰς τὴν τοῦ
 μήκους διάγνωσιν ἀθλίπτως ἐπιβάλλειν τὴν ἀφήν. καὶ γὰρ
 οἱ σφοδροὶ σφυγμοὶ φέρουσι μὲν ἀλύπως τὴν μετρίαν θλίψιν,
 ἀλλ' οὐδὲν οὐδ' οὗτοι βλάβονται ψανόντων ἀθλίπτως. ὅταν
 οὖν ὁ τοιοῦτος τρόπος τῆς ἐπαφῆς χρηστότατος μὲν ᾖ τοῖς
 ἀμυδροῖς σφυγμοῖς, ἀβλαβὴς δὲ καὶ τοῖς σφοδροῖς, οὐκ ἂν τις
 ἕτερον ἀντ' αὐτοῦ προέλοιτο. χρὴ δὲ καὶ τοῦτο προσδιορίσα-
 σθαι φαινόμενον ἐναργῶς, ὥς ἐν ταῖς κατὰ διαφέροντα μόρια
 τοῦ μήκους τῆς ἀρτηρίας θλίψεσιν οὐχ ὁμοίως ἐν ἅπασιν ἢ

de prima dimensione, videlicet longitudine, institui dicere,
 accommodatissimum huic modum tactus aperiam. Omnino
 non premat, imo saepe leviter palpet et veluti suspendat
 manum. Accommodatum est hic in primis modus parvis
 pariter et imbecillis pulsibus; nam hos si aliquatenus pre-
 mas, motus pereat magna ex parte et saepe vero etiam uni-
 versus. Nam pro quantitate compressionis et qualitate prae-
 terea arteriae contentionis modo multum imminuitur ejus
 motus, modo minus, est quum perit totus. Quocirca ad
 longitudinem dignoscendam summa cautio est, ut praeter
 omnem compressionem tactum admoveas. Etenim modicam
 compressionem non graviter ferunt quidem pulsus vehemen-
 tes, non laedentur tamen ne hi quidem, si in palpando nihil
 premas. Quandoquidem igitur hic modus attingendi opti-
 mus est languidis pulsibus, nec incommodus etiam vehemen-
 tibus, cave praeponas illi alium. Porro est illud etiam ex-
 plicandum, quod non obscure advertitur, ubi diversas par-
 tes premas longitudinis arteriae, motum non perinde videri

Ed. Chart. VIII. [144.]

Ed. Bas. III. (73.)

κίνησις φαίνεται βλαπτομένη, ἀλλ' ἐν μὲν τοῖς ἀνώτερον μέ-
ρεσι μείζων ἢ βλάβη, βραχεῖα δ' ἐν τοῖς κατώτερον, καὶ λαν-
θάνουσά γε πολλάκις ἐν τοῖς σφοδροῖς σφυγμοῖς, οὐ μὴν ἐν
γε τοῖς ἀμυδροῖς. ἐν γε τούτοις εἰ τὸ κατώτερον μέρος θλίβει-
μεν, εὐδηλὸς ἡ περὶ τῶν ἀνωτέρων γίνεται βλάβη. τὰ δ'
ἀνώτερα καὶ κατώτερα πῶς ἐνταῦθα χρὴ νοεῖν, οὐκ ἄδηλον,
ὅτι τὰ πορρώτερα μὲν μέρη τῆς καρδίας κατωτέρω, τὰ δ'
ἐγγυτέρω καλοῦμεν ἀνωτέρω. τοῦτο ἐπὶ μὲν τῶν κώλων καὶ
πάνυ σύνηθες· ἐπὶ δὲ τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ μερῶν καὶ κατὰ τὸν
τράχηλον οὐκ ἔθ' ὁμοίως. κοινὸν δ' οὖν ἐφ' ἀπάντων, ὥς
εἴρηται, τὸ τὰ τῆς καρδίας ἐγγυτέρω θλιβόμενα μεγάλην τὴν
βλάβην ἐργάζεσθαι τοῖς ἐφεξῆς, τὰ δ' ἀπωτέρω πολλάκις
μὲν οὐδ' ὅλως αἰσθητὴν, ὅταν ἱκανῶς ἢ σφοδρὸς ὁ σφυγμὸς,
ἔστι δ' ὅτε καὶ φαινομένην ἐν τοῖς οὐ σφοδροῖς. περὶ μὲν
οὖν τῆς κατὰ τὸ μῆκος διαστάσεως ἀρκέσει καὶ ταῦτα, περὶ
δὲ τῶν λοιπῶν δυοῖν ἤδη λέγωμεν, ὥς οὐχ οὕτως εἶναι δύο χρὴ
νομίζειν, ὥς ἐπὶ τῶν τετραπλεύρων καὶ κυβικῶν σωμάτων
ἔστιν ἰδεῖν, ἰδίᾳ μὲν τὸ πλάτος, ἰδίᾳ δὲ τὸ βάθος ἀφωρισμέ-

in omnibus offensum: caeterum in partibus altioribus major
est noxa, minor in inferioribus. Et vero frequenter noxa
non animadvertitur in vehementibus pulsibus, secus in lan-
guidis: nam in his si inferiorem partem prefferimus, lucu-
lenta superioribus noxa datur. Superiores autem et infe-
riores quomodo hoc loco accipiendae sunt, non est obscu-
rum: ut remotissimae a corde partes inferiores, et vici-
niores appellantur superiores: hoc in artubus quidem per-
quam est solemne, non item in capitis partibus et colli. Ita-
que ad omnes pertinet, ut diximus, cordi viciniore, si
premuntur, magnam injuriam subjectis facere; remotiores
saepenumero nullam, quae animadverti possit, si bene ve-
hemens pulsus sit, interim tamen manifestam in non vehe-
mentibus. Atque de longitudine haec satis sint. Nunc de
reliquis duabus agamus, quas non ita oportet duas numera-
re, ut sicut in quadrangularibus et quadratis corporibus
videas separatim latitudinem, separatim profunditatem di-

Ed. Chart. VIII. [144. 145.]

Ed. Baf. III. (75.)

νον, ἀλλ' ὥσπερ ἐν κύκλῳ καὶ σφαίρᾳ συγκέχνηται πάντα, καὶ μία τις ἢ γραμμῆς, ἢ ἐπιφανείας περιφέρεια φαίνεται, τὸν αὐτὸν τρόπον ἡγητέον ἔχειν καὶ ἐπὶ τῆς ἀρτηρίας, φαίνεται γὰρ ἐν ταῖς ἀνατομαῖς πολλαχόθι μὲν κυλινδροειδῆς, πολλαχόθι δὲ κωνοειδῆς τὸ σχῆμα. πῶς οὖν ἐπῆλθε τοῖς ἱατροῖς ἰδίᾳ μὲν περὶ πλάτους, ἰδίᾳ δὲ περὶ βάθους ἀρτηρίας διαλέγεσθαι, δέον, ὥσπερ ἐστὶ τε καὶ φαίνεται κατὰ τὰς διαιρέσεις, τὸ μὲν τι μῆκος αὐτῆς, τὸ δὲ τι κύκλον ὀνομάζειν; ἀμελεῖ καὶ ὀνομάζουσιν οὕτω πολλοὶ πολλάκις, οὐ μὴν διὰ παντός γε δυνατόν οὔτε τούτοις οὔτ' ἄλλῳ τινι περὶ τῶν ἐναργῶς φαινομένων διηγουμένῳ μῆκος καὶ κύκλον ὀνομάζειν μόνον, ἀλλ' ἀναγκασθήσονται πολλάκις εἰπεῖν τινα διαστολὴν αὐτῆς ὑψηλὴν μὲν, στενὴν δὲ, καὶ αὖθις ἑτέραν ταπεινὴν μὲν, πλατεῖαν δέ· καὶ γὰρ φαίνεται ταῦθ' οὕτως ἐναργῶς, ὥς ἀμφισβητῆσαι [145] μηδένα. καὶ διὰ τὰ τοιαῦτα φαινόμενα διαφερούσας ἐννοίας πλάτους τε καὶ βάθους ἡναγκάσθημεν ἔχειν ἐπὶ τῶν ἀρτηριῶν. ὥσπερ δὲ τὰς τοιαύτας διαφορὰς αἰσθήσει διέγνωμεν, οὕτω πολλάκις ὁμολογοῦμεν ἀκρι-

flinctam: sed sicut in circulo et globo confusa sunt omnia, una vero quaedam, vel lineae, vel superficiei videtur circumferentia, sic esse in arteria putes: cujus cernitur in dissectionibus figura multis locis cylindrum, multis etiam conum referre. Quomodo igitur medicis in mentem venit seorsum de latitudine, seorsum de profunditate differere, quum deberent, ut est et conspicitur ex partitionibus, unam longitudinem ejus appellare, alterum circulum, ut certe multi frequenter vocant? Non perpetuo possunt tamen, nec hi, nec alius quisquam, quum de exemplis evidentibus narrant, longitudinem et circulum tantum appellare; sed exprimet saepe necessitas, ut distentionem altam quandam vocent et angustam, contra etiam aliam humilem latamque, etenim hoc ita clarum est, ut ambigat nemo. Sic propter haec manifesta eventa habere diversas latitudinis et profunditatis notiones coacti sumus. Porro sicut sensu percipimus eas differentias, ita circularem nos figuram saepe animad-

Ed. Chart. VIII. [145.]

Ed. Bas. III. (73.)

βῶς κυκλοτερεῇ τὴν κίνησιν ἡμῖν φαίνεσθαι. καὶ νῦν ἐροῦμεν ὑπὲρ ἑκατέρων τῶν διαφορῶν κοινῇ, πῶς ἂν τις ἄριστα τὴν ἐπιβολὴν ποιούμενος τῶν δακτύλων διαγιγνώσκειν αὐτὰς δύνατο. καὶ γὰρ οὐ σμικρά τις ἀπορία δόξειεν ἂν ἐν τῇ διαγνώσει ταύτῃ περιέχεσθαι, κατὰ μηδεμίαν ἐπιβολὴν ἀπάσης τῆς διαστάσεως ἡμῶν αἰσθάνεσθαι δυναμένων, μήθ' ὅταν ἐπιπολῆς ψάυωμεν, ἥ γὰρ τοιαύτη μόνων τῶν ἐσχάτων τῆς κινήσεως αἰσθανομένη τὸ πρὸ τοῦ πᾶν ἀγνοήσει, μήθ' ὅταν ἱκανῶς θλίβωμεν, πρὸς γὰρ τῷ κατὰ τοὺς σφοδροὺς σφυγμοὺς μόνους ἐγχωρεῖν τοῦτο δοῦν, ἔμπαλιν ἢ τοιαύτῃ τῇ πρότερον τῶν ὑστέρων τῆς διαστάσεως ἀναίσθητος ἔσται, τῶν πρώτων μόνον αἰσθανομένη· κατὰ ταῦτα δ' ἱκανὸν εἰ μέση τινὲ τῶν εἰρημένων ἐπιβολῶν ἑτέρα χρησαίμεθα, τὰ τε πρῶτα καὶ τὰ τελευταῖα τοῦ διαστήματος ἀγνοήσομεν. ὅτι δ' ἀληθές ἐστιν ὃ λέγω, πειραθεῖς ὁ βουλούμενος γινώσκειται. θλίψας γὰρ τοὺς σφοδροὺς σφυγμοὺς, τούτους γὰρ μόνους ἐγχωρεῖ θλίβειν, οὐκ εἴσεται πηλικοὶ τινές εἶσιν. ἀπόλλυται μὲν γάρ τι καὶ αὐτῆς τῆς κινήσεως ἐν ταῖς πλείσταις τῶν θλίψεων, ὥς καὶ πρόσθεν εἴρηται· τὸ διάστημα δ' οὐκέτι μικρὸν, ἀλλ'

vertere clare fatemur. Itaque de utraque jam differentia dicemus in communi, qua potissimum ratione applicandorum digitorum ad eas pervenire dignoscendas queas. Neque enim in iis dignoscendis mediocris inesse scrupulus videatur, quod nulla admovendi tactus ratione valeamus sentire intervallum totum: neque quum leniter palpemus (nam ea extremas tantum partes sentiat motus: quae praecedebat, ignoret universam) neque quum premimus multum. Ut enim omittam hoc in vehementibus tantum pulsibus permiffum esse, contra ac prior postremam partem ignorabit intervalli, tantum sentiet primam. Jam si alia utamur applicatione inter illas media, et prima pars intervalli et postrema nos fugiet. Hoc verum esse quisque experientia discat. Nam vehementes pulsus si premas (hos enim premere solos fas est) nescies quanti sint, quod pereat fere in compressionibus, ut ante significavimus, aliquid etiam de ipso motu, ac intervallum non jam parva ex parte, sed prope corrumpatur uni-

Ed. Chart. VIII. [145.]

Ed. Bas. III. (73.)

ὀλίγου δεῖν ὅλον διαφθείρεται. ψάυσας δ' αὖ πάλιν ἐπιπολῆς οὐχ ἔξεις μαντεύσασθαι κατὰ πηλίκου διαστήματος ἢ κίνησις ἡνέχθη. ἢ μὲν οὖν ἀπορία τοιαύτη. λύσις δ' αὐτῆς τὸ μὴ ζητεῖν πάντως αἰσθήσει διαγνῶναι τὸ ποσὸν τῆς διαστολῆς, ἀλλ' εἰ καὶ συλλογισμῷ τινι δυνάμεθα μηδὲν ἡγεῖσθαι βεβλάφθαι. πρόκειται γὰρ ἡμῖν οὐκ αἰσθήσει πάντως γνῶναι τὰ συμβεβηκότα τοῖς σφυγμοῖς, ἀλλ' ἀπλῶς γνῶναι. πᾶσα μὲν οὖν ἢ τοιαύτη γνῶσις αἰσθήσεως δεῖται, οὐ μὴν μόνης γε ταύτης, οὐδ' ὥς αἰετὸ πᾶν εὐρίσκειν δυνάμενης, ἀλλ' ἱκανὸν πολλάκις ἐν τι τῶν αἰσθητῶν παθημάτων γνώρισμα ποιήσασθαι τῆς τοῦ πράγματος ὅλης οὐσίας. ἔχει γοῦν οὕτως καὶ ἐν τῶν νῦν προκειμένων. εἰ γὰρ ἐπιπολῆς ψαύοις, ἀναγκαῖον ἦτοι κατὰ πλείονα μόρια προσπιπτούσης αἰσθάνεσθαι τῆς ἀρτηρίας, ἢ κατ' ἐλάττωνα, μεθ' ἣν διάγνωσιν συλλογισμὸς αἰσθήσει παρακείμενος ἡμᾶς εἰσέρχεται, μεγάλην μὲν εἶναι διαστολὴν τὴν κατὰ τὰ πολλὰ μόρια κινούσαν τὴν ἀφῆν, μικρὰν δὲ τὴν κατ' ὀλίγα. φέρε γὰρ εἶναι κυκλοτερεῇ τὴν πρόσπτωσιν αὐτῆς, ἅρ' οὐ πρόδηλον, εἰ μὲν ἀξιόλογος εἴη τὸ μέγεθος ἢ τοῦ κύκλου περιφέρεια, καὶ τὴν ὅλην εἶναι διαστο-

versam. Contra si leniter palpes, per quantum intervalli sit motus delatus, non divines. Habes difficultatem quae sic explicatur, si ut prorsus distentionis quantitatem sensu dignoscamus, non laboremus, sed et ratione quadam possimus nihil laesam esse existimare. Neque enim hoc nos quaerimus, ut sensu omnino, quae accidunt pulsibus, cognoscamus, sed ut simpliciter cognoscamus. Ergo sensum requirit quidem omnis talis notitia, attamen non hunc solum, neque quasi semper valeat quidlibet invenire: sed satis est frequenter, si sensibilis affectus unus totius rei denunciet essentiam. Eadem ratio eorum est, de quibus nunc agimus. Nam si leniter palpes, aut pluribus in partibus occursum arteriae necesse est sentias, aut in paucioribus: quo cognito, ad sensum ratio adjuncta, nobis magnam distentionem suggerit esse, quae multis partibus movet tactum; parvam, quae paucis. Age fac circularem ejus occursum esse, quid? nonne clarum est si insigni sit circumferentia circuli magnitudine, totam etiam

Ed. Chart. VIII. [145, 146.]

Ed. Bas. III. (73. 74.)

λὴν τῆς ἀρτηρίας ἀδρᾶν· εἰ δ' ἡ περιφέρεια μικρά, καὶ τὴν διαστολὴν ὅλην ἰσχνὴν εἶναι; οὔτε γὰρ τὴν ἰσχνὴν διαστολὴν μεγάλοις ὀρίζεσθαι κύκλοις δυνατόν οὔτε τὴν ἀδρᾶν μικροῖς, ἀλλ' ἀνάγκη ἀνάλογον ἔχειν τῷ ποσῷ τῆς διαστολῆς τὸ ποσὸν τοῦ περιγράφοντος αὐτὴν κύκλου. κατὰ ταῦτα δὲ, καὶ εἰ μὴ κύκλος ἀκριβῆς εἴη τὸ πέρασ τῆς διαστολῆς, ἀλλ' ὅλον κολοβὸς κατὰ μέρος, ὅπερ ἐν τοῖς ὑψηλοῖς καὶ στενοῖς ἢ ταπεινοῖς καὶ πλατέσιν εὐρίσκεται σφυγμοῖς, ὁ συλλογισμὸς ὁ τοῦ ποσοῦ τῆς διαστολῆς ὁμοίως ἔν γίγνεται. τὰ τε γὰρ τῆς διαστολῆς τὰ τε τῆς εἰς ὕψος ἀνόδου πέρατα τμήματα κύκλου πάντως ἔσται, καὶ ταῦτ' ἦτοι μείζονα, ἢ μείονα καθ' ἑατέρωθεν, ἦτοι κοιλότερα τῆς περιφερείας ταύτης, ἢ κυρτότερα φαινόμενα πάντως ἦτοι μακροτέραν, ἢ βραδυτέραν ἀποφαίνει τῆς ἀκριβῶς κυκλωτερόν· τὴν νῦν φαινομένην γραμμὴν. καὶ οὕτως τὸ τ' ἄριστον τῆς εἰς πλάτος τε καὶ βάθος διαστάσεως τὸ τε διαστολῆς ὅλης τὸ ποσὸν ἀναλογιούμεθα. [146] φέρε γὰρ φαίνεσθαι κυρτοτέρας μὲν καὶ προπέ(74)τεστέρας τὰς ἐν τοῖς πλάγιοις τῆς ἀρτηρίας προσπτώσεις, κοιλότεραν δὲ πῶς καὶ

crassam esse distentionem arteriae et universam distentionem gracilem; si circumferentia sit parva? Neque enim magnis circumferibi circulis gracilis distentio potest, nec crassa minutis; caeterum quantitati distentionis necessario respondet circuli circumscribentis eam quantitas. — Haud aliter etiam si verus non sit et exactus circulus finis distentionis, sed quasi mutilus partim, id quod in altis et angustis, vel humilibus et latis usu venit, ratio similiter subducitur quantitatis distentionis. Nam tum distentionis tum ascensus fines particulae prorsus erunt circuli, hique prout appareant majores, vel minores utrinque, vel concavi magis hac circumferentia, vel gibbosiores omnino, vel longiorem, vel angustiores, vel latiore, quam est exacte circularis, hanc lineam, quae in praesentia cernitur, ostendunt. Unde inaequalitatem nos latitudinis et profunditatis totiusque quantitatem distentionis aestimabimus. Age enim videantur gibbosiores ac praeruptiores obliqui occursus arteriae, praeterea cava magis quodammodo et humilior in profunditate,

Ed. Chart. VIII. [146.]

Ed. Bas. III. (74.)

ταπεινοτέραν τὴν κατὰ βάθος, ὥστε μηδὲ κύκλου περιφέρειαν
 εἶναι δοκεῖν ὑπάρχειν, ἀλλ' ὅλον εὐθείαν γραμμὴν εἶναι, δῆλον,
 ὡς ὁ τοιοῦτος σφυγμός πλατὺς ἐσται καὶ ταπεινός. ἡ μὲν γὰρ
 εἰς τὸ πλάτος κινήσεις ἐπὶ πλεον ἐκταθεῖσα πλατὺν εἰκότως ἐρ-
 γάζοιτ' ἂν, ἡ δ' εἰς ὕψος κολληθεῖσα ταπεινόν. ἐμπαλιν δὲ εἰ
 τὰ ἐν τοῖς πλαγίοις μόρια τῆς κινήσεως ἀπολείποιτο πολὺ τοῦ
 μέσου, τὸ μέσον δ' αὐτὸ κυρτὸν ἐκάνως φαίνοιτο, δῆλον,
 ὡς ὁ τοιοῦτος σφυγμός ὑψηλὸς μὲν ἐσται, στενὸς δέ· παντά-
 πασι δὲ στενῆς τῆς κατὰ τὸ πλάτος αὐτοῦ προσβολῆς γενομέ-
 νης, ὡς μὴ δοκεῖν μειμῶσθαι μόνον τὴν ἐν τοῖς πλαγίοις κί-
 νησιν, ἀλλ' ὅλην τελέως ἀπολωλέναι, χαλεπὸν γινῶναι, μᾶλ-
 λον δ' ἀδύνατον, ὅσον γ' ἐπὶ τούτοις, ὁποῖός τις ἐστίν ὁ
 σφυγμός. εἰ μὴ γὰρ διορισμούς τινας παραλάβοιμεν, οὐκ
 εἰσόμεθα πότερον ὑψηλός, ἢ ταπεινός, ἢ σύμμετρός ἐστι
 κατὰ τὸ βάθος. ἅπαντα γὰρ εἶναι δύναται. καὶ γὰρ εἰ
 ταπεινός ἅμα καὶ στενός εἴη, τοιοῦτος φανήσεται, καὶ
 εἰ ὑψηλός ἅμα καὶ στενός εἴη, τοιοῦτος φανήσεται, καὶ
 εἰ σύμμετρος κατὰ βάθος ἅμα καὶ στενός. τὸ μὲν γὰρ
 εἶναι στενῶ τῷ τοιούτῳ σφυγμῷ πάντως ὑπάρχει διὰ τὴν

adeo ut ne circuli quidem videatur circumferentia manere,
 sed veluti recta linea esse, profecto apertum est, talem pul-
 sum latum fore et humilem. Nam motus in latum amplius
 exporrectus, latum merito efficiat, at motus ascensu pro-
 hibitus humilem. E diverso si motus obliqui partes longe
 citra medium constiterint, ac medium ipsum satis videatur
 gibbosum esse, plane is pulsus erit altus angustusque, si se-
 mel angustus ejus in latitudine occurfus evadat, ut non mo-
 do imminutus esse obliquus motus, sed et totus semel videat-
 ur periisse, difficilis cognitu est, vel potius cognosci non
 potest, quantum in his est, qualis sit pulsus. Nam nisi di-
 stinctiones adhibeamus quasdam, non assequemur, altusne
 sit, an humilis, an moderatus profunditate: nam omnia esse
 potest. Etenim si humilis sit pariter et angustus, talis vi-
 debitur esse, et si altus simul et angustus, ejuscemodi appa-
 rebit, denique si moderatus profunditate una et angustus, ta-
 lem dicas esse; nam angustiam is pulsus prorsus ex motu

Ed. Chart. VIII, [146.]

Ed. Bas. III. (74.)

εἰς τὸ πλάτος κίνησιν κεκωλυμένην. ἡ δ' ἀπορία περὶ τοῦ
βάθους ἐστίν, ὃ καὶν ἐκ πολλοῦ διαστήματος, καὶν ἔξ ὀλίγου,
καὶν ἐκ συμμετροῦ τὴν κίνησιν ἀρχομένην ἔχη, τὴν αὐτὴν τοῖς
ἐπιπολῆς ἀπτομένοις φαντασίαν ἐργάζεται. στενῆς γὰρ αἰσθή-
σονται τῆς κινήσεως. πῶς οὖν διορισθήσεται; πολλαχῇ μὲν
καὶ τοῖς τῆς ἀφῆς παθήμασιν, διὰ παντὸς δὲ τῷ λογισμῷ.
λεκτέα δὲ πρότερα τὰ τῆς ἀφῆς, ἐφ' ὧν ἐγκωρεῖ διὰ ταύτης
τι λαβεῖν σαφές. ἐγκωρεῖ δ' ἐπὶ σφοδρῶν σφυγμῶν, ὑπὲρ ὧν
εἴρηται πολλάκις, ὅτι μόνοι θλιβόντων τὴν ἀρτηρίαν οὐκ
ἀπόλλυνται. ῥᾶστον οὖν ἐπὶ γε τῶν τοιούτων γνωρίσαι τὸ
βάθος τοῦ σφυγμοῦ. θλίψαντι γάρ σοι τάχα μὲν καὶ δι' αὐτῆς
τῆς ἀφῆς, ἔαν ἡ γεγυμνασμένη τε καὶ ἀπαλὴ καὶ ἀκριβῶς
αἰσθανομένη φύσιν, γενήσεται τις διάγνωσις τοῦ διαστήματος
τῆς κινήσεως· εἰ δὲ μὴ, ἀλλ' ὃ γε χρόνος ὁ τῆς κινήσεως ἐν-
δείξεται τὸ ποσὸν τῆς διαστάσεως. εἰ γὰρ οἷός τ' εἴης διακρί-
ναι ἰδίᾳ μὲν τὸ ποιὸν τῆς κινήσεως, ἐν ᾧ τὴν κατὰ τάχος
τε καὶ βραδύτητα διαφορὰν εὗρισκομεν, ἰδίᾳ δὲ τὴν κατὰ τὸν
χρόνον, ἐν ᾧ βραχυχροπίους κινήσεις διαγιγνώσκομεν, οὐκ ἂν

inhibito in latitudinem contraxit. Difficultas vero residet
in profunditate, quae et si ex longo intervallo et si ex brevi
vel moderato motum ordiatur, eandem tamen tangentibus
repraesentabit speciem, nam angustum motum percipient.
Qua ergo ratione explorabitur? frequenter quidem etiam
tactus affectibus, perpetuo tamen ratione. Primum de ta-
ctus affectibus dicemus, in quibus possis per eum manifesti
deprehendere aliquid: licet autem in vehementibus pulsibus,
qui ut saepe monuimus, soli pressa arteria non labefactan-
tur. Prompta ergo in illis quidem notitia profunditatis est
pulsus. Nam si presseris, forsitan vel ipso tactu, si exer-
citatus sit et mollis siveque sponte exacte sentiat, in noti-
tiam aliquam pervenies intervalli motus: sin minus, tempus
certe motus quantitatem declarabit intervalli. Nam si
discernere sigillatim motus qualitatem poteris, in qua diffe-
rentiam celeritatis et tarditatis reperimus, sigillatim etiam
temporis quantitatem, ubi breves motus animadvertimus,

Ed. Chart. VIII. [146, 147.]

Ed. Bas. III. (74.)

λανθάνοι κατὰ τὴν ἐπίθλησιν αὐτῶν οὐδέτερον. εἰ δ' ἄμφω
 λάβοις, οὐ χαλεπῶς συλλογιῇ περὶ τῆς διαστάσεως. φέρε γὰρ
 εἶναι ταχέϊαν μὲν τὴν κίνησιν, πολυχρόνιον δὲ, παντί που δῆ-
 λον, ὡς κατὰ μεγίστης αὐτῇ διαστάσεως ἐνήνεκται. πάλιν οὖν
 ἔστω βραδεῖά τε καὶ βραχυχρόνιος, εἴη ἂν, οἶμαι, καὶ ἡδε κατ'
 ἐλαχίστης διαστάσεως ἐνηνεγμένη. σφοδροῦ μὲν ὄντος τοῦ
 σφυγμοῦ, κατὰ τόνδε τὸν τρόπον διαγινώσκειν τοῦ βάθους τὸ
 ποσόν, ἀμυδροῦ δ' ὄντος, ἡ μὲν αἰσθησις ὠφελεῖν ἡμᾶς οὐδὲν
 ἔτι δύναται, θλιβόντων γὰρ ἀπόλλυται παντελῶς ἡ κίνησις ἐν
 τοῖς τοιούτοις σφυγμοῖς, τῷ λόγῳ δὲ τηλικαῦτα τὸ πᾶν ἐξηγνέ-
 τέον. εἰρήσεται δὲ περὶ τῶν ἐν τοῖς σφυγμοῖς αἰτίων, ὡς οὐ
 πᾶσι πάσαις διαφοραῖς μίγνυσθαι δύνανται, καὶ διορισθήσεται,
 τίνες εἰσὶ καὶ ὅποτε καὶ ὅπως. ὥστ' ἐκ τῶν ἄλλων τῶν φαι-
 νομένων ἐναργῶς εἰδέναι τί καὶ περὶ τῶν οὐ φαινομένων
 ἐν ἐκείνοις διδαχθήσεται, καὶ διότι στενός θ' αἶμα καὶ ἀμυ-
 δρὸς σφυγμός, ὑψηλὸς οὐκ ἂν ποτε γένοιτο. περὶ μὲν δὴ
 τούτων ἀρκέσει καὶ τὰ τοσαῦτα.

Κε φ. γ'. [147] Περὶ δὲ τῶν ῥυθμῶν ἐφεξῆς ἐροῦμεν
 εἰς ταύτην τὴν τάξιν τῆς διδασκαλίας ἀγόμενοι κατὰ τὴν

nentra te harum, si premas, fugiet. Quod si ambas affec-
 tus sis, facile de intervallo conficies. Est celer motus et
 diuturnus, sane apertissimum est maximo eum spatio delatum
 esse, contra tardus esto et brevis; sit utique et hic minimo
 spatio devectus. Atque hoc pacto si vehemens sit pulsus,
 profunditatis quantitatem dignoscimus, qui si languidus sit,
 nihil jam nobis sensus adjumenti adferre poterit, quod mo-
 tus in ejusmodi pulsibus compressione perditur universus,
 quare ratione hic tota res investiganda est. Dicemus autem
 de causis pulsuum, non omnes cum omnibus differentiis
 posse confundi, distinguemusque, quae illae sint et quando
 et quemadmodum. Itaque ex aliis, quae aperte sunt con-
 spicua, quomodo etiam aliquid de obscuris deprehendas, in
 ibi docebimus, ad haec cur angustus simul et languidus pul-
 sus altus nunquam sit. Sed de his hactenus.

Cap. III. Posthac de rhythmis verba faciemus: quem
 ordinem secuti sumus docendi, quod conjuncta ejus cum

Ed. Chant. VIII. [147.]

Ed. Bas. III. (74.)

οικειότητα τῆς διαγνώσεως, ἐπεὶ τοι κατὰ γε τὴν φύσιν αὐτῶν τῶν πραγμάτων τὰ καθ' ἑν μόνιον σφύγμου καὶ μάλιστα τὴν διαστολὴν συνιστάμενα γένη πρότερον ἔχρην ἐπελθεῖν, ὡς ἐν τοῖς περὶ διαφορᾶς σφυγμῶν ἐποιήσαμεν. ἀλλ' ἐπεὶ τὰ μὲν ἐν ἑνὶ μορίῳ συνιστάμενα γένη τὰ μὲν εἰρημένων ὑπόλοιπα κοινῆς δαῖται διδασκαλίας, τὸ δὲ τῶν ἑνθμῶν τοῖς προειρημένοις δύο γένεσιν ἔζευκται κατὰ τὴν διάγνωσιν, ὡς αὐτὸς περὶ αὐτῶν λόγος ἐνδείξεται, διὰ τοῦτ' ἐφεξῆς ἐροῦμεν περὶ ἑνθμῶν, τὸν περὶ σκληρότητος καὶ σφοδρότητος λόγον εἰς τὸ μετὰ τούτου βιβλίον ἀναβαλλόμενοι, ὥσθ' ἕκαστον τῶν ὑπομνημάτων τελείαν ἔχειν τῶν παρακειμένων ἀλλήλοις κατὰ τὴν διάγνωσιν τῶν γενῶν τὴν διδασκαλίαν. ἐπεὶ τοίνυν ὁ ἑνθμός ἐν τῷ παραβάλλειν τὸν χρόνον τῆς διαστολῆς τῷ χρόνῳ τῆς συστολῆς γίνεται, χρὴ δηλονότι διαγνωστικούς ἡμᾶς ὑπάρχειν ἰδίᾳ πρότερον ἑκατέρου τοῦ χρόνου. τοῦτο δ' οὐ πάνυ τι ῥᾶδιον. εἰ γὰρ ἐν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ λεγθέντων ἀναμνησθεῖμεν, ἥνικ' ἐζητοῦμεν πότερα πάσης αἰσθέσθαι δυνατόν ἐστι τῆς διαστολῆς καὶ τῆς συστολῆς, ἢ διαφεύγει τι τῆς

superioris est exploratio. Nam natura quidem rerum ferebat, ut quae una in parte pulsus, maxime distentione, genera consistunt, prius exponeremus, quod in commentariis de differentiis pulsuum fecimus; verum quia genera in una parte posita, quae de superioribus adhuc reliqua sunt, flagitant communem tractatum, rhythmorum autem genus adjunctam cum superioribus duobus generibus habet cognitionem, ut ipse de his sermo docebit, ideo posthac de rhythmis narrabimus, de duritie et vehementia rejiciemus in proximum librum, ut absolutam complectantur singuli commentarii generum disciplinam, quae conjuncta cognitione sunt. Quia jam in comparatione temporis distentionis cum contractionis tempore rhythmus consistit, prius paranda separatim nobis utriusque temporis notitia est. Hoc vero parum facile est, nam (memoriam si conservavimus eorum, quae primo in libro retulimus, ubi quaereremus, ecquid sentire totam distentionem et contractionem possimus, an pars nos fugiat

Ed. Chart. VIII. [147.]

Ed. Bas. III. (74.)

κινήσεως ἡμᾶς ἑκατέρας, εἰσόμεθα ὅπως χαλεπὸν ἐστὶ, μᾶλλον δ' ἀδύνατον ἅπαντος τοῦ κατὰ ταύτας χρόνου τὴν διάγνωσιν ποιήσασθαι. δέδεικται γὰρ ἐκεῖ τὰ γε πρῶτα τῆς διαστολῆς, τὰ δὲ τελευταῖα τῆς συστολῆς ἄγνωστα. καθ' ὅσον δ' ἂν τὴν κινήσεως διαλανθάνῃ, κατὰ τοσοῦτον, οἶμαι, καὶ τοῦ χρόνου διαφεύξεται. πρῶτον δ' αὐτὸ τοῦτο πάλιν ἀναμνηστέον τε καὶ διοριστέον, ὡς οὐ ταῦτόν ἦν τό τ' ἐν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ ζητηθὲν καὶ τὸ νῦν ὀλίγον ἔμπροσθεν. ἐκεῖ μὲν γὰρ ἐζητεῖτο περὶ διαστολῆς ἀπλῶς, ἐνταυθοῖ δὲ περὶ τοῦ κατὰ τὸ ἐν αὐτῇ ποσὸν χρόνου. ἐν μὲν οὖν τῷ ζητεῖν ἀπλῶς εἰ πάσης αἰσθάνεσθαι δυνατόν ἐστὶ τῆς διαστολῆς, ὅσον ἂν διαφεύγῃ τῆς κινήσεως τὴν ἀφῆν, τοῦτ' ἂν ἀδιάγνωστον εἶναι φήσομεν. ἐν δὲ τῇ διαγνώσει τοῦ κατ' αὐτὴν ποσοῦ πηλίκον ἐστὶ τὸ διάστημα καθ' οὗ κινίηται σκοπούμεθα. καὶ δέδεικται μικρῶ πρόσθεν, ὡς εἰ μόνου τοῦ πέρατος τῆς διαστολῆς ἀκριβῆ τὴν διάγνωσιν σχοίημεν, συλλογισμὸς ἡμῖν παρακεκείμενος αἰσθήσει τὴν ἐνδειξιν τοῦ κατ' αὐτὴν ποσοῦ ποιήσεται. δυνατόν οὖν ἐστὶ μηδενὸς ἄλλου μέρους τῆς κινήσεως πλὴν τοῦ ἕξω πέρατος αἰσθανομένους ὅση μὲν τίς ἐστὶ κατὰ τὸν χρόνον ἄγνωεῖν,

atriusque motus) sciemus, quam sit laboriosum, adeoque praeter omnem nostram facultatem, ut notitiam comparare omnis harum temporis possimus. Quo loco principium distentionis ostendimus et finem contractionis non cognosci posse. Jam quatenus aliquid nos motus latet, hactenus etiam tempus scilicet praeteribit. Primum id est ipsam repetendum, declarandumque idem non esse, quod in primo libro quaereretur ac quod paulo superius, nam illic de distentione quaerebatur absolute, hic de temporis ejus quantitate. Proinde quam absolute quaeritur, an omnis sentiri distentio possit; quae tactum fugit motus pars, hanc confirmavimus non dignosci; in exploranda autem ejus quantitate, quantum promota spatii sit, advertimus. Ac non ita dudum diximus, modo finis distentionis habeamus veram notitiam, rationem nobis cum sensu conjunctam subjecturam esse ejus quantitatem. Itaque possumus, quamvis nisi externum finem motus, partem aliam nullam sentiamus, quantum is

Ed. Chart. VIII. [147. 148.]

Ed. Bas. III. (74.)

καθ' ὅσον ἐγίνετο διαστήματος, διαγιγνώσκειν. τούτων οὖν τὸ μὲν ἕτερον ἐν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ τὴν ζήτησιν ἔσχε, τὸ δ' ἕτερον οὐ πρὸ πολλοῦ πεπεσμένα διεξιόντες. ἀναμνησθῶμεν οὖν πάλιν, ὡς ἐν τοῖς σφοδροῖς σφυγμοῖς, εἰ θλίψαιμεν συμμέτρως τὴν ἀρτηρίαν, καὶ μὲν πρῶτα κινήσεως γνωριοῦμεν, ἀγνοήσομεν δὲ τὸ ποσὸν τοῦ διαστήματος. ἔτι δὲ καὶ τοῦτο προσαναμνησθῶμεν, ὃ ἐν τῷ δευτέρῳ βιβλίῳ κατ' ἀρχὰς εὐθύς ἐδείχθη, μὴ ταῦτόν εἶναι ποσότητα χρόνου κινήσεως ἐξετάζειν καὶ τάχος, ἢ βραδύτητα διαγιγνώσκειν. τούτων γὰρ ἡμῖν εἰς τὰ παρόντα δεῖ πάντων, ἢ ἀκριβῶς καὶ διηρθρωμένως εἰδῶμεν, εἰ διενήνοχεν ἡ τοῦ διαστήματος καθ' οὗ τὴν κίνησιν ἐνηνέχθαι συμβέβηκεν διάγνωσις τῆς τοῦ χρόνου, καὶ ὡς ἑκατέρων ἑτέρᾳ τίς ἐστίν ἢ τάχος ἢ βραδύτητα σκοπούμενη. μετρεῖ γὰρ ἡ μὲν πρώτη λεχθεῖσα τοῦ διαστήματος τὸ ποσόν, ἡ δὲ δευτέρα τοῦ χρόνου τῆς κινήσεως τὸ ποσόν, ἡ δὲ τρίτη τὸ ποῖόν τῆς κινήσεως. [148] εἰς οὖν τὴν περὶ τῶν ὁυθμῶν διάγνωσιν οὔτε τῆς πρώτης οὔτε τῆς τρίτης, ἀλλ' αὐτῆς τῆς δευτέρας μόνης δεόμεθα. τοιαύτην τοιγαροῦν

habeat temporis ignorare; attamen scire, quantum intervalli pervectus sit. Horum alterum in primo libro discussum est, alterum non ita diu est quum explicavimus. Ergo iterum ad memoriam evocemus, quod in vehementibus pulsibus, si modice arteriam compresserimus, perspicimus quidem initium motus, sed quantitatem ignorabimus intervalli. Nec vero hoc praetereamus, quod initio statim secundum libri tradidimus, non idem esse quantitatem temporis examinare ac celeritatem vel tarditatem dignoscere. His enim nobis in praesentia omnibus opus est, quo plane et distinet perspiciamus, ecquid inter spatii dignotionem, quo fertur arteria, et temporis intersit, et praeter utramque quandam esse aliam vel celeritatis vel tarditatis aestimatricem. Siquidem prima quam commemoravimus explorat intervalli quantitatem, quantitatem altera motus temporis, tertia qualitatem motus. Ad rhythmum igitur dignoscendum, nec primam quaerimus, nec etiam tertiam, sed ipsam tantummodo secundam. Quare instituenda manus ea applica-

Ed. Chart. VIII. [148.]

Ed. Basf. III. (74. 75.)

εἶναι χρὴ τὴν ἐπιβολὴν τῆς ἀφῆς, οἷα μάλιστ' ἂν ἅπασαν ἀκριβῶς θεωρήσουμε τὴν κίνησιν τῆς ἀρ(75)τηρίας. ὥς ὅσα κατὰ τὸ πρῶτον βιβλίον εἴρηται, ζητούντων ἡμῶν, εἰ πάσης αἰσθήσεσθαι δυνατόν ἐστι τῆς κινήσεως, ἀναμνησθῆναι προσήκει γνόντας ἐν καὶ ταυτὸν ἐκείνῳ τε καὶ τοῦτ' εἶναι τὸ πρόβλημα τῇ γε δυνάμει, προβάλλεσθαι δὲ τῇ λέξει διαφερόντως. εἰ δὲ ταῦτα πάντα προνοήσαιμεν, εἰσόμεθα τὸ χαλεπὸν τῆς προκειμένης διαγνώσεως. ἔστω γάρ τινα σφυγμὸν εἶναι μέγαν μὲν, ἀλλ' ἀμυδρόν· οὐκ οὖν οἷόν τε τούτου φωρεῖσθαι τῆς διαστάσεως ἀπάσης τὴν κίνησιν, ἀλλὰ μόνον τοῦ ἔξω πέρατος. ὡσαύτως δὲ καὶ τῆς συστολῆς, εἴπερ ἄρα, τὴν ἀρχὴν μόνην καὶ τὴν ἀποχώρησιν, ἄλλο δ' οὐδέν. ἐπιτολῆς οὖν ψαύειν τῶν τοιούτων χρὴ σφυγμῶν, ὥς πολλάκις εἴρηται. τῇ δὲ τοιαύτῃ τῆς ἀφῆς ἐπιβολῇ τοῦ μὲν διαστήματος τῆς διαστολῆς τὸ ποσὸν οἷόν τε διαγνῶναι, τοῦ δὲ χρόνου τῆς κινήσεως ἀδύνατον. ἐπὶ δὲ τῆς συστολῆς οὐ μόνον τοῦ χρόνου τῆς κινήσεως ἀδύνατον ἔξευρεῖν τὸ ποσὸν, ἀλλὰ καὶ τοῦ διαστήματος αὐτοῦ. τελέως γὰρ αὐτῆς ἀναισθήτου γενομένης, ἀνάγκη πάντων ὁμοῦ τῶν ὑπαρχόντων αὐτῇ τὴν ἀπώλειαν

tio est, quae arteriae motum accuratissime intuetur omnem. Itaque primo libro, quae exposita sunt, quum quaereremus, possitne sentiri universus motus, memoria repetenda sunt, sciendumque unam virtute esse et eandem quaestionem illam atque hanc, licet diversis verbis ponatur. Quae omnia si cum animis nostris prius cogitemus, praesentis difficultatis assequemur explicationem. Sit enim pulsus quidam magnus, sed languidus, hujus nequeas scilicet deprehendere totius distentionis motum, caeterum externi finis tantum, sic etiam contractionis, si modo tantum possit, initium duntaxat et recessum, praeterea nihil. Proinde leniter sunt istiusmodi pulsus, ut jam dixi saepe, palpandi: qua tactus applicatione quantitatem animadvertere intervalli distentionis poteris, temporis motus non poteris. At vero in contractione non tantum temporis motus non invenias quantitatem, sed ne ipsius quidem intervalli, nam illa ubi insensibilis evadat, omnium simul quae ei insunt necesse est fiat

Ed. Chart. VIII. [148.]

Ed. Bas. III. (75.)

γίνεσθαι. ὥστ' οὐ μόνον τὸ ποσὸν τοῦ διαστήματος τε καὶ τοῦ χρόνου τῆς κινήσεως, ἀλλὰ καὶ τὸ ποιὸν, ἐν ᾧ τάχους τε καὶ βραδύτητος διάγνωσις ἡμῖν ἐγίγνετο, παντάπασιν ἡμῖν ἀναίσθητον ἔσται. πῶς γὰρ ἂν ἔτι καὶ δύναιτο διαγιγνώσκεσθαι τὸ ποσὸν τῆς κινήσεως, ὅπου μηδ' ὅλως αἰσθησις γίνεται κινήσεως; ὑπάρχειν γὰρ δεῖ πρότερον τὴν οὐσίαν τοῦ πράγματος τῆς ποιότητος. ταύτης τοίνυν παντάπασιν ἐκφυγούσης τὴν αἰσθῆσιν, οὐχ οἷόν τε τὴν ποιότητα διαγιγνώσκεσθαι. πῶς οὖν ἐν τοῖς τοιούτοις σφυγμοῖς οἷόν τε διαγῶναι τὸν ῥυθμὸν, ἐν οἷς ἄρδην μὲν ἀπόλωλεν ἡ συστολὴ, τῆς διαστολῆς δὲ μόνον τὸ ἐκτὸς ἀποσώζεται πέρα; ἀλλ' οὐδ' ἐπ' ἄλλου τινὸς τῶν ἀμυδρῶν οἷόν τε τῆς συστολῆς αἰσθῆσθαι. μόνων τοίνυν τῶν οὐκ ἀμυδρῶν γνωρίζοντες τὴν κίνησιν, τὴν ἐν τῷ διαστελλεσθαι καὶ συστελλεσθαι τὴν ἀρτηρίαν, μόνων τούτων καὶ τὸν ῥυθμὸν διαγνωσόμεθα, σύμμετρον οὕτω δηλονότι τὴν ἐπιβολὴν τῶν δακτύλων ποιούμενοι, καθὰ πρόσθεν εἶπομεν, ὥς μηδὲν τῆς ἐκτὸς κινήσεως κωλύσαι. μᾶλλον γὰρ ἢ δεῖ φλύπαντες τὴν ἀρτηρίαν παύσασθαι τὴν κίνησιν αὐτῆς ἀναγκάσομεν, εἰ μὴ τις καὶ τούτοις ἀδιάγνωστος ὁ ῥυθμός.

jactura. Adeo non modo intervalli quantitas atque temporis motus, sed et qualitas in qua celeritatis et tarditatis continentur indicia, nulla ex parte a nobis sentietur. Qui enim motus etiamnum qualitas dignoscatur, universo sensum latente motu? nimirum requiritur prius essentia rei quam ipsa qualitas, quae quando essentia prorsus sensum praeterit, non potest qualitatis parari notitia. Quae ergo jam est in his pulsibus ratio, qua consequi notitiam rhythmici possis, ubi funditus contractio periit et de distentione salvus et integer solus externus finis est? atqui nec sentire contractionem in ullo languido alio possis. Itaque quandoquidem motum distentionis atque contractionis arteriae noscimus, tantum in his qui languidi non sunt, in horum etiam solorum notitiam rhythmici veniemus, digitis ita moderate applicandis, uti diximus antea, ut externi motus ne quid interpellent. Nam si plus justo arteriam compressemus, consistere ejus motum cogemus; nisi etiam in his rhythmus non

Ed. Chart. VIII. [148.]

Ed. Bas. III. (75.)

εἰ γε διὰ παντός ἡμᾶς τὰ τε πρῶτα τῆς διαστολῆς καὶ τὰ τελευταῖα τῆς συστολῆς ἐκφεύγει, εἰ μὴ τι παντελῶς βραχείος ὄντος τοῦ διαφεύγοντος, οὐδὲν ὁ ῥυθμὸς μέγα βεβλάπεται. τάχα γὰρ ἂν τις εἴποι καὶ τοῦτο. διορισμοῦ μέντοι δεῖ τῷ λόγῳ. κατὰ μὲν γὰρ τοὺς σφοδροτάτους σφυγμοὺς ἀληθὲς ἂν εἴη τὸ λεγόμενον, κατὰ δὲ τοὺς ἄλλους οὐκέτ' ἀληθὲς, καὶ μάλιστα ὅσοι σφοδρότητος ὀλίγον μετέχουσιν. ἱκανὸν γὰρ ἔιν ἐπὶ τούτων τὸ διαφεύγον τὴν αἴσθησιν καὶ βλάπτειν ἤδη τὸν ῥυθμὸν δυνάμενον. ἐκ τῶν εἰρημένων οὖν ἀπάντων σαφὲς ἤδη γέγονεν, ὡς ἐν τοῖς σφοδροτάτοις μόνοις σφυγμοῖς ἡ διάγνωσις ἐστὶ τῶν ῥυθμῶν. ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων ἀπάντων ἡ καὶ παντάπασιν ἀδιάγνωστος, ὡς ἐπὶ τῶν ἀμυδρῶν, ἡ πόρρω τῆς ἀκριβοῦς, ὡς ἐπὶ τῶν ἥττον μὲν σφοδρῶν, οὐδέπω δὲ ἀμυδρῶν. ἡ μὲν οὖν ἀπορία τοιαύτη. πειρατέον δ' αὐτὴν ἰᾶσθαι καθ' ὅσον οἶόν τε. πρῶτον μὲν οὖν οὐκ ἐπὶ τῶν ἀμυδρῶν τε σφυγμῶν, οὐ μὴν ἱκανῶς γε σφοδρῶν, ὁμοίας τῆς βλάβης ἐν τε ταῖς διαστολαῖς καὶ ταῖς συστολαῖς γινομένης, ἐνεστί πως ἐντεῦθεν παραμυθῆσασθαι τὴν ἀπορίαν. ὃν γὰρ

possit dignosci, siquidem perpetuo initium nos distentionis et contractionis finis latet, et nisi omnino parvum, quod praeterit, sit, magnopere rhythmus laedetur. Nam hoc quidem fortassis etiam admittas, distincta oratione tamen opus est. In vehementissimis enim pulsibus vera est oratio, in aliis secus habet, praesertim qui vehementiae parvam partem habent, quod satis magna pars sensum in his effugiat, quae jam offendere rhythmum valeat. Ita hoc jam omnia, quae attulimus, fecerunt planum, dignosci in solis vehementissimis pulsibus rhythmos, in aliis vero omnibus aut prorsus incognitos esse, ut in languidis, aut longe ab absoluta notitia abesse, id quod usu venit in minus vehementibus, non jam languidis tamen. Atque scrupulus quidem hic est: hunc nos pro viriribus faciemus ut tollamus. Primum quia non cadit in pulsibus languidos et eos qui non sunt vehementes, simile distentionis et contractionis incommodum, lenit hoc difficultatem nonnihil. Nam quam habet ratio-

Ed. Chart. VIII. [148, 149.]

Ed. Bas. III. (75.)

ἔχει λόγον ὁ πᾶς τῆς διαστολῆς χρόνος πρὸς τὸν πάντα τῆς συστολῆς, [149] τὸν αὐτὸν ἔχει λόγον καὶ τὰ διαφεύγοντ' αὐτῶν τὴν ἀφὴν μόρια, πρὸς ἄλληλα δηλονότι, καὶ τὰ σωζόμενα τὸν αὐτὸν ἔξει πρὸς ἄλληλα λόγον. ὥστ' εἰς τὴν ἀπ' αὐτῶν πρόγνωσιν οὐ μέγα βεβλασμέθα· διπλασίον γὰρ ὄντος, εἰ τύχοι, τοῦ παντός τῆς συστολῆς χρόνου τῷ παντὶ τῆς διαστολῆς παραβαλλομένου, διπλασίον δ' ὁμοίως ὄντος καὶ σωζομένου παραμετρούμενου, τὴν ἀπὸ τῶν ῥυθμῶν πρόγνωσιν ὁμοίαν ἔχομεν ἐκ τῶν αἰσθητῶν μερῶν τῆς κινήσεως, ἣν ἂν καὶ πάσης αὐτῆς σωζομένης ἔσχομεν. ἐπὶ μέντοι τῶν ἀμυδρῶν τὴν ἀπορίαν οὐκ ἔθ' ὁμοίως οἷόν τε παραμυθήσασθαι. καὶ γὰρ ἦν οἱ τὸν χρόνον τῆς διαστολῆς τῷ λοιπῷ παντὶ παραβάλλοντες εὐρίσκειν εὐπορίαν ζητοῦσιν, κίβδηλός ἐστι. πειρατέον δὲ πρότερον εἰπεῖν αὐτὴν σαφῶς, εἴθ' οὕτως ὅπη μεμφόμεθα δεικτέον. ὄντων τοίνυν τεττάρων μορίων τοῦ σφυγμοῦ, διαστολῆς τε καὶ συστολῆς, καὶ δυοῖν ἡρεμιῶν, ἑτέρας μὲν ἐπὶ τῇ διαστολῇ πρὸ τῆς συστολῆς, ἑτέρας δ' ἐπὶ τῇ συστολῇ πρὸ τῆς διαστολῆς, ὅσοι μὲν ἀδιάγνωστον αἰσθήσει τὴν συστολὴν εἶναί φασιν, ἰδίᾳ μὲν τὸν τῆς διαστολῆς

nem totum distentionis tempus ad totum contractionis, eandem quum rationem habeant inter se quidem partes, quae tactum latent, etiam quae salvae sunt, eandem habebunt inter sese rationem. Itaque ex illis praesentire non multum interpellabimur. Nam quum duplum sit, verbi gratia, omne contractionis tempus cum omni distentionis comparatum, duplum item sit quod est salvum, quum comparetur: per rhythmōs praesensionibus non aliter abundabimus, ex partibus motus, quae sentiuntur, ac si totus is salvus sit. At in languidis non perinde difficultatem explices: quippe, quod investigant qui distentionis tempus cum toto reliquo conferunt remedium, adulterinum est, quod vobis prius faciam ut declarem, deinde aperiam ubi culpam id. Nam quum pulsus quatuor partes sint; distentio, contractio et duae quietes, una a distentione ante contractionem, altera a contractione ante distentionem: qui esse contendunt incongruam contractionem, privatim quidem distentionis tempus

Ed. Chart. VIII. [149.]

Ed. Bas. III. (75.)

χρόνον τιθέασιν, ὃν δὴ κινήσεως καλοῦσιν, ἰδίᾳ δὲ τῶν ὑπολοιπῶν δυοῖν μερῶν, ὃν ἡρεμίαν τε καὶ συστολὴν ὀνομάζουσιν, καὶ τὸν τούτων τῶν τριῶν χρόνων πρὸς ἀλλήλους λόγον ἔνθμον εἶναι φασιν. ὅσοι δὲ τῆς συστολῆς αἰσθάνεσθαι φασιν, οἱ μὲν τινες αὐτῶν τὸν τῆς διαστολῆς μόνον χρόνον τῷ τῆς συστολῆς παραβάλλοντες τὸν ἔνθμον γίνεσθαι φασιν, οἱ δὲ τινες προσνέμουνσιν ἑκατέρῃ τῶν κινήσεων τὸν χρόνον τῆς μετ' αὐτὴν ἡσυχίας. τριῶν οὖν τούτων δοξῶν οὐσῶν περὶ τῶν ἐν τοῖς σφυγμοῖς ἔνθμων, οἱ μὲν ἀπὸ τῆς δευτέρας ὁμολογήσουσι μηδὲν εἰπεῖν ἔχειν πρὸς τὰς εἰρημένας ἀπορίας, οἱ δ' ἀπὸ πρώτης τε καὶ τρίτης ἴσως ἂν ἐμπορεῖν δόξαιεν, οἱ μὲν, ὅτι τὸν τῆς φαινομένης κινήσεως χρόνον ἅπαντι τῷ λοιπῷ τῷ τῆς ἡσυχίας ὑπ' αὐτῶν καλουμένης παραβάλλουσιν, οἱ δ', ὅτι τὸν τῆς φαινομένης κινήσεως χρόνον ἅμα τῷ χρόνῳ τῆς μετ' αὐτῶν ἡσυχίας πρὸς τὸν λοιπὸν, τὴν ἀρχὴν τῆς συστολῆς ὅρον τῆς τῶν προτέρων δυοῖν χρόνοις συνθέσεως ποιούμενοι. ἄξιον δ' ἑκατέρων θαυμάσαι, τῶν μὲν πρώτων, εἰ τὰ περὶ τῆς συστολῆς εἰρημένα μέμνηνται μόνα,

ponunt, quod sane motionis appellant, privatim vero tempus reliquarum duarum partium, quod quietem et contractionem vocant, horum trium temporum mutuam proportionem rhythmum esse confirmant. Qui vero contractionem dicunt sentiri, horum alii distentionis tantum tempore comparato cum tempore contractionis, rhythmum dicunt fieri, alii utrique motui tempus attribuunt quietis, quae ipsum sequitur. Atque quum tres hae sint de pulsum rhythmis opiniones, qui a secunda stant, ad dubia illa aperte se fatentur quid dicant non habere, qui a prima et tertia, non defici consilio fortassis videantur: illi quia conspicui motus tempus reliquo omni comparant quietis, ut ipsi vocant, hi vero quod conspicui motus tempus una cum tempore consequentis quietis reliquo, initium contractionis statuentes terminum conjunctionis priorum duorum temporum. Operae pretium autem est utrosque demirari: primos, si ea tantum meminerunt, quae de contractione sunt dicta, quae de

Ed. Chart. VIII. [149.]

Ed. Bas. III. (75.)

τῶν ἐπὶ τῆς διαστολῆς ῥηθέντων ἐπιλαθόμενοι. ἐν γὰρ τοῖς ἀνδροῖς σφυγμοῖς τὸ μὲν ποσὸν τοῦ διαστήματος ἐν ταῖς διαστολαῖς συλλογισμῶ γνωστὸν ἐδείκνυμεν ὑπάρχειν, τὸν δὲ χρόνον τῆς κινήσεως ἀδιάγνωστον ὑπάρχειν, μόνων τῶν ἐκ τὸς αὐτῆς περάτων εἰς αἴσθησιν ἤκόντων. οὐκ οἷδ' οὖν ὅπως λέγουσι παραβάλλειν τὸν χρόνον τῆς διαστολῆς τῷ λοιπῷ παντί, καὶ γὰρ τοῦ ταύτης χρόνου τὸ αἰσθητὸν ὀλίγον πάντῃ πα-
σαι, εἰ μὴ τι τοῦτ' αὐτὸ μόνον ἐθέλουσι παραβάλλειν τῷ λοιπῷ παντί. καὶ γένοιτ' ἂν οὕτως ὁ ῥυθμὸς αὐτοῖς λόγος τοῦ φαινομένου χρόνου τῆς κατὰ τὴν διαστολὴν κινήσεως πρὸς τὸν λοιπὸν ἅπαντα. τοῦτο δ' εἰ λέγουσι, δυνατόν μὲν τι λέγου-
σιν, οὐ μὴν καὶ χρήσιμόν γε, μηδενὸς ἐκ τοῦ τοιούτου ῥυθμοῦ προγνωσθῆναι δυναμένου, καθ' ὃν ὁ χρόνος τοῦ φαινομένου μέρους τῆς διαστολῆς τῷ λοιπῷ παντί παραβάλλεται, τῷ συγκειμένῳ ἐκ τε τοῦ τῆς ἐκτὸς ἡρεμίας καὶ τῆς συστολῆς καὶ τρίτου τοῦ τῆς ἐντὸς ἡρεμίας καὶ τετάρτου τοῦ μὴ φαι-
νομένου μέρους τῆς διαστολῆς. πρὸς δὲ τὸ μηδὲν χρήσιμον ἐκ τῆς τοιαύτης διδασκαλίας δύνασθαι λαβεῖν, ἔτι καὶ τὴν

distentione, haec eos latuerunt; nam quantum sit in disten-
tione intervallum, in languidis pulsibus ratione demonstra-
vimus sciri, tempus vero motus non posse cognosci, quod
ejus tantum externi fines ad sensum perveniant. Miror
igitur quemadmodum comparare se dicant tempus distentionis
cum tempore omni reliquo, cujus tempus quod sentiri
possit, omnino sit paucum, nisi quidem hoc sane ipsum tan-
tum comparatum cum reliquo toto volunt. Itaque rhyth-
mus illis proportio sit conspicui temporis motus in disten-
tione ad reliquum omne. Quod si dicunt, rem dicunt illam
quidem, quae fieri possit, sed tamen inutilem, quod prae-
cognosci ex tali rhythmo nihil possit, in quo tempus mani-
festae partis distentionis cum reliquo universo comparatur,
quod ex tempore constat externae quietis, contractionisque
et tertio internae quietis, praeterea quarto partis distentionis,
quae conspicua non est. Praeterquam vero quod ni-
hil omnino commodi ex istiusmodi doctrina percipi potest,

Ed. Chart. VIII. [149. 150.]

Ed. Bas. III. (75. 76.)

ἐννοίαν οὗτοι τοῦ (76) ῥυθμοῦ συγγέουσιν, ὥς εἰ καὶ μουσικός τις εἶναι προσποιούμενος, οὐ τοῦ τῆς ἄρσεως χρόνου πρὸς τὸν τῆς θέσεως λόγον ἔφασκεν ὑπάρχειν τὸν ῥυθμόν; ἀλλὰ τοῦ φαινομένου μέρους τῆς ἄρσεως πρὸς τὸν λοιπὸν πάντα. παραπλήσια δ' αὐτοῖς καὶ οἱ ἀπὸ τῆς τρίτης αἰρέσεως ἁμαρτάνουσι, μόνῳ τῷ προσνέμειν τὸν χρόνον τῆς ἐκτὸς ἡρεμίας τῷ τῆς διαστολῆς βέλτιον ἐκείνων φρονοῦντες, [150] καθ' ὅσον δ' ἐπελάθοντο καὶ αὐτοὶ τὸν τῆς συστολῆς χρόνον ἀδιάγνωστον ὑπάρχειν αἰσθήσει κατὰ τοὺς ἀμυδροὺς σφυγμοὺς, ὁμοίως σφαλλόμενοι. τρίτον δ' αὖ πάλιν ἐξαίρετον οὗτοι προσεπιτίθενται τὸ καὶ τῆς συστολῆς τὴν πρώτην ὁρμὴν αἰσθητὴν εἶναι διὰ παντός, οὔσης οὐδὲ ταύτης ἐπὶ τῶν ἀμυδρῶν σφυγμῶν αἰσθητῆς. κατὰ ταῦτ' οὖν ἅπαντα τὰς ἐν ταῖς αἰρέσεσι πολλὰς ἀπορίας ἀνάγκη συμπίπτειν ἐν ταῖς τῶν ῥυθμῶν διαγνώσεσι, καὶ διὰ τοῦτ' οἶμαι μὴδ' ἐπιχειρῆσαι τι γράφαι τοὺς μεθ' Ἡρόφιλον εἰς τὴν ἀπ' αὐτῶν πρόγνωσιν. αὐτὸς δὲ ὁ Ἡρόφιλος πολλαχόθι μὲν ῥυθμῶν εἰς τὰς πρόγνώσεις μνημονεύει, χαλεπὸν μὲν ἔξευρεῖν τί ποτε καὶ λέγει τὸν ῥυθμόν, ἄρά γε τὸν λόγον τοῦ τῆς διαστολῆς μόνον χρόνου πρὸς τὸν

notionem et rhythmī hi confundunt, ut si quis se musicum esse simulans, non temporis elevationis ad positionis tempus proportionem esse diceret rhythmum, sed partis manifestae elevationis ad reliquum totum. Nec minus errant illi a tertia secta, qui eo duntaxat, quod tempus externae quietis tempori distentionis addunt, illis sunt sapientiores. Quod vero etiam ipsi obliti fuerint contractionis tempus sensum in languidis pulsibus non dignoscere, aequè peccaverunt. Porro tertium etiam hi insigne ponunt, contractionis primum motum perpetuo sentiri; cum ne ille quidem in languidis pulsibus sentiri possit. Itaque ex his omnibus dubitationes quam frequentes in sectis concurrant in pulsibus dignoscendis necesse est. Quo factum puto ut non aggressi scribere quid sint Herophilī successores in praefagitionem ex illis. Ipse Herophilus rhythmos frequenter ad praefagiendum adducit: verum quid interpretetur rhythmum, difficile est inventu, temporisne distentionis solius

Ed. Chart. VIII. [150.]

Ed. Bas. III. (76.)

τῆς συστολῆς μόνης, ἥ καὶ αὐτὸν τῆς ἐπομένης ἑκατέρᾳ τῶν κινήσεων ἡρεμίας προσνέμει. καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲ τοῖς ὑπ' αὐτοῦ κληθεῖσιν Ἡροφιλείοις ὁμολογεῖται, τί ποθ' ὑπὲρ αὐτῶν φρονεῖ δεόντως. οὔτε γὰρ ἡ λέξις αὐτοῦ θάτερον ἐνδείκνυται σαφῶς οὔθ' ἡ τῶν πραγμάτων φύσις ἱκανῇ πιστώσασθαι. εἰ μὲν οὖν τὴν ἑτέραν τῶν δοξῶν φυλάττωμεν, ἐπόμενοι τοῖς μουσικοῖς, τοὺς τῶν ἡσυχῶν χρόνους προσθήσομεν τοῖς τῶν προηγουμένων κινήσεων· εἰ δὲ τὴν εἰς τὰς προγνώσεις χρείαν, τὴν κίνησιν τῇ κινήσει παραβάλλοντες, ἰδίᾳ τὸν τῶν ἡσυχῶν χρόνον ἐπισκεψόμεθα. ὅταν οὖν δυοῖν θάτερον, ἢ τὴν ἔννοιαν τῆς προσηγορίας ἀναγκαῖον ἢ διαφθεῖρειν, ἢ τὴν χρείαν ἀνατρέπειν, ἐν ἀπορίᾳ δυσμεταχειρίστῳ καθιστάμεθα. χρὴ δ' ὁμως, ἐπειδὴ τὸ ἕτερον αὐτῶν ἐλέσθαι προσήκει, προτιμῆσαι τὸ χρήσιμον εἰς τὰς προγνώσεις, καταφρονήσαντα τοῦ παρὰ τοῖς μουσικοῖς ὀνόματος. τί γὰρ καὶ βλαβησόμεθα προγιγνώσκοντες μὲν ἐκ τοῦ λόγου τὸν κατὰ τὰς κινήσεις χρόνον, ὄνομα δ' ἴδιον αὐτοῦ μηδὲν ἔχοντες; οὐ γὰρ ἐν οἷς ἀποροῦμεν ὀνόμασιν, ἀλλ' ἐν οἷς προγιγνώσκειν ἀδυνατοῦμεν, ἡ τέχνη βλάπτεται. κείσθω

ad tempus contractionis solius proportionem, an ipsum etiam quietis tempus, quae comitatur utrumque motum, iis attribuat. Unde inter Herophilios, qui ab illo cognomen invenerunt, non convenit utrum de illis decenter sentiat, neutrum enim ejus oratio plane ostendit, neque confirmare rerum natura potest. Quod si jam alteram sententiam tueamur instituto musicorum, tempora quietum praecedentibus motibus adjiciemus: sin quod facit ad praefagiendum, cum motu motum comparantes, separatim quietum tempus aestimabimus. Quum igitur alterutrum sit necesse, aut notionem nominis labefacere, aut pervertere usum, utrum faciamus potius, implicati tenemur. Tamen quandoquidem alterum eligendum est, repudiato musicorum nomine, quod conducit ad praefagiendum potius ducam, nam quid tandem faciemus damni, si quum motuum ex proportionem tempus praesciamus, nomen nobis, quo id appellemus, deficiat? Etenim non eo, quod in nominibus haereamus, sed quia praefagire nequeamus, ideo ars laedatur. Ergo faciamus

Ed. Chart. VIII. [150.]

Ed. Bas. III. (76.)

τοίνυν διὰ τὴν χρείαν ἐν τῷ λόγῳ τοῦ χρόνου τῶν κινήσεων
 τὸν ὁυθμὸν συνίστασθαι, ζητησόντων ἡμῶν ἰδίᾳ ποτὲ τὸ δο-
 κοῦν Ἡροφίλῳ. ἀλλὰ κἄν τοῦτο θῶμεν, ἔοικεν ἔτι μένειν ἢ
 ἀπορία, μήτε παντὸς τοῦ τῆς διαστολῆς χρόνου δυναμένου
 γνωσθῆναι, πλὴν ἐν τοῖς σφοδροτάτοις σφυγμοῖς, μήτε τῆς
 συστολῆς τὴν ἀρχὴν ἐπὶ πάντων αἰσθητῇ ἐχούσης. πῶς οὖν
 Ἡρόφιλος πρῶτός τινα πρὸς αἰσθήσιν ὑποτίθεται χρόνον, ὃ
 τοὺς ἄλλους μετρῶν ἢ δυοῖν, ἢ καὶ τριῶν, ἢ καὶ πλειόνων
 εἶναι φάσκει, ἥτοι τελέων τε καὶ ὥς αὐτοὶ καλοῦσιν ἀπαρά-
 ξων, ἢ καὶ ἀπηνυξημένων ἐπ' ὀλίγον, ἢ ἐπὶ πλεον, ἢ ἐπὶ
 πλείστον; ὥς γὰρ ἐπὶ πάντων ἀκριβῶς τῶν σφυγμῶν διαγι-
 νώσκων τοὺς χρόνους εἴτε τῶν κινήσεων μόνων εἴτε καὶ
 τῶν μετ' αὐτοὺς ἡσυχῶν, οὐδὲν γὰρ διαφέρει πρὸς γε τὴν
 παροῦσαν ἀπορίαν, ἔοικε ταῦτα γράφειν, εἰ μὴ τι οὐκ ἐπὶ
 πάντων, ἀλλ' ἐφ' ὧν δυνατόν, ἐπὶ τούτων μόνον ἡγητέον αὐ-
 τὸν τὰ τοιαῦτα γράφειν. τοῦτο μὲν οὖν τάχ' ἂν ἰδίᾳ ποθ'
 ὕστερον ἐπισκεψόμεθα· νυνὶ δ', οὐ γὰρ πρόκειται τὸ δοκοῦν
 Ἡροφίλῳ ζητεῖν, ἀλλὰ τὰληθές τε ἅμα καὶ χρήσιμον ἐξευρεῖν,

utilitatis nomine consistere rhythmum in proportione tempo-
 ris motuum, ac expendamus suo loco Herophili sententiam.
 Tamen et si hoc positum sit, manere adhuc dubitatio videbi-
 tur, quod nisi in vehementissimis pulsibus nec omne tem-
 pus possit distentionis innotescere, nec contractionis ubique
 principium sentiatur. Cur ergo tempus quoddam ad sen-
 sum princeps Herophilus statuit, ad quod alia aestimans,
 duorum, trium, quatuor, vel plurium dicit esse, horumque
 aut integrorum et ut vocant illi, ἀπαράξων, aut diminu-
 torum etiam aliquantum, vel plus, vel plurimum? Quasi
 enim in omnibus pulsibus ad unguem tempora dignosceret
 sive motuum solorum, sive etiam comitantium illos quietum,
 nihil enim ad propositam dubitationem refert, ita videtur
 haec scribere, nisi vero eum non de omnibus, sed in qui-
 bus possunt dignosci, de his tantummodo existimandum est
 ista scribere. At hoc quidem inferius fortasse aliquando suo
 loco considerabimus. Nunc, quia non instituímus quid
 Herophilus sentiat quaerere, sed quid verum sit simul et

Ed. Chart. VIII. [150. 151.]

Ed. Bas. III. (76.)

τοῦτο περὶ αὐτὸν ἐνδείξασθαι σαφῶς, ὥς ἐπ' αὐτῶν τῶν ἔργων ἡμῖν πειρωμένοις εὐρέσθῃ. ἔχει δὲ ὧδε τὸ ποιοῦν τῆς κινήσεως κατὰ τὴν διαστολὴν τῷ ποιῶ τῆς κατὰ τὴν συστολὴν κινήσεως παραβάλλοντες ἑνέα μὲν τὰς πρώτας εὐρίσκομεν διαφορὰς τὰς ἐν τῷ διαγράμματι δηλούμενας, ἐν ἑκάστη δ' αὐτῶν ἄλλας πολλὰς ἀρρήτους μὲν λόγῳ, τῷ δὲ μᾶλλον καὶ ἥττον ἐπ' αὐτῶν τῶν ἔργων διαγιγνωσκομένας. οἷον δέ τι δηλοῦν ἑκάστη διαφορὰ πέφυκεν, ἐν τοῖς περὶ προγνώσεως ἐροῦμεν. [151] ἀλλὰ νῦν γε πρῶτον ὑπογράψομεν τὸ διάγραμμα, σαφὲς ἐτοιμῶς γενησόμενον τοῖς ἐν τῷ πρώτῳ περὶ διαφορὰς σφυγμῶν γεγυμνασμένοις. ἐφεξῆς δὲ μηνύσομεν, ὅπως πάλιν ἑκάστη διαφορὰ πολλὰ συνίστανται τῷ ποσῷ διαφέρειν, καὶ ὁμογενεῖς ὧσι.

διαστολή

διαστολή

διαστολή

ταχεῖα

σύμμετρος

βραδεῖα

ταχεῖα

σύμμετρος

βραδεῖα

ταχεῖα

σύμμετρος

βραδεῖα

utile indagare, hoc clare aggrediar ad explicandum, quomodo in ipsis rebus experiundo invenimus. Nam sic habeto, quum qualitatem motus distentionis cum qualitate conferimus contractionis motus; novem invenimus primas differentias, quas in tabella proposuimus, atque figillatim multas alias, quas oratione non exprimas, sed experiendo excessum et defectum dignoscas. Quid vero soleat quaeque denunciare differentia, dicemus in commentariis De praefigitione. Sed nunc primum tabellam praescribemus, quam intelligerent facile qui in primo commentario se de differentiis pulsuum exercitaverint; deinde ostendemus, quemadmodum multas singulae differentias constituent quantitate dispares, tametsi ejusdem generis sint.

*Distentio**Distentio**Distentio*

Celer

Moderata

Tarda

Celer

Moderata

Tarda

Celer

Moderata

Tarda

Ed. Chart. VIII. [151.]

Ed. Bas. III. (76.)

συστολή

συστολή

συστολή

ταχεία

ταχεία

ταχεία

σύμμετρος

σύμμετρος

σύμμετρος

βραδεία

βραδεία

βραδεία

τῆς τοίνυν πρώτης ἐν τῷ διαγράμματι γεγραμμένης διαφορᾶς ἑκατέραν τῶν κινήσεων ταχείαν ἐχούσης, ἐνδέχεται μὲν τὴν ἐν διαστολῇ κίνησιν ἐσχάτως ἡπεῦχθαι, τὴν δ' ἐν τῇ συστολῇ βραχεῖ τινι τῆς σύμμετρου τε καὶ μέσης ὑπερέχειν, ἢ ἔμπαλιν βραχεῖ μὲν ὑπερέχειν τὴν ἐν τῇ διαστολῇ, παμπόλλω δὲ τὴν ἐν τῇ συστολῇ, ἢ ἀμφοτέραν ὀλίγω, ἢ ἀμφοτέραν παμπόλλω, ἢ τὴν μὲν ὀλίγω, τὴν δὲ πλεονί μὲν, ἢ κατ' ὀλίγον ἐλάττωσι, ἢ κατὰ πολὺν, ἢ ὅπως οὖν ἑτέρως. ἢ γὰρ ποικιλία σαφής. καὶ οὐκ ἔστιν εἰπεῖν ἢ ὥς οὐ φαίνεται τοῦτο γινόμενον, ἢ ὥς δηλοῦν οὐδὲν πέφυκε. καὶ γὰρ καὶ γίνεται καὶ δηλοῖ μέγιστα. καὶ ἡμῖν ἀπὸ τῆς τοιαύτης διαγνωσεως ἥρκει προγινώσκειν, οὐ δεομένοις τῶν πρώτων χρόνων ὁλοκλήρων τε καὶ παρηνυξημένων. ὅτι δ' ἡ τοιαύτη διάγνωσις οὐ δεῖται πάσης

*Contractio**Contractio**Contractio*

Celer

Celer

Celer

Moderata

Moderata

Moderata

Tarda

Tarda

Tarda

Ac quum primae quidem descriptae in tabella differentiae uterque celer motus est, potest motus distentionis maxime concitatus esse, at motus contractionis paulo moderato et medio esse superior: aut contra, paulum motus distentionis eum superare, motus vero contractionis permultum, aut uterque paulum, aut uterque permultum, aut hic paulum, ille plus, aut paulo minus, aut multo, aut alio quoquo modo, nam varietas aperta est. Neque dicas vel non hoc cerni fieri, vel significare nihil: imo et fit et denunciat res maximas. Ex qua nos notitia potuimus praesentire, neque quicquam nobis opus fuit primis temporibus integris et amplificatis. Nam eam cognitionem totum non desiderare mo-

Ed. Chart. VIII. [151.]

Ed. Bas. III. (76.)

τῆς κινήσεως, ἀλλὰ καὶ διὰ μέρους αὐτῆς τοῦ τυχόντος δύναται γίνεσθαι πρόδηλον παντὶ, πλὴν εἰ ἀνώμαλός ποτ' εἴη· τηρικαῦτα γὰρ οὐκ ἔσθ' ὁμοιον τὸ μέρος τῷ ὅλῳ. κατὰ μέντοι τοὺς ἐσχάτως ἀμυδροὺς σφυγμοὺς οὐδὲ τῇ τοιαύτῃ χρῆσθαι δυνατόν. οὐ γὰρ ἔστιν ἐπ' ἐκείνων οὐδὲ τὴν πρώτην ἀρχὴν τῆς συστολῆς γνωρίσαι, μὲν τι γε δὴ μόριον αὐτῆς ἀξιόλογον.

tum, sed parari ex qualibet ejus parte posse, nemini obscurum est, nisi si quando inaequalis sit, tum enim pars toto handquaquam similis est. At nec in pulsibus ad summum languidis hac uti licet, in his enim ne primum quidem initium cognoscens contractionis, nedum insignem ejus ullam partem.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΔΙΑΓΝΩΣΕΩΣ ΣΦΥΓΜΩΝ ΛΟΓΟΣ Δ.

Ed. Chart. VIII. [152.]

Ed. Bas. III. (77.)

Κε φ. α'. Ὅσα μὲν ὑπάρχει τοῖς σφυγμοῖς κατὰ τὸν ἴδιον τῆς οὐσίας αὐτῶν λόγον, ἔμπροσθεν εἴρηται πάντα· περὶ δὲ τῶν ἄλλων, ὅσα μὴτ' ἄνευ τῆς κινήσεως τῶν ἀρτηριῶν διαγνωσθῆναι δύναται μὴτ' ἐστὶν αὐτῆς ἴδια, νῦν ἐροῦμεν. ἔστι δὲ τις ἐν τῷ διαστελλεσθαι τὴν ἀρτηρίαν ἀπτομέτοις ἡμῖν οἷον πληγὴ γιγνομένη κατὰ τὴν ἀφήν, ἣν, ὅταν μὲν βίαιος ᾖ, κυρίως σοι δόξουσι πληγὴν καλεῖν, οὐ μὲν οὕτως καὶν ἀβίαστος ᾖ. περὶ ταύτης δὲ τῆς ὄντως πληγῆς, ἣν βίαιον προσβολὴν εἶναί φασιν, σκεπτέον ἀκριβῶς. ἔπεσθαι

GALENI DE DIGNOSCENDIS PULSIBVS LIBER IV.

Cap. I. Quae pulsibus insunt pro substantiae eorum propria ratione, antea omnia exposuimus: nunc de caeteris, quae nec citra motum arteriarum possunt dignosci, neque ejus tamen sunt propria, narrabimus. Est quidam in distentione arteriae veluti ictus, qui quum tangimus, tactum ferit, hunc ubi violentus sit, proprie existimabis ictum vocari: vocant ita tamen, etsi careat violentia. De hoc igitur vero ictu, quem violentum occursum dicimus esse, magna diligentia attendendum est, neque enim parum multarum

Ed. Chart. VIII. [152, 153.]

Ed. Bas. III. (77.)

γὰρ οὐκ ὀλίγοις εἶδει σφυγμῶν δοκεῖ, σκληρῶ καὶ σφοδρῶ καὶ μεγάλῳ καὶ ταχέϊ καὶ ὑψηλῶ καὶ σπασμώδει καὶ κλονώδει. τὸ οὖν τις μὴ ἔξαπατηθεὶς τῷ κοινῷ συμπτώματι περὶ τὴν διάγνωσιν αὐτῶν σφαλῇ, σκεπτέον ὑπὲρ πάντων ἐπιμελῶς, εἰ μὲν γὰρ ἄλλοις γνωρίσμασι διακρίνειν αὐτοὺς δυνατόν ἐστι, ἐκεῖνα μαθόντες ἔχομεν ἅν ἦδῃ τὸ πᾶν· εἰ δ' ἀδύνατον, ἀποχρήσει γοῦν τὸ γινώσκειν, ὥς κοινὸν τοῦτο πλειόνων ἐστὶ σφυγμῶν. ἀρχὴ δὲ τῆς σκέψεως ἀρίστη τὸ μαθεῖν τὴν αἰτίαν δι' ἣν πολλοῖς οὕτω σφυγμοῖς ἐν κοινῷ ἐπείσθαι δοκεῖ πάθημα, τὸ βίαιον τῆς πληγῆς. ὥδ' οὖν, ἐπειδὴ χρὴ μὲν ἀπωσθῆναι τὴν ἀφὴν ὑπὸ τοῦ σφυγμοῦ, μέλλουσιν αἰσθῆσθαι τῆς προσβολῆς αὐτοῦ, ὠθεῖται δ' οὐχ ὁμοίως διὰ πάντοcs, ἀλλὰ ποτὲ μὲν μᾶλλον, ποτὲ δ' ἥττον, ποτὲ δὲ ὥστε φραύειν μόνον, ὅσαι κινήσεις αὐτὴν ὠθοῦσι καὶ ἀνατρέπουσιν ἐπὶ πολὺν, βίαιον αὐταὶ φαντασίαν ἐργάζονται τῆς πληγῆς. ἐπὶ πολὺν δ' ὠθεῖν δύνανται κινήσεις ἡ τε τῇ σκληρότητι τῆς ἀριτηρίας ὅσον θλώσα τὴν ἀφὴν καὶ ἡ τῇ ῥώμῃ τῆς κινούσης αὐτὰ δυνάμειος ὅσον ἀνατρέπουσα, [153] καὶ ἡ τῷ μεγέθει

pulsuum specierum videtur comes esse, duri, vehementis, magni, celeris, alti, convulsi et vibrati. Ne ergo deceptus quis communi symptomate in iis dignoscendis labatur, sedulo omnes et accurate aestimandi sunt, nam si aliis illi notis discerni possint et has didicerimus, id quod totum est, assecuti fuerimus, si non possint, hoc certe satis erit nosse, commune hoc compluribus pulsibus esse. Hujus commentationis principium optimum sit, ut quamobrem unus tam multis pulsibus communis comitari affectus videatur, violentia ictus, causam discamus, hoc modo. Quando impelli a pulsu tactum, modo sit ejus occursum sensurus, necesse est, impellitur autem non perinde semper, sed nunc plus, nunc minus, interdum ut palpet tantum, quicunque motus eum protrudunt, et submovent longe, violenti hi speciem ictus repraesentant. Ac protrudere longe potest motus et durae arteriae veluti contundens tactum et qui robore moventis illam facultatis veluti evertit, praeterea qui magnitudine distentio-

Ed. Chart. VIII. [153.]

Ed. Bas. III. (77.)

τῆς διαστολῆς ἐπὶ πλεῖστον ἐξικνουμένη, καὶ ἡ τῷ τάχει τῆς
 φορᾶς ὠθοῦσα συντόμως, καὶ ἡ διὰ τὸ ὕψος οἷον ἐγκαταβαί-
 νουσα, καὶ ἡ διὰ τὸ τετάσθαι δυσκίνητος, καὶ ἡ διὰ τὸν κλό-
 ρον ἅμα τάσεώς τε καὶ σκληρότητος καὶ ταχείας προσβολῆς
 ἔμφασιν ἔχουσα. ταῦτ' ἄρα παμπολλοῖς ἐστὶν ἐντυχεῖν ὁσημέ-
 ραι τῶν λατρῶν ἀπαντας τοὺς εἰρημένους σφυγμοὺς σφοδρὸς
 εἶναι λέγουσιν. εἰ μὲν οὖν ᾗσθάνοντο τῆς ἐν αὐτοῖς διαφορᾶς,
 τοῦ καλεῖν ὅπως ᾗβούλοντο κοινῇ πάντες οὐδὲν ἂν ἐφροντί-
 σαμεν· ἐπεὶ δ' ὥσπερ ὄνομα κοινὸν ἐπιφέρουσιν, οὕτω καὶ
 τὴν φύσιν ἀπάντων μίαν εἶναι νομίζουσιν, πειρατέον αὐτοῖς
 ἐνδείξασθαι τὴν ἀπάτην ἀπὸ τῶν προφανισταίων ἀρξάμε-
 νους, οἷον εὐθέως ἀπὸ τοῦ ταχείος· πρόχειρον γὰρ ἐντεῦθεν
 τὸ σφάλμα. τῷ γε δυναμένῳ συνιδεῖν τὸ τάχος τῆς προσβο-
 λῆς οὐ ταῦτόν ὃν τῷ βιαίῳ τῆς πληγῆς. τά τε γὰρ ἄλλα
 καὶ μέχρι πλείονος ὁ ταχὺς ὠθεῖν οὐ δύναται τὴν ἀφήν, ἂν μὴ
 καὶ μέγας ᾗ. ὧ δῆλον, ὅτι μὴ κατὰ τὴν ἑαυτοῦ φύσιν ἔχει
 τοῦτο σύμπτωμα. τὸ γὰρ ὅταν ᾗ ταχὺς μόνον, οὐ διὰ τὸ
 μέγεθος ὑπάρχον, τῇ δὲ τοῦ μεγέθους παρουσίᾳ προσγινόμενον

nis plurimum progreditur; jam etiam qui qua fertur celeritate, impellit valenter et qui prae altitudine veluti subit ac intrat; ad haec qui quod tensus sit, aegre movetur; denique qui ob vibrationem simul tensionis et duritiei celerisque occurfus speciem praebet. Quocirca incidas in multos quotidie medicos, qui illos omnes pulsus dicant vehementes esse. Qui si quidem animadverterent, quam hi dissent, quomodoque in communi omnes velint appellare, non laboraremus: sed quia sicut nomen attribuunt commune, sic naturam putant unam omnium esse, conabimur dolum illis detegere, a clarissimis et apertissimis ingressi, exempli gratia a veloci. Nam hinc facile errorem deprehendat, qui certe intelligere potest, celeritatem occurfus non eandem esse et violentiam ictus, nam ut omittam alia, nec longius celer impellere valet tactum, ni simul magnus sit. Unde liquet non hoc eum sua sponte obtinere symptomia, nam quod illi quum celer tantum esset, non etiam magnus, non aderat, sed praesentia magnitudinis ei accessit, qua ratione ei pro-

Ed. Chart. VIII. [153.]

Ed. Bas. III. (77.)

αὐτῷ πῶς ἂν τις ἰδίον εἶναι λέγοι; ὁ γοῦν ταχὺς ἅμα καὶ μικρὸς οὐκ ὠθεῖ μέχρι πολλοῦ τὴν ἀφὴν, ἀλλὰ τοι τὸ μέχρι τοῦ πολλοῦ μέγεθος ἐστὶν οἰκειότερον, ἢ καὶ τούτου κατὰ συμβεβηκός. ἂν γὰρ ἀναμνησθῶμεν ὅσα περὶ τῆς τοῦ μεγέθους διαγνώσεως εἰρήκαμεν, οὐ τῷ μέχρι πλείονος ἔσω χωρεῖν, ἀλλὰ τῷ κατὰ πολλὰ μόρια μήκους θ' ἅμα καὶ πλάτους καὶ βάθους ἅπτεσθαι τῆς ἀφῆς ἐγνωρίζετο. τὴν γὰρ κατὰ κύκλον τοῦ σφυγμοῦ περιφέρειαν ἱκανὴν τὸ μέγεθος οὔσαν αἰσθήσει διαγνόντες, ἐπ' αὐτῇ λοιπὸν ἤδη συνελογισάμεθα τὴν ἐκ πολλοῦ βάθους ἄνοδον, οὐκ ἀκολουθησάσης παντὶ τῷ διαστήματι τῆς ἀφῆς, ἀλλὰ τῆς ἐκτὸς τελευτῆς μόνης αἰσθομένης. εἰ γοῦν ἀπὸ τῆς πρώτης ὁρμῆς τοῦ διαστέλλεσθαι τὴν ἀρτηρίαν τῆς κινήσεως ἐθειλήσαμεν αἰσθάνεσθαι, πολὺ τοῦ μεγέθους, ὥς καὶ πρόσθεν ἐδῶκετο, κωλύσομεν. ὥσθ' ἡμῖν μὴδὲ μέγαν εἶτε φαίνεσθαι τὸν σφυγμόν. ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τοῦτ' οὐκ ἐν ἅπασιν οἷόν τι ποιεῖν τοῖς μεγάλοις, ἀλλ' ὅσοι πρὸς τῷ μεγέθει σφοδρότητος μετέχουσι. τοῖς γὰρ μεγάλοις μόνον, οὐ μὴν καὶ σφοδροῖς, οὐδ' ἀπαντῆσαι δυνατόν ἀνιοῦσιν, οὐδὲ

prium dices? quippe celer simul et parvus non longe tactum impellit, sed longe impellere magis ad magnitudinem pertinet, vel etiam ad hanc per accidens. Nam si colligamus quae de dignoscenda magnitudine diximus, non eo, quod longius intret, sed quia multis in partibus longitudinis pariter et latitudinis et profunditatis attingat tactum cognoscebatur. Ut enim circularem pulsus circumferentiam, quae satis magna est, sensu perceperimus, ex illo deinceps ascensum, qui ex multa profunditate venit, conjiciemus, ubi non totum tactus intervallum allequitur, caeterum externum tantum sentit finem. Itaque si inde usque a primo impetu, quum distenditur arteria, velimus motum sentire, magnitudinem magna ex parte, uti ante diximus, interpellabimus, ut ne magnum quidem jam pulsus esse arbitremur. Id quod non in omnibus tamen magnis facias, caeterum in his, qui cum magnitudine vehementiam aliqua ex parte conjunctam habent. Nam magnis quidem tantum, nec vehementibus tamen, ne occurrere quidem ascendentibus poteris, neque

Ed. Chart. VIII. [153.]

Ed. Basf. III. (77.)

θλῆψαι τὴν ἀρτηρίαν· ἀπόλλυνται γὰρ εὐθὺς ὅλοι. δῆλον οὖν, ὡς οὐδ' ὁ μέγας διαγινώσκεται τῷ πλείστον ἔσω τὴν ἀφὴν ὠθεῖν, ἀλλὰ τῷ κατὰ πολλὰ μόρια τοῦ τε μήκους καὶ τοῦ κύκλου τῆς ἀρτηρίας προσπίπτειν. ἄρ' οὖν ὁ ὑψηλὸς ἐπὶ πλείστον ἔσω βιάζεται; καὶ μὴν ὅπερ ὁ μέγας ἐν ταῖς τρισὶ διαστάσεσι, τοῦτο οὗτος ἐν μιᾷ κέκτηται. εἴπερ οὖν μὴδ' ἐκείνος, οὐδὲ οὗτος. ἀλλὰ μὴν ὁ μέγας ἐδείχθη χωρὶς τοῦ καὶ σφοδρὸς εἶναι μὴ δυνάμενος ἐπὶ πλεον ὠθεῖν τὴν ἀφὴν. οὐκ οὖν οὐδὲ ὁ ὑψηλός. εἰ δὲ τῷ μεγάλῳ μὲν ὑπάρχει πολ-
λάκις ἀμυδρότης, τῷ δ' ὑψηλῷ μὲν, μὴ μεγάλῳ δὲ, τὰ πολλὰ μὲν ἢ σφοδρότης, ἀμυδρότης δὲ οὐδέποτε, τοῦθ' ἕτερος λόγος. ἔξει μὲν γὰρ, ὡς εἶπον, μέχρι πλείονος ὠθεῖν ὁ ὑψηλός, οὐ μὴν κατὰ τὸν ἴδιον λόγον, ἀλλ' ὅτι πάντως σφοδρὸς, ἢ οὐκ ἀμυδρός γέ ἐστιν. ἅπαντες μὲν οὖν οἱ εἰρημένοι σφυγμοὶ φαίνονται σφοδρότητος δεόμενοι πρὸς τῷ μέχρι πολλοῦ τὴν ἀφὴν ὠθεῖν. καὶ διὰ τοῦτο ὅσοις μὲν αὐτῶν διὰ παντὸς σύνε-
στι σφοδρότης, αἰ βιαίως πλήττουσι, ὅσοις δ' οὐκ αἰ μὲν, ὡς τὸ πολὺν δὲ, καὶ οὗτοι τὰ πολλὰ βίαιοι φαινόμενοι τοῖς

premere arteriam: pereunt enim mox toti. Unde planum est non hinc magnum, quo longissime intro tactum protrudit, dignosci, sed quod multis partibus longitudinis et circuli arteriae occurrat. Quid igitur, intimentē altus impellit? atqui, quod in tribus dimensionibus magnus, hoc possidet hic in una, proinde si non ille, minime hic. At magnum ostendimus, nisi vehemens quoque sit, tactum non posse protrudere longius, quo minus altus. Quod si cum magno frequenter imbecillitas adjuncta est et cum alto, qui magnus non sit, fere vehementia, imbecillitas nunquam, alia haec ratio est. Habebit enim, ut dixi, semper hoc altus, ut longius impellat, verum non sua tamen sponte, imo quod omnino vehemens, aut non imbecillus certe sit. Omnes ergo illi pulsus, ut longe tactum impellant, plane vehementiam requirunt. Unde etiam qui ex illis cum vehementia perpetuo coniuncti sunt, semper violenter feriunt, qui vero non semper, sed frequenter, hi quia videntur fere violenti esse,

Ed. Chart. III. [153. 154.]

Ed. Bas. III. (77. 78.)

ἀμελέστερον τὰ τοιαῦτ' ἐπισκοποῦσιν ἐπιστεύθησαν αἰ τοιοῦ-
 τοί τινες ὑπάρχειν. ἄλλοι δ' αὖ σφυγμοὶ διὰ τὴν ἀχώριστον
 αὐτῶν σκληρότητα βιαίως πλήττονται, ὥσπερ ὁ τε κλονώ-
 δης καὶ ὁ σπασμώδης. [154] οὐδὲ γὰρ οὗτοι δι' ἄλλο τι
 βίαιον ἔχουσι τὴν πληγὴν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀχώριστον αὐτῶν
 σκληρότητα. καὶ δύο ταῦτ' ἔοικεν εἶναι μόνα σφυγμῶν εἶδη
 βιαίως πλήττοντα, τό τε τῶν σφοδρῶν καὶ τὸ τῶν σκληρῶν.
 εἰσὶ δ' οἱ καὶ τούτοις δεῖσθαι σφοδρότητος ἔφασαν πρὸς τὴν
 σκληρότητα· μὴ γὰρ δύνασθαι μόνην βίαιον ποιήσασθαι πλη-
 γὴν, ὥσπερ οὐδ' εἰ λίθον ἀτρέμα προσάγοις· δεῖ γὰρ δὴ καὶ
 τούτῳ τόνου τινός, εἰ μέλλοι πλήττειν ἰσχυρῶς. ἀλλὰ τούτους
 μὲν ἐρέσθαι δίκαιον, τί ποτε καὶ βούλονται, πότερον οὐδὲν
 ὅλως εἶναι σῶμα σκληρὸν, ἀλλὰ τοῦτο τοῦνομα τὸ σκληρὸν
 μάτην ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων εἰρησθαι κατ' οὐδενὸς ὑποκειμέ-
 νου πράγματος, ἢ πρᾶγμα μὲν (78) εἶναι τι καθ' οὗ λέγεται,
 διάγνωσιν δ' αὐτοῦ μηδεμίαν ὑπάρχειν αἰσθήσει, ἢ δι' ἄλλης
 τινός αἰσθήσεως, οὐ διὰ τῆς ἀφῆς γνωρίζεσθαι. πάντα γὰρ
 ἄτοπα τό τε μηδὲν εἶναι σῶμα σκληρὸν τό τε λόγῳ μᾶλλον

qui haec expendunt negligentius adducuntur ut credant eos
 nunquam non tales esse. Jam alii pulsus, a quibus divelli
 durities non potest, violenter feriunt, ut vibratus et con-
 vulsivus: nec hi enim aliunde violentum ictum compararunt
 quam a perpetua sua duritie. Quamobrem duo haec tantum
 genera habentur pulsuum violenter ferientium, vehemen-
 tium atque durorum. Sunt tamen qui his etiam necessa-
 riam praeter duritiem dixerunt vehementiam esse: nec enim
 posse solam violentum efficere ictum, veluti nec si lapidem
 admoveas leniter, qui etiam ad valide feriendum aliquid de-
 siderat contentionis. Verum de his aequum est ut quae-
 ramus, quid tandem sibi velint, nullumne prorsus corpus
 esse durum, nomen vero hoc duri nequicquam ab homini-
 bus usurpatum, cui nulla sit res subjecta, an rem esse cer-
 tam, cui tribuatur, at dignosci nequaquam sensu posse, an
 alio illam sensu, non nosci tactu. Profecto sunt absurda
 omnia et corpus nullum durum esse et ratione potius quam

Ed. Chart. VIII. [154.]

Ed. Bas. III. (78.)

ἢ αἰσθήσει διαγινώσκεσθαι. τὸ τ' αἰσθήσει μὲν, ἄλλη δὲ τινα μᾶλλον ἢ ἄφῃ. καὶ μὴν εἰ συγχωρηθεῖη γέ τι σκληρὸν εἶναι καὶ διὰ τῆς ἀφῆς γνωρίζεσθαι, τί λοιπὸν ἢ περὶ ὀνόματος ἐρίζοντες εὗρεθήσονται, φάσκοντες ἄνευ τόνου μὴ δύνασθαι βίαιον ἀπ' αὐτοῦ γενέσθαι τὴν πληγὴν; εἰ γὰρ καὶ μὴ βίαιον ἐθέλοιεν καλεῖν, ἀλλ' οἷον θλαῦσάν γε πάντως, ἢ ἀπωθουμένην, ἢ ἀνατρέπουσαν εἰπεῖν ἀναγκασθήσονται. τὸ μὲν γε τοῦ τόνου διαμφισβητεῖται. τὴν ἀρχὴν γὰρ οἷός τις ἐστὶν ὁ τόνος ἐν τοῖς τῶν ζώων σώμασι οὐχ ὁμολόγηται πρὸς τῶν εἰς ἐλάχιστα, ἢ εἰς ἄτομα, ἢ εἰς ἄναρχα τὴν ὅλην οὐσίαν καταθραυόντων. μόνοις γὰρ ὁμολογεῖται τοῖς ἡνῶσθαι φάσκουσιν αὐτήν. ὥστ' οὐδ' αἰσθήσει διαγνωστὸς ὁ τόνος, ἀλλ', εἴτερ' ἄρα, διὰ σημείου τινὸς, ἢ σημείων, ἥτοι κατ' ἐνδειξιν, ἢ κατ' ἀπόδειξιν πιστός. σκληρὸν δὲ καὶ μαλακὸν σῶμα πάντες ἄνθρωποι διαγινώσκουμεν αἰσθήσει. καὶ δίκαιον οὐ περὶ τῆς ὑπάρξεως αὐτῶν ζητεῖν, ἀλλὰ περὶ τῆς διαγνώσεως, μᾶλλον δ' οὐδὲ περὶ ταύτης, ἀλλὰ περὶ τοῦ πῶς ἂν τις ἐρμηνεύοι ἐτέρῳ τὸ γινώμενον ἑαυτῷ πάθημα κατὰ τὴν ἀφὴν ἐν τῇ

sensu dignosci et sensu tamen alio quopiam potius quam tactu. Atqui si durum concedant esse et dignosci tactu, quid aliud postea quam de nomine contendere invenientur qui sine contentione negant violentum ab illo ictum edi? nam si nec violentum appellare volent omnino, contunden-tem certe, aut repellentem, aut subvertentem vocent necesse est: nam de contentione quidem controversia est. Omnino enim quae infit in animantium corporibus contentio, non statuitur ab illis, qui in minima, vel individua, vel incom- pacta decerpunt totam substantiam: tantum convenit inter hos, qui unitam esse defendunt eam. Unde nec sensu di- gnosci contentio poterit, sed si poterit, a signo quodam, vel a signis, vel ab indicatione, vel demonstratione, fidem ca- piet: at durum et molle corpus sensu omnes nos homines dignoscimus. Itaque quaestio institui de essentia eorum non debet, sed de ratione dignoscendi, atque adeo non de hac, imo de eo qua potissimum ratione alteri interpretetur aliquis

Ed. Chart. VIII. [154.]

Ed. Bas. III. (78.)

προσβολῇ τῶν σκληρῶν σωμάτων, ὅπῃ τε διαφέρει τοῦτο τῶν σφοδρῶν. ἀλλ' ἐπεὶ τοῖς ἐμπροσθεν παραλείπεται, πειραθώμεν ἡμεῖς αὐτὸ ποιῆσαι, ἀρχὴν τῷ λόγῳ τὰ πᾶσιν ἀνθρώποις ὁμολογούμενα θέμενοι. ἐπεὶ τοίνυν σφοδρὰ τινα καλοῦμεν οὐ ζῶα μόνον, ὥσπερ λέοντάς τε καὶ ταύρους, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀψύχων ἔνια, καθάπερ τὰ τε τῶν ποταμῶν κατάντη ρεύματα καὶ ἀνέμους τοὺς μεγάλους, ἕτερα δὲ σκληρὰ, καθάπερ χαλκὸν καὶ σίδηρον καὶ λίθους, ἀναμνησθῆναι χρὴ, τί δὴ ποτ' ἐστὶν ἀφ' ἑκατέρων αὐτῶν, ὅταν ὁμιλῶσιν ἡμῖν διάφορα ἐγγινόμενα τοῖς σώμασι παθήματα. τό τε γὰρ βίαιον τῆς προσβολῆς κόνων ἀμφοῖν, τῶν τε σφοδρῶν ἀνέμων καὶ τῶν σκληρῶν σωμάτων, πλεονέκτεϊ δ', οἶμαι, κατὰ μὲν τοὺς ἀνέμους τε καὶ τὰ τῶν ποταμῶν ρεύματα τὸ ἀνατρέπεσθαι πρὸς αὐτῶν, κατὰ δὲ τοὺς λίθους καὶ τὰ ξύλα τὸ θλίβεσθαι τε καὶ θλάσθαι. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν προτέρων, εἰ καὶ πάντῃ προθυμηθεῖμεν ἐναντίῳ βαδίζειν πρὸς αὐτὰ, πάντως ἰσχύμεθα τε καὶ ἀνατρεπόμεθα καὶ εἰς τοῦπίσω βιαίως ὠθούμεθα, χωρὶς τοῦ θλίβεσθαι τε καὶ θλάσθαι καὶ πιέζεσθαι τὰ μέρη τοῦ σώματος· ἐπὶ δὲ τῶν δευτέρων αὐτὸ

tactus sui affectum in occurfu durorum corporum, ac quatenus a vehementibus haec distent. Verum quia hoc neglexerunt qui nos praecesserunt, id nos faciamus, orationem exorſi ab iis quae inter omnes mortales constant. Quando vehementia quaedam non animalia modo vocamus, ut leones et tauros, sed et inanimata quaedam, ut fluviorum decursus ventosque magnos, alia porro dura, ut aes, ferrum, lapides, memorare oportet, cur ab utrisque his, ubi nos attingant, diverſi corporibus affectus inferantur. Nam occurſus violentus communis utrisque est, tam vehementibus ventis quam duris corporibus. Sed habent hoc prae caeteris scilicet venti et fluviorum fluctus, ut evertamur ab iis, lapides et ligna, ut premamur et contundamur. Adversus illos enim etiam si magna vi contendamus ire contra, prorsus prohibemur atque evertimur, repellimurque violenter, sed praeter ullam compressionem vel repressionem corporis partium: in

Ed. Chart. VIII. [154. 155.]

Ed. Bas. III. (78.)

τὸ θλίβεσθαι τε καὶ θλάσθαι καὶ πιέζεσθαι πλεονεκτεῖ. μάλιστα δ' ἂν αὐτὸ μάθοις, εἴ τιμι τῶν τοῦ σώματος μορίων επιθείης λίθον μὴ πάνυ βαρύν, ἀλλ' ὥστε βουληθέντας ἰποῖσθαι ῥαδίως. γνώσῃ γὰρ ὅπως ἐπικείμενος μὲν βαρύνει καὶ θλίβει καὶ θλάει καὶ οἷον ἐγκαταβαίνει τῷ δέρματι, ἀπολιπεῖς δὲ καταλείπει τι περὶ τὸ μόριον ἔγχος καὶ γνώρισμα τῆς θλίψεως. ἡ γὰρ κοιλότερον ἑαυτοῦ καὶ μέχρι πολλοῦ διασῶζον τὴν ἔδραν τὸ μέρος ἀπέφηνεν, ἡ πρὸς τούτῳ καὶ πελιδνόν. [155] οὐ μὴν ἀνέμος γε, καὶ ἰσχυρότατος ὢν τύχη, καὶ ἀνατρέψῃ τινὰ, καὶ καταβάλλῃ, πιεῖ που καὶ κοῖλον ἀπεργάζεται τὸ σῶμα. μαλακὸς γὰρ ἂν καὶ ῥαδίως περισχίζεται τε καὶ περιῶδῃ. διὰ τοῦτο μέγιστα μὲν πλοῖα ῥαδίως ὠθεῖ καὶ καταβάλλει πολλάκις, οὐ μὴν κοιλότερόν γε τι τῶν ξύλων τῶν ἐν αὐτοῖς εἰργάσατο, καθάπερ εἰ λίθος ἦν, ἡ σίδηρος τὸ προσπίπτον. ταῦτα γὰρ θλάσαι μὲν καὶ συντριῖναι δύναται, ἀπώσασθαι δὲ καὶ ἀνατρέψαι τοῖς ἀνέμοις ἀπλησίως οὐ δύναται. μήποτ' οὖν οἷς μὲν ἂν ὑπέκουσαν ἔχωμεν τὴν τῆς σαρκὸς φύσιν, ταῦτα μὲν σκληρὰ καλοῦμεν, ἃ δ' ἂν αὐτῇ ὑπέικῃ τῇ σαρκὶ, καθάπερ τὸ ὕδωρ, μαλακὰ

aliis vero pollet compressio et contusio et repressio. Perspicias maxime, si cui corporis parti lapidem imponas non ita gravem, quem si velimus, facile abjiciamus: cognosces profecto quemadmodum impositus gravet, premat, contundat et veluti cutem subeat, dejectus autem relinquat quoddam corpori vestigium et compressionis signum; nam aut cavam magis reddet partem solito et ut vestigium diu servet, aut lividam praeterea. At non ventus, et si vehementissimus sit et si maxime evertat ac dejiciat, ullo modo comprimat aut excavet corpus, quippe qui mollis sit, facile circum corpus diffunditur et circumfluit. Quapropter maximas facile navis impellit et deturbat saepe, tamen nullum cavat in iis lignum, ut si lapis, vel ferrum impingatur, haec enim rumpere possunt et comminuere, at repellere ut venti et evertere non possint. An igitur quibus carnis nostrae natura cedit, dura haec nuncupamus, quae ipsi carni, ut aqua,

Ed. Chart. VIII. [155.]

Ed. Bas. III. (78.)

κέκληται; καὶ, τοῦτ' ἄρ' ἦν τὸ πρὸς τοῦ Πλάτωνος λεγόμενον, σκληρὰ μὲν, ὅσοις ἂν ἡμῶν ἡ σὰρξ ὑπέικη, μαλακὰ δ', ὅσα ἂν τῇ σαρκί. φέρε γὰρ ἡμῶν τὴν ἀφὴν ὑποπίπτειν ὑγρῷ τινι, παντί που δῆλον, ὥς ἐγκαταβήσεται μὲν αὐτὰ, τὸ δ' ὑγρὸν εἴξει τε καὶ ὑποδέξεται. σκληρῷ δ' εἴ τι προσπέσοι, δῆλον, ὥς αὐτὴ μᾶλλον εἴξει τε καὶ κοίλῃ γενήσεται. ἔν' οὖν ἤδη συμπερανώμεθα τὸν λόγον, ἐπινοήσωμεν τὴν ἡμετέραν χεῖρα ποτὲ μὲν ὕδατος ὀξεῖ ρεύματι, ἢ ἀνέμῳ σφοδρῷ ἐξ ἐναντίας ἀπαντῶσαν, ποτὲ δὲ λίθῳ τινὶ διὰ τῆς ἐτέρας χειρὸς ἀτρέμα προσαγομένῳ, ἃρ' οὐ πρόδηλον, ὥς ἀπὸ μὲν τῶν προτέρων ἀνατραπήσεται μὲν μὴ θλιφθεῖσα, τὸν δὲ λίθον αὐτὴ μὲν ἀνατρέψει, θλιφθήσεται δ' ὑπ' αὐτοῦ. τὸ μὲν γὰρ σκληρὸν, ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ, κωλύειν οὐχ ἱκανὸν ἡμᾶς ἵεναι πρόσω, ἀλλὰ ἦτοι διὰ βάρους, ἢ διὰ τὴν ἔξωθεν αὐτῷ προσιοῦσαν κίνησιν ἴσχειν ποτὲ δύναται· τὸ δὲ σφοδρὸν κατ' αὐτὸ τοῦτο τὸ ἴσχειν τε καὶ κωλύειν καὶ ἀπωθεῖσθαι καὶ ἀνατρέπειν νενόηται. δῆλον οὖν, ὥς ἐτέρα μὲν αἰσθησις ἡμῖν ἐν τῇ τῶν σφοδρῶν, ἐτέρα δ' ἐν τῇ τῶν σκληρῶν ὁμιλία γίνεται. τὰ μὲν γὰρ θλίβει μόνον τὴν σάρκα, τὰ δ' ἴσχει που πρόσω.

haec vocata mollia sunt? Atque id est, quod Plato dicebat, dura esse quibus caro nostra cedit, et mollia quae carni. Nam si incidat in humidam rem aliquam tactus noster, clarissimum est tactum eam divisurum esse, humidam vero cessuram et excepturam: at in duram si incurrat, omnino ille potius cedit cavabiturque. Atque ut orationem tandem concludamus, fingamus manum nostram nunc aquae rapido fluctui, vel vento vehementi ex adverso occurrere, nunc lapidi, quem altera manus sensim admoveat, aperte a prioribus perspicies everti, non pressam tamen: et lapidem ab hac everti, sed pressa ab illo. Nam durum quidem, quominus progrediamur, ob stare per se non potest, sed aut per pondus, aut motum acquisititium impedire interdum poterit: vehementis vero notio hoc ipsum obstaculum, impedimentum, repulsionem, atque everfionem complectitur. Liquet ergo aliud nos, quum vehementia tangimus, aliud, quum dura, sentire: nam haec premunt carnem tantum, illa im-

Ed. Chart. VIII. [155.]

Ed. Bas. III. (78.)

πολλάκις δ' εἰς ταὐτὸν ἀμφοτέρων συνιόντων, ὥς εἶναι τὸ προσπίπτον ἅμα μὲν σκληρὸν, ἅμα δὲ σφοδρῶς κινούμενον, ἀνάγκη καὶ τὴν αἰσθησιν ἡμῖν τὴν ἀπ' αὐτῶν διπλὴν γίνεσθαι, τὴν μὲν ὡς θλίβοντος, τὴν δ' ὡς ἀνατρέποντος. καὶ εἴπερ ταῦθ' οὕτως ἔχει, καθάπερ οὖν ἔχει, τὴν τοῦ σκληροῦ σφυγμοῦ διάγνωσιν ἐν τῷ θλίβεσθαι θετέον τὴν ἀφῆν, ὥστ' εἶναι τὸ μὲν τῆς πληγῆς βίαιον κοινὸν ἀμφοτέροις, τὸ δ' ἴδιον ἑκατέρου, τὸ μὲν θλίβειν τοῦ σκληροῦ, τὸ δ' ἀνατρέπειν τοῦ σφοδροῦ. τὰ μὲν δὲ πάθη τῆς ἀφῆς ταῦτα καὶ τὰ συνήθη τοῖς Ἑλλήσιν ἐπ' αὐτοῖς ὀνόματα.

Κεφ. γ'. Δύναται δ' ἂν τις καὶ δι' ἐτέρων ὀνομάτων ταῦτα τὰ πράγματα δηλοῦν, ὥσπερ ἀμέλει ῥαδίως αὐτὸ ποιήσουσιν οἱ τὸ συνεχὲς τῆς ὅλης οὐσίας διακόπτοντες τῷ κενῷ, τοῦτ' ἔστιν ἅπαντες ὅσοι σώματα αὐτὰ σμικρὰ καὶ ἀδιαίρετα καὶ ἄτμητα καὶ ἄναρμα, ποτὲ μὲν συγκρινόμενα, ποτὲ δὲ διακρινόμενα, τὰς τε γενέσεις καὶ τὰς φθοράς ἐργάζεσθαι φασιν, οὗτοι γὰρ, ὥς ἂν οὐδένα τόνον εἰδότες ζωτικόν, ὅταν ἀθρόα καὶ πολλὰ καὶ ταχέως φέρεται ταυτὶ τὰ σμικρὰ σώματα, τότε τὴν ἀπ' αὐτῶν πληγὴν σφοδρὰν φήσουσι γίνεσθαι, καθάπερ

pediunt progressum. At quia saepe fit, ut ambo conveniant, atque quod occurrit durum fit, pariterque vehementer moveatur, non potest sensus etiam non duplex nobis offerri, unus veluti prementis, alter veluti evertentis. Quae si sint ita, ut sunt certe, duri pulsus in premendo tactu dignotio ponenda est, ut violentia utrisque conveniat: sed proprium duri sit premere, evertere vehementis. Hi sunt affectus tactus, haec etiam usitata Graecis illorum nomina.

Cap. II. Atqui possis aliis quoque haec nominibus interpretari: quod facile illi facient certe, qui continuitatem totius substantiae interpolant vacuo, id est omnes, qui corpora ipsa parva et indivisa, individuaeque et incompacta, quod modo concrescant, modo divellantur, ideo generationes et interitus contendunt efficere. Qui ut si nullam agnoscant vitalem contentionem, ubi confertim multa et velociter derantur haec parva corpora, tum ictum creare haec vio-

Ed. Chart. VIII. [155. 156.]

Ed. Bas. III. (78. 79.)

ἐπὶ τῶν ἀνέμων τε καὶ τῶν εἰς τὸ κάτω φερομένων συμπίπτει ζευμάτων. τὸ δὲ ἄθροα καὶ πολλὰ καὶ πυκνὰ λέγειν ταῦτόν εἶναι φήσουσιν τῷ βραχὺ παρειαράθαι κενόν, τοῦτο δὲ τῷ πεπληρωῶσθαι στερεᾶς οὐσίας τὴν εὐρυχωρίαν τῆς ἀρτηρίας ταῦτόν ὑπάρχειν· τὴν γὰρ δὴ κένωσιν αὐτῆς, ὥσπερ καὶ αὐτὸ τοῦνομα δηλοῖ, παρὰ τὸ κενὸν ὠνομάσθαι, τοῦτο γὰρ ἐν ἅπασιν αἰετοῖς συγκρίμασι περιέχεσθαι· [156] τῷ δ' ἥτον, ἢ πλεόν εἶναι ποτὲ μὲν σκληρὰ, ποτὲ δὲ μαλακὰ γίνεσθαι τὰ σώματα, καὶ νῦν μὲν πλήρεις (79) αὐτῶν τὰς ἐντὸς κοιλίας, αὐτῆς δ', εἰ τύχοι, κενὰς. τὸν μὲν οὖν χιτῶνα τῆς ἀρτηρίας σκληρόν, ἢ μαλακὸν φήσουσι γίνεσθαι διὰ τὸ ποσὸν τοῦ παραπεπλεγμένου τῷ συγκρίματι κενοῦ· τὴν δ' ἐντὸς εὐρύτητα πλήρη καὶ διάκενον, διὰ τὸ ποσὸν πάλιν κἀνταῦθα τῆς παρειαρμένης αὐτῇ κενότητος. μέγαν δὲ τινα εἶναι φήσουσι σφυγμόν, οὐ μὴν τό γ' ἀντιβατικὸν ἔχειν τὴν προσβολὴν, ὅταν πολὺ μὲν τὸ κατὰ τὴν κοιλίότητα τῆς ἀρτηρίας κενόν, ὀλίγα δὲ τὰ πρῶτα σώματα· μέγαν δ' ἅμα καὶ ἀνατρεπτικόν, ὅταν ὀλίγον μὲν, τὸ κενόν, πολλὰ δὲ τὰ σώματα. δῆλον οὖν ἤδη γέγονεν,

lentum confirmant, quemadmodum in ventis et fluctibus contingit decurrentibus. Conferta dicere et multa denſaque, perinde eſſe dicunt, ac paucum immixtum eſſe vacui, quod tantum valere, quantum ſolidas ſubſtantias capacitatem impleſſe arteriarum: vacuitatem enim ejus, ut ipſum declarat nomen, eſſe a vacuo dictum, hoc enim in omnibus quidem concretionibus ſemper contineri; at prout id augetur vel imminuitur, ita nunc dura, nunc mollia corpora effici, ac nunc plenos fieri eorū internos ventriculos, rursus forte vacuas. Ita tunicam quidem dicent arteriæ duram, vel mollem fieri ex quantitate admixti concretioni vacui; internam capacitatem plenam et vacuum, ob quantitatem hic iterum commixti cum illa vacui. Magnum autem dicent quendam eſſe pulſum, ſed inniſum non habere in occurſu, ubi multum in cavitæte arteriæ vacui ſit, ipſaque pauca ſint prima corpora: at vero magnum eſſe et evertere, quum parum vacui et multa corpora ſint. Itaque jam apertum

Ed. Chart. VIII. [156.]

Ed. Bas. III. (79.)

ὥς οὐδὲν κατ' ἐκείνους διοίσει λέγειν πλήρη σφυγμὸν σφοδρῶ. καὶ γὰρ καὶ τὸ τῆς ἀφῆς πάθος ἐν ὑπάρχειν καὶ τοῦ σφυγμοῦ τὴν φύσιν μίαν εἶναι. κενοῦ γὰρ ὀλίγου ταῖς εὐρυχωρίαις τῶν ἀρτηριῶν παρακειμένου, διὰ μὲν τὸ πλῆθος τῶν ὄγκων πλήρη λέγεσθαι τὸν σφυγμὸν, διὰ δὲ τὸ τῆς πληγῆς ἰσχυρὸν σφοδρὸν, ὥστε τῶν ὀνομάτων τὸ μὲν ἕτερον αὐτῆς τῆς οὐσίας δηλωτικὸν εἶναι τοῦ σφυγμοῦ, τὸ δ' ἕτερον τοῦ ποιοῦ τῆς προσβολῆς. οὐκ οὖν εἶναι σφυγμὸν ἄλλον μὲν πλήρη, σφοδρὸν δ' ἄλλον· δυοῖν γὰρ ὀνόμασιν ἐν πρᾶγμα δηλοῦσθαι κατὰ διαφόρους ἐννοίας. ἀλλ' ἡμεῖς γε, ὅσοι ζωτικὸν τινα τόνον εἶναι φάμεν, διττὴν μὲν ἕξ ἀνάγκης ὁμολογήσομεν ὑπάρχειν τὴν φύσιν τῶν σφυγμῶν· εἰ δὲ καὶ τὴν διάγνωσιν ἐπιμελέστερον τούτων ἐπισκεψαίμεθα. χαλεπὴ δὲ ἢ σκέψις μάλιστα γίνεται τῷ μηδένα τῶν ἔμπροσθεν ἀξιόλογον μηδὲν γράψαι περὶ διαγνώσεως σφυγμῶν, ἀλλὰ τοὺς μὲν τελέως παραλιπεῖν, τοὺς δὲ ἐπὶ μικρὸν κομιδῇ προσάψασθαι. Ἡρόφιλος μὲν οὖν, ὥς ἂν τὰ τῆς αἰσθήσεως πάθη γράφων, οὐδαμῇ πληρότητος ἐμνημόνευσεν, ἥς οὐδεπώποτε ᾗσθετο. οἱ δ' ἀπ' αὐτοῦ μὲν κληθέντες Ἡροφίλειοι, πάντα μᾶλλον

est, nihil apud illos interesse inter plenum pulsum et vehementem, quippe tactus unum esse affectum et unam naturam pulsus. Nam quum parum in capacitatibus arteriarum infit vacui, ob multitudinem tumorum plenum pulsum dici et ob ictus violentiam vehementem: proinde ex nominibus illis alterum essentiam denotare pulsus, alterum qualitatem occurfus: non igitur diversos esse pulsus plenum et vehementem, duobus enim unam rem nominibus significari pro diversis notionibus. Nos vero qui contentionem quandam statuimus vitalem, geminam non poterimus non fateri pulsum naturam esse, si dignoscendi rationem eorum diligentius attendamus. Est autem plena difficultatis haec commentatio, quod nihil oratione dignum veteres de dignoscendis pulsibus scripserunt, sed alii prorsus praeterierunt, alii sane quam leviter attigerunt. Nam Herophilus ut qui affectus sensus conscriberet, nusquam plenitudinis, quam sensit nunquam, meminit. Qui vero dicti ab illo Herophilii sunt,

Ed. Chart. VIII. [156.]

Ed. Bas. III. (79.)

δόντες ἢ τοῦτο λέγεσθαι βούλονται, σοφισταὶ καὶ πολυλό-
γοι γινόμενοι σχεδὸν ἅπαντες, οὐτ' ἄλλο τι τῶν Ἡροφιλίων
θεωρημάτων ἐπ' αὐτῶν τῶν ἔργων τῆς τέχνης προϋθυμήθη-
σαν ἀσκήσαι. καὶ πρὸς ἄλλοις πολλοῖς οἷς ἐλυμήναντο τὴν
τέχνην, ἔτι τε καὶ τὸν πλήρη σφυγμὸν ἡμῖν ἐπιδήγαγον ταῖς
διαγνώσεσιν, ἵνα δηλαδὴ μικρὰς οὐσῆς τῆς τέχνης ἔχωμεν
ἡμεῖς τῦν ὁ πράττωμεν. οὕτε γὰρ παρελθεῖν οἶόν τε σφυγμὸν
ὑπ' ἀνδρῶν οὕτως ἐνδόξων πεπιστευμένον οὐδ' ὃν οὐδεπώ-
ποτε εὐρομὲν ἐπὶ τῶν ἔργων διαγνῶναι προχείρως ἡμῖν θε-
τέον, ἄλλοτρίαις ἀκολουθήσασιν ἀποφάσεσιν. ἀλλ' ἀνάγκη
δεῖξαι πρῶτον μὲν ὅτι μέχρι τῆς ἐγνοίας ὁ σφυγμὸς οὕτος
πρόεισιν, ἔπειτα ὥς οὐδ' Ἡρόφιλος αὐτὸν αἰσθήσει διεγί-
ττωσκει. εἰ μὲν οὖν μὴ συγκεκύνεσαν αὐτοὶ τὸ σημαινόμενον
τοῦ ὀνόματος, ἤδη εἶχόν τι καὶ γὰρ λέγειν ὧν ἐπαγγέλλομαι.
ἐπεὶ δὲ πολυεδῶς ἐτάραξαν αὐτὸ πρὸς ἀλλήλους τε καὶ πρὸς
ἑαυτὸν ἕκαστος οὐχ ὁμολογοῦντες, ἀναγκαῖόν ἐστιν ὑπὲρ τοῦ
σημαινόμενου πρότερον ἡμᾶς διασκέψασθαι, μή πη λάθωμεν
ἡμᾶς αὐτοὺς ὥς κόρακες ἢ κολοιοὶ φωνὰς μόνας προφερό-

omnia potius concedentes quam id quod dici volunt, fopli-
flae sane et loquaces homines pene omnes: et quum nullum
aliud Herophili praeceptum in ipsis artis operibus probare
studuerunt, tum praeter alia quibus artem polluerunt, etiam
plenum nobis pullum invexerunt, ut, quasi parva sit ipsa
ars, haberemus nunc quod ageremus. Neque enim pullum
praeterire fas est, a viris constitutum tam claris: neque
quem experiundo nunquam invenimus, posse prompte di-
gnosci statuendum nobis est, alienas sequentibus asseveratio-
nes. Verum ostendendum est primum ad notionem usque
hunc pullum progredi: deinde ne Herophilum quidem in
ejus notitiam sensu unquam pervenisse. Quod si jam nihil
illi significationem confudissent nominis, haberem nunc ali-
quid dicere de illis, quae dicturum recipio: sed quando va-
riis eam modis conturbarunt, nec inter se mutuo consen-
tientes, nec secum quisque: cogimur primo loco dispicere
de significatione, ne quid imprudentes, ut corvi et graculi,

Ed. Chart. VIII. [156. 157.]

Ed. Bas. III. (79.)

μενοι, τὰ δὲ πράγματα καθ' ὧν αὐταὶ λέγονται παντᾶσιν ἀγνοοῦντες. ὄντων οὖν πολλῶν τῶν γραφόντων τοῦτομα τοῦ πλήρους σφυγμοῦ, τοὺς μὲν ἄλλους παραλείψαι μοι δοκῶ, πλὴν εἴ που κατὰ τὴν ἀνάγκην τοῦ λόγου μνημονεύσαιμι διὰ βραχέων. ἀποχρήσει δέ μοι τὰ πρὸς Ἀρχιγένους τε καὶ Ἀγαθίνου γεγραμμένα προχειρισαμένῳ διασκέψασθαι. λέγει δὲ ὁ μὲν Ἀρχιγένης ὑπὲρ αὐτοῦ τόνδε τὸν τρόπον· ἔστι δὲ πλήρης σφυγμός ὁ ναστοτέραν ἐπιδεικνὺς τὴν ἀρτηρίαν καὶ τὴν ὑπόπτωσιν αὐτῆς διασεισαγμένην ἐγγύλως, κενὸς δὲ ὁ πομφολυγώδῃ τὴν ἔγερσιν τῆς ἀρτηρίας ποιούμενος, ὥστε κατὰ τὸν ἐπιπρισμὸν τῶν δακτύλων κενεμβάτησιν ὑποπίπτειν. [157] ἐν τούτῳ δὲ δὴ τῷ λόγῳ πρῶτον τί δηλοῖ τὸ ναστοτέραν οἱ πάνυ σαφῶς οἶδα, διὰ τὸ μηδὲ σύνηθες εἶναι τοῖς Ἕλλησιν ὄνομα κατὰ τοῦ τοιούτου πράγματος λέγεσθαι. ἄρτον μὲν γὰρ τινα ναστὸν ἐκάλουν, οὐ μὴν ἄλλο γέ τι σῶμα πρὸς αὐτῶν οὕτως ὠνομασμένον ἐπίσταμαι. αὐτὸς δὲ ὁ Ἀρχιγένης, δικαιοτάτον γὰρ τὴν ἐν τοῖς ὀνόμασιν αὐτοῦ συνήθειαν παρ' αὐτοῦ μανθάνειν, δοκεῖ μοι τὸ ναστὸν ἀντὶ τοῦ πλήρους ὀνομάζειν, ἐν γοῦν τῷ περὶ σφοδρότητος σφυγμοῦ λόγῳ

dum voces edimus tantum, res ipsas, quibus attributae sunt, prorsus ignoremus. Et quum nomen pleni pulsus multi scripserint, ceteros certum mihi est praetermittere, nisi si quando, si ita series orationis ferat, strictim attingam: Archigenis autem et Agathini mihi satis erit scripta in manus sumere examinanda. Ac de eo Archigenes in hunc modum loquitur: Ἔστι δὲ πλήρης μὲν σφυγμός ὁ ναστοτέραν ἐπιδεικνὺς τὴν ἀρτηρίαν καὶ τὴν ὑπόπτωσιν αὐτῆς διασεισαγμένην ἐγγύλως, κενὸς δὲ ὁ πομφολυγώδῃ τὴν ἔγερσιν τῆς ἀρτηρίας ποιούμενος, ὥστε κατὰ τὸν ἐπιπρισμὸν τῶν δακτύλων κενεμβάτησιν ὑποπίπτειν. In ea definitione primum quid τὸ ναστοτέραν denotet, parum liquido novi, quod insolens apud Graecos sit ut ejuscemodi de re usurpetur. Nam genus quoddam panis appellabant ναστὸν, aliud corpus ab iis ita ullum appellari haud scio. Ipse Archigenes (nam decet de illo nos ejus usum nominum discere) τὸ ναστὸν pro pleno mihi videtur usurpare: nam in libro De vehementia pul-

Ed. Chart. VIII. [157.]

Ed. Bas. III. (79.)

διηγούμενος τὰ ὑπὸ Μάγνου εἰρημένα κατὰ λέξιν οὕτω γρά-
φει· ὅλως γάρ, φησίν, ἡ σφοδρὰ πληγὴ οὐ γίνεται, εἰ μὴ
ναστοῦ ὄντος τοῦ προσπίπτοντος, μεγάλου καὶ ταχέως ἐπι-
φερομένου. ἐφ' ᾧ μετ' ὀλίγον οὕτως ἄρα φησί· καὶ σφο-
δρότης σφυγμοῦ ἐκ τάχους, μεγέθους, σφοδρότητος, πλη-
ρότητός ἐστι σύνθετος. τὸ γὰρ ἄνωτέρω ναστὸν, τοῦτο νῦν
πλήρως ἐκάλεσεν, ὥς οὐδὲν διαφέρειν ἢ οὕτως ἢ ἐκείνως
εἰπεῖν. ἀλλὰ καὶ παντάχῳ μοι δοκεῖ κατὰ τὸν αὐτὸν τρό-
πον χρῆσθαι τῇ τοῦ ναστοῦ προσηγορίᾳ. μεταλάβωμεν οὖν
ἤδη τὸ ναστοτέραν εἰς τὸ πληρεστέραν, ἵνα καὶ γνωῶμεν τί
ποτ' ἐστίν· ὃ λέγει· ἐστὶ δὲ ἡ λέξις τοιαύτη· ἐστὶ δὲ πλήρης
μὲν σφυγμός ὁ πληρεστέραν ἐπιδεικνὺς τὴν ἀρτηρίαν. ἀλλὰ
τοῦτο μὲν δι' ἑαυτοῦ δηλούμενον, οὐδὲν ἡμᾶς διδάξει πλέον.
ἄρ' οὖν ἄμεινον ὑπερβάντας ὅλον τὸ ναστοτέραν σκέψασθαι
τὸ ἐπιφερόμενον ἐγγύλως. τοιοῦτον γάρ τι δηλοῦν ἔοικεν ἡ
λέξις, ὥς τοῦ πλήρους σφυγμοῦ κατὰ τὴν προσβολὴν δεικνυ-
μένον διασεισαγμένην ἐγγύλως τὴν ἀρτηρίαν. αὐτὸ δὲ πάλιν
τὸ διασεισαγμένην πότιρα ταῦτόν ἐστι τῷ μεμεστωμένην, ἡ

fus, exponens Magni verba, sic ad verbum scribit: Om-
nino, inquit, vehemens ictus non fit, nisi ναστὸν fit quod
occurrat et inagnum et celere inferatur. A quibus paulo
post in hunc modum scribit: Et vehementia pulsus ex ce-
leritate et magnitudine, vehementia, plenitudine, conflata
est: nam quod supra ναστὸν, id plenum hic vocavit, ut
nihil differat, hoc pacto, an illo dicas. Et vero ubique
mihi ita videtur nomine τοῦ ναστοῦ uti. At mutemus jam
τὸ ναστοτέραν in pleniorē, ut quid dicat, intelligamus.
Verba ejus haec sunt: Plenus pulsus est qui pleniorē
ostendit arteriam. Atqui hoc vel sua sponte clarum est, nec
nos novi quicquam docet. Praestat ergo totum hoc ναστο-
τέραν relinquere, ac quod in definitione sequitur considera-
re. Καὶ τὴν ὑπόπτωσιν αὐτοῦ διασεισαγμένην ἐγγύλως. Ta-
le quiddam significare haec clausula videtur, plenum pulsum
in occurfu arteriam ostendere διασεισαγμένην ἐγγύλως. Hic
iterum τὸ διασεισαγμένην idemne sit ac plenum, an aliud

Ed. Chart. VIII. [157.]

Ed. Bas. III. (79.)

ἄλλο τι δηλοῖ, σαφῶς οὐκ ἔχω συμβαλεῖν. καὶ γὰρ τοι καὶ ἀντιθεῖς ἐξῆς τῷ τῇ πλήρους καὶ τοῦ ναστοτέρου τὸν ὀρισμὸν τοῦ κενοῦ, οὔτε τῷ ναστοτέραν τὸ ἐναντίον ἔλαβεν οὔτε τῷ διασπασμένην, θέον, οἶμαι, λαβεῖν, εἴπερ ἐναντίον πρᾶγμα ὠρίζετο. νῦν οὐδὲν ἔλαβεν, ἀλλὰ τί φησι; κενὸς δὲ ὁ πομφολυγῶδῃ τὴν ἔγερσιν τῆς ἀρτηρίας ποιούμενος. τοῦτο γὰρ τὸ πομφολυγῶδῃ οὔτε τῷ ναστοτέραν οὔτε τῷ διασπασμένην ἐναντίον ἐστίν. ἀλλ' εἴπερ ἄρα, μόνῳ τῷ ἐγγύλῳ, ἵνα τὸ μὲν ἐγγύλον οἶον ὑγρότερόν πως εἴη, τὸ δὲ πομφολυγῶδες αἰρωδέστερον. πάλιν δὲ τῷ τοῦ κενοῦ λόγῳ πρόσκειται, ὥστε κατὰ τὸν ἐπιπνεσμὸν τῶν δακτύλων κενεμβάτησιν ὑποπίπτειν· τίνα τῶν ἐκ τοῦ πλήρους ἐναντίον ἐστίν, οὐκ ἂν εὖροις. τῷ μὲν γὰρ τῆς κενεμβατήσεως ὀνόματι τὸ τῆς ἀντιβάσεως μάλιστα ἀντιθεῖν. παραλέλεπται δ' ὅλον τοῦτο ἐν τῷ πλήρους λόγῳ. καίτοι γ' ἡδύνατο κατὰ τὸν αὐτὸν εἰρησθαι τρόπον, ὥστε κατὰ τὸν ἐπιπνεσμὸν τῶν δακτύλων ἀντίβασιν ὑποπίπτειν. ἀλλ' οὐκ εἴρηται, εἰ μὴ τι ἄρα περὶ τὸ ναστοτέραν ἐπιδεικνύναι τὴν ἀρτηρίαν τοῦτό ἐστιν,

quid indicet, plane non habeo conjicere. Quinetiam quum opponeret postea definitioni pleni et τοῦ ναστοτέραν definitionem vacui, nec contrarium τῷ ναστοτέραν sumpsit, neque τῷ διασπασμένην, quod quidem si rem contrariam definiret, sumendum erat. At non sumpsit, sed quid ait? κενὸς δὲ ὁ πομφολυγῶδῃ τὴν ἔγερσιν τῆς ἀρτηρίας ποιούμενος. Hoc enim πομφολυγῶδῃ nec τῷ ναστοτέραν, nec τῷ διασπασμένην contrarium est, sed si cui alii, certe soli τῷ ἐγγύλῳ contrarium est: ut τὸ ἐγγύλον veluti humidius quodammodo sit et τὸ πομφολυγῶδες magis aërenum. Jam vacui etiam definitioni additum est, ὥστε κατὰ τὸν ἐπιπνεσμὸν τῶν δακτύλων κενεμβάτησιν ὑποπίπτειν, cui verbo in definitione pleni, quod contrarium sit, non reperias. Nam τῆς κενεμβατήσεως nomini rectissime ἀντίβασιν opponeret; at hoc in pleni definitione praetermissum est univrsam: idque quum in eundem modum posset dici, ὥστε κατὰ τὸν ἐπιπνεσμὸν τῶν δακτύλων ἀντίβασιν ὑποπίπτειν. At non dixit, nisi id forte, pleniorē ostendere arteriam, hoc est, ut in utraque defini-

Ed. Chart. VIII. [157. 158.]

Ed. Bas. III. (79. 80.)

ὡς ἐν ἑκατέρῳ τῷ λόγῳ μὴ τί ποτ' ἐστὶν ὁ πλήρης σφυγμὸς
 ἢ δηλούμενον, ἀλλὰ πῶς διαγιγνώσκεται. καὶ εἰ τοῦτο, τάχ' ἂν ἀκολουθεῖν ἤδη δυνάμην. εἰ γὰρ τῶν ἡμετέρων κατὰ τὴν
 ἀφὴν παθημάτων ἐξήγησις ἐστὶν ὁ λόγος, οὐδαμοῦ τῆς τοῦ
 πράγματος αὐτοῦ φύσεως ἀπτόμενος ἀναμνησθῆναι δύναμαι
 πάντων ὧν κατὰ τὴν διαστολὴν τῆς ἀρτηρίας ἡ ἀφὴ πάσχει.
 τάχα οὖν εὐρήσομεν οὕτως, τί (80) ποτε βούλεται δηλοῦν ὁ
 Ἀρχιγένης. ἃ δὲ πάσχει, ταῦτ' ἐστὶν. αἰσθάνεται προσπί-
 πτοντος αὐτῇ κινουμένου σώματος ἐν χρόνῳ τινί, καὶ τοῦτο
 ποτὲ μὲν κατὰ πολλὰ μόρια προσπίπτειν ἑαυτῇ φαντάζεται,
 ποτὲ δ' οὐ, καὶ θλίβειν τε καὶ αὐθις μὴ θλίβειν, καὶ ἡμῶν
 θλιβόντων ἀντιβαίνειν, ἢ νικᾶσθαι. ταῦτ' ἐστὶ τὰ πρῶτα
 καὶ ὅλον στοιχεῖα τοῦ παντός περὶ τῶν σφυγμῶν λόγου, πάθη
 τῆς ἀφῆς. τὰ γὰρ ἄλλα πάντα τὰ μὲν ἐκ τούτων σύγκει-
 ται, τὰ δ' ἐν τῷ πρὸς τί νενόηται, ἥτοι καὶ τὰ μόρια
 τῶν εἰρημένων ἀλλήλοις παρὰβαλλόμενον, ἢ ὅλων πρὸς ὅλα.
 [158] κατὰ τίνος οὖν λέγεται τούτων τὸ τοῦ πλήρους ὄνομα;
 πότερον κατὰ τῆς κινήσεως αὐτῆς; ἀλλ' ἐν ἐκείνῃ τάχος ἢ
 καὶ βραδύτης καὶ τῶν ῥυθμῶν αἱ γενέσεις. ἀλλ' ὅταν κατὰ

tionē, non quid plenus pulsus sit, declarētur, sed quae sit
 ejus dignoscendi ratio. Quod si est, assequamur fortassis.
 Nam si affectuum tactus nostri haec definitio expositio est,
 nec rei ipsius usquam naturam attingit, meminisse omnium
 possum, quae in distentione arteriae patitur tactus: fortasse
 itaque assequemur Archigenis mentem, nam quae patitur,
 haec sunt. Occurrens sibi sentit aliquamdiu corpus motum:
 idque modo multis in partibus videtur sibi occurrere, modo
 non, ac nunc premere, nunc non premere, ac quum nos
 premimus, reniti, vel vinci. Hic primi affectus tactus sunt,
 veluti elementa totius de pulsibus commentationis: nam re-
 liqua omnia, partim ex his constant, partim in relatione
 intelliguntur, sive partes commemoratas mutuo compares,
 sive tota cum totis. At de quonam horum pleni nomen di-
 citur; an de ipso motu? atqui celeritas in illo et tarditas
 erant rhythmique illic nascebuntur. An ubi in multis

Ed. Chart. VIII. [158.]

Ed. Bas. III. (80.)

πολλά μόρια τῆς διαστολῆς αἰσθάνηται ἢ ἀφή; ἀλλ' ἐνταῦθα μακροὶ καὶ πλατεῖς καὶ ὑψηλοὶ καὶ μεγάλοι γίνονται σφυγμοί. ἀλλ' ὅταν κατ' ὀλίγα; οἱ ἐναντίοι δηλονότι τῶν εἰρημένων. ἀλλ' ὅταν θλίβηται; σκληρός. ἀλλ' ὅταν ἀνατρέπῃται; σφοδρός. τί γάρ θεῖ περὶ τῶν ἐναντίων αὐτοῖς, ἢ μέσων μακρολογεῖν; πότ' οὖν πλήρης γενήσεται; ἢ τί πάσχει πάθος ἢ ἀφή; πότερον, ὅταν θερμασίας πλείονος, ἢ θρυμντέρας αἰσθάνηται; ἀλλ' οὐκ ἔστιν ἐκ τῶν κατὰ τοὺς σφυγμοὺς διαφορῶν ἢ τοιαύτη διάγνωσις. ἀλλ' ὅταν ὑγρότης, ἢ ξηρότης; ἀλλ' οὐδὲ ταῦτα τῆς τῶν σφυγμῶν διαφορᾶς ἐστὶ τὰ παθήματα. καὶ γὰρ καὶ χωρὶς τῶν σφυγμῶν ἐνέστιν αὐτὰ διαγιγνώσκειν ἐπιβάλλοντα τὴν χεῖρα τῷ σώματι τοῦ νοσοῦντος. μήτι οὖν τὸ τῆς ἀντιβάσεως εἶδος ἕτερον μὲν ἐν τοῖς σφοδροῖς, ἕτερον δὲ ἐν τοῖς πλήρεσιν ὀνομάζουσι; τάχα γὰρ καὶ ὁ Ἀγαθίνος τοιοῦτόν τι βούλεται. ἀλλ' εἰ τοῦτο, ἐχρῆν ἀποσαφῆσαι τοῦτ' αὐτὸ ἡμῖν, καὶ μὴ Σφίγγος προβάλλειν αἰνίγματα. ἢ βούλονται μὴ μόνον περὶ τῶν πραγμάτων ἡμᾶς ζῆτεῖν οὕτω χαλεπῶν ὄντων, ἀλλ' ἐξ ἐπιμέτρου τί ποτε

partibus distentionem tactus sentit? imo longi hinc, lati, alti, magnique prodeunt pulsus. An quum in paucis? contrarii vero tum commemoratorum. An quum premitur? durus. An quum summovetur? vehemens. Quid enim de contrariis horum et mediis multa disputem? Quando ergo exisset plenus, aut quem patietur pulsus affectum? tumne ubi calorem largiorem, vel acriorem sentiat? atqui non ex pulsuum differentiis id dignoscitur. An quum humiditatem, vel siccitatem? sed nec hi sunt affectus differentiarum pulsuum, quum haec vel citra pulsus, si manum admoveas corpori laborantis, explorare possis. Ecquod ergo renifus genus aliud in vehementibus, aliud in plenis appellant? nam potest tale quid etiam Agathinus sentire; verum si hoc sentiebat, aperire debebat nobis, non Sphingis proponere aenigmata. An vero non solum res volunt ut inquiramus tam difficiles, sed ut pro cumulo, quid dicant, ex-

Ed. Chart. VIII. [158.]

Ed. Bas. III. (80.)

λέγουσι σκοπεῖν, καὶ πολλαπλάσιόν γε χρόνον εἰς τοῦτ' ἀνα-
 λίσκειν, ἢ εἰς αὐτῶν τῶν πραγμάτων τὴν εὐρείαν; ἴδωμεν
 οὖν ἤδη καὶ τὴν τοῦ Ἀγαθίνου ῥῆσιν, καὶ ζητήσωμεν εἰ τὸ
 τῆς ἀντιβάσεως εἶδος ἕτερον μὲν ἐν τοῖς σφοδροῖς, ἕτερον δὲ
 ἐν τοῖς πλήρεσιν εἶναι βούλεται. γράφει οὖν καὶ αὐτὸς ὧδε·
 παρακολουθεῖ γὰρ ἐν ταῖς ἐπισκέψεσι πληρότητος καὶ κενό-
 τητος σφυγμοῦ, τοῦ μὲν πλήρους τεταμένον καὶ ἑξεριστικόν
 δι' ὅλου τὸ πνεῦμα παριστάντος, τοῦ δὲ κενοῦ διαρρέον καὶ
 ταῖς ἀντιβάσεσιν ἐναφανιζόμενον, ὥς ῥῆξαι τινὸς ὑδατίνης
 πομφόλυγος εἰκέναι. τούτῳ μὲν τό γε τοσοῦτον ἤδη χάριν
 ἴσμεν, ὅτι τε μὴ Σφίγγος αἰνίγματα προβάλλει, καθάπερ
 Ἀρχιγένης τε καὶ πολλοὶ τῶν ἄλλων. εἰ μὲν γὰρ ὀρθῶς, ἢ
 μὴ λέγει κατὰ σχολὴν ἔνεστι σκοπεῖσθαι. τὸ δ' οὖν λεγόμενον
 αὐτὸ σαφές ἐστιν ἤδη. βούλεται γὰρ τεταμένον καὶ ἑξερι-
 στικόν δι' ὅλου τὸ πνεῦμα κατὰ τοὺς πλήρεις ἐμφαίνεσθαι
 σφυγμούς, ἄρῳστον δὲ καὶ καταπίπτον ῥαδίως καὶ μηδε-
 μίαν ἔχον ἀντίβασιν ἐν τοῖς κενοῖς. εἴτε δὲ τὸ σύμφυτον
 πνεῦμα καὶ ζωτικόν τὸ διὰ τῶν σωμάτων, ὥς αὐτοῖς βού-
 λονται, τεταμένον, εἴτε τὸ αἰρῶδες τε καὶ ὑλικόν τὸ ἐν

pendamus, ac infinitum tempus in eo ponamus, an in rebus
 ipsis inveniendis? At expendamus Agathini jam verba, at-
 que hoc quaeramus, an renifus aliud in vehementibus genus,
 aliud in plenis statuatur. Adeoque haec ejus verba sunt:
 Consequitur enim in consideratione plenitudinis et vacui-
 tatis pulsus, pleno tensum et contentum perpetuo spiri-
 tum repraesentante, vacuo diffluentem, et in renifu eva-
 nescentem, ut instar sit aquosae bullae, quae rumpitur.
 Huic quidem eo nomine gratias habemus, quod Sphingis
 non ponat aenigmata, ut fecit Archigenes, alique non pauci,
 nam recte, an secus dixit, per otium expendamus licet.
 Verba quidem certe ejus clara sunt. Vult enim tensum et
 contentum perpetuo spiritum in plenis apparere pulsibus,
 infirmum et fractum, nec quicquam renitentem in vacuis,
 at nativusne spiritus, atque vitalis sit qui per corpora, ut
 illi contendunt, tensus est, an aëreus et materialis, qui

Ed. Chart. VIII. [158.]

Ed. Bas. III. (80.)

ταῖς εὐρυχωρίαις, οὐ πάντῃ μὲν ἡ λέξις ἀποσαφεί, τῇ δ' ὅλη
 τῶν ἀνδρῶν γνώμῃ τεκμήραιτ' ἂν τις τὸ ζωτικὸν αὐτὸν λέ-
 γειν. ἀλλ' εἴτε τοῦτο, ἢ ἐκεῖνο, τό γε τοσοῦτον ἐν παρόντι
 παρακλητέον αὐτὸν τε καὶ τοὺς ἀπ' αὐτοῦ μηδέπω δόγματα
 τοῖς τῆς αἰσθήσεως ἀναμινύειν πάθεισιν, ἀλλ' ὡς ἐμπειρικόν,
 οὐ γὰρ ἀτιμάζει τὴν ἐμπειρίαν, διαλεχθῆναι πρότερον ἡμῖν
 ὑπὲρ αὐτῶν τῶν λεγομένων κατὰ τὴν ἀφῆν, εἰτ' αὐτίς, ὅπως
 ἐξ αὐτῶν χρὴ διὰ τοῦ λόγου μεταβαίνειν ἐπὶ τὰ δόγματα, δι-
 δάξαι. τίνα τοίνυν τὰ τῆς αἰσθήσεως πάθη κατ' αὐτὸν, εἰ
 μεταθείημεν τὸ τοῦ πνεύματος ὄνομα, καὶ πληγὴν εἴπομεν;
 ἔσται γὰρ ὁ λόγος τοιοῦτος· ὁ πλήρης σφυγμὸς τεταμένην
 καὶ ἐξεριστικὴν δι' ὅλου τὴν πληγὴν παρίστησιν, ὁ δὲ κενός
 οἷον διαρρέουσάν καὶ ταῖς ἀντιβάσεσιν ἐμφανιζομένην, ὡς
 ῥήξει τινὸς ὑδατίνης πομφόλυγος εἰσκέειναι. τούτων δὲ οὕτω
 καλῶς μετελημμένων, μικρὸν ἐπελῖξαντες αὐτοῦ τὸ βιβλίον,
 θεασώμεθα τί λέγει περὶ σφοδροῦ καὶ ἀμυδροῦ σφυγμοῦ.
 ἔχει δὲ ἡ λέξις οὕτως· διότι μὲν οὖν σφοδρός ἐστίν ὁ
 σφυγμὸς βιαίως κρούων τὴν ἀφῆν καὶ κατὰ τὴν πρόσαλ-
 σιν ἰσχυρῶς αὐτὴν ἀνατρέπων, δῆλόν τ' ἐστὶν αὐτόθι

continetur in capacitatibus, parum verba declarant, tamen
 ex tota illorum sententia ipsum vitalem conjicias dici. Sed
 siue hic sit, siue ille, tantum in praesenti admonebimus il-
 lum ejusque affectas, ne placita cum sensus affectibus com-
 misceant, sed ut decet empiricum. Neque enim experientiae
 imminuerint dignitatem, si explicaverint prius nobis haec
 quae de tactu attulerunt ipsi, ac deinde quomodo ab iis ora-
 tione ad placita proficisci oporteat docuerint. Qui igitur
 sensus affectus in ea erunt, si nomen spiritus immutemus,
 et ictum appellemus? erit enim haec oratio: Plenus pulsus
 tensum et contentum perpetuo ictum repraesentat, vacuus
 vero diffluentem et in renifu evanescentem, ut instar sit
 aquosae bullae, quae rumpitur. His tam bene mutatis,
 proferamus hic parvum ejus librum, ut quid de vehemente
 et languido pulsu dicat videamus. Verba ejus sic habent:
Nam quod vehemens etiam pulsus sit qui violenter ferit
tactum, et in occurso fortiter evertit eum, constat hinc,

Ed. Chart. VIII. [159.]

Ed. Bas. III. (80.)

[159] καὶ συμφωνεῖται τοῖς πλείστοις. εἴτ' ἐπιφέρων φησί· τῶν ἐναντίων ἐπιγενομένων δηλονότι περὶ τὸν ἀμυδροῦν σφυγμόν. ἀμενηνῶς γὰρ καὶ ἐκλύτως πρόσεισι τῇ ἀφῇ. ταῦτ' ὁρθῶς ὁ Ἀγαθίνος, ἀλλ' οὐ μὲν διαφέρει τῶν περὶ τοῦ πλήρους τε καὶ κενοῦ. τὸ μὲν γὰρ ἐξερυστικὴν δι' ὅλου τὴν πληγὴν εἶναι ταυτόν ἐστι τῷ βιαίως τε κρούειν τὴν ἀφὴν καὶ ἰσχυρῶς ἀναιρέπειν, εἴρηται δ' αὐτῶν τὸ μὲν ἐπὶ τοῦ πλήρους, τὸ δὲ ἐπὶ τοῦ σφοδροῦ. τὸ δ' αὖ ταῖς ἀντιβάσειν ἀφανίσσθαι ταυτόν ἐστι τῷ ἀμενηνῶς καὶ ἐκλύτως ἐναφανίσθαι τῇ ἀφῇ. εἴρηται δὲ τούτων τὸ μὲν πρότερον ἐπὶ τοῦ κενοῦ, τὸ δὲ δεύτερον ἐπὶ τοῦ ἀμυδροῦ. ἃς οὖν ὁ μὲν Ἀγαθίνος οὕτως ἐξηγήσατο τὰ τῆς ἀφῆς πάθη, κατὰ γέ τοὺς σφοδρούς σφυγμούς καὶ τοὺς ἀμυδρούς, ὁ δ' Ἀρχιγένης ἐτέρως, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ κεῖνος ὥδι γράφει· ἅσ' ἐκ τοῦ καθ' ἓνα χωρισμοῦ γίνεσθαι καθ' ἑαυτὴν τις οὔσα ἢ σφοδρότης, ὁ τόπος, ὡς εἶπον, τῆς τῶν ἀρτηριῶν κινήσεως. εἴθ' ἕξῃς φαίνεται δὲ καθ' ὅλην τὴν διαστολὴν τὸ τελευτὸν τῆς ὁρμῆς, καθ' ὃ καὶ εἰ προσπιέσασιν τοὺς δακτύλους, στερεωτέρα

et convenit inter multos. Mox subjicit: Contraria intelliguntur de languido, nam debiliter et languide occurrit tactui. Haec recte quidem Agathinus, sed nihil ab iis, quae de pleno et vacuo sunt dieta differunt, nam contentum perpetuo ictum esse, nihil est aliud, ac violenter ferire tactum et fortiter evertere: quorum illud quidem de pleno, hoc vero vehemente, dictum est. Jam etiam in renifu evanescere, idem est, quod debiliter et languide occurrere tactui: quorum etiam illud de vacuo, hoc de languido est dictum. Atque Agathinus in hunc modum exposuit affectus tactus in vehementibus pulsibus et languidis. Archigenes alio modo, nam sic scribit: Itaque si per se aestimetur, manifeste apparet sua sponte vehementiam contentionem esse, ut diximus, arteriarum motus. Inde addit: Apparet porro per totam distentionem firmitas impetus, ex qua, arteriam si comprimamus digitis, firmior occurrit ictus. Haec quidem sic sunt aperta, quae dixit de affectibus tactus: in quibus nullum habebimus proprium affectum monstrare

Ed. Chart. VIII. [159.]

Ed. Bas. III. (80.)

ὑποπίπτει ἡ πληγὴ. ταῦτα μὲν οὕτω φανερά τὰ περὶ τῶν
 τῆς ἀφῆς παθῶν, ἐν οἷς οὐχ ἔξομεν ἴδιον πάθος εἰπεῖν τῆς
 πληρότητος, εἰ μὴ τι ἄρα, καθάπερ τινὸς τῶν νῦν ἔλεγον,
 ὅταν ἐπὶ πλείστον ὁ σφυγμὸς ἔξαιρόμενος ἀντιβατικὸς εἴη.
 τοῦτο δὲ δύο ἐστὶν εἶδη σφυγμῶν, οὐχ ἓν. τὸ γὰρ ἐπιπλε-
 στον δῆλαίρεσθαι κατὰ μὲν τὰς τρεῖς διαστάσεις γινόμενον
 μέγαν ποιεῖ τὸν σφυγμὸν, κατὰ δὲ μίαν μόνην ἢ μακρὸν,
 ἢ πλατὺν, ἢ ὑψηλόν. τὸ δ' ἀντιβατικὸν εἶναι πάλιν ταυτὸν
 ἐστὶ τῷ σφοδρῷ. εἰ δέ τις τὸν μέγαν ἅμα καὶ σφοδρὸν ἐνδὲ
 καλεῖν ὀνόματι τῷ τοῦ πλήρους βούλεται, καλεῖτω. περὶ
 γὰρ ὀνόματος οὐ διαφερόμεθα. γινωσκέτω δ' οὐδεμίαν εἰσα-
 γων ἔξωθεν παρὰ τὰς εἰρημένας διαφορὰς κατὰ νῦν,
 δύο δὲ καὶ τρεῖς ἐξ αὐτῶν λαμβάνων ἰδίοις ὀνόμασι προσα-
 γορεύειν εἰ βούλοιο, φθόνος οὐδὲ εἷς. ἀλλ' ἡμῖν οὐ περὶ
 ὀνομάτων ἢ ζήτησις, ἀλλὰ περὶ πραγμάτων, ἐν οἷς εἴ τι
 πλέον ἔχοι τις λέγειν, ἡδέως μαθησόμεθα. τὸ μὲν γὰρ
 ἐπινοεῖσθαι τινα διαφορὰν σφυγμῶν κατὰ τὸ τῆς ἀρτηρίας
 ἔγχυμα, καλοῦσι γὰρ οὕτως τὸ περιεχόμενον ὑγρὸν ἐν αὐτῇ,
 καὶ γὰρ σύμφημι, καὶ δύναμαι νοῆσαι ποτὲ μὲν παχύτερον,

plenitudinis, nisi sane, ut quidam dixerunt hujus aetatis
 homines, quum plurimum pulsus elevatus renitatur. Atqui
 hae duae sunt species pulsuum, non una, nam quum pluri-
 mum attollitur, si quidem in tribus dimensionibus fiat, ma-
 gnum efficit pulsus, in una duntaxat, vel longum, vel la-
 tum, vel altum; nam reniti idem est quod vehementem
 esse. Quod si quis magnum simul et vehementem velit uno
 nomine vocari, plene vocet, licet, de nomine enim non con-
 tendimus, tantum sciat, nihil se novae differentiae alicunde
 praeter commemoratas in praesenti adducere. Nam si duas,
 aut tres earum accipiat differentias, quas peculiaribus nomi-
 nibus appellet, nulla invidia est: verum de nominibus non
 agimus, sed de rebus: de quibus, si quis habeat, quod prae-
 ter quae nos diximus asserat, libenter didicerimus. Exco-
 gitare vero differentiam quandam pulsuum ex arteriae infu-
 sione (sic enim quod in ea continetur humoris appellant)
 equidem comprobo: ac intelligere eam possum modo crassio-

Ed. Chart. VIII. [159.]

Ed. Bas. III. (80. 81.)

ποτέ δὲ λεπτότερον αὐτό. καὶ αὐτίς γλισχρότερον, ἢ ὑδά-
 τῶδες, ἢ πλέον, ἢ ἔλαττον, ἢ ἀρωδέστερον, ἢ ὅπως οὖν
 ἄλλως ἔχον. καὶ γὰρ πνεῦμα μόνον ἐν αὐταῖς περιεχόμενον
 νοῶ, καὶ τοῦτο ποτέ μὲν (81) καθαρὸν καὶ αἰθερώδες,
 ποτέ δ' ἀγλυῶδες τε καὶ ὀμιγλῶδες. ἀλλ' οὐ τοῦτο νῦν
 πρόκειται τῶν ἐνδεχομένων ἐννοίαν λαβεῖν, ἀλλὰ περὶ τῆς
 ὑπάρξεως αὐτῶν ζητεῖν. τὸ μὲν γὰρ ἐπινοεῖν τὰναντία δυ-
 νατὸν, τὸ δ' ὑπάρχειν ἅμα ἀδύνατον. αὐτίκα γέ τοι
 καὶ περιέχειν νοοῦμεν τὰς ἀρτηρίας αἷμα, καὶ μὴ περιέ-
 χειν. ἢ οὐκ ἂν ἐζητοῦμεν ὑπὲρ οὐ μηδόλως ἐννοοῦμεν.
 ἀλλ' οὐ ταύτης ἐστὶν ἐν οἷς ζητοῦμεν τὸ προκείμενον, εἰς
 ἐννοίαν ἐλθεῖν αὐτῶν, ἀλλ' ἀποδεῖξαι τὴν ὑπαρξιν· οὐδεὶς
 γὰρ ἐστίν, ὅς οὐκ ἂν ἐπινοήσαιεν ἐν ταῖς ἀρτηρίαις αἷμα
 περιεχόμενον, ἀλλ' εἰ κατ' ἀλήθειαν ἐν τῷ κατὰ φύσιν ἔχειν
 περιέχεται, ζητοῦμεν. καὶ πολλὰ περὶ αὐτοῦ λέγοντας οἶδα
 τοὺς περὶ τὸν Ἀρχιγένην. καί τοι γ' εὔπερ αἰσθήσει διαγνω-
 στὸν ἦν, μάτην πολλὰ ληροῦσιν, ἐνὸν εἰπεῖν ἄντικρυς ψεύ-
 δεσθαι τὸν Ἐρασίστρατον, ἃ διὰ τῶν αἰσθήσεων ἐμάθομεν,

rem, modo tenuiorem et hercle etiam lentio-
 rem, vel copiosiorē, vel pauciorē, vel aëream, vel aliam,
 qualisqualis sit: siquidem spiritum cogito tantum eas conti-
 nere, atque hunc interim purum et serenum, interim cali-
 ginosum nebulosumque. Sed hoc non est instituti nostri, ut
 animo concipiamus, quae esse possunt, imo de essentia agi-
 mus eorum, quum vel contraria liceat concipere; ut simul
 sint, fieri non potest; ut sanguinem cogitemus continere ar-
 terias et non continere, neque enim quaeremus de eo, quod
 nequaquam concipimus animo. At non est huic quaestioni
 propositum, ut in notionem eorum veniamus, sed esse mon-
 stremus: neque enim est quisquam, quin in arteriis possit
 intelligere sanguinem contineri; sed an re vera et quum na-
 turae lege dispensatur animal, sanguinem contineant, hoc
 quaerimus. Ac multa de eo scio Archigenis sectatores ver-
 ba facere; verum si id potest deprehendere sensus, nequic-
 quam multa nugantur, quum aperte mentiri dicere liceat
 Erasistratum, qui id agit, ut quae sensu didicimus, haec

Ed. Chart. VIII. [159. 160.]

Ed. Bas. III. (81.)

ταῦτα μεταπέθειν ἡμᾶς λόγῳ πειρώμενον. ἀλλ' οὐδεὶς ἐτόλμησεν εἰπεῖν αἰσθάνεσθαι τὴν ἀφὴν τῆς ἐν ταῖς ἀρτηρίαις ὑγρότητος. [160] ὡς ἐβουλόμην ἂν μοι τοῦτο παντὸς μᾶλλον ὑπάρχειν, ἵνα μὴ πράγματα ἔχομι, λόγῳ ζητῶν ἔξευρεῖν τὸ ἀληθές. τί ποτ' οὖν ἐστὶν ὃ βούλονται λέγειν, οὐ συνίημι. πλήρης ἐστὶν ὁ σφυγμὸς ὃ τὴν ὑπόπτωσιν τῆς ἀρτηρίας διασεισαγμένην ἐγγύλως ἐμφαίνων. πότερον, ὡς αὐτῆς τῆς ἀφῆς τοῦτο γνωρίζαι δυναμένης, ἢ ταύτης μὲν πασχούσης ὃ δὴ πάσχα, τοῦ πάθους δὲ ἀφορμὴν συλλογισμοῦ πρὸς ἔνδειξιν τῆς τῶν ἀρτηριῶν διαθέσεως παρασχεῖν δυναμένου; ἀλλ' εἰ τοῦτο λέγουσιν, ὡς ἐστὶν ἐκ τῶν κατὰ τὴν ἀφὴν παθῶν συλλογίσασθαι τι περὶ τῶν κατὰ τὰς ἀρτηρίας διαθέσεων, οὐκ ἀντιλέγω. καὶ γὰρ Πραξαγόρας αὐτὸ ποιεῖ καὶ Ἡρόφιλος καὶ πάντες ὀλίγου δειν, οἱ μὲν μᾶλλον, οἱ δὲ ἥττον, καὶ οἱ μὲν χεῖρον, οἱ δὲ βέλτιον. τὸ μὲν γε τοῦ Πραξαγόρου καὶ θαυμαστὸν ἴσως σοι φανέται. μηδὲ γὰρ περιέχεσθαι λέγων ἐν ἀρτηρίαις τοὺς χυμοὺς, ὅμως ἐκ τῶν σφυγμῶν ιδέας τινὰς αὐτῶν ἀναλογίζεσθαι πιεῖται. ἀλλ' οὐδαμῶς πάθος αἰσθήσεως ἐπειςάγει κοινόν. αἰνίγμα γὰρ ἂν οὕτως τὸν λόγον

suadeat oratione aliter habere, verum nemo ausus est confirmare pervenire ad tactum humorem, qui in arteriis est. Sane nihil malim quam ut hoc obtinere possem, ne, quum investigo ratione veritatem, negotium mihi exhiberetur; at quid tandem dicant, plane non intelligo. Plenus est pulsus, qui occursum arteriae humidae tumidam ostendit. Utrum ceu ipse hoc tactus possit cognoscere, an ceu hic patiatur quod patitur, affectus aperire viam possit status arteriae cognoscendi? At hoc si dicat, ex affectibus tactus conjicere aliquid de statu arteriae licere, ego non contradico: etenim Praxagoras hoc et Herophilus facit, ac prope omnes partim plus, partim minus, partim etiam deterius, partim melius. Praxagoram autem forsitan etiam mireris, qui quum humores neget contineri in arteriis, ex pulsibus tamen colligere quasdam eorum species molitur, at affectum sensus haudquaquam communem adducit. Ea enim ratione aenigma

Ed. Chart. VIII. [160.]

Ed. Bas. III. (81.)

ποιήσμεν, ἵνα τις ἀναγινώσκων, εἴτα μὴ νοῶν, οἷηταί τι
 βύθιον ἐγκεκρύφθαι τῷ λόγῳ καὶ θαυμαστὸν, εἴτα κατα-
 τρίβηται δηλαδὴ, ζητῶν μὲν διὰ παντός, εὐρίσκων δ' οὐ-
 δέν. πῶς γὰρ ἂν εὖροι τὸ μὴδ' ὅλως φαινόμενον; ἄνθρωπε
 μὴ μόνον, εἰ βούλει, χυμῶν ἰδέας διαγίνωσκε ταῖς τῶν σφυγ-
 μῶν διαφοραῖς, ἀλλὰ καὶ τὰ τῆς ψυχῆς ἥθη, καθάπερ
 Ἰπποκράτης ἐπιχειρεῖ. μόνον μοι φύλαττε τὰ τῆς αἰσθή-
 σιως πάθη, καὶ μήθ' ἅ μὴδ' ὅλως πάσχει καταψεύδε-
 σθαι τόλμα μήτ' ἐξ ἐνὸς παθήματος ἄλλοτ' ἄλλοιον σφυγ-
 μὸν γνωρίζειν ἐπαγγέλλον. ἔστι τις σφυγμὸς πολὺ τὸ ἀν-
 τιβατικὸν ἔχων, ὥστ' εἰ καὶ θλίβοις τὴν ἀρτηρίαν, μὴ κινη-
 θῆναι πρὸς τῆς χειρός. ἕνα τοῦτον φύλαττε, καλῶν ὃ τι
 βούλει. τὸ δὲ νῦν μὲν αὐτὸν σφοδρὸν, νῦν δὲ πλήρη κα-
 λεῖν, αὐτίς δὲ ἴσως ἄλλο τι, καὶ τῷ πλήθει τῶν ὀνομάτων
 οἷσθαι πολλὰ ποιεῖν πράγματα, δεινῶς ἄτοπον. ἔχω καὶ γὰρ
 γνωρίσματα διὰ σφυγμῶν καὶ χυμῶν ἰδέας καὶ παθῶν ψυχῆς,
 ἀλλ' ἀφ' ὧν εἶπον ἔμπροσθεν αἰσθητῶν παθῶν ἅπαντα
 διαγινώσκειν πειρῶμαι, μηδαμοῦ μήτ' ἀποκεκρημνισμένον

faciat orationem suam, ut qui legat nec intelligat, profundius
 aliquid verbis et mirandi arbitretur subesse, ibique aetatem
 conterat, nimirum perpetuo quaerendo, nec tamen quic-
 quam inveniendo: nam quomodo inveniatur quod nus-
 quam existit? Quin tu non tantum humorum species cedo
 ex pulsum differentiis discerne, sed animi etiam mores, ut
 Hippocrates conatur; tantum quae sensus patitur mihi ser-
 va; nec quae haudquaquam patitur, falso aude ei tribuere,
 neque ex uno affectu diversos pulsus jacta te cognoscere.
 Est quidam pulsus, qui multum renititur; adeo ut si premas
 etiam arteriam, non vincatur a manu: hunc retinè, ac quo-
 vis voca nomine, nam si modo vehementem, modo ple-
 num vocas, interdum alio nomine, existimasque numero
 nominum multas te res efficere, quis te feret? Habeo signa
 ego etiam ex pulsibus de specie humorum et de affectibus
 animi, tamen ex sensibilibus, quos nuper commemoravi,
 affectibus omnia conor dignoscere: nec dico usquam pul-

Ed. Charl. VIII. [160.]

Ed. Bas. III. (81.)

σφυγμὸν λέγων, μήτε κοῦφον, μήτε βαρύν, μήτε ὑγρό-
 φανῇ, μήτε πνευματώδη, μήτε διηγκωτισμένον, μήτε δια-
 τεγῇ, μήτε μογυλόν, ἢ στεγνόν, ἢ κατανευγμένον, ἢ περι-
 λελασμένον, ἢ ῥοπαλώδη, μήτ' ἄλλο μηδὲν ὧν οὗτοι λο-
 γικαῖς ἐπινοαῖς ἀναπλάττουσιν, οὐκ αἰσθητοῖς πάθεσι δια-
 γινώσκουσιν. ὥστ' ἤδη καὶ τὰ τῆς ἀκοῆς μόνης αἰσθητὰ
 μεταφέρει ἐπὶ τὴν ἀφῆν. οὐδὲν γάρ ἐστιν ἄλλο τὸ τρέ-
 ζοντας λέγειν καὶ ψοφοῦντας καὶ βομβοῦντας σφυγμούς,
 ἢ περὶ τῆς ἀφῆς ὡς ἀκοῆς διαλέγεσθαι. εἴθ' οὕτως ἀπι-
 στεῖσθαι ποιοῦσιν δηλαδὴ καὶ αὐτὰ τάληθῃ. καὶ τις τῶν
 νῦν ἀνὴρ οὐχ ὁ φαυλότατος περιλάλησιν ἔφησεν εἶναι τὴν
 τῶν σφυγμῶν θεωρίαν, ὀρθότατα λέγων, τῷ πολλὰς μὲν
 φωνὰς φθέγγεσθαι, μηδὲν δὲ χρηστὸν διδάσκειν. ἀλλ' εἰ μὴ
 αὖν ταῖς διαλέξεσιν, ἐν γοῦν τοῖς συγγράμμασιν ἐχρῆν αἰ-
 δεῖσθαι παθεῖν ὅπερ ὁ Κωμικὸς ἔφη,

Λαλεῖν ἄριστος, ἀδυνατώτατος λέγειν.

ἔτα γράφεις μοι πλήρη σφυγμὸν, μηδ' ἄχρὶ τοσούτου σα-
 φῶς ἐξεπεῖν δυνάμενος ὁ φαντάζῃ, πότῃρα τοῦ χιτῶνος τῆς

sum praeruptum, gravem, lenem, aquosae speciei, flatuo-
 sum, diηγκωτισμένον, distentum, μογυλόν, strictum, κατα-
 νευγμένον, περιλελασμένον, ῥοπαλώδη, neque quicquam
 aliud, quae isti ratione excogitant, nec percipiunt affectibus
 sensibilibus. Adeo jam etiam quae sentit auditus tantum
 ad tactum traducunt: nam quid aliud, quam stridentes di-
 cant et strepentes et resonantes pulsus, quam! de tactu: cen-
 de auditu; disputant? itaque efficiunt denique ut fides
 etiam veris detrahatur. Ac vir quidam hujus aetatis mini-
 me malus verborum dixit esse commentationem pulsum,
 qui hercle dixit rectissime, quod multa verba funditent, nec
 quicquam doceant commodi. Qui hoc si non in disputatio-
 nibus, in scriptis certe debebant vitare, quod dixit Co-
 micus,

Garrire doctus, verum ineptus dicere.

Et mihi plenum pulsum scribis, nec tantillum mihi potes,
 ut exponas mentem tuam, tunicaene arteriae significes qua-

Ed. Chart. VIII. [160. 161.]

Ed. Bas. III. (81.)

ἀρετῆρας ποιότητα δηλοῖς, ἢ τὸ ποσὸν τῆς ἐγκεχυμένης οὐσίας αὐταῖς, ἢ τὸ ποιὸν, ἢ τοῦ πνεύματος, ἢ καὶ τῆς θερμασίας δυνάμιν τινα, ἢ ποιότητα. πάντα γὰρ ταῦτα δοκεῖς μοι λέγειν ἀδιαρθρώτως τε καὶ συγκεχυμένως. ἢ τί σοι βούλεται πληρότητος οἴνου μνημονεύειν ὥς ἐν παραδείγματι; τί δ' ἐν τῷ περὶ πληρότητος λόγῳ ποτὲ μὲν λέγειν αὐτοῖς ὀνόμασιν οὕτως, [161] ὥστε καὶ εἴ τις τὸν πλήρη μὴ κατ' οὐσίαν, ἀλλὰ κατὰ δυνάμιν θεωρεῖν βούλοιτο. καὶ μετ' ὀλίγον· τάχα δὲ τὸ ἐν δυνάμει Καρῶδες ἐπὶ τῶν τοιούτων τὸν πλήρη σφυγμὸν χαρακτηρίζει, ὀνόματα ὄντα τῆς δυσκρασίας τοῦ πνεύματος. καὶ ὃν τρόπον διαγευσάμενοι οἴνου τὸν πλήρη διαγινώσκουσιν οἱ οἰνογεῦσται, οὕτω καὶ οἱ σφυγμῶν ἐμπειροὶ τὸν πλήρη κατὰ τὸ Καρῶδες τῆς δυνάμεως, καὶ μεσόκενος ἢ; διαθεωροῦσιν. ἐν τούτοις μὲν ἐπὶ τὴν δυνάμιν ἀναφέρων, τὸν πλήρη σφυγμὸν δοκεῖ μοι νοεῖν, ἐν αὐτοῖς δὲ τοῖς περὶ τῆς πληρότητος λόγοις πάνθ' ὁμοῦ συγχέει καὶ ταραττεῖ. μάθοι δ' ἂν τις ἐξ αὐτῆς τῆς λέξεως ἐχούσης οὕτως· ὃν τρόπον δὲ καὶ ἐρίων ἢ σύστασις αὐτόθεν ἐστὶ ληπτὴ, καθ' ἣν

litem, an quantitatem infusae in eas substantiae, an qualitatem spiritus, an denique caloris facultatem quandam, vel qualitatem, nam omnia mihi videris dicere non distribute et confuse. Aut quo plenitudinis mihi vini mentionem facis pro exemplo? Quid etiam in tractatu de plenitudine in haec verba loqueris? *Itaque si plenum non substantia, sed facultate velis aestimare.* Et paulo post: *Sopor facultatis in talibus plenum pulsus designat, quae nomina sunt intemperiei spiritus.* Et quemadmodum, ut gustant vinum gustatores vini, plenum dignoscunt, ita pulsus periti plenum ex facultatis sopore, etiam si semivacuus sit, animadvertunt. In his ad facultatem referre mihi pleni pulsus notionem videtur: tamen ubi de plenitudine agit, universa mihi videtur confundere et miscere. Id adeo ex ejus verbis intelliges, quae haec sunt: *Quemadmodum autem lanarum contextus inde perceptibilis est, ex quo va-*

Ed. Chart. VIII. [161.]

Ed. Bas. III. (81.)

κενὰ καὶ πλήρη λέγεται, καὶ οἶνου ποιότης οὐ προστά-
τουσα, ἀλλ' αὐτόθι παρακαμμένη τῇ γλώττῃ διαγινώσκεται,
καθ' ἣν τοὺς πλήρεις καὶ κενούς οἶνους διαχωρίζομεν, καὶ
τοῦ σώματος δ' αὐτοῦ κenoῦ καὶ πλήρους ἀντιλαμβάνο-
μεθα, ἔν τε τῷ κατὰ φύσιν τι ἔχειν ἄλλο ἔν τε ταῖς
παρὰ φύσιν διαθέσεσιν, καὶ ἐπὶ φλεγμονῆς, οἰδήματος, ἐμ-
φυσήματος, οὕτω καὶ τὰς ἀγυμνάστους σάρκας τῶν γεγυμ-
νασμένων διακρίνομεν. ἐν ταύτῃ πάλιν τῇ ῥήσει τὰ μὲν
περὶ τοῦ οἶνου λεγόμενα τῇ κατὰ τὴν δύναμιν πληρότητι
δοῦναι ἂν ὁμολογεῖν, τὰ δὲ περὶ φλεγμονῆς καὶ οἰδήματος
τῇ κατὰ τὸ σῶμα τῆς ἀρτηρίας αὐτό· τὸ δὲ τῶν ἐρίων
παράδειγμα ἐγὼ μὲν οὐδ' ἐννοῶ τὴν ἀρχήν. οὐδὲ γὰρ
ἤκουσά τινος λέγοντος πλήρες καὶ κενὸν ἐρίον, ἵν' ἔρωμαι
πῶς λέγει. καίτοι τὰ περὶ φλεγμονῆς καὶ οἰδήματος οὐδ'
αὐτὰ πρὸς τινος ἤκουσα λεγόμενα, πλὴν Ἀρχιγένους. ἀλλ'
ἐν τούτοις ἐπινοῆσαι δύναμαι, τί βούλεται δηλοῦν αὐτὸ τὸ
πλήρες ὄνομα. τὸ γὰρ ἐναντίον τῷ χανόνι πλήρες καλεῖ-
ται. κενὰ δὲ τινα καὶ πλήρη σώματα καὶ τὰ τῶν ἀνδρα-

*cuae et plenae dicuntur et vini qualitas non puniens, sed
illinc admota lingua dignoscitur, qua plena et vacua vina
distinguiamus et ipsum etiam corpus apprehendimus, tum
vacuum, tum plenum, tam in eo, quod naturaliter alius
aliud habeat, quam in morbofis affectibus, ut in inflam-
matione, oedemate, inflatione, ita etiam inexercitatus
carnes discernimus ab exercitatis. Rursus in hac oratione
quae de vino dicuntur convenire cum plenitudine facultatis
videantur et quae de inflammatione et oedemate cum
plenitudine, quae in ipso est corpore arteriae. At vero
exemplum lanarum omnino non intelligo, neminem enim
ego unquam audiui plenam et vacuam lanam qui diceret, ut
rogarem, quemadmodum diceret, imo nec de inflammatio-
ne et oedemate ex quoquam audiui nisi ex Archigene.
Tamen ex his intelligere possum, quid significare velit no-
men, plenum; nam quod contrarium laxo est vocatur ple-
num. Vacua vero quaedam et plena corpora mangones et*

Ed. Chart. VIII. [161.]

Ed. Bas. III. (81. 82.)

ποδοκαπήλων καὶ τῶν παιδοτριβῶν ἤκουσα λεγόντων, ἀλλ' οὐκ ἀνάλογον οἰδήμασι καὶ φλεγμοναῖς, ἀλλ' ὥσπερ καὶ κυριώτατα καὶ συνηθέστατα λέγεται, παραπλησίως τοῖς ἀγχείοις τοῖς πλήρεσι τε καὶ κενοῖς ὀνόμαζον, καὶ ἀπολαμβάνοντές γε τοῦ δέρματος ἐπέσπῳντο, διαγινώσκοντες, εἰ χαλαρὸν, ἢ ἐσφιγμένον εἴη, καὶ οὕτως ἐκ μὲν τοῦ χαλαροῦ τὸ κενόν, ἐκ δὲ τοῦ περιτεταμένου τὸ πλήρες ἐτεκμήραντο. καὶ πολλάκις γε τὸν ἰσχνότερον τοῦ ἁδροτέρου (82) πληρέστερον ἐκάλουν ἀπὸ τῆς τοιαύτης διαγνώσεως. ταῦτα ἀναγκαζόμεθα ληρεῖν διὰ τὸ τοὺς πρώτους τὰ μηδὲν πρὸς ἔπος ληρήσαντας. ὥσπερ γὰρ ὀνομάτων ἐξήγησιν γράφων ὁ Ἀρχιγένης, οὐ πράγματα διδάσκειν ἐπιχειρῶν, συνεφόρησεν εἰς ταὐτὸ πολλὰ παραδείγματα τε καὶ ὀνόματα, μήτε πάντα καθ' ἑνὸς πράγματος ἀρμόττειν δυνάμενα μήτε συνήθως τοῖς Ἕλλησιν ὀνομασμένα· παρά τισι γὰρ Ἑλλήνων ἢ οἶνον, ἢ ἔρια πλήρη καὶ κενὰ δυνατόν εὖρεῖν γεγραμμένα. δεῖ τοίνυν ἡμᾶς ἐπὶ τε τοὺς τῶν οἶνων καπήλους καὶ τὰς γυναῖκας ἰέναι, καὶ πυνθάνεσθαι, τί βούλονται δηλοῦν, καὶ ποῦ τοῦτο χρήσιμον. ἐνῆν γὰρ, εἴπερ ὅλως ἐπεθύμει χρήσασθαι τῷ τοῦ πλήρους ὀνόματι, μηνύσαντα τὸ

paedotribas audiivi dicere; verum non in modum oedematum et inflammationum, sed ut in primis proprie et usitate dicuntur, perinde ac vasa plena vacuaque appellabant, ac cutem prehendentes revellebant, ut viderent, remissa esset, an contenta: itaque ex laxa vacuum, ex contenta plenum conjiciebant, et vero eum etiam, qui gracilior crassiore esset, ex iis indicibus pleniorē vocabant. Has nugae cogimur agere propter eos, qui primi ea quae nihil ad rem faciunt, sunt nugati. Quasi enim nomina Archigenes interpretaretur et non declarare res institueret, multa coëgit in unum exempla et nomina, quae nec unī rei omnia congrua sunt, nec ex usu Graecorum appellata, nam apud quos Graecos aut vinum, aut lanas plenas et vacuas invenias scriptum? Restat ergo ut cauponas mulieresque adeamus et ab iis quaeramus, quomodo interpretentur et quonam hoc conducat. Certe si uti pleni nomine gestiebat, modo rem decla-

Ed. Chart. VIII. [161. 162.]

Ed. Bas. III. (82.)

πρᾶγμα σαφῶς καθ' οὗ τοῦνομα ἐπέφερε, μηδὲν ἔτι παραδειγμάτων δεηθῆναι. ἀλλὰ περὶ τῆς κατὰ τοῦνομα χρήσεως καὶ τῷ τρίτῳ τῆς περὶ τῶν σφυγμῶν διαφορᾶς αὐτάρκως εἴρηται, καὶ νῦν ἐμνήσθημεν αὐτοῦ χάριν τοῦ δείξαι τὸ τεταραγμένον ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τοῦ Ἀρχιγένους. οὐ γὰρ ἐχρῆν περιπλέκειν μακρὰ καὶ λαβεῖν ἀπέραντα, δι' ὀλίγων ἐπῶν δυναμένης τῆς διδασκαλίας ῥαδίως προῖέναι τόνδε τὸν τρόπον. εἰρησεται γὰρ ὑφ' ἡμῶν διὰ βραχέων σαφῶς, ἃ διὰ πολλῶν ἐκεῖνος ἀσαφῶς ἔγραφεν.

Κεφ. γ'. [162] Ἔστι τι γένος σφυγμῶν αὐτὸ τὸ σῶμα τῆς ἀρτηρίας, ὡς ἔχει συστάσεως, ἐνδεικνύμενον· ἕτερον δὲ τῆς ἐν αὐτῇ περιεχομένης οὐσίας ποιότητα· καὶ τρίτον τοῦ συμφύτου πνεύματος αὐτῆς τὴν δύναμιν γνωρίζον. ὄνομα δὲ τοῖς τρισὶ τούτοις γένεσι πληρότης. ταῦτα γράψας, καὶ σαφῶς ἂν ἔγραψε καὶ ταχέως καὶ οὐκ ἂν νῦν ἡμᾶς ἐπέτριβε, ζητοῦντας πρότερον μὲν, τί λέγει, δεύτερον δὲ, εἰ κακῶς λέγει, ἀλλ' ἀντικρὺς ἂν ὃ λέγει γνόντες ἐπὶ τὸ ζητεῖν εἰ κακῶς λέγει μεταβαίνομεν, ὧδέ πως πάλιν καὶ

raffet aperte, cui nomen tribueret, non essent necessaria exempla. Caeterum de nominis usu etiam tertio in libro De pulsuum differentiis abunde tractavimus, ac nunc etiam meminimus, ut Archigenis in docendo confusionem aperiremus. Neque enim multa complicare et infinita garrere oportebat, quum paucis versiculis totum tradi facillime posset in hunc modum, nam quod obscure ille multis verbis conscripsit, brevibus faciam ut plane explicem.

Cap. III. Genus est pulsaum, quod ipsum arteriae corpus quo statu sit, declarat, alterum quod qualitatem substantiae, quam contineat, ac tertium nativi spiritus ejus ostendit facultatem. His tribus generibus plenitudo nomen est. Haec si scripsisset, et aperte scripsisset et compendiose, nec hic nos enecaret, dum inquirimus, primum quid dicat, deinde ecquid erret: sed mentem ejus affecuti plane, ad investigandum nos, ecquid erret, conferremus, iterum in hunc

Ed. Chart. VIII. [162.]

Ed. Bas. III. (82.)

αὐτοὶ τὸν λόγον ποιοῦμενοι. τούτων τῶν τριῶν γενῶν, ὃ
 Ἀρχίγενες, τὸ μὲν πρῶτον ἔστι τε καὶ διαγνώσκεται τὸ
 κατὰ τὴν σύστασιν τῆς ἀρτηρίας, οὐ μὴν πληρότης γε πρὸς
 τῶν Ἑλλήνων ὀνομάζεται, καθάπερ ἐδείξαμεν ἐν τῷ τρίτῳ
 περὶ τῆς τῶν σφυγμῶν διαφορᾶς. ἐν ἐκείνοις γὰρ περὶ
 ὀνομάτων ἦν ἡμῖν ὁ λόγος, ἐνταυθοῖ δὲ, οὐ γὰρ ἔτι περὶ
 ὀνομάτων, ἀλλὰ περὶ διαγνώσεως αὐτῶν τῶν σφυγμῶν
 σκοπούμεθα, σὺ μὲν ὥς ἐθέλεις αὐτὸ κάλει, συγχωρήσεις
 δ' ἡμῖν τοῖς τῶν Ἑλλήνων ὀνόμασι χρῆσθαι, σκληρόν τε
 τινα σφυγμὸν ὀνομάζουσι καὶ μαλακὸν ἔτιρον ἐναντίον
 αὐτῷ, καὶ τινα τρίτον ἀμφοῖν μεταξὺ τὸν σύμμετρόν τε καὶ
 κατὰ φύσιν ἐν τῇ συστάσει τοῦ τῆς ἀρτηρίας σώματος. τοῦ-
 τον οὖν ὃν σὺ μὲν πλήρη καλεῖς, ἐγὼ δὲ σκληρόν, τίςιν
 αἰσθητοῖς παθήμασι τῆς ἀφῆς γνωρισῶμεν; ὅτι μὲν γὰρ
 ἀναγκαῖόν ἐστιν ἥτοι πεπιλημένον εἶναι τὸ σῶμα τῆς ἀρτη-
 ρίας, ἢ χαῦνον, οὐδεὶς ἀμφισβητεῖ. ἀλλ' οὐ τοῦτο νῦν ἐστι
 τὸ προκείμενον, ἀλλὰ πῶς αὐτὸ διαγνωσόμεθα. τοῦτ' οὖν
 ἡμᾶς διδάξον σαφῶς, μὴ περιπλέκων. ἀλλ' οὐ ποιεῖς, οὐ
 μὴν ἡμεῖς γέ σοι μαμφόμεθα τούτου χάριν, οὐδ' ὅτι σαφῶς

modum rationem instituentes. Horum trium generum, Ar-
 chigenes, primum, quod in statu positum est arteriae, tum est,
 tum cognoscitur, verumtamen plenitudo a Graecis non ap-
 pellatur: quod in tertio commentario de differentiis pulsuum
 demonstravimus. Illic enim egimus de nominibus, non de
 nominibus hoc loco, at de ipsis pulsibus dignoscendis, dis-
 ceptamus, tu id pro tuo arbitrio voca. Dabis autem nobis,
 ut vocibus utamur Graecis, ac durum quendam pulsuum ap-
 pellemus, atque mollem alterum ei contrarium, praeterea
 tertium in medio utriusque positum, moderatum et nati-
 vum in statu corporis arteriae. Ergo quem plenum tu, ego
 durum voco, quibusnam affectibus tactus, qui sentiri possint,
 deprehendemus? nam arteriae tunicam nemo ambigit quin
 necesse sit vel contentam esse, vel remissam, verum hoc
 non quaerimus, imo vero, quae ejus sit ratio dignoscendi.
 Hoc nos clare fac doceas nullis involucris utens. Atqui
 non facis, neque vero te eo accusamus, neque quia affici

Ed. Chart. VIII. [162.]

Ed. Bas. III. (82.)

ἔξηγησάμεθα τὸ πάθημα τῆς ἀφῆς, ἕτερον μὲν ἐπὶ τοῖς σφοδροῖς, ἕτερον δὲ ἐπὶ τούτοις τοῖς σφυγμοῖς γινόμενον, ἀγαλλόμεθα. δι' ὑμᾶς γὰρ τοὺς πρεσβυτέρους, τοὺς περὶ τούτων ἐπιμελῶς ζητήσαντας, ἔξεύρηται τι καὶ πρὸς ἡμῶν χρηστὸν, οὐκ ἂν ἄλλως εὐρεθὲν, εἰ μὴ πρὸς ὑμῶν τῶν προπονησάντων ἐν αὐτοῖς καὶ προκαμώντων ἐγυμνάσθημεν. τοῦτο μὲν δὴ καταλείψω τῷ θληπτικῷ τῆς ἀφῆς παθήματι, διαγινωσκόμενον τε καὶ διακρινόμενον τοῦ σφοδροῦ. τὸ γὰρ ἀνατριπτικόν τε καὶ ἀντιβατικὸν ἀπεδώκαμεν ἐκείνῳ. ζητήσωμεν δ' ἐξῆς ἐκείνῳ τὰ λοιπὰ δύο γένη τῆς πληρότητος, καὶ πρότερόν γε τὸ καὶ αὐτὸ τὸ πνεῦμα νοούμενον, ὡς φατε, τί δὴ ποτ' ἐστίν, οὐδ' αὐτὸ μὲν οἷόν τε ἐννοῆσαι, καθάπερ καὶ τοῦτο ἐν τῷ τρίτῳ περὶ τῆς τῶν σφυγμῶν διαφορᾶς ἐδείξαμεν. ἀλλ' ἐπεὶ νῦν συντέμνειν βούλομαι τὸν λόγον ἐν ἐκείνοις διὰ μακροτέρων εἰρημένον, ἥτοι τὸ τῆς θερμασίας πυρῶδες, ἣ τὸν τόνον αὐτοῦ λέγετε. ταῦτα γὰρ ἐκ τῶν ῥήσεων ὑμῶν ὥσπερ Δοξίου χρησμῶν ἔξευρεῖν ἠδυνήθημεν. νῦν οὖν ἤδη καιρὸς διδάσκειν αὐτῶν τὰ γνωρίσματα. τοῦ μὲν δὴ τόνου μεμαθήκαμεν τε καὶ χάριν ἴσμεν· ἀντιβαίνει μὲν γὰρ

aperte tactum explicavimus, aliter in vehementibus, aliter hisce in pulsis, ideo jactamus. Nam vobis senioribus, qui haec magna cura iuvestigastis, referimus acceptum, si quid nos invenimus boni, non inventari certe, nisi ab iis, qui ante nos in iis operam posuerunt et insudarunt, fuisset exercitati. Quare hoc relinquamus, quod affectu tactus, puta compressione, discernitur et secluditur a vehemente: subvertendi enim vim illi et renisum tribuimus. Jam quaeramus secundum illud de duobus plenitudinis reliquis generibus, quorum prius, quod de ipso spiritu, ut vultis, intelligitur, quidnam sit, nec hoc possumus intelligere, ut etiam tertio in libro De pulsaum differentis demonstravimus. Verum (quia illic quae sumus latius profecuti, hic brevibus volo perstringere) aut caloris ardorem, aut contentionem ejus dicitis: haec enim ex verbis vestris ut ex ambiguis Apollinis oraculis eruere potuimus: jam horum reliquum est ut signa tradamus. Contentionis quidem jam in-

Ed. Chart. VIII. [162, 163.]

Ed. Bas. III. (82.)

θλιβόντων, ὡς φατε, καὶ ἀνατρέπει τὴν ἀφὴν τοῦ δὲ τῆς θερμάσιαις, τοῦ πυρώδους τούτου, μόνου δεόμεθα μαθεῖν, ἔστ' ἂν γε τὴν ἀφὴν αἰσθανομένην ἔχωμεν. οὐ γὰρ ἀγνοήσομεν, οἶμαι, ψάυσαντες, οὐδεμίαν ἐν θερμότητι διαφορὰν. ἐκεῖνο δὲ θαυμάζομεν ἡμῶν, εἰ τὰ τοιαῦτα ἐν ταῖς τῶν σφυγμῶν διαφοραῖς, ἀλλ' οὐκ ἐν ταῖς τῶν πυρετῶν καταριθμεῖσθε. ἀλλ' ἔα, τό γε νῦν περὶ τούτου μηδὲν διαφερώμεθα, [163] τοῦ δὲ λοιποῦ γένους τῆς πληρότητος ἐπισκεψόμεθα τὴν διάγνωσιν. οὐδὲ γὰρ ἐν τούτῳ διὰ τῆς ἀφῆς οὐδὲν ἔχω συμβαλεῖν, οὐτ' εἰ πνεῦμα μόνον ἐν ταῖς ἀρτηρίαις οὐτ' εἰ καὶ χυμοὶ περιέχονται τινες. ἀλλ' οὐδὲ δύνασθε, ὡς καὶ πρόσθεν ἔφη, ἐπειδὴν πρὸς Ἑρασίστρατον, ἧ Πραξαγόραν ἀντιλέγητε περὶ τοῦ τὰς ἀρτηρίας αἷμα περιέχειν, τὴν αἰσθήσιν ἐπικαλεῖσθαι μάρτυρα, πάντως ἂν αὐτὸ ποιήσαντες, εἴπερ ἐναργὲς ἦν. ἀλλ' οὐδ' αὐτῶν ἐκείνων οὐδεὶς ἐπὶ τὴν αἰσθήσιν μάρτυρα κατέφυγεν, ὡς εἶεν αἱ ἀρτηρίαι χυμῶν μὲν καθαρὰι, πνεύματος δ' ὄργανα μόνου δεόντως. ἀφὴ γὰρ οὐτ' εἰ πνεῦμα περιέχεται μόνον ὑπὸ τῶν ἀρτηριῶν οὐτ' εἰ

dicia didicimus, gratiasque agimus, scilicet renititur prementibus, ut confirmatis, tactumque summovet. Ardorem autem hunc caloris nihil requirimus, nisi ut doceamur, quousque tactus noster animadvertat, neque sane ulla tactum nostrum latebit differentia caloris. At non possumus hic nos non mirari, si in pulsum differentia ea et non in febriam aggeretis. At hoc mittamus in praesentia, nec de eo contendamus. Reliquum genus quemadmodum dignoscatur attendamus plenitudinis. Hic tactu non habeo quid conjiciam, nec an spiritus arteriis solus, nec an etiam quidam humores contineantur, imo non valetis, ut demonstravi antea, si quando Erasistratum refellitis, vel Praxagoram, quam asseritis sanguinem in arteriis esse, sensum appellare testem: haudquaquam id praetermissuri, si conspicuum sit. Nec vero illorum etiam ad sensum quisquam confugit testem, ut confirmaret arterias esse humoribus vacuas, spiritusque tantum instrumenta: et recte sane, quippe tactus spiritus ne in arteriis tantum sit, an simul humores aliqui, non valet

Ed. Chart. VIII. [163.]

Ed. Bas. III. (82.)

καὶ χυμοὶ τινες ἐνδείξασθαι δύναται. καταλιπόντες οὖν ἤδη τὴν ματαίαν αὐτῶν φλυαρίαν αὐτοὶ κατὰ μόνας εἰπωμεν, ὥς οὐκ ἔστιν ἅμα οὐδὲν τῶν αἰσθήσεων διαγνῶναι τὸ περιεχόμενον ἐν ταῖς ἀρτηρίαις αἷμα πόσον, εἰδ' ὅποῖόν τι ἔστι πρῶτον μὲν γὰρ ἀναμνήσομεν ἡμᾶς αὐτοὺς, ὥς οὐδὲ κατὰ τοὺς ὑδέρους ὑγρὸν, ἢ πνεῦμα περιεχόμενον ἐν τοῖς κατὰ γαστέρα χωρίοις ἀφ' ἧ διαγνῶναι δυνάμεθα, μὴ βοθρουμένον γε πιεζόντων τοῦ δέρματος. ὥσπερ οὖν οὐδὲ φαίνεται βοθρούμενον πολλάκις ἐν τε τοῖς ἀσκίταις τοῖς ἀκριβέσι καὶ τοῖς τυμπανίταις καλουμένοις ὑδέροις, ἀλλ' ἀναγκαζόμεθα πρὸς τὴν ἀκριβῆ διαγνώσιν πρῶτον μὲν κρούειν τὸ ἐπιγάστριον, ἵνα γινώμεν εἰ οἷον τύμπανον ἐπηχεῖ, δεύτερον δὲ καὶ μετασχηματίζειν καὶ μεταβάλλειν ἐπὶ τὰς πλευρὰς τὸν ἄνθρωπον, ὑπὲρ τοῦ κλύδωνος αἰσθέσθαι τινός. καὶ ἡμῖν ὁ μὲν τυμπανώδης ψόφος πνεύματος σημεῖόν ἐστιν, ὁ δὲ κλύδων ὑγρότητος, τῇ δ' ἀφ' ἧ μόνῃ κατὰ τὴν ἐπιβολὴν τὸ τεταμένον ἐπιγάστριον οὐκ ἔστι διαγνῶναι, πότερον ἐξ αἵρος, ἢ ὕδατος τοῦτο πέπονθε. καίτοι συντέτηκεν ἐπὶ τούτων τό τε δῆγμα καὶ πᾶν εἴ τι σαρκῶδες ἐπὶ τῷ περιτοναίῳ καὶ

declarare. Itaque inanibus nugis horum repudiatis, ipsi dicamus apud nos soli, nullum prorsus sensum esse, quo dignoscas, in arteriis contentus sanguis quam sit multus et qualis. Ac primo loco nobiscum repetemus non posse in hydropes nos, humor sit, an spiritus, qui in regionibus ventris continetur, tactu explorare, nisi cavata compressione cute. Et vero frequenter non cavari conspicias in incris ascitis et iis quos tympanites vocant: sed ad veram notitiam comparandam pulsare cogimur abdomen, ut attendamus, si veluti tympanum resonet, secundo loco aliter componere hominem et in latera convertere, quo fluctuationem aliquam exaudiamus. Ac nobis strepitus in modum tympani spiritum annuntiat, fluctuatio humorem, uno vero admoto tactu dissentium abdomen non deprehendas, ex aëre sit, an ex aqua, tametsi cutis his et quicquid carnosum erat secundum

Ed. Chart. VIII. [163.]

Ed. Bas. III. (82. 83.)

πολύδερμον ἦν, διὰ τε τὴν λεπτιότητα τῶν περιεκειμένων καὶ τὸ πλῆθος περιεχομένης οὐσίας τεκμαίρεσθαι, διὰ τε ἀφῆς, εἴθ' ὑγρὸν εἴτε πνεῦμα τὸ περιεχόμενον ἔστιν, ἀλλ' ὅμως οὐδ' ἐπὶ τούτων ἀσφαλὲς ἀφῆ μόνῃ πιστεύειν. πῶς οὖν ἐπὶ τῆς ἀρτηρίας, οὕτω μὲν παχὺν ἐχούσης χιτῶνα, ὥς ἑξαπλάσιον εἶναι τοῦ περιτοναίου, δέσματος δ' ἱκανῶς παχέος ἐπικειμένου πολλάκις, οὐ γὰρ δὴ πάντας γε τοὺς νοσοῦντας φθινώδεις ἐπισκοπούμεθα, καὶ (83) τρίτον προσιώντος τοῦ τῆς κινήσεως, οὐ μικρὰν οὐδ' αὐτοῦ δύναμιν εἰς τὸ συγγέειν μὲν τὴν διάγνωσιν ἔχοντος, εἰσόμεθά τι διὰ τῆς ἀφῆς ἀκριβές; καίτοι πρὸς τὸ συγχυθῆναι περὶ τὸ ὑποκείμενον ἤρκει τὸ διὰ παντός ἐν κινήσει τὴν ἀρτηρίαν εἶναι. πόθεν οὖν γινῶναι δυνατόν ἢ ποσότητα τοῦ περιεχομένου χυμοῦ κατὰ τὰς ἀρτηρίας, ἢ ποιότητα; τῷ μὲν γὰρ μεγέθει τοῦ σφυγμοῦ τὸ πλῆθος τῆς περιεχομένης οὐσίας γνωρίζομεν, ἀλλ' οὐ πάντως ὑγρὸν εἶναι χυμὸν αὐτὴν ἐντεῦθεν διαγινώσκομεν, τῇ δὲ σκληρότητι τὴν σύστασιν τοῦ τῆς ἀρτηρίας σώματος. τὸ δ' ἀντιβατικὸν

peritonaeum contabuit, ac multo fuisset facilius, tum ob circumjectarum partium extenuationem, tum ob materiae contentae copiam, conjectari tactu, utrum humor, an spiritus sit id, quod in eis continetur: attamen hic etiam soli tactui parum tuto fidem habeas. Quomodo igitur in arteria tam crassa munita tunica, ut peritonaei sit sextupla, et quam cutis saepe tegat bene crassa? nec enim aegroti, quos vili-mus, semper tabidi sunt. Quum praeterea tertius accedat motus, qui etiam non parum ad confundendam notitiam valeat, quid tandem tactu comperire exacte poterimus? et si ad conturbandam notitiam ejus, quod continetur, satis erat arteriae perpetuus motus, quo ergo licebit signo, aut quantitatem contenti in arteriis humoris, aut qualitatem cognoscere? nam magnitudine quidem pulsus contenti humoris cognoscimus copiam, sed non perpetuo hinc nobis humidum esse ipsum humorem constat, duritie vero statum

Ed. Chart. VIII. [163. 164.]

Ed. Bas. III. (83.)

πληγῆς, οὐ πάχους οὐσίας σημεῖον, ἀλλὰ τῆς ῥώμης τοῦ ζωτικοῦ τόνου. καὶ γὰρ ἂν καὶ γελοῖον εἴη, παχεῖαν οὕτως ἐν ταῖς κοιλότησι τῶν ἀρτηριῶν ὑπολαμβάνειν ὑγρότητα περιέχεσθαι ποτε, ὥς θλιβόντων ἀντιβαίνειν. εἰ γὰρ καὶ βόρβορος εἴη, ῥαδίως εἴξει θλιβόντων, εἰ μὴ τι λίθους τε καὶ ψάμμον ἐν ταῖς ἀρτηρίαις περιέχεσθαι νομίζουσιν. οὕτω γὰρ μόνως τὸ πάχος τῆς οὐσίας ἀντιβήσεται θλίβουσιν, ἄλλως δὲ οὐδαμῶς. ἐβουλόμην δ' ἂν ἄσκον πληρώσας ὑγρᾶς οὐσίας τοῖς οὕτως ἀκριβοῦν ἐπαγγελλομένοις τὴν ἀφῆν, ὥς τὴν ἀλήθειαν αὐτὴν ὑπερφθέγγεσθαι παρασχεῖν, εἰς διάγνωσιν ὅποια τίς ἐστίν ἡ περιεχομένη κατ' αὐτὸν οὐσία. [164] μόνον γὰρ οὐκ ἂν διακρίναιεν ὕδωρ λεπτὸν οἴνου παχέος. ἀλλ' οὐδ' εἰ τῶν ἀσκῶν ὁ μὲν εἴη πίττης ὑγρᾶς πλέων, ὁ δὲ ἄερος, οὐδ' οὕτως διαγνώσσονται. μόνοι γὰρ οἱ κλύδωνές τε καὶ ψόφοι δυνατοὶ διακρίνειν εἰσίν, ὁποῖόν τι τὸ περιεχόμενον ἐστίν, ἡ δὲ διὰ τῆς ἀφῆς αἰσθησις ὁμοία κατὰ πᾶν. οὐ μὲν οὐδ' οἱ κλύδωνες τὰς ποιότητας τῶν ὑγρῶν οἷοί τε δηλοῦν, ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο μό-

arteriae corporis renifus ictus non crassitiem substantiae significat, sed robur vitalis contentionis. Nam ridiculum sit, si adeo continere unquam crassum adducaris humorem arteriarum capacitatem, ut renitatur compressioni, imo si vel sit lutum, facile cedat prementi, nisi lapides in arteriis et arenam putamus contineri, nam ita renitetur denique materiae crassities prementibus, aliter nullo modo. Equidem libenter utrem repletum humida materia his, qui ita eliminatum tactum jactabant, ut verbis veritatem superent, explorandum offerrem, quae insit in illo materia, nam ne aquam quidem tenuem a crasso vino discernant. Neque vero si unus uter picis humidae sit plenus, alter aëre, sic etiam deprehendant: solae enim fluctuationes et strepitus facultatem habent discernendi, quid sit, quod contineatur; sensus autem tactus usquequaque manet similis. Quin qualitates humorum ne fluctuationes quidem annunciant, verum

Ed. Chart. VIII. [164.]

Ed. Bas. III. (83.)

νον τὸ κοινὸν, ὅτι ὕγρὸν τὸ περιεχόμενον, καὶ οὐ πνεῦμα. καίτοι πῶς ἂν τις πιστεύσειε τοῖς δι' ἐνὸς χιτῶνος τοῦ κατὰ τὸν ἄσκον μὴ δυναμένοις διαγνῶναι τοῦ περιεχομένου τὴν ποιότητα δυνατοῖς εἶναι διὰ τε δέρματος οὐχ ἥτιον ἢ κατ' ἄσκον παχέος καὶ ὑμένων τοῦλάχιστον δυοῖν καὶ χιτῶνων ἕξ ἀνάγκης δυοῖν τὴν ἐντὸς τῆς ἀρτηρίας διαγνῶναι ποιότητα; ταῦτ' οὖν αὐτοὶ μὲν λεγέτωσαν, Ἡροφίλου δὲ μὴ καταπενδέσθωσαν, μηδὲ δυσωπείτωσαν ὀνόματι σεμνῶ τοὺς ἀμαθεῖς τῶν Ἡροφίλου γραμμάτων, μηδ' ἐκ τούτου τὴν πίστιν τῷ λόγῳ πορίζεσθωσαν. αἰσχρὸν γὰρ ἐπὶ μαρτύρων ἀγωνίζεσθαι, καθάπερ ἐν δικαστηρίῳ. εἰ λέγειν ἔχεις εἰς ἀπόδειξιν, ἡδέως ἀκουσόμεθά σου. τὸ δ' Ἡρόφιλον τε καὶ Ἡροφιλείους καλεῖν μάρτυρας, ἀποδιδράσκοντός ἐστι τὸν ἕξ εὐθείας ἀγῶνα, καὶ λόγον καὶ διαδύσεις τε καὶ μηχανὰς ἔξευρίσκοντος ἐλέγχου φόβῳ. δῆλον, ὥς ἕνεκα τοῦ μὴ περὶ πράγματος ἐτι ζητεῖν, ἀλλ' ἱστορίας οἱ κατεψευσμένοι μάρτυρες ἐπιδάγονται. λέγει τοῦθ' Ἡρόφιλος; οὐ μὲν οὖν. ἀλλὰ οὐδὲ ψεύση; δείξον πῶς ψεύδομαι, δείξον πῶς λέγει.

hoc ipsum duntaxat commune, humorem qui continetur, non spiritum esse. Et quomodo credas, qui nec valent per unicam utris tunicam dignoscere contenti qualitatem, per cutem posse non minus utre crassam membranasque minimum binas ac per tunicas necessario duas humorem, qui in arteria est, dignoscere? Atque haec quidem illi dicant, nec Herophilum onerent mendaciis: neque gravi nomine rudes territent Herophili librorum, neque hinc fidem verbis parent, turpe enim est, quasi ad subsellia testibus certare. Si demonstrationem afferre potes, audiemus te libenter, Herophilum vero ejusque affeclas proferre testes declinantis est rectum certamen et causas, exceptiones artesque commentantis, ne detegaris. Constat non jam inquirendae rei gratia, sed historiae supponi falso citatos testes. Haecne dicit Herophilus? minime vero. At an ne mentiris tu? ostende quemadmodum mentiar, ostende quomodo dicat,

Ed. Chart. VIII. [164.]

Ed. Bas. III. (83.)

ἡρπείτα λέξις, εἰ οὕτως ἔτυχεν, ἀμφίβολος προβάλλεται
καὶ πόλεμος ἀμφ' αὐτῇ συνίσταται, τί ποθ' ἡ λέξις λέγει
καὶ τί ποτε βούλεται, καὶ κατὰ ῥητὸν ἤδη καὶ διάνοιαν
ἐπιχειρήματα ῥητορικὰ καλινδεῖται, καὶ κατ' ἀμφιβολίαν
ἕτερα καὶ κατὰ συλλογισμούς νῆ Δία. ἀλλὰ καὶ πᾶσαν οὕτω
μεταφέρουσιν τὴν ῥητορικὴν, ὥσπερ ὑπόθεσιν μελετῶντες,
οὐ τὸ προκείμενον περαίνοντες. τί γὰρ οὐκ εἴρηται τοῖς νεω-
τέροις ἰατροῖς εἰς τὸ πρόβλημα, τοῖς μὲν κατασκευάζουσιν
ἐπίστασθαι τὸν Ἡρόφιλον καὶ ταύτην τοῦ σφυγμοῦ τὴν
διαφορὰν, τοῖς δ' ὡς οὐκ οἶδεν ἐγγιγοῦσι δεικνύνειν; ἀταλαί-
πωροι μὲν οὖν ἑκάτεροι καὶ ἐλείσθαι δίκαιοι, τῆς μὲν ἀμα-
θείας οἱ πρότεροι, τῆς φιλονεικίας δ' οἱ δεύτεροι. ἀταλαί-
πωροι δὲ καὶ ἡμεῖς, οἷς γε οὐκ ἀρκεῖ τὴν ἰδίαν ἀσκεῖν θεω-
ρίαν τῆς τέχνης, ἀλλὰ τί μὲν Ἡρόφιλος εἶπεν, τί δ' Ἡρα-
κλείδης τε καὶ Χρύσερμος καὶ Ἡγήτωρ οὐκ ὀρθῶς ἐξηγήσαντο,
τί δ' ἂν εἶπεν Ἀπολλώνιος τε καὶ Βακχεῖος καὶ Ἀριστόξενος
εἰδέναι βουλόμεθα. καὶ εἰ μὴ βουλόμεθα δὲ, πάντως ἀναγκα-
ζόμεθα καὶ διττῶν ἀπολαύομεν κακῶν, ὅτι τε φλυαροῦμεν

deinde dictio forte ambigua profertur, eoque bellum con-
vertitur, quidnam significet dictio et quid velit. Ibique in
dicto et sententia vertuntur epicheremata quaedam rhetori-
ca, in amphibolologia item alia et hercle in fyllogismis etiam
alia, imo omnem sic rhetoricam huc transferunt, ut si ar-
gumentum aliquod meditarentur, nec propositum studerent
efficere. Quid enim non adduxerunt recentiores medici ad
quaestionem, quum quidam scire Herophilum defendant et
hanc pulsus differentiam, contra quidam nescire conentur
probare? Miseri certe utrique et misericordia digni, illi
quod imperiti, hi quod sunt contentiosi. Non minus nos
tamen infelices, quibus, si artis colamus commentationem,
non est satis, sed et quid Herophilus, quid Heraclides et
Chrysermus et Hegetor non probe exposuit, quid porro
Apollonius dixit et Bacchius, Aristoxenusque volumus scire;
et si deprecamur, compellimur plane, duobusque exercita-
mur malis, tum quod abs re nugamur, tum quod inviti hoc

Ed. Chart. VIII. [164. 165.]

Ed. Bas. III. (83.)

οὐδὲν δέον ὅτι τε μὴ βουλόμενοι τοῦτο δρῶμεν, ὥσπερ ἐκεί-
 νοι· νῦν γοῦν ἐμὲ δεῖ δυοῖν θάτερον, ἢ δοκεῖν Ἀρχιγένει τε
 καὶ Ἡροφίλῳ καὶ μυρίοις ἄλλοις τὰναντία λέγειν, ἢ δει-
 κνύναι, ὅτι καθ' Ἡρόφιλον οὐδεὶς ἐστὶ πλήρης σφυγμός.
 εἰ μὲν οὖν ὥς ἔργον αὐτὸ προῦχμισάμην, ἣν ἂν ὁμοίως
 ἐκείνοις ἄξιός μέμψεως ἐπὶ τῇ ματαιαίᾳ σπουδῇ· νυνὶ δὲ κατ'
 αὐτὴν τῶν πραγμάτων τὴν ἀλήθειαν ἐξελέγξας αὐτῶν τὴν
 δόξαν, τοὺς μὲν πρὸς αἰτὰ τὰ ἔργα τῆς τέχνης σπεύδοντας
 ἀπολύσω πρὸς ἐκείνα, συντετελεσμένης ἡμῖν ἤδη τῆς προκει-
 μένης ζητήσεως. ὅσοι δὲ καὶ ἱστορίαν ἐκμάνθανεν παλαιὰν
 ἐθέλουσι, καὶ χρόνον εἰς τοῦτ' ἔχουσιν, ἅπαντα προσθήσω,
 δεικνὺς ὅτι μηδαμοῦ χρῆται πρὸς μηδὲν Ἡρόφιλος τῷ πλήρει
 σφυγμῷ. πρῶτον δ' ἀπ' αὐτῆς ἀρξομαι τῆς λαξίως ἧς ἐκεί-
 νοι προβάλλουσιν ἐν τῷ πρώτῳ περὶ τῶν Ἡροφίλου περὶ
 σφυγμῶν γεγραμμένης, ἣν καὶ μόνην ἀπεγκοκίναί μοι δοκοῦ-
 σιν. [165] ἔχει δὲ οὕτως· καθόλου μὲν οὖν δοκεῖ διαφέρειν
 σφυγμός σφυγμοῦ πλήθει, μεγέθει, τάξει, σφοδρότητι,
 ῥυθμῷ. ταύτην γὰρ προβάλλοντες ἐρωτῶσι τί ποτ' ἐστὶ τὸ

faciamus, quod illi. Nunc quidem certe alterutrum mihi
 necesse est, aut ut Archigeni videar et Herophilo, sexcen-
 tisque aliis refragari, aut demonstrarem, nullum de Herophili
 sententia plenum pulsus esse. Ac si id ut operaepretium
 tractem, non aliter ac illi de inani sedulitate reprehenden-
 dus sim. Nunc quando ex ipsa rerum veritate illorum sen-
 tentiam coargui, qui ad ipsa artis opera properant, ad ea
 dimittam, quia jam propositam quaestionem absolvimus.
 Quod si qui avent etiam veterum scripta cognoscere, tempo-
 reque ad id abundant, omnia adjiciam, ac declarabo nus-
 quam Herophilum ad nullam rem uti pleno pulsū. Et pri-
 mum ab ipso capite exordiar, quod illi proferunt: quod ab
 Herophilo libro primo De pulsibus est scriptum, quod mihi
 solūm videntur legisse. Atque sic habet: *In summa, dif-
 ferre mihi videtur pulsus a pulsū, magnitudine, celeritate,
 vehementia, rhythmō.* Hoc in multis prolato, quid plū-

Ed. Chart. VIII. [165.]

Ed. Bas. III. (83.)

πλήθος, ὥσπερ εἰ μὴ γινώσκουμεν ὁποῖόν τι δηλοῖ τῷ πλήθει, τῆς πληρότητος ἕξ ἀνάγκης ὑπ' αὐτοῦ δηλουμένης. ἐγὼ τοίνυν, ὡς νομίζω, χαριέντως ἀποκρίνομαι. τὸ γὰρ πλήθει πυκνότητά φημι δηλοῦν. αὐθις δ' ἂν ἑτέροις ἀποκριναίμην, τὸ πλήθει σφοδρότητα δηλοῦν, καὶ πάντα μᾶλλον ἢ πληρότητα φῆσαιμ' ἂν, ἵνα γνῶσιν ὅση τοῖς φλυαρεῖν βουλομένοις ἐστὶν ἔξουσία. διὰ τί γὰρ πληρότητι μᾶλλον, οὐ πυκνότητι δηλώσει τὸ πλήθος; ἢ ὅτι τὴν πρώτην συλλαβὴν ἐν τε τῇ πληρότητι καὶ πλήθει διὰ τῶν αὐτῶν στοιχείων λέγομεν; ἀλλ' εἰ τοῦτο, καὶ ἡ πληγὴ καὶ τὸ πλησίον καὶ ἡ πλησμονὴ καὶ τὸ πληκτερον καὶ μυρία ἕτερα τὴν πρώτην συλλαβὴν ἐκ τῶν αὐτῶν ἔχει στοιχείων συγκειμένην. ἀλλὰ πόρρω, φασίν, ἐστὶ τὰ τούτων σημαίνόμενα τοῦ κατὰ τὸ πλήθος. τί δ' οὐ καὶ τὸ τῆς πληρότητος σημαίνόμενον πάμπολυ τοῦ κατὰ τὸ πλήθος διενήνοχεν; ἀλλ' εὐλογον, φασίν, ἐστὶ καὶ τὴν κατὰ πληρότητα διαφορὰν ὑπάρχουσαν ἐν τοῖς σφυγμοῖς εἰρησθαι νῦν καὶ γινώσκεσθαι πρὸς

θος sit, quaerunt, quasi vero si nesciamus, quid πλήθει significetur, quum necessario πληρότης ab eo, id est plenitudo, significetur. Itaque ego ipsis lepide, ni fallor, respondeo: nam τῷ πλήθει crebritatem illum affirmo designare. Rursus utique aliis respondeam, τῷ πλήθει, vehementiam denotare, ac quidvis potius quam plenitudinem dicam, ut videant, nugari volentibus quanta licentia sit. Nam cur plenitudinem potius quam crebritatem τὸ πλήθος denotabit? num quia primam syllabam τῆς πληρότητος et πλήθους iisdem elementis proferimus? Quod si est, etiam ἡ πληγὴ, τὸ πλησίον, ἡ πλησμονὴ, τὸ πληκτερον, τὸ πλημυρεῖν, sexcentaque sunt alia, quorum ex iisdem elementis prima syllaba constat. At enim longe, inquit, remotae horum significationes sunt a τοῦ πλήθους. Qui autem minus plenitudinis significatio a τοῦ πλήθους significatione procul abest? Imo probabile est, inquit, differentiam plenitudinis, quae est in pulsibus, commemorari nunc at-

Ed. Chart. VIII. [165.]

Ed. Bas. III. (83. 84.)

Ἡροφίλου. τί δ' οὐκ εὐλογον καὶ τὴν σκληρότητα γινώσκεισθαι καὶ λέγεσθαι; καὶ γὰρ καὶ αὐταὶ διαφοραὶ τέ εἰσι σφυγμῶν καὶ πάντως αὐτὰς ἐγίνωσκεν Ἡρόφιλος. πόθεν οὖν τὴν κατὰ πληρότητα λέγει, κάλλιον ἦν, οἶμαι, μακροῦ πρότερον ἀναγνῶναι πάντ' αὐτοῖ τὰ περὶ σφυγμῶν συγγράμματα. καὶ γὰρ μοι καὶ νόμος οὗτος ἐξηγήσεως, ἕκαστον τῶν ἀνδρῶν ἐξ ἑαυτοῦ σαφηνίζεισθαι καὶ μὴ κεναῖς ὑπονοίαις καὶ φάσεσιν ἀναποδείκτοις ἀποληρεῖν, ὃ τι τις βούλεται. ποῦ τοίνυν εὗρες ἀλλαχόθι τὸ τοῦ πλήρους ὄνομα παρ' Ἡροφίλου; τὸ μὲν γὰρ τοῦ πυκνοῦ μυριάκις. ὅταν οὖν ἡ μὲν κατὰ πληρότητα διαφορὰ μὴτ' εἰς διάγνωσιν ἦκει, καθότι δέδεικται, μήθ' Ἡρόφιλος αὐτῆς ἐτέρωθι μνημονεύει, ἡ δὲ κατὰ πυκνότητα καὶ πρὸς ἀπάντων ὁμολόγηται, καὶ μυριάκις αὐτὴν Ἡρόφιλος εὕρισκεται γράφων, εὐλογώτερον ἂν εἴη, πυκνότητα νομίζειν εἰρησθαι (84) μᾶλλον ἢ πληρότητα, καὶ οὐ τοῦτό φημι νῦν, ὥς τὸ πλήθει γέγραφεν Ἡρόφιλος ἀντὶ τοῦ πυκνότητι, γελοῖος γὰρ ἂν εἴην ὁμοίως

que ab Herophilo cognosci. Quin potius verisimile est duritiem cognosci et appellari, quum et hae pulsuum differentiae sint, easque prorsus Herophilus cognosceret. Unde igitur differentiam plenitudinis dicat, multo praeftabat mea sententia, revolvisse antea omnes ejus de pulsibus libros. Mihi quidem hanc legem statui, ut unumquemque scriptorem ex se ipso declarem, nec inanibus suspicionibus et affirmationibus demonstratione vacuis delirem, quid aliquis dicat. Atque quo invenisti apud Herophilum alio loco nomen pleni, quum crebri invenias millies? Proinde quum differentia plenitudinis et incognita sit, ut demonstravimus, nec ejus alibi Herophilus meminerit: differentia porro crebritatis, quum apud omnes in confesso sit, tum eam Herophilus scribere millies comperiat: probabilius multo sit crebritatem appellare putare illum, quam plenitudinem. Neque hoc dico τῷ πλήθει Herophilum pro crebritate scripsisse (hoc enim si dicam, ridiculus sim non secus ac ille

Ed. Chart. VIII. [165.]

Ed. Bas. III. (84.)

ἐκείνοις ἑξηγητῆς, εἰ τοῦτο λέγοιμι, ἀλλὰ ὅτι ῥᾶόν ἐστι καὶ πυκνότητα καὶ σκληρότητα καὶ πάντα μᾶλλον ἢ τὴν πληρότητα δεῖξαι δηλούμενα. ἐγὼ δὲ τί μὲν δηλοῖ τὸ πλήθει παρ' Ἡροφίλου, δι' ἐτέρων οἶμαι σαφῶς ἐξηγήσασθαι, νῦν δὲ, ὅτι οὐ δηλοῖ πληρότητα, πῶς οὖν ἀποδείκνυμεν αὐτό; πρῶτον μὲν ἐπιφέρων εὐθύς φησιν ὡδί· γράψω γὰρ τὴν ῥῆσιν ὅλην, ἵνα μᾶλλον θαυμάσης τὴν ἄνοιαν τῶν ἀνθρώπων, πληρότητι τὸ πλήθει νομιζόντων λέγεσθαι· καθ' ὅλου μὲν οὖν δοκεῖ διαφέρειν σφυγμὸς σφυγμοῦ πλήθει, μεγέθει, τάχει, σφοδρότητι, ῥυθμῷ. ἐκ τοῦ κατὰ ταῦτα διαφέρειν φανερόν γίνεται ἐνίοτε ὅ τε οἰκείος καὶ οὐκ οἰκείος. φαίνεται δὲ διαφέρειν καὶ ἐπιγινάσκεσθαι καθόλου μὲν ἕτερος ἑτέρου σφυγμὸς, ὡς εἴρηται, ῥυθμῷ, μεγέθει, τάχει, σφοδρότητι. εἰ δὲ ἐν τῷ αὐτῷ ῥυθμῷ φαίνεται διαφέρειν ἕτερος ἑτέρου σφυγμὸς σφυγμοῦ τάχει, μεγέθει, σφοδρότητι, τίνα βούλει πιστότερον Ἡροφίλου λαβεῖν μάρτυρα τῆς Ἡροφίλου γνώμης; φαίνεται, φησὶν, ἕτερος ἑτέρου διαφέρειν σφυγμὸς, ὥσπερ εἴρηται, ῥυθμῷ, μεγέθει, τάχει, σφοδρό-

interpres) verum esse longe proclivius declaratu crebritatem et duritiem, adeoque quidvis potius quam plenitudinem significari. Equidem, quid Herophilo τῷ πλήθει significet, alias puto aperte declaratum esse, nunc non denotare plenitudinem, quonam pacto demonstramus hoc? Primum statim haec subdit, nam quo mireris magis hominum dementiam, qui pro plenitudine πλήθει accipiunt, apponam totum caput. *Atque in summa differre mihi videtur pulsus a pulsu πλήθει, magnitudine, celeritate, vehementia, rhythmo. Quia in his differunt, conspicuus interim fit et proprius et non proprius, Videtur porro differre et discerni universe pulsus alter ab altero; ut dictum est, celeritate, magnitudine, vehementia: quem possis locupletiore adducere Herophilo testem Herophili sententiae? Videtur, inquit, alter pulsus differre ab altero, ut est declaratum, rhythmo, magnitudine, celeritate, vehementia.*

Ed. Chart. VIII. [165. 166.]

Ed. Bas. III. (84.)

τητι. πῶς οὖν εἴπερ ὅλως διαφορὰν τινα σφυγμῶν τὸ πλήθει δηλοῖ, παρέλιπεν αὐτὴν νῦν, [166] ἐπαναλαμβάνων τὸν λόγον, οὐχ ἀπλῶς, οὐδ' ἀργῶς, ἀλλὰ μετὰ τοῦ προσθεῖναι, ὡς εἴρηται. πῶς δὲ τοὺς ἐν ταύτῳ ῥυθμῷ σφυγμοὺς φησι, τάχει καὶ μεγέθει καὶ σφοδρότητι διαφέρειν; πῶς δ' ἐφέξῃς τὰς καθ' ἡλικίαν διαφορὰς ἐκτιθέμενος, ταῖς μὲν ἄλλαις διορίζει τοὺς σφυγμοὺς, παρέλιπε δὲ τὴν πληρότητα; καὶ κατὰ τὰ πάθη δὲ καὶ τὰς ὥρας καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα καὶ τὰλλα πάντα διορίζων τοὺς σφυγμοὺς τῶν μὲν ἄλλων πασῶν αἰ μνημονεύει διαφορῶν, τῆς πληρότητος δ' οὐδαμοῦ. καὶ τὸ μᾶλλον, αὐτὴν ταύτην τὴν λέξιν σχεδὸν καθ' ἕκαστον αὐτῶν προσγράφων οὐδαμοῦ τὸ πλήθει προσέθηκεν, ἀλλ' ἐν τῷ α' βιβλίῳ μόνον, οὐκ ἐν τοῖς ἅπασιν λόγοις, οὐκ ἂν παραλείπων, εἴπερ ὄνομα διαφορᾶς ἦν σφυγμῶν. ταυτ' ὥσπερ ἐπιτομὴ τῶν εἰρημένων ἡμῖν ἐν τοῖς περὶ τῆς καθ' Ἡρόφιλον ἐν τοῖς σφυγμοῖς διαφορᾶς ἔστω λελεγμένα. δι' ἐκείνων γὰρ ἐπὶ πλέον ἐξηγησάμεθα τὴν Ἡροφίλου τῶν κατὰ

Quanam igitur ratione, si omnino pulsuum certam differentiam τῷ πλήθει indicat, eam hoc loco praeteriit, quum orationem repetat non obiter, aut negligenter, sed addat, ut dictum est? Qui autem sit, ut ejusdem rhythmici pulsus dicat celeritate, magnitudine vehementiaque distare? Quomodo postea quum exponat differentias pro aetatibus, reliquas differentias pulsus distinguit, omisit autem plenitudinem? Praeterea pro affectibus, temporibus anni, vitae institutis et pro ratione aliorum omnium quando discernit pulsus, caeteras ubique omnes memorat differentias, plenitudinem nusquam. Et quod majus est, qui hanc ipsam singulis iis fere adscribit orationem, nusquam addit τῷ πλήθει, sed in primo tantum libro, non in omnibus libris, certe non praetermissurus, siquidem nomen differentiae sit pulsuum. Haec pro compendio habeto eorum, quae in libris de differentiis pulsuum secundum Herophilum differuimus, in illis enim latius Herophili usum nomen pul-

Ed. Chart. VIII. [166.]

Ed. Basl. III. (84.)

σφυγμοὺς ὀνομάτων συνήθειαν. ἤδη τοιγαροῦν καταπαίσω τὸν περὶ τῆς διαγνώσεως τῶν σφυγμῶν λόγον. ὅσα γὰρ ἡ περὶ τῆς διαστροφῆς θέσεως τῶν ἀρτηριῶν, ἡ περὶ τινος ἄλλου τῶν κατὰ μέρος εἰς τόνδε τὸν λόγον ἀνεβαλλόμεν, ταῦτ' ἐν ταῖς ἐχομέναις δύο πραγματείαις εἰρήσεται, τῇ τε περὶ τῶν ἐν σφυγμοῖς αἰτίων καὶ τῇ δι' αὐτῶν προγνώσει, τετάρτων ἑκατέρᾳ βιβλίων ἐσομένη.

suum explicavimus. Jam igitur finem faciam sermonis de pulsibus dignoscendis; nam si quae de arteriarum perverso situ, aut de qua alia singulari re ad hanc disputationem rejeci, haec in proximis duabus lucubrationibus declarabo, de pulsuum causis et de praefagitione ex illis: quarum complectetur utraque quatuor libros.

LIPSIAE

LITERIS FRIDER. CHR. DÜRRIL.

CONTENTA TOMI VIII.

De locis affectis lib. I.	-	1—68.
— — — — II.	-	69—135.
— — — — III.	-	136—215.
— — — — IV.	-	216—296.
— — — — V.	-	297—376.
— — — — VI.	-	377—452.
De pulvis libellus ad tirones		* 453—492.

De differentia pulsuum lib. I.	493—565.
— — — — II.	566—635.
— — — — III.	636—694.
— — — — IV.	695—765.
De dignoscendis pulsibus lib. I.	766—822.
— — — — II.	823—877.
— — — — III.	878—916.
— — — — IV.	917—961.